

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

BAŞBAKANLARIMIZ VE GENEL KURUL KONUŞMALARI CİLT 5

(CUMHURİYET HÜKÜMETLERİ DÖNEMİ)

CEMAL GÜRSEL

SUAT HAYRİ ÜRGÜPLÜ

SÜLEYMAN DEMİREL

HAZIRLAYANLAR

Dr. İrfan NEZİROĞLU

Dr. Tuncer YILMAZ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETTİR

TÜRKİYE BÜYÜK MLLET MECLİSİ

BAŞBAKANLARIMIZ VE GENEL KURUL KONUŞMALARI

Cilt 5

(Cumhuriyet Hükümetleri Dönemi)

Cemal GRSEL
Suat Hayri ÜRGÜPLÜ
Süleyman DEMİREL

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yayınları:

BAŞBAKANLARIMIZ
ve
GENEL KURUL KONUŞMALARI
(Cumhuriyet Hükümetleri Dönemi)

Hazırlayanlar

Dr. İrfan NEZİROĞLU
TBMM Genel Sekreteri

Dr. Tuncer YILMAZ
TBMM Kütüphane ve Arşiv
Hizmetleri Bşk. Yrd.

Gülşah ERDEM EFE

Kapak Tasarımı
Uğur SAÇI

Grafik Tasarım
Demet ÇINAR

TBMM Basımevi-Ankara
Aralık 2014

BAŞBAKANLARIMIZ VE GENEL KURUL KONUŞMALARI**TBMM Hükümetleri Dönemi (24 Nisan 1920-28.10.1923)****Cilt: 1 İCRA VEKİLLERİ HEYETİ REİSLERİ**

Mustafa Kemal ATATÜRK

Fevzi ÇAKMAK

Hüseyin Rauf ORBAY

Ali Fethi OKYAR

Cumhuriyet Hükümetleri Dönemi (30.10.1923-.....)**Cilt: 2 BAŞBAKANLAR**

1- Mustafa İsmet İNÖNÜ

2- Ali Fethi OKYAR

Cilt: 3

3- Mahmut Celal BAYAR

4- Refik SAYDAM

5- Mehmet Şükrü SARAÇOĞLU

6- Mehmet Recep PEKER

7- Hasan Hüsnü SAKA

8- Mehmet Şemsettin GÜNALTAY

Cilt: 4

9- Adnan MENDERES

Cilt: 5

10- Cemal GÜRSEL

11- Suat Hayri ÜRGÜPLÜ

12- Süleyman Sami DEMİREL (1. Kısım)

Cilt: 6

12- Süleyman Sami DEMİREL (2. Kısım)

Cilt: 7

- 13- İsmail Nihat ERİM
- 14- Ferit MELEN
- 15- Mehmet Naim TALU
- 16- Mustafa Bülent ECEVİT
- 17- Mahmut Sadi IRMAK

Cilt: 8

- 18- Saim Bülend ULUSU
- 19- Halil Turgut ÖZAL
- 20- Yıldırım AKBULUT

Cilt: 9

- 21- Ahmet Mesut YILMAZ
- 22- Tansu ÇİLLER
- 23- Necmettin ERBAKAN
- 24- Abdullah GÜL
- 25- Recep Tayyip ERDOĞAN

SUNUŞ

TBMM Hükümetleri olarak anılan dönemdeki (25 Nisan 1920-28 Ekim 1923) ilk hükümetimizin başkanı olarak Büyük Millet Meclisi tarafından seçilen Mustafa Kemal Paşa (Muvakkat İcra Encümenleri Heyeti Reisi) ve sonrasında yine meclis tarafından seçilerek Hükümet kuran “İcra Vekilleri Heyetleri Başkanları” (Toplam 4 Hükümet Reisi) ile 61 Cumhuriyet Hükümetine Başkanlık yapmış, 25 Başbakanımızın Genel Kurulda, “Başbakan unvanı ile yaptıkları konuşmalar” bu 9 Ciltlik eserde toplanmıştır.

Siyasi tarihimizin resmi kaynakları arasında önemle yer alan “Tarihe Düşen Notlar” kitap serimizin 5. Kitabı olarak hazırlanan “Başbakanlarımız ve Genel Kurul Konuşmaları” adlı eser, imparatorluk döneminden günümüze kadar geçen süredeki iç ve dış olayların parlamentomuza yansımalarını birincil kaynak olarak sunma açısından büyük önem arz etmektedir.

9 cilt halinde yayınlanan bu eserin hazırlanmasında “TBMM Tutanak Dergisi” referans alınmıştır. Tutanaklardaki bazı küçük dizgi ve sözcük hatalarının düzeltilmesi dışında orijinal yapı korunmuştur.

Yakın siyasi tarihimize ışık tutacak önemli bir kaynak niteliğindeki bu eserin pek çok araştırmaya katkı sağlayacağına inanıyor; başta Genel Sekreterimiz Dr. İrfan Neziroğlu ile Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcısı Dr. Tuncer Yılmaz olmak üzere hazırlanmasında emeği geçen tüm personelimize teşekkür ediyorum.

Cemil ÇİÇEK
TBMM Başkanı

ÖNSÖZ

Bu eser; Basıldığı tarih itibariyle görevini tamamlamış olan 4 İcra Vekilleri Heyeti Reisi, 5 Hükümet, 25 Başvekil/Başbakan ise toplam 61 hükümet kurmuşlardır. Bu eser, değişik unvanlarla anılmış olan hükümet başkanlarımızın sadece TBMM Genel Kurulunda yaptıkları konuşmaları kapsamaktadır. Konuşmalar, aynen tutanaklarda yer aldıkları gibi verilmiş, o anki atmosferi yansıtma açısından önemli bulunarak; alkışlar, sataşmalar, protestolar metinlerden çıkartılmamıştır.

Başbakanlarımızın, TBMM Genel Kurulunda yaptıkları konuşmaların, Dünya ve Türkiye'deki ekonomik, siyasi olaylar hakkında ilk ağızdan bilgi sunduğu gibi, devlet mekanizmamızın bu olaylara bakışını birincil kaynaktan sunmak açısından önemlidir.

TBMM Başkanlığı olarak yasama kaynaklarımızın sunumu konusunda göstermeye çalıştığımız çabaların bir ürünü olarak hazırladığımız bu eserin araştırmacılar için siyasi tarihimize toplu ve kolayca erişilmesine imkân sağlayan önemli bir yeri olacağına inanıyoruz.

350 adet basılarak öncelikle kütüphanelere gönderilecek olan bu kitabı Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcımız Dr. Tuncer Yılmaz ile birlikte titiz bir çalışma sonucunda yayına hazırladık. Gülşah Erdem Efe başta olmak üzere emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Eserin karşılaştırmalı yeni araştırmalara kaynaklık etmesini umuyorum.

Dr. İrfan NEZİROĞLU
TBMM Genel Sekreteri

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	V
ÖNSÖZ	VII
CEMAL GÜRSEL	1
BİYOGRAFİ	3
I. GÜRSEL HÜKÜMETİ DÖNEMİ	5
24 Haziran 1960 Millî Birlik Komitesi Toplantısını Açış Konuşması	7
11 Temmuz 1960 Pazartesi Gürsel Hükümetinin Programını Sunuş Konuşması.....	8
II. GÜRSEL HÜKÜMETİ DÖNEMİ	17
6 Ocak 1961 Cuma Devlet Başkanı ve Başbakan Cemal Gürsel'in Kurucu Meclisi Açış Konuşmasının Metni (Fahri Özdilek tarafından okunmuştur).....	19
10 Mart 1961 Cuma Devlet Başkanı ve Başbakan Orgeneral Cemal Gürsel'in, Kurucu Meclisin Devam Eden Çalışmaları Hakkında Takdir İfade Eden ve Memleket İçi Siyasî Cereyanlar Dolayısıyla İhtilâlin Anlamını Açıklayan Konuşması	21
9 Mayıs 1961 Salı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Tasarısı ve Anayasa Komisyonu Raporu Münasebetiyle.....	23
27 Mayıs 1961 Cumartesi Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel'in, Anayasanın Kurucu Meclisçe Kabulü Münasebetiyle Söylevi.....	25
25 Ekim 1961 Çarşamba Türkiye Cumhuriyeti Millî Birlik Komitesi ve Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel'in Açış Söylevi.....	26
25 Ekim 1961 Çarşamba Millî Birlik Komitesi ve Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel'in Toplantı Yılına Açış Konuşması.....	28
SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ	31
BİYOGRAFİ	33
ÜRGÜPLÜ HÜKÜMETİ DÖNEMİ	35
26 Şubat 1965 Cuma Ürgüplü Hükümeti Programını Millet Meclisine Sunuş Konuşması.....	37
26 Şubat 1965 Cuma Ürgüplü Hükümeti Programını Cumhuriyet Senatosuna Sunuş Konuşması.....	49
02 Mart 1965 Salı 29. Cumhuriyet Hükümetinin (Ürgüplü Hükümeti) Programının Millet Meclisinde Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma	50

03 Mart 1965 Çarşamba 29. Cumhuriyet Hükümetinin (Ürgüplü Hükümeti) Programının Cumhuriyet Senatosunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptıkları Konuşma.....	57
04 Mart 1965 Perşembe 29. Cumhuriyet Hükümetinin (Ürgüplü Hükümeti) Güven Oylaması ve Teşekkür konuşması.....	65
12 Mart 1965 Cuma 11 Mart 1965 Tarihinde Ereğli Kömür Havzasının Bâzı Ocaklarında Çalışan İşçilerden Bir Kısımının Liyakat Zamlarının Dağılışı Şekli Yüzünden Ocağa Girmekten Kaçındıklarına ve Ocağa Girmek İsteyenleri de Önlediklerine ve Bugün Yürüyüşe Geçen İşçiler Yüzünden Kargaşalıklar Çıktığına ve 2 İşçinin Öldüğüne, Olayın Büyümesi İhtimallerini Ortadan Kaldırmak Düşüncesiyle Yerine Yeter Kuvvet Gönderilmesine Dair Demeci.....	67
12 Mart 1965 Cuma Başbakan Suad Hayri Ürgüplü'nün, Ereğli Kömür İşletmesinin Bâzı Ocaklarında İşçilerden Bir Kısımının Liyakat Zamlarının Dağılışı Şekline İtiraz Mahiyetinde Vâkı Ocaklara Girmeme ve Girmek İstiyenlere Mâni Olma Hareketlerinden Doğan Hâdiseler Hakkındaki Konuşması.....	68
23 Mart 1965 Salı Kıbrıs Hâdiselerinin Son İnkişafı, Bu Husustaki Müzakerelerin Mahiyeti ve Hükümetin Yönettiği Politika Hakkında Cumhuriyet Senatosuna Bilgi Vermek Üzere Gizli Oturum Yapılmasına Dair Konuşması.....	69
1 Nisan 1965 Perşembe Etnos Gazetesi Muhabiriyle Dışişleri Bakanlığının Bir Yetkilisi Yanında Konuşma Yaptığı ve Hükümet Programında Kıbrıs Politikasının Gayet Açık Olarak İfade Edildiği Konularında Demeci.....	70
7 Nisan 1965 Çarşamba Başbakan Suad Hayri Ürgüplü'nün; Millet Meclisinde TRT Kurumunda Meclis Araştırması Yapılması Hakkındaki Görüşmelerle İlgili Olarak Millî Birlik Grubu Adına Tabii Üye Vehbi Ersü'nün Gündem Dışı Konuşmasına Dair.....	71
20 Nisan 1965 Salı İstanbul Milletvekili Fahrettin Kerim Gökay'ın, Yurt Dışındaki İşçilerimizle Hükümetin Yakından İlgilenmesi Lüzumuna Dair Demecine Cevabı.....	72
29 Nisan 1965 Perşembe Müfrit Bâzı Ermeni Teşekküllerinin Türkiye Aleyhine Açtıkları Kampanya Hakkında Üyelerden Sadi Koçaş'ın Gösterdiği Hassasiyeti Takdirle Karşıladığı, Bu Hareketin Hükümetçe Bilindiğine ve Zamanında Gerekli Tedbirler Alındığına Dair.....	73
6 Mayıs 1965 Perşembe Başbakanlık 1965 Mali Yılı Bütçesi Münasebetiyle.....	74
13 Mayıs 1965 Perşembe 1965 Mali Yılı Bütçe Kanununun Tümü Üzerinde.....	78
19 Mayıs 1965 Çarşamba 1965 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu Raporu İle 1965 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısında Yapılan Değişikliğe Dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı Tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu Raporu İle Başbakanlık Bütçesi Münasebetiyle.....	81
29 Mayıs 1965 Cumartesi 1965 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu Raporu İle 1965 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısında Yapılan Değişikliğe Dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı Tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu Raporunun Tümünün Kabulü Münasebetiyle.....	88

6 Temmuz 1965 Salı Başbakan Suad Hayri Ürgüplü'nün, Tabii Üye Suphi Karaman'a Cevaben, Kanunlara Aykırı Hareket Edenler Hakkında Zabıta Kuvvetleri ve Adliyenin Derhal Harekete Geçtiğini Beyanla Anayasa ve Rejimin Teminat Altında Bulunduğuna Dair Demeci.....	90
8 Temmuz 1965 Perşembe Devlet Memurları Kanunu Münasebetiyle.....	92
16 Temmuz 1965 Cuma Genel Seçimlerin Yaklaşmış Olması Dolayısıyla Toplantıya Son Verilmesini ve Yeni Millet Meclisinin; 10 Ekim 1965 Günü Yapılacak Milletvekili Genel Seçimlerinin Sonuçları Hakkında Yüksek Seçim Kurulunca Türkiye Radyolarından Yapılacak Olan Nihai Bildiri Tarihinden 3 Gün Sonra Saat 15.00'de Toplanılmasına Dair Parti Grup Temsilcilerinin Önergesi Münasebetiyle.....	93
SÜLEYMAN DEMİREL.....	97
BİYOGRAFİ.....	99
I. DEMİREL HÜKÜMETİ DÖNEMİ.....	101
3 Kasım 1965 Çarşamba 30. Cumhuriyet Hükümeti (I. Demirel Hükümeti) Programının Millet Meclisine Sunuş Konuşması.....	103
3 Kasım 1965 Çarşamba 30. Cumhuriyet Hükümeti (I. Demirel Hükümeti) Programının Cumhuriyet Senatosuna Sunuş Konuşması.....	134
5 Kasım 1965 Cuma 30. Cumhuriyet Hükümeti (I. Demirel Hükümeti) Programının Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma.....	135
8 Kasım 1965 Pazartesi 30. Cumhuriyet Hükümeti (I. Demirel Hükümeti) Programının Millet Meclisi Genel Kurulunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma.....	154
9 Kasım 1965 Salı 30. Cumhuriyet Hükümeti (I. Demirel Hükümeti) Programının Güven Oylaması ve Oylama Sonunda Yaptığı Teşekkür Konuşması.....	158
1 Şubat 1966 Salı Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in Sıhhi Durumuna ve Amerika'da Bir Müddet Tedavisine Doktorlarca Lüzum Gördüğüne Dair.....	211
2 Şubat 1966 Çarşamba Devlet Planlama Teşkilatı 1966 Yılı Bütçesi Nedeniyle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yaptıkları Konuşma.....	212
16 Şubat 1966 Salı 1966 Yılı Devlet Planlama Teşkilatı 1966 Yılı Bütçe Görüşmeleri Nedeniyle.....	220
27 Şubat 1966 Pazar 1966 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısını Millet Meclisine sunuş Konuşması.....	235
28 Şubat 1966 Pazartesi 1966 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının görüşmelerinin sonunda yaptıkları teşekkür konuşması.....	253

25 Mart 1966 Cuma Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in Amerika'dan Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisi Hastanesine Getirilmesi Nedeniyle Yaptıkları Konuşma	254
13 Temmuz 1966 Çarşamba ABD -Türkiye İlişkileri Konusunda I. Demirel Hükümeti Hakkında Gensoru Açılmasına İlişkin Önerge Nedeniyle	256
2 Şubat 1967 Perşembe Başbakanlık 1967 Yılı Bütçesi Nedeniyle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yaptıkları Konuşma	261
2 Şubat 1967 Perşembe Devlet Planlama Teşkilatı 1967 Yılı Bütçesi Nedeniyle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yaptıkları	278
9 Şubat 1967 Perşembe Anayasaya Karşı Tutum ve Davranışları İddiasıyla I. Demirel Hükümeti Hakkında Gensoru Açılmasına İlişkin Önerge Nedeniyle	286
16 Şubat 1967 Perşembe Başbakanlık, 1967 Mali Yılı Bütçesi Görüşmeleri Nedeniyle	301
16 Şubat 1967 Perşembe Devlet Planlama Teşkilatı 1967 Yılı Bütçesi Nedeniyle	321
27 Şubat 1967 Pazartesi 1967 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısını Millet Meclisine Sunuşu Nedeniyle	339
28 Şubat 1967 Salı 1967 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Görüşmelerinin Tamamlanmasından Sonra Yaptığı Teşekkür Konuşması	374
16 Haziran 1967 Cuma İkinci Beş Yıllık (1968-1972) Kalkınma Planı Nedeniyle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yaptıkları Konuşma	375
30 Haziran 1967 Cuma İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planının (1968-1972) Millet Meclisinde Yapılan Görüşmeler Nedeniyle	400
3 Temmuz 1967 Pazartesi İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planının (1968-1972) Millet Meclisinde Yapılan Görüşmelerin Tamamlanması Nedeniyle	478
14 Temmuz 1967 Cuma Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu Tasarısı Nedeniyle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yaptıkları Konuşma	479
24 Temmuz 1967 Pazartesi 22 Temmuz 1967'de Adapazarı'nda Meydana Gelen Deprem Nedeniyle	484
10 Şubat 1968 Cumartesi 1968 Mali Yılı Bütçe Kanun Tasarısı Görüşmelerinin Tamamlanması Nedeniyle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yaptıkları Teşekkür Konuşması	485
20 Şubat 1968 Salı İçişleri Bakanlığı 1968 Yılı Bütçesi Nedeniyle	505
28 Şubat 1968 Çarşamba 1968 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Millet Meclisindeki Görüşmelerinin Başlaması Nedeniyle	516
29 Şubat 1968 Perşembe 1968 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Millet Meclisindeki Görüşmelerinin Tamamlanması Nedeniyle	564
1 Mart 1968 Cuma TBMM Üyelerinin Seçimlerinde Uygulanacak Hükümler Hakkında Kanun Tasarısı Nedeniyle	565
19 Haziran 1968 Çarşamba Yüksek Öğrenim Gençliği Hareketleri, Millî Eğitim Sorunları, Gençlik ve Üniversite Öğrenimi Meseleleri Hakkında Genel Görüşme Açılmasına Dair Önergeler Nedeniyle	570

24 Haziran 1968 Pazartesi Yüksek Öğrenim Gençliği Hareketleri, Millî Eğitim Sorunları, Gençlik ve Üniversite Öğrenimi Meseleleri Hakkında Genel Görüşme Açılmasına Dair Önergeler Nedeniyle.....	574
26 Haziran 1968 Çarşamba Yüksek Öğrenim Gençliği Hareketleri, Millî Eğitim Sorunları, Gençlik ve Üniversite Öğrenimi Meseleleri Hakkında Genel Görüşme Açılmasına Dair Önergeler Nedeniyle.....	622
10 Ekim 1968 Perşembe Cumhuriyet Senatosu Kocaeli Üyesi Hikmet İşmen'in Meksika Tipi Tohumluk Buğdaylara İlişkin Demecine Cevabı.....	650
10 Aralık 1968 Salı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Birleşmiş Milletler'de Kabulünün 20. Yıldönümü Nedeniyle Millet Meclisinde Yaptığı Konuşma.....	655
10 Aralık 1968 Salı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Birleşmiş Milletler'de Kabulünün 20. Yıldönümü Nedeniyle Cumhuriyet Senatosunda Yaptığı Konuşma.....	660
24 Ocak 1969 Cuma Milletlerarası Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkında Kanun Teklifi Nedeniyle.....	665
28 Ocak 1969 Salı 1969 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Nedeniyle Cumhuriyet Senatosunda Yaptıkları Konuşma.....	667
12 Şubat 1969 Çarşamba 1969 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Millet Meclisine Sunuş Konuşması.....	671
13 Şubat 1969 Perşembe 1969 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Tümü Üzerinde Sürmekte Olan Görüşmelerdeki Bazı Hususları Cevaplandırmak Üzere Yaptıkları Konuşma.....	676
17 Şubat 1969 Pazartesi İçişleri Bakanlığı 1969 Mali Yılı Bütçesi Nedeniyle.....	700
25 Şubat 1969 Salı 1969 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Millet Meclisindeki Görüşmelerinin Tamamlanması Nedeniyle Yaptıkları Konuşma.....	707
6 Mayıs 1969 Salı Yargıtay Başkanının Cenaze Töreninde Meydana Gelen İrtica Olayının Sorumlusu Olduğu İddiasıyla I. Demirel Hükümeti Hakkında Gensoru Açılması İlişkin Önerge Nedeniyle	750
14 Mayıs 1969 Çarşamba Anayasanın 68. Maddesinin Değiştirilmesine ve Geçici 11. Maddesinin Kaldırılmasına Dair Kanun Teklifi Nedeniyle.....	766

II. DEMİREL HÜKÜMETİ DÖNEMİ..... 769

7 Kasım 1969 Cuma 31. Cumhuriyet Hükümetinin (II. Demirel Hükümeti) Programını Millet Meclisine Sunuş Konuşması.....	771
7 Kasım 1969 Cuma 31. Cumhuriyet Hükümetinin (II. Demirel Hükümeti) Programını Cumhuriyet Senatosuna Sunuş Konuşması.....	808
10 Kasım 1969 Pazartesi 31. Cumhuriyet Hükümetinin (II. Demirel Hükümeti) Programının Millet Meclisindeki Görüşmeleri Dolayısı ile Yaptıkları Konuşma.....	809
12 Kasım 1969 Çarşamba 31. Cumhuriyet Hükümetinin (II. Demirel Hükümeti) Güven Oylaması Görüşmeleri ve Sonucu Dolayısı ile Yaptıkları Teşekkür Konuşması.....	840

17 Aralık 1969 Çarşamba Boykotlar, Öğrenci Hareketleri ve Demokratik Rejim Aleyhindeki Aşırı Akımlarla İlgili Yaptıkları Konuşma.....	841
6 Şubat 1970 Cuma 1970 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Nedeniyle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yaptıkları Konuşma.....	865

DİZİN.....	893

CEMAL GÜRSEL
Türkiye Cumhuriyetinin 10. Başbakanı

BİYOĞRAFI

CEMAL GÜRSEL

(10 Haziran 1895; Hınıs, Erzurum - 14 Eylül 1966, Ankara)

Türkiye Cumhuriyetinin 10. Başbakanı, 24 ve 25. Hükümet Başkanı

Cemal Gürsel

1895 yılında Erzurum’da doğdu. İlköğrenimini Ordu ilinde yaptı. Daha sonra Erzincan ve İstanbul’da askerî öğrenci olarak eğitim hayatını sürdürdü.

1915-1917 yılları arasında Topçu Subayı olarak Çanakkale Savaşlarına katıldı Cemal Bey, Filistin ve Suriye cephesinde görev aldı. Kurtuluş Savaşı’nın Batı cephesindeki bütün savaşlarına katıldı.

1929 yılında Harp Akademisi’ni bitirdi, 1958 yılında Kara Kuvvetleri Komutanlığı’na atandı. 3 Mayıs 1960’ta görevinden istifa ederek İzmir’e yerleşti.

27 Mayıs 1960 günü gerçekleştirilen askerî müdahaleden hemen sonra MBK’nın başına getirildi. 28 Mayıs’ta devlet ve hükümet başkanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri Başkomutanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı yetkilerini üstlenerek yeni hükümeti kurdu. Devrik Başbakan Adnan Menderes ve iki bakanının idam edilmesinden sonra yeniden demokratik düzene dönülmesi ve 1961 Anayasası’nın hazırlanmasında önemli rol oynadı. Halkoyuna sunulan ve kabul edilen bu Anayasa gereğince 10 Ekim 1961’de yapılan seçimlerden sonra oluşturulan Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Türkiye’nin dördüncü cumhurbaşkanı seçildi.

1966 yılında başlayan rahatsızlığının, görevini yapmasına engel olacak duruma gelmesi üzerine, TBMM kararıyla cumhurbaşkanlığı görevine son verildi.

I. GÜRSEL HÜKÜMETİ DÖNEMİ
24. Cumhuriyet Hükümeti
(30.05.1960-05.01.1961)

24 Haziran 1960

Millî Birlik Komitesi Toplantısını Açış Konuşması

(Türkiye Cumhuriyeti Devlet ve Millî Birlik Komitesi Başkanı, Başbakan Gürsel Cemal, alkışlar arasında Başkanlık kürsüsüne geldi ve alkışlara selâmla mukabelede bulundu)

CEMAL GÜRSEL (MİLLÎ BİRLİK KOMİTESİ BAŞKANI, DEVLET VE HÜKÜMET BAŞKANI) — Muhterem arkadaşlar, bu tarihî günde sizlere hitabetmekten gurur duyduğumu da ifadeden kendimi alamıyorum.

İcraatlarının hesabını vermekten korkan iktidarlar, idare ettikleri milletler için felâket müjdecisi olmaktan kurtulamazlar. Bu korku içinde mesuliyetten sıyrılmanın başka çıkar yolu bulunmayan sabık ve sâkıt iktidar partisinin idarecileri de asla ihlâl edilmemesi içabeden, “Türk Anayasasını” çiğnemekten çekinmediler. Netice Türk milletinin insanlık hak ve hürriyetleri ortadan kaldırılmış, muhalefet murakabesi işlemez hale getirilmiş, adalet bağımsızlığı, haberleşme hürriyeti, üniversite muhtariyeti tahribedilmiş, memleket akıbeti meçhul karanlık bir uçuruma doğru hızla yuvarlanır bir duruma sokulmuş oldu.

Ordu Dâhilî Hizmet Kanununun 34’ncü maddesi ile “Türk yurdunu ve Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile tâyin edilmiş olan Türkiye Cumhuriyetini kollamak ve korumak” vazifesi kendisine verilmiş olan Türk Ordusunun bu faciaya daha fazla seyirci kalması elbette beklenilemezdi.

Çünkü aklın, mantığın ve vicdanın hiçbir zaman kabul ve terviç etmesine imkân bulunmayan bu kötü idare neticesinde Devletin temelinden sarsılmış olan iç ve dış itibarını iade etmek, tehlikeye düşen millî varlığı kurtarmak, eşkıya tasfiye ederek yepyeni bir devlet kurmak, her milletini ve memleketini seven için en mukaddes bir vazife olmuştur.

İşte bu atmosfer içinde silâhlı kuvvetlerimizin temsilcisi olan sizler, birer ideal fedaisi olarak ortaya atıldınız. Sadece Türk Milletinin değil, bütün dünyanın hayran bakışları önünde hiçbir milletin tarihinde örneği bulunmayan bir asalet hamlesiyle memleketin mukadderatını ele almış bulunuyorsunuz.

Şu anda içeceğiniz ant, edeceğiniz yemin, vereceğiniz namus sözü bidayetten beri hamle ve hareketinize ışık tutan asil heyecanlarımızın, şahsi emellerden uzak, yalnız memleket ve milletin saadetini, gelişme ve yükselmesini hedef tutan duygu ve düşüncelerimizin Türk milletinin ve dünya umumi efkârı önünde bir defa daha tekrarı ve teyidi olacaktır.

Feragat, fedakârlık ve hizmet aşkı bakımından Türk tarihinde bütün silâhlı kuvvetler mensuplarımızın yüksek vasıflarını bir kere daha belirtmiş olan millî inkılâp hareketi, en güzel imtisal numunesi olarak ebediyen yaşayacaktır.

Vereceğiniz bu tarihî namus sözünün, Türk Milleti ve Türk Vatanı için hayırlı olması yegâne dileğimdir. Büyük Atamız, “Ne mutlu Türküm diyene” buyurmuşlardı. Ben de “Ne mutlu sizler gibi evlâtlar yetiştirmiş olan Türk Milletine” diyorum.

Sizleri hürmetle selâmlarım arkadaşlar.¹

¹ *Millî Birlik Komitesi Tutanak Dergisi Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 2-3*

11 Temmuz 1960 Pazartesi Gürsel Hükümetinin Programını Sunuş Konuşması

(Türkiye Cumhuriyeti Millî Birlik Komitesi Başkanı, Başbakan Gürsel Cemal Başkanlık Kürsüsüne geldi ve oturumu açtı)

CEMAL GÜRSEL — Aziz arkadaşlar, bugün size Hükümet programını takdim edeceğiz. Bu program biraz geç kalmış olabilir. Fakat İnkılâp Hükümetinin işe başladığı günden beri karşısında bulunduğu birçok meseleler bu programın hazırlanmasını biraz geciktirmiştir. Ancak, Hükümetiniz esasen ilk günden beri, bugün size takdim edeceğimiz programın hudutları dâhilinde çalışmış ve bütün işlerini bu programın esaslarına göre tanzim etmiştir.

Şimdi Devlet vekili Âmil Artus bu programı okuyacaktır.

DEVLET VEKİLİ AMİL ARTUS — Millî Birlik Komitesinin Sayın Üyeleri;

Anayasayı, insan haklarını ve Türk vatandaşlarının sahip oldukları hürriyetleri çiğneyerek, hukuk ve kanun dışı olmuş ve binaenaleyh gayrimeşru hale gelmiş olan iktidarı, işbaşından uzaklaştırarak 27 Mayıs 1960 İnkılabını başaran kahraman ve aydın silahlı kuvvetlerimiz, idareyi ele alır almaz, teşkil ettiği İnkılap Hükümeti ile derhal işe koyulmuş, bir taraftan, memleketin içinde bulunduğu durumu tespit etmeye çalışırken diğer taraftan, memleketin acil meselelerine, şimdiye kadar alınan ve ilân edilen tedbirlere, çare bulmaya çalışmıştır.

İnkılap Hükümetimiz, işe başlar başlamaz o derece acil ve çok sayıda meselelerle karşılaşmıştır ki, vazife başında kalacağı müddet içinde, Devlet faaliyetlerinin taalluk ettiği çeşitli sahalarda çalışmalarının umumi istikametini ve çerçevesini gösterecek olan bir hükümet programı hazırlanmasında, biraz gecikmiş bulunmaktadır.

İnkılap Hükümetimiz, biraz gecikmiş de olsa, bugün huzurunuzda getirdiği program ile vazifesini ifâ ettiğine inanmaktadır. Vaki olan gecikmeyi hadiselerin kaçınılmaz bir neticesi olarak kabul buyurmanızı dilemektedir.

27 Mayıs 1960 İnkılâbının esas hedefi, yurdumuzda demokratik nizamı bütün icapları, bütün müesseseleriyle, maddeten ve manen mümkün olan en kısa zamanda kurmaktır. Bu maksatla 27 Mayıs sabahından itibaren yeni bir Anayasanın hazırlanması için gerekli çalışmalara başlanmıştır.

İkinci Cumhuriyetin Anayasayı, ilmin ve geçmiş uzun yılların acı tecrübelerinin ışığı altında, memleketin mümtaz ilim adamlarının geceli gündüzlü çalışmaları ve memleket aydınlarının bu çalışmalara anketler vasıtasıyla katılmaları suretiyle hazırlanmaktadır. Birleşmiş Milletler Anayasası, İnsan Hakları Beyannamesi, hukuk prensipleri ve millî ruh ve ihtiyaçlardan doğmuş olan eski Anayasamız ile millî gelenekler ve yurdumuzun özellikleri, yeni Anayasamız için ilham alınan başlıca kaynakları teşkil etmektedir.

Vatandaşların eşitliği, vicdan hürriyeti ve bütün diğer hürriyetlerin teminât altında bulundurulması ve taşıdığı ve kanaatlerden dolayı veya mensubu bulunduğu siyâsi teşekkül sebebiyle, hiç kimsenin herhangi bir şekilde tazyik ve tecavüze maruz bırakılmaması en mukaddes gayelerimizden biri olarak kalacaktır.

Vatandaşın hür iradesini tam bir şekilde aksettirebilecek bir seçim mekanizması kuracak olan yeni Seçim Kanunu üzerinde de ilim adamlarımız çalışmaktadırlar.

Adalet İşleri:

“Adalet ülkenin temelidir” sözü başlıca düsturumuzdur. Müstakil mahkeme, teminâtli hâkim ve düsturun tahakkuk vasıtasıdır. Yurdumuz, ilhamını sadece kanunlar ve hukuk prensiplerinden ve vicdanından alan hâkimlerin ülkesi olacaktır. Türk mahkemeleri, hiç bir kuvvetin müdahale edemeyeceği, yalnız ve yalnız adaletin, her türlü gölge ve şüpheden uzak bir adaletin tecelli ettiği mukaddes bir yer olacaktır.

Milli Savunma İşleri:

İnkılâp Hükümeti, tarih boyunca büyük harpler ve büyük olaylar içinde şan ve şerefle geçmiş olan Türk Silahlı Kuvvetlerini, Devletimizin büyüklüğü ve vatan topraklarının tecavüze karşı korunması bakımından, esas teminât olarak kabul etmektedir. Güven ve övünçle belirtmek isteriz ki, milleti özü olan ordularımız, içten ve dıştan millete yönelecek her çeşit düşmanca hareketleri ezecek kudrettedir.

Milli Savunmamızın daha çok kuvvet kazanması ve gelişmesi için, Hükümetimiz en modern vasıtaları sağlamak ve insan gücünden ilmi olarak ve azami şekilde faydalanmak kararındadır. Bu konuda çalışmalara hızla devam edilmekte olup, gerekli kanun teklifleri huzuruza sunulacaktır. Subay, astsubay ve erlerimizin daha iyi bakılmalarına yaşama seviyelerinin daha yüksek bir hale getirilmesi için önemle gayret sarf edilmektedir. Silahlı Kuvvetlerimizin geliştirilmesi için yapılan çalışmalarda müttefiklerimizin destek ve yardımlarını almaktayız. Bu yardımları gayet planlı ve en iyi bir şekilde kullanmak, esas hedeflerimizden biridir.

Dış politikamız:

Dış politikada, İnkılâp Hükümetimizin, vazife başında bulunduğu müddetçe, takip edeceği siyasetin ana hatları daha 27 Mayıs 1960 sabahının ilk saatlerinden itibaren Türkiye radyoları ile memleket umumi efkârına ve bütün cihana ilân edilen prensiplere dayanmaktadır.

Dış siyaset alanındaki gayemiz, her şeyden evvel Türk Milletine karşı gösterilen hürmet ve itimada uygun bir siyaset takip etmektir. Türkiye, kimseye karşı düşmanlık hisleri beslemez. Uzatılan her dost eli sıkar. Kendisine karşı gösterilen hakiki ve samimi dostluğa, aynen mukabele eder.

İnsanlığın bugün karşılaştığı en önemli mesele, adil, devamlı ve sağlam bir barışın kurulmasıdır. Böyle bir barışın kurulması ancak devletlerin bağımsızlıklarına saygı göstermek ve milletlerin hürriyet ve istikrar içinde refah ve terakki yolunda ilerlemelerine imkân vermek suretiyle kabildir.

Sağlam bir dünya barışının kurulmasına engel olan anlaşmazlıkları ortadan kaldırmak ve bu barışı mümkün kılacak zemini hazırlamak maksadıyla sarf edilmekte olan gayretleri Türkiye büyük ve yakın ilgi ile takip etmektedir.

Bu gayretlerin başarı ile sonuçlanması için Hükümetimiz mevcut vecibeleri dairesinde, kendisine düşen vazifeyi yapmaktan hiçbir zaman geri kalmayacaktır.

Türkiye’nin bu gayelere erişmek için sarf ettiği gayretlerde dayanağı, Birleşmiş Milletler ile NATO ve CENTO ittifaklarıdır.

NATO, hür ve müstakil yaşamak ve insanlığın ve medeniyetin gerçek prensiplerini savunmak azminde bulunan Batı memleketlerinin Birleşmiş Milletler Anayasasına uygun

olarak kurdukları bir savunma teşkilâtıdır. Eski ve kuvvetli bağlarla bağlı bulunduğumuz ve Atatürk inkılâpları neticesinde kendilerine daha da yaklaşmış olduğumuz bu dost ve müttefik memleketlerle münasebetlerimizi her sahada eşitlik ve egemenlik esasları dairesinde yürütmek ve geliştirmek dış siyasetimizin başlıca prensiplerindendir.

NATO müttefiklerimizden bahsederken Amerika Birleşik Devletleri ile olan samimi ve ileri dostluk bağlarımıza işaret etmemek mümkün değildir. Başkan Eisenhower'ın Türkiye Devlet ve Hükümet Başkanına gönderdiği mesajında belirtilen bu dostluğun karşılıklı gayretler sayesinde ve müşterek menfaatlerimiz istikametinde daha da inkişaf etmesi için elden gelenin yapılacağı tabiidir.

Türkiye, NATO'ya ve bu camiaya mensup memleketlere bağlı olduğu kadar CENTO'ya ve CENTO memleketlerine de bağlıdır. CENTO, yine Birleşmiş Milletler Anayasasının uygun olarak Orta Doğu'da barış, güvenlik ve ilerlemeyi sağlamak üzere meydana getirilen bir savunma teşkilâtıdır.

Dost ve müttefik Yunanistan ile olan münasebetlerimize de işaret etmek isteriz. Bu münasebetlerin Kıbrıs meselesinin hallinden sonra ananevi bağlarımıza ve müşterek menfaatlerimize uygun olarak geliştiğini memnuniyetle müşahade ve bu gelişmenin ileride daha da kuvvet bulmasını samimiyetle temenni etmekteyiz.

Kıbrıs'taki cemâatimizin haklarını ve menfâatlerinin korunmasına ve Kıbrıslı soydaşlarımızın istikbalinin teminât altına alınmasına imkân verecek olan Zürih ve Londra Anlaşmalarının nihai tekemmül safhasına ulaşmaktayız.

Kıbrıslı Soydaşlarımızın Kıbrıs Cumhuriyeti bünyesinde milletimizden ve Hükümetimizden daima görecekları yakın alâka ve muhabbetle yürekleri ferah ve başları dik olarak şeref ve vekârla vazifelerini yerine getireceklerine, mesuliyetlerini alacaklarına ve refah ve saadet içinde yükselip ilerleyeceklerine inanıyoruz.

Türkiye için büyük önem taşıyan Balkan bölgesinin mühim bir unsuru olan Yugoslavya ile mevcut münâsebetlerimizi ahdi bağlarımız çerçevesinde müşterek menfâatlerimize uygun olarak geliştirmek temennisindeyiz.

Üyesi olduğumuz Avrupa Konseyini bilhassa zikretmek isteriz. Bilindiği gibi bu teşekkülün amacı, üyelerinin sosyal ve iktisâdi gelişmelerine çalışmak suretiyle bu yolda sıkı bir iş birliğini gerçekleştirmektir. Avrupa Konseyinin dayandığı ana prensip, her şahsın insan haklarından ve hürriyetlerinden faydalanmasını sağlamaktır. Konseyin bundan sonraki çalışmalarına da faal bir şekilde katılmak bizim için şerefli ve zevkli bir vazife olacaktır.

Türkiye, mensup bulunduğu ittifaklar haricinde kalan devletler ile de münâsebetlerini Birleşmiş Milletler prensiplerine uygun olarak ve giriştiği taahhütler çerçevesinde geliştirmek azmindedir. Bilhassa Orta ve Yakın Doğu memleketlerine karşı alâka ve yakınlık duymaktadır. Bu arada Arap memleketlerine hürriyet ve istiklâl içinde refah yolunda ilerlemelerine devam etmelerini kuvvetle arzu etmekteyiz. Bu münâsebetle şunu da belirtmek isteriz ki, B.A.C. ve Irak ile mevcut anânevi dostluk bağlarımızın daha da kuvvetlenmesi hususunda bu iki komşumuzla karşılıklı anlayış içinde bulunduğumuzu görmekten büyük bir memnuniyet duymaktayız.

Diğer komşu memleketler, bu arada hususiyle büyük kuzey komşumuz Sovyetler Birliği ile münâsebetlerimizi karşılıklı saygı esasına müstenit iyi komşuluk çerçevesinde

ilerletmeyi samimiyetle arzu etmekteyiz. Ancak dünyada istikrar ve barışın kurulması ve gerginliğin izalesi yolunda sarf edile gelen gayretlerin semer vermesi ile bu arzumuzun tahakkuku kolaylaşmış olacaktır.

Bütün milletlerin, barış ve huzur içinde bağımsızlıklarına kavuşmaları Türkiye'nin en fazla değer verdiği ülkelerden biridir. Bu itibarla, henüz bu amaca ulaşmamış olan memleketlerin karşılıklı anlaşmalar yoluyla gayelerinin barış içinde gerçekleşmesini görmekten ancak memnun olacağız.

Bu arada nazarımızı bilhassa Afrika kıtasına çevirmek isteriz. Bazıları ile daha yakından siyasi münâsebetler kurduğumuz Afrika memleketlerinin refah ve huzur içinde gelişmeleri en halisane temennimizdir.

Dünya medeniyetinin ilerlemesine büyük hizmetlerde bulunmuş olan Uzak - Doğu memleketlerine karşı en kalbi hislerle meşbu bulunmaktayız. Bu memleketlerle olan münâsebetlerimizin de her sahada gittikçe artan bir hızla gelişmesini samimi olarak dilemekteyiz.

Milletlerarası siyâset alanında tesir ve nüfuzları gittikçe artan Latin Amerika memleketleri ile münâsebetlerimizin dostluk ve karşılıklı hürmet havası içinde gelişmesine de büyük bir önem atfetmeyi hakiki menfaatimizin icabatından saymaktayız. Aynı alakayı, bize coğrafi bakımdan uzak olmakla beraber siyasi görüş ve gaye bakımından pek çok hususlarda yakın bulunan Britanya Milletler Camiasına mensup diğer memleketlere de göstermek kararındayız.

Sayın Arkadaşlar,

İnkılâp Hükümetimizin vazife başında kaldığı müddetçe, takip edeceği mali ve iktisâdi politikanın temel prensipleri ve umumi istikametleri de şunlardır:

Devlet bütçesinden başlayarak, katma özel idare ve belediye bütçelerinde, bütçe samimiyeti ve hakiki bütçe denkliği temin edilecektir.

Bütçe ihtiyaçlarını, emisyon yolu ile karşılamak usulüne son verilecektir. Amme gelirlerinin tasarruflu şekilde memleket ihtiyaçlarının zaruri kıldığı mevzularda kullanılmasına, titizlikle riayet olunacaktır. Hazine imkânlarının, sağlam mali kaynaklarla takviyesi suretiyle, ödemelerin zamanında ve herhangi bir gecikmeye uğramadan yapılması sağlanacaktır.

Ticaret politikamız, istikrar programının temel prensiplerine istinad edecektir. Dış ticaretimizde dünya seviyesine intibak edebilmek; mal arzının çoğaltılması ve bu suretle fiyat yüksekliklerine sebebiyet vermeden iç ticarete de serbest bir nizam ve fiyatlarda istikrarın temadi ettirilmesi çalışmalarımızın başlıca hedefleri olacaktır.

Dış ticaret politikamızın esasları da muvazeneli bir iktisat nizamının icaplarına uygun olarak ve bu nizamı takviye ve tarsin eyleyecektir.

İnkılâp Hükümetimiz, dış ticaret politikasını aleniyet ve umumiyet prensiplerine istinat ettirecektir. Memleketimizin imkânlarından bütün müteşebbisler eşit şartlarla faydalanacaktır. Kararname, sirküler ve tebliğler dışında hiçbir muameleye imkân verilmeyecektir.

Hususi tahsislere, takas anlaşmalarına çeşitli yollarla tahakkuk ettirilen rüçhanlı muamelelere asla yer ve imkân bırakılmayacaktır. Bu kabil mevcut muamelelerin tasfiyesi tahakkuk ettirilecektir.

Dış ticaretimizi, mümkün olduğu nispetle, serbest mübadele rejimine intikâl ettirebilmek için her türlü gayret sarf edilecektir.

Hükümetimiz ihracatımızın artırılması için kısa ve uzun vadeli çalışmalara başlamış bulunmaktadır.

Dâhilde müstakar bir fiyat nizamının kurulması, yeni bir takım mallarımız için yeni dış pazarlar bulunmasına yol açacaktır.

İhracatın teşviki için kredi dağılışı gözden geçirilmiş ve ihracatı tüccara, dolayısıyla müstahsile ihracatın aksamadan gelişmesi için gerekli kredilerin temini imkânları hazırlanmıştır.

Uzun vadeli olarak ihracatın teşviki için bir (ihracatı geliştirme merkezi) kurulmuştur. Dış yardımlarla da takviye edilecek olan bu araştırma organı yabancı ve yerli mütehasssılarımızın iş birliği ile ihracatımızın artırılması için lüzumlu ilmi ve tatbiki çalışmaları yapacaktır.

İthalâtımız mer'î kota sistemine göre devam edecektir. Kotalar daima ekonominin hakiki ihtiyaçlarına intibak ettirilecektir. Bu maksatla, başta liberasyon olmak üzere, otomatik tahsis ve global tahsis listeleri hakiki ihtiyaçlara göre hazırlanacaktır.

İthalâtımızda hedef, liberasyon sistemini mümkün olduğu kadar yükseltmektir. Bugünkü tatbikatımız Avrupa İktisâdi İş Birliği Teşkilatının (OECE'nin) liberasyon kotuna intibak ettirilecektir.

Umumiyetle Türkiye'den kaçırılmış sermayelerle finanse edilen ve esasen çok ağır bir faiz yükü altında bulunan, milli ekonomiyi devamlı olarak borç altında bırakan ve ancak kredi kombinezonlarını başaranlara tek taraflı olarak ticaret yapma imkânlarını veren kısa vadeli kredili ithalât durdurulacaktır.

Çeşitli suiistimallere yol açan ve döviz kaçakçılığına prim vermekten ibaret bulunan muvakkat rejime müstenit bedelsiz ithalâta ve diğer muhtelif adlarla aynı maksadın elde edilmesine imkân veren çeşitli ithalât sistemlerine nihayet verilecek ve sureti katiyede bu kabil tatbikata meydan verilmeyecektir.

İç ticaretimizde istikrar programlarının icapları ve muvazeneli bir iktisat düzeninin neticesi olarak, fiyat tahditlerine kanun yoluyla ve cebirle, iktisâdi müdahalelere imkân kalmayacaktır.

Vatandaşın geçiminin, ihtikar yollarıyla tahdit ve tazyik altında bulundurulması, Milli Koruma kanunlarıyla değil, iktisâdi tedbirlerle önlenecektir.

Milletlerarası teşekküllerle münâsebetlerimiz ve serbest mübadele nizamı içindeki fâaliyetlerimiz takviye olunacaktır.

(OECE) Avrupa İktisadi İş Birliği ve (APA) Avrupa Para Birliği muvacehesindeki vecibelerimizi yerine getirmeye devam edeceğiz. Yeni ticaret politikamızın esasları, istikrar programımızın tahakkuk ettirilmesi (OECE) Avrupa İktisâdi İş Birliği Teşkilâtına ve (APA) Avrupa Para Birliğine olan taahhütlerimizin yerine getirilmesi imkânlarını verecektir.

(GATT) Ticaret Genel Anlaşması ile olan münâsebetlerimiz, ahdi mükellefiyetlerimiz yerine getirilmekte devam edecektir.

Müşterek pazara katılmak için başlamış bulunan çalışmalara devam etmekteyiz. Müşterek pazar organlarıyla müzakerelere kısa zamanda tekrar başlanacaktır.

Hükümetimizin yeni iktisâdî ticari ve mali politikası iktisâdî bünyemizde yapılmakta olan şümüllü reformlar, Müşterek Pazara iltihâkımızı kolaylaştıracak unsurlardır. Süratle kalkınmamızı temin edecek, yeni kurulmakta olan sanayimizin himayesini mümkün kılacak ve fakat aynı zamanda müşterek pazar anlaşmasının mükellefiyetlerine de tedricen intikâl etmemizi sağlayacak esasların, Müşterek Pazar Devletleri ile birlikte tespitine çalışılacaktır.

Hükümetimiz yabancı sermaye yatırımlarını en sıhhatli dış yardım kaynağı telâkki etmektedir. Bu bakımdan, yabancı sermayeyi teşvik için gayret sarf edilecek ve Türkiye'deki yatırım imkânlarını yabancı sermayedarlara tanıtmak üzere teşkilâtın kurulmasına çalışılacaktır.

Memleketimiz ekonomisinin acil ıslahat tedbirleri bekleyen bir köşesi de, İktisâdî Devlet Teşekkülleri dediğimiz, Devlet sermayesi veya onun iştiraki ile kurulmuş olan teşebbüslerdir. Bu teşebbüsler, uzun müddet, iç politika mülâhazaları ile gayri iktisadî Devlet teşebbüsleri haline sokulmuşlardır. Bu teşebbüsleri mümkün olan en kısa zamanda, mali muvazeneye kavuşturmak, idare ve murakabelerini müessir bir nizam içerisine almak, ilk işlerimizden olacaktır.

İktisâdî Devlet Teşekküllerinin bünyelerinin takviyesi, Merkez Bankasına olan borçlarının konsolide edilerek vadeli bir tediye planına bağlanması, zaruret haline almıştır. Bu meyanda sermaye durumlarının ıslahı, mevcutlarının yeniden değerlendirilmesi, masraf ve maliyet unsurlarının ciddi bir tetkike tabi tutularak ıslahı icabetmektedir.

İktisâdî Devlet Teşekküllerinin bundan sonra, yatırım ihtiyaçları için Merkez Bankası kaynaklarına müracaat edememeleri ve bu suretle enflasyon kaynaklarından en mühiminin kati olarak kurutulması, üzerinde hassasiyetle durduğumuz ve duracağımız bir husus olacaktır.

Devlet bütçesinin tam bir denklige kavuşması, İktisâdî Devlet Teşekküllerinin yatırım ihtiyaçları için Merkez Bankası kaynaklarına müracaat imkânlarından kati suretle mahrum bırakılması suretiyle, on yıldan beri Türk ekonomisinin bünyesini kemiren, büyük kütlelerin sefaletini hazırlayan enflasyonun başlıca iki kaynağının kurutulmuş olacağına kani bulunmaktayız.

Memleketimizde, ekonomimizin muhtaç olduğu sermaye ve para piyasalarının vücut bulması için gerekli şartların yaratılması, son derece ehemmiyet arz etmektedir. Milli gelirimizden tasarrufa ayrılacak kısmın büyümesi için faiz hadlerinin iktisâdî şartlara ve diğer icaplara göre ayarlanması ve diğer teşvik unsurlarından istifade edilmesi, bankalarımız tarafından açılacak kredilerin Türk ekonomisi için verimli olacak sahalara tevcihi, üzerinde durduğumuz ve duracağımız meseleler arasındadır.

Dış borçlarımız, İnkılap Hükümetimizi en çok düşündüren mevzulardan biridir. Bir taraftan vecibelerimizi yerine getirmekte azami gayret sarf ederken, diğer taraftan da önümüzdeki yılların tediye külfetlerini artırmamak, başlıca kaygılarımızdan olacaktır.

Paramızın, on yıl devam eden basiretsiz iktisâdî ve mali politikanın neticesi olarak, geçirdiği ağır devalüasyon sonunda, bugün haiz olduğu iç ve dış kıymeti korumak iktisâdî ve mali politikamıza hâkim olan başlıca davamızdır.

Sarahaten belirtmek isteriz ki, iç piyasada sağlanacak fiyat istikrarı suretiyle paramızın iç değeri mahfuz tutulacak, yabancı paralara karşı olan bugünkü değeri üzerinde, herhangi bir değişiklik yapılmayacaktır.

İnkılap Hükümetiniz hakiki bir iktisâdi refahın ancak kıymeti müstakar bir Türk parası ile tahakkuk edebileceği inancındadır.

İnkılap Hükümetinizi meşgul eden meselelerden birisi de yatırımlar mevzuudur. Memleket iktisâdiyatının ahenkli bir surette gelişmesi ve halkımızın tüm olarak, hakiki refaha doğru ilerleyebilmesi için, yatırımları şahsi, indi ve iç politika mülâhazalarından kurtarıp rasyonel ve planlı bir temel üzerine oturtmak, çok ehemmiyet verdiğimiz bir esastır. Bu maksatla, pek yakında, bir İktisâdi Planlama Dairesinin kuruluş kanunu, yüksek tetkik ve tasviplerinize sunulacaktır.

Hükümetimiz hususi teşebbüse ayrı bir önem vermektedir. Binaenaleyh hususi teşebbüsü teşvik ve geliştirmek için gerekli tedbirleri bundan böyle de almak kararındadır.

Ziraat, sanayi, ulaştırma, bayındırlık ve imar işlerimiz, umumi bir kalkınma planı çerçevesi içine alınacaktır.

Her sene takriben bir milyona yakın bir nispette çoğalan nüfusumuzun iâşesini ve ihracatımızın yüzde doksanını teşkil eden döviz membalarımızın genişletilmesini teminen zirai istihsâlin artırılması, mahsullerin evsafının ıslahı ehemmiyetle ele alınacaktır.

Lüzumlu ilmi ve fenni âlâyı görmemesi sebebiyle harabiyeti önlenmemiş orman varlığımızın korunması, bunlardan rasyonel bir işletme sonunda daha yüksek hâsıla alınması imkânları üzerinde titizlikle durulacaktır.

Çeşitli amil ve tesirler altında erozyon yüzünden geniş kayıplara uğramış ve uğramakta olan toprak servetimizin muhafazasına, suların tanzimine ve bu kaynaklardan faydalanılmasına çalışılacaktır.

Milli ekonomiyi teşkil eden köylü ve çiftçi vatandaşların yaşama şartlarını ıslah ve gelirini artırmak yolunda her türlü gayretler sarf olunacaktır.

Hususi sanayi sektörünün rantabl olarak talepleri desteklenecek, kaliteli mal imâli ittihaz olunarak kalite düşüklükleriyle şiddet ve hassasiyetle mücadele edilecek, sanayi için zaruri olan standartlara büyük ehemmiyet verilecektir.

Ulaştırma:

Amme hizmeti olan ulaştırma teşkilâtında; semereli çalışma, halka hakiki hizmet, kendi kendine yeterli idare, fuzuli masraf ve lüksten azade mesai esası prensip olacaktır.

Bayındırlık sahasında:

Taşkından korunma, yeraltı ve yerüstü sularıya sulama yol, demiryolu, liman gibi çeşitli bayındırlık hizmetinde zirai istihsâli artırma, emniyetli, süratli ve ucuz nakliye ile maliyeti düşürme, sosyal, idari ve sıhhi, gelişmeyi teşvik etme gibi fâaliyetimiz bütün gayretlerimizle artırılabilecektir.

Şehir ve kasabalarımızın imar planlarının hazırlanmasında ve belediyelere yapılacak kredi yardımlarında, her türlü tesir ve tazyiklerin dışında, yalnız ihtiyaç dereceleri ve ehemmiyetleri gözönüne alınarak, imkânlar dâhilinde bir sıra takip edilecektir. Memleketin muhtaç bulunduğu sıhhi ve ucuz mesken mevzuunda da gerekli

çalışmalara devam edilmektedir. Mesken kredisi mevzuunda da hakikaten meskene muhtaç kimselere müteveccih en adilane bir mesken kredisi tatbiki yolunda tedbirler alınmaktadır. Topraksız ve toprağı kifayetsiz çiftçiye tevzii gereken haklarının her türlü mani ve haksız tesirlerden kurtarılarak süratle ve adilane tevziine çalışılmaktadır.

Gümrük Tarife Listemizi Avrupa İktisâdi İş Birliği camiasına dâhil memleketlerle birlikte kabul ettiğimiz 1955 Bruxelle listesi haline getirmek üzere yapılan çalışmalara devam edilecektir.

Tekel meseleleri ise zirai ve ticari politikamıza muvazi olarak tanzim ve tütün ve çay zirâati üzerinde önemle durulacaktır.

İş ve İşçi meselelerimiz, sosyal adalet ve insan hakları ve hürriyetleri üzerinde dayanmaktadır. Adil ve insani çalışma şartları, hür ve bağımsız sendikacılık, bütün icaplarıyla ve demokratik bir düzene uygun, kolektif müzakere sistemi, iktisâdi imkânlarla ahenk halinde gelişen müessir bir sosyal güvenlik rejimi, inkılâp hükümetimizin üzerinde durduğu başlıca konulardandır.

Milli Eğitim davası, baş davalarımızdandır. Demokrasinin kökleşmesi, soysuzlaşmamasının teminâtı, özlenen iktisâdi refahın tahakkuku, büyük kütlelerin, yeni yetişen nesillerin milli eğitimden en geniş ölçüde faydalanmasına bağlıdır. Milli Eğitim teşkilat ve programlarımızı, bugünkü istikrarsız halinden kurtarmak, en acele işlerimiz arasındadır. Mâarifimizin muhtaç olduğu nizam içinde ve belli metotlarla çalışan medeni ve milli bir müessese haline getirmeye matuf olmak üzere, gerekli inceleme ve araştırmalara başlamak, gelecek iktidarlara bu istikamette hazırlıklar bırakmak, başlıca arzularımızdandır.

Milli Eğitimi durgun halinden çıkarıp yapıcı ve başarılı bir vasfa ulaştırmak amacımızdır.

Vatandaşlarımızın Anayasamızla sahip oldukları din ve vicdan hürriyetlerini hiç bir engelle karşılaşmadan kullanmalarını; yani ibaretlerini tam bir hürriyet içinde yapabilmelerini sağlamak hedefimizdir. Ancak dinin ulûhiyetini gölgelendirecek istismardan korunması önemle göz önünde tutulacaktır.

Vazifede bulunduğumuz müddetçe sağlık hizmetlerimizi halk hizmetinde daha faydalı kılmak, önem verdiğimiz bir husus olacaktır.

Hükümetimizin sağlık davasında ön planda ele alacağı hususlar şunlardır:

- A) Sağlık personelinin durumunun halli,
- B) Mahrumiyet bölgelerinin ihtiyacının sağlanması,
- C) Koruyucu hekimliğin ve bilhassa köy sağlığı davasının sağlam prensiplere bağlanması,
- D) Yüksek ihtisas hastanelerinin teşkili,

Hür basın, kurulacak ikinci Cumhuriyetin başlıca mesnetlerinden biridir. Demokraside ileri merhalelere ulaşmış Garp aleminin basın hürriyeti anlayışı ve basın kanunları, bizim anlayışımız ve kanunlarımız olacaktır. Radyo, halk hizmetinde, olan bitenden halkımızı günün gününe haberdar eden, onun kültür seviyesini yükselten ve

bunların yanında, bir partinin veya bir menfaat zümresinin değil, bütün Türk Milletinin malı olan, Türk Devletinin sesini duyuran bir müessese olacaktır.

Vatandaşlar arasında fark gözetmeyen, onların siyâsi kânaatlerinden dolayı farklı muamele yapmayan tarafsız bir idarenin kurulması, çok ehemmiyet attettiğimiz bir meseledir. 10 yıl müddetle memleketin bünyesinde kaynayan bir yara halini almış olan partizan bir idarenin tasfiyesi ve idarenin bir milletten bir daha nüksetmeyecek şekilde kurtarılması, demokrasimizin soysuzlaşmaması için gerekli temel şartlardan birisidir.

İnkılâp Hükümetimizin bu istikamette gerekli kanuni tedbirleri daha ilk gününden itibaren almaktadır ve alacaktır.

Vazifede bulunduğumuz müddetçe İkinci Cumhuriyet ile kurulacak olan yeni Türk demokrasisinin, sağlam ve hiçbir kimse veya zümrenin tasallutuna maruz kalmayacak kudret ve selâmette olmasını temin etmek, 27 Mayıs İnkılap hareketinin ve İnkılap Hükümetimizin maddeten ve manen mümkün olan en kısa zamanda ulaşmak istediği bir hedef olmakta devam etmektedir.

Hepinizi saygı ile selamlarım.²

² *Millî Birlik Komitesi Genel Kurul Toplantısı, Cilt 1, Birleşim 2, Sayfa 2-8*

II. GÜRSEL HÜKÜMETİ DÖNEMİ
25. Cumhuriyet Hükümeti
(05.01.1961-20.11.1961)

6 Ocak 1961 Cuma

Devlet Başkanı ve Başbakan Cemal Gürsel'in Kurucu Meclisi Açış Konuşmasının Metni (Fahri Özdilek tarafından okunmuştur)

FAHRİ ÖZDİLEK — Bu tarihî toplantıya, Sayın Devlet ve Hükümet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel'in geçirdiği rahatsızlık dolayısıyla, müdavi tabipleri bu nekahat devresinde kendilerinin Kurucu Meclisin açılış törenine iştiraklerine tıbbi mülahazalarıyla muvafakat etmemişlerdir.

Başkanımız açış nutuklarını okumaya beni vazifelendirmişlerdir. Durumu Yüksek Heyetinizin ıttılama arz ederek açış nutkunu okuyorum. Kurucu Meclisin Sayın üyeleri,

Millî Birlik Komitesinin kabul ettiği 157 ve 158 sayılı kanunlar uyarınca teşekkül eden Kurucu Meclisi, aziz milletimize büyük hizmetler yapacağı inancı ile açıyorum. Sizleri saygı ile selâmlarım.

Sayın Üyeler,

Türk milleti, bir buçuk asra yakın zamandan beri, içinde bulunduğu karanlıktan kurtulmak için, müspet ilim, hak, adalet ve hürriyet yollarını aramış ve bu esaslara müstenit müstakar bir idare kurmak için büyük gayretler sarf etmiştir. Fakat, özlediğine bir türlü kavuşamamıştır. Her gelen iktidarın kendine göre icraatı ve keyfî tasarrufları yüzünden bir ileri, bir geri hareketlerle âdetâ yerinde saymış, arzu ettiği hedefe ulaşmak şöyle dursun, ileriye doğru ciddî bir adım atamamıştır. Bu gayretler sırasında Türk milletinin uğradığı felâketler çok feci ve hazindir. Hattâ bir ara, kendi hayatı dahi tehlikeye düşmüş, bereket versin Atatürk gibi büyük bir deha, tam zamanında yetişerek, milletin varlığını kurtarmış ve ona gideceği yolu göstermiştir. *(Şiddetli ve sürekli alkışlar)*

Bundan sonra, Türkiye'nin hayatında hamleler ve inkılâplar devri başlamış, araya giren İkinci Dünya Harbinin zorluklarına rağmen akıllı bir idare memleketi tehlikelerden korumasını ve hayatîyetini artırmasını bilmiştir. *(Şiddetli ve sürekli alkışlar)*

Son olarak giriştiğimiz demokrasi tecrübesi, zannederseniz, şartları tam hazırlanmadığı için, fena neticeler vermiş, memleket, birtakım maceracı ve tecrübesiz ellerde, maddeten ve manen perişanlığa doğru sürüklenmiştir. Millet bir kere daha geriye döndürülmüş, varlığımızın teminatı olan Atatürk inkılâpları birer birer hiçe sayılarak gerici zümrelerin çoğalmasına, doymak bilmeyen ahlâksız maddecilerin, millet zararına süratle milyonlar kazanmasına adeta yardım edilmiştir. Böylece, memlekette, ilmin ışığı yerine, taassubun kara görüşleri, ahlâk, namus ve dürüst çalışma yerine de süratle zengin olmak için her türlü ahlâkî kayıtları hiçe sayan bir zihniyetin aşağılık ruhu hâkim olmaya başlamıştır... İdareciler, milleti her istedikleri tarafa sürükleyebilecekleri bir kalabalık, Devleti zorbalık ve kaba kuvvetle yürütülen bir makina telâkki etmişlerdir.

Muhterem Arkadaşlar;

Sizlerin benden daha iyi bildiğiniz gibi, bu, çok eskilere ait bir anlayıştır. Bu asırda bu zihniyetle bir milleti idare etmeye imkân yoktur ve buna kimsenin de hakkı yoktur. *(Alkışlar)* Bugün, milleti, sahip olduğu hak ve hürriyetlerin dinamik ve yapıcı gayretleriyle kemale doğru yükselen asil bir varlık, devleti ise, bu tekâmül yollarına ışık tutan ilim, ahlâk ve faziletle mücehhez âdil bir kudret olarak anlamak lâzımdır. Fert için de cemiyet

için de tekâmülün ilk şartı hürriyet olduğu gibi, kemale giden yolları aydınlatan kudretin de ilim olduğunda şüphe edilemez.

Çok karışık ve nazik mevzular haline gelmiş olan toplumun sosyal ve iktisadi meselelerini çözmek için, ilme, hesaba ve plâna lüzum olduğunu anlamayarak, klişe meydan nutuklarıyla, bir dâhi edasına bürünerek söz kalabalığı yapmak milletimizi her bakımdan harabiye sürüklemekten başka bir işe yaramamıştır.

İlim hiçe sayılmış, ilim yuvaları taarruzlara uğramış, milletin sözü ve özü olan matbuat susturularak her bakımdan tahribe çalışılmış, ordu, kötü ve zorba politikanın aleti yapılmak istenilmiş, milleti, kanlı bir ihtilâfa ve kardeş kavgasına götürecek vatan cepheleri kurulmuş, partizan idarenin korkunç kâbusu bütün memlekette hakları ve hürriyetleri ayaklar altına alarak hayatı tahammül edilmez bir hale getirmiştir. Bir taraftan da milleti 19 milyar borca sürükleyen kalkınma edebiyatı ile bu feci olaylar gizlenmek istenmiştir.

İşte, muhterem üyeler, 27 Mayıs hareketi, memleketin istikbalini karanlıklara sürükleyen bu ahval içinde ve bu sebeplerden ötürü vuku bulmuştur. *(Alkışlar)* Şimdiye kadar olanlar sizlerce malûmdur. Bugün, İhtilâl Hükümetinin tek gayesi teminatlı bir demokratik nizam içinde, hakka, adalete, hürriyete, eşitliğe ve fazilete dayanan İkinci Cumhuriyeti kurmaktır. *(Bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)* Bu maksatla bu büyük Kurucu Meclis vazifeye çağırılmış bulunuyor. Sizlerin bu millî ve şerefli vazifeyi mükemmelen yapacağınıza eminim.

İçinizde muhtelif partilere mensup olanlar ve tarafsızlar vardır. Fakat sizlerin İkinci Cumhuriyeti kurma gayretleriniz sırasında, meseleleri, partileriniz bakımından değil, millî menfaatler yönünden tetkik edeceğiniz şüphesizdir. Ve böyle olmalıdır. *(Bravo sesleri, alkışlar)* Kurucu Meclisin çalışmaları, en ciddî mevzularda bile başka başka düşünenlerin, nasıl bir müsamaha ve anlayış içinde çalışabileceklerine güzel örnekler verecek ve İkinci Cumhuriyetin, siyasi faaliyetlerine ve partiler münasebetlerine ışık tutacaktır. Ve yine umuyorum ki; Yüksek Meclisinizin hareketlerinde, o kadar samimî, asil ve kardeşçe davranışlar olacaktır ki yıkılan idarenin vatandaşlar arasına soktuğu düşmanlık his ve fikirlerinin bahtsızlığına uğrayanları, bunun utandırıcı bir aldaniş olduğuna inandıracak ve milletimiz arasındaki kardeş düşmanlığının ortadan kalkmasına yardım edecektir. *(Alkışlar)*

Muhterem Üyeler, bir ilim heyetine hazırlatılan Anayasa tasarısı, yüksek tetkikinize sunulacaktır. Bu tasarının, yukarda arz ettiğim gibi, millî menfaatler çerçevesi içinde tetkiki ve memleketimizin gerçeklerine uygun bir Seçim Kanunu hazırlamanın ilk plânda ele alınması lâzım gelen işlerimizden olduğunu ifade ederim. Memleketin, bir an evvel, seçime hazır bir hale getirilmesinin; her bakımdan faydalı olacağı kanaatindeyim. Çalışmalarınızın, milletimiz için hayırlı ve başarılı olmasını yürekten diler, sizleri saygı ile selâmlarım.³

**Orgeneral
Gürsel Cemal**

(Şiddetli ve sürekli alkışlar)

³ *Kurucu Meclis Tutanak Dergisi Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 2-3*

10 Mart 1961 Cuma

Devlet Başkanı ve Başbakan Orgeneral Cemal Gürsel'in, Kurucu Meclisin Devam Eden Çalışmaları Hakkında Takdir İfade Eden ve Memleket İçi Siyasî Cereyanlar Dolayısıyla İhtilâlin Anlamını Açıklayan Konuşması

DEVLET BAŞKANI VE BAŞBAKAN CEMAL GÜRSEL — Muhterem arkadaşlar, sizleri selâmlarım.

Hastalığım sırasında izhar buyuruları alakadan ötürü cümlenize şükranlarımı sunarım. *(Şiddetli ve sürekli alkışlar)*

Yüksek Meclisin çalışmalarına iştirak edemedim; fakat yakinen dikkatle ve hayranlıkla takip ettim. Bütçe müzakereleri, Anayasa ve Seçim kanunları üzerindeki çalışmalar her türlü takdirin üstünde bir vatanperverlik ve gayretle cereyan etmiştir. Hele Anayasa Komisyonunun bu uğurda muhterem bir arkadaşımızın aramızdan ayrılmasına müncer olan üstün ve feragatli çalışmaları her türlü takdire lâyıktır. Bütün Meclis üyelerine ve bilhassa Anayasa Komisyonuna teşekkürlerimi sunar vazife şehidi olarak aramızdan ayrılan muhterem arkadaşımızın mânevi huzurunda hürmetle eğilirim. *(Şiddetli alkışlar)*

Muhterem Arkadaşlar,

İkinci Cumhuriyetin inşaatçısı olarak da sizleri ayrıca tebrik ederim. Yeni idarenizin esasını teşkil edecek ve yüce çalışmalarınızla kati şeklini alacak olan Anayasanın milletimize mutlu olmasını yürekten temenni ederim. Yalnız şunu ehemmiyetle ifade ve temenni etmeliyim ki, İkinci Cumhuriyet yalnız bir şekil değişikliğinden ibaret olmasın. *(Şiddetli, sürekli alkışlar)*

Çalışmalarımızın en mühim gayesi Devletimize, idaremize, idare adamlarımıza ve milletimize yeni bir zihniyet ve anlam getirmesi olmalıdır. Artık Anayasanın vatandaşlara tanıdığı haklar ve hürriyetlere kimse el uzatmamalı ve bunu aklına bile getirmemelidir. Vatandaş korkusuz yaşamalı, istediği gibi gezmeli, düşündüğünü söylemeli ve yazmalıdır. Seçim hakkı teminat altında bulunmalı ve seçim mutlak dürüst yapılmalıdır. Bu hususta vatandaşın hiçbir tereddüt ve şüphesi olmamalıdır.

Devlet kapıları bir ticaret ve kazanç yolu olmaktan mutlak surette çıkmalı, memleket vazifesi yeri ve şeref ocağı olmalıdır. *(Bravo sesleri ve şiddetli alkışlar)*

Muhterem arkadaşlarım,

Anayasa ne kadar mükemmel olursa olsun, nihayet bir kâğıt parçası ve muhtelif maddeleri ihtiva eden bir yazıdan ibarettir. Ona ruh vermek, ona nur vermek ve bu temiz nur ışığı altında milletimizi kemale yükseltmek idarecilerin, partilerin ve topyekûn milletimizin vazifesidir. Politikacılar Anayasa gibi mukaddes bir eseri kendi ihtiraslarına feda etmeden ve milleti de her hususta yanlış yollara sapıtmaktan çekinmeli ve hattâ hayâ etmelidir. Demokrat Partiyi eski pervasız alışkanlığı içinde yeniden hortlatmaya çalışanlar vardır ve onlar eski Demokrat Partinin, Anayasa hususundaki temiz anlayışımızı kabul etmeye müsait olmayan bedbaht unsurlardır. Bunlar ihtilâlin mânasını, hedefini hâlâ anlayamamış zavallılardır ve birtakım gayri ahlâkî yollardan eski Demokrat Partili dürüst ve masum vatandaşlara kur yapmaktadırlar. Bunlar tehlikeli bir ateşle oynadıklarının farkında değildirler, fakat bunlar asla ve asla düşüncelerinde muvaffak olamayacaklardır. *(Şiddetli alkışlar)*

Aziz arkadaşlarım,

Haklarımıza ve hürriyetlerimize ne kadar bağlı olursak hürriyetler maskesine bürünerek millî birliği bozacak fitne ve fesat gayretlerine karşı da o kadar uyanık bulunmayı, icabında bu gibi bozgunculara karşı milletçe harekete geçmesini bilmeliyiz.

Bu mânevi olgunluk içinde milletimizin mesut yarınlara ulaşacağına inanıyor ve hepinizi saygı ile selâmlıyorum.⁴ *(Ayakta şiddetli ve sürekli alkışlar)*

⁴ *Kurucu Meclis Tutanak Dergisi Cilt 1, Birleşim 9, Sayfa 594-595*

9 Mayıs 1961 Salı

**Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Tasarısı ve Anayasa Komisyonu Raporu
Münasebetiyle**

BAŞKAN — Tasarının Temsilciler Meclisince kabul edilen son şekli üzerinde görüşmelere başlıyoruz.

Şimdi Sayın Başkan Orgeneral Cemal Gürsel konuşacaklardır.

DEVLET BAŞKANI VE BAŞBAKAN ORGENERAL CEMAL GÜRSEL — Muhterem arkadaşlar, bugün çok önemli ve rejimimizin hukuki temelini teşkil edecek olan Anayasa üzerindeki görüşmeleri açıyorum.

Her şeyden evvel şu gereği belirtmek isterim ki, beyaz kâğıt üzerinde siyah yazılardan ibaret olan Anayasa teminatı, onu tatbik edecek insanların kişiliği, fikri ve moral niteliğidir.

Anayasanın teminatlı ve iyi olması kâfi değildir. Zihniyetlerin buna göre ayak uydurması şarttır.

Cemiyetleri buna ayak uyduracak şekilde yetiştirmeli ve yaratmalıdır. Vatandaşların evlerini başına yıkan Adnan Menderes, bunun kanunsuz olduğunu bilmiyor muydu? Biliyordu. Bunun kanuna aykırı olduğunu bilmiyor muydu? Biliyordu. Kanunda her türlü teminat mevcut olmasına rağmen kendisi her türlü rezaleti yapmıştır.

Bizim Anayasamız, dünyada mevcut anayasalar yanında mükemmel denilebilecek bir eser olarak ortaya konmuş bulunmaktadır. Bu güzel eseri tatbik ederken bizden sonra gelecek nesiller iyi bir şekilde tatbik etmeyip, laubali hareket ettikleri takdirde, bütün emekler boşa gidecektir. 27 Mayıs dolayısıyla yapacağım konuşmada bu hususta bâzı fikirler ileri süreceğim. Fakat şunu da söyleyeyim ki; şimdiye kadar olan anayasaların en mükemmeli, en teminatlısı muhakkak ki, bu Anayasadır. Bizler bu işin içinde bulunduğumuz için bunun ehemmiyetini o kadar iyi takdir edemeyiz. İstikbaldeki müstakbel nesiller bunun ehemmiyetini daha iyi takdir edecekler, daha iyi anlayacaklardır. Her halde yapılan iş çok büyüktür. Milletimiz için hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Bu eser, Temsilciler Meclisinden çıkmış olmasına rağmen, sizindir. Anayasa, Temsilciler Meclisinde hazırlanmıştır ama eser sizin adınıza, sizden kuvvet alarak meydana getirilmiştir. Şu halde, eser sizindir. Bunu böyle bilerek üzerinde durabiliriz. Öz malınız gibi gerekli islahatı yapmalısınız.

Şunu ilâve edeyim ki, Temsilciler Meclisinde hukuk, siyaset ve idare sahasında temayüz etmiş güzide Devlet adamları vardır, onların elinden çıkmıştır. Bu eserde belki hata vardır. Ama bence ilmî bir şekilde hazırlanmıştır.

Gazetelerde bazı hususlarda dedikodular yapılıyor, yazılıp çiziliyor. Burada yapacağınız, tezekkürün uzamasına meydan vermemeniz, kesin görüşlerle, süratle işi ele alıp bitirmeniz daha hayırlı olacaktır, kanaatindeyim. Biz; ne kadar askerî sahalarda münakaşa ve mantık yürütmeye alışmış olursak olalım, bu Anayasa hukuki bir sahadır. Muhakeme yolu ile meseleleri düşünebiliriz, tetkik edebiliriz. Ama enine, boyuna, derinliğine inmemeniz lâzımdır, kanaatindeyim. Çok karıştırmadan, süratle

bir sonuca varmamız daha hayırlı olur, kanaatindeyim. Şimdi başlayacağınız Anayasa müzakerelerinde başarılar dilerim.

(Başbakan Cemal Gürsel tekrar söz aldı)

CEMAL GÜRSEL — Arkadaşlar, Ahmet Yıldız'ın düşüncelerinde büyük bir hakikat payı vardır. İkinci Cumhuriyet karşısında Birinci Cumhuriyetin devam ettiğini kabul eden fikirler, bazı sebeplere dayanıyor. Biliyorsunuz, Fransa'da, Beşinci Cumhuriyet kurulmuştur. Her değişiklikten sonra Cumhuriyetlere birinci, ikinci denmiştir ama esas değişmemiştir.

Büyük bir hâdisе olmuştur. Demokrat Parti idarecilerinin pespaye hareketleri ile Birinci Cumhuriyet sona ermiştir. Bunun sonunda İkinci Cumhuriyet kurulmuştur. Birinci Cumhuriyette biz ideal olarak, sembol olarak Atatürk'ü alıyoruz. Ama biz, ideal olarak, idareyi Atatürk'ün kabul etmiş olduğu eser olarak kabul ettiğimiz içindir ki, bu büyük eserin parçalanmasına müsaade etmediğimizden dolayı bu ihtilâli Birinci Cumhuriyetin devamını kabul ediyoruz. Fakat tarihi yazanlar bunu İkinci Cumhuriyet olarak yazacaklardır.

Ordunun bu işi yaptığı hükmünün konmasına gelince: Buna lüzum yoktur. Zira Türk Ordusu asıl ve ögücü olmayan büyük bir kuvvettir. Millet deyince, ordu onun içinde mevcuttur. Yarının tarihi Türk ordusunun büyük asaletini elbette belirtecektir. Filhakika münevverler ve gençler birçok hâdiseler çıkarmışlardır. Şayet Türk Silâhlı Kuvvetleri bu işe müdahale etmeseydi, onlar boğulur giderlerdi ve memlekette de büyük bir kardeş kavgası meydana gelebilirdi.

Binaenaleyh bu husustaki arkadaşlarımın fikirlerine katılmıyorum. Çünkü biz kendi adımızı kendimiz koymayalım. Başlangıcın arkadaşlarımın ileri sürdüğü şekilde yazılması çok güzel bir şey, bu asil hareket nesillerden nesillere intikal etmek suretiyle benimsenecektir. Fakat biz, itimat buyurun, biz bunun adını koyamayız. Onu tarihe bırakalım. Tarihin yazacağı, nesillerden nesillere ulaşp güdecektir. Bu yapılan asil hareketin manasını millete öğreteceklerdir.⁵

⁵ *Millî Birlik Komitesi Genel Kurul Toplantısı, Cilt 6, Birleşim 81, Sayfa 2-3, 6*

27 Mayıs 1961 Cumartesi**Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel'in, Anayasanın Kurucu Meclisçe Kabulü Münasebetiyle Söylevi**

DEVLET BAŞKANI VE BAŞBAKAN CEMAL GÜRSEL — Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisinin saygı değer bahtlı üyeleri, pek aziz arkadaşlarım,

Günümüz 27 Mayıs 1961, mesut ve başarılı İhtilâlin birinci yıldönümü. Yıllarca süren haksızlık ve zulüm kâbusundan milletçe kurtulduğumuz bugünün yüreklerimizi doldurup taşıran sevinç ve heyecanını aynı ile yaşadığımız Birinci yıldönümünü idrak bahtıyarlığı içindeyiz. Bizleri bu mutluluğa erıştiren ve tarihin en asil ve toplumu kutsal amacına ulaştıran en başarılı hareketi olarak kaydettiği 27 Mayıs İhtilâlini ihtimamla hazırlayan ve maharetle gerçekleştiren Şanlı Ordumuzun necip, fedakâr ve kahraman temsilcileri ile bir arada... *(Sürekli ve şiddetli alkışlar)* Atatürk yadigârı Büyük Millet Meclisinin yeni ve yüce binası içinde Kurucu Meclis halinde millet hayrına çalışmalarımızın başta gelen önemlisi Anayasayı hazırlama görevimizi zamanında bitirmiş olmanın engin sevinci ve mutluluğu içindeyiz. *(Şiddetli alkışlar)*

Temsil etmekle övündüğümüz ve bahtıyarlık duyduğumuz Büyük Türk Milletine, yıllardır beklediği ve lâıyk olduğu hakları ve hürriyetleri sağlayan, demokratik hukuk devletinin sağlam temellerini atan, millî istek ve ihtiyaçlara uyan Anayasayı halkoyuna sunulmak üzere hazırlamış ve kabul etmiş bulunuyorsunuz. *(Şiddetli alkışlar, bravo sesleri)*

Bu mutlu günde tek dileğimiz, güzel ve örnek eserinizin, kutsal varlıklarımızın kökü, tarihimizin şan ve şeref kaynağı, sağduyusu engin egemen milletimizce beğenilip kabul edilmesi ve bu suretle kanunluğu kesinleşecek Anayasamızın, anayurdumuza ve milletimize uğurlu, hayırlı ve kutlu olmasıdır. *(Alkışlar)*

Sözümü bitirmeden önce, birleşik duygularımızı en güzel dile getiren Anayasa başlangıcını tekrar ve ilân ediyorum. *(Şiddetli ve sürekli alkışlar)*

Cumhuriyetimizin İkinci Kurucu Meclisini yüksek başarısı ve 27 Mayıs dolayısıyla kutlar, derin saygı ile selâmlarım.⁶ *(Şiddetli alkışlar)*

⁶ *Kurucu Meclis Tutanak Dergisi Cilt 2, Birleşim 15, Sayfa 110*

25 Ekim 1961 Çarşamba

Türkiye Cumhuriyeti Millî Birlik Komitesi ve Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel'in Açış Söylevi

(Devlet ve Hükümet Başkanı Org. Cemal Gürsel şiddetli ve sürekli alkışlar arasında Başkanlık kürsüsüne geldi)

CEMAL GÜRSEL — İkinci Cumhuriyetin Birinci Büyük Millet Meclisinin Sayın üyeleri;

Oturumu açarken bu tarihî günde muhterem varlıklarınızın meydana getirdiği şu muhteşem tablonun verdiği emniyet ve huzur içinde sizleri saygı ile selâmlarım.

Türk Milletinin kaderinde ve demokratik hayatımızın tekâmülünde mühim ve hayati bir merhale teşkil edecek İkinci Cumhuriyetin kuruluşuna müncer olan İhtilâlin bizzat içinde yaşadınız. Olanları ve olayları benim kadar biliyorsunuz. Gizli kalmış taraflarını da zaman aydınlatacaktır. Hemen şunu ilâve edeyim ki; biz İhtilâlin ilk gününden itibaren vatandaş hak ve hürriyetlerine eşit muamele ve her türlü vatandaşlık haklarına saygı göstermeyi vazife bildik. Milletimizin ilerde ulaşacağını düşündüğümüz hürriyetler rejimi içinde yadırgamadan yaşamaya intibakını kolaylaştıracak genişlik ve serbestlik içinde gelişmesine çalıştık ve İhtilâlin asla tanımadığı hakkı, adaleti, insaf ve vicdanı hiçbir zaman elden bırakmadık. Aydınlık arttıkça bu, daha iyi anlaşılacaktır.

İhtilâlin yöneticisi olan ve bugün tarihe intikal eden Millî Birlik Komitesi, vazifesini en iyi bir şekilde yapmak için insan takatinin üstünde ve büyük bir vatanperverlik hissiyle çalışmış, memlekete iyi şeyler yapmak için elinden geleni yapmıştır. Komitenin mesaisini takdirle belirtmek isterim. (Alkışlar)

Kahraman ordumuz bugünü hazırlayan vakur davranışıyla vazifesini yapmış olmanın huzuru içinde her zaman olduğu gibi, milletimizin güvenine ve yenilmez bir kudret olarak saygı ve sevgimize lââyık vazifesi başındadır. (Alkışlar) Başkumandanlık görevimin bu son günlerinde, büyük ve aziz ordumuza en samimî takdir hislerimi ifade etmekten zevk duymaktayım. (Alkışlar)

Muhterem arkadaşlar:

İhtilâlin ilk günü vazifeye çağırdığımız bakan arkadaşların büyük bir vazife hissiyle bizim yardımımıza koşmalarını takdirle anmak isterim. (Bravo sesleri, alkışlar) Bu kıymetli arkadaşlarım İhtilâlin bütün sarsıntılarına rağmen, idari ve iktisadi bünyemizi sağlam tutmasını bilmiş, hattâ iktisadi sahada Devletimize itibar kazandırmıştır. Huzurunuzda kendilerine en samimî teşekkürlerimi sunmayı vazife sayıyorum. (Alkışlar)

Sayın üyeler;

Bu mesut güne ulaşmak için çok emekler harcanmış, büyük sıkıntılar hattâ ıstıraplar çekilmiştir. Bizim bu hedefe varmamıza engel olmak için her türlü tezvir ve tahrike başvuran kötü eller ve kuvvetler, şimdi de bu güzel neticeyi bozmak ve millî bünyeyi parçalamak için pek sinsi ve muhtelif yollardan gayret sarf etmektedirler. Bu açıklamamın gelecekteki çalışmalarımızda uyarıcı bir tesir yapacağını ümit ederim.

Aziz arkadaşlarım;

Memleketimiz dünya önünde ciddî bir imtihan geçirmektedir. Bunda muvaffak olmak ve İkinci Cumhuriyetin huzur içinde tekâmül ve inkişafını mümkün kılmak sizlerin elindedir. Şunu iyi bilmeliyiz ki, milletimizin partiler arasındaki yıkıcı mücadelelere ve bundan mütevellit sarsıntılara artık tahammülü kalmamıştır. Birçok dertlerimiz ve meselelerimiz çözüm çareleri beklemektedir. Partilerimizin vatanperverane hislerle birbirini desteklemesi, geçmişte iyi olmayan olayları unutarak kardeşlik duyguları içinde kendilerini çok güç ve çeşitli memleket meselelerinin çözüm yollarına adanmaları lâzımdır. Milletimizin ümit kaynağı olan bu mukaddes çatı altındaki gayretlerimizin, temiz duygular ve şuurlu içinde, inkişafı, bir taraftan sizlerin bu yolda olduğunuzu gösterecek, bir taraftan da millî birliğin kuvvetlenmesine yardım edecektir. Kinler ve nefretler mutlak unutulmalıdır. Bizim kötü davranışımızdan ancak kötüler faydalanır. Bu takdirde memleketimize telâfisi mümkün olmayacak zararlar ve felâketler getirmiş oluruz. Ben sizlerin vatanperverliğinden ve memleket selâmeti için her fedakârlığı yapacağınızdan eminim. Böyle yapılmaz, hislerimizin, hırslarımızın ve kinlerimizin tesiri altında kalır ve memleket idaresini çıkmaza sürüklersek, tarih ve millet önünde affedilemeyecek hazin sorumluluklara düşeceğimizi unutmamak lâzımdır. Büyük bir ümit ve güven içinde sizleri tekrar saygı ile selâmlar, İkinci Cumhuriyetin milletimiz için mutlu günler getirmesini Tanrıdan niyaz ederim.⁷ (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*)

⁷ *TBMM Birleşik Toplantı, 10. Toplantı Yılı, Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 2-3*

25 Ekim 1961 Çarşamba

Millî Birlik Komitesi ve Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel'in Toplantı Yılıni Açış Konuşması

(Devlet ve Hükümet Başkanı Org. Cemal Gürsel şiddetli ve sürekli alkışlar arasında Başkanlık kürsüsüne geldi)

CEMAL GÜRSEL — İkinci Cumhuriyetin Birinci Büyük Millet Meclisinin Sayın Üyeleri,

Oturumu açarken bu tarihi günde muhterem varlıklarınızın meydana getirdiği şu muhteşem tablonun verdiği emniyet ve huzur içinde sizleri saygı ile selâmlarım.

Türk Milletinin kaderinde ve demokratik hayatımızın tekâmülünde mühim ve hayati bir merhale teşkil edecek ikinci Cumhuriyetin kuruluşuna müncer olan İhtilâlin bizzat içinde yaşadınız. Olanları ve olayları benim kadar biliyorsunuz. Gizli kalmış taraflarını da zaman aydınlatacaktır. Hemen şunu ilâve edeyim ki; biz İhtilâlin ilk gününden itibaren vatandaş hak ve hürriyetlerine eşit muamele ve her türlü vatandaşlık haklarına saygı göstermeyi vazife bildik. Milletimizin ilerde ulaşacağını düşündüğümüz hürriyetler rejimi içinde yadırgamadan yaşamaya intibakını kolaylaştıracak genişlik ve serbestlik içinde gelişmesine çalıştık ve İhtilâlin asla tanımadığı hakkı, adaleti, insaf ve vicdanı hiçbir zaman elden bırakmadık. Aydınlık arttıkça bu, daha iyi anlaşılacaktır.

İhtilâlin yöneticisi olan ve bugün tarihe intikal eden Millî Birlik Komitesi, vazifesini en iyi bir şekilde yapmak için insan takatinin üstünde ve büyük bir vatanperverlik hissiyle çalışmış, memlekete iyi şeyler yapmak için elinden geleni yapmıştır. Komitenin mesaisini takdirle belirtmek isterim. (Alkışlar)

Kahraman ordumuz bugünü hazırlıyan vakur davranışıyla vazifesini yapmış olmanın huzuru içinde her zaman olduğu gibi, milletimizin güvenine ve yenilmez bir kudret olarak saygı ve sevgimize lâyük vazifesi başındadır. (Alkışlar) Başkumandanlık görevimin bu son günlerinde, büyük ve aziz ordumuza en samimî takdir hislerimi ifade etmekten zevk duymaktayım. (Alkışlar)

Muhterem Arkadaşlar;

İhtilâlin ilk günü vazifeye çağırdığımız bakan arkadaşların büyük bir vazife hissiyle bizim yardımımıza koşmalarını takdirle anmak isterim. (Bravo sesleri, alkışlar) Bu kıymetli arkadaşlarım ihtilâlin bütün sarsıntılarına rağmen, idari ve iktisadi bünyemizi sağlam tutmasını bilmiş, hattâ iktisadi sahada Devletimize itibar kazandırmıştır. Huzurunuzda kendilerine en samimî teşekkürlerimi sunmayı vazife sayıyorum. (Alkışlar)

Sayın Üyeler;

Bu mesut güne ulaşmak için çok emekler harcanmış, büyük sıkıntılar hattâ ıstıraplar çekilmiştir. Bizim bu hedefe varmamıza engel olmak için her türlü tezvir ve tahrike başvuran kötü eller ve kuvvetler, şimdi de bu güzel neticeyi bozmak ve millî bünyeyi parçalamak için pek sinsi ve muhtelif yollardan gayret sarf etmektedirler. Bu açıklamamın gelecekteki çalışmalarımızda uyarıcı bir tesir yapacağıım ümide derim.

Aziz Arkadaşlarım;

Memleketimiz dünya önünde ciddi bir imtihan geçirmektedir. Bunda muvaffak olmak ve İkinci Cumhuriyetin huzur içinde tekâmül ve inkişafını mümkün kılmak sizlerin elindedir. Sunu iyi bilmeliyiz ki, milletimizin partiler arasındaki, yıkıcı mücadelelere ve bundan mütevellit sarsıntılara artık tahammülü kalmamıştır. Birçok derilerimiz ve meselelerimiz çözüm çareleri beklemektedir. Parelerimizin vatanpervarane hislerle birbirini desteklemesi, geçmişte iyi olmıyan olayları unutarak kardeşlik duyguları içinde kendilerini çok güç ve çeşitli memleket meselelerinin çözüm yollarına adanmaları lâzımdır. Milletimizin limit kaynağı olan bu mukaddes çatı altındaki gayretlerimizin, temiz duygular ve şuurlu içinde, inkişafı, bir taraftan sizlerin bu yolda olduğunuzu gösterecek, bir taraftan da millî birliğin kuvvetlenmesine yardım edecektir. Kinler ve nefretler mutlak unutulmalıdır. Bizim kötü davranışımızdan ancak kötüler faydalanır. Bu takdirde memleketimize telâfisi mümkün olmayacak zararlar ve felâketler getirmiş oluruz. Ben sizlerin vatanperverliğinden ve memleket selâmeti için her fedakârlığı yapacağınızdan eminim. Böyle yapılmaz, hislerimizin, hırslarımızın ve kinlerimizin tesiri altında kalır ve memleket idaresini çıkmaza sürüklersek, tarih ve millet önünde affedilemeyecek hâzin sorumluluklara düşeceğimizi unutmamak lâzımdır. Büyük bir ümit ve güven içinde sizleri tekrar saygı ile selâmlar, ikinci Cumhuriyetin milletimiz için mutlu günler getirmesini Tanrıdan niyaz ederim. *(Şiddetli ve sürekli alkışlar.)*

FAHRİ ÖZDİLEK — 2'nci Cumhuriyetin Sayın üyeleri, yemin törenine başlamak üzere içimizden en yaşlı üyenin Başkanlığını rica edeceğim: Sayın İnönü⁸. *(C.H.P. Milletvekillerinin şiddetli ve sürekli alkışları ve bravo sesleri)*

⁸ *T.B.M.M. Birleşik Toplantı Tutanak Dergisi 1. Toplantı Yılı, Cilt 1, Birleşim 1, Sayfa 2-3*

SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ
Türkiye Cumhuriyetinin 11. Başbakanı

BİYOĞRAFI

SUAT HAYRİ ÜRGÜPLÜ
(1903, Şam - 26 Aralık 1981 İstanbul)

Türkiye Cumhuriyeti 11. Başbakanı, 29. Hükümet Başkanı

Suat Hayri Ürgüplü

13 Ağustos 1903 tarihinde Şam'da doğdu. Galatasaray Lisesi'nden sonra 1926 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli devlet hizmetlerinde bulundu. Türkiye-Yunanistan 1924 Nüfus Mübadelesi mahkemelerinde çalıştı.

1929-1932 yılları arasında İstanbul Ticaret Mahkemesi yargıçlığında bulundu. 1939 ve 1943'te Kayseri Milletvekili seçildi. 2. Saraçoğlu kabinesinde Gümrük ve Tekel Bakanı oldu.

1950 seçimlerinde Demokrat Parti Kayseri Milletvekili olarak TBMM'ye döndü. 1952 yılına kadar Avrupa İstişari Meclisi'nde başkan yardımcılığı görevinde bulundu. 1952'de parlamentodan ayrılarak Bonn Büyükelçiliğine getirildi. 1955'te Londra, 1959'da Washington, 1960'da Madrid Büyükelçiliğine atandı. 1961 seçimlerinde Adalet Partisi Kayseri Senatörü seçildi. Cumhuriyet Senatosu'nun ilk başkanı oldu. 5 Şubat 1965 de İsmet İnönü'nün başbakanlıktan istifa etmesi üzerine kurulan koalisyon hükümetini kurarak Türkiye Cumhuriyetinin 29. Başbakanı oldu. 1966'da kontenjan senatörü seçildi. 1972'ye kadar bu görevde kaldı. 26 Aralık 1981 vefat etti

ÜRGÜPLÜ HÜKÜMETİ DÖNEMİ
(29. Cumhuriyet Hükümeti)
(20.02.1965-27.10.1965)

26 Şubat 1965 Cuma

Ürgüplü Hükümeti Programını Millet Meclisine Sunuş Konuşması

BAŞKAN — Şimdi Hükümet programını arz edecektir. Söz Sayın Başbakanındır. Buyurunuz.

(Sürekli alkışlar ve bravo sesleri arasında Başbakan Suad Hayri Ürgüplü kürsüye geldi)

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin Sayın üyeleri,

İkili ve üçlü Koalisyon iktidarları denemelerinden sonra kurulmuş olan III. İnönü Hükümeti; 1965 Malî yılı Bütçe Kanunu tasarısının Millet Meclisince reddi üzerine çekilmiştir. Bugün içinde bulunduğumuz ortam, bünyesinde kuvvet taşıyan istikrarlı bir Hükümeti ihtiyaç haline getirmiştir. İstikrarlı bir Hükümetin kurulabilmesi ise, ancak Parlâmentoda yeterli oy çoğunluğuna sahip bulunmak ve belirli fikirler etrafında birleşerek ahenkli bir çalışma imkânını sağlamak şartlarına bağlı bulunduğu açık bir gerçektir. Karma Hükümete katılan ve kuvvetini bu inançtan olan partiler; tam bir görüş birliği ile tespit ettikleri protokole dayanarak, dörtlü bir Koalisyon Hükümeti kurulmasında mutabık kalmışlardır.

Geçmiş Hükümetlerin iktidar devrelerinde, Anayasa Mahkemesi, Yüksek Hâkimler Kurulu, Danıştay gibi Anayasamızın, hukukî teminat olarak getirdiği müesseselerin kurulması, Anayasaya aykırı kanunların ayıklanması, Plân fikrinin kabul edilmesi ve uygulamaya konulması, vatandaşlar arasında farklı görüşlere yol açan sosyal meselelerin çözülmesi konularında olumlu sonuçlara ulaşılmış ise de, plânda öngörülen kalkınma hızı, bilhassa 1964 yılında istenilen ölçüde gerçekleşmemiş, tatmin edici tarafsız bir idare henüz hakkıyla işler hale gelememiş, milletçe sabırsızlıkla beklenen refah seviyesine umulan nispette erişilememiştir. Bugün tüccar ve esnafın işlerin açılmasını gözlediği, sanayicilerin biran önce yardım beklediği; memur, işçi ve köylü arasında geçim derdinin kendisini hissettirir bir hale geldiği kanaati, gün geçtikçe genişlemektedir.

Yeni Hükümet; tarihi kanunla tespit edilmiş bulunan genel seçimlere gidilinceye kadar, kesin olarak tarafsız bir seçim yapılabilmesinin sağlam zeminini hazırlamak, aynı zamanda mevcut imkânları enerjik bir şekilde harekete getirerek memleketimizin kalkınma, hızını yükseltmeye çalışmak azmindedir.

Sayın Milletvekilleri,

Şimdi; Hükümete katılan partilerin birleştikleri temel ilkeleri, izleyecekleri politikanın istikametini ve yerine getirmeye kararlı bulundukları işleri yüce heyetinize arz etmek isteriz.

Atatürk ilkelerine ve 27 Mayıs meşru temeline dayanan ve millî iradenin mahsulü olan Anayasamızı ruhu ve metni ile hâkim kılmak vazgeçilmez hedefimizdir. Atatürk devrimlerini demokratik düzenin ve Türk Devletin temelî saymaktayız. Hükümetimiz bu inancın sürekli uygulayıcısı ve savunucusu olacaktır.

Toplunun güvenlik içinde yaşamasının ancak tarafsız bir idare kurulması ile sağlanabileceğine inanıyoruz. Anayasamızın; vatandaşları kanun önünde eşit kılan, hiçbir fert veya müesseseye imtiyaz tanımayan, muhalefette ve iktidarda bütün

partileri siyasi hayatımızın vazgeçilmez unsuru kabul eden hükümleri; tarafsız idare anlayışımızın dayanaklarıdır. Hükümetimiz, bu amacı sağlayacak her türlü tedbiri almakta ve ciddiyle tatbik etmekte kesin olarak karardır.

Memurlarımız; yalnız kanunların emrinde ve milletin hizmetindedir. Görevlerini bu anlayış içinde yerine getirenler, tam bir rahatlık ve güvenlikle çalışmak imkânını bulacaklardır. Devlet memurlarının partizan bir idarenin tatbikatçısı haline girmelerine veya getirilmelerine imkân bırakılmayacaktır.

Devlet kadrolarında yer almak için yeterlik şartının aranmasına değer veriyoruz. Bu maksatla, hizmet içi yetiştirilmelere önem verilmesini öngörüyoruz. Yüksek idarecilerin eğitiminde büyük faydaları görülen “Türkiye ve Orta Doğu Âmm İdaresi Enstitüsü’nün” bu konudaki çalışmalarını genişletmek ve hızlandırmak karardır.

Aşırı sol ve aşırı sağ cereyanları; Anayasa düzenimizi temelinden yıkmaya, devletimizin bekasını ve milletimizin huzur ve bütünlüğünü tehlikeye düşürmeye yönelik hareketler saymaktayız. Hükümetimiz; Anayasanın teminatı altında bulunan fikir, vicdan ve basın hürriyetlerinin sınırı içinde bu akımlarla tesirli şekilde mücadeleye karardır.

Sosyal adalet ve sosyal güvenliği gerçekleştirmek amacıyla alınmış ve alınacak tedbirlerin tesirli bir şekilde uygulanması halinde topluma daha iyi yaşama imkânları sağlanacağına ve zararlı akımların bu yolla tesirsiz kalacağına inanıyoruz.

Hükümetimiz, hangi alanda olursa olsun her çeşit suiistimalle müessir bir şekilde mücadeleye karardır.

Başta Siyasi Partiler Kanunu olmak üzere Anayasanın çıkarılmasını öngördüğü kanunların, biran önce yürürlüğe girmesi için her türlü gayreti göstereceğiz.

Muhalefetle olan münasebetlerimizde, önemli meselelerde danışma ve dayanışma geleneğini samimî olarak kuracak ve koruyacağız.

Yüce Meclisin Sayın Üyeleri,

Hükümetimizin iktisadî politikası; karma ekonomi düzenine ve plânlı kalkınma esasına dayanacaktır.

Hükümetin, özel teşebbüs ve Devlet teşebbüsleri münasebetlerinde eşit tatbikata önem vermesi gerektiğine inanıyoruz.

Devlet sektörünün katılacağı sahaları tespit ederek özel yatırımları tereddüt ve endişelerin dışında tutmak yolunda titiz bir itina ve dikkat göstereceğiz.

Her türlü karar ve davranışlarımızda iktisadî hayatımıza emniyet vermek Hükümetimizin şaşmaz hedefi olacaktır.

Para ve kredi politikamız, ekonomimizin istikrar içinde gelişmesi esasına dayanır. Her halükârda bu politika, enflasyona yol açacak tarzda, olmayacaktır. Diğer taraftan, iktisadi hayatımız için enflasyon kadar tehlikeli olduğuna inandığımız deflasyon belirtileriyle de aynı hassasiyetle mücadeleye kararlız.

Vergi sahasında olduğu kadar, diğer alanlarda da gerekli tedbirleri almak suretiyle bir sermaye piyasası kurulabilmesinin bütün tedbirlerini sürat ve isabetle yerine getirmenin lüzumuna inanıyoruz.

Vergi yükünün muhtelif sektörler ve mükellef zümreleri arasında adilâne bir nispette dağılımı ve vergi uygulanmasında vatandaşla Devlet arasında anlayış ve güvene dayanan bir münasebet kurulabilmesi için gerekli ıslahatı tamamlamak kararındayız.

İktisadî Devlet Teşebbüsleri Reorganizasyonu Kanununun tatbikatında sürat sağlamak suretiyle bu müesseselerde hukukî, idarî malî ve teknik yönlerden gerekli ıslahatın biran evvel yapılması, önemle üzerinde duracağımız konulardan biri olacaktır.

Ticaret politikamız; Anayasamızın açıklık, güvenlik ve eşitlik prensiplerine dayanır. Halkımızın ihtiyaçlarını karşılayacak ve hayat seviyesini yükseltecek tedbirlerin alınması aynı zamanda sınaî ve ziraî işletmelerimizin verimlerinin artırılması için her türlü imkânlar sağlanacaktır.

İhracatımızın, dış pazarlarda her yönden rekabet edilecek şekilde ve şartların mümkün kıldığı bir serbesti rejimi içinde teşkilâtlandırılması ve geliştirilmesi ana hedeflerimizdendir.

Bu arada başlıca ihraç maddelerimizin dışında, ihraç potansiyeli arz eden yeni maddelerin bulunmasına ve özellikle mamul madde ihracatının geliştirilmesine çalışacak ve yeni pazarlar bulmak yolundaki gayretlerimiz artırılabacaktır.

İthal programlarımız, Kalkınma Plânımıza muvazi olanak, döviz kaynaklarımızın müsaadesi nispetinde ve yerli sanayimizin gelişmesi de göz önünde tutulmak suretiyle, üretici ve tüketicinin ihtiyaçlarını sağlayacak şekilde düzenlenecektir.

Ekonomik hayatta tesiri aşikâr olan fiyat sınırlandırmaları usulünün kaldırılması yolundaki çalışmalara devam edeceğiz.

Millî menfaatlerimizle çelişmemek kaydıyla, ekonomik hayatımızın geliştirilmesine yarayacak yabancı sermaye yatırımlarının artırılması teşvik edilecektir.

Kooperatifçiliğin toplum kalkınmasının gerçekleşmesinde ve çeşitli üretim sektörlerinin gelişmesinde önemli bir yeri olduğuna inanıyoruz. Bu maksatla, kooperatiflerimizin çoğalması ve yayılması için her türlü tedbirleri alacağız.

Hükümetimiz, toplumumuzun içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal şartlar bakımından zirai ve sınaî kalkınma hareketimizi, üzerinde önemle durulması gereken bir Devlet meselesi olarak mütalâa eylemektedir.

Nüfusumuzun %70'inin ziraatla meşgul olması, bu problemin köyde ve toprak üzerinde çalışanlar yönünden taşıdığı ağırlığın delilini teşkil eylemektedir.

Bir taraftan tarımdaki bir kısım fazla nüfusun sınaî sektöre aktarılabilmesi için sınaî gelişme hareketimize hız vermek, diğer taraftan da topraksız köylümüzü toprağa kavuşturmak ve modern usuller içinde ziraat yapabilecek hale getirmek zorunluluğunda olduğumuz aşikârdır.

Bir kısım fazla nüfusun sınaî sektöre aktarılması hareketi, yıllık programlarımızın sınaî sektöre müteveccih yatırımları ile düzenlenecektir.

Topraksız köylümüzün torağa kavuşturulması ve modern usuller içinde ziraat yapabilmek hale getirilmesi hususu ise, başarı ile uygulanacak bir toprak reformu hareketi ile tahakkuk ettirilmek icap eder. Bu itibarla, evvelce hazırlanıp son zamanlarda Meclise intikal ettirilmiş bulunan Toprak Reformu kanun tasarısının, yeni Hükümet tarafından

ciddî surette tatbiki ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde gecikmelere uğramadan müzakere imkânlarının sağlanması için her gayretin yapılması lüzumuna inanmaktayız.

Zirai ekonomimizde hayvancılığın çok önemli bir yeri olduğuna kaniyiz. Bu alanda hızla artan tüketimin karşılanması, ihracat imkânlarının açılması ve tarımda yaygın halde bulunan mevsim işsizliğinin giderilmesi için hayvancılığın ve hayvan ürünleri endüstrisinin geliştirilmesine çalışacağız.

Anayasamızın teminatı altında bulunan ormanlarımızın korunması, bakımı ve genişletilmesi, aynı zamanda orman içindeki köylerimizin ihtiyaç ve dertlerinin giderilmesi için hususi bir dikkat göstereceğiz.

Tarım kredilerinin yerinde, zamanında verilmesi ve yeterli bulunması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Sanayi politikamızın ana görüşü; iktisadi istikrar ve emniyet sağlayan ve sosyal adalete dayanan plânlı bir düzene kavuşmaktır.

Millî sanayimizin serbest rekabete dayanabilecek halde kurulması ve evvelce kurulmuş olanların bu niteliği kazanması başlıca hedefimizdir.

Montaj sanayini, en kısa zamanda imalâtçılığa geçişin bir intikal devresi olmak şartıyla uygun görmektediriz. Küçük sanatlar ve el sanatlarının, memleketimizin geniş bir toplumunu ilgilendirmesi bakımından üzerinde önemli durularak teşkilâtlandırılması lüzumuna inanıyoruz.

Memleketimizin yeraltı ve yerüstü kaynaklarının korunması ve rasyonel şekilde işletilmesi başlıca hedefimizdir. Bu gayeye ulaşmak için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının en kısa zamanda organize edilmesini lüzumlu bulmaktayız.

Çalışmalarımızı, maden rezervlerimizin üstün kapasite ile dünya piyasasında yer alabilmesini sağlamak yolunda taksif edeceğiz.

Her gün biraz daha artan elektrik ihtiyacını karşılamak ve elektriği memleketin her tarafına yaymak için bütün imkânları değerlendirmek kararındayız.

Doğu ve Güney Doğu illerimizin kalkınmasında en büyük rolü oynayacak olan Keban Barajının inşaatına şümüllü bir şekilde başlamak ve zamanında bitirmek için her türlü tedbirler alınacak ve bütün gayretler sarf edilecektir.

Tarım alanındaki verimi artırmak için küçük ve büyük sulama işlerinin hızlı bir şekilde yürütülmesi imkânları sağlanacaktır.

Karayolu, demiryolu ve limanlar, hava meydanları ve akaryakıt tesisleri ile Devlet yapı işleri ekonomik ve sosyal kalkınmamızın temel unsurlarıdır.

Plânlı kalkınmamızdaki esaslar dairesinde israfa kaçmayan bir zihniyetle süratli ve verimli bir şekilde ifa edilecek bu işlerde bugüne kadar vâki olmuş gecikmelerin de telâfisine çalışılacaktır.

Bu yıl, Karayolları Genel Müdürlüğüne devredilmiş bulunan il yollarının yapım, onarım ve bakımı, malî imkânlar çerçevesinde yapılacaktır.

Bu vazifelerin ifasında sürat ve verimliliği arttırmak ve günün ihtiyaçlarını karşılamak gayesiyle Bayındırlık Bakanlığı ve Karayolları Genel Müdürlüğü için yeni Teşkilat ve vazife kanunu tasarıları hazırlanarak Yüce Meclise sevk edilecektir.

Ayrıca, karayollarımızda, trafik düzenini sağlamak ve böylece millî servetin heder olmasını ve can kaybını önlemek gayesiyle bir “Kara nakliyat kanun tasarısı” hazırlanacaktır.

Kara, deniz ve hava ulaştırma sistemlerinin bir bütün olarak memleket ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılaması, üzerinde önemle durulacak, haberleşme işlerinin aksamadan işletilmesi imkânları sağlanacaktır.

Ayrıca ulaştırma alanında çalışan kamu iktisadi teşebbüslerinin hukukî, malî, teknik ve idarî yönlerden durumlarının ıslahı için gerekli tedbirler alınacaktır.

Temel müesseselerimizden biri olan adalet mekanizmamızın; adaleti temin yolunda daha süratli, verimli, müessir bir hale gelebilmesi sosyal hayatı içindeki manevî tesirlerinin artırılabilmesi için; adlî mekanizmanın da yeni bir kuruluş ve teşkilâtlanmaya; adaleti sağlama ve yürütme usullerinde, hizmetin muhtevasında ve adalet mensuplarının yetiştirilme, görev ve görevde tutulma usullerini de kapsayan adlî bir reforma ihtiyaç vardır. Devlet muamelelerinde ve vatandaşla hizmet münasebetlerinde haksızlıkları ve yolsuzlukları önlemek ve gidermek için yeni bir murakabe mekanizma, usul ve disiplinini de tesis adlî reform anlayışımızın kapsamı içindedir. Bu konuda hemen araştırma ve hazırlıklara girişilecektir.

Halkımızın hukukî ihtiyaçlarına cevap verecek önemli ve temel kanunlarla, infaz hukukuna ve adalet mesleki mensuplarına ait ana kanunlara dair çalışmalar hızlandırılacaktır. Bulundukları merhaleden ileri bir safhaya bu çalışmalar aktarılacaktır. Bu arada Türk Ceza Kanunu da yeni Anayasamızın esprisine, memleket gerçeklerine ve modern hukuk ilkelerine göre yeniden düzenlenmeye gayret olunacaktır.

Adlî reformun sosyal hayatımızda büyük kolaylıklar ve ferahlıklar sağlayacağına, manevî ve ahlâki sarsıntıları önleyeceğine ıslahı temin edeceğine, müessir ve şümüllü bir murakabe ile yolsuzluk ve ihmalleri bertaraf etmede önemli rolü olacağına inanmaktayız.

Vatandaşların birlik ve beraberlik içinde yaşamalarını sağlamak amacıyla halka daima eşit bir şekilde muamele edilmesi İçişleri Bakanlığının bütün tasarruflarının objektif ölçüler içinde cereyan etmesi lüzumuna inanıyoruz.

Refah ve saadetimiz yolunda milletçe ümit bağladığımız Kalkınma Plânlarının yıllık uygulama programlarının başarıya ulaşabilmesi için koordinatör mevkiinde bulunan idare âmirlerimizin bu yönden müessir şekilde yetkilerle teçhiz edilmelerini lüzumlu görmekteyiz.

Geniş anlamıyla uygulanmasında kararlı bulunduğumuz idari reformun İçişleri Bakanlığını ilgilendiren bölümleri üzerindeki çalışmalar yürütülecek ve 1964 yılında toplanan İkinci idareciler Kongresinin kararları da göz önünde tutularak hazırlanacak tasarıların Yüce Meclislere arzı için her türlü gayret sarf edilecektir.

Yurdumuzun genel emniyeti ve asayiş, üzerinde hassasiyetle durulacak ve vatandaşın bu yönden de huzura kavuşması sağlanacaktır.

Araç ve eğitim bakımından genel zabıta kuvvetlerimizi daha iyi bir seviyeye çıkarmaya çalışacağız.

İçişleri Bakanlığı personeli ile ilgili meselelerimizi hassasiyetle izleyeceğiz. Bu arada yıllardan beri kadrosuzluk yüzünden büyük ıstıraplar çeken küçük dereceli memurlarının kadro ve intibakları mevzuunu önemle takip edeceğiz.

Mahallî idareler hizmetlerinin tamamen muhtar mahallî idareler tarafından görülmesini temin ve merkezî idare ile mahallî idareler arasındaki vazife ve hizmet çatışmalarını önleyecek tedbirler alınacak ve mahallî idarelerimizin, kifayetli gelir kaynaklarına kavuşturulmaları imkânını verecek kanunların süratle çıkarılmasına çalışılacaktır.

Millî eğitimde amacımız; yurttaşların eşit eğitim imkânları içinde, istidat ve kabiliyetleri yönünde ve ölçüsünde yetişmelerini sağlamaktır. Memleketin ümit ve istikbali olan gençliği, şahsiyet sahibi ve milliyetçi bir ruh içinde yetiştirmek, onların gerek tahsil çağlarında gerekse hayata atılış devresindeki ihtiyaçlarını karşılamak baş hedefimizdir. Memleket çocuklarının milletimize ve insanlığa yararlı olması, yurt kalkınması için gerekli bütün vasıfları kazanması hususunda büyük gayret gösterilecektir.

Millî eğitim hizmetlerinin temel unsuru olan öğretmeni; bu hizmete lâyık ehliyet, vasıf ve sayıda yetiştirmek için gerekli bütün imkânlar aranacaktır.

Meslekî ve teknik öğretimi memleketin sosyal, ekonomik ve sınaî kalkınmasında tesirli kılmak, eğitim politikamızın ana gayelerinden biri olacaktır.

Kamuoyunun ilgisini çekmiş olan Tekniker Okulu mezunlarının daha etkili ve yetkili hizmet görebilme imkânı sağlanacaktır.

Beden terbiyesi işlerimiz modern esaslara cevap vermeyen bir kanunla yürütülmektedir. Sporumuzun her dalını çağdaş seviyede bulundurmak için mevzuatta gerekli değişiklikleri yapmak, sporun kütleye mal edilmesine çalışmak, okul içi ve okul dışı spor faaliyetlerinde bulunan amatörlerle daha yakından ilgilenmek, kaliteli sporcu yetiştirmek ve mevcutlardan daha çok faydalanmak hususlarına dikkat edeceğiz.

Değerli Milletvekilleri,

Nüfusumuzun büyük ekseriyetini teşkil eden ve köylerde oturan vatandaşların yaşama seviyesi yükselmedikçe millet olarak refaha kavuşabileceğimiz iddia edilemez. Bu itibarla Hükümet olarak köy ve köylü dâvasına hususi bir önem vermekteyiz.

Bir taraftan Devletçe bu amaca yönelik çalışmalar yapılırken diğer taraftan bizzat vatandaşlarımızın anlayış ve beraberlik içerisindeki yardım ve gayretlerini; neticeye ulaşmanın temel şartı sayıyoruz.

Köye yönelik dağınık hizmetlerin etkisini ve verimini artırmak için kurulmuş bulunan Köy İşleri Bakanlığı, eğitimci ve koordine edici hizmetleri yanında, köylünün toprağa, suya, yola ve işiğe kavuşturulması gibi hizmetleri bizzat icra edecektir.

Bu maksatları kapsayan Köy İşleri Bakanlığı yetki ve kuruluşu hakkındaki kanun tasarısı yakın gelecekte Yüce Meclislerin tetkiklerine sunulacaktır.

Anayasamızın genel idare içinde öngördüğü Diyanet İşleri teşkilâtına yeni ve hakiki hüviyetini verecek olan kanun projeleri Millet Meclisi Genel Kuruluna gelmiştir. Bu Kanunun sonuçlandırılması, din görevlilerinin maddi sıkıntılarına son verilmesi ve aydın din adamlarının yeterli vasıf ve sayıda yetiştirilmesi dikkatle takip edeceğimiz başlıca konulardan birisidir.

Türk Vakıflarını en az ecdadımızın bıraktığı duruma getirebilmenin millî kalkınmamız ve sosyal seviyemizin yükselmesinde tesirli bir âmil olacağına inanıyoruz. Bu maksada hizmet edecek her türlü tedbiri alacağız.

1965 yılında yapılacak genel nüfus sayımı için gerekli hazırlıklar ve genel seçimlerin uygulanmasında esas olacak bina cetvelleri ve seçim kütüklerinin sıhhatli şekilde yeni baştan tanzimine, Kalkınma Plânı ve reform tatbikatlarına esas olacak istatistikî bilgilerin de tamamlanmasına önem verilecektir.

Sosyal ve ekonomik alandaki etkisi pek aşikâr bulunan gayrimenkullere ilişkin hakların teminat altında tutulması ve vatandaşların sonu gelmez çekişmelerin huzursuzluğundan kurtarılmasının tek çaresi; yurdumuzun tapulama ve kadastro işlerinin kısa bir zamanı içinde ikmaline bağlıdır.

Zirai reformun esaslı unsurlarından biri olan toprağa ilişkin teşebbüslerin gerçekleştirilmesinde, tapulama ve kadastro faaliyetleri temel hizmet vazifesi gördüğü cihetle bu konunun da üzerine önemle eğileceğiz.

İmar ve iskân işlerimiz arasında Bölge Plânlama Şehircilik, konut ve yapı malzemesi; önemle üzerinde duracağımız konulardır.

Köyde ve kentte iktisaden zayıf durumda olan her ailenin ucuz ve sıhhi bir yuva sahibi olmasını veya bu nitelikte ucuz kirali konutlarda oturtulmasına çalışacağız. Bu neticenin ancak Devletin yürüteceği tesirli bir mesken politikası ile mümkün olacağına inanıyoruz. Konut dâvasını bu anlayışla ele almayı ve bu maksatla tez elden bir mesken ofisi kurmayı öngörüyoruz.

Lüks mesken inşaatı yerine sıhhi, sağlam halk tipi ve ekonomik yapıların teşvikine, ucuz arsalar temini yoluyla bu konudaki spekülasyonların önlenmesine çalışılacaktır.

Gecekondu dâvası; Plândaki esaslar içinde ele alınacak, önemle bölgeleri hazırlanacak, küçük tasarruf sahiplerinin imkânlarından ve kendi evini yapana yardım sisteminden faydalanılarak köy, kasaba ve kentte Devletin rehberliği ve yapacağı yardımlarla mahallî şartlara uygun konut inşası teşvik edilecektir.

Tabîî afetlerden zarar gören vatandaşların zor durumlardan kurtarılmaları maksadıyla ele alınan işlerin hızla yürütülmeleri sağlanacaktır.

Türkiye'nin dış ödemelerindeki açığın biran önce kapatılması lüzumu, Hükümetimizi her şeyden evvel turizmi geliştirmeye zorlamaktadır.

Modern anlayıştaki konaklama yerlerinin, turistik tesislerin çoğalması, yolların ıslahı, taşıt araçlarının sayı ve nitelik bakımından ihtiyacı karşılayabilmesi, bu konuyla ilgili müesseseler personelinin ve halkımızın eğitilmesi lüzumuna inanıyoruz. Yabancı turist çekmek için propaganda yapılmasını lüzumlu buluyoruz.

Türkiye radyolarının tarafsızlığı, yurt içinde ve dışında kaliteli bir şekilde dinlenilmesi işleri üzerinde önemle duracağız.

Sayın Milletvekilleri,

Plânı demokratik düzen içinde hızla kalkınmamızın en etkili aracı saymaktayız. Anayasamızda Devlete bir ödev olarak verilmiş olan Plânlı Kalkınma ilkesine bağlı kalmak başarımızın temeli olacaktır.

Yıllık programların uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerin ve aksaklıkların giderilmesi için finansman, teşkilât yetersizliği ve koordinasyon yönünden gerekli tedbirleri alacağız.

Bakanlıkların ve plânı uygulamakla görevli diğer kuruluşların yıllık programlarda öngörülen yatırımları gerçekleştirme işi yakından izlenecek ve bu çalışmaların hızlandırılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Hazırlıklarına başlanmış olan İkinci Beş yıllık Kalkınma Plânının, geçirdiğimiz tecrübelerden de faydalanarak zamanında tamamlanmasını sağlayacağız.

Plânın hazırlanmasında üniversitelerin, resmî ve özel kuruluşların tecrübe ve bilgisini bir araya getiren özel ihtisas Komisyonları çalışmalarına önem vermek kararındayız.

Türk toplumunun çağdaş uygarlık seviyesine erişmesi için, Plânlı Kalkınma gayretlerimizde bilimsel ve teknik araştırma; temel gelişme unsuru olarak desteklenecektir.

İdari dâvaların en yüksek merci olan Danıştay'ın Anayasamızın hükümleri gereğince bir İçtihat Mahkemesi haline getirilmesi ve bunu mümkün kılmak üzere ilk derece İdare Mahkemeleri Kanununun çıkarılması lüzumuna inanıyoruz. Bu yoldaki hazırlıklarımızın kısa zamanda bitirilmesine çalışılacaktır.

Sağlık politikamızın ana ilkesi; bu alandaki hizmetlerimizi yurdun ücra köşelerine kadar götürebilmek ve halkın sağlık seviyesini yükseltmek amacına dayanır. Koriyucu hekimliğin bu ilkeleri sağlayacak en verimli yol olduğuna inanmaktayız.

Sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonuna, hazırlanmış olan program gereğince devam olunacaktır, özel teşebbüsün vatandaş sağlığı konusunda önemli bir yer alması ve halkımızın sağlık sigortasına geniş ölçüde katılması için âzami gayret sarf edeceğiz.

Dışarıdan ilaç ithalini, yerli sanayimizi koruyan bir anlayış içinde düzenlemek zaruretiine inanıyoruz.

Beş Yıllık Kalkınma Plânının nüfus politikası ile ilgili hükümlerini memleketin imkân ve şartlarına uygun bir şekilde yürütmek için gerekli gayret gösterilecektir.

Milletlerarası ekonomik, ticari, sosyal ve turistik münasebetlerin gelişmesine uygun olarak gümrüklerimizin yeni bir düzene sokulması için hazırlanan ve Yüksek Meclise sunulan Kanun tasarısının en kısa zamanda yürürlüğe girmesine çalışacağız. Bu kanunun getireceği yeni hükümleri isabetle uygulayabilmek maksadıyla hazırlanmış olan Teşkilât kanunu tasarısı ile kaçakçılığın men ve takibi hakkındaki hükümlerin tatbikatta görülen aksaklıklarını giderecek olan ayrı bir tadil tasarısı da yakında Yüce Meclise sunulmuş olacaktır.

Türk tütününün ekimi ve verimi hızla artarken kalitenin lâyıkıyla korunamaması ve satış imkânlarının daralması bu en değerli ihraç maddemize yeni pazarlar aranması lüzumunu ortaya koymuştur. Tüccar elindeki stoklar da dikkate alınarak, tütünlerimizi kâmil ve süratle ihraç edebilmek imkânları üzerinde önemle durmaktayız. Bu alandaki gayretlerimizin yakın zamanda bizi olumlu sonuçlara ulaştıracağını ümit ediyoruz.

Günden güne gelişmekte olan çay yaprağı istihsalini işleme imkânını sağlayacak yeni fabrikalar kurulmasını lüzumlu buluyoruz. İç istihlâkten artan çayların dış pazarlara ihracına önemle devam olunacaktır.

Halen 33 milyon litre olan bira istihsal kapasitesinin artırılması yolundaki çalışmalara devam olunmakla beraber, Yozgat'ta inşası uygun görülen 10 milyon litre kapasiteli bira fabrikasının tamamlanması hususundaki çalışmalar da hızlandırılacaktır.

İstihsalin iki ana unsuru olan emek ve sermaye arasındaki münasebetlerin, sosyal adalet ve verimlilik prensiplerinin ışığı altında ahenkli ve muvazeneli bir şekilde yürütülmesi başlıca hedefimizdir.

Gizli ve mevsimlik bölümleri de dâhil olmak üzere işsizliğe son verilmesi ve iş arayanlara imkân aranması için yeni iş sahaları açılması yolunda hiçbir gayret esirgenmeyecektir.

İşsizliği önlemek bakımından geçici bir hal olarak kabul ettiğimiz yurt dışındaki işçilerimizin, bütün haklardan faydalanmaları ve ailelerini beraberlerinde bulundurma imkânlarının sağlanması yanında her türlü zararlı telkinlerden uzak tutulmaları için de gerekli tedbirleri almak kararındayız. Yürürlükteki hükümlerin günün ihtiyaçlarıyla bağdaşmadığı göz önünde tutularak hazırlanan ve Millet Meclisinde bulunan yeni İş Kanunu Tasarısının biran evvel çıkarılmasına gayret sarf edilecektir. Yüce Meclisin bu konuda Hükümetimize yardımcı olmak suretiyle işçilerimizi sevindirmekte gecikmeyeceğine inanmaktayız.

Sosyal haklardan bütün işçilerimizle birlikte fikren çalışanların da faydalanması lüzumuna inanıyoruz. Geleceğe emniyetle bakabilmek için sosyal güvenliğin mümkün olduğu kadar geniş kütlelere yayılmasını lüzumlu görüyoruz. Mart ayında yürürlüğe girecek olan Sosyal Sigortalar Kanununun iyi bir şekilde uygulanması için gerekli tedbirleri alacağız.

Tarım işçilerimizin haklarını korumak ve bu alandaki aksaklıkları gidermek için hazırlanmakta olan kanun tasarısının en kısa zamanda sonuçlandırılmasına çalışacağız.

İşçi haklarının ve işçilerimizi ilgilendiren hükümlerin hazırlanma ve uygulanmasında alâkalı teşekküllerle iş ve görüş birliği imkânlarının aranması; dikkatle göz önünde bulunduracağımız önemli bir husus olacaktır.

İş mahkemelerini çoğaltmak ve iş davalarının görülmesini hızlandırmak için gerekli tedbirler alınacaktır.

İşsizlik Sigortasının kurulması ve işçi alımına önemli bir yer verilmesi ve bu konuda her vasıttan faydalanılması imkânlarını ciddiyetle aramaktayız.

Millî bekamızı temin istiklâl ve Cumhuriyetimizi, iç ve dış her türlü tehlikeye karşı korumak ve kollamakla görevli olan Silahlı Kuvvetlerimizin kendisine emanet edilen görevleri ifası için mütemadiyen artan bir hızla tekâmül ve inkişafına çalışmak en büyük gayemizdir. Millî menfaatlerimizi korumak ve millî hedeflerimize ulaşmak maksadıyla lüzumlu muharebe müessiriyetini artırmak için Millet ve Hükümet olarak gerekli iç ve dış her türlü tedbire müracaat edilecektir.

Halen Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosunda bulunan Silahlı Kuvvetlerimizle ilgili kanun tasarılarının biran önce kanunlaşması hususunda gayret sarf edilecektir.

Askerî yargı sistemi ve bununla ilgili mevzuatın yeniden gözden geçirilmesi hususunda çalışmalar yapılacaktır.

Silahlı Kuvvetlerin her türlü hizmetlerinin daha verimli bir şekilde ifası için gerekli çalışmalar yapılacaktır. Bu meyanda Silahlı Kuvvetler Lojistiğinin endüstriyel desteğini temin için 440 sayılı Kanunun öngördüğü hususların ışığı altında Makine-Kimya Endüstrisi Kurumu Statüsü yeniden gözden geçirilecektir.

Millî Savunma hizmetlerinin özelliği itibariyle durumun gerektirdiği sürat, emniyet ve gizlilik içerisinde neticeye varmak için Millî Savunma bütçesinde ve bütçe uygulaması ile ilgili mevzuata, mevcut imkânların bu istikamette uygulanmasını mümkün kılacak seyyaliyet verilmesi ve bu arada 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun Millî Güvenlik ile ilgili kısımlarını günün isteklerine uygun hale getirmek için çalışmalar yapılacaktır.

Silahlı Kuvvetlerimize, yurt vazifesi teveccüh ettiği zaman, kahraman Ordularımızın Yüce Meclisin takdir ve güvenine lâayık bir şekilde görevlerini yapacağından emin bulunmaktayız.

Yüce Meclisin Sayın üyeleri,

Devletlerarasındaki karşılıklı anlayış ve eşit şartlarla işbirliğinin gittikçe genişleyen bir sahaya yayılmasına yardımcı olarak Dünya barışına sağlam temellere dayanmasını temin etmek ve bunun Devletlerarası münasebetlerde yaratacağı emniyet içinde, millî gücümüzün kısıtlanmadan, en verimli şekilde memleketimizin kalkınmasına, huzur ve refahına yöneltebilmesi şartlarını yaratmak dış politikamızın esas gayesidir.

Bu gayenin tahakkuku için takip olunacak yollar ve alınacak tedbirlerde, bir yandan Milletlerarası durum, bunda vuku bulabilecek değişiklikler, bir yanda da diğer Devletlerin genel durumları ve bizim karşıımızdaki özel tutumları kaale alınacaktır.

Dünya durumunun, barışa bağı milletleri gerektiği gibi tatmin edebilecek nitelikte huzur verici olduğunu söylemek maatteessüf bugün de kabil değildir.

Bu sebeple memleketimizin dış güvenliğinin Milletlerarası çok taraflı teşekküller çerçevesi içerisinde korunması bütün önemini muhafaza etmektedir. Hayati millî menfaatlerimizi müdafaa için katıldığımız NATO ittifakı geçen senelerde olduğu gibi, bugün de dünya barışının korunmasında ön plânda bir yer işgal etmektedir. Bu ittifak çerçevesi içinde, dünya durumunun icapları göz önünde bulundurularak yapıcı bir şekilde işbirliğine devam edilecektir. Ancak NATO'ya mensubiyetimiz, ortak güvenlik mefhumuna sadakatimiz hiçbir zaman dış politika alanında zümreci bir görüşle hareket edeceğimiz mânasını taşımayacaktır.

Büyük Atatürk'ün dış politikamıza verdiği millîlik vasfına bu politikanın şahsiyetli olmasına atfettiğimiz ehemmiyet büyüktür. Hükümetimiz Türk dış siyasetinin tesir sahasını genişletmek bütün dünya milletleri ile ilişkilerimizi inkişaf ettirmek, Milletlerarası meselelerde yapıcı bir zihniyetle hareket etmek, barış dâvasına kendi bölgemizde ve dünyada hizmet edecek teşebbüslerden kaçınmamak azmindeyiz. *(Alkışlar)*

Temennimiz dünya barışının dünya ölçüsünde bir teşkilât ile teminat altına alınmasıdır. Birleşmiş Milletlerin dünya barışının korumasındaki rolü önemlidir. Birleşmiş Milletler bütün insanlığın devamlı bir barış ve daha iyi bir dünya için beslediği ümitlerin bir sembolüdür. Bu teşkilâtın bugün ciddî bir buhran geçirmekte olduğunu üzüntü ile müşahade ediyoruz. Bununla beraber Birleşmiş Milletlere inancımız hiçbir suretle azalmış değildir. Bugünkü güçlüklerin giderileceğini ve Birleşmiş Milletlerin daima artan bir ölçüde barışın korunmasına ve bütün Devletlerarasında verimli bir iş birliğinin gerçekleşmesine fiilî ve müessir bir şekilde hadim olacağına ümit bağılıyoruz. Bu yolda Hükümetimiz kendi payına düşen bütün gayretleri sarf edecektir.

Bütün devletlerin, bir gün, birden bire bir tüm haline gelip aralarında dünya ölçüsünde tek bir grup içinde iş birliği tesis edebileceklerini düşünmek hakikatten uzaklaşmak olur. Bu sebeple dünya ölçüsünde işbirliğine taraftar olmakla beraber, milletlerin iktisadi ve sosyal alanlardaki güçlerinden âzami derecede verimli neticeler istihsal edilebilmesi için, aralarında bölgesel birlikler teşkil etmelerini yapıcı bir hareket addediyoruz. Böyle birleşmelerin dünya ölçüsünde toptan birleşmenin basamakları olacağına inanıyoruz. Onun için Avrupa ekonomik camiası ile Türkiye arasında akdedilmiş olan ortaklık anlaşmasının bütün icaplarını yerine getirmeye hususi bir ehemmiyet atfedeceğiz. İktisadi ve sosyal alanda alacağımız tedbirlerde iktisadi faaliyetlerimizin bu ortaklık anlaşmasında öngörülen gayelerin tahakkukunu kolaylaştırıcı istikamette olmasına itina edeceğiz, özellikle iktisadi hayatımızı ortak pazara hâkim olan prensiplere intibak ettirmeye ve ekonomik gücümüzü üye devletlerin ekonomileri içinde hayatîyetini muhafaza edecek bir seviyeye ulaştırmaya devamlı surette çalışacağız. Ortaklık anlaşmasının dış politikamıza yeni bir güç getirdiğini belirtmek ve bu vesile ile bunu mümkün kılmış olan Türk Hükümetlerine huzurunuzda teşekkür etmek isterim.

Memleketimizle Batı-Avrupa memleketleri, Birleşik Amerika ve Kanada arasında birçok Milletlerarası Teşekküller içinde ve ikili olarak yürütülen işbirliği ekonomik kalkınmamıza çok faydalı yardımlar sağlamaktadır. Bu işbirliğini karşılıklı dayanışma zihniyeti içinde devamlı surette geliştirmeye gayret edeceğiz.

Dış siyasetimizin temel prensiplerinden biri karşılıklı saygı, itimat ve eşit haklara istinat eden komşu devletlerle iyi geçinmek, iş birliğini artırmak, bölgemizde gerginliğe ve ihtilâflara yol açacak durumları önlemektir. Bu prensibe uygun olarak Sovyetler Birliği ile iyi komşuluk münasebetlerini idame ettirmeyi büyük bir samimiyetle arzu ediyoruz. Sovyetler Birliği ile münasebetlerimizde müspet bir inkişaf husule gelmiş olmasını memnunlukla karşılıyoruz. Türk-Sovyet münasebetlerinin daima iyi şartlar altında cereyan etmesini temin, dış politikamızda ehemmiyet atfedeceğimiz bir husus olacaktır.

Balkan memleketleri arasında ahengin teessüs etmesini ve işbirliği zihniyetinin gelişmesini temenni etmekteyiz.

Yakın-Doğudaki ve Mağripteki Arap memleketleri ile münasebetlerimizde bilhassa son zamanlarda vuku bulan müspet inkişafı memnuniyetle karşılıyoruz. Bu inkişafların devamının faydalı olacağına inanıyoruz.

İran ve Pakistan'la ikili münasebetlerimizde mevcut olan çok samimî dostluk zihniyeti içinde CENTO dâhilinde müşterek güvenliğimiz ve ekonomik güçlerimizin gelişmesi için işbirliği yapmaktayız. Diğer taraftan bu iki memleketle yeni kurduğumuz Kalkınma için Bölgesel İşbirliği-ekonomik ve kültürel sahada gayretlerimizi birleştirmek ve kaynaklarımızı daha müessir bir şekilde kullanmak imkânını bize vermektedir. Bu işbirliğine geniş ölçüde devam edilecektir.

Afganistan ile aramızdaki ananevi dostluk münasebetleri bütün kıymetini muhafaza etmektedir.

Afrika Kitasında şahit olduğumuz bağımsızlık hareketi çağımızın en önemli siyasi olaylarından birini teşkil etmektedir. Sömürgecilik siyasetinin tarihe karışmasını ve Afrika memleketlerinin bağımsızlıklarına kavuşarak hür milletler ailesine katılmalarını sevinçle karşılamaktayız. Gerek Afrika, gerek Asya memleketlerinin her türlü dış tesirlerden

azade olarak, kendi benliklerini geliştirmelerini ve iktisadi refahlarını artırmalarını bütün kalbimizle diliyoruz. Bu maksatla, gerek ikili, gerek çok taraflı münasebetlerimizde bu yöndeki gayretlerine kendi imkânlarımız çerçevesinde yardımcı olmak samimî arzumuzdur. Esaret altındaki milletlere gerçek hürriyet ve bağımsızlık mücadelesinin ilk örneğini vermiş olan Atatürk Türkiye'sinin bu dost memleketlerdeki müspet etkileri ve hatıraları bu istikametteki çalışmalarımızda bizim için kıymetli bir mesnettir.

Asya-Afrika memleketleri arasındaki işbirliğine faydalı bir şekilde katılmak arzusundayız. Japonya ile aramızdaki münasebetlerin daha da gelişmesinin mümkün olduğu kanaatindeyiz.

Lâtin Amerika memleketleri ile siyasî, iktisadi, kültürel işbirliğimizi inkişaf ettirmek için gayretlerimize devam edeceğiz.

Dış politikamızın şimdiye kadar belirttiğimiz prensiplerine ve esaslarına titizlikle riayete âzami itina ile göstereceğiz.

Bütün Türk Milletinin üzerinde titizlikle durduğu ve millî dâvası olan Kıbrıs meselesi, dış politika alanındaki gayretlerimizin başlıca temerküz noktasını teşkil edecektir.

Türkiye'nin ve Kıbrıs'taki Türk Cemaatinin Milletlerarası Adlanmalardan doğan haklarının bütününü korumak, Türk Cemaatini yeni tecavüz veya baskılardan masun tutmak için, millî hasletlerimizden mülhem olan bir azimle hareket edeceğimizi derhal ifade etmek isteriz.

Bu, bizim için ahdî olduğu kadar millî ve insani bir vecibedir. Kıbrıs meselesinin Akdeniz bölgesinde çok vahim bir ihtilâf yaratması ihtimalinin hâlâ giderilemediği bir vakıadır. *(Alkışlar)*

Meseleye barışçı yollarla bir çözüm şekli bulunması samimî temennimizdir. Bunun için ilgililerle müzakereye daima amadeyiz. Bu tutumumuzu zaaf telâkki etmek çok büyük hata olur.

Kıbrıs meselesinin Lozan Antlaşması ile Türkiye ve Yunanistan arasında Akdeniz'de tahakkuk etmiş olan muvazeneyi vikaye edecek bir çözüm şekline bağlanması pek isabetli bir yol olacaktır. Biz dış politikamızda diğer devletlerin haklarına riayeti kendimize şiar edinmiş bir milletiz; kendi haklarımızın da son gücümüze kadar bekçisi olacağımızdan kimse şüphe etmemelidir. *(Sürekli alkışlar)*

Takdir Yüce Heyetinizindir. *(Sağ ve soldan şiddetli ve sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, Anayasa gereğince Hükümet Programının okunmasından tam iki gün geçtikten sonra görüşmelerin yapılması icap etmektedir. Bu itibarla Program üzerindeki görüşmeler 1 Mart, Pazartesi günü birleşimde yapılacaktır.⁹

⁹ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Dönem 1 Cilt 36 Birleşim 65, Sayfa 495-504*

26 Şubat 1965 Cuma

Ürgüplü Hükümeti Programını Cumhuriyet Senatosuna Sunuş Konuşması

BAŞKAN — Gündemimizin birinci maddesi Başbakan Suad Hayri Ürgüplü tarafından teşkil edilen Bakanlar Kurulunun programıdır.

Sayın Suad Hayri Ürgüplü, lütfen.

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri,¹⁰

Program metni Millet Meclisinde de okunduğundan tekrar alınmamıştır.

¹⁰ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 4 Cilt 25 Birleşim 47, Sayfa 358-368*

02 Mart 1965 Salı

29. Cumhuriyet Hükümetinin (Ürgüplü Hükümeti) Programının Millet Meclisinde Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, kifayet takriri gelmiştir. Şimdiye kadar 12 kere konuşma olmuş ve 8 arkadaş görüşmüştür. Usulümüz mucibince evvelâ Başbakana Hükümet adına söz vereceğim. Ondan sonra sırada olan grup sözcüsü arkadaşımıza söz vereceğim. Gruplar içinde sıranın başında Sayın Ahmet Oğuz vardır. İkinci olarak Cumhuriyet Halk Partisi adına Sayın Nihat Erim vardır. Bunun dışında 38 arkadaşımız şahısları adına söz istemişlerdir. Kifayeti, Başbakandan sonra sırada olan sözcüye söz verdikten sonra oylayacağım. Kifayet takriri kabul edilirse müzakereler bitmiş olacaktır. Kabul edilmezse sıra dâhilinde müzakerelere devam edilecektir. Buyurun Sayın Başbakan. *(Şiddetli alkışlar, bravo sesleri)*

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Yüce Meclisin Sayın Başkanı, Sayın üyeler,

Gerek Koalisyon partileri grupları adına, gerek muhalefet grubu adına ve gerekse şahısları adına Hükümet programı üzerinde tenkiti ve mütalaalarını esirgemeyen Sayın milletvekillerine, ileri sürdükleri aydınlatıcı ve yapıcı yardımlarından dolayı Hükümet adına en samimî teşekkürlerimi arz etmek isterim. Grup adına yapılan konuşmaları müteaddit defa tekrar ettikleri için bu milletvekillerini de bu meyanda kaydetmiş bulunuyorum arkadaşlar. Kendilerine hürmetimin eseridir. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Bunlar, yüksek güveninize bizleri lâıyk gördüğünüz takdirde gelecekteki çalışmalarımıza daima ışık tutacaktır.

Sayın Cumhurbaşkanımızın kendilerine Anayasanın verdiği hakla, Hükümeti kurma vazifesini aldıktan sonra koalisyonun dört parti lideri ile derhal temaslara ve çalışmalara girişilmiş ve ciddî gayretler sonunda Hükümeti kurmak ve huzurunuzla getirmek imkânı hâsıl olmuştur.

Hükümetimizin ana karakteri, yurdun ciddî gayretler ve yakın dikkatler bekleyen hesapsız dâvalarına derhal sarılmak ve kısa durumuna rağmen aziz milletimize müspet hizmetler yapabilmektir. Bu sebeple Hükümetimiz geçmişin hesapları ile hâdiseleri ile uğraşmaya, zaman araştırmaya ve emeğini faydasız sahalarda harcamaya hiçbir suretle ehemmiyet vermeyecektir. *(Sağ ve soldan alkışlar, bravo sesleri)*

Bütün partilerle danışma ve dayanışma kararının ciddî tatbikatının vatana mesut gelecekler sağlayacağına inanıyorum.

Bağımsız bir Başbakanın, yurda hizmette Hükümetini muvaffak kılabilmesi için gerekli prensipler üzerinde mutabakat ilk çalışmalarımızı teşkil etmiş ve bu yolda dört parti liderinin vatana hizmet ve demokrasi temellerine bağlılık duygularındaki selâbet ve samimiyet Hükümetin kurulmasını mümkün kılmıştır. Bu yardımlarından dolayı huzurunuzda kendilerine şükranlarımı tekrarlamak benim için zevkli bir vazifedir. Bu koalisyona dâhil olan dört partiden üç partinin bundan evvelki koalisyon hükümetlerinin hizmetlerinde müspet hizmetlerle vazife görmüş olmaları programlarda büyük benzerlikler ifade etmektedir. Biz hizmetlerde devamlılık vasfını hükümetlerin çalışma istikametlerinde faydalı unsur saymaktayız.

Anayasamızın emrettiği hususların samimiyetle programımıza alınmasını hizmet duygularımızın ve millet geleceğine mesut ufuklar hazırlamak gayretimizin ifadesi olarak telâkki etmenizi dileriz.

Programımızda Hükümetin kısa hizmet süresi içinde neticeye bağlanacak işleri dışında, üzerinde derhal çalışılması icabeden önemli memleket vazifelerine de temas edilmiştir.

Bu millete hizmet etmek şerefini kazanan insanlar olarak, bu taahhüdümüzü huzurunuzda bir daha tekrar ediyorum.

Bunlar hiçbir suretle vakit kaybına müsaade etmeyen memleket hizmetleridir ve biz, kısa süre içinde başarabildiğimiz hizmetler dışında, eğer emeklerimizin mahsulü olan dâvaları, bizden sonra bu vatana hizmet edecek Hükümetin istifadesine arz edebilmek imkânını kazandığımızı görürsek ancak bahtiyar olacağız.

Uzun programımızı tekrar ederek vakitlerinizi almakta hiçbir fayda mülâhaza etmiyorum.

Değerli tenkit ve mütalâaları cevaplandırmaya başlarken bir noktayı kaydetmekte fayda görürüm.

Vazifeye başladığımız gün bakan arkadaşlarımla toplandık ve hepsini memleket dâvalarına sarılmaktan en sonsuz bahtiyarlığı hisseden bir haleti ruhiye içinde gördüm. Bakanlıklarına ait meseleleri bütçe vesilesiyle huzurunuzda getirdikleri zaman tenkit ve irşatlarınız muvaffakiyetlerinin temelini teşkil edecektir. Bu sebeplerle ben umumi görüşlerimizi ileri sürülmüş olan temel meseleler üzerinde teksif edeceğim:

Bütçe kanun, tasarısı ciddî emekler sarfedilerek hazırlanmaktadır. Evvelâ Hükümette, dört partiye mensup bakanların, bundan evvelki müzakerelerde ileri sürdükleri tenkit ve mülâhazalar telif olunarak kati şeklini alacak ve ondan sonra gerekçesiyle Yüksek Meclisinize arz olunacaktır. Bunun kısa zamanda tahakkuku için devamlı çalışmalar yapılmaktadır.

Bugün programı getirmiş bulunuyoruz, en kısa zamanda bütçe getirildiği zaman gerek bütçe, gerek vergiler üzerinde yapılacak temenni ve tenkitlerin cevabını bulacağınıza emin olmanızı rica ederim.

Hükümet Anayasa gereğince programını bir hafta içinde Meclise getirmek mecburiyetindedir.

Bir hükümet bir hafta zarfında, hele koalisyon olursa dört parti olarak programım ve politikasını kolaylıkla tespit edemez.

Bütçe önünüze gelecektir. O zaman bunları konuşursunuz. Siz de bütçeyi tetkik eder, sayet tasvip etmezseniz tecelli edecek oyları hürmetle karşılayacağımıza emin olmanızı rica ederim. Ama program içinde ilk bütçe işini de beraber halledeceğiz diye bir iddianın isabetine kani değilim. *(Sağ ve soldan alkışlar)*

Değerli arkadaşım Feyzioğlu'nun derin tetkiklerin mahsulü olan çeşitli sorularını alâkalı bakan arkadaşlarım dikkatle tespit etmişlerdir. En yakın bir zamanda Hükümetin nokta-i nazarı izah edilecek ve ümit ederim ki, tereddüt ve endişe ettikleri noktalarda kendilerini tatmin edeceğiz. Pek tabiidir ki, aramızda faiklar da olacaktır. Bu farkların mevcudiyetini demokrasinin tabii hareketlerinden saymaktayız. *(Bravo sesleri)*

Vergi açıklaması ve servet beyannamesi gibi mevzular, programımızda ifadesini bulan ve vergi uygulanmasında vatandaşla Devlet arasında anlayış ve güvene dayanan bir münasebet kurulmasını istibdat eden ıslahatımızın bir cüzüdür. Bu konudaki çok ciddî tetkiklerimizin varacağı neticeye göre hareket edeceğiz.

Programda yer almamış olan hususlar ihmalin neticesi olmayıp ciddî tetkiklerin gerektiğine inandığımız için bir ihmal telâkki edilmelidir.

Tasarruf bonolarına gelince; bilindiği gibi tasarruf bonolarına yönetilen haklı tenkitleri bertaraf etmek maksadıyla bir kanun tasarısı hazırlanmış ve Yüce Meclise sevk edilmiştir. İlgili komisyonlara havale edilmiş olan bu tasarı üzerinde tasarrufumuz ancak komisyon mesaisine müspet düşüncelerle katılmamız olacaktır.

Birinci Beş Yıllık Plâna verilecek şekil sorulmuştur. Yedi aylık kısa bir devrede icraat yapacak olan Hükümetimiz Birinci Beş Yıllık Plânda, yetkili uzmanlarca gösterilecek teknik ve ilmî esaslara ve tecrübelere uyacaktır.

Plânın müteakip safhalarındaki uygulanması gayet tabiidir ki, seçimle iş başına gelecek olan hükümetin seçim beyannamesinde millete vadedeceği esaslar dairesinde kendi tasarrufu içinde olacaktır. Biz İkinci Beş Yıllık Plânın, geçirdiğimiz tecrübelerden de faydalanarak zamanında tamamlanmasını bağlayacağız.

Kalkınma hızının elde edilmesini, mütemediyen artan nüfusumuz karşısında millî davalarımızın başında ve müşterek hizmet ve çalışmalarımızın hedefinde telâkki ediyoruz.

Yurdumuzda geri kalmış bölgelerin kalkınmasına hususi bir gayret sarf edileceğinden şüphe edilmemelidir. Plânlı kalkınma devrinde esasen plânın dengesi icabı bu husus düşünülmüş ve plânda derpiş edilmiştir. 1965 plânının tatbiki programımızda taahhüt edildiğine göre gayet tabiidir ki, bu plânın ciddî bir şekilde uygulanması neticesi her türlü himmete lââyık gördüğümüz bu vatan parçasının nasibini almasını temin edecektir.

Memleketimizin geleceğinin ümit ve istikbali olan Türk gençliğini şahsiyet ve milliyetçi bir ruhla yetiştirmek için Büyük Atatürk'ten beri gösterilen dikkat ve alâkayı daha da artıracığımızı ifade eden programımızın gayesini, yarının sorumlu insanları olacak aziz gençliğin çeşitli ve hâlâ halledilmemiş dâvalarına samimiyetle bağlanmanın inancında aramak yerinde olur. *(Sağ ve soldan, alkışlar, bravo sesleri)*

Aşırı sol ve sağ akımlarla mücadele mevcut mevzuatın ciddiyetle takibini vazife Saymakla beraber, katı tedbirlerin dâvaları halle yeter olmadığım bilerek sosyal adalet ve sosyal güvenliği gerçekleştirmek amacıyla alınmış ve alınacak tedbirleri tesirli bir şekilde uygulamak ve mânevi cihazlanmamızın gereğini tahakkuk ettirmek, cehaleti süratle azaltmak gayretlerinin zararlı akımların tesirini azaltacağına inanıyoruz. Bu konuda ileri sürülen mülâhazaları daima dikkat nazarımızda tutacağız.

Anayasamızın tarafsızlığını büyük bir titizlikle emrettiği Radyo İdaresini bu hüviyet içinde bir geleneğe kavuşturmak ve partili, partisiz 30 milyon vatandaşın tam güven ve itimadına mazhar kılmak için en ciddî dikkati göstermeyi Hükümet başlıca vazifesi saymaktadır. *(Sağ ve soldan, alkışlar)*

Bu noktada bana atfedilen bazı hususlar hakkında malûmat arz edeceğim:

20 Şubat 1965 Cumartesi gece yarısı İçişleri Bakanımız Sayın Akdoğan telefon ederek Ege bölgesinde şiddetli taşkınlık olduğunu ve maalesef can kaybı bulunduğunu

haber vererek, Pazar sabahı saat 5,30 da karadan hareket ederek vatandaşın durum ve ihtiyaçlarını mahallinde tetkik etmek istediğini söyledi, teşekkür ettim. 21 Şubat 1965 Pazar günü dairede çalıştığım esnada öğlen haberlerini dinledim. Bakanımızın felâket sahasına hareketini duymayınca, özel Kalem Müdür Vekiline sormasını bildirdim. Sordu ve cevaben: Pazar sabahı 8,30 yayınında verildiğini, öğleyin verilmeyeceğini öğrendi. Vazife duygusunu üstün tutan bir arkadaşın çalışmasının ne zaman verileceğini sordurdum. Akşam haberlerinde verileceğini söylediler. Başka da hiçbir talimat vermediğim gibi, ne şahsan, ne telefonla, ne de davet ederek kimseyle temas etmedim.

İkinci hâdis: 26.2.1965 Cuma günü Hükümet programını okumak için Yüce Meclise gelmeden evvel, programın ne suretle yayınlanacağını aynı suretle özel Kaleme sordurdum. Banda alınarak akşam yayınında ve Meclis saatinde verileceğini söylediler. Kanun ve teamüllere uygun hareketin de bu olduğunu tasrih ettiler. Başka hiçbir talimatta bulunmadım. Şahsan hiçbir telefonum ve temasım da olmamıştır.

Sesimin banda alındığı hakkında bir ifade geçti. Durum arz ettiğim gibidir. Anayasanın 17'nci maddesindeki haberleşme hürriyeti şayet ihlâl ediliyorsa bu hazindir. Tahmin etmiyorum ki, ne Başbakanın veya Bakanların değil, bütün vatandaşların hususi görüşmeleri gizli, teknik vasıtalarla takip ve tespit edilsin. (*Sağ ve soldan, bravo sesleri, alkışlar*) Sayın Ekrem Alican'ın sorduğu 359 sayılı Kanunun şimdiye kadar zikredilip edilmediği hususunu tahkik etmedim. Şahsan konuşmalarımın verilmesinden tabiat itibariyle hoşlanmayan bir adamım. Arkadaşlarım müsaade ederlerse her yerde yaptığım konuşmaların, sesimin banda alınarak verilmemesinden ancak zevk duyarım. Bu mevzuu tetkik edip kendilerine arz edeceğim.

Yüce Meclise sevk edilip komisyonlara havale edilmiş bulunan toprak reformu tasarısını programımızda sarahatle ifade ettiğimiz gibi, topraksız vatandaşın tehalükle beklediği bir temel saymaktayız. Bu tasarıyı geri almayacağız. Hükümet olarak bu mesainin süratle yapılmasını Yüce Meclisten rica ediyoruz. Komisyonların mesaisine en yapıcı bir zihniyetle ve ilmin gerçekleri ile realist esaslarla katılmayı vazife bileceğiz. Tasarının yalnız ekonomik yönü ile değil, sosyal ve teknik yönleri ile de komisyonlarda en iyi şeklini alacağına ve bir taraftan topraksız vatandaş toprağa kavuştururken öte yandan yurt istihsalini artırmaya hizmet edeceğine emin bulunuyoruz.

Zirai sigortayı, ümidini toprak mahsulüne bağlayan çiftçinin dayanabileceği temel mevzulardan biri telâkki etmekteyiz. Hizmet süresinin kısalığına rağmen Hükümetimiz bu konuda ciddî emek sarfı ile değerli bazı esaslara varacağına emin bulunmaktadır.

Orman Bakanlığı üzerinde serd edilen kıymetli mütalâaya tamamen iştirak ediyoruz. Ancak bu mesele merkezi Hükümet teşkilâtının tüm olarak ıslahı yolundaki çalışmalar arasında yerini ve değerini bulacaktır.

Programımızda açıkça yer aldığı veçhile madenlerimizin millî menfaatlerimize tamamen uygun bir şekilde değerlendirilmesine, yerli petrol üretim ve tasfiyesinin hızlandırılmasına âzami dikkat ve hassasiyeti göstereceğimizden şüphe edilmemesini rica ederim.

Orman Kanunu, Türkiye Enerji Kurumu Kanunu, Deniz İş Kanunu, Tarım İş Kanunu, turizmle ilgili beş kanun, Konut Kanunu, Diyanet İşleri Kanunu ciddî emeklerin mahsulü olarak Yüce Meclise verilmiştir. Emlâk Vergisi tasarısını geri almayacağız, gibi encümenlerdeki çalışmalara ciddiyetle katılacağız.

Bu kanunların yurdumuza en faydalı şekli alarak hizmete girmelerini temin için dikkatimiz ve komisyon mesaisinde müspet gayretlerimiz tam olacaktır.

Dış politikamız hakkında muhterem arkadaşlarımızın programımızı tasvip buyurmalarını ve millî politikamız üzerinde bütün partileri ittifak halinde görmek bizim için kuvvet kaynağı olmuştur. Daha fazla vuzuh talep edilmiş olması karşısında bazı noktalar üzerinde kısaca durmakta fayda mülâhaza etmekteyim:

Dünya sulhuna yalnız insani hislerle değil, millî menfaatimizin iktizası olduğu kanaati ile bağlıyız. Hakiki sulhun ancak cihanşümul bir anlayışla teessüs edebileceği inancındayız.

Milletler arası meseleler ve memleketlerle ikili münasebetlerimiz konusundaki tutumumuz nazari inançlardan mülhem olmayacaktır. Bize karşı ittihaz olunan durumlar münasebetlerimizde daima kaale alınacaktır.

Dünyanın gruplara ayrılmış oluşu ve barışın dünya ölçüsünde bir anlayıştan ziyade gruplar arasında kuvvet muvazenesine istinat etmesi Türkiye'nin de dış güvenliğini bir grup içinde sağlamak zaruretinin ortaya koymaktadır.

Gayemiz mensup olduğumuz grubun diğer gruba tahakküm etmesi değil, bize tahakküm edilmesine mâni olmaktır. Temennimiz ve gayretlerimiz gruplar arasında bütün imkânlar nispetinde gerginliğe sebebiyet verilmemesi, bilâkis iyi bir hava içinde yaşanabilmesidir.

NATO içinde samimî ve yapıcı işbirliğimiz Türkiye'nin dünya devletleriyle ve özellikle komşuları ve tarihî bağları bulunan memleketlerle münasebetlerinde, Türkiye'nin dünya barışı ve daha geniş iş birliği özlemi ile çelişme halinde olmayacaktır.

Şahsiyetli politikadan anladığımız, ittifaklar içerisinde kendi görüş ve özelemlerinize çelişen bir politikanın takipçisi olmamaktır.

Dünya ölçüsünde ve tabiatıyla emniyet içinde barışa özlemi olan Türkiye'nin komşularıyla iyi ilişkilere ve karşılıklı hak ve menfaate müstenit İş birliğine atfedeceği ehemmiyet aşîkârdır.

Sovyetler Birliği, bize karşı gösterecekleri iyi niyetli tutum ve bilhassa millî vasfiktisap etmiş meselelerimiz karşısında anlayışlı davranışla Türk ve Sovyet münasebetlerinin devamlı gelişmesine büyük ölçüde hizmet edecektir. Hükümet, Sovyetler Birliği ile iyi münasebetler tesisine daima arzuldur. Bu alanda elde edilecek başarı her şeyden evvel Sovyetlerin davranışına tabi olacaktır. Memleketimizin içişlerine yabancı memleketlerin hiçbir şekilde tesiri olmamasına göstereceğimiz titizlik büyüktür.

Arap memleketleriyle ilişkilerimizi geliştirmek için çalışacağız. Kanaatimizce Araplarla Türkiye'nin devamlı ve âli millî menfaatleri arasında bir aykırılık yoktur. Milletlerarası münasebetlerde karşılıklı saygı, eşit haklar ve milletlerarası hukuka hürmet prensipleri dış politikamızda, başta gelmektedir. Bu prensipler dairesinde ilişkilerimizin devamlı gelişmemesi için hiçbir sebep yoktur.

Diğer gruplarla olduğu gibi, Arap âlemi ile münasebetlerimizde de zümreci bir zihniyetle hareket etmeyeceğimiz aşîkârdır.

Kıbrıs:

Kıbrıs ihtilâfının haddizatında Türk-Yunan münasebetleri üzerinde doğrudan doğruya tesiri olduğu vakıası açıktır. Kıbrıs meselesi Türkiye ile Yunanistan'ın

müştereken kabul edebilecekleri bir hal çaresine ulaşmadığı takdirde, Türk-Yunan münasebetlerine mesnet teşkil eden Lozan Andlaşmasında Türk-Yunan münasebetleri vesilesiyle vaz'edilmiş olan hükümlerin yeni şartlara intibakı zarureti hâsıl olacağı bir vakiadır. (*Sağ ve soldan, alkışlar, bravo sesleri*)

Kıbrıs meselesinde Türkiye, Yunanistan zararına her hangi bir menfaat teminine hiçbir zaman teşebbüs etmemiştir. Bunun tabîî bir neticesi olarak, kendi aleyhine Yunanistan'a bir menfaat sağlanmasına lakayt kalmamasına da imkân yoktur. (*Sağ ve soldan, alkışlar*)

Programımızın başında da belirtilmiş olduğu gibi, Büyük Atatürk'ün vaz'etmiş olduğu prensiplerle dış politikamız millî bir mahiyet iktisap etmiştir. Bu millî vasfı dolayısıyla, dış politikamızın prensiplerinde bir değişiklik zaten bahis mevzu olamaz.

Millî hak ve menfaatlerimizin dış politika programı içerisinde, belirli misaller zikri suretiyle daraltıcı bir intiba yaratabilecek şekilde tadadına gitmekte fayda görmemekteyiz. Bu ve diğer konular üzerinde, ilerideki Hükümet beyanlarında, gereklikçe, daha geniş ve tafsilâtlı surette durulacağı tabiidir.

Her şeyden evvel CHP Meclis Grubu Sözcüsü Sayın Feyzioğlu'nun Türkiye'nin yabancı devletlerle münasebetlerinde hangi yollara asla müsaade olunamayacağı hususundaki beyanlarına teşekkür etmek isterim. Hakikaten, memleketimizde her hangi bir Hükümet veya partinin muayyen yabancı devletlere istinaden bir dış politika takip edileceği tasavvur dahi edilemez. Bu aşikâr olmakla beraber, son günlerde tamamen yersiz olarak dolaşmış olan rivayetler muvacehesinde, bunun teyit edilmiş olması faydalı olmuştur. Bu günkü Hükümetinizin de, bu sahada âzami bir hassasiyet göstereceği muhakkaktır. Hiçbir Devletin memleketimizin bir cüzüne istinat ederek Türkiye ile iyi münasebetler tesis edebileceğini düşünebileceğini tasavvur edemiyoruz. Şayet böyle bir vakia bütün tahminler hilâfına vuku bulacak olursa, buna ilk şiddetli aksülâmelin, o memleketin bizzat istinat etmek istediği bünyeden geleceğine şüphe yoktur. Türkiye yabancı devletlerle işbirliğine tamamen taraftardır. Fakat dış politikasını şu veya bu devlete istinat ettirmesi söz konusu değildir. Türkiye'nin dış politikasının mesnedi Türk Milletinin topyekûn kendisidir. (*Alkışlar*)

Hükümet programında dış politikamızı mazi ile mukayese yoluna gitmeksizin mülhem olacağına prensipleri ortaya koyduk. Bunun Parlâmento geleceklerimize de uygun olduğu muhakkaktır. Türkiye'nin dış politikası, bundan evvelki hükümetlerce de belirtilmiş olduğu gibi, Atatürk tarafından tespit edilmiş genel esaslar dairesinde yürütülmektedir ve yürütülecektir. Hükümetimiz, dış politikasını, bugün devralmış olduğu durumdan itibaren, eski Hükümetçe girişilmiş olan teşebbüsleri de gerektiği kaale alarak, milletlerarası durumun icaplarına göre, programda belirtilen prensipler dairesince azimle yürütecektir. Her halükârda dış politikamızda memleketimizin asli menfaati yegâne rehberimiz olacaktır.

CHP Millet Meclisi Grubu Sözcüsü Sayın Feyzioğlu, partisinin komünist ideolojisinin memleketimizde yayılmasına şiddetle karşı geleceğini bu kürsüden bu sabah ifade ettiler, Sovyetler Birliği ile Türkiye arasında Moskova'da 5 Kasım 1964 de imzalanmış olan Kültürel ve ilmî temaslar Anlaşmasının ideolojik sahada memleket zararına bir vasat yaratılmasına imkân vermeyecek şekilde uygulanmasının eski Hükümetçe de üzerinde titizlikle durulan bir konu olduğu bu suretle bir kere daha teyit edilmiş oluyor. Yeni Hükümetiniz, söz konusu anlaşmayı bu zihniyetle mütalâa edecektir.

Aziz arkadaşlarım, zihinlerde hâsıl olan bazı tereddütleri tamamen bertaraf etmek için bir noktaya da bütün açıklığı ile temasta fayda görmekteyim:

Hükümetimiz Anayasanın sarıh hükümlerine göre bütün sorumluluğu üzerinde taşımaktadır ve tam salâhiyete sahiptir. Koalisyon Protokolünde Başbakanın daveti üzerine toplanacağı derpiş edilen ve parti liderlerinin teşkil edeceği heyet Sayın Bölükbaşı ve Alican tarafından dün kesin olarak ve etraflı şekilde izah edildiği veçhile hiçbir şekilde bir karar organı olmayıp, Hükümetin mesuliyeti ile de bir tearuz teşkil etmemektedir. Bu sebeple Hükümetin dışarıdan idaresi iddiası yerinde değildir. Bu heyet bağımsız bir Başbakanın vazifede bulunması sebebiyle Hükümetin ve dayandığı grupların ahenk ve tesanüt içerisinde çalışmalarını sağlamak ve Başbakana yardımcı olmak ve geçen üç koalisyondan edinilen tecrübelerden istifade edilerek koalisyonumuzun müessir ve devamlı bir şekilde yürümesini sağlamak için kurulmuştur. Mühim tâyinler dâhil Kabine tasarrufları ile hiçbir alâkası yoktur.

Tâyinlerle ilgili heyet ise, Bakanlar Kurulu içerisinde her partiye mensup birer üyeden müteşekkil olup sarıh maksadı, tarafsız idare mefhumunu gerçekleştirmektir. Bunlar geçen hâdiselerden istifade edilerek, tecrübelerden faydalanılarak Protokole konulmuş faydalı bir esastır. Ve esasen aynı husus İkinci Koalisyonda da derpiş edilmiş ve tatbik görmüştür. Bu noktayı sarahatle arzı vazife bilmekteyim.

Programımızın başında yeni bir Hükümet kurulmasını gerektiren sebepleri Parti Grup Sözcüleri etraflıca açıklamışlar ve serdedilen tenkitleri mütalâaları ile karşılamışlardır.

Dördüncü Koalisyon Hükümeti olarak huzuruza büyük bir hüsnüniyetle ve hizmet etmek arzusu ile gelmiş bulunuyoruz.

Programımızı âzami nispette gerçekleştirmeye kararlıyız. İnaniyoruz ki; yedi aylık kısa devrede dahi bu programla memleketimize faydalı hizmetler göreceğiz.

Vatandaşlarımız arasında birlik, beraberlik, kardeşlik, güven ve karşılıklı sevgi havasını yaratmak en mukaddes vazifemiz olacaktır. Güzel vatanımızın kısır çekişmelerden hiçbir fayda görmediği ve göremeyeceği meydandadır.

Her türlü tenkit ve telkini, nereden gelirse gelsin büyük bir hoşgörülük ile karşılayacak ve âzami ölçüde faydalanmaya çalışacağız. Siyasi mücâdelenin en medeni ölçüler içerisinde devam etmesini temenni etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar, çok kıymetli tenkit ve temennilerinize umumi hatları ile cevap vermiş bulunuyorum. Bunlardan en sert olanlardan dahi istifadeye çalışacağım.

Bu Meclisin her üyesinin yüreğinde bu vatana hizmet ateşinin yandığını biliyoruz.

Birlik ve beraberlik içerisinde bizim hizmetlerimizi bekleyen birçok işleri başaraabileceğimize inanıyoruz. En kısa bir süre içerisinde bütçemizi takdim edeceğiz. O zaman da gerek Karma Komisyonunda, gerek Yüce Meclislerde en ince teferruatına kadar Hükümet emrinizde olacaktır. Bizleri güveninize lâıyk görürseniz, o iftihar kaynağımız ve çalışma imanımızın teşviki kararınız olacaktır.

Teşekkürlerimizi ve derin saygılarımızı sunarız.¹¹ *(Sürekli alkışlar)*

¹¹ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Dönem 1 Cilt 37 Birleşim 67, Sayfa 93-98*

03 Mart 1965 Çarşamba**29. Cumhuriyet Hükümetinin (Ürgüplü Hükümeti) Programının Cumhuriyet Senatosunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptıkları Konuşma**

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, grupları namına altı, şahısları adına da lehte ve aleyhte ve üzerinde olmak üzere de altı senatör konuşmuştur. İki kifayet önergesi vardır. Sayın Başbakana söz verdikten sonra okutup oylarınıza arz edeceğim.

Sayın Başbakan. *(Şiddetli ve sürekli alkışlar)*

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun Sayın üyeleri, Hükümet programı üzerinde kıymetli mütalâa ve tenkidler beyan eden her kanattan arkadaşlara en derin şükranlarımızı sunarız. Bu tenkidler ve mütalâalar bizim bundan sonraki çalışmalarımızda mesnetlerimiz, istifade edeceğimiz kaynaklarımız olacaktır. Dermeyan edilen mütalâa ve tenkidlere cevap vermeden evvel millete hizmet şerefine nail olmuş arkadaşlarınız sıfatıyla umumi mahiyette ve içinizdeki bâzı şüphe ve tereddütleri bertaraf etmek için bâzı mâruzâtta bulunmak istiyorum.

Bütçe tasarısının Millet Meclisinde reddi üzerine kurulması gereken 4'ncü Hükümet, Cumhurbaşkanının sarf ettiği temas neticesinde ve mesailer sonunda bu nâçiz arkadaşınıza tevdi edilmiştir. Bu benim hayatımın en büyük şerefidir. Tanrının inayeti ile ve sizin yardımınızla bu cefakâr millete hizmet etmek bana müyesser olursa, benden sonra hayata gelecek evlâtlarıma en büyük eserim olarak kalacaktır. *(Alkışlar)*

Bu Hükümet nasıl kuruldu arkadaşlar? Birçok dedikodular olur, birçok tefsirler olur; bunları tabiî telâkki etmek lâzım. Ben bildiğiniz gibi bağımsız bir arkadaşınızım. Her hangi bir parti ve grup arkamda olmadığı gibi, kendim de her hangi bir parti, grup ve teşkilâtının disiplinine tabi değilim. Bu itibarla Hükümetin kurulmasında birtakım samimî, ciddi esasların tahakkuk etmesi icabederdi. Cumhurbaşkanı bana bu vazifeyi teklif ettiği zaman, kendisine bu husustaki fikirlerimi ve tereddütlerimi, endişelerimi açıkça izah ettim. Parti liderleriyle yaptığı temaslardan müspet sonuç aldığını ve kendileriyle yapacağım temastan müspet neticeye varmak imkânlarından emin bulunduğunu söylediler. Parti liderleri ile derhal temasa geçtik. Huzurunuzda şükranla ve en büyük samimiyetle temin edeyim ki, 4 parti liderinin memleket hizmetinin ve memleketin bugünkü şartlarının gerektirdiği en çetin meselelerde birleşmek duygusunu en yüksek vatanperverlik ölçüsünde gördüm. *(Sağdan "bravo sesleri" ve alkışlar)* Bu vazifemi kolaylaştırmıştır. Bununla iktifa etmedik, arkadaşlar. Bunu bir protokole bağlamayı zaruri ve faydalı gördüm. Beşimiz de bu faydanın lüzumuna kaani olduk. Ben, bağımsız bir Başbakan olarak, partilerin ne gibi konularda ittifak halinde olduklarını, hangi ana meselelerde birleştiklerini, acaba ayrılık gösterecekleri meseleler var mıdır, yok mudur? Bu hususları aradığım gibi, parti liderleri de büyük bir titizlikle aynı mevzular üzerinde durdular. Çalışmaların sabahtan gece yarısına kadar devam ettiğini biliyorsunuz. Bu mesai neticesinin tekrarı ile sizleri rahatsız etmiyeceğim. Bir protokol neşredildi. Bu protokolden sonra Hükümetin kurulması imkânını gördüm, büyük bir samimiyetle yapılan, tanzim edilen protokole Sayın parti liderlerinin büyük bir dikkat, feragat ve vatan sevgisiyle bağlı olduklarına inancım tam tahakkuk ettikten sonra, Hükümet listesini Cumhurbaşkanına arz etim.

Bu Hükümet istikrarlı olur mu, olmaz mı? Bu hususta şimdiden mütalâa serd etmeyi erken görürüm. Kurulan, yapılan protokol, tanzim edilen ve o protokole istinadeden program benim ve Hükümetimdeki arkadaşların ve bu partilerin liderlerinin samimî duyguları devam ettikçe istikrarlı Hükümet olacaktır. Buna emin bulunuyorum. Olmazsa sizler varsınız. Meclis vardır. Bu emanet, bir vatandaştan başka bir vatandaşa verilir. Yalnız bizim memleketimizde değil, bütün milletlerde olan usul ne ise ona hepimiz hürmet edeceğiz. *(Sağdan "bravo" sesleri ve alkışlar)*

Bu kurulan Hükümetin vasfında acaba dışarıdan idare gibi bir vaziyet var mıdır? Bunu Millet Meclisinde izah ettim. Yüce Senatoda tekrar teyidetmek isterim. Ben, parti liderlerinin ne nisbette Hükümete katılabileceklerini, Başbakan Yardımcısı olarak, mühim bakanlıklar başta olarak, bilhassa rica ettim. Parti liderleri bunu şu fikirle reddettiler; biz Hükümetin selâmetle, istikrarla çalışmasını arzu ediyoruz. Seçime giden bir yılda Hükümetin her türlü müdahaleden masun bulunması için partilerimizin başında hizmete devam edeceğiz. Hükümeti tanı bir salâhiyetle, Anayasanın verdiği haklarla çalışmakta takviye edeceğiz. Arkadaşlarımızın şerefini, sözlerine sadakatini zannederim ki, her iki Mecliste mevcut azalar pek yakından bilirler. Bunun üzerinde en ufak bir tereddüdün gönüllerinizde yerleşmemesini ehemmiyetle ve samimiyetle rica ederim.

Hükümet Anayasanın salâhiyetler taşıdığı, verdiği Hükümettir; böyle bir Hükümet olacaktır. Hariçten hiçbir müdahale olmayacağı gibi, bir müdahaleyi de kabul etmiyecektir. *(Alkışlar ve "bravo" sesleri)*

Protokolda Sayın liderlerle yapılacak toplantıya gelince; bu toplantı benim davetimle olacaktır. Dün aynı mevzuu Sayın Bölükbaşı ve Sayın Alican sarahatle ve defaatle ifade ettiler. Ben ne zaman davet edeceğim arkadaşlar? Onu da açıklayayım. Gizli hiçbir şey kalmasın, gizli hiçbir şey yoktur. Ben arkamda her hangi bir grup ve grup toplama gruplarda Hükümetin faaliyeti hakkında yardım bulma vaziyetini ancak parti liderlerine yapacağım müracaatlarla temin edebilirim. Bütün dünyada usul budur arkadaşlar. Ben, istifade ettiğim medeni memleketlerin usulleri üzerinde Sayın liderlerimle mutabık kaldım. Liderler bana bu müzahareti vaadettier. İptidai usullerden uzaklaşmanın yolunu bu çalışmalarda bulduk.

Memurların tâynini: Memurların tâynini hakkında; açıkça söyleyeyim, bundan evvelki Koalisyon hükümetlerinde olduğu gibi, bu Hükümette de bir protokol tanzim edildi. O protokolden mülhem olduğumuz gibi daha geniş bir yenilik getirdik. Bu koalisyonda 4 parti vardır. Dört partinin ahenkli çalışması ve tâyinlerin tam bir tarafsızlık mefhumu içinde tahakkuk etmesi için ben, Sayın liderlerden rica ettiğim gibi, Sayın liderler de bu mesele üzerinde hassasiyetle durduklarını söylediler. Her hangi bir parti kanadının tazyiki ile memleketimizde üzüntü mevzuu olan tarafgirane tâyinler yapılmaması için, ayrıca bir madde kabul ettik, imza ettik. Her kanada mensup birer bakanın teşkil edeceği heyet ittifak edecek, ondan sonra bana gelecek, Bakanlar Kuruluna gideceğiz, oradan çıkaracağız. O kadar ki, üçlü kararnamelerde dahi bu esası koyduk. Bunu Sayın arkadaşlarımın, her hangi bir art düşünceye değil, çok tarafsız bir idare mefhumunun tahakkuk ettirilmesi için bir teminata atfetmelerini samimiyetle rica ederim. *(Sağdan, "bravo" sesleri)*

Fikirlerde, prensiplerde birleştikten sonra şu hususu da aramızda görüştük. Ben, arkadaşlarıma bu protokol ve programda ve tahsisen protokolda, çalışma süremiz

sırasında her hangi bir inhiraf olursa, kararımı serbestçe alacağımı ifade ettim. Sayın liderler, benden evvel aralarında yaptıkları uzun konuşmalarda aynı mevzuda aynı hassasiyeti göstermişlerdir. Ve nitekim Millet Meclisindeki müzakerelerde Sayın Bölükbaşı bunu açıkça ifade etmiştir: “Hükümet, protokola sadık kaldıkça ve konuştuklarımıza tamamen mutavaat edip bu mesaiyle bu yolda devam ettikçe ben varım, aksi takdirde karşınızdayım” dedi. Diğer liderler de aynı ifadelerde bulunmuşlardır. Binaenaleyh, bu protokolün ve protokole müsteniden kısa zamanda birtakım kusur ve noksanlarla tanzim edebildiğimiz programın ana hükümlerine sadakat göstereceğiz ve memleketi mesut bir seçim geleceğine kavuşturmaya gayret sarf edeceğiz. Bu izahattan sonra Sayın arkadaşlarımızın tenkidlerine cevap vermek istiyorum.

Muhterem arkadaşlar, Hükümet programı bundan evvel de tanzim edilen programlar gibi siyasetimizin, takibedeceğimiz yolların anahatlarını ifade eder. Eğer burada muayyen mevzuların teker teker ele alınıp konuşulması gibi bir usule doğru gidecek olursak bu, parlömanter âdetlerin çok dışına çıkmış olur. Şunlar 3’ncü, 2’nci ve 1’nci hükümetlerin programlarıdır. İfadeler muğlâk ve müphemdir. Ben, geçmişin hesabını görmek için bu Hükümetin başında bulunmuyorum. (*“Bravo” sesleri*)

Ben, hizmette devamlılığın aslolduğuna kanaat getirerek bu vazifeyi kabul ettim. Bizden evvel memleketin ve milletin hizmetine hayatlarını ve emeklerini katmış Olan hükümetlerin şerefli vazifelerini şükranla kaydediyorum. Hizmeti bir bayrak yarışı gibi telâkki ediyoruz. Elden ele düşürmeden taşıyacağız; müddetimizi doldurduğumuz zaman bizden sonra gelecek olan hükümlere de aynı yardım duygusu ile hareket edeceğiz (*“Bravo” sesleri*)

Birkaç cümleyi okuyacağım; eski protokolden. Resmî Gazete, 7 Ocak 1964 “İdarenin ve İktisadi Devlet Teşekküllerinin yeniden düzenlenmesinde personel sisteminin ıslahı konularına önem verilecektir”

Başka bir yerden: “Yurtta yüksek ve üniversiteler eğitiminin gelişmesi için her gayreti göstereceğiz. Memleketin iktisadi gerçekleri göz önünde tutularak idarede âzami tasarrufa dikkat edeceğiz. Her alanda çalışmalarımıza bilimsel ve teknik araştırmalar temel olacaktır. Tarım ürünlerini ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirmek için gereken tedbirler alınacaktır” Böyle devam ediyor. Bu gayet tabiidir arkadaşlar. Bunu tenkid için söylemiyorum. Bütün dünyada hükümet programları böyle yazılır. Bizim de Cumhuriyetin teessüs ettiği günden beri hükümet programlarımız, benim de senelerce bulunduğum hükümette dahi bu yolda yazılırdı. Ve ondan sonra, buralarda tartışılır. Bütçede tartışılır, bakanlıklar bütçelerinde tartışılır, sözlü sorularla, yazılı sorularla ve diğer parlömanter usullerle ele alınır; didik didik edilir ve neticede tüzüklerin, Anayasanın verdikleri haklar mümessiller tarafından tahakkuk ettirilir. Biz bütün bu hükümlerle karşınızdayız. Şimdi muhterem arkadaşlarımızın, programımızın ayniyat ifade etmesi ifadesiyle programımıza sahip çıktıklarını görüyoruz, bundan memnun oluyoruz arkadaşlar. Demek ki, programımızda, Anayasanın Öngördüğü, programlara alınmasını emrettiği hususlara dikkat etmişiz ve memleket hizmetine birtakım esaslar ve temeller koyarak vazifeye koyulmaya başlamışız. Programlarda iyi esas ve hükümleri benimsemenin kusur olduğunu zannetmiyorum. Değil bizden evvelki hükümetlerin, bizden çok evvelki hükümetlerin dahi programlarında iyi bir şey bulursak onu almakta, yalnız programa koymakta değil, tatbikata intikal ettirmekte iftihar duyacağız. (*Alkışlar*) Bunu, programın yazı sisteminde nasıl bu yolda mütalâa ediyorsak, iki Mecliste de dermeyen edilen fikirler hakkında da samimî kanaatimiz budur. Burada programımızda

tenkid edilen bir husus Sayın bir arkadaşımız tarafından bütün esasları ile ve isabetle ileri sürülürse bu ille koalisyonunuzda olmıyan bir arkadaş tarafından yapıldı, diye ret mi edeceğiz? Biz Hükümetin medeni seviyelerinin bu yoldaki çalışmalarla ilerliyeceğine kaani bulunuyoruz. (A.P. sıralarından, "Bravo" sesleri) Bu arada programın, bâzı noktaları müphem geçtiği, bâzı noktalara temas etmediği ve bilhassa Millet Meclisinde sondan suallere cevap verilmediği hususunda birçok arkadaşlarımızın tenkidleri yer alıyor.

Aziz arkadaşlarım, programı yaparken gücümüzün yettiği kadar, emeğimizin neticesini buraya geçirdik. Bundan evvelki programların bundan daha geniş olmadığını da gördük. Noksansız mazeret görmeyi şu sebeplerden dolayı rica edeceğim. Bağımsız bir başbakanın başkanlığında dört partinin katılmasıyla kurulmuş Dördüncü Koalisyon karşısındasınız. Bilhassa ben, bu mevzularda aceleyi katiyyen iltizam etmedim. Dört parti lideri ve sözcüleri muayyen mevzularda 1961 yılından beri konuşmalar yapmışlardır. Fikirler tartışılmıştır. Muayyen, çetin mevzular üzerinde Millet Meclisinde ve Senatoda partilerinin noktalarını ifade edilmiştir. Bunları telif etmek, bunları telif ettikten sonra millî menfaatlere göre huzurunuzda getirmek, aceleyi menetmesi gereken bir husustur. Ve ben bugün, tedbirimden dolayı tenkid edilmenin hiçbir acısını hissetmemekteyim. Hakkınızdır, tenkid edeceksiniz. Ben de sizi tenvir etmeye kendimi mecbur saydım.

Servet beyannamesi tasarruf bonosu, vergi açıklaması, plânın uygulanması, petrol ve madenler politikası toprak reformu üzerinde durulmuştur. Bunlardan bâzıları programımızda yer almıştır. Onlara vuzuh vereceğim arkadaşlar.

Doğu kalkınması elimizde mevcudolan plânda derpiş edilmiş bir husustur. Ve Doğuda ne yapılacağı tesbit edilmiştir. Bunu ciddiyetle tatbik edeceğimizi huzurunuzda ifade etmeyi vazife bilirim. Bu ihmal edilmiş vatan parçasının en yakın gelecekte mesut bir duruma kavuşmasını düşünmiyecek ve istemiyecek hiçbir vatan evlâdı tanımıyorum. Fakat, Doğu kalkınmasını, programda kaydedip, cümle olarak bırakmayı mı; yoksa, hakikaten Doğu kalkınmasında, gönülden inanarak bu yolda çalışmayı mı tercih edersiniz? Biz bu millete hizmet etmek şerefi ile çalışmalarımıza başlamış bulunuyoruz. İlgili her bakan bu hafta güvenoyu Hükümetimize nasibolursa, hazırlıklı olarak Pazartesi günü bir toplantıda her mevzua ait çalışmalarının neticesini getirecektir. Çalışmalar aralıksız olarak devam etmektedir arkadaşlar ve böyle devam edecektir. Müddetimizin kısa olduğunu biliyoruz. Bu kısa süreye rağmen bu vatana hizmet etmeye mecbur olduğumuzun da idraki içindeyiz. (Genel alkışlar)

Birtakım esaslar Meclise intikal etmiştir ve komisyonlardadır; Meclisin tasarrufu içindedir, Hükümetin yetkisi dışına çıkmıştır. Hükümetlerin Meclislere saygısı bu gibi tasarruflarla müdahale etmemektir. Bu demek değildir ki, Hükümet için mühim olan ve hükümetler tarafından teklif edilmiş olan tasarıların süratle takibine mâni teşkil eder. Bunları takibedeceğimizi Millet Meclisinde söylediğim gibi, burada da tekrar ediyorum ve teyidediyorum. Toprak reformu, memleketin ana dâvalarının başındadır. Toprak reformuna bütün kabine arkadaşlarımızın inandığını size bu program vesilesiyle teyiden tekrar etmeyi şeref bilirim. (Alkışlar)

Geri almak mevzuubahis değildir arkadaşlar. Asla geri almıyacağız. Bilâkis, komisyonlarda bu tasarının en ilmî esaslara ve memleket realitelerine uygun olması için süratle intacını takibedeceğiz ve komisyonlardan bunu rica edeceğiz.

Topraksız vatandaşı bir an evvel toprağa kavuşturmayı, memleket istihsalini artırmayı, bu memleketin bekası ile alâkalı bir mevzu olarak telâkki ediyoruz. Yüzde 3 nüfusumuz her yıl artarken, vatandaşı beslemek meselesi hâlâ bir problem iken, bu mevzuu ihmal edemeyiz, arkadaşlar. Hükümetiniz bu kanaattedir.

Tasarruf bonoları meselesi Meclise gelmiş ve komisyonlardadır. Bizden evvelki Hükümet bu mevzuda devam etmiş olan uzun münakaşalardan mülhem olarak güzel bir tasarı hazırlamış ve sevk etmiştir. Bunu benimsiyoruz, takibedeceğiz. Plânın uygulanmasında bizim durumumuz, mevcut yedi aylık mesaidir. Ondan sonraki plânın hazırlıklarına başlanmıştır. Onun bir an evvel intacını ve bizim hizmet süremiz esnasında ikmalini takibedeceğiz.

Servet beyannamesi, vergi açıklaması gibi hususlara gelince; bunda, arkadaşlarımızın bu mevzuda sabırlarını rica edeceğim. Tetkik etmekte ve çalışmaktayız. Bütçe gelecek; bütçeyi en yakın bir zamanda huzurlarınıza getireceğiz. Hükümet programını hazırlamak vazifesi ile şu kısa günlerde çalışan bir hükümetten, eğer her ufak mevzu, her mühim detay üzerinde kati ve kesin, fikir istiyorsanız ve bunu bana şahsan soruyorsanız, kendi fikrim vardır, arkadaşlarım. Ben bunlar üzerinde fikir sahibiyim fakat, bunları sizlere ifade etmem, bugün taşıdığım sıfatla hiçbir şey ifade etmez. Ben başbakan olarak sizleri tenvir etmeye ve sizleri tatmin etmeye mecburum. Hükümette bulunan parti kanatlarının bu husustaki noktai nazarını telif ettikten sonra huzurunuzda gelmek gayet tabiidir. Binaenaleyh, kısa bir müddet için arkadaşlarımızın sabırlı olmalarını rica edeceğim. Bu müddet uzamıyacaktır, arkadaşlar. (*Alkışlar*)

Siyasi partiler Kanunu olsun, diğer kanunlar olsun hepsini benimsiyoruz ve takibediyoruz. Bu kanunlar, bizim tesbit edip arkadaşlarımızın üzerinde alâka ile durdukları ve Millet Meclisinde de ve burada da tekrar edilen Orman Kanunu, Türkiye Enerji Kurumu Kanunu, Deniz İş Kanunu, Tarım İş Kanunu, Turizmle ilgili kanunlar, Konut Kanunu, Diyanet İşleri Kanunu, Emlâk Vergisi tasarısı, bütün bunları ciddi emeklerin birer mahsulü telâkki etmekteyiz.

Bir mevzua bu vesileyle temas etmek isterim. Bir Sayın arkadaşım, yanlış anlamadıysam ima yoluyla milliyetperverlik duygularına temas ettiler. Bilhassa rica ederim, Hükümet kanadında olan partilerin, kabinedeki bütün arkadaşlarının milliyet duyguları her şeyin üstündedir. Bunun imasından dahi üzüntü duyduğumu kaydetmek isterim. (*"Bravo" sesleri ve alkışlar*) Politikamız ne olur, acaba başka memleketlerin temsilcilerinin gölgesinde yaşar mıyız? Bu şüpheyi şiddetle reddetmek isterim. (*"Bravo" sesleri ve alkışlar*) Bizim politikamız, Büyük Atatürk'ün hizmet gününden, onun hizmetini emanet almış olan insanların son nefesine kadar millî bir politikadır. (*"Bravo" sesleri ve alkışlar*) Ve bu millî politika, hiçbir gölge, hiçbir tesir kabul etmeye mütehammil olmıyan asil Türk Milletinin politikasıdır. (*"Bravo" sesleri ve alkışlar*) Ona bağlıyız, ona hizmet edeceğiz.

Arkadaşlarımız, Hükümet programındaki iyi hükümleri bir taahhüdümüz olarak, kaydettiler.

Bu taahhüdümüzü huzurunuzda tekrar ediyorum; iyi hükümleri değil, vadettiklerimize dahi bağlı kalarak hizmet edeceğiz. Acaba 7 aylık bir süre içinde hepsi tahakkuk eder mi? Biz hüsnüniyetle, ne kadarını tahakkuk ettirsek o yolda, bir çalışma içinde çalışacağız ve o yolda kalacağız. Şayet tahakkuk ettiremediklerimiz olursa bundan

sıkılmıyoruz, arkadaşlar. Eğer bunlar iyi esaslara, bu aziz millete faydalı hizmetler getirecek mevzular ise, bizden sonraki Hükümetin kendisine teslim edeceğimiz çalışmalar olacaktır. Çünkü bu arada birtakım mesainin hazırlıkları yapılmış olacaktır. Muhayyerdir arkadaşlar. Beğenirlerse bizden sonraki Hükümetler, alırlar tatbik ederler. Beğenmezlerse, diledikleri gibi hareket ederler. Biz de bugün, bizden evvelki Hükümetin iyi hazırlıklarını ve iyi tasarılarını aynı şekilde benimsemiş bulunuyoruz. Hizmetteki devamlılık düşüncemizin de esası bunu icabettirmektedir.

Muhalefetle danışma ve dayanışma; arkadaşlarımız hatırlarlar, bu kürsüden muhtelif vesilelerle bunu ileri süren arkadaşınız ben olmuşumdur. Buna hassasiyetle devam etmeyi ben kendim için bir şeref meselesi telâkki etmekte bulunuyorum. Buna başladım arkadaşlarım. Daha güvenoyunuzu istihsal etmeden, Sayın muhalefet liderini ziyaretle, Kıbrıs Arabulucusu Galo Plaka ile yaptığım çok mühim bir konuşmayı kendisine naklettim. (*Alkışlar*) Ve tecrübelerinden istifade etmek istediğimi söyledim. Çalışmalarını tasvibettiler, teşvik ettiler. (*"Bravo" sesleri ve alkışlar*) Diğer parti liderleriyle temasım aynı şekilde olacaktır. Bilhassa itina edeceğim.

Seçime tam bir bitaraflıkla ve seviyeli bir ortam içinde gitmek hususundaki kıymetli arkadaşımın fikrine tamamen katılıyorum. Biz bu 7 aylık süre içinde partiler arasında kardeşlik, sevgi, karşılıklı güveni tesis etmekte hiçbir emeği esirgemeyeceğiz. Aksi takdirde; dedikleri gibi, seçimden sonra kurulacak hükümetlerin rahat ve anlayışlı çalışmaları ortamını yaratmak mümkün olamaz, arkadaşlar. Buna inanıyoruz. Seçimi, tam bir tarafsızlıkla yapmayı şeref vazifesi sayıyoruz. Ve o zamana kadar da, partiler arasındaki münasebetlerin en seviyeli bir şekilde gelişmesine gayret edeceğiz. Müesseselerin tarafsızlığına müdahale, asla mevzuubahis değildir, olmayacaktır. Buna hiçbir arkadaşımız taraftar değildir ve ben, bütün gücümle bunun karşısındayım, arkadaşlar. Gerek radyonun tarafsızlığı ve gerekse diğer müesseselere hiçbir suretle müdahale mevzuubahis değildir. Müesseselerin bitaraf olarak bu memlekete hizmet kaygısıyla çalışmalarını ve 30 milyonun müesseseleri olduğunu bilmelerini temin etmeyi bir vazife saymaktayız. (*Alkışlar*) Yalnız bizim Koalisyon hizmetinde görmenin, bizim ancak şerefimizi azaltacağına inanıyoruz.

Atatürk gençliği hakkındaki mülâhazamızın vuzuh ifade etmediği hakkındaki düşüncüyü Mecliste tekrar ettiğim gibi, burada da tekrar etmek isterim.

Aziz arkadaşlarım, bugün gençlik dediğimiz kıymetli vatan evlâtları yarın bu memleketi idare edecek, bu memleketin mesut geleceklerini elinde tutacak insanlardır. Hepimiz bu çağdan geçtik ve bugün bu vaziyete geldik. Bizi yetiştiren nesillerden daha fazla gençliğe hizmet etmek arzusunu ve ateşini taşıyoruz. Türk gençliğinin, milliyetperver ve şahsiyetli gençlik olmasında hiçbir tereddüdün olmaması gerekir. Türk gençliğinin daha iyi okuması, Türk gençliğinin sıkıntılarının daha çabuk giderilmesi, hayatta, tahsil çağında iken ve hayata atıldıktan sonra bu memleketin istikbalinin parlak insanları olarak yetiştirilmesi yegâne hedefimizdir. Bu yolda çalışacağız.

Silâhlı Kuvvetler hakkında Hükümetinizin ifade edeceği, yalnız şükran ve minnet duygusudur. (*"Bravo" sesleri ve alkışlar*) Aziz vatanımızı en buhranlı ve dertli günlerinde koruyan bu aziz kuvvetin tamamen siyaset dışı ve en ileri memleketler seviyesinde kuvvetli teçhizatı ve her türlü ihtiyacı tamam olarak bu vatanın bekçisi olmasında devam etmesi için, ihtiyaçlarını en yakın bir dikkatle takibedip tahakkuk ettirmeye söz veriyoruz. (*Şiddetli alkışlar*)

Arkadaşımızın buyurduğu gibi, “Sihirli değnek taşımıyoruz” arkadaşlar. Bu asırda sihirli değnekle muvaffakiyet görülmüş şey değildir. Biz, yalnız hizmet duygumuzla ve bir plân dairesinde muayyen istikâmetlerde vazifeleri başarıyla ulaştırmanın hedefini gözetiyoruz.

Burada bir noktayı arada kaydetmek istiyorum: Tütün mevzuunda Sayın arkadaşımızın endişesini bertaraf etmek isterim. Çünkü bu mevzu, bugün çeşitli suretlerle millet efkârı umumiyesine arz edilmektedir. Arkadaşlarımızın müsterih olmasını temin etmek için bâzı rakamlar vereceğim: Hükümet Başkanı olarak tütün piyasasının günü gününe takibetmekteyiz. Altı günlük satışların yekûnu 89 milyon 349 kilodur. (*“Bravo” sesleri*) Geçen yılın altı gününde yapılan mubayaa yekûnu 67.000.355 kilodur. Tekel’in Türk tütün müstahsilina verdiği fiyat, tüccarın fiyatından ve Amerikalıların verdiği fiyattan 1-1,5 lira yüksektir. Tütün destekleme mubayaasına devam edilmektedir. Altı gün içinde aldığımız netice bizi dahi tatmin etmiş ve daha iyi neticelere ulaşacağımız kanaatini vermiştir.

Tüccarın, müstahsil aleyhinde korunması gibi bir mevzua Hükümetin asla müsaade etmeyeceğini ve âlet olmayacağını huzurunuzda sarahatle ifade etmek istiyorum. (*Alkışlar*)

Aşırı sol ve aşırı sağ cereyanlar uzun zamanlardan beri ileri sürülmekte ve bunu herkes, her münevver, kendisine göre tefsir etmektedir.

Biz aşırı sol ve aşırı sağ cereyanlarla mücadelenin yalnız katı kanun tedbirleriyle olacağına ve tahakkuk edeceğine inanmıyoruz. Biz, memleket seviyesinin sosyal adalet ve sosyal güvenlikle yükseltilmesinde; biz, memleketteki okuma yazma bilmeme oranının süratle azaltılmasının tahakkuk ettirilmesinde ve vatandaşın yaşayış seviyesinin artırılmasında memleketin istihsalinin artarak vatandaşa intikal etmesinde, ücretlerin yükselmesinde, iskân politikasında ve daha birçok hususların tahakkukunda görüyoruz, arkadaşlar. (*“Bravo” sesleri ve alkışlar*) Ancak bu suretle aşırı sol ve aşırı sağ cereyanların önüne geçmek mümkündür. Bu hiçbir zaman bizim kanaatimizce fikir hürriyetiyle, basın hürriyetiyle çelişen bir mevzu olmayacaktır. (*Alkışlar*)

Orman Bakanlığı hakkında ileri sürülen kıymetli mütâlâalara tamamen iştirak ettiğimizi Millet Meclisinde ifade etmiştik. Burada da tekrar ediyoruz. Bu kanaatleyiz ve bu meselenin merkezî Hükümet teşkilâtının tüm olarak ıslâhı yolundaki çalışmalar arasında yerini ve değerini bulacağına inanıyoruz. Mesaimizi bu yolda teksif edeceğiz. (*Alkışlar*)

Madenlerimize ve petrollerimize temas edildi, arkadaşlar. Acık konuşalım arkadaşlar; eğer içinizde bir şüphe varsa ve acaba bu Hükümet, madenlerimizi ve petrollerimizi başka bir memleketlere satacak diye bir şüphe varsa bunu şiddetle reddederim; ve buna emin olmanızı rica ederim. Gerek madenlerimizi, gerek petrol kaynaklarımızı millî menfaatlerimize uygun şekilde değerlendirmek vazifemiz olacaktır. (*“Bravo” sesleri ve şiddetli alkışlar*)

Diğer birtakım talepler ve temenniler olmuştur. Bunlar arkadaşlarım tarafından tesbit edilmiştir. En yakın zamanda bu hususları müzakere etmek imkânını eğer Sayın Senato bize bahşetmekte gecikirse biz onları huzurunuzda getireceğiz.

Kıbrıs meselesi ve dış siyasetimiz hakkında kısaca mâruzâtta bulunmayı zarurî görüyoruz. Dış siyasetimizde şahsiyetli bir politika takibetmekteki maksadımız; Atatürk’den beri tatbik edilen ve artık millî hüviyetini tamamen iktisabetmiş olan

politikadır. Bunun uygulanmasında hiçbir surette muayyen memleketlerin ve zümrelerin tesirinde bir politika takibedemiyeceğiz mânasının anlaşılmasını rica ederim. (*"Bravo" sesleri*)

Sovyetler Birliği ile inkişaf eden iyi münasebetlerimizin onların göstereceği anlayış ölçüsü içerisinde olacağını tekrar etmek isterim. Kültür Anlaşması, Moskova'da eski Dışişleri Bakanımız tarafından imzalanmıştır. Meclise intikâl ettiği zaman huzuruza gelecektir.

Yakın - Doğu komşu memleketlerimizle münasebetlerimizin inkişâfı, bilhassa son zamanlarda yapılan temaslara, müspet bir safha arz etmektedir. Bizim ananevi rabitalarımız bu politikanın taraflar için mesut bir şekilde inkişâfını icabettirir. Bugüne kadar Türk politikası hiçbir zaman bunun dışında hareket etmemiştir, arkadaşlar. Üzüntü karşıdan gelmiştir. Buna rağmen biz bu memleketin refah ve saadetleri için her - türlü inkişâf imkânlarını dikkatle aramışızdır. Son İyi Niyet Heyetimizin temaları da bu dikkatin ve komşu memleketlerimizin saadetine gösterdiğimiz alâkanın ifadesini ihtiva eder.

Kıbrıs meselesinde takibeden politika, bizim de takibettiğimiz politikadır. Hiçbir emrivakiyi kabul etmiyeceğiz, arkadaşlar. Bunu tekrar, tekrar teyid etmek isteriz. Kıbrıs'ı bu memleketin bir millî dâvası olarak kabul ediyoruz. O yolda azimle ve irade ile devam edeceğiz. Yolumuz, sulh yolu ile bir neticeye ulaşmaktır. Fakat, bize zorla kabul ettirilecek hiçbir solisyon karşısında da eğilmiyeceğiz. (*"Bravo" sesleri ve şiddetli alkışlar*) Kıbrıs dâvamızdaki hassasiyetin ve Kıbrıs dâvasının bir Türk - Yunan münasebetlerinin temelini teşkil ettiğini ve o temele tehlikeler getirebileceği hakkında komşu Yunan Hükümetinin anlayışa varacağına emin bulunmaktayız. Atatürk'ün tahakkuk ettirdiği Türk - Yunan dostluğunun zedelenmemesini biz yalnız iki memleket arasındaki münasebet çerçevesinden değil; Akdeniz emniyeti, Balkan emniyeti, NATO emniyeti ve Şimal'den ve Cenup'tan gelecek tehlikeleri önleyecek tedbirler manzumesi içinde ve en başta aziz Vatanımızın emniyeti olarak telâkki etmekteyiz. (*Alkışlar*)

Muhterem arkadaşlar, 4'ncü Koalisyon Hükümetini huzuruza takdim ederken yalnız rehber olarak samimiyet ve hizmet duygusunu getirdiğini arz etmek isterim. Biz, bu kısa süre içinde vatandaşlarımız arasında birlik ve beraberliği, kardeşlik ve karşılıklı sevgiyi yaratmayı en ulvî vazifemiz sayacağız. Bu güzel vatanın beyhude çekişmelerden ve hizmetleri aksatan çatışmalardan fayda değil, ne kadar zarar gördüğünü bilmekteyiz. Biran evvel vazifemize sarılmak kaygusu ve arzusu içerisindeyiz. Tenkidleri, kendimiz için kuvvet kaynağı ve ilerdeki çalışmalarımız için işaretler ve iyi tavsiyeler telâkki etmekteyiz. Siyasi mücadeleyi 4'ncü Koalisyon Hükümeti, en medeni ölçüler içinde tahakkuk ettirmeye ve devam ettirmeye azimlidir. Ben Hükümet Başkanı olarak buna huzurunuzda söz veriyorum. (*"Bravo" sesleri*)

Muhterem arkadaşlarım, sözlerime son verirken en kısa süre içinde takdim edeceğimiz bütçe üzerinde dermeyan edilecek tenkid ve mütalâaların da bize ışıktutacağını tekrar etmek isterim. Ve bu vesile ile bugün Yüksek Senatonun irşatlarından da faydalanacağımızı arz ederek derin şükranlarımı ve teşekkürlerimi ve saygılarımı arz ederim. (*Bütün sıralardan sürekli ve şiddetli alkışlar, "Bravo" sesleri*)

BAŞKAN — İki tane kifayet Önergesi vardır, okutuyorum.¹²

¹² *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 4 Cilt 25 Birleşim 49, Sayfa 406 - 412*

04 Mart 1965 Perşembe**29. Cumhuriyet Hükümetinin (Ürgüplü Hükümeti) Güven Oylaması ve Teşekkür Konuşması**

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, Kırşehir’den başlayacağız. (*Gürültüler*) Müsaade buyurunuz, biraz sabırlı olunuz.

Ahmet Üstün arkadaşımız şifahen, Burhan Apaydın arkadaşımız da yazı ile Başkanlığa müracaat ederek oylarının niçin müspet veya menfi olduğunu izah etmek için İçtüzüğü’nün 137’nci maddesinin 6’nci fıkrasına göre söz istemişlerdir.

Başkanlık bu iki arkadaşla söz verecek değildir. 137’nci maddenin o fıkrası bu husustaki takdir hakkını Başkanlığa bırakmakla beraber, esasen Anayasamızın 103’ncü maddesi görüşmeler bittikten sonra tekrar oylamaya gitmemeyi emrettiği için ve güven oylaması yapılırken her hangi bir görüşmenin tesiri altında kalmayarak arkadaşların oy vermesini istediği için, Başkanlık bu iki arkadaşla söz vermeyecektir. (*Bravo sesleri*)

Arkadaşlar, İçtüzüğe göre, ismi okunan her arkadaş, oturduğu yerden değil, lütfen ayağa kalkarak ve güven reyinde mi bulunduğunu, güvensizlik reyinde mi bulunduğunu, çekinse mi bulunduğunu sarıh olarak ifade edecektir. Kabul diyenler, Hükümete itimat reyini vermiş addedilecek, ret diyenler itimatsızlık izhar etmiş addedilecektir.

(*Kırşehir seçim bölgesinden başlamak üzere oylar toplandı*)

BAŞKAN — Şimdi arkadaşlar bu iş bitti, okunduğu zaman bulunmayıp da gelen arkadaşımız var mı? Yok... Oy toplama muamelesi bitmiştir. Muhterem arkadaşlar, şimdi tasnif yapılacaktır. Tasnif yapıp netice arz edilinceye kadar ikinci defa oya konulması icabeden işler bölümüne geçiyoruz.

BAŞKAN — Lütfen oylarınızı kullanınız. Arkadaşlar, lütfen sükûtu muhafaza edelim. Gürültü etmeyiniz. İdareci Üyeler, lütfen fotoğrafçıları ve kapılarda biriken Meclis ile ilgili olmayan şahısları dışarı çıkarsınlar. Lütfen arkadaşlar, sizler de yerlerinize oturunuz.

Eğer Başbakan netice belli olduğu zaman konuşma yaparlarsa; fotoğrafçılar içeri alınırlar.

Oyunu kullanmayan arkadaşımız var mı? (*“Var” sesleri*) Lütfen.

Muhterem arkadaşlar, Hükümete güvenoyu verilmesi hususundaki oylamanın neticesini arz ediyorum.

Oylamalara 432 arkadaşımız iştirak etmiştir. 231 kabul, 200 ret, bir çekinse oyla Suad Hayri Ürgüplü Başkanlığında kurulmuş olan Bakanlar Kuruluna Yüce Meclis itimadını izhar etmiştir. (*Soldan ve sağdan bravo sesleri şiddetli alkışlar*)

Buyurun Sayın Başbakan.

(*Sol ve sağdan şiddetli alkışlar ve bravo sesleri arasında Başbakan Suad Hayri Ürgüplü kürsüye geldi*)

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri; dördüncü Koalisyon Hükümetine güvenoyunuzla hizmete lâıyk olduğu hakkındaki teveccüh ve itimadınıza gerek şahsım, gerek arkadaşlarım namına şükranlarımı arz ederim. (*Süreklî alkışlar*) Bu kıymetli itimad

daima hatırlayarak memleket hizmetinde gücümüzün yettiğinin üstünde çalışacağımızı huzurunuzda arz etmekle şeref duyarım. *(Alkışlar)* Hepinizi en derin şükran ve saygılarımla selâmlarım. *(Sağdan ve soldan bravo sesleri, sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, gündeme devam ediyoruz.¹³

¹³ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre I Cilt 37 Birleşim 69, Sayfa 153-154*

12 Mart 1965 Cuma

11 Mart 1965 Tarihinde Ereğli Kömür Havzasının Bâzı Ocaklarında Çalışan İşçilerden Bir Kısımının Liyakat Zamlarının Dağılış Şekli Yüzünden Ocağa Girmekten Kaçındıklarına ve Ocağa Girmek İsteyenleri de Önlediklerine ve Bugün Yürüyüşe Geçen İşçiler Yüzünden Kargaşalıklar Çıktığına ve 2 İşçinin Öldüğüne, Olayın Büyümesi İhtimallerini Ortadan Kaldırmak Düşüncesiyle Yerine Yeter Kuvvet Gönderilmesine Dair Demeci

BAŞKAN — Zonguldak hâdiseleri dolayısıyla Başbakan Sayın Ürgüplü gündem dışı söz istemiştir. Buyurun efendim.

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Sayın Başkan, Sayın Üyeler, 11.3.1965 tarihinde Ereğli Kömür işletmelerinin bâzı ocaklarında çalışan işçilerden bir kısmı, liyakat zamlarının dağılış şekline itirazla, kanuni yollara müracaat etmeksizin işyerlerine girmekten kaçınmışlar ve ocağa girmek isteyenleri de önlemişlerdir. İdari makamlarca yapılan telkinler neticesinde, aynı gün saat 17,00 de durumun sükûnet bulduğu ve işlerin normale döndüğü mahallinden öğrenilmiştir. Bugün gece yarısı kalabalık bir işçi kafilesinin kanunsuz ve nizamsız hareketle yürüyüşe geçtiği ve mahallî makamların tavsiye ve emirlerine uymamaları neticesinde cereyan eden müessif hâdiseler sonunda iki işçinin öldüğü ve zabıta kuvvetlerinden de bâzı kimselerin yaralandığı öğrenilmiştir, işçilerin dünkü ve bugünkü hareketlerinin, Zonguldak Maden işçileri Sendikası tarafından tasvibedilmediği mahallinden resmen bildirilmiştir. Hâdiseleri mahallinde tetkik ve esaslarını tesbit etmek üzere İçişleri Bakanımız refakatinde Emniyet Genel Müdürü ve Jandarma Genel Kumandan Muavini General ve diğer ilgililer olduğu halde Zonguldak'a hareket etmiş ve bu anda tahkikata el koymuştur. Bu tedbirlere ilâveten hâdisenin büyümesi ihtimallerini tamamen bertaraf etmek düşüncesiyle derhal Silâhlı Kuvvetlerimizle temasa geçilmiş ve mahallinde her türlü huzursuzluğu bertaraf edecek ve sükûnu temin edecek kâfi kuvvet sevk edilmiştir. Bu ana kadar alınan bilgiler ve tedbirler sureti mahsusada davet edilen bütün siyasi partilerin çok Sayın liderleriyle görüşülmüş ve Hükümetin gerekli tedbirleri almış olduğu ittifakla tasvip görmüştür. Hükümet meseleyi âzami dikkat ve ciddiyetle takibetmekte olup hâdiselerin seyrinden ve tahkikatın sonucundan Yüksek Meclisinize daima malûmat arz edecektir. Derin saygılarımı sunarım.¹⁴ (Alkışlar)

¹⁴ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Dönem 1, Cilt 37, Birleşim 74, Sayfa 351*

12 Mart 1965 Cuma

Başbakan Suad Hayri Ürgüplü'nün, Ereğli Kömür İşletmesinin Bâzı Ocaklarında İşçilerden Bir Kısımının Liyakat Zamlarının Dağılışı Şekline İtiraz Mahiyetinde Vâkı Ocaklara Girmeme ve Girmek İstiyenlere Mâni Olma Hareketlerinden Doğan Hâdiseler Hakkındaki Konuşması

BAŞKAN — Söz Sayın Başbakanın. Buyurun efendim.

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Sayın Başkan, Sayın Üyeler,

11.3.1965 tarihinde Ereğli Kömür İşletmesinin bâzı ocaklarında çalışan işçilerden bir kısmı liyakat zamlarının dağıtış şekline itirazla kanuni yollara müracaat etmeksizin iş yerlerine girmekten kaçınmışlar ve ocağa girmek isteyenleri de önlemişlerdir.

İdari makamlarca yapılan telkinler neticesinde, aynı gün saat 17 de durumun sükûnet bulduğu ve işlerin normale döndüğü mahallinden öğrenilmiştir.

Bugün gece yarısı kalabalık bir işçi kafilesinin kanunsuz ve nizamsız hareket ve yürüyüp geçtiği ve mahallî makamların tavsiye ve emirlerine uymamaları neticesinde cereyan eden müessif hâdiseler sonunda iki işçinin öldüğü ve zabıta kuvvetlerinden de bâzı kimselerin yaralandığı öğrenilmiştir.

İşçilerin dünkü ve bugünkü hareketlerinin Zonguldak Maden İşçileri Sendikası tarafından tasvibedilmediği mahallinden resmen bildirilmiştir.

Hâdiseleri mahallinde tetkik ve esaslarını tesbit etmek üzere, İşçileri Bakanımız refakatinde Emniyet Genel Müdürü ve Jandarma Genel Komutanı Muavini general ve diğer ilgililer olduğu halde, Zonguldak'a hareket etmiş ve bu anda tahkikata el koymuştur?

Bu tedbirlere ilâveten, hâdisenin büyümesi ihtimallerini tamamen bertaraf etmek düşüncesiyle derhal Silâhlı Kuvvetlerimizle temasa geçilmiş ve mahalline her türlü huzursuzluğu bertaraf edecek ve sükûneti temin edecek kâfi kuvvet sevk edilmiştir.

Bu ana kadar, alınan bilgiler ve tedbirler sureti mahsusuda, davet edilen bütün siyasi partilerin Sayın liderleri ile görüşülmüş ve Hükümetin gereği tedbirleri almış olduğu ittifakla tasvip görmüştür. Hükümet, meseleyi âzami dikkat ve ciddiyetle takibetmekte olup, hâdiselerin seyri ve tahkikatın sonucu hakkında Yüksek Meclise malûmat arz edecektir. Meselenin şimdi adalet makamlarına intikal ettiğini de öğrendiğimizi derin saygılarımla arz ederim.¹⁵ *(Alkışlar)*

¹⁵ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 4, Cilt 26, Birleşim 53, Sayfa 3*

23 Mart 1965 Salı

Kıbrıs Hâdiselerinin Son İnkişafı, Bu Husustaki Müzakerelerin Mahiyeti ve Hükümetin Yönettiği Politika Hakkında Cumhuriyet Senatosuna Bilgi Vermek Üzere Gizli Oturum Yapılmasına Dair Konuşması

BAŞKAN — Sayın üyelerin yerlerini almalarını rica edeceğim.

Sayın Başbakan gerekçeyi zatiâliniz mi izah edeceksiniz? Buyurun.

BAŞBAKAN SUAD HAYRÎ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) —

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, Kıbrıs mevzuunda gerek ben gerek Dışişleri Bakanı arkadaşım Yüce Senatoya vereceğimiz izahat meyanında birtakım diplomatik demarşların mahrem veçe ve mucip sebeplerini, bir de Kıbrıs'taki asken güç ve kuvvet mevzuunu, bâzı safhaları imkân nisbetinde arz etmek arzusundayız. Vereceğimiz izahatı dinledikten sonra, takdir edeceğiniz gibi, dışarı intikâlinin mahzurlu olacağı telâkkisini taşıyoruz. Biraz geniş olacaktır. Bu itibarla oturumun gizli olmasını Hükümet adına istirham ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Başbakan gerekçeyi izah ettiler. Gizli oturum yapılması hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.¹⁶

¹⁶ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 4, Cilt 26, Birleşim 59, Sayfa 277*

1 Nisan 1965 Perşembe**Etnos Gazetesi Muhabiriyle Dışişleri Bakanlığının Bir Yetkilisi Yanında Konuşma Yaptığı ve Hükümet Programında Kıbrıs Politikasının Gayet Açık Olarak İfade Edildiği Konularında Demeci**

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bu mevzu etrafında değil mi efendim?

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ(Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ(Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Eğer mesele, Sayın arkadaşlarım Kıbrıs meselesi olmasa idi ve memleketimizin millî bir dâvası olmasa idi cevaba ihtiyaç görmiyecektim. Fakat kötü bir tefsire mahal verirse bundan memleketimizin siyasi vaziyeti çok müteessir olur. (*Soldan "bravo" sesleri*) Evvelâ Sayın Hariciye Bakanının buraya getirdiği mesele Galo Plâza'nın neşredilmiş olan raporu ve o rapora karşı Hükümetimizin gösterdiği süratli reaksiyondur. Bunu izah etti. Bundan evvelki Hükümetin Kıbrıs hakkındaki politikası ve yeni Hükümetin; politikası gizli celsede Büyük Meclisin malûmatına arz edilmiştir. Bunun üzerinde tefsirde bulunmayacağım. Yalnız Sayın Erim arkadaşımız da gayet dikkatle dış meseleleri takip buyururlar, bu meyanda takibetmiş olmaları gerekir; benim Etnos gazetesi muharririne verdiğim beyanâtı kendileri de gayet yakından bilirler, diğer Vekil arkadaşlar da bilir bu şekildeki konuşmalar Hariciyenin mesul ve müteahhasıs bir arkadaşının yanında ve zabıt tutularak yapılır. Bunlar ezbere konuşulan, âni ve fevrî gazeteci arkadaşlarımıza koridorda ve yolda verilen malûmat mahiyetinde değildir. (*A. P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar*) Bu sebeptendir ki, benim yaptığım beyanat yanlış neşredilince, Hariciyenin Enformasyon Dairesi Reisi bir basın konferansı tertibetmiştir ve bu basın konferansını aynen tutulan zabıt ecnebi ve yerli muhabirlere bildirilmiştir. Binaenaleyh bu beyanatın acaba Galo Plâza'nın raporuna tesiri oldu mu, olmadı mı gibi bir tereddütleri varsa, bunu izale etmek isterim. Böyle bir tereddüt yok.

Galo Plaza ile bizden evvelki Hükümetin yaptığı konuşmalar zaten Galo Plaza'nın raporunun üst kısmında yazılı. Bizim Galo Plaza'ya söylediklerimiz ve Kıbrıs meselesinde nasil azimli ve şiddetli bir politika takibettiğimiz, o da bu 80 sayfalık raporda naklediliyor.

Arkadaşlar, bu zat burada Hükümetle konuştuktan sonra Sayın Muhalefet Liderimizi ziyaret etmiştir ve o ziyarette de Sayın Muhalefet Lideri yeni Hükümetin Kıbrıs meselesindeki siyaseti hakkında kendisine verilen malûmatı teyiden Galo Plaza'ya bildirmiştir. Galo Plaza ayrılmadan evvel raporun katiyen bir telkin koymıyacağını bize, şahsan bana ve Hariciye Vekilime ve Hariciye Genel Sekreterine söz vermiştir arkadaşlar, taahhüdetmiştir. Buradan ayrıldıktan sonra Lefkoşe, Atina, Londra, Newyork seyahatlerinden sonra, raporunda dediği gibi, bu işin içinden sıyrılmak için doğrudan doğruya telkinleri yapmakta fayda gördüm diyor, bunu yapıyor.

Yani Sayın Nihat Erim arkadaşım, eğer aynı Hükümet devam etse idi, Galo Plaza Kıbrıs'ta federasyonu kabul ediyor ve edecektir demek istiyorsa, rapor karşımızda öyle bir mâna vermiyor. Ama bunu tavzih etmeye mecburum arkadaşlar. Kıbrıs meselesindeki politikamızı zaten izah ettik, programımız da gayet sarıhtir. Binaenaleyh, bu bizim millî davamızdır. Türk Milletinin şerefine lâıyk olduğu istikamette müdafaa edilecektir.¹⁷ (*Sağdan ve soldan alkışlar*)

¹⁷ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Dönem 1, Cilt 38, Birleşim 85, Sayfa 6-7*

7 Nisan 1965 Çarşamba**Başbakan Suad Hayri Ürgüplü'nün; Millet Meclisinde TRT Kurumunda Meclis Araştırması Yapılması Hakkındaki Görüşmelerle İlgili Olarak Millî Birlik Grubu Adına Tabii Üye Vehbi Ersü'nün Gündem Dışı Konuşmasına Dair**

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi)
 — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar; Yüce Senatonun dünkü birleşiminde çok Sayın arkadaşımız Vehbi Ersü TRT Kurumu hakkında bir görüşme yapmışlardır. Bu konuşmanın bilhassa Hükümeti alâkadâr eden cümleleri üzerinde, her hangi bir tereddüt ve endişenin bertaraf edilmesi düşüncesi ile kısaca maruzatta bulunacağım. Çünkü bu görüşmenin ikinci fıkrasında Hükümetin, Meclislerde devam eden TRT üzerindeki konuşmalar veyahut basın olarak yapılan münakaşalara seyirci kaldığı kanaati ifade edilmektedir. Bir cümlesinde de, Hükümet; bu konuda olumlu bir çaba göstermediğinden, acaba bu kurumun biraz daha tahribedilmesi, Meclislerin birbirine girmesini mi istiyor ve vatandaşların huzursuz olmasını vesile vermek gibi bir durum mu hâsıl olabilir, diye endişe dermeyen edilmektedir. Çok Sayın arkadaşımın endişelerini bertaraf etmeyi Hükümet adına vazife bilmekteyim. Evvelâ TRT konusunda Millet Meclisinde cereyan eden hâdise i bir Sayın arkadaşımızın verdiği teklif üzerine cereyan eden müzakerelerden netice olarak arzu edilen şey bir Meclis araştırmasıdır. Meclislerin Sayın Üyelerinin bu yoldaki talepleri hakkında

Hükümetin bir nokta-i nazar ileri sürmesine imkân yoktur. Meclislerin araştırmaya karar verip vermiyeceği de müzakerelerin neticesinde belli olacaktır. Binaenaleyh, bu husustaki faaliyeti Hükümet olarak bir teşriî faaliyet telâkki etmekteyiz ve her hangi bir mütalâa beyanına kendimizi mezun görmemekteyiz.

TRT Kurumu hakkında Hükümetin mevcut bir faaliyeti olup olmadığı konusuna gelince Onu da beyan etmiştim. Fakat Yüksek Mecliste tekrar tavzih edeyim. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı 359 sayılı Kanunun tadili hakkında Bakanlar Kuruluna bir teklif yapmıştır. Bu teklif, teşriî usullere göre, bütün Bakanlıklara Başbakanlıkça havale edilmiş ve Bakanlıklarca halen tetkik edilmektedir. Her kanun teklifinin tabi olduğu usulü takibedeceğine arkadaşlarımızın emin olmasını bilhassa rica ederim. Bu tasarı tetkik edilip Bakanlar Kurulu tasarısı haline gelecek mi, gelmiyecek mi, bu tetkikat neticesinde belli olacaktır. Bunu kolaylaştırmak için, bundan evvelki Bakanlar Kurulunun yıllardır takibettiği bir usulü takibederek, koalisyonu teşkil eden 4 partiye mensup arkadaşlardan bir tali komite teşkil ettik. Ve o komiteye bunun tetkikini havale ettim. Bu komite bu mevzuu tetkik etmektedir Bu komitenin vâsıl olacağı netice ya müspet olur, ya menfi olur. Fakat şunu sarahatle ifade edeyim ki, Bakanlar Kurulunu asla bağlamaz. Bakanlar Kuruluna geldiği zaman her bakan elini vicdanına koyarak hukukî, siyasi ve vicdani kanaatine göre noktai nazarını ve kanaatini ifade eder. Bu hususta ittifak hâsıl olduğu zaman hazırlanacak bir metin, eğer zaruri ise, Yüksek Meclislere arz edilir. Son karar, son takdir Yüksek

Meclislerin olacaktır. Şimdiki vaziyette durumumuz budur. Her hangi bir ilerlemiş ve daha fazla tafsilâtı gerektirir bir çalışma safhasında olmadığımızı saygılarımla arz ederim.¹⁸ (Alkışlar)

¹⁸ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 4, Cilt 26, Birleşim 69, Sayfa 700-701*

20 Nisan 1965 Salı**İstanbul Milletvekili Fahrettin Kerim Gökay'ın, Yurt Dışındaki İşçilerimizle Hükümetin Yakından İlgilenmesi Lüzumuna Dair Demecine Cevabı**

BAŞKAN — Sayın Başbakan, buyurunuz.

BAŞBAKAN SUAD HAYRI ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Sayın Başkan, Sayın arkadaşlar;

Evvelâ Sayın Şinasi Osman arkadaşımızın Kıbrıs konusundaki endişelerini Hükümet olarak tamamen paylaştığımızı ifade etmek isterim. Bütün sulhu koruyucu gayretlerle çalışmamıza rağmen, karşı tarafta anlayışsızlık ve ciddî inkişafların izhar ettiği tehlikelere karşı kayıtsızlık devam etmektedir. Hükümet bundan evvel Kıbrıs meselesinde Yüksek Meclislerin gösterdiği hassasiyete uygun olarak kararlı duruma yavaş yavaş yaklaşmaktadır.

Her gün Hükümetin çalışma konusunu teşkil eden ve her çeşit tedbirler üzerinde ciddî ve müspet faaliyetlerin hazırlanmasını gerektiren Kıbrıs konusunda belki pek yakında Büyük Meclise tekrar gelinecektir. Bu seferki müracaat daha ciddî kararların Meclisinizce tasvibi yolunda olacaktır. *(Bravo, sesleri ve alkışlar)*

Kıbrıs meselesini bundan evvel olduğu gibi, Türk Hükümeti bir Türk Yunan meselesi, Lozan Ahitnamesiyle bölgede kurulan dengenin muhafazası meselesi olarak telâkki etmektedir. Bu itibarla eğer Kıbrıs'ta gayriinsani ve tahammül edilmez hale gelen hareketler devam ettiği takdirde Türkiye Hükümeti Kıbrıs mevzuundaki bütün meseleleri bir bütün olarak, Lozan Muahedesi hükümlerinin de gözden geçirilmesini gerektiren bir bütün olarak, huzurunuzla getirecektir.

Şimdilik Sayın Osman arkadaşımıza bu kadar cevap ile iktifa edeceğim ve bununla yetinmelerini kendilerinden rica edeceğim.

Sayın Gökay arkadaşımızın işçilerimiz mevzuundaki bir milyon küsur liraya aidolan mütalâasına gelince; kendilerine hemen arzı cevabedeyim, bugün Dışişleri bütçesi görüşülmektedir ve o bütçeye raportör arkadaşımız bu tahsisatın ilâvesini teklif etmiştir. Artık Bütçe Karma Komisyonu kararı ile zannederim bu mesele halledilecektir.

Turizm mevzuuna gerekirse Sayın Dorman arkadaşımız cevap verirler.

Hepinizi hürmetle selâmlarım.¹⁹ *(Şiddetli alkışlar)*

¹⁹ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Dönem 1, Cilt 38, Birleşim 91, Sayfa 199-200*

29 Nisan 1965 Perşembe

Müfrit Bâzı Ermeni Teşekküllerinin Türkiye Aleyhine Açtıkları Kampanya Hakkında Üyelerden Sadi Koçaş'ın Gösterdiği Hassasiyeti Takdirle Karşıladığı, Bu Hareketin Hükümetçe Bilindiğine ve Zamanında Gerekli Tedbirler Alındığına Dair

BAŞKAN — Sayın Başbakan, Sayın Sadi Koçaş'ın geçen gün yaptığı konuşmaya karşı gündem dışı söz istemişlerdir. Buyurun Sayın Başbakan. *(Alkışlar)*

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ(Kayseri) — Sayın Başkan, Sayın arkadaşlarım; sayım arkadaşımız Koçaş evvelki birleşimde son Ermeni hareketlerine haklı olarak ve hassasiyetle temas etmişlerdir. Bu konuda kısaca maruzatta bulunmama müsaadelerinizi rica ederim.

1964 yılı Aralık ayından itibaren bâzı dış temsilciliklerimizden alınan bilgiler müfrit Ermeni teşekküllerinin iddia ettikleri bâzı olayları bahane ederek yabancı memleketlerde memleketimiz aleyhinde bir kampanya hazırlamakta olduğunu göstermiş ve Ocak 1965 ayı zarfında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda konuşulmuş olan Kıbrıs Dışişleri Bakanının bu hazırlıklara atıfta bulunmuş olması da bu tahrikin menşei hakkında bir fikir vermiştir.

İlgili Bakanlık ve Daireler zamanında haber alınan bu tertipler karşısında gerekli çalışmaları müştereken yaparak tutumumuzu tesbit ve tâyin eylemişler ve tedbirlerini almışlardır. Dışişleri Bakanlığı da zamanında bu konu hakkında ilgili devletleri aydınlatmış ve tertiplenen kampanyanın bâzı yabancı devletlerin siyasi emellerine Ermenilerin âlet edilmek istenmesinden neşed eylediği hususuna nazarı dikkati çekilmiştir. Diğer taraftan dış temsilciliklerimiz icabı hale göre kullanılmak üzere lüzumlu bilgi ve malzeme ile de teçhiz edilmişlerdir.

Nitekim bu çalışmalarımızın semere verdiği ve yapılan törenlerin tertipçilerin arzuladıkları mahiyet ve vüsatı kazanamadığı ve tahmin ettikleri etkiyi uyandırmadığı alınan son haberlerden de anlaşılmıştır. Tarihî hakikatlerin tahrif edilmesi suretiyle Türkiye Cumhuriyeti ile hiçbir ilgisi olmıyan bâzı olayların yarım asır sonra muayyen siyasi maksat ve gayelere uygun bir şekilde ortaya atılmak istenmesi bu kampanyanın tertiplendiği bâzı yabancı memleketler basınının da gözünden kaçmamış ve bilhassa mutedil ve hakikatleri gören Ermenilerden birçoğu bu tertiplere alet olmaktan kaçınmışlardır.

Nitekim Ermeni asıllı vatandaşlarımız da bir müddetten beri yaptıkları neşriyat ve verdikleri beyanatlarla hazırlanan tertiplerin gerçek maksatlarını ortaya çıkarmışlar ve 24 Nisan günü Taksim Cumhuriyet Âbidesine topluca giderek çelenk koymak suretiyle bu tertipleri şayanı takdir bir hareketle takbih etmişlerdir.

Bu hususta dış temsilciliklerimize merkezden hazırlanarak gönderilen ve on binlerce nüsha tâb edilerek tevzi edilen dokümanlar ve broşürlerin suretleri buradadır. Her zaman Sayın arkadaşlarımızın tetkiklerine amadedir. Saygılarımla arz ederim.²⁰ *(Alkışlar)*

²⁰ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 4, Cilt 26, Birleşim 74, Sayfa 847-848*

6 Mayıs 1965 Perşembe Başbakanlık 1965 Mali Yılı Bütçesi Münasebetiyle

BAŞKAN — Başbakanlık ve ilgili bütçeler üzerinde Sayın Üyelerin konuşması bitmiştir.

Sayın Başbakan Suad Hayri Ürgüplü konuşan arkadaşların mütalâalarına cevap vereceklerdir.

Buyurun, efendim.

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Yüce Senatonun Sayın Başkanı, Sayın senatörler,

Bütçenin tümü üzerinde dün yapılan görüşmelere Maliye Bakanı arkadaşım cevap verdiler. Bakanlıklarla ilgili tenkid ve sorulara da Balkan arkadaşlarım bütçelerinde cevap vereceklerdir.

Ben, Başbakanlık bütçesi vesilesiyle bâzı hususlara temas etmek istiyorum. Evvelâ bütçenin Yüce Senatodaki müzakeresinde dün ve bugün ileri sürülen kıymetli tenkid ve mütalâalara samimî olarak teşekkür etmeyi vazife bilmekteyim.

Değerli arkadaşlarım, yurt dâvasının ve vatandaş ihtiyacının genişliğini, zorluğunu çizdikten sonra çeşitli yönlerden çarelerini de ileri sürdüler. Birbirine aykırı fikirler olmakla beraber birleştikleri nokta bu aziz vatanın süratle, emniyetle huzura ve refaha kavuşmasıdır.

Hükümetiniz bu hizmet anlayışında ittifak halindedir. Bunu temin ederim. Yalnız buna nasıl ve hangi yollardan gideceğiz. Bütçe bir yıllık çalışmanın bilânçosudur. Geçmiş yıl hizmetlerinin hesabı verildiği gibi gelecek yılın hizmetleri de öne sürülür. Geçmiş siyasi bir hâdise bütçe faaliyetinde zor ve çalışmaları güçleştiren bir durum yaratmıştır. Parlamenter hayatta bunu normal telâkki etmeye mecburuz. Yalnız Sayın Yurdakuler arkadaşımızın buyurdıkları gibi bütçe münasebetiyle hükümetlerin düşürülmesi devamlı usul haline gelmezse pek tabiidir ki, acele tedbirler bekliyen dâvalar da gecikmeler de azalır. Bu ay sonu endişe ettikleri usulün benimsenip benimsenmediğini göreceğiz. Nitekim Zihni Betil arkadaşım, 3 aylık gecikmenin plân ve programda yapacağı menfi tesirlerin çaresini sormuştur. Çare olarak bildiğiniz Harcama Kanununu çıkardık ve ayrıca bütün Bakan arkadaşlarıma, yatırımcı dairelere plânın gerektirdiği hizmetler üzerinde mesailerini teksif etmelerini, ihaleleri geciktirmeden tahakkuk ettirmelerini bildirdim. O kadar ki, yaz izni üzerinde dahi yatırımla ilgili müesseselerin bunu yatırımları asla haleldar etmiyecek şekilde ayarlamalarını, tehir etmelerini istedim.

Dört partiden kurulu bir koalisyonun, bağımsız bir Başbakanın idaresinde çalışmasının zorluklarını takdir edersiniz. Bu zorluklar koalisyonla çalışmak zaruretinin tahakkuk ettiği 1961 yılından beri görülmüştür.

Yalnız şunu memnuniyetle belirtmek isterim ki, dört partiye mensup bakan arkadaşlarım, Hükümetin kısa hizmet süresinin icaplarını geniş bir anlayış ve hizmet duygusuyla karşılamışlar ve çalışmalarında yenilmez güçlüklerle beni karşı karşıya bırakmamak için ciddî bir feragat ve gayret içine girmişlerdir.

Bu itibarla kanunların takip ve Meclislerden çıkarılmasında, plânın tatbik ve tahakkuk ettirilmesinde, vergi reformunun vatandaşa refah sağlayacak, çalışma gücünü artıracak bir karakter taşımasında tam birlik vardır. 4 partinin programında

pek tabii olarak mevcudolan görüş ayrılıklarını hizmeti aksatmayacak bir istikamette telif etmek vazifem olmaktadır. Eğer bu telif temin ediliyorsa memnun olmak yerinde olur kanaatindeyim. Memleket hakikatlerini bilhassa bütçe gibi, millî muhasebemizi yaptığımız bir çalışma sahasında bütün açıklığıyla ve samimiyetle konuşmak ve çarelerini araştırmak müşterek borcumuzdur.

Bu itibarla bâzı noktalara temas edeceğim:

Bütçemiz açıktır, O halde hizmetler hangi kaynaklarla karşılanacaktır? Gecikmelerin çaresi nasıl bulunacaktır? Kalkınma hızımız nasıl muhafaza edilecektir, vergi artıracak mıyız, yeni kaynaklarımız var mıdır, bunları harekete getirmek için çaba nedir? Sualleri ortaya çıkmaktadır.

Aziz Arkadaşlarım,

Ben bütçe açığının ve tedbirlerinin yanında; büyük himmete ve fedakârlığa lâyık ve muhtacolan bu vatanın dâvalarının yalnız 10 milyarlık bir bütçe ile değil 25 milyarlık bir bütçe ile de süratle halledileceği kanaatinde değilim. Şu kısa zamandaki tetkiklerim ve tahsisan plânlama Teşkilâtının iftihar ettiğimiz değerli mütehassıslar iyi e yaptığımız çalışmalar gösteriyor ki, iş yalnız tahsisatla, bütçede mevcut parayla vergi zamlarıyla fazla gelir sağlamakla halledilemiyor. Mütehassıs, dinamik mesuliyetten korkmıyarak süratle iş gören, geniş bir sınıfa ihtiyacımız vardır. Meselâ yatırım nispetlerine tablolar halinde baktığımız zaman carı harcamalarda uygulamanın %90 ilâ 100 tahakkuk etmesine mukabil, yatırım harcamalarının 20 30 raddesinde kaldığını da görüyoruz. Gecikmeler hakkında misaller vererek sizler5 üzmem, yalnız bir tek meselenin bile bazan iki yakın daire arasında bir yıl yazışma mevzuu yapıldığını, proje hazırlamada tatmin 'edici bir seviyeye birçok dairelerde hâlâ ulaşamadığımızı arz etmekle iktifa edeceğim. Bu sebepten. Yüce Meclisler 25 milyarlık bir bütçe ile dahi Hükümetimizi teçhiz etseler dahi dâvanın bütün yönleri kavranarak tedbirleri sağlanmazsa meselede hudutsuz nikbinliğe yer bulamayız. Nitekim Sayın Yurdakuler bütün bir açıklıkla dış borçları 10 milyardan fazla olan bir memleketin ekonomik ve siyasi hareket ve kararlarının güçlüklerini ifade buyurdular ki, bu hakikatin etkisini de daima gözde tutmak lâzımdır.

Dış yardımları almakta ve kullanmakta çok dikkatli olmak ve yeni esaslarla çalışmak hususunda kendileriyle tamamen beraberim ve bütün samimiyetimle, kendimizi bu yardımlardan süratle müstağni kılmaya teksif etmekte hepimizin işbirliğimizin zamanın geldiğini de arzetmek isterim.

Ayrıca doktoru, öğretmeni, araçları hazırlanmamış hastane, mektep, yapımı da dikkatle inceliyecek olursanız yatırımın sadece bir taşıyığını halinde kalmamasının gerektiğini takdir etmiş olursunuz.

Plânlı isler uzun ve kısa vadeli işler olup bütçelerle yakından alâkalıdır ve bir yılın yatırımları o bir yıla sâri olarak hareketler gösterir. Bunların tahakkukundan devamlılık ve devamlılıkta dikkat ve sürat büyük rol oynamaktadır.

Dördüncü Koalisyonun karakteristik vasfını bilhassa hizmette devamlılık zihniyetinde görmek yerinde olur. Bizden evvelki hükümetlerin hazırladıkları kanunların tatbikında ve Yüce Meclislere sundukları kanunların takibinde daima bu zihniyeti rehber aldık. Ben Başbakan olarak bu kanunların süratle takip ve intacında bakanlarımızı, grup başkanlarım ciddî bir mesâi sarf etmeye davet 'ettiğim gibi, Meclis Başkanlıklarımızdan da müstacel kanunlarımızın süratle intacı için yardımlarını esirgememelerini rica ettim.

Şahsi kanaatim, memlekette tam bir birliğin ve partiler arasında danışma ve dayanışmanın teessüsüne her zamandan fazla ihtiyacolduğu merkezindedir. Bunun

için vatandaş kütlesinin in büyük bir kısmını temsil eden ve Meclislerin 238 temsilcisi olan muhalefet partisini memleket dâvalarını öğrenmekte yalnız ve yalnız basın kaynağına muhtaç durumda bırakmamak için, hakları olan bilgileri vermek vazifesini bizzat üzerime aldım. Bundan memleketçe büyük faydalar görüleceğini huzurunuzda emniyetle söylemek isterim. Sayın parti liderleriyle temasların devamı demokratik nizamın ve seçim sistemimizin gerektirdiği ve belki ileride de gerektireceği zaruretlerin lehine olacaktır. Bu ananeyi devam ettireceğim. Birbirine küskün bir siyasi hayat anlayışının tamamen dışındadır. Zararları büyük olmuştur. Memleket kalkınmasında hükümetlerin devamlılığı çok partili rejim cephesinden mütalâa edilirse bir evvelin Hükümetin bıraktığı bilanço bence acı tenkid açısından değil, yapıcı fikir tartışması açısından ele alınarak müspet yollar bulunabilir.

Daha vazıh olmak için birkaç kolime ilâve edeyim: Memlekette hizmete açılmış birçok tesisler kolaylık ve güçlükleriyle birçok meseleleri de beraber doğurmuştur. Tesis birçok maddelerimizin istihsalini kamçılarmış ve mütahsıl da el emeğinin fazlasını ne yapacağını düşünür hale gelmiştir. Bu ağır dâvaya seyirci kalamıyan Hükümetler destekleme mubayaaları, himaye yollarıyla malî kaynakları zorlamak mecburiyetinde kalmışlardır. Sayın Betil arkadaşım kıymetli, sıhhatli rakamlar vermişlerdir. Bu rakamlara bir taraftan sevinirken bir taraftan düşünmek gerektiği yine kendi fikir manzumelerinden ortaya çıkıyor. İç ve dış istihlâk pazarı yaratmak, istihsal artışını teşvik temposıyla ele alınarak halledilmezse külfet bütün ağırlığıyla Hazinesinin üstüne çöker ve nitekim öyle olmaktadır. Aksi halde müstahsili kaderiyle başbaşa bırakacak veyahut başka tarım sektörlerine teşvik edeceksiniz.

Vazifeye başladığım günden beri işin bu cephesi üzerinde kesif bir faaliyete giriştik ve yeni pazarların bulunmasını geleceğimizin arz ettiği ciddi meseleler yönünden zaruri saydım. Müstahsili korumanın yolları arasında onun malının Devlet mubayaası yanında hususi teşebbüsün alâka göstererek satın alınmasını, yeni pazarları hususi teşebbüsün araştırıp bulmasını da faydalı bulmaktayız. Tarım kredisi çeşitli zorlukları ve kurula gelmiş ananeleri bakımından ağır inkişâf kaydetmektedir. Bu hususta bankalar umum müdürleriyle hemen yaptığımız çok faydalı çalışmalardan iyi neticeler alacağımızı umuyorum. Ziraat Bankasının tarım kredi nisbetini, kendi bünyesini sarsacak riskleri, tahsilatta daima görülen güçlük ve gecikmeleri emniyet altına alan sistemleri ve usulleri buldukça artırması istihsal politikamıza faydalı etki yapacaktır düşüncesindeyim.

Yabancı sermaye Kanununun üzerinde tekrar durulmaktadır. Yalnız samimî bir endişemi muhterem arkadaşlarıma hatırlatmak istiyorum. Gelişme hamlelerimizin ağırlığından toplumca şikâyet ettikçe, süratli bir gelişme için bütün iç ve dış kaynakları harekete geçiriyoruz. Gelecek nesillere altından kalkamayacakları yükler bırakıyoruz. Kendi yağımızla kavrulmak istediğimiz zaman ise inkişâfın ağırlığı bizim için üzücü bir ağırlık gösteriyor. Yabancı sermaye kısa zamanda kâr etmek, sermayesini en iyi ve emin iş sahasına yatırıp süratle geri çekmek ister. Bu normaldir, her sermayeci bunu düşünür. Bunu nizamlamak normal rekabetle, arz ve talep kaideleriyle veya yepyeni doktriner sistemlerle olur. Meclislerimizin çıkardıkları kanunlara güvenerek ve ona riayet ederek bize gelen yabancı sermayeye çalıştığı müddetçe emniyet vermek ve süratli kalkınmamız için sağlam ve sabırlı bir çalışma temposuna bunları tabi tutmak bence üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir konudur. Hiç gelen yabancı sermayeyi bir müddet görüp, (*Kristof Kolomb'un yumurtası gibi*) sonradan kolay görünen faaliyetini öğrenince, ben neden bunu yapamıyayım diye tesisini elinden almaya kalkarsak daha nice bilmediğimiz, henüz öğrenmediğimiz branşların yurdumuza gelmesini, yerleşmesini ve semere vermesini önlemiş olmaktan ve geciktirmiş olmaktan cidden endişe ederim. Konu uzun tetkiklere

cidden lâıyk olduğundan bence bütçelerden sonra Yüce Senato tensibederse gerek yabancı sermaye, gerek özel sektör ve kamu sektörü sınırları üzerinde bir görüşme açarsa çok faydalı olur. Şimdiden bu vadiide ilmî bir münakaşayı semeresiz ve ihtisasımız dışında görmekteyim. Çok kısa tecrübe devresinde gördüğüme göre nispî de olsa kaynaklarımızla uygun olmıyan masrafların bulunduğunu arkadaşlarımın tenkidlerine tamamen katılarak ifade etmek isterim. Hemen bütçeyi hazırlayıp vermek mecburiyeti bizi istediğimiz bu tedbirleri almaktan alıkoymuştur. Ancak bütün Bakan arkadaşlarıma ehemmiyetle rica ettim ve sarf yıl içinde dahi tasarruf imkânı mümkün olacağını ve ciddî himmetlerini esirgememelerini istedim. Muhterem Dağlı arkadaşınım buyurduğu gibi bütçe tanzimi siyasetinde daima yeniliğe gitmeye katî zaruret vardır ve tedbirleri son güne bırakmamak lâzımdır. Maliyemizin değerli elemanları bu mevzu üzerinde devamlı bir gayretin içindedirler. Geri kalmış bölgeler hakkında Alpaslan ve Demir arkadaşlarımın tenkid ve hassasiyetlerine bu bölgeleri bilen bir arkadaşınız olarak tamamen katılıyorum. Alpaslan arkadaşımız meselenin ekonomik yönündeki üzücü özelliğini veciz bir ifadeyle ortaya koydular. Özel teşebbüs oraya gitmez, çabuk kâr getiren, sermayesini emniyet altına alan yerleri tercih eder. Kamu sektörü de, son kanunla kâr getiren ve zararlı işlemeyecek tesisler peşindedir. O halde hizmet bekliyen el emeği bol ve ucuz olan bu cefakâr bölgeler ne yapacak? Nasıl kalkınacak, %7 den nasibi ne olacak?

Arkadaşlarım, programda da, hakikaten samimî olarak ifade ettiğim gibi Doğu bölgelerimizde evvelâ plânda konan yatırımların behemehal tahakkuk ettirilmesini, gecikmeye mahal verilmemesini istedim. Ayrıca sınai ve zirai tesislere süratle kavuşamıyacak olan bu bölgemin hiç olmazsa sosyal tesisleriyle, yol ve eğitim tesislerine öncelik verilmesi imkânlarının araştırılmasını bildirdim. Bunun tahakkuk safhalarını bizzat takibedeceğim ve mahallinde izliyeceğim. Sayın Okyayuz arkadaşımın bâzı neşriyatı hakkındaki mütalâalarını ciddiyetle takibettim. Arkadaşlarım bu hususlara cevap vereceklerdir. Yalnız ordumuzun hiçbir kuvvetin ve memleketin tasarrufu altında olmadığını ve olamayacağını tasrih ederim. (*Alkışlar*)

Bakan arkadaşlarım tesbit ettiğimiz tekid ve mütalâalara bütçelerinde cevap vereceklerdir, plân üzerinde Sayın arkadaşım Demirel'in sizleri tenvir edeceği şüphesizdir. Ben sözlerimi bitirirken bir meseleyi vuzuhla ifade etmekte fayda görmekteyim:

Tek partili Hükümetlerde bile çekişmeler, münakaşalar bertaraf edilemez dört partili bir koalisyonda ise çeşitli ve daima çetinleşen konularda tartışına gayrikabili içtinaptır. Bunlara alışacağız. Zorluklarımızı karşılıklı müsamaha ve hüsnüniyetle yeneceğiz. Yenemezsek çaresini demokratik sistemlerde arıyacağız ve bulacağız.

Hükümet üzerinde dışardan tesir Anayasa esaslarımız bakımından kabil değildir. Eğer tesirden maksat fikir, tenkid ve mütalâa ise biz bunu bilhassa istiyoruz ve yardımcı telâkki ediyoruz. Yurtta kanunları hâkim kılmak, idarede tam bitaraflık, kanun emrinde ve vatandaş emrinde olan memura mutlak bir huzur ve emniyet, iktisadi hayatımıza istikrar vermeyi hedef saydık. Bunu tahakkuk ettirebildiğimiz nisbette Dağlı arkadaşımın hasretini çektiği iç açıcı duruma kavuşuruz.

Emin olunuz ki, önümüzdeki seçimlere gölge düşürmemek için ortaya şerefimizi koyuyoruz, her partinin de aynı millî duygu ile katılacaklarından şüphe etmediğim hizmet yarışı bizi muvaffak kılacak ve içte dışta itibarımızı artıracaktır. Hepinizi derin saygılarımla selâmlar, kıymetli tenkid ve mütalâalarınıza tekrar tekrar teşekkür ederim.²¹ (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*)

²¹ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 4, Cilt 27, Birleşim 77, Sayfa 127-131*

13 Mayıs 1965 Perşembe 1965 Mali Yılı Bütçe Kanununun Tümü Üzerinde

BAŞKAN — Bütçe tasarısı üzerinde oyunu kullanmıyan arkadaşımız var mı? (*Var sesleri*)

Oyunu kullanmıyan arkadaşımız var mı?

Oylama işlemi bitmiştir.

1965 yılı bütçe kanun tasarısı hakkında 139 oy kullanılmış 41 ret, oyuna karşı, 93 oyla bütçe tasarısı Senato'da kabul edilmiştir. (*Sürekli ve şiddetli alkışlar*)

Kurucu Büyük Atatürk olan Türk Devletine, Büyük ve asil Türk Milletine 1965 yılı bütçesinin hayırlı olmasını dilerim. (*Çok şiddetli alkışlar*)

Söz, Sayın Başbakanın.

(*Başbakan Suad Hayri Ürgüplü çok şiddetli ve sürekli alkışlar ve bravo sesleri arasında kürsüye geldi*)

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri; 1965 yılı bütçesini tasvibetmekle Hükümete gösterdiğiniz güven ve teveccühe Hükümet adına şükranlarımı arz ederim. Bütçenin müzakeresi sırasında bir taraftan takdir ve bir taraftan kıymetli tenkidlere muhatabolduk. Her ikisi de bizim için kuvvet kaynağı olacak ve çalışmalarımızda bizi bir taraftan teşvik ve bir taraftan uyarıcı unsurlar olarak tesir gösterecektir. Bu arada Karma Komisyonun değerli mesaisini huzurunuzda şükranla takdir etmeyi zevkli bir vazife saymaktayım.

Muhterem arkadaşlarım, bütçede büyük değişiklikleri bundan sonra beklemek imkânsızdır. Bütçenin cari harcamaları kabul buyurulan kanunlarla hudutlanmış bir vaziyet arz eder ve böyle devam edecektir. Meclislerin tasvibine iktiran eden, plânlı kalkınmanın neticesi olan yatırım harcamaları, da yine Meclisin gayet ciddî kontrolü altında ve Plânlama Dairesinin mesaisine istikametinde ve bu hudutları içinde, plânlı bir mahiyet arz edecektir. Bu itibarla artık eski bütçeler gibi, Hükümetin kararlarının tesiri altında bulunacak bütçeler karşısında olmamıza imkân yoktur. O devir bitmiş, yepyeni bir bütçe sistemi devri memlekette hâkim olmaya başlamıştır. Mühim olan mesele Hükümetinizce bütçenin ve plânın uygulanmasıdır. Hükümetlerin muvaffakiyet derecesini bu uygulama gösterecektir. Bir vesile ile de arz etmiştim; maalesef uygulamada henüz ileri bir merhaleye vasıl olmuş değiliz. Birbirini takibedecek olan Hükümetlerin muvaffakiyetleri de bu noktada gözükecektir.

Bu arada tasarruf tedbirleri üzerinde büyük ölçüde durulmakta bir fayda görmemekteyiz.

Yarın personel kanunu kabul edildiği zaman gayet tabii olarak daha büyük masrafların karşısında olacağımızı şimdiden kabul etmek gerekir.

Sayın Hazer arkadaşımızı, ifadelerinde, biraz bedbin buldum. Kendilerini temin ederim, bu bedbinliğe mahal yoktur. Memleketimiz bütün imkânlarla sahip, ciddî çalışmalarla daha kolaylıkla ve süratle iyi merhaleleri katedecek durumdadır. İfadelerinde kullandıkları

“sempati masrafları” yani bütçe tabiriyle eğer sempati bölümü dersek, bizim bütçemizde böyle bir şey yoktur ve buna ihtiyaç da hissetmiyoruz, emin olsunlar. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Koalisyonun güçlüğünü takdir ediyoruz. Güçlük olacaktır arkadaşlar. Ben kendilerinden de evvel siyasi hayatın çok muayyen insanların sevk ve idaresine tabi olduğu devri yaşadım ve vazife aldım. O kolaylıklar artık geçmiştir arkadaşlar, artık o kolaylık yoktur Hükümetlerde. Ne Başbakan için, ne Bakanlar için... Bu kolaylıklar artık tarihe kavuşmuştur. Dileğimizi, istediğimizi artık yapacak devirleri unutmamız icabeder. Bu güçlükleri çekeceğiz ve bu güçlüklerle katlanacağız. Bu güçlükleri yenmenin yegâne yolu, ahlâk, çalışmak ve prensiplere sadakat, Büyük Meclislere ve millî hâkimiyete hudutsuz bir saygıdır. (*Bravo sesleri, sağdan soldan alkışlar*)

Dış itibarımızdan hiç endişe etmesinler. Bu dış itibarımızı bir taraftan siyasi hâdiseleri, diğer taraftan iktisadi hâdiseleri alırsak ikisi de iyi yoldadır arkadaşlar. Bu şekilde Hükümetiniz seçime kadar vazife görecek ve seçimden sonra millî iradenin tecelli ettiği istikamette emaneti sahibine devredecektir.

Şu halde bu hususiyet bütün dünyada bir çekingenlik ve intizar havası yaratır. Binaenaleyh, kısa devreli bir Hükümetle, uzun vadeli iş görmek hususunda cesaretleri kırıcı olabilir. Şayanı şükrandır ki, bununla Türk Milletinin hizmetinde olan Hükümetiniz karşılaşmış değildir. Krediler aynı ölçülerin hattâ biraz üstünde daha vaitkâr işlemiştir; borçların tecili meselesinde hiçbir endişeli durumla karşı karşıya kalmadık, hattâ vaktinden evvel yatırımların kredilerini sağlamak gibi bir imkâna mazhar olduk. Bunu arkadaşımız eğer talihimize dahi atfederlerse kendilerine müteşekkîr olurum, (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Tahsilata gelince; tahsilatta müstahsili geniş ölçüde desteklediğimiz halde ve birtakım kaynaklardan hâlâ istediğimiz zaman ve devirlerdeki tahsilatımızı yapamamış olmamıza rağmen yüzde 8 gibi bir artış temin edilmiştir. Bankalardaki mevduat artmaktadır. Döviz vaziyetimiz müsait bir durumda devam etmektedir. Karaborsa, mallara hücum ve stok yapmak, döviz karaborsası gibi şeylerle karşı karşıya değiliz arkadaşlarım. Binaenaleyh, tabloyu çizerken bu gibi hususlarda nasıl bir durum vardır, bunu esaslı olarak ve müspet olarak, iyi ve kötü taraflarını alarak çizmekte daha isabetli kanaate varmanın yolları bulunabilir.

Dış siyasi meselelere gelince; evvelâ muhalefet partisinin siyasi hareketlerimizi destekliyen ve bize kuvvet veren hareketini evvelce de olduğu gibi, bugün de tekrar şükranla karşılamayı vazife bilirim. Bu bizim içeride ve dışarıda, gayet tabîi kuvvetimizi teşkil edecektir. Ve Türk Milletine yaraşan daima bu olmuştur.

Şunu da arz edeyim ki, Kıbrıs meselesinde hâlâ buhranlı devreden kendimizi kurtarmış saymıyoruz. Fakat bu buhranlı devrede daha evvelki ayların güç ve üzücü safhalarını hayli bir mesafe katederek atlatmış sayıyoruz.

Kıbrıs'taki vatandaşlarımızın durumu 1963 Aralığından sonra bilhassa muhasaraların kalkması ile gıda maddelerine konan tahditlerinin azalmasıyla daha ferah verici bir hale gelmiştir. Bu hususta, Kıbrıs'ta bütün kulaklar sağır iken bunlar feryadımızı, şikâyetimizi, sesimizi duymuştur arkadaşlar. Ve tatbikata geçirilmişlerdir.

Yunanistan'la olan temaslarımızda müzakereler hakkındaki ısrarlı taleplerimizin nasıl şiddetle reddedildiğini hatırlarsınız. Bugün bu temaslar başlamıştır. Ve

bunun zaruretiye karşı taraf inandırılmıştır ihtiyatsız hiçbir harekete Hükümetiniz gitmiyecektir. Fakat millî menfaat gerektirdiği zamanda dış siyaseti en azimli bir şekilde tatbik etmeye kararlıdır. *(Sürekli alkışlar)*

Bütçe müzakeresi gayet tabiidir ki, yalnız rakamların müzakeresi olmayıp memleketin umumi siyasetinin de müzakere edildiği bir safhadır. Bu hususta arkadaşlarımızın 9 gündür sarf ettikleri mesai bize müstakbel çalışmalarımızda ılık tutacaktır. Bundan bütün arkadaşlarımızın faydalanacağına sizi temin ederim.

Bütçeden sonra belki Hükümet ile uzun zaman karşı karşıya kalmamak gibi bir vaziyet hâsıl olacaktır. Şunu da temin ederim ki, biz bu devirde direktiflerinizle taayyün eden istikamette çalışmaya devam edeceğiz ve en büyük şerefimiz önümüzdeki seçimleri bu memleketin şerefli haysiyetli ve bütün dünyaya itibar sağlayıcı bir seçim olarak tahakkuk ettirilmesi yolunda çalışmalarımıza devam edeceğiz. Hepinize tekrar teşekkür eder, şükranlarımı arz ederim. *(Sağdan ve soldan sürekli alkışlar, bravo sesleri)*

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun 20 Mayıs 1965 Perşembe gününe kadar ara vermesi hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. 20 Mayıs 1965 Perşembe günü saat 15.00 de toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.²²

²² *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 4, Cilt 27, Birleşim 84, Sayfa 779-781*

19 Mayıs 1965 Çarşamba

1965 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Karına Bütçe Komisyonu Raporu İle 1965 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısında Yapılan Değişikliğe Dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı Tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu Raporu ile Başbakanlık Bütçesi Münasebetiyle

BAŞKAN — Sayın Başbakan konuştuktan sonra icabederse bir arkadaşımız konuşacak, ondan sonra yeterlik önergesini okutup oylıyacağız, yeterlik reddedilirse sizi rica ederiz Sayın Tahtakılıç.

Buyurun Sayın Başbakan Ürgüplü (*Sağdan, soldan alkışlar*)

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri;

Gerek bütçenin tümü üzerinde, gerek Başbakanlık bütçesi üzerindeki tenkidlere, temennilere ve takdirlere Hükümet adına teşekkürlerimi, şükranlarımı sunarım.

Bakanlıklarla ilgili tenkid ve temennilere bütçelerinin tetkik ve müzakeresi sırasında Bakan arkadaşlarım cevap vereceklerdir. Kendilerine bu konudaki tenkid ve temenniler zabıtlardan tesbit ettirilerek dağıtılmıştır.

4 Mart 1965 günü güvenoyunuza nail olarak iş başına fiilen geçen ve çalışan Hükümet, dört partiden kurulu bir koalisyon olmak vasfıyla müşkülât ve tabîî olan ihtilâfları normal telâkki etmektedir. Bundan sonra Meclislerin ve Anayasanın kabul ettiği sisteme göre kurulmuş olan teşriî organlarının hükümetleri, daima bu müşküllerle karşı karşıya kalacaklar ve bunu sabırla, dikkatle, prensiplerinden ayrılmıyarak, Anayasaya tam bir saygı duyarak halletmeye çalışacaklardır. Bu güçlükleri ve bu zorlukları normal telâkki ederek karşılamaya ve buna alışmak mecburiyetindeyiz. Muvaffak olamadığımız zaman, buna da çaresini demokratik yollardan bulmak mecburiyetindeyiz. Meclisin itimadı ve güveni devam ettikçe memlekette hizmet yolunda devam edeceğiz, bu güven kaybolduğu takdirde emaneti Yüce Meclise iade edeceğiz. (*"Bravo" sesleri*)

Bütçe sebebiyle Hükümetlerin düşmesi veya düşürülmesi belki normal telâkki edilmeyebilir. Fakat biz bunu teşriî organlarının en tabîî hakkı olarak telâkki ediyoruz, Binaenaleyh, Meclisiniz yarın bütçenin oylanmasında menfi bir karara vâsıl olmayı hakkı sayarak kullanırsa bunu gayet tabîî karşılayacağız. Bundan dolayı her hangi bir kırgınlık hissetmiyeceğiz. (*"Bravo" sesleri*) "Bütçenin büyük bir değişiklik göstermediği, yalnız imza değişikliği ifade ettiği" ifadesine şu yolda cevap vermek mecburiyetini Hükümet adına hissetmekteyim:

Bundan sonraki bütçelerin uzun yıllar çalıştığım tek parti devrinin bütçeleri gibi olmasına ve ondan sonra da büyük çoğunlukla iktidarı elinde tutan hükümetlerin bütçeleri gibi olmasına imkân yoktur. Cari harcamalar, kabul buyurduğunuz kanunlarla muayyen sınırlara ulaşmak mecburiyetindedir. Büyük bir personel tasfiyesi dışında ehemmiyetli bir tasarruf hemen hemen 30-40 senedir bulunamamıştır. Memur tasfiyesini biz de Hükümetiniz olarak asla düşünmüyoruz. Bunu kanuni ve ilmî yollardan, Personel Kanunu tasvibinize iktiran ederse o yollardan başarmayı daha doğru telâkki etmekteyiz.

Bütçenin yatırım üzerindeki karakterine gelince; Bu da bildiğiniz gibi, Devlet Plânlama Dairesinin büyük gayretiyle, himmetiyle tahakkuk etmektedir ve meclislerce

daima müzakere mevzuu olmaktadır. Plâna daha ziyade memleket realitelerine uygun şekilleriyle tamamen bağlı kalmak kararındayız. Plân üzerinde daha geniş malûmat ve bilgileri Sayın arkadaşım Süleyman Demirel Yüksek Meclise arz edecektir.

Bütçede israfın, büyük masrafların, Devlet memuriyet hayatında iltimas, araba saltanatı, lüks... Bunlar daima söylenmiştir ve her Hükümet elindeki imkânlarla bunlara karşı koymaya çalışmaktadır.

Vazifeye başladıktan sonra, bildiğiniz gibi derhal bütçeyi tanzim etmek ve en kısa zamanda Yüksek Huzurunuzda getirmek mecburiyetinde idik. Bunu yaptık. Samimiyetle itiraf etmek isterdim ki, bütçe bölümleri üzerinde ancak mahdut ve muayyen toplantı ve çalışmalarla yapabildiğimiz kadar imkân bulmaya gayret ettik. Daha fazla zaman sarfetmek imkânını bulamadık. Noksanlar ve kusurlar olmuştur ve olacaktır. Yalnız Bakan arkadaşlarımdan bir şey rica ettim, bütçenin tasvibi demek bölümlerle tasarrufunuza terk edilmiş olan bütün paraları sarf etmek değildir. Tasarruf zihniyeti yalnız muayyen bir güne ait ve kullanılan zihniyet olmamak lâzımgelir.

Tasarruf zihniyeti bütçenin başından sonuna kadar mesuliyet taşıyan insanın, vatanın hizmet ve ihtiyaçlarını gayet dikkatli, kendi öz parası gibi sarf etmesi zihniyetidir diye ricada bulundum ve senesi içinde büyük tasarruflar elde etmek için her gayreti sarf edeceğiz ve bu dikkati esirgemeyeceğiz arkadaşlar.

Bu arada dış seyahatlere de temas edildi birkaç arkadaşım tarafından. Bundan, Hükümet olarak ve Hükümet Başkanı olarak benim de şikâyetim vardır. Elimizdeki listeye göre bine yakın memur bugün dışarda bulunmaktadır. Dışardaki memurlar hariçtir, bundan bunların bir kısmı geçici görevle, bir kısmı burslu, bir kısmı stajiyer, bir kısmı kurslu ve bir kısmı da 4489 sayılı Kanunla dışlardadırlar. Bakanlıklara gönderdiğim şahsi bir talimatla bundan böyle dışarıya çıkacak ve dışarıya gönderilmesinde fayda mülâhaza edilen heyetlerin, teşkil ettiğim bir komisyona arz edilmesi ve arada bu iştirakin memleket için ne nisbette faydalı olacağının tesbiti... (*Soldan bravo sesleri, alkışlar*) kaç memurun gitmesinin mümkün olduğu ve orada bu vazifenin kısmen hariciyedeki temsilcilerimiz marifetiyle görülüp görülemeyeceğinin nazara alınmasını bildirdim. Bu komisyon tesirli bir şekilde çalışmaya başlamıştır.

Müzakereler esnasında çıkmıyan kanunlara haklı olarak temas edildi. Biz Hükümet olarak bu kanunların süratle müzakere ve intacına gayret sarf ediyoruz. Buna arkadaşlarımdan ve muhalefetteki arkadaşlarımdan de emin olmalarını rica ederim.

Bunu daha çok çabuklaştırmak için ne yaptık arkadaşlar? Evvelâ bütün grup başkanlarına şahsan müracaatta bulundum ve bu kanunların komisyonlarda ve Meclislerde süratle müzakeresine yardımcı olmalarını rica ettim. Ayrıca komisyon başkanlarına ricada bulundum. Bunlara ilâveten Yüce Meclislerimin Sayın başkanlarına bizzat müracaat ederek encümenlerin ve Meclisin bu kanunları süratle çıkarmalarında yardımcı olmalarını istirham ettim.

Siyasi Partiler Kanunu, uzun zamanınızı almıştır. Hayırlı bir eserdir, fakat diğer kanunlarımızın müzakeresini de hayli geciktirdiğini kabul etmek icabeder.

Personel Kanunu halen bu dakikada müzakerede bulunan komisyondadır. 150'nci maddesine kadar intaçedilmiştir. Ciddiyetle ve süratle takib ediyoruz. Bu Personel Kanununun tasviplerinize iktiran ederse, liyakat esasına istinadedeceği için memur

statüsü, her halde birçok arkadaşlarımızın bugün de şikâyet ettikleri memurlarımızın durumu üzerinde hayırlı bir neticeye bizi ulaştıracaktır.

Bu arada hemen şunu itiraf ve ifade etmek isterim ki, “memlekette yaygın ve korkunç bir yolsuzluk” ifadesinden Hükümet olarak üzüntü duymaktayız. Türk memurunu birçok emsalini dışarda 10 yıl gördüğüm memleket memurlarından hiçbir surette ahlâk bakımından düşük görmediğimi ifade etmek isterim. (A. P. sıralarından “bravo” sesleri) Çok mütevazî ücretine ve çalışma şartlarının ağırlığına rağmen Türk memuru namuslu, cefakâr memur vasfını daima muhafaza etmiştir. Takibata uğrıyan memurların vaziyetlerini takibattaki vaziyetlerini tetkik ederseniz görürsünüz ki bunlar maaşları az olan ve dar geçinen memurlardan değildir. Bu bir karakter işidir, geniş bir kadroda daima yolunu şaşırılmış memur da, âmir de bulunabilir. Memurlarımızı emniyetle, muhabbetle korumanın hizmetimize daha faydalı olacağı kanaatindeyiz. (Soldan alkışlar)

Elimizde olan kanunlar ve arkadaşlarımızın yurt hizmetinde faydalı gördükleri için sevk ettikleri tasarıların encümen ve meclislerimizden çıkabilmesi için daha fazla çalışmaya ihtiyaç hâsıl olmaktadır. Bugüne kadar, iki buçuk aydır Meclisle işbirliği ederek çalışan Hükümetinizin Yüce Meclislerden ricası bize bir arada çalışma şerefini, hiç olmazsa daha bir iki ay kadar lütfetmeleridir. Bu karar Yüce Meclislere aittir. Eğer hiç olmazsa daha bir buçuk ay bir mesai imkânı bahşederseniz, biran evvel Hükümet vazife olarak, emrinizde olarak çalışmak ve bu kanunları intaçetmek yolunda gayretlerini esirgemeyecektir. Gayet tabîî bir seçim devresine giriyoruz. Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanıp gönderilen Seçim Kanunundaki tadil tasarısı 15 Ağustosta 55 günlük mebdî tesbit etmektedir. Bundan evvel yoklama devresi vardır. O itibarla biraz daha evvelden Sayın milletvekillerinin seçim faaliyetine geçmeleri kadar normal bir şey olamaz. Bu itibarla biz eğer Haziran sonunu emniyetle temin edersek, muntazam bir mesai ile Sayın muhalefet partisinin de üzerinde hassasiyetle durduğu ve intacını arzu ettiği kanunların ki bütün bu kanunların takibçisiyiz, çıkarılmasında gayretimizi ve emeğimizi bu temenniye katmışızdır çıkarılması mümkün olur.

Hizmet süremizin kısalığına rağmen kendimize mütevazî gayretlerimizde bir öğrenme payı ayırmıyarak bâzı hususları arz etmek isteriz.

Çizilen bâzı bedbin tablolar bizim eserimiz değildir arkadaşlar. İki buçuk ay içinde aldığımız bilançoğu iyi tarafı ile zor tarafı ile salaha götürmeyi vazife bilmekteyiz. O kadar çok işimiz ve o kadar çetin dâvalarımız vardır ve o kadar çetin dâvalar karşısında kaldı ki, mütemadiyen geçmişin muhasebesi ile uğraşmayı yapılacak hizmetlere mâni telâkki ediyoruz. Bizim gayretlerimiz şu noktalarda tekasüf etti: Evvelâ memlekette ve vatandaşlar arasında bir huzur ve sükûnun muhafazasına itina etmekteyiz. Bugün memlekette huzur ve sükûnu görmekle ve hissetmekle Hükümet olarak memnunuz.

Memlekette bir karaborsa doğmamıştır. Dövizlerde bir istikrar temin edilmiştir. Mala hücum ve stok yapma gayretleri müşahade edilmemektedir. Fiyatları müstakar tutma gayretlerimiz bize ümitsizlik vermemektedir. Mevduat mütemadiyen artmakta ve tahsilat da, çok ağır destekleme mubayaalarına rağmen, %8 nisbetinde bir artış kaydetmektedir.

Memura emniyet verilmiştir. Tarafsız bir idarenin tesisi başlıca gayretlerimiz içindedir.

Bunlar, dikkatli bir idarenin, sabırlı bir mesainin eğer neticesi değil de tesadüf ise, bundan da biz kendimizi memnun telâkki etmekteyiz. (Sağdan ve soldan “bravo” sesleri, alkışlar)

Tarafsız idare meselesi, üzerinde çok konuşulmuş bir mevzudur, arkadaşlarım. Bâzı memleketlerde Hükümet değişikliği, idarenin başlıca mevkiinde olan insanların da değişikliğini intaceder ve bunu normal telâkki ederler. Amerika'da Hükümet değiştiği zaman bütün umum müdürler, başlıca mevkide olan insanlar istifalarını yeni Hükümete verirler ve çekilirler. Yeni gelen bir ekip âdeta Hükümetle, iktidarla ekip kurar ve onun programını aynı inanışla devam ettirir. Bâzı memleketlerde de bu yoktur arkadaşlar, bizde de bu yoktur olması da imkânsızdır. Binaenaleyh hükümetler işbaşına geldiği zaman ilk yapacakları şey, memurları kanunların emrinde ve vatandaşların hizmetinde tutmak gayreti olmalıdır. (*Bravo sesleri*) Biz bunu bu yolda anlıyoruz, bu yolda tatbik ediyoruz. Arıkan arkadaşımızın bu husustaki hassasiyetine iştirak etmekle beraber, ne bir memur tasfiyesi, ne vekâletlerin hizmet tasarrufu dışında her hangi bir hareket yapılmış değildir. Bu yolda şikâyeti olan arkadaşlar varsa, şahsan istirham ediyorum, bana versinler; bizzat meşgul olup arkadaşlarımla ve mesul bakanlarla halletmeyi vadediyorum.

Aşırı sağ ye sol cereyanları, Anayasanın himayesi altında olan fikir ve basın hürriyetini zedelemekten takip ve bunların memlekete ve demokratik rejimimize zarar vermemesini temin etmeyi vazife bilerek o yolda çalışmaktayız. Adlî makamlar da bu yolda hassasiyetle mesailerine devam etmektedirler.

Dış siyasette, memleketin millî bir siyaseti vardır, bu siyaset Büyük Atatürk'ten beri aynen devam etmektedir. Bizim de yolumuz o siyaseti takibetmekten ibarettir. Yalnız, memleketin dış siyasetinde, siyasi hâdiselerin inkişaflarına ve istikametlerine göre daha enerjik hareketler çok zaman gerekmektedir. Bunu Kıbrıs işinde gördük ve Kıbrıs işinde muahedelerin bize verdiği hakkı, başkasının iznini almaya asla lüzum görmeden tatbik ettik. (*"Bravo" sesleri ve şiddetli alkışlar*) Bu siyaseti takibederken hemen ifade edeyim ki, adımlarımızı, düşünerek ve ciddî tetkiklerden sonra atıyoruz ve bundan dolayı da Hükümetiniz dış alandan itibar görmektedir.

İtibarın birkaç misalini verirsem bu sözün doğrudan doğruya söylenmiş bir kelime olmadığını arkadaşlarım memnuniyetle takdir ederler.

Komşumuz Yunanistan'la temasların faydasına ilk günden beri kaani olmuşuzdur, bu yolda mesai sarf etmişizdir ve neticede Yunanistan Hükümeti bu temasların yapılmasına muvafakat etmenin siyasi icaplara uygun olduğuna inandırılmıştır. Borçlarımız tecil edilmiş ve kredilerimiz de ihale mevsiminden evvel temin edilmiştir.

Şunu da ilâve edeyim ki, Sayın Demirel daha fazla malûmat lütfederler, Eğer bu aylarda başlamış olan sıkı mesaiyi intacedip birtakım projeleri kredi muhitlerine intikal ettirebilirsek, hemen hepsinin karşılığını istihsal etmek durumunu da temin ettiğimizi Yüce Meclise arz etmek isterim. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Eğer ihtiyatsız yollar tutsaydık, veyahut hareket veya kararlarımızla güveni sarsıcı durumuna düşseydik, bilhassa çok hassas olan ecnebi siyasi muhitler ve kredi muhitleri tamamen aksi neticeler verirdi.

Az gelişmiş memleket olmanın sıkıntılarını hepimiz hissetmekteyiz arkadaşlar. Bunda da kusur aramayalım. 2,5 ay içinde de bu vaziyete gelmiş değiliz, 2,5 sene içinde de bu vaziyete gelmiş değiliz. Bunun çâresini, yeni hamleler yaparak ve emaneti birbirimize devrederken daima daha dolgun bir bilanço ile devretmeyi vazife bilerek

başaracağız. Biz Yüce Meclislerin murakabesini âzami derecede kuvvetlendirmek için yaptıklarımızı her fırsatta sizlere arz edeceğiz. Bundan da yalnız kuvvet alacağız. Yalnız görüyoruz ki, bir tarafta ciddî çok çalışma ve süratli çalışma ile bu az gelişmiş durumumuzu salaha kavuşturma imkânı olacaktır, iki buçuk ay gördüğümüz çalışma temposunu çok ağır bulduğumuzu samimiyetle itiraf etmek isterim. Bu çalışmalarda muhtaç olduğumuz kredilerin vasfı, ağır faizli ve kısa vadeli oldukça ağırlık ifade etmekte, borcun ödenmesini zorlaştırmaktadır ve müstakbel nesle bizim neslimizin ağır yükü olarak intikal etmektedir. Binaenaleyh düşük faizli ve uzun vadeli krediler temini yolundaki çalışmalara daha hızlı olarak devam edecek ve buna daha büyük dikkat ve ehemmiyet atfedeceğiz.

İstihsalı artırma çabasının yanında, ihracâtı artırma ve yeni pazarlar bulma zarureti çok ciddî olarak hissettik arkadaşlar. Doğrudan doğruya istihsalı artırma ve artan istihsalin rakamlarını ortaya koymak meselenin diğer yönlerini halle kâfi gelmiyor arkadaşlar. “Şu seneden şu seneye pamuk şu kadar arttı, tütün şu kadar arttı, fındık şu kadar arttı, zeytinyağı bu kadar arttı” demenin kâfi olmadığını, çok acı suratlı olan iktisat kaideleri karşısında derin derin düşünerek seyrettik. Bunların pazarı temin edilmezse ve edilemezse bu mal, Hazineimize büyük külfetler tahmil edecek bir hareketin neticesini doğuruyor; Dar imkânlı Türk Hazinesini daha fazla zorlamanın da mahzurlarını daima bütün parti sözcüleri ve hatipler ifade ederek Hükümetin nazarı dikkatini celbetmişlerdir. Buna tamamen katılıyoruz ve emeğimizi bu yolda teksif edeceğiz.

İşçi dövizi ve turizm gayretine evvelce verilmiş olan ehemmiyeti artırarak devam edeceğiz. Bunlar bizim için çok ehemmiyetli, munzam kaynaklar olarak gözükmektedir.

Fakat bunun yanında doğrudan doğruya görünmiyen zararlardan korunmak, kaybedilen kârlardan mahrum kalmamak yolunda bir çalışmanın zarureti karşısındayız. Az gelişmiş; millet olarak kalkınmada yalnız tek kaynağın kâfi geldiğine kaani değiliz. Mevcut bütün kaynakları harekete getirip çabuk kalkınmayı sağlamaya mecbur olduğumuz kanaatindeyiz.

Muhterem Meclise hesap veriyoruz. İtimat kazanırsak yurt hizmetinde devamlılıkta, demokratik Anayasa nizamı içinde çalışacağız. Seçimlere gidiyoruz. Hükümet olarak seviyeli üzerine en ufak bir gölge düşürmemeyi vazife bileceğimiz bir seçim yapacağız. Bunu bütün partilerin yardımı ile işbirliği ile tahakkuk ettireceğimiz inancındayız. Plân ama kalkınma, iktisadi mevzular üzerinde Sayın Demirel Yüce Meclisinizi tenvir edecektir. Diğer mevzular üzerinde de diğer Bakan arkadaşlarımız Yüce Meclisinizin emrindedirler. Hepinizi en derin saygı ve hürmetlerimle selâmlarım. *(Süreklî alkışlar)*

BAŞKAN — Sualiniz mi var Sayın Uzuner, buyurun sorun.

ALİ RIZA UZUNER (Trabzon) — Kısa bir sorum olacak. Söz sıram gelmediği için esasen konuşmamda söyleyememiştım. Sayın Başbakan, gerek Yüksek Mecliste bizzat okudukları Hükümet Programında...

BAŞKAN — Bir dakikanızı rica edeceğim Sayın Uzuner, soru soracaksınız, kısaca.

ALİ RIZA UZUNER (Trabzon) — Sorumu açmak için kısa bir giriş yapacağım.

Sayın Başbakan, Yüksek Mecliste bizzat okudukları Hükümet Programında ve gerekse çeşitli zamanlardaki ve nihayet bugün buradaki parlak nutkundan inşirah duyduk.

Yurt sathından gelen partizan tatbikattan büyük çapta üzüntü ve endişe duymaktayız, Sualime geliyorum.

Sayın Başbakan tarafsız bir idare ve tarafsız bir seçim konusunda ısrarla beyanlarda bulunuyorlar Hakikaten inşirah duyuyoruz. Fakat bâzı bakanlıklar özellikle Sağlık Bakanlığında vahim hatalar icra edilmekte, memurların nakil ve tâyinleri hiçbir inceleme yapılmadan yürütülmektedir.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Başbakan arkadaşların şikâyetlerini dinlemeye amadeyim dediler. Benim gibi şu grupta bütün arkadaşlar bu şikâyetler için belki bir gün Sayın Başbakanın kapısında kuyruğa gireceklerdir.

BAŞKAN — Sorunuzu sorunuz efendim. (*Gürültüler*) Bir dakikanızı rica edeceğim arkadaşlar, müsaade buyurun işi kolayca halledelim, pek müdâhale etmiyelim.

ALİ RIZA UZUNER (Trabzon) — Efendim, Sayın Başbakan bu kolektif sorumluluk çerçevesi içinde batça Sağlık Bakanlığında olagelen partizanlık olayından haberdar mıdır? Bu konuda her hangi bir tedbir almışlar mıdır? (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Arkadaşlarınızın bu sualine Sayın Başbakan cevap verir veya vermez.

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Devamla) — Arkadaşımızın bu sorusuna müsaade ederseniz Sayın Bakan arkadaşımız isabetle cevap verirler. Sayın Sağlık Bakanı arkadaşımıza Meclisi bu hususta tenvir etmesini daha evvelden kendisine söylemiş ve rica etmiştim. Tahmin ederim ki, bütçesi geldiği zaman bu hususta sizi tatmin edecek cevaplar verecektir Yaptığı tasarrufların birçoğunu kendisine daha evvel matbuattaki neşriyattan ve konuşmalardan intikal ettirdim. Bana ifadelere bulundu. Ben bunun Mecliste tekrarının kendi vazifesi olduğunu kendisine bildirdim. Bunu ifade edeceklerdir. Tatmin olmyan arkadaşlar olursa, biliyorsunuz, Meclis hayatı ve Hükümet kuruluşunda arkadaşlar bu şikâyetleri Başbakanlığa intikal ettirir, Başbakanlık bu yolda harekete geçtiği zaman yolları vardır. Kendisi halledemezse Bakanlar Kuruluna kadar götürülebilir ve nihayet Bakanlar Kurulu yine kaani olmazsa o arkadaş icabettiği zaman vazifesini de terk eder.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Özmen.

HALİL ÖZMEN (Kırşehir) — Resmî araba saltanatına son verilmesi içki bir talimatları var mıdır?

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Vardır efendim. Bütün bakanlıklara bunu bildirdiğimin gibi Başbakanlık müsteşarı burnunla meşgul olmaktadır: Geçenlerde bu yolda bir araba hakkında yapılan ihbar derhal adalete intikal ettirilmiştir.

BAŞKAN — Sayın Sarıbrahimoğlu, buyurun.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Adana) — Zirai alet ve vasıtalar ve ekipmanlarının zirai alet ve ilâçların bir ölçü içinde, komisyonda kabul edilen nispetler dairesinde Zirai Donatım Kurumu tarafımdan ithal, istihsal ve satışının yapılması, bütün Türkiye’de en çok %20 kârla satılması ve bu kârın üzerinde idarece veya hususi şahıslar tarafından fazla meblâğ talebedilmesinin cezayi mucip kılması yolundaki kanun teklifinin Hükümet yanında mıdır, karşısında mıdır? Bu hususta ne düşündüklerini Sayın Başbakandan istirham etmekteyim.

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) —

Bu doğrudan doğruya hem bana intikal etmiş, hem de arkadaşlarıma intikal etmiş bir mevzudur. Ziraat Bakanı bu hususta tenvir edecektir ve biz buna tamamen taraftarız. Vatandaşın istihsalı artırıcı gerek araç, gerek sun'î gübrelerin en ucuz şekilde intikâlini yakından takibediyoruz.²³ (Alkışlar, “bravo” sesleri)

²³ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Dönem 1, Cilt 39, Birleşim 109, Sayfa 613-617*

29 Mayıs 1965 Cumartesi

1965 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu Raporu ile 1965 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısında Yapılan Değişikliğe Dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı Tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu Raporunun Tümünün Kabulü Münasebetiyle

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) —
Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri.

1965 bütçesini tasvip ile gösterdiğiniz teveccühe Hükümet adına şükranlarımızı arz ederiz. *(Alkışlar)*

On üç gün geceli - gündüzlü devam eden bütçe müzakerelerini bugün bitirmiş bulunuyoruz. Tasvip kararlarınıza şükranlarımız sonsuzdur. Buna lâıyk olmaya bütün gücümüzle çalışacağız. Bütçe görüşmelerinde değerli arkadaşlarımdan takdir, tenkid ve temennilerine Hükümet adına bilhassa ye tekrar teşekkürler ederim. Bunlardan da âzami ölçüde faydalanmak vazifemizdir.

Muhalefet partisinin tenkidleri ve temennileri üzerinde ehemmiyetle duracağımızı tasrih etmek isterim. Bütçe görüşmeleri çetin görüşmelerdir. Sert tenkidler, mukabeleler olur. Bunları bir, tarafa bırakarak memleketimiz için faydalı olanları ayırmak ve onları değerlendirmek esas olmalıdır. Buna itina edeceğiz.

Dışışleri bütçesindeki görüşmelerde yanlış anlayışlar olmuştur, bu hususu tasrih etmeyi vazife bilirim.

Dış siyasetimizde iktidarın muhalefetle ve bütün milletle tam bir birlik ve beraberlik içinde olduğunu görmekle müftehiriz. Yalnız siyasetin yürütölüş ve tatbikatında bâzı farklar olabilir. Konuşmalarımızda her hangi bir ard düşünce aranmamasını muhalefetten bilhassa rica ederim.

Geçmiş ve gelecek siyasi hâdiselerin tam aydınlığa kavuşmasını Yüce Meclis ne zaman arzu ve emrederse, Hükümetiniz elindeki bütün vasıtalarla emrinizde olacaktır. Bu normal parlamenter mesaiden başka mânalar çıkarılmamasını bu vesile ile bilhassa rica ederim.

Sayın Arkadaşlarım,

Yüce Meclisin çalışmaları yorucu fakat çok semereli olmuştur.

Bizden evvelki Hükümetlerin sevk ettikleri ve tasviplerinizi kazanan mühim kanunlar yanında faizim kısa devremizde de bâzı mühim kanunların çıkarılması himmetlerinizle sağlanmışır.

Vazife ve hizmette devamlılık başlıca dikkat ettiğimiz bir husustur.

Bundan sonra fikirlerde, prensiplerde farklar olacak ve bu ayrı düşünceler Yüce Meclislerde ve millet huzurunda tartışılacaktır. Böyle bir devreye girmiş bulunuyoruz.

Meclislerin yasama hayatı daha canlı, daha güç olacaktır. Bu devreyi de bundan evvelki devreleri atlattığımız gibi başarı ile atlatacağıma eminim.

Sayın Arkadaşlarım,

Bir müddet sonra seçim sebebiyle Ankara'dan ayrılma kararı alabilirsiniz. Bu sebeple Hükümet adına Yasama Meclislerimizde bulunan kanunlar üzerinde kısa maruzatta ve ricada bulunmayı vazife saymaktayım.

Sayın Başkanlık Divanı ile yaptığımız toplantıda 26 tasarının tatilden evvel tasvibinize iktiran etmesinde memleket için büyük fayda telâkki ettim.

Ayrıca, Hükümetimiz de 17 tasarının gündeme alınarak tasviplerinizi kazanmasında yurt hizmeti bakımından mühim faydalar görmektedir.

Bunların müzakere ve intacını mümkün kılmak için bütün Haziran ayında çalışma kâfi gelecektir kanaatindeyiz. Bunların dışında Meclislerin Genel Kurul ve komisyonlarında bugün 322 tasarı vardır. Bunlardan 99'u Yüce Meclisimize, 58'i Cumhuriyet Senatosu Genel Kuruluna gelmiştir. 165 tasarı henüz komisyonlardadır. Genelkurullara intikal etmiş olan, Sayın arkadaşlarımızın bâzı tekliflerinin de önemleri bakımından tatilden evvel intacında Hükümetimiz arkadaşlarımızla mutabıktır. Temennimiz; evvelce arz ettiğim tasarılar Haziran sonundan evvel intacedilirse diğer tasarılarından mümkün olabilenlerin de tetkikine müsaade buyurmanızdır.

Hükümetimiz bütçeden sonra kesif bir mesaiye girişecek ve direktiflerinizin tatbikatını tahakkuk ettirmeye çalışacaktır.

Bütçenin ve müşterek mesainizin aziz milletimize ve yurdumuza hayırlı olmasını diler, hepinize en derin şükran ve saygılarımızı sunarız.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, bugünkü Birleşimde gündemimize almış olduğumuz meseleler bitmiştir. Vakit de geçmiş olduğundan 1 Haziran Salı günü saat 15:00 de toplanmak Üzere Birleşimi kapatıyorum.²⁴

²⁴ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Dönem 1, Cilt 41, Birleşim 119, Sayfa 481-482*

6 Temmuz 1965 Salı**Başbakan Suad Hayri Ürgüplü'nün, Tabii Üye Suphi Karaman'a Cevaben, Kanunlara Aykırı Hareket Edenler Hakkında Zabıta Kuvvetleri ve Adliyenin Derhal Harekete Geçtiğini Beyanla Anayasa ve Rejimin Teminat Altında Bulunduğuna Dair Demeci****BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) —**

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, Suphi Karaman arkadaşımızın heyecanlı ifadesini dikkatle dinledim. Muayyen bir hâdisenin kendisine verdiği heyecanı gayet tabii telâkki etmekteyim. Yalnız, Anayasanın sarıh hükmü karşısında bu mevzuda her hangi bir ifadede bulunmaya mezun değilim. Katî olarak tesbit ettiğimize göre, hâdiseye karışmış olan ve adliye tarafından haklarında takibat açılmış olan 22 kişi, halen takibat altındadır. Bu 22 kişiden 2 kişi, tevkif edilmiştir; takibat devam edecektir. Takibatın neticesine sükûnetle intizar mecburiyetindeyiz.

Benim asıl cevap vermek istediğim nokta şudur; Hükümetin bu gibi hâdiseler karşısında ayrılması hakkındaki ifadeleri ve sert tenkidleri karşısında kendisini tamamen temin edeyim ki; vazifeye başladığımız günden beri gerek Akhisar hâdiseleri, gerek diğer muayyen yerlerde olan hâdiseler; Silifke ve bunu takiben son hâdisa adalete intikal ettirilmiştir. Mesul sanılan insanlar hakkında takibat yapılmıştır ve yapılmaya devam edilmektedir. Adaletin takibatına birtakım geçmiş usullerle müdahale etmek Hükümetimizin asla tasavvurunda değildir. (*Bravo sesleri*) ve hiçbir suretle adalete intikal etmiş bir mevzu hakkında katiyen bir müdahalede ve telkinde dahi bulunmamak kararındayız. Acaba, Hükümetin yapacağı başka bir yol var mıdır; Anayasayı korumak, Anayasa ile getirilmiş olan hakları mahfuz tutmak için? Vardır, arkadaşlar. Nitekim, muhtelif vesilelerle parti liderlerinden seviyeli, sakın bir seçimi istediğim zaman, bir Haziran tarihinden başlayarak, bundan bir ay evvel, bunu istediğim zaman, bunun bir sebebi vardı, birtakım arkadaşlarım acaba niçin bunu istiyor, hâkim teminatı kâfi değil mi? Başbakan, gezdiği dolaştığı yerlerde sakın ve itidalli bir seçim üzerinde bu kadar ısrarla duruyor, dedi.

Her halde Hükümetin elinde plan birtakım istihbar vasıtaları, yaptığı tetkikler, aldığı haberler bunu gerektirdi ki, bunu her yerde esas mesele olarak ileri sürdüm ve halen de üzerinde ısrarla durmaktayım. Hâkimlerin seçim sathına getirdikleri teminatı büyük bir değeriyle takdir etmekteyiz. Fakat eğer, seçim harareti ve seçim mücadelesi başladığı zaman, partiler liderlerinden bütün teşkilâtına kadar ve seçime en büyük yardımcı olacağına kaani olduğum basın, aynı soğukkanlılığı ve aynı olgunluğu göstermezse hâkimin teminatı emin olun ki, yalnız kâğıt üzerinde kalır. Binaenaleyh; son zamanda yaptığımız liderler toplantısında da aynı mevzuu Cumartesi günü Sayın liderlerden rica ettim ve Meclis, seçim sebebi ile tatile karar vermeden evvel parti teşkilâtının ve partiye mensup senatör ve milletvekillerinin teşrii çalışmalarından uzaklaşmalarını, seçim faaliyetine fiilen girişmemelerini ve seçimin kanunun tesbit ettiği tarihten itibaren faaliyet sahası teşkil etmesini bundan evvel büyük bir soğukkanlılık ve itidal göstermelerini ısrarla rica ettim.

Bundan sonra ne olacak, arkadaşlar? Şimdiye kadar seçimlerde elimizde olan tecrübeler gösteriyor ki, çetin bir seçim olacak. Bu medeni seviyede ve ölçüde kalırsa;

Avrupa'da da seçimlerin ne kadar heyecanlı ve mücadeleli olduğunu birçok arkadaşlar bilir. Orada da domates, taş, yumurta atılır, küfür edilir. Fakat seçim bittikten sonra normal bir hayat avdet eder. Bizde nedense isterseniz mizacımız deyiniz, isterseniz parti teşkilâtı deyiniz; seçim bittiği günden itibaren yeniden mücadele ve hararetini muhafaza ediyor. Buna huzurunuzda işaret edip Sayın liderlerin büyük ve tarihî bir mesuliyet ile karşı karşıya olduklarını hatırlatmak istiyorum. Dün Sayın Cumhurbaşkanımız ile konuştuğumuz zaman orada da mutabık kaldığımız gibi; eğer seçimin bu seneki faaliyeti, istikametini değiştirir ve vatandaşa huzursuzluk getirecek, Anayasa ile kurulmuş hakları zedeliyecek hali alır, o istikamette gelişirse, Hükümet olarak en ciddi tedbirleri almaya karar vermiş bulunuyoruz. Hepinizi saygı ile selâmlarım.²⁵ (Alkışlar)

²⁵ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 4, Cilt 30, Birleşim 111, Sayfa 117-118*

8 Temmuz 1965 Perşembe Devlet Memurları Kanunu Münasebetiyle.

BAŞKAN — Efendim Başkanlığın tutumu bir usul meselesidir. Usul hakkında iki üye konuşmuştur. Hükümet adına buyurun Sayın Ürgüplü.

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Sayın Başkan, Sayın arkadaşlarım, evvelâ bu kanunların tatilden evvel çıkmasını temin için bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantı parti liderleri ve Hükümet Başkanının iştirakiyle cereyan etmiştir. Parti liderleri ile ittifakla mutabık kalınan bir çalışma usulünü ifade ettiği için bu tavrı arz etmiş bulunuyorum.

Parti liderlerinin kendi kanatlarına bu kararı intikal ettirip ettirmemesi beni alâkadar etmez. Ben yalnız parti liderlerinden yaptığımız çalışmada Meclisin tatilinden evvel hangi tasarılar öncelik vereceğiz, hangilerini daha evvel çıkaracağız diye uzun konuşmalar yapılmıştır ve bir sına tesbit edilmiştir. Siyasi Partiler Kanunu, Seçim Kanunundaki tadilâttan sonra hemen Devlet Personel Kanununun müzakeresinde tam bir ittifak temin edilmiştir.

O itibarla bu tavrı arz etmek mecburiyetini hissetmişimdir. Hükümet Başkanı olarak parti liderlerinin mutabık kaldığı bu karara iltihak ettiğimiz için bunu arz ediyorum.

Şimdi Başbakan olarak ben bu tavrı verdikten sonra gayet tabiidir ki, diğer Bakan arkadaşlarımın da kendi bakanlıklarını alâkadar eden tasarılar hakkında öncelik tavrı vardır, fakat bunun Hükümet tavrı kabul edilerek tavrımın takaddüm edeceği gayet tabiidir. Ondan sonra sıra diğer Bakan arkadaşlarımın tavrılarına gelir. Takdir Yüksek Heyetinizindir, nasıl takdir buyurursanız o yolda mesaiye devam edilir. Hürmetlerimle.²⁶
(Alkışlar)

²⁶ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 4, Cilt 30, Birleşim 113, Sayfa 190*

16 Temmuz 1965 Cuma

Genel Seçimlerin Yaklaşmış Olması Dolayısıyla Toplantıya Son Verilmesini ve Yeni Millet Meclisinin; 10 Ekim 1965 Günü Yapılacak Milletvekili Genel Seçimlerinin Sonuçları Hakkında Yüksek Seçim Kurulunca Türkiye Radyolarından Yapılacak Olan Nihai Bildiri Tarihinden 3 Gün Sonra Saat 15.00'de Toplanılmasına Dair Parti Grup Temsilcilerinin Önergesi Münasebetiyle

BAŞBAKAN SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi) — Çok Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri; 4 yıllık bir yasama devresinden sonra yeni bir seçim için dağılmak üzere bulunuyoruz. Bu 4 yıllık çalışma devresinde çetin merhaleler aşılmıştır. Geçirdiğimiz imtihanlar ve üstesinden geldiğimiz güçlükler göstermiştir ki; bu aziz Milletin kaderini elinde tutan Yüce Meclis daima bu Millete bahtiyarlık dolu mutlu günlerin kaynağı halinde bütün zindeliğini ve kuvvetini muhafaza etmektedir. *(Bravo sesleri)* Yegâne dayanağımız ve yegâne güvendiğimiz merci bu Meclis olmuştur. Millî Mücadelenin karanlık günlerinden, geçirdiğimiz güç günler ve iyi günler daima bu Meclisçe güçlükleriyle halledilmiş, sevinçleriyle Millete maledilmiştir. Bu imanı kaybetmediğimiz, bu Meclise ve bu Meclisin ruhuna tamamen bağlı kaldığımız müddetçe aziz Türk Milletinin dertleri bertaraf edilmek ve saadeti arttırılmak yolu kolaylıkla bulunacaktır. Hükümetiniz olarak bu imanla çalıştığımız 4-5 ay zarfında bu Yüce Meclisin Hükümete gösterdiği yardım ve Hükümetin hazırladığı tasarılar, arkadaşlarımızın sundukları teklifler üzerinde sarf ettiği ciddî emek ve yapıcı çalışmalardan dolayı Hükümet adına şükranlarımızı sunmaktayım. Bu arada bu çalışmalarımızda müspet gayretleriyle büyük emeklerini katan bütün komisyonların Başkanlık divanlarına ve üyelerine ve bilhassa Karma Bütçe Komisyonumuzun yorulmak bilmez gayretine huzurunuzda şükranla tizkâr etmeyi Hükümet zevkli bir vazife bilmektedir.

Muhterem arkadaşlarım, bu kısa 4,5 aylık çalışına süresinde bütçeyi ikinci defa tetkik ettiniz. 130 yeni ve büyük ehemmiyeti haiz olan tasarıları kanunlaştırdınız. Bunlar ve bundan evvel intacettiniz kanunlar bizim bundan sonra kısa çalışma devresinde dahi olsa, devamlı mesaimizin mahsulleri halinde elimizde olacaktır.

Muhterem arkadaşlar, bu çalışmalarda Hükümet olarak bilhassa dış siyasetimizde muhalefet partisinin yardımlarını ve tenkidlerini teşekkürle karşılamak isterim muhalefet partisinin tenkidlerini de Hükümet olarak daima dikkatle takibetmişizdir, istifade ettiğimiz çok şeyler olmuştur. Koalisyonun güllüklerini 4,5 ay içinde bu Memleketin hizmetlerini zedelemek için yenmeye gücümüz yettiği kadar çalışmışızdır. Ve bugün tatilden evvel çalışma devresini kapatmış bulunurken, içimizde bir vicdan huzuru duymaktayız.

Yapılan konuşmalarda birtakım endişeler hissedilmiş ve ifade edilmiştir. Şunu emniyetçi söylemek isterim ki, biz hükümet olarak bu endişeleri aynı ölçülerde paylaşmamaktayız. Birtakım tenkitler arasında Hükümetin hâdiseler karşısında gereği kadar şiddetli ve kudretli hareket etmediği ileri sürülmüştür.

Muhterem arkadaşlar; Hükümetiniz hâdiseler karşısında kuvvetini yalnız kanunlardan ve prensiplerden almaktadır. Hükümet hâdiseler karşısında zor kullanmayı bir saniye aklına getirmemektedir. Hükümet her türlü basın tenkidini, her türlü Meclis

tenkidini istifade edilecek kaynak olarak telâkki etmekte ve ona tahammülü Devlet mesuliyetinin esaslarından biri saymaktadır. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Muhterem arkadaşlarım, eğer zaıf, eğer yumuşak idare yapılan her hangi bir haksız ve kanunsuz hareketi adalete tevdi etmek ve onun neticesine saygı ile intizar etmek ise, Hükümet bu za'fı bir şeref telâkki eder. (*Bravo, sesleri, alkışlar*) Eğer zaıf, birtakım hoşumuza gitmeyen ve bizi üzen hareketlerle karışı müsamaha ile hareket etmek ve kanundan ayrılmıyarak o hareketi yapanlara karşı çeşitli idari ve zecri tedbirler kullanmamak ise biz bu yolda devam etmekten kendimizi mutlu saymaktayız. Hiç kimsenin üzerinde mânevi tazyik, idari tazyik, malî tazyik yapmıyacağız ve bu yolu denemeyeceğiz. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Muhterem arkadaşlarım, idarenin bu çeşidi hakikaten güçtür. Ben siyasi hayatımda idarenin çok kolay zecri çeşitlerini görmüş ve onun kolaylıklarını ve bazan da insan ve beşerî zaıf karşısında Zevkli taraflarını da bilmiş bir insanım. Ama bunlar artık geride kalmıştır; arkadaşlar. Vatandaşları inandırarak, vatandaşlara sevgi aşılayarak, vatandaşları birleştirerek idare etmenin usullerini ve yollarını bulmak ve bunlara kendimizi alıştırmak mecburiyetindeyiz. (*Alkışlar, "Bravo" sesleri*)

Muhterem arkadaşlarım; önümüzde çetin bir seçim imtihanı vardır. Seçimler her yerde güç, zor, bazan da karşı karşıya kırıcı safhalar arz eder. Bunlara da alışacağız ve emin olmak lâzımdır ki, bu hususta asil Türk Milletinin hayli tecrübesi vardır.

Neden endişe ediyoruz arkadaşlar? Eğer seçimde vatandaşın reyine uzanacak ellerden korkuyorsak hiç şüphe etmeyiniz ki, o elleri bizzat vatandaşın eli kıracaktır. (*"Bravo", sesleri, alkışlar*)

Seçimin iffetinin emanet edildiği Türk Hâkimi ise, bize şimdiye kadar gösterdiği celâdet ve samimiyetle en büyük teminattır. (*Bravo sesleri*)

Seçimin bu yolda tahakkuk etmesi için Dördüncü Koalisyon Hükümeti şeref sözü vermiştir.

Bu sözü tutacak ve bu sözü başaracaktır. (*Bravo sesleri*)

Seçimin Türk Milletine yaraşır seviyede tahakkuk etmesi için bütün parti liderlerine ve parti mensuplarına hitabetmek isterim. Eğer seçim tarihinde aziz milletin parlak istikbalini tahakkuk ettirmeyi arzu ediyorsanız, birbirinize yardım ediniz. Zararlı olabilecek ve vatandaş birbirine kırılgan hale getirecek birtakım vasıtaları kullanmazsanız, şuna emin olunuz ki, vatandaş en mesut bir seçim için bir bayram havası içinde hazırlığını yapmış, beklemektedir. (*Alkışlar*) Biz politikacılar temsil ettiğimiz milyonlarca vatandaş külesinin saadetini temin etmek için en büyük fırsatla ve tarihin en büyük mesuliyeti ile karşı karşıyayız. Bunu iyi veya kötü kullanmak elinizdedir. Vicdanınız neyi emrederse o yolda hareket etmek için tarihî fırsat karşısında bulunmaktasınız.

Muhterem arkadaşlarım; bu noktaya gelmişken bir hususu arz etmek ve tesbit etmek isterim. Sayın Cumhurbaşkanımız, 5 Temmuz tarihinde İstanbul'da Florya Köşkünde yaptığı basın konferansında bizim yanıımızda, derneklerin fahrî başkanlığını, siyasi hareketlere tevessül ettikleri sebebiyle devam ettiremeyeceğini beyan etmiş ve bu kararını bugün tesbit ederek ilân etmiş bulunmaktadır. Sayın Cumhurbaşkanının bu kararı almasında en büyük esas Cumhurbaşkanlığı makamına tamamen tetabuk eden mutlak bitaraflığını muhafaza etmek gayesi ve arzusundan ibarettir. Cumhurbaşkanımızın bu

hareketi bizim vazifemizi kolaylaştırmaktadır arkadaşlarım. Her hangi bir dernek seçim sathında vatandaşın arasında özlediğimiz muhabbetti işbirliğinin ve siyasi kanaatini serbestçe izhar edebilme hakkının karşısına dikilir ve onu ihlâl etmeye yeltenirse karşısında Hükümeti bütün mücehhez olduğu kanunlarla bulacaktır. Ve biz seçimin en hafif bir şekilde tahakkuk edebilmesi için vazifemizi sonuna kadar yapacağız. *(Alkışlar)* Bu derneğin Adalet Partisi tarafından kurulduğu hakkında da iki kelime ile mâruzâtta bulunmak; isterim.

Muhterem arkadaşlarım, bizdeki resmî malûmata göre ve bütün dernekler üzerinde yaptığımız çalışmaların bize ifade ettiğine göre, bu derneğin kurucuları partili partisiz birçok vatandaşlardan mürekkeptir. Bu derneğin kurucusu olarak yapılan müracaat her hangi bir parti adına yapılmamıştır. Partinin, Adalet Partisinin, bu derneğin seçim esnasında her hangi bir menfi hareketi olursa Hükümetiniz o hareketin de karşısında olacaktır. *(Bravo sesleri)* Hükümeti teşkil eden dört kanat partinin Hükümeti olarak kendisini telâkki etmemekte, bu aziz milletin, otuz milyonun Hükümeti ve otuz milyonun hizmetkârı olarak kendisini saymaktadır. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Muhterem arkadaşlarım; Yüce Meclise, Hükümetimize gösterdiği yardımlardan dolayı tekrar teşekkür ederken bu kapanış celsenizde itimadınıza mazhar olarak karşınızda Hükümet olarak bulunmanın şerefini taşıdığımızdan dolayı kendimizi bahtiyar saymaktayız.

Yüce Meclisinizi hürmetle selâmlarken, Türk Milleti için mesut bir seçimin en yakın bir zamanda tesit edilmesi temennisi ile huzurunuzdan ayrılıyorum.²⁷ *(Bravo sesleri, sürekli alkışlar)*

²⁷ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Dönem 1, Cilt 43, Birleşim 147, Sayfa 541-543*

SÜLEYMAN DEMİREL

Türkiye Cumhuriyetinin 12. Başbakanı

BİYOGRAFİ

SÜLEYMAN SAMİ DEMİREL

(1924 Isparta)

Türkiye Cumhuriyeti 12. Başbakanı, 30, 31, 32, 39, 41, 43. Hükümet Başkanı

Süleyman Sami Demirel

İlköğrenimini doğduğu köyde, ortaokul ve liseyi Isparta ve Afyonkarahisar'da bitirdi. 1949'da İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'nden inşaat yüksek mühendisi olarak mezun oldu.

1950'de Elektrik İşleri Etüd İdaresi'nde görev aldı. Araştırmalar yapmak üzere ABD'ye gönderildi. 1953'de yurda dönerek, Seyhan Barajı inşaatında proje mühendisi olarak göreve başladı 1954'de Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü'nde Barajlar Dairesi Başkanlığı'na atandı. 1955'de DSİ Genel Müdürlüğü'ne tayin edildi. Bu arada Eisenhower Vakfı bursiyeri olarak yeniden ABD'ye gitti. 1960'da askerlik görevi nedeniyle genel müdürlük görevinden ayrıldı. 1962-1964 yılları arasında serbest müşavir-mühendis olarak çalıştı. Aynı yıllarda ODTÜ'de inşaat mühendisliği alanında dersler verdi. Boğaziçi Köprüsü'nün ilk projesini (1954) hazırlayan, ABD'nin uluslararası mühendislik ve müteahhitlik firması Morrison Knudsen Inc.'in Türkiye temsilciliğini üstlendi.

1962'de Adalet Partisi'ne girdi. Aynı yıl yapılan I. Kongre'de genel idare kuruluna seçildi. AP'lilerin af kampanyası sonucunda eski cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın 22 Mart 1963'te şartlı olarak serbest bırakılması üzerine Ankara'da meydana gelen olaylar sırasında AP genel merkezinin saldırıya uğraması üzerine aktif siyasetten çekildi.

Haziran 1964'te siyasete tekrar dönerek 28 Kasım 1964 tarihinde yapılan Adalet Partisi genel kongresinde genel başkan seçildi. İsmet İnönü hükümetinin düşürülmesinden sonra Şubat 1965'te kurulan Ürgüplü Hükümetinde (29. Cumhuriyet Hükümeti) TBMM dışından başbakan yardımcısı ve devlet bakanı olarak görev aldı.

1965 Genel Seçimleri'nde, Isparta milletvekili olarak ilk kez TBMM'ye girdi. 27 Ekim 1965'te, 30. Cumhuriyeti Hükümeti'ni kurarak Türkiye'nin 12. başbakanı oldu.

1965-92 yılları arasında kurduğu 7 Hükümete başkanlık yaptı.

10 Ekim 1969 genel seçimlerinde de AP yüzde 48 oy alarak yine tek başına iktidar olarak, II. Demirel hükümetini kurdu (3 Kasım 1969).

8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın 17 Nisan 1993 tarihinde vefatından sonra, 16 Mayıs 1993'de Türkiye'nin 9. Cumhurbaşkanı olarak seçildi. Görev süresinin sona ermesi üzerine, 16 Mayıs 2000'de, görevinden ayrıldı.

I. DEMİREL HÜKÜMETİ DÖNEMİ
30. Cumhuriyet Hükümeti
(27 Ekim 1965- 3 Kasım 1969)

03 Kasım 1965 Çarşamba

30. Cumhuriyet Hükümeti (I. Demirel Hükümeti) Programının Millet Meclisine Sunuş Konuşması

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, gündemimizin birinci maddesinde Başkanlık Divanı üyelerinin seçimi vardır. Bakanlar Kurulu programının Millet Meclisinde okunmasını mütaakip Cumhuriyet Senatosunda da okunması lâzım geldiğinden gündemin ikinci maddesinin birinci maddeden evvel müzakeresi hususunu tasvibinize sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler...

Kabul edilmiştir.

Bakanlar Kurulunun programını okumak üzere Sayın Başbakan buyursun. *(Başbakan Süleyman Demirel, soldan şiddetli alkışlar ve “bravo” sesleri arasında küsüye geldi)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Değerli Milletvekilleri,

Anayasa hükümlerine göre, Yüksek Meclisinize Hükümet Programını arz etmek için huzurunuzda bulunuyorum.

Programımızın tafsilatına girişmeden evvel, Hükümetimizin gelecekteki her türlü çalışmalarına ruh ve hayat verecek olan müşterek inançlarımız ve temel ilkelerimiz üzerinde kısaca durmaklığımıza yüksek müsaadelerinizi rica edeceğim.

Muhterem Milletvekilleri,

Adalet Partisi; Anayasamızın teminat altına aldığı bütün temel hak ve hürriyetleri, millî müesseselerimizi korumayı, Türk Milletine huzuru, refahı, saadeti, affı, müsamahayı ve kardeşliği vad ederek iktidara gelmiş bulunmaktadır. *(Soldan alkışlar)*

Hiç şüphe yoktur ki her Hükümetin başlıca görevi olan bu vecibeler ve Türk Milletinin en tabii hakkı olan bu nimetler; ancak hep birlikte göğüsleyeceğimiz gayret ve faaliyetler neticesinde elde edilebilir. Biz; bir intikal devriminin mübalağalı, tezatlı, kırıcı hadiselerinin bütün tesirleri ve neticeleriyle kapanmış olduğuna yürekten inanmaktayız. *(Soldan alkışlar)* Türkiye’ye aydınlık ve ümit dolu yeni bir devir başlamıştır. Bu devir, millî müesseselerimizle birlikte parti ve zümre farkı gütmeden bütün vatandaşlarımızın müşterek eseri olarak yaratılacak ve yaşayacaktır.

Hükümetimizin siyasî alandaki başlıca gayreti, bu güzel neticeyi istihsal etmek, Türkiye’mizi içte ve dışta kuvvetli, istikrarlı, itibarlı bir Hükümet, geleceğinden emin olarak yaşayan insanlarla dolu bir ülke haline getirmek için gereken bütün tedbirleri almak olacaktır.

Muhterem Milletvekilleri,

İçinde bulunduğumuz şartların ve böyle bir devirde iktidar olmanın ne kadar büyük bir ağırlık ve sorumluluk taşıdığını tamamiyle müdrik bulunuyoruz. Vazifede başarıya ulaşabilmek için dayandığımız tek kuvvet; büyük Türk Milletinin gösterdiği geniş güven ve eşsiz teveccühtür. *(Soldan alkışlar)* Ayrıca birlikte millet hizmetine girdiğimiz şu kutsal çatı altında, beraber çalışmak imkânına kavuştuğumuz siyasî partilerimizin; yapısı tenkidlerinden, yerinde ikazlarından güç alacağımıza eminiz.

Engin bir demokrasi tecrübesiyle olgunlaşan büyük milletimizin basiretli davranışı sayesinde, tam bir dürüstlük ve seviyeli bir mücadele içinde geçen 10 Ekim seçimleri sonunda, Anayasamızın, partileri, demokratik rejimimizin vazgeçilmez unsurları olarak değerlendiren hükümlerinin siyasî hayatımızda bütün şümülü ile inikâsını görmek, Türk demokrasi tarihinin en önemli ve pek şerefli bir dönüm noktası olmuştur. Bu hususu şükran ve iftiharla belirtmeyi zevkli bir vazife saymaktayız.

Sayın Milletvekilleri,

Programımızın izahına geçerken her şeyden evvel açıklanacak husus, Atatürk ilkelerine ve 27 Mayıs inkılabına dayanan ve millî iradenin tasvibine mazhar olan Anayasamızın ruhu ve metni ile hâkim kılmanın şaşmaz hedefimiz olduğudur. Demokratik düzenin ve Türk Devletinin temeli olan Atatürk devrimlerini her yönü ile korumayı en başta gelen bir ödev saymaktayız.

Büyük Atatürk'ün bizlere emanet ettiği demokratik Cumhuriyet, *"Hâkimiyet Kayıtsız Şartsız Milletindir"* düsturu üstünde yükselmektedir. Hürriyetin nimetlerinden faydalanarak, haysiyetli, rahat ve korkusuz bir hayat sürebilmek; ancak bütün medeni toplumların mümeyiz vasfı haline gelen demokratik rejim içinde mümkündür. Bu sebeple yurdumuzda hürriyet rejiminin arızasız işlemesi, bütün meselelerin düğüm noktasıdır.

Atatürk devrimlerinin özü olan; hür, Batılı ve medeni bir toplum düzeni kurabilme hedefi, düşünce ve davranışlarımızın en kıymetli ilham kaynağıdır. Demokratik Anayasamızın getirdiği hürriyet müesseselerini yaşatmak ve geliştirmek, hareketlerimize rehber olacak en kutsal ödevler arasındadır. İktidar veya muhalefet olarak siyasî partilerin birbirlerini tamamlıyan görevleri olduğuna inanıyoruz.

Bütün siyasî teşekküllerin Anayasa sınırları ve demokratik gelenekler ve usuller içinde, asgari bazı müşterekler etrafında ittifak etmelerini, hürriyet düzeni ve demokratik rejimin başarısı için temel bir şart olarak görmekteyiz. Bu sebeptir ki; artık rejim meselesini, sistem ve siyasî düzen davasını tartışma sınırı dışında tutmak gerektiğine inanıyoruz. Hangi siyasî görüşe sahibolursak olalım, birbirimize tahammül etmek, birbirimizin fikir ve davranışlarına karşı müsamahalı olmak gerektiğine inanıyoruz.

Sayın Milletvekilleri,

Devletin başlıca görevinin vatandaşın can ve mal emniyetini, seyahat ve çalışma hürriyetini teminat altına almak, yurdun emniyet ve asayişini gereği gibi korumak olduğunda kesin bir inanca sahip bulunan Hükümetimiz, bu konuda gerekli bütün tedbiri alacaktır.

Emniyet ve asayiş bahsinde halkın idari makamlarla, polis ve jandarma ile işbirliği yaparak karşılıklı güven ve yardımlaşma atmosferine girmesi emniyet ve asayiş tesisi bakımından son derece önemlidir. Emniyet kuvvetlerimizin, polis ve jandarmanın otoritesini takviye etmek, halkla münasebetlerinde karşılıklı saygı ve güven hislerini kuvvetlendirmek, şehir merkezlerinde ve yurdun ücra bölgelerinde yetersiz olan kadrolarını artırmak gerekmektedir.

İdarenin tarafsızlığı hususundaki inancı vatandaşlar ve Devlet memurları indinde tartışılmasına imkân olmayan bir kanaat halinde yerleştirmek daima titizlikle göz önünde bulunduracağımız bir husus olacaktır.

Türk milleti mahdud kaynaklarından ayırdığı paylarla kamu hizmetlerinin görülebilmesi için büyük fedakârlıklara katlanmaktadır. Kamu sektörünün cari masrafları, bütçemizin ve millî gelirimizin önemli bir kısmını kapsamaktadır. Devlet kadrolarımızın da iyi yetişmiş, faziletli ve çalışkan birçok eleman mevcuttur. Buna rağmen, vatandaş Devlet hizmetlerinin yeterli şekilde görülmediğinden yakınmaktadır. Cari masrafların, kalkınmamızı zorlaştıran ve Devlet hizmetlerini çok pahalı bir faaliyet haline getiren mahiyeti devamlı bir şikâyet konusu olmuştur. Devlet memurları, otorite ve rehberlik noksanından, ya da çalışkan ve teşebbüs sahibi elemanların teşvik edilmeyip, aksine takibata maruz bırakılmaları endişesinden, pasif ve atıl duruma girmişlerdir. Tarafsız, kaliteli teknisyenler olarak kamu hizmetini başarı ile yürütmek azminde olan memur kütlesinin, partizan bir zihniyet taşıyan idareler tarafından rağbet ve itibar görmemesi, Devlet dairelerinde moral çöküntüsü yaratmıştır. *(Soldan alkışlar)*

Millet hizmetinde ve kanunların emrinde bulunan memur kütlesine, hizmet emniyeti getirilecektir. İdare mekanizması içinde; vicdani ve mesleki kanaatini hür bir şekilde ifade eden memurların güven içinde bulunmaları, millet sevgisi ve hizmet şevki içinde vazifelerini görebilmeleri, tarafsız idare anlayışımızın tabii bir sonucudur. *(Soldan bravo sesleri)*

Bütün bu aksaklıkların giderilmesi, idarenin yeni baştan düzenlenmesini gerektirmekle beraber, aynı zamanda genel ortamın manevi ve psikolojik havasının değiştirilmesi ile mümkün olacaktır.

İdari hayatımızı güçleştiren, işlerimizi geciktiren çok masraf, büyük gayret sarfi ile az hasıla temin eden formaliteleri gidermek ve kuruluş hatalarını düzeltmek her işi merkezîyetçilikte arayan bir zihniyet yerine kanun sınırları içinde muhtar mahalli idareleri geliştirerek vatandaş hizmetinin sürat ve suhuletle görülmesi yolunda gerekli reformları memleket gerçeklerine ve ihtiyaçlarına uygun bir şekilde ve kısa zamanda tahakkuk ettirmek; gayelerimizin başında gelmektedir.

Bu cümleden olarak girişmeyi düşündüğümüz, idareyi ve idari metotları yeniden düzenleme çalışmaları çerçevesi içinde, lüzumsuz ve sıkıcı formaliteleri bertaraf ederek vatandaşın günlük hayatına ve Devletle olan temaslarına ferahlık getirecek bir “kırtasiyecilikle savaş” programının uygulamasına en kısa zamanda başlayacağız. Bu yolda alınacak tedbirleri, idare mekanizması içinde çok muhtaç bulunduğumuz geniş tasarruflara da yol açacağı muhakkaktır.

Bünyemizde sinsi sinsi yaşadığı öteden beri bilinen fakat son zamanlarda açıkça harekete geçtiği görülen her türlü zararlı cereyanlardan, bilhassa komünizme yönelmiş faaliyetlerden, rejimimizin ve cemiyet nizamının zedelenmemesi için kanunlarımızı gaye ve ruhuna uygun olarak tatbik etmek, Anayasadan doğan hürriyetleri, hürriyeti yok etmek yolunda bulunmaya asla meydan ve imkân vermemek en önemli vazifemiz olacaktır. *(Alkışlar)* Anayasamızın Türk Milletinin tümü için öngördüğü sosyal adalet ve sosyal güvenlik tedbirlerinin gerçekleştirilmesini bu konunun en müessir devası olarak görmekteyiz. Bu meyanda Hükümetimizin hangi alanda olursa olsun, her türlü suiistimallerle mücadele etmeye kesin şekilde kararlı olduğunu belirtmeyi lüzumlu görmekteyiz. *(Alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri,

Milli eğitim politikamızın temeli; vatandaşın bir kütle halinde kalkınabilmesine, maddi ve manevi hayatını teçhiz ederek ve millî şuuru hâkim kılarak yetiştirmesine yardım etmektir.

Milli eğitim davası, Türkiye’de hürriyet rejiminin ve demokratik düzenin temelini besleyen bir kaynak olduğu kadar, memleket kalkınmasının en güçlü vasıtalarından biridir. Bunun için her şeyden önce temel eğitim meselesini halletmek, düşük olan okuryazar oranını yükseltmek gerekmektedir. Temel eğitime paralel olarak orta öğretim, teknik eğitim ve yükseköğretim faaliyetlerini de geliştirmek zorundayız. Bu arada yetişkinlerin eğitimi de ihmal etmemek mevkiindeyiz.

Bütün köylerin okula kavuşturulması, ilköğretim kadrosuna yeter sayıda öğretmen yetiştirilmesi için gereken tedbirler alınacaktır. Öğretmenlerin hayat şartları, maddi ve manevi ihtiyaçları yakından takibedilecektir. Kabiliyetli köy çocuklarının öğretime devam edebilmesi, muhtaç durumda olanlara Devletin yardım elini uzatabilmesi için parasız yatılı öğrenci adedini süratle artıracğıız.

Orta öğretimin öğretmen ihtiyacını karşılayabilmek için yetişmiş elemanların meslekte kalmasını sağlayacak her türlü tedbiri alacağız ve öğretmen yetiştirecek okulların adedini artıracğıız.

Üniversite ve yüksekokullara devam etmeyip mesleki ve teknik alanlara gitmek isteyen gençlerimiz için teknik öğretim müesseselerini takviye edecek ve adedlerini artıracğıız.

Sanayi ve iş hayatıyla mesleki ve teknik öğretimin işbirliğini sağlayacağız. Mahalli sanatların geliştirilmesine ve turizm eğitimine önem vereceğiz. Memleketimizin çok muhtacolduğu elektrik, elektronik, tekstil, matbaa, petrol kimyası gibi elemanları yetiştireceğiz.

İmam-Hatip Okulları, Mesleki Orta ve Teknik Okul mezunlarına yükseköğretim imkânlarını açık tutarak kabiliyetlerini geliştirmelerini sağlayacağız.

Sayın Milletvekilleri,

Üniversite ve yükseköğretim kurumları ile bu kurumlarda çalışan öğretim üyelerine her bakımdan destek olmak en önemli görevlerimizi arasındadır.

Üniversite öğretim üyelerinin, asistanlardan başlayarak tazminat meselelerini tatminkâr bir şekilde halletmek, mesleğe yeterli elemanların girmesini ve bu meslekte kalmasını teşvik etmek için hiçbir fedakârlıktan çekinmiyeceğiz.

Üniversite ve yükseköğrenim gençliğini hayat sıkıntısından kurtarmak, sıhhi, rahat ve ucuz öğrenci yurtlarına kavuşturmak, yetişmekte olan gençliğin boş zamanlarını değerlendirmek, kütüphane ve kitap meselelerini halletmek, muhtaç durumda olanlara burs imkânlarını artırmak mevcutları kifayetli hale getirmek Türk gençliğinin memlekete yararlı, geleceği güvenle bakan birer vatandaş olarak yetişmesini sağlamak için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamak kesin kararımızdır.

Yeniden üniversite ve yükseköğretim müesseseleri kurmak üzere derhal hazırlıklara başlayacağız. Büyük bir ihtiyaca cevap veren ve modern prensiplere dayanılarak kurulan Atatürk Üniversitesi ile Karadeniz Teknik Üniversitesinin noksanlarını tamamlayarak kadrolarını süratle dolduracağız

Üniversiteler ve araştırma enstitüleriyle çeşitli Devlet dairelerinin iş birliği yapmasını teşvik edeceğiz. Ve tabii ki araştırmaların genişlemesi yoluyla ilim adamlarımızdan memleket meselelerinin çözümünde geniş ölçüde faydalanacağız.

Mevcut üniversitelerimizi modern manâda eğitim yapacak şekilde dershaneler, laboratuvarlar, deneme çiftlikleri, ders ve araştırma malzemesi ile teçhiz etmenin zaruret olduğuna inanıyoruz.

Bu arada üniversitelerimizin yarım kalmış inşaatlarının tamamlanmasını ön planda tutacağız.

Üniversitelerdeki malî mevzuattaki formaliteleri basitleştirmenin yollarını arayacağız.

Bölge tiyatrolarının faaliyete geçmesi için gereken tedbirleri süratle alacağız.

Yüce Meclisin değerli üyeleri,

Hükümetimiz, vicdan ve din hürriyetini bütün vatandaşlarımızın tabii ve kutsal hakları olarak görür; bu hakların da diğer tabii haklar gibi Anayasamızın teminatı altında bulunduğuna inanır. Din hürriyeti ile sıkı sıkıya bağlı olarak ibadet serbestliğinin de vatandaşın en tabi hakları arasında yer aldığı kanaatinde dir.

Anayasamızın laiklik prensibini; vatandaşın dini ihtiyaçlarını baskı altında tutan, din ve ibadet hürriyetini, din eğitimini kısıtlayan bir çerçeve içerisinde mütalaa etmek mümkün değildir. Bütün medeni memleketlerde olduğu gibi, iktisadi ve kültürel alanda süratle mesafe alan memleketimizde de, manevi inanç ihtiyacını karşılayacak şekilde din eğitimine önem vereceğiz. Modern hayatın icaplarına uygun, kültür seviyesi yüksek vatandaş kütlelerini tatmin edecek, iyi eğitim görmüş din adamlarının yetişmesine gayret edeceğiz. Gördükleri hizmetin önemi ve yetiştirilmeleri için katlanılmış fedakârlıklarla mütenasibolarak, hayat şartlarını ıslah edecek tedbirleri alacağız.

633 sayılı Kanunla Diyanet İşleri Teşkilatına yeni ve hakiki hüviyeti verilecektir. Teşkilat Kanununun süratle tatbikine geçilerek din görevlilerinin her türlü sıkıntılarına son verilmesi, Teşkilat Kanununun tatbikatta güçlük çıkaran hükümlerinin acele değiştirilmesi tedbirlerine başvurulması ve aydın din adamlarının yeterli vasıf ve sayıda yetiştirilmesi üzerinde önemle duracağımız konulardandır.

Sayın Milletvekilleri,

Batı dünyasında olduğu gibi kamu hizmetleri ve çeşitli sosyal hizmetlerin görülmesinde büyük rol oynayan vakıf tesis ve benzeri hayır müesseselerinin geliştirilmesine çalışılacaktır. Bunun için kanunlarımıza gerekli hükümler konacak, vatandaşlarımızda vakıf yapma arzusu teşvik edilecektir.

Spor hem eğitim, hem de beden sağlığı bakımından çok önemli bir vasıttır. Gençliğin ruh ve beden sağlığı bakımından çok önemli bir vasıttır. Gençliğin ruh ve beden eğitiminde, spordan daha geniş şekilde faydalanması gerektiğine kaaniyiz. Vatandaşların her yaşta spor faaliyetinde bulunabilmeleri için, Devlet ve mahalli idarelerimizin daha fazla gayret göstermesi lazımdır.

Bunun için güreş ve binicilik gibi millî sporlarımızla birlikte, gençliğin ve halkın spor ihtiyaçlarını karşılayacak tesisler genişletilecek ve yayılacaktır. Amatör sporculuk teşvik edilecektir.

Bunun için mevzuat alanında gereken tedbirler alınacak, malî kaynaklar aranacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Son 20 yılda Türk basınında önemli değişimler ve gelişmeler meydana gelmiş, Türk basını çetin problemlerle karşı karşıya kalmıştır. Devletin basın hürriyetine gölge düşürmeden, bu meselelerin çözümlenmesinde ona yardımcı olması gerektiğine inanıyoruz. Hür cemiyet düzeninin ve demokratik sistemin en büyük teminatı olan basınımıza her bakımdan destek olmak, bizim için en büyük mazhariyet olacaktır.

Basın mensuplarının sosyal güvenlik ihtiyaçlarına uygun tedbirleri, bu arada işsizlik sigortası konmasını mevzuatımıza ithal edeceğiz.

Bugün tazminat hükümleri dolayısıyla basın iş kolunda görülen iş ve işçi seyyaliyetinin ortadan kalkması, hem işverenlere hem de fikir işçilerine türlü güçlükler çıkarmaktadır. Buna daha teminat verici çareler aranacaktır.

Gazetelerin yatırım malları ve kâğıt sağlamadaki müşkülleri ele alınacak, bir yandan kâğıt sanayiinin geliştirilmesine çalışılırken, öte yandan ithalat ve kredi kolaylıkları temin edilecektir.

Gazete tevzii işini daha süratli, istikrarlı ve rasyonel bir hale getirmek için Devlet bu alanda da gerekli destek ve yardım gösterecektir.

Basınla ilgili suçların affı lüzumuna kaniyiz.

Sayın Milletvekilleri,

Anayasamızın kabul eylediği temel hak ve hürriyetleri tahribetmek amacını güden her türlü tahriklerin sürat ve isabetle önlenmesini teminin, bir taraftan mevcut mevzuata vuzuh vermek ve diğer taraftan usul ve teşkilat kanunlarında icabeden değişiklikleri sağlamak maksadıyla gerekli kanun tasarıları süratle hazırlanacaktır.

Milletvekilleri seçiminde nispi temsil usulünü muhafaza etmekle beraber son uygulamada açıkça görülen mahzurları önliyecek ve Senato seçimlerini ekseriyet usulüne iade edecek değişiklikleri tasarı halinde Yüce Meclise sunmak kararındayız. *(Soldan alkışlar)* Aynı zamanda memleketimizi her yıl seçim tansiyonunda tutan bugünkü fiili durumu bir düzene sokarak hiç olmazsa iki senede bir seçim yapılmasını mümkün kılacak şekilde mevzuatı ıslah etmek yoluna gideceğiz.

Adaletin süratli ve az masraflı olarak gerçekleşmesi için, usulle ilgili hükümlerde gerekli değişiklikler yapılacaktır.

Yargıtay Kanununun, mahkemeler ve bakanlık merkez kuruluşu ile adalet camiasına dâhil diğer teşekküllere ait mevzuatın şimdiye kadar yapılan tatbikattan alınan neticelerden de faydalanılarak gözden geçirilmesi suretiyle gerekli kanun tasarıları hazırlanacaktır.

Hâkim ve savcılarla diğer adalet memurlarının çalışmalarının verimli olmasını, yetiştirilmelerini ve mesleklerinin şeref ve itibarını sağlayacak ve hizmetlerinin önemi ile mütenasip hayat şartlarını temin eyliyecek özel hükümleri kapsıyan kanun çalışmalarına başlanacaktır.

Ceza infaz sistemimizin esası; içtimai adalet fikrine dayanan ve Garp memleketlerinde çoktan beri tatbik edilip suçların önlenmesinde müspet sonuçlar vermiş olan ve ifadesini, ceza ve terhip yerine ıslah ve terbiye şeklinde bulan bir sistem olacaktır.

Gerek meşruten ve gerekse bihakkın tahliye edilen hükümlülere, ikamet edecekleri mahalde iş temin etmek ve meşruten tahliye müddetleri içerisinde hükümlülere daimi surette nezaret altında bulundurmamak ve kendilerini cemiyete intibak ettirmek hususunda her türlü yardımı yapmak maksadıyla patronaj müessesesinin kurulmasına biran evvel tevessül edilecektir. *(Soldan bravo sesleri ve alkışlar)* Şumüllü memleket gerçeklerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak tesbit edilecek bir af kanunu tasarısı hazırlanacaktır. *(Soldan bravo sesleri ve alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri,

Maliye politikamızın hedefleri, hızlı kalkınmaya yardım edecek şekilde millî tasarrufları artırma, ekonominin enflasyon ve deflasyon gibi dengesizliğe sürüklenmesini önleme ve artan millî gelirin vatandaşlar arasında, sosyal adalet prensiplerine uygun olarak dağıtılmasına yardımcı olmaktır.

Vasıtalı ve vasıtasız vergi sistemlerimizi verimleri, etkileri ve tatbikat neticeleri bakımlarından esaslı bir incelemeden geçirmek kararındayız. Bu tetkikler sırasında vergi sistemlerimizin modern vergi esaslarına uygunluklarının ve verimliliklerinin araştırılması, bunların serbest teşebbüse alanına ve genellikle üretimin artması üzerine yaptıkları olumsuz etkiler varsa teşhis ve tesbit edilerek bertaraf edilmeleri hususları üzerinde durmak amacımızdır.

Bu arada Vergi Usul Kanunu ve vergi kaza sistemimizin ıslahı çarelerinin de araştırılması gerektiğine kaniyiz. Vergi mükelleflerini lüzumsuz yere sıktığı, şüphe ve güvensizlik yarattığı bu tetkiklerle tesbit edilecek tatbikat ve usuller behemahal değiştirilecektir. Vatandaşların Devletle olan malî münasebetlerinde karşılıklı anlayışın, itimadın, hüsnüniyetin esas ve hâkim olması lazım geldiğine inanmaktayız.

Vergi Usul Kanunumuzda bir otokontrol müessesesi olarak ihdas edilmiş olmasına rağmen, ticari mahremiyeti selbeder bir mahiyet gösteren, psikolojik etkileriyle tatbikine başlanıldığı tarihten bu yana mükellef zümreleri üzerinde geniş çapta huzursuzlukların, endişe ve güvensizliklerin husule gelmesine sebebiyet vermiş olan “servet beyanı” müessesesi yerine vergi ziyanını önleyecek müessir ve ilmi tedbirler getirilmesi lüzumuna kaaniyiz. *(Soldan alkışlar)* Dar gelirli vatandaşlar ile işçi ücretlerinden alınmakta olan tasarruf bonoları tamamen kaldırılacaktır. *(Soldan bravo sesleri ve alkışlar)* Bu arada Hazinesinin malî takati elverdiği anda tasarruf bonoları müessesesine son vereceğiz.

Yıldan yıla, kamu harcamalarının hem hacim, hem de millî gelire nisbetle yüzdesinin artmasını önlemek, yüksek masraflı ve maliyetli bir bütçe politikasına son vermek azmindeyiz. Bu suretle, amme idaresini ucuzlatacak, Devlet masraflarının iktisadi kalkınmamız üzerindeki yükünü hafifletmeye gayret sarf edeceğiz.

Vatandaşın verdiği vergilerle milyarlarca lira değerinde kaynakları sinesinde toplamış olan İktisadi Devlet Teşebbüslerini daha verimli çalıştıracak, iktisadi kalkınmamıza yardım edecek şekilde kaynak yaratmalarını temin edeceğiz. Bunun için, bu müesseseleri yeterli eleman ve idarecilerle takviye lüzumuna inanıyoruz.

İktisadi Devlet Teşekkülleri arasında, Devlet kontrolü altında bulunmasına lüzum kalmıyanlardan başlayarak, bunların tedricen ve imkân olursa bir holding halinde halkın kontrol ve mülkiyetine geçmesini sağlayacağız.

Bu suretle elde edilecek yeni kaynaklarla, daha önce ve iktisadi kalkınmamızı kamçılama bakımından, daha dinamik sektörlerde yatırımlara gideceğiz.

Sanayileşme alanında, hızla mesafe alan bazı memleketlerin yaptığı gibi, vatandaşın katıldığı ortaklıklar kurarak, tamamen özel sektör prensipleriyle çalışan kurumların, sermaye kaynaklarını takviye edecek şekilde, karma teşekküllerin kurulmasını teşvik edeceğiz.

Çeyrek asır önce, değişik şartlar altında, esasları konmuş olduğu halde bugüne kadar anaçatısı bir türlü değişmemiş olan, döviz kontrol mevzuatımızı ve Türk parasını koruma mekanizmasını yeniden ele alacağız.

Cari muameleler ve sermaye hareketleri kalemlerindeki kontrol ve tahditleri, tediye bilançomuzu ıslah ettiğimiz nisbette yumuşatıp serbestleştireceğiz. Dış âlemle olan münasebetlerimizi tanzim eden mevzuata seyyaliyet vereceğiz.

Maliye politikamızı, amme masrafları yönünden, kalabalık ve gelir seviyesi düşük vatandaşların eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve ulaştırma gibi ihtiyaçlarını daha geniş ölçüde karşılayabilecek şekilde tanzim edeceğiz.

Gelir kaynakları, yüklendikleri hizmetleri ödemeye yetmeyen mahalli idarelerle, belediyelerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere, Devlet bütçesinden gereken yardımları yapacağız.

Para ve kredi politikasında, memleketin iç malî istikrarını muhafaza edecek, kalkınmanın muhtacolduğu ödeme vasıtalarını yeterli hacimde, ekonominin emrine hazır tutacak bir yol takibedeceğiz.

Merkez Bankamızın kredi kontrol vasıtalarını, geçmiş tecrübelerin ışığı altında yeniden düzenliyecek ve takviye edeceğiz. Merkez Bankamızın kredi müesseseleri, iş âlemi ve Devlet maliyesiyle olan bağlarını takviye edeceğiz.

Ticari kredilerle, orta vadeli ve uzun vadeli kredi mekanizmaları ve müesseseleri arasındaki dayanışma ve işbirliğini artıracamız; sanayi, ulaştırma, madencilik, ziraat gibi alanlarda ihtiyaç duyulan uzun vadeli kredilerin, bol ve düşük faizli bir şekilde yatırım yapacaklara temin edilmesi için, mevcut müesseseleri malî ve teknik yönlerden kuvvetlendirecek ve yenilerinin, açılması için tedbirler alacağız.

Sayın Milletvekilleri,

İktisadi kalkınmamızın ancak hürriyet içinde gerçekleştirilebileceğine inanıyoruz. Maddi ve iktisadi alanda elde edilecek başarıların, hürriyet ve adaletin hâkim olduğu, medeni ve demokratik bir toplumda gerçek değerini bulabileceği kanısındayız.

İktisadi kalkınma gayretlerimizin hedefi; fert başına düşen geliri süratle artırma yanında, zümreler ve bölgelerarasındaki dengeyi gerçekleştirme, iktisadi ve sosyal düzenimizin istikrarını koruyabilmelidir. İktisadi kalkınma bahanesiyle fertleri siyasî otoritenin birer kölesi haline getiren onu, üzerinde fütursuzca işlenebilecek bir hammadde telakki eden totaliter düşüncesinin şiddetle karşısındayız. *(Soldan bravo sesleri ve alkışlar)*

Bizim refah devleti anlayışımız kendi gerçeklerimizden ve tarihi tecrübelerimizden mülhem bir düşünce ve metoda dayanmaktadır. Modern Türk Devletinin yolu, 19'ncü yüzyıl kapitalizminin Batı âleminde bile çoktan terk edilmiş metodlarından tamamen

farklı olacaktır. Bu yol, aynı zamanda, dogmatik sosyalizm ve komünizm, milletlere neye mal olduğu bugün daha iyi görülen ve girift meseleleri çözmede yetersizliği tecrübelerle sabit olan katı inanç ve sisteminden de farklıdır. Bu sebeptendir ki, toplumun hürriyetlerini refah ve mutluluğunu her alanda geliştirmek arzusu ile hareket eden hükümetlerin, fertle Devleti birbirinin karşısına koyarak değil, her ikisini birbirine yardımcı iki varlık olarak gören bir zihniyetle çalışmaları lüzumuna inanıyoruz. *(Soldan bravo sesleri ve alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri,

Refah devleti anlayışımız iktisadi bünyemizin karma ekonomi esasına dayanmasından ilham almaktadır. Karma ekonomiyi tam bir devletçilik veya kolektivizme geçişin bir safhası olarak kabul eden görüşün karşısındayız. Dünyada her ekonomi karmadır. Bizim karma ekonomi anlayışımıza göre, Devlet faaliyeti ve kamu sektörü vatandaşın mutluluk ve refaha ulaşma çabasında ona yardımcı olmak, onu desteklemek zorunluğundadır. Bugün ulaştığımız gelişme safhası, tabii ve beşeri kaynaklarımızın zenginliği, iş hayatında yetişmiş müteşebbislerimiz, Türkiye’de büyük işlerin görülebilmesi için Devletin birleştirici ve bağlayıcı bir rol oynamasını zaruri kılmaktadır.

Vatandaş gayretlerini iktisadi kalkınma hamlemizde en geniş cephede seferber edebilmek için karma ekonomi bünyemizde Devlet ve vatandaşın birbirine rakip, birbirini köstekliyen iki menfi unsur gibi değil birbirine yardımcı, birbirini tamamlayan iki müspet unsur olarak faaliyette bulunmaları şarttır.

Temeli, vatandaşın hür karar verme ve kazanma gayretine dayanan karma ekonomi sistemimizde, kalkınmamızın planlı bir şekilde daha rasyonel ve daha süratli devam ettirilebileceğine kaaniyiz.

Sayın Milletvekilleri,

Planlı kalkınma; bir Anayasa müessesesi olduğu gibi demokratik plan tekniğinin iktisadi kalkınmada çok müessir bir metot olduğu inancındayız.

Planı, rasyonel bir iktisadi politika takibedebilmenin en tesirli vasıtası olarak görüyoruz. Demokratik memleketlerdeki planlama ile devletçilik arasında ne tatbikat, ne de mantık ve nazariye yönünde, her hangi bir bağ bulunmadığı kanaatindeyiz. Planı, Devletçiliğin tabii bir sonucu olarak gören düşünce tarzı, millî hayatımız bakımından son derece faydalı ve zaruri bir mekanizma olan plan fikri için, zararlı bir davranıştır. *(Soldan alkışlar)*

Plan; biçildiği şekilde giyilmesi gereken bir dar ceket değildir. Planı, sorumsuzluk, hareketsizlik ve vatandaş ihtiyaçlarına sırt çevirmenin bir bahanesi sayan görüşe katılmıyoruz.

Planı, halkın benimsiyeceği, seveceği, gönüllü olarak işbirliği arzusu duyacağı bir millî vesika olarak kabul ediyor, plan hedeflerinin halka, işçiye, müteşebbise, idareciye geleceğin imkânlarını ve icraatını bugünden haber veren bir faaliyet muhtırası olarak mütalaa ediyoruz. Planın bir karamsarlık ve ümitsizlik vesilesi değil, bir şevk ve heyecan kaynağı olmasını arzu ediyoruz.

Demokratik bir düzende ve piyasa mekanizmasına dayanan bir iktisadi bünye içinde planlama özel sektör için yol gösterici, aydınlatıcı ve teşvik edici olmalıdır. Emredici

planın, demokratik ilkeler ve Anayasa düzeni ile bağdaşması mümkün değildir. Plan, ancak amme sektörü için bağlayıcı ve emredici bir nitelik kazanabilir. İktisadi planlamayı ekonomimizin çeşitli sektörleri arasında karşılıklı münasebetleri daha iyi görmek ve takibedebilmek, çelişmeleri önlemek, bütün millî ekonomi için, rakam, istatistik ve hesaba dayanan ilmi tahlillerden faydalanmanın bir vasıtası olarak mütalaa ediyoruz. Planlamayı, en iyi yetişmiş uzmanlarla takviye etmek, istatistik ve iktisadi haber alma servislerimizi süratle ıslah etmek ve geliştirmek azmindeyiz.

Özel sektör için yapılan planlama hazırlıklarında, özel sektör ve işçi temsilcileri ile geniş ölçüde danışma ve işbirliği yapılması gerektiğine inanıyoruz.

Sayın Milletvekilleri,

Türkiye'nin süratle sanayileşmesi iktisat politikamızın temellerinden biri olacaktır. Halen memleketimizde süratli bir sanayileşme hamlesi için zemin çok müsait durumdadır. Bu müsait ortamda sanayi alanındaki, yatırım ve teşebbüsleri teşvik etmek ve hızlandırmak için bazı tamamlayıcı tedbirlere ihtiyaç vardır.

Bu maksatla sanayi bölgeleri kurularak, bu bölgelerde yatırım yapanlara ucuz arsa ve bina temin edilecektir.

Sanayi kalkınma bankalarının yalnız kredi açma değil, fakat bilhassa yeni müteşebbislere, risk sermayesine katılma suretiyle de, yardımcı olan hizmetler görmesi uygun olacaktır.

Uzun ve orta vadeli sanayi kredi müesseselerinin sanayiciye yakın bir şekilde faaliyette bulunmaları için yeniden sanayi götürülecek bölgelerde şubeler açmalarını teşvik edeceğiz.

Sanayileşmemizin ilerlemesinde ve özel teşebbüs alanında büyük yatırımların gerçekleşmesine yardımcı bir vasıta olarak sermaye piyasalarının kurulmasına ve geliştirilmesine çalışacağız. Bunun için iktisadi istikrar ve para değerinin korunması, tasarrufların teşviki, sermaye piyasasında likidite ve emniyetin sağlanması, halkın hisse senedi ve tahvil almaya teşvik şirketleri gibi yardımcı müesseselerin geliştirilmesi, menkul kıymetler borsasının yeterli hale sokulması gibi çeşitli tedbirler alınacaktır.

İstişare ve danışma servisleri teşkil edilecek; prototipler geliştirilerek standardizasyon temin edilecek ve çeşitli alanlarda araştırma yapmak üzere etüt büroları kurulacaktır.

Müteşebbisler ve idareciler için yetiştirme ve olgunlaşma kursları açılacaktır; sanayicilerimize pazarlama dış piyasalar alım satım işleri ve genel konjonktür hakkında lüzumlu bilgiler verilecektir.

Yüce Meclisin Sayın Üyeleri,

Memlekette geniş bir kitle teşkil eden, üretim ve el emeğinin değerlendirilmesinde son derece önemli rol oynayan el sanatları ve küçük sanayi alanında çalışan esnafın dertleri ve meseleleriyle meşgul olmak başlıca görevlerimizdendir. *(Soldan alkışlar)*

Bunun için Halk Bankası gibi kurumların imkânlarını takviye etmek, sanayi siteleri kurularak küçük sanatkârın makine ve alet ihtiyaçlarını ve donatımını kolaylaştıracak tedbirler almak, hammaddesini ucuz elde etmesine yardım etmek, pazarlama ve ihracat hususunda kendisine önyak olmak, el sanatlarının teşviki ve tanıtılması amacıyla

sergiler açmak, imalatın kalitesini kontrol için prototipler tesbit etmek, esnaf ve sanatkârların birer meskene ve dükkâna kavuşmalarında gereken bütün yardımları yapmak ve nihayet bu zümreyi sosyal güvenlik teşkilatı içine alarak yarınından emin bir hale getirmek, takibedeceğimiz politikanın esaslarını teşkil edecektir. Bu arada çimento, şeker, kâğıt ve gübre fabrikalarımızın tevsi çalışmalarına devam edilecek, gerekenlerin sayıları artırılacaktır. Bu arada Makine Kimya Endüstrisi Kurumunun Milli Savunma ihtiyaçlarını karşılayacak ve yurdun makina sanayiine hizmet edecek şekilde gerekli malî ve hukuki tedbirleri alınacaktır.

Dış ticaret dengemizi düzeltmede diğer önemli bir faktör de ithalat mallarının yurt içinde istihsal ve imalatının artırılmasıdır. Akaryakıt, demir-çelik, motorlu nakil vasıtaları, petrol sanayii, alüminyum sanayii kimya ve kâğıt sanayii gibi çeşitli alanlarda daha büyük yatırımlara giderek ithalat mallarını ikame etmeye yarıyacak döviz tasarrufu ile ilgili tedbirleri alacağız. Üçüncü bir demir-çelik fabrikası kurulması için derhal çalışmalara başlayacağız. Kalkınma planımızda ithalat ikamesi hedeflerini gerçekleştirecek düzeltmeler yapılacaktır. *(Soldan alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri,

Vatandaşın istikbal endişesinden kurtulması sosyal güvenlik idealimizin temelidir. Bilhassa emek ve alın teriyle geçinen işçiler, tabii şartlar ve afetler karşısında emeklerinin heba olmasıyla karşı karşıya bulunan çiftçiler, geçimini zor temin eden küçük esnaf, sosyal güvenlik hizmetlerinden faydalanarak yarınlarından endişesiz bir hayat sürebilmelidir. Bütün vatandaşlarımız ihtiyarlık ve hastalık gibi şahsi hayatlarında karşılaşacakları güçlük ve sıkıntıları sosyal sigortaları yardımıyla yenebilmelidir.

İşsizlik sigortası tesis edilecek kimsesiz çocuklarla, dul, emekli, yetim, ihtiyar ve sakatların durumlarıyla yakından ilgilenilecek, bunların sıkıntıdan kurtarılmaları için gereken tedbirler alınacaktır.

Son yıllarda mülk ve servetlerini geride bırakarak anayurda gelmiş olan göçmen vatandaşlarımızın dert ve davalariyle yakından ilgilenilecek, haklarının alınması için ciddi teşebbüslere girişilecek, hayatlarını yeniden düzenleyebilmeleri için her türlü yardım yapılacaktır.

Bize göre sosyal adalet, fakirlik ve sefalette vatandaşların eşit durumda olmaları ve ya, bu duruma getirilmeleri değil, artan gelir ve yükselen refahtan herkesin kabiliyeti ve gördüğü hizmet oranında adil bir pay almasıdır. *(Soldan bravo sesleri ve alkışlar)*

Mülkiyeti ortadan kaldırarak, servet düşmanlığı yaparak, biriken gelir ve sermayeyi Devlet zoruyla fertler arasında bölmeye kalkarak, sosyal adaleti sağlama çabaları, bugün en doktriner ülkelerde bile terk edilmiştir. *(Soldan bravo sesleri ve alkışlar)* Sosyal adaleti gerçekleştirmek için modern devletin elinde müterakki vergiler, halk kütleleri yararına genişleyen kamu faaliyetleri, hür sendikacılık ve kolektif pazarlıkla ücretlerin tesbiti ve kârdan pay alınması gibi birçok vasıtalar mevcuttur. Mülkiyet imkânlarını geniş kütleler arasında yayan çeşitli tedbirler, memlekette üretim şevkini ve kazanç arzusunu baltalamadan, fertler arasında daha adil bir gelir ve servet dağılımını mümkün kılmıştır.

En büyük adaletsizlik ve eşitsizliğin, işsizlik olduğuna şüphe yoktur. Binaenaleyh, iş hacmi yaratan, kütlelere iş imkânları açan bir politikanın, toplumumuzda en büyük ıstırap kaynağı ve en büyük eşitsizlik vesilesi teşkil eden işsizliği durduracak bir politika olduğuna inanıyoruz. *(Soldan bravo sesleri ve alkışlar)*

Biz; sosyal adaleti, doktrin açısından nazari birtakım sözler çerçevesinde değil, fakat mütevazı, fakir halk yığınlarının günlük acil dert ve davalariyle samimi, gerçekçi bir tutumla meşgul olma meselesi olarak görüyoruz.

Sayın Milletvekilleri,

Bölgeler arasında gelişme farklarını azaltmak, kalkınmamızın sosyal adalet içinde ve dengeli bir şekilde gerçekleştirilmesinin tabii bir icabıdır.

Yurdun birçok bölgelerinde; özellikle, Doğu ve Güney-Doğu Anadolu'da, hayat ve yaşayış şartları bakımından büyük farklar mevcuttur. Fakir bölgelerde yaşayan halkımızın daha müreffeh hale getirilmesi, iş imkânlarına kavuşturulması, bu bölgelerde yapılacak alt yapı tesisleri ve sanayi yatırımlarının hızlandırılmasıyla mümkün olacaktır. Bunun için sinai yatırımlarını teşvik edecek şekilde, yatırım indirimi nisbetleri ayarlanacak ve teknik eğitim ve öğretim gibi vasıtalarla bu bölge halkının yaşama ve eğitim seviyeleri yükseltilecektir.

Sınır bölgelerinde yaşayan vatandaşların özel durumları dikkate alınacak, bu bölgelere hükümetçe daha büyük ilgi gösterilecektir.

Muhterem Milletvekilleri, yurt ekonomisinin gelişmesinde büyük bir tesiri olan karayollarımızın, demiryollarımızın, limanlarımızın ve hava meydanlarımızın ıslah ve genişletilmesine büyük önem verilecektir.

Asya ile Avrupa arasında karayolu irtibatını sağlamada önemli bir vazifesi olacak olan İstanbul Boğazı Köprüsü projesinin gerçekleşmesi nazarı itibara alınacaktır. *(Soldan bravo sesleri ve alkışlar)*

Van Gölünün iki tarafındaki Feribot tesisleri ile Van-İran hududu demiryolunun inşaatına hızla devam olunacaktır.

Üç tarafı denizle çevrili yurdumuzun kalkınmasında önemli bir unsur saydığımız balıkçı barınaklarının en kısa zamanda gerçekleştirilmesine çalışılacaktır.

Muhtelif Bakanlıklara ait binaların lüks ve israftan uzak fakat ihtiyacı karşılayacak şekil ve sağlamlıkta tamamlanmasına gayret edilecek ve bu binaların yokluğundan dolayı her yıl ödenmekte olan milyonlarca lira tutarındaki kira bedellerinden tasarruf sağlanmış olacaktır.

Bu görevlerin yerine getirilmesinde sürat ve verimliliği artırmak ve günün ihtiyaçlarını karşılamak üzere Bayındırlık Bakanlığı ve Karayolları Genel müdürlüğü için kuruluş ve görev kanun tasarıları hazırlanacak ve Yüce Meclisin tasvibine sunulacaktır.

Muhterem Milletvekilleri,

Ulaştırma alanında gayemiz, taşıma ve haberleşme sistemlerini; ucuz, emniyetli ve süratli bir ulaştırmayı temin edecek, artan ihtiyaçlara cevap verecek ve özellikle turizmin gelişmesinde kolaylık sağlayacak tarzda, ıslah, tevsî ve tanzim etmektir.

Değişik taşıma neveleri arasında birbirini besleyen ve tamamlayan bir düzen kurmak, ekonomik ve sosyal maliyet yönünden toplum için, en avantajlı şartları yaratmak üzere; temel bir Taşıma kanunu tasarısı hazırlanarak yüce meclislere sunulacaktır.

Türk Havayolları iç hatlarda ihtiyacı daha iyi karşılayacak hale getirilecek, dış hatlarda ise faaliyet yönü kesin olarak tesbit edilerek uçak ve teçhizat ihtiyacı plan ve programa bağlanarak uygulanmasına geçilecektir.

Demiryollarında tarife politikasının rasyonel bir millî ulaştırma politikasıyla koordine hale getirilmesine çalışacak, müteharrik malzemenin adedinin artırılmasıyla yol şebekesinin bakımına itina edilecektir.

Denizyollarında filomuzun gençleştirilmesi için yurdumuzdaki gemi inşa kapasitesini genişletecek, milletlerarası ulaştırmada kullanılan gemilerimizin döviz ihtiyaçlarını tanzim eden mevzuatı basitleştirecek, yurda döviz kazandıran armatörlerimize gereken destek temin edilecektir.

Üzerinde önemle duracağımız bir konu da, yurdumuzda telekomünikasyon sanayiinin biran evvel kurulmasıdır. Bu husustaki çalışmaları kısa zamanda ikmal ederek tesisleri vatandaş hizmetine açmak başta gelen vazifemiz olacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Dış ticaretimizin kesintisiz ve tıkanıklığa uğramadan devamı iktisadi kalkınmamızda son derece önemli bir rol oynayacaktır. Bu sebeple ihracat kapasitemizi artıracak, döviz kazanma imkânlarımızı takviye döviz masraflarından tasarruf temin edecek ve netice itibariyle dış ticaret dengesizliğini süratle ortadan kaldıracak gayretler sarf etmek, Hükümetimizin üzerinde hassasiyetle duracağı bir konu olacaktır.

Sanayi mamulleri için vergi iadesi, ucuz faiz, ihracat kazançlarında vergi indirimi, ihraç mallarımızın pazarlanmasında ve dış piyasalarda tanıtılmasında gerekli tedbirler süratle alınacaktır.

Taze meyve ve sebze ihracatıyla, konserveçiliğin teşviki için ihtisal ve imalatı başlıyarak, sevkiyat ve pazarlamaya kadar ihracat faaliyetinin her safhasında Devlet yardımcı olacaktır. Mecliste bulunan *"Tütün Ekicileri Tarım Satış Kooperatifi"* kanun tasarısının kanunlaşmasına çalışılacaktır.

Sayın Milletvekilleri;

Başka milletlerin tarihi tecrübeleri, aynı zamanda bizzat kendi tecrübelerimiz iktisadi kalkınmamızda yabancı sermayenin rolünü ve faydasını açıkça göstermiştir. Tarihte hiçbir millet Otarsı prensibiyle hızlı bir kalkınmayı başaramamıştır. Bugün az gelişmiş ülkelerin hemen hepsi, şu veya bu bloktan dış yardım ve yabancı sermaye temin ederek, gelişmelerini hızlandırma gayreti içindedirler. Buna son zamanlarda, bazı kollektivist Doğu Avrupa memleketlerinin dahi katıldığına ve Batı ülkelerinden sermaye tedarik edebilmek için, gayret sarf ettiklerine şahit oluyoruz.

İktisadi kalkınmamızın bugünkü safhasında yüksek bir kalkınma hızı gerçekleştirebilmek, büyük bir yatırım hacmine ulaşabilmek için iç kaynaklarımıza dörtte bir veya beşte bir nisbetinde, döviz olarak sağlanan yabancı sermayenin eklenmesi gerekmektedir. Bu sebeple Türkiye daha bir süre yabancı sermayeden faydalanmaya devam etmeye mecburdur. Esasen bugün gelişme seviyesi ne olursa olsun iktisadi şövenizme ve sınırlarını dış ticarete, dış sermaye akımına kapatan, otarsık bir politika hiçbir yerde takip edilmemektedir.

Türkiye'nin bugün, katılmış olduğu GAAT "Milletlerarası Ticaret ve Tarifeler Andlaşması" Milletlerarası Para Fonu, Avrupa İktisadi Kalkınma Teşkilatı "OECD" Ortak Pazar gibi kuruluş ve müesseselerin ana hedefleri, milletimizin iktisadi alanda diğer memleketlerle en geniş hacimde iktisadi işbirliğinde bulunmasını öngörmektedir.

İktisadi gelişme hızlandıkça yabancı sermaye hareketleri de, hudutlar arasında daha geniş şekilde cereyan etmektedir. Binaenaleyh memleketimizde bazı çevrelerin tahrik etmeye çalıştığı, yabancı sermaye aleyhtarlığı ne kısa vadeli kalkınma hamlelerimiz ne de uzun vadeli olarak katılmaya hazırlandığımız Ortak Pazar gibi milletlerarası iktisadi birliklerin kuruluş hedeflerle bağdaşabilir.

Türkiye, iktisadi kalkınmasını süratlendirebilmek için dış ticaretini hızla geliştirmek, tediye açıklarını dengeye getirerek, döviz rezervlerini takviye etmek zorundadır. Döviz rezervleri müsait bir seviyeye çıkma temayülü göstermeye başlayınca, cari muamelelerden, sermaye hareketlerine doğru döviz kontrolleri tedricen azaltılacak ve Türkiye serbest bir iktisat düzenini kamçılایıcı dinamik şartlar içinde çalışmaya başlayacaktır.

Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, Türkiye'nin dış ticaret dengesini tesis edecek istikamette uygulanacaktır. Bu kanunla memlekete gelecek yabancı özel sermaye bilhassa ihracatımızı teşvik edecek ve ithalatımızı ikame edecek alanlara doğru yöneltilecektir. Belirli bir süre içerisinde dışarıya transfer edilecek kârlar, getirilen sermaye ile orantılı bir şekilde tesbit edilecek ve kâr bakiyelerinin memleket içerisinde yatırıma çevrilmesi temin edilecektir.

Yabancı sermaye aleyhtarlığını, memleketin kalkınma hızını yavaşlatan, çeşitli alanlarda memleketimizde sanayiın süratli bir şekilde kurulmasını önliyen, Türkiye'nin Batı dünyasıyla iktisadi, ticari ve teknik alanda daha sıkı bağlar kurmasını istemiyen bir davranış olarak mütalaa ediyoruz.

Bugün dünyada kalkınma hızı ve refah seviyesi itibariyle en dinamik bölge haline gelen Ortak Pazar camiasına, tam olarak katılabilmemiz için istihsal organizasyonu ve sanayimizin süratli bir bünye değişikliği geçirmesi gerekmektedir. İçinde bulunduğumuz intikal devresinde sanayimizi standartlar ve maliyet seviyesi bakımından, ortaklık camiası içindeki rekabete başarı ile dayanabilecek hale getirmek için gerekli tedbirler alınacaktır. Ucuz hammadde ve iş gücü gibi, nispi avantajlara sahibolduğumuz endüstri alanlarını süratle geliştirip, Ortak Pazar memleketleriyle olan ihracatımızın geliştirilmesine çalışılacaktır. Tarım ürünleri ve diğer hammadde ihracatlarımızın Ortak Pazardaki evsaf ve standartlara uygun bir şekilde üretimi ve pazarlanması imkânları bulunacaktır.

Yüce Meclisin Sayın Üyeleri;

Petrol politikamızın temeli, memleketin petrol ve petrol ürünleri ihtiyacının bir an önce tamamen millî kaynaklarımızdan karşılanması, petrol ithalatı yüzünden dışarıya ödenmekte olan büyük meblağların tasarrufu ve Türkiye'nin kısa zamanda ham ve işlenmiş petrol ile petrol ürünleri ihraceden bir ülke haline gelmesidir.

Bu hedefleri gerçekleştirmek amacıyla, petrol kaynaklarımız; mili menfaatlerin gerektirdiği bütün tedbirler alınarak, geliştirilecektir.

Petrol rezervlerinin tesbiti, aranması, üretimi, nakli, işlenmesi ve dağıtımı gibi faaliyet alanlarına yeterli ve verimli yatırımlar yapılması teşvik edilecektir.

İşlenmiş petrol ithal etmemek, ham petrolü ise, menfaatlerimize en uygun pazarlardan satınalabilmek için yeni bir millî rafineri kurulacaktır.

Petrol Kanununun uygulanmasında, tesbit edilen güçlükler giderilecek, vuzuhsuz noktalara açıklık verilerek, ekonomimize en yararlı hale getirilecektir.

Petrol Dairesi, görevini tam ve eksiksiz yapacak şekilde takviye edilecektir.

Yerli üretimimiz millî ihtiyaçları karşılayacak seviyeye ulaşınca kadar, ithal etmek zorunda kalacağımız ham petrol, mümkün olan en uygun fiyatlarla satın alınacaktır.

Petrol sanayii artıklarının değerlendirilmesi için Petro-Kimya ve suni gübre endüstrisi yatırımlarına öncelik verilecektir. Petro-boru hattının inşaatı, kısa zamanda tamamlanarak, kara yolu taşımasıyla sınırlanmış bulunan yerli petrol üretimimiz, süratle artırılacaktır.

İşletme ve satışta, Devletle özel teşebbüsün yan yana bulunduğu petrol sanayiindeki, teşekküllere şart ve imkân eşitliği sağlanacaktır.

Değerli Milletvekilleri;

Memleketimiz, yer yer değişik formasyonlar dolayısıyla birçok maden bölgelerini ve çok çeşitli madenleri ihtiva etmektedir. Maden rezervi bakımından geniş imkânlarımız mevcuttur.

Madenciliğimizin inkişafı her şeyden önce, mevzuatın mükemmelliği ve tatbikatın pürüzsüzlüğüne bağlıdır. Maden ihtilafları madenciliğimizin gelişmesinde son derece menfi rol oynamaktadır. Aynı zamanda teknik bilgi noksanı, finansman kıfayetsizliği ve nakliye zorlukları da, büyük engel teşkil etmektedir. Bu sebeple, maden mevzuatımızı ve tatbikatını asrımızın, hukuk, iktisat, işletmecilik, ticaret ve sanayi anlayışına uygun hale getirmek şarttır. Bunun için yeni maden kanunu, böyle bir anlayış içinde en kısa zamanda huzuruza getirilecektir.

Yeni kanunla maden kaynaklarımızın kısa zamanda ve verimli bir şekilde işletilebilmesi için maden sahasında sürat, emniyet ve serbest rekabet sağlanarak, devamlılık, çeşitli yardım ve kolaylıklar temin edilecek ve ilgililere her türlü bilgi hazırlanacaktır.

Dünya konjonktörü yakından takibedilerek, bu şartlara süratle intibak edilmesi için maden haklarının verilme şekillerinde değişiklikler yapılacak ve teşkilat buna göre ıslah edilecektir.

Ham cevher yerine, mamul veya yarı mamul cevher ihracı imkânları hazırlanacak ve gerekli tedbirler alınacaktır.

İç ulaştırmada malzeme ve makina tedarikinde sürat, kolaylık ve ucuzluk temin edilecektir.

Uzun vadeli ve düşük faizli maden kredisi meselesi, bütün yönleriyle ele alınıp, kısa zamanda halledilecektir. Bu maksatla bir Maden Bankası kurulacaktır.

Maden rezervlerimizin tesbiti için gerekli bütün yatırımlar gerçekleştirilecek ve lüzumlu geniş teşkilat süratle kurulacaktır.

Kömür meselesi özellikle ele alınarak, kötü işletmecilik önlenecek, yetersiz küçük işletmeler yerine, yüksek randımanlı ve kapasiteli modern işletmeler ikame edilecektir.

Linyit konusu, çeşitli yönleriyle incelenip, yatakların işletilmesi ve istihsalin kullanılmasında yeni esaslar ve teknikler getirilecektir.

Çeşitli bakımlardan büyük zararlara sebeb olan, odun ve tezek gibi yakıtların yerine, kömür ve petrol artıkları gibi, ticari yakıtların ikame edilebilmesi için, yakıt cinsinden kullanma şekline, kullanma cihazından fiyat durumuna kadar meseleyi etraflı bir şekilde ele alan, uzun vadeli bir program yapılacaktır. Büyük şehirlerimizin dumansız yakıt ihtiyacı üzerine önemle durulacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Memleketimizin sermaye, tabiat ve insan gücü kaynaklarını tam ve yeterli bir şekilde kullanarak üretim kapasitemizi artırmak iktisadi kalkınmamızı hızlandırmak, yeni iş sahaları açarak her yıl artan işgücüne verimli ve kazançlı iş imkânları temin etmek çalışma politikamızın temelidir.

Yurt dışına gitmiş olan işçilerimizin bilgi ve görgülerini artırmalarını, kazançlarını memlekete göndererek döviz rezervlerimizi takviye etmelerini faydalı görmekteyiz. Hem yurt dışında çalışmak isteyen işçilerimizin bu arzularını süratle gerçekleştirmek, hem de yurt dışındaki hayatlarını tanzim ederek ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gereken tedbirleri alacağız. Yabancı ülkelerde çalışan işçilerimizin ailelerine bakmak ve yardım etmek, dini ihtiyaçlarını karşılamak, eğitim meselelerini halletmek amacı ile bulundukları memleketlerin hükümetleriyle gereken temaslar yapılacak, kendilerinin huzur ve güvenle çalışabilmeleri için bütün gayret sarf edilecektir. Yurda dönerlerken kendilerini teşkilatlandırmak, tasarruflarını değerlendirmekte ve memlekette kurmak istedikleri iş alanlarında, Devlet olarak, kendilerine gereken bütün yardım ve kolaylık gösterilecektir.

İşçilerimizin artan millî gelirden hisselerini alabilmeleri için, millî ekonomide yıllık prodüktivite artışı nisbetinde, ücretlerini yükseltecek bir millî gelir ve ücret politikası takibedeceğiz. Artan millî refahtan işçi kütlesinin hak ettiği payı alabilmesinde hür sendikacılığın oynadığı önemli rolü bilmekteyiz. İşçilerimizi işverenlerle toplu sözleşmelerde kuvvetli pazarlık gücüne sahip kılacak olan işçi teşekküllerini ve hür sendikaları haklı isteklerinde ve faaliyetlerinde daima destekliyeceğiz.

Kanun ve kamu düzeni sınırları içinde çalışan sendikaların faaliyetlerine müdahale edilmesine göz yummayacak, aynı zamanda sendikaların siyasî maksatlar için kullanılmasına, kamu düzenini bozmak amacı ile istismar edilmesine asla müsaade etmiyeceğiz. *(Soldan Alkışlar)* İşçi ve işveren arasında çıkan anlaşmazlıkların barış yolu ile çözümlenmesine gayret sarf edecek, Hükümetin çalışanla çalıştıran arasında tarafsızlığını korumasına, iyi niyetli bir aracı gibi davranmasına bilhassa itina edeceğiz.

Tarım iş kanununun çıkarılmasına çalışacağız.

Sosyal sigorta sistemimizi son çalışma meclisinin kararları ışığında ıslah etmek için gereken tedbirleri alacağız.

Seri iş mahkemeleri kurulmasına çalışacağız.

Tarım işçilerinin sosyal sigortalar sistemi ve çalışma mevzuatı hükümleri kapsamına alınması yönünde gereken hazırlıkları yapacağız. İşsizlik sigortasının biran evvel gerçekleştirilmesi için çalışmalara derhal başlamak kararındayız.

İşçilerin teknik bilgilerini artırmaları, daha yüksek kazanç elde edecek alanlara yönelmeleri, iş yerlerinde daha verimli çalışma metodları uygulayabilmeleri için, Devlet yardımı ile kurslar, stajlar ve eğitim faaliyetlerine hız vereceğiz.

İşçileri, rahat ve sıhhi yuvalara kavuşturan işçi meskenleri yapımını süratlendirecek ve memleketimizin sosyal şartlarına uygun bir statüye getirmeye çalışacağız.

İşçilerin gelirlerini, hisse senedi gibi kaynaklardan gelecek kazançlarla takviye etmelerine ve servetin toplum içinde tıpkı Batı dünyasında olduğu gibi, daha geniş vatandaş zümreleri arasında dağıtılmasını uygun bulmaktayız. Bunun için işçilerimizin anonim şirket ortaklıklarına katılmalarını, toplu sözleşmelerle kârdan kendilerine hisse verilmesini, bu hisselerin nakit hisse senedi veya tahvil gibi karşılıklarla ödenmesi usullerini denemenin isabetli bir yol olacağına kaaniyiz.

El emeği ile geçinen meslek mensuplarının, sosyal sigortalardan faydalandırılmalarını sağlamak muhtacoldukları alet ve vasıtalara bizzat sahip kılınmalarını teşvik etmek ve bu hususta gereken tedbirleri alarak, kendilerine yardımcı olmak kararındayız. Her şoförün kendi vasıtasına sahibolabilmesi için gerekli malî destek ve kredi temini işini süratle ele alacağız. *(Soldan Alkışlar)*

Çalışma Bakanlığı Teşkilat Kanunu ile Sosyal Sigortalar Teşkilat kanunları ıslah edilecektir. Sosyal Sigortalar Kanunundaki aksaklıklar giderilerek diğer emekli sandıklarına bağlı işçiler ile sosyal sigortalara bağlı işçilerin emeklilik hakları arasındaki dengesizliğin ıslahına çalışılacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Sağlık politikamızda ana hedef, halkın sağlık seviyesini yükseltmek olacaktır.

Bu amaca varmak için alacağımız tedbirleri şöylece özetleyebiliriz:

Koruyucu hekimlik hizmetinin geliştirilmesine öncelik verecek, tedavi hekimliği hizmetini bunun tamamlayıcı unsuru olarak yürüteceğiz.

Memleketimizin sosyal, ekonomik şart ve imkânları göz önünde bulundurularak sağlık hizmetlerini vatandaşın ayağına götüren sistemlerin uygulanması ve aksaklıkların giderilmesi faaliyetlerine devam edilecektir.

Kamu sektöründe hasta tedavi hizmetlerinin bir elden idaresinin yurt sağlık hizmetlerinin düzenli ve ekonomik yürütülmesi yönünden daha faydalı olacağına inanıyoruz.

Tedavi kurumlarının standartlarını yükseltecek ve yatak sayısını malî imkânlarımız ölçüsünde artıracğız.

Özel teşebbüsün hastane yapmasını teşvik edici tedbirler almaya ve sağlık sigortasına geniş halk kütlesinin kademeli şekilde katılmasını sağlamaya gayret edeceğiz.

Sağlık hizmetlerinde çalışan hekim ve yardımcı sağlık personeli yeter sayıda değildir. Çeşitli imkânlardan faydalanarak yeter sayı ve nitelikte personel yetiştirilecek ve yurt sathına dengeli bir şekilde dağılmalarını sağlamak için gerekli tedbirleri alacağız.

Yurt dışından ilaç ithalini, yerli sanayii koruyan bir anlayış içinde düzenleyeceğiz.

Korunmaya muhtaç çocukların, işgücünü kaybeden sakatların ve yaşlıların sosyal durumlarının düzeltilmesi için malî imkânlarımız ölçüsünde gereken tedbirleri alacağız.

Sayın Milletvekilleri,

Türk iktisadiyatının kurtuluşunu en az, tarım ve sanayiimiz kadar turizm davasının hallinde görmekteyiz.

Turizm endüstrisinin iptidai maddesi olan güneş, deniz, tabii güzellikler ve tarihi kalıntılar itibarı ile memleketimiz büyük zenginlikler arz etmektedir.

Bütün mesele, bunları işleyerek dünyada her yıl sayıları milyonlarca artan müstehlik kütlelere arz etmekten ibarettir.

Bu itibarla turizm endüstrisini; idari, teknik ve ekonomik üniteleri ile ahenk içinde işleyen yeni bir kuruluşa tevdi etmek kararındayız. Bu müesseseye ait statü süratle hazırlanacak, 6086 sayılı Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu ile 265 sayılı Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Teşkilat Kanununun tadili yoluna gidilecektir.

Bu yeni kuruluş içinde, halen işlemez halde bulunan ve Devlete yük olan Turizm Bankası ile gene iflas halinde olan Turist Seyahat Anonim Ortaklığı hayatiyet kazanacaklardır.

Mevzuat tedbirleri olarak ve müsbet planlar hazırlayarak yabancı sermaye piyasasına süratle girmeye çalışacağız. Devletin kredi ve yardım politikasında kütle turizmine cevap veren tesisler tercih edilecektir.

Yurt dışı teşkilatı memur statüsünden çıkarılarak, turiste seyahatinin her safhasında doğrudan doğruya hizmet eden ticari karakterde bir kuruluş haline getirilecektir. Büyük israflara yol açan büroların adedleri azaltılacaktır.

Tanıtma teşkilatının faaliyet sahasını turizm mevzuuna inhisar ettirmeye, propaganda malzemesi gerek miktar, gerekse evsaf bakımından üstün bir seviyeye çıkarılmaya çalışılacaktır.

Ele alacağımız büyük projelerden biri; işçilerimizin senelik ücretli izinlerini aileleri ile birlikte geçirebilecekleri tatil köyleri ile plaj siteleri kurmak olacaktır.

Kurulacak bu tesislerin mevsimin muayyen bir kısmında aynı iş kolunda çalışan yabancı işçilere tahsis edilmesi sağlanacaktır. Bu suretle sosyal turizm mevzuunda ciddi bir merhale aşılabileceği gibi döviz temini imkânı da doğmuş olacaktır.

Bu mevzuda işçi sendikaları, özel idare ve belediyelerle işbirliği sağlanacaktır.

Anadolu Ajansının eskimiş ve işlemez halde bulunan statüsü hukuki bir revizyona tabi tutulacak ve Ajans modern habercilik tekniğinin gerektirdiği imkânlarla kavuşturulacaktır. Devlet radyolarının Anayasa hükümlerine aykırı ve millî politika ile çelişmeli ve kamu düzeni bakımından zararlı bir şekilde faaliyette bulunmasını önleyecek tedbirler alınacaktır... *(Soldan bravo sesleri ve alkışlar)* Radyo istasyonları takviye edilecektir.

TRT Kurumu Kanununun geçmiş tahkikatından doğan şikâyetler göz önüne alınarak Anayasamızın emrettiği muhtariyetini zedelemeksizin tadili cihetine gidilecektir.

Televizyonun eğitim değeri yüksek bir yayın vasıtası olduğuna inanıyoruz.

Bu sebeple Türkiye’de televizyonu en kısa zamanda gerçekleştirmek kararındayız.

Sayın Milletvekilleri,

Gümrükler mevzuatını uluslararası ekonomik, ticari, sosyal ve turistik ilişkilerin seyrine paralel olarak ve günün şart ve icaplarını karşılayacak şekilde hemen ıslah etmek zaruretine inanıyoruz. Gümrüklerde bekliyen mal mevzuu millî ekonomimizi göz önünde bulundurmak suretiyle kısa zamanda halledilecektir. 33 senelik tatbikatı

olan Kaçakçılığın Men ve Takibi hakkındaki Kanunun kifayetli bir hale getirilmesi için vakı çalışmalar hızlandırılacaktır. Ekonomik, sosyal ve kültürel sebeplere bağlı olan kaçakçılığın önlenmesi hususunda gerekli tedbirler alınacaktır.

Tekel Genel Müdürlüğünün iştigal mevzularının başında gelen ve dış ticaretimizde sağladığı döviz bakımından ehemmiyeti bariz olan tütünün dış satış imkânlarının artırılması ve yeni pazarlar bulunması konularında gerekli çalışmalar yapılacak, iyi tütün istihsalı teşvik olunacak, fiyat politikası ile dünya piyasaları rekabeti sağlanacaktır. Bu gayeye ulaşmak üzere, ruhsat usulüne ait hükümleri ihtiva eden “Tütün ve Tütün Tekeli Kanunu” Yüksek Meclise sunulacaktır.

Evvelki senelerde olduğu gibi Devletin nam ve hesabına destekleme mubayaalarına devam olunacaktır.

Mevcut fabrika kapasiteleri günden güne artan yaş çay yaprağı istihsalini işleme imkânına malik olmadığı cihetle yeniden çay fabrikalarının yapılmasına tevessül olunacak ve 1965 bütçesine tahsisatı konulmuş olan üç yeni çay fabrikası işletmeye açılacak, çay paketleme tesisinin inşasının ikmaline ve işletmeye açılmasına gayret sarf olunacaktır.

Çayın tarımı ve imalatı ile meşgul olacak müstakil hüviyetli bir çay müessesesinin kurulması için hazırlanan kanun tasarısı Büyük meclise sunulacaktır.

İç istihlakten artan çayların ihracına devam olunacaktır.

Tütün ve yaş çay yaprağı fiyatları, memleket ekonomisinin bünyesi gözönünde bulundurularak, müstahsil emeğinin değerlendirilmesi ön planda tutulacaktır.

4. Koalisyon Hükümeti tarafından ihalesi yapılan Yozgat Bira Fabrikası inşaatı süratle ikmal edilecektir.

Yüce Meclisin Sayın Üyeleri,

İmar ve İskân işlerimiz, bölge planlama şehircilik, konut, yapı malzemesinin ıslahı gibi esaslara dayanan düzenli ve dinamik bir politikaya bağlanacaktır. Bakanlığın araştırma ve koordinasyon temel hizmetleri hem organizasyon, hem de icrai ölçüler çerçevesi içinde geliştirilecek, araştırma sonuçlarının fiiliyata intikalinde ve imar hareketlerinin düzenlenmesinde, yürütülmesinde Bakanlığın inisiyatifi, kontrol ve müessiriyeti temin edilecektir.

Yoksul ve dar gelirli vatandaşın başlıyarak her vatandaş konut sahibi yapmak veya bu nitelikte ucuz kiralık konutlarda oturtulmalarına çalışılacaktır. Ev yapmak isteyen vatandaşa belirli bir ölçüde, para, malzeme ve teknik yardımla destek olmak hususuna itina edilecektir.

Konut davasını bu anlayışla ele alarak mesken politikasını tesirli hale getirmek maksadıyla tez elden bir mesken ofisi kurmayı ön görüyoruz.

Gecekondu problemlerini uzun ve kısa vadeli olmak üzere çeşitli tedbirlerle karşılamak kararındayız. Mevcut gecekonduları hukukileştirmek, elektrik, su, yol, otobüs ve kanalizasyon gibi belediye hizmetlerinden faydalanır hale getirmek hedefimizdir. Bu sebeple, “Gecekonduların ıslahı Kanunu”nu süratle Büyük Meclise getireceğiz. Yuva hasreti çeken vatandaşlara ucuz arsa temini ve arsa spekülasyonunu önlemek maksadıyla “Arsa Ofisi Kanunu”nun çıkarılmasına gayret edeceğiz.

Tabii afetlerden zarar gören vatandaşların zor durumlardan kurtarılmaları gayretlerine hız verilecek, afetin vukuunda derhal Devletin yardım ve iskân edici kudretinin seferber edilmesine çalışılacaktır.

İller Bankası Teşkilatının ve gelir kaynaklarının geliştirilmesi ve artırılması, köy ve özel idarelere kredi açılması imkânları temin edilecektir.

Emlak ve Kredi bankasının sermayesi hizmet verimi ölçüleri içinde artırılarak mesken politikamızın yapıcı karakterine daha çok hayatiyet verilecektir.

Muhterem Milletvekilleri,

Köyden fıskırmayan ve nimetlerini köye götüremiyen bir kalkınmanın mümkün olacağına inanmıyoruz. Köy ve köylü meselesini bir beşeriyet ve medeniyet davası telakki ediyoruz.

Hükümetimiz, köylerimizin sosyal, ekonomik ve teknik yönlerden hızla kalkınarak, layık oldukları seviyeye ulaşmalarını, millî ekonomi ile köy ekonomisinin birbirlerini destekleyici hale getirilmesini, milletçe kalkınmamızın temel şartı olarak kabul etmektedir.

Halen %90'ı yoldan, %60'ı içme suyundan ve %98'i elektrikten mahrum bulunan köylerimizin kısa zamanda bu durumdan kurtulmalarını sağlayacak bütün tedbirleri alacağız. Bu amaca ulaşmak için lüzumlu malzeme, vasıta ve ekipmanın sağlanması yolunda iç ve dış kaynaklardan faydalanılacaktır. *(Soldan alkışlar)*

Milli kalkınmamızın, vatandaşların kalkınmayı destekleyici görüş ve davranışlarının geliştirilmesine ve kalkınma gayretlerine katılmalarına bağlı olduğunu benimsiyen bir anlayış içerisinde, demokratik yolla kalkınmanın sağlanması, teşkilatlanma, üretimi artırıcı her türlü hüner ve bilginin öğretilmesi, boş zamanları ve iş gücünün değerlendirilmesi amaçları ile köy kademelerinde devamlı ve gezici köy el sanatları kursları açılarak halk eğitimine ve toplum kalkınması çalışmalarına gereken önem verilecektir.

Küçük su kaynaklarının geliştirilmesi suretiyle arazi sulamaları çalışmalarına önem verilecektir.

Büyük sulama projeleri dahilindeki suyun bilgili olarak kullanılması ve zirai gelişmeyi sağlamak üzere sulama developmanı yapılacaktır.

Memleket topraklarını korumak ve değerlendirmek maksadiyle havza ıslahı ve toprak muhafazası çalışmalarına artan hızla devam edilecektir. Münferit ve toplu arazi ıslahı projeleri üzerinde drenaj çalışmaları yapılacaktır.

Toprak ve su kaynaklarının daha iyi değerlendirilebilmesi için kontrolü kredi usulü tatbikine önem verilecektir.

Bu amaçlara ulaşmak, anılan hizmetleri gerçek anlamı ile yürütebilecek güce kavuşmak için köy kalkınması meselelerine, eğitim, uygulama ve işbirliği sorumlulukları ile çözüm yolu bulmak gayreti içine girmiş bulunan Köy İşleri Bakanlığının kuruluş görev ve yetkileri Kanunu ile yeni Köy Kanunu ve diğer mevzuat kısa zamanda Yüksek Meclise sunulacaktır. *(Soldan alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri,

Tabii kaynaklarımızın en rasyonel şekilde işletilebilmesi için; çiftçinin ve köylünün toprağıyla olan hukuki münasebetlerinin düzenlenmesi, kesinliğe ve açıklığa kavuşturulması lazımdır.

Zirai reformun ve toprağı ilişkin her türlü teşebbüsün temel hizmeti ve öteden beri devam edegelen ihtilafların çözüm yolu, tapulama ve kadastro faaliyetinin en kısa zamanda bitirilmesine bağlıdır. Bu itibarla tapulama ve kadastro faaliyetleri üzerinde artan bir hassasiyetle duracağız.

Toprak politikamızın hedefi; tarımda topyekûn üretimin artırılması, modern işletmecilik esaslarına uygun şekilde toprak rejiminin düzenlenmesi, köylümüzün, toprağı kavuşturulmasıdır. Ancak köylünün sadece kuru toprağı kavuşturulmasıyla iktifa etmemek gerekir. Çiftçinin kendine verilmiş olan toprağı işleyip geçimini sağlayabilmesi için, ucuz kredi, alet ve edevat ve diğer vasıtalarla teçhiz edilmesi gerekir.

Geleneksel zirai ihraç maddelerimizin yanında dünya piyasalarında rağbet görebilecek olan yeni tarım maddelerinin istihsal ve ihracatını teşvik etmeyi lüzumlu bulmaktayız.

Zirai araştırma ve zirai yayım teşkilatı çiftçinin ihtiyaçlarına daha iyi cevap verecek şekilde düzenlenecek ve kuvvetlendirilecektir.

Türk köylüsünün modern tarım alet ve makinaları maksada uygun, yeter sayıda ve ucuz olarak sağlanacak, bunların memleketimizde imaline önem verilecek ve çiftçimizin bölgelere ve ekolojik şartlara uygun iyi tohumluk, gübre yüksek vasıflı damızlık, mücadele ilaç ve malzemeleri ile donatılması sağlanacaktır.

Hayvancılık politikamızın esasını; hayvanlarımızın hastalıkları ile mücadele, ıslah ve uygun besleme suretiyle birim veriminin yükseltilmesi, zayıfın önlenmesi, iyi kalitede ve bol miktarda hayvani mahsul üretiminin sağlanarak milletçe beslenmemizin düzeltilmesi ve hızla artan nüfusumuzun ilave gıda ihtiyacının karşılanması, dolayısıyla üreticinin hayat seviyesinin yükseltilmesi, dış pazarlardaki talep sebebiyle ihracatımızı artırarak döviz kaynaklarımızın geliştirilmesi, sanayiimizin muhtaç bulunduğu çeşitli hayvansal hammaddelerinin yurt içinden karşılanması teşkil eder.

Bol ve iyi kaliteli mahsul elde edilmesi ve hayvan birimi başına verimin artırılması maksadiyle yurdun çeşitli iklim, zirai karakter ve ekonomik şartlarına uygun bir hayvan ıslah ve üretim programı tatbik edilecek ve bu maksatla araştırma ve ıslah çalışmalarına hız verilecek, Devlet ve özel sektöre ait hayvancılık müesseseleri ihtiyacı karşılayacak şekilde geliştirilecektir. Bilhassa hayvancılığın ıslahında suni tohumlamanın geliştirilmesi ve genişletilmesine ayrıca önem verilecektir.

Hayvanlarımızın teknik esaslara göre beslenmelerini temin için yem sanayiinin geliştirilmesini zorunlu görmekteyiz. Bu maksatla yem fabrikalarının sayısı ihtiyacı karşılayacak şekilde çoğaltılacaktır.

İstihsalin artırılmasında ve artan istihsalin değerlendirilmesinde ziraat sanayii büyük bir önem taşımaktadır. Bu sanayiinin geliştirilmesi için lüzumlu her türlü tedbirler alınacaktır.

Süt Endüstrisi Kurumu eliyle millî gelir ve halkımızın beslenmesinde mühim bir yeri olan süt ürünümüzün değerlendirilmesi ve geliştirilmesini sağlamak için özel

sektör teşvik edilecek ona önderlik yapılacak ve bu maksatla memleketin en uygun bölgelerinde örnek süt işletme tesisleri kurulacaktır.

Yünlü dokuma sanayiimizin ihtiyacı olan ince yapığının yurt içinden temini maksadiyle geniş bir merinoslaştırma projesi ile tiftikçiliğimizin geliştirilmesi için lüzumlu projeler uygulanacaktır.

Geçimini geniş ölçüde hayvancılığa bağlamış bulunan bölgeler öncelikle ele alınacak, hayvancılığın bu bölgelerde geliştirilmesi sağlanacaktır. Köylünün ve yetiştiricinin malını en uygun fiyatla değerlendirmek gayesiyle hayvan borsaları ve pazarlarının kurulması üzerinde durulacaktır. Doğu ve Güney-Doğu sınırlarımızda hayvan değerinin düşmemesi için hayvan pazarlarının kurulmasını faydalı görmekteyiz.

Sayın Milletvekilleri,

Halen büyük miktarda döviz harcanarak dışardan ithal edilen gübre yerine memleketimizdeki suni gübre istihsalini çoğaltmak. Köylümüzün önümüzdeki yıllarda süratle artacak olan suni gübre ihtiyacını karşılayabilmek için, memleketimizin çeşitli yerlerinde mütaaddit suni gübre fabrikası kurulması için gerekeni yapmak, çiftçinin bol ve ucuz suni gübre bulabilmesi için tahditleri kaldırmak ve uygulanmakta olan fiyat politikasına son vermek başlıca düşüncemizdir.

Bütün dünyada uygulandığı gibi, çiftçinin gelirinde istikrarı sağlamak, fiyat dalgalanmalarına mani olarak üretimi artırmak ve alinteriyle, emeği değerlendirmek için müstahsilin iç tüketim, ihracat ve sanayi mevzuu zirai mahsullerinin asgari bir fiyattan aşağı satılmasına imkân verilmeyecektir.

Toprak Mahsulleri Ofisi, Tariş, Fiskobirlik, Çukobirlik gibi pazarlama müesseseleri takviye edilecek, mahsulün değerlendirilmesinde daha yeterli hale sokulacaktır.

Tarım kredisi, Türk köylüsünü kalkındırmanın en önemli vasıtalarından biridir. Çiftçimiz halen Ziraat Bankasına ağır şekilde borçlandırılmış durumdadır. Bunda, kredinin yeteri hacimde dağıtılmamasıyla, kullanım yerlerinin iyi murakabe edilmeyişinin büyük rolü vardır. Bu sebeple köylümüz borcunu ödiyebilmek için, çok defa mahsulünü, yok pahasına satmakta, borç yükü, bu yüzden büsbütün artmaktadır. Banka, bu borcu tahsil ederken köylüye ve bankanın uzun vadeli menfaatlerine, en uygun bir sistem takibedilecektir. Borçların ödeme zamanları, köylünün mahsulünü satış zamanlarıyla ayarlanacaktır. *(Soldan alkışlar)*

Ziraat Bankamızda halen, denenmekte olan kontrollü kredi usulleri teşmil edilecek, kredi konusu, yeniden düzenlenecek, köylümüzün, çevirme, donatım ve uzun vadeli yatırım kredilerine olan ihtiyaçları yeterli bir şekilde temin edilecektir. Tarım kooperatifleri geliştirilecek ve yayılacaktır. Düşük olan arazi baremleri ve çoğu henüz tapuya bağlanmamış olan tarlalar yeniden düzenlenerek köylüyü uzun zaman işgal eden muameleler basitleştirilecek, süratli ve kolay sonuç veren usuller uygulanacaktır.

Yüce Meclisin Sayın Üyeleri,

Anayasamızın teminatı altında bulunan ormanlarımızın bir taraftan korunması, geliştirilmesi ve bakımını sağlarken, diğer taraftan, ilmin ve tekniğin icaplarına uygun olarak ormanlarımızı işleterek memleketin muhtacolduğu kereste ihtiyacını karşılamak kararındayız.

Orman içinde yaşayan köylülerimizin yaşayış seviyelerini yükseltmek zorundayız. Bu maksatla, ormanlarımızda, birikmiş yaşlı ağaç servetini süratle kıymetlendirecek orman içi köylülere yeni iş sahalarının açılmasını temin edeceğiz.

Her nevi orman işinin orman içi köylüsüne gördürülmesini titizlikle takibedeceğiz. Orman köylüsünün eğitilmesi hususuna önem vereceğiz.

Halk-orman münasebetinin düzeltilmesi çalışmalarını daha etkili hale getireceğiz. Halka orman ve ormancıyı sevdirecek ormanlarımızın daha iyi korunabileceğine inanıyoruz.

Ormancılık çalışmalarımızda orman yolları, erozyon, ağaçlandırma, bozuk ormanları imar çalışmalarına hız verilecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Memleketimizde, balıkçılık ve diğer su ürünlerini, hem artan iç istiklaka karşılıyan, hem de önemli bir ihracat konusu olan, bir kaynak olarak mütalaa ediyoruz. Su ürünlerimizin modern işletmecilik esaslarına göre değerlendirilmesini, bu tabii kaynakların tahribedilmesine yol açan, trol ve saire gibi zararlı avlanma usulleriyle istismar edilmemesini teminat altına alacak müeyyideler getireceğiz. Bu cümleden olarak Su Ürünleri Kanununu süratle çıkaracağız.

Sahil, kasaba ve köylerinde geçimini balıkçılıktan temin eden vatandaşlara tekne ve ağ gibi balıkçılık malzemesinin temin edilebilmesi için kredi ve ithalat gibi vasıtalarla yardım edeceğiz. Soğuk hava depolarının ve ulaştırma araçlarının temin edilmesi suretiyle su ürünlerimizin hem iç piyasalarda, hem de ihraç piyasalarında değerlendirilebilmesi için kooperatifleşmeyi teşvik edecek ve gereken Devlet yardımlarını sağlayacağız. Su ürünlerimizin, fenni usullerle işlenmesini ve konservecilik sanayiinin geliştirilmesini temin edecek kredi ve teknik yardım imkânlarını artıracacağız.

Bütün bu tedbirlere muvazi olarak çiftçiye daha faydalı olabilmek gayesiyle Bakanlık teşkilatının yeniden düzenlenmesi faaliyetleri hızlandırılacaktır.

Muhterem Milletvekilleri,

Toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi için gerekli etüt ve projelerin hazırlanması ve bunların toplum yararına kullanılmasına devam edilecektir. Bu faaliyetlerde, özel sektör yatırım ve faaliyetlerinin desteklenmesi hiçbir zaman gözden uzak tutulmayacaktır.

Türkiye yağışlarının mevsimlere göre dağılışı, düşen bütün suyun depo edilmesini icabettirmektedir. Memleketimizin bu hususiyeti ehemmiyetle göz önünde tutulacak ve gereken tedbirler alınacaktır.

Türkiye'mizin süratle artan nüfusunun beslenmesi, giydirilmesi ve tediye muvazenesine birinci derecede tesir eden zirai istihsalın arttırılması kaçınılmaz bir zarurettir. Bu ise ancak sulama ile elde edilebilir. Bütün imkânlarımızı kullanmak suretiyle bu hedefe varmaya uğraşacağız. Bu projeler içinde taşkın zararlarının önlenmesi imkânını verenlerle elektrik istihsaline yarıyanlara öncelik verilecektir.

Planların ve projelerin güvenilir donelere istinad ettirilmesine dikkat edilecektir. Evvelce yapılmasına geçilmiş projelerin süratle ikmaline ve biran evvel istihsale geçilmesine önem verilecektir. Projelerden yararlananların güçlerinden her sahada faydalanmak göz önünde tutulacaktır.

Yeniden ele alınacak projelerin tamam olması, istihsalin içte ve dışta satış imkânlarının bulunması, geri kalmış bölgelerin kalkındırılmasına yardım edilmesi gibi esaslar göz önünde tutulmak suretiyle seçilecektir.

Son yıllarda meskûn mahallerin içme, kullanma, endüstri suyu temini meselesi büyük bir önem kazanmıştır. Bunların zamanında ele alınması, genel iskân, sağlık gibi memleketimizin anadavalarına hizmet etmektedir. Bu hususlarda ilgili kurumlar, mahalli teşkilatla işbirliği yapacağız ve gerekli koordinasyonu da sağlayacağız.

İstihsal mallarının depolanması, tüketim merkezlerine gönderilmesinde de işbirliğine önem verilecektir.

Küçük sulama işlerinde mahalli teşekküllere teknik yardımda bulunmaya devam edeceğiz. Bu tesislerin finansmanına iştirak ve işletmelerinden faydalananlar tarafından iştirakine önem vereceğiz ve bu gibi tesislere öncelik tanıyacağız.

Su kaynaklarının inkişafında ele alınan projelerin, ulaştırma, balıkçılık, avcılık ve turistik yönlerden de değerlendirilmesine önem vereceğiz.

Su kaynaklarının inkişafı için gerekli dış finansmanın temini işine önem verilecektir.

Mevcut teşkilatın daha süratli ve ucuz hizmet yapan bir hale getirilmesi ilk hedeftir. Teknik elemanı çalıştığı müesseseye bağlayan ve ihtisaslaşmasını mümkün kılan bir vasatın yaratılmasına önem verilecektir.

Devlet yatırımlarının süratle yerine getirilmesi bakımından ana unsur olan müteahhitlik müessesesinin geliştirilmesine çalışılacaktır.

Muhterem Milletvekilleri,

Memleketin sanayileşmesinin ana maddesini teşkil eden elektrik enerjisi politikasının esası, istikrar ve emniyet olacaktır. Bu arada elektrik enerjisi tarifeleri gözden geçirilecek ve ucuz elektrik isteyen sanayi kollarının, bu tarifelerin tesbitinde durumu göz önünde tutulacaktır.

Zengin olan su potansiyelimizden elektrik istihsalinde faydalanmak esastır. Bu faydalanmada taşkınların önlenmesi, sulama suyu toplanması imkânları veren projelere öncelik verilecektir.

Memleketin muhtelif bölgelerinde birbirleriyle irtibatsız santraller yerine daima, büyük kapasiteli bölge santralleri inşası cihetine gidilecek ve bu santrallerin birbirlerine yüksek gerilimli enerji nakil hatları ile irtibatlandırılması sağlanacaktır.

Münferit projeler yerine enterkonnekte sistemin genişletilmesi esas olarak alınacaktır. Ancak sistemin kısa zamanda gidemeyeceği yerlerdeki elektrik ihtiyaçları için ileride sisteme bağlanabilecek nitelikteki termik ve hidrolik santraller de inşa olunacaktır.

Mahdut olan termik enerji kaynaklarımızın rasyonel bir şekilde kullanılması şarttır. Bu sebeple, katı yakıtın ticari kıymeti olmıyanlarla linyitlerimiz ve petrol artıklarının kullanılmasına önem verilecektir.

Elektrik enerjisinin üretim, nakil, dağıtım ve tüketimi ile ilgili sanayi kollarının memleket içinde yerleşmesine çalışılacaktır. Bu mevzuda özel teşebbüs ile işbirliği veya onun desteklenmesi ana prensibimiz olacaktır.

Birinci Beş Yıllık Planın finansmanında karşılaşılan en mühim problem, yeteri kadar ve istenilen evsafıta proje bulunmaması olmuştur. Etüt ve proje ihzârı uzun çalışma isteyen bir karakterde olduğundan bu imkânları kullanan teşekküllerin imkânları arttırılacaktır.

Yatırımcı müesseseler arasında gerekli koordinasyonun sağlanması için yıllık programların tek elden hazırlanmasına önem verilecek, projelerin programa girmesinden sonra çalışmaların sebeb olduğu gecikmelerin önlenmesine çalışılacaktır.

Dış kredi teminine ve karşılıklı müzakerelerin çabuklaştırılmasına çalışılacaktır.

Hazinece karşılanması derpiş olunan yatırımın ödemeleri; miktar ve zaman olarak projenin isteğine uygun hale getirilecektir.

Plan ve programa alınmış bulunan bir tesisin finansmanı icra mercii düşünülmeden sağlanacaktır.

Yatırımların tahakkuku için yatırımcı dairelerde gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Nükleer enerjiden ne zaman ve nasıl faydalanılacağı çalışmalarına titizlikle devam olunacaktır.

Memleketimizin ekonomik ve sosyal kalkınmasının belkemiğini teşkil eden 5 Yıllık Planda ismen zikredilmiş bulunan Keban Barajı ve Hidroelektirik Santralinin zamanında servise sokulmasına bilhassa önem verilecektir.

Yine memleketin elektrifikasyonunun mühim projelerinden birisi olan Gökçekaya Barajının servise girmesi tarihi ciddi olarak takibolunacak ve gecikeceği anlaşıldığı takdirde gerekli tedbirlere tevessül olunacaktır.

Köylerimizin elektrikleştirilmesine önem verilecek, elektriğin zirai istihsalin değerlendirilmesinde ve istihsalin artırılmasında kullanılması çareleri araştırılacaktır.

Muhterem Milletvekilleri,

Dış politika alanında Hükümetimizin gerçekleştirmeye çalışılacağı başlıca hedefler, memleketimizin güvenliğini sağlam esaslara dayandırmak, Türkiye'nin barışı koruma gayretlerine ve milletlerarası iş birliğine faal bir şekilde katılmasını sağlamak ve itibar edilen, iş birliği aranan bir Devlet olarak milletlerarası ilişkilerinin çerçevesini daha da genişletmek, dış politikamızın memleketimizin ekonomik kalkınma gayretlerine yardımcı olmasına dikkat etmek ve nihayet millî davamız olan Kıbrıs meselesini bütün ilgili tarafların meşru hak ve menfaatlerini ihlal etmeden Türkiye'nin hak ve menfaatlerini de behemehâl koruyacak bir çözüm şekline bağlamak olacaktır.

Dış siyasetimizde Atatürk'ün çizdiği esaslardan daima mülhem olacağız. Atatürk, sadece sözleri ile değil fakat aynı zamanda icraatı ile de hangi prensiplerden hareket edilmesi gerektiğini tereddüde mahal bırakmıyacak şekilde göstermiştir. Milletlerin gerçek iç huzurlarının ancak dünya çapında istikrarlı bir barışla teminat altına alınabileceğini göz önünde bulundurmak; Türkiye'nin yüksek milli menfaatlerini, diğer memleketlerin menfaatleri ile bağdaşacak şekilde korumak ve idame ettirmek; her şeyden evvel Türkiye'nin kendi savunma gücüne itimadetmek, fakat kolektif güvenlik tedbirleri ile milletlerarası barış ve güvenliği kuvvetlendirmek; bütün dünya milletlerinin bağımsızlığa ve egemenliğe kavuşmalarını desteklemek; bütün dünya milletlerinin en yüksek medeniyet seviyesine ulaşmak yolundaki çabalarında

Türkiye'ye mümtaz bir mevki sağlamak; bütün komşularla karşılıklı itimada ve hak eşitliğine müstenit münasebetler tesis etmek; Atatürk'ün her zaman titizlikle üzerinde durduğu ve dış siyasette rehber olarak tesbit ettiği umdeler olmuştur. Dünya şartlarının o zamandan beri birçok istihaleler geçirmiş olmasına rağmen, bu umdelerin bugün de Türkiye'nin hayatı menfaatlerine uygun bulunduğuna mutlak surette kanıyız.

Dış siyasetimizin hedefi Türkiye'nin bir kül halinde uzun vadeli millî menfaatlerini korumak olduğuna göre, bu siyasetin bütün milletin desteğine mazhar olacak bir nitelik taşıması lüzumuna inanıyoruz. Bu siyasetin ancak, millî birlik ve dayanışmaya istinadettiği takdirde başarılı olabileceğini müdrik bulunan Hükümetimiz, icraatında bu temel görüşe daima ve titizlikle bağlı kalacaktır.

Dış politikaya istikamet verirken, bir yandan bu temel prensiplere riayet etmek, diğer yandan bugünkü milletlerarası realiteleri kaale almak zaruri olacaktır. Adil bir barışı gerçekleştireceği ve koruyacağına inandığımız Birleşmiş Milletler Teşkilatının, devletlerin siyasetlerindeki çelişmeler yüzünden dünya çapında kendisine düşen bu görevi layıkı veçhile yerine getirdiğini söylemek maalesef henüz mümkün değildir. Bununla beraber, biz nispi ölçüde de olsa Birleşmiş Milletlerin önemli bir rol ifa ettiğine kaani bulunuyoruz. Bunun içindir ki, Birleşmiş Milletler Teşkilatının elindeki bütün imkânlar nisbetinde, dünya sulhünü tehdit eden vahim buhranları yatıştırmak ve onların yayılmasını önlemek yolundaki müsmir gayretlerini desteklediğimiz gibi, bu teşkilatın tedricen daha geniş ve verimli bir şeklide dünyada hukuk ve adalet ve samimi iş birliğine müstenit bir barış ve ahengin tesisine hadim olmasını da temenni ediyoruz. Türkiye, esasen kendi barış, adalet ve iş birliği anlayışına uygun olan Birleşmiş Milletler Yasasındaki prensiplere sadıktır ve siyasetinde bu prensiplere ve milletlerarası hukuka uygun hareket etmeyi şiar edinen bir memleket olarak kalacaktır. *(Soldan alkışlar)*

Bugün dünyada barışı tehdit eden en önemli unsurlardan biri hızla devam etmekte olan silahlanma yarışıdır. Bu yarışın durması ve büyük küçük bütün devletlerin güvenliğini sağlam esaslara raptedecek şekilde silahsızlanmanın tedrici safhalar içerisinde gerçekleştirilmesi yolundaki bütün gayretleri kuvvetle destekliyeceğiz. Ancak, memleketimizin güvenliğini bugünkü şartlar altında teminat altında tutmak zarureti aşikârdır. Başta silah teknolojisi olmak üzere çeşitli alanlarda vukubulan gelişmeler, güvenlik probleminin münferit bir şekilde halledilmesine dün olduğu gibi bugün de imkân vermemektedir. Bu sebeple, müşterek güvenlik mefhumu bütün önemini muhafaza etmektedir. Birleşmiş milletler çerçevesinde bütün insanlığın özlediği evrensel bir güvenlik sistemi sağlanmadıkça, memleketlerin güvenliklerini bölgesel çerçeve içinde teminat altında tutmaya çalışmaları tabiidir. Coğrafi ve stratejik bakımdan işgal ettiği önemli mevki itibarıyla, Türkiye, emniyetini kolektif bir sistem içinde azami teminata kavuşturmaya mecburdur. Sırf tedafüi maksatlar güden NATO ve CENTO ittifaklarına üye olmamız bu ana sebeplere istinad etmektedir. Bu ittifaklar çerçevesinde karşılıklı dayanışma ve halk eşitliği zihniyeti dairesinde yapıcı işbirliğine devam edilecektir.

Türkiye, başka alanlarda da birçok bölgesel vasıfta teşekkülün üyesi bulunmaktadır. Ekonomik İşbirliği ve Gelişme Teşkilatının ve Avrupa Konseyinin üyesi bulunuyoruz. Avrupa Ekonomik Topluluğunun ortak üyesiyiz. İran ve Pakistan ile "Kalkınma için Bölgesel İşbirliği" Teşkilatını kurmuş bulunuyoruz. Bütün bu teşekküllerin faaliyetlerine

yapıcı bir şekilde katılmaya ve bunlar içindeki işbirliğini karşılıklı bir tesanüt zihniyeti içinde geliştirmeye mecburuz.

Türkiye'nin muhtelif bölgesel anlaşmalara dâhil olması, dış siyasetinde zümreci bir görüşle hareket edeceği manasına gelemmez. Son yıllarda vukubulan milletlerarası gelişmelerin mütebariz vasfı, mahiyeti ne olursa olsun munhasır blok mefhumunun dünya realitelerine uygun düşmediğinin anlaşılmış olmasıdır. Bir ittifaka veya bir ideolojiye bağlı olmak, başka bir ittifaka veya ideolojiye mensubolan veya bugün ekseriyeti teşkil eden tarafsız memleketlerle münasebetlerin geliştirilmesine mani değildir. Bilakis, bütün memleketler arasında münasebetlerin ve işbirliğinin artması, gerginliğin azalmasına ve barışı takviye edecek karşılıklı bir itimat havasının doğmasına yardım etmektedir. Bu zihniyetle, Türkiye'nin bütün devletlerle azami ölçüde ilişkilerini artırmasının her bakımdan faydalı olacağına inanmaktayız ve bu inanç bu alandaki icraatımızda bize rehber olacaktır.

Burada şunu ifade etmek isterim ki, Türkiye'nin gerek çok taraflı teşekküllerde menfaatlerini en verimli bir şekilde sağlamak, gerek ikili münasebetlerimizin her gün gelişmekte olan icaplarını layıkı veçhile yerine getirebilmek için Dışişleri Teşkilatının personel, maddi imkânlar ve teçhizat ile takviye edilmesi hususunda Hükümetimiz kararlıdır. Dış münasebetlerde çeşitli Devlet resmi organlarının faaliyetlerinin en verimli şekilde ve yeknesak bir sistem dairesinde yürütülmesini sağlamak için de Hükümetimiz gerekli mevzuat değişikliklerini müşahhas teklifler halinde Yüksek Meclise sunacaktır.

Türkiye'nin dış politikasının anahatlarını ve çok taraflı ilişkilerini bu şekilde tahlil ettikten sonra, ikili münasebetlerimizde dikkat edeceğimiz hususları da kısaca belirtmek isterim.

Birleşik Amerika, Kanada ve Batı Avrupa memleketleri ile münasebetlerimiz yakın bir dostluk ve işbirliğine dayanmaktadır. Bu devletlerin büyük bir kısmı ile ekonomik kalkınmamız için Türkiye'ye yardım konsorsiyumu içinde verimli bir işbirliği yapmaktayız. Bir kısmı ise, ortak üye olduğumuz Avrupa Ekonomik Topluluğunu vücuda getirmektedir. Bütün bu devletler ile çeşitli bağlarımız dolayısıyla onlarla ilişkilerimizi en ileri seviyede tutmaya çalışacağımız tabiidir.

Bağımsızlığa ve toprak bütünlüğüne saygı, hak eşitliği ve âdemi müdahale prensipleri dairesinde komşu devletlerle iyi geçinmek, işbirliğini geliştirmek, bölgemizde gerginliğe ve ihtilaflara yol açacak durumları önlemek dış siyasetimizde önem atfettiğimiz umdelerdir. Bu prensipler dairesinde komşusu Sovyetler Birliği ile iyi komşuluk münasebetleri idame ettirmek arzusunu Türkiye daima beslemiştir. Bu itibarla, iki memleket arasındaki münasebetlerdeki müspet gelişmeyi memnuniyetle kaydediyoruz. Biz, bu esaslar çerçevesinde Sovyetler Birliği ile iyi komşuluk münasebetlerinin idamesine ve gelişmesine ehemmiyet atfediyoruz ve buna gayret edeceğiz.

Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında iyi komşuluk zihniyeti içinde münasebetlerin devamlı surette gelişmesi Türkiye'nin ve Sovyetler Birliğinin menfaatlerine uygun olacağı gibi, bölgemizin ve dünya barışının tesisini kolaylaştıracaktır.

Balkan memleketleri ile münasebetlerimizde memnuniyetimizi mucibolacak bir tarzda müspet gelişmeler kaydedilmiştir. Önümüzdeki senelerde bu münasebetlerin daha da gelişmesi, itina edeceğimiz bir husus olacaktır.

Orta Doğu'daki ve Magrip'teki kardeş Arap ve Müslüman memleketleri ile her türlü şüphe ve tereddüitten uzak, hakiki ve yakın bir dostluk kurmak ve çeşitli sahalarda verimli bir işbirliğini gerçekleştirmek başlıca amaçlarımızdan biri olacaktır. *(Soldan alkışlar)*

Bütün Arap memleketleri ile gelişen münasebetlerimiz çerçevesinde, diplomatik temsilciliklerin bu memleketlerin hepsinde karşılıklı olarak en yüksek seviyeye ulaşmış olmasını memnuniyetle karşılıyor ve olumlu bir adım telakki ediyoruz. Arap memleketleri, meşru davalarında Türkiye'nin anlayış ve desteğine güvenebilirler. *(Soldan alkışlar)*

Hükümetimiz bütün Asya Afrika memleketleri ile de münasebetlerini geliştirmek gayesini güdecektir. Türk Milleti bağımsızlık mücadelesinin ilk örneğini vermiş bir millet olarak bu iki kıtadaki ülkelerin bağımsızlığa kavuşmalarını derin bir sevinçle karşılamıştır. Hükümetimiz müstemlekecilğin tamamen tasfiye edilmesini ve insan hakları ve haysiyeti ile bağdaşamıyacak olan ırk ayrırımının ortadan kaldırılmasını kuvvetle desteklemektedir. Bütün Asya-Afrika memleketleri ile Birleşmiş Milletler Yasası ve Bandung Konferansı prensiplerine sadık olarak dostluk münasebetlerini kuvvetlendirmeye çalışacağız. Dünyada hürriyet, demokrasi, bağımsızlık, iktisadi gelişme ve siyasî ilerleme alanında ciddi gayretler gösteren yeni ülkelere Türkiye'nin tecrübelerini, düşüncelerini tanıtmanın Dünya barışına ve genel gelişmeye büyük hizmeti olacağına inanıyoruz. *(Soldan alkışlar)*

Ananevi dostluk ve kardeşlik rabitaları ile bağlı bulunduğumuz Afganistan, İran ve Pakistan ile münasebetlerimiz özel bir yakınlık arz etmektedir. Müttefiklerimiz olan İran ve Pakistan memleketimize karşı gerçek dostluklarını göstermişlerdir. Türk Milleti de onlara karşı duyduğu kardeşlik hislerinin delilini vermiştir. Bu iki memleket ile bağlarımızı gittikçe sıklaştırmak için azami gayreti sarf etmemizden daha tabii bir şey olamaz. *(Soldan alkışlar)* Bulunduğu bölgede önemli bir mevki olan Afganistan ile ananevi ilişkilerimizin kardeşlik ve karşılıklı yardım zihniyeti içinde daha da gelişmesine büyük bir önem ve değer atfetmekteyiz.

Uzak Doğuda ve Dünyada gittikçe daha önemli bir mevki işgal eden Japonya ile ekonomik, politik, kültürel her alanda münasebetlerimizin arzulanan yüksek seviyeye çıkarılmasına çalışılacaktır.

Latin Amerika memleketleri ile ananevi olarak iyi münasebetlerimiz mevcuttur. Bu memleketlerin Birleşmiş milletlerde Dünya barışı yararına sarf ettikleri yapıcı gayretleri takdirle karşılıyor ve kendileriyle temas ve ilişkilerimizi artırmak arzusunu besliyoruz.

En büyük millî davamız olan Kıbrıs meselesinin, Türkiye'nin ve Kıbrıs'taki kahraman soydaşlarımızın hak ve menfaatlerine uygun bir şekilde halledilmesi Hükümetimizin değişmez hedefidir. İhtilafın tatminkâr ve nihai bir şekilde çözümlenmesinin zorluklarını takdir etmekteyiz. Gerçekten, bütün ilgili taraflarca milletlerarası andlaşmalara saygı gösterilmediği, insan hakları gereği gibi korunmadığı, bölge barışına değer veren bir zihniyet ile hareket edilmediği müddetçe, Kıbrıs meselesi vahim ihtilaflara yol açabilecek bir buhran mahiyetini muhafaza edecektir. Türkiye bu ihtilafların önlenmesini ve bölge barışının korunmasını samimiyetle arzu ettiği içindir ki, Kıbrıs meselesinin müzakere yolu ile ve ilgili tarafların anlaşmaları suretiyle çözümlenmesini daima tercih etmiştir.

Ancak, barışın korunmasının sadece bizim elimizde olmadığı hakikatini görmek gerekir. Türk Cemaatine müteveccih yeni baskı ve tecavüzlere karşı müsamaha göstermemekte devam edeceğimize ve meselenin olupbittilerle tasfiyesine asla razı olamayacağımıza dair değişmez kararımızı tekrar açıkça belirtmeyi lüzumlu bulmaktayız. (*Bravo sesleri ve alkışlar*) Müstemlekeciliğin sona erdiği bir devrede Türkiye'nin Kıbrıs'ta Türk Cemaatinin tekrar kolonize edilmesine göz yumması hiçbir zaman düşünülemez. (*Bravo sesleri ve alkışlar*)

Zürih ve Londra Andlaşmalarının tesis ettiği statü malumdur. Kıbrıs meselesinin aynı zamanda Lozan Andlaşması ile Türkiye ve Yunanistan arasında Akdeniz'de tahakkuk etmiş olan muvazenenin bir unsuru olduğu ve muvazenenin ihlal edilmemesi gerektiği de bir vaki'dir. Türkiye Kıbrıs meselesinde adil bir çözüm şekline varılması gayesiyle Türkiye ile Yunanistan'ın müştereken hareket etmelerini daima tervicetmiştir. Geçen Mayıs ayında iki memleket arasında müzakerelerin başlaması, Yunanistan'ın artık Kıbrıs meselesinde yapıcı bir zihniyetle bir hal tarzını bizimle birlikte aramaya koyulacağı ümidini hâsıl etmiştir. Biz Kıbrıs meselesinin barış yolu ile halledilebilmesi için her iki memleketin de bu yapıcı ve realitelere uygun tutuma tam değerini vermelerinin bizzat kendilerinin ve Ada'daki iki millî cemaatin hakiki menfaatlerinin iktizası olduğuna samimiyetle kaaniyiz.

Diğer taraftan, bütün hakikatler çiğnenerek Türkiye'ye karşı son zamanlarda girilmiş olan tezvîr ve kötûleme kampanyasını yalnız teessüfe şayan değil, aynı zamanda tehlikeli bir hareket tarzı olarak da mütalaa etmekteyiz.

Asırlar boyunca mazlumlara melce teşkil etmiş olan ve dini tesamühün en bariz örneğini tarihe tescil ettirmiş bulunan memleketimizin prestijinin bu kabil iftiralarla gölgelenebileceğini sananlar her halde büyük bir gaflet içinde olduklarını hatırlamalıdır. Türkiye tarihinden kendisine mevdu ve üzerinde titizlikle durmayı şeref addettiği bu hasletlerine her kim tarafından olursa olsun gölge düşürülmesine ve bu husustaki yüksek vazife ve mesuliyet şuurunun söz konusu edilmesine müsaade edemez.

Hiçbir tefrik yapılmaksızın bütün Türk vatandaşlarının Anayasamızın ve kanunlarımızın teminatı altında bulundukları ve hürriyet içinde yaşamakta oldukları bir gerçektir. Bu teminata ve hürriyetlere Hükümetimizin hürmet ve riayet edileceğinden şüphe edilemez.

Kıbrıs meselesi yakında Birleşmiş Milletlerde görüşülecektir. Hükümetimiz Türkiye'nin Kıbrıs meselesindeki görüşünün ve tutumunun Birleşmiş Milletler Yasasının prensiplerine uygun bulunduğundan emindir ve müzakereler bu zihniyet ile katılacaktır.

Hükümetimizin dış politika alanındaki müstakbel tutumuna mütâallik maruzatımı tamamlarken, dış politikanın ayrılmaz bir cüzü olarak telakki ettiğimiz dış ekonomik münasebetlerimiz hakkındaki görüşlerimizi de açıklamak isterim.

Dış iktisadi münasebetlerimizde Hükümetimizin ana hedefi, memleketimizin kalkınmasının en kısa zamanda ve en müsait şekilde gerçekleştirilmesine matuf imkânların temini olacaktır.

Bu maksatla, Hükümetimiz, bir yandan kalkınmamız için gerekli dış yardımların sağlanmasına en büyük dikkati gösterirken, diğer taraftan bütün devletlerle ticari

mübadelelerin devamlı şekilde artırılması ve ticari münasebette bulunan memleket ve bölgelerin genişletilmesi üzerinde hassasiyetle duracak, memleketin kendi öz döviz gelirlerinin artırılmasını mümkün kılan sahalara devamlı öncelik verecek ve bu şekilde dış yardıma olan ihtiyacımızın gün geçtikçe azalması hedefinin behemahal tahakkukuna çalışılacaktır.

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansının kabul ettiği genel prensiplere uygun bir şekilde, bölgesel anlaşmaların kalkınma halindeki memleketler için ciddi faydalar temin edeceğine inanıyoruz.

Memleketimiz bu mahiyette olan iki anlaşmaya dâhildir. Birisi, İran ve Pakistan ile birlikte kurduğumuz Bölgesel İşbirliği Anlaşmasıdır. Bu anlaşmanın üç memleketin de ekonomik kalkınmalarına yardımcı olacak şekilde işlemlerini temine devamlı gayret sarf edeceğiz.

Üzerinde büyük ehemmiyetle durduğumuz diğer bir anlaşma da Avrupa Ekonomik Topluluğu ile imza ettiğimiz Ortaklık Anlaşmasıdır. Filhakika, iktisadi ve ticari önemli ilişkilere sahibolduğumuz Avrupa Ekonomik Topluluğu ile akdettiğimiz Ortaklık Anlaşmasını, mahiyeti ve güttüğü hedefler itibarı ile ekonomik gelişmemizin olumlu yönde süratlenmesini sağlayacak bir unsur telakki etmekteyiz.

Anlaşmanın öngördüğü iktisadi entegrasyon hedefine doğru ilerleyebilmemiz, evveleminde ekonomimizi gelişmiş Avrupa ülkeleri ile belirli bir ölçü içerisinde, rekabet edebilecek bir güç ve seviyeye ulaştırmamıza bağlı bulunmaktadır.

Bu düşünce ile Avrupa Ekonomik Topluluğu ile akdettiğimiz Anlaşma gereğince hazırlık döneminden geçiş dönemine geçilmesi için yapılması lüzumlu çalışmalara derhal başlanacak ve bu yoldaki faaliyetler büyük bir titizlikle yürütülecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Yurt savunmasının yegâne dayanağı, millî varlık ve becamızın Cumhuriyet ve Anayasa nizamının koruyucusu olan Silahlı Kuvvetlerimizin, yurt savunmasını müessir bir şekilde başarmaları için muhtaç olduğu gücün modern icaplara göre temini ve gelişmelerinin hızlandırılması en fazla önem verdiğimiz bir mesele olacaktır.

Bu maksatla gerekli her türlü iç ve dış tedbirlere müracaat edilecek ve hiçbir millî fedakârlıktan kaçınılmıyacaktır. Bu meyanda dost ve müttefiklerimizden gayretlerimize iştirak hususunda, müşterek savunmaya hasredegeldiğimiz fedakârlıklarla mütenasip fiili yardım ve destek bekliyeceğiz.

Türkiye'nin güvenlik ve varlığını tehdidedecek tehlikenin karşılanması için Türkiye'nin kendi gayretleri yanında dâhil olduğu ittifakların kuvvetli ve sağlam bir birlik içinde bulunmasına bağlı olduğuna inanıyoruz. Bu ittifaklara bağlı kalmaya ve ittifakın savunma gücüne kudretimiz dâhilinde katılmaya devam edeceğiz. Ancak ittifaklar uğruna katlandığımız fedakârlığın paylaşılmasında müttefiklerimizden daha verimli gayretler bekliyor ve devam etmekte olan ittifak çalışmalarının bu neticeyi istihsal etmesini ümit ve temenni ediyoruz.

Silahlı Kuvvetlerimizin her türlü politik tesir ve cereyanlardan uzak kendi emir ve komuta düzeni içinde yurt güvenliği ve demokrasinin korunması hususundaki asil görevlerini huzurla yapabilmelerine destek ve müzaheret millî vazifelerin en kutsalı olarak telakki ediyoruz.

Silahlı Kuvvetlerimizin modern icap ve ihtiyaçlara göre gelişmelerini sağlamak ve yeterli bir müessiriyete ulaşmalarını mümkün kılacak her türlü tedbiri alacağız. Genelkurmay Başkanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı görev ve yetkilerini tayin edecek kanun en kısa zamanda Meclise getirilecek ve halen Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosunda bulunan Silahlı Kuvvetlerimizle ilgili bütün kanun tasarılarının, bu arada Askeri Personel Kanununun biran önce kanunlaşmasına gayret sarf edeceğiz. Askeri yargı sistemi ve bunlarla ilgili mevzuatın şimdiye kadarki tatbikatından doğan aksaklıklarını ıslah edecek şekilde kanunun tadili cihetine gidilecektir.

Silahlı Kuvvetler personelinin yorucu ve yıpratıcı şartlar içinde çalıştığını göz önünde tutarak meslek ve görevin şeref ve haysiyetine yakışır bir hayat seviyesi idame ettirebilmeleri için gereken tedbirler alınacaktır.

Silahlı Kuvvetlerimizin yeterli, müessir, seyyal ve seri bir bünye iktisabetmesine ve istihdam ve destek işlerinin en ekonomik bir şekilde sağlanmasına matuf teşkilat çalışmaları ele alınacak, memleketin bütün eğitim ve kültür müesseselerinin imkânları lüzumu halinde Milli Savunma hizmetlerine ve Silahlı Kuvvetlerimizin istifadesine açık tutulacaktır. Fevkalade hallerde Milli Savunma hizmetlerinin özelliği içerisinde bütçenin seyyaliyetle uygulanmasını mümkün kılacak tedbirler alınacaktır.

Yurt savunmasının omuzlarına yüklendiği çok ağır ve o derecede şerefli görevlerini ifa ve kendilerini her bakımdan bu görevlerini üstün bir seviyede yapmak üzere yetiştirip hazırlamakta olduklarını büyük bir iftihar ve gururla görmekte olduğumuz şanlı Türk Silahlı Kuvvetlerinin başlıca gayesinin memleketin huzuru, refah ve selameti olduğuna emin bulunmaktayız.

Kendilerine her hangi bir yurt vazifesi teveccüh ettiği zaman kahraman Silahlı Kuvvetlerimizin bu görevlerini büyük Türk Milleti ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin itimat ve takdirine layık bir şekilde yapacaklarına inanıyor ve bu inancımızla Yüce Meclisin hissiyatına tercüman olduğumuza kaani bulunuyoruz.

Yüce Meclisin Sayın Üyeleri,

Programımızın yüksek tasviplerine mazhar olduğu takdirde iyi yürek ve hizmet aşkı ile Yüce Meclisin emrine ve büyük milletin hizmetine giren Hükümetimizin çalışmalarındaki istikamet; vuzuh ile belirmiş ve aydınlanmış olacaktır.

İleri, müreffeh, mamur, mesut bir Türkiye'yi hep birlikte yaratmak ve yaşatmanın; her biri memleket sevgisi ile dolu olarak gelen bu tarihi Meclisin şerefli mensuplarına nasibolmasını Cenabı Hak'tan niyaz ederiz.

Takdir Yüce Heyetinizindir.

BAŞKAN — Bakanlar Kurulu Programının Sayın Başbakan tarafından okunması bitmiştir.

Muhterem Arkadaşlarım; Anayasamızın, güvenoyu için görüşmelerin programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra yapılmasını emreden hükmünü tatbik ederken, güvenoyu müzakereleri 6 Kasım 1965 Cumartesi günü saat 15.00'te inikadedecek Meclisimizde yapılacaktır.²⁸

²⁸ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 1, Birleşim 5, Sayfa 74-97*

3 Kasım 1965 Çarşamba

30. Cumhuriyet Hükümeti (I. Demirel Hükümeti) Programının Cumhuriyet Senatosuna Sunuş Konuşması

BAŞKAN — Hükümet Programını okumak maksadiyle buyurun, Sayın Hükümet Başkanı Süleyman Demirel. *(Sağdan, soldan ve ortadan alkışlar arasında Süleyman Demirel kürsüye geldi.)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun değerli üyeleri, Anayasa hükümlerine göre, Yüksek meclisinize Hükümet Programını arz etmek için huzurunuzda bulunuyorum.

Programımızın tafsilatına girişmeden evvel, Hükümetimizin gelecekteki her türlü çalışmalarına ruh ve hayat verecek olan müşterek inançlarımız ve temel ilkelerimiz üzerinde kısaca durmaklığımıza yüksek müsaadelerinizi rica edeceğim.

Muhterem Üyeler; Adalet Partisi; Anayasamızın teminat altına aldığı bütün temel hak ve hürriyetleri, milli müesseselerimizi korumayı, Türk Milletine huzuru, refahı, saadeti, affı, müsamahayı ve kardeşliği vadederek iktidara gelmiş bulunmaktadır. Hiç şüphe yoktur ki, her Hükümetin başlıca görevi olan bu vecibeler ve Türk Milletinin en tabii hakkı olan bu nimetler; ancak hep birlikte göğüsleyeceğimiz gayret ve faaliyetler neticesinde elde edilebilir. Biz, bir intikal devrinin mübalağalı, tezatlı, kırıcı hadiselerinin bütün tesirleri ve neticeleriyle kapanmış olduğuna yürekten inanmaktayız. Türkiye’de aydınlık ve ümit dolu yeni bir devir başlamıştır. Bu devir, milli müesseselerimizle birlikte parti ve zümre farkı gütmeden bütün vatandaşlarımızın müşterek eseri olarak yaratılacak ve yaşayacaktır...

***Hükümet Programı Millet Meclisinde aynı metin olarak sunulduğundan
tekrar alınmamıştır.***

Kendilerine her hangi bir yurt vazifesi teveccüh ettiği zaman kahraman Silahlı Kuvvetlerimizin bu görevlerini büyük Türk Milleti ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin itimat ve takdirine layık bir şekilde yapacaklarına inanıyor ve bu inancımızla Yüce Meclislerin hissiyatına tercüman olduğumuza kaani bulunuyoruz.

Yüce senatonun Sayın Üyeleri; Programımızın yüksek tasviplerine mazhar olduğu takdirde iyi yürek ve hizmet aşkı ile Yüce Meclisin emrine ve büyük milletin hizmetine giren Hükümetimizin çalışmalarındaki istikamet; vuzuh ile belirmiş ve aydınlanmış olacaktır. İleri, müreffeh, mamur, mesut bir Türkiye’yi hep birlikte yaratmak ve yaşatmanın; her biri memleket sevgisi ile dolu olarak gelen bu tarihi Meclisin şerefli mensuplarına nasib olmasını Cenabı Hak’tan niyaz ederiz.

Takdir Yüce Heyetinizindir. Yüce Senatoya saygılarımı arz ederim.²⁹ *(Bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)*

²⁹ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 5, Cilt 31, Birleşim 3, Sayfa 17-40*

5 Kasım 1965 Cuma

**30. Cumhuriyet Hükümeti (I. Demirel Hükümeti) Programının
Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında
Yaptığı Konuşma**

BAŞKAN — Hükümet izahat vermeye hazırdır. Buyurun Sayın Başbakan Süleyman Demirel. *(Başbakan Süleyman Demirel sağdan alkışlar arasında kürsüye geldi.)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Muhterem Başkan, Muhterem Senatörler; sözlerime başlarken hepinizi saygı ile selamlarım.

4,5 saate yakın bir zamandan beri yapılan tenkidleri, temennileri dikkatle dinlemiş bulunuyoruz. Bunların hepsini ayrı ayrı cevaplandırmak yerine, bir kısmını birleştirerek cevaplandırma yoluna gideceğim.

Evvela şurasını arz edeyim ki, yapılan bütün tenkidleri, temennileri büyük bir takdirle, büyük bir şükranla karşılarım. Demokrasiye büyük görev vermiş insanlar; demokrasinin en büyük müessesesi olan Parlamentonun her işarından ders almak, her işarını kıymetlendirmek ve bunu hepimizin çok sevdiğimiz güzel yurdumuz için, büyük milletimiz için hayırlı bir şekilde kullanmak mecburiyetindedirler. Böyle bir düşünce ile karşınıza gelmiş bulunuyoruz.

Bu itibarla tenkidlerinizi sadece burada cevaplandırmakla kalmıyacağım, şayet Yüce Meclisin güvenine mazhar olursak bunları icraatımızda enine boyuna nazarı dikkate alacağız.

Muhterem Senatörler, türlü, çeşitli konulara değinildi. Bunlardan birisi ve hemen hemen başlıcası; “bu programın içinde bu kadar çok vaat var, bunları nasıl yapacaksınız, nasıl yerine getireceksiniz?” Evvela bu konuyu müzakere etmekte, bu konuyu tartışmakta fayda mütalaa ediyorum. Bir defa şurasını arz edeyim ki, Türk Milletini seçim meydanlarında bol keseden vaitle aldatmaya, onun şuuruna, va’idederek tesir etmeye imkân yoktur. Biz ne meydanlarda bol keseden vadedip geldik, ne de Hükümet programında bol keseden bir şeyler vadediyoruz. Bizim yaptığımız şey şudur: Türk milletinin, yurdun her köşesinde, Hakkâri’den Edirne’ye, Ardahan’dan Marmaris’e kadar olan büyük ülkenin her köşesinde yaşayan bütün vatandaşlarımızın dertlerinin ve ıstıraplarının içinden geliyoruz. Binaenaleyh huzurunza getirdiğimiz program bu dertlerin ve ıstırapların bir hulasesidir. Kâfi derecede bunları inikas ettiremediyse, o bizim kusurumuzdur.

Şurasını arz etmek isterim ki, biz huzurunza bir Hükümet programı getiriyoruz. Bir bütçe getirmiyoruz, Beş Yıllık Planın bir yıllık icraat kısmını getirmiyoruz. Gayet tabiidir ki, getirdiğimiz program, Hükümet programı bir nevi hedefler ve istikametler manzumesi olacaktır. Ve bir hedefler ve istikametler manzumesi getiriyoruz. Ve bunun bir sene içinde, iki sene içinde, üç sene içinde, dört sene içinde gerçekleştirileceği taahhüdü yoktur. Bir taahhüt vardır bunun içinde. Bunun içinde bulunan hususların birçoğu gerçekleştirilecektir, tamamen gerçekleştirilecektir. Bir kısmı muayyen bir şekilde gerçekleştirilecektir. Hükümetlerde temadi vardır.

Muhterem Senatörler, 600 senenin ihmaline uğramış bir memleketi şayet dört senede kalkındırmak mümkün olsaydı, Cumhuriyet kurulalı 45 sene olmuştur, 45

senedir hiçbir derdimiz kalmazdı. Binaenaleyh, bir yanlış anlamaya gitmiyelim. Ama biz şurada getirdiğimiz dert ve problemlerin hangisinin bu memleketin derdi ve problemi olmadığını söyleyemesini istedik. Hangisiyle meşgul olunmaması lazımgeldiğinin söylenmesini istedik. Bir Hükümet programı tanzim ederken, bu Hükümet programında, gayet tabiidir ki, icraya geçildiği zaman priyoritelerin bulunacağı, beş yıllık planlara, yıllık programlara priyoritelerin inikas edeceği gayet tabiidir.

Buyurdular ki, zannediyorum Sayın Koçuş 100 milyon lira ile bunun altından kalkılamaz.

Muhterem Senatörler, 100 milyar lira çok büyük bir para değildir. Şayet 100 milyar lira ile bunun altından kalkılabilirse o zaman bu program çok realist bir programdır. Nedir 100 milyar lira? Senede 25 milyar lira. 17 milyarlık bir bütçe içindesiniz.

Milli geliriniz 70 milyar lirayı bulmuş, 100 milyar liraya doğru gidiyorsunuz.

Muhterem Senatörler, burada bir noktai hareketi arz etmek isterim. Bir noktai hareket tesbit etmek mecburiyetindeyiz. Bu noktai hareket şudur: Türkiye: köylerinin %60'ı susuz, köylerinin %90'ı yolsuz, köylerinin %98'i elektriksiz, köylerinin büyük bir kısmı okulsuz mu olacak, yoksa Türkiye bu durumdan kurtulacak mı? Türkiye'nin bütün köyleri yol, bütün köyleri su, bütün köyleri elektrige kavuşacak mı? Türkiye, yüzlerce, bugün her gün sokaklarda yüzlerce kişi işsizi bulunan bir memleket mi olacak? Bu işsizlikten kurtulacak mı? Türkiye; yabancı memleketlere en güzel metaini ihracetmeye senelerce devam mı edecek, yoksa bunu bir yerde kesecek miyiz? Daha doğrusu büyük Türk milleti olarak bu cennet vatan parçasında yaşamaya kararlı mıyız, yoksa buradan göç mü edeceğiz? Buna karar vermek lazım.

Muhterem Senatörler, huzurunuzda getirdiğimiz program bir medeniyetçilik davasının, büyük Atatürk'ün koyduğu medeniyetçilik davasının kokusunu taşır. Diyoruz ki, Türkiye bütün bunların içinden kurtulacaktır. Zannediyorum ki, bundan hiç kimsenin bir tereddüdü hiç kimsenin bir itirazı yoktur. Ben tenkidleri bu manada anlamıyorum, ama bunu tasrih etmek mecburiyetindeyim.

Nasıl yapacağız? Şimdi oraya geliyorum...

Muhterem Senatörler, yine burada da bir şeye karar vermemiz lazımdır. Bu işi yapabilecek miyiz, yapamayacak mıyız? Yapamıyacaksak o zaman bir nevi çaresizlik içinde oluruz. Bunu yapabileceksek mutlaka evvela yapabileceğimize inanmamız lazımdır. İşte bu program, bunu yapabileceğimizin kararlılığını getiriyor. Eğer yapamıyacağız dersek o zaman başka türlü tedbirlerin içine girmek lazımdır. O zaman sokakta işsiz gezen insana "senin kaderin budur arkadaşım, senin kaderin budur vatandaşım" dememiz lazımdır. Hiçbiriniz bunu demeye razı mı? Hayır.

Muhterem Senatörler, eğer Adalet Partisi Hükümeti olarak biz, bunu başaramazsak, millet içinden bu davayı başarması için yeni hükümetler çıkaracaktır. Mühim olan mesele hedeftir. Biz hedefleri koyuyoruz.

Şimdi program üzerinde bu hususu böylece arz ettikten sonra bununla çok yakından ilgili bir noktaya temas etmek istiyorum. Bu kendiliğinden olacak bir şey değil ki... Kendiliğinden olmayacak. Nasıl olacak? Bütün imkânlarımızı seferber edeceğiz: madenlerimizi işleteceğiz, ormanlarımızı işleteceğiz. Tarımımızdan daha çok verim alacağız, çocuklarımızı okutacağız, teknolojiyi bu memleketin her tarafına götüreceğiz.

Sonra bununla da kalmıyacağız ve bütün bunları yaparken her türlü imkânlardan faydalanacağız.

Şimdi burada bir noktaya daha temas etmek istiyorum. Bütün bunlar kendiliğinden olmayacağına göre her türlü imkân ne ise ondan faydalanmamız lazımgelir.

Burada muhtelif hatipler yabancı sermaye mevzuunda konuşular. Muhterem Senatörler, evvela size şunu arz edeyim: Bu memleketin ıstıraplarının içerisinde gelen birisi olarak, bir köylü çocuğu olarak, Anadolu'nun kavrulmuş toprağının insanı olarak ve o insanların içerisinde gelen birisi olarak, bu memleketin bir damla alın terini ve bir kör kurşunu kimseye veremeyiz ve verdirmeyiz. *(Ortadan ve sağdan, bravo sesleri ve alkışlar)* 1965 Türkiye'sinde bir gerçeği tesbit etmeye mecburuz. Bu gerçek şudur: Bu toprağın çocuklarının hiçbir, hiçbir menfaatin uşağı olamaz olmayacaktır, olamayacaktır. *(Sağdan, bravo sesleri ve alkışlar)*

Binaenaleyh, Türk Devletinin temeline yönelmiş bu gibi ithamlardan, bu müessesenin çatısı altında ve bu müessesenin dışında mutlaka kurtulmak mecburiyetindeyiz. Bunların memlekete hayır getirmeyeceği muhakkaktır. Ve bu gibi münakaşaların havanda su döğmekten ileri gitmeyeceği de mutlak. Bir takım korkuların altında Türkiye'yi fukara bırakacak insanlardan değiliz.

Yabancı sermaye deniliyor. Yabancı sermayeyi hiç getirmiyelim mi? Hiç kimse bunu iddia etmiyor, dinledim bütün hatipleri. Ama bir hatibimiz diyor ki; biz ne yabancı sermayeye hayranız, ne de yabancı sermayeye düşmanız. İki tane kıstas veriyor. Hiç kimse yabancı sermayeye hayran değildir. Yabancı sermayenin hayranı mı var bu memlekette? Yabancı'nın hiç bir şeyine taraftar değiliz, Muhterem Senatörler. Sadece bütün kaynaklarımızı kullanmadan bu memleketi senelerce fukaralığa mahkûm edersek, o zaman da millet bizi affetmeyecektir. Yabancıyı bu ölçüde düşünmek lazımdır. Bu memleketin insanlarıyız. Acaba bizi istismar ederler diye bir korku içinde miyiz? Acaba kapitülasyonlar devrine geri döneriz diye bir korku içinde miyiz? Muhterem Senatörler, niçin böyle bir korkunun içinde olalım? Türk kafası kâfi derecede inkişaf etmemiş midir ki; bir masa etrafında müzakere yaptığı zaman bu memleketin menfaatlerini koruyamayacak? Binaenaleyh, yabancı sermayeye geldiğimiz zaman çok sarıh bir tutumun içinde olmaya mecburuz. Adalet Partisi yabancı sermaye taraftarıdır. Kim taraftarı değildir? Ve Adalet Partisi hangi şartlarla taraftarıdır, bunu bir teşrih edelim.

Adalet Partisi Hükümetinin Başkanı olarak, evet, yabancı sermayenin taraftarıyız. Hangi şekilde? Sayıyoruz, diyoruz ki; memleketin menfaatlerine aykırı olmıyan, memlekette sanayi kalkınmayı teşvik eden, memlekette Türk vatandaşları tarafından yapılamıyan sahalara gelen, sonra kârının plâtonu bulunan, sonra, ihracat imkânlarını artıran, yani Türkiye'yi fukaralıktan kurtaran, Türkiye'de yeni iş imkânları yaratan bir yabancı sermayenin taraftarıyız, diyoruz. Tarafları değiliz diyenlere şu suali soruyoruz: 300 bin işçi Almanya'ya gitti mi? Peki bu 300 bin kişi Almanya'da ne yapıyor? Yabancı sermayenin, Alman sermayesinin Almanya'da kurduğu fabrikada çalışıyor. Ve bugün Türkiye'nin hangi ücra köşesine giderseniz, gidiniz, "gurbetin yolları uzadı, vatan hasreti de gurbetin yollarına ilave oldu" diye şikâyet ediyor benim vatandaşım. Sırt mı çevireceğiz buna. Her sene bu memleketin nüfusu 400 bin kişi artıyor. Ne yapacağız? Sanayileşeceğiz, her türlü imkândan faydalanacağız. "Hayır, bizi soyarlar, memleketin

milli menfaatleri elimizden gider” O zaman yapacağımız şey soyulmamanın, istismar edilmemenin yollarını bulmak, ama aynı zamanda benim yüzlerce, yüzbinlerce işsiz dolaşan vatandaşıma iş bulma imkânları sağlanmalıdır. Elimizde sihirli değnek yok. Metotlar belli, bütün dünyanın geçirdiği tecrübeler belli. Ve Türkiye’nin bütün meselelerini bir gecede çözmek imkânı da yok. Ama müspet istikamette bir gayretin içinde olacağız. Bu gibi şüphelerin; yabancı sermaye münakaşası dolayısıyla ortaya atılan; kapitülasyon devri geri gelecektir, Türkiye istismar edilecektir, şeklindeki şüphelerin tamamen yersiz ve hiçbir mesnedi bulunmadığını huzurunuzda tekrar etmek isterim.

Muhterem Senatörler, yabancı sermaye diyoruz. Devam edeyim yabancı sermayeye. Kötü misalleri olabilir. Kötü misalleri varsa bunu boğazlamak mı lazım?

İşte bakınız Büyük Atatürk senelerce evvel ne diyor yabancı sermayede: “Bizim memleketimiz vasidir. 3 Şubat 1923, beyefendiler. ...

“Bizim memleketimiz vasidir. Çok vasi sermayeye ihtiyacımız vardır. Binaenaleyh, kanunlarımıza riayetkâr olmak şartıyla ecnebi sermayelere lazımgelen teminatı vermeye her zaman hazırız ve şayanı arzudur ki, ecnebi sermaye bizim sanayimize ve serveti sabitemize inzimam etsin, bizim için ve onlar için faydalı neticeler versin...”

Büyük Atatürk bunu niçin diyor? Müsaade ederseniz, onu da okuyayım. Büyük Atatürk diyor ki: Bence halk devri, iktisat devri mefhumu ile ifade olunur. Öyle bir iktisat devri ki, onda memleketimiz mamur olsun, milletimiz müreffeh olsun ve zengin olsun” Bununla da kalmıyor, Büyük Atatürk bakınız ne diyor:

“Efendiler, bu felsefeyi, mutlaka yanlış tefsir etmek yüzünden bu millete, bu memlekete çok büyük fenalık edilmiştir. Bu felsefe, el kanaatü kenzü layüfna. Fakrû fazilet bilmek felsefesi. Fakrû fazilet bilmek felsefesinin çok büyük fenalıkları olmuştur. Biliriz ki, Allah Dünya üzerinde yarattığı bu kadar nimetleri, bu kadar güzellikleri, insanlar istifade etsin, mütenayin olsun diye yaratmıştır ve azami derecede müstefid olabilmek için de bütün kainattan esirgediği zekayı, aklı insanlara vermiştir. Eğer vatan denilen şey kupkuru dağlardan, taşlardan, merzagi sahalardan, çıplak ovalardan ve vatan şehirler, köylerden ibaret olsaydı, onun zindandan hiçbir farkı olmazdı.”

Muhterem Senatörler, Büyük Atatürk’ün 1923 senesinde koyduğu medeniyetçilik davasının peşindeyiz. Vatani zindan olmaktan çıkaralım diyoruz. İşte akşam oldu... Bu saatte Anadolu’nun üzerinden bir uçtan bir uca uçunuz tayyare ile kaç yerde ışık göreceksiniz? Ne zamana kadar devam edecek bu. Biz ne diyoruz; büyük bir gönülle geliniz bunun içinden çıkalım. Ben size arz edeyim, programımızda var; diyoruz ki, sınır bölgelerine hususi itina gösterelim.

Sayın Koçuş sordular: Sayın Koçuş olduğunu zannediyorum. Karıştırırsam özür dilerim. Sordular; dediler ki, bunun açılması lazım.

Muhterem Senatörler, bizim sınır bölgelerimiz var. Sınır bölgelerimizde vatandaş çok feci durum içindedir, çok perişan durum içindedir, açtır, susuzdur, sefildir. Peki vatandaş burada böyledir de başka yerde yok mudur böyle vatandaş? Var, ama sınır bölgesinin hususi bir ehemmiyeti var, çok hususi bir ehemmiyeti var. Müsaade buyurursanız bu çok hususi ehemmiyetin detayını açmıyalım. Buraya el uzatalım diyoruz. Bu program, böylece bu sınır bölgesinin insanının ıstırabını terennüm etmiyor mu? Ne yapacaksınız

aç ise? Muhterem Senatörler, bir memlekette Devlet artık bugün, sadece vergi toplıyan bir Devlet olmaktan çıkmıştır. Hizmet de götüreceksiniz sefalet içinde olan vatandaşa, el de uzatacaksınız. Nasıl yapacağız bunu? Biz yapamazsak gideceğiz, yapabilenler gelecek.

Yine diyoruz ki, sınır bölgesine gidelim bugün Urfa ile Mardin arasına: 300 bin insan Urfa ovasında kavrulmaktadır, kavruluyor. İçecek suyu yoktur. Kendisi mühim değil, hayvanının içecek suyu yoktur. Çocuğu ve kendisi mühim değil, hayvanının içecek suyu yoktur. Daha kaç sene yaşatacağız bu insanları orada? Bırakınız istihsalı, daha kaç sene yaşıyacak bu insan orada? İşte onun ıstırabını terennüm ediyoruz. Nasıl yapacaksınız bunu?

Muhterem Senatörler, bu işlerin hesabı kitabı vardır, söylediğimiz her şeyin kaç paraya tekabül ettiği belli. Yalnız bunu sadece Devlet gücü ile yapacağımız neticesine gelmiyelim. O vatandaşın gücü, o inanılmaz güç -inanılmaz demiyeim de hesaba kitaba sığmayan o gücü bir defa seferber ettiğiniz takdirde yapılacak çok şey vardır. İşte burada klasik iktisatla klasik plan anlayışından ayrılıyor. Çok rica ediyorum. 1920 senesini düşününüz. Hesap yaptığınız zaman Türkiye bir İstiklal mücadelesini yapıp çıkabilir miydi? Çıkamazdı. Ben hesap yapmayın demiyorum, hesap yapacaksınız, hesaba bilinmiyen faktörleri iyi almanız lazımdır. Bilinmiyen faktörleri kıymetlendirmedığınız takdirde yapacağınız hesap yanlıştır. Bu memleketi fukaralığa mahkum edersiniz. Ben bunu diyorum, biz bunu diyoruz, öyle ise geliniz diyoruz milletle el ele verelim, bu büyük Türk Milletinin gücünü seferber edelim ve iktisadi istiklal savaşını yapalım. Bunu yapamadığımız takdirde Türkiye’de birçok şeylerden şikâyet etmeye devam edeceğiz. Bu savaşı yapamadığımız takdirde, o zaman istismar edilir duruma gelebiliriz, yerlisi tarafından, yabancı tarafından şusu tarafından, busu tarafından o zaman istismar edilir duruma gelebiliriz. İşte önünüze, huzurunuzda getirdiğimiz program, bu espirinin içinde getirilmiştir. Ve gönül ister ki, bu espriye tam tekabül etsin, etmiyorsa müsamahanıza sığınıyoruz.

Muhterem Senatörler, bu konuda diğer bir takım şeylere dokunmak isterim, sıra ile gideceğim:

Bir defa biz Türkiye’de hiç kimseye haksız damga vurulmasına razı değiliz, bunları bir usul de addetmeyiz, bunlardan bir medet de ummayız. Daha doğrusu haksız damga vurulmasına değil, Türkiye’de hiç kimseye haksızlık yapılmasına, taraftar değiliz. Biz mücerrehat mefhumunun müdafileriyyiz, bunları söylüyoruz. Hükümet ettiğimiz zaman da icraya hâkim olduğumuz zaman da şayet bunları görmezseniz, bizi ikaz ediniz tenkid ediniz. Mücerret hak mefhumunun daima müdaafii olacağız. Kimin hakkının? Adalet Partisine rey vermiş olanların hakkını mı? Hayır. Rey versin, vermesin sadece ay yıldızlı bayrağın altında bu güzel topraklar üzerinde yaşamaya medyum şükran olan her Türk vatandaşının Türk kanunlarına göre hakkının takipçisiyiz. Başka türlü şü ashiret Devleti olur. Kanun Devletini kurmaya, yerleştirmeye mecburuz. Kanunlarda zikredilmiş şartlar kâfi değil, tatbikatı kanunların ruhuna ve metnine uygun olarak yapmaya mecburuz. Bunu derken, yapmadık mı bu zamana kadar, diye bir sual akla gelebilir. Ama tam manasiyle yaptığımızı da kimse iddia edemez. Onun için hala 1965 Türkiye’sinde bir kanun Devletin arzusu içinde çırpınıyoruz. Bir kanun Devletin ateşi ve iştiyakı içinde çırpınıyoruz. Bunlar benim düşüncem mi? Hayır, yurdun dört köşesindeki vatandaşların

düşüncesi, hulasa edilmiş şu kürsüye getirilmiş biz icradayız diyoruz. Hükümetteyiz. Hükümet olarak biz bunu tekeffül ediyoruz. Kimseye demiyoruz ki, siz bunu yapın. Biz bunu yapacağız diyoruz.

Muhterem Senatörler, bir suiistimal mevzuundan bahsedildi. Suiistimal umumi bir kelimedir. Devlet dairelerindeki birtakım suiistimaller, rüşvetler ve saire bunların içine girer. Ama Sayın Koçuş bir hususa dokundu ki, mutlaka temas etmek lazımdır.

Döviz ve kredi tahsislerinde partizanlık meselesi yine Muhterem Senatörler, şurasını arz edeyim, A.P. Genel Başkanı olarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Başkanı olarak şurasını arz edeyim: 1965 senesinde Devleti bir takım menfaatlerin aleti düşünmek aşiret Devleti, yağma Devleti demektir. Devlet 1965 Türkiye'sinde ki, hep 1965 ten bahsediyorum, ne evvelki, ne sonrası hakkında bir şey söylemiyorum, çünkü beni ilgilendiren kısmı 1965 Türkiye'sidir. 1965 Türkiye'sinde Devleti hiç kimsenin bir yağma kapısı addetmesine imkân yoktur. Yine söylüyorum, en ufak bir işareti bulursanız, görürseniz rica ediyorum, ikaz ediniz, tenkid ediniz.

Ne olacağız, nasıl çıkacağız bu işin içinden? (A) partisi iktidara gelecek, taraftarlarını koruyacak, öbürleri milletin çocukları değil mi. (B) partisi iktidara gelecek, öbürlerine kapılarını kapıyacak, kendi taraftarlarını koruyacak.

Muhterem Senatörler, bu şekilde bu rejimi yürütemeyiz, bu yürümez. Geliniz bunları atalım bir kenara, elbirliğiyle atalım. Ve böyle şeylerde hiç kimsenin şüphesi kalmasın, şüphe dahi edilmesin böyle şeylerden.

Bir hususa temas etmek isterim. Üniversiteler mevzuu: Bu da yeni üniversitelerin açılması yerine eski üniversitelerin çift tedrisat yapması meselesidir. Allaha şükür 32 milyon yaklaştık; üniversitelerimizin durumu bellidir. Bizzat mevcut üniversitelerimizin ihtiyaçları belli; dersane ihtiyaçlarından tutunuz da, talebinin yurt ihtiyaçlarına kadar hepiniz mevzuu biliyorsunuz. Anadolu'dan Türkiye'nin bütün şehirlerinden talebe üniversite kapısına geliyor; kapıları kapatıyoruz, diyoruz ki, "imkânımız yok" Doğru, imkân yok üniversite yok, okutacak yerimiz yok kâfi miktarda. Ne yapacağız bu çocuğu. Git diyoruz. Soruyorum; maarif sistemimizi, milli eğitimimizi niçin ıslah etmeyip de üniversite kapısına kadar getirdiğimiz o çocukları başka sahalara kaydırmıyoruz? Bu memlekette günler olmuştur, Devlet, çocukları zorla mektebe götürmüştür. Bugün aileler, fakir fukara çocuklarını kapısına getiriyor, biz yüzlerine kapatıyoruz kapıları.

Muhterem Senatörler, bir memlekette Devlet icra etmek, mazeretlerle olmaz. "Yapamıyorum" larla olmaz. Bulacaksınız yollarını. Hollanda'nın 6 tane üniversitesi vardır. Ne yapacağız? Muhterem Senatörler, bir ülkemiz var ki... Doğu ülkesi. Okutmamışız, yazdırmamışız, Kendi haline bırakmışız vatandaşımızı. Ne bekliyoruz. Gidip özür dilememiz lazımdır kendisinden. Ve dememiz lazımdır ki, "Aziz vatandaşım, affet beni, ben seni burada unutmuşum" Buraya da üniversite götürelim. Üniversite medeniyetin büyük bir parçasıdır. Sadece üniversite çocuk okutmak meselesi değildir bir de yurt bütünlüğünün icapları var, vatandaşa hizmetin icapları var. Bu itibarla eğitim sistemini baştan aşağı düzenlemek lazımdır. Bütün talebeyi üniversite kapısına getirmek değil, fakat bir kısmını sanat mekteplerine, bir kısmını başka türlü yerlere yerleştirmek ve üniversiteye gelene de mutlaka üniversite kapısını açık tutmak lazımdır. Yapamıyoruz dediğimiz zaman Büyük Atatürk'ün vaz'ettiği medeniyetçilik prensibiyle bu kabili telif değildir. Bugün Ankara Hukuk Fakültesinin 40'ncı yıl dönümünde şayet dinlemiş

olanlarınız varsa bu fakültenin nasıl, ne şartlar altında açıldığını öğrenmişlerdir. Böyle oluyor iki türlü görüş var. Her şeyi yapalım, ondan sonra bu işe girelim ve tekâmül ederek gidelim. Bizim gibi şartlar içerisinde bulunan memleketlerin her şeyi mükemmel yaparak gitmesine imkân yoktur. Zamanla tekâmülü esas alacağız, ama mutlaka bir neticeye geleceğiz. Geleceğimiz netice herşeyi mükemmel yapalım dediğimiz neticeden çok daha güzel olacaktır, çok daha tatminkâr olacaktır. Büyük yardım göreceğiz milletten.

Kadınların eğitiminden bahsedilmediğinden şikâyet edildi. Bu programda toplum kalkınmasının içinde olacaktır. Gayet tabiidir ki, programda olmıyan şeyleri yapmıyacağız diye bir iddiamız yok. Memleketin gerçeklerinin icabettirdiği herşey yapılacaktır. Fakat çok teşekkür ederim Sayın Koçuş'a, bu noktaya işaret ettiği için. Bu bizim için büyük bir problemdir, bir derttir, bir davadır. Bu memleketin bütün kahrını çeken Türk anasına gayet tabii ki, eğitimde el uzatmaya mecburuz. Bu sadece bir insanlık vazifesi değildir, Türk ailesini daha müstahsil yapmak, daha düzenli yapmak ve özlediğimiz medeni seviyeye bir an evvel ulaşmanın en mühim yollarından birisi her şeyin kahrını çeken Türk anasını da düşünmektir.

Bu itibarla kendisine hassaten teşekkür ederim, bana bu fırsatı verdiği için.

Şimdi, 2-3 hatip, ibadet hürriyetine baskı mı yapıldı ki, Türkiye'de böyle bir ibareyi buraya koydunuz? Ne deseydik? Yani baskı yapılsın demedik. Kanunların dediği şeyi dedik, yapılmasın dedik, yapılmaması lazım dedik. Bu itibarla bunda her hangi bir şey aramanın zannediyorum ki, lüzumsuz olduğuna hepiniz kaani olacaksınız. Yani Anayasanın 29'ncu maddesi ne dediyse, biz de onu dedik, sadece menfi bir ibareyle dedik. Biz Anayasanın dediği şeyi dedik. Binaenaleyh, bunda her hangi bir kusur olmaması lazım.

Şimdi, bir de seçim meselesinden bahsedildi. Ve çok güzel ifade edildi. Sanıyorum Sayın Özdilek Paşa tarafından. Denildi ki, iktidarların, iktidarda kalmak gayreti ile seçim kanunları üzerinde bir takım değişiklikler düşünmeleri, değişiklikler yapmaları yanlıştır. Yüzde yüz sizinle beraberim. Bu fikrin bütün sahipleriyle beraberim. (Alkışlar) Esasen biz, seçim kanunları üzerinde geçen Şubat ayında değişiklik yapılırken, ondan evvel Senato seçimlerinde değişiklik yapılırken bu tezi savunduk. Bu bizim tezimiz.

Şimdi Muhterem Senatörler, bir Kurucu Meclis kurulmuştur. Bu Kurucu Meclis büyük mesai sarfetmiştir. Şayanı takdir bir mesaidir. Kurucu Meclis seçim kanunları yapmıştır. Senato için ekseriyet sistemini getirmiştir. Meclis için de 1961 senesinde tatbik edilen sistemi getirmiştir. Şimdi hemen Kurucu Meclisin büyük mesai ile yaptığı bu seçim kanunlarında iki sene içinde ne hata görüldü ki, Senato Seçimi Kanunu değiştirildi, 3,5 sene içinde ne hata görüldü ki, Millet Meclisi seçimi tarzı değiştirildi? Deneseydik iki devre, görseydik neticelerini. Ama işte bu suretle -hiç kimse alınmasın, incinmesin- seçim kanunları üzerinde oynayarak kimse %50'den fazla rey almasın, kimse tek başına Hükümete gelmesin, şeklindeki bir ifadenin kanunlardaki değişikliği icabettirmesi neticesinde bu noktaya gelindi. Biz sadece Kurucu Meclisin bugün dahi çok kıymetli olan, bugün dahi varlığını muhafaza eden esbabı mucibesini geri getiriyoruz. Ve Muhterem Senatörler, seçim sathimailinde, seçim kanunlarında değişiklik yapılmaması lazımgeldiğini benim partim iddia ediliyor. Bu manaya gelir diye. Bu itibarla biz, daha Meclis açılır açılmaz seçim kanunlarında değişiklik yapacağız dediysek, hiç kimse, vatandaşım da gücenmesin. Çünkü vatandaş benim başka derdim yok mu demesin.

Çünkü bunu geçiştirdiğimiz takdirde, “Seçim sathı maline girildi, seçim kazanmak için bunlar yapıldı” denecektir. Biz bunu seçim beyannamemize bu esbabı mucibe ile koyduk.

Bu esbabı mucibe makul gelmiyorsa başka mesele. Yalnız millet tasvibetmiştir bunu. Binaenaleyh Muhterem Senatörler, Senatoda ekseriyet sistemine dönme gerekçesi bugün Kurucu Meclisin getirdiği esbabı mucibe terütaze durmaktadır. Türkiye’de filan veya falan partinin seçimi kazanması mevzuubahis değildir.

Mevzubahsolan istikrarlı Hükümettir. Bizim hareket noktamız istikrarlı meclislerdir. Aksi halde Hükümet ve meclisler istikrarlı olmadığı takdirde demokratik düzenin içinden çıkamayız. Weimar ve Kerenski misali budur. Söyleyip geldiğimiz Devleti kurmak lazımdır diyoruz. Biz kendimiz için bu kanunları getirmedik, kendimiz için getirmeyeceğiz. Bizim böyle bir şeye ihtiyacımız yoktur Muhterem Senatörler. Biz Türk Milleti’nin teveccühüne layık olduğumuz müddetçe iktidar yaparız. Bu teveccüh bizden esirgendiği takdirde; gayet net ve açık konuşuyorum, bu teveccüh bizden esirgendiği takdirde, biz acaba milletin gönlüne girmek için, milletin teveccühünü kaybetmek için ne yaptık, kusurumuz ne idi; öyle düşünecek insanlarız. *(Sağdan alkışlar, bravo sesleri)*

Muhalefetten korkmayız. Muhalefetin, Anayasamızın da dediği gibi, yani Anayasa müessesesi olmasının ilerisinde, muhalefetsiz demokrasi olmayacağına kaaniiz. Biz fikirlerimizi savunamayacak insanlar değiliz. Niçin korkalım muhalefetten? Bu fikirler bizim muayyen yerlerde oturup icadettiğimiz fikirler değildir. Türk Devletin dertleri olacaktır daima bizim müdafaasını yapacağımız şeyler. Daima bu olacaktır. Bunun müdafaasından niçin korkalım? Bundan korkmayız.

Af kanunu üzerinde mütalaalar serd edildi. Af Kanunu gayet tabii ki, Yüce Meclislere geldiği zaman tartışılacaktır. Ama mutlaka şumulü memleket gerçeklerine göre tayin edilecektir. Binaenaleyh, burada işaret edilen noktaları dikkatle kaale alacağız.

Şimdi bir mevzua daha geliyorum; servet beyannameleri. Burada bir gerçeği çok açıkça konuşmamız lazım. Servet beyannamelerini kaldıracamız dediğimiz zaman, vay efendim siz vurguncuları mı kolluyorsunuz, zenginlerimi kolluyorsunuz, memleketi vergi kaçakçılığına mı götürüyorsunuz? Bunların hiçbirisi doğru değildir Muhterem Senatörler. Bu memlekette artık yine Büyük Atatürk’ün dediği gibi tek bir milletiz. Tüccariyle, sanayiciyle, köylüsüyle işçisiyle, çiftçisiyle, esnafı ile şehirlisi ile memuru ile tek bir milletiz. Bütün milletin menfaatlerini toptan korumaya mecburuz.

Biz Adalet Partisi olarak bir sınıf partisi değiliz. Bakınız tarzı teşekkülümüze: Biz bütün milletin her zümresinin menfaatlerini muvazenede tutmak lazımgeldiğine kaaniiz. Bu muvazeneyi sağlayamadığımız takdirde memlekette istikrar olmaz. Olmaz böyle şey. Binaenaleyh, herkesin kanunlarla verilmiş olan haklarının biz koruyucusuyuz. Ama bunun kadar mühim bir şeyi de arz etmek istiyorum. Hazinesin gelirleri artsın ki, memlekete hizmet götürme, imkânların bulalım. Vergi kaynaklarımız bollasın ki, daha çok vergi alıp daha çok iş yapmak yollarını bulalım. Nasıl olacak bu? Bizim anlayışımıza göre servet beyannamesi bu işe manidir. Bunun yerine - bu düşünce meselesi - biz diyoruz ki, biz başka metotlar getireceğiz vergi ziyanını önliyecek. Servet beyannamesinden netice elde etmişsiniz? Daha yüzde üçünü kontrol edememişsiniz. Nerden biliyorsunuz servet beyannamesinin vergi kaçakçılığını önlediğini? Yok böyle bir şey. Hiç kimse bunu iddia edemez şu kürsüden: Önlemıştır. Şöyle söyle önlemıştır, diye? Binaenaleyh, biz

ne diyoruz? Biz vergi ziyasını önliyecek başka metotlar getirelim. Maksat bir. Daha çok vergi alalım, kaçakçılık olmasın. Yollar değişik. Bizim düşüncemiz bu yoldadır, öbür düşünce diğer yoldadır. Ama çok rica ediyorum, biz hiç kimseyi şöyle düşündüğünden dolayı birtakım şeylerle damgalıyoruz. Ve bizim, düşüncelerimizden dolayı da şunların şunların koruyucusu diye damgalanmamız veya bu şekildeki ithamlara maruz kalmamız tamamen haksızdır. *(Sağdan alkışlar, bravo sesleri)*

Muhterem Senatörler; Hükümet programımızda ya seçim beyannamemizde yazdığımız gibi servet beyannamesini kaldırmayı, yerine oto kontrolü temin edecek modern usuller getirmeyi düşünüyoruz. Kanun mevzuudur, huzuruza gelecektir, enine boyuna münakaşası yapılacaktır. Getirdiğimiz şeyi beğenmezseniz kabul etmezsiniz.

Şimdi, bir konuya daha geliyorum; İktisadî Devlet Teşekküllerini ne yapacaksınız, diyor Sayın Koçaş. Takviye edeceğiz, diyoruz. “İşçi mi azalacak, memur mu azalacak, fiyat mı artacak?”

Muhterem Senatörler, hepinizin çok iyi bildiği gibi -ki biraz sonra Sayın Bekata'nın tenkidlerinde temas edeceğim- İktisadi Devlet Teşekkülleri Türk ekonomisi için bir problemdir. Geliniz vakaya bir göz atalım. Bırakalım şu sistem iyi, bu sistem kötü. Realite nedir? 50 milyar liralık tahsis vardır. Tamam mı? Hangi sene, rica ediyorum, soruyorum hangi sene bu 50 milyar liralık tesisten Devlet kar temin etmiştir? Hangi sene kâr terakümüne, ekonominin genişlemesine ve gelişmesine hizmet etmiştir. İktisadi Devlet Teşekküllerini inkâr etmiyoruz, bunların ekonomimizde birçok rolleri olmuştur. Pilotluk vazifeleri vardır. Birçok faydaları vardır, ama püriktisadi noktai nazardan düşündüğünüz takdirde bunu vergi kaynaklarıyla beslemeye devam ediyorsunuz. Fikir doğru değildir, yanlış değil bırakalım bunun münakaşasını. Ama realite bu. Bugün bunun içinde duruyoruz. Bunlar, 1965 senesinde de takriben 700-800 milyon lira zarar edecektir. Ne yapacağız? Bunu ıslah etmek de çok kolay bir problem değil. Yani hemen ıslah edeceğiz deyince ıslah edilecek bir şey değil. Biz sadece burada ıslah etmek gayreti içinde bulunacağımızı söylüyoruz. Yolları vardır. Bir reorganizasyon komitesi çalışmaktadır. Bu komite ilmi bir mesai yapmaktadır. Bu mesaiden geniş çapta istifade edilecektir. Tabii bunların hepsini buraya yazmaya imkân yoktur. O zaman bizim programımız 400 sayfa, yahut 4.000 sayfalık bir kitap olurdu.

Şimdi fiyat mı artacak, deniyor. Muhterem Senatörler, Türkiye’de İktisadi Devlet Teşekküllerinin istihsal edip de fiyatını artırabileceği pek meta yoktur, hepsi limitedtir. Fiyat artırarak para toplayacağınıza vergi alın daha iyi.

Şekeri 2,5 liraya satıyoruz, kaç paraya satalım. Şekerin kilosunu 4 liraya mı çıkaralım? Demiri 2 liradan satıyoruz, 3 liraya mı çıkaralım? Çimentonun torbası 7,5-8 lira, 20 liraya mı çıkaralım? Bunlar yapacağımız şeyler değil. Esasen fiyat artırarak yani 440 sayılı Kanunla verdiğiniz, 24’ncü maddesiyle otonomi; şayet bu İktisadi Devlet Teşekküllerinin ticari birer müessese haline getirmeyi tarife artırmasıyla yaparsak Türkiye’nin ekonomik düzeni alt üst olur, fukara zümresinin üzerine çok büyük ağırlık götürürüz. Fiyat artırması yollardan biridir, ama en başta denenecek yol değildir. Dönelim cari masraflarına, cari masraflar muazzam. İşte burada işletmecilik işin içine giriyor. Sevk ve idare işin içine giriyor. Modern iktisat bilgisi, modern maliye bilgisi işin içine giriyor.

Plancılık işin içine giriyor. Ve yepyeni tetkikler ve yepyeni metotlar işin içine giriyor. Bunun yanında Muhterem Senatörler, bunun yanında da hakikaten çok kabiliyetli işletmeciler işin içine giriyor. Buraya gelmişken şurasını arz edeceğim. Biz, bizim gözümüzün içine bakan memur istemiyoruz. Kabiliyetli, liyakatli, faziletli, vazifesini yapan, İktisadi Devlet Teşekküllünün başında ise müessesesini ıslah edebilen, müessesesini kâra götürebilen, müessesesinin istihsalini artırabilen, milletin hizmetinde ve kanunların emrinde olan, herkese hüsnümuamele eden memur istiyoruz. Bunları istemiyen var mıdır içinde? Yoktur. *(Alkışlar)* Millet de böyle istiyor. Biz de milletin işlerinin görülmesini istiyoruz. Millet çok şikâyetçidir, bu işten. Biz hemen ertesi gün karşımıza birtakım hedefleri almışız. Böyle bir şey olmaz Muhterem Senatörler. Zaten Türkiye’de yetişmiş insan sayısı azdır. Her şeyi yapabilirsiniz, para bulmak falan zor şey değildir. Mesele, hepinizin çok iyi bildiği gibi insana gelir dayanır. Bizim hiç kimseye karşı bir iğbıramız yok, ceplerimizde bir takım listeler yok. Ama şurasını kaydediyorum; vazifesini yapmıyan, müessesesini zarara boğmuş, millete hizmet etmiyen, kanunların emrinde olmıyan birisi çıkarsa, ne yapacağız bu arkadaşımızı? Gayet tabii ki, değiştireceğiz. Yani bir takım baskıların altında bize, bunları değiştiremezsiniz, dedirtemezsiniz. O zaman o fukara milletin iki eli iki yakamızda olacaktır. Biz bu vebalden korkarız. Ama hiç kimse endişe etmesin; kimseye haksızlık yapılmıyacaktır.

Şimdi, İktisadi Devlet Teşekkülleriyle ilgili olarak bir yönetmelikten bahsedildi. Bu yönetmelik Şurayı Devlettedir. Hükümet olarak biz her şeyi kontrol eder durumda değiliz. Bizim kontrolümüz dışında olan müesseseler var, Anayasanın müesseseleri var. Yönetmelik hazırlanmıştır, Şurayı Devlettedir. Ama ben şu takdirde Sayın Koçaş’la beraber değilim; yani bu yönetmelik çıkınca hemen müesseseler zarardan mı kurtulacak? Fakat biran evvel çıkmasında da fayda var. Böyle bir şey de doğru olmaz.

“Belediyelere yardım nereden olacak?” denildi. Muhterem Senatörler, mahalli idareler, bugün üzerinde çok titizlikle durulması lazım gelen bir mevzudur. Belediyeler çok daha iyi vaziyete getirilebilir. Belediyelerin gelir kaynakları bugün için çok namüsaittir. Gelir kaynaklarında birtakım düzeltmeler yapılabilir, daha iyi çalışır hale geçebilir. Bir takım belediyelerin de belediye hizmetlerini götürmesine imkân yoktur. Zaten bundan evvelki senelerde de belediyelere bütçeden bir miktar yardım yapılagelmektedir. Gayet tabiidir ki, yardım yapılması zaruri olan belediyelere gelir kaynağı bütçe olacaktır.

Şimdi bir husus da daha; doktriner biraz ama Sayın Koçaş’la beraber değilim. Sayın Koçaş buyurdular ki, planı halkın benimsiyeceği bir müessese yapmak zordur, hatta gayri mümkündür.

Muhterem Senatörler, plan tatbik eden her memlekette şu değişmez ve şaşmaz kanaate gelinmiştir ki, şu neticeye gelinmiştir ki, planı halka benimsetemediğiniz takdirde, planı halkın ihtiyaçlarına ve memleket realitelerine uygun olarak hazırlıyamadığınız takdirde plan tatbikatının sonunda hüsrana uğrarsınız. Biz henüz üç senelik planın içindeyiz. 15 senelik, 25 senelik plan tatbik edenlerin geldiği netice budur. Bu itibarla biz sadece kapalı odalarda mütehassıslar tarafından yapıpı halkın üstüne geçirilen planlarla demokratik düzen içinde kalkınma olabileceğine kaani değiliz.

Şimdi, üçüncü demir-çelik fabrikasından Sayın Koçaş bahsettiler. Muhterem Senatörler, 3’ncü demir-çelik fabrikasının orta yerde projesi falan yoktur. Yani bir proje mevcut da biz bunu tatbik etmiyoruz gibi bir durum yok. 1966 programında üçüncü

demir, çelik fabrikası program taslağına konmuştur. Çünkü 1968 senesi ihtiyacına baktığımız zaman Türkiye'nin en geç 1969 da büyük bir demir-çelik ihtiyacıyla karşı karşıya bulunuyoruz ki, 50 milyon, 60 milyon Dolar gibi bir meblağdır. İthalat ikamesi olarak düşünmeye mecburuz, üçüncü demir-çelik fabrikasını. Yani projesi olan bir şeyi bir kenara atıyor değiliz. Biz memleket yararına bulduğumuz hiçbir şeyi pencereden dışarı atmayız. Bu bir defa akıllılık olmaz. Çünkü muvaffakiyeti baltalar, ikincisi de memleketin yararına değildir.

Gelir getirmiyen inşaatı yatırım yapılmaması lazımdır, temennisine tamamen iştirak ediyorum. Çok doğrudur. Bununla hiç bina yapmıyalım da demiyoruz. Fakat bunda çok dikkatli olmamız lazımdır.

İhracatın geliştirilmesi; Türkiye şartlarında ihracatın geliştirilmesi için büyük imkânlar vardır. İşçi dövizleri var, maden cevherleri vardır, sebze, meyve vardır, sanayi mamulleri vardır; çok büyük imkânlar vardır. Sanayi mamulleri üzerinde çok durmaya mecburuz ve bunların hepsinin başında da çok büyük ümit olarak turizm vardır. İspanya, İtalya seviyesine çıkamayız; birer milyar dolar, fakat çok rahatlıkla, bu seviyenin onda birine çıktığımız takdirde ihracatımızda, daha doğrusu tediye muvazenemizde çok büyük bir saha olacaktır. Ve buna erişmek de çok zor bir iş olmayacaktır. Milli Türk sanayiinin hiçbir şekilde, hiçbir tesirden zarar görmemesini isteriz. Yabancı sermayeyi düşünürken gayet tabii ki, milli Türk sanayiinin de zarar görmemesi esas olacaktır. Ama bir husus var, Muhterem Senatörler, milli Türk sanayimizin de gerek evsaf bakımından ve gerekse maliyet bakımından kendi piyasamızda kendi müstehlikimizin istismarına da göz yumamayız. Göz yumamayız; o zaman deminden beri söylediğiniz, tenkid ettiğiniz noktalara geliriz.

Bir nokta daha var, o da Müşterek Pazara girmek için bir anlaşma imzalamışız. Müşterek Pazara girme meselesi kolay değil. Girmemizde çok büyük isabet vardır. Ona hazırlanmak da kolay değil. Binaenaleyh, milli Türk sanayimizi düşünürken sadece milli damgası olduğu için üzerinde düşünmeyelim, iktisadi kıstaslara ve iktisadi icaplara uyan sanayii düşünelim. Öyle kurulsun. Aksi halde biz hünersizliği teşvik ederiz, müstehlik kütlemizi ezeriz.

Şimdi geliyoruz petrole: Petrol Kanunu hakkındaki ifadenin çok müphem ve gayrikâfi olduğundan bahis buyurdular. Kanunun tadili hususunda hangi hususlar ele alınacak, milli menfaatlerin kıstası ne olacaktır buyurdular Sayın Koçuş.

Sayın Özdilek Adalet Partisinin yabancı şirketlere taviz verir durumda olduğunu söyledi, yanlış anlamadıysam. Muhterem Senatörler, Sayın Özdilek'in bu beyanının hiçbir mesnedi, hiçbir delili, hiçbir istinatgâhı yoktur. Binaenaleyh, bunu hiçbir şekilde kabul edemem, reddederim.

Adalet Partisi kime ne taviz vermiştir? Bir Koalisyon Hükümetinin içinden geliyoruz. Sekiz aylık Koalisyon Hükümetinin içindeyiz. Şayet Adalet Partisinin Koalisyon Hükümeti içindeki tutumu mevzuubahis ise, buna enine boyuna saatlerce münakaşa etmeye hazırım. Söyledim; niçin, kime taviz verelim? Türkiye'yi fakirlikten kurtarmaya çalışan insanların kime taviz vermesi mümkündür. Ne yapmışız da taviz vermişiz? On senedir işliyen bir mekanizmayı düzeltme gayretleri içinde 6-7 ay biz götürmüşüz, hepsi bu. Ve bu arada ne yapmışız? 104 tane ruhsat verilmiş, bunlardan 6 tanesini biz vermişiz ve bunun 5 tanesini de milli şirkete vermişiz, bir tanesini gaz aramak için

bir yabancı şirkete vermişiz. Kimseye ruhsat vermemişiz. 104 tane ruhsatın takriben şu kadarı başka zamanlarda verilmiş. Peki petrol fiyatları. Biz gelene kadar petrol fiyatlarında %10 indirim yapılmış, biz uğraşmışız didinmişiz. Dünyada petrol fiyatları mı düştü. Adalet Partisinin Koalisyonu zamanında? Uğraşmış didinmişiz, 18,13'e çıkarmışız. Ekimden itibaren bunu tatbika başlamışız bunda da mutabık olmamışız. Biz bu zamana kadar konmuş kanun ve nizamları bir günün içerisinde değiştirebilir miyiz? Nerde vermişiz taviz? Bunun burada söylenmesi lazımdır. Nasıl vermişiz tavzi? Bu çok büyük iddiadır ve bu iddiayı ciddiyle reddederim.

"Petrol Kanunu tadil edilecektir" Milli menfaatlerimiz neyi icabettiriyorsa öyle olacaktır. Milli menfaatlerimizin kıstasını, Petrol Kanununu getirdiğimiz zaman arz ve amik münakaşa etmek imkânını bulacağız.

"Maden işlerine yabancılar sokulmasın, bir Max Ball Kanunu bir Ely Kanunu gelmesin. "Yine Maden Kanunu hazırlanmaktadır, Vekâlette henüz komisyonlar seviyesindedir. Gayet tabii ki, Hükümet seviyesinde de gelecek, orada da münakaşa edilecektir. Gelsin mi, gelmesin mi, nasıl gelsin hususları yine huzuruza gelecektir.

Muhterem senatörler, muayyen dogmatik birtakım şeylerin altında Hükümetlerinizi bırakırsanız, o zaman memleketin menfaatine hizmet etmekten alıkoyabilirsiniz. Geliniz her fikri, peşin yargılardan, ön fikirlerde, kafamızın arkasındaki birtakım hususlardan malul olmadan münakaşa edelim. Hepimiz bu vatanın çocuklarıyız, hiçbirimiz bu vatanın kötülüğünü istemeyiz. Geliniz öyle münakaşa edelim. Şu şu faydaları vardır, böyle mahsurları vardır. Bunların münakaşasını yapalım.

İşlemeyen yarım turistik tesisler hakkında konulan mütalaaya teşekkür ederim. Biz işlemeyen yarım ne varsa hepsini ilk hamlede tamamlamaya mecburuz. Çünkü az yatırımla müsmir hale getirilmesi mümkündür. Daha çabuk nema etmek mümkündür. İktisadi bir kaide olarak.

Şimdi, Yozgat Bira Fabrikasının niçin zikredildiği konusuna dokunmak isterim. Hassaten zikredilmiştir. Çünkü Muhterem Senatörler, bu fukara Yozgat'ın bira fabrikası dört tane Koalisyon Hükümeti'nin programında zikredilmiştir. Birinci Koalisyonda vardır, İkinci Koalisyonda vardır, Üçüncü Koalisyonda vardır, Dördüncü Koalisyonda, bizim Koalisyonumuzda da vardır. Ama hepsinde "İhale edilecektir" diye vardır. Yozgat Bira Fabrikası yedi senelik bir iştir. Yozgat'a bu zamana kadar hiçbir sınai tesis gitmemiştir. Müsamahanıza sığınırım, Yozgat Bira Fabrikasının ihalesini yaptık ve tamamlayacağız diye de angajmana girelim. Tamamlayamazsak bizi sıkıştırırız. Onun için konmuştur programa. *(Alkışlar)*

Şimdi geliyoruz köy kalkınmasına: Sayın Koçaş çok güzel dediler. Çok güzel. Esasen Türkiye'de nüfusunun %77'si ziraatle uğraşan bir memlekette, ki, 32 milyon insanın 22 milyonunun köyde yaşadığı bir memlekette ve bu memleketin büyük kahrını çekmiş bu insanlara hiçbirimiz, el uzatılmasın, demeyiz, diyemeyiz

Öyle de demiyorsunuz. Ama bunu nasıl yapacaksınız, diyorsunuz. İşte burada geliyoruz medeniyetçilik iddiasına. Yapacağız, çaremiz yok. İki yol var: ya yapacağız, ya yapmayacağız. Razi olur musunuz yapmamaya? Her türlü imkânı bulacağız, her türlü gücü koyacağız, her türlü mesainin içinde bulunacağız. Muhterem Senatörler, politikacılarla ekonomistler arasında bir fark olması lazımgelir. İşte politikacı, güç yaratmak gayreti

içinde olan insandır. Ekonomiste o gücü yaratacaksınız, icracıya o gücü yaratacaksınız ki, o, onunla iş görecektir. Bu, birtakım kaynakların harekete geçirilmesidir. Mevcut fakat meknuz birtakım kaynakların harekete geçirilmesidir. İşte yine Adalet Partisi olarak kalkınma felsefemizin temeli buraya dayanıyor.

Toprak meselesine gelelim. Muhterem Senatörler, bu meseleyi de arız amik bir konuşalım. Nedir bu toprak meselesi? Nasıl bağlanmışız kadastro meselesine? Kadastronu yapılmadan toprak dağıtımını yapabilir misiniz? Yapamazsınız. Kimin toprağını kime vereceksiniz? Bilmiyorsunuz ki toprağın sahibini. Evvela kadastro yapacaksınız, onu bir isimlendireceksiniz.

Muhterem Senatörler, bu kadastro mevzuu bir yılan hikâyesidir. Bu yılan hikâyesinin daha kaç sene süreceği de belli değildir.

Şimdi, bazı malumat arz edeyim, senede 100 milyon lira sarf ederek 20 senede kadastro işinin yapılacağına dair tahminler var. Bunların sıhhatine de ben iştirak etmem. Çünkü bunlar çok söylenmiştir. Ne eder? İki milyar lira eder Tamam mı?

Şimdi, şöyle bir görüşün doğru olduğuna kaani değilim: Toprak reformu yaparsanız Türk köylüsü fukaralıktan kurtulur. Bakalım bu böyle mi, değil mi tahlil edelim. Böyle ise Muhterem Senatörler yarın sabahleyin bunu yapalım.

Türkiye’de ikiyüz milyon dönüm arazi var. Bu ikiyüz kırk milyon dönümün dokuz milyon dönümü büyük arazi. Büyük arazi sahibinin eline de muayyen bir miktar bir şey bırakacaksınız. Tevzi edebileceğiniz miktar dörtbuçuk milyon dönüm.

Aile başına 150 dönüm verseniz 30 bin aile eder, Şimdi, bu hesabı da isterseniz duble edin de 60 bin aile olsun. Ben sınırın içinde kalıyorum. Şimdi, bunun istimlakı 1 milyar 600 milyon lira ediyor. İşletme ve çevirme kredisi altıyüz milyon lira ediyor. İki milyar oluyor. İki milyar da kadastro, dört milyar lira... Şimdi, duble etmiş olduğum 30 bin aile ki, 60 bin kabul ediyorum, Muhterem Senatörler, Türkiye’de beşyüzbin topraksız aile var. 3,5 milyon aile var toprakla meşgul bulunan. Yani kendi toprağı ile meşgul bulunan 3,5 milyondur. Beşyüzbin de yarı topraklı veya topraksız aile vardır. Ama bunun da 50 bini tamamen topraksızdır. Şimdi, toprak nerede varsa oradan vereceksiniz. Yani Orta Anadolu” da falan şehirde toprak yoksa ve orada herkes kendi toprağını işliyorsa, mesela Urfa’da toprak varsa orada Orta Anadolu’daki çiftçiye toprak veremezsiniz ki.

Bu toprak realitesi mühim bir keyfiyettir. Bunun üstüne hep beraber eğilelim. Hiç kimsenin koruyucusu falan değiliz. Biz Türk köylüsünün koruyucusuyuz. Ama kanunlarla verilmemiş olan hakların Anayasa ile verilmiş hakların tabii ki, koruyucusuyuz. Bu hakları tadil etmek üzere yeni kanunlar çıkarmadığımız müddetçe hiçbir şekilde hislerimize kapılarak şöyle yapalım, diyemeyiz. O zaman kanun Devleti olmaktan çıkarız. Şimdi, bakınız probleme Muhterem Senatörler, her sene Türkiye’de 60 bin yeni çiftçi ailesi teşekkül ediyor. Bir kere esas problem burada. Bir senede 60 bin aileye toprak vereceksiniz. Hem toprağı verelim, hem de hallolduğu gibi bir zaafa kapılmayalım.

Peki şimdi ne olacak? Bunun çaresi nedir? %77’si ziraatle uğraşılıyor nüfusumuzun, dedim. Medeni memleketlerde bu nisbet %10’a kadar inmiştir. Öyle ise nüfusumuzun büyük bir kısmını sanayi sahasına aktarmaya mecburuz. İşte burada yine bütün imkânlarımız kullanalım diyoruz.

Muhterem Senatörler, kendi sermayemizle kendi teknolojimizle bu işi başaramazsak istismar edilmeden, aldatılmadan dışarıdan sermaye ve teknoloji getirir de Türkiye'yi işsizlikten kurtarırsak fena mı olur? Eğer başka bir yol biliyorsunuz söyleyin. Bu işin başka bir yolunu bilen varsa herkes fikrini söylesin. Binaenaleyh, meselelerin hepsi burada bağlanıyor.

Şimdi “programda asgari fiyat meselesi yoktur” denildi. Programda, “Türk çiftçisinin alınteri ve emeği mutlaka korunacaktır. “Yine programda şöyle bir ibare vardır. “Mahsulü muayyen bir fiyattan aşağı satılmıyacaktır. “Bu programda bu şekilde ifade edilmiştir.

Ziraat Bankasının elinde bulunan köy evlerinin durumu hakikaten acıktır. Hakikaten mühim bir noktaya temas edilmiştir. Ve esasen biz bu mevzu ile meşgulüz. Dördüncü Koalisyon devrinde de meşgul olmuştuk. Fakat kolayca tasfiye edilmesi mümkün olmayan bir mevzudur. Bu husus telkin eden muhterem senatöre teşekkür ederim. Üzerinde hassasiyetle duracağız.

Şimdi müteahhitlik müessesesi meselesine geliyoruz. Burada partizanlık, suiistimal, burada şu vardır, bu vardır deniyor. Şimdi Muhterem Senatörler, aslında biz birçok şeylerden korkar isek lüzumlu da yapamaz bir duruma geliriz. Yani niçin herşeyi gayrimeşru addediyoruz da meşrudan mahrum kalıyoruz. Suiistimalle ve partizanlıkla bütün bu şeylerle uğraşmak mümkün. Bunların hepsini tasfiye etmek mümkün ama memleketi hizmetsiz bıraktığımız takdirde bunu nasıl izah edeceğiz? 45 senelik Cumhuriyet tarihine bakınız, başka memleketlerin tecrübelerine bakınız, Devlet hizmetlerinin en iktisadi bir şekilde görülmesinin yolu müteahhittir. Yani biz bunu derken, Türkiye’de herkesin hakkını müdafaa ederken müteahhit için de doğru olan bu hususu söylemekten imtina mı edeceğiz?

Türkiye’de çok acı misaller vardır. Bayındırlık Bakanlığı yapmış Maliye Bakanlığı yapmış, muhterem zevat var aranızda gayet iyi bilirler. Devletin şirketleri de vardır Türkiye’de. Bunlar orta yerededir. İflas halindedir. 10 liraya mal edilecek şey 20 liraya mal edilmiştir. Kendi kaynaklarımızın israfından başka bir şey değildir. Hesaplar ortadadır, Muhterem Senatörler, hepsi ortadadır. Amerika’yı yeniden keşfetmeye lüzum yok. Onun için diyoruz ki, planımız var, projemiz var, paramız var. İş yapacak adamımız yok. Bir taraftan müteahhidimiz yok, öbür taraftan bunu kontrol edecek mühendisimiz yok. Bu şekilde kalkınma yapamazsınız. Yapılmaz. Onun için programımızda diyoruz ki, müesseselerin canlı olması lazımdır, ayakta durması lazımdır.

Bunu söylemek hemen haklı olmıyan her şeyi kendisine vermek mi demektir? Böyle bir mananın çıkarılmamasını rica edeceğim. Şimdi bir de fiyatlarda %15 bir artış olmuştur şeklinde bir beyan oldu. Bu doğru olmayan bir beyandır. Endekslerde bir kıpırdanma vardır, ama seviyesi bunun yarısı kadardır. Şimdi bir de seçim esnasında partileri başka başka devletler himaye ediyormuş gibi laflar söylendi. Muhterem Senatörler bunlar çok tehlikeli, çok yakışıksız, çok lüzumsuz sözlerdir. Nasıl yakıştırabiliyoruz bu güzel memlekete başkalarının müdahale ettiğini. Razi olur muyuz hiçbirimiz? Bu sözlerin hepsini safsata addederek ve bunların hiç kimse için de tekrarlanmasına razı olmıyalım. (Alkışlar)

Küçük Devlet değiliz buyruldu. Doğrudur büyük Devletiz. Allah’a şükür büyük Devletiz. İtibarlı Devletiz. Bütün çabalarımız daha çok itibarlı olmak yolundadır. Öyle olacaktır. Binaenaleyh, gerek iktisatlar içindeki münasebetlerimizde, gerekse her türlü

iktisadi münasebetlerimizde en mühim meselemiz, milli menfaatlerimizdir. Ve daha çok itibarlı, daha çok güçlü olmaktır hedefimiz. Bunun dışında bir şey düşünemeyiz.

Şimdi, bir hususa daha temas edildi. Biz İktisadi Devlet Teşekküllerini başkalarına verecekmişiz. Programımızda buna dair olan kayıt yanlış anlaşılmıştır, Muhterem Senatörler, İktisadi Devlet Teşekküllerinin durumu gözümüzün önünde böyle dururken bazı tedbirleri düşünmeye mecburuz. Şayet bunları değeri pahasına halka intikal ettirmek mümkünse. Kim o halk? Hemen akla birtakım insanları zengin etmek geliyor. Nereden geliyor? Niçin yüz lirası olan bir öğretmen bir hisse senedi almasın? Niçin böyle düşünmüyoruz da mutlaka zenginlerin eline geçeceğini düşünüyoruz? Şayet birtakım tesisler var da Devletin başından ve zarar verir durumdan çıkarılırsa bu iyi değil midir? Hepsini de satamıyabilirsiniz ama mutlaka modern sevki idareyi getirmek mecburiyetindeyiz, bu İktisadi Devlet Teşekküllerine Muhterem Senatörler. Bizatihi Devlet idareciliğinin natüründe var modern sevki idarecilik. Yok bunun dışında bir şey, olmuyor. Siyasi kuvvet değişiyor. Siyasi kuvvetin çeşitli tutumları oluyor. Hepimiz burada vatanperverane söylüyoruz. Yapmalıyım, etmiyelim diyoruz. Bir takım sıkıntılar içinde malul olduk geliyoruz. Onun için geliniz şunu müessesesevi olarak halledelim, hal yollarını bulabildiğimiz müddetçe dilediğimiz miktarda yapalım diyoruz.

Binaenaleyh, programımızda yazılı olan şey o maksatla yazılmıştır. Yine diyoruz ki, devletçilikle planlanma arasında bir bağ mevcut değildir. Bunlar ayrı ayrı şeylerdir.

Şimdi TRT meselesine geliyoruz; Muhterem Senatörler biz Hükümet olarak TRT'nin bizim amalimize hizmet etmesini istemeyiz. Hiç kimsenin bizim amalimize hizmet etmesini istemeyiz. Sadece milletin ve memleketin amaline hizmet etmesini isteriz. Biz bugün nöbetteyiz, biz gideriz yarın siz gelirsiniz, siz şikâyet edersiniz bu defa. İşte biz bu tarafsızlığı getirelim istiyoruz. Hiç kimsenin kuşkulanasına lüzum yok, alingan olmasına da lüzum yok. Makul olmayan şeyler daima karşınızda eriyip gidecektir. Biz getirelim, makul bulmadığınız hususları tenkidedersiniz. Makul olmayanlar üzerinde biz ısrar etmeyiz. Makul olan şeyler getireceğimizden de emin olabilirsiniz.

Şimdi Sayın Bekata'nın tenkidlerine geleceğim. Evvela daha evvel sadece dinledim. Muhterem Senatörler, eğer cevapsız kalmış veya kâfi miktarda değinemediğim hususlar olursa bunları zamanın kifayetsizliğine ve sizleri daha çok yormamak istediğime ve bunları daima hepinizle görüşmeye hazır olduğumu beyan ederek müsamahanıza sığınırım.

Şimdi Sayın Bekata'nın tenkidinde evvela umumi havasını tahlil etmek isterim. Bir polemige hiçbir şekilde girmek istemiyorum. Sadece şunu arz etmek isterim ki, aşağı-yukarı dokuz sayfayı tutan tenkidini dikkatle dinledim ve kendileri konuşurlarken de dikkatle takib ettim. Bir defa bu tenkidlerinin içinde henüz seçimden yeni çıkmış olmanın zannediyorum bir havası var. Bu hava program tenkidinden çok seçim tenkidini ihtiva ediyor. İkinci bir mesele de burada Hükümetim mi tenkid ediliyor? Yoksa Hükümet Programı mı tenkid ediliyor? Yer yer bu karışmış. İkinci havası da o. Şimdi burada bir mühim nokta var ki; hepimizin bunda müşterek bir karara varmamız lazımdır.

Sayın Bekata bir tahlil yapıyor; 13 milyon reyden takriben 5 milyon reyi Adalet Partisi almıştır. Takriben 52.87 dediler.

HIFZI OĞUZ BEKATA (Ankara) — Evet, evet resmî. Ben de zaten rakama itiraz etmiyorum. Rakam doğru. Resmî rakamlara dayanarak söyledim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi iştirak edenin %52.87'sini almışız. Ama bu 13 milyon seçmenin 5 milyonu eder. Hesabı böyle yaptığınız takdirde 52.87'den daha aşağı düşer. Takriben %30'a düşer. Şayet Sayın Bekata diyorsa ki, siz %30'u temsil ediyorsunuz... O zaman demokrasinin kaidesine riayet etmiyor, demektir. O zaman muhalefet %16'ya düşer. (*A.P. sıralarından gülüşmeler*) Böyle bir şey demediğini zannediyorum, yalnız yanlış anlaşılmasın. Bu manada demediğini zannediyorum.

Muhterem Senatörler, her şeyi açık ve sarih olarak ortaya koymak lazımdır. Demokrasi bir kaideler mecmuası. Ne yapacağız? Gelememiş vatandaş sandık başına; %71'i ancak gelmiş. Buna göre mi yapacağız, azınlık veya çoğunluğu. Yoksa %100'e göre mi yapacağız? O zaman, yani herkesi zorla sandık başına getirmek diye bir durumumuz yok ki. Yani sakın Sayın Bekata şöyle bir şey demeye hazırlanmasın: "13 milyon reyin üzerinden %30'u aldınız" Henüz hepimiz meydanlardan yeni geliyoruz. Epeyce uğraştık geliyoruz. Biz, beş parti ve müstakiller karşısında Adalet Partisi olarak böyle bir netice almayı muvaffakiyet addediyoruz. Bu bizim kendi hesabımızdır, Muhterem Senatörler, öğünmek için söylemiyorum. Fakat, kolay bir iş olmamıştır. Daha güven oyu dahi almadan bizi ekseriyetten mahrum etmemenizi rica ederim. (*Sağdan alkışlar*)

Şimdi Muhterem Senatörler; bunun içerisindeki ikinci düşünce: "13 milyon reyin Hükümetisiniz" Evet, biz 13 milyon reyin Hükümetiyiz. Yani bize rey versin veya vermesin, hiç sormıyacağız, kim bize rey verdi, veya kim bize rey vermedi diye... Son sayıma göre 31 milyon 400 bin Türk'ün, Türk vatandaşının Hükümetiyiz. Kapılarımız herkese açıktır, hiçbir kimseye tefrikli muamele yapmıyacağız. (*Sağdan alkışlar*) Bu manada söylüyor ise tamamen kendisiyle beraberim.

Şimdi, muhterem beyefendiler, biz huzur ve refah yaratacağımızı millete taahhüd ettik. Hata etmedi, bunda, kusur da etmedik. Huzur ve refah Türkiye için lazımdır ve bu taahhüdü yerine getirmek için bütün gücümüzle çalışacağız.

Sayın Bekata benim temas ettiğim bir beyanımdan bahis buyurdu; "Kabine teşkili sırasında hatalarımız olmuştur" demişim, ben bunu tekzibetmişim. Muhterem Senatörler, hepiniz günlük hayatın seyrini görüyorsunuz, her çıkan şeyi tekzibetmek imkânından mahrumuz. Tekzibedilmeyen bir şeyin doğru olduğuna dair elde bir kaziye mi vardır? Böyle bir şey mevzubahis değildir, huzurunuzda arz ediyorum.

Bizim Hükümetimiz bizim teşkil edilen Hükümetimiz bu memleketin pırlanta gibi çocuklarıdır. Hepsinin liyakat ve ehliyeti vardır. Biz Hükümetimizi bu kanaatte olarak getirdik. (*Alkışlar*)

Şimdi bir hususu arz etmek isterim. Çok mühim bir şey, henüz hiçbir şey yapmamış insanları ne sevebilirsiniz, ne de yerebilirsiniz. Bunun için elinizde bir kısas yok. Bu sadece bizim Hükümet için doğru değil, her şey için böyle. Hiçbir şey yapmamış insanları ne yermeye ne de methetmeye hakkımız yoktur. Bu itibarla geliniz muhalefet partileri olarak programlar üzerinde kalalım da Kabine şahsiyetleri içerisine girmiyelim. O zaman zorluk olur. Bu işler nöbet meselesidir. İlerde sizin getireceğiniz kabine hususunda bizde bu şekilde hareket edersek sizin içinde sıkıntıya sebep oluruz.

Şimdi Sayın Bekata "kendilerinden evvel gelen hükümetlerin hizmetlerini inkâr etmişlerdir" diyor. Ben böyle bir şey yapmadım. Evvelâ şurasını arz edeyim; bu güzel vatana, bu mübarek topraklara bir taş koyana medyunu şükranım. Binaenaleyh, niçin inkâr edeyim; bizden evvelki hükümetlerin hizmetlerini? Böyle bir şey yok.

Şimdi Sayın Bekata diyor ki, programda yer verilen belli başlı meselelerin hal çareleri olarak sık sık gerekli bütün tedbirler alınacaktır, gibi belirsiz ve yetersiz vaatler görüyoruz.

Gönül isterdi ki, bunun misalleri olsun misaller üzerinden bunun münakaşasını yapalım. Gayet tabii o şekilde beyanlarda olacaktır. Bunlar prioritetleri gösterir. Bir kısmı yapılacaktır, bir kısmı tetkik edilecektir, bir kısmı hakkında gerekli tedbirler alınacaktır. Gayet tabii, bir iş silsilesi içinde prioritetleri gösterir. Ama şayet bütün program baştan aşağı “gerekli bütün tedbirler alınacaktır” diye gidiyorsa bir yanlışlık olması lazım.

Sayın Bekata’nın konuşmalarındaki bir hususa daha değinmek isterim. Türkiye’de bunda da müşterek bir anlayışa varmamız lazım. Sayın Bekata diyor ki, bizim programa aynı zamanda bu taahhüdü Atatürk devrimlerinin bütün milletin ortak malı olduğunun yeni bir ifadesi olarak alıyoruz. Gayet tabii, gayet tabii öyle olacak... Atatürk devrimlerinin sahibi sadece Halk Partisi olursa, milletin %35’i olursa, yahut %40’ı olursa o zaman Atatürk’e karşı büyük kötülük edilmiş olur. Milletin yüzde yüzü Atatürk devrimlerinin sahibidir. *(Şiddetli alkışlar)*

Yine Sayın Bekata: “hür, batılı ve medeni bir toplum düzeni kurabilmek, demokratik Anayasamızın getirdiği hürriyet meselelerini yaşatmak ve geliştirmek, bunlar bizim malımız” diyor. Bunlar bizim malımız diyor Sayın Bekata... Ve diyor ki, benimsediniz, memnun olduk. Biz bunları başkasının malı olarak benimsemedik. Türkiye’nin ihtiyaçları için kendi felsefemizin icabı olarak benimsemişizdir. *(Sağdan alkışlar)*

“İdarenin tarafsızlığı, uzun mücadeleler sonunda kavuşulan ve temeli C.H.P. tarafından atılan bir eserdir” diyor ki, Sayın Bekata buna iştirak etmeye imkân yoktur.

Şimdi söylemek istediğim nokta şudur; Hükümet programlarına bir hesap bilançosu yapılmaz. Ben 20-25 senelik programlara baktım, biz bu işi şöyle devraldık diye bir bilanço ve envanter yoktur o programlarda, Bu itibarla bir inkâr keyfiyeti mevzubahis değildir. Her devir kendi hesabını kendi içinde yapar. Seçmenin gözü önünde bunlar değerlendirir, muhassalası da Millet Meclisinde olur.

Şimdi bir hususa daha değinmek isterim. Yine Sayın Bekata’nın konuşmasında: “Bu durum ek finansman ihtiyaçlarını karşılamaktan vazgeçildiği vergi reformunu tamamlamaktan, zirai kazançların vergilendirilmesinden kaçınıldığı intibahı yaratmaktadır” Böyle bir durum yok. Biz vergi reformuna devam etmiyeceğiz demiyoruz ki... Vergisiz Devlet olmasına imkân yoktur. Ne ile göreceksiniz işleri?

Şimdi şu hususu da Sayın Bekata’nın konuşmasından anlıyorum: “İktisadi Devlet Teşekküllerinin kurucusu olan C.H.P. eserine sahip çıkarak, bu fikrin gelişmesine mani olmaya çalışacaktır.” Zararlarını istiyoruz C.H.P.’den İktisadi Devlet Teşekküllerinin. *(Sağdan gülüşmeler, alkışlar)* Eser sizinse zararlarını istiyoruz. *(Sağdan alkışlar)*

Yine buyuruyorlar ki, Sayın Bekata; “Plan ve devletçilik anlayışı ile mutabık olmadığımızı bilhassa belirtmeliyiz” Tabii, gayet tabii olmayacağız. Farkımız olacaktır plan ve devletçilik anlayışından. Biz ayrı bir görüşün sahipleriyiz, siz ayrı bir görüşün sahiplerisiniz. Onun için şaşmamak lazım. Eğer ikisi beraber olursa zaten terakkiye gidemeyiz. O zaman muhalefet olmaz.

Şimdi, Sayın Bekata bir husus daha söylüyor, diyor ki: “Hükümetin bu anlayış ve tutumu ile planın plan hedeflerinden uzaklaştırılması endişesini taşıyoruz” Hiç endişeye

mahal yok. Hem planın hedeflerine ulaşılacak, hem bu hedefler geçilecek ve bunlardan daha mühimi; milletin istediği hedeflere ulaşılacaktır.

Bir cümlesine daha dokunmak isterim, özür dileyerek. “Bu bakımdan biz günlük çıkarları ve seçimleri değil, gelecek nesilleri düşünmekte ve Türkiye’nin ana davalarına sahip çıkmakta devam edeceğiz.” Bu çok güzel bir beyan. Yalnız bununla seçim kazanıp gelenlerin, günlük çıkarları ve seçimleri düşündüğü iddiası var ise bunun altında, buna iştirak etmeye imkân yok. Çünkü bu, bu takdirde Büyük Türk Milletinin seçim iradesi hakkında şüphe izhar etmek olur. *(Sağdan “bravo” sesleri ve alkışlar)*

Şimdi, bir hususu daha buyuruyorlar. Diyorlar ki; “Çok avantajlı durumda bulunmaktadırlar. Yani Demirel Hükümeti işe İnönü hükümetlerinin birlikte yaşadığı çetin şartlar içinde sağladığı bugünkü imkânlarla kolayca sahibolarak işe başlamaktadır”

Şimdi, burada birçok münakaşalar yapılabilir. Ben bu münakaşaları yapacak değilim. Yalnız avantajlar varsa gayet tabiidir ki, Hükümetten gidenler defterini, kalemini, çantasını, toplayıp gittiği gibi bu avantajları da toplayıp gidecek değiller ya. Bu avantajlar duracaktır orada. Gayet tabii duracak; Hükümette temadiyet olmayacak mı? Peki dezavantajlarını ne yapacağız? Binaenaleyh biz, gayet tabii ki, reddi miras içinde olmazdık. Hükümetlerin temadisi icabı ne bırakıldıysa aldık; avantajını avantaj, dezavantajını dezavantaj.

Şimdi, bir husus daha vardır. Her defasında bu tenkidlerde bunları görüyoruz.

Sayın Bekata buyuruyor ki, “1964’te ihracatımız rekor seviye olan 400 milyon dolara erişmiştir” 1965 yılında da 500 milyon dolara erişecek, 480 milyon dolara erişecektir. İhracat olacak. Binaenaleyh, ümid ederiz ki, 1966’da 1967’de daha çok gidelim. Bunu anlıyorum ki, “bizim devrettiğimiz zaman bu idi” Demek istiyorlar. Binaenaleyh, bu bizim için iyi bir işaret olacaktır. Biz muvaffakiyetlerimizi bu baz üzerinden ölçeceğiz. Zannediyorum ki, bu rakam o maksat için verilmiştir. *(Gülüşmeler)*

Şimdi burada bir hususa dokunmak istiyorum. Diyorlar ki, Sayın Bekata; “petrolde 1961 senesinde 414 bin tondan 1964 senesinde 78 bin tona çıktık. Yani, üç senede iki misli çıktık. Şimdi bir de ben söyleyeceğim, bu sene ne olmuştur. 1965’te de geçen dokuz ay zarfında 565 tondan bu senenin dokuz ayında dokuz bin küsur tona çıkmışız ve sene sonuna kadar da, geçen sene 878 bin ton iken bu sene sonunda 1,5 milyon tona çıkacağız; bunu kaydetmek isterim. Yalnız burada bir şeyi söylemiyorlar Sayın Bekata, Keban Barajı münakaşasını Mecliste yaptık. Kendilerinin geçmiş hizmetleri için, bu işte her kimin hizmeti geçti ise teşekkür ederiz. Geçmiş hizmetler için teşekkür ederiz. Ama Dördüncü Koalisyon olarak biz Keban Barajının finansmanını muallakta devraldık. Bu hususun burada kaydedilmesi lazımdır; muallakta devralınmıştır, finansmanı. Yok, biz finansmanını ayarlamıştık, parasını bulmuştuk, dış tediyesini... Eğer böyle bir iddia var ise, kiminle hangi tarihte finansman mukaveleleri imzalanmıştır, bunların bu kürsüden söylenmesi lazımdır. Bir de bazı sıkıntılar var Muhterem Senatörler; elektrik enerjisini şuradan şuraya çıkardık diyoruz ama elektrik enerjisi gelecek sene yok. Kömür sıkıntısı içindedir. Türkiye çimento sıkıntısı içindedir. Birçok sanayi mamullerinin sıkıntısı içindedir. Binaenaleyh, biz avantajları ve dezavantajları beraber aldık derken, verilecek çok misalimiz var.

Şimdi Sayın Bekata’nın konuşmalarının sonuna geliyorum. Bir defa hiç kimsenin endişesi olmasın, biz bize bağlanan ümitleri boşa çıkarmamak için mesuliyetimizi

müdrükiz. Büyük Türk Milleti bizi ümit içerisinde buraya göndermiştir ve biz bunun bize verdiği ağırlığı omuzlarımızda taşıyoruz. Büyük Türk Milletine ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin Senatosuna, Millet Meclisine layık olmaya gayret edeceğiz. Bundan hiç kimsenin endişesi olmasın ve Sayın Bekata'ya sözlerinin sonundaki ve sözlerinin birçok yerlerindeki yapıcı tenkidlerinden, iyi temennilerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım. (Alkışlar)

Sayın Yıldız'ın konuşmasının ikinci kısmını anlamadım. Yani Sayın Yıldız bu konuşmanın ikinci meselesi olarak neyi kastediyor anlamadım. "Siyasal strateji"den bahsettiler. Muhterem Senatörler, Türkiye'de Meclislerin üstünde, milletin üstünde birtakım kuvvetlere mi burada dokunulmaktadır, bunun sarahaten bilinmesi lazım. Biz millettten rey almış gelmiş insanlarız, milletin güvenine mazhar olmuş insanlarız ve millete hesap verimiz. Başkasına hesap vermeyiz değil, kanunların icabı ne ise o olacaktır. Türkiye Kanun Devletidir. Şayet bunu kasetmişlerse özür dilerim, çok özür dilerim. Bunu kasetmişlerse mütalaa yürüteceğim. Mütalaa şöyle olacaktır Muhterem Senatörler: Bu memlekette hiç kimse milletin iradesi üzerinde birtakım gölgeleri dolaştıramaz. (Sağdan "bravo" sesleri, alkışlar) Anayasa vardır, nizam vardır, Hukuk Devleti vardır, Bunları, yazacağız, milletin referandumundan geçireceğiz, sonra Adalet Partisi Hükümeti iyi hareket etmedi, diye bunları bir kenara atacacağız... Böyle şey olmaz. Eğer böyle ise düzen, biz düzenimizi kuramamışız demektir. Bir zincir içerisinde bütün murakabe kanallarının bulunması lazımdır ve vardır. O zaman 1961 Anayasasının Türkiye'ye Devleti getiremediği iddiası içinde oluruz. 1961 Anayasası bizim kanaatimizce Devleti müesseseleriyle getirmiştir. Ümidederim ki, bu manada kullanmamıştır. fakat biz bu meselede çok hassasız ve hepimizin çok hassas olması lazımdır. Çünkü şu mübarek ve güzel çatının altında bulunmamız, millete hizmet görmek için bu muhteşem çatının altında bulunmamız bu düşünceye bağlıdır. Bu itibarla eğilimleri yenmesi meselesi, yenmediği takdirde ne olacağının gayet gayrivazih bir şekilde konmasını anlayamadım.

ZİYA TERMEN (Çanakkale) — Ehemmiyet vermeyin.

Biz sadece aşırı cereyanlardan aşırı solun değil, aşırı sağın da, aşırı olan her şeyin karşısındayız. Bunu da herkesin bilmesi lazımdır.

Muhterem Senatörler, hemen hemen vakı konuşmaların, yapılmış tenkidlerin cevap verebildiğim, daha doğrusu notlarımda bulunan, hafızamda bulunan kısımlarına cevaplarımı, izahlarımı arz etmiş bulunuyorum.

Sabrınızı suiistimal ettiğim için özür dilerim, hepinizi hürmetle selamlarım.³⁰ (Şiddetli alkışlar ve "bravo" sesleri)

³⁰ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 5, Cilt 31, Birleşim 4, Sayfa 83-980*

8 Kasım 1965 Pazartesi**30. Cumhuriyet Hükümeti (I. Demirel Hükümeti) Programının Millet Meclisi Genel Kurulunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma**

BAŞKAN — Bu kendilerinin bileceği bir iştir.

Diğer taraftan, Türkiye İşçi Partisi adına konuşan Çetin Altan da “kapitalist” diye bir ithamda bulunmuştur. Buna da ne kimse sahip çıkmış, ne de reaksiyon göstermiştir. Bu sebeple meseleler, kendi vasfı ve tabiatı içerisinde müzakere şeklinde devam etmektedir. Usulî hiçbir hata yoktur.

Bu sebeple, şimdi Sayın Hükümet, Sayın Çetin Altan’ın Türkiye İşçi Partisi adına konuşan, Sayın Mehmet Ali Aybar’ın dün beyan ettikleri ve Amerikalıların 35 milyon metrekare Türk toprağının Amerikan egemenliği altında olduğu yolundaki beyanlarına ve kendilerinin lüzum gördüğü noktalara cevap vermek üzere söz istemişlerdir.

Şimdi bu arada, üç tane takrir intikal etmiş bulunuyor, Riyasete. Bunlardan birisi; saat 19.00’den itibaren müzakerelerin yarına talikini istemektedir. Biri de müzakerelere bir saat ara vererek gece de devam talebinde bulunmaktadır. Bir diğeri de keza saat 19’da bir saat ara verildikten sonra gece devamı istemektedir. Sayın Hükümet şimdi mi konuşacak efendim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Evet efendim.

BAŞKAN — Hükümete söz veriyorum, buyurun Sayın Başbakan. *(Başbakan Süleyman Demirel A.P. milletvekillerinin sürekli ve şiddetli alkışları arasında kürsüye geldi)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin muhterem üyeleri; huzuruza şu anda çıkmak niyetinde değildim. Sadece dün bu kürsüden ifade edilip bugün tekrar edilen bir beyanın bütün vatan sathında vatandaşlarımızın kalbini kanatacağını düşünerek bu hususun bir an evvel vuzuha kavuşması gerektiğine kaani olduğum için huzuruza gelmiş bulunuyorum. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Üç gündür Hükümet Programı vesilesiyle pek çok şeyler söylendi. Bunların hepsini konuşmaların sonunda cevaplandıracağım. Müsaade ederseniz, sadece, vaktin de geçmiş olması dolayısıyla sadece bir hususu vuzuha kavuşturayım.

İddia olundu ki, Türkiye topraklarından 35 milyon metrekare başka bir Devletin hükümranlığı altındadır. Bu hususta Yüce Meclise şu hususu arz ediyorum. Türkiye dış güvenliği için gereken millî tedbirleri almış, bunun yanında NATO İttifakının bir üyesi olmayı millî menfaatlerine uygun görülmüştür. Ne zaman? Senelerce evvel. NATO, İkinci Dünya Harbinin sonunda ortaya çıkan şartların bir neticesi olarak belirli icapların yarattığı bir savunma teşekkülüdür. Memleketimizde malûm bulunan tehdit ve talepler muvacehesinde egemenliğini ve toprak bütünlüğünü korumak ve bekasını idame ettirmek amacıyla bu savunma teşekkülünün bir üyesi olmuştur. NATO savunma zincirini teşkili ve muhtemel taarruza karşı 15 milletin mukadderat birliği yaparak bir müttefike vâki tecavüzü bütün ittifaka yapılmış bir tecavüz telâkki etmeleri Avrupa’ya ve Türkiye’nin bulunduğu bölgeye müteveccih bir taarruzun vukuunu önlemiştir. Ne taarruzu bu? Komünist taarruzu. *(Soldan şiddetli alkışlar)*

Hepinizin bildiği gibi İkinci Dünya Savaşının sonunda Türkiye'den Boğazlar, Kars ve Ardahan talebedilmiştir.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Kim hayır dedi?

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu lütfen yerinizden müdahale etmeyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun, dinlerseniz vuzuha kavuşacaktır. Esasen verdiğim izahatın sizinle hiçbir ilgisi yok. Çünkü mücerret izahat veriyorum. Binaenaleyh, NATO İttifakının temel gayesinin tahakkuk ettiği bir gerçektir. NATO İttifakının en mühim hususiyeti üye devletlerin harb çıkmadan önce savunma plânlarını müştereken yapmaları ve bir harb vukuunda söz konusu plânlara göre harekette bulunacak askerî kuvvetlerin emir ve kumanda zincirini tesbit etmeleridir.

Diğer taraftan, üye devletlerarasında, tesbit etmiş oldukları bu savunma plânlarına göre, bir taarruza karşı mukavemetlerini artırmak üzere gerekli tesisleri müştereken kurmayı da kararlaştırmışlardır. Bu belirttiğim hususu tanzim eden NATO Andlaşmasının üçüncü maddesi özetle şöyledir; “Bu Andlaşma Büyük Meclislerin tasdikinden geçmiştir.”

“Üye devletler Andlaşmanın gayelerinin daha müessir bir şekilde tahakkukunu temin için birbirleriyle karşılıklı yardımda bulunmak suretiyle münferiden ve müçtemian devamlı ve fiilî olarak hareket edip bir silâhlı tecavüze karşı müşterek müdafaa kuvvetini idame ve tevhidedeceklerdir” Bu maddeye göre, Türkiye muhtemel bir tecavüze karşı NATO üyesi diğer memleketlerle birlikte savunma hazırlıklarına girişmek ve bu amaçla muhtelif tedbirleri almak vecibesini yüklenmiştir. İşte bu vecibe uyarınca ve kolektif savunma gayesine hizmet etmek için Türkiye topraklarında müttefikleriyle birlikte bazı askerî tedbirlere tevessül ve tesisler kurulmasına müsaade edilmiştir. Bu tesisler NATO savunma plânlarına göre müşterek savunma sisteminin icabatı nazarı itibara alınarak kurulmuşlardır. Anılan tesisler münhasıran muayyen bir NATO üyesinin gayelerine hizmet etmek üzere vücuda getirilmemiş olup Türkiye'nin bulunduğu bölgenin ve özellikle Türkiye'nin savunmasının sağlanması için kurulmuştur. (*Soldan alkışlar*) Diğer taraftan söz konusu bu tesisler müstakil anlaşmalara istinadetmeyip Yüksek Heyetinize biraz önce okumuş olduğum NATO Anlaşmasının üçüncü maddesine dayanılarak yapılan uygulama anlaşmalarının bir neticesi olarak inşa edilmişlerdir. Burada hemen şunu belirteyim ki, söz konusu tesisler Türkiye'nin mülkiyetinde bulunmaktadır. (*Soldan alkışlar, “bravo” sesleri*)

Yurdumuzun savunması bakımından büyük bir önemi haiz olan bu tesisler müdafaamızın zaruri bir unsurudur. NATO'ya dâhil diğer müttefiklerimiz de kendi toprakları üzerindeki bu kabîl tesisleri aynı şekilde kıymetlendirmektedirler. Malûmunuz olduğu veçhile Türkiye'den maada İtalya, Yunanistan, Fransa, Hollânda, İngiltere ve Almanya'da müşterek savunma gayesiyle bu nevi tesisler kurulmuştur ve statüleri aynıdır.

Şu hususu bir kere daha belirteyim; kolektif güvenlik için Türkiye'de kurulmuş olan tesisler münhasıran tek bir NATO memleketinin gayesine hizmet etmek üzere kurulmamış olup, Türkiye'nin bulunduğu bölgenin ve özellikle Türkiye'nin savunmasının sağlanması için tesis edilmişlerdir. Bunlar bilûmum NATO memleketlerince kabul edilmiş bulunan NATO savunma plânlarına göre tertiplenmişlerdir. Söz konusu tesisler teknik mahiyette gizli, askerî anlaşmalara müstenittir.

Bu sebeple teferruata girmenin millî menfaatlerimize uygun olmayacağını yüksek takdirlerinize arz ederim.

Muhterem Milletvekilleri...

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Bir sual sorabilir miyim? (A.P. sıralarından gürültüler ve otur yerine sesleri)

BAŞKAN — Müdahale etmeyin. Oturun lütfen yerinize. Sayın Başbakan konuşmanıza devam ediniz. Sual sorulamaz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, millî menfaatlerimize, millî bütünlüğümüze ve millî savunmamıza müteallik doğru olmıyan beyanların yapılması bu memleketin menfaatine değildir. (Soldan bravo sesleri)

Bu itibarla, şu hususu arz etmek isterim. 35 milyon metrekare diye ballandıra, ballandıra anlatılan ve mülkiyeti tamamen Türkiye'ye aidolan ve Türkiye'nin savunması için yapılmış bulunan bu tesislerin santimetrekareye çevrilmesi halinde, 350 milyar santimetrekare eder. Bu 35 bin dönümdür. (Gürültüler)

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi arz edelim. Müsaade buyurun, dinleyin, birçok şey öğreneceksiniz. Henüz güvenoyu almamış bir Hükümetin Başbakanı olarak bu malûmatı Devletin arşivlerine dayanarak size arz etmekten başka benim bir mesuliyetim var mı? (Soldan, bravo sesleri, alkışlar)

Bana kimin ve neyin hesabını soruyorsunuz? Ben size bir Hükümet Programı getirdim. Hükümet Programını müzakere ediyorsunuz. Neyin hesabını soruyorsunuz.

Şimdi şu hususu arz etmek isterim. Ne zaman yapılmış bunlar, bu anlaşmalar ne zaman yapılmış? Bu anlaşmalar meşru mu? Evet, gayet tabîî, meşru heyetlerden geçmiş. Sonra ne olmuş? Bunları yapan heyetlerin üzerinden seneler geçmiş, başka heyetler, gelmiş, geçmiş. Şimdi soruyorum; sıralardan birisinden Millî Savunma Bakanı arkadaşşıma, "yoksa tezkibediniz diyen" arkadaşşıma soruyorum; siz kendiniz Millî Birlik Komitesi üyesi değil miydiniz? (A.P. sıralarından bravo sesleri, sürekli alkışlar) Mademki bu anlaşmalar, öyle farz ediyorsanız, mademki bu anlaşmalar Türkiye'nin hükümranlılığına aykırı idi de bir sözünüzle kanun çıktığı günlerde nerede idiniz? (Soldan ve sağdan şiddetli alkışlar ve bravo sesleri)

Şimdi yine soruyorum: Bu kürsüden ifade edilmesi lâzımdır. Sayın Cumhuriyet Halk Partisi idarecilerine soruyorum. 3,5 sene iktidarda bulundunuz. Bu anlaşmaları Türkiye'nin hükümranlılığına aykırı bulmuyorsanız gelip buradan söylemeniz lâzımdı. Buluyorsanız 3,5 sene zarfında niçin değiştirmediniz? (A.P. sıralarından bravo sesleri ve şiddetli alkışlar) (Arka sıralardan söz atmalar)

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, efendim. (Arka sıralarda ayağa kalkmalar) Muhterem Arkadaşlar, lütfen yerlerinize oturunuz efendim. Müdahale etmeyin, lütfen. İdareci Üyeler lütfen müdahale etsin, grup idarecilerinden de rica ediyorum, müdahale etmeleri için.

(Arka sıralarda birikmeler, C.H.P. ve A.P. arasında toplanmalar, gürültüler)

Lütfen yerlerinize oturunuz. (Çan vuruşları, ayakta müdahaleler) yerinize oturunuz lütfen.

Buyurunuz, Sayın Başbakan, konuşmanıza devam ediniz, efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yurdumuzun savunmasıyla ve milletimizin kaderiyle bu kadar yakından ilgili olan bu meseleleri Yüksek Meclisiniz isterse kapalı bir celse yaparsınız, geliriz arz ederiz. *(T.İ.P. sıralarından müdahaleler)*

BAŞKAN — Beyefendi lütfen yerinizden müdahale etmeyiniz. Çok rica ederim sizin hatibiniz konuştuğu zaman da onun hukukunu müdafaa etmek durumunda bulunan Başkanı müşkül mevkide bırakmayınız. Keyfiniz istediğiniz zaman bağarmak, müdahale etmek için bu kadar mesuliyetsiz olamazsınız. Büyük Meclis, Türkiye'nin menfaatlerini içtüzüğün emrettiği usuller dâhilinde müzakere yapmak için toplanmıştır. Usul dışı müzakere tarzları ve rağbet bulmayan konuşma şekilleriyle müzakere yapmak için değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tekrar arz ediyorum. Yüce Meclisiniz bu meseleleri, kapalı bir celsede her zaman âriz ve amık görüşmek ve Hükümetten malûmat talebetmek mevkiindedir. Bunu yaptığımız takdirde Hükümet bütün dosyaları ile emrinize amadedir. Muhterem Milletvekilleri, biz bu meseledeki görüşümüzü Hükümet Programımızda, dış politika, NATO ve CENTO meselelerinde ne yapacağımızı, ne düşündüğümüzü getirdik. Dış politikada bundan daha fazla tafsillatlı bir Hükümet programını yapamazdık.

Bu itibarla, bir hususu daha tasrih etmek isterim. Zihinlerde memleketimizin bir çakıl taşının dahi Türkiye'nin her tarafında yaşayan vatandaşın zihninde, Türkiye'nin bir çakıl taşının dahi başka bir milletin hükümrانlığında olduğu endişesi yaratılmamalıdır. *(Soldan ve sağdan, alkışlar ve bravo sesleri)*

Uğrunda kan dökülmüş, uğrunda şehitler verilmiş, uğrunda milyonlarca insan ölmüş bu memleketin bir karış toprağını, bir kel tepesini, bir çakıl taşını hiç kimsenin bir kimseye vermesine hakkı yoktur. Böyle bir durum olursa, milletçe şahlanır, karşısına çıkarız.

Hepinizi hürmetle selâmlarım.³¹ *(Soldan sürekli alkışlar, bravo sesleri)*

³¹ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 1, Birleşim 8, Sayfa 256-258*

9 Kasım 1965 Salı

30. Cumhuriyet Hükümeti (I. Demirel Hükümeti) Programının Güven Oylaması ve Oylama Sonunda Yaptığı Teşekkür Konuşması

BAŞKAN — Şimdi muhterem arkadaşlarım, güvenoyu müzakerelerine devam ediyoruz. Bu müzakerenin usulü icabı, sırada bulunan kimseye söz vermekten ibarettir. Bundan ayrı bir usul tatbik edilmiyor. Şimdi söz sırası Başbakanındır. Başbakana söz vereceğim. Henüz celseye başlayıp bir usulî muamele yapılmadığına göre, usul hakkında söz istemek hiçbir usulî muamele yapılmadan nasıl mümkün olur; bilmiyorum. Bu sebeple, usul hakkında söz verme imkânına sahip değilim.

Şimdi söz sırası Sayın Başbakanındır, buyurun Sayın Başbakan. *(A.P. milletvekillerinin şiddetli ve sürekli alkışları)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin muhterem üyeleri, sözlerime başlarken hepinizi hürmetle selâmlarım. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Hükümet programı dolayısıyla 14,5 saat devam eden müzakereler esnasında serd edilmiş fikirlere, tenkidlere teşekkürlerimi sunarım. Bu fikir ve tenkidlerin tahliline girişmeden evvel şu hususu arz etmek isterim ki, seçimden yeni çıkmış ve yeni seçilip gelmiş bir Millet Meclisi olarak bu kürsüde görüşülmüş olan hususların bir kısmı seçim haleti ruhiyesinin henüz silinmediği intibasını vermiştir. *(A.P. sıralarından bravo sesleri)* Ben, huzurunuzda hiç kimseyi incitmemeye gayret edeceğim. Sadece zaman zaman, şayet Hükümet Programı dışında bazı hususlara dokunacak olursam bunu, bu kürsüden söylenmiş olup da, halk efkârı umumiyesinde milletimizin ve vatandaşlarımızın zihninde birtakım yanlış anlamaları, iltibasları düzeltmek için yapacağım. Mesuliyetimizin ağırlığını biliyoruz, iktidar partisi olmanın ağırlığını biliyoruz. Şayet bazı hususlara değinmezsem bunu mesuliyetimizin icabı addediniz.

Muhterem Milletvekilleri; Hükümet etmenin zorlaştığını hepimiz müdrikiz. Konuşmam, sabrınızın limitine kadar ulaşacak şekilde uzun olmayacaktır zannederim. Fakat, takdir buyurursunuz ki, bu kürsüden beş muhalefet partisinin sözcüleri programımıza koyduğumuz her hususta, hattâ programımıza koymadığımız birçok hususlarda hallaç pamuğu gibi fikirleri attılar. Bu itibarla, kısa bir cevap arz edemezsem, şimdiden müsamahanızı rica ederim.

Evvelâ şurasını arz edeyim ki, bizim Hükümet Programımız, henüz seçilmiş gelmiş olmak dolayısıyla, ne evvelki bizim icraatımızı, ne de 10 Ekimden evvelki diğer partilerin icraatını içine almamıştır. Dikkatle tetkik edildiği zaman bu hususta hiçbir ima, bu hususta hiçbir kayıt bulunmayacaktır. Fakat bu kürsüden yapılan tenkidler arasında sanki daha evvel biz Hükümetmişiz gibi veya daha evvelki icraatlar, diğer partilerin icraatları niçin nazarı dikkate alınmamış gibi bazı hususlar kaydedildi. Bunun cevabı, biz, yepyeni bir noktadan başlayıp, güzel yurdumuzu yepyeni ufuklara, mutlu, refah dolu, huzur dolu günlere götürmek kaygusu ile sevgisi ile enerjisi ile karşınıza gelmiş olmakta aramaktır. *(A.P. sıralarından "bravo sesleri", alkışlar)*

Yine tenkidler arasında görüldü ki, çok kere birtakım umumi prensipler, sanki bir hali hususi imiş gibi münakaşaya tabi tutuldu ve prensiplerin hali hususiymiş gibi

münakaşaya tabi tutulmasından da kanaatimce, yanlış tefsirler ve yanlış neticeler çıkarıldı. Yanlış tefsirler yapıldı, yanlış neticeler çıkarıldı.

Muhterem Milletvekilleri, konuşmamda yer yer tekerrürler olursa, yine konuşmamın başında özür dilerim. Çünkü beş partinin muhterem hatiplerinin söyledikleri hususların ilmî ve fennî bir tasnif içinde mütalâası zaman bakımından imkânsızdır. Bu tekerrürleri daha çok meseleye vuzuh vermek şeklinde mütalâa etmenizi rica ederim.

Muhterem Milletvekilleri; konuşmama Türkiye İşçi Partisinin Hükümet Programı dolayısıyla yapmış olduğu tenkidleri ele alarak başlayacağım. Bu tenkidleri, bazı konularda diğer partilerin yapmış olduğu müşterek tenkidleri de birlikte cevaplandıracağım. Bu itibarla o konuları ele aldığım zaman, sadece Türkiye İşçi Partisinin fikirlerine değil, diğer partilerin de fikirlerine temas etmiş olacağım.

Türkiye İşçi Partisinin tenkidleri programdan ziyade, Anayasadan ziyade, program ve Anayasayı ele alarak ne söyleyeceklerse onu söylemiş olmak gibi bir umumi karakter taşımaktadır. Buna rağmen bazı hususları açıklayacağım. Konuşmamın başında şunu arz etmek isterim ki, tenkidin içerisinde sık sık geçen “peyk”, “uydu”, “sömürme” gibi hakikaten büyük Türk Devletine yakışmıyacak birtakım sıfatları, yakıştırmak kasdiyle dahi olmasa, üzüntü ile karşıladığımı beyan etmek isterim. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)

Büyük Atatürk’ün, temeline millî hâkimiyet ve Batı medeniyetçiliği harcını atarak kurduğu kırk iki yaşındaki Cumhuriyet, bizim en büyük varlığımızdır. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar) Türk milletinin bu büyük varlığı, Devleti, hiçbir zaman hiç kimsenin ne peyki olur, ne uydusu olur. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar) Bu itibarla, çok tartışılmış olan, 150 senedir memleketimizde çok tartışılmış olan millî menfaatler konusunu istenildiği gibi anlıyarak, istediğiniz gibi anlıyarak bunu birtakım yanlış yollara götürmenin, bunun altından birtakım yanlış tefsirler çıkarmanın haklı olduğuna kaani değilim.

Yine Türkiye İşçi Partisinin tenkidinde birçok hakikatler yanlış olarak ele alınmıştır. Bunların hepsini biraz sonra arz edeceğim. Bunlar şayet bilgi noksanlığından dolayı ise ki, sosyalistin bilinçli olduğu bu kürsüden ifade edilmiştir, mesele yok. Ama bunlar şayet muayyen bir maksat için tahrif edilmişse, yine üzüntümü ifade etmek isterim.

Programımızda dedik ki, “Türkiye’de artık rejim meselesinin tartışılması bitmelidir” Ne demek istedik? Türkiye dedik, hür, demokratik nizamı kendisine yön olarak seçmiştir. Bunun dışında bir yön, bunun dışında bir yöntem aramaya lüzum yoktur. Bunu dedik. Bunun yerine, Marksizm veya faşizm ikame edilmelidir münakaşası Türkiye’de yapılmamalıdır, Türkiye’de bu münakaşa yapılamaz, kanunlarımız mânidir. (A.P. sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar) Türkiye yönünü seçmiştir, dedim. Evet, bu yön gayet iyi bir şekilde seçilmiştir. Bunu sabahleyin konuşan Sayın Alicaan teferruatı ile Muhterem Heyetinize arz etti.

Halkın fukaralığından bahsetmek, onun çarelerini aramak neden korkulacak bir durum olsun, denildi bu kürsüden.

Muhterem Milletvekilleri, sizleri buraya gönderen millete hiçbiriniz, “Halkı fukara bırakacağız” mı dediniz? Yoksa, “Türkiye’de fukaralığa bir son mu vereceğiz” dediniz? Ben biliyorum ki, hiçbiriniz, hangi partiye mensubolursanız olunuz, Türk halkının fukaralığına rıza gösteremezsiniz, rıza göstermiyeceğinizi beyan ederek buraya geldiniz.

Şimdi bu nasıl olacak? İşte buraya geliyoruz. Metot meselesi. Metot nasıl olacak? Diyoruz ki, Türkiye'nin metodu bellidir. Hür demokratik düzen içinde plânlı ve karma ekonomiyle kalkınma olacaktır, diyoruz. Şayet buradan bu iddiayı ortaya atanların ki iddia kendilerinin değildir, iddia bu memlekette uzun senelerdir hükümetlerin iddiası olarak gelmektedir, Türk halkını kalkındırmak ve Türk halkını fakirlikten kurtarmak iddiası, Cumhuriyetimizin temelinde vardır, Batı medeniyetçiliği ilkesinde vardır. Mesele metot meselesinde. Mesele, insan haysiyetini temel alarak mı gideceğiz, yoksa zorla mı mutlu yapacağız? (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, insanların zorla mutlu yapıldığı yeryüzünde görülmemiştir. Bu itibarla Türkiye'nin seçmiş bulunduğu yön ve yöntem içerisinde her gün bir adım daha ileriye gitmesi hepimizin müşterek gayreti ve müşterek çabası olmalıdır. Bu yön içerisinde mülkiyet esastır. Serbest teşebbüs esastır. Miras esastır. Kamulaştırma istisnadır. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar) Şayet bu kürsüden temsil edilen sosyalist görüş, kamulaştırmayı esas alıp, mülkiyeti, serbest teşebbüsü, mirası istisna alıyor ise, biz katien bu görüşte değiliz. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Şimdi, Türkiye İşçi Partisinin Anayasa anlayışına dokunmak isterim.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye İşçi Partisi yapmış olduğu tenkidde diyor ki: "Biz Anayasayı Adalet Partisinin anladığı gibi anlamıyoruz."

Anayasa Kurucu Meclis tarafından yapılmıştır. Kurucu Mecliste A.P.'nin, şu sıralarda oturan hiçbir milletvekili tarafından temsil edilmiş olduğunu zannetmiyorum. Kurucu Meclis Anayasayı yaptıktan sonra Büyük Türk Milletinin tasvibine sunulmuştur. Bu itibarla... (C.H.P. sıralarından anlaşılmıyan bir müdahale) Ben de zannetmiyorum, dedim zaten. Yanlış biliyorsam özür dilerim.

Bu itibarla demek istediğim şey şudur; yani Anayasayı biz yapmadık, yapılmasına katılmadık, binaenaleyh Anayasanın müdafaası bize düşmez diyecek değilim. Muhterem Milletvekilleri, hukuk düzeninde her şeyi kanalında mütalâa etmek lâzımdır. Türkiye'de Anayasa millet tarafından, Büyük Türk Milleti tarafından tasvibedilmiştir. Ama %60'ı tarafından tasvibedilmiştir; ama %65'i tarafından tasvibedilmiştir. Şu anda bu büyük bir şey ifade etmez. Demokrasinin karara erişme noktası burasıdır. Binaenaleyh, %40 bunu tasvibetmemiştir, biz bu Anayasayı tanımıyoruz, tasvibedilmemiş bir Anayasadır, demeyi hukuk düzeni ile hukuk konsepsiyonları ile hukuk ufku ile bağdaşır bulmam. Bu itibarla Anayasanın hazırlanmasında Kurucu Meclisin zabıtları tetkik edilmek suretiyle, Anayasamızın nasıl anlaşılması lâzımgeldiği hususunda, bilhassa Türkiye İşçi Partisinin sosyalist düzene açık Anayasadan neyi kastetmek istediğini, neyin kastedilmesi lâzımgeldiğini yine Kurucu Meclisin zabıtlarına müracaat etmek suretiyle Yüksek Heyetinize arz edeceğim.

Diyeceksiniz ki, bunlar bizce malûmdur. Ama Türk halk efkârı umumiyesinin, radyolardan dinlenen bu konuşmalarda hiçbir noktanın açık bırakılmaması için bunu yapmaya mecburum. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri)

Türkiye İşçi Partisi Sözcüsünün Anayasa anlayışı ile aynı fikirde olmaya, 27 Mayıs Anayasasının ruhu ve metni imkân vermemektedir. Anayasamız demokratik, lâik, hürriyetçi ve sosyal bir hukuk Devleti esasını almıştır.

Maddedeki sosyal kelimesi Türkiye İşçi Partisi sözcüsünün iddia ettiği gibi, doktriner sosyalizme açık bir Anayasanın ifadesi değildir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Nitekim, bu hakikat Anayasa Komisyonu Sözcüsü Muammer Aksoy'un; "Bu Anayasada asla doktrin yoktur, ne devletçilik vardır, ne liberalizm, ne sosyalizm, ne de her hangi bir "izm" vardır" tarzındaki beyanlarıyla sabittir. Diğer taraftan Anayasanın tümü üzerinde cereyan eden müzakereler esnasında Anayasa Komisyonu Sözcüsü Tarık Zafer Tunaya Anayasamız için; "Anayasamız şu veya bu iktisadi görüşü empoze etmiyen bir kadrodur. Anayasa bir parti programı değildir, öyle ki, bu tasarı içinde bir Devletçi de, bir liberal de halkoyu ile kendilerini iş başına getirdiğinde programlarını uygulamak imkânını bulacaklardır" demek suretiyle iddialarımızı teyit ve Türkiye İşçi Partisi sözcüsünün yalnız sosyalizme açık bir Anayasa olduğu tezini tekdizetmektedir. Sanırım ki, Sayın Aybar, Anayasamızın ikinci maddesinde ifadesini bulan, Devletin sosyal vasfı, ibaresini sosyalizm mefhumıyla karıştırmaktadır. Anayasamızın ruh ve esprisine eğildiklerinde anlıyacaklardır ki, Devletin sosyal vasfı, esasında demokratik nizamın devamlı ve ömürlü olmasını sağlayan bir vasitadan ibarettir. Kaldı ki, Anayasa Komisyonu Başkanı Enver Ziya Karal; "Anayasanın birinci vasfının inkılâpçı oluşu; ikinci vasfının da doktrinci bir Anayasa olmayışıdır. Anayasamız milletimizin geleneksel teamüllerini bir defa daha burada tesbit etmiş olmaktadır" demek suretiyle bizimle aynı kanaati paylaşmaktadır. Anayasa, "Devlet kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal ve hukuk Devleti ilkeleriyle bağdaşamayacak surette sınırlıyan siyasi, iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddi ve mânevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar" hükmünü vaz'etmek suretiyle Devletin temel haklar ve görevler hususundaki vazifesini göstermiş olmakla beraber 11'nci maddesinde de Devlet bu vazifelerini yaparken, "Kanun, kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa, bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz" diyerek Devletin temel haklar ve ödevler mevzuundaki fonksiyonunun hududunu da göstermiştir. Böylece Devlet karşısında ferdin sahibolduğu temel hak ve ödevleri de teminat altına almış bulunmaktadır. Diğer taraftan, Anayasamız 36'ncı maddesiyle: "Herkesin mülkiyet ve miras haklarına sahibolduğu" kaidesini koymuş, istisnai ahvalde bu hakların kanunla ancak kamu yararı amacıyla sınırlanabileceğini ifade etmiştir. Kamulaştırma hakkındaki 38'inci maddenin gerekçesinde aynen: "Anayasamız özel teşebbüsü kaide olarak kabul etmiş ve ticaret, sanayi her alanda çalışma ve faaliyet hürriyetini genel surette ilân etmiştir" demek suretiyle kamulaştırma ve Devletleştirmenin, biraz evvel arz ettiğim gibi, istisna olduğunu tesbit etmiştir. Bu hallerde de kamulaştırma bedelinin gerçek karşılığının ödenmesi, faaliyet ve teşebbüsün kamu hizmeti niteliği alması ve millî menfaatlerin bunu gerektirmesi gibi şartları koymak suretiyle mülkiyet hakkının asıl ve kamulaştırmanın şartların tahakkuku halinde istisnai olduğunu bildirmiştir. Türkiye İşçi Partisi sözcüsünün beyanları hilâfına, mülkiyet hakkının kamu yararına her zaman için sınırlanamıyacağı esaslarını açıkça koymuştur.

Anayasamızın toprak reformu ile ilişkin hükümlerine gelince: 37'nci madde, Devlete toprağın verimli olarak işletilmesinin gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak gibi tedbirlerin alınması mecburiyetini yüklemiştir. Hükümet programının 33'üncü sayfasında, toprak politikamızın hedefi olarak ki bu mevzua tekrar döneceğim, tarımda topyekûn üretimin artırılması, köylümüzün toprağa kavuşturulması ve verilecek toprakla beraber toprağı işleyip geçimini sağlayabilmesi için ucuz kredi, alet ve edevat ve diğer vasıtalarla teçhiz edilmesi gerekliliği kabul edilmek suretiyle Anayasamızın bu hükmü gereği gibi yerine getirilmiştir. Esasen Anayasamızın 37'nci maddesinin gerekçesinde, sınırlanmanın

totaliter rejimlerde olduğu gibi Devlet çiftlikleri yaratmak ve kolektif iktisadi tesis etmek maksadıyla değil, sadece çiftçiyi toprak sahibi yapmak gayesiyle caiz olduğu belirtilmektedir. Türkiye İşçi Partisi sözcüsünün, programdaki Anayasadan doğan hürriyetleri, hürriyeti yok etme yolunda kullanmaya asla meydan ve imkân vermemek kaydını Anayasayı çiğnemek mânasında teşrih etmesi tamamen yersizdir. Anayasanın yirminci maddesinde ifadesini bulan düşünce hürriyeti Anayasanın genel esasları olan Devletin şekline, bütünlüğüne, Cumhuriyetin niteliklerine, egemenlik haklarına uygun olması gibi şartlarla bağlıdır. (*A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar*) Nitekim bu maddenin müzakeresinde komisyon sözcüsü Muammer Aksoy; Komünizmi menediyoruz. Anayasa insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükmüne uymıyan parti temelli kapatılır, diyen bir Anayasa, hürriyeti imha edici faaliyetleri men eden realist bir hürriyet anlayışını kendisine temel yapmış bir Anayasadır. Demokratik olmıyan insan hak ve hürriyetlerine dayanmıyan, hukuk Devleti olma umdeleriyle bağdaşmıyan düşüncelerin ifade edilmesine imkân vermemiştir, demek suretiyle düşünce ve fikir hürriyetinin de muhteva bakımından belirli bir sınırının mevcudiyetine işaret etmiştir.

Binaenaleyh, programdaki düşünce Anayasayı çiğnemek değil bilâkis bir Anayasa hükmünü benimsetmek ve yaşatmaktır. (*A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar*) Türkiye İşçi Partisi sözcüsünün iktisadi kalkınmamızın ancak sosyalizme yönelmiş plânlı bir karma ekonomi düzeni içinde başarılabacağı hususundaki düşünceleri Anayasanın bir icabı değildir. Anayasanın plâna ilgili maddesinin gerekçesinde; plânın muhtevası çeşitli olabilir. Bu sebeple Anayasada plânın muhtevasının teyidinden kaçınılmış ve plânın bütünlüğünün demokratik esaslar çerçevesinde korunması ele alınmıştır. Böylece Anayasanın plâna dair gerekçesinde de sarahaten belirtildiği gibi, plânda esas olan sosyalizme yönelmiş bir karma ekonomi vasfı bahis mevzuu değil, bilâkis demokratik esaslar çerçevesinde bir karma ekonomiyi esas tutan plân vasfı hâkimdir. Türkiye İşçi Partisi sözcüsünün bu tarz beyanlarını Anayasaya uygunluğu bertaraf, Anayasa muvacehesinde ortaya koyduğu zihniyeti düşündürücü ve bir cihetiyle de tehlikeli bulurum. (*A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar*) Nitekim maddenin müzakeresinde sözcü bulunan Sayın Turan Güneş; “Bütün iktisadi faaliyetler Devletin kontrolü altına alınmış ve onun tarafından yürütülsün mânasında tam bir plân değildir” aynen okuyorum, cümlede biraz düşüklük var, aynen okuyorum. “Plân iktisadi bakımdan neyi ifade edecekse odur. Hükümetler bir plânı olduğu gibi tatbik veya değiştirmek gerekiyorsa değiştirmeden muhafaza etmek mecburiyetinde olmadığı” yolundaki beyanları da plânın her şeyden önce demokratik vasıf ve anlamda bulunduğu gereğini ortaya koymaktadır.

Muhterem Milletvekilleri, diğer bir hususa temas etmek isterim. Anayasamızın ruhu ve metni hiçbir sınıfın diğeri üzerinde hâkimiyet kurmasına veya bir sınıfın diğeri aleyhinde tercih edilmesine hele bir proleterya diktatörlüğüne imkân vermiyecek şekilde kesindir. Bir taraftan Anayasanın dördüncü maddesi; “Egemenliğin kullanılması, hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz” hükmünü koyarken diğer taraftan, Anayasanın 12’nci maddesi de; “Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz” hükmünü sevk etmiştir. Filhakika Anayasamızın dördüncü maddesinin gerekçesinde, egemenlik kavramı Devletler Hukukunda bağımsızlığı ifade eder bir mefhum olarak kullanılmış değildir. İç hukukla egemenlikten Devlet iktidarının sahibi veya kaynağı anlaşılmaktadır. Millî Mücadelenin siyasi felsefesi ve

Anayasa geleneğimize göre, egemenliğin sahibi millettir. Egemenliğin kullanılmasının dahi belli bir kişiye, zümreye veya bir sosyal sınıfa bırakılmıyacağına işaret etmektedir. Ayrıca dördüncü maddenin müzakerelerinde komisyon sözcüsü Turan Güneş aynen: “Bu madde egemenliğin bir sınıfta tecelli etmesini doktrin olarak müdafaa eden, daha sarıh bir ifade ile arz edeyim, proleterya diktatörlüğünü savunanlara karşı konulmuş bir hükümdür. Seçim olur, işte millî hâkimiyet tecelli etti denir. Fakat iktidarı alan idarenin rejimi proleterya diktatörlüğünü andıran bir rejim olursa Türk Anayasası ve rejimi kabul etmez. Sınıfların menfaatleri gibi meselâ sosyalist partilerin doktrinleri, münakaşaları maddenin anlamına girmez. Ama sınıf adına iktidara elkoymak isteyen partileri bu Anayasa kanun dışı etmekle kalmıyor, hudutlar dışına sürüyor” demek suretiyle... (A.P. sıralarından bravo sesleri, şiddetli, sürekli alkışlar) sınıf hâkimiyeti hakkındaki görüşümüzü teyid etmektedir.

Muhterem Milletvekilleri, tasrih edeyim yanlış anlaşılmasın; bu fikirler Kurucu Meclisin zabıtlarından alınmış, ifade Turan Güneş’indir. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri; rejim münakaşaları yapılmamalıdır, derken neyi kasedtik. Hükümet programında, artık rejim münakaşaları yapılmamalıdır, Türkiye yönünü ve yöntemini seçmiştir, 1961 Anayasası bu yönü ve yöntemi gayet iyi çizmiştir. Bunun hür demokratik nizamla Marksizmin mukayesesi yapılarak hangisinin daha iyi olduğunun münakaşası millete anlatılmaya çalışılmamalıdır demek istedik. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, bunca dertleri olan bu memleketin her senede bir, her dört senede bir her gün rejim münakaşaları yapmaya takati yoktur. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar) Bu hususu böylece kaydettikten sonra yine Türkiye İşçi Partisinin tenkidinde bir şekle, Cumhuriyet Halk Partisi tenkidinde, değişik açıdan, değişik bir şekil ve diğer partilerin tenkidlerinde yine değişik şekiller alan bir mevzu da işaret etmek isterim. Bu mevzu yabancı sermaye mevzuudur.

Muhterem Milletvekilleri, yabancı sermaye mevzuu münakaşa edilirken zannediyorum ki, kanaatimizce noktai hareket yanlış alınmaktadır, noktai hareket yanlış alınmıştır. Nedir alınan noktai hareket? Yabancı sermaye gelirse bizi sömürür. Mesele, yabancı sermayenin gelip gelmemesi değil, yabancı sermayenin niçin gelip gelmemesidir. Muhterem Milletvekilleri, şikâyet ediyoruz; programımıza koyduğumuz hususlardan her hangi birisi Türk halkının derdi değildir, diyebilecek kimse var mı? Yoktur. Biz programımızı Türk halkının, Türk vatandaşının, en ücra köşelerde yaşayan Türk vatandaşının dertlerinden alarak buraya getirdik. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar) Şimdi, nasıl çıkacağız bu işin içinden? Diyoruz ki, bir görüş diyor ki, bu kadar, şeyi va’dettiniz, her halde bunun içinden yabancı sermaye ile çıkacaksınız. Nereden çıkarıyorsunuz bunu; bu nereden çıkıyor? Buna ait en ufak bir ima var mı programımızın içinde?

Muhterem Milletvekilleri, millî menfaatler ve yabancı sözünü ederken çok dikkatli olmamız lâzımdır, çok dikkatli olmamız lâzımdır. Yabancı sermaye bize lâzımdır derken, millî menfaatlerimiz için lâzımdır diyoruz. Sömürülmek millî menfaat mi? Öyle ise kim diyor Türkiye’yi sömürecek yabancı sermayeyi Türkiye’ye getirin diye? Böyle diyen birisi var mı? Varsa ben de, benim grupum da, benim partim de Türk Milleti de bunun karşısındadır. (A.P. sıralarından bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, Yüksek Huzurunuzda bu meselenin enine, boyuna tartışılmasında ve bizim görüşümüzün bütün çıplaklığı ile bilinmesinde, Muhterem Heyetinizin bundan böyleki mesaisine yardımı olacağı kanaatinde bulunduğum için bu mevzuu arz ve âmik münakaşa etmek isterim. Evvelâ şunu kaydedeyim Muhterem Milletvekilleri; dünyanın hiçbir yerinde bir ülkeyi yabancıların gelip kalkındırıpverdiği görülmemiştir. Dünyanın her ülkesi ancak kendi gücü ile kalkınır. Kendi alın teri ile kalkınır. Bunun başka yolu varsa, bilen varsa bu kürsüden gelip söylemesi lâzımdır. Ama diyoruz ki, artık 1945 senesinden sonra yani İkinci Dünya Harbinden sonra dünyanın bir numaralı meselesi haline gelen kalkınmanın artık Garp memleketlerinde olduğu gibi, yüz senede yapılacak işleri, yüz senede yaparak mümkün olduğuna kaani değiliz. Diyoruz ki; ben demiyorum, ben isim vermiyeceğim, ben de o kanaatteyim, diyoruz ki, yüz senede yapılacak işler, kalkınma felsefesinin birinci ve temel şartı 100 senede, Garbın yüz senede yaparak geldiği işler 10 senelere sıkıştırılmak mecburiyetindedir.

Bu bir mecburiyet mi? Evet. Hiç kimse Türk halkına, biraz daha fukara durun, diyemez. Biraz daha cahil durum diye hiçbir kimse diyemez. Bunların zamanı geçmiştir. Öyle ise Garbın 300 senede yaparak geldiğini Türkiye üç dakikaya sığdırmak mecburiyetindedir. Bununla da kalmıyor. Ben düşüncelerimi söylüyorum Muhterem Milletvekilleri. Ben sadece bu işteki istikâmeti söylüyorum. Ve bunu söylememdeki maksat da şudur; biz bu gönülle işe gelmiş insanlarız, gayret ederiz, çalışırız, milletin tasvibine mazhar olursak gayret etmeye devam ederiz. (A.P. sıralarından bravo sesleri alkışlar) Şayet büyük Türk Milletinin, o büyük hakemin, o şaşmıyan âdil hakemin bizim düşüncemiz budur teveccühüne mazhar olmazsak, bu memleketin teveccühüne mazhar olmuş çocukları gelir bu işi yürütürler. (A.P. sıralarından bravo sesleri ve alkışlar) Bunu böyle anlamaya mecburuz.

Yabancı sermaye meselesinin çok istismar edildiğini gördük. Muhterem Milletvekilleri daha evvel Senatoda da arz ettim. Huzurunuzda bu mevzuu konuşurken şu hususu bir Âmentü gibi arz ediyorum, biz Türk Milletinin bir damla alın terini ve Türkiye'nin bir çakıl taşını kimseye verecek insanlar değiliz. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar) Neden sömürtelim Türkiye'yi? Türkiye sömürülmüş. Türkiye'yi fukaralıktan kurtarmak için yola çıkacağız, Türkiye'yi sömürteceğiz. Nedeni...

Muhterem Milletvekilleri; Türk kafasının Türkiye'nin menfaatinin nerede olduğunu, nerede olmadığını ayırtedemeyecek kadar izana sahibolmadığı kanaatinde miyiz? (A.P. sıralarından asla sesleri) Öyle ise şu sömürme işine bir son verelim. Sömürülme ve sömürme isine bir son verelim. Bu, bizim memleketimizin lûgatında yer almamalıdır. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar) Cumhuriyetin kurulduğu günden bu yana Cumhuriyetten evvelinin hesabını tarih yapar Cumhuriyetin kurulduğundan bu yana gelmiş geçmiş, hükümetlerin hiçbirisi Türkiye'yi sömürmemiştir, sömürtmemiştir. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri; yanlış yapılmış işler yok mudur? Vardır. Hükümet demek icraat demektir. Hükümet ederken her yaptığınız iş doğru mudur? Değildir. Bunlar tecrübe hanesine kaydedilecek şeylerdir. Doğru yapmadıysanız, doğru yapmanın yollarını ararsınız. İşte bunu diyoruz. Başka türlü Hükümet etmenin imkânı var mıdır? Hayır, yoktur. Dünyanın hiçbir yerinde yoktur. Şayet mazide, neresinde olursa olsun, mazide hatalı hareketler varsa, bunlardan intibaha gelip düzeltme yolları aranır. Ve

bunların, inanmak lâzımdır ki, bunların hepsi bu memleketin iyiliği için yapılmıştır. Şimdi, yabancı sermaye meselesini biraz deşelim.

Bakıyoruz Türkiye'nin ithalât ve ihracat rakamlarına. Ne zamandan beri? 1923'ten beri. Bir devre var ki 1931'den 1938'e kadar; bir devre daha var ki 1939'dan 1945'e kadar, lehimizde. Yani bu devrede sattığımız, aldığımızdan fazla. *(C.H.P. sıralarından bir milletvekilinin alkışı)* Ama Beyefendi biraz sabrederseniz neticeyi göreceksiniz *(A.P. sıralarından alkışlar, gülüşmeler)* Ben burada Sayın Milletvekilleri, ben burada hiçbir iğbirar içinde olmadan meselenin teşriini yapıyorum. Evvelâ bunu yapayım; ondan sonra serd edilen mütalâalara geleceğim.

1923'ten 1931'e kadar geçen sekiz senede hep aleyhte, 1938'de aleyhte, 1947'den 1964'e kadar da devamlı şekilde ticaret muvazenemiz hep aleyhimizde. Yani aldığımız çok; sattığımız az. Şimdi Muhterem Milletvekilleri; nasıl yapacağız bu işi; nasıl yapacağız? Gayet tabii ki muhtelif yolları var. Yollardan biri; ticaretimizi geliştireceğiz. Ticareti ne ile geliştireceğiz? Evvelâ istihsali geliştireceğiz. İstihsâl olmayınca neyi satacaksınız? Evvelâ istihsali artıracaksınız. Neyin istihsali? Muhterem Milletvekilleri, bu memleket belki 500 senedir, belki daha çok zamandır, üzüm, incir, yetiştirir, hububat yetiştirir. Bununla Türkiye'nin kalkınmasına imkân yoktur. Sanayii geliştireceğiz. Sanayi mamullerini satar hale geleceğiz. Sonra birim sahadan aldığımız, ziraattaki tarımdaki istihsal miktarını artıracacağız. Böylece hem memleketimizde istihdam imkânı artacak, hem de satacak mamulümüz olacaktır. Bu olmadığı müddetçe bu bilançoğu kapatmaya imkân yoktur. Bu da kâfi değildir. İstihsalimiz olacak, bunun pazarlanmasını bileceksiniz, muayyen pazarlara götüreceksiniz. O pazarlarda tutacaksınız. Bunların hepsi millî ticaret muvazenemizin icabı olarak görülüyor. Bununla da kalmıyoruz. Aldığımız mallara döneceğiz. Ne yapacağız? Bir kısmını ikame etmeye gayret edeceğiz, büyük bir kısmını ikame etmeye çalışacağız. Mümkünse hepsini ikame etmeye gayret edeceğiz. Ama primitif bir iktisattır, iptidai bir iktisattır hep satacaksınız, bir şey almayacaksınız. Böyle bir şey yok. İthalâtımızı azaltalım, böylece dengeyi kuralım. Bu da iptidai bir iktisat kaidesi. Yatırım malları almak mecburiyetindeyiz. Bunu yapmak imkânı da yok. Öyle ise ne yapacaksınız?

Muhterem Milletvekilleri; Türkiye, yapılan ilk hesaplara göre, çok nikbin bir hesaptır, 1972 senesine kadar ticaret muvazenesinde açık vermeye devam edecektir. Eğer bunun başka bir yolunu bilen varsa; bu sadece benim fikrim değil, Devletin mütehassıslarının da fikridir; eğer bunun başka bir yolunu bilen varsa bunu söylemesi, bize faydalı, bize yardımcı olması lâzımdır. Şimdi, noktai hareket bu. Noktai hareket niye yabancı dostluğu olsun; niye yabancı hayranlığı olsun; neden olsun, yabancı hayranlığı? İşte noktai hareket bu.

Muhterem Milletvekilleri; şunu arz ediyorum ki, Türkiye dışarıya bir müddet daha borçlanmaya devam edecektir. Bir Konsorsiyum vardır. Konsorsiyumdan bu meblâğları Türkiye temine gayret ediyor. Bunu temin edemediğimiz takdirde Muhterem Milletvekilleri, Türkiye'nin kalkınmasını yapmak imkânımız yok. Yok böyle bir şey. Bu Konsorsiyumu biz kurmadık; ama biz haklı bildiğimiz, doğru bildiğimiz şeyleri, bizden evvelki Hükümetler kurdu diye ret mi edeceğiz? Biz bunların müdafaasını üstümüze alıyoruz. Doğru bildiğimiz işlerin müdafaasını yaparak geleceğiz. Memleket için yapılmıştır. Doğru bilmediğimiz Hem de Muhterem Milletvekilleri, bir insaf ölçüsü

içinde arz edeceğiz ki, tecrübe hanesine kaydedilsin. Şimdi, bu Konsorsiyuma, Sayın Türkiye İşçi Partisinin sözcüsü, düyunu umumiye diyor. Düyunu umumiye. Bunu anlamaya imkân yok. Biz bunu böyle kabul etmiyoruz. Yine burada, bu meselelerin arz ve âmîk tetkikinde, bir Konsorsiyum methiyesi de yapmıyoruz. Ama bugün için alet budur, bugün için kaynak budur, yarın başka kaynaklar bulursak, başka yollar, başka imkânlar bulursak, Türkiye için en menfaatlisi ne ise onları ararız ve şayet anlaşılmaya ihtiyaç gösteriyorsa Muhterem Heyetinize getiririz. Ama bugün bizim devraldığımız bu düzenin şu anda bir düyunu umumiye olduğunu kabul etmiyoruz.

Bu münâsebetle bir münakaşa daha yapıldı; Devletten devlete yardım, hususi sektörden, hususi sektöre yardım.

Muhterem Milletvekilleri evvelâ şurasını arz edeyim; ben de bu kürsüden ilk defa duyuyorum; sızan haberlere göre, dendiğine göre bu haberlerin nereden sızdığını da bilmiyorum Devletten devlete yardım yerine, hususi sektörden hususi sektöre yardım yapılacaktı... Şu anda böyle bir şey mevcut değildir. Mevcut olursa, biz demiyoruz ki bunu kabul ederiz. Bakalım nedir, ne değildir. Farazi bir şey üzerinde benim, Hükümetimizin Başbakanı olarak buradan gelip mütalâa yürütmemi doğru bulmazsınız. Bundan, sakın biz böyle bir şeye hahişkârız mânasını çıkarmayınız. Sadece mesuliyetinin ağırlığı, mesuliyetinin idrâki içinde bulunduğum için böyle konuşuyorum.

Muhterem Milletvekilleri; bir de şu özel yabancı sermaye konusuna dokunalım. Özel yabancı sermaye, T.İ.P.'in mütalâasına göre, mutlaka sömürmek için gelirmiş. Gayesi o olabilir. Gelen o, kabul eden sizsiniz.

Sömürmiyeceğini kabul edin. Buna da mı razı değilsiniz? Sizi sömürmiyeceğini kabul edin. Eğer bu sıfırsa, sizi sömürmiyecek olan sıfırsa, hiç yabancı özel sermayeyi kabul etmezsiniz. Niçin kaide olarak mutlaka, yabancı özel sermaye memleketi sömürür, diyorsunuz da, niçin kaide olarak bu kadar fukara, bu kadar derdi çok, bunları iyi söylüyorsunuz. Nasıl olacak bu işler? Nasıl kurtulacak benim köylüm? Nasıl kurtulacak benim işçim? Bunları söylüyorsunuz. Hemen yabancı özel sermaye maaşı mı bağliyacacağız bunlara? Sokaklar işsiz dolu, nereden bulacağız bu kadar insana işi? İş imkânları açmaya mecbursunuz. Peki, Almanya'ya gönderdiğimiz işçiler, Almanya'da Alman sermayesinin kurduğu fabrikada çalışmıyor mu?

Muhterem Milletvekilleri; işsizliği önlemeniz lâzımdır. Öyle ise biz ne diyoruz? Türkiye'yi sömürmiyecek yabancı sermayeyi niçin bir tabu halinde görüyoruz? Biz böyle görmüyoruz. Türkiye İşçi Partisi nasıl görürse görsün, biz memleketimize ve milletimize faydalı olan işlerde tereddüt göstermiyeceğiz. Bildiğimizi ve düşündüğümüzü, millete faydalı gördüğümüzü yapmaya devam edeceğiz. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)

Sayın Halk Partisi sözcüsü diyor ki; biz ne düşmanız, ne hayranız. E... kim hayran? Zannediyorum ki, bu ekstremeleri koymak için bu söz söylenmiştir, iki hattını. Türkiye'de yabancı sermayeye kim hayran?

Şayet bir gün bu memleket yabancının hiçbir şeyine muhtacolmadan bütün millî gücü ile yaşamak imkânını bulursa, böyle bir günü mutlu bir gün addetmek lâzımdır. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)

Şimdi bakalım; 1960'dan 1965'e kadar ne olmuş, özel yabancı sermaye? 1.094.160.434 liralık talep gelmiş. Bunun 706 milyon lirası kabul edilmiş, müsaade edilmiş; fiilen de 288 milyon lirası gelmiş. Yani takriben; %35'i falan.

Muhterem Milletvekilleri; görüyorsunuz ki, hemen yani sömürmek üzere olanlar da bir tatlı lokma diye Türkiye'yi yemek için hazır vaziyette değiller. İşte vaziyet ortada. Hepsi 30 milyon dolar gelen yabancı sermaye. Belçika'ya beş senede gelen 600 milyon dolar. Nasıl yapacağız bu kalkınmayı? Birtakım şeyleri, dogmatik olarak apriori olarak peşin hükümlerle biz bunları istemeyiz mi diyeceğiz, yoksa her hali kendi içinde tetkik edip, faydaları ve mahzurlarını ayırıp, faydalı olanlarını Türkiye'ye, Türkiye'ye faydalı olan meseleleri kabul mü edeceğiz? Zannediyorum ki, ikincisi aklî ve mantıktır ve memleket menfaatlerine, millî menfaatlerimize uygundur, çünkü daha çok kimseye ekmek, daha çok kimseye katık, daha çok kimseye iş imkânı verir.

Muhterem Milletvekilleri, hiçbir yanlış anlamaya, iltibasa meydan olmasın; biz burada yabancı sermayenin müdafaasını yapmıyoruz. Bizim yaptığımız şey, Türkiye'nin kalkınmasının müdafaasıdır, bunun yollarının müdafaasıdır. Bir yabancı sermaye kanunu vardır. Büyük Meclisiniz bu kanunun kaldırılmasına karar verirse, irade sizin, bunu millet bize vermiş, karar verirse bunu kaldırırız ve hiçbir yabancı sermaye Türkiye'ye gelmez. Ama biz bu kanaatte değiliz.

Bir hususta daha mutabık değilim; denildi ki yine Türkiye İşçi Partisi mümessillerinden biri tarafından bizi yabancılar düşünür. Ne münasebet? Bizi, biz düşünürüz. Nereden çıkarıyorsunuz bunu? Biz bu kadar zavallı mıyız? Bizi başkaları düşünecek. Nerede görülmüş bu? (*Türkiye İşçi Partisi sıralarından yok böyle şey, söylemedik sesi*) Evet. Dün söylediniz, not var.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, yabancı sermaye mevzuunda bir iki hususu daha arz etmek isterim. Ne diyoruz; kapitülasyon olmasın. Kim razı olur kapitülasyona? Kapitülasyonun ne olduğu belli değil mi? Neden olsun kapitülasyon? Kapitülasyon devrini geceli yarım asırdan fazla olmuş, bir kuşak yetişmiş. Kim razı olur kapitülasyona? Kimse razı olmaz. Muhterem Milletvekilleri; hepinizi tenzih ederim, hiçbiriniz kapitülasyona razı olmazsınız. Millet de razı olmaz, hiç kimse razı olmaz. Öyleyse neden memleketin menfaatine olabilecek bazı şeyleri, kapitülasyon olur diye bir şeyin içine sokuyoruz? Sokmıyalım, yapmıyalım, aklımız, iz'anımız yok mu?

Biz diyoruz ki; sermaye fıkdanı sebebiyle uzanamadığımız, yapamadığımız birtakım sahalara yabancı sermaye gedebilir. Şartlarını tetkik ederiz. Memleketimizin millî menfaatlerine uygun ise kabul ederiz. Nedir bu sahalalar? İhracattı artırıcı imkânlar. Nedir bu sahalalar? İthalât ikamesi yapan imkânlar. Nedir bu sahalalar? Yeni iş imkânları açan sahalalar. Bunlar olabilir, niçin olmasın. Ve yine diyoruz ki programlımızda; kâr mutlaka plâfona edilmelidir. Yani büyük kârlara sahibolursa, bunun hepsini döviz olarak götürmemeli. Bunlu neden istiyoruz? Memleketin servetleri döviz olarak dışarıya gitmesin diye. Bu kârdan artan miktarları, plâfona edilenden artan miktarları, vergisinden vesairenden artan miktarları, memlekette yatırıma kullansın. Hayır, yabancı sermaye zinciri buyurmuş memlekette. Böyle bir mütalâa serd edildi. Muhterem Milletvekilleri, bu şekildeki kârları bankalarda bloke tutmak mı daha iyi, transfer etmek mi daha iyi, yoksa yeni iş imkânlarına, yeni kazanç imkânlarına, memleketteki yeni servet imkânlarına yatırmak mı daha iyi? Bunu diyoruz biz. Onun için dedim ki konuşmamda; bir prensip, bir hali hususi olarak mütalâa edilerek, halin şartları bilinmeden, halin hususiyetleri bilinmeden bir münakaşanın içine girildi. Biz dedik mi kapıları açalım, ne

kadar yabancı sermaye varsa gelsin? Muhterem Milletvekilleri, sermayenin ne kadar nazik bir şey olduğunu hepiniz bilirsiniz. Güven olmıyan, itimat bulunmıyan rejim sıkıntıları, rejim buhranları olan memlekete sermayenin gittiğini görmek de zordur. Allaha bin şükür Türkiye bu memleketler arasında değildir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Şimdi bir hususu daha açmak isterim. Denildi ki, biz Kapitalistmişiz. Bilhassa grubun, Yüksek Meclisin bu kanadına bakarak, biz Kapitalistmişiz. Öbür kanatlara da bakarak, Kapitalistliğin ağır bastığı, tabiri kullanıldı. Muhterem milletvekilleri, biz yazıyoruz, Hükümet programımıza koyuyoruz, söylüyoruz, diyoruz ki, 10'uncu asrın kapitalist düzeni bitmiştir. Bunların hepsini söylüyoruz. Ama hayır, siz kapitalistisiniz, biz de sosyalistiz. Biz böyle bir tasnife girmeyiz. Bizim yönümüz bellidir. Yönümüzü söyledim. Biraz sonra yönümüzün ağırlığını da söyleyeceğim. Nereye ağırlık veririz? Onu da söyleyeceğim. Hiç merak etmeyiniz. 14,5 saat ben dinledim, söylediğim şeylerde, ne söylediyse hepsini nokta nokta açmaya, izah etmeye, bu kadar büyük bir yükü bize yüklerken hükümet olarak, Muhterem Heyetinizi tenvir etmeye mecburum. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri; müteaddit kereler söyledim, bizim "izm"lerle işimiz yok. Türkiye'nin "izm"lerle işi yok. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar) Ne demiş Büyük Atatürk? "Türkiye kendi şartlarına ve imkânlarına has bir iktisadi sistemle kalkınacaktır" Bizim yolumuz bu. İstenildiği zaman Atatürk'ün arkasına sığınmak, istenildiği zaman da Atatürk'ün söylediği temel kaideleri unutmak. Bu, bizim işimiz değildir. (A.P. sıralarından bravo sesleri, şiddetli alkışlar)

Bir hususu daha arz etmek isterim. Yine bu kürsüden söylenildi; Meclis tutanaklarına geçti. Sayın Alica da sabahleyin bunun üzerinde durdu. 35 milyon lira demir tüccarlarının cebine girmiş. Muhterem beyefendiler, bunu bir ihbar telâkki edebilmem için kimin cebine girmiş, nasıl girmiş, neden girmiş bilmem lâzım. Yok, farazi birtakım hesaplarla, yani kâr etmemesi lâzımdı, kâr etti şeklindeki birtakım hesaplarla ortaya, ipotetik, farazi bir model konuyorsa o zaman, işte bunu söylüyoruz biz. Böyle bir atmosferde kalkınma olur mu? Böyle bir atmosferde kalkınma olmaz. Şimdi rica ediyorum, bu iddiayı yapan muhterem milletvekilimden; bunu bu kürsüye getirsinler, bir sual takriri şeklinde getirsinler veyahut da bir ihbar olarak Hükümete fikir vererek bildirsınler. Takibedeceğim, tahkik edeceğim. Şayet mesulü varsa, Cumhuriyet Hükümetimin kanunları aşiret devleti değiliz Cumhuriyet Hükümetinin kanunları neyi icabediyorsa, onu yaptıracağım. (A.P. sıralarından bravo sesleri, sürekli alkışlar)

Türkiye İşçi Partisinin yine program tenkidinde bir uyanık kuvvetlerden bahsediliyor. "Uyanık kuvvetler" Tâbire dikkat ettiniz mi Muhterem Milletvekilleri? Uyanık kuvvetler, uyanık olmıyan kuvvetler, cahil kuvvetler, gölge kuvvetler, zinde kuvvetler... Artık bunlar son bulmalıdır Muhterem Milletvekilleri, bir son bulmalıdır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Bir hususu arz ediyorum: Tarihî bir vazifenin içindeyiz. Devletin emniyeti sadece benim mesuliyetim değildir. Devletin emniyeti bizim Hükümetimizin mesuliyeti değildir. Devletin emniyeti benim grupumun, benim partimin mesuliyeti değildir Muhterem Milletvekilleri. Devletin emniyeti hepimizin mesuliyetidir. (A.P. sıralarından bravo sesleri ve alkışlar) Bu mevzuu biraz sonra daha arız ve amîk, başka bir mütalâa dolayısıyla münakaşa edeceğim. Artık milletin içinde birtakım kuvvetler aramayı bırakalım. Türk Milleti tek vücuttur, Büyük Atatürk'ün sözü, "yekparedir" Türk Milletini

birtakım sınıflara, birtakım kuvvetlere, birtakım anasıra bölmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. (A.P. sıralarından *bravo sesleri, alkışlar*) Türkiye Büyük Millet Meclisinden başka, Türk Milletinden başka ki, Türk Milletinin vekâletini taşıyan Türkiye Büyük Millet Meclisinden başka, evvelâ Türk Milleti ve sonra da Türkiye Büyük Millet Meclisi, bunun üstünde bir kuvvet düşünmek, bunun üstünde bir kuvvet vehmetmek, bunun üstünde birtakım hayallere kapılmak, zannediyorum ki, demokratik düzen içinde ciddî bir işle meşgul olmak değildir. Bu itibarla muhterem meclisiniz 10 Ekim 1965 seçimlerini yaparak gelmiş olan muhterem meclisinizin tarihî bir vazifesi vardır, bu büyük Meclisin itibarını her şeyin üstünde korumak, bu büyük Meclisi herşeye muktedir ki, öyledir, herşeye muktedir olarak muhafaza etmek.

Muhterem Milletvekilleri; şimdi bir hususa daha temas edeceğim. Şayet peyk olmadan yaşamak istiyorsak ki, hiç kimse Türkiye Devletini kimsenin peyki olanak görmeyecektir, ama peyk olmadan yaşamak istemiyorsak, mutlaka kalkınmamız lâzımdır. Binaenaleyh, mümkün olan her kaynaktan, millî menfaatlerimizin icabettirdiği şekilde faydalanmak peyk olmamamın yollarından biridir. Bunun böyle mütalâa edilmesi lâzımdır. Sonra durun bakalım, biz faydalanalım dedik de herkes torba torba, heybe heybe para ile karşımıza gelmedi ki. Daha bir şey yok orta yerde. Bir prensip meselesini münakaşa ediyoruz. Prensibi de bir yere, bir nokta-i harekete bağlıyoruz.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, Muhterem Milletvekilleri, bu münasebetle bir hususu açmak isterim. O da şudur; özel teşebbüs mevzuunu arz edeyim. Özel teşebbüsten ne anlamak lâzımdır: özel teşebbüsten, bir memleketin varlık sahibi, zengin insanlarını anlamak düşüncesi yanlıştır, özel teşebbüs bu değildir. Özel teşebbüs, bir memleketin işçisine, bir memleketin esnafına, bir memleketin hür teşebbüs erbabına, yani çalışması, kabiliyeti, zekâsı, mahareti olan her Türk vatandaşına Anayasaya göre kazanmak, çalışmak, zengin olmak yollarının ve fırsatlarının açık olduğu anlaşılmak lâzımdır. Bizim anlayışımız budur, Muhterem Milletvekilleri, özel teşebbüs dediğimiz zaman 500 tüccarın ve sanayicinin korunmasını anlamak yanlıştır. Kaldı ki, mademki Türkiye Cumhuriyeti sınıfsızdır, yekvücuttur, biz Türk Milletini işçisi ile köylüsü ile çiftçisi ile esnafı ile şehirlisi ile kasabalısı ile tüccarı ile sanayicisi ile ziraatçısı ile yekvücut bir millet addediyoruz. Hepsinin menfaatlerini, kanunların çerçevesi dâhilinde korumak bizim vazifemizdir. (A.P. sıralarından *alkışlar*) Şayet kanunlarda, birisinin lehine, diğerinin aleyhine hükümler varsa, işte kanun yolu açıktır. Muhterem Meclisiniz bunları tashih etmek için buradadır. Eğer işlemiyorsa, eğer tüccardan vergi alamıyorsa, niçin tüccardan şikâyet ediyorsunuz da Devletten, şikâyet etmiyorsunuz? Devlet işlemiyor diye? Devlet vergi toplıyamıyor diye? Niçin kanunlarımızın kifayetsizliğinden şikâyet etmiyoruz? Muhterem Milletvekilleri, biraz sonra bu mevzua temas edeceğim. Bir tüccar zümresinin, bir sanayici zümresinin; zannediyor musunuz ki, biz buradan bu zümrelerin avukatlığını yapıyoruz? Biz Türk Milletinin avukatlığını yapıyoruz. (A.P. sıralarından *alkışlar*) Yalnız Türk Milletinin avukatlığını değil, Türk Hukuk Devletinin avukatlığını yapıyoruz. (A.P. sıralarından *bravo sesleri*) İsim vermeden, şahıs zikretmeden; şu zümre böyledir, bu zümre böyle değildir, bu zümre şöyledir demeyi insafla kabili telif bulmaya, imkân yoktur. Zaman, mekân, şahıs ve hâdiseler zikretmek lâzımdır. Eğer yaygın bir durum varsa, muhterem heyetinizin ki, hükümetlerin de vazifesidir. Muhterem heyetinizin gerekli kanunları getirmesi, çıkarması, icranın eline vermesi lâzımdır; “alınız bunları icra ediniz” diye. Başka türlü bir Hükümet düzeni tasavvur edilebilir mi? Edilemez...

Şimdi diğer konuya geçmek istiyorum. Bu da seçim kanunlarıdır, Muhterem Milletvekilleri. Bir defa şurasını arz edeyim; Sayın Alican tenkidini yaparken, bir art düşünce yoksa, diye bir kayıt koydular. Biz hiçbir art düşüncenin insanı değiliz. Demin arz ettim Muhterem Milletvekilleri, biz seçim kanunlarında değişiklik yapmak lâzımdır diye ne zaman dedik? Seçimlerden evvel. Biz o zaman seçimi kazanıp iktidara geleceğimizden %yüz emin mi idik? Kimse seçimin neticesinden emin olamaz, hiç kimse olamaz. Peki, neden dedik? İktidara geleceğimiz mutlak, senelerce kalalım diye mi dedik? Geleceğimiz belli değildi ki, böyle diyelim, öyle ise noktai hareketi başka yerde aramak lâzımdır. Noktai hareketin başka yerde aranması için ortada deliller vardır. Orta yerde sebepler vardır. Orta yerde ikna edici bir takım vesaik vardır.

Muhterem Milletvekilleri, geliniz hep beraber şu seçim kanunları meselesini tetkik edelim. Ondan sonra da noktai hareketimizi arz edeceğim anayasamız var. Ne diyor Anayasamızın 55'nci maddesi?

MADDE 55. — Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme ve seçilme hakkına sahiptir.

Seçimler, serbest, eşit, gizli, tek dereceli genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yapılır.”

Görülüyor ki seçimlerin rejimle, Anayasa ile ilgili esasları bunlardır. Nispî temsil veya ekseriyet usulü sadece seçim kanunlarında yer almıştır. Seçim kanunlarını kim yapmış? Kurucu Meclis Anayasayı yapan Meclis. Ne demiş? Senatoda ekseriyet sistemi olsun, Millet Meclisinde nispî temsil sistemi olsun. Kaç sene geçmiş bunun üzerinden? Henüz dört sene. Ne olmuş seçim kanunları? Kurucu Meclisin koyduğu esbabı mucibede, bu esbabı mucibeye aykırı hiçbir şey çıkmadan, hiçbir tatbikat görmeden, bunun mahzurları orta yerde olmadan, seçim kanunları değiştirilmiş. Biz ne yapmışız bunlar değiştirilirken? Değiştirmeyiniz demişiz. Zabıtlar ortadadır. Şu kürsüden konuşan Talât Asal arkadaşımızın ve bu Parlâmentoyu terkeden heyetin hareketini ben de biliyorum. Zabıtlar ortadadır. Neden demişiz? Demişiz ki; İstikrarlı Hükûmete mâni olacak bir düzen getiriyorsunuz. Diyorlar ki şimdi bize, seçimi kazandınız, tek parti kazanabiliyormuş... Biz kazandık diye hep tek partinin kazanmasına imkân var mı? Sonra kazanmak kolay mı olmuştur. *(A.P. sıralarından gülüşmeler, bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*

Muhterem Milletvekilleri, aslında seçimi kazanan Adalet Partisi değildir, seçimi kazanan Türk Milletidir. *(A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)* Şimdi müsaade buyurun bu mevzuu tahlil edelim. Neden değiştirilmiştir milletvekilleri seçimi Kanunu? Arkadaşlarımızdan bazıları bir gün milletvekili oldu, ertesi günü milletvekili olmadığı meydana çıktı. İşte Afyon'da var, diğer yerlerde var.

Muhterem Milletvekilleri, evvelâ şurasını arz edeyim. Ve hepinizden rica ediyorum, bir sistemle seçilip buraya geldik. Hiç bir kimsenin bakiyeden geldi, şuradan geldi, buradan geldi şeklinde bir tasnif yapmasına hiç bir şekilde razı değiliz. Hepiniz Türk Milletini temsil ediyorsunuz. Hiçbiriniz diğerinden en ufak şekilde farklı değildir, bizim görüşümüz budur. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Nisaplar yapılarak birtakım neticeler çıkarılarak, sistem de bunu verdi, bir hafta kimin mebus seçildiği belli olmadı. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)* Dana neler oldu, neler oldu, neler oldu... Bunları burada sayıp dökmeye lüzum yok. Bunların hepsini biz daha evvelden söyledik, seçim kanonları dolayısıyla.

Biz dikensiz gül bahçesi yaratacakmıyız. Muhterem Milletvekilleri, dikensiz gül bahçesi olmaz. Bunu yaratmaya da kimse muktedir değildir. Bizim böyle bir şeye de ihtiyacımız yoktur. (A.P. sıralarından *bravo sesleri*) Binaenaleyh, zannediyorum ki, bu gibi mütalâalar umumiyetle siyasi konuşmaların içerisinde fikirleri kuvvetlendirmek için söylenmiştir. Ben o mahiyette arz ediyorum.

Türkiye’de noktai hareketimiz, kalkınmayı yapabilmemiz için mutlaka kuvvetli hükümetlere muhtacız. Koalisyonları bir tahlil edelim.

Dört sene içinde dört tane koalisyon kuruldu. Bunlardan üç tanesi Sayın Cumhuriyet Halk Partisi liderinin Başkanlığında kuruldu. 4’üncüsünü de biz 4 parti ortak olarak kurduk.

Muhterem Milletvekilleri, günlerdir müzakere yapıyoruz. Sabahleyin hesap yaptım, bir Hükümetin kurulup, en seri şekilde kurulup, parlâmentodan geçip işe başlaması en seri şekilde yirmi gün alıyor. Yirmi günden daha aşağıya bir Hükümet kurmaya imkân yoktur. Oniki ay senede... Yirmi gününü Hükümet kuracağız diye kaybediyoruz. Dört senede dört Hükümet, seksen gün Hükümet kurmakla kaybettik geçen dört sene... Vakıa... Şimdi koalisyon mekanizmasının mühim meselelerde karar verirken hep içinden bölündüğünü gördük. Bu da vakıa... Efendim, koalisyon lazımmış, çünkü bir parti yanlış yaparsa bazı işleri, öbür parti bunu kontrol edermiş. Bunu, böyle bir mütalâyayı dünyanın hiçbir yerinde anlamıya, görmiye imkân yoktur. Muhterem Milletvekilleri, demokrasi, bütün kaideleri olan bir sistemdir. Hükümetleri kontrol edecek meclisler var, hükümetleri kontrol edecek efkârı umumiye var, hükümetleri kontrol edecek basın var, hükümetleri kontrol edecek millet var. Hepsisi var bunun içerisinde. Şimdi, bu neye benziyor? Bu şuna benziyor; bir kimseye silâh veriyorsunuz, al diyorsunuz bu silâhı, cephenin en nazık yerine götürüyorsunuz, diyorsunuz ki, burasını müdafaa et. Diyor ki, cephane ver. Cephane, hayır diyor, belki döner de beni vurursun. E, düşmanı nasıl vursun adam? (A.P. sıralarından *gölüşmeler*) Bu itibarla, geliniz, Devletimizin zaafa uğramasına, hükümetlerimizde, kumanda zincirlerinde, kumanda vahdetinde birtakım tecezziye, yanlış yapılır, yanlış yaparlar, hatalı iş görürler, şeklinde bir düşünceyle razı olmalıyım işte seçim kanunlarının esbabı mucibesi. Yani seçim kanunlarındaki değişikliğin mucip sebebi, millete hizmettir. Sonra deniliyor ki, biz yapmadık seçim kanunlarındaki değişikliği, Sayın Cumhuriyet Halk Partisinin Sözcüsü böyle diyor. Meclis yaptı. Ama zaman oluyor ki, biz şu şu kanunları çıkardık, diyorlar. Fakat tenkid edilen bir şeye geldiği zaman, biz yapmadık. Muhterem Milletvekilleri, geliniz bir şeyde daha anlaşalım, kanunlar Meclisin malıdır. (A.P. sıralarından *alkışlar*)

Bir şeyi daha arz edeyim. Seçim kanunlarındaki değişiklikleri Meclis kendiliğinden mi çıkardı? Bu işler kendiliğinden mi oldu? Yoksa hükümetler olarak, üç tane Koalisyon Hükümeti mi getirdi bunları? O zaman yalvardık âdeti, geliniz seçim sathımailinde Seçim Kanununda değişiklik yapmayınız... Bu, Cumhuriyet Halk Partisinin uzun senelerden beri iddia ettiği bir prensiptir, geliniz bu prensibe sadakat gösteriniz... Hayır. Ocak ayı içinde Bakiye Kanunu çıktı ve yine Senatonun seçimine takaddüm eden günlerde de Senato için kanun çıktı. Zannediyorum ki, esbabı mucibe; biz iktidardayız, binaenaleyh Senatoda da varlığımızın olması lâzımdır, aksi halde sıkıntıya uğrarız. Bunun için çıktı. Şimdi, bütün bunları bir kenara atıp, seçim kanunlarındaki değişikliği getirirsiniz, bu bir rejim meselesidir, sonuna kadar mücadele ederiz. Bunu insafla kabili telif görmüyoruz.

Muhterem Milletvekilleri, burada şunu arz etmek isterim. Sonuna kadar mücadele ederiz... Evet. Tahsis de buyurdular; meşru yollardan mücadele ederiz. Evet. Meşru yolun dışında bir yol olur mu Hukuk Devletinde? Olmaz. Gayet tabii, güzel. Yalnız ifadeyi dikkatle takibettim; bunlara mutlaka mâni oluruz... İki - üç yerde geçiyor bu. Radyoda ve bir diğer yerde geçiyor. "Buna mutlaka mâni oluruz."

Muhterem Milletvekilleri, geliniz bir şeyde mutabık kalalım. Demokratik düzen, zincirleme şekilde bütün meseleleri içinde halleden bir düzendir. Türkiye Büyük Millet Meclisinden kanunlar çıkar. Bu kanunlar Anayasaya uygun değilse bir buhran doğar mı? Doğmaz. Niçin? 1961 Anayasası bunun cevabını getirmiştir. Gidersiniz Anayasa Mahkemesine. Anayasa Mahkemesi bunu kabul ederse, yani Anayasaya uygundur derse, kanun kanundur. Anlamadım; "mutlaka mâni oluruz"dan kastedilen şey nedir? Herhalde budur. Bunun dışında bir şey anlamıya imkân yok. Tabii herhalde budur, başka bir şey olamaz.

Muhterem Milletvekilleri, işte burada diyorum; geliniz Devletin emniyeti dediğimiz şeylerin üstüne birtakım imalarla gölge düşürmiyelim. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Şimdi, bir de şu hususu arz edeyim; Sayın sözcü diyor ki buna mutlaka mâni oluruz. Biz muhalefette iken, bizim doğru olduğunu iddia ettiğimiz şeyleri yapamayacağız, çünkü gücümüz yok... Biz iktidara gelince, Sayın sözcünün temsil ettiği parti, yaptırmıyacak. Biz doğru bildiğimiz şeyleri ne zaman yapacağız? (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar) Bunu demokratik bir zihniyet addetmediğimi ve bu sözlerin de bir nevi siyasi spekülasyon, siyasi polemik olarak alınmasını rica edeceğim. Başka türlüşünü düşünmeye imkân yok.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, bir hususu daha arz edeyim. Bizim iktidarda kalmamız için seçim kanunları vesaire ile oynamıya hiç ihtiyacımız yok. Biz gideriz Türk Milletinin karşısına. Siz de aynı şeyi yaparsınız. Bütün partiler de aynı şeyi yapar. Meydanlara gideriz, kahvelere gideriz, salonlara gideriz, fikirlerimizi söyleriz. Ama demeyin mavi boncuk gösterdiniz diye. Zannediyor musunuz ki, Türk Milletini aldatan ya imkân vardır? (A.P. sıralarından alkışlar) Olur mu böyle şey? (A.P. sıralarından bir ses; "Aldatma imkânı olsaydı, onlar aldatırdı.")

Biz bunu yaparız, Türk Milleti gider sandığın başına, atar reyini. Kimi iktidara getirirse o gelir. Bizi getirirse biz geliriz. Getirmezse muhalefet vazifemizi yaparız.

Sayın sözcü buyuruyorlar ki, biz helâl reylerle muhalefete geldik. Kabul etsinler ki, helâl reylerle de biz iktidara geldik. (A.P. sıralarından alkışlar, diğer sıralardan gülüşmeler)

Şimdi burada bir hususu daha arz edeyim, Muhterem Milletvekilleri. Bu seçimlerde 500.000 reyin iptal edildiği bir vakıa mı? Vakıa. Bunu neye atfediyorsunuz? Sisteme. Bir tek reyin dahi kaybolmaması esbabı mucibesıyla getirilen kanun 500.000 reyin kaybolmasına sebeb olmuştur. Millî iradenin tam tecelli etmesini istiyor musunuz? Gayet tabii. Bunun aksi var mı? O halde geliniz bizim esbabı mucibemize siz de iltihak ediniz. 4 milyon insan sandığın başına gelmedi mi? Evet, gelmedi ya. Niçin gelmedi? Bunun sebeplerini araştıralım. Muhterem Milletvekilleri, hiçbir art düşüncemiz yoktur. Hiçbir şeyin peşinde değiliz. Sadece bir şeyin peşindeyiz; Türkiye'de istikrarlı hükümetler olsun. Türkiye her gün bir gün evveline nazaran daha ileri gitsin, huzur içinde olsun, emniyet içinde olsun, işsizlik, güçsüzlük önlensin. İşte istediğimiz şey bu. Ve bunun için seçim kanunlarında değişiklik isteriz.

Muhterem Milletvekilleri, seçim kanunlarındaki değişiklik huzuruza getirilecektir. Getirildiği zaman arz ve âmîk münakaşasını tekrar yapacağız. Başka yolu yok. Bu itibarla müsaade buyurursanız ben seçim kanunları ile ilgili izahatımı burada keseyim. Yalnız bir hususu ilâve edeyim; bizim, muhalefeti ne Meclisten, ne de Senatodan, silmek gibi bir arzumuz yok. O zaman demokrasi olmaz. Ne yapacağız kendi başımıza? Böyle bir şey olamaz. Size şunu da arz edeyim; birtakım zihinler bulandırılıyor ekseriyet sistemine dönülmeyecektir, Muhterem Milletvekilleri. Ekseriyet sisteminin doğru olduğunu biz de kabul, etmiyoruz. Ama geliniz Kurucu Meclisin getirdiği sisteme dönelim. Büyük emek çekilmiştir üzerinde. Demin de arz ettim, emeği siz çektiniz. Burada bir zihniyeti daha tahlil etmem lâzım; bunda da anlaşmamız lâzım. Deniyor ki; siz milletin %53 reyini alıp geldiniz biz de %47'sini alıp geldik. Muhterem Milletvekilleri %47'yi alıp gelen muhalefettir. Beş partidir. Binaenaleyh, Halk Partisi Sözcüsünün, biz %29'u aldık, geldik demesi lâzımdı. *(A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)* Kendisine acaba diğer parti grupları her hangi bir yetki verdiler mi, %47 hakkında konuşmaya? *(C.H.P. sıralarından muhalefet olarak dedik, sesleri)* O başka mesele.

Muhterem Milletvekilleri; gene Türkiye İşçi Partisinin, grev hakkının karşısında lokavtın bulunması meselesinde bir mütalâası var. Bir defa lokavt bir denge için konmuştur. Yani grev karşısında lokavt, bizim kanunlarımızın icabıdır. Ve öyle kalacaktır. Bir mütalâası daha var. Diyor ki; sendikalar siyasetle uğraşmalıdır. Muhterem Milletvekilleri, bu da Türk kanunlarına aykırıdır. Sendikaların siyasetle uğraşması, Türk kanunlarına aykırıdır. Bunu böyle görmiyenler iktidara geldikleri zaman değiştirirler.

Şimdi size Türkiye İşçi Partisinin mütalâaları içerisinde bir noktayı nasıl tahrif ettiğini arz edeceğim. Deniyor ki gerçi bu yabancı sermaye ile ilgilidir ama bunu başka bir şey için misal veriyorum bir maliye memuru demiş ki, bir dolar getirirseniz, getirdiğiniz bir dolar beş dolara mal oluyor... Bunu Türkiye İşçi Partisinin Sayın mensupları, bir maliye memurunun ifadesine istinadetmeden bileceklerdir. Ben kendilerini bunu bilecek ehliyetinde olduklarını zannediyorum. Bakınız durum nedir? Ve neden söylenir bu:

Konsorsiyumdan bir dolar alırsanız %üç faizli ve 25 sene vadeli, yani 9 lira alırsanız 27 kuruş senede faiz ödersiniz. 25 senede de 675 kuruş ödersiniz. Tamam mı? Yani bir dolara bir dolardan daha az ödersiniz. Bu itibarla, bir dolara beş doların nasıl ödendiğinin hesabının bu kürsüden verilmesi lâzımdır. Ciddî bir meseledir. Bir şeyi kötölemek için bu kadar hesapsız olma lüzum var mı?

Bir misal daha arz edeyim. Yüzde 1,5 faizli ve 25 sene vadeli başka bir konsorsiyum kredisi. Bu takdirde de bir dolara yani 9 liraya 337,5 kuruş ödüyorsunuz. Beş dolar ise 45 liradır. Bu itibarla bir dolara beş dolar nasıl ödendiğine şaşmak lâzımdır.

Bir de beynelmil teşekküllerden bahsetti, Türkiye işçi Partisi.

Muhterem Milletvekilleri, öyle bir damga koydu ki, bunların hepsi tuzaktır kendi tâbirleri değil ama tuzaktır, sömürücülerin kurdukları birtakım tuzaklardır. Bunlar av avlamaya çalışırlar, gelsin birisi yutsun onu.

Muhterem Milletvekilleri, beynelmil teşekküllerin hakkını vermek lâzımdır. İnsaf sahibi olmak lâzımdır. Biz burada beynelmil teşekküllerin sırf beynelmil teşekküller olduğu için müdafaasını yapacak değiliz. Böyle bir şey tasavvur olunamaz. Ama insanlığa faydalı okluğuna, Batı medeniyetçiliğine faydalı olduğuna, bize faydalı olduğuna kaani

olmuşuz ki, bu teşekküllere girmişiz. Biz Hükümet olarak da bunlara girmiş değiliz. Ama biz inanıyoruz ki, bunlar faydalıdır. Faydamıza olmıyan noktaları varsa bunların hepsi medeni yollarla müzakere edilerek, konuşularak düzeltilir. Ben bunların bir Ortak Pazarın bir GATT'ın, bir para fonunun burada münakaşasını yapıp, bunların ibra edilmesi gibi bir işle iştigal etmiyeceğim. Eğer icabediyorsa bunun da münakaşasını yaparız. Yine Yüksek Meclis karar verir. Bunlardan çekilmemiz icabediyorsa, buna da Yüksek Meclisiniz karar verir. Ama bunların maksadı Türkiye'yi izole edip, tamamen tek başına bir devlet haline getirmek ise, biz Hükümet olarak böyle bir noktai nazarda değiliz. Ve böyle bir şeye de razı değiliz. (A.P. sıralarından *bravo* sesleri, *alkışlar*)

Türkiye İşçi Partisi, Plânlama Dairesinin 23.8.1965 tarihli bir genelgesinden bahsediyor ve diyor ki; bu genelgede de söylenildiği gibi, Batılılar birtakım yardım şeylerini reddetmişlerdir. Etmıştır, etmemiştir, ama mesele şu ki, o genelge bu değildir. İsterseniz genelgeyi okuyayım. Genelge uzundur ama bir paragrafını okuyayım. Bakınız ne diyor; "Bu bahiste göz önünde tutulacak diğer bir cihet de Sovyetlere ısmarlanacak yatırım tesislerinin Amerika'nın, Almanya'nın ve diğer konsorsiyum üyelerinin ilgi göstermedikleri veya şimdiye kadarki temaslardan ilgi, göstermiyecekleri anlaşılan kalemlerden intihabedilmiş olmasıdır" Tamam mı? Müzakere etmemişsiniz, ilgi gösterip, göstermiyeceğini tahmin ediyorsunuz. "Sovyetlerle bir öngörüşme şeklinde ele alınan tesislerin hiçbir konsorsiyum ortaklarımızın finansman niyet izhar ettikleri veya yardım politikaları icabı normal olarak yapageldikleri proje yardımları nevinden tesisler değildir" bu. Bu diyor ki, konsorsiyum finansmanı reddetmiştir. Bu doğrudan doğruya Plânlama Dairesinin birtakım önseziilere dayanarak başka kaynaklardan Türkiye'nin kalkındırılması için imkânlar aranırken ortaya koyduğu bir mütalâadır. Bundan ibarettir.

Şimdi mühim bir noktaya daha geliyorum; Türkiye İşçi Partisinin Sayın sözcüsü diyor ki; "Türkiye'de 100 milyon dönüm toprak, ağalar tarafından yürütülmüştür" Ve Türkiye'de, zannediyorum, bir buçuk milyar yahut kaç milyarsa, üç milyar 716 bin lira ağalara kredi olarak açılmıştır.

Muhterem Milletvekilleri, ben burada benim kurduğum Hükümetin, Adalet Partisinin Hükümetinin müdafaasını yapmıyorum. Ben burada bir düzenin müdafaasını yapıyorum, yani haklı gördüğüm herkesin müdafaasını yapıyorum ve bunu böyle yapmaya da devam edeceğim. Devletin arşivleri bizim elimizdedir. Binaenaleyh, Devletin arşivlerinden, bunun böyle olmadığını gösteren rakamları arz edeyim. Hakikaten Ziraat Bankası 3 milyar 716 milyon lira çiftçiye, köylüye kredi açmıştır. Bunun dökümü şöyledir:

1 ilâ 100 lira arasındaki kredi 15 milyon lira, borçlu adedi 214 bin kişi, 101 ilâ 200 lira arasındaki kredi 102 milyon lira, borçlu adedi 461 bin. Küsurlarını okumuyorum. 300 ilâ 500 lira arasındaki kredi miktarı 156 milyon lira borçlu adedi 386 bin. 1964 bilançosuna göre arz ediyorum. 500 ilâ 1.000 lira arasındaki kredi 207 milyon lira. Borçlu adedi 275 bin. 1.000 ilâ 2.000 lira arasındaki kredi 230 milyon lira, borçlu adedi 155 bin. 2.000 ilâ 5.000 lira arasındaki kredi 267 milyon lira. Borçlu adedi 87 bin kişi. 5.000 ilâ 10.000 lira arasındaki kredi 98 milyon lira, borçlu adedi 14 bin kişi. 10.000 ilâ 20.000 lira arasındaki kredi 123 milyon lira, borçlu adedi 8 bin kişi. 20 bin ilâ 50 bin lira arasındaki kredi 175 milyon lira, borçlu adedi 6 bin kişi. 50 bin ilâ 100 bin lira arasındaki kredi 35 milyon lira, borçlu adedi 642 kişi; yüz binin üstündeki kredi miktarı ise 27 milyon lira, borçlu adedi 238 kişi. Ve bunun da âzamisi 150 bin lira. Ziraat Bankasının hesabı budur.

Şimdi, insafla kabili telif midir, 3 milyar 716 bin lira Türkiye’de ağalara dağıtılmıştır, demek?

Muhterem Milletvekilleri, bir hususu daha teşrih edeceğim. 100 milyon dönüme de bir bakalım, ne mâna ifade ediyor.

Türkiye’de 240 milyon dönüm toprak var, ekilip biçilen. Bunun nasıl dağıldığına da bakalım. Evvelâ şurasını arz edeyim; hepiniz benim beyanım ile ittifak edeceksiniz; maalesef Türkiye henüz doğru istatistikleri toplayıp, istatistikleri doğru kılma devrine girememiştir. Hiçbir şeyimizi bilmiyoruz. İşte Sayın C.H.P.’sinin getirdiği Toprak Kanunu. İçinde 1952 senesinin istatistikleri var. İstatistikler 1952 senesine dayanıyor. Şimdi bizim elimizde, bilebildiğimiz biraz daha malûmat var, bunları arz edeceğim, belki daha doğrudur diye. Bunların yanlışlığından da ben mesul olamam. Devletin resmî rakamları. Bunun için milyonlarca lira sarf ediliyor. Ama doğru toplanmıyorsa, Devlet mekanizmamızda arızalar var demektir. İşte idari reformu bunun için istiyoruz.

Şimdi bakalım Türkiye’deki arazi taksimine; yüz milyon dönümün hangi ağaların elinde olduğu çıksın meydana. Muhterem Milletvekilleri, biz burada ağaların müdafaasını yapmıyoruz. Vakıalar çıksın meydana, hakikatler dökülsün. 1963 senesinde bir anket yapılmış 1952’den biraz daha düzgün olduğu için söylüyorum, rakamları kaydı ihtiyatı ile alınız, mevcut en son rakamlardır. Benim de Hükümet Başkanı olarak size elimde mevcut en son rakamları vermek vazifem. 5 bin dönümden büyük olan arazinin adedi 491, bunların yekûnu 4 milyon 60 bin dönüm; 1.000 ilâ 5 bin dönüm arasında 4 bin, bunların yekûnu 6 milyon 840 bin dönüm; eder mi 10 milyon 840 bin dönüm? Bir dönümden büyük toprağın yekûnu 10 milyon 400 bin dönüm Muhterem Milletvekilleri. İsterseniz devam edeyim. 500 ilâ 999 dönüm arasındaki arazi sahiplerinin adedi 11 bin, bu arazinin miktarı da 7 milyon 550 bin. Hadi 500 dönümden yukarısını çok büyük arazi sayalım. Böyle de değildir. Kuru ziraat yapan mıntakalarda 500 dönüm arazi dahi büyük sıkıntılara sokar, kuru ziraatçıyı. Şimdi ne oluyor, 17,5 milyon dönüm arazi var Türkiye mülkiyetinde 500 dönümden yukarı sahipli. Muhterem Milletvekilleri bu yüz milyon dönüm nereden çıktı acaba nereden çıktı?

Şimdi görüyorsunuz ki, buradayapılan beyanlar doğru malûmata istinad etmemektedir. Bu itibarla bu kürsüden daima doğrunun konuşurulması lâzımdır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Buraya gelip de “sosyalist doğru söyler” deyip, arkasından bunları söylemeyi sosyalistin doğru söylemesi ile telif etmeye imkân yok. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)

Toprak reformu mevzuunu biraz sonra münakaşa edeceğim. Onun için bu münakaşayı burada kesiyorum.

Bir husus daha iddia ediliyor; elli iki bin aded traktör Türkiye’de ağaların elindeymiş, büyük toprak sahibinin elindeymiş. Bu mikrofondan bütün Türk Milletine sesleniyorum, Türkiye’de traktör sahibi olan herkes artık ağa oldu, tebrik ederim, herkese sesleniyorum.

Muhterem Milletvekilleri; bu beyanın da kıymet taşıyan bir yeri yoktur. Elli iki bin aded traktör var memleketimizde. Türkiye’de traktör sahipliğinin nasıl olduğunu hepiniz biliyorsunuz. Artık bugün, Allaha bin şükür, Türk köylüsü üç beş kuruşunu bir

araya koyup traktör alabilecek güçtedir. Bunun için büyük toprak sahibi falan olmaya lüzum yok. Türkiye'nin her tarafında bu iş böyle. Gönül istiyor ki, imkânlarını arıyalım, imkânlarını bulalım, Türk köylüsüne daha ucuz traktör, daha ucuz alet ve edevat götürelim, herkes alabilsin; bunu istiyoruz.

Şimdi Türkiye İşçi Partisi sözcüsünün konuşması ile ilgili, dış politika ile ilgili kısmına geliyorum. Burada dün arz ettiğim hususu tekraren arz edeceğim. Dün arz ettiğim husus, yapılmış bulunan tenkidin bir kısmına aitti. Bugün, yapılmış bulunan tenkidin heyeti mecmuasına ait bir cevabı arz edeceğim.

Sayın Aybar konuşmasında Türkiye'nin yapmış olduğu ikili anlaşmalara temas etti ve bu konuda bazı iddialar ileri sürdü Ben, bu iddiaları cevaplandırmadan önce, genel olarak, çok taraflı anlaşmalar ile ikili, anlaşmalar hususunda Hükümetimizin görüşlerini tebarüz ettireceğim. Çok taraflı ve ikili anlaşmalar aktederken Hükümetimizin hareket hattı daima şu temel prensiplerden mülhem olacaktır;

1. Anlaşma ile yüklenmiş olduğumuz vecibelerin egemenliğimizi zedeleyici mahiyette olmaması.
2. Anlaşma ile yüklenilen vecibelerin karşılıklı olması.
3. Elde edilen haklar ve yüklenilen mükellefiyetlerin bir eşitlik esasına müstenid olması.

İşte Hükümet olarak girişeceğimiz bütün müzakerelerde ve yapacağımız anlaşmalarda, saymış olduğum bu üç prensibe riayet, bizim için vazgeçilmez bir temel kaide olacaktır.

Diğer taraftan unutmamak lâzımdır ki, anlaşmalarla meydana getirilmiş olan ittifakların devamı ve bunların müessir alabilmesi için, bu anlaşmalarla karşılıklı olarak takabbül edilmiş bulunan hak ve mükellefiyetlerin dengeli olması gerekir. Milletlerarası anlaşmalarda bu denge unsuru son derece önemlidir. Bozulması halinde ittifaktan beklenen netice alınmaz. Bu itibarla, muvazenenin devamlı olması ve bu devam keyfiyetine tarafların ehemmiyet atfetmeleri kendi menfaatleri iktizasıdır. Bizim de, Hükümet olarak bu denge unsuru üzerinde en büyük bir titizlik ve hassasiyetle duracağımızdan emin olmanızı rica ederim.

Şimdi, Sayın Aybar'ın konuşmasında ileri sürdüğü bazı iddiaları cevaplandıracağım. Sayın Aybar, evvelâ Türkiye'de 35 milyon metrekaare toprağın Amerika Birleşik Devletleri egemenliği altında bulunduğunu ve vâki itiraz ve ikaz üzerine sonradan bu toprakların ikili anlaşmalarla Amerika Birleşik Devletlerinin üssü haline getirilmiş bulunduğunu ileri sürdüler. Bu hususta Yüksek Meclise şunları arz etmek isterim: Türkiye, dış güvenliği için gereken millî tedbirleri almış, bunun yanında da NATO ittifakının bir üyesi olmayı millî menfaatlerine uygun görmüştür. NATO, ikinci Dünya Harbi sonunda ortaya çıkan şartların bir neticesi olarak belirli icapların yarattığı bir savunma teşekkülüdür. Memleketimizde malûm bulunan tehdit ve talepler muvacehesinde egemenliğini ve toprak bütünlüğünü korumak ve bekâsını idame etmek amacıyla bu savunma teşekkülünün bir üyesi olmuştur.

NATO Savunma zincirinin teşkili ve muhtemel mütearrıza karşı 15 milletin mukadderat birliği yaparak bir müttefike vâki tecavüzü bütün ittifaka yapılmış bir tecavüz telâkki etmeleri, Avrupa'ya ve Türkiye'nin bulunduğu bölgeye müteveccih bir

taarruzun vukuunu önlemiştir. Binaenaleyh NATO ittifakının temel gayesinin tahakkuk ettiği bir gerçektir.

NATO ittifakının en mühim hususiyeti, üye devletlerin harb çıkmadan önce savunma plânlarını müştereken yapmaları ve bir harb vukuunda söz konusu plânlara göre harekâtta bulunacak askerî kuvvetlerin emir ve kumanda zincirini tesbidetmeleridir. Diğer taraftan, üye Devletler, aralarında tesbit etmiş oldukları bu savunma plânlarına göre bir taarruza karşı mukavemetlerini artırmak üzere gerekli tesisleri müştereken kurmayı da kararlaştırmışlardır. Bu belirttiğim hususu tanzim eden NATO Andlaşmasının 3'üncü maddesi özetle şöyledir;

“Üye Devletler Andlaşmanın gayelerinin daha müessir bir şekilde tahakkukunu temin için birbirleri ile karşılıklı yardımda bulunmak suretiyle münferiden ve müçtemian devamlı ve fiilî olarak hareket edip bir silâhlı tecavüze karşı müşterek müdafaa kuvvetini idame ve tezyidedeceklerdir.”

Bu maddeye göre Türkiye, muhtemel bir tecavüze karşı NATO'ya üye diğer memleketler ile birlikte savunma hazırlıklarına girişmek ve bu amaçla muhtelif tedbirleri almak vecibesini yüklenmiştir. İşte, bu vecibe uyarınca ve kollektif savunma gayesine hizmet etmek için Türkiye, topraklarında müttefikleriyle birlikte bazı askerî tedbirlere tevessül ve tesisler kurulmasına müsaade etmiştir. Bu tesisler NATO savunma plânlarına göre müşterek savunma sisteminin icabatı nazarı itibara alınarak kurulmuşlardır. Anılan tesisler münhasıran muayyen bir NATO üyesinin gayelerine hizmet etmek üzere vücuda getirilmemiş olup, Türkiye'nin bulunduğu bölgenin ve özellikle Türkiye'nin savunmasının sağlanması için kurulmuşlardır.

Diğer taraftan söz konusu bu tesisler müstakil andlaşmalara istinadetmeyip Yüksek Heyetinize biraz önce okumuş olduğum NATO Andlaşmasının 3'üncü umdesine dayanılarak yapılan “uygulama andlaşmalarının” bir neticesi olarak inşa edilmişlerdir.

Burada hemen şunu belirteyim ki, söz konusu tesisler Türkiye'nin mülkiyetinde bulunmaktadır.

Yurdumuzun savunması bakımından büyük bir önemi haiz olan bu tesisler müdafaamızın zaruri bir unsurudur. NATO'ya dâhil diğer müttefiklerimiz de kendi toprakları üzerindeki bu kabîl tesisleri aynı şekilde, kıymetlenmektedirler. Malûmunuz olduğu veçhile Türkiye'den maada, İtalya, Yunanistan, Fransa, Hollanda, İngiltere ve Almanya'da müşterek savunma gayesiyle bu nevi tesisler kurulmuştur ve statüleri aynıdır.

Şu hususu bir kere daha belirteyim; kolektif güvenlik için Türkiye'de kurulmuş olan tesisler münhasıran tek bir NATO memleketinin gayesine hizmet etmek üzere kurulmamış olup, Türkiye'nin bulunduğu bölgenin ve özellikle Türkiye'nin savunmasının sağlanması için tesis edilmişlerdir. Bunlar bilumum NATO memleketlerince kabul edilmiş bulunan NATO savunma plânlarına göre tertiplenmişlerdir. Söz konusu tesisleri teknik mahiyette gizli askerî andlaşmalara müstenittir. Bu sebeple teferruata girmenin millî menfaatlerimize uygun olmayacağını yüksek takdirlerinize arz ederim.

Türkiye İşçi Partisi Sözcüsü ayrıca, komutası Amerika'nın elinde bulunan NATO ve CENTO andlaşmalarıyla yüklenmiş olduğumuz vecibeler dolayısıyla Silâhlı Kuvvetlerimizin hareket serbestisinin kısıtlandığını öne sürdüler.

NATO Teşkilâtının Amerika'nın elinde olduğu gibi bir iddia hakikatlere uymamaktadır. NATO'nun en yüksek karar mercii NATO Konseyidir. NATO stratejisi, savunma plânları ve kuvvet hedefleri bu konseyin tasvibine mazhar olmadan kabul olunamaz. Bütün siyasi kararlar da bu Konsey tarafından ittihaz olunabilir. NATO Konseyi kararlarını ittifakla alır ve her üyenin Teşkilât içinde bir oyu vardır. Bu itibarla, Amerika'nın NATO'yu elinde tuttuğu gibi bir iddiaya, daha doğrusu Amerika'nın bizi elinde tuttuğu gibi bir iddiaya, itibar etmek doğru olmaz. CENTO için de durum hiçbir şekilde bundan başka türlü değildir.

Bu konuda bazı yanlış anlamalar doğabileceğini zannediyorum. Bu hususları burada müsaadenizle tavzih edeyim. Deniliyor ki, Türkiye bütün silâhlı kuvvetlerini NATO'ya tahsis etmiştir ve bu itibarla bu kuvvetleri kendi millî menfaatleri için istediği şekilde kullanmak imkânlarından mahrumdur. Bu iddia katıyen varit değildir. Evveleminde, Türkiye, bütün kuvvetlerini NATO'ya tahsis etmemiştir. NATO'ya tahsisli kuvvetler dışında millî kumanda altında kuvvetlerimiz mevcuttur.

Diğer taraftan, Türkiye, NATO'ya tahsis etmiş olduğu kuvvetlerini de millî zaruretler halinde kendi gayeleri istikametinde kullanma imkânına maliktir. Böyle bir durumun vukuu halinde Türkiye'nin sadece NATO makamlarına bu konuda bir ihbarda bulunması kâfidir. Binaenaleyh, görüleceği gibi, ittifaklarımızın silâhlı kuvvetlerimizin hareket serbestisini kısıtladığı gibi bir iddia katıyen varit değildir.

Bu vesile ile bir hususu daha aydınlatmak isterim. Kıbrıs konusunda Cuma günü Senatoda Dışişleri Bakanımızın yapmış olduğu beyanatta, Hükümetimizin aldığı bir kararla, askerî birliklerimize gerekli hazır olma talimatının verildiği belirtilmişti. Dışişleri Bakanımızca, Pazar günü de, NATO nezdindeki Daimî Delegemize, Konseyin toplantıya çağrılarak durumun vehametini izah ve aynı zamanda NATO müttefiklerimizin Kıbrıs'daki son durumun Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde görüşülmesi hususunda vâki teşebbüslerimizde bizi desteklemelerinin temini için talimat verildiği ifade olunmuştur.

Bu iki husus irtibatlandırılarak, Türkiye'nin askerî birliklerini Kıbrıs'a karşı bir harekete hazırlıyabilmek için NATO'dan müsaade istediği gibi bir netice çıkarılmasına bazı çevrelerin gayret sarf ettiği görülmüştür.

Biraz önce de belirtmiş olduğum gibi, NATO Daimî Delegemize verilen talimattan güdülen gaye, Ada'da başlayan kanlı çarpışmalar süratle durdurulamıyarak devam ettiği ve genişlediği takdirde ortaya çıkabilecek ihtilâfların bizzat NATO bünyesinde yapacağı tahribata da müttefiklerimizin dikkatinin çekilmesi idi. Zira, Kıbrıs'ta çarpışmaların devamı halinde bunların merdivenleşmesi ve sonunda NATO içinde iki müttefik olan Türkiye ile Yunanistan'ı Adada karşı karşıya getirmesi ihtimali mevcuttur. Böyle bir ihtimalin bütün ciddiyeti ile ve hayati bir şekilde NATO müttefiklerimizi de ilgilendirdiği muhakkaktır.

İşte, NATO Daimî Delegemize verilen talimatla, bir taraftan çarpışmaların biran evvel durdurulması için Güvenlik Konseyine vâki müracaatımızı müttefiklerimizin desteklemelerini istedik, diğer taraftan da çarpışmalar devam ettiği takdirde vukua gelebilecek, arz ettiğim ihtilâfları ciddiyetle hatırlatmış olduk. Hemen ilâve edeyim ki, bu davranış en tabîî hem de vazifemizdir.

NATO nezdindeki bu teşebbüsümüzü, Türkiye'nin kendi silâhlı kuvvetlerine talimat verebilmek için dahi bir müsaadeye ihtiyacolduğu şekilde tefsir ve izah etmek herhalde hüsnüniyetle telifi mümkün bir hareket sayılamaz. (A.P. sıralarından bravo sesleri)

Türkiye’deki NATO personeline tanınan imtiyazların yargı bağımsızlığımızı çiğnediği yolunda Türkiye İşçi Partisi Sözcüsü tarafından ileri sürülen iddiaya gelince; bu konuda gerçek durum şudur:

Bilumum NATO memleketleri, aralarında “Kuvvetler Statüsü Sözleşmesi” diye isimlendirilen bir anlaşmayı kabul etmişlerdir. Bu vesika bir NATO üyesi memleketin diğer bir NATO memleketi dâhilinde bulunduracağı kuvvetlerin tabi olacağı şartları tesbit etmektedir. Anılan Sözleşme, vazife sırasında işlenmiş suçların, personeli gönderen Devletin yargı yetkisine aidolacağı, hükmünü de vaz’etmektedir. Bütün NATO memleketlerinde de durum böyledir.

İhtilâf konusu olabilecek husus vazifeli olup olmamak mefhumunun tâyin ve tesbitidir. Bu husus 1956 yılında Türkiye ve Amerika arasında varılmış bulunan bir karşılıklı olarak ifası gerekli mutabakat ile düzenlenmiştir. Bununla beraber, bizim dışardaki personelimiz de aynı şartlardan istifade edegelmiştir. Bilâhara söz konusu mutabakatın tatbiki memleketimizde edinilen tecrübeler bakımından bazı mahzurlar tevlietmiş ve bu bahsetmiş olduğum mutabakatın yürürlükten kaldırılması zarureti hâsıl olmuştur.

Bu mutabakatın veya başka bir deyimle anlaşmanın ortaya çıkardığı mahzurların tashihi gayesiyle Amerikan makamları ile müzakerelerde bulunulmuş ve neticede görüşümüz müspet karşılanarak 1956 tarihli Anlaşmanın feshi üzerinde mutabık kalınmıştır. Bu anlaşmanın yerine kaim olacak yeni bir usul tesbit edilmiştir. Bu usulle kuvvetler statüsü anlaşmasına göre bütün NATO memleketlerinde cari tatbikat esas ittihaz edilmekte ve Türk ilgili makamlarının murakabesi söz götürmez bir şekilde mevcut bulunmaktadır. Bu usulün tatbikine ilgili makamlarımız fiilen tevessül etmişlerdir. Şimdi geriye kalan, bu fiilî durumun hukuki duruma intikal ettirilmesi için gerekli muamelelere girilmiştir. Hükümetimiz, bir suç işlenmesi halinde takibedilmesi gereken usulü gösteren ve 1956 Anlaşması yerine kaim olacak olan kararnameyi en kısa zamanda meriyete, koyacaktır.

Nihayet, Türkiye İşçi Partisi Sayın sözcüsü, Türkiye’deki NATO personeline tanınan imtiyazların diplomatik imtiyazlara müşabih olduğunu ve bu personele ait bazı eşyanın gümrüksüz olarak Türkiye’ye girdiğini ileri sürdüler.

Yüksek Meclisi bu hususta da aydınlatmak isterim. NATO ittifakının amaç ve gayelerine hizmet etmek üzere topraklarında NATO personeli bulunduran memleketler bu personele tam bir mütekalibiyet ve eşitlik çerçevesinde bazı muafiyetler tanımışlardır. Bu muafiyetleri tanzim eden “Kuvvetler Statüsü Sözleşmesi”ni NATO memleketleri, yukarda da belirttiğim gibi, mütekalibiyet ve eşitlik esaslarına riayet ederek yekdiğerinin personeli için uygulamaktadırlar.

Bu gibi muafiyetler, yabancı bir ülkede vazifeli bulunan NATO personelinin vazifelerini lâyikiyle yerine getirmelerine yardımcı olmak gayesi ile ihdas edilmiştir. Türk askerî personeli de NATO ülkelerinde vazifeli bulunduğu esnada bu muafiyetlerden tamamiyle müstefidolmaktadır. İtalya ve Fransa’daki NATO karargâhlarında çalışan Silâhlı Kuvvetlerimiz mensupları için bu muafiyetler uygulanmaktadır. Aynı şekilde Amerika’da vazife gören ve stajda bulunan Silâhlı Kuvvetlerimiz mensupları da bittabi vazife gören derken, esasen diplomatik muafiyetlere sahip bulunan askerî ataşelerimizi kasdetmiyorum bu muafiyetlerden tam bir eşitlik içinde istifade etmektedirler.

Sayın Milletvekilleri; bu mevzudaki sözlerimi tamamlamadan evvel İkinci Dünya Savaşından sonra savunma konusunda dünyaya hâkim olan yeni “politika militer” bir felsefenin mevcudiyeti üzerinde durmak isterim.

Bugün dünya, termo-nükleer bir çağda yaşamakta ve feza hâkimiyeti için amansız bir mücadele devrine girmiş bulunmaktadır. Bu devir içinde kabul edilen politik ve stratejik konseptler, yüzlerce seneden beri alıştığımız, itiyat ve teamül haline getirdiğimiz düşüncelerin tamamıyla dışında bulunmaktadır.

Coğrafi ve savunma durumlarının icapları ile bugün artık tek bir memleket; malî endüstriyel ve askerî potansiyel itibariyle ne kadar kuvvetli olursa olsun, kolektif bir emniyet sistemine kendisini dayamak zaruret ve mecburiyetinde bulunmaktadır. Bunu da bağımsızlığını tam bir emniyete kavuşturmak için yapmaktadır, bağımsızlığına gölge düşürmek için değil.

Diğer taraftan, bugünkü teknolojinin elektronik arama ve güdüm sahasında elde ettiği ilerlemeler; termonükleer silâhlar ve bunların taşındığı araçlar alanında ulaştığı başarılar o kadar korkunçtur ki, bütün bunlar zaman ve mekân faktörlerini ortadan kaldırmakta, milletlerin bekâ ve mevcudiyetini saniyeler içinde tehditmektedir.

Bu itibarla savunma bakımından nazari ve klâsik anlamdaki noktai nazarlar, yeni ve önümüzdeki inkişâf edegelmekte olan bu modern icaplara göre istihaleler geçirmekte, yeni bir hüviyet iktisap etmektedir. İkinci Dünya Harbinden bu yana hür milletler camiası ve onun çeşitli grupmanları arasında gelişmiş olan karşılıklı dayanışma mefhumu bunun en bariz bir örneğidir. Bu karşılıklı dayanışmanın yalnız savunma alanında değil, ekonomi, bilim, teknoloji gibi çeşitli alanlarda geliştiği bir vakıadır. Bu dayanışmanın bir gün evrensel bir mahiyet alıp alması şüphesiz en candan temennimizdir bizim grupmanlar konusunda zümreci bir görüşle hareket etmiyeceğimiz ve en geniş mânada işbirliğini teşvik için bu yolda bize düşen gayretleri esirgemiyeceğimiz, elimizden geldiği âzami nisbette buna yardımcı olmaya çalışacağımız programımızda açıkça belirtilmiştir. Ancak, dünyanın o mutlu merhaleyi idrak edeceği günlere erişinceye kadar da, bilhassa jeopolitik zaruretleri de hesaba katarak, modern harbin ortaya koyduğu kaçınılmaz modern savunma icaplarını düşünmek, gerekli tedbirleri vaktinde almak da her uyanık Türk Hükümetinin vazifesidir.

İşte, birçok memleketler ve bu arada Türkiye de bunu yapmakta ve mevcudiyetinin bekası için bu yeni felsefeye uymak zarureti duymaktadır. Türkiye’yi başkalarının uydusu, peyki gibi görmeye ve göstermeye çalışmak çok büyük haksızlık ve insafsızlıktır.

Aksi düşünceler, günün ve geleceğin hakikatlerine uymıyan bâtil ve tehlikeli fakirler olmaktan ileri geçemez. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Muhterem Milletvekilleri, şimdi konuşmamın ikinci kısmına başlıyorum. Bu kısımda Sayın C.H.P. sözcüsünün dokunduğu hususlara temas edeceğim.

Evvelâ şunu kabul etmek lâzımdır ki, üç defa vâki, takriben 5 saat tutan konuşmasında, 14,5 saatin, 5,5 saatini Sayın sözcü kullanarak hakikaten çok geniş tenkidlerde bulundular. Ben huzurunuzu bu kadar uzun işgal edecek değilim. Sadece aydınlanmasında zaruret gördüğüm bazı hususları aydınlatmakla iktifa edeceğim, bunlar da kısa olmayacaktır.

Tenkidin umumi havasına baktığımız zaman yeni bir üslûp görüyoruz. Bir defa Sayın sözcü tabîî ki hakkıdır, ben sadece umumi intihamı arz ediyorum evvelâ bir

hesap verdiler. Uzunca bir tarifle başlayan bir hesap. Zannediyorduk ki, bu hesaplar görülmüş, zannediyorduk ki, bilhassa 10 Ekim 1965 seçimleriyle geçen dört sene zarfında millet herkesin iyi yaptığı, yapmadığı, kötü yaptığı işler hakkında karar vermiş ve bu karar bir hükme raptolmuştur. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Bir daha verdiler. Ve birtakım münakaşaların, birtakım görüşlerin şayet açılması mümkün olmuşsa ve benim de birtakım hususlara dokunmam gerekiyorsa, sadece bu sebeptendir. Konuşmamın başında arz ettim; biz ileriye bakıyoruz dedim. Seçilip gelmiş bir Hükümet olarak programımızda mazideki icrayı nazarı dikkate almadık, dedim. Ama mazideki icrayı yer yer nazarı dikkate almak durumunu Sayın sözcü kendileri ihdas ettiler. Bu itibarla, bunu yaparken yine kırıcı olmamaya, incitici olmamaya, fakat vakıaları ortaya koymaya gayret edeceğim.

İkinci bir husus; Sayın sözcü konuşmalarında bizim programımızın tenkidini de yaptılar. Kendileri Hükümette olsalardı neler yaparlardı, onu da söylediler. Bu; tabii bir tenkid şeklidir, yahut bir beyan tarzıdır, yahutta bir itiyattır. Artık bunun takdirini Yüksek Heyetinize bırakıyorum. Böylece konuşma çok dikkatle tetkik edildiği takdirde, hem iktidardaymış, hem de muhalefette imiş gibi bir tenkid ile karşı karşıyayız. Açık konuşacağım, dediler. Bazı yerlerde açık konuşmadılar. Bazı hususların sarahata erişmesi lâzımdı ki o hususları sırayla arz edeceğim. Birtakım hususları da doğru beyan etmediler. Zannediyorum ki, malûmatlarının kifayetsizliğindendir. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Muhterem Milletvekilleri, bu noktada bir hususu arz edeyim; Türkiye’de gazete malûmatı ile kapı arkalarında, koridorlarda malûmat toplamakla muhalefet, yapılmanın çok güç olduğu, acısını çekmiş olarak bizim çok iyi bildiğimiz bir husustur. Hemen şurasını beyan edeyim ki, Hükümette bulunduğumuz müddetçe, Devletin arşivlerinde mevcut bulunan malûmat muhalefetin emrindedir. *(Bravo sesleri, alkışlar)* Ne zaman isterlerse, kendilerine dosya malûmatı olarak gizli olmıyan gizliden kasdım, üzerine bir sansür koyuyor değilim. Devletin sırlarını gayet tabii ki, Parlâmentodan saklamak gibi bir durum olmaz, ama bunlar gizli oturumlarda verilecek şeylerdir gizli olmıyan, tenkidlerine esas teşkil edecek malûmatı her zaman muhalefete vermeye amadeyiz. Bu suretle, muhalefetin murakabe vazifesini daha iyi görmesinin lüzumuna olan ihtiyacı ve bu husustaki fikrimizi belirtiyoruz ve bunun lâzım olduğu kanaatindeyiz. Bu itibarlardır ki bu noktada bu açıklamayı yaptım. Zannediyorum ki malûmatının bir kısmı eksiktir. Ben şimdi bunların hepsini arz edeceğim.

Sayın sözcü yer yer bir kısım şahadetlere müracaat etti. Bu şahitler de Profesör Hamsen, Profesör Belil, Birleşmiş Milletlerin neşriyatı, Ekonomik Jurnal ve en son olarak da Mandes-Frans şahid olarak huzuruza getirildi.

Muhterem Milletvekilleri; gayet tabiidir ki, bu da C.H.P. sözcüsünün kendi bileceği bir iştir. Ben konuşmamda şahadetlere müracaat etmiyeceğim. Sadece bildiğim, gördüğüm gibi, Devletin arşivlerinde mevcudolan malûmata istinaden kanaatlerimi, fikirlerimi, düşüncelerimi söyleyeceğim, açıklamalarımı yapacağım.

Bir hususta mutabık kalmamız lâzımdır. Kanun devletinde, demin de arz ettim, herşey mutlaka kanunların yolunda ve kanunların kanalında halledilmelidir. Kanunlar eksikse meclisler yapar, dedim, yeni kanunlar yapılır. Ekseriyet hâkimiyetiyle kanunların Anayasaya uygun çıkması müessesesini 1961 Anayasası getirmiştir, dedim. Anayasa

Mahkemesinin bağımsız ve tarafsız olduğu hakkında hiç kimsenin şüphesi yoktur. Şayet kanunların keyfi tatbik edilmesi mevzuubahis ise dedim, meclislerin, basının, nihayet milletin murakabesi vardır. Muhterem Milletvekilleri, her şeyi mutlaka asgari müşterekler dediğimiz bu güzel çatı altında halletmekte mutabık olmamız lâzım. Her şeye rağmen meseleler buhran şeklini almak istidadını gösterirse, o zaman büyük hakem olan, Büyük Türk Milletinin şaşmaz kararına ve akliselimine döneriz. Zannediyorum ki, bu, bu kadar büyük mesuliyet almış bulunan bir Hükümetin Başkanı olarak benim yapmakla mükellef olduğum bir vazife idi bunu söylemek. Bu itibarla Sayın sözcünün bir beyanını yadırgadığımı ifade etmek isterim. Bu beyan şöyledir, “Anayasa ve Demokratik rejim icaplarına aykırı, milletimizin ekonomik gelişmesi bakımından zararlı, halkın menfaatlerine zıt her hareketin karşısında cesaretle dikilmek...” Çok güzel. Takdirle karşılarım, muhalefetin vazifesi bu. İktidarın vazifesi de bu. “Ve bu gibi davranışları” bu kısmını yadırgıyorum - “mutlaka önlemekte aynı şekilde kararlıyız” Mutlaka önlemekte aynı şekilde kararlıyız. Bunun yolu nasıl olacaktır? Buyurdular ki, “meşru yollardan olacaktır” Meşru yollardan gidersiniz de başka bir netice almanızın sebebi de şudur: Çünkü siz kendi takdir ölçüleriniz içerisinde muayyen hâdiseleri böyle görür, böyle kıymetlendirirsiniz. Binaenaleyh, meseleler öyle olmayabilir. *(C.H.P. sıralarından “mücadele etmiyecek miyiz?” sesleri)* Hayır beyefendiler, hayır, ben ne söylediğimi gayet iyi biliyorum. Şimdi bundan benim anladığım -başka hiçbir şey anlıyamadım- çıkan kanunu beğenmezseniz, Anayasa Mahkemesi yolu ile Hükümet icraatını beğenmezseniz işte bu muhteşem çatı. Bütün kuvvetini, gücünü alan bu çatı. Ve bu da kâfi gelmezse, gider millete anlatırız, biz anlatırız, siz anlatırsınız, milletin verdiği kararı kabul ederiz. *(A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)* Bu mu anlayışımız? O zaman anlayışımızda müşterek bir noktaya geldik. Ben yanlış anladı isem özür dilerim.

Sayın sözcü; “birbirimize olan fikir ve davranışlarımıza karşı müsamahalı olmak gerektiğine inanıyoruz ve bu şekildeki beyanı değerli bir senet telâkki ediyoruz,” diyor. Buna memnun oldum. Kendilerinin bu şekildeki beyanını da biz değerli bir senet telâkki ediyoruz. *(A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)*

Şimdi, bir hususu daha açmam lâzım. Yine Sayın sözcü diyorlar ki, “Atatürk ilkeleri ve 27 Mayıs Devrimine karşı her davranışı önlemek üzere muhalefet partisi olarak bize düşen bekçilik görevini tam bir yeterlik ve yılmaz bir cesaretle yerine getirmeye kararlı bulunuyoruz. Burada arz edeceğim husus şudur: Bu bekçilik görevi hepimizindir, bütün milletindir. *(A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)*

Bir de burada faili meçhul suçlar var. Sayın sözcünün beyanları arasında faili meçhul suçlar var: “Bunlar dudaktan 27 Mayıs ve Atatürk ilkelerine bağlılık ifade eden fakat el altından ve fırsat buldukça 27 Mayıs düşmanlığı yayanlar, ya da yurtdaşların saygı ile siyasi mücadelesi dışında tutulması gereken dinî inançlarını siyasi yükselmeye basamak halinde istimal edenler, yurtdaşın kutsal inançlarını, tertemiz duygularını politika alanında alet ve oy toplama vasıtası haline getirenler” den bahsediliyor.

Gayet tabîi olarak hiçbir şekilde bu bizi ilzam ötmaz. Çünkü faili meçhul dedim. Yalnız şunu arz etmek istedim; bunu kim yaparsa, biraz evvel söylediğim, bekçilik görevi içinde bulunan bütün millet bu bekçiliğini lâıkiyle yapar.

Muhterem Milletvekilleri; burada bir noktayı tesbit edelim; yani, Türk Milletini mavi boncukla 27 Mayıs istismariyle veya 27 Mayıs düşmanlığı ile aldatmaya imkân

var mı? Var mı buna imkân? Eğer bu düşüncede isek, zaten bastığımız zemin çok çürük demektir. Geliniz hep beraber bunların kabil olmadığına karar verelim. Vakia budur. (A.P. sıralarından *bravo sesleri, alkışlar*)

Bir noktaya daha geliyorum; Sayın sözcü beyanları arasında diyorlar ki: “Türkiye’de siyasi düzenin huzuru ve selâmeti, Hükümetin verdiği bu sözlerle samimiyetle sadık kalmasına bağlıdır” Şimdi, Muhterem Milletvekilleri, bu ifade, yine yadırgadığım bir ifadedir. Yani Adalet Partisi iktidarı, bağlı ve şartlı bir iktidar mı? Gayet tabii ki, verdiği söze sadık kalacaktır. Binaenaleyh, muhalefetin tenkidindeki bu ifadeyi yadırgadığımı beyanı etmek isterim. Kaldı ki, bunun takdirinde de yine kendilerinin takdir hatası yapabildiği memleketin huzursuzluğa gideceği şeklinde bir mânânın çıkarılmamasını da rica edeceğim. Ben böyle anlıyorum.

Hemen buradan bir Hükümet üyesinin sahibi bulunduğu bir gazetede çıkan bir mektuba, geliyorum.

Muhterem Milletvekilleri; basın hürriyetinin bulunduğu bir memlekette her gün gazetelerde yüzlerce yazı çıkıyor. Kendi resmî organlarında türlü çeşitli yazılar çıkıyor. Şimdi ben burada bir gazetede çıkan bir mektubun müdafaasını veya onun haklılığını, haksızlığını savunacak değilim. Ben sadece bir şey söyleyeceğim; Türkiye’de kanunlar var mı? Var. Beyefendiler bu kadar farti... Hassasiyetin içinde olmalıyım. Kanunlar var mı? Var. Geliniz bu mekanizmanın bir düzen içerisinde yürütmesine gayret edelim. Suç mu bu mektup? Suçsa kanun suçu işliyenin yakasına yapışır. Başka türlü kanun devleti tasarruf edebilir miyiz? Edemeyiz. Binaenaleyh, bir Hükümet programının tenkidinde böyle bir hususun yer almasını, doğrusu hakikaten biraz yadırgayarak karşıladım.

Şimdi, Sayın sözcü bir noktanın açıklanmasını istiyor, diyor ki; Hükümet programında, yurdumuzda hürriyet rejiminin arızasız işlemesi bütün meselelerin düğüm noktasıdır; deniliyor. Arızasız sözünden ne kastediyorsunuz? Açıklıyalım, şunu kastediyorum: Deminden beri izah edip geldiğim hususları kastediyorum. Yazılmış olmasında isabet olduğu görülüyor. Neyi kastediyorum? Kanunlara ve nizamla uyulacak, son söz millette olacak, hakem millet olacak, takdir ona aidolacak, ne azınlık çoğunluğa, ne de çoğunluk azınlığa tahakküm edecek. Yukarıdan beri söyleyip geldiğim hususlara bakınız. Her şey kanununda mütalâa olunacak, huzur ve istikrar şartlı olmayacak, istersek istediğimiz zaman huzur ve istikrarı bozarız gibi imalar bulunmıyacak. Bunu kastediyorum. (A.P. sıralarından *alkışlar*) Türkiye’de serbest ve dürüst seçimle bir partinin iktidara gelmesi ve günün birinde iktidardan gitmesi yeni Anayasa düzeninde normal bir olay sayılmak gerekir. Bu hususun, bizim iddia edegeldiğimiz bu hususun, Anayasada bulunan bu hususun burada tekrarlanmış olmasından memnuniyet duyduğumu ifade etmek isterim.

Şimdi bir hususa daha geliyorum; ümidederim ki, bir sürçü lisandır, Sayın sözcü diyorlar ki; 1945’te yaptığı tahlilin içerisinde, C.H.P.’nin Türkiye’ye neler kazandırdığını yaptığı tahlilin içerisinde, 1945’te çok partili hayata geçiş, C.H.P. iktidarı tek dereceli seçimli kabul ederek her yurttaşla doğrudan doğruya milletvekillerini seçme hakkını vermesi. Muhterem Milletvekilleri ben bunu zabıttan okuyorum, dinlediğim zaman da böyle dinledim. Buradan şu netice çıkıyor; yani Cumhuriyet Halk Partisi 1923 yılında kurulmuş bulunan, ilân edilmiş bulunan, temelinde, bilâ kaydı şart hâkimiyet milletindir, denen Cumhuriyet millete seçme hakkını 1945’te vermiştir. (Cumhuriyet Halk Parti sıralarından *tek dereceli, sesleri*) Beyefendiler; ben buradan nasıl çıkarayım tek

dereceliyi, çift dereceliyi? (*Adalet Partisi sıralarından bravo sesleri, alkışlar*) (*C.H.P. sıralarından müdahaleler*) Beyefendiler, hiçbir şeye söz etmiyorum. Sadece yapılmış bir beyanın tahlilini yapıyorum. Beyan yanlıştır, dersiniz mesele yok. Doğrudur dersiniz zabıtlara geçmesini istiyorum.

Cumhuriyet Halk Partisi, bundan bu çıkıyor, senelerce milletin seçme ve seçilime hakkını elinde tutmuş da, 1945'te lütfen vermiştir. Bu mu? Eğer böyle diyorsanız ben de şunu diyorum, (*C.H.P. sıralarından gürültüler*) müsaade buyurun. Millet 1945'te seçme hakkını almıştır, diyorum. (*A.P. sıralarından bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar*) Yanlış bir şey anlaşılmaz, Muhterem Milletvekilleri, hepimizin çok hassas olduğumuz millet iradesi üzerinde böyle bir beyanı tefsir etmeden geçemezdik.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Yanlış tefsir ediyorsun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mümkün. Yanlış olduğunu da gelir siz söylersiniz.

MUSTAFA UYAR (İzmir) — Zaptı tahrif ediyorsun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hiçbir şeyi tahrif etmiyorum. Bir tek kelimeyi tahrif etmiyorum. İşte zabıt.

MUSTAFA UYAR (İzmir) — Tekrar oku.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim. Sayın Mustafa Uyar, lütfen efendim.

AHMET ÜSTÜN (Ankara) — Tek dereceli diye orada geçti.

BAŞKAN — Lütfen efendim, müdahale etmeyin efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İsterseniz tekrar okurum.

BAŞKAN — Sayın Başbakan; lütfen siz kendi beyanınıza devam edin efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, bir noktaya daha geliyorum, Sayın sözcü her nedense benim seçim meydanlarında söylediğim bir sözü buraya getirdiler. Bu söz "Geçen beş sene heba olmuştur" şeklindeki bir sözdür. Ben bu sözü söyledim... Ben bu sözü söyledim. Hükümet programının tenkidi dolayısıyla bu söz neden buraya geldi? Acaba meydanlarda neden cevabını bulmadı? Buna şaşıyorum. Buradan hareketle Sayın sözcü uzun bir tahlil yaptılar. Dediler ki, öyle değildir bakınız biz neler neler icra ettik. İki defaki konuşmasında da, bana dönerek; benlim çok iyi bildiğimi söylediği bir mevzuda da geniş tafsilat verdiler. Şimdi gayet tabii olarak ben de buna mukabelede bulunacağım. Ben bu sözü söylemişim; ne demişim? Geçen beş sene heba olmuştur. Nerede demişim? Meydanlarda. Dedim. Peki, ben böyle dediğim için mi millet %28,5 yahut %29 Halk Partisine rey verdi? (*A.P. sıralarından gülüşmeler*) Hayır, hayır ben sadece milletin hissiyatına tercüman olmuşum. (*A.P. sıralarından alkışlar*) Hâdise bu. Sayın sözcü, dikkat ediyorum, Sayın sözcü geçen bütçe müzakerelerinde, geçen Hükümet programımın müzakerelerinde de sanki bir endişenin içinde imiş gibi, bu konuşmanın içine girmişti. Kendi hakkıdır, bir şey diyemem, ama bizim de hakkımızdır bunun münakaşasını yapmak. Şimdi bu münakaşayı yapacağım, arz ve âmik yapacağımı. Evvelâ şöyle diyeyim, bu şuna benziyor, bu söz benim değil, bizim gruptan muhterem bir arkadaşımın, "protesto olduktan sonra, borç ödeme gayretidir bu", diyor. Senet protesto olmuş, şimdi borç ödeme gayreti içindedir, diyor. (*A.P. sıralarından gülüşmeler*) Ben dedim ki, Muhterem Milletvekilleri, yine de diyorum; cevabı varsa bu kürsüden bekliyorum, cevabını bu kürsüden bekliyorum. Ben dedim ki; geçen

beş sene zarfında projesi yapılmış, ihalesi yapılmış, ikmâl edilmiş, işletmeye açılmış bir şey varsa söylesinler. Ben bunu dedim. Yok. Yoksa o zaman şunu soracağız; yoksa beş sene heba olmuştur diyeceğiz. Memleketin inşa gücüne ne ilâve edilmiştir? Memleketin istihsal gücüne ne ilâve edilmiştir? Bunu sormıyacak mıyız? Diyorlar ki; bu beş senenin birbuçuk senesi Millî Birlik İdaresi dört senesi de bizim dâhil olduğumuz 4-5 aylık, bir koalisyon, 5-6 ayı diğer bir kısmı diğer partilerle koalisyon yapılmış. Evvelâ şunu anlamıyorum; niçin bunu bu kadar şiddetle üzerlerine almıyorlar? Bunu anlamıyorum. Ben diyorum ki, hakikaten beş sene içinde kanuni sahada şunlar yapılmıştır, şunlar olmuştur, birçok şeyler yapılmıştır ama memleketin iktisadiyatı bakımından heba olmuştur, diyorum. Böyle diyorum. Şimdi nedenlerine geleyim. Esasen millet de bu karara gelmiş ki, seçim neticeleri bu olmuş.

RUHİ SOYER (Niğde) — Bu belli değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çok iyi belli, beyefendi... Gayet iyi belli... Eğer bu belli değilse hiçbir şey belli değildir. *(A.P. sıralarından alkışlar ve gülüşmeler)*

Hepimiz seçim meydanlarından geliyoruz, işsizliğin had bir safhada olduğu bir vakıa mı? Evet. Fakra zaruretten milletin şikâyetçi olduğu vakıa mı? Evet. Ümitsizlik, çaresizlik ve itimatsızlık içinde kaldığı milletin bir vakıa mı? Evet. Partizan idare bir vakıa mı? Evet. Vatandaşlara her yerde farklı muamele yapıldığı vakıa mı? Evet. Kalkınmanın yürümediği vakıa mı? Evet.

RUHİ SOYER (Niğde) — O belli değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neden heba olduğunu söylüyorsunuz, müsaade buyurun. Siz heba olmadığını iddia ettiniz, ben de hakkımı kullanayım. Bu kürsü serbest bir kürsü. Burada hürriyetlerimizin her hangi bir baskı altında olduğunu kabul etmiyoruz. *(A.P. sıralarından bravo sesleri)* Partizan radyo vakıa mı? Evet. *(C.H.P. sıralarından asla sesleri)*

MUSTAFA UYAR (İzmir) — Müddeiumumiye sor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çok güzel, müddeiumuminin kararı. Müddeiumumi bir defa hâkim değil. Müddeiumumi bakmış, bir şey bulmamış.

AHMET ÜSTÜN (Ankara) — Mühendissiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mühendisim evet.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Emir verin, dâva açtırın. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Milletin kararı bu. Ben size milletin kararını söylüyorum. *(A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)* Milletin kararı bu.

Yine geçen beş sene zarfında yıkılan parti binaları vakıa mı? Evet. *(A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)* Asayiş ve emniyette büyük sıkıntıların olduğu doğru mu? *(A.P. sıralarından doğru sesleri)* İşlemiyen idare doğru mu? Evet. Şimdi, Toprak ve Petrol kanunlarının düzeltilmediği veya çıkarılmadığı vakıa mı? *(A.P. sıralarından evet sesleri)* Peki.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Kimin yüzünden?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi onu da söyleyeceğim. Coşkun Bey hiç merak etme. İstersen hemen burda geçeyim ona. *(Gürültüler)* Hayır, hayır geçeyim. *(Gürültüler)*

Kimin yüzünden dedi arkadaşımız? Muhterem Milletvekilleri, size şimdi bir tablo okuyacağım; toprak. Seçim sathım ailinde konuştuğuk, geldik. Buraya geldik. Yine, sanki söylediklerimiz hiç anlaşılmamış havası içinde, aynı iddialarla bu kürsüye geldi. Hiçbir mahzuru yok, burada konuşuruz, bir neticeye varırız.

Şimdi şu toprağın hikâyesine bir bakalım. Bakalım şu hikâyeye. Toprak Kanununun hikâyesine bakalım. Toprağın hikâyesi uzun, ona geleceğim yine.

Birinci Hükümet Cumhuriyet Halk Partisi, Adalet Partisi Koalisyonu 20.11.1961’de kurulmuş, 7 ay 5 gün yaşamış. Tamam mı? 25.6.1962’de de koalisyon bozulmuş. Şimdi, bakınız bu Hükümetin Programında ne var? Sene 1965 arkadaşlar. 1961 Hükümetinin kuruluşu. “Toprak reformu Anayasamızın ruhuna, ekonomik ve zirai bünyemize uygun ve dengeli bir şekilde gerçekleştirecek kanuni tedbirler dikkatle hazırlanacaktır” Şimdi bunu burada bırakalım. Gelmemiş meclislere böyle bir kanun. İkinci Hükümet kurulmuş, 25.6.1962 Birbuçuk yıl yaşamış.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Kim Bakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Söyliyeceğim; hiç merak etme Coşkun Bey. Onu da söyliyeceğim. İkinci Hükümetin Programındaki kayıt şu: “Yurdumuzda...” Sadece bizim protokoller okunmaz ki burada, Burası milletin kürsüsü, her şey okunur. “Yurdumuzda zirai kalkınmayı gerçekleştirmek için sosyal ve ekonomik bünyede bazı reformlar yapılması zaruretine inanıyoruz. Bunun başında Anayasa hükümlerine, yurt gerçeklerine ve zirai kalkınma dâvamızın icaplarına uygun bir toprak reformu gelmektedir. Bu maksatla hazırlanmış olan ön proje Hükümetçe dikkat ve titizlikle incelenerek nihai şeklini aldıktan sonra en kısa zamanda Yüksek Meclisin tetkik ve tasvibine sunulacaktır” Demek ki; Hükümette bu maksatla hazırlanmış bir ön proje var. Kim hazırlamış? Adalet Parti Komisyonunda Tarım Bakanı Cavit Oral. Zannediyorum Coşkun Beyin sorduğu sual bu idi. Şimdi geliyoruz, yine o Toprak Kanunu. Birbuçuk yılki burada izah edildi, Sayın Alican daha evvel izah etti; bir İzmen tasarısı var. Biz de bunun içine girdik de onun için biliyoruz bunları.

Üçüncü Hükümet kurulmuş. Bir sene 58 gün yaşamış. 25.12.1963’te kurulmuş, 21.2.1965’te de vazifeyi terk etmiş. Bu Üçüncü Hükümetin Programında: “Uzun yıllardan beri üzerinde durulan tarım ve toprak reformunun gerçekleştirilmesi en önemli ve süratle ele alınması gereken başlıca meselelerimizden biri haline gelmiştir. Bu kanunun şimdi cesaretle ele alınmasının yakın gelecekte iktisadi ve sosyal alanda meselenin çözümünü daha da güçleştirecek gelişmelere yol açılabileceği kanısındayız” Yani burada da aradan iki yıldan fazla bir zaman geçmiş, cesaretle ele alınması lâzımdır, deniyor. Kanun sevk edilmiş. Ne zaman? 13.1.1965. Bu ne zaman? Bütçenin yaklaşıp, muhalefet partilerinin bir araya gelerek Hükümeti istifaya mecbur etme hazırlıklarının başladığı tarihtir. Bu suretle getirilmiş meclislere. Meclislerde müşterek komisyon kurulması teklif edilmiş, kabul edilmemiş. Ona tekrar geleceğim.

Şimdi, toprağın hikâyesi, geçen üçbuçuk sene zarfında bu... (C.H.P. sıralarından “size aidolanı söyle” sesleri) Bize taallûk eden kısmına da geleceğim. Biz söylediklerimiz hiçbir şeyi geri almayız beyler. Bu, bu...

Geçen beş sene heba olmuştur, dediğim zaman; hayır olmamıştır, şunlar şunlar yapılmıştır tarafımızdan, diye buyurdu sözcü. (C.H.P. sıralarından “nedir bunlar, söylesin”

sesleri) Onlara geleceğim teker teker. Şu münakaşayı bitirdik zannediyordum, yine açıldı, yine yapacağız.

Keban münakaşası; geçen sene huzurunuzda bütçe dolayısıyla konuşurken, 1936'dan beri meselenin tahlilini yapmış ve demiştim ki, "Herkes bu zaman süresi içinde nerede ise kendi hissesini alsın" Ama dedim, "Biz bu işi devraldığımız zaman bunun finansmanını muallâkta idi" Şimdi, Sayın sözcü, biz diyorlar; Washington toplantısı yaptık, Ankara toplantısı, Paris toplantısı yaptık. Güzel. Ama kabul ediyorlar ki, finansman muallâkta idi. Yani, Senatoda da söyledim; finansmanının temin edildiğine dair bir belgeniz varsa bunun tarihiyle, numarasıyla ve sairesiyle bir fotokopisini bize veriniz, bize vermezseniz basına veriniz. Kendileri de kabul ediyorlar ki, bu iş muallâkta idi. Bunda mutabıkız, çünkü kendi ifadeleri de aynen böyle. Ama bu defa yeni bir unsur giriyor işin içine. Yeni bir unsur. Bu unsur da şu: Diyorlar ki, biz bu işi devraldığımız zaman bunun ne plânı vardı, ne projesi vardı. Hattâ yapılması lâzım geldiğine dair bir etüdü dahi yoktu. Bu doğru değildir. Çünkü şimdi göstereceğim, istiyen tetkik edebilir. Bu ifade doğru değildir arkadaşlar. İşte burada Türkiye'nin enerjiye ihtiyacının nereden temin edilmesi lâzımgeldiğine dair 1959 senesinde başlayıp 1961 senesinde ikmal edilmiş bulunan -gecikme ile ikmal edilmiş bulunan- raporlar. Bu raporların içinde Keban barajının kabili inşa olduğu, inşa edilmesinin zaruret olduğu yazılıdır. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Şimdi yatırımlara gelemim.

Tarsus Mensucat Boyaları Fabrikası, buyurdular. Durum şudur, 15.12.1958 tarihinde makineleri sipariş edilmiş, 1960 tarihinde 72 sayılı Kanuna göre tehir edilmiş, 11.5.1962 tarihinde yeniden faaliyetine karar verilmiş, inşaatına başlanmış. Hâlâ inşa ediliyor. Yedi sene geçmiştir arkadaşlar, hâlâ inşa halinde. Şimdi, lüzumsuz idi ise, lüzumsuz olduğuna kaani idiyiseniz neden yeniden başlattınız? Lüzumlu olduğuna kaani idi iseniz durmuş olmasından üzüntü duymak lâzım. Ama bizim değildir durdurulması dersiniz, evet, ben de zaten beş seneyi kastediyorum.

Denizli İplik Fabrikası: 1958-1959 senesinde sipariş edilmiş, makinaları gümrüğe gelmiş olan Adıyaman, Karaman ve Nevşehir fabrikalarının makinalarının buraya monte edilmesi ile meydana getirilmiş. (C.H.P. sıralarından "tevsii" sesi) Tevsii, tevsii... 1958 beyefendi... Tevsii beyefendi. Zaten muhterem sözcünün buyurduğu husus da tevsiidir, inşa değildir.

Bozüyük Seramik Fabrikası: 4.11.1958 tarihinde makina siparişi verilmiş, 72 sayılı Kanuna göre tehir edilmiş.

1.6.1962 tarihinde intikal programına alınmış, hâlâ inşa halindedir, yedi sene. Tamam mı? İşsizlikten niye şikâyet ediyoruz? İşsizlikten şikâyet ediyoruz, niye? (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Maraş Pamuklu Dokuma Fabrikası: 2.9.1959 tarihinde makina siparişleri verilmiş, 1960'dan sonra 72 sayılı Kanuna göre durdurulmuş. Bilâhara 1.1.1963 tarihinde programa alınmış, inşaatı geçen Ocak ayında tamamlanmıştı. Şimdi burada da söylüyoruz, iki sene kaybedilmiştir. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Sözcü siz konuşmanıza devam edin efendim. (Gürültüler, "sözcü değil Başbakan" sesleri) Evet efendim, bir zühul oldu. Sayın Başbakan demem icabediyordu,

Sayın Sözcü şeklinde söyledim. Zühul oldu. Fakat, sizin de oradan, “Reis Bey bu böyledir” demeniz zühul değil, hatadır. *(Alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yarımca Seramik Fabrikası: Ben aynen sizin söylediklerinizi söylüyorum 4.11.1958 tarihinde makina siparişi verilmiş. 1960’dan sonra, 72 sayılı Kanuna göre tehir edilmiş 1.6.1962 tarihinde yeniden faaliyetine karar verilmiş, halen inşa halindedir. 1967 yılında işletmeye açılacağı tahmin ediliyor, 9 sene.

Adıyaman Pamuklu Fabrikası: Bunun hikâyesi hazin, bunun hikâyesi çok hazin 8.9.1958 tarihinde makina siparişi yapılmış, halen inşa halinde. Ne zaman biteceği de belli değil.

Eskişehir Basma Fabrikası: 2.9.1959 tarihinde makina siparişi verilmiş, 72 sayılı Kanunla tehir edilmiş. İnşaatına 27.5.1957’de başlanmış ve bundan dört - beş ay evvel açılmıştır; sekiz sene.

Muhterem beyefendiler, biz bu yatırım hızı ile gidemeyiz. Ben bunları belirtmek için söylüyorum. Niye bunları üstümüze almıyoruz? Bunun çarelerini arıyalım.

Ordu Soya Fabrikası: 24.5.1958 tarihinde makina siparişi verilmiş, 15.3.1962 tarihinde faaliyetine karar verilmiş yeniden. 1965 yılı Haziran ayında açılmış. Yedi sene muhterem arkadaşlar. Şurasını arz edeyim, Karadeniz’in tek tüten bacasıdır. Tek tüten bacasıdır. Gönül isterdi ki, yirmi tane daha olsun. *(Alkışlar)*

Bolu Suni Tahta Fabrikası: 1959 yılında başlanmış, 1960’da tehir edilmiş, 1962 yılı sonunda işletmeye açılmış.

Şimdi geliyoruz diğer tesislere. Gazete Kâğıdı ve Sigara Kâğıdı Fabrikası: İhalesi 1957’de yapılmış, 1960 yılına kadar 45 milyon lira sarf edilmiş, bir kısmı 1961’de, bir kısmı da 1963’te bitirilmiştir. 1957’den 1963’e kadar, altı yıl.

Çaycuma, Giresun ve Muğla’da yapılacak tesisler ihale edilmemiş, Çaycuma ihale edilmiş Muammer Bey, Çaycuma’nın halini biliyorsunuz. Çaycuma’nın finansmanı olmadan ihale edilmiş, temel atma töreni hazırlanmış, finansmanı daha da kati neticeye bağlanamamıştır arkadaşlar. *(A.P. sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar)*

MUAMMER ERTEN (Manisa) — O da aynı finansmanın içindedir, Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Demir-Çelik işine bakalım, ne olmuş?

Kontinü Haddehane: 1959 da başlanılmış, 1965’te bitmiş. Altı sene. Sinter tesisine 1957’de başlanmış, 1962’de bitmiş.

Üçüncü fırın: 1959 da başlanmış, 1964’te bitmiş. Yani 1965 senesinde işletmeye girmiş. Çelikhane: 1957’de başlanmış 1964’te bitmiş. Haddehane, 1957’de başlanmış, 1963’te bitmiş.

Şimdi geliyorum şeker fabrikalarına: Ankara Şeker Fabrikası: 23.11.1957’de başlamış durmuş. Eylül 1961’de tekrar başlanmış ve 15.10.1962’de bitirilmiş. Ama 1,5 sene tehir var. 180 bin ton şeker eder Muhterem Milletvekilleri.

Kastamonu Şeker Fabrikası: 28.6.1957’de başlanmış, durmuş bir ara, Eylül 1961’de tekrar başlanmış 14.10.1963’te ikmal edilmiştir. Yani altı sene sürmüş.

Şimdi geliyoruz başka bir konuya, yine yatırımların içinde, kendi söyledikleri konulara. Dediler ki; Sayın sözcü buyurdular ki, biz yirmi küsur tane barajın inşasına başladık. 14 tane de proje devrettik. Ve bana da, benim bildiğim bir saha olarak imada bulundular. (A.P. sıralarından alkışlar)

Şimdi benim tahlilimi dinleyiniz lütfen. Evet hakikaten burada 17 tane baraja bağlanılmıştır, iki tane büyük barajı hariç tutuyorum. Gökçekaya ve Keban.

Bunlardan hali inşada bulunan Kesikköprü ve Tokat'taki Avnus barajları 1961'den önce başlanmıştır. Bunları da hariç tutuyorum. Geriye... Bunların münakaşasını ayrıca yapacağım. Şimdi bu 17 barajın bütün hacmini topluyoruz, 1.045.000.000 metre mikâp, 17 tanesi. Şimdi birkaç tane misal vereyim: Denizli-Buldan 54 milyon, Altınova 15 milyon. Daha evvel başlanmıştır. Altınova da yarım kalmıştır. Niğde de Gümüşler 4 milyon, Niğde'de Bor 6 milyon, Maraş'ta Kartalkaya 350 milyon. Malatya'da Sürgü 71 milyon. Diyarbakır'da Devegeçidi 187 milyon. Kayseri'de Sarımsaklı 32 milyon, Kayseri'de Akköy 8 milyon. Nevşehir'de Tatların 2 milyon. Elâzığ'da Cip 7 milyon. Ankara'da Bayındır 7 milyon. Burdur'da Onaç 8 milyon. Ankara'da Kurtboğazi 91 milyon. Adana'da Kesiksuyu 70 milyon. Bittiği söylenen Burdur Kızılsu, - kendi ifadeleridir bitmiştir diye - 2 milyon. Şimdi, hiçbir şey için söylemiyorum, sadece bir mukayese için söylüyorum, bunların 17 bir milyar 45 milyon. Yalnız Sarıyar Barajı 1,5 milyar. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)

Bunların da ne zaman biteceği belli değil. İçinden iki üç tanesi bitmiştir. Ama mütebakisinin ne zaman biteceği belli değildir.

Proje halinde dedikleri 14 tane barajın hiçbirisinin projesi tam değildir. Hattâ bir kısmının yapılıp, yapılamayacağı dahi belli değildir.

Geliyorum hidro - elektrik santrallere: Saydıkları kovada 2, Doğankent - Harşit, Seyhan Yüreğir, Van - Engil, Van - Erciş, Iğdır - Kiti, Anamur - Nusaybin. Silifke, Malatya, Kermik.

Muhterem Milletvekilleri, bunların büyüklükleri hakkında da size malûmat vereyim. Malatya-Kermik bitmiş, 850 Kw. Silifke 400 Kw. Bitmiş olanlar bu ikisidir. Ben de dedim ki, başlayıp bitirdiğiniz, projesini yapıp, başlayıp bitirdiğiniz santralleri söyleyeyim. 400 Kw. biri, 850 Kw. biri. Şimdi, Silifke'nin üzerinde durayım. Çünkü kendileri, Sayın sözcü hassaten, Göksu bitmiştir, dediler. 400 Kw. muhterem arkadaşlar, bu bir kanal santralidir. Kanal 1940'larda yapılmıştır. 1942'de 1943'te yapılmıştır, öylece kalmıştır, 10-15 sene. Sonra biz bunu tamamladık. Kanalın üzerinde santral yerini hazırladık. Oraya 400 kilovatlık bir türbün konacaktı.

Bu bitmiş ama hattı havaı yok. Cereyan falan verdiği yok, bitti denilen şey bu. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Bu noktada bir hususu arz edeyim, 1960 senesinin icra programıdır, Devlet Su İşlerinin icra programıdır. Burada, programda 13 tane santral vardır. Doğu-Bayazıt Santrali kiti Santrali, Harşit Santrali, Nusaybin Çağçağ Santrali, Erciş Santrali, Engil Santrali, Silifke Santrali, Kadıncık Santrali, Kovada - 2 Santrali, Anamur Santrali, Gıyaleviye üçüncü ünitenin ilâvesi, Hirfanlı'ya dördüncü ünitenin ilâvesi, Seyhan'a üçüncü ünitenin ilâvesi.

Şimdi bakıyoruz, buradaki 13 projenin içinden seçilmiştir. Ama bu, 1960 icra programı idi. Ben diyorum ki, şimdiye kadar bunların hepsinin yapılıp bitmesi lâzımdır.

Ben onun için diyorum, yapıлып bitmediği için üzülüyorum, diyorum. Onun için diyorum ki, eğer bu beş yıl heba olmuştur dersem içimde bir acı vardır.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri; bir iki hususu daha arz edeyim. Bugün Trakya'mız karanlık içindedir. Edirne hudut şehrimiz, el uzatmamız lâzımgelen bu güzel hudut şehrimiz tarihî Edirne, karanlığın içindedir. Bugün Samsun karanlığın içindedir. Neden? Nedenini söyleyeyim; İstanbul Silâhtarağa Santralinden Edirne'ye bir hava hattı yapılması ve buna Trakya'daki bütün kasaba ve şehirlerimizin bağlanması, zaruret idi. 1960'da karar verilmişti. Bu hattı havai hâlâ yapılıyor. Beş sene geçmiştir, şehirler hâlâ karanlıktır. İşte onun için ediyoruz, sebebi bu.

Bu misalleri çoğaltmak mümkündür, sadece ben bunlardan bazı tipik olanlarını seçtim, onları söylüyorum. Şimdi iş bunla da kalmıyor; devam ediyorum, konuşmama.

Sayın Feyzioğlu şöyle bir beyanda bulundular; ya benim rakamlarım yanlıştır, ya da kendisinin ki, yanlıştır. Benimki yanlışa, ben bu rakamları Devletin resmî memurlarından aldım. Üç yılda, on yılda yapılandan daha fazla okul yapıldığını söylediler. Şimdi ben on yılın hesabını falan yapmıyorum. Ama bu beyan yanlıştır. Beyefendiler. Neden yanlış? Bakalım. Üç yılda, yani 1961-1964 yılları arasında 3.524 aded okul yapılmış. Teşekkür ederiz. Okulsuz köyleri, 3.524 okulsuz köyü okulsuzluktan kurtarmışız, buna ancak teşekkür ederiz. Ama beyan doğru değildir. On yılda ne yapılmış? 6.447 okul yapılmış. Hani üç yılda yapılan on yılda yapılandan fazla idi? Binaenaleyh, muhterem beyefendiler, Muhterem Milletvekilleri, rakamlar üzerinde konuşurken, "rakamlar her zaman bizim istediğimiz şeyi söylemez" rakamları dillendirmeyelim. *(A.P. sıralarından bravo sesleri alkışlar)*

Şimdi, ikinci konuşmalarında, Sayın sözcünün beyan buyurduğu bir hususu tahlil edeceğim. Buyurdular ki; 1961 senesinde 486 bin dönüm, 1962 senesinde 438 bin dönüm, 1963'te 279 bin dönüm, 1964'te 551 bin dönüm arazi sulamaya açılmıştır. Ben kendim not aldım, ufak tefek hatalar varsa rakamın ehemmiyeti yok, büyüklük esastır.

Bunların isimlerini de verdiler. Ben yine aynı esas üzerinden bunun tahlilini yapacağım. Tahlili şu; hakikaten bu miktara yakın sulama tesisi var ama... "Ama"sına bakalım, bunlardan meselâ Nazilli sulamaları 1962'de 2.500, 1964'te de iki bin hektar olmak üzere 4.500 hektar, bitti diye bahsedilen sulamalar senelerce evvel başlamıştır ve 1957'de bir daha başlamıştır. Bunlar; Cumhuriyetin ilk sulamalarıdır, 1941'de başlamıştır.

Şimdi, yine bu cetvelin içinde Yenice - Sarayköy Sulaması, Sayın Hüdayi Oral arkadaşımız gayet iyi bilirler ki, 1962 yılı için 5.518 hektar olarak buraya kaydedilmiş, hepsi 110 bin dönümdür. Tamam mı? Hüdayi Bey? Nuşun inşaatına da senelerce evvel başlanmıştır. 1953'te bunu alan müteahhit batmıştır, 1955 yılında yeniden ihale edilmiştir, işte bu da odur. 1960 yılından itibaren su verir bu da o. *(A.P. sıralarından gülüşmeler, alkışlar)*

Şimdi gelelim Uluırmak sulamalarına. Başka tipik bir misal vereceğim. Niğde milletvekilleri bilirler, Uluırmak sulamalarını, Aksaray sulamalarını. Niğde Milletvekili arkadaşlarım gayet iyi bilirler, bu Malendiz Çayı üzerinde yapılan Mamasun Barajının altındaki sulamalardır. Hepsı 110 bin dönümdür. Uluırmak sulamalarının. Şimdi, bundan 2.677 hektarının 1962 de, 3.123 hektarının 1963'te, 7 bin hektarının 1964 senesinde işletmeye girdiği bahsediliyor.

Muhterem Milletvekilleri, bir sulama yapmak için evvelâ su lâzım. Mamasun Barajı olmasa burada sulama yapılabilir mi? Ne zaman yapılmış Mamasun Barajı?

RUHİ SOYER (Niğde) — Zaten sulama yapılıyordu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, beyefendi. Yapılan sulama beşbin dönümdür. Dört metreküp su vardır, yapılan sulama beşbin dönümdür.

RUHİ SOYER (Niğde) — Sulamaya yeni başlandı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Doktor, beşbin dönüm sulama yapılmaktadır, dört metreküp su vardır, Uluırmakta. *(A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)*

Şimdi, gelelim başka bir misale; Mersin bahçeleri sulaması. 1959'da ihale edilmiş, 1964 senesinde daha işletmeye girmiş durumda değil. Bu da 1964'e dâhil.

Şimdi Erzincan ovası sulaması; 1957 senesinde ihale edilmiş, bunlar hep hesaba dâhil, Van-Erciş sulaması 1957'de ihale edilmiş, Aksu sulamalar 1959'da ihale edilmiş, Boğozova sulaması...

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Bunlar öteki sahil, tahrif etmeyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben işletmeye giren miktarları söylüyorum, öbürleri daha tamamlanmamıştır. 400 bin, 300 bin dönüme nasıl eriştiğini söylüyorum. Hiçbir şeyi tahrif etmem, korkmayınız.

RUHİ SOYER (Niğde) — Uluırmak gibi ise, hepsi yanlış.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Boğozova sulaması; bu sulama 1959 da başlamış, sulamanın bittiği falan yok aslında ama bitmiş görünüyor, hesapların içinde bitmiş görünüyor.

Böylece Muhterem Milletvekilleri, sulama için lâzım olan suyun tedariki ile gerekli yatırımlar hariç, Sayın Feyzioğlu'nun vermiş olduğu rakamların %69'u, - kendilerine verebilirim bunları - %69'u daha evvelki yıllara aittir. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Şimdi başka bir mevzua geçiyorum, müsaadenizle. Bu, Sayın Feyzioğlu'nun kendi seçim mıntakası olan Kayseri'ye ait bir meseledir. Dediler ki; ben Kayseri'ye gitmişim, zaten yapılmış olan Yüksek İslâm Enstitüsünün, üçüncü katı bitmiş olan Yüksek İslâm Enstitüsünün üçüncü katma temel atmışım... *(Gülüşmeler)*

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Davetiyesi elimde.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Davetiyesi burada, davetiye de okuyacağım şimdi...

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Radyo haberleri, ajans haberinizi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Davetiye şu; İmam-Hatip ve İlahiyat Fakültesi Yardım Derneği 19 Haziran 1965 Cumartesi günü saat 15,00'te Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü sitesi yemekhane, gazino ve mutfak teshin merkezi bloklarının temel atma törenine davet eder. Kim davet etmiş? Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü Sitesi Yaptırma Derneği. Kendilerinin hemşehrileridir, hepsini tanırlar. Şimdi bunu sizinle birlikte tahlil edelim, neden bu kürsüye geldi? Muhterem Milletvekilleri, evvelâ şurasını kaydedeyim. Ben Kayseri'de 14 binadan müteşekkil bulunan bu külliyenin bu blokunun temelini attım. Memlekete hayırlı ve uğurlu olsun. Bu temeli attım. Bu temel toprağa

atılmıştır, üçüncü kata değil. *(Gülüşmeler)* Ayrıca, hakikaten orada yapılmış bir bina vardı. Bu bina iki milyon liraya çıkmış, Derneğin kendi parasiyle yaptırdığı, henüz ikmal edilmemiş bir binadır. 14 bina olacak... Gönül isterdi ki, Sayın Feyzioğlu bu külliyeinin kaç binadan ibaret olduğunu da burada söylesin. Bunu söylemediler. İkinci binanın temelini attım. 3, 4, 5'nci binaların da temeli atılırsa şaşmasınlar. Çünkü bu, halktan toplanan paralarla geniş ölçüde yapılıyor, teşvik ister. Şimdi ben burada bir noktaya dokunacağım; kendileri dediler ki, ben bu birincisinin temel atma merasimine davet edildim, fakat gitmekten imtina ettim. Eğer tâbir bu ise...

TURHAN FEYZİÖĞLU (Kayseri) — Seçim zamanı istismar edilmesin diye gitmedim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet tamam. “Seçim zamanıdır, istismar olmasın diye gitmekten imtina ettim.”

Muhterem Milletvekilleri, bu bina halkın parası ile yapılıyor. Devlet bir şey yapmamıştır, birinci binaya. Yapmış mıdır? Yapmamıştır. O zaman bu Derneğin Başkanı Çorapçı'nın ki, hemşehrinizdir, bana verdiği malûmat doğru değil. Farz edelim yapmıştır veya yapmamıştır. Şimdi bu bina 1.450 metrekaaredir ve iki milyon liraya çıkmış. Benim temelini attığım bina 2 bin metrekaare, üç milyon liraya çıkacak.

Şimdi, şayet bir Yüksek İslâm Enstitüsünün temelini atmaktan benim imtina etmem veya istismar edilir diye çekinmem icabediyorsa ben bu kanaatte değilim. Kendileri bundan istismar edilir diye çekinmişlerse...

TURHAN FEYZİÖĞLU (Kayseri) — Tahrif etmeyiniz. Seçim zamanıdır, dedim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Seçim zamanı olsun. Ben söylüyorum, “şayetli” söylüyorum; siz söylediniz ben dinledim, şimdi ben söylüyorum, siz dinliyeceksiniz. *(A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)* Siz söylediniz bunu. Ben hakikatleri soluyorum. Şayet bunu din ve vicdan hürriyetindeki tereddütlerinden dolayı istismar edilir, diye korkuturlarsa, ben o kanaatte değilim... *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Şimdi bir hususu daha nazarı dikkatinize arz edeceğim. Bir davetiye daha var elimde. Bu davetiyede; 11.8.1963 Pazar günü saat 10'da Seyhan Hidro - elektrik santrali 3'ncü grubunun temel atma töreni yapılacaktır. Bu törene şeref vermenizi saygılarımla rica ederim, denmektedir.

Bu davetiyeyi Çukurova Elektrik Anonim Şirketi çıkarmıştır. Bana da bu davetiyeden gönderdiler, vaktim olsa idi giderdim. Çok kadirşinaslık yapmışlardır. Büyük, güzel bir eserdir ve bölgeye çok faydalar sağlamıştır. Yalnız mükerreren temel atmalar, denildiği için ben bunu buraya getirdim. Şu davetiyeyi çıkarmak nasıl benim hatam değilse, bu davetiyeyi çıkarmak da o zaman hükümette bulunanların hatası değildir, hata ise şayet. Ama dediler ki, mükerreren, temel atma merasimleri yaptılar... Muhterem Milletvekilleri; biz Dördüncü Koalisyon olarak, Başbakan Sayın Ürgüplü, Başbakan Yardımcısı olarak ben, Ordu Soya Fabrikası ve Yüksek İslâm Enstitüsü müstesna, ne temel atmaya gittik, ne de bir açışa gittik. Binaenaleyh, biz ne mükerreren temel attık, ne de mükerreren açış yaptık. Fakat, burada üçüncü ünite dolayısıyla yapılan iş; binası yapılmış, barajı yapılmış, borusu yapılmış bir binanın içine makina monte etmekten ibaretti. Mükerrerse bu mükerrer. Ben kendilerini mesul tutmadığımı ilân ediyorum. Yanlış anlaşılmasın, ben atmadım. Başbakan olarak Suad Hayri Bey sadece Mersin'de Termik Santralin temelini atmıştır, özür dilerim, tashih ediyorum.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, yine Sayın C.H.P. Sözcüsünün beyanlarında deniliyor ki; 200.000 lira kazanıp vergi vermiyen varken 250 lira aylığından vergi ödiyen, 5 çocuklu dul kadının derdi ile. Baş tarafında da şöyle diyor: Köylümüzün geçim derdi ile kredi, tohumluk, gübre, zirai alet ve makina ihtiyacı ile gecekonduda oturan yurtdaşımızın mesken derdi ile susuz tarlaların ve karakışta titreşe titreşe kilometrelerce uzaktan testisi ile su taşıyan körpe yavruların derdi ile sıhhati bozulan ve emekli aylığını almak için daha ne kadar bekliyeceğini hesabeden emektar işçinin derdi ile... Dertler böyle devam edip gidiyor.

Şimdi ben şunu soracağım; acaba bunun yeni mi farkına vardınız? (A.P. sıralarından *bravo sesleri, şiddetli alkışlar*)

Şimdi, Muhterem Milletvekilleri, burada bir hususu belirtmek isterim, bu trajik ifade hepimizin gönlümüzü kanatan bir ifadedir. Yalnız, evet bizim programımızın da çok büyük bir kısmı buna yüklenmiştir. Gerçi T.İ.P. Sözcüsü der ki; fukaralardan rey alarak geldiniz, fukaranın derdine ait bunun için bir şey yok. Böyle der ama bu ifade doğru değildir. Bizim programımız fukaralığın kökünü kurutmaya istikametlenmiştir. Zengin, fakir demeden kanunlar içerisinde, kanun çerçevesinde mutlaka fukaralığı ortadan kaldırma çabalarını geniş çapta içine alıyor. (A.P. sıralarından *bravo sesleri*)

Şimdi, benim burada esas bilmek istediğim şey şu; 200 bin lira kazanıp, vergi vermiyen varken... Muhterem Milletvekilleri; vergiyi Devlet alır. Devlet diyorsa ki, ben vergi alamıyorum vatandaşım, za'fını, aczini ifade ediyor demektir. Şimdi, 200 bin lira kazanıp vergi verenler de bunun içerisinde töhmet altındadır. Tamam mı? Töhmet altındadır, bunun içerisinde. İşte 200 bin lira kazanıp, vergi vermiyen varken, deniyor. Bu, budur. Şimdi, şayet böyle bir durum varsa, Devletin, vergiyi alır hale gelmesi lâzımdır. O şekilde cihazlanması, o şekilde tertiplenmesi lâzımdır. Bu, budur.

Bunu yapmayınız, zaman mekân ve şahıs göstermeden, müşahhas hâdise göstermeden, bu şikâyeti yapınız, işte Türkiye'de özel sektörü ürküten şey budur. Hem diyeceksiniz ki, biz özel sektöre mâni miyiz? Ama bu düşünce özel sektör atmosferini kökünden yıkmıştır. Bu itibarla bu düşüncenin Türkiye'nin kalkınmasına zararlı olduğu kanaatindeyim. Bir memlekette 200.000 lira kazanan herkesi itham edebilir misiniz? Düzeniniz bu, kurulmuş düzeniniz bu. Gayet tabii, adam kazanacak ve vergiyi de siz alacaksınız. Aldığınız bu vergi ile fukara muhitlere hizmet götüreceksiniz. Eğer vergi mekanizmanızı işletemiyorsanız, vergi alamıyorsanız, vatandaşın hepsini birden töhmet altında bırakmanın mânası var mı? Yok. Binaenaleyh, bu ifadeden kasıt bu değilse dahi, bu şekildeki zihniyetin, bu ise, sözlerim baki; bu değilse böyle düşünenler için bakidir sözlerim.

Muhterem Milletvekilleri, Anadolu Ajansının, A.P. Ajansı haline getirilmemesi temenni olunuyor. Anadolu Ajansının, benim malûmatıma göre - ben parlâmento içerisinde değildim ümidederim ki, yanlış değildir, malûmatım, Anadolu Ajansının C.H.P.'sinin mensupları ve sözcüleri tarafından mevcut statüsünün geçen dört sene zarfında tenkid edilmekte olduğunu arkadaşlarım bana söylediler. Biz ne yapalım A.P. Ajansı? Yani Adalet Partisi ajansını? Bizim böyle şeylerle ilgimiz yok muhterem Beyefendiler. Biz idarede tarafsızlığı esas kılmak için gelmişiz. Buna ihtiyacımız da yok. Yok böyle bir şeye ihtiyacımız. Bu itibarla bunun yanlış bir düşünce olduğunu kaydetmek isterim.

İkinci mesele; bu noktaya gelmişken tarafsız ve hür radyodan bahsedeyim. Anayasamızın 121'nci maddesine göre, radyonun tarafsız olması lâzımdır. 359 sayılı

Kanun orta yerdedir. Geçen 10 ay zarfındaki tatbikat da orta yerdedir. Ama radyonun fiilen tarafsız olması lâzımdır. Muhterem Milletvekilleri, biz iktidarda olarak bunu söylüyoruz. Yani bu demektir ki, biz radyonun taraflı olmasından medet ummuyoruz. Radyo tarafsız olmalıdır diyoruz. Şimdi, bu iddia ile geldiğimize göre, radyonun taraflı hale getirilmesi bizden beklenemez. Bizim buna da ihtiyacımız yok. Biz sadece Anayasanın bir maddesinin metniyle ve ruhu ile; her maddesinin olduğu gibi, yürürlükte olmasını temin etmek isteriz. Bunlar Devletimizin müesseseleridir. Binaenaleyh, tarafsız olmasının, taraflı olmasının; bugün taraflı ise, bugün bize faydası var gibi görünür ise de, aslında zararı vardır. Taraflı olmasının yarın size zararı vardır; şayet iktidara gelerseniz.

Şimdi, mühim olan mesele şudur; Sayın Alican işaret buyurdular, dediler ki: “Kamu düzenine aykırı, millî güvenliği bozucu dış politikayla çelişen bir politika mı takibediyor radyo? Programda böyle bir ifade var” Muhterem Milletvekilleri o ifade 359 sayılı Kanundaki ifadedir. Yani, radyonun öyle olmaması lâzımdır. Ama altında yine programda bir madde var. Diyoruz ki, radyonun o zamana kadar görülen tatbikatın da iyi bir imtihan vermediği vakıadır. (C.H.P. sıralarından “Başbakan teşekkür ettiler” sesi) Ben A.P. Genel Başkanı olarak ve A.P. tarafından kurulmuş Hükümetin Başbakanı olarak kendi hissiyatımı söylüyorum, kendi fikrimi söylüyorum. Şimdi, radyonun iyi bir imtihan vermediği vakıadır. Şayet radyonun bir müessese olarak iyi bir imtihan vermemesinin bünyevi kusurları varsa, bu kusurlar düzeltilecektir. Bünyevi kusurları vardır, bu kanun huzurunuzda getirildiği zaman bunun arız ve âmîk münakaşası yapılacaktır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Bu itibarla, şimdi huzurunuzda bir radyo kanununun müzakeresini yapıyor değiliz. Sadece programımızda ne demek istediğimizi işaretledik. Adalet Partisinin radyosu haline getirilecek, vatan cephesi radyosu haline getirilecek... Bunlar, görülüyor ki, önümüzdeki günlerde karşılaşacağımız sloganlar olacaktır. Bunlar, bizi doğru bildiğimiz yolda gitmekten yıldıracak şeyler değildir. Aslında bunların bizimle de bir irtibatı yoktur. (A.P. sıralarından alkışlar)

Sayın C.H.P. Sözcüsü bir iki defa, yabancı petrol şirketlerinin desteklediği malûm bulunan bir derginin milyonlarca kâğıt parçası bastırarak, diye bir ibare ile seçim esnasındaki kendi müşahedesini söylediler. Ümidediyorum ki, bundan bize bir ima yoktur. Varsa ona göre konuşacağım.

Bizim teşkilâtın bu kâğıtları dağıttığını söylediler. Bunu katiyen kabul etmiyorum.

Yine Sayın C.H.P. Sözcüsü iki tane ne tarif ettiler. Bu uçlardan birisi; “Anayasanın ekonomik ve sosyal haklarına yer vermesinin gerçek anlamını kavramamış büyük halk kütlelerinin menfaatlerini belirli ve mahdut zümrelerin yerleşmiş çıkarlarına feda eder...” Ve bu şekilde devam ediyor. Bunda da bize bir ima olduğunu hiç tahmin etmiyorum, bize ima varsa yine vereceğim cevabını.

Şimdi geliyorum İktisadi Devlet Teşekküllerine; aynı sıra dahilinde gidiyorum. Şöyle buyuruyorlar, diyorlar ki: “İktisadi Devlet Teşekküllerinden ben bir hayli kelimeyi kullanmakta tereddüdediyorum, diyorlar, bir hayli hor görerek, küçümsiyerek bahsettiler” Muhterem Milletvekilleri, tenkid yapıyoruz, yaptığımız şey tenkididir. Kendileri bunu bu şekilde tavsif ediyorlar. Ben sadece gerçekleri söyledim. Gerçekler şudur ki, kendileri de inkâr edemezler, 50 milyar değerinde senelerdir bu büyük ve asil milletin vergi vermesi ile tesis edilmiş bu teşekküller, bugün iktisadi olarak işlemiyor.

İşliyor diyen var mı? Varsa zarar hesaplarını çıkaracağım. İktisadi olarak işlemiyor, vakıa mı? Peki.

RUHİ SOYER (Niğde) — İşlememesinin sebebi var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem beyefendi, niçin üzerinize almıyorsunuz? Ben İktisadi Devlet Teşekküllerinin iktisadi olarak işlemediğinden bahsediyorum. İktisadi olarak işlemiyor. Hattâ şöyle dediler, Ben Senatoda Sayın Bekata'nın konuşmasına atfen, zararları verin demişim. Evet şöyle bir şey oldu. Sayın Bekata'nın konuşmasında şöyle bir ibare var. Diyor ki, "İktisadi Devlet Teşekküllerinin sahibi biziz" Buna benzer bir şey "bizimdir" diyorlar. Ben de dedim ki, "öyleyse zararlarını verin" (*A.P. sıralarından alkışlar; gülüşmeler*) dediğim bu. Şimdi, fikrimi değiştiriyorum, aynı iddiada iseniz yarısını verin zararlarının.

Muhterem Milletvekilleri, İktisadi Devlet Teşekkülleri Türk iktisadiyatının en mühim meselelerinden biridir ve en mühim meselelerinden biri olmaya devam edecektir. Kim demiş İktisadi Devlet Teşekküllerinin Türkiye'ye faydası olmamıştır, diye? Benim Senatodaki konuşmamda var. Olmuştur, olmuştur ama bugün vakıa şu; bugün neyin çabası içindeyiz? Pür ekonomi noktai nazarından düşünelim. 50 milyarlık tesisin kaynak yaratması lâzım. Yaratmıyor, masrafa boğulmuş. Düzeltelim diyoruz, dediğimiz bu. Niçin bundan almıyorsunuz? Anlamıyorum, niçin?

Muhterem Milletvekilleri; bunun için 440 sayılı Kanun çıkmış. Bir tüzük çıkmadığından dolayı bu düzelmedi, deniyor. Tüzük bizim zamanımızda Şûrayı Devlete verilmiştir. Hükümet değişmiş, Şûrayı Devlet Tüzüğü tekrar iade etmiştir. Tüzük aşağı-yukarı, 3'üncü Hükümet istifa etmeden 13 gün evvel hazırlanmıştır; 6 ay içinde hazırlanması lâzımgelirken. Yahut yanlış olmasın şöyle söylüyeyim; 6 ay içinde hazırlanıp Şûrayı Devlete verilmesi lâzımgelirken Üçüncü Hükümet zamanında 6 aydan 13 gün evvel hazırlanabilmiştir. Biz tüzüğü Şûrayı Devlete verdik. Şûrayı Devlet bizim kontrolümüzde değil ki. Birtakım münakaşalar çıktı ve tüzük bugün yine, yeni Hükümet kurulmuş olması dolayısıyla Hükümete iade edilmiştir. En kısa zamanda bu tüzüğü çıkaracağız gayet tabii. Ama iddia ediliyor mu ki, 440 sayılı Kanun iyi bir kanundur? 440 sayılı Kanunla ve bu tüzükle İktisadi Devlet Teşekkülleri meselesi hallolmuştur. Hayır. Bizi de sıkıştırmayınız halledemediniz diye. Ama biz halledeceğiz diye gayret sarf edeceğiz diyoruz, dediğimiz budur.

Şimdi burada bir nokta var. (*C.H.P. sıralarından "ne gayreti" sesleri*) Ne gayret sarf edeceğimizi desöylerim isterseniz. Burada bir nokta var. Biz, İktisadi Devlet Teşekküllerini bir taraftan satacakmışız, bir taraftan da yeni Devlet teşekkülleri kuracakmışız. İkisi de doğru. Nasıl bağdaşıyor bu? Şöyle bağdaşıyor: Burada yeni bir prensip getiriyoruz, daha bir şey satmadık kimseye bir şey devretmedik, bir prensip getiriyoruz. Millî menfaatler böyle icabettiriyorsa, böyle yapacağız. Millî menfaatler hali hususilere döndüğümüz zaman böyle icabettirmiyorsa, her hali kendi içinde düşünceğiz ve buna göre hareket edeceğiz. Getirdiğimiz prensiptir. Şimdi, zararlar işlemeye devam eden bir müessesenin zararını sineye çekerek devam ettirmeye mi çalışalım? Bu şekilde zararın ve israfın müdafaasını yapmış olmuyor muyuz? Nereden bulacağız bu kaynakları, bu kaynakları nereden bulacağız? İşte kaynaklar bunlar. Ve diyoruz ki, biz, eğer bunu yapabilirsek; ama Sayın Alican buyurdular ki, sizden evvel gelenler de böyle söylediler, yapamadılar. Biz de aynı gayret içinde geliyoruz. Yapabilirsek yeni kaynaklar ortaya çıkacak, bu

ortaya çıkacak kaynaklarla âcîl olarak ihtiyacımız bulunan, memleket için millet için başka işler yapacağız. Bunu diyoruz. Bunda absürd, bunda gayrimantiki bir şey var mı? Olmaması lâzım.

Şimdi Sayın Feyzioğlu buyurdular ki, “Devlet Demiryolları’nı mı devredeceksiniz?” Hayır. Demiryolları dünyanın pek çok yerinde Devletin elindedir. Demiryolları sadece iktisadi bir müessese değildir. Zaten Demiryollarının birtakım şeylerin İktisadi Devlet Teşekkülü tertibi içine konması doğru değildir. Çünkü İktisadi Devlet Teşekkülü değildir, bir âmme hizmeti görmektedir. Ama masraflarını en aşağı hadde indirmeye çalışalım... Güzel. Yani bir İktisadi Devlet Teşekkülünün sevk ve idaresinde hâkim olan kaidelere göre çalışsın. Güzel... Muhterem Milletvekilleri; bugün Devlet Demiryolları günde 1 milyon lira zarar etmektedir. Senede 360-380 milyon lira zarar... Mesele bu.

Diyorlar ki; Ziraat Bankasına mı devredeceksiniz? Ben bu misalleri neden seçtiğini anlıyamadım. Ve neden? Eğer o şekilde çıkmışsa, yani bilmiyorum, ben belki yanlış bir irtibat kurmuş olabilirim. Ziraat Bankasına C.H.P. olarak niçin sahip çıkarlar? Mithat Paşanın kurduğunu zannediyoruz. Devir olur mu Ziraat Bankası? Olmaz.

Şimdi, bir hususu da yadırgadıklarını söylediler. Ona da cevap vereyim. Devlet ile özel teşebbüsün karma teşebbüsler kurmasıdır. Biz hep şu şeyi koymuşuz kafamıza, aldanırız, aldatırlar bizi. Bu böyle olursa fukaralıktan kurtulamayız. Aklımızı kullanalım, kendimizi aldattırmayalım. Devletin 400.000 memuru var. Çok iyi yetişmiş memurları var, aldanmıyalım. Şartları öyle yapalım. Bu şartlar içinde bulursak yapalım. Bu daha doğru değil mi? Başka türlü fakirlikten nasıl kurtulacağımızı bilmiyorum.

Şimdi geliyorum toprağa. Muhterem Milletvekilleri; muhalefet sözcüleri, yalnız bir sözcü değil, birkaç sözcü “Toprak reformuna değinilmemiştir, A.P’nin programında” dediler. Bu doğru değildir. Neden doğru değildir? Şimdi arz edeceğim.

C.H.P’nin Sayın sözcüsü, benim müteaddit tarihlerdeki beyanlarımı ele alarak, toprak reformundan vazgeçtiğimiz intibainı uyandıracak ve türlü çeşitli iltibasa sebebiyet verecek beyanlarda bulundular. Ben evvelâ bunları doğrulayacağım ve ondan sonra da toprak reformu mevzuunda programımıza koyduğumuz hususun mâna ve medlulünü izah edeceğim. Evvelâ şunu söyleyeyim; Sayın sözcü dünkü konuşmasında, bizim getirdiğimiz kanun budur, bunun kapağını açıp okumamışsınız, buyurdular. Ben kendisine söylüyorum, kendisi okumamış. Neden mi? Dün benim Cumhuriyet Senatosunda, Türkiye’de 500.000 topraksız aile olduğunu iddia ettiğimi söyledi. Ben aynen bu kanundaki, daha doğrusu o tasarıdaki rakamları kullandım Senatoda. Okuyacağım; bakınız ne diyor: “1950 ziraat sayımında elde edilen neticeler,” devam ediyor. “Bununla beraber aynı sayının neticelerinden o tarihte memleketimizde mevcut bulunan 2.322.000 çiftçi ailesinden 48.000 ailenin ziraat arazisine sahip bulunmadığı “benim dediğim de bu” ve sadece hayvancılıkla geçindiği, 1.686.000 çiftçinin üzerinde çalıştığı araziye tamamen sahip bulunduğu 499.000 çiftçi ailesinin işlediği arazinin ancak bir kısmına sahip bulunduğu...” Benim dediğim aynen bu. Ve geri kalan kısmını kiracılık, ortaklık vesaire şeklinde elinde tuttuğu, 89 bininin ise hiç arazileri olmadığı... Beyan bu.

Şimdi, bu kadar çok mühim bir mevzuda hakikaten Devlet arşivlerinin istatistikten mahrum olması, doğru, güvenilir istatistikten mahrum olması şayanı teessüftür. Neye göre yapacağız reformu? Toprağı bilmiyoruz, kaç tane çiftçi var, bilmiyoruz, toprağın

sahiplilik durumunu bilmiyoruz. Kadastro reform yapılabilir mi? Biz demiyoruz ki, kadastro bitsin de reform yapalım. Hayır. Ama kadastro ile birlikte reformu yürütmemiz lâzımdır, diyoruz ve “kadastro reform yapılamaz, binaenaleyh, reforma karşı dediler” şeklindeki hitap Sayın Feyzioğlu’ndan gelmedi, başka şekilde, bu çeşit itirazlarla karşı karşıya kaldık.

Muhterem beyefendiler; teknik bir mevzudur, kadastro sahibi belli olmadan toprak reformu yapamazsınız. Şimdi, geliniz bunları kademeli ölçüler içinde mütalâa edelim. Nasıl edelim? Dedik ki, bizim tenkidimiz şu idi: C.H.P.’si, bizim sözcümüzün söylediği de bu idi dün, C.H.P. dağdaki çobandan, sokaktaki vatandaşa kadar herkesin zihninde yarın toprağa kavuşacakmış gibi bir fikir yarattı. Buna maddeten imkân yoktur. Aynen söylüyorum. Biraz sonra da Konya nutkumu okuyacağım. Buna maddeten imkân yoktur. Çünkü Türkiye’de senede 60 ilâ 70 bin, bazı hesaplara göre 100.000 köylü ailesi teşekkül etmektedir. Mevcut topraksızlara ilâveten bu teşekkül eden ailelere de toprak verilebilmek için bir başka memleketi istilâ etmemiz lâzımgelir. Buna imkân var mı? Şimdi, bu zamana kadar tetkik ettim, eğer ben bulamamışsam özür dilerim, C.H.P.’nin hiçbir sözcüsü Türkiye’de kaç kişiye toprak verilebileceğini, kaç aileye toprak verilebileceğini söylemediler. Bu suali soruyoruz, bu kürsüye teşrif ettiğiniz zaman bunu muhterem halk efkârına açıklayınız. Şayet herkese toprak verilebileceği kanaatinde iseniz, onun da nasıl olacağını söyleyiniz, biz de istifade edelim. Şimdi biraz sonra bu rakamları tahlil edeceğim.

Bir protokolden bahis buyurdular. Evet, protokolü biz yaptık. Benim de, Koalisyonun diğer şerefli ortakları gibi, benim de altında imzam vardır. Ve imzam imzadır. Biz hiçbir şeyden caymış değiliz. Okuyayım neden caymış değiliz: Adalet Partisinin programı Madde: 45 “Topraksız köylünün topraklandırılmasını lüzumlu ve zaruri görmekteyiz. Topraklandırmayı dar anlamda toprak dağıtımı şeklinde değil, zirai kalkınmamızı sağlayacak bir politikanın tümü olan zirai reformun bir unsuru olarak alıyoruz” Şimdi bu toprak reformunun münakaşası yapılmaya başlıyalı beri aylardır şu yapılıyor; Adalet Partisi toprak reformuna karşıdır. Gayet kesin söylüyorum, Adalet Partisi Toprak Reformuna karşı değildir. *(A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)*

Sayın sözcü dediler ki; ben Karadeniz seyahatimde toprak isteyen köylülere demişim ki, yapamazsak bizim iki yakamıza yapışınız.

Muhterem Milletvekilleri, ben Karadeniz’de 37 şehir ve kasabayı dolaştım, Haziran ayının içinde. Burada bana iki kişi topraktan bahsetti. Yerlerini de söylüyorum, radyoyu dinliyenler vardır, duyacaklardır, birisi Ordu vilâyetinin bahçesinde 13 Haziran günü saat 11’de halkla yaptığım bir hasbihalde, diğeri de ikinci günü, 14 Haziran günü Giresun’un Piraziz nahiyesinde. Şimdi benim verdiğim cevap şudur, aynen yazılıdır, basılmıştır. Benim verdiğim cevap şudur: Çiftçinin, topraksız köylünün toprağa kavuşması bizim en arzu ettiğimiz şeydir. Tamam mı? Bu konuda gayretler gösterilmektedir. Toprak Kanunu kolay bir şey değildir. Kolay mı? Değil. Bizden evvelki Hükümet üçbuçuk yıllık iktidarı zamanında ancak bu meseleyi geçen Şubat ayında Meclise getirmiştir. Özür dilerim Ocak’mış, ben Şubat demiştim. Biz bu kanunu geri almadık. Hükümet olarak almadık kanunu geri. Komisyonlar kuruldu. Biz kurduk müşterek komisyonu 4’üncü Koalisyon olarak. Kanunun daha müttekâmil hale getirilmesi için çalışıyoruz. Çalışılmış mıdır? Evet. Meclisten çıkması için çalışıyoruz, ama çalışmalar tamamlanmayıp dört ay gibi

kısa bir süre içinde kanun çıkmazsa, 10 Ekimde gelecek Hükümetten bu konuyu ele almasını istiyecek ve konuyu dikkat ve hassasiyetle takibedeceğiz. Sözümüz sözdür. (A.P. sıralarından alkışlar)

Şimdi muhterem beyefendiler, bir iki istatistiki malûmatı arz ettikten sonra, Konya nutkuma izafe olundu, Konya nutkumda ne söylediğimi de okuyacağım. Ümidederim ki, müsamahanızın limitine gelmedim. (Devam, devam sesleri) Türkiye’de 240 milyon dönüm arazi vardır, tahminen. Bunun böyle olup olmadığı da belli değil. Çünkü daha hiçbir şey bilmiyoruz ki. Türkiye denen ülkeyi bilmiyoruz, Muhterem Milletvekilleri. Nesi var, nesi yok bilmiyoruz. Farz edelim ki, bu 240 milyon rakamı doğrudur. Nüfusun %77,4’ü ziraatle meşgul. Nüfusumuz her sene %3 nisbetinde artıyor. Demin de arz ettiğim gibi, köylerde 60-70 bin çiftçi ailesi yeniden teşekkül ediyor. Biraz sonra arz edeceğim istatistiklerden de göreceksiniz ki, bu, arazinin küçülmesini intaç ediyor. Başka lisanlarda fragmantasyon dedikleri bölünme hâdisesi meydana geliyor. Bölünme hâdisesi meydana geldikçe, bizim zirai işletmelerimiz de iktisadiliğini kaybediyor. Bunlar da vakia.

Muhterem Milletvekilleri, ben toprağın içinden geliyorum, bunu da söyledim. Ben sadece nereden geldiğimi söylüyorum. Şimdi 1950 sayımına göre ki 1963 sayımı biraz değişik - 2 milyon 322 bin çiftçi vardır. Bunların bir milyon 686 bini, demin arz ettiğim gibi, çalıştığı toprağa tamamen sahip. Bunların kategorilerini de vereceğim. 499 bini kısmen sahip, 89 bini hiç sahip değil, 48 bini hayvancılıkla meşgul.

Şimdi imkânlara bakalım; yine bizim elimizdeki malûmata göre, ümidederim ki, bu malûmat doğru değildir, ama ben hata payını nazarı dikkate alarak, ona göre hesap yapacağım, Senatoda yaptığım hesap da budur, 9 milyon 826 bin 325 dekar şahıslar elinde büyük arazi vardır. Bunun bir kısmını şahsa bırakacaksınız, kanun öyle, düşüneceğiniz kanun öyle, 4 milyon 595 bin dekar arazinin dağıtılabileceği tahmin ediliyor. 150 dekar adam başına verseniz 30.636 aile eder. Şimdi ne oluyor bu? 40 bin tane köy var, her köyde bir aile ediyor. Bunun yanında ne var? Her sene, 60-70 bin aile teşekkül ediyor ve yarım milyon aile kısmen toprağa sahip, 86 bin aile hiç topraksız, 48 bin aile de hayvancılıkla meşgul. Şimdi gelelim, burada bir muvazene yapalım. İhtiyaç bu. Her meselemiz öyle değil mi? İmkânlar, yani yama ufak ihtiyaç çok büyük, yama ufak.

Bizim dediğimiz nedir? Dün bu kürsüden konuşan Sayın Profesör Aydın Yalçın’ın dediği nedir? Biz dedik ki, beyler, aziz vatandaşlarımız bunları meydanlarda söyledik geliyoruz kimseden bir şey saklamıyoruz, toprak problemi kafalarımızda yanlış intiba yaratmasın. Biz buna karşılık rey aldık vatandaşlardan. Çünkü bizim söylediğimiz doğru idi. Yanlış intiba yaratmasın, Türkiye’de herkese yetecek kadar toprak yoktur. Yoktur herkese yetecek toprak. Dedik ki, biz, Türkiye tarım sahasında çalışan işsiz insanların, her gün çoğalan insanların tarım sahasından çekilmesi lâzımdır. Koalisyonunda da böyle dedik. Koalisyon Protokolümüzde de böyle, Hükümet Programımızda da böyle; 4’ncü Koalisyonun. Sonra biz dedik ki, yine sanayileşme şarttır, sanayileşmedikçe işsizliği ortadan kaldırmayız. Toprağa yapılacak hücumla toprak meselesini de halledenleyiz. Yani, işte burada çıkıyor 30 bin aileye verebileceğiniz. Bunu double edelim. 60 bin aile olsun. Üç mislini çıkaralım, yüz bin olsun. İşte yüz bin aile. Siz de gelip söyleyiniz, bir milyon aileye toprak verebiliriz diye ve nereden verebileceğinizi, nasıl verebileceğinizi gösteriniz. Biz diyoruz ki, biz Toprak Kanunu getireceğiz, hiç kimsenin şüphesi olmasın.

Programımızda söylediğimiz gibi, Seçim Beyannamemizde söylediğimiz gibi, Hükümet Programımızda söylediğimiz gibi, seçimde vatandaşa verdiğimiz söz gibi getireceğiz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Mâruzâtım bitmemiştir; toprak mevzuunda. Ne demişiz biz? İşte bizim Seçim Beyannamemiz; demişiz ki, “Tarımda topyekûn üretimin artırılması, modern işletmecilik esaslarına uygun şekilde toprak rejiminin düzenlenmesi, köylümüzün toprağa kavuşturulmasıdır” Köylünün toprağa kavuşturulması toprak reformu değil mi? “Ancak köylünün sadece kuru toprağa kavuşturulması ile iktifa etmemek gerekir. Çiftçinin kendisine verilmiş olan toprağı işleyip geçimini sağlayabilmesi için ucuz kredi, âlet ve edevat ve diğer vasıtalarla teçhiz edilmesi gerekir” Bir cümle daha var; bu paragraf biraz sonra okuyacağım, aynen Hükümet Programımızda mevcuttur. “Bu suretle köylümüzün kavuştuğı toprağı bir iki sene sonra elinden çıkarmaması için gereken tedbir alınmış olur” Bu cümlelerin zaten reformla alâkası yoktur. İster miyiz bir iki sene sonra elinden çıkarsın? Bu cümle eksik ise, bu cümleye sadığız.

Şimdi Hükümet programından okuyayım, kelime kelime aynıdır. Sayfa 30 aynı şeyi okuyacağını: “Toprak politikamızın hedefi tarımda topyekûn üretimin artırılması, modern işletmecilik esaslarına uygun şekilde toprak rejiminin düzenlenmesi, köylümüzün toprağa kavuşturulmasıdır. Ancak köylünün sadece kuru toprağa kavuşturulmasıyla iktifa etmemek gerekir. Çiftçinin kendine verilmiş olan toprağı işleyip geçimini sağlayabilmesi için, ucuz kredi, âlet ve edevat ve diğer vasıtalarla ucuz kredi, âlet ve edevat ve diğer vasıtalarla teçhis edilmesi gerekir”. Tamam mı? Biz nasıl vazgeçmişiz seçim beyannamemizde ilân ettiğimiz şeyden? Bu kürsüden bu iddia yapıldı.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, bu mevzuda bir miktar en son istatistikî malûmatı arz edeyim. Doğruluğı garantili değildir, sadece bir fikir vermek için arz ediyorum. 1960 yılında tarım sayımına göre; memleketimizde 3 milyon 514 bin çiftçi ailesi var. Yani üçüncü Koalisyon Hükümeti tarafından getirilmiş bulunan şu rapordakinden takriben bir milyon kadar fazla. Çünkü bu 50. Her sene 60-70 bin yahut yüzbin aile teşekkül etse bu oluyor. Bir realiteyle karşı karşıyayız. Bunun çözümünü reel bir şekilde bulmaya mecburuz, objektif bir şekilde bulmaya mecburuz, gerçekçi bir şekilde bulmaya mecburuz. Yani bir Toprak Kanunu çıkarsak, tatbik kabiliyeti almasa, Türk köylüsünü sefaletten kurtarmış olur muyuz? Ama bu intibai vermek yanlışır. Biz bir seçim arifesinde bu cesareti gösterip, millete bunu söylemişiz. Hata mı etmişiz? Hatâ ettiğimize kaani değilim. Çünkü biz yapamayacağımız şeyi vadetmek suretiyle sonra mahçub oluruz.

Şimdi, mevcut işletmelerden, 309 bini topraksızdır, diyor, en son rakamlar. 105 bin aile de toprağının tamamını kiraya veya ortağı vermektedir diyor. Yani, bu marabacılar ortakçılar falan bunun içinde. Mevcut işletmelerin işledikleri arazi genişliğı şöyledir: 5 bin dönümden büyük olanların adedi 491, bunların işledikleri toprak yekûnu 4 milyon 060 bin dönüm, bin ilâ beş bin dönüm arasında işliyenlerin sayısı dört bin. Bunların işledikleri toprakların yekûnu 6.840.000 dönüm. Bu suretle 1.000 dönümden büyük toprak 10 milyon 400 bin dönüm. Ne kadar milyondan? 240 milyondan, 240 milyondan 10 milyon. Yani işlenen sahanın %6,36’sı bin dönümden büyüktür. 501 ilâ 999 dönüm toprak işliyen çiftçilerin sayısı 11 bin. Bunların işledikleri arazinin yekûnu 7 milyon

550 bin. İşlenen toprakların ise %4,4.1'ni teşkil ediyor. 101 ilâ 500 dönüm arasındaki işliyenlerin sayısı 391 bin. Gittikçe genişliyoruz aşağı doğru. Yekûnu 68 milyon 150 bin dönüm. Bunların işledikleri nisbet ise %39.75 dir. 51 ilâ 100 dönüm arasında işliyenler ise 562 bin - büyük grup -. Bunların işledikleri toprak genişliği yekûnu 39 milyon 950 bin dönüm. İşlenen araziye nisbeti %23,30'dur. Şimdi ne görüyoruz 1952 ile 1953 arasında? 20 dönüme kadar olan küçük işletmelerin sayıları büyük artış gösteriyor. Çünkü miras yolu ile intikal suretiyle 50-100 dönüm gibi küçük arazi çocuklar arasında taksim edilerek gidiliyor. 200-500 dönüm arasındaki nisbetler de azalıyor. Birisi azalıyor, birisi çoğalıyor.

Şimdi bu istatistik çok düşündürücü birtakım hakikatleri ortaya koymaktadır. İşte toprak bu. Düşünelim ki, 309 bin aile var burada. Her sene de 60-70 bin aile meydana geliyor, 309 bin aileye 150 şer dönümden arazi verirsek 45 milyon dönüm araziye ihtiyacımız var. Var mı o 45 milyon dönüm arazi? Yok. 150 dönüm buna verdin, 20 ilâ 50 dönüm işleyen var, ona ne yapacağız? İşte 240 milyon dönüm araziye 3,5 milyona bölerseniz adam başına 67 dönüm arazi düşer Muhterem Milletvekilleri. Çiftçinin ne olduğunu çok iyi bilirsiniz. Hepimiz çiftçi mıntakalarının çocuklarıyız. Konya ovasında 67 dönüm arazi ile Urfa ovasında 67 dönüm arazi ile Eskişehir'de 67 dönüm arazi ile milleti sefaletle mahkûm ederiz. Kaldı ki, toprağın olduğu yerlerle nüfusun olduğu yerler de değişik. O itibarla, bu mesele tek başına kuru toprak dağıtılması ile halledilecek bir mesele değildir. Durum bu, biz bunu diyoruz. Toprak reformuna, toprak dağıtımına karşı bir ifade var mı benim söylediklerimde? Yok. Ama müsaade buyurunuz, Adalet Partisi olarak biz bu sözleri söylersek... Adalet Partisi toprak reformuna karşıdır şeklinde bir propaganda yapılır, bunun altında eziliriz diye bir ezginin içinde değiliz. Düşündüğümüzü, bildiğimizi söyleyeceğiz. Söyledik ve söyledik geliyoruz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Eğer sizi sıkmazsam Konya'da ne söylemişim, onu da okuyayım. Aynen şöyle dedim: Hulâsa olarak bunları tekrar söyleyeyim: Muhterem Milletvekilleri, biz toprak reformu isteyen hiçbir kimseyi, hiçbir şeyle damgalamayız. Çünkü toprak reformunu biz de istiyoruz. Bu itibarla bu gibi dedikoduya, rivayete, bize izafe edilen yanlış şeylere bakarak alınılmamasını rica edeceğim. Benim Konya nutkumda söylediğim, doktriner görüşler sadece mücerret mânadadır ve direkt bir hücumu içine almaz. Şimdi söylüyorum: "Realite şudur; siyasi muarızlarımızın getirdiği Toprak Kanunu ile dağıtılabilecek toprak miktarı 4 milyon 595 bin dekadır. - Şimdi söylediğim rakamlar. - Bununla ancak aile başına 150 dönüm esasından 30 bin aileye toprak vermek mümkündür. Bunun kamulaştırma masrafı 1 milyar 850 milyon liradır. Ayrıca tapu ve kadastro masrafı 2 milyar 200 milyon lirayı bulur. Bunlar Devletin rakamları. Yani yekûn 4 milyar mütecevazdır. Yapılmasın mı diyoruz? Ama ne ise bunun ebadı bilelim. Her sene 200 milyon düşünsek, 20 sene eder, senede 1.500 kişiye toprak vermek imkânı olur. Siz gelip söyleyiniz; 1.500 kişiye değil de 5 bin kişiye vermek imkânı olur, diye. Kaç para olduğunu söyleyiniz. Türkiye'de toprakla uğraşan nüfusun içerisinde 499 bin aile kısmen toprağa sahiptir. 89 bin aile ise toprağa sahip değildir, 48 bin ailenin de toprağı yoktur ve hayvancılıkla uğraşır. Görülüyor ki, etrafında bu kadar büyük gürültü yapılan toprak reformu, Türkiye'nin işsizlik dâvasında ve istihsal dâvasında bir panzehir değildir. Bunu diyoruz. Sözcü arkadaşım da bunu dedi. Hesap meydana; ancak 30 bin aileye 20 senede toprak vereceksiniz. Meselenin hal çaresini sadece toprak reformu içinde mütalâa edenler muayyen siyasi istismar metodu içindedirler" - Seçim nutku. -

“Realitelerden uzaktırlar, her meselede olduğu gibi, bunu da Türk efkârı umumiyesine yanlış mal ederek bir baskı ve tedhiş havasının içine sokmak istemişlerdir” dediğimiz budur.

Okumaya devam etmiyeceğim, burada keseceğim.

En sonunda da şöyle diyoruz: “Adalet Partisi olarak arz ettiğimiz bütün bu şartlar içinde topraksız köylünün mevcut imkânlara göre toprağa kavuşturulması şiarımızdır” Bunu diyoruz. Ben nasıl vazgeçmişim toprak reformundan? Şayet Sayın muhalefet sözcüsü benim bu sözleri tekrarım için ve angaje olmam için bunları söylüyorsa, biz bu mevzua angajeyiz. Bunları söyledik ve sözümüzü de tutarız. *(A.P. sıralarından alkışlar, “bravo” sesleri)*

Şimdi gelelim Sayın C.H.P. Genel Başkanı bu mevzuda ne demiş; ben bir tablo okudum biraz evvel ve çok kere biz bunu dedik, 3,5 sene niçin Toprak Kanununu çıkarmadınız, dedik. Bakınız, Ulus gazetesinin 4 Ekim 1965 tarihli nüshasıdır. Zannediyorum, Trabzon ili veya başka bir yerdir. Şöyle deniyor bu mevzuda: “Bana, niçin üç senedir elinde iktidar vardı, yapmadın, derler. Üç senedir koalisyonlarla uğraştım hiç vakit kaybetmedim, neticeyi alacağım zaman toprak reformunu istemiyenler onu baltaladılar” Ben bunun tefsirini yapmıyacağım. Çünkü Hükümet Programında bunun tefsirini yaptım. Bizim Toprak Kanununu baltaladığımızı kabul edemem ve kabul etmem. Biz bu hususta lâzım gelen gayreti göstermişizdir. Karma Komisyon kurulmasını biz temin etmişizdir ve biz Dördüncü Koalisyon Hükümeti olarak, bizden evvelki Hükümetin getirdiği Toprak Reformu Kanununu geriye almamışızdır. Şimdi ne yapacağız? Şimdi Dördüncü Koalisyon Hükümeti değiliz. Şimdi neye angaje isek onu yapacağız. Bunları da okudum ve söyledim.

Muhterem Milletvekilleri; geliniz bu kadar mühim mevzularda iltibasa mahal verecek, vatandaşın zihnini karıştırmaya yarıyacak bu gibi şeylere tevessül etmiyelim. Bunların sıkıntısını sonra hep beraber çekeriz. Çünkü herkese toprak vereceğiz diye ortaya çıkıp toprak veremediğimiz takdirde meydana gelecek hoşnutsuzluğun derecesini düşünmek lâzımdır. Toprak mevzuunu müsaadenizle burada kapatacağım.

Şimdi petrol mevzuuna geliyorum. Yine gönül isterdi ki, seçim meydanlarında defaatle konuştuğumuz bu mevzu bu kürsüye tekrar gelmesin. Adalet Partisi olarak seçim beyannamemizde petrol hususunda ne yapacağımız gayet kesin yazılmıştır ve vatandaş bize bu esas üzerinden rey vermiştir. Ne diyoruz? Petrol Kanununu değiştireceğiz. Nasıl değiştireceğiz? Millî ekonomimizin icabına göre. Temel fikir ne olacak millî ekonomimizde? Biran evvel Türkiye’nin dışardan ham veya işlenmiş petrol almaktan kurtulması olacaktır. Böyle olacaktır, temel fikir bu Hattâ biraz ileri giderek Avrupa pazarına Orta - Şark’tan bin kilometre yakın olan Türkiye’nin petrol satabilir, petrol müştakları satabilir hale gelmesidir. Politika bu. Seçim beyannamemizde ve Hükümet Programımızda aynen böyle yazılıdır. Devam ediyorum, başka ne diyorum? Diyorum ki, petrolü mümkün olan en ucuz kaynaklardan satın almaya gayret edeceğiz. Bunu da diyorum. Yine devam ediyorum; bir millî rafineri kuracağız. Muhterem Milletvekilleri, var mı rafineri plânda, Beş Yıllık Plânda var mı? Yok. Beş Yıllık Plân buradadır, yıllık programlar buradadır. Bunların hiçbirinde petrolün nasıl düzenleneceğine dair, petrol müessesesinin nasıl düzenleneceğine dair hiçbir hüküm yokken Dördüncü Koalisyon kurulduktan iki ay sonra bu Mecliste petrol meselesi çıktı. Bizim bundan bir şikâyetimiz

yok. Bilâkis memleketin menfaatine olmıyan şeyler varsa bunları düzeltmek hepimizin boynumuzun borcudur. Ama yine toprakta olduğu gibi, beş sene içinde hiçbir şey yapmadan zaman geçecek, sonra türlü çeşitli ithamlar bigünah insanlara yapılacaktır, işte burası yadırgadığımız, beğenmediğimiz, reddettiğimiz husustur. (A.P. sıralarından alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, yabancı sermaye için plânda kayıt var. Şimdi bir şovenist hissiyatın içine girip yabancı lâfını gördüğümüz zaman mutlaka bizi sömürür korkusunun içine mi girelim? İşte yine burada bağlanıyor. Muhterem Milletvekilleri, herkes şunu bilmelidir ki, bu memlekette hiçbir parti ve hiçbir partili hiçbir kimse, ne yabancı şirketlerin âleti olur, ne yabancı şirketler buna muktedir olabilir. (A.P. sıralarından alkışlar ve "bravo" sesleri) Hepinizi tenzih ediyorum. Gelmiş bu gibi imalar, sözler, şunlar bunlar milletin gönlünü kırıyor, bunlarda çok dikkatli olalım. Petrol mevzuunda diyoruz ki; istihsalimiz nakliye imkânlarımızla tahdidedilmiştir. Yapalım şu boru hattını, biran evvel yapalım, istihsalimizi artıralım... Muhterem Milletvekilleri, 4,5 milyon ton petrole 1965'te ihtiyacımız vardır. 1,5 milyon ton kendi kaynaklarımızdan, o milyon tonu da dışardan alıyoruz. Her sene 60-70 milyon dolar. 1946'dan 1964 yılına kadar 750 milyon dolar vermişiz. Bu para ile beşyüz fabrika kurabilirdik. Her birinde bin kişi çalışırdı, 500 bin aileye iş bulabilirdik ve bu da 3.000.000 insan ederdi. Nasıl sanayileşecegiz? Gaye bu olmak lazımdır. Biz bunları diyoruz. 1970 senesine kadar Türkiye daha her sene 60-70 milyon dolar olmak üzere 400 milyon dolar petrol parasını dışarıya verecektir. Bizim tenkid ettiğimiz nokta bu. Şimdi Sayın sözcü geliyor buraya diyor ki, petrol istihsalı 1961'de 400 bin ton idi, 800 bin tona çıkardık. Ben de diyorum ki, az çıkarmışsınız. Daha çok çıkarmanız lâzımdı ve ben de diyorum ki, övünmüyorum, 1964 senesindeki 800 bin ton 1965'te 1,5 milyon tona çıkacak. Şimdi şunu mu diyelim; siz iki - üç senede iki misline çıkardınız, biz dokuz ayda veya bir senede iki misline çıkaracağız? Bu münakaşaların uzun boylu bir kıymeti yoktur. Geliniz, bu meseleler üzerine yapıcı bir şekilde eğilelim de, Türkiye'yi biran evvel dışarıdan petrol almaktan, dışarıya milyonlarca dolar vermekten nasıl kurtarabiliriz, bunun çarelerini arıyalım. (A.P. sıralarından alkışlar)

(C.K.M.P'den bir üye; "istihsal söyle ama sondajlardan bahsederek, kuruyan kuyulardan bahsederek.")

Şirketleri de söylüyeyim, istiyorsanız onu da söylüyeyim. Mademki sordunuz söylüyeyim.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, hususi suallere mutahabolmayınız ve sual sorulacak tarzda bir ifade kullanmayınız. Kendi konuşma şekliniz ne ise ona göre konuşun. Arkadaşlar sizler de lütfen sual sormayın. İstiyorsanız, bu mevzuun kanunu geldiği zaman herkesin sual sormak hakkı vardır. Cevap verilir, enine boyuna konuşulur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, müsaade ederseniz bu mevzuu da burada keseyim. Başka bir mevzua geçeyim.

Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsünün dış politika ile ilgili beyanlarına teşekkür ederim.

Bir iki itirazını vardır, bu hususları da söyleyeceğim. Bir defa 4'ncü Koalisyon Hükümetinden, "geçici Hükümet" "Seçim Hükümeti" şeklinde bahsedilmiş olması zannediyorum ki; bir üslup meselesi olsa gerek. Yoksa Türkiye'de hiçbir Hükümet geçici Hükümet değildir.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Yanlış anlaşıldı ben böyle bir şey söylemedim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet ifadenizde var.

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu lütfen söz almadan konuşmayınız efendim. Bunun usulsüzlük olduğunu siz çok iyi bilirsiniz.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Beyefendi, tahrif ediyorlar, ayıp ayıp.

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, bu şekilde konuşmanızın da usulsüzlük olduğunu bilirsiniz siz.

Devam edin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben sizi gayet sükûnetle dinledim.

Şimdi dış politika mevzuundaki beyanlardan bir iki hususa temas etmek isterim: Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına konuşan Sayın Feyzioğlu, programımızın dış politika kısmı üzerinde grubunun görüşlerini bildiren beyanatında, programımızın millî politika hüviyetini ve bu yönden arzu ettiği devamlılığı belirtti. İşbu politikada Hükümetimizi destekleyeceklerini söylediler: Diğer taraftan Sayın Feyzioğlu yapıcı ve gerçekçi görüşe dayandığını ifade ettiği dış politika programımızda Kıbrıs'la ilgili olarak iki nokta üzerinde tereddüt ve istifham ifade eder bir şekilde durmuştur. Birisi, son defa Magosa'da vukubulan Rum tecavüzleri dolayısıyla Hükümetin alacağı her enerjik tedbiri Cumhuriyet Halk Partisi olarak destekliyeceklerini beyan ederken, mezkûr hâdiselerin gelişme seyrine göre Hükümeti böyle enerjik bir tedbir ittihazı istikâmetinde görmediğini itham eder ifadeler kullandı. Hükümetimizin Kıbrıs konusunda ittihaz edeceği enerjik tedbirleri Cumhuriyet Halk Partisinin destekliyeceğine dair beyanı şüphesiz ki, Kıbrıs dâvamızın yürütülmesi bakımından kıymetlidir. Fakat enerjik tedbirlere tevessülde tarafımızdan nevama gecikme veya tereddüt olabilir mi gibi bir mâna ifade edecek sözlerini şüphesiz ki paylaşamam. Kıbrıs dâvasının selâmetle yürütülebilmesi için milletçe müşterek bir anlayış içerisinde olmak ve davranışlarımızı buna göre tesbidetmek zannederim ki, hepimizin müşterek fikridir. Bu sebeple bu anlayışı zedeleyebilecek her türlü söz ve ifadelerden sakınacağım. Yalnız şu hususları belirtmekte yine müşterek, millî dâva bakımından büyük fayda görürüm. Hükümetimiz Kıbrıs dışında memleketimizin ve cemaatimizin haklarının ve meşru menfaatlerinin korunması için icabında her türlü fedakârlığı göze almaktan çekinmeyecek bir ruh haleti ve azimle bu dâvanın üzerine eğilecektir. Yüce Meclisin kararlarını tereddütsüz tatbik edecektir. *(A.P. sıralarında alkışlar)* Hiç şüphe yok ki, bu azim Kıbrıs meselesinin bütününü ile tatminkâr bir sonuca ulaştırılmasına müteveccihdir. Bu sonuç için çalışılırken karşılaştığımız zorluklar, haksızlıklar ve tahrikler çeşitli zamanlarda değişik seviyelerde ortaya çıkmış ve çıkmaktadır. Bunların, dâvanın bütününe olan zararını, azimle olduğu kadar, büyük bir soğukkanlılıkla değerlendirmek ve ittihaz edilecek tedbirleri bu zaviyeden ele almak şüphesiz titizlikle riayet edilmesi gereken bir husustur. Nitekim, dâvanın çeşitli müşkül safhalarında bu husus göz önünde tutulmuştur. Her halükârda Hükümetimiz Kıbrıs dâvamızı savunurken meşruiyetin dışında kalmamaya büyük bir dikkat göstermeye devam edecektir. Keza Hükümetimiz bu dâvanın savunulmasında Dünya kamuoyunu dâvamızın karşısında değil, yanında tutmaya âzami gayret sarf edecektir. Bu ölçüler dâhilinde mütalâa edildiği takdirde Magosa olaylarından bu yana ittihaz ettiğimiz tedbirlerin isabetinden şüphe edilemez.

Muarızlarımızın Birleşmiş Milletler müzakeresi arifesinde Türkiye'yi manevi yönden sarsacak bir harekete tahrik etmelerine karşı, bu taktikleri ref'edecek bir usulle hareket etmiş olmayı, enerjik tedbir ittihazında tereddüt ve gecikme gibi tavsif etmek her halde insafsızlık olur. Şu hususu teyiden beyan etmek isterim ki, ahvalin gerektirdiği her türlü tedbiri icabında almakta Hükümet kesin karardır.

İkili müzakereler konusunda Sayın Feyzioğlu'nun ileri sürdüğü mülâhazaların dayandığı sebepleri teşhis etmekle beraber, bunları tamamiyle tasvipte karşıladığımızı söyleyemem. Dikkat buyurulacak olursa, biz ikili müzakerelere gereği kadar değer verilmesini ileri sürerken, çok önemli bir noktaya da işaret etmiş bulunuyoruz. O da Kıbrıs meselesinin barışçı yollarla halledilmesi için bu müzakerelerin arz ettiği önemdir.

Geçici ve taktiklere dayanan sebeplerle taraflardan birinin bu müzakerelere lâyık olduğu değeri izafe etmekten kaçındığı gibi haller vuku bulabilir. Bu mazide de olmuştur. Fakat unutmamak lâzımgelir ki, 1959'da Kıbrıs statüsünün tesbiti, Türkiye ve Yunanistan Hükümetlerinin müzakere ve anlaşmaları ile kabil olmuştur. İki memleketin ve hattâ millî cemaatlerin gerçek menfaatleri bizim kanaatimizce, Kıbrıs ihtilâfına bulunacak çözüm yolu için ışık tutmalıdır. İki memleketin gerçek millî menfaatleri, evveleminde Türkiye ve Yunanistan'ın Kıbrıs konusunda bir anlaşmaya varmak üzere görüşmelerde bulunmaktan başka hangi yolla gerçekleştirilebilir? Bizim bu konuya atfettiğimiz dikkat bir akliselimin ifadesidir. Karşı taraf bunun önemini idrakte mütemerrit kalırsa, her halde bundan dolayı Türkiye'ye hiçbir sunu taksir izafe edilemez ve netayicini de bunda temerrüdedenin kabul etmesi gerekir. Bizim, ikili müzakereler konusundaki görüşümüz bu anlayışa müstenittir. Ne dikta, ne zaif arzusuna dayanmaktadır. Akliselimin icaplarının ifadesinden başka bir şey değildir.

Muhterem Milletvekilleri, şimdi konuşmamın üçüncü kısmına geliyorum. Sayın Alican dün ve bugünkü konuşmasında gayet mühim noktalara temas buyurdular. Evvelâ şunu açıkça ve kesin olarak belirteyim ki, biz, istikrar içinde büyüyen bir ekonomik gelişmeye taraftarız. İstikrar içinde büyüyen plânlı bir ekonomik gelişme. Plân mevzuundaki münakaşayı burada uzun uzadıya yapacak değilim. Sadece memleketin bütün kaynaklarını harekete geçiren, Devlet sektörü için bağlayıcı, özel sektör için yol gösterici, teşvik edici ve özel sektörün istediği atmosferi yaratıcı bir plân ve özel sektörün istediği itimat atmosferini yaratıcı bir iktisadi ve malî politika. Bu, bizim kalkınmamızdaki temel görüşü teşkil eder. Bir noktanın yanlış anlaşıldığını zannediyorum. Zannediyorum ki, bu hata bizimdir. Programa yazılış şeklinde, iltibasa meydan verecek şekilde yazılmıştır. Biz, kamu harcamalarının bütçede miktarını yükseltmeyeceğiz derken, burada yatırımları değil, cârî kamu harcamalarını kasdetmişizdir. Esasen bütçesi büyümeyen bir memlekette iktisadi gelişme mevzuubahsolamaz, bütçeler büyüyecektir, başka türlü düşündüğümüz hizmetleri, amme hizmetlerini, enfastrüktür hizmetleri, sosyal hizmetleri görmeye imkân yoktur. Bunu tasrih etmek isterim. Bütçenin donması gibi bir şey mevzubahis değildir. Yalnız Sayın Alican Devletin cârî masraflarında tasarruf yapılabileceğine pek inanmadıklarını - yanlış anlamadımsa - sabahleyin söylediler. Her gelen, bu iddia ile gelmiştir. Bu doğrudur. Doğru olan bir şey daha var; bugün bizim Devletimiz en pahalı işleyen bir Devlettir. Masraflı, gayet masraflı bir Devlettir. Bu da doğru. Şimdi, zannediyorum ki, pahalı işleyen bir mekanizmayı pahalı olarak muhafaza edeceğiz, diyemeyiz. Pahalı işliyen bir mekanizmada tasarruf sağlayacağız, diyemeyiz. Pahalı işleyen bir mekanizma da tasarruf sağlayacağız, tasarrufa gayret edeceğiz demek

bizim vazifemizdir. Bu itibarla, biz karşımıza çok iyi niyetlerle, idarede, usullerde, teknikte, metotda, mekanizmada yapılacak değişikliklerle tasarruf yapabilmenin bütün imkânlarını arıyarak ve muvaffak olursak yapmış olarak geleceğiz. Demek istediğimiz husus budur.

Şimdi, Sayın Alican'ın diğer bir mütalâasına da dokunmak isterim. Bir Plân Bakanlığı kurulması hususu bir mütalâasıdır, diğer bir mütalâası da, bir taraftan hedefler tâyin edilmeli, icraat bakanlıklara bırakılmalıdır. Şimdi yanlış anlamadı isem, bu ikisini telif etmek zannediyorum ki, güçtür. Kendileri plânın tatbikatından şikâyet ettiler. Haklıdırlar. Biz de plânın tatbikatından plânın lâzımgeldiği ölçüde tatbik edilemediğinden şikâyetçiyiz. Bunun pek çok nedenleri vardır. Nedenler sadece dışarıdan borç alamamaya bağlanamaz. Katiyen bu şekilde bağlanamaz. Bu nedenlerin herbirinin üzerine eğilmek lâzımdır. Evvelâ, plânı tatbik eden idarede mesuliyet korkusu idareyi felce uğratmıştır. Bunun düzeltilmesi lâzımdır. İdarenin mesuliyet deruhde eder, karar verir hale getirilmesi lâzımdır. Sonra, proje yokluğu geçen üç sene zarfındaki tatbikatta çok geniş çapta plân meselesini baltalamıştır. Projesiz plân tatbikatı yapılamaz, Muhterem Milletvekilleri. Paranız olabilir, hedefleriniz vardır, her şeyimiz vardır da o projeyi iş ve icraat haline getirecek imkânınız projedir, elemandır. Biz bunun için Hükümet programımıza bir kayıt koyarak geliyoruz: "Proje yapılmasının teşviki" Onun için biz Hükümet programına bir kayıt koyarak geliyoruz: "Bu plânları tatbik edecek elemanların yetiştirilmesi ve hizmette tutulması Binaenaleyh, biz za'fın nerede olduğunu biliyoruz. Şimdi, eğer yanlış anlamamışsam, plân için bir bakanlık, bakanlıkların üzerinde, bir taraftan sadece hedefler tâyin edilmiş, bakanlıklar icraya bırakılmış. Bu plân tatbiki meselesini halletmiyecektir. Çünkü işleri daha da çok karıştıracaktır. Bunların tatbikatını hep görüyoruz. Bu itibarla plân meselesinin, aslında bizim bugünkü Hükümet bünyemize icra bünyemize tamamiyle oturduğunu da iddia edemeyiz. Birtakım tıkanıklıklar vardır. Bu tıkanıklıkların önlenmesi için biz gayret göstereceğiz. Ve plân icrasında mutlaka daha büyük rakamlara erişmeye mecburuz.

Muhterem Milletvekilleri, 1962, 1963 ve 1964 senelerinde, üç senenin plân tatbikatında sanayi sektöründe erişilen merhale %12 olması lâzımgelirken, %8'den fazla değildir. Binaenaleyh, bir taraftan diyoruz ki, işsizlik artıyor, bir taraftan da diyoruz ki, sanayileşemiyoruz. Bu itibarla, hakikaten Devlet idaresinde mühim bir problemle karşı karşıyayız. Size bu işi bir gün içinde hallederiz diye bir vaitle gelmiyoruz. Gayet gerçekçiyiz. Muhtelif tıkanıklık noktaları vardır. Üzerinde dikkatle, ciddiyetle, ehemmiyetle duracağız.

Şimdi Sayın Alican'ın bunun dışında yapmış bulunduğu bütün telkinlerine teşekkürlerimi sunarım. (A.P. ve Y.T.P. sıralarından alkışlar)

C.K.M.P. sözcüsünün, Genel Başkanının keza samimî tenkid ve telkinlerine teşekkürlerimi sunarım. (A.P. ve C.K.M.P. sıralarından alkışlar)

Bir noktanın plânda bulunmadığından şikâyet ettiler. Bu da, programın yerleşme konusuna değinmediğidir. Doğrudur, çünkü yerleşme konusunda bizim fikrimiz zannederimki, buradan hasedilen, bilhassa köy topluluklarının yerleşmesidir; -eğeryanlış anlamadıysam - Biz köy topluluklarının yerleşmesinde kendileri gibi düşünmüyoruz. Bu itibarla burada söylenmiyor, ama fikir şu ise; 40 bin köye enfastrüktür yatırımları, köye mektebi, yolu ve elektriği götüremeyiz, bunları birleştirdim ise, biz bu fikre tatbik

kabiliyeti olmadığından, tatbik edilemeyeceğinden dolayı iştirak edemiyoruz. Bunlar umumi ekonomik kalkınmanın icaplarına göre, çok kere iyi bir teşvikle kendiliğinden olacak şeylerdir. Bu itibarla esasen bunu yaptığımız takdirde kaç paraya malolacağını, enfrastürüktüründen kaç misli fazla paraya malolacağını hesabetmek gerekir. Bu gerekçelerle bu fikre iştirak etmediğimiz için böyle bir şeyi de programımızda yerini bulmamıştır.

Millet Partisinin yapmış bulunduğu tenkidlere de teşekkürlerimi sunarım. (*M.P. sıralarından alkışlar*) Yalnız, bu tenkidler içinde fevkalade mühim addettiğim bir hususun vuzuha kavuşması lâzımdır. Ve bu vuzuhun bu Parlâmentonun zabıtları içinde bulunması lâzımdır.

Şöyle ibareler var, muhterem sözcünün beyanatı içinde: “Millet Partisi Meclis Grubunun kanaati odur ki, demokratik rejim memleketimizde henüz sağlam bir şekilde temeline oturmamıştır” Bir seçimden çıktık, geliyoruz Muhterem Milletvekilleri. Demokratik rejim temeline oturmamışsa burada toplanmak beyhude gibi gelir, bana. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Şimdi devam edeceğim: “Bütün vicdanlarda teminat ve müeyyidesini bulamamıştır. Onu tehdideden çeşitli cereyanlar ve hastalıklar mevcuttur” Başka bir paragrafta ise: “Demokrasinin emniyetle içinde yaşayabileceği mânevi iklim henüz istenilen ölçüde teşekkül etmemiştir” Yine başka bir yerinde: “Bir kere daha hatırlatalım ki, biran evvel bahsettiğimiz gerçeklere gözleri yummak şüphesiz tehlikeleri uzaklaştıracak veya ortadan kaldıracak bir tedbir değildir” diyorlar.

Yine bir başka yerde diyorlar ki, “Muhterem Milletvekilleri, cümlenizce malûmdur ki, demokrasi basit bir seçim ve rey mekanizması değildir.”

Diğer bir yerinde de: “Bugüne kadar olan siyasi geleneklerimiz, hürriyet ve demokrasi için bir teminat değil, ancak bir tehlike teşkil edecek mahiyettedir.”

Buradan da “ateşle oynuyoruz” mânası çıkıyor.

Yine bir başka paragrafta: “bütün bunlar siyasi bünyemizdeki hastalıkları bir tarafa atarak yeni bir seçim yapılmış olmasını ve mevcut Anayasayı her derde deva saymak ve kötü ihtimalleri tamamen önliyebileceği hayaline kapılmak kanaatimizce tehlikeli bir yoldur” deniyor.

Bir paragraf daha arz edeyim: Millet Partisine ve onun Meclis grubuna göre “başta Hükümet ve iktidar olmak üzere demokratik rejime bağlı olduklarını söyleyenler çok dikkatli ve samimî davranmazlarsa, şartlar öyledir ki, memleket yeni buhranlara sürüklenebilir. Asırlık gayret ve ıstırapların esiri olan bugünkü nizam öldürücü tehlikelerle karşı karşıya gelebilir.”

Şimdi bu mütalâaları tahlil etmem lâzım.

Muhterem Milletvekilleri, büyük bir mesuliyetin altında olarak, büyük bir mesuliyetin altında bulunan bir Hükümetin Başkanı olarak ve bu Hükümete omuz vermiş büyük bir partinin Genel Başkanı olarak bu mütalâaların tahlilini yapacağım.

Parlâmento kendisini savunduğu müddetçe ancak demokrasiyi yürütebiliriz. Binaenaleyh, Türkiye’de Devletin emniyeti her şeyin başında gelir. Devlet emniyet içinde değil ise fertlerin emniyet içinde olmasına imkân yoktur. Şimdi, bu ifadelerden -

Ümidederim ki ben bu ifadeleri yanlış anlamadım - bir emniyetsizlik havası seziyorum. Şimdi acaba, Sayın Millet Partisi sözcüsünün bu ifadeleri yaparken bildiği bazı şeyler mi var? Şayet bildikleri bazı şeyler varsa, Devletin emniyetine müteallik, rejimin emniyetine müteallik bildiği bazı şeyler varsa, bunları, bu Parlâmentonun kapılarını kapatıp, gece gündüz burada oturup konuşmak ve bunları vuzuha kavuşturmamız lâzımgelir. *(A.P. sıralarından bravo sesleri)* Aksi halde, “Biz zaten, daha araba devrilirse, biz zaten demiştik ki, dediydik ki” demek için bu gibi vuzuhsuz beyanların yapılmış olmasını senelerce millî iradenin mücadelesini yapmış olan Millet Partisi ile kabili telif bulmak imkân dâhilinde değildir. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Yani, Türkiye’de iktidarlar şartlı ve bağlı, Türkiye’de demokrasisi güdümlü mü olacak? Buna hiç kimse razı değildir ve hiç kimse de razı olmayacaktır. Şayet birtakım zinde, birtakım uyanık, birtakım gölge kuvvetler farz ediliyorsa, bunları da Muhterem Milletvekilleri hepinizin bilmesi lâzımdır. Çok büyük bir yükün altındasınız, çok büyük bir mesuliyet altındasınız. Türkiye’nin yeni baştan birtakım buhranlara hiçbir şekilde tahammülü yoktur. *(Alkışlar)* Bu ifadelerin sahipleri, Sayın Millet Partisi sözcüsü; benim anladığım hususlar yanlış ise bunların yanlış olduğunu, şayet anladığım doğru ise, milletin huzurunda Devletin emniyetinin olup olmadığı hakkındaki kanaatlerini izhar etmesi lâzımgelir, madem bu kadar kesin ifadelerde bulunuyorlar... Bunu iki türlü mütalâa etmek lâzımgelir. Ya bildikleri birtakım şeyler vardır. Bu takdirde Sayın Bölükbaşı’nın kendi tâbirini kullanacağım, “abanın altından çomak mı gösteriliyor” kendi tâbiridir.

İkinci husus ise: “Mamur ve müreffeh Türkiye’de, Demirel’in va’di gerçekleşemez” yahut buna benzer bir şey...

Muhterem Milletvekilleri, mâmur ve müreffeh Türkiye sadece benim va’dim, sadece benim idealim, sadece benim düşüncem, sadece benim derdim değildir. Mamur ve müreffeh Türkiye, hiçbir ayırım yapmaksızın şu sıralarda oturan Muhterem Milletvekillerinin hepsinin derdidir. *(A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)*

Şayet, bu, “Bekliyelim, göreceğiz, nasıl olsa beceremeyeceksin” demek mânasına geliyorsa, o mânaya geliyorsa, gayet tabîi sadece bana bırakırsanız, sadece bütün yükü benim omuzlarıma bırakırsanız, dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir sihirbazın, hiçbir kimsenin tek başına, 32 milyonluk memleketi bir gecenin içinde cennete çevirdiği görülmemiştir.

Muhterem Milletvekilleri, konuşmamın sonuna geliyorum. Burada bilhassa bazı hususların münakaşasını yapacağım. Hemen hemen bütün sözcülerin beyan ettiği “Bu programın içinde bu kadar çok vaat var, bunları nasıl gerçekleştireceksiniz, hangi kaynaklardan faydalanarak gerçekleştireceksiniz? Türkiye’nin kaynakları bellidir, acaba yabancı kaynaklardan mı faydalanarak gerçekleştireceksiniz?” İkinci kısmının cevabını verdim. Hiçbir memleketin gelişmesini başka kimse yapamaz. Her memleketin gelişmesini, kalkınmasını hükümet dediğimiz bir avuç insan da yapamaz. Böyle olsaydı 45 senedir bu meselenin çözümü bulunurdu, öyle ise, geliniz bir meselenin bir tahlilini yapalım. Evvelâ bu hususta yönetilmiş bulunan tenkidlerin büyük bir kısmının, Hükümet programı mefhumundaki farklı anlayışlardan geldiğini sanıyorum. Bir hükümet programı, bir bütçe değildir, bir hükümet programı, bir yıllık program da değildir. Bir hükümet programı 5-10 yıllık bir plân da değildir. Nedir bir hükümet programı? Bir hükümet programı; hedefler, istikametler ve niyetler manzumesidir. Bu

zamana kadar yazılan bütün hükümet programlarını tetkik ettim 1946'dan bu yana. Hiçbirisinde bu programın icabı şu kadar milyar liradır, bunun kaynakları da şudur, diye bir hesap yok. Muhterem Milletvekilleri, bu programın icabettireceği masrafların nasıl karşılanacağı yıllık programlarda, yıllık bütçelerde, beş yıllık programlarda inikasını bularak huzurunuzda gelecektir. O zaman, bunu bir noktai hareket, bir mukayese vasıtası olarak murakabenizi yapacaksınız.

Şimdi dedim ki, bu bir istikametler ve hedefler manzumesidir. Bunlarda istikametler ve hedefler verilmiş, fakat derinlikler verilmemiştir. Bir hükümet programında derinlikler vermeye imkân yoktur. Bu sebeple de dört sene zarfında, Türkiye'nin bütün köylerinin, yollarının yapılacağını iddia etmiyoruz. Ama arzumuz; memleketin imkânları, bulabileceğimiz her imkân, seferber edeceğimiz her imkân muvacehesinde ne kadar çok köyü yola kavuşturmak mümkün ise o kadar çok köyü yola kavuşturalım, diyoruz. Binaenaleyh, buraya konulmuş bulunan her istikameti bu buut içerisinde anlamak lâzımdır. Şayet, birisi çıkar da derse ki, "dört sene içerisinde Türkiye'nin her meselesini halledeceğiz" bunun sıhhat derecesinden hep beraber şüpheleniriz. Böyle bir şey olamaz. Ama dört sene içerisinde koyduğumuz istikametlerde büyük mesafe alabiliriz. Getirdiğimiz şey budur. Muhterem Milletvekilleri ümidederim ki, çok hayalperest değil, bilâkis hayali kıt davranmış olduğumuzu zaman bize gösterecektir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Şimdi yine programın içinde, birçok mevzuların ihzar edileceği, birçok mevzuların kısmen icra edileceği, birçok mevzuların tamamen icra edileceği yazılı. Binaenaleyh, priporiteler vardır içerisinde. İhzar da icranın bir parçasıdır, Devlete 10 milyar lira sarf ediyoruz, diyoruz. Farz ediniz ki, 2 sene, 3 sene, 4 sene sonra her ne ise bizim Hükümet devremiz sonunda, bizim Hükümeti bıraktığımız zaman, her şey bitmişti, bu programın içinde. Yeniden hükümet kurulup hükümet meydana gelinceye kadar Devlet daireleri ne yapacak? Oturacaklar mı? Bu itibarla hükümetlerde temadiyet esastır. Bu temadiyete de Hükümet programlarının imkân verebilmesi lâzımdır. Hangi parti gelirse gelsin Türkiye'de köy yolunu, köy suyunu yapmaktan vazgeçecek mi? Sadece birisi daha az, diğeri daha çok yapacak. Artık bu Türkiye'nin bugün vazgeçilmez realitesi haline gelmiştir. Bunu sizler de söylüyorsunuz, bütün tenkid edenler söylüyor. Bütçelerde yine göreceğiz.

Ümidederim ki, bizi, böylesine geniş bulduğunuz bir programın içinde, muayyen bir süre sonra kâfi derecede geniş olmamakla kâfi derecede ufuklu olmamakla itham etmeyesiniz. Kalkınma meselesinde en mühim şey hedeftir. Hedefi mutlak mânada yüksek seçmekte fayda vardır. Çünkü yine Sayın Sözcü arkadaşlarımızın söylediği gibi, bir dairei fâsite kırılacaktır. Nasıl kırılacaktır? Bu kürsüden, hiç kimse gelip de şunu istemiyoruz, demedi. Nedir bizim programımıza koyduğumuz şeyler? Diyoruz ki, köye yol yapalım, köye su götürelim, köye mektep götürelim, köye elektrik götürelim, gübresini daha ucuz verelim, tohum verelim, krediyi düzeltelim, aletini ucuz verelim, öğretmen verelim, topraksız köylüye toprak verelim, esnafa kredi verelim, iş imkânları açalım, sanayileşelim, mektepsiz kalmış, liseyi bitirmiş talebeye yeni üniversite imkânları hazırlıyalım, orman köylüsüne daha iyi şartlar hazırlıyalım. Bütün bunlar Türkiye'de Devletin artık bir belediye sınırları içerisindeki devlet olmaktan çıktığını gösteren delillerdir. Bunların hiçbirisine hiç kimse itiraz etmiyor. Bunlar yapılacaktır. Nasıl yapılacaktır? İşte buraya geliyoruz. Milletçe elele vereceğiz, memleketin bütün

imkânlarını harekete geçireceğiz. Hesaba katamadığımız faktörler vardır, onları da işler hale getireceğiz. Bu faktörlerin en başında, Türk vatandaşının iş gücüne, Türk vatandaşının teşebbüs gücüne ve Türk vatandaşının yaratıcılığına inanmak gelir. (A.P. sıralarından alkışlar) Burada Büyük Atatürk'ün bir paragrafını okumama müsaadelerinizi rica edeceğim. Diyor ki Büyük Atatürk, 1923 Eylül: "Bütün dünyada olduğu gibi, memleketimizde de en başta bulunan mühim işimiz iktisat işidir. Bu işte en yüksek muvaffakiyeti temine çalışmak hayatidir, zaruridir" Bunun için bu işe bütün devlet teşkilâtının yolunu gösteriyor. Bütün yurttaşların ve hepimizin ciddî duygularla alâkalı olmamız lâzımdı. Buyurun Büyük Atatürk'ün o keskin dehasının şaşmaz istikametini... (A.P. sıralarından alkışlar)

Yine bir paragraf daha okumama müsaade buyurunuz: "Millî iktisat yolunda emin olarak ve emniyet vererek katî ve radikal adımlar atarken esas programımızın ilham ettiği umumi tedbirleri tercih etmek en doğru yoldur."

Şu paragraf fevkalâde canlı ve fevkalâde güzeldir. İçtimai heyetimizin bütün iş bölümleri sahiplerini faydalı alâka ile bu yolda elele veriniz, omuz, omuza dayanmış bir hedefe yürüyen samimî yolcular yapmak, Devletin iktisat işinde yorgunluğunu azaltmak ve muvaffakiyet zamanını kısaltmak tek çaredir. (A.P. sıralarından alkışlar ve bravo sesleri) Nasıl başaracağımızın yolunu Büyük Atatürk göstermiştir.

Şimdi müsaade buyursanız bir iki hususa daha temas edeceğim. Bize deniyor ki, enflasyon devri mi geri gelecek? Gelmiyecektir. Çok dikkatli olacağız, fevkalâde dikkatli olacağız.

Enflasyonla bir memleketin kalkındığı görülmemiştir. Gayet ucuz ve gayet basit gayet geçici bir şeydir. Biz hiçbir şekilde enflasyon müdafaası yapamayız. Her kim yaparsa yanlış yapar.

Şimdi bize "yine müsamahalarınıza sığınacağım" "Bu kadar çok şey va'dettiniz" diyen Sayın C.H.P. sözcüsüne bir şeyi hatırlatacağım. Kendilerinin 1965 seçim beyannamelerini dikkatle tetkik ettim, 388 aded vait var.

Binaenaleyh Hükümete gelselerdi gayet tabî ki; kendileri de hacimli bir şey ile geleceklerdi.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye'de bugünkü şartlar içerisinde büyük gayretler istiyen büyük iddialarla yola çıkmaya mecbursunuz. Bu itibarla biz büyük bir gönül ile karşınızdayız. Diyoruz ki, bunları yapalım. Hepiniz de bunlar yapılınsı diyorsunuz. İmkânların ve kaynakların bulunmasında bize yardımcı olacağınızdan eminim.

Bir hususu da burada yine reddetmeye mecburum. Gayet sarîh olarak Sayın C.H.P. sözcüsü, Adalet Partisinin komünizmi yaydığını iddia etti. Bunu tamamiyle reddederim. Bu tamamen yanlış, tamamen haksız bir beyandır. (Adalet Partisi sıralarından bravo sesleri ve alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri sözlerimin sonuna gelmiş bulunuyorum. Uzun saatler sizi, beni dinlemek zahmetine, beni dinlemek meşakkatine mâruz bıraktığım için hepinizden özür dilerim. 14,5 saatte söylenmiş olan hususları 4 saat 45 dakika içinde cevaplandırmak durumu hâsıl oldu. Bu itibarla açık kalmış, cevap bulmamış bazı hususlar varsa (Orta sıralardan "servet beyanı" sesleri) Söyliyeğim servet beyanını.

Muhterem Milletvekilleri, servet beyanının kaldırılacağı seçim beyannamemizde ve Hükümet Programımızda yazılıdır. Servet beyannamesi kaldırılacaktır. (A.P. sıralarından *şiddetli alkışlar ve bravo sesleri*) Adalet Partisi olarak, henüz maliyemizin vergi beyannamelerinin %üçünü kontrol edebildiği bir devirde, servet beyannamesinin vergi ziyamı önlediği kanaatinde değiliz. Bunun için kaldırılacaktır servet beyannamesi. Bunun yerine vergi ziyamı önliyecek daha ilmî tedbirler getirilecektir. Servet beyannamesinin kalkması bir kanun mevzuudur. Bu kanunu getirdiğimiz zaman burada arız ve âmik münakaşa edilecektir. Bu itibarla biz kalkınmamızda vergi ziyamı en şiddetle takibetmek durumundayız. Vergi vermiyen bir memleket olamaz, vergisiz bir devlet yaşıyamaz. Bu itibarla kim diyebilir ki, vergi ziyama müsaade edilsin'? Geliniz hedefleri tam alalım, metotlardaki münakaşamızı hedeflere sıçratmıyalım. (A.P. sıralarından *bravo sesleri, alkışlar*)

Muhterem Milletvekilleri, izahatımı bu noktada tamamlamış bulunuyorum. (C.H.P. sıralarından *"vergi ilânı" sesi*)

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, mütaaddit defa söyledim; sual sormayınız ve Riyasete müracaat etmeden söz alıp konuşmayınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İzahatımı bu noktada tamamlamış bulunuyorum. Şayet, Yüce Meclisinizin itimadına mazhar olursak büyük bir gönülle, büyük bir vatan sevgisi ile büyük bir millet sevgisi ile bu aziz vatana ve bu büyük Türk Milletine hizmet edeceğimizden emin olmanızı rica eder, Cenabı Hakkın bizi bu yolumuzda muvaffak kılmasını temenni eder, hepinizi hürmetle selâmlarım.³² (Adalet Partisi sıralarından *şiddetli ve sürekli alkışlar, "Bravo" sesleri*)

³² *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 1, Birleşim 9, Sayfa 272-314*

1 Şubat 1966 Salı

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in Sıhhi Durumuna ve Amerika'da Bir Müddet Tedavisine Doktorlarca Lüzum Görüldüğüne Dair

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, Yüce Senatonun muhterem üyeleri; huzurunuzda, Sayın Cumhurbaşkanımızın sağlık durumu hakkında izahat vermek üzere gelmiş bulunuyorum.

28 Ocak 1966 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Baştabibinin, Prof. Lütfi Vural'ın gösterdiği lüzum üzerine dokuz öğretim üyesi profesörün dahil olduğu bir konsültasyon neticesinde verilen rapor, aynı gün Saat 17:30 da Hükümete tevdi olunmuştur. Bu raporda, Sayın Cumhurbaşkanımızın Birleşik Amerika'da bir klinikte muayene ve tedavi edilmesine lüzum gösterilmiştir.

Aynı gün saat 18 de toplanan Bakanlar Kurulu durumu tezekkür etmiş ve derhal gereğinin ifasına karar vermiştir. Durum 29 Ocak Cumartesi günü umumi efkâra bir Hükümet tebliği ile duyurulmuştur ve rapor da matbuata intikal ettirilmiştir. 31 Ocak yani dün, Sayın Cumhurbaşkanının hareket etmesi gerekirdi. Sadece Amerika'da mevcut kar fırtınası dolayısıyla bu seyahat 2 Şubat 1966 tarihine tehir edilmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız yarın Birleşik Amerika'ya hareket edecektir. Kendilerine Cenabı Haktan şifalar temenni ederiz. Hepinizi saygı ile selamlarım.³³

³³ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 5, Cilt 32, Birleşim 38, Sayfa 6*

2 Şubat 1966 Çarşamba

Devlet Planlama Teşkilatı 1966 Yılı Bütçesi Nedeniyle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yaptıkları Konuşma

BAŞKAN — Hükümet adına Sayın Başbakan, buyurun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, Yüce senatonun muhterem üyeleri; huzurunuza sadece bir iki hususu tavzih etmiş olmak için geldim.

C.H.P. Grubu adına konuşan Mehmet Pırılı'tın konuşmasında açıklanması gereken hususlardan birincisi şudur: Sayın Pırılı konuşmasının büyük bir kısmını tahsis ettiği 1966 programının geç basılmış olması kritiğini, zannediyorum ki, bir miktar doğru olmyan bir neticeye getirdi. Bir defa şunu kaydetmek lazımdır ki, 1966 yılının bir hususiyeti vardır. Hakikaten 1966 programının hazırlanmasına 1965 senesinin Nisanında başlanmış, Mayıs sonuna kadar projeler tetkik edilmiş ve Temmuz sonuna kadar kıymetlendirme yapılmış ve 26 Ağustos 1965 tarihinde 1966 Programının Yüksek Planlama Kurulu tarafından tetkiki yapılabilir hale gelmiştir. 19 Eylül 1965 tarihinde seçim başlamıştır. Malumunuz olduğu üzere 1965 senesinin 24 Ekimine kadar mevcut olan hükümet dörtlü bir koalisyondur. Bu itibarla 26 Ağustosta başlanan çalışmalar seçimin başlangıç tarihine kadar bitirilememiştir. Esasen bitirilseydi yeni gelen Hükümetin bu çalışmalara yeni bir şekil vermesi gayet tabii idi. Bu sebeple de programa nihai şekli verilmemiştir. Hükümetimiz 11 Kasım 1965 tarihinde güvenoyu aldıktan sonra ilk işi, 1966 programının nihai şeklini alması ve buna göre Anayasaya uygun olarak Kasım ayı sonunda verilecek bütçenin hazırlanıp nihai şekline getirilmesi olmuştur. 1966 programına nihai şekli verilmiş, buna göre 1966 bütçesine de nihai şekli kazandırılmış ve Kasım sonunda bütçe Yüce Meclislere verilmiştir. Şunu belirtmek istiyorum ki, 1966 bütçesi Komisyonunda da arz ettiğim şekilde, 1966 programına göre yapılmıştır. Burada noksan olan cihet nedir? O şudur: 1966 programının basılıp dağıtılamamış olmasıdır. Hakikaten bu basılma işi mumlu kâğıtta yapılmış, altı cilt halinde tutan baskı ameliyesi de vakit almıştır. Bu itibarla ancak bugün huzurunuza getirilebilmiştir. Bunu, seçimin 10 Ekim'de yapılmış olması, seçim sonunda teşekkül eden Hükümetin ancak 11 Kasım'da güven oyu alabilmiş olması; Kasım sonunda da bütçenin verilmesi mecburiyetinin bulunması şeklinde izah etmek mümkündür. Esasen burada kanuni bir icapsızlık yoktur. Çünkü 15'nci madde, 91 sayılı Kanunun 15'nci maddesi yıllık programların Planlama merkez teşkilatınca hazırlanarak, Yüksek Planlama Kuruluna sevk edilir, diyor. Yıllık programlar, bütçelerle iş programlarından evvel hazırlanır. Bütçelerle iş programlarının hazırlanmasında planlama teşkilatının yıllık programlarla kabul edilmiş olan esaslara uyulur. Yani yıllık programların neşredilmesi diye bir şey yok. Bütçeden evvel neşredilir. Neşredilmesi şayanı arzudur. Fakat aslolan mesele yıllık programlara uygun olarak bütçenin yapılmasıdır. 15'nci madde bunu amirdir. Böylece de hareket edilmiştir. Bu hususu belirtmek isterim. Esasen buna benzer bir husus plan yılının ilk devresi olan 1963 yılında da tahaddüs etmiştir ki, Sayın Pırılı konuşmasında bunu belirtmiş bulunuyor. Şimdi Sayın Pırılı konuşmasının bir yerinde 21 Ocak 1966 tarihini Bakanlar Kurulunda bu programın tetkik ve tasdik edildiğini beyan ediyor ki, bu doğru değildir. Sayın Pırılı, gazeteye istinaden beyan ediyor. 21 Ocak 1966 tarihli Bakanlar Kurulu toplantısında bu mevzu konuşulmamıştır. 30 Kasım 1965 tarihi itibarıyla program muteberdir ve 30 Kasımdan evvel programa nihai şekli verilmiştir.

Gazete malumatına istinad ediliyor. Hakikaten gazetede bu malumatı bende gördüm, fakat bu malumat doğru değildir. Bunun üzerine bina edilmiş bulunan muhakemenin de doğru olmayacağı gayet tabiidir. Şimdi burada, acaba Sayın Başbakan programın Senatoya arzında bir sakınca mı görmüştür, deniliyor. Gayet tabii ki, bu mantıkla yani bu suale cevap verebilmek için sakınca görmeye imkân olmadığını söylemek gerekiyor. Yani bir sakınca görülmesi gibi bir şeyin akıldan geçmesini düşünmemek gerekir.

Eninde sonunda bu program basılacaktır, dağıtılacaktır ve bütün senatör ve milletvekillerinin tatviklerine arz edilecektir. Hal böyle olunca, sakınca görülmesini anlamaya imkân olmuyor.

Şimdi 23.12.1965 tarihinde programın bastırılıyor olmasına imkân yoktur deniyor. Yani benim Karma Bütçe Komisyonunda konuştuğum zaman program basılıyor demiştim. Muhterem Senatörler, o tarihte program basılıyordu. Bunu tahkik etmek mümkündür. Bu program Başvekâlet matbaasında basılır. Ne vakit verilmiştir? Diye sorulduğu zaman bunun tahkiki mümkündür. Binaenaleyh, böyle bir mütalaanın üzerine de bir mütalaa bina etmek doğru değildir. Ondan sonra da, o tarihlerde Programın kati şeklini almadığından bahsediliyor. Program o tarihlerde kati şeklini almıştır. Yine bunun izah tarzı da burada izah edildiği tarzda mefruzdur.

Bir husustan daha bahsediliyor, kendilerinin vermiş bulunduğu bir takrire aradan 34 gün geçmiş gündeme alınmış, cevap verilmemiş. Bu hususta kendilerinin gösterdiği hassasiyete hakikaten şükran borçluyum. Böyle bir şey olmuşsa bunu bizim bunu bizim Hükümet olarak Parlamentoya karşı, Parlamentonun murakabesine karşı en ufak bir lakaydimize vermektense bir koordinasyon noksanlığı olarak bir kusur şeklinde bize izafe edilseydi, bunu kabullenmek çok daha kolay olurdu, doğru olurdu. Ve yine bunun altında, eğer bugün kulağımıza nahoş akseden sesler geliyorsa bu misillu hareketlerin aksi sedasıdır deniyor. Tabii ki, bu nahoş akseden seslerin neler olduğunu tahmin etmek imkânından mahrum olduğum için bu hususta mütalaada bulunmayacağım.

Şimdi yine 91 sayılı Kanunun 15'inci maddesi Sayın Pırılı tarafından da burada ileri sürülmüştür. Deniliyor ki, "Programın bütçeden önce yayınlanması 91 sayılı Kanunun 15'inci maddesinin son fıkrası gereğince şarttır" Böyle bir şart yok. Yayınlanması diye bir şart yoktur. Bir şart var bütçe programa uygun olacak. İşte kendisinin de zikrettiği maddeye göre yıllık programlar bütçelerle iş programlarından evvel hazırlanır. Bütçeler ile iş programlarının hazırlanmasında Planlama Teşkilatının yıllık programlarıyla kabul edilmiş olan esaslara uyulur" Bu şartın bu maddeden nasıl çıktığını anlamak imkânsızdır. Yine bu vesile ile programların hakikaten bütçeyle birlikte basılmış olmasına itina ile alaka çektikleri için kendilerine teşekkür ederim.

Benim Bütçe Komisyonunda programın basılmasının gecikmesinde arz ettiğim esbabı mucibe doğrudur. Kendileri diyorlar ki, ben daha evvel plan işlerine bakan Başbakan yardımcısıydım. Maliye Bakanı da eski Maliye Bakanıydı, doğru, ama biz o gün başka türlü mesuliyetler içinde ve icra etmeye mecbur olduğumuz husus bir parti programı ile değil, bir protokolle tesbit edilmiş bir Hükümet içinde vazifeliydik. *(Sağdan Bravo sesleri, alkışlar)* Bu itibarla iki zaman içinde olan mesuliyetleri birbirinden ayırmak lazımdır. *(Bravo sesleri)*

Şimdi burada bir hususu daha münakaşa etmek istiyorum. Bu da şudur: Bu husus zannediyorum ki, Sayın Yıldız tarafından da münakaşa edilmiştir. Plan biçildiği şekilde

giyilmesi gereken bir ceket değildir. Hakikaten öyledir. Planın memleketin şartlarına, icaplarına yeniden çıkan imkânlarla, mevcut gelişmeler ayak uyduracak, fleksibiliteleri haiz olması lazımdır. Böyle olursa plan bir gaye olmaktan kurtulur, bir vasıta olur. Memleketin mamur ve müreffeh olmasının vasıtası olur. Aksi halde plan bir gaye olursa memleketin mamur ve müreffeh olması bir kenara itilmiş olur. Plan dar bir ceket değildirken maksadınız budur. Bunu hiçbir şekilde, planın yapılıp bir kenara konulması ve bunun icaplarının dışında da hareket edilmesi şeklinde anlamak doğru değildir.

Şimdi mühim addettiğim bir husus daha var. Bu husus zaman zaman münakaşa mevzuu olmuştur, olmakta da bir müddet devam edecektir. Yanlış anlaşılan hususlardan biridir. Bana sorulan soru şu: Devlet Planlama Dairesi ile Hükümet arasında ihtilaf olduğu söyleniyor, ne dersiniz? Ben de buna şöyle cevap vermişim: Devlet bünyesindeki daireler ile Hükümet arasında ihtilaf söz konusu olamaz. Zannedirim verdiğim cevap doğrudur, yani Hükümetle Devlet daireleri arasında ihtilaf olursa bu Hükümet değil bir kaos olur. Devam etmişim, Hükümet emri verir bu emri alan daire bunu yerine getirecektir. Bu da doğrudur. Bu her daire için doğrudur. Planlama da dahil bütün daireler için doğrudur. Yani biz kumanda zincirimizde, sevk ve idarenin en birinci kaidesi olan kumanda zincirimizde birtakım yeni yeni kumanda kademeleri yaratıp bu zinciri bozarsak bu devleti nasıl idare edeceğiz?

Şimdi iki şeyi bir birinden ayırmak lazımdır. Kanun maddesine de geleceğim. Bir defa sevk ve idare zaviyesinden ayırmak lazımdır. Kanun zaviyesinden ayırmak lazımdır. Zannedirim iki şey karıştırılıyor. Bunlardan birisi siyasi mesuliyettir. Diğeri de administration'un yüklenmiş olduğu teknik mesuliyettir.

Yüce Senato'nun muhterem üyeleri, siyasî heyetler siyasi mesuliyetlerini ancak kendi kararlarının neticesinden alırlar. Yani kendisi karar vermeyen bir siyasi heyet başka bir heyeti, teknik heyetin kararını tasdik etmiş ise siyasi heyet bundan mesul olur. Bu kararı tasdik etme keyfiyeti, usulden olmaz. Yani siyasi heyetler karar tasdik ederken takdir haklarını kullanmak mecburiyetindedirler. Siyasi heyetlerin sorumlu oldukları amme efkârı halk oyu seçim zamanında halkın karşısına çıkma durumu Parlamentolar, Parlamentolarda siyasi heyetler, bunu idari ve teknik heyetler yaptı, biz de bunu kabul ettik, karşımıza getirdik demeleri mümkün değildir. Nitekim, bende Muhterem Senatamızın plan mevzuunda Hükümet icraatı konusunda soracağınız suale, biz bunu bilmiyoruz, Planlama Dairesi böyle yapmış, biz de tasdik ettik, dersem sizin güveninizi kaybederiz. Şimdi, burada mesele gayet tabiidir ki, böyle olacaktır. Yani siyasi heyetler mesul oldukları her kararı kendileri vermek durumundadırlar. Bu demek değildir ki, Planlama Dairesini veya başka bir daireyi bir kenara atınız, oturup kendiniz plan yapınız. Bu da değildir. Buna maddeten imkân da yoktur. Bu idare hayatında her gün cereyan eden muamelelerden birisidir. Yani bir teşrii mesai ve koordinasyon meselesidir. Esasen kanun da böyledir ve böyle olunca doğrusunu isterseniz filan idare ile Hükümet arasında bir ihtilaf var mıdır şeklindeki, sualleri yadırgamak lazımdır. Şayet yadırgamazsak bu, devletin tecezzisi demektir. Bu şekilde Devlet idare etmeye imkân yoktur. Yani Devlet içinde birtakım yeni devletler yaratırsak o zaman ne siyasi kuvveti müessir hale getirme imkânı olur, nede Hükümetler idare etme imkânı vardır.

Şimdi kanuna bakalım, kanun ne diyor. Planın hazırlanması, 10'ncu maddeden başlıyor. 12'nci madde: "Başbakan, Bakanlar Kurulunun tasvibettiği esaslar dahilinde,

uzun vadeli ve yıllık planların hazırlanması hususunda, Planlama Müsteşarlığına direktif verir. Planlama Teşkilatı ilk olarak uzun vadeli planı hazırlar. “Yani direktif gayet tabii Hükümetindir. Şimdi burada bir hususu daha kaydetmek isterim, o da şudur: Hükümet planı hazırlayıp geliyor. Meclislere, bunu aynen geçirmeye mecbursunuz, bunu ben hazırladım, binaenaleyh, aynen geçirmeye mecbursunuz, siz Meclis olarak siyasi heyetsiniz, planı bilmezsiniz demiyor ki, getirdiğini Meclisler münakaşa ediyor, siyasi bir heyet olarak, plana nihai şeklini veriyor, tasdik ediyor, Beş Yıllık Plan meydana çıkıyor, aynı şekilde Hükümetin hiçbir dairesi biz teknik daireyiz, siz siyasi heyetsiniz, bizim yaptığımız şeyi aynen Meclislere getirmeye, müdafaa etmeye mecbursunuz demiyor, diyemez. Çünkü böyle bir şey düşünülemez. Bunlar mütemediyen birbirine karıştırılıyor. Geliniz bu münakaşayı bir yere bağlayalım. Her meselede olduğu gibi, plan meselesi de hiçbir şekilde diğerlerinden farklı değildir. Plan meselesinde teknik daire olan Planlama Dairesi planla ilgili bütün hazırlıkları yapar, zaman zaman direktif alır. Plana nihai şeklini verir, Yüksek Planlama Kuruluna gider. Yüksek Planlama Kurulu bunu tetkik eder, gerekli değişiklikleri yapar, plan Hükümete gider. Bu yıllık programsa Hükümet gerekli değişiklikleri yapar, nihai şeklini alır. Yıllık program değilse beş yıllık plansa veya beş yıllık planda değişikliği icabettiriyorsa aynı mekanizma ile Meclislere gelinir. Meclisler bunu tetkik eder, tashih eder, tasvip eder, nihai şeklini alır. Siyasi kuvvetle idarenin zaman zaman birbirine karıştığı görülmektedir ki, bu acaba siyasi kuvvet bir şeyi yanlış mı yapar korkusundan gelmektedir. Böyle bir korku Devlet hayatını felce uğratan bir korkudur. Bu hususu hassaten belirtmek isterim.

Bu Sayın Pırılı'nın izahettiği şekilde veya anladığı tarzda değildir, benim izah ettiğim şekildedir. Esasen Sayın Pırılı da bunu söyledikten sonra şöyle diyor: 91 sayılı Kanunun ikinci maddesini alıyor. Kendisi aynen okudu; gayet dikkatle dinledim. Şöyle diyor: Planlama Teşkilatının maddelerini okumadı. Hükümete yardımcı olma, müşavirlik yapmak kısa vadeli planları hazırlamak, tavsiyelerde bulunmak bunlar, aslında, müşavirlik fonksiyonu nihai bir fonksiyon değildir. Yani karar vermek mevkiinde olan kimse müşavirin dediğini aynen tutmak mecburiyetinde değildir. Müşavir iyi ise karar mekanizmasına iyi yardımcı olur ve tavsiyelerinin çoğu tutulur, iyi müşavir değilse ki, idare hayatından gelen bunu çok iyi bilirler verdiği tavsiyelerin ancak bir cüzü tutulur, büyük bir kısmı tutulmaz. Müşavere fonksiyonu böyledir.

Şimdi bunun müşaverede karar veren kademeyi bağlayan bir durumu yoktur. Bu hususu böylece belirtmekte fayda buldum. Çünkü zaman zaman çok yanlış bilhassa dışarıda, münakaşalar yapılıyor. Bunun bir kısım inikasını da Sayın Pırılı'nın mütalaaları içinde buldum. Zabıtlara böyle geçmesine gönlüm razı olmadığı için gecenin geç saatinde sizin vaktinizi aldım.

Diğer hususlar Maliye Bakanının izahları içinde vardır. Sadece bir hususa daha dokunmak isterim. 91 sayılı Kanunun 15'nci maddesinin son fıkrası hükmü ihlal edilmiştir, deniliyor. Böyle bir ihlal mevzu bahis değildir. Bir bakımdan da Anayasanın 41 ve 129'ncu maddeleri de ihlal edilmiştir, deniliyor. Böyle bir ihlal de mevzu bahis değildir. Acaba hangi bakımdan ihlal edilmiştir bu. Anayasanın 41 ve 129 maddeleri? Bunu anlamaya da imkân yoktur. Her fırsatta Anayasamızın muayyen bir maddesinin ihlal edildiğini ortaya atmak, hakikaten Anayasamızın ihlal edilmesi keyfiyetini çok çok kullanmak, kanaatimce Anayasayı lüzumsuz yere çok kullanmaktan ibarettir. Fikirlerimizi destekleyecek başka şeyler bulabiliriz. Her defasında Anayasanın şurası

ihlal edilmiştir demek, aşağı yukarı Türkiye’de herkesi Anayasa müfessiri haline getirmek gibi bir durumun içine itmek oluyor. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Bu itibarla hakikaten gönül isterki, bu gibi iddialar biraz daha, hele teknik olan bu mevzularda biraz daha az yapılsın. Tabii ki, hiç bir şekilde mütalaam Sayın Senatörün söz ve fikir hürriyetiyle bir çelişme halinde değildir.

Şimdi bir iki diğer hususa temas edeceğim.

Sayın Demir’in çok kere dinlediğim mütalaaları içinde rastladığım iki hususa dokunacağım. Bunlardan birisi, Sayın Demir konuşmasının başında da dediler ki, “Bugün üstün olan memleketler varsa, bu üstünlüklerini plan ve programa borçludurlar” bu, bir defa hür demokratik memleketlerde, bugün kalkınmış olan memleketlerde doğru değildir. Yani kalkınmış olan memleketlerin, hür demokratik memleketlerin kalkınması bugünkü anladığımız manada plan dönemleriyle yapılmamıştır. Bu sebeple bunun bir misali de yoktur. Ne İngiltere, ne de Amerika, ne Fransa ne Almanya, hatta ne de İtalya kalkınmaları ve bugünkü seviyeye erişmeleri planla olmamıştır.

Esasen kalkınma, 1945 yıllarında İkinci Dünya Harbinden sonra kalkınma, bir dünya meselesi haline gelmiş, kaynakların en iyi şekilde kullanılmasını yine kalkınmış memleketlerin iktisatçıları bir plan konsepsiyonu ile plan mefhumuna, plan metoduna bağlamışlardır. Binaenaleyh, plan kalkınmış memleketlerin metodu olarak değil, bugün kalkınmamış memleketlerin kalkınmaları için ortaya konmuş bir metottur.

Bundan dönerek de kalkınmış memleketlerde dahi bugün daha ileri gitmek için değişik şümulde planlamalardan istifade edilmektedir. Bunu da kaydetmek isterim? Yalnız plana bağlanan ümidin ve beyanı şümullendirmek için yapıldığını zannettiğim bu hususun zabıtlara geçerken tashih edilmesi gerektiği kanısında olduğum için bu açıklamayı yapıyorum.

İkinci noktaya gelince; Sayın Demir bölge planlamalarından bahis buyurdular. Sayın Demir’in üzerinde durduğu mevzu yani memleketimizde kalkınmamış bölgelerin biran evvel kalkındırılması arzusundan ileri geldiğini tahmin ettiğim fikre ancak hürmet ederim. Fakat yine bizim Anayasamızın planla ilgili maddelerinin gerekçelerine baktığımız zaman, Kurucu Meclis gerekçelerinde bizim Anayasamızın planı bütün ve milli bir plan olarak aldığını görüyoruz. Binaenaleyh, bölge planlarının yapılamayacağını da sarahaten bizim Anayasamızın müzakerelerindeki gerekçede bulmak mümkündür. İyi hatırlıyorum, gerekçede şöyle bir kayıt vardır. Bizim planımız İtalya’nın Vanonip Planı gibi bölgesel planlamaları içine almaz, der. Sadece bölgesel planlamaları yapılır. Ama bu planlama da umumi topyekûn planın hazırlığına medar olsun diye yapılır. Yoksa, kaynakları topyekûn, imkânları topyekûn, ihtiyaçları topyekûn düşünmeye, kaynaklarımızı içtimai zaruretler bakımından en çok mustar vaziyette bulunduğumuz hususlara ve iktisadi imkânlar bakımından da en çabuk ve en çok randıman verecek istikametlere yöneltmek icabeder. Esasen plancılığın da en mühim hususiyeti priorite, rüçhan hakkı dediğimiz imkânların hakkı rüçhan kaidesine göre kullanılması ile yeni yeni imkânların daha çabuk yaratılması meselesi dediğimiz bu noktaya gelir ruhu. Şimdi az gelişmiş bölgeler mevzuunda Sayın Demir’in söylediği hususlarla mutabıkım. Yani az gelişmiş bölgelerin dert ve ıstıraplarını Sayın Demir muhtelif vesilelerle bu kürsüden ifade etmişlerdir. Hakikaten kendileri bu ıstırapı çok güzel dillendirmişlerdir. Bu ıstırapı bilmemeye ve paylaşmamaya imkân yoktur. (*Bravo sesleri, şiddetli alkışlar*)

Sadece Türkiye’de bir vakıa daha vardır ki, az gelişmiş bölgelerimiz sadece Doğu ve Güney - Doğu illerimizde değildir.

Türkiye’de ıstırapları ve dertleri çeşit çeşit olan ve birbirinden kötü olan yerler vardır. Bunlar şümul meselesidir. Bugün bir orman köylüsü meselesi vardır ki, Türkiye’de az gelişmiş bölgelerde bu sefaleti bulmanın imkânı yoktur. Bolu’nun güzelim ormanları içerisinde bir Yiğilcek kazası vardır ki, burada vatandaş hala başının altına ağaç dalı koyarak yatmaktadır. Yine Torosların Taşkent’inde, Hadim’inde birçok yerlerinde Sütçülerinde yine aynı şekilde birtakım sıkıntılarıyla karşı karşıya bulunmaktayız. Şunu demek istiyorum ki, Türkiye’de az gelişmiş olma sıkıntı ve zaruretlerin içinde olma, bir bölge meselesinin dışındadır. Ama yaygın olduğu yerler vardır. Hakikaten Doğu ve Güney - Doğu bölgelerimizde çok kısa zamanda el konulması zaruri olan meseleler vardır. Bunlara el konulması zaruretinde Sayın Demir’le beraberim. Sadece bu hususu belirtmek istedim.

Yine bir hususu belirteyim ki, Doğu’nun enfastrüktür tesisleri bugün memleketimizin başka bölgelerinde, başka yerlerinde yoktur. Mesela, yine Batı-Karadeniz bölgesini ele alalım. Bugün Ankara’dan Karadeniz’e gidemezsiniz, Muhterem Senatörler. Zonguldak’a kış aylarında 12 saatte, yaz aylarında 7 saatten aşağı gidemezsiniz, lastiğiniz eskir, otomobiliniz parçalanır. Kastamonu’dan denize inemezsiniz. Sinop’a gidemezsiniz. Ama Diyarbakır’dan Van’a hem Van Gölünün üstünden, hem Van gölünün altından gidersiniz. Bugün Hakkâri’ye de gidersiniz. Bu çok şayanı memnuniyet bir şeydir. Aslında yol gitmeyen belde o memleketin malı değildir. *(Bravo sesleri, şiddetli alkışlar)* Sırf bir misal olarak veriyorum. Yine bugün Muğla-Antalya arasında kalan bir kesim vardır. Afyon’dan Akdeniz’e bir ve Afyon’dan Ege Denizine bir amut indirildiği zaman arada husule gelen bölge, burada Kaş ve Kalkan mıntıkaları vardır ki, hakikaten ıstırap verir. Böyle bir yeri Muş’ta, Iğdır’da, Kars’ta bulmanıza imkân yoktur. Bu mıntikalara artık bir şey yapılmasını demiyorum. Hayır. Bu mıntikalara daha çok şey yapalım. Ama meselemiz şümuldür. Meselemiz mıntıkavi olmaktan ziyade bütün Türkiye’nin değişik yerlerinde, değişik veçheler alan bir meseledir.

Sayın Baysoy, Artırma Eksiltme Kanununun ıslahı lüzumundan bahsettiler. Muhterem Senatörler, kalkınma planının geçen üç senelik devresi bize çok şeyler öğretmiştir. Bu üç senelik devrede yatırımların muvaffakiyetle yapıldığı iddia olunamaz. Yatırımlarda büyük aksamalar vardır. Tedbirler, çareler aktif bir şekilde tatbik edilmezse yatırımlarda yine büyük aksamalar olmaya devam edecektir. Bu tedbirler meyanında Devlet İhale sisteminin düzeltilmesi mühim bir yer işgal eder. Bu bakımdan Sayın Baysoy’un üzerine parmak bastığı Devlet İhale Kanunu meselesinde büyük bir hakikat payı vardır. Devlet İhale Kanunu 1937 senesinde çıkarılmıştır. Bu ihale kanununda idareye yetki aşağı - yukarı hiç tanınmamıştır. Yani suiistimal esas alınmış, buna göre yazılmış bir kanundur. İş esas alınıp yazılmış bir kanun değildir. Bu zihniyetle kalkınmamıza imkân yoktur, Muhterem Senatörler. İmkân yoktur buna, yani mutlaka salahiyet verdiğiniz adamlara, idareye güvenmemiz lazımdır, aksi halde hiçbir şey yapmamak daha doğru olmaktadır. Nitekim böyle olmaktadır. Bu kanunun tatbikatından doğan birçok şeyleri gecenin bu geç saatinde sayacak değilim. Yalnız şurasını söylemek isterim ki, Hükümete geldiğimiz ilk günden itibaren bu konuya önemle el koyduk. Esasen bu mevzu üzerinde de on senedir emek sarfedilmiştir. Bu kanun üzerinde 1954 ten beri mesai sarf edilmiştir. Bir yerlere kadar gelinmiş ve sonra dönülmüştür. Hükümetimiz, programına göre en son

revizyonlarını yaparak çok kısa bir zaman içerisinde İhale Kanunu tasarısını Meclislere getirecek ve meclislerde bu konunun biran evvel kanuniyet kasbetmesi hususunda sizlerden ricada bulunacaktır.

Sayın Baysoy bir yağ meselesine temas ettiler. Hakikaten Ordu'da bir soya yağı fabrikası vardır, onbin tonluktur, Küçük bir fabrikadır. Muhterem Senatörler, Türkiye'nin yağ ihtiyacı 140 bin tondur. Türkiye senede 30 milyon dolarlık yağ ithal ediyor. 80 bin tonu kendisi çıkarmaktadır, 60 bin tonu da dışarıdan temin etmek mecburiyetindedir. Ve buna 30 milyon Dolar ödemektedir. Bu, Türkiye gibi bir ziraat memleketi için çok mühim bir meblağdır. Türkiye yağ sanayiini ve yağ ziraatini ihya etmek mecburiyetindedir. Nüfus artıyor, istihsal hemen hemen aynı seviyede kalıyor ve her sene daha çok yağ ithal etmek mecburiyetinde kalıyoruz. Ve onun içindir ki; Türkiye zirai mahsulleri bakımından kendi kendine yeten bir memleket haline gelmeye doğru giderken halletmeye mecbur bulunduğu en mühim zirai mahsullerden birisi yağdır.

Bu itibarla yağlı tohumların ekimini teşvik yağlı tohum sanayiini teşvik Türkiye'nin kalkınmasının bir numaralı meselelerinden birisidir. Sayın Baysoy bu meseleye temas ettiği için kendisine teşekkür ederim. Hassasiyetle üzerinde duruyoruz.

Sayın Eyidoğan'ın hakikaten çok güzel vaz ettiği birçok hususlarla iştirak halinde olmamaya imkân yok. Ben sadece bir hususa temas edeceğim. Karabük'te kurulmuş bulunan Demir-Çelik fabrikamız, ki memleketimizde kurulan ilk demir ve çelik fabrikasıdır. 1937 senesinde kurulmuştur. O zaman Türkiye'de demirin mevcudiyeti nazara alınmadan kurulmuş, yani demirin mevcudiyeti bilinmeden kurulmuştur. Askeri icaplar sebebiyle de sahilde kurulması yerine içeride kurulmuştur. Bugün askeri icaplar değişmiştir. Kömür mintakası olması sebebiyle de Karabük'te kurulmuştur. Sonradan Sivas-Erzurum hattı yapılırken, Türkiye'de birçok şeyler tesadüfler halinde önümüze çıkar, tesadüfen Çetinkaya madeninin yaralamalarının içinden geçerken bunun normal taştan farklı olduğu, çok yüksek tenörlü demir olduğunun farkına varılmıştır ve o sebeple de senelerden beri 1000 kilometrelik bir yoldan demiryolu nakliyesi ile demiri getiririz. Bu yüzden de bizim demir fiyatlarımız pahalıdır. Normal olarak Avrupa'da demir satış fiyatı 80-100 kuruş iken, bizde 150-180 kuruş arasındadır.

Hakikaten bu yolun kısaltılması, daha ekonomik taşıma imkânlarının bulunması üzerinde hassasiyetle durulmaya değer bir mevzudur. Şayet Karabük Fabrikasını bilançolarında kâr görünüyorsa bunu Devlet Demiryollarının günde 1 milyon zararına mahsup etmek lazım gelir. Şayet Devlet Demiryolları navlunu artırırsanız bu kâr ortadan kalkar demek istiyorum. Binaenaleyh, bu Devlet Demiryolları meselesi üzerinde, bu İkinci Beş Yıllık Planda hassasiyetle duracağımız beyan etmek isterim. Maruzatımı burada bitireceğim. Hepinizi hürmetle selamlarım. *(Sürekli ve şiddetli şiddetli alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Başbakan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL — Sayın Başkan, Muhterem Senatörler; huzurunuzu işgal ettiğim için özür dilerim. Sadece bir hususu teyiden arz etmek isterim ki, 1966 programı 1966 bütçesinden evvel hazırlanmıştır. Ve 30 Kasım 1965 tarihinde bağlanmış olan bütçe 1966 programına göre bağlanmıştır. Bu hususları Planlama dairesinin resmi kayıtları açıktır. Başbakanlık matbaası açıktır. Karine ile çıkarmak yerine Sayın Pırılı'ta buralardan tahkik etmesini telkin ederim. Kendisine her türlü malumat verilecektir. Her türlü dosyalar açılacaktır.

Şimdi ikinci husus, şudur ki; aynen kendi yazısından okuyacağım, aynen de okudular, zabıtlara geçmiştir.

“Programın bütçeden önce yayınlanması 91 sayılı Kanunun 15’nci maddesinin son fıkrası gereğince şarttır” Böyle bir şart yoktur. 91 sayılı Kanunun 15’nci maddesinde. Çünkü 91 sayılı Kanunun 15’nci maddesinde sadece programın bütçenin programa göre yapılması şartı vardır. Yayınlanması şartı yoktur. Hemen bunun altında da, kendisi yazmışlar zaten, maddeyi aynen okuyalım diyor. Yıllık programlar, bütçeler ve iş programlarından evvel hazırlanır. Planlama Dairesinin Yıllık programlarıyla kabul edilmiş olan esaslara uyulur” Buna da uyulmuştur. Binaenaleyh, bununla bu maddeden, bu manayı çıkarmaya imkân yoktur, kendisinin çıkardığı manayı ve bu çıkarılan manaya göre de Anayasanın 41 ve 129’ncü maddelerinin ihlal edilmiş olmasına imkân yoktur. 41 ve 129’uncü maddeler şunlardır:

“İktisadi ve sosyal hayatın düzeni: İktisadi ve sosyal hayat plana göre yapılmaktadır. Plansız bir düzen içerisinde değiliz. İktisadi ve sosyal hayat, adalet, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla göre düzenlenir.”

41’nci madde: “İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; bu maksatla, millî tasarrufu artırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma planlarını yapmak Devletin ödevidir.”

1966 programı 1’nci 5 Yıllık Planın bütün gayelerine stratejisine yatırım dilimlerine uygun olarak hazırlanmış. 1 aydan fazla Karma Komisyonunda tetkik edilmiş ve bu uygunluk da tesbit edilmiştir. Bu itibarla bunun neresinin ihlal edildiğini anlamaya imkân yoktur. Böyle bir ihlal keyfiyeti mevzuubahis değildir. Bunu Anayasa üzerindeki hassasiyetimize, plan üzerindeki hassasiyetimize bu beyanlarımı, bağışlayacağınızı tahmin ederim. Hürmetlerimle.³⁴ (Alkışlar)

³⁴ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 5, Cilt 32, Birleşim 39, Sayfa 195-200,201-202*

16 Şubat 1966 Salı

1966 Yılı Devlet Planlama Teşkilatı 1966 Yılı Bütçe Görüşmeleri Nedeniyle

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlar yeterlik önergesi gelmiştir.

Buyurun Sayın Başbakan. *(Başbakan Süleyman Demirel alkışlar arasında kürsüye geldi)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Muhterem Başkan, Muhterem Milletvekilleri;

Gecenin bu saatinde sabrınızı tüketmemeğe gayret ederek Devlet Planlama Dairesi Bütçesi dolayısıyla yapılmış bulunan konuşmalara ve bugün sabahtan bu saate kadar yapılmış olup da tavzihi gereken bir, iki diğer hususa temas edeceğim. Bu maksatla huzurunuzda gelmiş bulunuyorum. Sözlerime başlarken hepinizi hürmetle selamlarım. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Bugün bu salonda plan mevzuu ile yapılmış bulunan görüşmeler hakikaten birçok hususları vuzuha kavuşturmuş ve muhalefete mensup Sayın sözcülerin kendi partilerinin görüşlerini izahlarından birçok şeyler öğrenmiş ve bundan sonra yapılabilecek birtakım lüzumsuz münakaşaları önleyici derecede güzel fikirler ortaya çıkmıştır. Bu itibarla serd edilen mütalaalara önümüzdeki aylar ve yıllar zarfındaki faaliyetlerimizde serd edilen mütalaaların bize yardımcı olacağını belirtmek isterim. Bu arada Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü hakikaten Cumhuriyet Halk Partisinin bizce bilinmiyen birtakım görüşlerini dillendirmek suretiyle plan mevzuundaki, iktisadi kalkınma mevzuundaki parti görüşlerini vuzuha kavuşturdu.

Bununla şu kaydetmek isterim ki, gayet tabiidir ki, Adalet Partisiyle diğer siyasi teşekküllerin ve bu arada Cumhuriyet Halk Partisinin ve Türkiye İşçi Partisinin görüşleri arasında derin farklar vardır. Ama bu farkların dahi belirmiş olması birbirimizi anlamak bakımından birbirimizin söylediklerini yanlış manada tefsir etmemek bakımından faydalı olmuştur.

Ben burada doktriner bir münakaşayı, uzun saatler alacak bir münakaşayı yapacak değilim. Çünkü vaktin müsaadesi böyle bir münakaşa için yoktur.

Kanaatimizce Türkiye'nin iktisadi kalkınmasının en mühim meselesi istihstaldır. İstihsal ise yatırıma dayanır, yatırım ise mutlak bir manada tasarrufa dayanır. Bu gayet basit bir iktisat kaidesidir ve bunu hiç kimsenin cerhetmesine veya değiştirmesine imkân yoktur.

Bizim, Adalet Partisi olarak, iktisadi görüşümüz defaatle izah edilmiştir. Yalnız Türkiye'de yüksek bir istihsal seviyesine ulaşabilmek için mutlaka kaynakları en iyi şekilde kullanmaya mecbur olduğumuzu, esasen kaynaklarımızın kıt olduğunu, bu kaynakları israf etmemek mecburiyetinde bulunduğumuzu birinci prensibolarak serd etmek gerekir. İkinci prensibolarak hususi teşebbüsü olsun ki-onun münakaşasını biraz sonra yapacağım-Devlet teşebbüsü olsun, her teşebbüs istihsal zaviyesinden karlılık zaviyesinden, kaynak yaratma zaviyesinden kendi kendisini müdafaa etmek mecburiyetindedir. Ve müstahsil olmak mecburiyetindedir, yaratıcı olmak mecburiyetindedir.

Burada birinci prensibe döndüğümüz zaman kaynakların en iyi şekilde kullanılması meselesi ile karşı karşıya kalıyoruz ki, kaynakların en iyi şekilde kullanılması bizi hakkı ruçhana, en iyi sahalara yatırım yapılmasına ve netice itibariyle bir plan fikrine götürüyor. Esasen bugün memnuniyetle kaydetmek lazımdır ki, geçen sene bütçe müzakereleri dolayısıyla, daha sonra seçim platformunda muhtelif yollarla yapılmış bulunan münakaşaların bittiğini görüyoruz. Plan lazım mıdır, değil midir, kalkınma planla mı olmalı plansız mı olmalı gibi bu gibi münakaşalar yapıla gelmiştir, Anayasanın sarıh maddelerine rağmen. Ama yine memnuniyetle kaydedeyim ki, bu akşam bu gibi mütalaaların tekrarlanmamasından hakikaten haz duyduk.

Bizim iktisadî anlayışımızda plan bir metottur, plan bir gaye değildir. Bunu mütaaddit kereler tekrarladım, yine de tekrarlamıya mecburum. Plan, kaynakları en iyi kullanarak bir an evvel iktisadî refaha milletçe erişmemizin bir metodudur. Planı bir nevi gaye haleni getirdiğimiz zaman esas gaye olan kalkınma ortadan kalkar. O zaman hakikaten kısır çekişmelerin içine gireriz. Yine bugünkü konuşmalarda, meselenin böyle vaz'edilmeyip meselenin bizim dediğimiz şekilde vaz'edilmesinden de ayrıca memnuluk duyduk.

Şimdi C.H.P.'nin Sayın sözcüsü, az gelişmiş memleketleri tarif ettiler. Bu tarif türlü çeşitli yapılabilir. Kendilerinin aldığı tarif üzerinden de yürürsek hakikaten millî tasarrufun yaratılması ve yaratılmış bulunan tasarrufun toplumsal önceliklere uygun yatırım sahalarına yöneltilmesi prensip itibariyle doğrudur. Yalnız kendileriyle ayrıldığımız nokta, millî tasarrufu yaratılmasında cebri tasarruf dediğimiz vergi sisteminde nereye kadar gideceğiz, özel teşebbüse ne kadarını bırakacağız ve yine kendileriyle ayrıldığımız nokta toplumsal önceliklere uygun yatırım sahalarının seçilmesinde Devlet mi daha çok muvaffak olabilir, yoksa özel teşebbüs mü daha çok muvaffak olabilir? Bu noktalarda bizimle C.H.P. arasında geniş görüş ayrılıkları vardır.

Gayet tabiidir ki, 1961 Anayasası ile kalkınma Devlete bir vazife olarak verilmiştir. Bunda hiç kimsenin şüphesi olmasın. Yalnız Anayasada kalkınmanın şekli tarif edilmemiş ve kalkınma metotlarının şümülü hiçbir şekilde tayin edilmemiştir. Devlete sadece kalkınma, devletin vazifeleri arasında verilmiştir. Şimdi bütün mesele, yatırım yapabilmek için sermaye terakümünü cebri tasarrufu yaptığınız zaman bizim görüşümüze göre cebri tasarruf sınırını öyle bir noktada tutmak lazımdır ki, o noktayı geçtiğimiz zaman yapabileceğiniz tasarruflar azalması. Yani memleketin hayat damarlarını kurutacak kadar cebri tasarrufu ileriye götürmemek lazım. Bizim görüşümüz budur. İkinci meselede ise, toplumsal önceliklere uygun yatırım sahalarını yöneltmek meselesinde kendi görüşlerindeki devletçilik anlayışını, -ki, biraz sonra mütalaamda arz edeceğim-devletçilik anlayışlarında bu şekilde yaratılmış kaynakları, cebri tasarruf sayesinde yaratılmış kaynakları veyahut da başka şekilde yaratılmış, devletin eline geçmemiş kaynakları en iyi şekilde nasıl kullanabiliriz. Eğer cebri tasarruf şekliyle yaratılmış kaynaklar devlet eliyle kullanılmak durumunda ise burada teşebbüs daha çok Devlet memurlarının elinde olur. Yani müteşebbis olarak karşımızda fert değil Devlet memurları vardır. Keza bu paraların sarfında müteşebbis değil, yine karşımızda Devlet memurları vardır.

Bu itibarla gerek teşebbüs sahalarının seçilmesi, gerekse teşebbüs sahalarının seçilmesindeki muvaffakiyet, gerekse paraların israf edilmeden kullanılması, lükse

kaçılmadan kullanılması, daha az masrafla daha çok istihsal ve daha çok istihdam imkânlarının yaratılması meseleleri kabili münakaşadır. İşte biz diyoruz ki, bu hususlarda fert Devlete nazaran, Devletin memuruna nazaran daha muvaffaktır. Böyle olagelmıştır ve bizim özel teşebbüse ağırlık verilir dediğimiz nokta burada başlıyor. Şunu hemen kaydetmek lazımdır ki, özel teşebbüs dediğimiz zaman hiç kimsenin aklına bir avuç sanayici, bir avuç tüccar, bir avuç memleketin ileri gelen teşebbüs erbabı gelmemelidir.

Bizim özel teşebbüs anlayışımız, ki bu çok kere yanlış şekilde kullanılıyor, teşebbüs kabiliyeti olan, zekâsı olan enerjisi olan, cesareti olan çalışma gücü olan herkese aittir; yani fakire zengin olma imkânının açık olması demektir. Şayet özel teşebbüs, esasına dayanan ekonomilere bakarsak dünyanın her tarafında da sıfırdan başlayıp hakikaten istihsal imkânı, istihdam imkânını yaratan birçok teşebbüsleri görürüz. Bizim özel teşebbüs anlayışımız budur. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Şimdi enfastrüktür, gayet tabiidir ki, bizim memleketimizin şartlarında, hatta bizim memleketimizin şartlarından çok daha iyi olan memleketlerde Devlet tarafından yapılmak mecburiyetindedir. Esasen enfastrüktür olmadıkça yatırım olmasına imkân yoktur, sanayileşmeye imkân yoktur, madenlerin açılmasına imkân yoktur. Enfastrüktür hemen hemen dünyanın belli başlı memleketlerinde, bütün Batı memleketlerinde dahi, çok kere Devletin vazifesi arasında mütalaa edilmiştir. Enfastrüktür dediğiniz zaman bilhassa münakale ve muhabere imkânlarından bahsediyorum. Münakale imkânları içinde yolların inkişaf ettirilmesi, limanların inkişaf ettirilmesi, hava meydanlarının inkişaf ettirilmesi, iskele ve barınakların inkişaf ettirilmesi, demiryollarının inşa ve inkişaf ettirilmesi enfastrüktürün belkemiğini teşkil eder. Enfastrüktürde ikinci mühim kademe; enerji tesisleridir ki, dünyanın birçok memleketlerinde de yine enerji tesislerinin kamu hizmeti olarak, bir amme hizmeti olarak devletler tarafından ele alındığını görüyoruz. Bazı memleketlerde bunun yarı yarıya olduğunu görüyoruz. Bazı memleketlerde ise, -pek az memlekette diyebileceğim-büyük kısmını özel sektörde, daha ufak bir diliminin kamu sektöründe olduğunu görüyoruz. Ama bizim memleketimizin şartları için enerjinin de yine geniş çapta devlet eliyle yapılması zarureti vardır.

Şimdi ikinci kısma gelince; C.H.P'nin Sayın sözcüsünün "bellibaşlı talepler" dediği, ekonominin tepeleri dediği ağır sanayi belli başlı maddeler petrolün mutlaka Devletin elinde bulunması esastır şartını koydular. Kendi görüşleridir. Biz bunda tam mutabık değiliz şu şekilde tamamen mutabık değiliz, esas hedef bunların devlet elinde bulunması değil, esas hedef bunların yapılması, iktisadi imkânları çıkması, istihdam imkânları çıkması, memleketin ileriye doğru gitmesidir. Şayet fertler bunlardan bazılarını yapıyorlarsa teker teker veya müçtemian bundan da kaçmamak lazımdır. Çünkü esas hedef Devleti muayyen bir fonksiyon içinde görmek değil, Devleti memlekete refah getirir bir anlayışın ve politikanın içinde görmektir. Bizim görüşümüz budur.

Kendileri de gayet güzel vaz'ettiler. Bunların bir kısmı fertler tarafından yapılmıyabilir, yapılmadığı takdirde yapılması zarureti vardır, yapılması, zarureti varken de Devlet tarafından yapılması gerekir.

Özel sektörün işletme karlılığı bulunması hasebiyle her yere gidemeyeceğini, her sahaya giremeyeceğini söylediler. Hakikaten bu da doğrudur. Ama işletme karlılığı da ekonominin en mühim kaidelerinden birisidir. Özel sektörün esasen memleketimizde içtimai zaruretler olmasa, birtakım bölgelerimizin diğerlerine nazaran az gelişmiş gibi

durumları bulunması birtakım bölgelerimizde sosyal tesisler yapmak mecburiyeti olmasa o zaman sadece ekonomik kıstasları nazarı dikkate alırız, verimlilik kıstaslarını nazarı dikkate alırız. Ama memleketimizin şartlarında bu böyle değildir.

Şimdi burada bizim görüşümüz kendilerinkinden bir miktar farklıdır. Bizim görüşümüze göre işletme karlılığı yoksa israf vardır, Devlette de işletme karlılığı olması mecburiyeti vardır, devletin tuttuğu işlerde. Ama Devletin tuttuğu işlerde mutlaka işletme karlılığı olmadığı ahval vardır. Bunu yine tamamen bir ekonomik görüşle ele aldığımız zaman ekonomiktir diyemeyiz. Ama yapılması zaruridir diyebiliriz. Şimdi yine özel teşebbüsün bu sahalara düzeyinde gitmesi için de elde birtakım vasıtalar ve imkânlar vardır. Bu vasıtaları ve imkânları kullanarak da özel teşebbüse bu sahaların cazip hale getirilmesi ve bu sahaları doğru yatırımların kaydırılması imkânları vardır ve biz bu görüşün sahibiyiz.

Esasen bizim beş yıllık planımızda da bu görüş hâkimdir. Geri kalmış bölgelerin kalkınması için düşünüldüğü zaman eğer priyorite verirken yeterlilikleri aynı ise priyorite geri kalmış bölgelere verilir der ki, bu iktisaden doğru olan bir görüştür, sosyal bakımlardan da tamamen doğru olduğu iddia edilemez.

Şimdi kendilerinin görüşü devletçilik görüşü şü. Hakikaten bugün büyük bir zevkle bu görüşü dinledik ve hakikaten birçok noktalar bizim kafamızda da vuzuha geldi. Hâkim ve yönetici kamu sektörü olacak, yanında da asla önemi küçümsenmeyecek bir özel sektör bulunacak. Bu nasıl olur, bunu bilemiyoruz. Yani hem hâkim ve yönetici Devlet olarak, hem de yanında küçümsenmeyecek bir özel sektör olacağın implimentation'ı yani icrası, yerine getirilmesi nasıl olur, tatbikatı nasıl olur, bunu bilemiyoruz. Bizim kanaatimizce, bu kıstası koyduğunuz zaman, hâkim ve yönetici kamu sektörü olur, sizin elinizdedir ama hiçbir zaman, önemi küçümsenmeyecek bir özel sektör olmaz. Yani bu kıstas hiçbir zaman size önemi küçümsenmeyecek bir özel sektörü vermez, önemi küçümsenecek bir özel sektörü verir. Bizim kanaatimiz budur.

Şimdi aslında özel sektör ürkektir. Özel sektör teminat ister, özel sektör eşit muamele ister, özel sektör emniyet ister. Bu kaideyi koyduğunuz zaman özel sektöre bu emniyeti veremezsiniz. Binaenaleyh, özel sektörün gücünden istifade imkânı böyle bir politika dahilinde mümkün değildir, kanaatimizce.

Aslında böyle bir zihniyetle arzu ve tatbikat birbirini tutmaz. Yani bunu arzularsınız ama tatbik edemezsiniz.

Şimdi bir husus daha vardır ki, aydınlanması lazımdır. Sayın Halk Partisi sözcüsü kendilerinin karma ekonomiye taraftarı olduğunu, karma ekonominin hedefinin, kendi tabirleriyle daha doğrusu kendi anlayışlarıyla, yine karma ekonomi olduğu, halbuki Türkiye İşçi Partisinin karma ekonomideki hedefinin Devlet olduğu, bizim yani Adalet Partisinin karma ekonomideki hedefinin fert olduğu... Ben böyle anladım. Şimdi bize aidolan kısmı doğrudur. Yani bizim karma ekonomiden anlayışımız, karma ekonomi bugün bir vakiadır Türkiye'de. Belki bundan yirmi sene sonra münakaşa edeceğimiz bir şeyi şimdi münakaşa ediyoruz ama hedef ne ise o hedefe erişmiş gibi bir durum hasıl olacaktır. Onun için sarahatle bilinmesinde fayda vardır. Karma ekonominin bizim kanaatimizce hedefi, gayet tabii ki, bu %100 tahakkuk etmez ki, bunun birçok misalleri vardır.

Bizim karma ekonomideki hedefimiz ferttir. Biz ferde giden bir düzenin, yani ferdi ünite olarak alan bir düzenin iddiacıyız. İktisadi düzenimiz de odur, hürriyet düzenimiz de odur. Ferdi cemiyetin en kuvvetli ünitesi olarak düşünürüz. Fertler yan yana geldiği takdirde o zaman birtakım birlikler doğacaktır.

Şimdi “genişlik ne olsun?” da, ampirik bir mefhumdur dediler. İşte bu genişliği tarif etmek zordur, ancak hedef koyabilirsiniz. Bizim hedefimiz budur. Yalnız Devleti hedef aldığınız takdirde, bhusus karma ekonomide bu istikamette gideceğim, ama Devlete ağırlık vereceğim dediğiniz takdirde bir şeye çok dikkat etmek mecburiyetindesiniz; netice itibariyle fert ortadan kalkar Devlete gelebilirsiniz. İşte en çok üzerinde durulması gereken husus budur.

Gayet tabiidir ki, kendileri ile bizim buradaki görüş farkımız şu; “Bu özel sektörün dirayetine bağlıdır” dediler. Bizim kanaatimize de özel sektörün idraki Devletin tutumuna bağlıdır. Eğer Devletin tutumu özel sektörü, daha doğrusu ferdi teşebbüs erbabını, daha doğrusu memleketi için imkân yaratmak, istihsal yaratmak istihdam yaratmak kabiliyetinde olana kıymet veriyorsak o zaman kıymet verilen kimse de o devletin tutumuna göre bu kıymetini göstermek veya göstermemek durumundadır. Ana felsefede burada ayrılıyoruz.

Biz Türkiye’de Türk vatandaşının teşebbüs gücüne, Türk vatandaşının yaratıcılığına, Türk vatandaşının bir şeyler yapabilmesine büyük inançla bağlı olan kimseleriz. Binaenaleyh, özel teşebbüse ağırlık vermemizin sebebi de budur. Aslında devletçilik felsefemizin, devletçilik tatbikatımızın pek parlak olmadığı da ayrı bir vakiadır ki, Sayın Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü bir iki hususu aydınlatırsa iyi olurdu. Sual şudur: Acaba 45 senelik tatbikatımızda, yani Cumhuriyetimizin kurulduğu günden bu yana Devletin elinde bulunan iktisadi teşebbüslere ne yatırmışız ve bu iktisadi teşebbüsler ne kadar kaynak yaratmış veyahut ne kadar kaynağı heba etmiş, yutmuş? Bu سوال cevaplanırsa zannediyorum ki, kendileri de bir iddiayı daha bilerek yaparlar gibi geliyor bana. Bu سوالın cevabı vardır. İktisadi teşekküllerine 50 milyar lira yatırılmıştır. Bu 50 milyar lira cebri tasarrufla toplanmış paralardır. Zannediyorum ki, bunda herkes müttefiktir. Yani vergi parasıdır bunlar, vergi ile toplanan paralardır.

Şimdi ne kaynak yaratmıştır veya ne kaynak yutmuştur bakalım. Kendilerinin burada verdikleri rakamlar benim vereceklerimden farklıdır. Ben de yine aynı kitabı kullanacağım ama başka bir tablosunu kullanacağım. Benim kullanacağım tablonun numarası 462 dir, sayfası da 177 dir. 1962 senesinin fiili İktisadi Devlet Teşekküllerinin konsolide yani mecmu kaynak yaratma miktarı 246 700.000 lira zarardır. Yani 1962 senesinde 246-700.000 lira bu iktisadi Devlet Teşekküllerine ilave yapmak mecburiyeti diğer kaynaklarda olmuştur. 1963 yılında ise bu 100 milyon liradır. 1964 yılında ise, 2,5 milyon lira görüyor. 1965 yılında ise 380 milyon lira gibi görüyor.

Şimdi zannediyorum ki, sadece iktisadi noktai nazardan düşünüldüğü takdirde kaynak yaratmak veya kaynak yutmayı iyi tayin edemezsek bu takdirde memleketimizin başka sahalarda daha hayırlı olabilecek birtakım kaynaklarını israf ediyoruz demektir. Bu demek değildir ki, kamu yani Devlet sektörü bir şey yapmasın. Çünkü şunu diyeceksiniz, siz de önümüzdeki senelerde birçok kamu yoluyla birtakım tesisler yapacaksınız. Doğrudur, yapacağız, buna rağmen yapacağız, ama bu vakiayı bilerek yapacağız. Kıstaslarımızı da koyduk, Devletin yapmak mecburiyetinde olduğu ve

fertlerin yapamadığını, memleketin ihtiyacı bulunan, döviz dengesinin icabettirdiği birtakım şeyler vardır ki, bunları tabii yapacağız.

Ama ne zaman ki, Türkiye’de bir sermaye piyasası harekete getirebilir, ne zaman ki fertler bunu yapmaya say’edebilir, fertlerin bütün imkânlarından da faydalanmanın yollarını arıyacağız. Bu da bizim hükümet programımızın icabıdır. Bunu derpiş eden kanunlarımız da Özel Yatırım Bankası Kanunu Sermaye Piyasası Kanunu, Maden Bankası Kanunu bugün yarın muhterem Meclise takdim edilmiş olacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü mutabık olmadığımız bir husus daha var, bu da 440 sayılı Kanunun 24’ncü maddesidir. “Şayet İktisadi Devlet Teşekkülleri kendi başlarına bırakılsa imiş durum böyle olmazmış... Piyasa ekonomisine uysalarmış durum böyle olmazmış, kendi iddiaları bunlar kâr yapan kaynak yaratan tesisler haline gelebilirmiş...” İlk nazarda bu doğru arkadaşlar. Ama dünkü müzakerelerde Adalet Partisi grubu sözcüsü Sayın Profesör Yalçın’ın da belirttiği gibi bunların çoğu monopol şeklindeki tesislerdir. Türkiye’de demiri kaç paraya sattırabilirsiniz? Üç liraya sattırabilir misiniz? Buna imkân yoktur. Yakında göreceksiniz. (*Şimdi kaç? Sesleri*)

BAŞKAN — Hatibin sözlerini kesmeyiniz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi 440 numaralı Kanunun 24’ncü maddesine bir bakalım.

Şöyle diyor: “Teşekküller mal ve hizmet fiyatlarını tesbitte serbesttirler” Bununla kalmıyor, altında diyor ki; “bu mal ve hizmetlerden temel mal ve hizmet mahiyetinde olanların fiyatları gerektiğinde Bakanlar Kurulunca tesbit edilirler.” Bununla da kalmıyor. “Tesbit olunan fiyatlar maliyetin altında bulunduğu takdirde zarar en geç olduğu yılı kovalayan yılın genel bütçesine konulacak ödenekle kapatılır.”

Gayet sarihtir. Yani özerkliği bu 440 sayılı Kanun vermiştir ama tahdit etmiştir. Temel mal ve hizmetler de herhangi bir daire çıkıp piyasa şartlarına ben uyacağım diye istediği şekilde bir ayarlamayı yapamaz.

Bu tamimden bahsediliyor, 4’ncü koalisyon zamanında Başbakan tarafından yapılmış bir tamim, tamamen bu maddeye uygundur.

Tamim benim tarafımdan yazılmıştır ve bu maddeye uygundur. Binaenaleyh, tamimin altında imzası bulunan eski Başbakan Sayın Ürgüplü burada olup buna cevap verebilecek durumda değil. Ben yazdım tamimi. Bu itibarla ne yazdığımı gayet iyi biliyorum. Onun için tamimde bir kusur ararsanız hedef benim.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, ne ile karşıkışıya kalıyor Hükümet? Şöyle şeylerle karşı karşıya kalıyor: Türkiye ekonomisinde birtakım temel mallar var ki, birtakım temel hizmetler var ki, bunlar zincirleme birbirine tesir ediyor ve bunların çoğu monopol şeklinde. Mesela Devlet Demiryollarına %100 zam yaptığınız takdirde cevher taşıması, dolayısıyla demir fiyatlarını ayarlamaya mecbursunuz, pancar taşıması dolayısıyla şeker fiyatlarını ayarlamak mecburiyetindesiniz. Daha birçok fiyatları, et fiyatlarını ayarlamaya mecbursunuz, birtakım fiyatları arka arkaya ayarlamaya mecbursunuz. Acaba böyle bir şeye o anda ekonominin tahammülü var mı, yok mu? Bununla beraber ayarlıyamıyacağınız birtakım malların da fiyatları yükselip memlekette bir spekülâtif karların doğması imkânı var mı yok mu? İşte bu kanunun bu maddesi bunun için tedvin edilmiştir.

Şimdi de bir görüşe daha iştirak etmediğimi belirtmek istiyorum: İktisadi Devlet Teşekküllerini serbest bıraksanız bunlar piyasa şartlarına uyarlar ve bu suretle de kaynak yaratmak imkânlarını ararlar. Vaziyet pek öyle değildir. İktisadi Devlet Teşekküllerini serbest bıraksanız piyasada birtakım kimseleri de zengin etmek imkânını ortaya çıkarırsınız. Çünkü birtakım paravan fiyatlar tesis eder, bu fiyatların arkasına birtakım özel teşebbüs sığınır ve lüzumundan fazla kar etmek suretiyle bir fiyat mekanizması doğar. Bu itibarla İktisadi Devlet Teşekküllerinin fiyatları dediğimiz zaman bu noktanın da üzerinde durmamız lazımdır.

Bir diğer noktanın da üzerinde durmak lazımdır. Muhterem Milletvekilleri hepinizin bildiği gibi bugün İktisadi Devlet Teşekküllerimiz aynen devletimiz gibi masrafa boğulmuştur. Bu da bir vakıadır. Şimdi fiyatları serbest bıraktınız, masrafları hiç kontrol etmek imkânınız yok... Şunu %100 biliniz ki, herkes kolay yoldan bilançosunda kar göstermek için size fiyatlara ilave yaparak gelecektir.

Bu suretle de lüzumsuz birtakım masraflara da milletin, vatandaşın esas istihlak maddeleri üzerinden vatandaşa ödetmek mecburiyetini doğuracaksınız. Bu itibarla bunun birçok birbirine bağlı tarafları vardır. Bir tüzükten bahsediliyor. Tüzük hakikaten Şurayı Devlettedir, uzun zamandan beri Şurayı Devlettedir. İşte Sayın C.H.P. sözcüsünün iflas edeceği demagojik iddianın bizim zaviyemizden izahı budur. Yani “piyasa şartlarına bıraktığınız takdirde bu teşekküller kaynak yaratıcı hale gelir” iddiasını biz böyle izah ediyoruz.

Burada yine uzun, hemen hemen birkaç senedir münakaşa edilmekte olan bir konu var. Bu münakaşaya ben girecek değilim. Sadece münakaşanın şeklini belirteceğim, eski yazıtlara rücu edilmesini alakalıları telkin edeceğim. Bu şudur:

Acaba plansız dönemde 1953 ile 1960 arasında kalkınma hızı ne idi ve planlı dönemde ne oldu? Münakaşa bu. Bu münakaşayı bu kürsüden enine boyuna yapmış Sayın Milletvekilleri var aramızda. Bir iddiaya göre, 1953 ile 1960 arasındaki kalkınma hızı hemen hemen yok gibidir, 100’den 104’e çıkmıştır. Diğer bir iddiaya göre de 1953 ile 1960’i almak doğru değildir. 1950 ile 1960’i almak lazımdır. 1950 ile 1960 arasındaki kalkınma hızı %6’dır. Planlı dönemdeki kalkınma hızından, vasati kalkınma hızında daha iyidir. Bu iddia buradan yapılmıştır. Her iki taraf da bütün kozlarını ortaya koymuştur. Bunlar zabitlarda vardır, ben bunun münakaşasına girecek değilim. (C.H.P. sıralarından “imzanız var” sesleri”) vardır.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin, efendim dinleydim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi çok dikkatle üzerinde durulan diğer bir konu, enflasyon meselesidir. Muhterem Milletvekilleri; gecenin bu saatinde uzun uzun enflasyon neden olur, enflasyonu önlemek için ne yapmak lazımdır, biz hangi şartlar içinde bulunuyoruz? Bunları izah edecek değilim. Esasen Maliye Bakanı arkadaşım, grup sözcüsü arkadaşlarımız bu hususları geniş geniş izah ettiler. Yalnız bir şey beyan etmem lazımdır ki, bizim Hükümet Programımız istikrar içinde kalkınmayı esas kor. İstikrar için birçok tedbirler alınmıştır ve ekonomimizi gayet yakından takibetmekteyiz. İstikrar için her türlü tedbirler de alınacaktır. Bu hususta emin olmanızı rica ederim.

Şimdi çok memnunum ki, son dört, beş ay zarfında enine boyuna yapılan birtakım yanlış münakaşaları C.H.P.’nin Sayın sözcüsü burada bitirdiler. Hakikaten. Planlama mı

Devletin emrindedir. Devlet mi Planlamanın emrindedir, gibi gayet acaip bir sonuca kadar varabilecek ve bir sual üzerine başlayan ve bir satır alınıp da şu bu istikamete çekilen -ki birçok kereler aynı şey olmaktadır-çekilen bir münakaşayı Sayın C.H.P. sözcüsü hakikaten büyük bir vukufla tahlil ettiler ve bu tahlilde hemen hemen mutabık olmamaya imkân yoktur. Yalnız bir şey söylemek lazımdır. Kendileri dediki, “haysiyetli memurlar böyle bir emri telakki etmez” Yani tutulmıyacak bir emri haysiyetli memurlar telakki etmez. (A.P. sıralarından alkışlar)

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Öyle değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben anladığım gibi söylüyorum. Gayet hüsnüniyetle söylüyorum. Konuşmamız hususundaki takdirlerimi de söyledim size zarar gelmezse.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Bana zarar veremezsiniz, merak etmeyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi şurasını belirtmek isterim ki, Senato da yaptığım konuşma ile buna enine boyuna, çeki düzen verdim. Sorulan sual şu idi. hükümetle Planlama arasında ihtilaf varmış? Ben de dedim ki, “Hükümetin içinde hükümetler yoktur, Planlama hükümetin bir dairesidir. Dairesi ile Hükümet arasında ihtilaf olmaz.” Dediğim şey budur. Ve bunu da dedim, yine de diyorum: Hükümetler emir verir daireler yapar.

Şimdi zannediyorum ki, Alman Askeri Nizamnamesinde bir kayıt vardır. Birinci maddesi, duvara tırmanınız. Şakuli bir duvara tırmanmanın imkânı yoktur. Kanunlara aykırı, tutulmıyacak bir emir verilemez. Bu itibarla hükümetlerin memurların haysiyetli olduğunu kabul etmesi kadar, hükümetlerin de haysiyetli ve mesuliyetli olduğunu kabul etmek gerekir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Şimdi bir hususu burada belirtmek isterim: Gayet tatbiki bir teknik heyete, şöyle bir hesap yap. Bu mutalarla ve neticeyi şöyle çıkar, denmez. Rakamlar sizin istediğiniz şekilde konuşmazlar. Rakamlar neyi ifade ediyorlarsa, sizin canınızı dahi sıksalar, beğenmeseniz dahi o neticeleri, rakamları öyle kabul etmek mecburiyetindeyiz. Biz bu zihniyetin insanlarıyız. Bu itibarla hiç kimseyi rakamları, muayyen hesap metotlarına göre fenne ve ilme göre çıkan neticeleri şöyle veya böyle değiştirin demeyiz. Plan disiplini meselesindeki anlayışları da hakikaten doğrudur. Bizim anlayışımız, bizim demek istediğimiz, dar çekettir, değildir şeklindeki münakaşaları da bitiriyor. Planda elastikiyeti vardır. Kendileri gayet güzel izah ettiler, yeni imkânlar çıkabilir, yeni istatistiki malumat çıkabilir, birçok yeni meseleler çıkar. Onun içindir ki, yıllık planın her yıllık kesimi de birden yapılmamıştır. Bu planı tarif eden, tayin eden husus kanunlarımızda da vardır. Şimdi bir noktaya geliyorum, plan kimindir münakaşası. Plan C.H.P.’nin midir? T.B.M.M.’nin midir, yoksa plan A.P. ile C.H.P.’nin midir? Bu münakaşanın da bitmesi lazım.

Plan bir koalisyon hükümeti zamanında hazırlanmıştır geniş çapta. Aslına bakarsanız 1960 senesinin sonundan itibaren hazırlanmaya başlanmıştır. Yani Milli Birlik İdaresinin mevcud olduğu zamanda Planlama Teşkilatı kurulmuş ve o zamandan beri hazırlanmaya başlamıştır. Galiba bu plana da istediğimiz zaman birisini sahip çıkarmak adetinden vazgeçmek durumundayız.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Siz sahip çıkıyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi şunu demek istiyorum aslında. Şunu demek istiyorum, Millet Meclisi karma hükümetinin getirdiği veya

karma hükümet zamanında hazırlanmış geniş çapta bir plana Millet Meclisi son şeklini vermiştir. Komisyonlarda da, Yüce Mecliste de münakaşa edilmiş, ama bu geniş çapta C.H.P.'nin görüşünü taşıyabilir. Bu doğrudur, onun izlerini taşır. Ama birçok kurulların, birçok siyasi teşekküllerin bunlara emeği geçmiştir. Şimdi mühim olan mesele şudur: "Siz yaptınız illaki her tarafı kötüdür." Böyle bir düşüncenin sahibi değiliz biz. Biz daima doğru bulduğumuz şeyi ki, hükümetlerde temadiyat olmak mecburiyeti vardır, beyefendiler. Doğru bulduğumuz şeyleri doğru bulduğumuz yolda götürürüz.

Şimdi Sayın Kırca bir sual sordular, bu plan geniş çapta sizin ağırlığınızı taşımaz. Biz seçim beyannamemize, hükümet programımıza ne koydu isek bunları planla karşılaştırdık. Bunların büyük bir kısmı 1966 dilimine girmiştir, elastikiyeti vardır dedik çünkü: bir kısmı 1967 programına girecektir. Bir kısmı ise planda revizyonu icabettirecektir. Böyle bir revizyonun hazırlıkları yapılmaktadır. Binaenaleyh, böyle bir revizyon içinde huzurunuzda gelinecektir. Ümidederim ki, şöyle birtakım istismarlarla karşı karşıya kalmayız: Evvela "A.P. işbaşına gelirse planı pencereden dışarı atar, bunlar plansız programsız insanlardır" istismarı yapıldı, çok geniş çapta yapıldı. Ne kadar dedi isek, söz dinletemedik. Böyle bir şey yoktur, plan bir Anayasa müessesesidir, hiç kimse planı kapıdan dışarı veya pencereden dışarı atmaz. Aslında Muhterem Milletvekilleri, Türkiye'nin namütenahi ihtiyaçları ve azıcık kaynakları varken plan idareciler için de bir zaruret halini almıştır. Ama bir bahane olarak kullanılmamak kayıt ve şartıyla... Gayet gerçekçi konuşuyorum. Bu budur Yalnız memleketin imkânlarını mutlaka en iyi şekilde kullanmak lazımdır. Burada da görüş farkları vardır, bizimle C.H.P. arasında, diğer siyasi teşekküllerle de vardır ve olacaktır.

Şimdi, biz bir plan revizyonu getireceğiz. Ümidederiz, ki muhalefet partileri ve diğer her vesile ile bizi tenkid etmeyi adet haline getirmiş olanlar, haklı olsunlar veya olmasınlar, "görüyor musunuz, bir plan müessesesi kalmıştı, şimdi bu da elden gidiyor" gibi bir tenkidin içine girmezler. Gayet tabii böyle bir tenkidten de biz hiçbir şekilde endişe duymayız. Çünkü biz doğru bildiğimiz şeyleri, ahval ve şerait ne olursa olsun, söylemeye, yapmaya devam edeceğiz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Şimdi, Planlamanın diğer daireleriyle olan münasebetinde C.H.P.'nin Sayın sözcüsü haklıdır. Yani şöyle haklıdır: Planlamanın bugün tam oturduğunu, Devlet içinde henüz bir idari reforma tabi tutulmamış bir Devlet mekanizması için tam yerini bulduğunu iddia edemeyiz. Bir kademe daha ileri giderek söyleyeceğim, plan fikrinin hiç politikacıları tenkid etmiyelim Devlet mekanizması içinde, administrasyonu içinde tam oturduğunu herkes tarafından aynı şekilde anlaşıldığını, hatta herkes tarafından tatminkâr bir şekilde anlaşıldığını iddia etmek de yanlıştır. Bunlar bizim problemlerimizdir Muhterem Milletvekilleri... Kim Hükümete gelirse gelsin bu problemlerle karşı karşıyadır. Bununla kimseyi kötölemiyoruz. Çünkü plan aslında bir zihni terbiye meselesidir. Meseleleri sıraya koyacaksınız, meselelerde priyorite arıyacaksınız, imkânlar arıyacaksınız, geniş gönüllü ve geniş ufuklu olacaksınız; bu bir fikri terbiye meselesidir. Bunların yerleşmesi zaman ister. Bu itibarla ne plan fikrinin, ne planlama organizasyonunun bizim Devlet mekanizmamızın içine tam yerleştiğini iddia edemeyiz. Tam yerleştirmenin gayreti içinde olmamız lazımdır.

Şimdi önemli yatırım projelerinin planlama dışında kararlaştırıldığını meselesi doğru değildir. Otomobil misali verildi, doğru değildir. Bir de 4'ncü Koalisyonunda -Yüksek

Planlama Kurulundan bahsedildi. Onu Sayın Altınsoy arkadaşımız tavzih ettiler, ben de tavzih edeyim. O koalisyonun icabı idi, plan gibi fevkalade mühim bir mevzuda ve İkinci Beş Yıllık Planın hazırlığı yapıldığı bir sırada ve 1966 planının hazırlandığı bir zamanda her kanattan bir vekilin bulunması zarureti vardı. Onu, şayet bu terkibi Sayın Sözcü beğenmemişlerse koalisyonların mahzurlarından biri olarak almak gerekir. *(Soldan bravo sesleri)*

Şimdi eğer siyasî partilerin Sayın sözcülerinin beyan ettikleri fikirlere de teşekkür ederim. %7 kalkınma hızı hususunda Sayın Y.T.P. Sözcüsü Nihat Diler'in bir suali var. Kanaatimizce %7 kalkınma hızı Türkiye'de tutulabilir. Bu bizim kanaatimizdir ve gene kanaatimizce plan hedefi olarak koyduğumuz zaman %7 kalkınma hızından aşağıya inmemek lazımdır. Hatta memleketimizin birtakım çekişmelerin içinden çıkıp da tam bir çalışma atmosferine girmesi halinde belki bir miktar da bu geçilebilir. Bu hususla İkinci Beş Yıllık Planın halen birçok hazırlıkları yapmış alternatif etütleri yapılmış, münakaşaları yapılmaktadır. Belki iki ay sonra falan bu hususta Muhterem Heyetinize daha net bir beyanda bulunmak imkânını bulabiliriz. Söylediğim şey sadece kanaatimdir. Eskiden beri söylüyorum ve bu kanaatimi muhafaza ediyorum.

Şimdi planın uygulanmasından ne netice alınmış keyfiyetine gelince: Muhterem Milletvekilleri, üç senelik plan uygulanmasından tatminkâr bir netice alınmamıştır. İşte %70-75 seviyeleridir. Bu seneki de yine aynı bu seviyededir. Bunun muhtelif sebepleri vardır. Bünyevi sebepleri vardır, administrasyondan gelen sebepleri vardır, finansmandan gelen sebepleri vardır. Fakat mutlaka gayret sarf etmemiz ve bu uygulama nisbetinin hiç olmazsa %70 gibi bir rakamdan %85'in üzerine çıkarmamız lazımdır. %100 bir uygulamayı beklemek ise bugünkü şartlar altında bir hayaldir.

Şimdi, "Büyük projelerin ekonomik yönden gecikmelerini önleyici tedbirler alınmış mıdır?" diye yine Sayın Nihat Diler arkadaşımız sordular. Bu hususta hepinizi memnun edecek bir malumat arz edebilirim. Bir defa Keban elektrik santralinin 600 milyon lirayı tutan bent gövdesi, santral binası ve savaklar ihale edilmiştir. 400 milyon liralık Batman-İskenderun boru hattı ihale edilmiştir. Takriben 400 milyon liralık azot tevsi projesi ihale edilmiştir. Çaycuma kâğıt projesi üzerinde finansman meselesi hemen hemen son safhaya gelmiştir. İhalesi yapılmıştır ama finansmanı 7-8 aydır bağlanamamıştır. Avrupa Yatırım Bankası ile ilgili olarak.

Bunun dışında sadece kâğıtta Muhterem Milletvekilleri istediğimiz neticeyi elde edebilmiş durumda değiliz. Petro -kimyada büyük bir inkişaf olmuştur. Yine istediğimiz neticenin gerisindedir. Binaenaleyh, yaklaşmadık ama geniş çapta birtakım faaliyetler olmuştur. Gökçekaya elektrik santrali 500 milyon liralık bir ihaledir, bugünlerde ihale edilmiş olacaktır. Bu itibarla takriben 4-5 milyar tutan bu yatırımların hemen hemen %70'i icra edilmiş durumdadır. Yani ihaleleri bağlanmış durumdadır.

Şimdi 1966 programının, planının 1966 dilimine uymadığı iddia olundu. Bu iddia doğru değildir.

"Rejim meselesi ile iktisadi sistem birbirinden ayrılır mı, ayrılmaz mı?" münakaşası burada yapıldı. Biz de bu münakaşaya kanaatimizi kapatmak durumundayız. Rejim meselesi ile iktisadi sistem birbirinden ayrılmaz. Bugün zaten Devlet hem bir sosyal müessese, hem de bir iktisadi müessese haline gelmiştir. İşte, onun için plan vardır, onun için kamu sektörü vardır, kamu yatırımları vardır. Sadece Devlet bir nev'i

hizmet Vekâletlerinden ibaret değildir. Bizim bünyemizde de böyledir, dünyanın diğer memleketlerinde de böyledir. Bu itibarla hürriyet nizamıyla, iktisadi nizam sıkı sıkıya birbirine bağlıdır ve birbirinden ayrılması imkânı yoktur.

Şimdi Sayın T.İ.P. temsilcisi komisyonda da hakikaten bana bir telkinde bulunmuş idi, “Planlarımızın bir kısmının şimal memleketlerine gitmesi” hususunda. Bu telkini doğru bulmadığımı yani bu telkine uymıyacağımızı söylemiş idim, yine aynı kanaatte olduğumu beyan etmek isterim. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Plan mevzuundaki konuşması bitirmeden evvel muhterem heyetinize çok kısa bir malumat arz edeceğim. Bu malumat bir memleket. Şimal memleketi, ismi İsveç, Şartları şu: işsizlik diye bir şey yok, bilakis 134 bin işçi de dışarıdan getiriyor. Senede 250 bin otomobil alıyor, yedi milyon nüfusu var, 1 milyon 600 bini otomobil vardır. 250 bin otomobilde alıyor. Yüzbin tonluk tankere kadar imal edebiliyor, her türlü elektrik malzemesini imal ediyor. 25 bin fabrikası vardır. Sosyal nizama geldiğiniz zaman işçi ile profesyonel bir meslek sahibinin çocukları aynı mektepte okuyor, aynı şekilde giyiniyorlar. Dükkanlarına gittiğimiz zaman kimin işçi kimin profesyonel memur olduğunu ayırt edemiyorsunuz. 350 bin aded hafta tatilini geçirmek için evi var, yani her ailenin iki evi var.

1930 senesinde 1.450 grev oluyor, 1965 yılında iki grev olmuş.

Bununla da bitmiyor. Bu memleketin durumu şu, burada millîleştirme sloganlarıyla iş başına gelmiş bulunan sosyal demokratlar millîleştirmeden en kısa zamanda vazgeçip özel teşebbüse her türlü imkânları tanımak suretiyle memleketi bu hale getirmişlerdir.

Devam edelim söylemeye: üç dekatlık zaman içerisinde şu neticeye varmışlardır ki, bugün İsveç’te iş gücünün %90’ını hususi şirketler, %4 ünü kooperatifler, %6’sını da millî teşebbüsler kullanıyor. Sosyalist İsveç adı bunun.

Sosyalist İsveç tabirinden daha çok “Refah Devleti İsveç” tabirinin doğru olacağı kanaati var.

Bir hususu daha arz edeyim, ormanların beşte biri, hidro-elektrik santrallerinin yarısı, demiryollarının hemen hepsi ve demir ve diğer maddelerin hepsi Devlet tarafından işletiliyor. Devletçiliği de bu.

Kaynak olarak “The Illustrated London News” mecmuasının Nisan 17 1965 sayılı nüshasıdır. Sadece bizim burada çok kere yaptığımız doktrin konuşmalarına belki bir ışık tutar diye söyledim. Bizim iddialarımızı kuvvetlendiriyor, onun için de söyledigimi arz etmek isterim.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, bugün muhtelif vesilelerle dinlemiş olduğum ve üzerine temas etmeden geçemeyeceğim bir hususa daha dokunmak isterim. Bir 10-15 dakika kadar daha vaktinizi alacağım, müsamahanıza sığırırım.

Şimdi bu konu plan konusunun biraz dışındadır. Aslında biz bu konuyu halledemezsek plan konusunu da halletmemizin bir imkânı yoktur, başka işleri de başarmamıza imkân yoktur.

Muhtelif partilere mensup mütaaddit Sayın sözcüler bugün sabahtan beri yapılan konuşmalarda ve kısmen dünkü konuşmalarında, bir meseleden bahsettiler. Muhtelif parti sözcülerinin dillerinde bu mesele şöyle bir şekil aldı. Rejim meselesi ciddi bir mesele olarak karşımızda bulunmaktadır. Ben isimlerini söylemeyeceğim, aynen kendi cümleleridir.

Başka bir parti sözcüsünün dilinde mesele şöyle oldu: “Rejime gölge düşürmemenin çarelerini aramalıyız. Memleket şartlarını 1960 öncesine itmek hata olur. Aynı sebepler, aynı neticeleri doğurur”

Başka bir parti sözcüsü “oturmamış bir ortamdayız”

Gene başka bir partinin sözcüsü, “Hükümetin davranışları ümit kırıcı olmuştur.”

Muhterem Milletvekilleri zannediyorum ki, gecenin geç saatine rağmen Türkiye Cumhuriyeti Parlamentosunu gayet ciddi olarak alakadar eden bu meseleyi teşrih etmek zarureti vardır.

Muhterem Milletvekilleri, Hükümet programının münakaşası zamanında da arz etmiştim, çok zaman geçmedi üzerinden, 9 Kasım 1965 ti, yani üç ayı bir hafta mütecaviz zaman geçti. Beş aydır iktidarda olduğumuz iddia edildi bu kürsüden, zabıtlar ortadadır. 11 Kasım da bizim güvenoyu aldığımız tarihtir.

Büyük bir seçim yapıldı, bu seçimin neticesinde bu parlamentonun şu sıralarda oturan parti grubu seçimi kazandı, Hükümeti kurdu ve Yüce Meclisine 19 gün zarfında bütçesini hazırladı, programına nihai şekil verdi, Yüce Meclisine bunları takdim etti. Bunlar bir taraftan komisyonlarda, Senatosunda, Millet Meclisinde müzakereye girildi. Diğer taraftan da millete seçim meydanlarında, radyolarda salonlarda, kahvehanelerde taahhüddettiği beyanlarını yerine getirmenin çabası içine girdi.

Şimdi aradan üç ay geçti, aradan üç ay geçmeden yeniden bir rejim münakaşasının açılmış olması şayanı teessüftür. Bu sadece A.P. için A.P.’nin Genel Başkanı olarak, Hükümetinin Başkanı olarak benim için şayanı teessüf değildir; Türkiye’de demokratik nizamın sahibi olması lazımgelen Muhterem Heyetinizin bu meselenin üzerine gayet dikkatle ve ciddiyetle eğilmesi lazımdır. Nedir rejim meselesi? Bunu bir tahlil edelim.

Muhterem Milletvekilleri; Türk Milleti seçilmiş hükümetlerle, daha doğrusu seçim yapıp bu seçim neticesinde gelecek hükümetlerle idareyi kabul etmiş mi, etmemiş mi? Etmiş. Bunu 1961 Anayasası ile kabul etmiş. Peki Türkiye’de reyle gelip, reyle giden hükümetler tutturulmadığı müddetçe Türkiye’nin kalkınmasına, Türkiye’nin ilerlemesine, Türkiye’nin millî vahdetinin muhafazasına imkân var mıdır? Yok... Hak, hiçbir şekilde imkân yok. Öyleyse, geliniz rejim meselesi nedir bunun üzerine eğilelim. Bir hukuk devletinin içindeyiz. Neden rejim meselesi çıkıyor? “Efendim hükümet kanun getiriyor, çoğunluğuna dayanarak Meclislerden bu kanunları geçiriyor, bu kanunlar Anayasaya aykırıdır” E... 1961 Anayasası bunun düzenini kurmuş, böyle bir kanun gelmiş ve bu Meclislerden geçmişse-ki böyle bir durum da daha yok biz muhal suçun içerisindeyiz-böyle bir kanun da geçirilmemiştir, Anayasa Mahkemesine gidilir, bu mesele çözülür.

Efendim, hükümet memurları kışın sırtında tedirgin etmiş ve bundan dolayı Şurayı Devlete gidilmiş. Şurayı Devletin kararlarını hükümet tanımamış. E... bunun da yolu var. Bir soruşturma hazırlık heyeti seçtiniz, ben de geldim burada rey verdim. Ne güzel şey demokrasi dedim. Bu heyet bir tetkikat yapar, huzurunuzda gelir. Bunun bir kademe ilerisi var; güvenoyu mekanizması var.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, burada şunu arz edeyim: Bir muhterem milletvekili arkadaşımız bu Hükümetin Cumhuriyet tarihindeki hükümetlerinin hepsinden çok değiştirme yaptığını söyledi. Şimdi bu iddia insafla kabili telif değildir.

Muhterem Milletvekilleri, üç koalisyon hükümetleri sırasında, bizden evvelki hükümetlerde 1.100 gün iktidarda kalmış, bu sırada, 174 umum müdür, 266 umum müdür muavini değiştirmiştir. Şimdi biz ne yapmışız, bütün gürültü, patırtı; altı tane genel müdür, altı tane genel müdür yardımcısı, 18 valinin yerini değiştirmişiz, 8 merkez valisi ile bir genel müdür ve vali muavini ve kaymakamı merkez teşkilatından, 27 kişiyi de yine merkez valilerinden olmak üzere vali tayin etmişiz. 29 valiyi merkeze almışız. 37 vali muavinini değiştirmişiz, 76 kaymakamı tüzüğüne göre değiştirmişiz, 46 savcının da yerini değiştirmişiz.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, burada şu listeyi baştan aşağı okuyabilirim. 176 umum müdür, 141 umum müdür muavini, 53 daire başkanı, İktisadi Devlet Teşekküllerinde 45 umum müdür muavini, 40 yönetim kurulu üyesi, 57 vali...

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, diyeceksiniz ki, batıl mukayese esas teşkil etmez. Yani eski yapılan şeyler batıldı, siz onları yapmak mecburiyetinde değilsiniz. Ama insafınıza sığınırım, bir Hükümet programıyla karşınızdayım. Bu programı icra etmek mecburiyetindeyim. Bu programı icra edemediğim zaman size mazeret olarak desem ki; "Filan yerdeki arkadaşımız yatırım programlarını yürütemedi" Beyefendiler, Türkiye'de biz Hükümette kaldığımız müddetçe şahısların iyiliği veya kötülüğü üzerinde bir münakaşanın açılmasına taraftar değiliz. Bu münakaşalar faziletle çalışan, feragatle çalışan çok büyük memur kitlesini ben de aralarından geliyorum kırınglıklara uğratar. Biz şahıs şahıs münakaşa etmek niyetinde değiliz. Yalnız şurasını arz edeyim ki; yerlerine vali olarak tayin ettiğimiz kimseler her halde ilçe başkanlarımız değildir. Onlar da bu memleketin çocuklarıdır. Vali olan il başkanımız yoktur. (C.H.P. sıralarından "il başkanı vali var" sesleri)

BAŞKAN — Hatibin sözünü kesmeyin efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bizim il başkanımız değildir.

Vali muavinliğinden gelir. Eğer 57 tayin içinde veya 40 tayin içinde bir o varsa ve sizin dediğiniz gibi ise o zaman da, kusura bakmayın diyeceğim, pek yanlış iş yapmamışız, diyeceğim.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri; ben bu münakaşayı burada yapacak değilim. Bu esasen bir soruşturma mevzuu olmuştur. Sorulduğu zaman bunların hepsinin hesabı verilir. Ama ben Muhterem Heyetinize, sizin memnun olacağınız bir şeyi söylemek istiyorum. Geliniz bazı asgari müştereklerde birleşelim Türk Milletine kanunların emrinde, milletin hizmetinde, hizmet etmeyenler varsa bunlar üzerinde ısrar etmiyelim. Bunları koruyucu hale gelmiyelim. Hizmet yapacak en iyi kafayı Devlet hizmetine getirelim. Bizim istediğimiz şey budur ve bizim tuttuğumuz yol budur. Mesele bundan ibarettir.

Şimdi ne yapmışız? Memur değiştirmişiz. İşte değiştirdiğimiz şey altı umum müdür, altı umum müdür muavini, şu kadar vali. Bir memlekette rejim meselesinin konuşulması için bu bir sebep mi? Ve henüz çıkarmamış iki tane kanun bu memlekette bir rejim meselesinin münakaşası için bir sebep mi?

Muhterem Milletvekilleri, eğer sebeptir diyorsanız, geliniz meseleyi bir başka noktadan ele alalım. Demin dedim ki, Türkiye'de Türkiye'yi seçilmiş hükümetler idare edecektir. Bu ne demektir arkadaşlar? Türkiye'de bir rejim buhranı demek Türkiye

Büyük Millet Meclisinin varlığı veya yokluğu demektir. Bu bundan ibarettir, bu budur. Peki Türkiye Büyük Millet Meclisinin, bu büyük şanlı müessesinin yokluğuna her hangi birimiz razı olabilir miyiz. O halde rejim buhranı diyenlerin karşısına muhalefeti ile iktidarı ile hepimizin beraber çıkmamız lazımdır. *(Soldan, bravo sesleri, alkışlar)*

Muhterem Milletvekilleri, bu meselede herkes dilinin altındaki baklayı çıkarmaya mecbur. Şayet her kimin bir bildiği varsa Devletin emniyeti mevzuubahistir, vatani vazifedir. Hükümetine haber vermek. Kanunlar vardır Türkiye’de. Muhterem Milletvekilleri bugün çöl Afrika’da jungl Afrika’da self determinationun, yani milletlerin kendi kendini idare etmesinin şart olduğu Afrika’da dahi bu münakaşalar yapılmıyor. Seçimle gelmiş olan bir heyetin ne günahı var, burada bir rejim buhranından bahsediyoruz?

Muhterem Milletvekilleri, bu şanlı ve büyük müesseseyi korumak hepimizin vazifesidir, bunu müdaafa etmek hepimizin vazifesidir. Hükümetler gelir, hükümetler gider, ama konuştuğumuz rejim meselesi, rejim buhranı dediğimiz mesele, bunlar bu büyük müessesenin üzerinde birtakım mevhum kuvvetler var demektir ve bunlar da Devletin kontrolunda değildir demektir.

Muhterem Milletvekilleri böyle bir durum varsa da sizin bu Hükümeti çağırıp alaşağı etmeniz lazımgelir. Geliniz bunun hesabını veriniz demeniz lazımgelir. Şimdi ne yapalım? Biz muhalefetiz, biz seçilmedik, millet de bizi seçmedi, biz ekseriyette değiliz. Ne halin varsa gelin görün demek doğru mu? Muhterem Milletvekilleri, aynı gemideyiz. Yani bu mesele şuna benzer. Kaptana kızılıyorsunuz, geminin bir yerini deliyorsunuz, şu kaptan batsın. Hepimiz beraber batırız Muhterem Milletvekilleri. *(A.P. sıralarından, bravo sesleri, alkışlar)*

MUAMMER ERTEN (Manisa) — Sizin açtığınız delikleri tıkamaya çalışıyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyetinin Hükümeti meşrudur. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin meşruiyet, en büyük kuvvetidir. Gayrimeşru olmanın günahı çok büyüktür. Binaenaleyh, şunu arz etmek isterim ki, Türkiye’nin kaderine Türk halkı karar verir, Türkiye’nin kaderine Türk halkı karar vermiştir. Yolu da bellidir, izi de bellidir. Bu yol sandıktan geçer, sandığa gidilir, sandıktan gelinir. Bunun başka bir yolu yoktur.

Millet bize çok büyük bir emanet tevdi etmiştir, hepimize, bu emanet korunacaktır, başka bir yolu yoktur bunun.

Şimdi bir hususu daha arz etmek isterim. Milli müesseseler Türk halkının idaresine saygılıdır. Milli menfaatlara uygun olmıyan, kanun yolunda olmayan kanun çıkırında olmıyan her türlü hareket, Türk kanunlarını ve Türk kanunlarının adamlarını karşısında bulacaktır. *(A.P. sıralarından, sürekli alkışlar)* Mesuliyet ve vazife anlayışı içinde her türlü gayrimeşru ve her türlü gayrikanuni davranışları karşılamaya kararlıyız ve onu yapacak kudretimiz vardır. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Muhterem Milletvekilleri, “millî irade yanlış anlaşılıyor” deniliyor. Ekseriyetle geldim her şeyi yaparım. Böyle diyen kimse yok. Ama Hükümet programına parti beyanname koyduğum şeyleri yapmazsam bugün biziz iktidarda, yarın siz olursunuz. Siz yapmazsanız, siyasî partiler siyasî iflas haline gelir. Binaenaleyh, seçim beyannamemize ve hükümet programımıza koyduğumuz şeyleri yapmak mecburiyetindeyiz. Milletten

aldığımız irade milletin bize verdiği irade, milletin hayrına gördüğümüz işleri yapmak içindir ve bunun da asgari limiti seçim beyannamemiz ve Hükümet programımızdır.

Acaba bunun sınırı ne olacaktır? Şimdi bu soru gelir akla.

Peki millettten kuvveti aldık, yanlış anlıyoruz millî iradeyi diyelim. Doğrusunu kim tayin edecek bunun? Merci yok doğrusunu tayin edecek. Binaenaleyh, milletin seçtiği, milletin ekseriyet haline getirdiği kimselerin akli selimine, ızanına hep beraber güvenelim, hep beraber inanalım, hiç kimsenin endişesi olmasın. Hepimiz bu memleketin çocuklarıyız, hepimiz bu memleketi iyiye götürmenin yolu içindeyiz. Ne yabancı çıkarlar, ne şunlar, ne bunlar... Bunlar lafı güzaftır beyler... Bu kürsüden konuşulmaması lazımdır. (A.P. sıralarından, alkışlar)

ADALET PARTİLİ BİR MİLLETVEKİLİ — Bunlar yabancı ağızlardan çıkmaktadır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir hususa dokunmak isterim.

Bugün burada hakikaten çok şeyler söylendi. O kadar çok şeyler söylendi ki, ben bunların cevaplarını verecek değilim. Bunlar beni ilzam etmez. Yalnız bir hususa dokunacağım: Türkiye’de dini ne istismara lüzum vardır, ne istismar edilebilir, ne de bir istismar keyfiyeti mevzuubahistir.

Sözlerimi burada bitiriyorum, sabrınızı suistimal ettiğim için özür dilerim, hepinizi hürmetle selamlarım.³⁵

³⁵ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 2, Birleşim 47, Sayfa 241-253*

27 Şubat 1966 Pazar

1966 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısını Millet Meclisine Sunuş Konuşması.

(A.P. li milletvekillerinin şiddetli alkışları arasında kürsüye geldi)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin muhterem üyeleri; 1966 yılı Bütçesinin son konuşmaları dolayısıyla huzurunuzda gelmiş bulunuyorum. Sözlerime başlarken hepimizi saygıyla selamlarım.

İki haftaya yakın bir zamandır devam eden bütçe müzakerelerinin bu son konuşmalarında muhterem muhalefet partilerine mensup sözcüler hemen hemen komisyonlarda, Senatoda ve muhterem heyetinizin önünde 15 gün, hemen her bütçede münakaşa edilmiş hususları tekrar dile getirdiler. Esasen, bu hususların büyük bir kısmı 13,5 saat sürmüş bulunan Hükümet programı münakaşaları dolayısıyla dile getirilmiş ve bunların münakaşası, müzakeresi yapılmış idi. Bunun üzerinden henüz 105 gün gibi bir zaman geçmiş bulunmasına rağmen hemen, hemen aynı münakaşaları tekrar yapmış bulunuyoruz. 9 saate yakın bir zamandır, 5 muhalefet partisine ve Adalet Partisine mensup arkadaşlarımla konuşmalarını dinledim. Adalet Partisi grup sözcüsü Sayın Prof. Yalçın muhalefetin ortaya koyduğu birçok konulara cevap vermiş bulunmaktadır. Ben sadece hükümet olarak üzerinde durulmasında zaruret bulduğumuz, dile getirilmesi tavzih edilmesi, cevaplandırılması açıkta, muallakta kalmaması gereken bazı hususlara temas edeceğim. Şurasını takdir buyurursunuz ki, 5 muhalefet partisinin Sayın sözcüleri 7,5 saat konuşmuştur. Bu 7,5 saat esnasında 5 muhtelif görüş ortaya çıkmıştır.

Bunların telifine, bunların bir araya getirilmesine hemen, hemen imkân yoktur, çok kere. Şunu da arz etmek isterim ki, konuşmamın başında; Bütçe Encümeninde, Senatoda ve Mecliste yapılmış bulunan bu konuşmalar; şayet bütçemiz tasvibinize mazhar olur, icra etmek imkânını bulursak bizim için üzerinde mutabık kalmadığımız pek çok hususlar olmasına rağmen büyük kıymet taşır ve bunlar bizim için geniş çapta icraatımıza ışık tutucu mahiyette olacaktır. Yine, şu hususu konuşmamın başında belirtmek isterim ki, beş muhalefet partisine mensup Sayın sözcülerin konuşmalarının yekünü hemen, hemen 150 ila 200 daktilo sayfası tutmaktadır. Ben bu konuşmaları sadece dinledim, bu konuşmaların zabıtlarını tetkik etmek imkânını bulmuş değilim. Bu itibarla ümid ederim ki, zihnimde kaldığı miktariyle bazı hususları yanlış anlamamışımdır, ümid ederim ki bazı hususları da cevapsız bırakmış gibi bir durum içine düşmem. Ama böyle bir durum hasıl olursa, mazeretimi ümid ediyorum ki, muhik bulacaksınız.

Yüce Meclisin muhterem üyeleri, hakikaten hemen, hemen üç aya yakın bir zamandır, 2,5 aya yakın bir zamandır, bu muhteşem ve muhterem müessesenin çatısı altında yapılmakta olan bu münakaşalar çok dikkatle üzerinde durulmaya değer. Bir büyük seçimden henüz çıkmışız, gelmişiz, millet kaderini, yönünü, istikametini tayin etmiş; bu büyük seçimde, milletin önüne herkes muayyen taahhütlerle çıkmış ve hiç kimse bu taahhütlerle çıkarken milletin vereceği karardan şikâyetini ve şüphesini belirtmemiş, yani hakem olarak millete razı olmuş, ondan sonra buraya geldik. Üç aya yakın bir zamandır, Hükümet programının konuşulmasına başlandığı günden itibaren, demokrasi nedir, ne değildir münakaşasını yapmaktayız. *(A.P. sıralarından, alkışlar)*

Muhterem Milletvekilleri, münakaşası yapılan konu Devlet felsefesiyle uğraşmış, Devlet felsefesi üzerinde fikir vermiş, eser vermiş, Devlet felsefesinde icra vermiş,

müelliflerin ve büyük Devlet adamlarının fikirlerine dönüldüğü zaman, çok yadırganacak bir mevzuu değildir. Bu münakaşalar birçok parlamentolarda, birçok siyasî heyetlerde yapılmış ve bir neticeye bağlanmıştır. Bu münakaşaların arka fikirlerden uzak, ben filan zaman demiştim, filan zaman da haklı çıktım, birtakım anlaşılmaz, yani ben söylerim ama sen anlarsın gibi tariflerin dışında açıkça meselelerin münakaşası suretiyle vakı olmuştur. Bu itibarla, şimdiden sözlerime bu kürsüden mütaaddit kereler, geçen üç buçuk ay zarfında mütaaddit kereler, Türkiye’de bir buhran var mıdır, yok mudur, münakaşasının yapılması ile başlayacağım. Bu münakaşa bu kürsüden mütaaddit kereler yapılmıştır. Sözlerime başlarken, yine bu münakaşaların karakteristiği olarak bir hususunu daha nazarı dikkatinize arz edersem sanıyorum ki, yanlış bir şey yapmış olmam. Henüz muhterem Heyetinize intikal etmemiş iki kanunun da 1966 bütçesi dolayısıyla arız ve âmîk münakaşası yapıldı. Ümidederim ki, muhterem Heyetiniz bu kanunları müzakere ederken zorluk çekmeyecektir. *(A.P. sıralarından alkışlar ve “bravo, sesleri”)*

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, evvela basit bir mantıktan başlayacağım. Bir rejim buhranından, rejim münakaşasından bahsediliyor. Şimdi, acaba nedir bu rejim buhranı, rejim münakaşası? Ve neticesi ne olacaktır? Bu nedir? Bunu içinden nasıl çıkılacaktır? Bu kürsüden mütalaada bulunan arkadaşlarımızın çoğu, ne bunun ne olduğunu söylediler ve ne de bunun içinden nasıl çıkılacağını söylediler... *(C.H.P. sıralarından, iyi dinlememişiniz, sesleri)*

SADETTİN BİLGİÇ (İstanbul) — Müdahale etmeyin, dinleyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çok iyi dinledim. Muhterem Milletvekilleri... *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, lütfen sükûneti muhafaza edelim. Lütfen muhterem arkadaşlarım, Sayın Başbakan devam edin, efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, yapacağımız bu münakaşa, yapacağımız bu müzakere Türkiye’nin kaderi ile ilgilidir. Herkesin bu münakaşaya ve bu müzakereye yapıcı olarak iştirakte bulunması lazımdır.

Muhterem Milletvekilleri, yapacağımız bu münakaşa, bu müessesenin kaderi ile ilgilidir. Nedir bu rejim buhranı? Ve neticesi ne olacaktır? Geliniz bunu çözelim. Bunu çözemediğimiz takdirde, buradan bir adım ileriye gitmemize imkân yoktur. Çaresi ne olacaktır? Muhterem Heyetiniz, Türkiye’nin her meselesine çare bulmak gücündedir.

Türkiye’nin kaderi, muhterem Heyetinizin eline büyük Türk Milleti tarafından tevdi edilmiştir. Şimdi acaba milletin reylerinin yanlışlığını, doğruluğunu mu münakaşa ediyoruz? Sanıyorum ki, böyle bir münakaşayı yapmıyoruz. Bu kendi kendimizi inkâr olur. Milletin hangi tarafa verdiği rey yanlış hangi tarafa verdiği rey doğru, milyonların içinde bunları seçmeye imkân yoktur. Bu itibarla, böyle biz münakaşa yapmak durumu varsa o zaman bu münakaşayı yapan kim olursa olsun, kendi kendisinin inkârının münakaşasını yapmaktadır. Peki, neyin münakaşasını yapıyoruz? Acaba kanunların, usullerin, hukuk düzeninin noksanlığının münakaşasını mı yapıyoruz? Muhterem Milletvekilleri, hukuk düzeni bir mecmuadır. Şayet bu düzenin içinde noksan varsa teşrii organsınız. Bunu düzeltmek teşrii organın vazifesidir. Yine bu hususta da hükümetin şöyle bir kanun getirmesi lazımdır veyahut her mebusun, her senatörün kanun teklif etmek yetkisi vardır. Hiç kimsenin de böyle bir kanun teklif ettiğini, ne bir telkinle

karşılaştık, ne de bir kanunla karşılaştık. Yani düzenimizde noksan vardır, gelin bu noksanı tamamlıyalım diyen bir telkinle de karşılaşmadık.

Muhterem Milletvekilleri, rejim buhranı derken bunun neticesini bilmeye ve bu neticeyi biz mi seçeceğiz, yoksa bunun bir başka alternatifi var mı, yok mu? Bunu münakaşa etmeye mecburuz. Hemen şurasını da kesin olarak söyleyeyim ki, Türkiye’de şu muhterem ve güzide Heyetin ve bu Heyetle beraber Anayasa müesseselerinin getirdiği düzenin bir başka alternatifi yoktur. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Tenkid edebilirsiniz, iyi Hükümet etmiyorsunuz, diyebilirsiniz, bunlar gayet güzel. İyi Hükümet etmenin kıstaslarını koyabiliriz. Konulabilir bu kıstaslar. Tenkidlerin, içerisinde bu kıstaslar yer alır. Bu kıstaslara göre hareket edilmediği iddia edilebilir. Bunlarla da karşılaşmıyoruz. Birtakım münferit, birtakım müteferrik, bir takım mevhum ve mefruz, birtakım doğru olmıyan hususların buradan dile getirilip, görüyor musunuz memleketi buhrana götürdünüz gibi bir iddia ile bizi karşı karşıya bırakma durumu hasıl oluyor.

Muhterem Milletvekilleri, birçok noktalarda anlaşılmaya mecburuz. Bunların sayısı ne kadar az olursa, o kadar iyidir. Sayısı ne kadar az meselede anlaşıyorsak temel kaideler de o kadar iyi. O kadar çok meselede demiyorum. Ama hiçbir şeyde anlaşmamış olmakla bu düzeni randımanlı bir şekilde yürütmeye imkân yoktur. Şimdi, buradan pek çok sözler söylendi. Vaktiyle demiştik ki, yani Hükümet Programının müzakeresi sırasında demiştik ki, biz 1961 Anayasasının Türkiye’de artık rejim münakaşasını bitirdiğini sanıyorduk. Çünkü Kurucu Meclis bir ihtilalin sonunda kurulmuştur. İhtilalin kendisi bir rejim buhranı idi. Bu buhranın içinden çıkış formüllerini yaymak Kurucu Meclisin vazifesi idi. Kurucu Meclis bu formülleri bulmuştu. Biz hala bu kanaatteyiz. Tashih edilecek, düzeltilecek birçok şeyler olabilir. Şimdi, Sayın Cumhuriyet Halk Partisinin 1961 senesi seçimlerine çıkarken yazmış bulunduğu beyannameden bir paragrafı okumama müsaadenizi rica edeceğim. Bu paragraf aynen şöyledir: “Bu seçim beyannamesi ihtiyaçlarımızla, imkânlarımız realist bir görüşle göz önünde tutularak hazırlanmıştır. Sevinçle belirtmek gerekir ki, önümüzdeki yeni demokrasi devrine milletçe, bu rejim için gerekli bütün müesseselerin hukuki temellerini atmış olarak giriyoruz. Millet oylarının çoğunluğu tarafından benimsenen Anayasa halk hizmetinde dürüstlük, bilgi ile ve azimle çalışmak, Türkiye’yi hürriyet ilkelerine sadık kalarak, hızla kalkındırmak istiyen müstakbel iktidarlar için gerekli bütün hukuki vasıtaları sağlamış olmaktadır.”

Görülüyor ki, Cumhuriyet Halk Partisi, 1961 seçimlerine girerken bu düzende bir noksan olmadığını millete beyan etmiştir. Şimdi düzen noksan değilse, o zaman acaba rejim buhranı dediğimiz şey, memleket idaresinin millet tarafından ellerine tevdi edilen kimselerin beğenilmemesinden mi ileri geliyor? Şimdi bu meseleyi çözelim, hemen burada şu sual aklımıza geliyor, eğer C.H.P. bu beyannameyi yazarken kurucu Meclisin çoğunluğun ve hemen hemen %75’in üstündeki kısmı C.H.P. Sayın mensupları mı teşkil etmiştir; yoksa bu düzeni kendileri için yazdılar da, başkaları iş başına gelince birtakım aksak taraflar çıktı da bu mu beğenilmiyor. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, her ikisini de kabul etmeye imkân yoktur. Çünkü milletin seçip gönderdikleri kimseleri beğenmek veya beğenmemek millete aittir. Bunun ayrıca bir mercii yoktur.

Demokrasinin birinci kaidesi şudur ikinci kaidesi budur, demokrasi şudur veya bu değildir gibi, münakaşaları yapalım. Ben dedim ki, demokrasi sandıktan geçer. Sayın sözcülerden birkaç arkadaşımız: doğrudur ama bu lazım bir şarttır ama kâfi bir şart değildir, dediler. Şimdi Muhterem Milletvekilleri, demokrasinin lazım veya kâfi münakaşasını yapmadan evvel, demokrasinin sandıktan geçtiği demokrasinin temel şartıdır. Sandıktan geçmeyen, sandığı esas olmıyan bir demokratik rejim düşünülemez. Şimdi, henüz 105 gün olmuş sandıktan çıkıp gelmişiz. *(Orta sıralardan alkışlar, gülüşmeler)* Şimdi, burada birçok otoritelerin fikirleri dile getirildi, denildi ki, demokrasi, evet sandıktan geçecek ama çoğunluk kâfi değildir. Bunu Sayın Profesör Yalçın arkadaşım çoğunluk olmadığı zaman karar almanın imkânsızlığını, Hükümet olmanın imkânsızlığını, otoritesizliği, Devlet olmanın imkânsızlığını gayet veciz bir şekilde işaret ettiler. Ben şimdi modern demokrasinin temeli üzerine fikir beyan etmiş bir iki müellifin anafikirlerini size arz edeceğim. Profesör Jorj Vedel (Georges Vedel) Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesi profesörü, diyor ki, demokrasinin birinci şartı, milletin kendi iradesiyle bir kavşak noktasına gelmesi ve bu kavşak noktasından sonra gelinecek ikinci kavşak noktasına kadar takibedilecek ana istikameti tayin etmesidir, yani bir seçim zamanı olacak bu kavşak noktasıdır, burada herkes milletin önüne çıkacak, millet ikinci seçim zamanına kadar takipedeceği ana istikameti tayin edecektir. Demokraside buhran bahsediyoruz. Muhterem Milletvekilleri; kanunlar noksansa kanun yapalım bu buhranları önlemek için. Ne ise, buhran, neden dolayı huzursuz olunuyorsa, huzursuzluk sadece 32 milyon vatandaşta mı, yoksa bir grup vatandaş da mı? Bu huzursuzluğu da bilmek lazımdır. Yaygın mı? Yaygınsa kim şikâyet ediyor buhran var diye? Bizi buraya seçip gönderen, halkımız mı şikâyet ediyor: Yoksa başka şikâyetçiler mi var? Bunların hepsini sarahaten bilmeye mecburuz. Şayet yaygın bir huzursuzluk varsa yeniden tanzim edeceğimiz kanunlarla bunun önüne geçmek imkânı yoksa, buhranın çaresi gene var. Muhterem Heyetiniz Anayasaya göre seçimi yenilemek hakkını her zaman haizdir. Seçimi yenileriz... Ama seçimden sonra, geldikten sonra, 3,5 ay geçmeden üzerinden henüz, bu gene olmadı; bu kaidelere riayet edildi ama bizim hakem hakkında sarıh fikrimiz vardı, yoktu, yahut biz bunu gene beğenmedik denecekse, bunun sonunu bulmaya imkân yoktur, siz iktidara gelinceye kadar Şimdi, 10 Ekim 1965 seçimlerinde bu seçimlerin dürüst yapıldığına dair daha doğrusu dürüst yapılmadığına dair en ufak bir emare var mı kimsenin zihninde? En ufak bir emare yoktur. Namusla, faziletle yapılmış bir seçimdir. Bunun içerisinde bu kürsüde konuşan bütün hatipler kendi entegritelerini teminat olarak koymuşlardır. Öyle ise millet kendi hürriyetini, kendi iradesini serbestçe kullanarak bu seçimi yapmıştır. Netice bu çıkmış. Şimdi, Sayın Bölükbaşı'nın konuşmalarını dinliyoruz. Sayın Bölükbaşı 28 sayfalık zannediyorum konuşmasının içinde 22 sayfasını veyahut 24 sayfasını *(Sağdan bir müdahale)* Bendeki basılmış olan 28 sayfa:28 sayfalık konuşmasının içinde 24 sayfasını demokrasi teorileri vaz etmekle geçiriyor. Ve diyor ki; bu söylediğim şeyler, kitaplarda yazılıdır, diyor. Halbuki bilmiyorum kitapların ismini verirsek okuruz, tetkik ederiz, bana öyle geldi ki, bu model Sayın Bölükbaşı'nın demokrasi modelidir. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Hakikaten bu kürsüden müteaddit kereler söyledim. C.H.P. ne mensup muhterem üyelerin ve kendi grupuna mensup muhterem üyelerin alkışları arasında bu kürsüye gelen Sayın Bölükbaşı'ya 20 sene millî irade mücadelesi yapmış Bölükbaşı değildir, yahut biz kendisini yanlış tanımışız. *(A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri)* Sayın Bölükbaşı'nın

ortaya koyduğu evhamlara, ortaya koyduğu birtakım fikirlere ayrıca cevap vereceğim. Eğer, sabrınızı tüketmezsem; ama burada bunu kaydetmeye mecburum.

Muhterem Milletvekilleri; Anayasayı ihlalden bahsediliyor. Anayasa ihlal edilemez, Anayasanın ihlali mümkün değildir, bu bir muhal suçtur. Anayasa aykırı kanun çıkarsa bunun merci vardır. Anayasanın her maddesi, başka kanunlarla müeyyidelerini vazetmiştir. Şayet etmemiş ise, geliniz bu boşlukları dolduralım. Meclis murakabesi vardır. Şimdi bir mantığı ele alacağım, bu mantık bir dairei fasitedir. Sayın Bölükbaşı diyor ki, “Kanunlar çıkarırsınız, Anayasa Mahkemesine gideriz” güzel. Ama Anayasa aykırı icraat yaparsınız, burada çoğunluksınız, gelirsiniz, bizim murakabemizi imkânsız hale getirirsiniz. *(Sağdan “yalan mı” sesi)* Bu görünüş de doğru. Ama şunu sormak lazımdır, acaba neden 240 azası bulunan bir grupun bir parti grubunun. *(Sağdan 241 sesi)* Evet, 241 azası bulunan bir parti grubunun. *(A.P. sıralarından alkışlar)* her şeyi yanlış yapacağını, her gösterilen istikamette gideceğini, her şeyi memleketin aleyhine yapacağını düşünebiliyoruz.

Şimdi, neden bu düşünce dairei fasitedir? Şundan dolayı. Şayet böyle olacağı belli idi, yani bu kanunlar muvacehesinde 1961 Anayasası, 1961 seçim kanunları muvacehesinde, bir partinin ekseriyetle iktidara gelmesi ihtimali vardı, mademki, çoğunluktan bu kadar korkuluyor idi, niçin çoğunlukta hiçbir parti iktidara gelemeyiz, diye, Sayın Bölükbaşı’nın da dahil bulunduğu Kurucu Meclis bir madde koymadı? *(A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri)*

Muhterem Milletvekilleri; bu münakaşayı yaptıktan sonra, şayet şu hususları belirtmezsem bu münakaşanın noksan kalacağına kaaniim. Sayın Feyzioğlu ve Sayın Prof. Yalçın Tomaspeyn’den bahsettiler; bakınız ne diyor Tomaspeyn; “her türlü hâkimiyetin, temeli ve kaynağı millettir. Hiçbir şahıs veya zümre sarahaten millettan neşet etmiyen hiçbir salahiyyete hak iddia edemez” Yine Tomaspeyn ne diyor; “Milletin verdiği her iktidar bir emanettir. Hotbehot alınan her iktidar bir gasıptır. Zaman bunların hiçbirinin mahiyetini ve vasfını değiştiremez.”

Muhterem Milletvekilleri; bu fikri, Fransız büyük ihtilalinde Fransız İhtilal Beyannamesinde, Amerikan İstiklal Beyannamesinde Batı devletlerinin anayasalarında, -zamanınızı almak için okumuyorum-ve beynelmilel insan hakları beyannamesinde bulmak mümkündür. Ama bu fikirlerin, sayfalar içinde hülâsa edilen bu fikirlerin bir tek cümleye irca edilmiş bir şeklini müsaadenizle size arz edeyim. Bu şudur: “Mecliste mütekasif iradei millîyeyi bilfiil mukadderatı vatan vazıülyed tanımak umdei esasiyedir. T.B.M.M.’nin fevkinde bir kuvvet mevcut değildir.” Büyük Atatürk’ün en büyük eseri olan Cumhuriyetin temelinde ve hepimizin yemin ettiğimiz şurada duran “Egemenlik, kayıtsız şartsız millettir” istiklal beyannamelerinden Batının yüzlerce sene uğraştığı hürriyet mücadelelerinden ve bu güzel vatanın yüz küsur senede uğraştığı hürriyet mücadelelerinden çıkmış gelmiş ve buraya hakkolmuş, hepimiz bunun üzerine yemin etmişiz.

Muhterem Milletvekilleri; rejim münakaşasını nasıl isterseniz yapalım, ama bu temele en ufak bir zedenin gelmemesine dikkat etmek Atatürk ilkelerine sadakatin en başta gelen şartıdır... *(A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri)*

Muhterem Milletvekilleri, huzursuzluğa sebeb olan meseleler arasında bir Seçim Kanunundan bahsediliyor. Nitekim Sayın Bölükbaşı, mütalaalarının hemen hemen birleşip dağıldığı yerlerde, 15 ve 22’nci sayfalarda bu Seçim Kanunu gösteriyor.

Muhterem Milletvekilleri, Seçim Kanunu münakaşasını Adalet Partisi açmamıştır. Maziyi bu kadar çabuk unutmıyalım. Seçim kanunu münakaşasını, Adalet Partisi muhalefetteyken, Cumhuriyet Halk Partisi tek başına iktidardayken, diğer partilerle müştereken 1961 seçim kanunlarında tadilat yaparken açmışlardır... (A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri) Binaenaleyh, menşe biz değiliz. Acaba, niçin bu tadilat huzursuzluğa sebeb olmadı da 1961 şartlarına kanunu irca ettiğimiz zaman huzursuzluk olacaktır? Bunun izahını yapmak zor. Çok zor, imkânsız bunun izahını yapmak.

Şimdi, Seçim Kanunu meselesinde bir hususu daha söylemek isterim. O da şudur; Anayasa yapılırken seçim kanunlarını hazırlamak üzere bir seçim komisyonu seçilmiştir. Seçim Komisyonu Başkanı Sayın Şefik İnan'dır. Sayın Şefik İnan 16 Ocak 1961 tarihiyle Meclislerin seçim sistemlerinin Anayasamız muvacehesinde ne olacağı sorusuna maruz kalıyor, bu soruya, daha doğrusu bu soru soruluyor. Bu soruya Anayasa Komisyonu Başkanı Ordinaryüs Profesör Doktor Enver Ziya Karal 26 Ocak 1961 tarihiyle şöyle bir cevap veriyor; Komisyonumuz 1'nci Meclis için seçim sistemi olarak nispi temsil esasını benimsemiştir. 8'nci maddede Komisyonumuz İkinci Meclis seçimleri için nispi çoğunluk sisteminin cari olmasına taraftardır ve bunun neticesinde Temsilciler Meclisi, Millet Meclisinin 32 sayılı tutanağının 35 sayfasında, Millet Meclisinden farklı bir seçim sistemiyle seçilen ve kamu oyunun istikametlerini daha nüanse hale getiren Cumhuriyet Meclisi diye Senatoya ekseriyet sistemini tatbik ediyor... Şimdi biz yapmakta olduğumuz değişiklikle Anayasayı ihlal ediyor değiliz. Anayasaya dönüyoruz. (A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri) Şayet bir ihlal keyfiyeti mevzu bahis idi ise bu geçen sene yapılmıştır... (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Muhterem Milletvekilleri; bu konular huzurunuzda tekrar münakaşa edilecektir. Onun için 1965 seçimlerinde her reyin değerlendirilmesi maksadına oturtulmuş bir Milli Bakiye Kanununun Türk halkının 750.000 oyunun değerlendirilmediğine sebeb olduğunu arz etmek istemiyorum. Zamanı gelince söyleyeceğiz. 10 milyon reyin 442.000'i iptal edilmiş, 296.000'i müstakiller olduğu için dağılmıştır. Türkiye'de yapılmış bulunan hiçbir seçimde 1950'de dahil 750.000 rey iptal edilmemiştir.

Muhterem Milletvekilleri, bir taraftan deriz ki, her rey değerlendirilsin, öbür taraftan rakamlara bakmayız. 1950 seçimlerinde sadece 150.000 rey zayi olmuştur. 1950 seçimi ikinci yapılan büyük seçimdir. Sadece 150 bin rey. 1965'te Türkiye geriye mi gitti? Okur-yazar nisbeti mi düştü? Muhterem Milletvekilleri, zabıtlarda vardır. A.P.'nin Sayın sözcüleri geçen sene bu kürsüden bu sistemin bütün zorluklarını, müşküllerini mahzurlarını izah ettiler. Bir tek virgülü kabul ettirmek imkânını bulamadık ve bu o kadar mühim değil, kabul edersiniz veya etmezsiniz, bu sizin iradenizdedir, biz demedik o zaman çoğunluk olarak her şeyi yapamazsınız diye: o tamamen sizin bileceğiniz iştir öyle idi, öyledir. Ama şimdi bir noktaya geliyoruz. Bizim söylediğimiz mahzurları, aynen virgülü virgülüne çıkmıştır. Hepsini aynen çıkmıştır. (Arka sıralardan gürültüler)

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, gecenin şu saatinde bu türlü müdahalelerle Meclis çalışmalarının aksatılabileceğini nazarı itibara almanızı rica ediyorum. Ve yerinizden, oturduğunuz yerden müdahalelerden sakınınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri; huzursuzluğa sebeb olduğu iddia edilen ikinci kanunda af kanunu. Bunun münakaşası da burada yapılacak, ayrıca. Yalnız ben şurasını arz edeceğim. Artık bir 27 Mayıs

istismarını, hele şu Meclisin üzerine bir Yassıada korkusunu koymayı bir kenara atmaya mecburuz. *(A.P. sıralarından, alkışlar)*

Muhterem Milletvekilleri, 463 kişi Yassıada Mahkemesinde mahkum olmuştur. Bunun 456'sı Cumhuriyet Halk Partisi'nin koalisyonda bulunduğu hükümetlerde affedilmiş, geriye 5 kişi kalmıştır. Bu 5 kişi %1'e tekabül ediyor. Şimdi, bu af kanunundan faydalanacak mahkum sayısı 20.000. Binaenaleyh, Yassıada muhkumları diye huzursuzluk yaratan 20.000 de 5.

Şimdi, bu mevzuuda Sayın Bölükbaşı'ya ait bazı hususları burada okumam lazım. İkinci Koalisyon Hükümetinin programı. Bu programın müzakeresi sırasında bakınız Sayın Bölükbaşı ne diyor: "Afla alakalı Hükümet görüşünün kifayetsizliği ve bazı karanlık noktaları belirtmek maksadiyle bu mevzuu üzerinde biraz daha duracağım. Birinci hükümet programında, memleket bünyesinde ve Devletin bütün teşkilatında devamlı huzurun temin edilmesiyle birlikte vatandaş münasebetlerinde geçmiş siyasî mücadelelerin yaralarını tamamiyle tedavi etmek dikkat ve ehemmiyetle göz önünde bulunduracağımız ve üzerinde çalışmaya başlayacağımız bir husus olacaktır, denilmekte idi" Böyle denilmekte imiş. Birinci Koalisyon protokolünde. "Bu yaraları tamamiyle tedavi etmek ifadesinin şümülüne siyasî mahkumların affı mevzuunun dahil bulunduğu Başvekilin bir sual takririne Meclis kürsüsünden verdiği cevapta açıkça ifade edilmiştir. Bu defa imzalanan Koalisyon protokolünde yaraların tamamiyle tedavisinden ziyade kısmen tedavi derpiş olunmakta ve bu tedavi için de memleket büyüklerince Devletin bütün teşkilatında devamlı huzurun temin edilmesi şartından vazgeçilmiş bulunmaktadır.

Birinci hükümet programında siyasî mahkumların affı için ileri sürülen devamlı huzurun tesisinden vazgeçildiğine göre, affın külli olmamasının ve yalnız cezası az olanlara hasr ve tahsis edilmesinin sebebi bir türlü anlaşılmamaktadır" diyor. Sayın Bölükbaşı. Şimdi devam ediyor: "Bütün bu teminatlara imzalanan Koalisyon protokolünde affedileceklerin siyasî faaliyetlerini yasak eden hükme rağmen, arta kalan bir avuç insanın milletin şefkat ve atıfetinin bir tezahürü olarak yuvalarına dönmelerinden endişe etmenin makul bir izah tarzını bulmak kolay değildir. Nitekim, Koalisyona katılan partilerden ikisi liderler toplantısında affın külli olmasını ve biran evvel gerçekleştirilmesini istemişlerdi. İleri sürdükleri bu samimi tertiplerinden dolayı her halde tekliflerinden olacak, onları derhal vazgeçiren meşru ve makul sebeplerin neler olduğu bugün umumi efkârın ve bizim meçhulümüzdür. *(Muhalefet sıralarından alkışlar, orta sıralardan, rey avcılığı, sesleri)* Rey avcılığından aziz arkadaşlarıma şunu söyleyeyim ki, burada Bölükbaşı'nın hissinden ziyade bir mantık konuşuyor. *(Gürültüler)* Bu cihetler açıklanırsa, amme vicdanı tereddütlerinden kurtulur ve huzura kavuşur. Rey avcılığı yapmıyoruz arkadaşlar. *(Orta sıralardan, rey avcılığı yapıyorsunuz, sesleri)*

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, bu güzel vatanın ağrıyan başına mutlaka bir çare bulmaya mecburuz. Geliniz, elbirliği ile her türlü nifakı, her türlü iğbirarı, her türlü incinmeleri bir kenara atalım, memleketi millî bir barışa götürelim. İşte Af Kanununun esbabı mucibesi budur. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Şimdi başka bir mevzua geliyorum; değiştirilen personel.

Muhterem Milletvekilleri, burada gayet makul ölçüler içerisinde birçok hususlar söylendi. Gayet tabiidir ki, iktidarlar millete bir taahhülle gelmişlerdir. Bu taahhüdün

içerisinde seçim beyannamelerinde bulunan hususları asgariden icra etmek vardır. Bu taahhüt, yeminden daha ötede sağlamlığı bulunan bir taahhüttür. Bir siyasî namusun icaplılığı olan bir taahhüttür. Sadece bunu garanti edip gelmişlerdir. Bunu nasıl yapacaklardır? Bunu gayet tabiidir ki, mevcut idari düzenle yapacaklardır. Bugün muhterem Meclisinin bütün üyeleri bugünkü idarenin, yurt sathında bulunan 400 bin memuru bulunan bu idarenin işlediğini kabul ediyor mu? Şimdi burada bir noktaya geliyoruz. Çok kolay polemik yapılıyor. Çünkü gayet kolay; işte gördünüz mü memurlardan şikâyet edildi. Maksat ne? 400 bin memuru benim karşıma koymak. Muhterem Milletvekilleri; ben Türk memurluğunun en küçük kademesinden başladım, geliyorum. Türk memuru liyakatlidir, Türk memuru faziletlidir, Türk memuru namusludur, Türk memuru çalışkandır. (*Bravo sesleri*) Şikâyet ettiğimiz konu, memur değil, şikâyet ettiğimiz düzen işlemiyor, idare işlemiyor. İşliyor diyen var mı? (*C.H.P. sıralarından "var, var" sesleri*) Var diyorsunuz, cevabı var. Öyle ise hükümetler, Meclislerin karşısına, milletin karşısına çıkıp, biz taahhüt ettiğimiz şeyleri icra edemedik, çünkü idaremiz işlemiyor, diyemezler. Düzeltiniz idarenizi, diyeceksiniz. İdareye bir hareket ve canlılık veriniz.

Muhterem Milletvekilleri; makamda teminat yoktur. Teminat müktesep haktır. Makam teminatı yoktur bizim düzenimizde. Hiç kimseye bulunduğu mevki ilelebet tekaüt oluncaya kadar verilmiş değildir. Şimdi, biz değişiklik yapmışız. Şimdi ne yaptığımızı da söyleyeceğim. Bizim yaptığımız değişiklik, takriben 10 genel müdür ve 38 vali, 29 valinin de yerlerinin değiştirilmesidir. 11 inin de yerinde kalması şartıyla. (*C.H.P. sıralarından, "kaç ayda, kaç ayda" sesleri*) 3,5 ayda, gayet bellidir bu. Şimdi nereden biliyorsunuz bu düzeni diyecekler. Mesuliyet hanesine gelince, bir senedir iktidarsınız dersiniz; nereden biliyoruza gelince, 3 ayda nereden biliyorsunuz kimin ne olduğunu diyeceksiniz. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar*)

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, buradan ifade edildi. Şimdi isterseniz sabaha kadar okurum. 3,5 sene içinde, ki 1.100 gün ediyor; bizden evvelki iktidarlar, 26 müsteşar, 31 müsteşar muavini, 176 genel müdür, 141 genel müdür muavini, 57 vali ve bu şey üzerinden gidiyor; değiştirmişler. Yani aşağı-yukarı her üç günde bir değişiklik geliyor.

Şimdi, bir hususu daha burada kaydedelim. 1961 senesinde savcılara ait 13 kararname çıkmış, 324 tayin yapılmış. 1962'de 17 kararname çıkmış. 1.077 tayin yapılmış. 1963'te 6 kararname çıkmış, 121 tayin yapılmış. 1964'te 4 kararname çıkmış, 462 tayin yapılmış. 1965'te bir kararname çıkmış, 123 tayin yapılmış. 1966'da bir kararname çıkmış, 87 tayin yapılmış. Şimdi bir de Yüksek Hâkimler Kurulunun değiştirme şekline bakalım. 1963'te 2 kararname ile 14, 1964'te 4 kararname ile 920, 1965'te 12 kararname ile 232 ki, bu Hükümetin şeyinden değildir, Yüksek Hâkimler Kurulu 1966'da 3 kararname ile 4 tayin yapılmış. Şimdi görülüyor ki, nakil yapmak, tayin yapmak icranın işlemesi için zaruretlerden birisi, zannediyorum ki, bunda hiçbir ihtilaf yoktur. Şimdi isterseniz, burada vilayet, vilayet; bakanlık, Bakanlık hangi aydan hangi güne kadar kimin bulunduğunu ve mücadelesi, münakaşası yapılan umum müdürlüklerin çoğunda 4 ila 5 umum müdürün değiştiğini ve vilayetlerin çoğunda üç ila dört valinin değiştiğini gösterebilirim. Ama bunun lüzumu yok. Şu bakımdan lüzumu yok; burada deniyor ki, efendim bir şey yanlış yapıldıysa siz de mi yanlış yapma durumundasınız? Bu muhakeme iki sebepten dolayı doğu değil. Birincisi; bunun yanlış yapılıp yapılmadığının münakaşasını yapmıyoruz burada. Bunun münakaşasını

yaparsak uzun sürer. İkincisi de; bizim yaptığımız şey yanlış değildir. Bu iki sebepten dolayı bunun münakaşasını yapmaya girmiyorum.

Muhterem Milletvekilleri; bir nebze de, müsaadenizle, din istismarı konusuna dokunacağım. Hiç kimse zannetmesin ki, burada yapılmış bulunan bir ithamı kabul edeceğim ve onun doğru olmadığını münakaşasını yapacağım. Böyle bir şey yapmıyacağım, Muhterem Milletvekilleri. Yalnız, daha başka bir şey yapacağım. Anlaşıyor ki, laiklik, henüz bizim ülkemizde yanlış anlaşılmıştır. Ve bu laikliği yanlış anlama vicdanlar ve inançlar üzerinde bir baskı olarak kullanılmaktadır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Muhterem Milletvekilleri; laikliği doğru anladığımız müddetçe Türkiye'nin içten içe yanan ve kaynayan bir meselesini halletmek imkânı yoktur. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Laiklik kanunlarımızda doğru olarak tayin edilmiştir. İstismardan bahsediliyor. Kanunlarımızda istismarın şekli tayin edilmiştir. İstismardan bahsedenlerin büyük bir kısmı, ölçüyü yani istismarın ölçüsünü, kanunların koyduğu şekilde değil, indi ve keyfi hislere dayanan, birtakım kendi şahsi ölçüleri olarak almaktadırlar. Ve bu itibarla da Batı anlayışındaki-ki, Batı bu meselelerle senelerce kan dökmüştür-Batı anlayışındaki laikliği kanunlarımıza getirdiğimiz halde, İnsan Hakları Beyannamesinde laikliğin tarifini kanunlarımızda tasdik ettiğimiz halde Anayasamızda, Türk Ceza Kanununda hem laikliğin tarifini, hem de laiklik üzerindeki baskısının tarifini koyduğumuz halde, bu mesele yanlış anlaşılakta ve yanlış repertüsyonlara meydan verilmektedir.

Muhterem Milletvekilleri; Türkiye'de Atatürk'ün kurduğu laik devletin esaslarını kimse değiştiremez. Çünkü gücü yetmez. Atatürk'ün kurduğu bu büyük ve muhteşem devletin bütün müesseseleri teşekkül etmiş ve bu müesseseler işler vaziyettir. Bu itibarla, ne Türkiye'de şeriatı isteyenler çıkabilir; çıkabilir diyorum, yani getirmeye muktedir olabilir demiyorum, buna imkân ve ihtimal yok; ne şeriatı isteyenler çıkabilir, ne Devletin nizamını değiştirmek isteyenler çıkabilir, nede laikliğe aykırı kanun getirenler çıkabilir. Bu itibarla, Batı medeniyetçiliğinin anladığı manada, yalnız laikliği demin de söylediğim gibi, bir baskı, bir korku unsuru olarak kullanmaya devam ettiğimiz müddetçe, birtakım şikâyetlerde bulunmaya da devam edeceğiz. Ama laikliği, Anayasanın tarif ettiği manada din ve vicdan hürriyeti manasında anladığımız müddetçe de bu şikâyetler çok geniş çapta, çok kısa zamanda ortadan kalkacaktır. Bunları, bu anlayışı, irticaa taviz vermek şeklinde, din istismarı şeklinde kıymetlendirmek, en azından insafsızlıktır, muhterem arkadaşlarım. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri)

Burada yine laiklik üzerinde, Batının, Fransız İhtilalinin Amerika İstiklal Beyannamesinin ve İnsan Hakları Beyannamesinin neler dediğini vaktinizi almamak için okumuyorum. Ve şurası çok güzel bir şeydir ki, bütün bunların ruhu bizim Anayasamızın 19'ncü maddesinde ve bunun gerekçesinde kendisini bulmuştur. Ve benim meseleyi anlayışım bu istikamettir.

Şimdi yine, bizi tenkid ederken burada bir Bakanımızın bir beyanatından iki muhterem hatip, hatta üç muhterem hatip bahsettiler. Bu beyanat yine bir satırı alınıp diğer satırları nazarı dikkate alınmayan bir beyanattır. Adalet Bakanı arkadaşımızın kendisine sorulan bir suale verdiği cevabın sadece bir cümlesini almak yanlıştır. Bakınız son cümlesi ne diyor. "Henüz bu kararlar elime gelmedi. Geldiği zaman, ben de icra mevkiinde mesuliyet almış bir insan olarak elbette düşüneceğim. Ya tatbik ederim,

ya tatbik etmem. Elbette ki, tatbik etmemin bir nedeni, tatbik etmememin bir nedeni olacaktır. Tatbik etmediğim zaman bir mesuliyeti varsa, elbette o da bana raci olacaktır” Binaenaleyh, son kısmını söylediğimiz zaman, kanunlara mahkeme kararlarına riayet edilmeyormuş gibi bir şey çıkmaktadır.

Muhterem Milletvekilleri, Şurayı Devlet kararlarına riayet edilip edilmemesi keyfiyeti de bu kürsüde uzun münakaşalara sebeb oldu, geçen 15, 20 gün zarfında. Bugün de yine hemen her muhterem hatip bu meseleyi dile getirdi. Yalnız bu dile getirilirken, sadece Anayasanın 132’nci maddesinin değil, 114’ncü maddesini ve Anayasaya uygun olarak çıkarılmış bulunan Şûrayı Devlet Kanununun 95’nci maddesini de konuşmak lazımdır. Ben bunun münakaşasına burada girmeyeceğim. Bunun münakaşası uzunboyulu yapılmıştır. Bununla kalmıyor, muhterem Cumhuriyet Halk Partisi, bir önerge ile bir gensoru açılmasını, zannediyorum, talebediyor. Bu gensoru açıldığı zaman, bu mesele konuşulur. Ayrıca bir başka önerge bir komisyonda tetkik edilmektedir. Bu itibarla, Meclis bu meselede murakabe fonksiyonunun içindedir. Şayet icranın her hangi bir kusuru varsa, Meclisin karşısında icranın boynu kıldan incidir. Kaldı ki, bu meselenin münakaşasına girdiğimiz zaman, icranın kanunlara tamamen saygılı, tamamen tatbikata saygılı, mesuliyetlerini müdrük olduğunu gösterecek durumdayız.

Şimdi Sayın Feyzioğlu, ekonomik meseleler hakkında görüşürken, bir hususa temas buyurdular. Ve Sayın Alican, yine ekonomik meseleler üzerinde görüşürken bizim Parlamentoda bir parti müstesna, diğer partiler arasında ekonomik görüşlerimizde büyük fark yoktur, dediler. Sistemde yoktur aslında. Yani Sayın Alican’ın bu düşüncesine, sistemde yoktur, şeklinde iştirak ederim. Yine kollektivist bir düzenin Anayasası imiş gibi anlamaya çalışan T.İ.P. ile ferdi, toplumun bir vasıtası, aracı ve malzemesi şeklinde anlıyan T.İ.P. ile bizim aramızda hiçbir benzerlik yoktur. İşte sistem dediğimiz şey bu. Sanıyorum ki, T.İ.P.’nin dışındaki diğer partiler ferdi, toplumun bir vasıtası değil, fakat toplumun esas nüvesi addetmektedirler. İktisadi düzende de bu böyledir, hürriyet düzeninde de bu böyledir. Esasen, hürriyet düzeniyle iktisadî düzeni birbirinden ayırmanın imkânı olmadığını, burada 8-10 gün evvel bu kürsüden yapılan münakaşayla hemen hemen büyük çapta kabul etmiştik. Şimdi, aslında bizim Cumhuriyet Halk Partisi ile sistem içinde olmak şartıyla iktisadî görüşlerimizde büyük farklar vardır.

Sayın Alican buyurdular ki, Koalisyon yaptık pekala geçindik. Zannetmiyorum ki, pekala geçinildiğini. Çünkü 4 senede 4 koalisyon yaptık. Ayrıca bir plan vardı orta yerde, Koalisyon protokollerinde her parti kendi programını bir kenara koydu, bu planın programının esaslarına uymayı bir müşterek baz olarak aldı, mesele bir yere gelsin diye. Bizimle, Sayın C.H.P. arasındaki en büyük farkı, Sayın Feyzioğlu burada dillendirdi. Bundan birkaç gün evvel de Yine C.H.P.’nin Sayın bir hatibi, bu mesele üzerinde konuşmuştu. O da bir başka üslupla aynı şeyi söylemişti. Sayın Feyzioğlu diyor ki, yüksek tepeler, pardon, hâkim tepeler, milletin malı olmalıdır. Yani bizim devletçiliğimiz hâkim tepeler dedikleri, zannediyorum ağır sanayi, madenler, petrol ve buna benzer birtakım şeylerin Devletin elinde olması, sanayiın birçok kısmının Devletin elinde olması şeklindedir.

Şimdi buradaki fark şuradan ileri geliyor. Hâkim tepeler, acaba fertlerin elinde olsa, Devletin elinde değil mi olur?

Buna şunun için işaret ediyorum. En büyük farkımız da buradadır. Biz diyor ki, karma ekonomiyeye taraftarız. Zaten karma ekonomi Türkiye’de bugün için bir realitedir.

Taraftar değiliz diyen kimsenin yapacağı hiçbir şey yoktur. Bu bir realitedir. 50 milyar liralık Devlet Teşebbüsü vardır. Geçen gün de beyan etmiştim, biz de birtakım fabrikaları Devlet eliyle kurmaya devam edeceğiz. Yani karma ekonomi düzenine biz de devam edeceğiz. Ama bizim sınırimız, hududumuz biz ferдин teşebbüs gücünü, ferдин yaratıcı gücünü, ferдин kabiliyetini, bu fert kim, 32 milyon insanın içinden her hangi bir Türk vatandaşı, bu gücü büyük bir güç olarak alıyoruz ve demiyoruz ki, bu güçtür memleketin bu problemlerini çözecek. Şayet bunu harekete geçirebilirsek bir düzen içinde, bir itimat içinde, bir güven içinde, huzur içinde ve kendisine gereken desteği Devlet olarak gösterebilirsek enfakstrüktür yaparsak, münakale ekonomisini canlandırırsak istediği kadar enerjiyi bulabilirse, döviz formalitelerini iki senede değil de, daha kısa bir zamanda yapabilirse ve hakikaten teşebbüs gücü olan, munasip faizle kredi bulabilirse, o zaman diyoruz, bu gücü harekete geçirebilirsek Türkiye çok şey kazanır. Bu bir görüştür. Bu, bizim görüşümüzdür. Ama bizim dışımızda, başka görüşler de vardır. Bizim görüşümüze nasıl hürmet edilmesini istiyorsak, bizim dışımızdaki başka görüşlere de biz hürmet ederiz. Millet bize iktidar tevdi ederse, biz bu görüşü tatbik ederiz, bizi iktidardan uzaklaştırırsa muhalefette bu görüşümüzün savunmasını yaparız. Bizim anlayışımız; illaki bizim görüşümüz budur; iktidarda da muhalefette de bunu tatbik etmeyenler yanlış yoldadır şekline değildir.

Muhterem Milletvekilleri, bu noktada da hemen Sayın Alican'ın gayet haklı olarak temas buyurduğu bazı hususlara temas edeceğim. Hakikaten sanayi sahasında bir hamle yapmaya mecburuz. Sanayi yatırımlarımızın plan tatbikatı içerisindeki seyri tatminkâr olmaktan çok uzaktır. Bunlar realitelerdir. Bunları hızlandırmanın yolları aranacaktır. Yalnız şurasını beyan etmek isterim ki, Et-Balık, yem sanayii, deri, maden sanayii ki, maden sanayii içerisinde bilhassa bir bakır imkânı üzerinde durmaktayız ki, 40 bin ton senede bakır ihracatımızı artırmak ihtimali ile karşı karşıyayız, bugünkü rayiçle de 60 milyon dolar etmektedir.

Demir sanayii, hakikaten 1968 senesinde demir bakımından yine sıkıntılı duruma düşeceğiz. Bu itibarla artık Karabük'ün tevsi imkânı yoktur. Ereğli Demir-Çelik Fabrikasını 600 bin tondan bir milyon tona tevsi edebiliriz. Bununla beraber yine 1970'lerde sıkıntıdayız. Demir sanayiini de tevsi etmeye mecburuz. 3'ncü bir kuruluş düşünmek mecburiyetindeyiz. Petrol sanayiimizi bugün için 4,5 milyon olan rafineri kapasitemizi en kısa zamanda 9-10 milyon tona çıkarmaya mecburuz.

Gübre sanayiimizi ihya etmeye mecburuz. İhya diyorum-çünkü hemen daha eşikteyiz. Kimya sanayiini ihya etmeye mecburuz. Makina sanayiini ihya etmek mecburiyetindeyiz. Binaenaleyh sanayi sahasında pek çok yapabileceğimiz güzel şeyler vardır. Bu itibarla, önümüzdeki yıllar, gönül ister ki, 1970 yılına kadar geçecek yıllarda, hakikaten Türkiye'de sanayileşmeye büyük bir hız verebilmiş olağım. Sayın Alican'ın, yatırımların tatbikatından bazı şikâyetleri oldu. Bu şikâyetler geniş çapta doğrudur. Yani mesele sadece para meselesi değildir. Yalnız iç ve dış para tedarikinde de birtakım zorlukların bulunduğu, bunların da birtakım imal edilmeyecek tesirlerinin olduğu da vaki'dir. Ama bunlara ilaveten bir numarada proje yokluğu gelmektedir, iki numarada idaredeki randımanlılık gelmektedir ki, bu husustan Sayın Satır, Başvekil Yardımcısı oldukları zaman şikâyet etmiştir ve şikâyeti de 1 Eylül 1964 tarihli Milliyet gazetesinde çıkmıştır ve bu şikâyetlerinde de haklıdırlar. Şimdi bunlar alt alta konduğu zaman hakikaten plan tatbikatına başlamış bir memlekette bünyevi birtakım zorlukların

bulunduğu, bunları yenmenin kolay olmadığı, fakat, yenmek gayreti içinde bulunmanın şart olduğu ortaya çıkıyor.

Muhterem Milletvekilleri; C.H.P.'nin Sayın sözcüsü, sözlerini zannediyorum 23 madde ile bitiriyor. Neden kırmızı oy veriyoruz diye, 23 madde. Şimdi bu maddelerin büyük bir kısmının izahını yaptım. Aslında her maddenin izahını yapmaya devam edebilirim. Yalnız, bunun sonunda Sayın C.H.P.'nin beyaz oy vermiyeceği de bir vakıadır. Ama iktidar olarak bizim vazifemizdir, muhalefeti aydınlatmak, sordukları soruları cevaplandırmak, murakabe fonksiyonlarına yardımcı olmak. Zannediyorum ki, suallerinin büyük bir kısmını cevaplandırdım. Yalnız bir husus söylediler. Bunu cevapsız kalmaması lazımdır. Dediler ki: "Bir Cumhurbaşkanı vardır. Cumhurbaşkanı, vekildir. Binaenaleyh, Cumhurbaşkanı bir partilidir, Cumhuriyet Senatosunun Başkanıdır ve üyesidir. Binaenaleyh, bunun zamanında birtakım şeyler yapılması" Muhterem Milletvekilleri, şayet bu hususta bir tereddüt varsa, o zaman Anayasamız noksan demektir. Anayasa noksan demektir. Çünkü Devlette teadiyet esastır. Yani Reisicumhurun hasta olabileceği düşünülmüş, ona göre Anayasada tedbir alınmıştır. Hastalandığı zaman Devletin işleri durur diye bir hüküm vaz edilmemiştir. Veyahut da Devletin şu işleri durur da, bunlar yapılır diye bir hüküm vaz etmemiş. Bu itibarla, Devletin işlerinin bir gün dahi geri kalması hakikaten memleketimizi içinden çıkamayacak zararlara götürür; O zaman, Anayasanın, Cumhurbaşkanlığı vekilliği yapacak zatın da muvakkaten partisinden istifa edeceği şeklinde bir kaydı da içine alması lazımdı veyahutta Senato Başkanı olan zatın hini hacette Cumhurbaşkanlığı Vekâleti mevzuubahstir, Senato Başkanı seçilirse partisinden istifa eder diye bir kayıt olması lazımdır. Şayet, C.H.P.'nin Sayın sözcüsü, bunda büyük bir sakınca görüyorsa, Anayasayı elbirliği ile bu şekilde düzeltmenin yolunu arıyalım.

Şimdi, hayat pahalılığından, enflasyondan, açık bütçeden, bunlardan bahis buyurdular. Bunların hepsi bu kürsüden cevaplandırılmıştır. Fakat, vaktim olsa idi, ben de bunların hepsini ayrı ayrı cevaplandırmak isterdim. Bunları 3-4 defa dinlediniz. Dinlemiş bulunuyorsunuz. Yeniden başka bir üslupta aynı şeyleri sizlere takdim etmek istemiyorum.

Bir husus daha söylediler ki, bunda da mutabık olmadığımızı söylemeden geçemiyeceğim. Dediler ki, dış politika ve millî savunma konularında muhalefet partisi olarak ileri sürdüğümüz ciddi ve iyi niyetli birçok düşünenler hükümet tarafından paylaşılmamıştır. Ve grup sözcülerimizin haklı uyarımları, ilgili Bakanlar tarafından anlayışsızlıkla karşılanmıştır.

Muhterem Milletvekilleri, biz hiçbir şekilde fikri taasup içinde değiliz. Herkes şundan emin olsun ki, hakikaten doğru, hakikaten hizmetlerimizde bize yardımcı, hakikaten yapıcı olan herşey kıymetlendirilmiş ve kıymetlendirilmektedir.

Toprak reformundan bahsettiler. Toprak reformu mevzuunda Koalisyon protokolüne koyduğumuz kayıttan benim vaz geçtiğimi beyan buyurdular. Koalisyon protokolü, Dördüncü Koalisyon Hükümetinin müştereken icra edeceği bir husustu. Binaenaleyh olsa, olsa beni Dördüncü Koalisyonun devamı müddetince, bunu icra etmemekle mükellef tutabilirler, sorumlu tutabilirler. Ama ondan sonra seçim beyannamemize ve hükümet programımıza koyduğumuz kayıtlar esastır. Ancak, bunun icrası mevzuubahsolabilir. Yani Koalisyon protokolünün, seçim beyannamesini hükümet programı iptal etmiştir.

Muhterem Milletvekilleri, toprak reformu hususunda çalışmalarınız yapılmaktadır. Tarım Bakanı arkadaşım bu kürsüden pekçok izahatta bulundular. Bunları tekrar etmiyeceğim. Fakat, T.İ.P. Sayın sözcüsünün beyan ettiği gibi, Türkiye’de toprak reformu yapıldığı zaman üç milyon aile hemen toprağa kavuşacakmış. Bunları hep söylüyoruz. Resmi rakamları söylüyoruz. Ama her nedense bu iddialar yapılmakta devam ediyor. Muhterem Milletvekilleri, dağdaki çobandan sokaktaki vatandaşa kadar, herkesin toprak sahibi olabileceği ve yarın hayatının değişebileceği şeklindeki iddialar hakikatlere, rakamla ve istatistiklere uymamaktadır. Türkiye’de mevcut toprağın dağıtılması halinde yani elde mevcut toprağı muayyen sınırlara indirerek diğer kısımların dağıtılması halinde, azami toprağa kavuşturacağımız aile 60 bin ila 100 bin ailedir. Türkiye’de her sene teşekkül eden aile ise 60 ila 100 bindir. Köylü ailesi, çiftçi ailesinden bahsediyorum. Binaenaleyh, geliniz çok büyük zorluk çekeriz sonra, şu bakımdan zorluk çekeriz, herkese toprak verilecektir gibi bir fikri yayarsak, bunu yapmaya imkân olmadığı takdirde, halk nazarında itibarlarımızdan büyük şeyler kaybederiz. Vakıa budur. Biz, gerek parti programımızın 45’nci maddesinde gerek seçim beyannamemizde, gerekse Hükümet programımızda, topraksız köylünün yalnız toprağa değil, kuru toprağa değil, toprakla birlikte onu işliyecek alet ve edavata ve krediye de kavuşturulması tezini savunmuşuzdur ve bu tezi savunmaya devam ediyoruz.

Muhterem Milletvekilleri; Sayın Alican, yardım fikrinin git gide za’fa uğradığını ve yardımsız kendimize çeki düzen vermenin yollarını aramamız gerektiğini beyan ettiler. Bu fikre bütün kalbimizle katılırız. İster za’fa uğrasın, ister uğramasın, bir gün Türkiye’nin dışardan hiçbir yardım almadan ayakta durabilecek, geçinebilecek, inkişafını yapabilecek seviyeye gelmesi Adalet Partisi olarak, Türk Milletimin her ferdi olarak hepimizin can ve gönülden temenni ettiği bir husustur.

Şimdi, burada bir hususa daha dokunacağım. Malthus’un nüfus nazariyesi Malthus çok uzun seneler evvel-kendisi bir Anglikan papazıdır-ortaya atmış, nüfusun geometrik bir dizi şeklinde gittiğini, bunun yanında gıda ve elyafın aritmetik bir dizi şeklinde gittiğini yani nüfusun murabba şeklinde öbürünün düzgün seri şeklinde gittiğini iddia etmiş, fakat bunu iddia eden Malthus 4 senede 3 çocuk sahibi olmuş.

Bu itibarla Malthus nazariyesinin aradan yüzlerce sene geçmesine rağmen, insanların gıdasının da azalmadığı, elyafının da azalmadığı meydana çıkmıştır. Çünkü dünyamız bugün dahi henüz keşfedilmemiş, bugün dahi henüz el atılmamış türlü çeşitli kaynakları ihtiva etmektedir. Bu itibarla, sadece materyalistlik noktadan hareketle nüfustan korkma gibi bur durum Türkiye için mevzubahis değildir. Ama açlık olan memleketler vardır. Dünyada bugün değildir bu açlık asırlardan beri açlık olan memleketler vardır. Bu memleketlerin kalkınmaları Türkiye’nin kalkınmasına nazaran çok daha zordur.

Şimdi, hakikaten dış ticaret hacmimizi biran evvel artırmak, ihracatımızı artırmak, maden kaynaklarımızı geliştirmek, turizmi geliştirmek, zirai mahsullerimiz içerisinde ihraç kabiliyeti olan mallarımızı geliştirmek, bunun yanında ithalatımızda ikame malları bulmak mesela, Türkiye 70 milyon dolarlık yağ kullanmaktadır. Bunun 30 milyon dolarlığını dışardan almakta, 40 milyon dolarlığını da kendi kaynaklarından tedarik etmektedir. Hakikaten bir ziraat memleketi olan Türkiye’de 30 milyon dolarlık yağ ithal etmek, hakikaten üzerinde durulması lazımgelen bir husustur. Ama ithal etmediğiniz takdirde Türkiye yağsız kalmaktadır. Binaenaleyh yağlı tohum endüstrisine

ziraatinin endüstrisine ehemmiyet vermek lazımdır. Keza 20 milyon dolarlık yapığ almaktadır. Türkiye Binaenaleyh, bir Merinos meselesini senelerdir istediğimiz noktaya getirememişizdir. Aslında kolay bir mesele de değildir. Fakat ithalatta ikame yapabileceğimiz birtakım unsurlara büyük ehemmiyet atfetmek durumundayız.

Şimdi, Sayın Y.T.P. Genel Başkanının idare ile ilgili beyanlarına da dokunmak isterim. Buyurdular ki, idare iktidarın programına yardımcı olacaktır. Ama siyasî iktidarın her emrine, evet diyecek olursa, kendisine de faydası olmaz. Bu doğrudur. Biz zaten her denilen şeye, evet diyen kimseyi aramıyoruz. Böyle bir maksadımız, gayemiz yoktur. Bizim istediğimiz şey, herkesin vazifesini yapması ve hakikaten iktidar olan idarenin programını hüsnüniyetle, elinden geldiği kadar ve canü gönülden yürütmeye gayret etmesidir. Tarafsız idare budur. Eğer, iktidarın programının münakaşası bir de idare ile yapılacaksa, bu işin içinden çıkmaya imkân yoktur. Yalnız, bizim idaremizde hakikaten yerleşmiş birtakım sıkıntılar vardır. Her devrin adamı damgasını giyen insanlarımız vardır. Ne kadar gayretle çalışsa, ne yapsa, o hale getirmişizdir. Birtakım baskıların içinde bulunmuştur.

Muhterem Milletvekilleri, idaremizde sıkıntılar vardır, dediğimiz zaman, bunu kimseyi küçültmek için söylemiyoruz. Hakikaten birtakım sıkıntılar vardır ve idaremizi tarafsız bir hale getirebilmek gün meselesi değildir. Ama idaremizin tarafsızlığından ne anladığımızı, yönetimin akıllı olmasından ne anladığımızı sarıh olarak bilmeye mecburuz. Kanunlar herkese tefriksiz tatbik edilecektir. Hizmetler aksamadan görülecek, hizmetler ucuz görülecek, hizmetler muayyen bir standartta görülecek ve iktidarlar değişse dahi idarede büyük sarsıntılar olmayacaktır. İşte tarafsız idare budur. Bizim idaremizde, bu muhterem kürsüden şunu teminat olarak veriyorum herkese, bizim idaremizde fikrini söylemekten dolayı hiç kimse zarar görmeyecektir. Fikrini söyleyen herkes, bizim aradığımız kimsedir. Fikrini, bizim istediğimiz istikamette söylemesi şart değildir. Fakat, icrayı bizim taahhüt ettiğimiz program dahilinde yürütmesi şarttır. Aksi halde Sayın Yalçın'ın burada ifade ettiği gibi, Devletin her noktasında kumanda zincirini parçalar ve Devleti idare edilemez hale getirir. Bu da kaos olur. Bu günah olur.

Son tasarrufları dolayısıyla idareye böyle bir istikamet vermek durumunu sezdim, diyorlar Sayın Y.T.P. Sözcüsü. Bu fikre katılmaya imkân yoktur. Bunun münakaşasını her zaman yapmaya hazırım.

Muhterem Milletvekilleri; bu kürsüden bir buçuk saate yakın bir konuşmasını dinlediğimiz Millet Partisinin Sayın Sözcüsünün konuşması tahlil edildiği zaman, birçok tenakuzlarla ve çelişmelerle doludur. Bilhassa, henüz buraya getirilmemiş bulunan bir kanun dolayısıyla hakikaten, çok haksız ve çok ağır ithamlarına, serzenişlerine, tenkidlerine maruz kaldık. Ben bunlara inecek değilim. Benim şahsımla ilgili söylediği hususlara da inecek değilim. Burası milletin kürsüsüdür. Millete faydalı olacak şeyler burada konuşulur. Bu itibarla, ben, sadece millete faydalı olacak şeyler üzerinde duracağım.

Millet Partisinin Sayın Genel Başkanı, ben olmazsam demokrasi olmaz, fikri içerisinde, hakikaten tahlil edildiği zaman bir tehdit ve tethiş manzarası arz eden bir konuşma yaptılar. Zaman, zaman bizi bir münakaşanın içine sürüklemek istediler. Biz, bu münakaşanın içerisine de girecek değiliz. Bütün bu münakaşaların, 15'nci sayfada, Seçim kanunu ile ilgili olduğu meydana çıktı. Bu itibarla, hesaplar yaptılar. 290 kişi,

143 kişi ve saire; bu hesapları yapacak olan aslında millettir. Belki öyle olmayacaktır. Millet şayet, biz dediği gibi isek burada, millet bize rey vermiyecektir. Sayın Millet Partisi Genel Başkanının, hakikaten taaccubedilecek olan bu konuşmasında, millettin ve demokrasiden ümit kesmiş bir hali var. (A.P. sıralarından alkışlar) Bütçe tenkidi olan bu konuşmasında hemen, hemen tek kelime bütçe yoktur. Kendilerini tavsif eden yeni bir tabir getirdiler, sosyal ve mutedil liberalizm. Doktrin, meseleleri ile uğraşan arkadaşlarım, böyle bir şeyin olup olmadığını, şayet yoksa, Sayın Bölükbaşı'nın bir keşfi olarak doktrin arasına koymalarını rica edeceğim. (A.P. sıralarından alkışlar)

Sayın Bölükbaşı, üç dört defa da Amerika lafı ettiler. Neden ettiler, hangi sebebe müsteniden ettiler; bunu anlayamadım. Muhterem Milletvekilleri, şu Meclisin içinde bir şeyde daha birleşmeye mecburuz. Burası Türkiye Büyük Millet Meclisinin Millet Meclisidir. Bu Meclisin her sandalyesinde oturan bu milletin şerefli ve güzeldi evladıdır. Bu grupu şununla, öbür grupu başka bir şeyle itham etmenin lüzumsuz, gayri muhik birtakım müdafaa pozisyonlarına sokmanın hiçbir şekilde yeri olduğuna kaani değilim. Bu itibarla, ima etmek istedikleri şeyin ne olduğunu bilmiyorum, ama böyle şeyler bizi ilzam etmiyeceği için, bunun üzerinde durmuyorum.

Bir hususu daha, Sayın Bölükbaşı'nın sözleri üzerine cevap veriyorum. TRT açılırsa Demirel zararlı çıkar, dediler. Neden zararlı çıkacağını bir türlü anlamadım, TRT açılırsa. O imkân şimdi benim elimde.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Konuşma imkânı verilirse, cevap veririm.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, zaman zaman Sayın M.P. Genel Başkanı, böyle referanslarda bulunuyor. Ama bizim kapalı odalarda konuşulanları bu kürsüye getirerek, burada bulunmayan, kendilerini müdafaa edecek durumda olmayan birtakım kimseleri sıkıntıya sokmak gibi bir kaidemiz mevcut değildir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Yalnız şunu arz etmek isterim ki, hakikaten Dördüncü Koalisyonda Muhterem M.P.'nin mensuplarıyla büyük bir ahenk içinde çalıştık. Daha evvel söyledim, yine de söylüyorum; bu arkadaşlarımızla çalışırken, bir ahenge ilaveten bir fazilet ve hakikaten iyi insan münasebetleri içerisinde elimizden gelen hizmeti memlekete yaptık.

TRT mevzuunda ise Adalet Partisi'ne atfedilebilecek en ufak bir şey yoktur. Yalnız, şu kadarcık serzenişte bulunmama müsaade buyursunlar, kendisinin bir zaman Başkanvekili olan, 1 Eylül'e kadar yani seçimden 19 gün evveline kadar, Turizm Tanıtma Vekili olan, kendisine büyük hürmetim olan bu sıralarda bulunmayan Sayın zekâî Dorman bildiğiniz gibi, 1 Eylül'de Sayın Bölükbaşı'nın partisinden ayrılıp C.H.P. sıralarına geçmişti. Bu itibarla, şayet düzeltilemeyen bir şey varsa onu A.P. nde değil, başka bir yerde aramak lazımdır.

Şimdi, burada Sayın M.P. Genel Başkanı diyorlar ki: "Son tecrübe dediğimiz demokrasi idaresi, Tanrı korusun bir gün nihayet bulursa, onun enkazı üzerinde kurulacak idarenin başta adı ne olursa olsun, sonunun nereye varabileceğini kestirmek, tarih ve sosyoloji ilminin verilerini bilenler için hiç de güç değildir."

Muhterem Milletvekilleri; Türkiye'de demokratik idareye son vermeye kimsenin gücü yetmiyecektir. (A.P. sıralarından şiddetli ve sürekli alkışlar, "Bravo" sesleri) Türk Milleti esir bir millet değildir, esir bir millet olmayacaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Şimdi yine burada M.P.'nin Sayın Genel Başkanı, birtakım hususlardan bahsediyor ki, bunlar olmazsa demokrasi olmaz diyor. Biz de diyoruz ki, katiyen kendisiyle aynı fikirde değiliz. Türk Milleti, kendi kendisini idare edecek idrake, izana ve aklıselime sahiptir ve Türk Milleti, kendisini idare edecek insanları seçmeye muktedirdir. Ama kendisinin bu fikirde olmadığını uzun boylu burada izah etmiş oluyor. Yani, bunun sonunda, acaba Muhterem M.P. Genel Başkanı Türkiye'de demokrasi olmaz mı neticesini çıkarmak istiyor, bir türlü anılamadım.

Burada çok güzel aksiyonlar konuyor, deniyor ki; "Muayyeniyet prensibi amansız hükmünü icra eder, aynı sebepler aynı neticeleri doğurur" Bunun tefsirini yapmıyacağım. Bu epeyce söylenmiş bir şeydir. Zannediyorum ki konuşmamın başında izah ettiğim; 300 senelik ve Magna Carta'ya giderseniz çok daha eski, milletlerin hürriyet mücadelesi içerisinde, bu fikri kolayca çürütecek unsurları vardır.

Bir de seçim esnasında, seçimi nasıl kazanmışız yahut nasıl kazanılmış? Bilmiyorum bize mi ait bunlar? İşte birçok şeyler istismar edilmiş, gözyaşları falan dahil. Bunları iddia etmek, demin de arz ettiğim gibi, hakikaten Türk Milletinin şu veya bu şekilde aldatılabileceğini -ki, onu kabul ediyor Sayın M.P. Başkanı burada- "Milletler aldatılabilir" diyor. Biz, hiçbir şekilde bu tezde de değiliz. Türk Milleti, hiçbir zaman aldanmamıştır ve Türk Milletini kimse aldatamaz. (A.P. sıralarından şiddetli ve sürekli alkışlar, "Bravo" sesleri)

Oturmuş ve oturmamış rejim münakaşasını yapmıyacağım.

Muhterem Milletvekilleri; M.P. Sayın Genel Başkanının sözlerini bu noktada cevaplandırılmış oluyorum.

Şimdi, C.K.M.P. Genel Başkanı Sayın Türkeş'in, hakikaten birçok hususlarını dikkat ve alaka ile dinlediğimiz çok faydalı görüşlerine teşekkür edeceğim. Sadece, Sayın Türkeş'in görüşlerinin bir kısmına katılmadığımızı ve bu arada planın topyekûn ekonomiyi kontrol etmesi لازم geldiği şeklindeki görüşüyle hemfikir olmadığımızı beyan etmek isterim.

T.İ.P. Sayın Sözcüsünün beyan ettiği bir iki hususa geliyorum.

Bu beyanlar içerisinde, bir defa Anayasanın muayyen maddelerini muhterem sözcü çok yanlış tefsir ettiler. Türk Anayasasını muhterem sözcünün anladığı manada anlamak imkânı yoktur. Bunu Sayın Profesör Yalçın burada izah ettiler. Ne 10'ncu maddeyi, ne 36'ncı maddeyi, ne 37'nci ve ne de 41'nci maddeyi sanki bütün bu maddeler Sayın T.İ.P. Sözcüsünün kendi partisinin programına göre yazılmış gibi buradan anlamaya hiçbir şekilde imkân yoktur. Bu Anayasa hür demokratik nizamın Anayasasıdır. Bir sosyalist kolektivist düzenin Anayasası değildir. (A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri)

Sayın sözcü buraya çıktıkları zaman, rejim münakaşasını ben açmışım diye söze başladılar. Halbuki bu kürsüye çıkan her hatibin rejim buhranından bahsetmesi üzerine ben, "Nedir bu rejim buhranı?" diye bunları karşıladım. Yani hadise ya bilinmemektedir veyahut da yanlış takdim edilmektedir. Ben açmadım bu münakaşayı; fakat ben kapatmaya mecburum.

Sonra, "Çoğunlukta olmak bazı şartlar altında meşrudur" buyurdular. Bunların da münakaşası burada yapıldı.

Bizim Anayasamızda, spesifik ağırlık hiçbir şekilde Devlette değildir. Bizim Anayasamızda Anayasa hükümleri tetkik edildiği zaman görülür ki, spesifik ağırlık ferttedir. Daima hedef ferttir, haklariyle, haysiyetle, hürriyetiyle fert bir ünedir.

Şimdi Sayın T.İ.P. Sözcüsünün, Atatürk'ü çok yanlış anladığını, hatta Atatürk'ü sosyalist görüşün sahibi yaptığını buradan üzülererek görmekteyiz. Atatürk kendilerinin anladığı gibi değildir, Atatürk Türkiye'de hürriyetçiliği, Batı medeniyetçiliğini ve ferdin gücünü her şeyin üstünde tutmuştur.

Şimdi, aşağı-yukarı 45 sene sonra 45 sene evvelki beyanlara istinaden Atatürk'ün Türk Devletini nasıl kurduğunu anlatıyor. Atatürk Türk Devletini kurmuş, 15 sene Cumhurbaşkanlığı yapmış, ana kanunları çıkarmış. Acaba 1966 senesinde, Atatürk bunu böyle yapmamıştı da başka türlü yapmıştı, şeklinde bir münakaşayı niçin yapıyoruz, anlıyamadım.

Şimdi Sayın Aybar, Türkiye'de sınıftan bahsettiler. Türkiye'de sınıf yoktur. Türkiye'de imtiyazsız, sınıfsız kaynaşmış bir millet vardır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) İşlerine geldiği zaman Atatürk'ü şöyle anlıyacaksınız, gelmediği zaman böyle anlıyacaksınız. Yok öyle bir şey. Atatürk; komünizmi her nerede görürseniz eziniz, demiştir. Esas Atatürk'ün bu kürsüden söylenecek sözü budur.

Meclise daha çok halktan insanlar gelecekmiş. Acaba burada oturanlar, bu milletin, bu memleketin güzide çocukları, halktan değil mi acaba? (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

Ondan sonra 27 Mayıs Anayasasının gayrimeşruluğu iddia olunacakmış.

Muhterem Milletvekilleri; bu gibi iddialar dışarılarda dolaşıyordu. Şimdi menşeiini öğrendik, nereden çıkıyormuş. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sayın sözcü dediler ki; değiştirilen genel müdürler bu memleketin madenlerinin bekçisi imiş. Bu ne garip düşüncedir ki, memleketin içinde bir kısım insanlar memleketin kaynaklarının bekçisi, öbür kısım bekçisi değil.

Muhterem Milletvekilleri, siyasî mesuliyet deruhde etmiş heyetler bu memleketin millî menfaatlerinin bekçisi değil. Bu ne biçim düşüncedir? Bu düşünce, sakil bir düşüncedir ve bu düşünceden vazgeçmelerini kendilerine tavsiye ederim. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Efendim, o genel müdürler, bu memleketin servetlerini korumuş. Kime karşı, o zamanki hükümetler sanki başka türlü iş yapmak istemişler de onlar korumuş. Bu gayet sakim bir düşünce. Hangi Hükümet olursa olsun, bu gibi iddialardan, bu gibi iftirallardan her hangi bir Türk hükümetini tecridetmek lazımdır.

Bir de ilkokul öğretmenlerinin değiştirildiğinden bahsettiler. Muhterem Milletvekilleri; geliniz bir şeyde daha anlaşalım. Mektebe, camiye, kışlaya siyaseti sokmıyalım. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, sözlerimin sonuna geliyorum.

Hükümetiniz olarak, vatandaşlara kanunlar nazarında, tefriksiz muameleyi icra edebilmenin gayreti içindeyiz. Hükümetiniz olarak, kanunları mutlak manada hâkim kılmanın yolu içindeyiz. Hükümetiniz olarak, her vatandaşın hakkını, haysiyetini, hürriyetini korumanın yolu içindeyiz. Hükümetiniz olarak, Türkiye'de Devletin emniyetini her şeyin üstünde tutmaktayız. Hükümetimiz olarak, bu ülkede insanların korkusuz yaşaması için her türlü gayretin içindeyiz ve bu ülkede insanların refaha kavuşması için her türlü çalışmanın içindeyiz.

Türkiye, bir ölüm - kalım davası içinde değildir. Türkiye iyi günlere doğru giden bir refah davasının içindedir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Bu itibarla, itimadımız olduğu müddetçe, bu güzel vatanın ümrânına, imarına ve refahına, bu güzel vatanda yaşayan büyük Türk Milletinin saadetine, refahına hizmet etmeye devam edeceğiz.

Gecenin bu saatinde sabrınızı suistimal ettiğim için özür dilerim. Hepinizi saygıyla selamlarım.³⁶ (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)

³⁶ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 4, Birleşim 58, Sayfa 795-809*

28 Şubat 1966 Pazartesi

1966 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Görüşmelerinin Sonunda Yaptıkları Teşekkür Konuşması.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin Muhterem Üyeleri;

Uzun ve yorucu bir çalışmayı mütaakıp Yüce Meclis 1966 yılı bütçe kanunu tasarısı üzerindeki çalışmasını bitirmiş ve bütçeyi kabul etmiş bulunmaktadır.

Hükümetiniz bütçe müzakereleri esnasında Yüce Meclisin titizlikle üzerinde durduğu meseleleri dikkatle kaale alacaktır Bütçe tatbikatında büyük bir dikkat ve şuurla hareket edilecek, her kuruştan azami neticenin alınmasına gayret sarf edilecektir. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Bu düşüncenin ışığı altında, hem tasarrufa, hem de hizmetlerin ifasına ve yatırımların yüksek seviyede gerçekleştirilmesine çalışacağız. 1966 bütçesinin mamur ve müreffeh Türkiye idealimize memleketimizi ve milletimizi daha çok yakınlaştırmasını ve Cenabı Hakkın Türkiye'nin hizmetinde bulunanlara yardımcı olmasını temenni ederim. *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar ve "Bravo" sesleri)*

İtimadınıza teşekkür eder, Yüce Meclisi saygı ile selamlarım.³⁷ *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar)*

³⁷ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 4, Birleşim 59, Sayfa 820-821*

25 Mart 1966 Cuma

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in Amerika'dan Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisi Hastanesine Getirilmesi Nedeniyle Yaptıkları Konuşma

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, T.B.M.M.'nin Sayın Üyeleri,

Sayın Devlet Başkanımızın bundan önce başlayıp devam eden hastalıkları sırasında Cumhurbaşkanı Başhekiminin gösterdiği lüzum ve Genel Sekreterliğin vâkı daveti üzerine mütat sağlık durumu konsültasyonunda Tıp Öğretim Üyeleri tarafından 28 Ocak 1966 günü saat 15:00 te muayene edilmiş ve Profesör Dr. Lütfü Vural, Prof. Dr. Rasim Adasal, Prof. Dr. Sami Gürün, Prof. Dr. Cavit Sökmen, Prof. Dr. Nevzat Akabay, Prof. Dr. Orhan Sargın, Prof. Dr. Selahattin Doğulu, Prof. Dr. Aziz Sevvüktekin, Prof. Dr. Hami Koçaş, Prof. Dr. Zinnur Hüseyin Rollas imzaları ile verilen 28.1.1966 tarihli raporda;

“1. Bir süreden beri mevcudolan sol hemiparazi ve diabetes mellitus'e bağlı bazı fonksiyonel belirtiler tespit edilmiştir.

2. Bu nöropatolojik değişiklikler dışında bütün ruhi ve zihni fonksiyonlar normal bulunmuştur.

3. Şimdiye kadar yapılan tıbbi müşavereler sonunda bütün tedavi imkânları uygulanmış olup, bir kere de Birleşik Amerika Devletlerinde bu konu ile ilgili bir klinikte tetkik ve tedavisinin gerektiği bildirilmiştir” Bu raporun Hükümete intikal etmesi üzerine Bakanlar Kurulunca bu mevzu tezekkür edilmiş ve bu rapor muvacehesinde tedavi maksadı ile Amerika Birleşik Devletlerine gidecek olan Sayın Cumhurbaşkanımıza refakat edeceklerin kimler olduğu Bakanlar Kurulunca 29.1.1966 tarihinde kararlaştırılmış ve keyfiyetten parti ileri gelenleri ile ilgililer malûmattar edilmiş ve aynı zamanda durum hemen Yüce Meclislerin ıttılana arz edilmiş idi.

Bunu takiben Sayın Cumhurbaşkanımız 2.2.1966 tarihinde Ankara'dan hareketle normal bir seyahat sonunda Washington'da Walter Reed Hastanesinde mevki ve şahsiyetleri ile mütenasip bir şekil ve surette tedavi altına alınmışlardır.

Bir müddet devam eden tedavilerinde hastalıkları tabii seyrini takibetmiş ise de, maalesef gelen bir stroke sonucu komaya girmişlerdir. Bu müessif koma hali 45 günden beri devam etmiş olup bütün ihtimamlara rağmen derin bir teessürle ifade edelim ki, Sayın Cumhurbaşkanımızın sağlık durumlarındaki vahamette salaha müteveccih bir değişiklik olmamıştır.

Washington Büyükelçimiz, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri ve Cumhurbaşkanlığı Başhekiminin müşterek imzası ile son defa verilen bilgide; “Sayın Cumhurbaşkanımızın sağlık durumlarının daha da vahim bir hal aldığı ve bu durumda tatbik edilecek bir tedavi imkânı kalmadığı, ancak tıbbi ihtimam ve bakım bahis konusu olduğu ve kendilerine halen uygulanmakta bulunan her türlü ilaç ve tıbbi malzemenin gerek seyahatleri esnasında, gerekse Türkiye'deki hastanelerde uygulanabileceği; ayrıca Sayın Cumhurbaşkanımızın koma durumunun her an müessif bir şekilde sona ermesi mümkün olduğu gibi, uzunca bir müddet devam etmesinin de imkân dahilinde olduğu ve bizatihi seyahatten dolayı vahametinin artmayacağı yetkililerin beyanına atfen” bildirilmiştir.

Bunu takiben, Türk hekimleri ile Walter Reed Hastanesi hekimlerinin müşterek imzası ile verilen 24.3.1966 tarihli raporu Dışişleri Bakanlığına gelmiştir. Rapor aynen şöyledir:

“1. Türkiye Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel 45 gündür derin koma içerisinde. Walter Reed Hastanesi doktorlarının asabiye konsültasyonlarının ve şahsi doktorlarının tıbbi fikri, komadan çıkma ihtimalinin veya ümidinin hemen hemen hiç bulunmadığı merkezindedir. Ömür süresi tahmin edilemez.”

“2. Destekleyici bakımdan başka yapılacak özel bir tedavi mevcut değildir.”

“3. Cumhurbaşkanı Gürsel’in seyahatinin maddi olarak sağlık durumuna tesir etmemesi veya ölümünü tacil etmemesi gerekir. Halen kendisine yapılmakta olan bütün destekleyici fonksiyonlar nakli esnasında da mevcudolacaktır. “

“4. Cumhurbaşkanı Gürsel’in şimdiki (24 Mart 1966 Washington saati ile 17:00) durumu, dönüşü için en müsait durumdur. Daha fazla gecikmenin durumunu daha müsait hale koyması beklenemez. Fakat, aksine nakil ihtimalini tehlikeye koyabilir.

Philip Mallory, Tuğgeneral

Raymond Bluhm Jr. Yarbay

Dr. Lütfü Vural

Dr. Saim Bostancıoğlu

Bu durum karşısında, verilen bilgiler ve şimdi arz ettiğim rapor da nazarı itibara alınarak, Hükümetimiz, meseleyi müzakere etmiş ve neticede yukarıda belirtilen sebepler muvacehesinde kendilerinin tıbbi tedavi, ihtimam ve bakımlarının Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisi Hastanesinde yapılması uygun görülmüştür.

Washington Büyükelçiliğimiz ile yapılan son temaslara göre Sayın Devlet Başkanımızın seyahatlerine engel bir durum tahaddüs etmediği takdirde, kendileri muhtemelen yarın sabah Ankara’ya muvasalat buyuracaklardır.

Bu vesile ile Sayın Cumhurbaşkanımıza memleketlerinde göstermiş oldukları yakın ilgi ve ihtimamdan dolayı Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine, resmi makamlarına ve Walter Reed Hastanesi hekim ve personeline teşekkür ederim.

Keyfiyeti Yüce Meclisin bilgilerine, derin saygılarımla arz ederim.³⁸ (Alkışlar)

13 Temmuz 1966 Çarşamba

ABD -Türkiye İlişkileri Konusunda I. Demirel Hükümeti Hakkında Gensoru Açılmasına İlişkin Önerge Nedeniyle

(Başbakan A.P. sıralarından gelen alkışlar ve "Bravo" sesleri arasında kürsüye çıktı)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin muhterem üyeleri; huzurunuzda bir gensoru önergesi açılıp açılmaması münasebetiyle cereyan etmiş müzakeratta bahis konusu edilen bazı hususları aydınlatmak için bulunuyorum.

Evvela şurasını kaydetmek isterim ki, A.P. iktidarı geçen sekiz ay içerisinde ne bir ikili anlaşma imzalamış, ne de kendisine daha evvelki hükümetler tarafından Devredilmiş bulunan andlaşmalarda Türkiye'nin aleyhine bir virgöl konulmasına rıza göstermiştir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

Gensorunun bu hakikati kabul etmiş olması gerekir. O sebeptendir ki, gensoru önergesinin mevzuunu yedi aydır bir sözlü soruya cevap verilmemesi teşkil ediyor. Yüce Meclisin muhterem üyeleri, eğer Meclisin gündemini tetkik buyurursanız, Meclisin çalışma şekline tabi olarak hemen hemen ikiyüzelliye yakın sorunun Meclis gündeminde bulunduğunu görürsünüz.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Mehil istedi Hükümet, sonra da kaçtı, gelmedi. *(A.P. sıralarından, "sen sus, dinle" sesleri)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz burada görüştünüz ben tavzih ediyorum. Tavzih etmeye de devam ediyorum... Bu gensoru talebi içinde Hükümetin T.C. Devletin egemenlik haklarının korunmasına karşı gösterilen kasıtlı kayıtsızlık... Gensoru bunu etrafında açılmalı imiş: Kasıtlı kayıtsızlık...

Yüce meclisin muhterem üyeleri, huzurlarınızda T.C. Hükümetinin egemenliğinin ve bağımsızlığının söz konusu olmasını, bunun müşterek bir müzakere konusu olmasını, bu hususun müzakere edilerek üzerinde müşterek anlaşma, asgari anlaşma konusu yapılmış olmasını esefle karşıladığımı beyan etmek isterim. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

Türkiye Cumhuriyeti hükümeti Büyük Atatürk'ün Cumhuriyeti kurduğu günden bu yana egemendir ve bağımsızdır. Böyle değil midir? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*Biz ne yapmışız A.P. iktidarı olarak? Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin egemenliğine ve bağımsızlığına dokunacak ne yapmışız? NATO anlaşmaları, CENTO anlaşmaları Türkiye'nin komünizme karşı kollektif bir savunma düzeni içine girmiş bulunduğu anlaşmalar mı Türkiye'nin egemenliğine aykırıdır? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

SAMİ BİNİCİOĞLU (Manisa) — Öyle diyen var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yüce meclisin muhterem üyeleri; müzakere edecekmişiz, münakaşa edecekmişiz de anlaşacakmışız Türkiye'nin egemenliği ve bağımsızlığı konusunda.

Şunu söylemek istiyorum: Diyoruz ki, ne NATO anlaşmasını, ne CENTO anlaşmasını, ne de ikili anlaşmaları biz yaptık. Hiçbirisini biz yapmadık. Ne sorumluluğu var A.P.

iktidarı hükümetinin? (Orta sıralardan mevzu gel sesleri) Geliyorum merak etmeyin (A.P. sıralarından karşı tarafa "kes sesini" sesleri)

Yüce Meclisin Muhterem Üyeleri, sekiz ay evvel hükümet programını okuduğumuz zaman...

MEHMET YÜCELER (Kayseri) — Sen bir Hükümet Reisisin böyle konuşamazsın. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Yüceler lütfen efendim, arkadaşlar lütfen sükûneti muhafaza edelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sekiz ay evvel Hükümet Programımızı okuduğumuz ve Yüce Mecliste Hükümet Programımız münakaşa konusu olduğu zaman bugün bu önergeyi getirmiş olan parti, NATO Anlaşmasına, CENTO Anlaşmasına muhalif olduğunu, Türkiye'nin bir üçüncü dünya Devleti olması لازم geldiğini iddia etti. Bu görüşlerini bütün vatan sathında savundular. Büyük Türk Milleti bu görüşlerini tasvibetmiş olsa idi, şayet büyük Türk Milleti bu görüşle Türkiye'nin komünizm tehlikesine karşı masun olduğunu kabul etmiş olsa idi kendilerini iktidara getirdi, kendileri de o zaman bu politikayı takibederlerdi. (Alkışlar)

Türkiye bir yabancı devletle, Amerika'yla içli dışlı olmuş. Bu tabiri de yeni duyuyoruz, içli dışlı olmak tabirini. Acaba neden olmuş, nasıl olmuş? İkili anlaşmalar dolayısıyla mı olmuş, başka sebeplerden dolayı mı olmuş? Delilleri ne imiş? Bir casusluk hadisesi varmış, bu casusluk hadisesini mühimsememiştir. İşte basılmış olan vesika. Yukarıda Mr. Dickson, altında da bir imza ile M. Bu vesikayı, daha doğrusu bu dokümanı ne zaman bir vesika addedebilirsiniz. Doğruluğu ne zaman ispat edilirse, o zaman vesika addedebilirsiniz. Bu vesika ortaya konmuştur. Ne zaman? Ayın 9'u tarihli gazetelerde, 8 inde konmuştur. Aynı gün bu vesikayı ortaya koyan zat savcılığa davet edilmiş, ifadesine müracaat edilmiştir. "Kimdir bu imzanın sahibi? Nereden buldunuz bu vesikayı, bize yardım edin de Türkiye'de bir casusluk teşkilatı varsa, bu taayyün ederse, bu ortaya çıkarsa biz bunun kökünü kurutmazsak o zaman biz müşkül durumda kalırız" Bugüne kadar bu vesikayı ortaya koyan zat savcılığa gidip bu yardımda bulunmamıştır.

Bu kürsüden gelip birtakım broşürleri göstermek, birtakım hususlara temas etmek, böylece Türkiye'nin her işine bir yabancı devletin karıştığını iddia etmek çocuksu bir mantıktan ileriye gidemez. (A.P. sıralarından alkışlar)

Bu iftira, bu yalan, bu tezevir onbeş aydır, onsekiz aydır, A.P.'nin iktidara gelmesi istikameti taayyün ettiği günden beri zihinlerde teşevvüş yaratmak için, zihinleri bulandırmak için memleketin dört köşesine yayıldı. Kim inandı? Bu iddianın sahiplerinden başka bunlara kimse inanmaz. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri alkışlar) Ben ne yapacakmışım bu vesikayı alınca? Elime sopayı alıp bilmediğim E ile M imzası bulunan kimseyi kovalıyacak mıymışım? Benim söylediğim bu. Memleketin savcısı vardır. Bir Hükümet Reisinin ne ile vazifeli olduğunu bilmek lazımdır. O devirler geçti. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri şiddetli alkışlar)

Hayır, çok üzölmek lazımdır. Türkiye'nin egemenliğinin tehlikede olduğunu düşünmeye, Türkiye'ye, Türkiye'nin sanki başka devletlerin tesiri altında olduğunu söylemeye üzölmek lazımdır. Nasıl yakıştırıyorsunuz bunları bu güzel memlekete? Bunları her zaman söylüyoruz. Söylüyoruz, ama bu defa mesele dönüp dolaşıp başka

istikamette yer alıyor. NATO'ya ve CENTO'ya mı taraftar değilsiniz? Türkiye'nin dost olduğu memleketlere karşı düşmanlığı tahrik ediniz. Çünkü NATO ve CENTO dendiği zaman belki yürütemezsiniz. Milli hisleri tahrik ediniz, istismar ediniz... Ne demek? Buraya geleceksiniz, diyeceksiniz ki... Bir petrol şirketinin mektubunu bulmuşlar da basmışlar. Biz her gün herkes ne derse onun peşinden mi gideceğiz? Her aklına gelen her şeyi söyleyecek, bunu yalan ve doğru diye ayırdetmemize müsaade etmiyecek misiniz?

Şimdi geliyorum, beyan şöyle; "Petrol şirketinin arzusu yerine gelmiş sonradan." Görüyor musunuz bu vesikadaki esası? Sonra ne olmuş? "Tesadüf mü bilmem, diyor. Tesadüf mü değil mi bilmem" diyor. Söylemeniz lazımdır, tesadüf müdür, değil midir? (A.P. sıralarından "bravo" sesleri alkışlar) Söylemeniz lazımdır, buraya çıktığınız zaman söylemeniz lazımdır.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Sizden soruyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Böyle birtakım yalanlarla, iftiralarla bu memleketin ufuklarını, bu memleketin zihinlerini bozmaya büyük Türk Milleti size müsaade etmiyecektir.

İBRAHİM SITKI HATİPOĞLU (Ankara) — Bir arzunuz mu var efendim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir şey mi dediniz? Bir şey söyleyene yüz misliyle cevap vereceğim. (Gürültüler) Söyleyin.

İBRAHİM SITKI HATİPOĞLU (Ankara) — Yeşil bayrağa karşı ne diyorsunuz?

BAŞKAN — Hatip Hatipoğlu, lütfen oturun yerinize efendim, lütfen sakın olun lütfen. (Gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — C.H.P. temsilcisinin bu kürsüye çıkıp, on dakika içinde fikirlerimi ifade edemem, demesi yerine... ("Sözcü" sesleri) Sözcüsünün, grup başkanvekilinin bu kürsüye çıkıp, on dakika içinde fikirlerimi ifade edemem, demesi yerine, Türkiye'nin egemenliğinden, Türkiye'nin bağımsızlığından şüphe etmenin kimsenin hakkı olmamasını söyleyebileceğini tahmin ederdim. ("Bravo" sesleri)

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Siz on dakikada reddedemiyorsunuz, biz on dakikada nasıl söyleyelim? ("Otur yerine" sesleri, gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beşpartielli dakika konuşacaksınız, Hükümet gelip on dakika konuşacak, haksızlık değil mi? (C.H.P. sıralarından, "tabii olur, vaktin doldu" sesleri, gürültüler)

Şimdi bakınız on dakikada nasıl reddediyorum, bakınız. Türk Devletinin egemenliğini münakaşa etmek, bağımsızlığını münakaşa etmek, Türk Devletinin işlerine birtakım yabancıların karıştığını münakaşa etmek kadar abestir. Söylüyorum. (A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri, Sağdan müdahaleler) Sayenizde evet.

Üçbuçuk sene bu memlekette iktidarda idiniz, niçin bu ikili anlaşmaların bir virgölüne dokunmadınız? (A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri) Ondan sonra ikili anlaşmalar varsa kim sorumlu bu ikili anlaşmalardan? Sekiz aylık Hükümet mi, üçbuçuk senelik Hükümet mi?

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sorumlusunuz. İmza yoktur, biz imzalamadık.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — D.P. tek sorumlu

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tek imza yoktur, şeklinde bir müdafaanın içindeler. Tek imzaları yokmuş, bir şey imzalamamışlar. Yürüttünüz mü? Yürüttünüz, hiçbir tanesini ilga etmediniz. (*Sağdan gürültüler*)

Türkiye'nin uydu olduğunu, uydu olabileceğini, Türkiye'nin şu veya bu tesirle, şu veya bu yola kayabileceğini iddia etmek gülünçtür; her türlü ciddiyetten mahrumdur. Efendim, bu açılın da hakikatler ortaya çıksınmış. Ne imiş bu çıkacak olan hakikatler? Şayet Türkiye'nin içişlerine başkaları karışıyor, Türk Milleti böyle bir Hükümeti istemezmiş. (*Sağdan "tabii istemez" sesleri*) Böyle bir iddiada bulunacak olanların delil koyması lazımdır ortaya, bu iddiayı yuvarlak olarak bulunacaklarına. (*"Ne ile delilleri koyanım?" sesleri; "Söz hakkı vermiyorsunuz" sesleri*) Koyabilirsiniz, kaleminiz var, kâğıdınız var, kürsüleriniz var, her şeyiniz var.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Genel görüşme açılmasını kabul edin o zaman delillerimizi ortaya koyalım. (*C.H.P. sıralarından, "Lehinde misin, aleyhinde misin?" sesleri, gürültüler*)

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, Sayın Menteş siz de müdahale etmeyin efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Geliyorum oraya da. Memleket huzur içine girmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi huzur ile çalışmaya, memleketin muhtaç olduğu birtakım kanunları çıkarmak için gayret sarf etmeye başlamıştır. Bir Af kanunu sekiz-dokuz aydır hapisanelerde bekliyen yirmi bin ailenin derdine deva olacak bir Af kanunu gelmiştir. Bırakınız Meclisi huzur içinde tutalım, huzur içinde çalışsın, huzur içinde çalışmaya devam etsin. Memleketi her gün germeye, birtakım yalanları kürsülerde müzakere ve münakaşa etmeye nereden lüzum görüyorsunuz?

Şimdi Sayın Alican bu kürsüden, bundan takriben altı ay evvel söylediği bir hususu tekrarladılar. "Hükümet öylesine ağır ithamlar altında ki, dediler, reaksiyon az gösteriyor" Şimdi aynı şeyi yine tekrarladılar. Verdiğim cevabı aynen okuyorum ve aynı cevabı yine kullanıyorum. 14 Ocak 1966 tarihli Meclis zabıtları:

"Amerikan tesiri altında..." "Şimdi bu kürsüden Sayın Alican bizi tenkid ettiler. Dediler ki, Amerikan tesiri altında imişiz, dendiği zaman şiddetle reaksiyon göstermemişiz. Kim, nerede, nasıl böyle bir iddiada bulunuyorsa millî menfaatlere aykırı konuştuğunu, tezvirde bulunduğunu, iftirada bulunduğunu, Türk hükümetlerinin haysiyetiyle mütenasip hareket etmediğini iddia ve beyan ediyorum. Bizim bundan başka söyleyecek sözümüz yoktur. Hiçbir Türk Hükümeti Türkiye'nin millî menfaatleri dışında, hiçbir tesirin altında olamaz. Millete güvenini bu şekilde temin etmek durumunda olanlar varsa bundan vazgeçsinler. Bu bir istismardır ve Türkiye'nin menfaatine olmayan bir istismardır."

Aynı şeyi tekrarlıyorum.

Yüce Meclisin muhterem üyeleri, Sayın Alican diyorlar ki, "Açalım da, bunun altında ne varsa çıksın." Acaba altında ne ümidediyorlar? Kendileri bilmiyorlar mı ki, bunun altında bir şey olmadığını? Haysiyet şiken vesikalar çıkmış da, şöyle olmuş, böyle olmuş. İşte vesika. Bu vesikayı bu dokümanı ortaya koyanın bunun doğruluğunu ispat etmesi lazımdır. Biz Devlet olarak savcıya meseleyi tevdi etmişizdir. Devletin bütün arşivlerini,

Devletin bütün imkânlarını da savcının eline vermişizdir. Şayet bunun doğruluğu ispat edilirse, biz Devlet olarak bunu ispat için gayret ediyoruz, herkes ne biliyorsa, ne bildiği varsa, bu hususta bize yardımcı olsun. Şayet bunun altından bir şey çıkarsa, Türk kanunları suçun suçlusunu bulacak ve suçu işlemiş olanı cezalandıracaktır. Onun dışında da, Türk hükümetlerinin diplomatik yollardan yapması lazımgelen ne varsa, Türk Hükümetleri de gayet tabii onları yapacaktır. Hayır, beklemeyeceksiniz, hem hâkim olacaksınız, hem savcı olacaksınız, hem icracı olacaksınız! Bu bizim hukuk düzenimize aykırıdır.

“Türkiye Cumhuriyetinin egemenliğine gölge düştüğüne dair şüphe uyanmaya başlamış da bütün aydınlar bu kanaatte imiş de...” Türkiye’de bütün aydınların bu kanaatte olduğunu iddia etmek büyük bir yalandır.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Siz onu affetmişsiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türk Milletinin en ufak bir şekilde bu şüphenin içinde bulunduğunu iddia etmek çok büyük bir yalandır! (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Zihinlerde ne kadar teşevvüş yaratmaya çalışılırsa çalışılsın, milletin kendi sinasından çıkardığı iktidarı yıpratmak için ne kadar gayret sarf ettirilirse edilsin büyük Türk Milleti bu oyunlara gelmiyecektir.

Türkiye’nin egemenliğine yönelecek tehlikelere bütün Türk Milleti hassastır. Bunda hiç kimsenin şüphesi olmasın.

Yüce Meclisin muhterem üyeleri; huzurunuzda Adalet Partisi iktidarının Hükümeti olarak hiçbir denetlemeden hiçbir şekilde, en ufak sakıncamız yoktur. Sadece buraya kadar söylediğim hususları bizimle hiçbir ilgisi olmayıp da bize yakıştırmak isteyen, bunu bir istismar vasıtası yapmak isteyen, zihinleri bozmak isteyen bir zihniyeti teşhir için yaptım.

Bu itibarla bir gensoru açılmaması hususundaki takdir Yüce Heyetinizindir.

Hepinizi saygı ile selamlarım.³⁹ (A.P. sıralarından bravo sesleri ve şiddetli alkışlar)

³⁹ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 7, Birleşim 110, Sayfa 712-715*

2 Şubat 1967 Perşembe

Başbakanlık 1967 Yılı Bütçesi Nedeniyle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yaptıkları Konuşma

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Muhterem Senatörler; huzurunuzda Başbakanlık bütçesi dolayısıyla yapılmış bulunan görüşmeleri ve bu görüşmelerde ileri sürülen tenkidleri cevaplandırmak için bulunuyorum. Sözlerime başlarken hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Başbakanlık bütçesi üzerinde vaki görüşmelerde C.H.P. Grubu adına tenkidlerde bulunmuş olan Sayın Hazer'in sözlerine temas edeceğim.

Şunu evvela ifade etmek istiyorum ki, bu tenkidleri cevaplandırırken, Hükümet olmanın, Hükümet Başkanı olmanın, iktidar partisinin başı olmanın benim üzerindeki kısıtlayıcı, tahdidedici unsurları bulunduğunu, mesuliyet duygusunun bir tezahürü olarak kabul etmek gerekiyor. Bunun yanında, Muhalefet olmanın, muhalefete mensub olmanın vermiş bulunduğu serbestliğin de gayet tabii ki, kabulü içindeyim. Yapılmış bulunan tenkidler umumiyetle bundan evvelki senelerde yapılmış olan tenkidlerden çok farklı değildir. Muhalefetin Hükümete çeşitli yönlerden tenkid tevcih etmesi ve bu tenkidlerde istediği üslubu, istediği dozu kullanması muhalefetin tabii hakkıdır. Bu itibarla ileriye sürülmüş mütalaaların bir kısmını bu ölçü içerisinde mütalaa ediyorum. Onun içindir ki, huzurunuzda Sayın Hazer'in kuvvetli Hükümet, zayıf Hükümet meselesinde ileri sürmüş bulunduğu hususları cevaplandıracak değilim. Şunu beyan etmek istiyorum ki, 1967 senesi bütçe müzakereleri komisyonda yapılmış, bu müzakereler yapılırken geniş ölçüde tenkidler vaki olmuş ve tenkidlere gerekli cevaplar verilmiştir. Kuvvetli Hükümet, zayıf Hükümet meselesinin ölçüsü, hükümetlerin kanunları tatbikte, kendi seçim beyannamelerine müstenit hükümet programlarını tatbikte gösterdikleri muvaffakiyetle beraber olması gerekir. Yani kanunları tatbikte, planlı ekonomide planın icaplarını yerine getirmekte ve programları tatbik etmekte hiçbir aksama olmamış, ama bu Hükümet üzerinde "Kuvvetli" Hükümetti, zayıf Hükümetti münakaşaları" yapılmıştır. Bu, mesnetten mahrumdur. Gönül isterdi ki, bu münakaşa, bugün Devletimizin idaresinde yer almış bulunan resmi dokümanlar üzerinden yapılsın ve "Kuvvetli Hükümet, zayıf Hükümet "şeklindeki beyanlar "şundan dolayı böyledir, bundan dolayı böyle değildir" şeklinde vuzuha kavuşturulmuş olsun. Bu yapılmamıştır ve böyle yapılmış olsa idi, hakikaten aksıyan hususlar ortaya çıkar bunlardan da müstefid olma imkânlarını arardık.

Hükümet meselesinde A.P. Grubunun da kendileri gibi düşündüğü hususundaki beyanına şöylece temas etmek istiyorum; A.P. Grubu'nun sözcüleri vardır. A.P. Grubu kendi fikirlerini beyan etmek hürriyeti içindedir. Ve gerek gruplarında, gerekse umumi heyetlerinde, gerekse idare kademelerinde bu fonksiyonun, hiç kimse endişe etmesin, tam bir hürriyet havası içinde yapagelmektedir. Binaenaleyh, Sayın Hazer'in "A.P. Grubunun ve gruplarının böyle düşündüğü" şeklindeki beyanını yadırgadığımı ifade etmek istiyorum.

Sayın Hazer, birtakım cereyanlardan, bunun memleketimizde yaratmış bulunduğu sıkıntılı durumlardan haklı olarak şikâyet ediyor. Ama şurasını kabul etmek lazımdır ki, bu cereyanlar bizim 14 aylık iktidarımız zarfında meydana gelmiş hususlar değildir. Bu

cereyanlar Cumhuriyetin kurulduğu günden beri vardır. Bugün cereyan etmekte olan münakaşalar ne bugün başlamıştır, ne de bugün bitecektir. Hürriyet düzeni içerisinde de bu münakaşalar olacaktır. Ama bu münakaşaları kanun devletine, hukuk, devletine, Türk Anayasasına ki, kanun devletini ve hukuk devletini Türk Anayasası ve Türk kanunları çerçevelemektedir. Bu çerçevenin içerisinde kaldığı ve Türk Devletin bekası için bir tehdit ve bir tehlike teşkil etmediği müddetçe sadece münakaşa edilir meseleler olarak kalır.

Huzurunuzda şunu beyan etmek istiyorum ki, Türk Devletin bekasını tehdidedecek veya o istidadı alacak hiçbir cereyanın gelişmesine Türkiye’de mesul hükümetler, Türk Parlamentosu ve Türk Milleti göz yummayacak ve rıza göstermeyecektir. *(Alkışlar)*

Sayın Hazer’in konuşması içerisinde takdirle karşıladığım mütalaa ve pasajlar vardır ve bilhassa hakkı sevmedikleri, halkı tanımadıkları ve bilmedikleri halde, halktan yana görünmenin istismarı içinde olanlara karşı yönelmiş bulunduğu mütalaaları huzurunuzda takdirle karşılıyoruz. Şunu ifade etmek istiyorum ki, Türk halkı hiçbir zaman kendisini sevmiyenleri sevmemiş, kendisini sevmiyenleri sevmeyecektir. “Halktan yanayız” demekle halktan yana olduğu görülmüş iş değildir. Esasen, halktan yana olanların bunu sık sık ifade ederek öyle değilmişler de öyle görünmek istiyorlarmış gibi bir mantığı ortaya koymalarını Türk halkı büyük bir anlayışla görüyor, takdir ve hükme bağlıyor. Sayın Hazer’in konuşması içerisinde “Devlet imkânlarıyla Türk gençliğini bölenlerden” bahsediliyor. Huzurunuzda şu hususu kaydetmek istiyorum ki, Türk Parlamentosunun bütçelerle kabul etmiş bulunduğu imkânların dışına hiçbir kaynak kimsenin emrinde değildir.

Bu itibarla, “Devlet imkânlarıyla Türk gençliğinin bölünmesi” şeklindeki iddianın altında ümidediyorum ki, bunun dışında bir şey yatmamaktadır.

Huzurunuzda Sayın Hazer, Danıştay kararlarından bahsettiler. Danıştay kararları meselesi 1966 senesi bütçesinde hem Millet Meclisinde hem de Yüce Senatoda, komisyonlarda, basında pek çok münakaşa edilmiştir. Aynı münakaşaya dönmek istemiyorum. Şunu bu vesile ile tekraren ifade etmek istiyorum ki, Danıştay kararları meselesinde Hükümetimizin hareketi hukuka, kanunlara uygundur ve uygun olmakta devam edecektir.

Gizli vesikaların basına intikalinin benim zimmetimde görüldüğünden bahsediyorlar ki, bunu kabullenmeye imkân yoktur. Bu memlekette kanunlar nelerin suç olduğunu tesbit etmiştir. Ve suçluyu kimin tesbit edeceğini de yine kanunlar kararlaştırılmış bulunmaktadır. Bu itibarla Türk mahkemelerine intikal etmiş hususları benim zimmetimde göstermenin hakşinashlıkla kabili telif olamayacağını ifade etmek istiyorum.

İkinci konuşmayı yapan Sayın Yıldız’ın mütalaalarına geliyorum. Bu mütalaaları şöyle tahlil etmek mümkündür. Aslında Başbakanlık bütçesi üzerinde konuşurken Sayın Yıldız, Başbakanlık bütçesinden daha çok, Başbakan üzerinde konuşmuştur. Buna hiçbir diyeceğim yoktur. Kendi bileceği iştir. Milletin hür olan bu kürsüsünden kendisine bu hususta en ufak bir tarizde bulunacak değilim. Bana birçok hususlarda açıklama fırsatını verdiği için, bana yönelttiği tenkidlere, tarizlere huzurunuzda teşekkür ederek söze başlıyorum. Sayın Yıldız’ın konuşması tahlil edildiği zaman görülecektir ki, hemen konuşmasının başından itibaren tezatların, yanlışlıkların, suitefehhümlerin, yakıştırmaların, şahsiyatın bir demetini yapmış, üzerine 27 Mayıs ile D.P. münakaşasını

rozet olarak takmış ve huzurunuzda çıkmıştır. Altı senedir cereyan eden müzakereler, bu büyük müessesede bu münakaşaların çok yapıldığını gösterir. Zabıtlar tetkik edilirse, bu münakaşalar mütemadiyen yapılagelmıştır. Ümid ediyorum ki, bundan sonraki yıllarda, bu münakaşalar şiddetini kaybederek daha iyi bir anlayış havası içinde, gerçekler üzerine müstenit bir şekilde yapılır. Bunu ümit ve temenni ediyorum. Bu münakaşaların hiçbir faydası olmadığına kaaniim. Çünkü biz ileriye bakmaya karar vermişizdir, geriye bakmada memleketimizin ve milletimizin bir faydası olmadığına kaaniizdir. Binaenaleyh, Sayın Yıldız'ın ortaya koyduğu mütalaaları bu espri içinde, bu anlayış içinde cevaplandıracağım.

Sayın Yıldız konuşmasını hemen hemen iki sayfasını umumi meselelere ve 16 safa süren konuşmasının 14 sayfasını da bana tahsis etmişlerdir. Kendisine teşekkür ediyorum, benim kongre konuşmalarımı, çeşitli beyanlarımı okumuş olmalarından dolayı. Yalnız, bunları birleştirirken, bundan pasajlar alırken, bir zincir halinde bulunan konuşmalarımın hedefini kaybettiğini huzurunuzda ifade etmek mecburiyetindeyim. Kendi fikirlerini tesbit etmek için zaman zaman hatiplerin birbirlerinin konuşmalarından pasajlar aldığı ve bunun bir yol, bir usul olduğu doğrudur. Ama bir konuşmanın içinde, başında ne var, sonunda ne var, niçin ortadaki cümle o şekilde gelmiştir, veya beyan öyle gelmiştir, bunu ayırdetmeden serd edilecek mütalaaların ağırlığı ve ciddiyeti kaybolur. Bu bizim kabahatimiz değildir. Doğrudan doğruya bunları dile getirenlerin, daha derinine inmekte göstermiş bulundukları acelecilik olarak, vasıflandırılabilir. Sayın Yıldız, konuşmasının ilk iki sayfasında sekiz madde olarak iyi faktörler olarak birtakım hususları gösteriyor geriye kalan 14 sayfasında da her şeyin baş mesulü olarak beni gösteriyor ve her şeyin kötü olduğunu ifade etmek istiyor. İlk iki sayfa ile son 14 sayfa bu sebeple tezat halindedir. Çünkü ilk sayfalardaki iyi hususlar olarak gösterdiği 8 nokta nasıl meydana gelmiştir. Bu durumda, bu suali konuşmanın başında sormak gerekir. Kendileri memleketimizde bir ihtilal sonrasının taşkınlıklarının durulmakta olduğunu Silahlı Kuvvetlerin "bizi bu işlere karıştırmayın" şeklinde bir tavrı hareket içinde bulunduğunu, lütfetmişler. Adalet Partisine de takdirlerini ifade etmişler kendi ölçüleri içinde, muhalefete de kendi ölçüleri içinde takdirlerini ifade etmişler. Dünya genel durumunun faydalı bir şekilde olduğunu, yeni Anayasamızın yıpratıcı tartışmaları ve çekişmeleri gerektirmeyecek şekilde ileri çözümler getirdiğini, ekonomisorumlarımızın gün ışığına çıktığını ve 1966 yılında da bol bir ürün alındığını ifade etmek suretiyle, karamsar olmıyan bir tabloyu çizmişlerdir. Sekizinci maddede yani, memleketimizde bol bir ürünün elde edilmesi sadece faktörlerden birisidir. Bunun yanında hakşinaslık yapıp, memleketimizde 1966 senesinde yatırımlarda meydana gelen inkişafı, Türk müteşebbislerini daha büyük bir itimat içinde memleketi imarda, memleketi inşa da, memleketimize yeni iş imkânları yaratmada girişmiş buldukları gayretleri ve sanayi tesislerimizin meydana getirdiği neticeleri zikretmiş olsalardı, bu mütalaa biraz daha tamamlanmış olurdu. Ümid ederim ki, bu mütalaayı bu şekilde serd ederken "Türkiye'de zirai şartlar iyi oldu da ondan dolayı iyi bir ekonomik yıl idrak ettik" manasında söylememişlerdir. Ben tamamliayım, Türkiye iktisadiyatı daha uzun seneler iyi hava şartlarına bağlı kalacaktır. Bu itibarla, iyi hava şartlarının meydana gelmesinde hiç kimsenin "Neden iyi hava şartları meydana geldi" şeklinde düşünmesine imkân yoktur. İyi hava şartlarının meydana gelmesinden hepimiz Sayın Yıldız gibi sevinç duymamız gerekir. Bunun yanında "iyi hava şartları meydana gelmeseydi ne olurdu" şeklinde bir mantıkla hesap yapmak yerine, iyi hava şartlarıyla beraber Türkiye bugün %8,8 gibi

güzel bir neticeyi kalkınma katsayısı olarak sağlamıştır. İyi hava şartları meydana gelmeseydi, geçen seneki gibi hava şartları meydana gelseydi, bu netice yine %7 civarında olacaktır. Binaenaleyh, 1966 yılında plan hedefinin tutulabilmiş olmasından dolayı, birçok gayretlerin sarfı sayesinde plan hedefinin tutabilmiş olmasından dolayı memnuniyet ifade etmek hakikaten hakşinaslıktır.

Bundan sonraki kısmında, Sayın Yıldız'ın bütün bu neticelerin meydana gelişini izah eden bir anlayışına rastlamak imkânı yoktur. Onları tahlil edeceğim, bu tahlili yaparken, konuşmamın hemen başında şunu beyan etmek istiyorum ki, 10 Ekim 1965 seçimlerinden bu yana bir hücum kampanyası vardır. Bu hücum kampanyası zaman zaman ve çok kere Demirel'e hücum kampanyasıdır, Adalet Partisine hücum kampanyasıdır. Bu kampanyaya Sayın Yıldız'ın da katılmış olduğunu görüyoruz. Ben hücumlara maruz olmayı, hücumlara hedef teşkil etmiş olmayı bir talihsizlik addetmiyorum Türkiye'ye canla başla ve gönül ile hizmet etmek bizim hedefimizdir. Bu hedefe doğru giderken bizi bu hedeften şaşırtacak hiçbir engel ve mana yoktur. Bu itibarla Türk hukuk düzeni içinde, Anayasa düzeni içinde ve kanun devletinin icaplarına uyarak ne kadar çok hücumla maruz kalırsak o kadar çok ıstıyakla Türkiye'ye hizmet etmeye, Türk milletine hizmet etmeye, A.P. Genel Başkanı olarak, A.P. Grupları olarak ve A.P.'nin vazifelileri olarak devam edeceğimiz huzurunuzda ifade temek istiyorum.

Sayın Yıldız'ın konuşmasında zaman zaman Hükümet üzerinde, Devlet üzerinde bazı edalar vardır. Bu Sayın Yıldız'ın bilmediğimiz üslubu değildir. Ve bunu yaparken de kendisinin %62 reye dayandığını ifade ediyorlar. A.P. henüz %57 reyde olduğuna göre Sayın Yıldız ümit ediyorum ki, aradaki farktan almıyor bu gücü. Çünkü A.P. %62'nin üzerinde bir şey sağlarsa o zaman durum ne olacaktır, mütalaa etmek gerekir.

Bunu şunun için söylüyorum. Türk hukuk düzeni içerisinde her organın yetkileri, sorumlulukları üzerinde hiç kimse yoktur. Ve bu yetkilerin ve sorumlulukların dışında da hiç kimse kendisini milletin vasisi, memleket menfaatlerinin bekçisi addedip, birtakım yanlış münakaşaları, lüzumsuz münakaşaları kapatmak için artık herkesin hukuk düzeni içindeki yetkilerin dışında olamayacağını zihinlerimizin en köşesine yerleştirmeye mecburuz.

Sayın Yıldız'ın yine münakaşasını yaptığı konular içinde bir husus daha görüyoruz; kendisi, kendi kafasında bir hukuk düzeni düşünüyor. Bizimle olan çelişmesi kendi kafasındaki hukuk düzeni ile Türk Anayasasının ve kanunlarının kurduğu hukuk düzeni arasındaki çelişmeden ileri geliyor. Bu itibarla, kendisi şayet Türk Anayasasının ve Türk kanunlarını ve Türk hukuk düzeninin kurmuş bulunduğu düzenin içine gelirse, huzursuzluktan ve rahatsızlıktan kurtulur. Bunu şunun için söylüyorum: Çünkü biraz sonra münakaşasını yapacağım. Anayasa ne diyor, Anayasanın dibâçesi ne diyor, Anayasanın 33'ncü maddesi suç ve suçlu hakkında ne diyor, suç ve suçluluk tayininde ne diyor? Bunların hepsi burada sarıh ve yazılmış. Şimdi Sayın Yıldız konuşmasının 1'nci paragrafında şöyle diyor. "Bütün göstergeler umut verici olmasına, Cumhuriyetin ana kurallarının toplumsal yaşantımızdaki olumlu katkılarına ve demokrasinin dinamizmini temsil eden baskı gruplarının uygar davranışlarına karşın. "Millet nerede, halk nerede" Kayıp işte buradan başlıyor baş sıkıntımız. Anayasanın dibâçesini açıyorum, Anayasanın dibâçesinde gayet sarıh, ne baskı grubu var, ne şu var, ne bu var. Bunlar yazılmamış Anayasaya. Zannediyorum ki, unutulmuş şeyler değildir Anayasanın dibâçesinin son

paragrafını okuyorum: “Türkiye Cumhuriyeti Kurucu meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilan ve onu asıl teminatı olan vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile hürriyete, adalete, fazilete aşık evlatların uyanık bekçiliğine emanet eder.”

Muhterem Senatörler, Türk Devletinde en mühim unsurun başlangıç unsurunun ve en mühim ünitenin vatandaş olduğunu kabul edemediğimiz müddetçe bu münakaşaları yapmaya devam ederiz. Onun için aslolan budur. Bu düzen içerisinde yürütürsek Türk demokrasi, Türk Devletinin bekası, Türk Milletinin ilerlemesi, hepsi Türk Vatandaşına emanet edilmiştir. Bunun dışında sahip aramaya lüzum yok, baskı grubu aramaya lüzum yok. Türk demokrasisinin dinamizmi baskı gruplarının elinde değildir. Bu baskı grupları, Türk demokrasisinin dinamizmi bizatihi Türk Milletimin içindedir ve Türk demokrasisi dinamizmini baskı gruplarından değil, Büyük Türk Milletinden alır. Binaenaleyh, bu gerçeği tesbit edelim, ondan sonra yürümeye devam edelim.

Sayın Yıldız diyorlar ki; Demirel’in Hükümet ettiği devre bir hizipleşme devresidir. Bunun insafla kabili telif bulmuyorum. Çünkü aslında, bu kendi serd ettiği fikirlerle de tezat halindedir. 1’nci sayfanın 1 ve 2’nci maddeleri: “Taşkınlıklar durulmakta, memleket sükunete gitmekte, ekonomi gelişmekte, muhalefet ve iktidar münasebetlerinde daha medeni bir tavır mevcut olmada.” diyor. Bunların hepsi olmada. Bunları bir hizipleşmeler devresi olarak addetmek ve bunları tevsik edecek delilleri bulmak fevkalade zordur. Bilakis, “Hizipleşmeler devrinin sona erdirilmesi gayretleri içindedirler” deseydi, o zaman daha doğru olurdu.

Buradan şu münakaşaya geçmek istiyorum aziz senatörler. Millet huzurunu istemeyecek insanları tasavvur etmek güçtür. Bütün çıplaklığı ile meseleleri konuşmak istiyorsak milletin huzurunun neye bağlı olduğunu düşünmemiz gerekir. Bu münakaşaları da beş altı senedir yaptık, geliyoruz. Millet huzuru halkın müesseselerin halka, halkın birbirine olan sevgisi ile temelde birleşir. Yani huzur, milletin kendi müesseselerini sevmesi, müesseselerin bu büyük milletin hizmetinde bulunmaktan duyduğu gururu iftihar ve şevkle millete hizmet etmesi ve milletin siyasi kanaatlerinden, vicdani kanaatlerinden, dini itikatlarından, inançlarından dolayı birbirlerine karşı cephe almaması ve Türk bütünlüğünün bizim en kıymetli varlığımız olduğunu göz önünde tutması, buna itina etmesiyle başlar. Ve biz bu gayretler içinden geliyoruz. Ve Türkiye’nin ne sosyal ve iktisadi meselelerini birbirlerine düşman insanlar haline gelmiş halk kütleleri ile halletmek imkânı yoktur. Onun içindir ki, biz “32 milyon Hükümetiyiz” dedik, o şekilde hareket ediyoruz. Onun içindir ki, biz her yerde kardeşliği, bütünlüğü tavsiye ettik. Onun içindir ki, biz en ücra köyde dahi parti farkı gözetmeksiniz bütün vatandaşlarımız tarafından sevgi ile karşılandık ve buna sevgi ile mukabele ettik. Bu itibarla, esas olan olan Türkiye’de bir hizipleşmeler devrini başladığı değil, bilakis memleketin istikbalinde, milli bütünlüğümüzün ve beraberliğimizin değerinin çok daha iyi anlaşıldığı, sorumluluğunun çok daha iyi takdir edildiği bir devrenin başlamış olduğudur.

Muhterem Senatörler, huzurunuzda bir 27 Mayıs Demokrat Parti münakaşasına girmeyeceğim. Gerçi Sayın Yıldız, yer yer bizi bu münakaşaya itmek istiyor. Bu münakaşanın bir faydası olduğuna kaani değilim. Tarihin yapacağı bazı hesapları huzurunu da bütün gerçekler ortaya çıkmadan yapmak cüretini mesuliyetimle kabili telif

görmüyorum. Bu itibarla, bu mevzuda serd edilmiş, mütalaaları bir kenara bırakıyorum. Daha çok bizi ileriye götürecek, bizi, bizim beraberliğimizi, bütünlüğümüzü sağlayacak, milletimizin her ferdini memnun edecek, hususlar üzerinde siyasi münakaşalarımızı bir mihraka getirebildiğimiz gün, hem burada, hem memleket sathında huzura kavuşacağımız şüpheşizdir.

Bir hususa huzurunuzda temas edeceğim; bu, Sayın Yıldız'ın, Genelkurmay Başkanının bir emri ile ilgili mütalaalarıdır. Diyor ki, "Bir emir çıkarmıştır Genelkurmay Başkanı, bunu son derece yadırgadık" Ve ondan sonra diyor ki; "Bu emri de Demirel yayınlanmadan önce görmüştür" "gördüğünü söylüyor" diyor. Sonra devam ediyor: Diyor ki, "Bu emir Demirel'in fikirlerinin kıyafet içine girmiş olanıdır" Aziz senatörler, bir emri neden yadırgadığını, bunu neden yadırgadığını Sayın Yıldız'ın, bir türlü anlamaya imkân yoktur, bunu anlamaya imkân yoktur. Nedenini söyleyeceğim. Nedenini söylemeden evvel, bu emri yayınlanmadan evvel gördüğüm iddiası, aşağıdaki "benim fikirlerimin üniforma içerisinde girmiş olması" şeklinde söylenebilmek içindir. Aslında böyle olsa bile durum, bunda da yadırganacak bir şey yoktur. Ben Hükümet Başkanıyım, Genelkurmay bana bağlıdır.

Anayasaya göre Türkiye'nin müdafaasından Hükümet sorumludur. Binaenaleyh, hadise böyle bile olsa bunda yadırganacak ne var? Hiç yadırganacak bir şey yok. Yani, Hükümet Başkanının fikirlerini Genelkurmay Başkanı hiçbir şekilde tanımayacak mı demek istiyor Sayın Yıldız? Böyle bir şey düşünülemez. Bu takdirde, Türk Vatanının müdafaası sorumluluğunu Türk hükümetleri nasıl yürüteceklerdir. Kaldı ki, hadise öyle de değildir. Milli Güvenlik Kurulu Türkiye'nin milli - güvenliği ile ilgili meseleleri konuşur. Bu meseleler nelerdir? Milli Güvenlik Kurulunun vazife ve salahiyetleriyle verilen kanun neyi öngörmüş ise, o meseleler onlarıdır. Bunlar istişari mahiyette meselelerdir, karar haline Hükümet getirir bunları. Benim beyanım şudur: Evet, Türkiye'de Türk devletinin emniyeti meselesi defaatle Milli Güvenlik Kurulunda görüşülmüştür ve görüşülmeye de devam edecektir. Görüşülen bu meseleler bir vazife şuuru içerisinde icraya konur, bunda yadırganacak bir şey yok. Bunu da ben böyle söyledim. Evet böyle bir tamimden haberim vardır. Ama diyorlar ki, "Yayınlanmadan önce görmüştür. "Aslında öyle olsa bile bunda bir mahzur yok. Fakat benim beyanım o değil. Benim beyanım "Vazife şuuru içinde Türk vazifelileri vazifelerini ifade ederler. "Hadise budur. Şimdi, neden yadırgadığını anlamadığınızı söyleyeyim. Bahsedilen emir bir beyanat değildir. Ve bundan 2-3 ay önce çıkarılmış bir emirdir. Bu emrin içerisinde en büyük mektebimiz olan ordunun, vatandaşlarımız çeşitli yönlerden uyarın, onlara tahsil ve terbiye ve ordunu, komünizm meselesinde uyanık olması emrediliyor. Komünizm meselesinde uyanık olunmasını emreden bir emir demenin neresinin yadırgadığını anlamaya imkân bulamıyorum.

Şimdi gelelim, Türk Silahlı Kuvvetlerinin politikaya itilmesi meselesine. Aziz senatörler bunun münakaşası dahil zararlıdır. Türk Silahlı Kuvvetleri kendi kumanda zinciri içerisinde, büyük milletin onun Parlamentosunun, Parlamentonun güvenine mazhar olmuş hükümetlerin, vatan müdafaası ile ilgili olarak vereceği emirleri yerine getirmek için gayretle şevkle Türk tarihine yeni sayfalar yazmanın hazırlığı içindedir. Bu itibarla Türk Silahlı Kuvvetlerini politikanın içerisinde tutmak değil, her defasında söyledik ve samimi olarak söylüyoruz, mektebe, kışlaya ve camiye politika bulaştırılmasının şiddetle aleyhindeyiz.

Burada Sayın Yıldız'ın Sayın Genelkurmay Başkanı hakkında söylemiş bulunduğu sözleri de yadırgadığımı ifade etmek istiyorum, Sayın Genelkurmay Başkanı Türk Silahlı

Kuvvetlerinin Genelkurmay Başkanıdır. Vazifesini ifa ederken kendi vazife anlayışı ve kendi kanun anlayışı içinde hareket edecektir. “Komünizme karşı uyanık olunuz. “Şeklinde çıkarmış bulunduğu bir tamimin, Türk kanunlarına ve Türk entellektüellerinin ve Türk Milletinin vazife duygusuna aykırı gelen bir tarafı yok ki, Genelkurmay Başkanını bundan dolayı şu veya bu şekilde muhafaza içinde tutalım. Ben isterdim ki, Sayın Yıldız burada, “Genelkurmay Başkanı vazifesini yapmıştır ve vazifesini yapmaya devam edecektir.” desin.

Sayın Yıldız, benim Anayasa anlayışım hakkında mütalalarda bulundular. Bunun mücerret münakaşasını yapamayız. “Siz şöyle anlıyorsunuz, biz böyle anlıyoruz” şeklinde, Bu tatbikatla görülür. Tatbikatta ne yapmışız ki Anayasa anlayışımız bugünkü 1961 Anayasamızın ruhuna ve metnine aykırı olsun? Buna dair söylenebilecek tek bir söz bulunamaz. Bilakis, bu Anayasanın getirdiği düzenin samimiyetle, iyi bir gönülle, hem vazifemiz icabı, hem Türk Devletinde, hem Türkiye Cumhuriyetinin Başkanı olmanın sorumluluğu icabı, hem bir Türk vatandaşı olmanın sorumluluğu icabı bu Anayasanın getirdiği düzenin kudretle ve inançla savunucusuyuz. Anayasa içinde tenkid ettiğimiz hususlar olmaz mı olur! herkesin vardır. Anayasa kitabı Semavi değildir. Anayasalar milletlerin bünyesine göre, kuşaklara göre değişir, şartlara göre gerekli gelişmelere tabi tutulur. Esasen Anayasaların değişmeyeceği iddia edilseydi Anayasanın nasıl değişeceği bizzat Anayasanın içine konmazdı. Bu itibarla itibarla, Anayasaya dokunulmaz bir doküman değildir. Mesele bu Anayasanın getirdiği düzen meselesidir. Düzen, hür ve demokratik düzendir. Hür ve demokratik düzen, Türkiye’nin Cumhuriyet oluşu, laik Devlet oluşu, hukuk devleti oluşu, sosyal Devlet oluşu dokunulamazdır. Değişmeyen husus bunlardır ve bunları sağlayan hususlardır. Ama bunun dışında, anayasalar içerisinde değişen çok şeyler olur ve olacaktır. Şimdi, anayasaların münakaşalarını sadece biz yapmıyoruz. Bütün dünya Anayasa münakaşalarını yapmış, anayasaların hâkim olduğu ülkelerde, Anayasa sistemlerini, rejimlerini hâkim olduğu ülkelerde, anayasa sistemlerinin, rejimlerini hâkim olduğu ülkelerde bu münakaşalar 150 sene evvel yapılmış, şayanı dikkattir ki, bizim bugün yaptığımız bu münakaşaların büyük bir kısmı daha evvelki anayasalarını oturtmuş memleketlerde yapıla gelmiştir ve yapılagelmeye devam ediliyor. Bu itibarla, birbirimiz itham için “Anayasaya dokunmak, anayasayı değiştirmek istiyor” şeklinde birtakım iddiaları kullanmanın zamanı geçmiştir. Kaldı ki, bu zamana kadar biz bir Anayasa değişikliği konusunu mütalaa etmedik, Bununla demiyorum ki, anayasa değişmez. Böyle bir iddiada bulunmuyorum. Kimse de bulunamaz böyle bir iddiada. Böyle bir konuyu mütalaa etmedik ve böyle bir beyanda da bulunmadık. Ama ima yolu ile ima ile bunu çıkarmak imkânı yoktur. Açıklık vardır her şeyde ima etmişim Anayasa değişebilir; açık olarak huzurunuzda söylüyorum. Anayasa değişebilir. Ama bugün biz Adalet Partisi olarak ve onun Hükümeti olarak bir Anayasa değiştirecek kudrete sahip değiliz. Diyeceksiniz ki eğer bu kudrete sahip olsanız Anayasa değiştirirsiniz “Bu iddialar da mücerrettir, kavli mücerrettedir. Evvela o kuvvete sahip olalım, sonra bunun münakaşasını yapalım. Kaldı ki bugün biz huzurunuzda “Anayasanın şu hususu, şu hususu aksıyor” diye bir teklif ile gelmekten çekinecek insanlar da değiliz. Açıklıkla bunları söyleriz, aziz senatörler, Jefferson diyor ki, “Anayasalar değişir, hiçbir kuşak kendinden evvelki veya kendinden sonraki kuşakların şartları içerisine gitmez ama sık sık Anayasa değişikliği yapmak doğru değildir. Aksıyan yerlerin mahzurlarını sık sık Anayasa değişikliği yapmakla mukayese etmek lazımdır. Çok kere birtakım mahzurlar sineye çekilir, fakat anayasa değişikliğine

gidilmesi üzerinde dikkatle, itina ile durulur” Jefferson’un Anayasa hakkında söylediği şey budur.

Şimdi, yine Sayın Yıldız’ın konuşmalarında artık bir son bulması gereken bir husus daha var o da rejim buhranı. 10 Ekim 1965 ten sonra teşekkül etmiş bulunan Parlamentoda bu rejim buhranı, meselesini ariz amik konuştuk. Hukuk Devletinde rejim buhranı olmaz. Çünkü rejim buhranını önliyecek tedbirleri kendi içinde tutmuyorsa hukuk Devletini tam kuramamışız, demektir. Sık sık her hangi bir şeyi beğenmediğimizde, aklımıza geldiği zaman rejim buhranından bahsetme meselesi artık Türkiye’de son bulmalıdır. Hatta çok münakaşa etmişizdir, lüzumsuz yere münakaşa etmişizdir. Seçim olan bir memlekette, seçim yapma yetkisi parlamentolardan olan memleketlerde, milletin son hakem olarak tanındığı bir memlekette bu Anayasanın getirdiği düzen budur. Bu düzen içerisinde rejim buhranı niçin olsun? Serbest mahkemelerin bulunduğu bir memlekette, hâkimlerin Yüksek Hâkimler Kurulu tarafından tayin edildiği bir memlekette, Anayasa Mahkemesinin bulunduğu bir memlekette niçin rejim buhranı olsun?

Muhterem Senatörler, bu münakaşalar zaman zaman dışarıda da yapılıyor. Bunlar milletimizin huzurunu kaçırıyor. Geliniz bu münakaşalara son verelim. Hukuk düzenine, şu düzene inanıyorsak bir rejim buhranından bahsedemeyiz. “Rejim buhranı” kelimesi artık bizim lügatımızda, sadece eskiden kalma bir tabir, olarak, her milletin lügatında bulunan bir tabir olarak bulunmak durumundadır. Bu mesele müesseseye ya kavuşturulmuştur, ya kavuşturulmamıştır. Kavuşturulmamışsa bu iddialarda bulunan parlamenterlerin bu meseleyi bu Yüce Heyetin önüne getirmesi ve münakaşa edilmesi lazımdır. Düzenimizin noksan bir tarafımı var? Noksan bir tarafı varsa, geliniz münakaşa edelim. Biz demiyoruz ki, Türkiye’de her şey tamadır; biz bunu demiyoruz ki, Türkiye’de her şey tamamdır; biz bunu demiyoruz. Birtakım noksanlarımız vardır diyoruz. Ama böyle “rejim buhranı” gibi üstü kapalı sözler ile vatandaşın elini ayağını soğutan, işinde gücünde yarınki endişelere düşüren bir takım kapalı iddiaları bir kenara atalım.

Şimdi, çok münakaşası yapılan bir hususa daha geleceğim. Burada siyasi kuvvetin yetkisi de bir münakaşa edelim. Siyasi kuvvet nedir, neden sorumludur ve yetkisi nedir? Bütçe Encümeninde de söyledim: “Devletin içinde her organın yetkisi var da, Devletin en mühim müesseselerinden birisi olan Hükümetin yetkisi olmayacak mı? Sadece Hükümetin sorumluluğu mu olacak” Dönelim Anayasaya, Anayasanın 105’nci maddesinde sorumluluk ve yetki tayin edilmiştir. Aslında bakarsanız, bizim Anayasamızda sorumluluk tayin edilmiş de gayet kesin olarak, yetki hakkında gayet müphem şeyler vardır. Sorumluluk her Bakan Anayasanın 105’nci maddesinin ikinci fıkrasında, “emrindeki kimselerin eylem ve işleminden sorumludur” Mealen bu. Peki nasıl sorumlu olacak emrindeki kimselerin eylem ve işleminden? Ondan sonra kanunlar var, tayinler bir Devlet içerisinde nasıl yapılır? Şayet bir Devletin bir müessesesinin başına getirilmiş bulunan kimse genel idarenin içinde bulunan kimse, yani Hükümetin sorumluluğu içinde kalan sahadaki bir kimsenin tayininde, kanunlara uyularak yapılacak tayininde hükümetler yetkili olmazsa, hükümetlerin kendilerine bu kadar ok atılması, tenkid edilmesi, zayıftın, kuvvetliydin, iş yaptırdın, şeklindeki tenkidlerin mesnedi ne olacaktır? Mesnedi olmayacaktır.

Bir taraftan dersiniz ki, iş yaptın, iş yapmadın, zayıftın, kuvvetliydin; öbür taraftan da dersiniz ki, Devlet memurlarına dokunamazsınız” bu kabili teklif değildir. Bu

münakaşa bütün vatan sathında yapıldı geliyor. Bu dünyanın hiçbir yerinde görülmuş bir şey değil. Ben demiştim ki “Makam teminatı yoktur. Türkiye’de. Evet makam teminatı yoktur. Vardır diyen bir kimse, makam teminatının nerede bulunduğunu, hangi kanunda bulunduğunu, hangi mevzuatta bulunduğu ve bundan evvel geçen 45 senelik Cumhuriyetin tatbikatında makam teminatına tek bir misal göstermeleri gerekir. Makam teminatı yoktur. Ama müktesep haklar teminatı vardır. Müktesep haklarını hiç kimsenin elinden alamazsınız. Zaten niçin alacaksınız? Almayı düşünmek doğrudan doğruya hakları gasbetmektir. Hükümetler adil olmaya mecburdur, gasp değil. Bu itibarla, makam teminatı hakkında söylediğim sözleri tekrarlıyorum. Muhterem Senatörler birçok kere ifade ettim, tekraren söylüyeyim. Çünkü bu münakaşalar yapılıyor. Dört yüz bin memuru bulunan Türk Devletinin kadroları faziletli insanlarla doludur. Çalışkan, vatansever, fedakâr insanlardır Türk memuru. Ama bir seçim - beyannameşi yazmışsınız, milletin önüne çıkmışsınız, millettten güven almışsınız, teveccüh almışsınız, gelmişsiniz. Parlamentonun önüne bir Hükümet Programı ile çıkmışsınız ve hem millete, hem parlamentoya angaje olmuşsunuz şunları yapacağım, diye, Nasıl yapacağım? Nasıl yapacağını tayin meselesini hükümetlerin inisiyatifine, sadece benim başkanı olduğum Hükümetin değil, A.P’nin çıkardığı iktidarın değil, her hangi bir iktidarın, bundan sonra gelecek iktidarların inisiyatifine bıraktığımız müddetçe, Türkiye’de anarşiden kurtulamayız. Türkiye’yi bu götürür anarşiye. Çünkü demokratik rejimin en mühim müesseselerinden birisi olan Hükümet iş göremez durumda olursa rejimden vatandaş ümidini keser. İcra diyorsunuz, icra nasıl nasıl işleyecek? Kimin bir vazifeyi yapmaya ehil olduğu, daha ehil olduğunu, hangi idarenin üzerine aldığı, deruhte ettiği mesuliyeti, kimin ile daha iyinin münakaşası olamaz. Burada nasıl yürüteceğini takdir mutlaka icranındır. Bu noktaya dokunmak istiyorum. Türk görevlisini, Türk vazifesinin şu siyasi teşekkülün adamıdır, bu siyasi teşekkülün adamıdır değildir şeklinde yaftalamaya hiç kimsenin hakkı yoktur. Türk vazifelisi bugün bu hizmeti görür, yarın başka bir hizmeti görür, öbür gün başka bir hizmeti görür. Bu itibarla, 30 sene o devletin çalışıp, bir emeklilik sınırına gelmek durumunda olan insanları şayet hükümetlerin değiştiği, iktidarların değiştiği bir sistem içinde, “Şu partinin malıdır, bu partinin adamıdır” şeklinde ve birtakım yaftalarla yaftalarsak o zaman Türk idaresini de hiçbir zaman müessiriyeti temin edemeyiz, Türk idaresini hiçbir zaman korkudan kurtaramayız. Türk idaresini inisiyatif sahibi ve teşebbüs sahibi yapamayız. Ve halkın şikâyetleri de devam eder, hem partizanlıktan şikâyetler devam eder, hem de işlemeyen, hal olmayan dertlerden, şikâyetler devam eder. Geliniz her meseleyi ariz amik münakaşa edelim, endişe edecek, fütur edecek hiçbir şey yok.

Şimdi Sayın Yıldız bir husus daha söylüyor, diyor ki; “birtakım uyarmalara karşı, canları ne isterse yazar ve söylerler, bende istediğimi yaparım” şeklinde bir tavrın içindeymişim. Özür dilerim huzurunuzda böyle bir meseleyi münakaşa ettiğim için. Ama bunlar çok yanlış akisler uyandırıyor. Onun için, bir müdafaa durumunda olmadan bir açıklama durumundayım. Şimdi ne söyleniyor? “Uyarmalara dikkat etmiyorum “Neymiş bu uyarmalar...” Bilmiyorum. Dikkat etmediğim hususlar ne imiş? Onu da bilmiyorum. “Canım ne isterse onu yaparım” diyormuşum.

Muhterem Senatörler; geçen 15 ay zarfında benim ve benim mensub olduğum partinin ondan evvelki 5 sene zarfında benim mensub olduğum partinin ne kadar haksız ve insafsız hücumlara maruz kaldığını hepiniz biliyorsunuz. Biz bunların hepsine cevap

vermek durumunda değiliz ki, Buna maddeten de imkân yoktur. O zaman memleketi iyi bir istikamete götürmek için gayretlerimizi bir kenara bırakıp, şu veya bu şekilde bize yapılmış bulunan ithamları, bize yapılmış olan ihtarları, isnatları cevaplandırmaktan vakit bulamayız. Esasen bize yapılmış bulunan sel şeklindeki iftiraların, isnatların tezdinlerin, yalanların maksadı da budur. Yani biz işi gücü bırakalım, bunlarla uğraşalım, memleketin işleri nasıl giderse gitsin. Hayır Muhterem Senatörler, biz bu kanaatte değiliz, biz diyoruz ki, biz altında ağırlık bulunan, samimi olan ve hakikaten memleketi götürmek istediğimiz istikamette hukuk düzeni içerisinde, hürriyet düzeni içerisinde, demokrasi düzeni içerisinde refaha kavuşmuş bir Türkiye'yi yaratmak istikametinde yapılacak telkinleri, tenkidleri ve buna ters olan telkin ve tenkidleri ayıracak güçdeyiz. Binaenaleyh yapılmış olan telkinlerin, tenkidlerin içerisinde bu ağırlıkta olanlar varsa, hiç kimse şüphe etmesin biz onları zaten ararız ve çok dikkatle de itibara alırız. Ama bu istikamette değil de, bizi şaşırtmak için, tereddüt içinde bırakmak için, karasızlık içinde bırakmak için çeşitli yönlerden birbiri ile telifi imkânı olmayan birtakım tenkidler mevzuubahis ise bu tenkidlerin sadece düşünürüz ve ondan sonra da gayet tabii ki, icranın icabı olan yaparız. Bu itibarla, bu şikâyetin şayet son kısmı olmasa idi üzüldüm. Yani "ben de istediğimi yaparım" değil, lazım olanı, gereğini yaparım, Türk hukuk düzeninin ve Türk kanunlarının bize vermiş olduğu yetki ile yaparım, vermiş bulunduğumuz millete vaitlerin sınırı içinde yaparım. Ama icra zaten yapmak mükellefiyetiyle baş başadır. Dese idi ki, Sayın Yıldız, sağdan, soldan gelen birçok tenkidler, uyarılar oluyor, sözler söyleniyor, bu yüzden şaşırdılar kaldılar bir şey yapamıyorlar. O zaman üzüldüm, böyle bir durumda karşınızda değiliz.

Yine Sayın Yıldız, A.P.'nin sağduyusu olan üyelerinden bahsediyor. Burada da müsaadesiyle şu hususu beyan etmek istiyorum ki, A.P.'nin sözcülüğü A.P. gruplarının tayin ettiği kimselerin olsun.

Sayın Yıldız, Anayasanın 114, 132, 94 ve 95'nci maddelerine uymadığımızı söylüyor. Aslında biz Anayasanın 114, 115, 94, 95'nci maddelerine tamamen uyuyoruz. 95'nci maddenin meclislerden geçmiş ve Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasaya aykırı addedilmemiş bir madde olduğunu hepimiz biliyoruz. Bu maddede "vazifesi değiştirilen bir kimse, şayet Şurayı Devlet kararı alır da buna uyulmazsa o takdirde tazminata hak kazanır" deniliyor. Binaenaleyh, bu beyan aslında bunların hepsi birbirinin mütemenni olduğunu gösteriyor. Ve bizim bu tatbikatın içinde bulunduğumuzu ifade ediyor.

Aziz senatörler, huzurunuzda Türk Devletinin müesseselerinin münakaşasını yapmıyacağım. Ama huzurunuzda bir şeyi tekrarlamak istiyorum, bir idare düşününüz ki, üzerine aldığı mesuliyetleri, bu mesuliyetleri deruhde edecek kimselere veremez, bundan inisiyatif ve teşebbüs sahibi değildir, bu mesuliyetleri deruhde edecek kimselere veremez, bunda inisiyatif ve teşebbüs sahibi değildir, bu şekildeki bir idare ile hiçbir memleketi idare etmek imkânı yoktur ve dünyada bunu tatbikatı görülmemiştir. Şimdi Sayın Yıldız benim parti konuşmalarından pasajlar, parti kongreleri konuşmalarından pasajlar almış. Bu konuşmalarım 11 konuşmadır. Ve birinci konuşmayı yaptığım zaman bunun hepsinin bir zincir olarak mütalaa edilmesi lazım geldiğini söyledim.

Türkiye Devletinin kuvvetleri vardır. Devletin kuvvetlerinden hiç kimsenin şüphesi yoktur. Ama halka "uyanık bulunun demek, memleketi tehdideden meseleler karşısında, uyanık olun" demek Anayasanın dibâçesinin yerine getirilmesinden ibarettir. Türkiye'de

Türkiye’yi tehdit eden meselelerin başında Devletin emniyeti gelir. Her memlekette görülmüştür.

Bir gayrimeşru kuvvet çıkıp Devleti eline geçirmek isterse, Türk Devletinin gücü gayet tabii ki bunun karşısına çıkacaktır. Ama bu gayrimeşru kuvvetin istediği şekilde at oynatmasına halk da razı olmayacaktır. “Uyanık olun” bu dünyanın hiçbir yerinde halkın silahlandırıldığı görülmemiştir. “Halkın silahlandırıldığı” gibi bir iddiayı ortaya koymak çok yanlış bir espriyi canlandırmaktan ibaret olur. Halkın şayet silahlandırılması icabediyorsa, seferberlik ilan edilir, orduya celbedilir ve öyle silahlandırılır. Halkın silahlandırılması nasıl mümkün olacak ve niçin olacak. Bu iddiaları ortaya atanların evvela bunu düşünmesi lazımdır. Buna imkân var mı? Bir disiplin içinde olmıyan kalabalıkların neyi başaracağını kim zannedecek. Bu itibarla halka “Uyanık olunuz” memleketi tehdededen meseleleri nemelazımcılıkla karşılamayınız” demenin, halkı silahlandırmak ile hiç bir alakası yoktur. Bu tedailer nasıl yapılıyor, anlamaya imkân yoktur, anlamaya imkân yoktur. Gayet tabii ki Türk halkına haklarımızın sahibi olun diyeceğiz. Bunun içinde herkes var, Parlamenterler var, memurlar ve vazifeliler var, herkes var, Haklarının sahibi olmıyan, haklarına sahip olmayan bir millet düşünülebilir mi? Kanunlar bunun üzerine müstenit. Sayın Yıldız benim “Milletin huzuruna musallat olanlar, beş parmaklarında beş kara, anarşistler, yaygaracılar, iftiracılar” şeklinde sözlerimden niçin bahsettiğini doğrusunu isterseniz anlıyamadım. Ben kime diyorum bunları? Kim bu sığa layık, ona diyorum. (*A.P. sıralarından bravo sesleri ve alkışlar*) ve tenzih ederim burada konuşan arkadaşlarımı, Sayın Yıldız’ı kendisiyle hiç bir alakası yok bunun. Kim Türk Milletinin huzuruna musallatsa ona diyorum. Kim yalanlarla, her gün milletin gözünü boyayıp milletin içinde birtakım, ben diyorum ki bize yalan söyleyenler, yani bizi karalıyanlar. Kim yalanla meşgulse, kim iftiralarla meşgulse, kim yaygara ile meşgulse, fesat ve nifak ile meşgulse. Bunların hepsine diyorum. Çünkü Türk Devletlerinin hiçbirisi -hepimizin çok iyi bildiği gibi- dışarıdan gelen tesirlerle yıkılmamıştır.

Onun için Türk Devletinin bekasına yönelen fesata çatıyorum. Benim demokrasi ve milli irade konularında yep yeni bir anlayışım olduğunu ve bir ekolü temsil ettiğimi Sayın Yıldız beyan ediyorlar.

Milli irade ve demokrasi anlayışımın, daha doğrusu benim milli irade ve demokrasi anlayışım, benim mensubu bulunduğum, Genel Başkanı bulunduğum partinin milli irade ve demokrasi anlayışındır. Bu milli irade ve demokrasi anlayışı da 1961 Anayasasının tarif ettiği şekilde bir milli irade ve demokrasi anlayışındır. Binaenaleyh, hangi hususun bunun dışında olduğunu bilmediğim için bu hususta mütalaa beyan edecek durumda değilim. Ne imiş yeni olan? Ne imiş, nev-i şahsıma münhasır olan? Bunları söyleyecek durumda değilim. Çünkü biz diyoruz ki, biz hukukun ve hakkın içindeyiz. Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir diyoruz. Büyük Atatürk’ün kurduğu Cumhuriyetin temelinde birinci taş olarak bu yoktur. Şu büyük müessesenin yemin müessesesi bunun üstüne bağlı hem “Hâkimiyet Kayıtsız ve Şartsız Milletindir” diyeceğiz, hem de buna birtakım şartlarla, amalelerle, fakatlarla ilaveler yapacağız. Baskı grupları ile bunu taksim etmeye gideceğiz. Bunu anlamaya imkân yoktur. Benim anlayışım bu.

1961 Anayasası Türk halkının, Türk milletinin idarede, Türkiye’nin mukadderatını tayinde, Türkiye’yi yönetmede tek hakem ve tek yetki sahibi olduğunu getiriyor. Her şey

onun iradesine dayanacaktır. Onun beğenmediği be şey olmayacaktır. Devletin kurumları kanunlarla kurulmuştur. Bu kanunları yapanlar da Parlamentolardır. Binaenaleyh Parlamentolar milletin iradesine bağlı. Milletin iradesine bağlı olan Parlamentoların çıkarmış olduğu kurumlar kanunlarla kurulmuş olan kurumların hepsi dahil Anayasa Mahkemesi dahil, diğer kurumlar dahil, hepsi bu iradede kaynağını alıyor. Esasen bu iradede kaynak alınmadığı takdirde hukuku anlamaya imkân yok, demokratik düzen içinde hukuku anlamaya imkân yok, hukukçu olmaya imkân yok, hukuk tatbikatı yapmaya imkân yoktur. Binaenaleyh bunları bu zincir içinde anlamak lazım.

Sayın Yıldız çoğunluk istibdadından bahsediyor. Mevzuubahsolan ne çoğunluk istibdadıdır, ne azınlık istibdadıdır? Mevzuubahsolan dengedir. Ama karar vereceksiniz, Büyük Senato bir mevzu hakkında kara verecek. Nasıl verecek kararı çoğunluk olmayınca? Çoğunlukla verecek bu karar. Derseniz ki, çoğulluk bir şeyi yanlış yapar. O zaman karar veremezsiniz. Karar verilemez, karar çıkmaz meydana. Binaenaleyh, karar lazım mı? Evet, karar olması için çoğunluk lazım mı. Evet, çoğunluk istibdadı denen şey Meclislerin cari ise Anayasa Mahkemesi bu meseleyi halletmiştir. Eğer hala çoğunluk istibdadından şüphe varsa yine hukuk düzeni içinde bu istibdadın numuneleri nelerdir, hangi menşelerden geliyor, geliniz serinkanlılıkla düşünelim, hal çarelerini bulalım.

Muhterem Senatörler, memleketin her meselesini bu Yüce müessese soğukkanlılıkla mütalaa ettiği takdirde sokaklarda iş kalmaz. Sokaklarda hiçbir meselenin halledilmesine imkân yoktur. Her meseleyi bu müessese halledecektir. Çünkü sokaklar bir gün bu müesseseyi de tehdideder. Bu müessese ortadan kalktıktan sonra neyi, nerede konuşacağız? Bugün Türkiye’de herşey açık, herşey aleni cereyan ediyor. Huzurunuzda geliyor. Hükümetler altı ay bütçe müzakereleri devam ediyor. Bundan şikâyetçi değilim. Ama en ince teferruatına kadar Türk Milletinin şerefli mümessilleri olan sizler herşeyi söylüyor, herşeyi tenkid ediyorsunuz, her noktaya parmak basıyorsunuz. Biz de sizlerden aldığımız kuvvetle, sizin içinizden olan insanlar olarak icrayı yürütmeye çalışıyoruz. Düzen bu. Aksıyan tarafı varsa, kim neyi getirdi de şu durum aksıyor dedi de hüsnü kabul görmedi. Binaenaleyh, telkinlere Hükümet olarak daima açığız, Adalet Partisi grupları olarak daima açığız ve memleketin hayati menfaatlerinde bu büyük milletin temsilcileri olan sizlerin parti farkı gözetmeksizin hayati menfaatlerde birleşeceğinize de hepimizin birleşeceğine de imanım ve inancım tamdır.

Talihsiz bir gelişmeden bahsediliyor. Muhterem Senatörler hepiniz çokili biliyorsunuz gayet açıklıkla konuşacağım, hiçbir şeyi yanlış anlamamanızı rica edeceğim. İhtilal küçük bir hadise değildir, ihtilalin derin neticeleri ve tesirleri vardır. Bunları burada münakaşa etmeye lüzum yok. Ama söylemek istediğim şey şu olacaktır.

Bu derin neticelerden ve bu derin tesirlerden memleketimizi ne kadar kısa zamanda içinde kurtarır, sulh ve sükunu tesis eder, birbirimizden korkusuz yaşayacak hale gelir, birbirimizden diyorum Devletimizde korkusuz yaşayacak hale gelir ve memleketimizin ileri menfaatlerinin iyi bir hedef şeklinde tesbit eder götürürsek Türkiye’de huzur meselesinin münakaşasını o kadar az yaparız. Zannediyorum ki, Adalet Partisi ve Adalet Partisinin kuvvet verdiği, parlamentoların kuvvet verdiği Hükümet olarak biz, bu fonksiyonu yaptık geliyoruz. Hiçbir yerde ayrılık tavsiye etmedik, hiçbir yerde vatandaş vatandaş şikâyet etmedik. Vatandaşın birbirleri ile olan şikâyetlerinde daima kardeşlik tavsiye ettik, Sayın Yıldız’ın benim bu konuşmalarım, her köyde yaptığım, her kasabada

yaptığım bu konuşmamdan da bahsetmesini isterdim. Bunu istemek benim hakkım. Biz Türkiye'nin meselelerini bir parti çıkarı içinde düşünmüyoruz. Türkiye'nin meselelerini makam çıkarı, şahıs çıkarı içinde düşünmüyoruz. Türkiye'nin meselelerini vatanperver ölçüler içinde ve Türkiye'nin topyekûn menfaati içinde düşünmüyoruz.

Bu itibarla bu hususta huzurunuzda şunu beyan etmek istiyorum ki, bütünlüğümüzü ve beraberliğimizi bozacak hiçbir şeye en ufak fırsatı vermeyiz. Defaatle söyledik, siyasi partiler demokratik rejim varsa vardır, parlamentolar demokratik rejim varsa vardır. Demokratik rejim olmıyan yerlerde de parlamento vardır. Ama bunların adı parlamento, bunlar muayyen bir merkezden aldıkları emre göre hareket ederler. Buralarda hükümetleri parlamentelerine reylerin veya seçmenin reyini değiştirmez. Türkiye'nin bugün mutlu bir neticeye gelmiştir. Başka memleketlerin, başka memleketlerin, milletlerin halledemediğini halletmek için Türkiye'ye gıpta ile baktığı bir neticeye gelmiştir.

Efendim, parlamenteler düzenle bu memleketin meselelerinin içinde çıkılmaz, ne isteniyor? Şu kürsülerin hürriyetinin ortadan kalkmasını, bu memleketin şerefli evlatları olan sizlerin memleket meseleleri hakkında dilediğimiz gibi, istediğimiz gibi konuşması mı menedilmek isteniyor? Bundan mı şikâyet ediliyor? Demokratik rejim, kalkınmasını yapmamış memleketlerde, kalkınmasını yapmış olan memleketlerden çok daha mühimdir. Nereden anlıyacaksınız halkın hakiki dertlerini, ihtiyaçlarını? Halkın karnı aç ise ve eğer bunu söylemiyorsa, siz olabilir ki, ona ayakkabı giydirdirsiniz, ayakkabı onun ihtiyacı değildir. Bununla da kalmıyor, dünya kurulduğundan bu yana Devlet felsefesi üzerinde fikir yürütmüş, olanlar, insan hakları hürriyetleri üzerinde, insan haysiyetleri üzerinde fikir yürütmüş olanlar bir noktada birleşmişlerdir. Temelinde insan haysiyeti, hürriyetler ve haklar olmıyan bir rejim hiçbir zaman o memleketi ileriye götüremez. Esasen milletler buna razı değildir. Bu itibarla zamana zaman "efendim, demokratik rejimden umduğumuzu bulamadık" şeklindeki mütalaaların karşısına, demokrasinin bütün müdafilerinin hep beraber çıkması lazımdır.

Şimdi Sayın Yıldız bazı neşriyatlardan bahsediyor, benim bu neşriyatları topyekûn takbih etmediğimi söylüyor. Bu mütalaa doğru değildir. Ben bu neşriyatları topyekûn takbih ettim. Söylediğim şu: bu arada günlük ve aktif politikanın dışında kalması görevlerinin tabii bir özelliği olan bazı müessese ve makamların yersiz hücumlarla siyasi münakaşaların içine çekilmek istendiğini de görmekteyiz. Kendi kumanda zinciri içinde, Devletin emniyetine milletimizin bütünlüğüne yöneltilebilecek her türlü tehdit ve tehlikeyi yok etmeye şeref ile muktedir, Türk Silahlı Kuvvetlerine ve emniyet mensuplarına vakı sataşmalar üzücü bir hal almışlar. Ben diyorum ki, şu istikametten, bu istikametten, şuradan buradan gelmiştir. Nereden geliyorsa bunların hepsinin karşısındayız. Türk Silahlı Kuvvetlerine, onun şerefli kumandanlarına, şerefli mensuplarına, bu memleketin bekasının feragatle, fedakârlıkla bekçisi olan bu memleketin gözbebeği olan bu insanlara her nereden gelirse gelsin, her türlü tarizi karışlamaya karalıyız ve karşılayacak kudretteyiz.

Sayın Yıldız burada patentten bahis ediyor. Ama bu patent bana ait değil ümit ediyorum ki, kendisine aittir, böyle bir patent. Çünkü Adalet Partisi Türk Devleti'nin temsilcisidir. Şayet gazetenin birinde böyle bir pasaj görmüşse, bu mutlaka dizgi hatasıdır, matbaa hatasıdır. Bence onları araması lazımdır. Her halde benim, Adalet

Partisinin Devlet'in temsilcisi olduğunu iddia etmeyecek kadar, Devlet'in ne olduğunu, partinin ve olduğunu bilmem gerekir, yani kendisinin benim Devletin ve milletin ne olduğunu bildiğini bilmesi gerekir. Onun için bu patent bana ait değil.

Şimdi bazı yayınlar benden vizemi almış diyor. Bunu fevkalade yersiz bir itham bulurum. Türkiye'de basın hürriyeti vardır. Biz hiç kimseye ne vize veririz, ne de istikamet veririz. A.P.'nin resmi bir organı yoktur, huzurunuzda beyan ediyorum. Binaenaleyh bugünkü basın organları içinde bir gazete de A.P.'nin resmi organlığını kendisine izafe ettiğiniz zaman kabul etmez. Bu itibarla birtakım hususları yanlış yere birbirine bağlamak doğru değildir.

Sayın Yıldız, ipotekli, ambargolu, mevzularda bahsettiğimi söylüyor, "Nedir bu konular" diye de soruyor. Ve birde kendi anlayışı içinde izah ediyor.

Türkiye'de ipotekli ambargolu konular vardır. Bu konuların münakaşası şu anda lüzumsuzdur ve bu konuların şuanda münakaşası Türkiye'nin faydasına da değildir. Onun için, söylediğim şey doğrudur. Münakaşasını memleketimizin güzel istikbali bakımından şimdi yapmakta hiçbir fayda görmüyorum.

Şimdi bir hususu daha huzurunuzda tasrih etmek istiyorum. Sayın Yıldız bu kadar uzun konuşup, bu kadar meseleleri alt alta koymasaydı, bu konuya değinmeye lüzum görmezdim. Ama mesele o hale geldi ki, sanki biz burada bütçe müzakereleri yaparken, tabi senatörlerle Adalet Partisinin münakaşasını yapıyoruz. Ben demişim ki, "Tabii Senatörler kim adına konuşuyor?" demişimdir, böyle bir sözü. Ama ne zaman, hangi şartlar altında demişimdir? Ve neden demişimdir? Huzurunuzda söylüyorum ve bu sözümü bu Parlamantonun muvaffakiyeti için söylüyorum. Tabii Senatörler bir Anayasa müessesesidir. Binaenaleyh, bir Anayasa müessesesinin tarafsızlığı içinde kaldıkları takdirde, siyasi münakaşalara bizim aleyhimize lüzumsuz yere karışmadıkları takdirde, siyasi polemiklere bizim karşımızda bulunan siyasi muarızlarımızla el birliği edecek karışmadıkları takdirde münasebetler çok daha düzgün olur. Ama bunu ben de tayin etmiyorum. Hak bildiğiniz yolda yürümek sizin bildiğiniz sizin bildiğiniz iştir. Ama bir siyasi iğbîbarın içerisinde, karşımızda kim olursa olsun biz bunu cevaplandırmaya mecburuz. Bu itibarla geliniz siyasi iğbîbarları kaldıralım orta yerden evvela.

Şimdi burada örtülü ödenekten birtakım paralar verildiğini söylüyor. Bunlar doğru değildir. Sayın Yıldız diyor ki; bu çok enteresan bir kısım, zannediyorum ki burada bütün hünerini göstermiştir. Bana hücumdaki hünerini; "27 Mayıs sana ne yaptı?" diyor ve devam ediyor; "Pekâla, gecikmiş olan askerlik vazifesini rahat rahat evinde uyuyarak yaptın, daha ne istiyorsun" diyor.

Aziz Senatörler; karşınızda bulunan kimse, veremeyeceği hiçbir hesabı bulunmayan bir kimsedir. Keşke Sayın Yıldız bu konuyu açmasaydı. Bir 27 Mayıs münakaşasına girmiyeyeceğim, ama şunu söyleyeceğim. "Gecikmiş bulunan askerliğini rahat evinde yaptığı, meselesi üzerinde duracağım. Çünkü bunun maksadı gayet tehlikelidir, elimde mahkeme kararı vardır. 1960 ihtilalinden sonra, askere gittikten iki ay sonra, ihbarlar furçası içinde, asker kaçağı olarak ilan edilip o hava içinde askeri mahkemeye verilmişimdir. Takip dahi edilmeden, takibe lüzumsuzluk kararı vardır elimde. Bunu kaydedeyim. Bu bir. İkincisi, nüfus tezkeremi herkese gösterebilirim. Askerlik meselesi hakkındaki bütün muameleler usulüne ve kanuna uygundur.

Üçüncüsü, sadece vatana ve memlekete, millete hizmet etmek için askerlik vazifemi yapmam gecikmiştir. Ben onlardan ne ilkiyim ne de sonuyum. Dördüncüsü, askerlik vazifemin ilk altı ayını Ordu Donatım Okulunda yaptım. Ordu Donatım Okulunda benimle beraber 300 tane daha arkadaşım vardı, askerlik arkadaşım, Arkadaşlarımın hepsini şahit gösteriyorum, huzurunuzda, tek bir gün, en ufak istisnai muameleye maruz kaldığımı birisi gelsin söylesin, tek bir gün resmi izin günlerinin dışında yani, Cumartesi akşamı ve Çarşamba akşamı, okulun senelerden beri devam eden kaidelerinin dışında, tek bir gün evimde yatmaya talip olduğumu veya evimde yattığımı birisi gelsin ispatlasın, hatta söylesin; resmi kayıtlar meydandadır. Bunun altındaki bütün ithamları kabul ediyorum.

Türkiye’de askerliği en şerefli vazifelerin başında telakki etmişimdir, öyle telakki ediyorum, öyle telakki etmeye de devam edeceğim. Türk vatandaşının askerlik yapmasını çok öğretici; yani vatani bir vazife olmasının yanında çok öğretici, çok lüzumlu ve cemiyetimize çok şeyler kazandırıcı addediyorum. Bu itibarlardır ki; bütün ömrümde hiçbir kimseden istinai tek bir muamele talebinde bulunmadım, tek bir istisnai muameleye de tabi olmadım. Onun için burada bu hususu kaydetmek istiyorum.

Ayrıca, beni Devlet Planlama Teşkilatına kendi talebim üzerine değil, Genelkurmay’ın gördüğü lüzum üzerine vermişlerdir. Kendi talebim şudur: Nereye isterseniz. Zaten benim talebime bağlı değil bu, ben bir asteğmenim, benim talebim ile hiçbir alakası yok. Ama ben yine bunun yanında, beni Devlet Planlama Teşkilatına verirken. “Ben Siirt’e, beni Kars’a, beni Van’a beni Edirne’ye güzel yurdumun hangi köşesine gönderirseniz ben emre muntazırım” Başka da bir şey diyemezdim zaten, fakat bunu dedim. Devlet Planlama Teşkilatında kuruluşunda ve daha sonra ilk çalışan ve askerliğini oradan ifa eden vazifeli ben değilim, daha birçok kimse var. Binaenaleyh, her hususta ve bu hususta alın akı ile ve başım dik olarak milletimin karşısındayım. Söylediklerim zabıtlara geçsin diye söylüyorum. Aksini ispata da muktedir olan varsa davet ediyorum.

Şimdi burada Sayın Yıldız, gerek içişleri Bakanının, gerek Adalet Bakanının bazı sözlerine temas ettiler. Hakikaten buraya aktarmış bulunduğu beyanlar yarımır. Bu beyanları tam olarak mütalaa ettiğiniz zaman Sayın Yıldız’ın da hak vereceğini tahmin ediyorum. Sayın Yıldız konuşmasının başında bir de kayıt koydular. Dediler ki, “Söylemediğimizi söylemek, istediğine dayanak yapıp cevap vermemesini rica ediyorum.”

Konuşmamın hemen hemen sonuna geliyorum. Zannediyorum ki, bir itiyadımı da göstermiş oldum. Kimsenin söylemediğini söyledi, diye dayanak yapmak benim itiyadım değildir. Sayın Yıldız’ın konuşmasını böyle bitirmesini de taaccüple karşıladığımı söylemek istiyorum.

Şimdi bir iki hususu da müsaade ederseniz ilave edeyim. Kendileri dediler ki; bize şükran borçlu olması lazım. Bizden kimi kastettiğini bilmiyorum. Ama kimseye şükran borçlu değilim. Bu gibi sözler söylenmese bende bunları söylemek durumunda kalmam. Üzülererek söylüyorum. Yine dediler ki, beni anlamakta güçlük çekiyorlarmış. Bu doğrudur. Ama şunu ifade ediyorum ki, bir gün gelip anlıyacaklardır ve anladıkları zaman huzura kavuşacaklardır. Beni anlamakta çektikleri müşkülâtın sebebi ben değilim. Kabahat de benim değil. Binaenaleyh, ümit ediyorum ki, birçok anlamayanlar söylediğimiz şeylerin ne kadar memleketin içinden gelen meseleleri olduğunu ne kadar

haklara hürriyetlere, Türk vatanının mamur hale gelmesine, Türk milletinin müreffeh hale getirilmesine gönülden bağlı olduğumuzu görecektelard, eninde sonunda. Burada tabiatıyla gönül isterdi ki, bunların dışında daha birçok münakaşalar yapmış olalım ama münakaşanın seyri bu istikamette açıktır. Ben de bu münakaşaya bir katkıda bulunmak mecburiyetinde kaldım.

Sayın Yıldız bir husus daha beyan ettiler. Bunu cevaplandırmadan geçemiyeceğim, 1959 Anlaşmasından bahis buyurdular. Bu mesele daha evvel de bir basın toplantısında ortaya atıldı. Yani 1959 da bir anlaşma yapılmışta, bu anlaşmaya göre Türkiye'ye içinde bir müdahale Hükümete vakı olursa, benim anladığım eğer Sayın Yıldız'ın anlatmak istediği bu ise, o zaman başkaları gelip Türkiye Hükümetini kurtaracakmış. Şimdi "Buna muttaliyiz, diyor Sayın Yıldız, bunun için söylediklerini bilmiyorum. Şayet biz böyle bir anlaşmayapsakozamanderki, "nasılyapıyorsunuz bu anlaşmayı, dostlarımızı karıştırdık, bütün hariciyenin evrakına baktık, böyle bir manaya gelebilecek bu şekilde bir anlaşma da görmedik. Nitekim tarih olarak verilen 1959'dan sonra Türkiye'de ihtilal olmuş Hükümet değişmiş şayet böyle bir anlaşma varsa işlememiştir. Ayrıca 27 Mayıs 1960 dan; "Bunu hep söylüyorsunuz" diyerek, gayet tabii söyleyeceğim, 27 Mayıs 1960'dan, 24 Ekim 1961 e kadar da Milli Birlik Komitesi bu memleketin mukadderatına hâkim olmuş, böyle bir şeye müttali iseler acaba niçin değiştirmemişler? Şimdi Muhterem Senatörler huzurunuzda beni fevkalade rencide eden bu mesele üzerinde duracağım. Ondan sonra dört tane koalisyon Hükümeti gelmiş, şimdi de A.P. iktidarda. Türkiye'de Hükümetlerin, Türk Devletinin kendi içinden çıkabilecek tehlikelere karşı başkaları tarafından korunmaya ihtiyacı yoktur. Bunu fevkalade izzeti nefis kırıcı, sadece yuvarlak bir ihtimal dahi olsa, fevkalade izzeti nefis kırıcı bir mesele addederiz. Bu itibarla, Türk Devletini ve onun hükümlanlığını, şu veya bu şekilde istihfamlar içinde bırakmak isteyen her türlü iddiayı reddediyoruz. Ne zamandan beri? Cumhuriyet kurulduğu günden beri. Sadece kendi iktidarımız devresinde değil, cumhuriyet kurulduğundan beri Türkiye Cumhuriyetinin hükümlanlığını şu veya bu şekilde şartlı, bağlı görenleri veya göstermek isteyenleri çok büyük bir haksızlığın, çok büyük bir yanlışlığın içinde bulunmakla da itham ediyoruz. Daha ileri konuşmam gerekebilir bu mevzuda, ama şurasını söyleyeyim ki, ne hakkımız var, kimsenin ne hakkı var. Türkiye Cumhuriyetini, Türk Hükümetlerini, Türk Devletini bulunduğu gibi görmeyip de bulunduğumuzdan çok kötü görmeye veya göstermeye, ne kazanırız bundan? Nasıl yakıştırırız Türkiye Cumhuriyetine ve onun bu milletin kahraman evlatlarının, isimsiz şehitlerinin kanları üzerine oturmuş hükümlanlığına, nasıl birtakım şeyleri yakıştırırız? Bizim elimizdeki dosyalarda tetkik ettik böyle bir kayıt görmedik. Ama Sayın Yıldız'a şurasını ifade etmek isterim ki, bu dosyalar yani baştan teker teker tetkik edilecektir, en ufak bir virgül, bir ima dahi varsa söylediği şekilde en kısa zamanda kaldırılacaktır orta yerden. Bu itibarla, ikili anlaşmalardan da bahsetti. Sayın Yıldız. İkili anlaşmalar mevzuu, tarafımızdan arz ve âmîk ele alınmıştır ve ikili anlaşmalar mevzuu Türkiye'nin içinde bulunduğu müdafaası sisteminde, kollektif savunmanın icapları göz önüne alınarak Türkiye'nin müdafaasına hâlel getirmeyecek şekilde, günün icaplarına göre ve ittifakın diğer üyelerinin bulunduğu şekilde gözden geçirilmiştir. Bunlar müzakere edilecek durumdadır ve yakında müzakerelerine de girişilecektir.

Şimdi sözlerime şu hususları da ilave etmek istiyorum. Sayın Sarıgöllü, endişeden, korkudan, sınıf mücadelesinden, ihtilâl edebiyatından bahsetti.

Sayın Senatörler, şu mevzuu bir bitirelim, bütün Türk halkının cihanın huzurunda bu mevzuu bitirelim. Fısıltı gazetesinin Türkiye’de ihtilal haberi yayması ve halkı tedirgin etmiş. Türkiye’nin fevkalade zararınadır. Niçin ihtilal olacaktır? 1961 Anayasasını ortadan kaldırmak için? Bunun adını ihtilal demezler, bunun adına isyan derler. Kanun devleti, hukuk devleti, hür seçimler, Anayasaya dayanan idarelerin bulunduğu Parlamentoların açık, Parlamentolarının güçlü bulunduğu hiçbir memlekette ihtilalden bahsolunamaz. İsyân bahsolunabilir. Şayet her hangi bir şekilde isyan vakı olursa, Türk Silahlı Kuvvetleri, Türk devletinin emniyet kuvvetleri ve Türk milleti her türlü fedakârlığın içerisinde isyanı bastırmaya muktedirdir. Şimdi bu gibi fısıltıları yayanları veya zaman zaman bu gibi fısıltıların mihrakını teşkil edenleri bu memleketin düşmanları addettiğimizi hep beraber kabul edelim. Ne isteniyor? Vatandaşın, kendi vatandaşının kanının mı içilmesi isteniyor? Hiç kimse Türk vatanında Ayyıldızlı Bayrağın ilelebet dalgalanmasına ve Türk vatandaşının kendi vatandaşı ile kavga haline girmesine ve Türk vatandaşının kendi kardeşinin kanını içmesine şahit olamayacaktır.

Bu itibarla her memlekette sabotörler bulunur. Her memleket hainler de bulunur. Türk anayasa düzenine ve Türk Devletine kasdetmek fikrini taşıyanlar ancak hainler olabilir. Bu itibarla bu konuların artık bu kürsülerde; temeli serbest seçim, hürriyet, demokrasi, rey olan bu kürsülerden konuşulmuş olmaktan çıkmış olması lazımdır. Bunun yerini memleketi nasıl ileriye götürebiliriz, onun konuşmasını yapalım,

Beni sabırla dinlediğiniz için hepinize şükranlarımı sunuyorum, Türkiye’nin ileriye götürülmesi, mamur ve müreffeh Türkiye haline gelmesi mümkündür. Milletçe beraberlik ve bütünlük içerisinde bu gayretin içindeyiz ve içinde olmaya devam edeceğiz. Hepinizi saygı ile selamlıyorum.⁴⁰

⁴⁰ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 6, Cilt 38, Birleşim 27, Sayfa 416-430*

2 Şubat 1967 Perşembe

Devlet Planlama Teşkilatı 1967 Yılı Bütçesi Nedeniyle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yaptıkları

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Muhterem Senatörler, Devlet Planlama teşkilatının bütçesi dolayısıyla geçen üç bütçede 1965-1967 bütçeleri olmak üzere huzurunuzda gelmiştim. Bugün bu münasebetle öne sürülen mütalaaları, tenkidleri her zaman olduğu gibi büyük bir alaka ile dinledim ve kısa bazı izahlarda bulunacağım.

Evvvela ilk konuşmayı yapan Sayın Betil'in beyanları içerisinde bir hususu tasrih etmek gerekiyor. Sayın Betil, yatırımların 1966 da %20 arttığı halde 1967'de %13 arttığını beyan buyurdular. Bu beyan doğrudur. Yalnız manidarlığı üzerinde durmak lazımdır. Eğer bu rakamlar böyle noksan olursa sanki 1967'de yatırımlar %7 azalmış gibi bir netice çıkar. Hal böyle değildir. 1965 yılında ve daha evvelki yıllardaki gecikmelerin 1966 da telafisi imkânları aranmış ve 1965'in 1965'e nazaran 1966 %20 bir fazlalık temsil ediyor.

Ama 1966 ya nazaran 1967 aynı nisbeti temsil edemiyor. Çünkü aynı nisbeti temsil edemez. Kistas olarak neyi almak lazımdır? Kistas olarak o seneki Beş Yıllık Plan diliminde gayrisafi milli hasılanın ne kadarı yatırımlara ayrılacaktır? Bunu almak lazımdır. 1967 senesinde gayrisafi milli hasılanın %19.4'ü yatırımlara ayrılacağı derpiş edilmiştir. %19,4'ü de yatırımlara ayrılmaktadır. Binaenaleyh, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hedefleri içerisinde kalındığını ve onların tutulduğunu ifade etmek istiyorum. Şayet bu rakam %20 olsaydı yine bir evvelki yılda olduğu gibi %19.4'ün epeyce üzerine çıkılmış olurdu ki, onu temin edecek kaynaklar elde mevcut değildir. Ama Planın hedefine riayet olunmuştur. Bunun dışında Sayın Betil'in birçok temennileri var, bu temennilere teşekkür ediyorum. Bunların önümüzdeki sene realizasyonu için gayret sarf edilecektir.

"Finansman temini plan yapmaktan daha güç bir iştir" buyurdular. Aslında plan finansman ve planı gerçekleştirecek personel olmazsa yani üç ayaktan birisi noksan olursa, plan müessesesi ayakta duramaz. Plan tatbikatında muvaffakiyet isteniyorsa, sadece bir unsuru değil, üç unsuru beraberce mütalaa etmek lazımdır. Bu itibarla planların, planın yıllık programlarının gerektirdiği iç ve dış finansmanlar tedarik edilemezse hakikaten plan kâğıt üzerinde kalır. Ama şurasını huzurunuzda beyan ederim ki, 1966 yılının iktisadî devlet teşekküllerine ait neticeleri alınmış ve plan tatbikatı %100 olarak gerçekleşmiştir. İktisadî devlet teşekkülleri dışında da bu nispete ulaşılacağı tahmin olunuyor. Ancak bunlar 1967 yılından sonra elde edilebilecek rakamlardır. Bu itibarla, 1966 yılında bir finansman sıkıntısı için de kalınmamıştır. Gayet tabii ki, plan yapmak bütün teşkilatıyla devletin işidir, bir merhale daha ileri gittiğimiz takdirde ki hepsini devletin içindedir; mahalli idaresi, belediyelerin aynı anlayış içinde olmadığı memleketimde planla kalkınmayı daha da kolaylaştıracaktır.

Sayın Betil, Hükümet-Planlama ilişkisinden bahsettiler. Hükümetle-Planlama arasındaki ilişki yine geçen 1.5 sene zarfında değişik şekillerde münakaşa edilmiştir. Hükümet siyasi mesuliyetini deruhde edecek şekilde ve gerek Anayasanın, gerek 91 sayılı Kanunun, kaydettiği, tayin ettiği, tesbit ettiği ölçüler içerisinde Planlama-Hükümet ilişkileri vardır. Başbakanlığa bağlıdır, planlama. 91 sayılı Kanun tetkik edildiği zaman

görülür ki, orada kaydedilen hususlarda istişare vazifesi Planlamaya verilmiştir. Burada Planlama Hükümetin her dediğini yapmakla mükellef mi, her emrini tatbik etmekle mükellef midir gibi bir münakaşanın olgunluğu ve ağırlığı olduğu kanaatinde değilim. Çünkü Planlama alternatifler hazırlar, tercih siyasi kuvvetindir. Bu durum karşısında bir emir alma, bir emir icra etme durumundan daha çok bir hazırlık yapma, telkinler ve tavsiyeleri ortaya çıkarma mekanizması işler.

Sayın Cizrelioğlu'nun geniş mütalaalarına teşekkür ederim. Gerek kendilerini gerekse kendisinden sonra konuşan Muhterem Senatörlerin geri kalmış bölgeler hakkındaki beyanlarına ve tenkitlerine biraz sonra temas edeceğim. Şimdi Artırma ve Eksiltme Kanunu Meclislerdedir. Muhterem Senato üyelerinden bu kanunun biran evvel müzakere edilip kanun tasarısının kanunlaşmasında yardımcı olmalarını rica ediyorum.

Yatırımların tahakkuku hangi esaslara göre tesbit edilmektedir, şeklindeki bir suale şöyle cevap vereceğim: Yatırımların tahakkuku iki esasa göre tesbit edilir. Bir, sarflar keşif esası bir de fiziki gerçekleşme esası. Henüz Devlet Planlama teşkilatımız ve diğer dairelerimiz yatırımların fiziki gerçekleşme esasına göre inkişafını tayin eden metotları geliştirip ve doğru bir şekilde tatbik eder durumda değildir. Bu itibarla, yatırımların gerçekleşmesinden bu zamana kadar raporlara geçmiş gerçekleşmeden bahsedildiği zaman, daha çok ve umumiyetle yatırımların keşif esası ve sarf esası ve o sene ayrılan ödenek esasına göre gerçekleşmesi kastedildiğini kaydetmek isterim. Bu doğru bir yol değildir. Çünkü yatırımlarda meydana gelen keşif değişimleri, bir yatırım için lazım olan paraların hepsinin harcandığı yüz ikmal edildiğini gösterebilir. Ama fiziki olarak, yatırım belki, %60 tamamlanmıştır. Bu itibarla bu meseleye el konulmuştur. Birtakım usullerin, metotların geliştirilmesi, yatırımların takibinde fiziki gerçekleşmeye doğru gidilmesi üzerinde çalışılmaktadır. Bayındırlık Bakanlığının kâfi personeli olmadığı, doğrudur. Yalnız Bayındırlık Bakanlığının değil, Türkiye'de yatırımla meşgul bulunan dairelerin hiçbirisinin kâfi teknik personeli yoktur, eskiden de yoktu, kısa zamanda da olacağını tahmin etmek doğru değildir. Teknik personel büyük bir yük altında ve büyük bir fedakârlık içinde feragatle çalışıp, memleket kalkınmasındaki bu eksikliği kendi gücünü çok fazla noktalara kadar kullanmak suretiyle telafi etmek yolunu seçmiştir.

Yine bir rakamı tashih etmem lazımdır. Zannediyorum, Sayın Baysoy beyanda bulundular; milli gelirin %80 ihracat, %40'ı köylünün tarımından çıktığı hususunda, rakam ters olacak milli gelirin takriben %35-40'ı ihracatın %80'i tarım sahasındadır. Zabıtlara geçtiği için tashih ediyorum. Esasen bu meseleyi de çok değiştirir. Keşke rakam Sayın Baysoy'un ifade ettikleri gibi olsa. O zaman gelir dağılımı meselesi kendiliğinden ve kökünden halledilmiş olur. Daha uzun seneler, çok uzun seneler o rakama çıkmaya imkânımız yoktur. Affedersiniz vardır. İki bin yılına kadar Ziraat Bankasının bir plan yapması konusu Bütçe encümeninde de mevzuubahs oldu. Tabii ki, bu konu Tarım Bakanlığı bütçesi buraya geldiği zaman üzerinde yine durulacaktır. Yapılan iki bin yılına kadar bir plan değil, bir projeksiyondur. İkisini birbirinden ayırmak lazımdır. Esasen bu projeksiyonlar böyle bu kadar çok uzun bir vade içerisinde yapılsa bile ilk on yıllığı kullanılır, on yılın dışında bir projeksiyon yapmaya onun üzerinde bir takım şeyler bina ettirmek imkânı hemen hemen yoktur. Çünkü on yıl içerisinde dahi Türkiye şartlarında olan bir memleketin on yıl sonra hangi noktaya geleceğini tahmin etmek sadece tahmin etmek, tahayyül etmek imkânları yoktur. Ama yapılmış olan tetkikat bir projeksiyondur ve umumiyetle birçok memleketlerde bu nevi projeksiyonlar yapılır. Şimdi bu projeksiyon

umumi plan fikri ile nasıl bağdaşır. Umumi plan fikri ile çeşitli sektörlerde planlar yapmanın, çalışmalar yapmanın arasında bir tenakuz yoktur. Çünkü umumi planın makro hedefleri ortaya çıkarıldıktan sonra bunun bölümlerinden sektörlerle dönülecektir. Sektörlere dönüldüğü zaman sektörler üzerinde yapılmış bu gibi çalışmalar gayet faydalıdır. Binaenaleyh: umumi planın makro dengesi ve makro büyüklükleri tayin edilirken başka esaslar, sektör içindeki çalışmalar tayin edilirken başka esaslar tatbik edilir. Bu sebeple de bu çalışmaların umumi planla bir tezdı yoktur. Umumi plan yardımcıdır.

Tarım Bakanlığı tatbikatçı bir bakanlıktır sözü kısmen doğru kısmen de istirak edemeyeceğimiz bir sözdür. Tarım Bakanlığı kadar Türkiye’de işi zor bir bakanlık tasavvur olunamaz. Çünkü fabrikalar işleten bir bakanlık düşününüz; fabrikaların başında birer müdür vardır. Bunlara bir kaynaktan emir vermek meseleleri muayyen istikamete götürmek mümkündür. Enerji santrallerini işleten bir teşkilat düşününüz; sayısı mahdud, erişmesi mümkün bir koordinasyon sağlanması imkân dahilindedir. Ama Tarım Bakanlığı düşününüz 20 milyon çiftçi ve öyle çiftçi ki, hayat tarzı olarak seçmiş bulunduğu çiftçilik sadece bir sanat değil, aynı zamanda bir ferdiyetçilik bir indivüalizm ve bir kendi kafasına koyduğu istikamette gitmeyi de temsil eder. Bu itibarla, Tarım Bakanlığı emredici bir teşkilat değil, yol gösterici bir teşkilattır. Ve yol gösterici bir teşkilat olarak da hakikaten muvaffak olması sadece söze değil, Türk köylüsünün gözü ile görüp inandırmasına bağlıdır. Onun için, en zor meselelerimizden birisidir, tarım meselemiz. Tarım meselemizde sadece Tarım Bakanlığı bir faktör olarak değil, topyekûn tarım politikamızı Ziraat Bankasından tutunuz da gübre politikamıza kadar hepsini birden düşünmek lazımdır. Fiyat politikamıza kadar, ihracat politikamıza kadar bütün heyeti mecmuayı bir arada düşünmek lazımdır.

Sayın Tuna az gelişmiş bölgelerden bahsettiler. Bu konuya topyekûn temas edeceğim. Bölgelerin hususiyetlerine göre plan yapılması konusuna keza o şekilde temas edeceğim. Dağ köyleri meselesi yine Türkiyemizin en ciddi ve en sıkıntılı ve en hazin meselelerinden biridir. Şimdi şöyle şey edeyim. Sayın Türkmen, Ağrı’nın meselesinden bahis buyurdular. Gerek Kastamonu’nun ve Ağrı’nın meselelerinden ve diğer meselelerden bahseden arkadaşlara bu mevzua ışık tuttıkları için teşekkür ederim. Hakikaten söyledikleri, dile getirdikleri dertler vardır. Bu dertleri zamanın kısılığı içinde ben tekrarlıyacağım. Ama şunu ifade etmek istiyorum ki, burada dile getirilen dertlerin hiçbirisi bizim kendileri ile hem fikir olmadığımız, paylaşmadığımız dertler değildir. Ve Türkiye kalkınması bu dertlerin tahfif edilmesi ölçüsüyle ölçülmek durumundadır. Yalnız meselelerin bir miktar daha tetkikine indiğimiz zaman bazı değişik unsurlar da çıkıyor orta yere. Şimdi evvela Sayın Türkmen’in kendi bölgesiyle ilgili bazı hususlara temas edeceğim. Sürmehan köyünden bahsettiler. Yedi bin liraya taşkından korunacakmış. Yedi bin lira bulunamamış. Şayet yedi bin lira ise meselede böyle bir şey mevzuubahis değildir. Sürmehan köyüne ben de gittim. Köyü de gayet iyi bilirim. İçinden geçen dereyi de bilirim. Ama yedi bin lira ise müsterih olunuz endişe edecek bir durum yoktur. Ama yediyüzbin lira ise düşünmek lazımdır. Hakikaten yine Ağrı vilayetimizin ihtiyaçlarıyla ilgili olarak temas ettiği hususlarda da kendisi ile müttetikim. Yani Ağrı’nın bir demiryoluna kavuşturulması, Ağrı’da hayvan mahsullerini işliyecek ilk nazarda sanayi kurulması; bunlar muttali olduğumuz hususlardır. Tetkik edilecektir. Ümidediyorum ki, tetkikat bizi teşvik edecek istikamette gelişsin ve öyle netice versin.

Kendileriyle Türkiye'deki asayiş meselesi üzerinde de müttfikim. Yani asayiş meselesi sadece bir zabıta meselesi değildir. Asayiş meselesi aynı zamanda iktisadi, içtimai bir meseledir. Binaenaleyh bu ölçü içerisinde söylenen hususlarda hiçbir itirazımız yoktur. Bir hususta daha müttfikiz kendileri ile. Plan gayesi dasece iktisadi değildir. Aslında planın iktisadi olan gayesi tamamen sosyal neticeleri istihsal etmek içindir. Yani burada ilk nazarda muğlak görünen bir ameliye ile karşı karşıyayız. Bir memleket iktisaden kalkınırsa ne olur? Fakirlik ortadan kalkar. İşte zaten aslında iktisadi kalkınmanın sebebi de bir memlekette fakirliği cahilliği ortadan kaldırmaktır. Bunları birbirinden ayırmaya imkân yoktur. İktisadi kalkınma onun için bir topyekûn kalkınmadır diyoruz. İktisadi kalkınma sosyal, kültürel kalkınmayı içine alır yani kalkınmanın iktisadi, sosyal ve kültürel veçhelerini içine alır. Sadece iktisadi kalkınma, sosyal veçheleri olmıyan iktisadi politika düşünülemez. Zaten kendi naturine kendi cibiliyetine aykırıdır. Bu münakaşalar çok yapılır. Yalnız iktisatçılar bu münakaşayı yaparken Politikacılar ve sosyo- ekonomistlerden farklı düşünürler. İktisatçılar daha çok, kaynakları en iyi şekilde kullanmak, kaynaklardan en çabuk ve en kısa zamanda en yüksek geliri almak istikametindedirler. Bu da doğrudur. Diyeceksiniz ki, hem o doğru hem bu doğru. Esasen planın bağdaştırmaya mecbur olduğu muğlaklık buradadır. Yani çok kıt olan kaynaklarımızı ilk nazarda tamamen sosyal meselelere yatırıp bir neması olmıyan istikamete götürdüğümüz takdirde yeniden kaynak yaratmak imkânlarımız ortadan kalkar. Bu defa da sosyal meseleleri ileriye götüreceksiniz. İşte plan bunun bir ortasını bulmak mecburiyetindedir. Ve plan aslında teknik bir doküman mıdır, politik bir doküman mıdır; münakaşaları yapılırken, planın bir memleketin insanlarını medeni seviyeye çıkarmak için ve bir vasıta olduğu ve insanın hedef olduğu seviyeye çıkarılacak unsurun insan olduğu nazarı dikkate almak mecburiyetindedir. İşte burada plan ile politikacının irtibatı başlar. Çünkü; politikacı akademik manada, tatbiki manada her manada insan sevgisi ile ve insan ıstırapı ile meşgul olan insandır, kimsedir. O, o ıstırapların biran evvel tahfif edilmesini görmek ister. İktisatçı, planı o hedefi kaçırdığı takdirde hiçbir zaman iyi iktisatçı, planı değildir. O hedefi göz önünde tutacaktır. Ama politikacı kadar o hedefe angaje değildir. Çünkü yol meselesinde fikir farkları vardır. Şimdi, onun içindir ki, diyoruz, işte burada görüyoruz, yeni Planlama Teşkilatının fonksiyonu nedir? Neden istişaridir, neden tercihi siyasi kuvvet yapar kendiliğinden çıkıyor. Şimdi, zaman zaman her yerde bu şikâyetle karşı karşıyayız. Cumhuriyet kurulduğu günden beri bizim bölgeye bir şey yapılmadı şeklinde. Bu şikâyetler daha çok şeyler yapılması lazımdır, daha çok şey yapılması lazımdı, şeklinde anlaşılmalıdır. Burada Cumhuriyetin müdafaasını yapmaya mecburuz. Cumhuriyeti ilk devraldığımız zamanla bugün içinde bulunduğumuz noktası mukayese edildiği takdirde akla hayale sığmıyacak şeyleri başarmıştık. Ama daha çok başarmak imkânı var mıydı, yok muydu, başarılılabılır mıydı, başırlamaz mıydı münakaşalarını hep yapabiliriz. Fakat evvela bir şeyi tesbit edelim ki, Türkiye'nin en ücra köşeleri dahil, "Bizim buraya hiçbir şey yapılmadı" denen yerlere cumhuriyet okul götürmüştür, banka götürmüştür, vali götürmüştür, kaymakam götürmüştür, yol götürmüştür, doktor götürmüştür, ama bu kâfi derecede halka inebilmiş mi? Hayır. Cumhuriyetin başırlabildiği en mühim mesele okul götürmüştür. Ve 1972 de ümit ediyoruz ki, bugün 4,5 milyon çocuğumuz ilk mektebe gidiyor ve 400 bin çocuğumuz mektepsiz 1972 de mektepsiz çocuğumuz kalmıyacaktı. Yalnız size şu kadarını söyleyeyim, Ankara'nın içinde 15 bin çocuğumuz mektepsizdir. Yani mektebi sadece Türkiye'nin değişik köşelerinde aramak değil, bu

büyüyen bir cemiyetin, büyüyen bir milletin programıdır. 15 bin çocuğumuz bugün Ankara'da mektepsizdir. Her sene Ankara'da 20-25 mektep yapmak durumu vardır.

Şimdi "hayvancılığa kâfi yardım yapılmıyor" konusunda Sayın Türkmen'le tam ittifak halinde değilim. Hayvancılık meselesi Türkiye'nin en mühim kaynaklarından birisini teşkil ediyor. Hayvancılığın bütün problemlerini bildiğimizi çözdüğümüzü söyleyecek değilim. Hayvancılığımızın en mühim problemlerinden birisini fiyat meselesi teşkil eder. Fiyat teşkil eder. Ve bugün cenup sınırlarımızdaki kaçakçılığın sebeplerinden başlıcası budur. İktisadi ve ticari kanunlar kendi kaideleri içinde işler, Mayın döşenmiştir; gerekli her türlü tedbir alınmıştır; Ama bunlar yine de senelerden beri önlememiştir. Bunları ifade etmek bir zaaf değil, bunları ifade etmek hep beraber çaresini bulmaya mecbur olduğumuz hususlardır. Bu itibarla birtakım yeni tedbirler düşünüyoruz. Bu tedbirlerle yakında huzurumuza geleceğiz. Hakikaten doğu kalkınması dendiği zaman, Doğu kalkınmasının en can alıcı yeri hayvancılık meselesidir. Doğu kalkınmasında hayvancılığın ve hayvan mahsüllerinin kıymetlendirilmesi en çabuk netice alınabilecek meselelerden biri olarak görülüyor. Şimdi memleketimizi düşünelim, enfraskrüttür yok. Yol olmadığı müddetçe ne iktisat düşünebiliriz, ne ticaret düşünebiliriz, hatta ne devlet düşünülebilir. Vali götüremezsiniz, senelerce Hakkârî'ye tayin olan vali kışı Van'da geçirmiştir. Çünkü Van'dan Hakkârî'ye katır sırtında değil, katırın kuyruğunda gitmek durumu hasıl olmuştur. Katırın açtığı izden kuyruğundan tutarak gideceksiniz. Binaenaleyh, bugün Türkiye doğu kalkınması dendiği zaman geniş çapta başarabileceği bir meseleyi ümit ediyoruz Şırnak, Pervari, Şemdinli meselesi hallolacak ve Güney-Doğu'daki yolumuz hududa kadar ulaşacaktır. Ama daha seneler bunun üzerinde çalışacağız, yol meselesini hemen hemen ilk planda hallettik demiyoruz, ilk planda halledebileceğimiz nisbette halletmiş olacağız.

Muhterem Senatörler, yolunuz yok, fabrikayı yaptınız, fabrikanın parçasını götüremezsiniz, fabrikanın mamulünü pazarlara götüremezsiniz, ne olacak? Kapalı ekonominin içerisine getirmişsiniz, bir alet daha koymuşsunuz. Fabrika zarar eder. Onun içindir ki, enfraktrüttür münakaleli muhabere ekonomisini kurmayan memleketler kalkınmada çok ümitli olamazlar. Bu itibarla, merhale merhale gitmenin zarureti anlatmaya çalışıyoruz. Ben de hepiniz kadar aceleciyim. Bu merhalelerin hepsini birden aşabilsek, ama bunu ne maddi takatimiz ve ne zaman ölçüsü müsait değildir. Şimdi huzurunuzda bir hususu açıklıyacağım. Devlet Planlama Teşkilatı bir etütü yapmıştır. Bu etütte bazı kıstaslar alınarak bir netice çıkarmıştır, puanlamıştır. Kıstasları değişik bir sosyo-ekonomik başka memleketlerde kullandığı metodolojiyi kullanarak puanlamıştır. Bu haritaya baktığımız zaman mesela Nizip ile Fethiye, mesela Balya ile Posof aynı puanı veriyorlar. Binaenaleyh memleketimizin şimalinden cenubuna bir hat çekip, bu taraf şöyledir, bu taraf böyle değildir, şeklinde bir mütalaa serd etmek fennen doğru değildir. Türkiye'de dağ köylerinin Problemi Doğuda ve Batıda aynıdır. Türkiye'de bazı ova köylerinin problemi Orta-Anadolu'da ve Güney-Doğu Anadolu'da aynıdır. Bu itibarla, kalkınma meselesi Türkiye'de sadece bir bölge meselesi değildir. Bunu söylerken Doğu'ya ve Güney-Doğu'ya olan ve buralardaki yapılması lazım gelen hususlara her hangi bir şeyde bulunmak istemiyorum. Söyliyeceğim hususlar onları azaltıcı manada telakki edilmemelidir. Türkiye'deki bir gerçeği gözlerinizin önüne koymak istiyorum. Zaten burada konuşan Sayın Kastamonu Senatörü ile Sayın Kars Senatörü aynı şeylerden şikâyet ettiler. Binaenaleyh, bir hat çekmek ile bugün Bolu'nun Yiğilca kazasında, orman

kazasıdır, cam bardak girmediğinden şikâyet eder oradaki orman baş mühendisimiz. Binaenaleyh, meseleyi hakikaten bütün memleket ölçüsünde mütalaa etmeye ve her karış vatan toprağının üzerine eğilmeye ve her karış vatan toprağı içinde en çabuk, en şedit bir şekilde, hangi parçanın neye ihtiyacı varsa, bunları bulup çıkarmaya ve bunun tedbirlerini almaya mecburuz, bu manada söylüyorum.

Şimdi Sayın Atalay, Erzurum Çimento Fabrikasından bahsettiler. Erzurum Çimento fabrikasının ihalesi dahi yapılmıştır. Binaenaleyh, söylediğimiz söz yerine gelmiştir. Yer tesbiti üzerinde bir münakaşa yürütülüyor, Yalnız fabrikaların makinaları ihale edilmiştir ve 1967 programında vardır. Bu itibarla Erzurum Çimento Fabrikası meselesinde Erzurum meydanında ne söylemişsek yerine gelmiştir. Kars meydanında söylediğimiz Kars Kombinesi keza 1967 programı içinde vardır. Kars'ta bir kombina yapmak Kars'ın kış ayları içinde hayvan varlığını ölmekten veya vagon vagon sevk edilerek zayıflatmaktan kurtarmak ve derisinden ipliğine kadar her şeyini kıymetlendirmek imkân olacaktır. Yanında bir deri fabrikasının etütleri yapılmakta, ümit ediyorumki 1968 programında Kars Deri Fabrikası kuvveden fiile çıkacaktır. Bu itibarla, memleketin hangi köşesinin neye ihtiyacı varsa memleketin imkânlarını en titiz ve hem ekonomik şartlar ve hem sosyal şartlar dengesi içinde dağıtma durumundayız. Keza Urfa'da yarım kalmış bir kombina, Elazığ'da yarım kalmış bir kombina, Antep'te yarım kalmış bir soğuk hava deposu, Tatvan'da bir kombina 1967 programı içerisinde.

Şimdi sanayileşme nazik bir iştir. Teşvik edelim sanayi başka bölgelere gitsin. Bugünkü durum şu; Türkiye henüz sanayileşmenin eşiğinde. Ama istikbal için ümit verici büyük başarıları sağlamış büyük başarı ve bugünkü sanayinin %5'i de İstanbul civarındadır. Binaenaleyh, sanayiın diğer bölgelere kayması birinci merhalede enfastrüktür meselesi, ikinci merhalede hammadde meselesi, üçüncü merhalede işçi meselesidir. Bunlar olmadıkça ceffelkalem gözü kapalı kurulacak sanayi memleketin imkânlarını tüketir, memleketi yarın daha çok imkânsızlıklar içine sokar. Binaenaleyh, Kars'ta bir et fabrikası, bir et kombinası, bir deri fabrikası, belki ileride bir çimento fabrikası, belki ileride Iğdır'ın pamuğunu kıymetlendirecek bir iplik fabrikası, bunların hepsi lazımdır. Bunlara hiçbir şey söylemiyoruz. Ama oranın bizim ekonomimizde, kaynaklarımızın kullanılmasını geliştiren, hammademizi mamul hale getirişine büyük ehemmiyet atfetmek durumundayız. Bu aynı zamanda açılan işlerliğinin devlet bütçelerine yük olmaması, çünkü o bütçeyi kim verecek, yine vatandaşa verecektir. Vatandaşa yük olmaması, iktisadi kıstaslar içerisinde işlemesi de yine teknisyenlere düşecek işler arasındadır. Yani şunu demek istiyorum, hem sanayileşme mümkündür, hem de iktisadi ölçüler içinde sanayileşmek mümkündür. İkisini beraber başarabildiğimiz zaman en iyiyi elde ederiz. İşsizlik meselesini ortadan kaldırabilmek daha Türkiye'de uzun senelerin meselesidir. Ve sanayileşme, nüfusumuzun bugün %71'i ziraatle işgal ediyor hiç olmazsa bunun %20'sini sanayi aktaramazsak ki, bu çok büyük bir problemdir, milyarlarca liralık yatırım icabettirir. %20'sini sanayiye aktaramazsak Türkiye kalkınmasında bir merhaleyi aşmış olmayız. Bu vakıaları böylece tesbit etmeye mecburuz.

Şimdi plan mevzuunda bazı şeyleri söyleyeceğim. Hakikaten Devlet Planlama Teşkilatı Çukurova ve Antalya bölge planları yapmıştır bir tecrübe olarak ve şayet bu yılki, 1967 yılı programının son sayfasına bakarsanız, orada yedi bölgenin daha planının ele alınması derpiş edilmiştir. Bunlar:

Güneydoğu Anadolu bölgesi planlaması, Urfa, Mardin, Diyarbakır; Orta-Doğu Anadolu bölgesi planlaması, Muş Bitlis, Van, Hakkâri, Kuzeydoğu Anadolu bölgesi planlaması, Ağrı, Artvin, Kars, Erzurum, Keban bölgesi planlaması, Elazığ, Bingöl, Erzincan, Kastamonu, Bolu, Zonguldak, Sinop, Ege bölgesi ve Orta -Anadolu bölgesi olmak üzere yedi kategori içersindedir.

HULUSİ SÖYLEMEZOĞLU (Sivas) — Sivas yok mu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O da var burada Sayın Paşam.

7 tane kategori içersinde bir Orta Anadolu planlaması içinde bir planlama düşünülmektedir. Şimdi bölge planlamasıyla umumi planın temas noktasına gelelim. Muhterem Senatörler; Anayasamızın 41'nci ila 129'ncu maddelerinin müzakere zabıtlarını tetkiki ederseniz görürsünüz ki, Komisyon Sözcüsü, Türkiye'de planın topyekûn olacağını, bölge esasına göre plan yapılmıyacağını, savunmuştur. Ve o gerekçe hâkimdir. Bu demek değildir ki, bölge, bölge araştırmalar yapılır. Bölge, bölge planlama hazırlıkları yapılsın, ondan sonra da umumi planın çerçevesi içinde bunlar birleştirilmez. Hayır bölge bölge araştırmalar yapılsın, demin de arz ettiğim şekilde nasıl sektör meselesinde elde edilen birtakım vakaların, donelerin, verilerin umumi plana ithali düşünülürse burada da umumi planın çerçevesi içinde kalınır. Dünyanın en gelişmiş memleketleri bu geri kalmış bölge meselesini halledebilmiş durumda değildir. Hakikaten bugün bundan 30 sene evveline nazaran çok fark vardır ama Birleşik Amerika'ya gidiniz. Şimal eyaletleriyle Kentaki, Alabama Missuri eyaletlerinin gelir farkları arasında büyük farklar vardır, vatandaş başına inkişaa durumu hakkında da büyük fark vardır.

İngiltere'ye gidiniz Gal mıntakası ile Şimal ve Cenuba, mıntakalar arasında farklar vardır. İtalya'ya bakınız bu fark çok daha barizdir. Şimali İtalya da hakikaten büyük bir başarı ile Cenubi-İtalya'nın kalkındırmasını gerçekleştirmek üzereler, büyük bir başarısıdır. İyi bir tatbikattır. Yalnız şunu ifade etmek istiyorum. Muhterem Senatörler, her memleketin kendine mahsus şartları vardır, kendisine mahsus icapları vardır. Bir memleketin tatbik ettiği usuller kopye edilip diğer memlekete aktarırsanız, o memleketin şartlarına adaptasyonun düşünmezsek, daha doğrusu o memleketin kendi meselelerini kendi icapları içinde çözmezsek bu takdirde ileri değil, geriye doğru gideriz. Onun için biz kalkınma davamızın henüz başlangıcındayız. Hiç kimse sabırsızlanmasın, bir millet ömründe uzun sayılmayacak bir devre içinde Türkiye kalkınmasını başarabilecek bir memlekettir, potansiyeli vardır, kaynakları vardır, kaynaklarının üzerinde de bugün yetişmiş geniş bir müteşebbis kütlesi, yetişmiş iyi, çalışkan bir memur kütlesi ve yetişmiş teknisyenler kütlesi vardır. Bu itibarla, memleketimizin sulh ve sükun içinde yaşaması ancak kalkınmayı gerçekleştirebilecektir. Çünkü siyasi istikrarını muhafaza edilmeyen hiçbir memleket kalkınması başaramaz. Kalkınma diye, siyasi istikrarı olmıyan memleketlerde kalkınma diye bir şey olmaz. Vatandaşın kazanç arzusu, çalışma arzusu, yarınına olan ümidi ile çok yakından bağlıdır. Onun içindir ki, huzur ve istikrar mevzuu üzerinde çok hassasiyetle duruyoruz. Ve huzur ve istikrar mevzuu üzerinde ve memleketimizin iktisadi hayatına tesir edebilecek meseleler üzerinde konuşurken çok dikkatli olmak mecburiyetinde bulunduğumuzun idraki içersindeyiz.

İsmen zikredilmiştir. Vanoli planı şeklinde bir plan yapılması doğru değildir. Yani Anayasamızın getirdiği düzen budur. Ama şurasını da beyan etmek lazımdır ki, plancılıkta katı görüşler hâkim değildir. Plancılıkta hedefler prensipler vardır. Ama prensipleri, hedefleri ortadan kaldıran bir fizibilite mevzuubahis değildir, fakat aklın ve şartların

icabettirdiği bir fizibiliteyi bir plancı daima nazarı itibara almaya mecburdur. Bu itibarla önümüzdeki yılların, önümüzdeki günlerin göstereceği neticelere dikkatle bakmak ve ona göre de politikalarımızı ayarlamak mecburiyetindeyiz ve bizim planımızın hedefi içindedir, dengeyi sağlamak.

Şimdi bir hususu daha açıklayacağım, bir iki dakikanın içerisinde. O da şudur: Gecekondu'lara bu kadar para sarf ediliyor, bunlar geri kalmış bölgelere sarf edilse daha iyi netice alınır. Aslında gecekondu, Ankara'nın ortasında gecekondu, en geri kalmış bölgeyi temsil ediyor. 130 bin gecekondu İstanbul'da 600.000 kişi, 77 bin gecekondu. Ankara'da 500 küsur bin kişi, 40 bin İzmir'de 40 bin Adana'da, 25 bin Gaziantep'te, bu şehirleşme hareketinin bir neticesi. Uyanan, kalkınan münakale imkânları artan ve artan nüfusun toprak üzerine yaptığı baskıdan ters neticeler alan bir gelişmenin işaretidir. Yani, elli dönüm toprak işliyen bir aile beş çocuk sahibi, o beş çocuk babalarından toprağı devraldığında 10'ar dönüm arazi sahibi. 10 ar dönüm arazi ile geçinmeye imkân yok. O zaman başlıyor topraktan sökülme, gurbetçilik. Bu mesele gelişen memleketlerin hepsinde olmuştur. Korkulacak hiçbir tarafı yoktur. Bütün mesele şehirleşmeyi, gecekonduyu afet haline getirinceye kadar, kayıtsız, kontrolsüz bırakmamaktır. Ankara'nın 500 bin kişisi, Altındağ'da 250 bin kişi de diğer semtlerde sıkışmış yaşıyor. Yolsuz, susuz, elektiriksiz, sağlık hizmetlerinden, mektepten mahrumdur. Onun yanında, ortasında pırıl pırıl ışıkları yanan bir şehir. Bu dengesizlik evvela, Hükümet merkezinden başlıyor. Şimdi Türkiye'nin meseleler hep böyle. Yani hangisini ele alalım, hangisini bırakalım diye tercih hakkı elimizde değildir. Hepsine birden yürümek mecburiyetindesiniz ve hepsine birden yürüdüğünüz takdirde imkânlarımız o kadar daracak hale gelir ki, hiçbirisini başaramazsınız. O zaman başınıza taş basa basa birtakım meseleleri zamanla ele alıp yapmak durumu hasıl oluyor. Bundan hiç kimse, geri kalmış bölgeler adı ile isimlendirilen memleketimizin güzel diyarlarına lazım gelen ehemmiyet verilmeyecek manası çıkarmasın. Bilakis ben bundan kıymetlendirirken, bütün bunları değerlendirirken, planları değerlendirirken, güçlüklerimiz anlatıyorum. Aslında kalkınmamış memleketlerde plan yapmak kadar zor bir iş yoktur. Kalkınmış memleketlerde mesele çok daha kolaylaşmıştır. Problemlerinizi azdır, belirlidir, kaynaklarınız çok geniştir ve problemlerinizi tesbit eden istatistikler tamdır. Türkiye şartlarında bunların hiçbirisi olmadan iş yapmaya mecbursunuz.

Şimdi şöyle demek istiyorum, geri kalmış bölgeler meselesi uzun seneler Türkiye kalkınması meselesi ile beraber, ondan ayrı olarak değil, bu kürsülerde münakaşa edilecektir.

İkinci Beş Yıllık Planın hazırlıkları hemen hemen ikmal edilmek üzeridir. İkinci Beş yıllık Plan ümidediyorum ki, Martın sonunda Meclislerimize verilecektir. İkinci Beş yıllık Planın müzakeresi sırasında bu konulara daha çok değineceğiz. Bu itibarla, izahatımı zamanımızın içerisine sıkıştırmaya mecbur kaldım. Yoksa bu mevzuun münakaşası ne plan mevzuunun, ne geri kalmışlığın, ne sanayileşmenin ne tarımın teknolojik gelişmeye tabi tutulmasının, ne işsizlik meselesinin münakaşası 40-50 dakika içerisine sığacak durumdur. Bu itibarla plan ve planlama mevzuunda fikir ve mütalaa beyan eden Muhterem Senatörlere, beni sabırla dinliyen muhterem senetörlere saygılarımı sunuyorum ve göstermiş olduğunuz teveccühten dolayı Planlama Teşkilatının çalışmalarında, teşkilatın şevk kazanacağını, daha şevkle ve size daha iyi şeyler başarabilmek gücü içinde olacağını ifade etmek istiyorum. Saygılarımla.⁴¹

⁴¹ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 6, Cilt 38, Birleşim 27, Sayfa.449-456*

9 Şubat 1967 Perşembe

Anayasaya Karşı Tutum ve Davranışları İddiasıyla I. Demirel Hükümeti Hakkında Gensoru Açılmasına İlişkin Önerge Nedeniyle

BAŞKAN — Lütfen sükûneti muhafaza ediniz, çok rica ederim. Hükümet adına Sayın Başbakan, buyurun efendim. (*A.P. sıralarından, "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri, huzurunuzda bir gensorunun gündeme alınıp alınmaması münakaşasına iştirak etmek için ve hükümet adına fikir ve mütalaalarımızı beyan etmek için gelmiş bulunuyorum. Sözlerime başlarken hepinizi saygı ile selamlıyorum. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Gensoru müessesesi, demokratik sistemin, Parlamentoların en müessir ve en kıymetli müessesesi iken, maalesef Parlamentomuzda Anayasanın 88 ve 89'ncu maddelerinin ölçüsüz bir şekilde kullanılması ve bir hakkın suistimaline kadar götürülmesi dolayısıyla müessiriyetinden çok şeyler kaybetmiş bulunuyor. Yüce Meclise düşen görevlerden birisi, Yüce Meclisin Hükümetler üzerindeki bu çok kıymetli kontrol yolunu tekrar itibarlı bir şekle getirmek olmalıdır. Aslında, gensoru müessesesinin bir obstrüksiyon, bir engelleme müessesesi olarak kullanılması hükümetlerin icraatını engellemek değil, bizzat Meclislerin çalışmasını engelleme şeklinde tecilli etmiştir.

Muhterem Üyeler, Türk Parlamentosunun faaliyetlerinin, kusur ve mazeret gösterilmeden münakaşa edilebilmesi halinde, demokratik nizamın müesseseler zincirlerindeki çok kıymetli bir halkayı zedelemekten kurtuluruz veyahut mazeret ve kusurlu münakaşası halinde bu halkayı zedeleriz.

Bunları niçin söylediğimi şöylece arz etmek istiyorum. Genel görüşme ve gensoru müessesesi gündeme alınsın mı, alınmasın mı, münakaşaları yapılırken bu zamana kadar her mevzuda ne söylenmişse, tekrar söylenmek suretiyle insanı bir merak içinde bırakıyor. Acaba, gündeme alınsa söyliycek daha ne kalmıştır, diye. Bu itibarla 11 sayfalık bir takrirle huzurunuzda gelmiş bulunan gensorunun içinde sadece bir madde değil, birçok maddeler var ve bu maddelerin her birisi defalarca münakaşa edilmiş ve Parlamentonun zabıtlarına geçmiş, seçim meydanlarında münakaşa edilmiş ve hiçbirisi de icraatla değil, hemen hemen hepsi kaville alakalıdır. Dünyanın hiçbir yerinde kavilden dolayı, niyetten dolayı, bir Hükümetin gensoruya tabi tutulduğu görülmüş iş değildir. Anayasamız takbihin, suçun hangi hallerde olabileceğini göstermiştir. Fikir özgürlüğü; şöyle düşünürseniz, kendilerinin şöyle düşünmeye böyle düşünmeye hakları olacak da, başkalarının şöyle veya böyle düşünmeye hakları olmayacak. Bunu anlamaya imkân yoktur.

Huzurunuzda bu meseleyi açışımın sebebi şudur: Gensoru önergesinin içinde bulunan mesele, bir husus, iki husus, üç husus olsa idi, huzurunuzu hiç fazla işgal etmezdim. Gelirdim, bu hususlar hakkında gayet kısaca, mücmel fikirlerimi söyler giderim. Aslında gensoru müessesesi bu halde, bu hali hususide şu kürsüyü suistimal etmek için getirilmiştir ve fikirleri bizce ve milletçe malum olan bir siyasî topluluk bu kürsüyü bir propaganda vasıtası yapmak istemiş ve bu kürsünün, milletin bu hür kürsüsünün, defalarca işgal ettiği bu kürsünün tekrar işgalini sağlamıştır. Esasen gensoru takriri ile gensoru takririnin yazılması ile buradan okunmuş olması ile muhtevası ile iki hatibinin yarımşar saatten bir

saat konuşması ile bu siyasî topluluk tarafından bu gensorudan beklenen fayda yerine gelmiştir. Bu itibarladır ki, huzurunuzu kısa bir müddet değil, biraz fazlaca işgal etmek zaruretinde olduğumdan dolayı konuşmamın başında özür diliyorum.

Gensoru önergesinden başlayacağım konuşmaya. Çünkü önergede yazılmış bulunan hususlar burada değişik renklerde, değişik tablolar içinde ve değişik usulularla tekrar edildi. Bu önerge aslında bir fikir anarşisini temsil etmektedir. Tezatlar, dolambaçlı yollar, tenakuzlar önergenin karakteristik vasfını teşkil ediyor; esas söylenmek istenen bir şey var, bir türlü söylenemiyor.

Bir uğraşı, kendi tabirleriyle bir uğraşı var ama bu uğraşı bir türlü vuzuha kavuşmıyor.

Önergenin ikinci bir hususiyeti de şudur: Bir (Anayasa çizgisi) tabiri getiriyor, yeni bir mefhumdur, Türk Hukuk sisteminde. Eline bir tebeşir alacak, çizecek bir çizgi, “Bu çizgiye gelen yanar” diyecek. İsteddiği zaman çizgiyi istediği şekilde çizecek... Böyle bir hukuk düzeni Türkiye’de mevcut değildir. Çizgi, bu önergenin sahipleri tarafından istenildiği şekilde çizilemez. Şurada görülen, “Egemenlik Kayıtsız, Şartsız Milletindir” prensibinden bütün kudretini, kuvvetini alan Türkiye Cumhuriyetinin, kanun ve hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetinin kanunları hiçbir yanlış anlayışa lüzum kalmaksızın- çünkü kasdi olarak yanlış anlayış olabilir, bu çizgileri çizmiştir. (A.P. sıralarından, alkışlar) Yeni birtakım mefhumlar daha geliyor, tabirler geliyor, Anayasaya bağlı bulunmamak fikri. Bu nasıl bir fikirse; Anayasaya bağlı bulunmamak fikri, 2’nci Milli Kurtuluş Hareketi, dönüşüm, köklü dönüşüm, Anayasanın prensiplerine bağlı olmamak, Anayasanın getirdiği müesseselere bağlı olmamak, Anayasamızın komünizme müsait bir zemin hazırladığı iddialarını ortaya atmak; Türk Silahlı Kuvvetlerini kendi paralellerinde göstermeye gayret etmek, Atatürkçü, toplumcu akımlarla ilerici kuvvetler, tutucu ve gerici akımlar gibi, hiçbir zaman Türk lisanında yer bulamayacak birtakım uydurmalarla da karşı karşıyayız. (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Önergeye tam teşhis koymak imkânı yok. İhtimaller şöyle olabilir:

Türkiye İşçi Partisi herkesçe malum olan fikirlerini Anayasanın himayesi altına almak istemektedir. Bu bir ihtimaldir. Aslında böyle bir talep, bir yarma ve bir zorlama gayretidir. Bir denemedir bu. Yarıp da bu duvarın arkasına geçip bir proteksiyon, bir korunma elde edebilir miyiz?

İkinci ihtimal şu olabilir: T.İ.P. bir vehim içerisinde. Önerge bir telaşın eseri olabilir, bir suçüstü telaşının eseri olabilir. (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

Üçüncü bir ihtimal -ki, onu daha evvel zikrettim, tekrarlıyacağım- her vasıtayı propagandaları için mubah kılan bir zihniyetin, bir söylediğini yüz defa daha tekrar etmek şeklinde bir tekniği, kendi propagandalarına usul ittihaz etmiş olan bir zihniyetin bu kürsüyü suistimali olabilir.

Dördüncü bir ihtimal; muayen hedefler vardır, buralara taarruz, aslında yine bu zihniyetin çok iyi bildiğimiz usullerindendir. Binaenaleyh bir fırsat çıkmıştır, demokratik sistemin muayyen halkalarına tekrar taarruz edelim, belki zinciri koparabiliriz, olabilir.

Bu önerge, A.P. Grubu Sayın Sözcüsünün de beyan ettiği gibi, Hükümet aleyhine açılmış bir önerge değildir, nevi şahsına munhasırdır. Nevi şahsına munhasırlığı da; Anayasa hakkında bir feryattır bu ve Anayasa hakkında verilmiş bir önerge.

Ne demek istenildiği de anlaşılamıyor. Gayet dikkatle okudum, çok dikkatle de dinledim Komünizm propagandası serbest mi olsun isteniyor, komünizm tehlikesinin olmadığı mı iddia ediliyor, komünizmden korkmayın, faşizm tehlikesi vardır, ondan mı korkun denilmek isteniyor, bir yıldırma maksadı mı güdülüyor? Açıkçası kimin ve neyin müdafaa edildiği meçhuldür.

Hükümetin ve burada şahsen benim fiil ve hareketim, icraatım değil, düşüncelerim bile kendilerinin tahammül edemediği, kendilerinin rahatsız olduğu bir husustur. Önerge bunu da tesbit ediyor.

Önergenin diğer bir hususiyeti de şudur: Buraya gelip Anayasanın muayyen maddelerini istedikleri gibi, muayyen yerlerini atlayarak dile getirip, kendi fikirlerini savunmak ve bunları Anayasanın himayesine almak durumunda olanların, Anayasanın bir maddesini değil, Anayasanın tümünü birden nazarı dikkate almaları lazımdır. Anayasanın 63'ncü maddesi, Meclislere kanun çıkarmak, af çıkarmak yetkisini veriyor. Buraya geliniyor deniliyor ki, önergede de ve şifahen konuşan hatipler de diyorlar ki; "Efendim, 159'dan şu kadar, filanca maddeden bu kadar affoldu Bunu Parlamento yaptı" Acaba Parlamentoysa kusurlu mu buluyorsunuz? Görülüyor ki, teşhis ettiğimiz zaman bu zihniyet şöyle bir zihniyettir: Bir defa Meclisin üstündedir. Çünkü diyor ki, "Af Kanunu çıkardınız" bundan dolayı takbih ediyor Meclisi. Afta suçun cinsi münakaşa edilmez. Suç işlendikten sonra, hangi suçtan cezalıdır diye bir mesele, affın umumi prensibinin dışındadır. Buraya geliniyor Meclisin üstünde Milletin üstünde, her mesul makamın üstünde Millet, bir avuç aldatılmış soyulmuş, sömürülmüş, menfaatlerini bilmiyen, reyinin kıymeti olmıyan bir topluluk! İşte zihniyet bu, bunu teşhir ediyoruz. Esas dikta zihniyeti bu, esas dikta burada! (A.P. sıralarından, "Bravo" sesleri)

Türkiye İşçi Partisi milletin menfaatlerinin bekçisi ve İkinci Milli Kurtuluş hareketinin de alemdarı ve bayraktarı... Nasıl olduğunu da söylemiyor, nasıl alemdarıdır İkinci Milli Kurtuluş hareketinin? Türk Milleti Milli Kurtuluş hareketini 1920 lerde tamamlamıştır. Türk Milleti esaret içinde mi ki, ikinci bir millî kurtuluş hareketine, üçüncü bir millî kurtuluş hareketine ihtiyaç vardır? Eğer böyle ise, önümüzdeki bütçe geliyor, bu Türk Milletinin izzeti nefsi rencide eden bir husustur, değerli muhalefet mensuplarının bu hususta gelip fikirlerini söylemelerini hassaten rica ediyorum.

Şimdi gelelim önergenin bazı yönlerine. Evvela şunu tesbit edelim: Genelkurmay Başkanının Orduya yayınladığı emir, zannediyorum ki, 40 küsur senelik Türk Parlamento tarihinde ilk defa münakaşası Meclis kürsüsünde yapılan bir emirdir. Tahmin etmiyorum ki, bundan evvelki Genelkurmay Başkanlarının Silahlı Kuvvetlerimize yayınladığı emirlerden hiçbirisi münakaşa edilmiş olsun. Neden burada münakaşa ediliyor bu emir? Münakaşa edilebilir bu emir? Münakaşa edilebilir, ona hiçbir şey demiyorum. Meclisler her şeyin üstündedir.

Şimdi, "Bu emirname, Anayasaya aykırıdır" diyor. Neden aykırıdır onu söylemiyor. Şimdi neden uygun olduğunu biz söyleylim.

Bir defa Anayasanın 110'ncü maddesi diyor ki: "Başkomutanlık, T.B.M.M.'nin manevi varlığından ayrılmaz ve Cumhurbaşkanlığı tarafından temsil olunur.

Milli güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasından T.B.M.M. ne karşı, Bakanlar Kurulu sorumludur

Genelkurmay Başkanı, Silahlı Kuvvetlerin Komutanıdır.

Genelkurmay Başkanı Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine, Cumhurbaşkanınca atanır; görev ve yetkileri kanunla düzenlenir. Genelkurmay Başkanı bu görev ve yetkilerinden dolayı Başbakana karşı sorumludur.

Anayasanın 110'ncu maddesi. Türkiye'nin savunma sorumluluğunu ve millî güvenliğin sağlanması sorumluluğunu Meclise karşı hükümete vermiştir. Genelkurmay Başkanı da Başbakana karşı mesuldür. Bunun aksini düşünme halinde, o zaman demokrasiyi düşünmek imkânı yoktur. Çünkü sivil idarenin kontrolunda olmayan silahlı kuvvetlerin demokrasi ile hiçbir ilgisi olamaz.

Silahlı Kuvvetler demokratik idarelerde sivil kuvvetin, siyasî kuvvetin emrindedir. Şimdi ne yapmış Genelkurmay Başkanı, ne imiş kusuru? Yıkıcı hareketlere karşı uyanık olun demiş. Muhterem Üyeler bundan dolayı mı gensoruya muhatabız? Bu, taacübedilecek bir iştir. "Yıkıcı kuvvetlere karşı uyuyun" deseydi, o zaman şu maddeye göre gensoruyu gelip bizim talebetmemiz lazımdı. (A.P. sıralarından alkışlar) "Yıkıcı kuvvetlere karşı uyanık olun" demiş. Bunu kusur olarak bu Meclisin önüne getirmeyi anlamaya imkân yoktur. Milli Güvenlikten mesul...

Sonra ne olmuş? Ben demişim ki, Başbakan olarak: "Evet, gazetelerde neşredilmiş bulunan emirnameyi ben tasviple karşılıyorum.." Böyle demişim. Bundan dolayı da mesuliyet bana da geliyormuş. Gayet tabiidir ki, Anayasanın 105'nci maddesine göre, aslında idarenin eylem ve işlemlerinden ilgililer sorumludur. Karşınıza bir sorumluluk varsa, biz geleceğiz. Benim Genelkurmay Başkanının beyanlarını veya emirnamesini tasvibediyorum dememde yadırganacak bir şey yoktur. Çünkü hükümetlerin birinci vazifesi memleketin güvenliğini, emniyetini sağlamaktır, Devletin emniyetini sağlamaktır.

Devletin emniyetini sağlamadığımız takdirde, parlamentoların veyahut Devletin emniyetinin üzerine şüphe düşürdüğümüz takdirde o zaman parlamentoların hükümetleri alaşağı etmesi lazımdır ve bu bir zarurettir.

110'uncu maddeye göre sorumluluğumuzu, 105'nci maddeye göre sorumluluğumuzu nasıl karşılayacağız, şayet yıkıcı kuvvetlere karşı mücadele etmezsek? Evet muhterem üyeler, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak, Adalet Partisinin ortaya çıkardığı bir iktidar olarak, Devletin iç ve dış emniyetinde fevkalade hassasız ve hassas olmaya devam edeceğiz! (A.P. sıralarından alkışlar)

Emir, Ordunun -Komünizm de dahil- bütün yıkıcı kuvvetlere ve faaliyetlere karşı uyanık bulunması gerektiğini ihtiva ediyor. Böyle bir emri ne zaman ve kim verirse tasvipcisi olacağımı huzurunuzda açıkça beyan etmek istiyorum.

Şimdi burada (Ordunun içine siyaset karışmış mıdır, karışmamış mıdır?) münakaşasını yapalım. Muhterem Üyeler, Türk Devletin emniyeti, Türk Emniyet Kuvvetlerinin kanun tatbikçisinin vazifesidir. Binaenaleyh "Devleti yıkacak, yıkmaya teşebbüs edecek kuvvetlere karşı uyanık olun" demenin siyasetle değil, vazife ile alakası vardır.

İkinci bir husus burada söyleniyor; A.P. orduyu kendi paraleline almak istiyormuş. Türk Ordusu, Hükümet, T.C. Hükümeti, Parlamento, T.C. Parlamentosu, aralarındaki ilişkiler Anayasanın 110 ve 105'inci maddelerinde belirtmiştir. Düşünebilir misiniz ki,

Hükümeti tanımayan bir ordu? O zaman anarşi olur. Gayet tabiidir ki, Anayasanın 110 ve 105'nci maddelerine göre demokratik müesseselerin birbirleriyle olan münasebetleri ve demokratik müesseselerin yerleri iyice tayin edilmiştir ve herkes bu yerin içinde kalmaya mecburdur. Bunu alıp, ordu Adalet Partisi paraleline getiriliyor şeklinde bir iddiada bulunmak, doğrudan doğruya memlekette nifak yaratmak, memlekette bir gocunma yaratmak, memlekette gönül huzuru içinde çalışan insanlara karşı töhmetler tevcih etmektir. Ordu, ne şu partinin, malıdır; ne bu partinin malıdır, Türkiye Cumhuriyeti Silahlı Kuvvetleri Türk Milletinin gözbebeğidir, Türk Parlamentosunun, Türk Milletinin Türk Hükümetlerinin emrindedir. Siyasetle ilişki kurmadan, siyasete bulaştırılmadan Türk Tarihine yeni şanlı sayfalar ilavesi için kendi kumanda zinciri içerisinde disiplini ile ve talimi ile meşgul olmakta ve kendisine kanuni merciler vatan vazifesi verdiği zaman bunu yerine getirebilmenin mesuliyet duygusu içinde bulunmaktadır. (A.P. sıralarından alkışlar) Biz politikayı meydanlarda yapacağız; kahvelerde yapacağız, salonlarda yapacağız, bu Parlamentonun çatısı altında yapacağız. Ama kimse heveslenmesin, biz politikayı, kışlalarda, mekteplerde, camilerde ve temiz Türk işçisinin günlük ekmeğini çıkarmak için çalıştığı yerlerde, onu fesada uğratmak için yapmıyacağız. (A.P. sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar) Evvela bir kaideye razı olalım. Hem buraya gelip yemin edeceğiz, "Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir" diyeceğiz, ondan sonra da ilerici kuvvetlerden, tutucu kuvvetlerden, zinde kuvvetlerden, baskı gücünden bahsedeceğiz. Esas bunu, bu yeminle telif etmenin imkânı yoktur. (A.P. sıralarından, "Bravo" sesleri)

Büyük Türk Milleti ve Türk Parlamentosu, bugün burada iftiharla görüyorum ki, Sayın muhalefet hatipleri de ordunun üstüne toz kondurulmasına razı olmadıklarını beyan ettiler. Büyük Türk Milleti burada gensoru olarak getirilmiş mevzuu üzüntü ile esefle ve taaccülle karşılamaktadır.

Bugünkü Anayasa düzeni ile T.İ.P.'nin anladığı Anayasa düzeni birbirinden farklıdır. T.İ.P. hiç bir zaman Anayasanın bütün maddelerini bir arada mütalaa etmiyor. "Efendim, diyor; biz geliyoruz buradan madde söylüyoruz, gerekçe söylüyoruz" Biz de bunu yüz defa söyledik. Yine aynı maddeleri, aynı gerekçeleri söylüyorsunuz.

Şimdi geçen sene, Hükümet programı müzakerelerinde bundan 15 ay evvel 9 Kasım 1965 tarihinde tamamen aynı münakaşa harfi harfine cereyan etmiştir. Şurada zabıt, burada... Bugün yine meseleyi dile getiren sözcüler, tamamen aynı şeyleri dile getirmişlerdir, burada da kendilerine cevap verilmiştir. Diyor ki, "maddeleri vermediniz, gerekçelerini söylemediniz" Lüzum yok, isterseniz yüz defa söyleyin, muayyen bir şeyi mütemadiyen tekrara memur edilmişler gibi (A.P. sıralarından, "Bravo" sesleri) doğrunun, yanlışın peşinde değıllermiş gibi, aynı şeyleri yüz defa tekrar edeceklerdir. Bakınız ne demişiz? Demişiz ki, T.İ.P. sözcüsünün Anayasa anlayışı ile aynı fikirde olmaya, 27 Mayıs Anayasasının ruhu ve metni imkân vermemektedir. Anayasamız demokratik, laik, hürriyetçi ve sosyal bir hukuk Devleti esasını almıştır. Maddedeki "sosyal" kelimesi, T.İ.P. sözcüsünün iddia ettiği, gibi, doktriner, sosyalizme açık bir anayasanın ifadesi değildir. Nitekim bu hakikat, Anayasa Komisyonu Sözcüsü Muammer Aksoy'un "Bu Anayasada asla doktrin yoktur. Ne devletçilik vardır, ne liberalizm, ne sosyalizm, ne de her hangi bir (izm) vardır" tarzındaki beyanları ile sabittir.

Diğer taraftan Anayasanın tümü üzerinde cereyan eden müzakereler esnasında Anayasa Komisyonu Sözcüsü Tarık Zafer Tunaya Anayasamız için, "Anayasamız şu veya bu iktisadi görüşü empoze etmeyen bir kadrodur. Anayasa bir parti programı değildir.

Öyle ki, bu tasarı içinde bir devletçi de, bir liberal de halkoyu ile kendilerini iş başına getirdiğinde programlarını uygulamak imkânlarını bulacaklardır” demek suretiyle iddialarımızı teyit ve T.İ.P sözcüsünün, yalnız sosyalizme açık bir Anayasa olduğu tezini tekdiz etmektedir.

Zannedirim ki Sayın Aybar, Anayasamızın ikinci maddesinde ifadesini bulan, Devletin sosyal vasfı, ibaresini sosyalizm mefhumu ile karışmaktadır. Anayasamızın ruh ve esprisine eğildiklerinde anlayacaklardır ki, Devletin sosyal vasfı esasında demokratik nizamın devamlı ve ömürlü olmasını sağlayan bir vasıttan ibarettir. Kaldı ki, Anayasa Komisyonu Başkanı Enver Ziya Karal, “Anayasanın birinci vasfı inkılapçı oluşu, ikinci vasfı da doktrinci bir Anayasa olmayışıdır. Anayasamız Milletimizin geleneksel teammüllerini bir defa daha burada tesbit etmiş olmaktadır” Geleneksel teammüller tesbit edilmiş. Bu Anayasa “dönüşümcü” imiş. Anayasa, (Devlet kişinin temel hak ve hürriyetlerini fert huzuru, sosyal ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaştırmayacak surette sınırlıyan, siyasî, iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddi ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar) hükmünü vaz’etmek suretiyle Devletin temel haklar ve görevler hususundaki vazifesini göstermiş olmakla beraber, 11’nci maddesinde de “Devlet bu vazifelerini yaparken kanun, kamu yararı, genel ahlak, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa, bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz” diyerek, Devletin temel haklar ve ödevler mevzuundaki fonksiyonunun hududunu göstermiştir. Böylece Devletin karşısında ferdin sahibolduğu temel hak ve ödevleri de teminat altına almış bulunmaktadır. Nedir bu temel hak ve ödevler? Bu temel hakların içinde mülkiyet vardır, bu temel hakkın içinde hürriyet vardır, bu temel hakların içinde hür teşebbüs vardır, kazanç vardır, veraset vardır, aile vardır. Bunların hepsi vardır. İşte hakların özü bu, dokunamayacağınız hakların özü bu. (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri alkışlar)

Aslında Anayasanın bu iki maddesini beraberce okudukları zaman kendileri de bu tezdâdı koyuyorlar, orta yere. Fukaradan yana Anayasa imiş. Peki fukaranın dışında kalanlar bu memleketin vatandaşı değil mi, onların hakkı, hukuku olmayacak mı?

RIZA KUAS (Ankara) — Fakiri biz, onları siz. Denge, denge!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şu Türkiye İşçi Partisi isminden başka işçi ile hiçbir alakası olmıyan bir teşekküldür. Sadece ismi Türkiye İşçi Partisidir. Kaç rey almıştır, Türkiye’nin işçi bölgelerinden? Sorunuz kendilerine. 60 bin işçisi olan Zonguldak’tan kaç rey almıştır? (A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri)

Burada siz Türk işçisinin temsilcisi değil, Türk işçisinin hakiki temsilcileri sizin dışınızda oturan insanlardır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

RIZA KUAS (Ankara) — Bravo, sizi tebrik ederim.

A.P. Sıralarından Bir Üye (Türkiye İşçi Partisine hitaben) — Siz kimi temsil ediyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Kuas, lütfen müdahale etmeyin efendim. Çok rica ediyorum.

RIZA KUAS (Ankara) — O tarafı görmüyormusunuz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Evvelâ siz sebebiyet verdiniz. Lütfen müsaade edin de susun, rica ederim. Lütfen bağrırmaya devam etmeyin efendim. Bağrırmaya devam etmemenizi rica ediyorum. (Gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türk işçisine, Türk köylüsüne ve Türk fukarasına sahibolmaya kalkmayınız. Onların, şu sıralarda oturan herkes sahibidir. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Bu itibarla zaten onbeş kişi ile Türk işçisinin, Türk fukarasının, Türk Milletinin hiçbir derdini halledemezsiniz. Eğer millet, sizin ortaya koyduğunuz hususları kabul etseydi sizi buraya Bakıye Kanuna rağmen 15 kişi ile değil, daha çok gönderirdi. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Neden bu kaideye razı olmuyorsunuz? Neden olmuyorsunuz?

RIZA KUAS (Ankara) — Dolar saysak biz de gelirdik.

BAŞKAN — Sayın Kuas, sükûneti ihlâl ediyorsunuz, Tüzüğü tatbik etmek mecburiyetinde kalacağım, çok rica ederim.

RIZA KUAS (Ankara) — Onları görmüyorsunuz, hep bizim bu sıraya bakıyorsunuz.

BAŞKAN — Her tarafı gözüm görür; ama siz sebebiyet verdiniz, çok rica ederim tekrar etmeyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi şu hususları da kaydetmeye mecburum; A.P.’nin politikasını böyle birtakım basmakalıp, tekrarlına tekrarlına çürümüş millet tarafından yüzlerine fırlatılmış sloganlarla değil, A.P.’nin programıyla, seçim beyannamesiyle, Hükümet Programıyla mütalaa ediniz geliniz deyiniz ki, şunları şunları şunları yanlış yaptınız, şunları şunları şunları yapmadınız. Bunun dışında bir esas düşünmeye imkân yok. Çünkü partilerin, siyasî iktidarların angaje olduğu şeyler sizin kendi zihninizde yarattığınız dünyanın kuralları değil, kendilerinin seçim beyannamelerinde, programlarında ve Hükümet programlarında millet önüne serdiği hususlardır. Bunun dışındaki şeylerden mesul addedemezsiniz. İktidarlara kanunların içinde mesul addedersiniz. Kanunlar tatbik edilmiş mi, edilmemiş mi? Kanunlar hüsnüniyetle, enerji ile tatbik edilmiş mi edilmemiş mi? Geliniz bunları söyleyiniz, bunların cevabını verelim.

Önümüze bütçe geliyor. Şayet gensoruyu açmazsanız, önümüzdeki bütçede Allah aşkına geliniz bunları söyleyiniz ve bunların cevaplarını alınız. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)*

YUNUS KOÇAK (Konya) — Merak etmeyin Sayın Başbakan, söyleyeceğiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir 27 Mayıs istismarını şimdi görüyorum. Türkiye İşçi Partisi de tekrar ele almış ve bundan medet umuyor. Bu istismarı bırakın. Bu istismar Türkiye’ye hiçbir fayda sağlamıyacak bir istismardır. Gelin geriye değil, ileriye bakalım ve memleketin atisini Türk vatandaşları için, Türk çocukları için ve bu güzel vatan için düşünelim. 27 Mayıs istismarı yapıp bizi münakaşaların içine çekemezsiniz. Çekemezsiniz Çünkü bu münakaşalardan korktuğumuzdan dolayı değil, bu münakaşaların memleketin hayrına olmadığını düşündüğümüzden dolayıdır. *(A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri)* Bu, Adalet Partisinin orduya karşı olduğu, orduya karşı gösterilmek istendiği için ortaya konuyor. Bu, yine aslında hiçbir şekilde mesnedi olmıyan ve yalandan da büyük bir iftiradır. Bu itibarla A.P.’nin orduya karşı olduğu şeklindeki iddiaları söyleyenleri, yayanları müfterilikle itham ediyorum. Ne ümidediyorsunuz; bir memlekette düşününüz ki, memleketin %57 reyini almış bir parti, milletin gözbebeği olan subayı ile eratı ile erbaşı ile kumandanı ile milletin çocukları olan insanlara karşı gelecek, onlara karşı olacak... Bu düşünülebilir mi? Bunu düşünmeye imkân yok.

Bunu vatanperverlik ölçüleri içinde mütalaa etmeye imkân yok. Bırakın bu iddiaları, memleketi nifaka götürmek istiyorsanız, bu yollardan götüremezsiniz. Buna ne Türk Silahlı Kuvvetleri, ne de Türk Milleti razı olur... (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Yine önergede; (A.P. İktidarının çok samimi dostluk ve ittifak bağlarıyla bağlı bulunduğu Amerika) tabiri kullanılıyor. Şimdi muhterem üyeler, gelin bir hususta daha anlaşılmaya varalım: Yeni herkes bu kürsüye gelsin, Türk Amerikan münasebetleri hakkında fikrini söylesin, açık ve net söylesin. İstemiyoruz diyenler, istemiyoruz, desin. Türk-Amerikan münasebetleri Türkiye'nin millî menfaatlerine faydalıdır, demişler böyle desin. Her gün bunları münakaşa etmenin manası yok ki. Bunun altında birtakım safsatalar aramanın manası yok ki. Bu münasebetleri A.P. olarak bizde kurmuş değiliz. Ama biz defaatle söyledik ki; Türk -Amerikan münasebetlerinde Türkiye'nin millî menfaatleri, Amerika'nın da menfaatleri vardır. Karşılıklı menfaatlere dayanmayan dostluk olmaz. Bunu defaatle söyledik. Yine de söylüyoruz. Bunu bir suçmuş gibi, bir nakisa imiş gibi, bize yapıştırmaya çalışanların ne maksat güttükleri bellidir; anlamaya imkân yoktur diyemeyiz, bellidir. Türkiye bizim iktidarımız zamanında olmanın birtakım tehditler ve tehlikeler karşısında muayyen dostluklar kurmuş, kendisini kolektif bir savunma düzenini içine almış, savunma düzeninin icabettirdiği birtakım karşılıklı şartların içine girmiş. Bunları koparıp atmak mı istiyorsunuz? Bu politikada olanlar buradan gelip söylemelidir. A.P. olarak Hükümet programımıza koyduk, biz Türkiye'nin millî menfaatlerini icabettiren hiçbir şeye karşı değiliz. Bu arada Türk-Amerikan dostluğu Türkiye'nin millî menfaatleri icabıdır. Burada Türkiye'nin millî menfaatleri hangi dostluktan rencide olmaya başlarsa, o noktada mesul hükümetler işin icabını düşünür. Bunu böyle anlıyalım, böyle anlamayanlar da gelsin açıkça söylesin. Bir ikincisi, muhterem üyeler, bu dostluk 1947'den beri geliyor. Biz burada aslında Devletin temadiyet esasına, hükümetlerin temadiyet esasına, Türkiye'nin millî menfaatlerine uyarak birtakım hususların müdafaasını yapıyoruz.

Türkiye, birtakım kapkaççıların, birtakım soyguncuların, sömürücülerin elinde imiş. Adalet Partisi iktidara gelince mi böyle oldu? Bunları kabul etmeyenler de gelip buradan söylemeye mecburdur. Biz bunları kabul etmiyoruz. Türkiye fakir bir memleket, çeşitli iktisadi sıkıntıları var, çeşitli içtimai sıkıntıları var, çeşitli dertleri var. Bu sıkıntıların hepsi hepimizin kalbini kanatıyor. Ama bunları alıp, gelip birisinin omuzuna yafta diye takmanın manası yok ki. Bununla da hiçbir mesele halledilemez.

Şimdi burada bir hususu tekrarlıyorum. Biz, T.C. Hükümetiyiz. Adalet Partisinin ortaya getirdiği oy çoğunluğuna dayanırız. Ama gayet dikkat ve itina ile söylüyorum, Cumhuriyet hükümetiyiz. Bu takdirde bir muhalefet hükümeti mevcut değil ki, İktidar hükümeti, muhalefet hükümeti desek. Türkiye'de bir tek Hükümet vardır ve 32 milyon vatandaşın hükümetidir. Dostlukları, parti ile milletler veya devletler arasında, partilerle milletler veya devletler arasında, aramak fevkalade acayip ve fevkalade yadırganacak bir iştir. Aslında ne akla, ne mantığa, ne de beynelmilel hukuka sığar. Hiçbir hükümet gelip, bir memlekette bir parti ile dost olmaz. Hiçbir hükümet bu budalalığı yapmaz. Hükümetler hükümetlerle dost olur, imzalanmış bulunan muahedeler hükümetleri bağlar, devletleri bağlar, partileri bağlamaz. Milletler milletlerle dost olur, devletler devletlerle dost olur. Binaenaleyh bu acayip iddianın altındaki imayı safsatadan ibaret bulduğumu huzurunuzda söylemek istiyorum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Şimdi beyanat vermişiz. Bir defa birçok şeyleri birbirine karıştırırlar. Benim yazılı olarak verdiğim beyanatta ne emirname vardır, ne şu vardır, ne bu vardır. Ben Sayın Genelkurmay Başkanının vermiş bulunduğu emri vazifesi icabı buluyorum, vazifesini yerine getirdiği için de, takdir ediyorum kendisini ve bana karşı sorumlu bir vazifeli olarak da vazifesini yapmış bir insan olarak karşımda görüyorum. Peşinen söylüyorum, bir kabahatli görmüyorum. Türkiye’de, Komünizme karşı uyanık olunuz” demenin bir kabahat olduğunu tasavvur etmeyi mümkün bulmuyorum. Bunun akla mantığa, Türkiye’nin hukuk düzenine, Türk Kanunlarına uyar bir yerini görmüyorum. A.P.’den vatandaşlar kopmuş da, A.P.’den vatandaşlar soğumuş da, ellerinde nerde ise termometre, ölçü aleti; bunları nasıl ölçtülerse, neye dayanarak bunları söylüyorlarsa... (T.İ.P. sıralarından, “Şeker zammı” sesleri) Böyle olmuş da ondan dolayı biz bundan iki ay evvel çıkarılmış bulunan bir emirnameyi desteklediğimizi beyan etmişiz.

Buyurun; “Şeker zammı” diyorlar oradan. Şekerin hikâyesini anlatayım. Evvela şunu koyalım orta yere. Anlatayım, anlatayım müsaade buyurun. Ne zannediyorsunuz Devleti? Devleti elinde dibi bulunmayan bir hazinenin sahibi mi zannediyorsunuz?

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Programda yok.

BAŞKAN — Sayın Çetin Altan, lütfen müdahale etmeyiniz, çok rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şeker Şirketinin 600 milyon lira teraküm etmiş borcu var. Nereden ödiyeceksiniz bunu, nereden ödiyeceksiniz? İçtimai istikrar iktisadi istikrara bağlıdır. İktisadiyatını ve maliyesini sağlamlaştırmamış hiç bir Devlet ayakta duramaz. Her şeyin izahı var. Siz şeker bedava da dağıtsanız Türk Milletine Türk Milleti size rey vermiyecektir. (Adalet Partisi sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

T.İ.P. Partisinin Adalet Partisi hakkındaki bir iddiasına da burada cevap vermeden geçemiyeceğim. Diyor ki; “Halkın oyları ile iktidara geldiği halde, emekçi halk kitlelerinin yararına değil, sermayeci sınıflarla, toprak ağalarını koruyucu bir politika izliyen Adalet Partisi İktidarı...” Nasıl korumuşuz? Bunlar meçhul.

“Adalet Partisi İktidarının çok samimi dostluk ve ittifak bağlarıyla bağlı bulunduğu Amerika, Adalet Partisinin ters politikasının körüklediği tutucu ve gerici akımlar...”

Şimdi geliniz muhterem arkadaşlar, şu üç beyanı bir vesikayla karşılaştıralım. Vesika şudur: “Toprak ağalarının ve zenginlerin, gericilerin partisinin Başkan ve lideri olarak, iç siyasette halk tarafından benimsenmeyen bir hattı hareket takibetmiştir. Onun emri ile Türkiye Komünist Partisi ve diğer işçi teşekkülleri kapatılmıştır. Sovyet Rusya ile dostane ilişkiler devam ettirmek istediğine dair demeçler vermesine rağmen, Kemal Atatürk esasta emperyalist devletlerle yaklaşma politikası gütmüştür. Kemal’in bu siyaseti Başkanlığının son yıllarında özel bir parlaklıkla kendini göstermiştir” Bu nedir biliyorsunuzunuz? Bu, Büyük Sovyet Ansiklopedisinin 20’nci cildinin 504’ncü sayfasındaki “Kemal Paşa” bahsinden bir paragraftır.

Ne demiş Genelkurmay Başkanı? Milleti şu diye, bu diye, o diye bölmeyin, bölücülüğe razı olmayın. İşte Anayasanın 12’nci maddesi Milletin bölünmesine razı değiliz. Şimdi diyor ki T.İ.P. “Biz fukaraların partisiyiz” Şimdi, bakınız bunun Anayasaya ve Türk kanunlarına nasıl aykırı olduğunu size göstereyim. Partiler Kanunu madde 84; “Siyasi partiler Türk Milletine aidolan egemenliğin belli bir kişiye, zümreye veya aileye, yahut

sınıfa bırakılması amacını güdemezler” Türkiye’de, fukaraların partisi, zenginlerin partisi diye bir şey olmaz? Türkiye’de, vatanperver siyasî partiler vardır. Vatandaşlar, fukarasiyle, zenginiyle tasvibettikleri programların esası üzerinden o partiler içinde yer alırlar.

Devam edelim 88’nci maddeye; “Siyasi partiler Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı Devlet tekniği ilkesini değiştirmek amacını güdemezler”

Devam edelim, 89’ncu madde: “Siyasi partiler Türk dilinden ve kültüründen gayrı, dil ve kültürleri korumak veya geliştirmek veyahut yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratacak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler.”

91’nci madde; “Siyasi partiler Türk vatandaşları arasında, kanun önünde dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep ayrımı gözetmek yahut belli kişi, aile veya zümrelere yahut sınıflara imtiyaz tanımak amaçlarını güdemezler” Belli kişi, aile zümre veya cemaat esasına veya adına dayanan siyasî partiler kurulamaz.

Şimdi bütün bu hükümler yok; Anayasaya fukaradan yana bir Anayasa imiş, Türk vatandaşlarının hem eşitliğini, 12’nci maddede iddia edeceksiniz; ondan sonra da hem gelip, Anayasa fukaradan yanadır, diyeceksiniz. Niye? Fukarayı istismar etmek mümkün, fukaralığı istismar etmek mümkün. Gelip, fukaralığı ortadan kaldırmanın çarelerini söyleyin; ama bu hukuk düzeni içerisinde. Mülkiyeti kaldırarak, serveti taksim ederek, vatandaş refahta değil, sefalette eşit kılarak değil. Şimdi bakıyoruz, bu önergede komünizme karşı tek bir ima yok. Şöyle bir durum var: Yani deniyor ki; bir komünizm terörü mü yaratmaya çalışıyorsunuz? Muhterem Üyeler, huzurunuzda şunu söylemek istiyorum; Adalet Partisi ve ona dayanan iktidar olarak ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak, biz hiçbir şekilde bir terör yaratmak hevesinde değiliz. Biz Türkiye’de bir Mc Carty’zm açılması taraftarı değiliz. Ama bu demek değildir ki, Türk Ceza Kanununun 141, 142 ve 312’nci maddelerine göre suç sayılan fiilleri işleyen kimseleri yani, aşırı cereyanları yayma propagandası yapanları da, bu propagandaları yapın, biz size bir şey demiyeceğiz, bu propagandaları yapmaya devam edin, diyemeyiz. Bu takdirde memleketi anarşiye götürürüz.

Muhterem Üyeler, çok nazik bir konuya dokunmak istiyorum. Despotizmden, faşizmden mi korkuyoruz? Evet. Türkiye’de meselelerin her şeklinin görüldüğü Parlamenter düzen varken, her şeyin açıkta, aleni cereyan etmesi imkânları varken, bu düzenin dışında bir düzeni aramayı akılla bağdaştıramayız. Akılla bağdaşamaz bu. Niçin heves edecek Türk halkı komünizme; niçin heves edecek Türk halkı faşizme. Türk halkının tasvibetmediği bir şeyi de, Türkiye’de hiç kimse gerçekleştirmeye muktedir olamayacaktır. (*Adalet Partisi sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar*) Rey ile gelip, rey ile giden hükümetler vardır. Niçin heves etsin Türk halkı diktaya veya komünizme? Her ikisi de dikta. Şimdi faşizmden veya komünizmden mi korkuyoruz, buna dair endişemiz mi var? Bu endişe devamlı bir endişedir. Cumhuriyet kurulduğundan beri vardır ve Cumhuriyet tarihinde muhtelif zamanlarda bu memlekette komünistler takibedilmiş, cezalandırılmıştır. Bunu Türk mahkemeleri yapmıştır ve bugünkü Türk kanunları ile yapmıştır, Şayet mesele yine aynı noktaya gelirse, hiç kimsenin tereddüdü olmasın Türk adaletinin pençesinden, Türk Devletini yıkmaya kalkanlar hiçbir şekilde kurtulamazlar. (*Adalet Partisi sıralarından, alkışlar*) Şimdi, aslında komünizm, faşizm her ikisi de diktadır. Birisi şahıs diktası, birisi zümre diktasıdır.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — İkisi de sınıf diktasıdır.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Ankara) — Kes sesini.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Doğruyu söylüyorum, ikisi ide sınıf diktasıdır.

BAŞKAN — Şimdi doğrusunu söylemek burada size yakışmaz beyefendi. Siz söz almadınız ki. Çok rica ediyorum kaç defa rica ettim Sayın Çetin Altan. Hepinize ayrı ayrı rica etmeye mecbur değilim arkadaşlar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Doğru, onların inhisarı udadır, her gün yalan söylerlerse, bu kürsüye gelip “sosyalist yalan söylemez” derler. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — İkisi de sınıf diktasıdır bunların..

BAŞKAN — Sayın Çetin Altan, çok rica ediyorum, müdahale etmeyin, gürültülere sebebiyet vermeyin, 184’ncü madde sarıh, beni mecbur etmeyin. (*Gülüşmeler*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Fukaralık istismarını yaparak diktaya gidenler, fukaranın hiç sesinin çıkmıyacağı bir ortamı yaratırlar ve milleti fukaralıktan kurtaracağız, diye kandırıp, neticede milletin sırtına binerler. Cereyan eden hadiseler budur. Fukaranın, zenginin, herkesin müsavi haklara, müsavi fırsatlara ve konuşabilme söyleyebilme, şikâyet edebilme, hakkını arayabilme hürriyetlerine sahibolduğu bir düzendedir ki; ancak memleket en kestirme yoldan fukaralıktan kurutulur.

Demek istediğim şudur: Diktanın yolu anarşiden geçer. Binaenaleyh; eğer anarşi yaratabilirsenez hiç şaşmayınız, arkasından dikta gelir. Bu sosyal bir kanundur. Onun içindir ki; dikta heveslileri diktacı görünmezler, anarşici görünürler. Binaenaleyh; hep bütün numaraları biliyoruz. Evvela anarşi yaratmak, sonra da meseleyi diktaya götürmek. Şimdi benim tenkide hedef olan beyanım şudur:

Muhterem Üyeler, vaktinizi alıyorum ama mecburum bu meseleyi bu şekilde kapatamam.

Memleketimizde ki huzur ve sükunu hasretini çektikleri ortama uygun bulmıyanların ve bunu milletimizde çok görenlerin bir süredir yeniden kesin bir faaliyet içine girdiklerine şahidolmaktayız”

Niye üstünüze alıyorsunuz canım? Buradan biz kimseye bir şey demiyoruz ki, böyle olanlara diyoruz.

Hiç kimsenin ihlaline rıza gösteremeyeceği hakların ve hürriyetlerin siperi altına girerek huzur bozucu, anarşi düzeni yaratıcı bir ortam meydana getirilmeye çalışılıyor. Cumhuriyetin her devrinde buna çalışılmıştır. Bunun neticesi olarak kanun ve hukuk devletinin sağlamış olduğu hürriyet havasını kötüye kullanıp, devleti ve onun müesseselerini itibardan düşürücü zümre ve sınıf mücadelesini körükleyici tutumlara ve davranışlara şahit olmaktayız.

Muhterem Üyeler, bu devletin Genelkurmay Başkanı Cumhuriyet Hükümetinin ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Genelkurmay Başkanıdır. Türkiye Cumhuriyetinin Genelkurmay Başkanı Türk Silahlı Kuvvetlerinin komutanıdır. Türk Silahlı Kuvvetlerinin komutanlarını da, erlerini de, erbaşlarını da, subaylarını da, astsubaylarını da, hiçbirinin üzerine toz kondurmadan itinayla korumaya mecburuz. Ama görüyorsunuz ki, birtakım yazılar, birtakım benzetmeler hakikaten bugün üzücü ve hatta iğrenç bir mahiyettedir.

Bunların misallerini verecek değilim burada. Ben diyorum ki, bu arada günlük ve aktif politikanın dışında kalması... Buna mı razı olamıyorsunuz, yani Türk Silahlı Kuvvetlerinin günlük ve aktif politikanın dışında kalmasına mı razı olunamıyor? Görevlerinin tabii bir özelliği olan bazı müessese ve makamların yersiz hücumlarla siyasî münakaşalar içine çekilmek istendiğini de görmekteyiz.

Kendi kumanda zinciri içinde Devletin emniyetine, milletimizin bütünlüğüne yöneltilebilecek her türlü tehdit ve tehlikeyi yok etmeye, şerefle muktedir Türk Silahlı Kuvvetlerine ve emniyet mensuplarına vakı sataşmalar üzücü bir hal almıştır. Bu kabil faaliyetler kitaplara geçmiş, ilim haline getirilmeye çalışılmış, malum taktiklerdir. Ve asla itibar ve iltifat görmeyeceklerdir. Demokrasiyi yıkmaya matuf her türlü maceracı teşebbüslerin karşısına, hayatlarını istihkar ederek dikilenleri ve mert göğüslerini siper edenleri, gizli emellerinin tahakkukuna engel sayarak kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarına yöneltilmeye çalışılan alçakça tarizlerin sahipleri kanunlarımızın ve Türk Adliyesinin pençesinden kurtulamıyacak ve mukadder akibetlerini bulacaklardır. Anarşi heveslilerinin karanlık emelleri ve hainane maksatları cümlece malum, kanun ve hukuk devleti olan ülkemizde bu faaliyetlere asla fırsat ve imkân bırakılmıyacaktır. Bütün vatandaşlarımızın, milleti birbirine düşürmek isteyen hayasızlara karşı ne kadar tiksinti içinde bulunduklarını biliyorum. Bu gibi sapık arzulara ümit ve gönül bağlamış olanlar hiçbir zaman umduklarını bulamıyacaklardır. Hürriyetleri ortadan kaldıran, milletimizin hayat tarzı olarak seçtiği demokratik düzenin baş düşmanı olan komünizme karşı uyanık bulunmaktan üzüntü duyanlardır ki, komünizm aleyhine yapılan beyanların savunmasını fahri olarak üzerlerine alırlar. Bunlar gayelerine aykırı her çalışmaya karşı büyük bir telaş ve heyecan içindedirler. Burada yine şunu beyan etmek istiyorum: Türkiye’de açık veya kapalı komünizm propagandası yapmak hevesinde olanlar veya komünizmi müdafaa durumunda bulunanlar, millî menfaatlerimize aykırı bir davranışın içindedirler ve yakalarını Türk Devletin elinden kurtaramıyacaklardır. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri*) Komünizme karşı uyanık bulunmayı tavsiye edenler vatani ve kanuni bir vazife yapmaktadırlar. Bu kutsal hizmete yönelenleri de hiçbir kuvvet yıldırılamıyacaktır.

Türk Anayasasını Marksizm’in veya komünizmin koruyucusu şeklinde tefsir etmek küstahlıktır... Evet böyledir. Yani, bunun ayıplanacak bir yeri var mı? Bunun müdafaası nasıl yapılabilir “hayır öyle değildir” diye.

Hürriyet nizamı, Türk Devletin emniyet ve bekası üzerinde tehlikeli oyunlar oynamak için hazırlanmış bir meydan değildir. Devlet itibarına, silahlı kuvvetlerimizin bütün kademelerindeki mensuplarına, her vesileyi fırsat bularak sataşma heveslilerine bu hareketlerin millet vicdanında nefret uyandırdığını ve bir hukuk ve kanun Devleti nizamı içinde muhakkak nedamet ve pişmanlıkla sonuçlanacağını hatırlatmak istiyorum. Türk demokrasisini yanlış istikametlere sürüklemek isteyenlerin sonu mutlaka hüsrana olacaktır. Komünizme karşı uyanık bulunmaktan tedirgin olanların hüviyet ve maksatları milletçe malumdur. Bu gibilerin kirli işlerden ellerini çekmeleri lazımdır. Bunların Türk Silahlı Kuvvetlerine, Türk gençliğine, Türk Köylüsüne, Türk işçisine bulaştırabilecekleri bir şey yoktur. Ülkemizde hukuk, nizam, hürriyet, hak, kardeşlik, sevgi, huzur ve sükun hâkimdir ve hâkim olmaya devam edecektir”

Benim beyanım bu muhterem üyeler. Tekrarlıyorum, böyle olacaktır, ülkemizde hukuk, nizam, hürriyet, hak, kardeşlik, sevgi, huzur ve sükun hâkimdir ve hâkim olmaya devam edecektir. Çünkü bunda bütün milletin menfaati vardır, çünkü Türk Anayasası bu temel üzerine kuruludur.

Şimdi, bir ibareye takılıyor; emirnamede, “bütün fenalıkları temizleyecek bir kimse çıkarsa, bu hedef olur” şeklinde bir beyan varmış. 36 sayfalık emirname; bir cümlesi alınacak; başı belli değil, sonu belli değil ve bu cümle memlekette komünizm tehlikesi yoktur, niye bunu bir baskı havası haline getirmek istiyorsunuz, aslında faşizm tehlikesi vardır, şeklinde getirilecek, Bu, mantıkla kabili telif değil, hiçbir şekilde kabili telif değil. Ama aslında bundan tedirgin olmak, fenalıkların temizleneceğinden tedirgin olmak demektir.

Şurasını açıklıkla söyleyelim; kanun ve hukuk devlet olan Türkiye’de hiçbir şekilde bizzat ihkakı hak olamaz. Kimse kendi hakkını kendisi alma durumunda değildir. Kanun ve hukuk Devleti içinde hiç kimse temizlenirim, endişesi içinde olmasın. Kanun gelecektir. Suçu varsa yakasına yapışacaktır; şerefli Türk hâkiminin önüne çıkaracaktır ve şerefli Türk hâkimi karar verecektir; suç var mı, yok mu, diye. Böyle olmadığı takdirde, Devlet yoktur. Senelerdir kurmaya çalıştığımız, tekâmül ettirmeye çalıştığımız, ilerletmeye çalıştığımız Cumhuriyeti artık bir aşiret devleti gibi görmeye kimsenin hakkı olamaz. Burada aslında, kanunlara ve Cumhuriyete inançsızlık yatmaktadır.

Bir antika mevzuu daha işlemek istiyorum, Bu da; komünist ihtilali hareketi, söylentisidir. Şimdi, aslında bu zihniyetin sahipleri, putu kendileri yaparlar ve döner ona taparlar. Komünist ihtilali hareketi iddiası kendileri tarafından ortaya atılmış ve takip görmüştür; o bildiğiniz bir şey varsa gelin söyleyin diye. Türkiye’de işçi, köylü çıkacakmış da, nasıl olacakmış komünist ihtilali hareketi? Böyle bir tane komünist ihtilali hareketi gösteremezsiniz. Türk köylüsüne, Türk işçisine ihtilal yapacakmış gözüyle bakmak ancak, kör gözlü olmaktan farklı bir şey değildir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — O zaman da Komünizm olmaz üstadım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, Bulgaristan’da 12 bin kişi komünist hareketini yaptı, Romanya’da 18 bin kişi yaptı.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — O zaman komünizm olmaz...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Adıdır onun, adı. (Gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı konuşmayınız efendim. Sayın Çetin Altan; gürültülere sebebiyet veriyorsunuz, lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, bu uzun izahatımı bazı neticelere bağlamak istiyorum. Bir defa, Türk Anayasası sosyalizmi veya komünizmi derpiş eden bir Anayasa değildir. Türk anayasası, sınıf mücadelesini derpiş eden bir Anayasa değildir, Türk Anayasası komünizmi yaymak hürriyetini sağlayan bir Anayasa değildir. Türk Anayasası anarşiyi ve neticede despotizmi yaratmaya müsait bir Anayasa değildir. Türk Anayasası çok partili düzeni bir nifak ve yıkıcılık faaliyeti için zemin olarak addeden bir Anayasa değildir. Evet, Siyasi hayatımız çok partili düzene bağlı, çok partisiz bir demokratik düzen düşünmeye imkân yok. Ama siyasî partilerin hiçbir mesuliyeti olmadığını, kanunlara karşı mesuliyet taşımadıklarını, istediği şekilde hareket içinde bulunabileceklerini, milleti dil esası üzerinden, din esası üzerinden parça parça etmeye hakları olduklarını da kimse iddia edemez. Türk Ceza Kanunu bölücü, aşırı cereyanları suç saymış ve cezalandırmıştır. Önerge sahibi parti Anayasa Mahkemesine müracaat etmiş, 141 ve 142’nci maddeleri ve Türk Ceza Kanununun 312’nci maddesinin,

sadece sınıfla ilgili olan kısmını ortadan kaldırmak için ve Anayasa Mahkemesi bunu reddetmiştir.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Gerekçe yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi bu zihniyete bakın: karar var ortada, gerekçe olmadığı için kararı muteber addetmiyecek... Bu düşünülebilir mi?

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Anayasa “Gerekçesiz karar olmaz” der.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte söyledik, Anayasa Mahkemesinin üstünde, T.B.M.M.’nin üstünde, milletin üstünde, herkesin üstünde akıldane. (*Gülüşmeler*) Türk Anayasası hür teşebbüsü, mülkiyeti, mirası, meşru kazançları, Türk vatandaşının istediği işi tutabilmesini, Türk vatandaşının tabii hakkı addeder. Türk Anayasası kamu yararı sloganı altında demokratik memleketlerdeki demokratik insan haklarının çiğnenmesini derpiş etmez.

Şimdi, bir hususu daha tasrih etmeden geçemeyeceğim: Diyor ki; Sayın hatiplerden birisi, önerge sahibi partinin hatiplerinden birisi; “Anayasaya kırmızı oy verilmiş” Hayır deyin, hayır vardır” propagandasını yapan partinin adamları imiş gibi gösteriyor, benim arkadaşlarımı ve benim partimi. Reyden dolayı, reyinden dolayı bir suçun mevcudolduğunu kabul eden hiçbir düzen mevcut değildir. (*A.P. sıralarından alkışlar*) Bu itibarla, Anayasaya hayır deyin, demiş. O hak tanınmış mı kendisine? O hak tanınmış ise, o şekilde propaganda yapmışsa, bunda günah nerede? Bunun günahı neresinde? O zaman rey müessesesini temelinden göçürürsünüz. Rey müessesesinde neticeyi münakaşa etmeden kabul etmeye mecbursunuz. Binaenaleyh, bunu burada gelip Adalet Partisi için bir nakısa olarak göstermeyi demokratik zihniyetle, hür düşünce ile bağdaştırmaya imkân yoktur.

Şimdi şu hususu da belirtmek istiyorum: Kanunlar, kanun haline geldikten sonra hiç kimse biz buna rey vermediydik, demek hakkına sahip değildir. Onlara uymaya mecburdur. Eğer bunu bu şekilde vaz’edemezsek, demokratik parlamentolarda karar meselesini halledemeyiz. Kararın kendisi münakaşa edilmez artık.

Şimdi şu hususları da belirtmek istiyorum: Türkiye’de, Türk Anayasasının himayesine girip, bunu suistimal etmeye çalışanların, her ne nam altında olursa olsun, Türk Devletine ve Türk Milli bütünlüğüne zarar vermesine imkân bırakılmıyacaktır. Türk Devletinin düzeni, hukuk düzenidir ve her ne nam altında olursa olsun komünizme kapalıdır. Çok partili hayat Türkiye’nin bütünlüğünü bozma manasında hiç bir şekilde anlaşılamaz. Türk Silahlı Kuvvetlerini herkes rahat bırakmak mecburiyetindedir, Türk Silahlı Kuvvetlerini ve onun kumandanlarını huzur içinde, vatan müdafaası için çalışırken kimse kimseyi tedirgin etme hakkına sahip değildir.

Komünizm ihtilali arzusunda olanların veya faşizm ihtilali arzusu içinde olanların şu veya bu şekilde isyan arzusu içinde olanların ihtilal arzusu içinde olanların bu arzuları bu memlekette kursaklarında kalacaktır. Niçin olacaktır? 1961 Anayasası orta yerde. Bu Anayasa bütün düzenlerini kurdu, diyoruz. Kurmadı ise gelin bu düzenleri kuralım, diyoruz; geçen sene de söyledik. Yani, illa ki milletin istediğine karşı bir netice alınmak için mi olacaktır? Bunu hiçbir şekilde ne anlamaya, ne de mümkün görmeye imkân vardır. Komünizme karşı uyanık bulununuz, diyen kumandanın sözlerini vesile ittihaz ederek reaksiyon gösterilmesini anlamak imkânı yoktur. Kulaklarınızı tıkayınız, deseydi

bunu anlamak mümkündü. Türkiye’de ne komünizm, ne de faşizm olacaktır. Cumhuriyet ve hür demokratik sistem ilelebet payidar olacaktır. *(Alkışlar, bravo sesleri)*

Muhterem Üyeler, grupları adına ve kendi adlarına konuşmuş olan üyelerin söylediklerine teker teker cevap vermiyeceğim. Önerge sahibi önergesini izah ederken, hakikaten bir zekâ spekülasyonu yaptı; karşınıza öyle bir mesele koydu ki, aslında boşluklarla doludur. Bu boşlukları yer yer işaretledim. Tekrar dönüp son söylediği sözler üzerinde yeniden boşluklar ortaya koymıyacağım.

Niyet şudur: Bir vakıa ihdas etmek istemişlerdir ve böylece Parlamentonun bir gününü almak istemişlerdir. Parlamentonun bir gününü aldıkları doğru. Ama Türk Parlamentosu bütün vatanperver partileri ile gelmiş bu kürsüye, sözünü söylemiştir ve bu Türk Parlamentosunun, Türk Milletine gurur verecek bir hususiyetidir. Milli meseleler etrafında Türk Parlamentosunda münakaşalar prensipler üzerinde olmaz, detaylar üzerinde olur ve budur ki, Türk Milletinin bütünlüğünün ve kudretinin hiçbir şekilde ihlal edilemeyeceğinin ve Türk Devletinin bekasının teminatını içine alır.

Huzurunuzda Partimi, Hükümetimi ve şahsımı müdafaa için konuşmadım. Huzurunuzdagerçekler bunlardır, demekle gerçekler onlar olmaz. Buraya gelip gerçekleri seriyoruz ortaya, deyip hiçbir gerçek söyleyememek zaaf demektir. Huzurunuzda, gerçek nedir, diye sorduğumuz zaman bir şey söyleyemiyenlerin ve bir münakaşayı, bir münazarayı yaparak bundan propaganda menfaati umanların durumunu teşhir ettim.

Şöyle demek istiyorum: Bu önerge, komünizm safsatası etrafında örülmüş, cüretli bir siyasî demagoji örneğidir.

Gensoru açıp açmamak takdiri Yüce Meclisindir. Şayet yüce Meclis gensoru açmaya karar verirse söyleyeceğimiz daha çok şeyler vardır. Ve bunları Türk efkârı umumiyesinde aydınlatmak fırsatını bulduğumuz zaman ancak memnun oluruz.

Beni dinlediğiniz için hepinize saygılarımı ve şükranlarımı sunuyorum, takdir sizlerindir. *(A.P. sıralarından, bravo, sesleri ve sürekli, alkışlar)*

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, gensoru üzerindeki konuşmalar bitmiştir.

Gündeme alınıp alınmaması hususunu oylarınıza arz ediyorum. Gündeme alınmasını kabul edenler... *(Yalnız T.İ.P. milletvekillerinin el kaldırması üzerine A.P. sıralarından “yuh” sesleri duyuldu)* Kabul etmeyenler... Gündeme alınması T.İ.P. Grupunun muhalefetine rağmen, ekseriyeti kahire ile kabul edilmemiştir.⁴² *(A.P. sıralarından, alkışlar)*

⁴² *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 12, Birleşim 50, Sayfa 456-468*

16 Şubat 1967 Perşembe

Başbakanlık, 1967 Mali Yılı Bütçesi Görüşmeleri Nedeniyle

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım; Başbakanlık Bütçesi üzerinde altı arkadaşımız konuşmuş bulunuyor. Yeterlik önergesi vardır.

Hükümet söz istiyorsa Hükümete söz vereceğiz. Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; huzurunuzda 1967 yılı bütçesi ile ilgili olarak konuşmak üzere bulunuyorum. Hepinizi saygı ile selamlarım. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Daha evvel Bütçe Komisyonunda daha sonra Senatoda, şimdi de Yüce Mecliste görüşülmekte olan bütçenin umumi müzakerelerini dikkatle takip ettim. Evvela hususi birtakım meselelere geçmeden evvel umumi intibalarımı arz edeceğim. Bu intibalarım daha çok münakaşaları muayyen kanallara, muayyen istikametlere çevirme yönünden düşünülmüştür. Üç gündür Yüce Mecliste devam etmekte olan bütçe müzakereleri, evvela milletçe karara bağlamış olduğumuz birçok hususlar sanki muallakta imiş gibi yeniden münakaşasına vesile teşkil etmiştir.

Anlaşıyor ki, yüce meclis daha birçok oturumların da bu münakaşaları yapmaya devam edecektir. Şurasını belirtmek isterim ki, temel felsefede, temel inançlarda bir müşterek anlayış içinde olunmadıkça Yüce Meclisin çalışmalarını fevkalade randımanlı duruma getirecektir. Bu çeşit çalışmaları Anayasamızın muayyen hususları karara bağlamıştır. Bugün, son üç gün zarfında burada ve tahmin ediyorum ki, bütün bütçe müzakereleri sırasında, ondan sonra genel görüşme, gensoru vesileleri ile daha sonra kanunların müzakeresi dolayısıyla, üç gündür burada tekrarlanmış olan konular tekrarlanmaya devam edecektir.

Aslında bu bir Anayasa münakaşasıdır. Halbuki, Anayasa 1961 Anayasası, büyük milletimizin referandumuna sunulmuş ve %62 reyile tasvibedilmiştir. Şayet bu Anayasayı yok farz edip veya Anayasanın muayyane maddelerini istediğiniz şekilde anlayıp diğer maddelerini yok farz edin, bir düzen hevesi içinde isek, o zaman evvela bu mesele halledilmelidir. Şunu demek istiyorum; şayet Türk Anayasası sosyalizm maskesi altında komünizme açıktır diyenler varsa şu suali evvela cevaplandırmalıdır. Bu Anayasa bu şartlar altında mı Türk Milletinin referandumuna sunuldu ve öylece referandumu kazandı? Bunun cevaplandırılması lazımdır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Muhterem Milletvekilleri, ciddi bir Anayasa buhranına gitmeden huzurunuzda samimiyetle şunu arz etmek istiyorum ki, bu meselenin münakaşası daha uzun sürmemelidir. Burada meseleler, ha uzun sürmemelidir. Burada meseleler, konu konuşuluyor, aynı münakaşalar Sayın Milletvekilleri 9 Kasım 1965 tarihinde, 8 Kasım 1965 tarihinde, 7 Kasım 1965 tarihinde bu kürsüde yapılmıştır.

Aynı münakaşaları geçen 15 ayın zabıtlarını tetkik ettiğimiz zaman, bu münakaşaların kerrat ile yapıldığını görürüz. Bu, zaman israfıdır. Bu mevzua tekrar döneceğim.

İkinci bir husus, icranın fonksiyonu meselesidir. Görülüyor ki, icranın fonksiyonunda da bazı yanlış anlamalar var.

Muhterem Milletvekilleri, müessir bir icra her memleketin arzusunu çektiği bir durumdur, müessir bir icranın şartları vardır. Yani müessir bir yürütme organından

bahsediyorum, müessir bir yürütme organı, her parlamentonun, her memleketin istediği bir husustur. Esasen müessir bir yürütme organını meydana getiremezsek, o zaman birtakım sıkıntıların içine gireriz. Bizim parlamentomuzda yapılan birçok münakaşalar, yürütme organının diğer organlarla olan münasebetleri, özerk kuruluşlar, kanunlar nezdinde yürütme organının fonksiyonu, yürütme organının mesuliyetleri hemen hemen her parlamentoda, her parlamenter düzen içinde yapılmıştır.

İşin enteresan tarafı şudur ki, bizim parlamentomuzda yapılmakta olan bu münakaşalar Fransa'nın 4'ncü Cumhuriyetinde, Amerika'da İngiltere'de İtalya'da Almanya'da hep yapılmıştır ve yine buna benzer münakaşalar yapıla gelmektedir.

Muhterem Milletvekilleri, Teşrii Organ, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosuyla Anayasada verilmiş fonksiyonlarla kanunları yapar, Teşrii Organın huzuruna icra kanun teklifleriyle gelir. Ama Türk Anayasasını tetkik ediniz, icranın mesuliyeti vardır, yetkisi hemen hemen yoktur. Yani Türk anayasasında mesuliyet tarif edilmiştir de yetki tarif edilmemiştir. Onun içindir ki, her önüne gelen icraya taş atar. Ama icranın ne yapması lazımdı, ne yapabilir diye mütalaa etmekten kaçınır.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye yeni bir çağın içindedir. Bu yeni çağda demokratik mefhumları, demokratik konsepsiyonları eğer doğru anlar, doğru tatbik edersek bunların arkasında birtakım hesaplar aramazsak o zaman Türkiye'de demokratik rejimin gelişmesine büyük mikyasta yardımcı oluruz. Onun içindir ki, yapılmakta olan birtakım münakaşaları kuruluşumuzun bünyesinde aramak ve bünyede ıslahlar gerekiyorsa bu ıslahları düşünmek gerekmektedir.

Bir münakaşa daha yapılıyor, ekonomik düzen münakaşası. Artık bunda da, planlı Devrenin 5'nci yılının başında bir vuzuha varmamız lazımdır, şarttır, zarurettir.

Türkiye nasıl bir ekonomik düzeni benimsemiştir. Türk Anayasası nasıl bir ekonomik düzenin peşindedir. Bunu iyi tesbit etmemiz gerekiyor. Aslında bunların hepsi var ama münakaşa ediliyor. Münakaşalar yanlış zeminlerde ve yanlış meydanlarda yapılıyor. Bunları doğru bir zeminin içine getirmeye mecburuz. Burada, şu kürsüde Türk Anayasasının kabul ettiği sistemle Marksizmin ihtilalci sosyalizmin fikirlerini bağdaştırmak imkânı yoktur. Bu münakaşaları hep yapıp durduğumuz takdirde, Meclisimizi memleket efkârı umumiyesini gerginliklerden ve tedirginliklerden kurtarmamıza imkân yoktur. Onun için vuzuha varmamız lazımdır. Bunun dışında konuşulan münferit meseleler ve icraya taallük eden meseleler olmuştur. Bunların, sabrınızı suiistimal etmemek şartı ile bazılarına dokunacağım.

Evvela şurasını arz edeyim: Burada konuşan muhterem muhalefet hatiplerinin konuşmalarına değinirken, gayet tabii olarak muhalefettin takınması lazım gelen tavrı, muhalefet olmanın verdiği hususiyetleri idrak ediyorum, binaenaleyh, iktidar olmanın, Hükümet olmanın mesuliyetini de hesaba katarak konuşacağım, belki bazı hususlara lazımgeldiği ölçüde derinlemesine değinmek imkânı olmayacaktır.

Bir hususu tesbit edelim. Burada çeşitli partilere mensup çeşitli hatipler konuştu. Hakikaten parlamentomuzda 5 muhalefet partisinin bulunması iktidar olmayı epeyce güçleştirmektedir. Çünkü bizatihi muhalefet partileri hatiplerinin sözleri içerisinde tezatlar, tenakuzlar vardır, böyle olması da gayet tabiidir. O zaman verilecek cevapların sadece memnun edici değil, tenvir edici bir mahiyeti olacaktır.

Türkiye İşçi Partisinden başlayacağım. Zira bir taraftan; siz burada şu kadar kişisiniz, biz orada bir avuç insanız sızlanmasıyla huzurunuz gelirler, bu arada diğer taraftan

da bu kürsüyü ençok işgal ederler ve üç gündür hemen hemen saatlerce konuşan hatiplerinin söyledikleri hususları bir tasnif etmekte fayda görüyorum. Bunları bir tasnif edelim. Ne diyor Türkiye İşçi partisi? Bir defa 1965 bütçesinin tümü üzerinde, Hükümet programı üzerinde daha sonra çeşitli vesilelerle açılmış bulunan gensorularda, radyolarda, seçim nutuklarında ne söylemişlerse, her şeyi tekrar ediyorlar. İddiaları şu; “Türkiye bir sömürü düzeni içindedir.”

Sayın Milletvekilleri: gönül isterdi ki, muhalefet hatipleri Türkiye’nin bir sömürü düzeni içinde olup olmadığına dair mütalaalarını söylesinler. Çünkü Türkiye’nin düzeni sadece Adalet partisini alakadar eden bir mesele değildir. Türkiye bir sömürü düzeni içinde ise, eğer hakikaten bu kanaatte iseler, Yüce meclis olarak bunun çaresini aramak mecburiyetindeyiz ve nedenlerini bulmak mecburiyetindeyiz, Türkiye’yi kimin sömürdüğünü arayıp, çıkarmaya mecburuz. Bunları sadece, canım bırakalım söylesinler, bırakalım ne halleri varsa görsünler deyip geçiştiremeyiz. Çünkü birtakım zehirlerin umumi efkârdaki tahribatını düşünmeye mecburuz. Hakikaten Türkiye sömürülüyor da bugünkü Parlamento ve onun güvenine dayanan hükümetler buna bigâne mi kalmaktadır? Bu soru cevabını bulmaya mecburuz. Bu mevzuu biraz sonra daha tafsilatlı işleyeceğim...

İkinci iddiaları şu; “Türkiye bugünkü az gelişmiş memleketler gibi idare edilemez” diyorlar. Türkiye’nin idaresi Anayasa ile kanunlarla tesbit edilmemiş midir? Neden şikâyet edilmektedir? Türk Anayasasından, Türk kanunlarından mı, Türkiye’de bugün cari olan sistemden mi, neden şikâyet edilmektedir? Bunun da tesbit edilmesi lazımdır.

Üçüncü husus “Halkımızın hoşlanmadığı, tepki göstereceği bir durum yaratılmaktadır” diyorlar. Halkımızın göstereceği tepki acaba nedir, bu tepki nasıl olacaktır? Bunları böyle üstü kapalı söyleyip geçmek, ondan sonra da birtakım mehafilde işlemek, bu olmaz. Açık rejimlerde her şey açıklık içinde olacak. Açık rejimlerde her şey halkın gözü önünde cereyan edecek. Buna iktidarların uyması لازم geldiği kadar, muhalefet gruplarının da uyması şarttır, zaruridir.

Şimdi, memleketimiz dış memleketler tarafından sömürülüyormuş; diğer bir iddia bu.

Bundan birkaç gün evvelki bir gensoru dolayısıyla söyledim ve rica ettim: Muhalefet hatipleri gelip Türkiye’nin dış memleketler tarafından sömürülüp sömürülmediği hakkındaki fikirlerini söylesinler. Bunları da geçiştiremeyiz. Neden sömürülüyor. Kim sömürüyor ve neden bu zamana kadar hükümetler, Meclisler buna müsaade etmişler; hali hazırdaki mecliste müsaadenin içinde mi? Bu hususların tesbit edilmesi lazımdır. Buraya gelip meseleleri söyleyip kaçmak kâfi değil, onların üstüne varılacağını da düşünmek lazımdır.

Sömürücü düzenine çıkanlara karşı baskı yapılmış, baskı yapılmakta imiş.

Şimdi, bütün bunların çaresi olarak da bakınız neyi tavsiye ediyorlar: Kalkınma bu şekilde yapılamazmış, bugünkü düzenle de yapılamazmış, ancak sosyalizme giden bir yoldan yapılmış.

Türkiye İşçi partisi sosyalizmi mi istiyor? Bu, bugünkü düzeni istemiyor demektir. Yani bu günkü düzeni kaldıralım, yerine sosyalizmi koyalım, diyor. Buna Türk kanunları müsait mi, değil mi, Türk Anayasası müsait mi, değil mi, Türk parlamentosu buna

müsaade edermi, etmez mi, Türk Milleti buna müsaade edermi, etmez mi; bunu düşünmüyor. Ancak sosyalizmle kalkınma olur, diyor. Peki, mademki sosyalizmle kalkınma olur, mademki Anayasayı böyle anlıyorsunuz, 1961 Anayasası altı senedir tatbik halinde ve çeşitli partiler tarafından tatbik edilmiş geliniyor, niçin Türkiye sosyalist bir Devlet değil. Bunun da cevabını bulmak lazım.

Ticaret devletleştirilmelidir... Hem bunu öyle güzel söylüyorlar ki, “Efendim, diyorlar, çiftçinin eline daha çok para geçer, böylece evvela ihracat devletleştirilir, ithalat devletleştirilir, sömürü kalkar ortadan” Sömürü ne? Kar müessesesi; kâr müessesesini inkâr eden sadece Marksizmdir. Kâr müessesesini hür teşebbüsün bulunduğu bir memlekette inkâr etmeye imkân yok. Gayrimeşru kârlardan çok kere şikâyetçi olunmuştur. Ama Devletin vatandaşın şikâyet etmesini anlamaya imkân yok. Kanun çıkarınız, gayrimeşru karlara mani olunuz, kaideler, nizamlar koyunuz, ama diyorsunuz ki, kar müessesesi açık olduğu takdirde kar müessesesi gayrimeşru bir müessesedir. Bunun Anayasadaki, her vatandaşın istediği işi tutması hükmü ile bağdaşmasına imkân yoktur. Ticaret devletleştirilecek, kalkınma sosyalist yoldan olacak. Aynen kendi ifadelerini tekrarlıyorum. Bankacılık, sigortacılık devletleştirilecek.

Muhterem Milletvekilleri, halk ne yapacak. Halk ne ile meşgul olacak?

ABDURRAHMAN GÜLER (Çorum) — Köle olacak, köle.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mülkiyet, miras olmayacak.

Şimdi diyecekler ki, biz, mülkiyet ve miras olmasın demedik, mülkiyet ve mirasın büyüğü olmasın dedik.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Herkesin mülkiyeti olsun, diyoruz.

BAŞKAN — Sayın Koçak’tan çok rica ediyorum, yerinden müdahale etmesinler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sanayi sadece Devlet tarafından kurulacak... İtirazınız varsa söyleyin.

Türkiye’de sınıf mücadelesi olacak. Sınıf mücadelesi...

Yabancı sermayeye kapılar kapatılacak, dışarıdan kredi alınmıyacak, Türkiye petrolü ve yabancı sermaye millileştirilecek... Aynen söylediklerini söylüyorum, bir yerden de almadım yani buradaki notlarımdır. Ortak Pazara girmeyeceğimiz ilan edilecek. Plan merkezi ve emredici olacak. Bu planla da kalkınma olmaz, böyle plan olmaz zaten... Böyle diyorlar. Türkiye’nin siyasî ilişkileri, içinde bulunduğu siyasî ilişkileri hükümlerlik haklarına aykırıdır, bunların hepsi koparılacak, Türkiye bir üçüncü dünya Devleti olacak.

Neticede, özel sektör olmayacak, kâr olmayacak.

Şimdi bunları söyledikten sonra düzen hakkında, bir de şahıslar hakkında, ne diyorlar bakalım;

Türkiye’de halk ağaların elinde esir. Türkiye’nin çarpık ve kaçakçı bir ekonomi düzeni var... Kendileri söylüyor. Halk açlıktan sefalettin, çıplaklıktan, bizar, Türkiye derebey kalıntısı ağaların memleketi, tüccarı, kapkaççı, vurguncu; politikacıları samimi değil. Bütün bunların çaresi de sosyalizm.

Halk hakkında düşündükleri de şu: İsteddiği zaman ayak bağı, istediği zaman uyanık, halk kitleleri, emekçi sınıflar nasıl... Çok tipik bir zihniyettir, sizi tahlil ediyoruz derler;

kendi kafasının içindekilerini söylerler. Halkı uyuyor mu görmek isterler, uyuyor derler, halkı uyanık mı görmek isterler, uyanık derler.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, bu şartlar altında münakaşa yapmak zor. Özel sektör için derler ki, “A.P. zaten meseleye başka türlü bakamaz, AP meseleye sizin baktığınız gibi bakamaz; bu şekilde bakamaz”

Özel sektör için ne demek isterler? Adalet Partisi sermayedarların partisidir. Türkiye’de eğer %53 rey alabilecek bir parti sermayedarların partisidir ismi ile adlandırılacak ise Türkiye’nin meseleleri hallolmuştur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi bunu neden derler? Gayet ustalıktır. Bunu şunun için derler: Türkiye bir sınıf kavgası yaratmak fakiri zengin aleyhine kışkırtmak için, zengini kuşkunun içine sokmak için, serbest iş erbabını, yarın ne olacak acaba, memleketin ufuklarını bir kara dumandır aldı, bundan nasıl kurtulacağız dedirtmek için derler ve akılları sıra Adalet Partisini; refahı, hürriyeti, hakkı savunan ve Türk vatandaşının kendi kaderine sahibolmasını, savunan, temelinde millî hâkimiyet ve Türk vatandaşının yaratıcı gücü bulunan demokratik düzeni savunan Adalet Partisini birtakım isnatların altında, birtakım ağırlıkların altında bırakmak isterler. Sadece onların söylemesiyle mesele bitse.

Belki, bir endişe olabilir ama düşünmek lazımdır ki, bu memlekette idrak sahibi, ızan sahibi bir millet vardır ve düşünmek lazımdır ki Büyük Türk Milleti bu şekildeki düşüncelerden rahatsız olmaktadır. Fikir özgürlüğü ile bunun telif edilmesine imkân yoktur. Fikir özgürlüğünü Devleti yıkmaya kadar götürdüğümüz takdirde o zaman hem parlamentoların, hem hükümetlerin vebal altından kurtulmasına imkân yoktur, tarih indinde vebal altında kurtulmasına imkân yoktur.

Onun için diyoruz ki; bir Anayasa buhranına gitmeden Büyük Meclisin bu meseleye el koyması, bu meseleyi vuzuha kavuşturması lazımdır yani Türkiye’de ticaret devletleştirilmeli midir devletleştirilmemeli midir, bu. Türk Anayasasına uygun mudur, değil midir, burada herkes fikrini söylemelidir. Türkiye’de bankacılık, sigortacılık devletleştirilmeli midir, devletleştirilmemeli midir? Bunu da söylemelidir herkes, Türkiye’de sanayii sadece Devlet mi kurmalıdır? Plan merkezî mi olmalıdır? Bunları da söylemelidir. Bunları herkes söylemelidir. Bunu vuzuha kavuşturamadığımız takdirde, vatan sathında bu şekildeki düşüncelerin yayılmasını fikir özgürlüğü ile mütenasip addettiğimiz takdirde, o zaman şunu söylemek istiyorum ki, memleketimizi birtakım sıkıntıların içine sokarız.

Muhterem Milletvekilleri; Anayasa diyor ki; herkes dilediği alanda, çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir. Ticaret yapamazsın diyeceksiniz, sanayi yapamazsın diyeceksiniz, bankacılık, sigortacılık yapamazsın diyeceksiniz. Ondan sonra dönüyor, diyor ki; “Herkes mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bunlar Anayasanın maddeleri. İşte hakların özü denen şeyler bunlar, özüne dokunulmıyacak haklar bunlar” Ondan sonra devam ediyor...

TARIK ZİYA EKİNCİ (Diyarbakır) — Biraz daha aşağıyı okusanıza.

BAŞKAN — Sayın Ekinci lütfen müdahale etmeyin, çok rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Ben sizi saatlerce ve sabırla diledim, karşılıklı münazara yapmıyoruz. Onun için sabırla dinlerseniz birçok şeyler öğreneceksiniz. (A.P. sıralarından alkışlar)

TARIK ZİYA EKİNCİ (Diyarbakır) — Daha aşağıdaki maddeleri okuyun.

BAŞKAN — Sayın Ekinci'den defaatle rica ediyorum, yerinden konuşmasınlar, müdahale etmesinler, hatibin sözünü kesmesinler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 12'nci madde; "Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz" Bunu diyeceksiniz, sonra geleceksiniz diyeceksiniz ki, bize imtiyaz tanıyınız. Türkiye'de zengin partisi, fakara partisi olamaz. Türk kanunları imtiyaza manidir, kanunlar imtiyaz tanımıyacak, herkese eşit fırsatlar olarak. Herkesin istediği işi tutabilme, istediği mektepte okuyabilme ve istediği şekilde hayatını kurabilme imkânları olacak. İmtiyaz bu. İmtiyaz tanımıyacak. Yani Türkiye'de bir kast sistemi olmayacak. Türkiye'de işçiden memur olmaz, köylüden memur olmaz, esnaftan memur olmaz veya memurdan çiftçi olmaz diye bir şey olmayacak. İmtiyazların yokluğu demek budur ve işte burada yatıyor özel teşebbüs. Ne zannediyorsunuz? Özel teşebbüs fikrini sizin anlamınıza imkân yok. Çünkü siz bir doğmanın içindesiniz. Gelin bir hesap yapalım; özel teşebbüs nedir, Türkiye'de. Türkiye'de özel teşebbüs kimdir ve nedir? Devletin 400 bin memuru var, aileleriyle birlikte iki milyon kişi eder. 400 bin de Devlet fabrikalarında çalışan işçi var, aileleriyle birlikte 2 milyon da o eder. Eder 4 milyon. 400 bin de hususi teşebbüs dediğimiz müteşebbislerin fabrikalarında çalışan işçi var, aileleriyle birlikte 2 milyon da o eder, 6 milyon. Türkiye'de geriye kalan 26 milyon insan, her sabah kalktığı, kendi hayatını kazanmayı kendisi düşünen insandır ve özel teşebbüs odur. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Hayır, Adalet Partisi sermayedarların gözü ile bakarmış meselelere, söylemişiz ama ne fark eder? Yine şimdi de söylüyoruz. Eğer on defa da, kırk defa da tekrar edersek bizim kusurumuz değil, bir nefis müdafaası içinde de değiliz, sadece arz ettiğim şekilde bir tenvir ihtiyacı içindeyiz.

9 Kasım 1965 tarihli tutanaktan okuyorum; "Özel teşebbüs mevzuunu arz edeyim. Özel teşebbüsten bir memleketin varlık sahibi zengin insanlarını anlamak düşüncesi yanlıştır. Özel teşebbüs bu değildir. Özel teşebbüs bir memleketin işçisine, bir memleketin esnafına, bir memleketin müteşebbis erbabına, yani çalışması, kabiliyeti, zekâsı mahareti olan her Türk vatandaşına, istisnasız her Türk vatandaşına, Anayasaya göre kazanmak, çalışmak, zengin olmak yollarının ve fırsatlarının açık olduğu anlaşılacak lazımdır. Demokratik nizamın yaratıcılığı burada. Bizim anlayışımız budur Muhterem Milletvekilleri."

Özel teşebbüs dediğimiz zaman 500 tüccarın ve sanayicinin korumasını anlamak yanlıştır, Kaldı ki, mademki Türkiye Cumhuriyeti sınıfsızdır, yekvücuttur, biz Türk milletini, Türk işçisi ile köylüsü ile çiftçisi ile esnafı ile şehirlisi ile kasabalısı ile tüccarı ile sanayicisi ile yekvücut bir millet addediyoruz; Anayasanın 12'nci maddesi budur. Hepinizin menfaatlerini kanunların çerçevesi dahilinde korumak bizim vazifemizdir. Düşünebilir misiniz ki, bir zümrenin hükümeti gelecek, buraya zenginlerin hükümeti gelecek, fakirleri ezecek, fukaranın hükümeti gelecek zenginleri ezecek, bunu düşünebilir miyiz. İşte bunu diyoruz. Şayet kanunlarda birisinin lehine, diğerinin aleyhine hükümler varsa, işte kanun yolu açıktır, muhterem Meclisiniz bunları tashih etmek için buradadır. Eğer kanunlar işlemiyorsa, eğer tüccardan vergi alamıyorsa niçin tüccardan şikâyet ediyorsunuz da Devlettten şikâyet etmiyorsunuz? Devlet vergi toplıyamıyor, diye niçin kanunlarımızın kifayetsizliğinden şikâyet etmiyoruz? Muhterem Milletvekilleri, biraz

sonra bu bahse temas edeceğim. Bir tüccar zümresinin, bir sanayici zümresinin, zannediyor musunuz ki, biz buradan bu zümrelerin avukatlığını yapıyoruz, biz Türk Milletinin avukatlığını yapıyoruz. İşte yine bunu söylüyoruz. Yalnız Türk milletinin avukatlığını değil, Türk hukuk devletinin avukatlığını yapıyoruz. İsim vermeden, şahıs zikretmeden şu zümre böyledir, bu zümre böyle değildir, bu zümre şöyledir demeyi insafla kabili telif bulmaya imkân yoktur.

Muhterem Milletvekilleri, bu zihniyet Türkiye'yi karmakarışık eder, anarşiyeye götürür. Denge buradadır. Hukuk devletinde hakları teşrii organ tanzim ediyor. Türk vatandaşlarının her türlü haklarını teşrii organ tanzim ediyor. Eksiği noksanı varsa geliniz bunları tamamlayalım. Ama Türkiye'de bir sınıf kavgasına memleketi götürmüyelim. Türk kanunlarını bir sınıf kavgasına müsait anlamayalım. Esasen Türkiye'de sınıf kavgasına getirmek bunun propagandasını yapmak cezayı müstelzimdir. İşte onu diyorum. Konuşmamın başında onu dedim. Yani kanunlar yokmuş gibi, bunların yeni baştan münakaşasını yapıyoruz. Türk Ceza Kanunu gayet sarih. 141'nci maddesi, 142'nci maddesi ve 312'nci maddesi gayet sarihtir. İsterseniz bir göz atalım.

“Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket için müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlarından her hangi birini devirmeye matuf cemiyetleri, her ne suret ve nam altında olursa olsun, kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan 15 yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.”

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Hangi maddeler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türk Devletinin maddeleri, Türk hukuk düzeninin maddeleri, Beğenseniz de beğenmesenizde Türk Devletinin kanunlarına uymaya mecbursunuz.

İsterseniz uymayın. Türk Devleti, kanunlarına uymıyanları bu kanunlara uydurmaya muktedir. 142'nci madde... Tabii yargıçlığa verecek...

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Danıştay karar verecek.

BAŞKAN — Sayın Çetin Altan'dan rica ediyorum, gelir gelmez başlamasınlar. (Gülüşmeler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Sosyal bir sınıfın, diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak, yahut memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamlardan her hangi birini devirmek veya devlet siyasî veya hukuki nizamlarını topyekûn yoketmek için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.”

Teşrii masuniyet zırhının altına sığınmayınız, Türk kanunlarına aykırı harekette kimse bulunamaz.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Biz teşriî masuniyet zırhı altına sığınmayız Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Devam ediyoruz, 312'nci madde bakınız ne diyor:

“Kanunun cürüm saydığı bir fiili açıkça öven veya iyi gördüğünü söyleyen veya halkı kanuna itaatsizliğe veyahut cemiyetin muhtelif sınıflarını umumun emniyeti için tehlikeli bir tarzda kin ve adavati tahrik eyliyen kimse üç aydan bir seneye kadar hapis, 50 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasına mahkum olur.”

Şimdi T.İ.P. son fırkaya itiraz ediyor, bu, Anayasaya aykırı diyor. Hangi fıkra, okuyalım. “Cemiyetin muhtelif sınıflarını, umumun emniyeti için tehlikeli bir tarzda kin ve adavete tahrik eyliyen kimse...” bu maddeye itiraz ediyor. Yani istiyor ki, böyle bir madde olmasında cemiyetin sınıflarını birbirlerine kıskırtınsınlar. Türkiye’yi yaşanmaz bir hale getirsinsinler.

Muhterem Milletvekilleri, Türk devleti bütündür. Türk Milletinin bütünlüğünü ne sebeple olursa olsun kazanç seviyeleri, inanç farkları doğulan, yaşanan yerler her ne suretle olursa olsun, Türk Milletini bölmeye kimse muktedir olamayacaktır. Türk Devleti, Türk milletini bölmeye çalışanların mutlaka hakkından gelecektir.

Şimdi, kendilerinin fikir özgürlüğü adı altında iddia ettiği fikirlerin, başka fikirlerin, Türkiye’de yayılmasına müsaade edilmeyen fikirlere benzediğini iddia ettiğimiz zaman niçin hırçınlaştıklarını, anlamaya imkân göremiyorum. Yani benzediğinden dolayı mı, benzediğini söylediğimizden dolayı mı, bunu anlıyamıyoruz.

Bakınız ne diyor; “Kapitalist bir düzende sermayedarın aldığı pay haksız bir paydır” Yani kârı kaldırıyorsunuz, kapitalist mülkiyet hakkına dayanarak işçinin alınteri olan istihsalen kendisine bir pay almaktadır, bu pay haksızlıktır, bir sömürmedir... Bu, Marks’ın manifestosundan alınmış bir kısımdır.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Yayınlayınız da Sayın Başbakan herkes okusun.

BAŞKAN — Sayın Başbakan bir dakikanızı rica ediyorum. Sayın Çetin Altan, içtüzüğün 187 nci maddesini okuyorum: “Takbih cezasını müştekim olan hareketler şunlardır:

— Aynı inikatta iki kere ihtar cezasını gördüğü halde...”

Zatîâliniz iki ihtar almışsınız; bunu tekrar etmemenizi rica, ediyorum. Yoksa maddeyi tatbik edeceğim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — T.İ.P. Sözcüsü burada “Komünist nedir?” dedi. Bu sualin cevabını arıyalım. Bunları her halde cevaplandırmamız lazımdır.

Bir Fransız muharriri, Jules Monero; “Komünizmin sosyolojisi” eserinde şöyle diyor: Komünizmin temel fikirleri nelerdir, bunları kısaca şöyle hulasa edebiliriz” İstihsalin, ticaretin, dağıtımın devletleştirilmesi, ekonominin ve politikanın kati bir Devlet planına bağlanması, bu vasıtalarla elde edilecek üstün bir hayat seviyesinin bütün dünyaya yayılması” şimdi geliniz bu fikirlerle biraz evvel telhis ettiğim ve bu Parlamentonun zabıtları içerisine girmiş bulunan fikirleri karşılaştırınız. Alınız Marks’ın manifestosu ile üç gündür burada yapılmakta olan ve Türkiye İşçi Partisi mümessilleri tarafından ortaya konan fikirleri karşılaştırınız. Çok büyük cürettir ondan sonra bu kürsüye gelip fikir özgürlüğünü boğuyorsunuz demek. Binaenaleyh, bu cüretli tutumlar Türk halkını rencide ediyor, tekrarlıyorum, büyük milletimizin, büyük bir ıstırapın içindedir. Onun için söyledim ki, Türk parlamentosu bu meselenin üstüne eğilmeye ve Türk Anayasasının komünizme açık olmadığını tesbit etmeye mecburdur.

Şimdi, emin olunuz, T.İ.P. sözcülerini dinlerken büyük bir sıkıntının içinde bulunuyor insan. Nedenine gelince söylemek istedikleri şey; vakıalar değil, kalıplanmış, düstur haline gelmiş fikirlerdir. Söylemek istedikleri şeyler Türkiye’de icranın iyi veya kötü işlediğine dair olan şeylerdir. Söylemek istedikleri şeyler, daima prensipler şeklinde ortaya koydukları hususlardır. Hiçbir münferit meseleyi alıp, bu mesele iyidir, bu mesele kötüdür demezler. Eğer münferit meseleleri alıp iyidir, kötüdür diyorlarsa muayyen fikirlerini tesbit etmek, onların doğruluğuna delil olarak onları kullanmak için derler. İşte onun içindir ki, bunları cevapsız bırakmak imkânımız yok. Cevap vermeye çalıştığımız takdirde de bir tenakuzlar içerisinde teşkil edilmiş bir zincirle meşgul olmak mecburiyetinde kalıyoruz. Bir taraftan Türk Devletinin kanunları, bir taraftan plan ilkeleri, öbür taraftan planı ve bütün bunlar bir kenara, sosyalist düşünce tabir ettikleri Marksist görüşün süzgecine bütün bunların tabi tutulması ayrı bir mesele oluyor.

Şimdi geliyor T.İ.P. sözcüsü huzurunuzda, bu parlamento, biz girdikten sonra meşru olmuştur diyebilecek kadar bundan evvelki parlamentoların hepsine gayrimeşruluk damgasını vuracak kadar cüret gösteriyor.

Muhterem Milletvekilleri, bunu bir bakımdan çok görmiyebilirsiniz. Ama zabıtlara geçmiştir. Bunun demokrasi ile falan hiçbir alakası yok. Fransa’da, İtalya’da kendilerini bu fikriyatın sahibi addeden partiler de Parlamentoları çalışamaz hale getirmek için, parlamentoların nüfuzunu azaltmak için, halk nazarında itibarını azaltmak için çeşitli yollara başvurmuşlardır. Ama Türk parlamentosu kurulduğu günden beri şeref hazinesi olan bir Parlamentodur. Türk Milletinin en büyük varlıklarından birisidir ve Türk parlamentosu üzerine toz kondurmamak her parlamenterin ve her Türk vatandaşının vazifesidir.

Muhterem Milletvekilleri, bir konuya daha temas edeceğim, muhtelif hatipler temas ettiler: Hükümet programımızda zam diye bir şey yokmuş da gelmişiz zam yapmışız. Şimdi samimi olmak lazımdır. Bugün A.P. iktidardadır, muhalefetlerin vazifesi iktidarın alternatifi olmasıdır. Bir taraftan diyeceksiniz ki, İktisadi Devlet Teşekkülleri zarar ediyor, öbür taraftan bunu kapatmak için 440 sayılı Kanunu çıkaracaksınız, 440 sayılı Kanunla İktisadi Devlet Teşekküllerine bir tüccar gibi hareket etme yetkisini vereceksiniz, öbür taraftan diyeceksiniz ki, İktisadi Devlet Teşekkülleri, bir tüccar gibi hareket ettiği takdirde bu yanlış bir Hükümet politikasıdır... Bunları telif etmeye imkân yok...

Muhterem Milletvekilleri, geliniz bu zam meselesini arz ve âmik konuşalım ve misal misal konuşalım. Bir taraftan fukara kütlelerine hizmet gördürelim diyeceksiniz, öbür taraftan fukara kütlelerden aldığımız vergileri İktisadi Devlet Teşekküllerinin açıklarına kapatacaksınız. Öyle mi? Devlet mefhumunda alışmaya mecbur olduğumuz bir husus daha vardır. Devlet, veren bir müessese değildir. Alan ve veren bir müessesedir. Eğer Devleti yalnız veren addedip millettten hiçbir şey almadan memleketi idare etmek imkânı varsa o zaman buna herkes şaşacaktır. Böyle bir hüneri olan varsa ortaya çıkmalıdır.

Aziz milletvekilleri; ne bizim seçim beyannamemizde, ne Hükümet programımızda, ne vergi almayacağız, ne zam yapmayacağız diye en ufak kayıt yoktur. Hiçbir yerde söylemedik; ne köyünde, ne kentinde, her ne söylediysek aynı şeyi söylüyoruz.

Şimdi geliniz şekerden başlayalım. 1958 senesinden şeker 2,5 liradan üç liraya çıkarılmış. 1961 senesinde şeker tekrar 2,5 liraya indirilmiş. Ne olmuş? Bir milyar lira

Şeker şirketi borcu teraküm etmiş. Üçyüz milyonu pancar çiftçisinin, hani o fukaralığını müdafaa ettiğiniz çiftçinin... Altıyüz milyondur. Şeker Şirketinin pancar bedeli. Bu sadece böyle değil, biz 1965'in Şubatında Koalisyon Hükümetine geldiğimiz zaman Şeker Şirketinin üçyüz milyon borcu vardı ve şayet 1961 senesinde Şeker Şirketinin bu zammı politik düşüncelerle kaldırılmamış olsaydı, samimi olmaya mecburuz, hem İktisadi Devlet Teşekkülleri İktisadi vetireler içerisinde işlesin deriz, hem de politik oyunlarına gidersek bunu içinden çıkmaya imkân yoktur. Nereden bulup vereceğiz Şeker Şirketine bir milyar lirayı? Bir milyar teraküm etmiş borç 1961'den beri. Gelecek sene Şeker Şirketi pancar müstahsiline tek kuruş para ödiyemez. Hazinesin sıkıntısından bahsediyoruz, hatipler burada bahsetti, biz de kabul ettik Hazinesin sıkıntısını. Niçin Hazine sıkıntı içindedir, düşünelim. Çünkü yine kanunla konmuş vergileri Devlet İktisadi Teşekküllerinden Hazine tahsil edecek durumda değildir.

Muhterem Milletvekilleri, zam sevimli bir şey değildir. Muhalefet olarak pozisyonunuzu, durumunuzu anlıyorum, ama iktidar edebileceğiniz günleri düşünmeden muhalefet yapmayınız Onun için demek istediğim şey şudur; İktisadi ve mali meselelerini halledemiyen bir millet eninde sonunda büyük sıkıntılara duçar olur. Yani bundan bir sene sonra gelip Yüce Meclisin karşısına, Hazine battı, Şeker Şirketi battı, Kömür Şirketi battı mı deseydik?

Muhterem Milletvekilleri, biz şeker üzerinden vergi almıyoruz, şekere yeni bir vergi koymuş değiliz. Bir taraftan toplu sözleşmeler milyonlarca lira Devlet teşekküllerini masrafın içine koymuştur, nereden çıkacak bu toplu sözleşmelerin karşılıkları? O malı istihlak edenlerden. Başka bir kaynak bulabiliyor musunuz, başka bir kaynak bilebiliyor musunuz? Yani şu prensip kararına varalım: Evvela Türkiye'de Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti muayyen malları ucuz tutmak için İktisadi Devlet Teşekküllerini müttemadi bir sübvansiyone etmek gücüne hâkim midir, gücüne malik midir, gücüne sahip midir? Evvela bunda karar kılalım. Şeker Şirketi bir milyar lira borç içerisinde. Gayet tabii ki bir milyar lirayı karşılayacak bir kaynağınız yok ve gelecek sene bu borç büyüyecek. Öbür sene daha büyüyecek. 1970'te iki milyar lira olacak. İktisadi istikrar isterseniz, işte bizim programımızın taahhüdettiği kısım budur: İktisadi istikrar. İktisadi istikrar istiyorsak o zaman açıktan İktisadi Devlet Teşekküllerini sübvansiyone etme yerine bazı fedakârlıklara milletimizi çağırmaya mecburuz. Biz söyledik, her yerde söyledik, "siz oturun hiçbir şey yapmayın, oturduğunuz yerde oturun, memleketi biz kalkındırırız" demedik. Bizim felsefemiz bu değildir. Bizim kalkınma felsefemiz gayet açıktır: Her vatandaşın alınteri bu memleketini kalkınmasına katılmadıkça Türkiye'yi kalkındırmak imkânı yoktur. İşte budur bizim özel teşebbüs felsefemiz. Onun için halkın karşısına biz daima yüz akı ile çıkıyoruz ve bu yüz akı ile çıkmaya da devam edeceğiz. Halkın karşısına "Şeker Şirketini batırdın, filanı batırdın" diye çıkamayız.

Gelelim Kömür Şirketine:

Muhterem Milletvekilleri, Kömür Şirketinin senede 110 milyon liranın üstünde zararı var, bu zararın 80.000.000 lirası 17 Şubat 1965 tarihinde imzalanmış bir kararnameden gelmektedir. Şimdi Kömür Şirketi gelir Hazineden para talebeder, nereden, bulup vereceğiz her gün Hazineye parayı? Nereden vereceğiz? Bir taraftan devletçiliği, İktisadi Devlet Teşekküllerinin, Devletin Sanayie sahibolmasını, derece derece bütün sanayiin Devletin elinde olmasını müdafaa edeceksiniz, öbür taraftan ve aynı zamanda 440 sayılı

Kanunu çıkarıp bunların ticari kaidelere göre hareket etmesini müdafaa edeceksiniz ve diğer taraftan da zammı bir siyasî istismar konusu yapıp Adalet Partisinin aleyhine işliyeceksiniz. Bu mantığı anlamaya imkân yoktur.

KENAN ESENGİN (Zonguldak) — 50 bin tane adam fazladan alınmasa idi...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim? Ne dediniz anlıyamadım.

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı konuşmayınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne dediğinizi anlıyamadım.

KENAN ESENGİN (Zonguldak) — Elli bin adamı fazladan almasaydınız Kömür Şirketi kâr ederdi.

BAŞKAN — Sayın Kenan Esengin, yerinizden müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Diyor ki Sayın Esengin, elli bin tane adam fazladan alınmasaymış, Kömür Şirketi zarar etmezmiş... Böyle mi buyurdunuz?

KENAN ESENGİN (Zonguldak) — Evet.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tahlil edelim:

Kömür İşletmesinde altmış bin işçi çalışıyor. Görülüyor ki, elli binini biz almışız. O çıkıyor bundan.

BAŞKAN — Sayın Esengin, bu, karşılıklı konuşma halini aldı. Bu, müzakere taktiği değildir.

Çok rica edeceğim, müsaade buyurunuz da konuşsunlar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Diyor ki Sayın Esengin, elli bin tane adam fazladan alınmasaymış Kömür Şirketi zarar etmezmiş... Böyle mi buyurdunuz. ?

Kömür işletmesinde altmış bin işçi çalışıyor. Görülüyor ki, elli binini biz almışız. O çıkıyor bundan.

Muhterem Milletvekilleri, biz partizanlık gayreti içinde hiçbir zaman olmadık partizanlık gayreti içinde de hiçbir zaman olmayacağız. Bana gösterebilirlerse şu kadar bin işçiyi filan müesseseye, filan yere koymuşuz şu kadar 100 işçiyi filan müesseseye, filan yere koymuşuz, şu kadar on işçiyi partizanlık gayretleri ile...

Ama devletin kapıları bütün vatandaşlara açıktır, parti rozeti taşımadan açıktır Devletin kapıları! Biz devlet düşüncesinin adamlarıyız, gösterebilirse ki, bizim siyasî baskımızla vatandaşlar ekmeklerinden olmuş veya ekmek sahibi olmuştur; bunu gösterebilirse iddialarını kabul edeceğim.

Ama bunu gösteremezler. Bu kürsü açıktır, herkesi davet ediyorum, gelsin buradan bunun bir tek misalini versin. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, yapılan zamlar bütçeye gelir sağlamak maksadiyle değildir; İthalat Vergisi müstesna, mazot ve petrole yapılan zam müstesna; diğerleri İktisadi Devlet Teşekküllerinin ayakta durması, çalışabilmesi, maaşlarını, vergilerini ödiyebilmesi, istihsal yapabilmesi için külfetlerini Devlettten sübvansiyon almak yerine hizmet gördükleri halka çevirmektir. Biz bunu antipatik olduğunu bile sevimsiz olduğunu bile bile yaptık. Cesaretle yaptık da demiyeceğim; çünkü Hükümet idare edenlerin vazifelerini yapmasıdır bu Bunun cesaretle de bir ilişkisi yoktur. Vazifemizi

yaptık, mesele bundan ibarettir ve bu mesele senelerce münakaşa edilmiştir, Devlet arşivlerin de vardır. Biz kimseye de sormuyoruz, niçin bunu daha evvel yapmayıp da bu müesseseleri bu duruma düşürdünüz diye. Gayet hüsnüniyetle bugünkü elimizde bulunan şartları, devraldığımız şartları daha iyiye götürmeye çalışıyoruz.

Bir husus daha burada münakaşa edildi, tekrar edildi, tekrar edilmiye devam edileceği anlaşıyor. Bu hususta da fikrimi söylemek istiyorum. Bir öğretmenler meselesi monte ediliyor; “öğretmenlere tazyik var!” Geliniz bunu gayet soğukkanlılıkla tahlil edelim. Kim tazyik ediyor öğretmenleri? İdare mi, halk mı? Yani öğretmenlere tazyik nereden geliyor, idareden mi geliyor, halktan mı geliyor? Tazyik var dediğiniz zaman, tazyik bir yerden gelecek. İdareden geliyor diyor iseniz, bu kürsüde bunların münakaşası yapıldı. Kaç öğretmen Vekâlet emrine alınmış, kaç öğretmenin yeri değişmiş, diğer senelerde olan durumunda bir değişiklik yok. Öyle ise idareden bir baskı yok. Şunu aklın almasına imkân yoktur. İdare niçin öğretmeni baskı altında tutsun? Eğer baskının halktan geldiği iddia ediliyorsa, işte bu üstünde durulacak noktadır. Burada Türk Halkını, başında tuttuğu öğretmenine karşı, daima şükran borçlu olduğu öğretmenine karşı farzetmek gibi bir abes durumla karşı karşıya kalırız.

Muhterem Milletvekilleri, Türk halkı ile Türk öğretmenini karşı karşıya koyamayız. Filanca parti öğretmenin müdafii, filanca parti öğretmene karşı bu gibi düşünceler sakattır.

Bunların temeli bozuktur. Böyle bir şey olamaz. Bu itibarla münferit hadiseleri alıp büyük meseleler haline getirmeyelim. Türk halkından Türk öğretmenine eziyet eder diye, baskı yapar diye bir korkumuz olmasın. Böyle bir şeye imkân yoktur. Cumhuriyetin bugün başarabildiği en mühim mesele kırk küsur bin köyden otuz küsur binine öğretmen götürebilmek olmuştur. 125 bin kişidir, 2.500.000...000. liraya yakın eğitim parası verirsiniz, bütçemizin 1/2'ini veririz. Binaenaleyh; milletin böylesine bağlı bulunduğu bir davada milleti eğitime karşı, yeniliğe karşı farzetmenin hakla kabili telif olduğuna kaani değilim. Ne olmuş? Horasan'da bir öğretmene kâfir denmiş. Kim demiş, neden demiş demiş mi, dememiş mi? Yani bunu alıp öğretmene kâfir dendi diye bütün millete mi mal edeceğiz, bütün Horasan halkına mı mal edeceğiz? Binaenaleyh, bu münferit misaller gayet yanlış birtakım intibalar uyandırır, bundanda milletçe zarar görürüz muhterem Milletvekilleri. Milletçe zarar göreceğimiz işlere tevessül etmiyelim. Belki bizi beğenmiyebilirsiniz, bizi sevmiyebilirsiniz, bizi beğenmeye sevmeye mecbur değilsiniz, ama bizi beğenmemek, sevmemek uğruna sonradan tamiri güç bir takım meselelerin içine girmiyelim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

Bir meseleye daha temas edeceğim. Gayet kapalı imalarla Sayın C.H.P. sözcüsü bugün tekrarladı, Sayın C.H.P. Genel Başkanı iki gün evvelki beyanında zikretti. Devlet parasıyla talebeyi bölmiyelim... Muhterem Milletvekilleri, bu imanın altında şayet meclislerce talebe derneklerine verilen paraların dışında derneklerin birtakım yardımlara mazhar olduğu varsa, bu doğru değildir. Biz talebe derneklerinden, şu dernekten bu dernekten bir şey bekliyen insanlar değiliz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar) Ve kesin olarak beyan edelim ki, yine Türkiye’de bir anarşiye gitmemek istiyorsak ki, hepimiz istiyoruz-siyasetin yapıldığı teşekküllerin adına parti dediğimize göre, aktif siyasetin partiler dışında yapılmasını hoş karşılamıyalım. Bu, yarın öyle bir manzara olur ki, hiç kimse bunun içinden çıkamaz. Onun için derneklerin kuruldukları gayelerin dışında siyasî

faaliyet göstermeleri kanunlara aykırıdır. Onun için görüyoruz, Türkiye’de özgürlük namı altında özgürlüğü boğmak için birçok dernekler kuruluyor, değişik isimler altında değişik yer altı ve sokak faaliyetlerine hazırlanıyor. Siyasetin yapılacağı yer partilerdir. Altı tanede Türkiye’de parti vardır, dahası da varya... Yani, parlamentoyu temsil eden altı tane parti vardır. Zannediyorum ki, herkes bu fikir grupları içerisinde kendisini yerleştirecek bir yer bulur. Bulamazsa, yeni bir parti kurar; ama Partiler Kanununa göre, Cemiyetler Kanununa göre değil.

Cemiyet Kanununa göre kurulup, parti fonksiyonu ifa etmek yine bize mahsus hususlardan birisidir. Hiçbir demokraside böyle şeyler yok. Onun için biz açıkça söylüyoruz. Yarınları hazırlamak, Türk vatanını mamur yapmak, Türk Milletini müreffeh yapmak için çalışmak durumunda olan üniversite talebesini birtakım siyasi maksatların aleti farz etmiyoruz, birtakım maksatların aleti yapılmasına da şiddetle karşıyız.

Bir hususa daha dokunmak istiyorum. Bu da, komünizmle mücadele meselesi ile Devletin emniyetini korunma meselesi ile devletin emniyetini aşırı cereyanlara karşı korunma meselesi ile ilgilidir. Komünizmin Türkiye için bir tehlike teşkil etmediği fikrinde bulunanlar olabilir. Ama şu hesabı gayet sarıh yapmak lazımdır: Ya tehlike teşkil ederse? Ya tehlike teşkil ederse? Çünkü tehlike teşkil edip, tehlike ortaya çıktıktan ve tehlike zararını icra ettikten sonra dövünürüz Bu da devlet olmanın basiretiyle bağdaşmaz. Onun için komünizme karşı bir umursamazlık içinde olmak da doğru değildir ve her şeyi bir komünizm imajı içinde görmek de doğru değildir. Ama tehlikenin tehlike olduğunu, ne nisbette tehlike olduğunu gayet iyi parmağımızın altında tutmamız lazımdır.

Bir hususa daha temas etmek istiyorum, bu da pahalılık meselesidir.

Biz iktidara hayatı ucuzlatacağız diye gelmişiz, sonradan pahalılaştırmışız. Bunlar aslında kullanılabilir güzel siyasi sözlerdir ve ucuzluk, pahalılık sözü üzerinde çok spekülasyon yapılmıştır. Ama gelin bir ilmi gerçeği tesbit edelim, o da şudur: Bir iktisadi istikrar mevzuubahistir; bu iktisadi istikrarı muhafaza edebilme veya edememe yönünden tenkid edilebilirsiniz. Bir enflasyon meselesi mevzuubahistir; bir deflasyon meselesi mevzuubahistir; bir resesyon meselesi mevzuubahistir. Memleketi iktisadi bir durgunluğa götürürsünüz veya memleketi bir iktisadi istikrarsızlığa götürürsünüz, ki birisi enflasyon, birisi deflasyon. Şimdi bunların hiçbirisi yok. Ama memleket pahalılandı demek gayet zor iştir, anlaşılması zordur. Bu zamana kadar çeşitli sebeplerle istismar konusu yapılmış hususlardan biridir.

Muhterem Milletvekilleri, işsizlik mevcudolduğu müddetçe, kazanç seviyeleri düşük olduğu müddetçe, o cemiyetler daima pahalılıktan şikâyet edeceklerdir. Esas mesele işsizlik problemini çözmek, kazanç seviyelerini artırma problemini çözmektir. Esas mesele buraya dayanıyor.

Türkiye’de bir gelir dağılımından bahsettiler. Bu konuya da temas etmek istiyorum.

1963 senesinde yapılmış bir etüde ait bir rapor var, bu raporu herkes işine geldiği şekilde, içerisinden işine geldiği gibi rakamları alarak, kullanıyor. Mesela 250 bin liranın üstünde kazanç sahibi insanlara mı takılmak istiyorsunuz, onları alıp kullanıyorsunuz. Vakıa şudur; Bu rapor neyi ifade eder ne derecede doğrudur? Bu hususlar da bir eksper mütalaası ilave edecek değilim. Ama her rapor gibi rapordur, raporun fenni bakımdan

kritiğini yapmak ihtisas erbabına düşer. Ben sadece neticeleri hakkında size malûmat vereceğim.

Türkiye’de, o rapora göre, gelirin %57’sini ailelerin %20’si almakta, gelirin %18,5’ünü ailelerin ikinci %20’si almakta, gelirin %11,5’ünü ailelerin üçüncü %20’si almakta, gelirin %8,5’ünü ailelerin dördüncü %20’si almakta, gelirin %4,5’ünü ailelerin son %20 si almakta. Yani şimdi başka memleketlerdeki duruma bakıyoruz, bunu beğenmediğimiz, müdafaasını yaptığımız bir dağılım olarak söylemiyorum, ama gelirin dağılımı bu, zaten bu veya buna yakın bir gelir tahminini, dağılım tahminini rapora bağlamaya lüzum yok. Çünkü bir memleket düşününüz, %75 nüfusu çiftçidir ve millî gelirin %35’ini, %30’unu çıkarır, ne olur? %75 %35’ini alır, geriye kalan %25 gelirin %65’ini alır. Bu, bu kadar basit, yani Türkiye’nin %75’i köylü ve istihsal kapasitesi bu olduğu müddetçe, Türkiye’de gelir düzenini değiştiremezsiniz. Ne olacak bundan sonra? İş oraya geliyor. Bunun için sosyalizme falan lüzum yok. Bunun için kalkınmaya lüzum var, hür ve demokratik manada kalkınmaya lüzum var. Ne yapacaksınız? Sanayileşeceksiniz. Hiç olmazsa bu nüfusun %25’ini sanayi alacak, çok zor iştir, kolay bir iş değildir. Çünkü sanayileşmek için adam başına 60 bin lira yatırım ister, 60 ila 100 bin lira arasında yatırım ister. Ama Türkiye’de gördüğümüz gerçekler buradan geliyor. Onun içindir ki, biz Adalet Partisi olarak köyden geçmiyen, köyden fıskırmıyan bir kalkınmayı düşünmeye imkân yoktur, diyoruz. (A.P. sıralarından alkışlar) Biz bugün bunun içindir ki, köylünün mahsulünü değer pahasına satmasını, eline bol ve ucuz gübre geçmesini, ziraat makinası alet ve edevatı geçmesini, mahsulünü kıymetlendirebilmesini istiyoruz ve onun için çalışıyoruz. Taban fiyat politikası budur ve bugün Karadeniz’de çay müstahsili, fındık müstahsili, Türkiye’nin her tarafındaki hububat müstahsili, Ege’deki zeytin müstahsili, tütün müstahsili, üzüm müstahsili, Ege ve Çukurova’daki pamuk müstahsili bizden memnundur. Çünkü rakamlar vererek söylüyorum, biz çayın kilosunu 3 liradan 3,5 liraya, fındığın kilosunu 4,5 liradan 5 liraya, pamuğun kilosunu 200 ila 220 kuruş arasında tutmaya, tütününü 13 lira 25 kuruş baş fiyat etrafında tutmaya gayret etmişizdir. Ve bunlar için de büyük mali fedakârlıklara katlanmışızdır. İşte sübvansiyon burada. Ve niçin diyorsunuz. Merkez Bankasının kredileri %43 artmış? İşte bu sebepten dolayı artmış. Hububata 10 kuruş zammı biz yaptık, fındığa 50 kuruş zammı biz yaptık, tütününü, çeltiği, inciri, üzümü, ayçiçeğini biz bir seviyenin içinde tuttuk. 90 kuruşa satılan ayçiçeği bu sene 180 kuruşa satılabiliştir. Böylece Türkiye 20 milyon dolar gibi yağ ithal etmekten kurtulma istikametine gidiyor. Şimdi getireceksiniz A.P.’ni sermayedarların partisi olarak göstereceksiniz. Hayır beyefendiler, biz Türkiye’de Türk vatandaşı olan herkese sinesi açık bir partiyiz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar), (T.İ.P. sıralarından “sosyolog” sesleri) Sosyalist olsanız ne yapacaksınız, soruyorum. Yani size cevap vermiyorum canım, siz bildiğiniz gibi devam edin, size cevap vermiyorum. Şimdi gelir dağılımı bu sosyalist olsanız ne yapacaksınız. Soruyorum, söyleyin ne yapacaksınız? Yapacağınız hiç bir şey yok ne yapacaksınız, biliyor musunuz? (T.İ.P. sıralarından “toprak reformu yapacağız” sesleri)

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Toprak reformu yapacağız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakınız ne olacak: Türkiye’de ticareti devletleştirirseniz, bankacılığı devletleştirirseniz sigortacılığı devletleştirirseniz mülkiyeti, mirası kaldırırsanız, sanayii devletleştirirseniz, her şeyi devletleştirirseniz, Parlamentoyu da devletleştirirseniz, bir partiye inersiniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Ne olur neticede? Neticede şu olur: Türk vatandaşı konuşma hakkını, şikâyet etmek

hakkını, derdini başkalarına söyleme hakkını kaybeder ve işte o zaman bir sınıfın elinde esir olur. İşte o olur. Onun için bir takım mucize formülleri aramaya, birtakım mucize ilaçlar aramaya lüzum yoktur. Alın terlemedikçe kalkınma olamaz, alın terleteceksiniz kalkınma böyle olur.

ALİ KARCI (Adana) — Beyefendi, bu söylediklerinizin hiçbirisini biz söylemiyoruz, siz söylüyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Niye telâşlanıyorsunuz canım siz; söylemiyorsanız?

ALİ KARCI (Adana) — Bizim telâşlandığımız yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye’de herkes memnunmuş da bundan 17 ay evvel, şimdi memnun değilmiş. Bunun kabul etmeye imkân yoktur. Bu zannediyorum ki, bir hissi beyandan ibarettir. Bunu gösterecek endikatör de yoktur zaten. Size gelirler memnun değiliz diyebilirler, bize de birçok kimse gelir memnunuz der. Bunu endikatör almaya imkân yoktur. Bunun endikatörleri vardır. Seçim zamanları gelir ve onlar gösterir mümkün olup olmayayı...

Muhterem Milletvekilleri, şu hususu kaydedelim. Huzurumuzda 1966 yılı sonu itibarıyla ve yeni bir bütçe ile giderken yüz akı ile bulunuyoruz. Memleketimizde siyasî ve iktisadi istikrar muhafaza olunmuştur. %8,8 şeklinde bir kalkınma katsayısı sağlanmıştır. Ama yağmurdan dolayı sağlandı diyebilirsiniz. Yağmurun payını düşüyoruz, 7,7 kalıyor. Binaenaleyh, Türkiye’de esasen uzun seneler Türk Ziraatı, Türk Tarımı yağmura bağlı kalacaktır. Bu itibarla yağmur yağdı da sağladınız, yağmadı da sağlayamadınız, yağdı da sağladık yağmadı da sağlamadık şeklindeki münakaşaların ilmi bir kıymeti yoktur. Bunlar bir manidarlık taşımaz. Ama vakia şudur ki, %8, 8 bir kalkınma katsayısı sağlanmıştır. Memlekette bütün fabrikalar çalışmış bütün fabrikalar istihsale devam etmiştir. Hiç bir fabrika ham maddesi kalmamıştır. Memlekette hiçbir malın karaborsası olmamıştır. Memlekette Devlete ait fabrikalar ve hususi fabrikalar geçen senelerdeki istihisallerini %15-40, %50 arasında yüksek bir seviyede tesbit etmişlerdir. Evet, bütün maddelere bakalım; çimento istihsalı %19 fazladır, elektrik enerjisi %12 fazladır, çelik istihsalı %40 fazladır, Kok kömürü istihsalı %12, linyit %12; Aralık 1966 itibarıyla, kâğıt %9, sadece yünlü ve pamuklu dokumada bir miktar gerileme, biraz da şişe ve cam - sanayiinde bir miktar gerileme, Bunun yanında bütün yatırımlar harekete geçirilmiş, planın son dilimi olan 1967 senesine girerken bundan evvelki yıllardan pek büyük bir yatırıma girmiyoruz; hepsi gerçekleştirilmiş, hepsinin dış tediyesi bulunmuş, iç tediyesi bulunmuş, hepsinin ihalesi yapılmıştır. Bunun yanında birçok yatırımlar bitirilmiş, memleketin hizmetine açılmış. Sadece birini söyleyeceğim.

1950’de Türkiye’de mevcut kurulu elektrik gücü 500 bin kilovattı ve istihsal de 789 milyon kilovat saat idi. 1966’da hizmete açılan santrallerin gücü 500 bin kilovattır, üreteceği enerji de bir milyarın üzerindedir. Binaenaleyh memleket enfastrüktürüne güzel ilaveler yapılmış. Bunun yanında 1967 senesi için memleketin petrol problemine, demir problemine, asit sülfürik problemine, gübre problemine, alüminyum problemine, elektrik enerjisi problemine, hammadde problemine sanayileşmenin hammadde problemine yönelen büyük tesislerin hazırlıkları yapılmış. Şimdi kanunlar hüsnüniyetle sadakatle tatbik edilmiş ülkemizde. İşte dün arkadaşım burada misalini verdi, grevler denildi, 1963’te 60 küsur iken 1966’da 37’ye inmiş, eğer bir ölçü ise! Şimdi bu durum

karşısında memleketin huzursuz olduğunu, memleketin iktisaden kötü vaziyette olduğunu, şu olduğunu, bu olduğunu söylemek insafla kabili telif değildir.

“Merkez Bankası rezervleri azalmıştır, erimiştir rezervler”...

Muhterem Milletvekilleri, bunu şunu için alıyorum, bunu bilmenizde fayda var. Diyoruz ki, Türkiye plan devrinde, peki, bu plan bir topyekûn plandır. Planı bir tek parçası ile alamazsınız. Plan devrinde bir de döviz bilançosu yapılmaktadır. Türkiye'nin her sene ne kadar dövize ihtiyacı var, bunu hangi kaynaklardan temin edecek; yani planın dengesi içerisinde döviz dengesi de vardır. 1966 senesi içerisinde 725 milyon dolarlık ithalat yapılacağı öngörülmüş 725 milyon dolar ve mecmuu döviz bilançosu da 9 yüz milyon dolar civarında. Bu 725 milyon dolar karşı 710 milyon dolarlık ithalat yapılmış; yani programdan da 15 milyon dolar aşağıda kalmışız, korkmaya, endişe etmeye lüzum yoktur. Şu bakımdan korkabilirsiniz; şayet döviz bilançomuzun gelir kalemleri şişirilmişse o zaman endişe edebilirsiniz. 1967 senesi için endişe edilecek bir durum yoktur. Çünkü 1967 döviz bilançomuzda 520 milyon dolarlık ihracat yapacağımız, 130 milyon dolarlık işçi dövizini temin edeceğimiz, görülmiyen kalemlerden Off-Shor kalemlerinden ve konsorsiyumdan da muayyen bir miktar alacağımız belirtilmiştir. Bu rakamlar fevkalade muhafazakâr rakamlardır. Çünkü 1966 programı 450 milyon dolar civarında ihracat yapılabileceğini öngördüğü halde 490 milyon dolarlık ihracat yapılmıştır. 1966 programı 100 milyon dolar civarında işçi dövizini geleceğini öngördüğü halde 115 milyon dolar civarında işçi dövizini gelmiştir.

Muhterem Milletvekilleri, gerçek bütçenin döviz kısmında ve gerekse Bütçenin gelirler kısmında yapılmış bulunan tahminleri şişirme göstermek, bu tahminlerin neresinin şişirildiğini söylemekten, doğru olmaz. Huzurunuzda şunu gayet samimiyetle beyan ediyorum, bu tahminleri Devletimizin kadrolarındaki mütehasşis elemanlar yapar, birbirleriyle karşılaştırır, en son bizim revizyonumuza gelir ve biz siyasî maksatlarla gelir bütçesini şişirme yapmak gibi bir hileye sapmayız. Çünkü netice itibariyle kendimiz mahcub oluruz. Bu kendi kendini aldatmaktan başka bir şey değildir. Rakamlarla ancak kendi kendinizi aldatabilirsiniz.

Rakamlar ne diyorsa onu kabul etmeye mecbursunuz. Rakamları istediğiniz şekle koyamazsınız. Biz rakamların dediğini getirdik huzurunuzda. Bu itibarla da bütçenin samimiyet prensibine can ve gönülden bağlı olmuşuz.

Bir hususa daha temas edeceğim:

Bütçe plan ilişkilerinde beyan edildi, iki senedir her şey bozulmuş... Sayın C.H.P. sözcülerine göre bakıyoruz iki sene evvel bir şey yokmuş, , son iki sene içerisinde bozulmuş, her şey bozulmuş. Esasen bu C.H.P'nin zihniyetidir, bizce malumdur. Kendilerinden başkası Hükümete geldi mi her şey bozulur. Çaresi? Bunun düzelmesi, çaresi gayet kolaydır, kendileri iktidar gelsinler her şey düzelir. Bu kadarcık tarize razı olun. *(Gülüştürmeler)*

Muhterem Milletvekilleri, Sayın Feyzioğlu hakikaten büyük bir alaka ile dinlediğim konuşmasında dediler ki; 1965 senesinde plan bütçe hazırlandıktan sonra hazırlanmış, 1966 senesinde yine bütçeye göre plan hazırlanmış. Aynen ibaresi böyle. Bütçe hazırlandıktan sonra hazırlanmış 1965'te plan, 1966'da da bütçeye göre plan hazırlanmış. Program... Yani 1965'in programı bütçe hazırlandıktan sonra, 1966'nın

programı bütçe hazırlandıktan sonra, 1967'nin programı da bütçeye göre hazırlanmış. Zannediyorum burada bir zühul var. Zühul şu; Programın basılması meselesidir zühul. Çünkü bu mevzu geçen sene Bütçe Komisyonunda, geçen sene Senatoda, bu sene Bütçe Komisyonunda, bu sene Senatoda yine mevzubahs oldu. 91 Sayılı Kanun derki. "Bütçeler programlara göre hazırlanacaktır. Demez ki programlar basılıp çıkmadıktan sonra bütçeler Meclislere sevk olunamaz. Böyle bir kaide yok. 1966 bütçesi, yine zabıtlara geçmesi için söylüyorum, 1966 programı hazırlandıktan sonra hazırlanmış, basılıp dağıtılması gecikmiştir. 1967 bütçesi 1967 programı hazırlandıktan sonra hazırlanmıştır. Geçen sene 1966 programına nihai şekil verip ona göre bütçeye nihai şekil vermek gecikti. Çünkü geçen seneki Hükümet yani bizim Hükümetimiz bir seçimden çıkıp gelen Hükümetti ve 11 Kasım'da güven oyu almıştı, 13 Kasım'da da bütçeyi getirmek mecburiyetinde idi. Onun için basılması gecikti sadece, yoksa hiçbir şekilde Sayın Feyzioğlu'nun iddiasını kabullenmem. Çünkü iddia doğru değildir.

Şimdi bununla bizim plan zihniyetimize tarizde bulunmak istiyorlar ise, birçok kereler söyledik, yine söyleyelim. Kalkınmamış memleketlerde, kalkınmakta olan memleketlerde milletin gücünü iyi takdir etmek şartıyla, ferdin gücüne hürmet etmek şartıyla, ferdin başarısına inanç sahibi olmak şartıyla plan lazımdır, şarttır, zarurettir. Bir yasak savma şeklinde planı vasıflandırmak doğru değildir. Bir yasak savma şeklinde düşünenlere cevap vermek istiyorum. Hükümetler muvaffak olmak isterler. Muvaffak olmak isteyen Hükümetler, muvaffak olmak isteyen iktidarlar, muvaffak olmak isteyen partiler yanlış yolları niye seçsinler, doğru yollar varken? Bu, aklın en basit prensipleriyle çelişir. Plan lazımdır. Plan Devletin mahdud imkânlarını iyi şekilde kullanmak için lazımdır, bir. İkincisi; memleketin gücünü harekete geçirmek bakımından lazımdır, iki. Üçüncüsü de memleketin iki sene sonra üç sene sonraki vadelerde erişeceği hususları bilmek bakımından lazımdır. Daha birçok sebeplerden dolayı plan lazımdır. Ama planı sadece yapmak kâfi değildir. Planı iyi yapmak lazımdır, memleketin gerçeklerine uygun bir şekilde yapmak lazımdır, memleketi kalkındıracak şekilde yapmak lazımdır. Planı kalkınmaya mani olucu, sonradan bir mazeret olarak kullanılacak bir belge olarak yapmamak lazımdır. Ve plan tek başına bir şey değildir. Tek başına bir müessese de değildir. Planın temelinde inanç yatar. İnançlar şöyle ise, inançlar böyle ise elde edeceğimiz planlar değişiktir. Onun için ana kriterler siyasî ideolojilere göre şekil alır planlar. Bu itibarla gayet tabiidir ki, siyasî ideolojilerden sıyrılmış bir plan düşünülemez, siyasî kanaatlerden, siyasî fikirlerden sıyrılmış bir plan düşünülemez. Onun içindir ki, plan mevzuunda söylenen hususu kabullenmek imkânı yoktur.

Yine Sayın sözcülerin beyanları arasında bir takım rakam çelişmelerinden bahsedildi ki, bu rakam çelişmelerinden bilhassa 1967 senesinde kalkınma hızının %7 farzedilmesi geliyor. Tarım sektöründe %1,5 alınmış, sanayi sektöründe %10,5 alınmış. Her ikisi de planda derpiş edilen, yani %4,2; %12,3 ten aşağı olduğu için "nasıl olacak da %7'ye çıkacak?" diyor Sayın sözcü. Bu mütalaa ilk bakışta doğrudur. Ama düşünmek lazımdır ki, kalkınma hızını yapan unsur iki tane değildir. Kalkınma hızını yapan diğer unsurlar vardır ve bu unsurların %52'yi teşkil eden sair kalemlerdeki kalkınma hızı 1966 senesinde %8,57 olmuş, 1967'de bunun %9 olacağı tahmin edilmiştir. Binaenaleyh, o hesapta bir yanlış yoktur. Yalnız şunu ifade edelim ki, bu kadar ağır mesai içinde hazırlanan bütçe gibi plan gibi konularda, her gün bir takım tahminler, istatistikler değişen memleketimizde rakamlar arasında da birtakım çelişmeler olabileceğini kabul

etmek lazımdır. Ama bunların prensiplere taallük etmemesi, planları, dokümanları hazırlayan mütehassıslarımızın hakikaten büyük bir dikkatle çalışmasının neticesidir. Şimdi, demişiz ki, şöförlere zam yok, araba var; İstanbul'a köprü var demişiz. Biz Türkiye'de her şöfürün kendi vasıtasına sahibolmasını arzu ederiz. Bunun şartlarını hazırlayacağımızı parti seçim beyannamemize ve Hükümet programımıza koymuşuzdur. İstanbul köprüsü vardır demişiz. İstanbul köprüsü de olacaktır. *(A.P. sıralarından alkışlar)* 15 ayda bizden Keban Barajını, İstanbul Köprüsünü, alüminyum fabrikasını, demir fabrikasını, azot fabrikasını, bakır fabrikasını, 15 ayda bizden Türkiye'nin 40 bin köyüne yol, su, elektrik götürmeyi beklemek insafla kabili telif değildir.

Bir mevzu daha burada açıldı: Doğuya bakılmamış. Muhterem Milletvekilleri, bu konu Türk Parlamentosu kurulduğundan beri burada münakaşa edilir. Doğu- Batı, Güney - Kuzey şeklindeki bir ayırım sadece coğrafi bir ayırımdır. Devlet elindeki bütün imkânlarla memleketin en muhtaç yerlerine elini uzatmak durumundadır. Şimdi Doğu'ya bakılmamanın bir neticesini şöyle verdi Sayın sözcü; zelzele olmuş da, yol yokmuş, gidilememiş. 40 bin köy var Türkiye'de. 40 bin köyün %90'ı yoldan mahrum. Binaenaleyh, bunu bir ölçü olarak almak doğru değildir. Hangi birinizin seçim bölgesinde köy yolları var, tamamlanmış? Ama size şurasını arz etmek bir gerçek olacaktır ki, 19 Ağustos günü meydana gelen zelzelede 21 saat sonra ben Varto'daydım. 21 saat içerisinde ben Varto'ya ulaştım. Varto ve Hınıs'a da, bütün kasabalara gitmek imkân dahilinde idi, köylerine de... Üç gün zarfında da ulaşılmadık köy kalmamıştır; zelzele mıntakasının. Üç gün zarfında ulaşılmadık yeri kalmamıştır. Bugün bin küsur km. lik yol yapılmıştır zelzele mıntakasında. 106 milyon lira para 70 gün içerisinde sarf edilmiştir. Huzurunuzda böyle bir hesapla bulunuyoruz.

NİHAT DİLER (Erzurum) — Sayın Başbakan size yanlış intikal ettirilmiş.

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Sayın Başkan, müdahale ederlerse, mukabele bilmisil yapacağız. Tahammülümüz kalmadı.

BAŞKAN — Lütfen mukabele etmeyin muhterem arkadaşlar, çok gürültü olmaktadır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, burada yer yer mügalata, yer yer sızlanma yer yer efkârlanma, yer yer evhamlanma şeklinde tarif edebileceğimiz bir konuşmayı dinlediniz. Bu konuşma T.İ.P. Sözcüsünün son konuşmasıdır. Bu konuşmanın içine girip mütalaa beyan edecek değilim. Çünkü hemen hemen her tarafı çelişme doludur ve her tarafı istismar doludur.

"Fakirlikten bahsetmiyecek miyiz?" diyor. Bu Parlamentonun kurulduğu günden bu yana zabıtları tetkik edilirse, fakirlikten sizden daha çok bahsedenler olmuştur. Ama fakirliği bir sınıf kavgası yapmak için bahseden olmamıştır. *(A.P. sıralarından, "Bravo", sesleri, alkışlar)* Fakirliği bir istismar konusu, bir siyasî çıkar konusu yapmak için bahseden olmamıştır. Bakınız neler söyleniyor. Türk memuru kırık masa, mürekkebi kurumuş hokka etrafında imiş, bir taraftan. Öbür taraftan da lüksten bahsediliyor bir taraftan da cari masrafların yüksekliğinden bahsediliyor. Kırık masa ve mürekkebi kurumuş hokka edebiyatı ile yüksek cari masraflar biribiri ile bağdaşmaz.

Milli emniyetten bahsediyor.

Milli emniyetten mütaaddit şikâyetleri olmuştur. Çünkü Türkiye'nin emniyetini sağlamak vazifesiyle meşgul olanlardan Türkiye'nin emniyetine uymak niyetinde olmyanlar daima şikâyetçi olacaktır. *(A.P. sıralarından, alkışlar)*

Burada bir vecize daha dinledik. Bu bize ait değil, bu zannediyorum C.H.P. Sözcüsüne ait, Solculuğun zıddı kapitalizm imiş, “Nurculuk” değilmiş. C.H.P. Sözcüsü ima ediyor, bize ait değil bu.

C.H.P.’nin Sayın Sözcüsünün Başbakanlık Bütçesi ile ilgili olarak yapmış bulunduğu konuşmada yadırgadığım bir takım hususları umumi konuşmamın içinde söyledim. Yalnız vadettiğimiz huzuru, tarafsız idareyi, hayatı ucuzlatmayı sağlayamadığımız hususunda bazı iddialar var ki, biz bu kanaatte değiliz. Sonra da Türk Milletinin mutluluğunu sağlayacak uzun vadeli, zahmetli fakat şerefli hizmetler yerine, günlük politika çıkarlarını tercih etmişiz, deniyor. Bu da çok insafsız bir hüküm. Bunun münakaşasını yapabilmek için bilmek lazımdır ki, o mutluluğu sağlayacak uzun vadeli zahmetli işler nelerdir?

Muhterem Milletvekilleri; burada bir hususun daha münakaşası gerekiyor. Bir plan devrine girmişsiniz. Devlet olarak bütün imkânlarımız bir plana bağlamışız. Getiriyorsunuz Büyük Meclislerin önüne, münakaşasını yapıyorsunuz. Büyük Meclislerden geçiyor; icraat yapıyorsunuz, 1966 senesinde %100 icra ediyorsunuz. Onu söylemeyi demin unuttum. Ondan sonra da neyi yapmadık diye düşünmeye mecbur kalıyorsunuz. 160 adet kanun Büyük Meclislerin komisyonlarında ve gündemlerinde bekliyor. Hükümet olarak ne yapmanız lazım olmuş da yapmamışız; bu hususu bilmem gerekir. Eğer bu hususu Sayın muhalefet sözcüleri teker teker söylerlerse o zaman kendilerine teşekkür borçlu olurum.

Şimdi şöyle bir husus var. Deniyor ki, “Son zamlar Hükümetin ucuzluk vaadiyle tezat halindedir. “Altında da deniyor ki, “Hükümet etmenin icabı olarak Devlet gider ve gelirlerini tesbit etmek elbette lazımdır” Şimdi burada bir tezat var. Tezat birinci cümle ile ikinci cümle arasında. Bir taraftan ucuzluk vadi ile tezat halindedir; diye zamdan şikâyet ediliyor, öbür taraftan da, Hükümet etmenin icabı Devlet gider ve gelirlerini tanzim etmektir, deniliyor. Tezat halinde. Tabii ki, Sayın C.H.P. Sözcüsünün aşırı sol ve aşırı sağ meselesinde ortaya koymuş bulunduğu müşahede doğru olabilir, ama teşhis yanlış. Yani Türkiye’de şöyle bir intıba çıkıyor, aşırı solcular aşırı sağcılara bakıp, onlardan geriye kalmıyalım diye hareket halindeymiş... Böyle bir mana çıkıyor ki, bunu kabul etmeye imkân yok. Biz Türkiye’de aşırı olan herşeye karşıyız.

Biz Türkiye’de muazenenin taraftarıyız, Türkiye’de biz medeniyetçi, memleketçi ve milliyetçi bir görüşün sahibiyiz. (A.P. sıralarından, “Bravo”, sesleri, alkışlar)

Basından şikâyet buyurdular. Yine burada bir hususta anlaşılmamız gerekiyor. “Hükümetler şunu yapmadı, hükümetler bunu yapmadı.” Basın hürriyeti var, kanunlar var, suçlar, cezalar fiillerin ne zaman suç haline geldiği tesbit edilmiş. Eğer kanun devletinde hükümetlere kanunları tatbik etmekten veya yeni kanunlar talep etmekten başka kanun devletinde kendiliğinden suç tertibetmek gibi vazife düşüyorsa onu bilmek lazımdır. Türkiye’de savcılar Türk kanunlarının suç saydığı her şeyin peşindedir ve yargı organı, ki tamamen icranın dışındadır, şerefli hâkimlerinin elindedir. Yargı organına savcı her şeyi teslim etmek durumundadır. Hiçbir kimsenin endişesi olmasın.

“Adalet Partisine yakın bazı basın” diye bahis buyuruldu. Adalet Partisinin resmi bir organı yoktur ve Türkiye’de basın hürdür. Bu hürriyet içerisinde her gazete sadece kanunların suç saydığı şeyler suç olmak şartıyla faaliyet etmektedir. Onun dışında Hükümet olarak bizim yapacağımız bir şey varsa yapmamışız gibi bir iddiayı

kabullenmeye imkân yoktur. Bunları sadece basın için söylemiyorum, her mevzu için söylüyorum. Kanun eksik ise, kanunu tatbik etmiyorsak onu bilmemiz lazımdır. Onun da misalleri verilmesi lazımdır. Sayın Yeni Türkiye Partisi Sözcüsünün beyanları içerisinde bir husus var ki, yine hakikaten Devletimizin meseleleri arasındadır. Esasen buradaki konuşmaların büyük bir kısmında meselelerin sadece uçları görünüyor. Bu mesele cari masraflar meselesi ile memurlara daha çok ücret verilebilme meselesidir. Gönül ister ki, Türk memurlarına daha çok ücret verme imkânları olsun.

Muhterem Milletvekilleri, Türk Devleti masraflı bir Devlettir. Bunu bizi hükümetteyiz diye reddetmemize imkân yoktur. Sanmayınız ki biz öyle ise düzeltiniz, niçin düzeltmediniz şeklinde ki bir soru ağır cevabından çekineceğiz de Türk Devletinin pahalı bir devlet olduğunu iddia etmiyeceğiz; böyle bir mantık yok bizde. Türk Devleti pahalı bir devlettir. Esasen bir tekâmül, bir gelişmenin neticesi bu hale gelmiştir. Türk Devletinin 400.000 memuru vardır. Türk Devletinin işlerinin daha az memurla görülebileceğini iddia eden mütahassıslar vardır ama Türk Devletinin bugün bir tensikat yapmaya imkânı yoktur; belki bir dondurma yapabilirsiniz ama bir tensikat yapmaya imkân yoktur. Öyle ise Türk Devletinin cari masraflarını azaltmak bir gün meselesi, bir an meselesi değildir, bir vade meselesidir. Usullerin, metotların düzelmesi, masrafların azalması, memurlara daha çok, daha iyi geçim şartları sağlanabilmesi hepimizin arzusudur, ama burada bugün masrafları artmış bir düzenin birdenbire iktisadi işler hale getirilmesini yapabiliriz, diyecek durumda değilim. Ama zaman içerisinde işte idarede reform dediğimiz sadece bir kanun ile olabilseydi. Şimdiye kadar çoktan olurdu. Bu bir kanun meselesi de değildir. Bu bir zihniyet meselesidir, bir heyecan meselesidir, bir cesaret meselesidir.

Bizim administrasyonumuzu masraflı yapan birçok faktörler vardır. Bu faktörleri burada sayıp dönecek değilim. Ama size şunu söylemek istiyorum ki, Türk administrasyonunu mutlaka masraflı bir administrasyon olmaktan kurtarmaya mecburuz.

Muhterem Milletvekilleri, huzurunuzda daha birçok hususlara dokunmak icab edecektir. Ümit ediyorum ki, başka vesilelerde çıkacak, yine o vesilelerle sizlere bazı meseleleri izah etmek imkânlarını bulabileceğiz. Sabrınızı daha fazla suiistimal etmemek için konuşmamı burada kesiyorum ve hepinizi saygı ile selamlıyorum.⁴³ (*Adalet Parti sıralarından "Bravo" sesleri ve şiddetli alkışlar*)

⁴³ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 13, Birleşim 55, Sayfa 148-164*

16 Şubat 1967 Perşembe Devlet Planlama Teşkilatı 1967 Yılı Bütçesi Nedeniyle

BAŞKAN — Efendim iki tane yeterli önergesi gelmiştir. Hükümet adına görüşecek misiniz?

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, bugün huzurunuzda ikinci defa olarak bulunuyorum. Planlama bütçesi dolayısıyla serd edilen bazı mütalaaları bütçenin tümü üzerinde vaki olup da planlama ile çok yakından ilgisi bulunduğu için cevaplandırmadığımız bazı hususları cevaplandırmaya başlarken hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Evvela, çeşitli partilere mensup sözcülerin serd ettikleri mütalaalara temas edeceğim.

Y.T.P. sözcüsü Sayın Diler medeni memleketler için bir ölçü verdiler. Bu ölçü ile mutabık olmak imkânı olmiyabilir. Sadece hakikaten Türkiye bir gün nüfusunun %50 sini tarımda %50 sini sanayide çalıştırabilir hale gelirse çok büyük bir merhale katedilmiş addolunur.

Sayın Diler'in mütalaaları içerisinde hayvancılık üzerinde durulması ve hayvancılığın himaye edilmesi de bulunmaktadır. Hakikaten hayvancılık memleketimizde tarımın en ümitli sektörlerinden birisini teşkil etmektedir. Bu itibarla, esasen ehemmiyetle üzerinde durduğumuz bu mevzudaki mütalaalarına teşekkür ederim.

Hayvan mahsullerinin çok daha iyi bir şekilde kıymetlendirilmesi lazımdır. Hayvancılığın daha iyi desteklenmesi lazımdır. Bu maksatla hayvancılık mıntakamız olan Doğu illerimizde yeni kombinalar, deri fabrikaları yapılmasını planlamış bulunuyoruz. Bu cümleden olarak 1967 programında Kars et kombinası, Erzurum kombinasının tevsi, Elazığ kombinasının tamamlanması, Urfa kombinasının tamamlanması, Tatvan kombinasının inşası bulunmaktadır. Ümit ediyorum ki, 1968 programımızda Ağrı'da bir kombina ve diğer Doğu illerinin bir veya ikisinde de yeni kombinalar yapmak imkânı bulabileceğiz. Yine ümidediyorum ki, 1968 senesinin programında Kars'ta bir deri fabrikası kurulması yer almış bulunacaktır. Bu suretle Doğu illerimizin kalkınmasında memleketimizin hayvancılık servetinin daha iyi değerlendirilmesinde mühim bir adım atılmış olacaktır. Bugünkü durum hakikaten ekonomik bakımdan zararlı bir durumdur. Bundan şunu kastediyorum. Sonbahar geçip de kış geldiği zaman bu mıntakada hayvanlar ya beslenecek yahut trenlerle başka yerlere nakledilecektir. Geçen sene tren nakliyesinde %50 nisbetinde bir tenzilat yapmasaydık Doğu bölgesinde büyük nisbette hayvan zayıatı olurdu. Esasen besi kredilerini genişletmiş bulunmaktayız. Dört lira besi kredileri 12 liraya çıkarılmıştır. Bunu bu sene daha da geniş bölgelere teşmili cihetine gidilecektir.

Sayın Diler kendi mıntikasına ait bir hususta her halde bildiği bir mevzuu tekrarlamak için bir sual daha sordular; bu da Erzurum Çimento Fabrikasıdır. Biz demişiz ki, "Erzurum Çimento Fabrikası 1966'da yapılacak". Yapılmadı, 1966 geçti nerede fabrika, diyor. Erzurum Çimento Fabrikası yapılacağını söyledik. Erzurum Çimento Fabrikası 1967 programındadır. Makinalarının ihalesi yapılmıştır. Binaenaleyh, fabrikanın 300 bin ton olarak kuvveden fiile çıkmış olması, bunu söylemekle zannediyorum ki, Sayın Diler'in bu sualini cevaplandırmış olmalıyım.

Petrokimya tesislerinin, enerji projelerinin, azot tesislerinin, kâğıt tesislerinin durumunu sormaktadır, Sayın Diler. Petrokimya tesisleri 1969 senesinde. İşletmeye girecek şekilde inşa edilmektedir. Birinci kısmı 500 milyon liradır. Birinci kısmı; bitmeden ikinci kısmının inşasına geçilecekti ki, bu da 800 milyon liradır. Binaenaleyh, birinci kısmın inşaatı tamamen ihale edilmiş ve yürümektedir. 1969 senesi içinde işletmeye girecektir.

Azot tesisleri keza ihale edilmiştir. 500 milyon liradır, yürürlüktedir, işletmeye girecektir, yeniden düşündüğümüz üç azot tesisinden üç gübre tesisinden Mersin kompleksi, büyük bir komplekstir. Samsun'da yapılacak olan bakır kompleksi ile beraber yapılacak gübre kompleksi ve Ergani fabrikası ve daha sonra yeniden dördüncü bir kompleks projeleri üzerinde çalışılmaktadır. Ümidediyorum ki, bunlar 1970-1971 yıllarında işletmeye girecek şekilde tamamlanacaktır.

Enerji projelerinde Birinci Beş Yıllık Plana alınmış bulunan tesislerin hemen hepsi ihaleye bağlanmıştır. Bunlarda en büyük tesis olan Keban 1970-1971 yılında Gökçekaya ki, Keban 1.000.000.000 Kw olacak, Gökçekaya 300.000 Kw, 1970-1971 yılında; Keban 3.500.000.000, Gökçekaya 700.000.000 çıkacak. Bunun yanında İstanbul'da Ambarlı Santralinin 220.000 Kw'tan 330.000 Kw'a çıkarılması ümidediyoruz ki, iki sene içinde tamamlanmış olacaktır. Türkiye-Keban'ın 1969'da Devreye gireceğine göre hesaplar yapılmış 1969 senesinde- elektrik sıkıntısı içindedir. Bunu önlemek için de yeniden, yani Ambarlı santralinin bugün mevcut halen bir ünitesi işlemekte, 110.000 Kw. İkinci ünite Nisan ayında işletmeye girecek, ikinci ünite 11.000 Kw Binaenaleyh, 220.000 Kw olacak. Üçüncü ünite de kredisi temin edilmiş, ihale yoluna gidilmiştir. İki sene zarfında tamamlanmış olacaktır. Bu arada Çukurova'da yine elektriğe ihtiyacı vardır. Ve 70.000 Kw'lık bir santralin temeli önümüzdeki baharda atılacaktır 50 bin Kw'lık Mersin termik santrali de 100.000 Kw'a tevsi edilmektedir. Ayrıca Harşit, Kova'da ve Çarçığ santralleri 1968 senesinde işletmeye girmiş olacaktırlar.

GIYASETTİN DUMAN (Sivas) — Sivas'ın elektrik meselesi ne olacak.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Burada her bölgenin, her vilayetin meselelerini ayrı ayrı konuşmuyoruz. Yapılan tesisler anahtar tesislerdir. Sivas bu sene bağlanmıştır. Almus Barajına. Gayet tabiidir ki, enterkonnekte şebekenin icabına göre Türkiye'nin neresinde elektriğe ihtiyaç varsa, ekonomik sınırlar içinde oraya elektrik götürülecektir.

Şimdi, Millet Partisi adına konuşan Sayın Hasan Özcan konuşmasının başında hemen hemen; amentü vaziyetine gelmiş bulunan bir 27 Mayıs edebiyatından sonra bazı hususlarda beyanlarda bulunmuştur.

Muhterem Milletvekilleri, her halde tabi ki konuşma herkesin kendi üslubuna göre, kendi tarzına göre olacaktır. Ama bir 27 Mayıs amentü olarak her meseleye böyle başlamanın bir faydası olduğuna kani değilim. Kaldı ki Sayın Hasan Özcan bu amentüsünde de çok haksızdır. Nasıl haksızdır, bakınız. Ne diyor? "27 Mayıs ihtilaline kadar gelmiş geçmiş bütün iktidarlar fakir ve fukaradan, işçiden, çiftçiden, sabit gelirli Devlet memurlarından, dul ve yetimlerden aldığı vergileri iktidarda kalmak, yani saltanatlarını devam ettirmek için kullanmışlar, başka bir deyimle Devlet gelirlerini Türkiye'mizin kalkınması için kullanmak mecburiyetinde oldukları halde bu gelirleri rey almak uğruna çar çur etmişlerdir" diyor. Bir defa 1946 ya kadar rey müessesesi

yoktu Türkiye’de Var mıydı? Her halde o zaman rey almak diye bir endişe yoktu. O devirleri bilmiyorum, belki siz bilirsiniz. 1946 daki durum orta yerdedir. Yeni bir seçim devrine girmiştir. Olsa olsa 1950-1960 yılları arası içindir; insafsızlık olur böyle bir şeyi söylemek. Çünkü orta yerde ne saraylar vardır, ne de saltanat sürülmüş yerler vardır. Ne şu vardır, ne bu vardır. Ayrıca burada gelip ve işin müdafaasını yapacak kimse yoksa, bu kadar insafsızlığı ortaya koymanın, Türkiye Büyük Millet Meclisi zabıtlarına dercetmenin bilmem ne dereceye kadar hakla hakikatle bağdaştırılması mümkündür?

Kaldı ki, bugün Türkiye’nin 4 milyon ton çimentosu vardır. 1950’de 400 bin ton çimentosu vardı. Bugün Türkiye’nin 2 milyon kw. elektiriği vardır. 1950 yılında 500 bin kw. elektiriği vardı. Türkiye’de 1950’de Ankara’dan İstanbul’a Ankara’dan Samsun’a gitmek mümkün değildi. Türkiye’nin 40 bin tane susuz köyü vardı 1950 de. Türkiye’de köy yolu, Türkiye’de köy suyu, Türkiye’de köy mefhumu 1950 ile başlar. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

NECATİ GÜVEN (Erzurum) — 1960’ta da hitama erer... (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Efendim sükûneti muhafaza edelim. Karşılıklı konuşmalıyım efendim ‘istirham ediyorum, efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, her şeyin hakkını vermeye mecburuz. Cumhuriyetin müdafaasını daima yaptım ve yapacağım. Neresinde başlarsa Cumhuriyet daima yapacağım. Yapılmayan kısmını, not aldım, haksız olan kısmı aldım. Onu yapıyorum.

Muhterem Milletvekilleri; 1950-1960 Devresi hakkında çok söz söylenmiştir. Bu sözler söylenirken zihinler serbest değildir, iğbirarlar hâkimdir. Bugün 1950-1960 Devresinin makul, haklı ölçüler içinde bir kıymetlendirmesini yapmak güçtür. Ama ekonomik meselelere geldiğiniz zaman 1950-1960 Devresini bir keşmekeş devri, fakir fukaradan alınan vergilerin saltanat sürmek suretiyle sarf edildiği bir devir addetmek yanlıştır, haksınas değildir, mantık ölçüleri ile kabili telif değildir. Ve bunu Türk Milletine söylediğiniz zaman, Türk milletinden tepki ile netice alacaksınız, geliniz söyleyiniz. Binaenaleyh, Sayın Özcan’ın bunu neden söylediğini, bunu söylemeye neden lüzum gördüğünü, acaba bizim parlamentoda muhalefet partileri söze başlarken böyle bir usul ittihaz ettiler diye mi, ona mı özendiğini anlıyamadım. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

İkinci bir beyanı vardır ki, bu beyanı da hakikaten birincisi kadar garipsediğim bir beyandır. Şöyle diyor; “27 Mayıs’tan önceki iktidar partileri özel sektör yatırımlarını, kredi, muafiyet, yardım politikasıyla millet yararına muayyen sahalara sevk etmemiş olmaları bir yana, bizzat Devlet yatırımlarını Devletimizin ve milletimizin kalkındırılması için değil, kendi partilerinin müntesiplerini ve hatta onlara rey verenlerin kalkınmalarını temin için yapmışlardır” Buna dair tek bir misal verirlerse o misali münakaşa edeceğim.

HASAN TAHSİN UZUN (Kırklareli) — Sayın Başbakan siz kendi devrinize bakınız.

BAŞKAN — İstirham edeceğim efendim müdahale etmeyin, karşılıklı konuşmayınız efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu kürsüden her milletvekili gibi benim de söz hürriyetim vardır. Yalnız Hükümet Başkanı olarak değil, bir milletvekili

olarak dahi söz hürriyetim vardır. Binaenaleyh; sıkılmayınız, sizin her söylediğinizi dinledik.

Böyle bir beyan çok haksızlıktır. Neyi kaydediyorsunuz? Rey almak için yapılmış fabrikalar, hangi fabrika nerede ne? Erzurum Şeker Fabrikası öyle mi? Geliniz Erzurum Şeker Fabrikasını münakaşa edelim. Erzurum Şeker Fabrikası Erzurum çiftçisine, Erzurum halkına yeni bir polikültür götürmüştür. Erzurum Şeker Fabrikası hayvancılık mıntakası olan Erzurum'a yem götürmüştür. Ne yapacaksınız. Doğu'nun yüksek yaylalarında, 2000 metre, 1800 metre irtifada oturan vatandaşlarımıza sadece hayvan besle mi diyeceksiniz. Binaenaleyh, Erzurum Şeker Fabrikası için söylenecek bir şey yoktur ve göreceksiniz önümüzdeki yıllarda Doğunun diğer illerinde de yeni fabrikalar yapılacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

NECATİ GÜVEN (Erzurum) — Sayın Başkanım, Cevat önder bana bakarak lâf atıyor.

BAŞKAN — Sayın Necati Güven istirham ediyorum konuşmayınız...

İstirham ediyorum siz başlıyorsunuz, sonra da şikâyet ediyorsunuz; "Bana şunu söyledi, bana bunu söyledi" diyorsunuz, yapmayınız lütfen.

İstirham ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Benden olan Cennetlik, benden olmıyan Cehennemlik formülüne uyarak, kendi partilerine rey veren beldelere lüzumlu ve lüzumsuz yatırımlar yatırmışlar. İktidar partisi ne rey vermiyen ve fakat kanaatlarına uygun başka partilere oy kullanan halkın yaşadığı beldelere ise kalkınması için gereken yatırımları yapmadıkları gibi, hayatîyetlerinin devamı için zorunlu olan yatırımları da yapamamışlar, bu beldeler her türlü Devlet yatırımlarından mahrum edilmek suretiyle cezalandırılmışlardır."

Bu fevkalade insafsız bir hükümdür. 1950 -1960 Devresinin hükümetleri ve parlamentoları Türkiye'nin en ücra köşesine, Türkiye'de ismi duyulmamış adı duyulmamış köşelere hizmet götürmek için çırpınmışlardır. Binaenaleyh, hal böyle iken, bunu böylece insafsız bir hükme bağlanmak, bir misal vermeden bu hükmü karakuşî bir şekilde vermek hakikaten bu memlekette bundan sonra hizmet edecek insanlar için büyük ve cesaret kırıcı bir meseledir. Onun içindir ki, Türkiye'de demokrasiye gönül vermiş insanların halk içinden gelen insanlar, halka güvenen insanlar, halkı bize rey verdi, bize rey vermedi diye tasnif etmezler. Bu itibarla, Türkiye'nin her tarafına bir şey yapmak gayreti içinde bulundunuz diye tenkid etseniz belki münakaşa yapılabilir. Ama rey verenlere yaptılar, rey vermiyenlere yapmadılar dersiniz bunun hakikat ile kabiletelif olmadığını, bunun hakla kabili telif olmadığını, bunun mantıkla kabili telif olmadığını ifade etmek isterim. *(M.P. sıralarından "Kırşehir'i neden kaza yaptılar" sesi)*

BAŞKAN — İstirham ediyorum arkadaşlar, müdahale etmiyelim,

NECATİ GÜVEN (Erzurum) — Kırşehir'i neden kaza yaptılar?

BAŞKAN — Sayın Güven, tekrar istirham ediyorum size, müdahale etmeyin, sükûneti muhafaza edelim. *(Necati Güven ile Neriman Aġaoġlu arasında münakaşalar)* Sayın Güven, istirham ediyorum. Sükûneti muhafaza edelim. *(Gürültüler)*

Sayın Güven sükunetinizi muhafaza ediniz. Sayın Güven, sizi Umumi Heyetten çıkaracağım.

Rica ediyorum, sizi Umumi Heyetten çıkartırım. Efendim, çok rica ediyorum, arkadaşlar. (*Gürültüler, Neriman Ağaoglu ile Necati Güven'in birbirlerine dönerek anlaşılmiyan müdahaleleri*) Efendim, çok rica ederim, arkadaşlar, asaplarına hâkim olsunlar, belki gecenin bu geç vaktinde zaten yorulduk, fakat istirham ediyorum, sükûneti muhafaza edelim.

Buyurun, Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Millet Meclisinde münakaşa edilmeyecek meseleler olduğuna kaani değilim. Burası hür bir kürsüdür. Bu hür kürsüde doğru bulmadığımız şeyleri söylemek bizim vazifemizdir, buna tahammül göstereceksiniz. Her şey söyleniyor, biz dinliyoruz. En ağır lisan söyleniyor biz dinliyoruz. Biz gayet nazikane söylüyoruz. Nihayet söylediğiniz yanlıştır dersiniz. Diyemezsiniz, çünkü biz doğruyu söylüyoruz. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

Şimdi Sayın Özcan'ın konuşmasında bir pasaj daha var. "Adalet Partisi ise çok kısa bir zaman öncesine kadar bize plan değil, pilav lazımdır, sloganı ile halkın karşısına çıkmış Anayasamızın amir hükmüne rağmen plan fikri ile adeta alay etmiştir. Bugün ise, Adalet Partisi Hükümetinin plan fikrine ve plan emrine saygılı olduğunu söylemek zordur" Şimdi merhale kattettik. Evvela alay etmişiz, şimdi de bize güvenmek zormuş, bir merhale, "Adalet Partisi Devlet Planlama Teşkilatını kendi isteklerine uygun projeler, gerekçeler hazırlaması icabeden bir teşkilat olarak kabul edilmekte ve bu görüş ister istemez Adalet Partisi hükümetine de hâkim olmaktadır."

Muhterem Milletvekilleri, Adalet Partisi kanun ve nizam partisidir. Kanunların derpiş ettiği hususları beğenmediği takdirde kanun yollarından değiştirmeyi arar. Adalet Partisi hiç bir zaman Türkiye'ye plan lazım değildir dememiştir. Çünkü planın muhtevası hakkında konuşmuştur da, geçen beş sene zarfında Parlamento zabıtları tetkik edilirse, planın bağlayıcı olmaması لازم geldiği, planın kaskatı bir ceket olmaması لازم geldiği, planın şümülü hakkında konuşmuştur. Emredici olmaması لازم geldiği, memleket gerçeklerine daha uygun olması لازم geldiği, planın hayatiyeti, planın canı olması لازم geldiğini söylemiştir. Zabıtlarda bunlar aynen vardır. Ama plana lüzum yoktur, plan lüzumsuzdur, şeklinde A.P.'nin resmi sözcülerinin zabıtlara geçmiş veyahut da A.P.'nin resmi neşriyatı içinde bir hususu bulamazsınız. Plan ve pilav mevzuunu; bu hususu, beyan ettiği iddia edilen arkadaşımız defaatle izah etmiştir.

Binaenaleyh, kendisi yine gelir, huzurunuzda ne demek istediğini izah eder. Buradan hareketle, Parlamentoda 345 azası olan A.P.'yi plana karşı imiş gibi göstermek denemeleri hiçbir şekilde akli bir yol değildir. Çünkü içerisinde mantık yoktur.

Ondan sonra da, şimdi yeni bir iddia ile karşı karşıyayız. Adalet Partisi veya onun hükümeti, ona dayanan iktidar, Planlama Teşkilatını istediği şeyleri yapar hale getirmiş istiyormuş. Muhterem Milletvekilleri, bu iddianın da zaman zaman 1967 senesinde sahneye sürüldüğünü görüyoruz. Bu da öbürleri gibi sönecektir. Bir münakaşa geçen sene yapılyordu; Planlama nerededir, Hükümetin üzerinde midir, değil midir? Siyasî kuvvetle ilişkisi nedir? Şimdi bu münakaşa döndü dolaştı, şöyle bir neticeye bağlandı. Siyasî kuvvetin üstünde değildir. Planlama 91 sayılı Kanuna göre Planlama bir istişare organıdır, Planlama bir icra organı değildir ki, Adalet Partisinin istediğini yapsın, istediğini yapmasın. Planlama alternatifleri hazırlar, karar vermek, tercih etmek, siyasî kuvvete aittir. Biz burada bunu söylerken sadece Adalet Partisini savunmuyoruz, Kanun

Devletin icabını savunuyoruz. Siyasî kuvvet mesuliyetlerini nasıl paylaşmıyorsa, daha doğrusu siyasî kuvvete mesuliyeti tevcih etmiş olanlar, nasıl karşılarında siyasî kuvvetin dışında bir mesul görmek istemiyorsa ve görmüyorlarsa, siyasî kuvvet yetki meselesinde de böyledir. Bundan evvelki görüşmemde müessir bir icra, müessir bir yürütme organı şayanı arzudur, dedim. Bu yürütme organının dört mühim şartı vardır. Bu şartlardan birisi teklilik, tek olacaktır yürütme organı. İkincisi, sürekliliktir. Süreklilik mühim bir faktördür. Üçüncüsü, denetimi ve desteklenmesidir. Dördüncüsü; yetkidir. Yetkisiz bir icra organı düşünebilir misiniz?

Şimdi, buradan çeşitli münakaşalar yapılıyor 15 aydır. Danıştay kararları dolayısıyla münakaşalar yapılıyor, Planlama dolayısıyla münakaşa yapılıyor. Bu münakaşaların bünyevi bir münakaşa olduğunu kabul etmek gerekiyor. Şimdi, bunu mantiki bir neticeye bağlanmaya mecburuz. Bir yürütme organı düşününüz, Meclislere karşı mesuldur. Fakat istediği şekilde yürütme mekanizmasını tanzim etmek yetkisi yoktur. Bu nasıl mesuliyet olur? Böylece nasıl mesuliyet deruhde edilmiş olur. Yürütme organı o zaman programlarını icra edemez. O zaman Meclislerin karşısında müşkül duruma düşer. Dünyanın hukuk düzeni olan hiçbir Devletinde yürütme organının Parlamentolar karşısında, millet karşısında mesuliyeti var, yetkisi yok, tasavvur olunamaz. Bu itibarla hukuk düzenimizde şayet bozuk hususlar varsa, yürütme organından istediğimiz müessiriyeti temin edecek şekilde; mekanizma olarak konuşuyorum, dinamizm değil, şema olarak konuşuyorum, içinde şahıs olmayan şemayı konuşuyorum. Yürütme organını kâfi yetkiyle teçhiz etmeye mecburuz. Hiç kimse yanlış bir şey anlamasın, hiç, katiyen ne dikta heveslisi, ne şu var, ne bu var. Zaten demokrasilerde bunlar düşünülemez, açık rejimlerde bunlar düşünülemez, halk içinden gelen insanlar bunu düşünemez. Sadece halkın önünde çıkıp söylediğimiz şeyleri yerine getirebilmek için elimiz kolumuz bağlı sadece, ama her türlü ithama her türlü tenkide açığız! Bunu düşünmezsiniz. Bu düşünülemez. Bu sebeple her şeyin hakkını vermek lazımdır. Bunu; şunun için söylüyorum. Planlama siyasî organın neresindedir? Planlama genel yönetimin içindedir. Genel idarenin içinde bulunan bütün teşkilatlar gibi, genel idarenin, Hükümetin emrindedir. Anayasanın 105'nci maddesi budur ve her türlü eylem ve işleminden de Hükümet mesuldür. Hal böyle olunca, plan ve planlamaya verdiğimiz ehemmiyetle Planlamanın yerini birbirine karıştırmayalım; siyasî kuvveti tecezzi ettirecek şekilde bir anlayış içine girmeyelim. Bu münakaşalar bitti, eğer bitti ise, eğer önümüzdeki günlerde konuşulmazsa. Ama doğrusu budur.

Şimdi geliyoruz, ne deniyor? Planlama Teşkilatını kendi isteklerine uygun projeler, gerekçeler hazırlaması lazım gelen bir teşkilat olarak kabul etmekte imiş Hükümet...

Muhterem Milletvekilleri, bir şeyi daha açıkça ortaya koyalım. Bir seçim beyannamesi ile bir Hükümet beyannamesi ile hem Parlamentonun, hem milletin, hem cihanın karşısındayız ve bunun her türlü tatbikatı, her türlü icrası Türkiye'de plana bağlanmış. Peki, şayet seçim beyannamesindeki, Hükümet programındaki hususlar programlara inikas etmezse icrayı nasıl yapacağız? O zaman bir tane program yapacağız Böyle bir durum mu çıkacak meydana? Onun içindir ki, Planlama Teşkilatı umumi politika olarak genel yönetimin diğer branşları, diğer kolları gibi Hükümetin Programını, seçim beyannamesini, tanzim edeceği programları esas almaya mecburdur. Yani Türkiye'de bunun dışında başka bir şey düşünmeye imkân yok. Türkiye'de bir millî koalisyon yok ve bu millî koalisyona malolmuş topyekûn bir millî plan yok. Başka türlü

nasıl icra edeceğiz. Hangi vasıta ile hangi yolla icra edeceğiz vadettiğimiz hususları, taahhüt altına girdiğimiz hususları? Binaenaleyh, siyasî kuvvetin fonksiyonu ile siyasî kuvvetin icra tarzını birbirine karıştırmak ve böylece bir takım yanlış neticelere gelmek zannediyorum ki, biraz daha üzerinde derin düşündürmeyi icab ettiriyor. Biraz derin düşünüldüğü takdirde ümedediyorum ki, Sayın Özcan da bu fikirlerinden vazgeçecektir.

Şimdi bir hususu kaydetmek istiyorum. Burada Sayın Özcan Hükümetin “Plan stratejisinin tesbitinden önce milletin mesleki teşekküllerine, siyasî temsilcilerine danışıp fikrini almadığını” söylemektedir.

Muhterem Milletvekilleri, 18 aydır bu 2’nci 5 Yıllık Plan üzerinde çalışılıyor; hemen hemen fikri alınmadık, danışılmadık kimse kalmamıştır dersem hem Türkiye’de hem de Türkiye’nin dışında, doğru bir beyanda bulunmuş olurum. Ama davet edilmiştir; gitmemiştir, fikir beyan etmemiştir, buna bir şey diyemem. Hemen hemen herkesin fikri alınmıştır. Plancı fikre ehemmiyet veren kimsedir, telkine ehemmiyet veren kimsedir; Plancı çözüm arayan kimsedir. Kendisine yardımcı olacak her türlü fikri alıp dengeleme sanatıdır, alacaktır. Her şeyi doğru kabul etmek durumunda değildir. Çünkü her şey doğru değildir. Onları alıp muayyen bir süzgeçten geçirip ve muayyen bir istikamet tesbit edecektir. Bu itibarla bu fikrin de hemen hemen bir manidarlığı olduğu kanaatinde değilim.

Şimdi, Sayın C.H.P. sözcüsü, İkinci Beş Yıllık Planın stratejisi ve bu hususta bazı mütalaalar serd etti. İkinci Beş Yıllık Plan huzurunuzda gelecektir. İkinci Beş Yıllık Plan huzurunuzda geldiği zaman bu, arız ve âmîk münakaşaya tabi tutulacaktır. Bu itibarla burada İkinci Beş Yıllık Planla ilgili olarak bir tartışmaya girmek istemiyorum. İkinci Beş Yıllık Plan ne zaman gelecektir, suali bir söylendi, bir defa soruldu, bir defa da tekrarlandı. Muhterem Milletvekilleri, İkinci Beş Yıllık Plan Nisan ayının başında veya ortasında Meclislere gelecektir. Ve hazırlanma noktasından bitme noktasına kadar büyük bir titizlikle üzerinde çalışılmıştır. 18 aylık mesai içerisinde belki dört hafta veya beş hafta gibi bir gecikme ile gelecektir. Yani 18 ay evvelki terimine göre dört hafta veya beş hafta bir gecikme mevzuubahsolacaktır. Onun için İkinci Beş Yıllık Plan Meclislere geldiği zaman, bu hususta çok geniş malumat arz edeceğiz.

Şimdi, Sayın Kırca burada bir münakaşa açıyor. Karma ekonominin hedefi üzerinde bu münakaşalar geçen sene de yapıldı. Karma ekonomiye taraftar veya taraftar değil demeye imkân yoktur. Çünkü karma ekonomi, bugün Türkiye’nin şartları içinde bir emrivaki, bir emri zaruri. Yani, 50 milyar liralık Devlet Teşebbüsü yapmışsınız, gayet tabii ki, karma ekonomiye taraftar değilim dediğiniz zaman ne yapacaksınız bu tesisleri? Karma ekonomiye taraftar değilim demenin pratik bir kıymeti yok. Fakat karma ekonominin hedefi kolektivizm mi olmalıdır, fert mi olmalıdır, münakaşası yapılabilir. Bizim anlayışımıza göre karma ekonominin hedefi kolektivizm olursa, zaman hürriyet düzeni ile bağdaşmasına imkân yoktur. Binaenaleyh, karma ekonominin hedefi kolektivizm olamaz. Biz bunu kabul etmiyoruz. Yani bütün sanayiın devletleştirilmesi manasında bunu anlamıyoruz.

Şimdi buraya gelmişken Muhterem Milletvekilleri, bir hususu açıklamak istiyorum. Bundan evvelki, görüşmelerinde T.İ.P sözcüsü, ünitelerin büyük kurulması lazımgeldiğini rekabet edebilmek için, büyük üniteleri de fertlerin kuramıyacağını beyan ettiler. Sanayileşme sadece ünite büyüklüğü ile bitmiyor. Sanayileşme bir teknoloji meselesidir.

Bugün Avrupa ile Amerika arasında en büyük mesele de Avrupa teknolojisi ile Amerika teknolojisi arasında bir uçurumun bulunmasıdır. Bu itibarla, teknolojik bilgi olmadıkça sadece ünite ile meseleler halledilmiyor. Bir hususu arz edeceğim. “The Economist” Mecmuasının 1 Ekim 1966 sayısında enteresan bir tablo var. Bu tabloda, Amerika’da bir şahsın ürettiğini, Avrupa’nın muhtelif memleketlerinde kaç kişi üretiyor. Çelik endüstrisinde Amerika’da bir işçinin ürettiğini İngiltere’de 2,3 kişi, Garbi Almanya’da 1.7 kişi, Fransa’da 1,6 kişi. Kimya sanayiinde ABD’de bir kişinin ürettiğini İngiltere’de 3,4 kişi. Garbi Almanya’da 2,6 kişi, Fransa’da 3 kişi, İsveç’te 2,5 kişi İtalya’da 2,5 kişi.

Metal endüstrisinde, Amerika’da bir kişinin ürettiğini. İngiltere 2,2 kişi, Garbi Almanya’da 3,2 kişi, Fransa’da 3,1 kişi, İsveç’te 2,6 kişi, İtalya’da 6,6 kişi.

Avrupa bugün problemi çözmekle meşgul. Prodüktivitesi üç misli olan bir işçi ile gayet tabii ki, hayat şartları hayatı standardı arasında büyük bir farklar olacaktır prodüktivitesi bir olan işçinin. Binaenaleyh, asıl büyük mesele denen mesele ve bugün Fransa’da yapılmakta olan seçimlerde en büyük münakaşa yapılan mesele budur. İktisadi nasıl endepandan hale gelinebilir? Nasıl Amerika’nın yaratmış bulunduğu hayat seviyesine, kazanç seviyesine ulaşabilirsiniz? Bunun münakaşası yapılmaktadır Fransa’da Ve size çok enteresan, bugünkü münakaşalara uyan bir dokümanı daha takdim etmek istiyorum.

Bu, “L’Express” Mecmuasının bir makalesidir. Bu makale L’Express’in 16-22 Ocak 1967 sayısının başmakalesidir. Makalenin sahibi Jean Jacques Servant Scheiber’dir ki, kendisi bir sosyalist yazardır. Şimdi makale Sa Revolution: İhtilal adını taşıyor ve şöyle pasajlar var:

“10 sene evveline kadar Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğindeki planlaştırılmış bir gelişme ritminin, 1970’den evvel beyhude güç kullanmak suretiyle, bunca gayretin israf edilmiş olduğu Birleşik Devletler seviyesine ulaşacağını düşünüyor ve ümedidiyorduk. Bugün Mösyö Kosigin’in hesapları önündedir. Biz de onunla beraber bu hesapları biliyoruz. Berlin duvarı ayrı insanlardan, fakat iki ayrı sistemden yapılmış ve 22 seneden beri birbiri ile rekabet halinde bulunan iki dünyayı tam kalbinden ayırmaktadır. Bir tarafta bıkınlık ve fukaralık, diğerinde hayat ve sağlık onları beklediğimiz taraf ise namevcut. Berlin duvarının önünde Budapeşte ayaklanması ve Amerika’nın neşuünemasının faizi. O vakit yeni bir teori hakkındaki ümidimizi kuruyoruz. Belki sosyalizm, hakikaten henüz sanayi cemiyetlerine intikal ettirilmiş bir cevap değildir de ancak az gelişmiş memleketler, Latin Amerika, Afrika ve Asya içindir. Bu politik bir cemiyetin, teknik bir terakkinin yoludur. Heyhat Fidel Castro’nun Küba’daki hazin başarısızlığı, Sekov Tovre’nin acınacak alabolaraları, Ben Bella’nın adi düşüşü, Hochi-Minh tarafından yapılan ve belki de en fikirlere aykırı gösteri... Muazzam bir harb, bir harb teşkilatı olan Vietnam sosyalizminin sulhün ekonomik yapısı içinde tesirsiz bir gölge halinde bulunuşu, Evet hayatın meseleleri önünde bu derece şaşkına dönmüş, bütün bu kahramanlar; bütün bu ışıklar, bütün bu tedhiş üstatları ihtilal ile aramıza septisizm uçurumu koydular. Ve şimdi de Çin sonuncusu. Fakat devasa olanı, tabiatı ile endişe verici, fakat aynı zamanda bütün gizli ümitlerimizle dolu bir dünyanın kalesini, adalet, eşitlik rütbesiz ordular, işçi olabilen müdürler, hepsi aynı mekteplere, aynı şanslarla giden 4 yaşındaki çocuklar; bütün bunlar belki bir ütopya değil midir? Ya para, servetlerin hesabı, kazanç kanunu belki insani faaliyetlerin yerine koyulmıyacak

motorları değil midir? Adım adım, parça parça geriye doğru gidersek, 22 seneden beri Hotel Devil'den Bain le Rouge'a, Seine'den dereye, Afrika'daki Akdeniz'den ve Mısır'dan. Karayyip'lere, Stalingrat'tan Hanoyi'ye kadar sosyalizm içindeki ümidimiz her yönden sıkıştırılmış bir halde, nefesi kesilmiş bir durumda, Çin duvarının önünde bozguna uğrar ve askerler ve fanatikler tarafından kafasına vurularak nihayet bulur"

Makale devam ediyor. Fakat makalenin yazarı sosyalizmin Çin seddinin dibinde kafasının patlatılması ile meşgul olduğunu yazıyor.

Muhterem Milletvekilleri, karma ekonomi daha bir süre Türkiye'nin tatbik edeceği düzen olacaktır. Ne zamana kadar? Hiçbir nesil diğer bir nesil için taahhütlere giremez. Her nesil kendi şartlarını kendisi tayin edecektir. Bu itibarla, karma ekonominin istikbali hakkında şimdiden bir takım tahminlere girişmek zordur. Ama A.P. olarak biz karma ekonominin ilanihaye devam edeceği şeklinde bir teşhisi koymak durumunda değiliz. Biz ferde ağırlık veriyoruz. Söylediğimiz budur. C.H.P. ile aramızda düşünce farkları vardır. Bu farklar küçümsenmeyecek düşünce farklarıdır. Şimdi nedir bu farklar? Aslında bu farklar diğer memleketlerdeki münakaşaların dışında olan şeyler değildir. Biz diyoruz ki, Türk vatandaşının yaratıcı gücüne dayanmadıkça Türkiye'de kalkınma yapamayız.

Kimdir bu Türk vatandaşı? İşte burada bizi T.İ.P. anlamamakta ısrar ediyor. Bir kapitalizm tutturmuş gidiyor. Kim demir Türkiye'de kapitalist sistem vardır diye. Türkiye'de kapitalizm sistemi filan yoktur. Zaten bir kapitalist sistemin iddiacıları da yok orta yerde. Bunu da söylemişiz, yine söylüyoruz ve söylemeye devam edeceğiz. Onlar yine söylemeye devam edecekler. Çünkü onların meselesi kapitalist sistemin Türkiye'de mevcut olup olmadığı değildir. Kapitalist sistemi alıp ondan birtakım neticeler çıkarıp kendi fikirlerini delillendirmektedir.

Şimdi yine geliyoruz 9 Kasım 1965 tarihli münakaşalarımıza, burada demişiz. Şimdi bir hususu daha açmak isterim: Denildi ki, biz kapitalistmişiz, bilhassa grupun, Yüksek Meclisin bu kanadına bakarak biz kapitalistmişiz. Öbür kanatlara bakarak kapitalistin ağır bastığı tabiri kullanıldı.

Muhterem Milletvekilleri, biz yazıyoruz, Hükümet Programımıza koyuyoruz, söylüyoruz, diyoruz ki, "19'ncü asrın kapitalist düzeni bitmiştir" Bunların hepsini söylüyoruz, ama hayır siz kapitalistsiniz, biz de sosyalistiz. Siz ne olursanız olunuz, ama bizim yönümüz bellidir. Yönümüzü söyledim, biraz sonra yönümüzün ağırlığını da söyleyeceğim, nereye ağırlık veririz, onu da söyleyeceğim. Hiç merak etmeyiniz.

Muhterem Milletvekilleri, mütaaddit kereler söyledim. Bizim "izm"le işimiz yok. Türkiye'nin "İzm"le işi yoktur. Ne demiş Büyük Atatürk; "Türkiye kendi şartlarına ve imkânlarına has bir iktisadi sistemle kalkınacaktır. "Bizim yolumuz bu işte, millî iktisat dediğimiz mesele bu işte. Millî bünyemize uygun millî iktisadi; mesele budur. Biz memleketin şart ve icaplarına gerçeklerine uyarak memleketi en kısa zamanda fukaralıktan kurtarmayı, refah seviyesine yükseltmeyi medeni dünyanın seviyesine yükseltmeyi hedef almışız. Bunu yaparken de diyoruz ki, bunun yapılması ancak şartla mümkündür. O da Türk vatandaşından azami istifade etmek, onun her türlü katkısını işin içine temin etmek; evvela heyecanını, sonra teşriki mesaisini, sonra kendi gücünü her şeyini onun içine katmak. Onun desteğini, her şeyini onun desteği ve heyecanı olmadıkça Hükümetlerin icraat yapmasına imkân yoktur. Ondan alacağınız ilhamla memleketin işlerini yürütebilirsiniz. İşte başkalarının esir gibi gördüğü halk yığınları,

emekçi yığınları, gördüğü kütleyi biz Adalet Partisi olarak bu memleketi kalkındıran kahramanları olarak görüyoruz. Bunlar kimlerdir? Bunlardan ne bekliyoruz? Bunları da söyleyeyim, bunlar ne T.İ.P'nin ısrarla söylediği gibi, ne büyük sermayedarlar, ne şu ne bu. Bunlar Ay Yıldızlı Bayrağı kendilerine iftihar vesilesi addetmiş. Bu vatandan ayrı kalmakla bir kara sevdaya tutulan, bu vatani böyle seven Türk vatandaşlarıdır. Nerede yaşarlar, nerede doğdular, Türkiye'nin hangi köşesinde doğmuşsa, doğmuş kasketli mi, kravatlı mı şekli şemali ne? Sadece kafasında bir şey: Daha iyiye gitmek, ailesini daha iyi geçim şartlarına kavuşturmak, memleketini bu şekilde daha iyiye daha ileriye götürmek, kafasında bu olan Türk vatandaşlarından bahsediyorum. İşinize geldi mi, Türk vatandaşı uyanık; işinize geldi mi Türk vatandaşı uyur. Hayır. Böyle bir kaide vazedemezsiniz. Adalet Partisi'ne rey verdiği zaman Türk vatandaşı uyur, seçim zamanı geldiği zaman veya istismar mevzuubahsolduğu zaman Türk vatandaşı uyanık. Hayır. Bir şey hem siyah, hem beyaz olamaz. Türk vatandaşı sadece uyanıktır. İdrak ve izan sahibidir. İşinize geldiği zaman Türk vatandaşının reyi ile okumuş, okumamış vatandaşın reyini ayıracaksınız. Hayır. Bunu yapamazsınız. Nimet ve külfete eşitlik Anayasamızın 12'nci maddesi, imtiyaz yok orta yerde.

Muhterem Milletvekilleri, bu memleketin ve milletin kadri kıymetini bilmeye mecburuz. Bunu bilmeye mecburuz. Bu memlekette herkese her imkân açıktır. Bu sıralarda oturan muhterem insanlar yurdun hangi köşelerinden hangi şartlar içinden buraya gelmişlerdir? Ben bir köy mektebinden geliyorum, senede 50 dönüm toprağı işleyen bir köylünün çocuğuyum. Huzurunuzda hep beraber elbirliği ile bu memlekete hizmet için çalışıyoruz. Yollar açık, bu, büyük bir şey. Bu bütünlüğü, bu fırsat eşitliğini sağlamış olmak dahi Cumhuriyetin en övünülecek nimetidir. Binaenaleyh, geliniz rejim buhranı, şu buhranı... Ne demek rejim buhranı? Düzeni kurmuşuz. Buhran olmasın diye supapları da koymuşuz. Neden buhran olacak? Acaba supaplar mı kâfi gelmiyor? Seçim olan bir yerde rejim buhranı olmaz. Ve halkın reyi son hakem olarak kabul edilen bir yerde rejim buhranı olamaz. Meseleler buhran şeklini aldığı zaman, geçen sene de söylemiştim, bunlar sokaklarda gürültü ile patırtı ile tartışılmaz; bunlar bu müessesede tartışılır. Referanduma gidilir, seçime gidilir, meseleler halledilir. Ama kaideye razı olmak şarttır, kaidenin neticesine razı olmak şarttır. Neticesi münakaşa edilecekse yine birtakım kusurlar, yine birtakım özürler bulunur. Neticeye razı olmak için evvela hakemin büyüklüğünü, hakemin adilliğini kabul etmek lazımdır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

"Halktan yanayız..." Ne zaman halkı kabul ettiniz de halktan yanasınız ve halkı niçin kabul ediyorsunuz? Halkı merkezi plan yapacak; her gün sabahleyin herkesin ne yapacağını bir kâğıt parçasına yazıp vereceksiniz, merkezi plan budur. Merkezi plan budur, Türk vatandaşı buna razı olmaz. Türk Milleti razı olmaz, Türk Milleti hürriyetçi, Türk Milleti ferdiyetçidir. Türk vatandaşının %75-80'i çiftçilikle, büyük bir kısmı esnaflıkla uğraşan ve 26 milyonu kendi hayatını kendi kazanma durumunda olan Türk vatandaşı ferdiyetçidir. Ona ne yapacağını söyleyemezsiniz. Ona ancak arzu, heyecan ve ihtiyaç verebilirsiniz.

O zaman yapamayacağınız yoktur, aşamayacağınız engel yoktur. İşte bizim Türk halkına inancımız budur.

Diyor ki, muhterem sözcü "Ereğli Demir ve Çelik Şirketinin hisse senetleri satılmış, boru hattının hisse senetleri satılacakmış" Kime satılacak? Halka, sözde halk. Halkı,

Türk halkını nasıl görüyorsunuz? Türk Halkı, bir tarafta açlar, çıplaklar, sefiller, öbür tarafta da zenginler, böyle mi görüyorsunuz?

SELAHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Nevşehir) — Evet öyle...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır Beyefendi, öyle değil, Sizin söylediğiniz gibi değil. Türk halkına hakaret ediyorsunuz, Türk Halkını böyle görüyorsunuz. (A.P. sıralarından alkışlar) Türk halkını...

BAŞKAN — İstirham ediyorum, müdahale etmiyelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türk Halkını sadece maddiyet peşinde olan insanlar olarak mı görüyorsunuz, öyle mi mütalaa ediyorsunuz? Eğer öyle mütalaa ediyorsanız Türk halkını hiçbir zaman tanımaya ve onu sevmeye imkân yoktur. Türk halkı manevi hasletlerin, faziletin, ahlakın, doğruluğun, hakkın en ücra köşelerinde dahi hüküm sürdüğü bu memleketin çocuklarıdır. Onun için Türk halkını öğrenemezsiniz, sevemezsiniz, zoraki olamaz bu. Hiç endişe etmeyiniz, ümide kapılmayınız. Fukaralığı belki, evet Türk halkı fukaradır, ama bu fukaralığı haysiyetli olmasına, hürriyetine, faziletine, ananesine, harsına, kültürüne, inancına düşkün olmasına mani değildi. Türk halkına haysiyetinden, inancından, hakkından, hürriyetinden sarfı nazar et, sana ekmek vereyim dediniz mi, ekmeği reddedecektir. Deneyin isterseniz, kim istiyorsa denesin! (A.P. sıralarından, "çok doğru!" sesleri)

Bu itibarla geliniz Türk milletini iyi tanıyalım, tanımayanlara söylüyorum. Eğer hizmet etmek istiyorsanız evvela onu iyi tanıyınız. Ne yapacaksınız? Bir merkezi sistem kuracaksınız, diyeceksiniz ki, kalkınmayı ben senden daha iyi bilirim. Sen onu değil de şunu yapman lazım. Şu kadar yapmazsan sana ayakkabı yok, bu kadar yapmazsan sana elbise yoktur. Bu nizama mı sokacaksınız? Yok, bunu yapamazsınız, bunu hiç kimse yapamaz hiç kimse heveslenmesin, bunu hiç kimse yapamaz.

Sayın C.H.P. Sözcüsü, İkinci 5 Yıllık Plan dolayısıyla vuzuha kavuşması lazım gelen bazı hususları söylüyor, doğrudur. Bunların hepsi vuzuha kavuşacak. Özel sektörün nisbeti ne olacak? Devletin nisbeti ne olacak? Bunların hepsi vuzuha kavuşacak. Vergi kaynakları nereden, gelirler nereden karşılanacak? Bunların hepsi kavuşacak.

Şimdi yine aynı şeyin içerisinde bizim aile planlamasını ve toplum kalkınmasını kütlelerin nezdinde benimsemediğimiz halde şimdi plana girmiş olduğunu kaydediyorlar ki, bundan da sevinçlerini ifade ediyorlar. Aile planlaması bir kanun olarak Meclislerden geçmiştir. Tabii ki, kanunlar hakkında her şey söylenir. Kanunlara muarız da olabilirsiniz. Ama Türkiye Cumhuriyetinin kanunudur. Binaenaleyh, kanunun icabını yapmak, hukuk düzenine inanç sahibi olan Hükümetlerin vazifesidir, bir. İkincisi, aile planlaması denilen şey yanlış anlatılmıştır, yanlış; aslında aile planlaması, Türk anasının sağlığını korumaya gidiyor. Yoksa, Türkiye'nin nüfusunu muayyen bir seviyede tutmak meselesi değildir. Bu, şuur meselesidir. İktisadi seviye meselesidir. Bugün Türkiye'de, sigorta sistemini yurdun en ücra köşelerine kadar yayamadığınız müddetçe, ihtiyar köylü ne yapacaktır. Çocuğu ihtiyar köylüye bakmak mecburiyetinde. Çocuk babasının tarlasında çalışan, vatan için hudut boylarında ölen kimsedir, onunla övünür benim köylüm, şehit olan oğlu ile övünür, onun sayısı ile övünür. Benim köylümün çocuğu vatani koruyan, tarlada çalışan, ihtiyarlığında babaya, anaya bakan, ocağı tütüren kimsedir. Ama Anadolu'da Türkiye'nin her tarafında büyük bir facia cereyan ediyor.

Bu Türk anasının sağlığıdır. Türk anası muayyen sayıdan fazla çocuk istemediği zaman kendi hayatını veriyor. Aileler sefil aileler perişan oluyorlar. Küçük küçük çocuklar anasız kalıyor, üvey ana meselesi ortaya çıkıyor. Bu, baba için büyük dert oluyor. Bu, her gün Türkiye’de cereyan ediyor. Eğer bundan kurtarabilirseniz Türk anasını, o çilekeş insanı bundan kurtarabilirsek o zaman çok büyük bir sevap işlemiş oluruz. Millî bir sevaptır, biz buna niçin karşı gelelim? Ama biz nüfusunu hakikaten iktisadi gelişme için bir dert olduğunu biliyoruz. Nüfusun %3 gibi artması iktisadi gelişmeye büyük bir sıkıntı veriyor, verir. Ama düşünmek lazım; Türkiye öyle bir ülkedir ki, meselelerini sade iktisadi ölçüler içinde mütalaa edemeyiz; 200-250 milyonluk bir İslav kütlesi tepemizdedir. Binaenaleyh, Türkiye’nin, müreffeh bir Türkiye olması şartıyla 50 milyonluk bir Türkiye olmasından korkmayalım, sevinelim. Bu itibarla bu, meselenin hesaba girmiyen kısmıdır. Devlet, sadece iktisadi bir müessese değildir. Devlet siyasî, millî, içtimai, iktisadi bir müessese bugün. Onun için hesapları yaparken, bir bankacının yaptığı gibi, hesap yapamayız. Hesapları yaparken bir bankacının yaptığı hesaplara, bazı mühim mülahazaları ilave etmek mecburiyetindeyiz.

Yine yabancı danışmanlar tarafından teknik seviyenin dışında çalıştırılmamaları telkin ediliyor. Bizim teknik seviyenin dışında bir uzmanımız olduğuna ben kaani değilim. Eğer bundan kasıt Profesör Tinbergen’in vermiş bulunduğu beyanlar ise, bu beyanlarla bizim hiç bir ilgimiz yoktur ve beyanlar şayet, planlama Hükümetin emrindedir, dediği için buraya getirilmişse bunda da hakikat yoktur, doğru bir şey değildir.

Yine burada da Planlama Teşkilatının, her emri yerine getirmeye mecbur olmanın bir teşkilat olduğundan bahsediliyor.

Muhterem Milletvekilleri, her teşkilatın Hükümetle olan ilişkisini burada münakaşa edemeyiz. Genel yönetim içinde bulunan her teşkilatın, Cumhuriyet Kanunlarına göre, siyasî kuvvetten, Hükümetten ilişkisi ne ise Planlamanın ilişkisi de odur. Bu itibarla, Planlama şunu yapmaya memur değildir bunu yapmaya memur değildir şeklindeki bir tasnifi burada münakaşa etmek durumunda değiliz.

Şimdi bazı mülahazalar daha var, bunlara da cevap vermek istiyorum. Bir yabancı sermaye meselesi konuşuldu. Muhterem Milletvekilleri vuzuha varmaya mecburuz meselelerde. Çünkü ekonomi meseleleri para meseleleri tereddüt kaldıran şeyler değildir. Vuzuha varmaya mecburuz. Tereddütlü meselelerden dolayı memleketimiz zarara görüyor. Yabancı sermaye... Deniliyor ki, “yabancı sermaye bu sene 20 milyon dolar bir transfer yapıyor. Kâr transferi. İddia bu. Rakamlara baktık, 6224 sayılı Kanuna göre gelmiş sermayenin transfer miktarı takriben söyleyeyim, 36.500.000 Türk Lirası 1965’te 49.000.000 Türk Lirası 1966 da. 6224 sayılı Kanun ile gelen sermaye bunun dışında da başka sermayeler var, bu rakamı tahkik etmekle meşgulüz. Yalnız dersiniz ki, şu limitin üstünde transfer yapmayalım. O zaman Yabancı sermaye gelmesin demek lazımdır.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, yabancı sermaye meselesi ile ilgili bazı hususları söylemek istiyorum. 1960’dan 1966 senesi sonuna kadar Türkiye’ye 1 milyar 585 milyon 183 bin 159 liralık müracaat olmuş. Bunun 962 milyon 968 bin 180 lirasına müsaade verilmiş, 392.167.604 Lirası gelmiş, yani yedi senede 392 milyon, senede takriben 55-60 milyon lira eder.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye senede 5,5 milyon dolar civarında, altı milyon dolar civarında bir yabancı sermaye ile Türkiye ne kalkınabilir; ne de batar. İşin hazin

tarafı Türkiye'ye yabancı sermaye gelmeyiştir. Türkiye'ye yabancı sermaye gelmiyor. Eğer yabancı sermayeden hakikaten bir şeyler ümedediyorsak -ki bizim inancımız da budur- Türkiye'nin biran evvel kalkınması, biran evvel fakirlikten kurtulması için her vasıttan istifade etmelidir. Binaenaleyh, kapitülasyon fobisini, biz sömürülürüz fobisini yıkıp atmaya ve direkt bir yol takibetmeye mecburuz. Memleketimizde cereyan eden yabancı sermaye hakkındaki münakaşaların, hatta şu Mecliste bugünkü münakaşaların yabancı sermayeyi etkilediğini, büyük tesir altında bıraktığını, rahatça söyleyebilirim. Konuşmayalım mı? Konuşalım. Ama yabancı sermayeyi bir öcü gibi görüp bundan korkmayalım. Gelmiyor ki, zaten; işte miktarları önümüzde.

Şimdi bir de Avrupa'nın durumuna bakalım. Avrupa'da -İspanya dahil -bütün Avrupa memleketleri yabancı sermayeye kapılarını açmıştır. İspanya'nın bugün millî gelirini 500 doların üstüne çıkarabilmesinde yabancı sermayenin ve turizmin çok büyük rolü vardır. İtalya'nın ve Yunanistan'ın aynı şekilde yabancı sermaye ve turizmin büyük rolü vardır. Bir defa şu kararı vermeliyiz: Kalkınmayı istiyor muyuz, istemiyor muyuz? Kalkınmayı istiyorsak demokratik yerlerde kalkınmayı gerektiren her tedbirden kaçınmayalım. Biz ne yabancı sermayeye aşığız, nede ondan korkarız. İyi kullanılırsa iyi olur, kötü kullanılırsa ateştir bunlar doğru. ama bunlar bir hat çizmiyor. Bu meselede gayet sarîh olmaya mecburuz. Biz sarîhiz Adalet Partisi olarak, biz Türkiye'yi kalkındıracak her vasıttan, karıncadan dahi istifade edeceğiz. Sömürülür müyüz? Niçin sömürülemiz? Aklımız yok mu? Ama dersiniz ki, şu olursa, şu olur, şu olursa şu olur. E... o zaman da o gelmez. Binaenaleyh, menfaat sadece bizim değil. Millî menfaat bir hesap meselesidir. Karşılıklı menfaat olmadıkça münasebet olmaz. Binaenaleyh, sadece benim şu görüşlerimi kabul ediyor musunuz, etmiyor musunuz? Bütün dünya sermayeye aç. Rusya bugün 900 milyon dolarlık bir sermaye ile Fiat fabrikasının otomobil yapan fabrikalarını açıyor. Bugün kendi vatandaşları için mülkiyeti kabul etmemiş bulunan Bulgaristan Sofya'da, Varna'da otel yapacaklara %50 esas üzerinden kar veriyor ve mülkiyet veriyor. Binaenaleyh; nerede dolaşıyoruz. Geçen sene de söyledim. Yani yabancı sermaye herkesin sırtına heybe heybe, bavul bavul para aldı, geldi, biz kabul etmedik; böyle bir durum mu vardır? Çok mücerret şeylerin münakaşasını yapıyoruz. Gerilikten bu şekilde kurtulamayız.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye İşçi Partisi sözcüsü planlı Devrenin muvaffakiyetsizliğine işaret olarak gerçekleştirmelerden bahsetti Ben de size, biraz gerçekleştirmelerden bahsedeyim.

Aynı dokümanı alacağım, 165'nci sayfayı alacağım. Yıllık yatırım uygulama planı tablosu 1963'te 91,1 1964'te 77,6, 1965'te 80,1, 1966'da bu nisbet yüz olacaktır. Binaenaleyh, belki de şayanı arzu olan rakamlar değildir ama ilk plan Devresinde, merkezi plan bunları icabettirdi diyecek kadar kötü rakamlar da değildir. Rusya 7'nci planını tatbik ediyor, hâlâ sıkıntıları vardır, merkezi plan tatbik etmesine rağmen. Bir ve ikinci planda pek çok yanlışlıkları ve hataları olmuş her şeyi söylemek imkânı plancının elinde olduğu halde. Hindistan, Pakistan, plan tatbik eden diğer memleketler öyle. Binaenaleyh, merkezi plan bu rakamları gerektirmez. Bir merkezi plan fikrini bu rakamlarla, jüstifiye edemezsiniz. Söylüyoruz 1966 senesinde %100 olmuştur. Birçok tıkanıklıklar, birçok maniler olmuştur. Koalisyonlar olmuştur, dış tediye sıkıntıları olmuştur, proje sıkıntısı olmuştur, iç finansman sıkıntıları olmuştur. Planlamanın bünyesi içine yerleşememe sıkıntıları olmuştur. Bunlar hala da vardır bugün, koalisyonlar müstesna.

“A.P. ön plana özel sektörü aldığına göre plan olmaz” diyor Sayın sözcü “plan gitti orta yerden diyor”. Burada aslında A.P. bir bahanedir. Bunu şunun için söylüyor; plan bu şekilde olmaz, plan mutlaka merkezi olmalıdır, emredici olmalıdır. Bu drije, forse bir ekonominin icabıdır. Türk kanunları hür teşebbüsü temel alıyor. Binaenaleyh, dirije ve forse bir ekonomi tatbik etmek Türk kanunlarına aykırıdır.

Diyor ki; “Bu plan değildir” öyle ise 1961 -1965 arasında tatbik ettiğimiz bu plan, onların görüşüne göre, plan değildir.

“Planı yapanlar, Anayasayı yapanlar böyle düşünmemişlerdi” diyor. Bunlar kimlerdir? Böyle düşünmemişlerdir. Bu şekilde tatbik edilmesine kim sebep olmuştur? Bunları çözmek bizim gücümüzün dahilinde değildir. Şimdi merkezi plan tatbik edilsin istiyor. Hangi demokratik memlekette, ben soruyorum, benim grup sözcüm Sayın Akçal da sordu; batılı manada hangi demokratik memlekette merkezi plan vardır? B ir tek misal gösteriniz. Emsali plan yoktur.

Bütçe Komisyonunda verdiğiniz misallerin doğru olmadığını söyledim. Ne Hollanda’da ne İsveç’te ne Norveç’te emredici plan yoktur. Fransa’da plan vardır ve Fransa bugün 5’nci Cumhuriyetinde planı mühim bir müessese addediyor, ilerlemek için mühim bir müessese olarak almıştır ve aynı münakaşalar Fransa’da da yapılıyor. Fransa’da plana, bir nevi mucize formül gibi bakıldığı olmuştur. Fransa bu fikri terk etmiştir. Bir mucize formül gibi bakamazsınız plana. Bir mucize formül aramak esasen yanlıştır, bir sağlam, güzel, emin formül aramak lazımdır, mucize formül değil. Böyle bir formül bulunamamış. Böyle bir formül bulunsa o zaman kâinatın sırrını çözmek mümkün olur.

Binaenaleyh diyoruz ki, sizin söylediğiniz şeyler bizim Anayasamızla bağdaşmaz. Gelip “evet” diyorlar, “Bu söylediğimiz şeyler bizim Anayasamızla bağdaşmaz” diyorlar. Bunu böyle demiyorlar. Merkezi plan dediğiniz zaman bunun Anayasa ile bağdaştığını ispat edebilir misiniz? Hangi demokratik memlekette merkezi plan tatbik ediliyor. Türkiye’yi nereye benzetmek istiyorsunuz? Düşündüğünüz sosyalizm hayali nedir. Sosyalist devlet hayali nedir? Bu bir hayal devleti olarak kalacaktır ve bunun adına, batı lisanlarında, spektrokraşi diyorlar böyle olacaktır. Şimdi diyorsunuz ki, “1960 Anayasası merkezi plan getirdi” O zaman aramak lazımdır. 1960 Anayasasının altında ne var? Yani şunu mu iddia ediyorsunuz: 27 Mayıs 1960 ihtilali ile Türkiye’ye sosyalizm geldi, onu mu iddia ediyorsunuz? Bunu hiçbir kimse ispatlayamaz. Çünkü dönüyorum yine Anayasanın yapıcılara, Anayasa yapıcılara dönüyoruz. İkinci maddenin gerekçesi “Sosyal zihniyet yalnız fertlerin refah ve saadeti için bir teminat değil, aynı zamanda toplam hayatının geleceği bakımından da demokrasinin en şaşmaz garantisidir. Zira komünizme karşı en tesirli kalkan onu lüzumsuz hale getiren sosyal adaletin gerçekleşmesidir.

Ancak bir kere daha belirtmek gerekir ki, sosyal hakları tanımak, bazılarının yanlış olarak ifade ettiği gibi, asla sosyalizmi kabul etmek manasına gelemmez. Bugün sosyalizmle hiçbir ilgisi olmayan memleketlerde dahi sosyal devlet mefumu benimsenmiş, hem de sosyal haklar tanınmıştır. Sosyal haklar, iktisadi bir doktrin değil, her şeyden önce hümanizmin ve insanlığın adalet duygusunun mahsulüdür”

Şimdi karıştırılan ne? Karıştırılan şu: Vatandaşın mülkiyet hakkı olacak, miras hakkı olacak, hür teşebbüs hakkı olacak, istediği işi tutmak hakkı olacak, istediği yerde çalışmak

hakki olacak; bunların hepsi olacak, ama bu hakların özü olarak bununla beraber refah devleti de olacak. Refah devleti yapıyorum diye bunları kaldırmayacaksınız orta yerden, sosyalist devlet yapıyorum diye bunları kaldırmayacaksınız, bunlarla beraber olacak. Yani bunlar olacak, sosyal devletin içerisinde. Bunlar olmadığı takdirde o devlet sosyal devlet olmaktan çıkar, sosyalist perdesi altında komünist devlet olur.

Şimdi devam ediyoruz, aynı kaynaklardan Yine Muammer Aksoy'un beyanına dönüyorum. "Bu Anayasada asla doktrin yoktur. Ne devletçilik vardır, ne liberalizm, ne sosyalizm, nede her hangi bir "izm" vardır. Bunları söylüyoruz, zabıtlara geçiyor, Türkiye İşçi Partisi sözcüsü geliyor hayır diyor, "sosyalizm sözü yoktur orada" diyor. İşte bunu biz yazmadık, biz söylemedik.

Devam ediyor. Tarık Zafer Tunaya "Anayasamız şu veya bu görüşü empoze etmiyen bir kadrodur. Anayasa bir parti programı değildir. "Siz Anayasayı bir parti programı haline getirmek istiyorsunuz.

Yine Enver Ziya Karal, "Anayasanın birinci vasfının inkılapçı oluşu, ikinci vasfının da doktrinci olmayışdır" der.

Devam ediyor, Sayın Coşkun Kırca, "Sosyal devlet deyince bunu behemehal kolektivist totaliter bir sisteme bağlamak doğru olmaz. O kadar doğru olmaz ki, bizim 2'nci maddemizde ayrıca Devlet insan hak ve hürriyetlerine dayanır denmektedir."

Binaenaleyh, (İnsan hak ve hürriyetleri) diye bir kayıt koyduktan sonra -ki, benim biraz evvel izah ettiğim görüş- burada çalışma ve sosyal adalet ilkelerine en geniş tarzda insan hak ve hürriyetlerini ortadan kaldıracak tarz da ve zararlı ideolojilerin bu yoldan bünyemize sokulması mümkün değildir. Yine geliniyor, bunlar söyleniyor. Bunların hepsi yok, hiç birisi yok orta yerde.

Bunları demagoji diye cevaplandırmaya mecburum.

"Plan esnek olmalıdır" sözü nereye gelmiş? Tıpkı temiz Türk işçisinin alın teri ile ekmeğini kazandığı fabrikalara fesat sokmayınızdan, Türk işçisi politika yapamaza geldiği gibi. Bakınız diyoruz ki, "Plan esnek olmalıdır" Evet plana girmiş bulunan her şeyi tatbik etme imkânı olmalıyabilir. Planda olmıyan bazı şeyler vardır ki, onları da sonradan plana dahil etmek icabeder. Bundan, istersem, plandaki bir takım şeyleri tatbik ederim, birtakım şeyleri tatbik etmem manası çıkar mı? Bu sadece bir realitenin ifadesidir. Ve böyle olagelmiş, 4 senelik plan tatbikatında da böyle olagelmiştir.

Şimdi bu noktaya geleceğim.

Muhterem Milletvekilleri, her sene planla beraber 400'e yakın tedbir derpiş edilir. Bu tedbirler de planın bir parçasıdır. Geçen sene, dört sene zarfında, 1966 yılı dahil bu tedbirlerin heyeti mecmuasını ben kendim gözden geçirdim. Günlerce, saatlerce bu mesele ile uğraştım. İcranın bütün mesul memurlarını karşıma aldım, gözden geçirdim. Ne neticeye geldiğimi arz edeyim. Bu tedbirlerden hemen hemen her sene yarıya yakını ancak tatbik olunabilmiştir. Neden? Yani, bu planın tatbik edilmeyişi değil, yatırım meseleleri ayrı, yatırımlar için ayrılan miktarlar, meblağlar ayrı diğer hususlar yine ayrı.

Bir kısım tedbirler kanun istiyor. Kanunlar çok yavaş çıkıyor. Daha evvelki konuşmamda da söyledim. Kanunlar çok yavaş çıkıyor. Mutlaka parlamentomuz kanunları daha hızlı çıkarmanın yolunu bulmalıdır. Bir kısmı realist değil, kabili tatbik

olmuyor, yazılıyor, orada kalıyor, bir kısmının tedbiri konuyor bütçesine, bütçe imkânı konmuyor, döviz imkânı sağlanmıyor, yine tatbik edilemiyor. Bir kısmı çok çeşitli ellerde... Devlet mekanizmamızda, idari reform meselesinden en mühim hususlardan birisi de budur. Her şeyin tek elde olması lazım değil ama bazı şeyler o kadar çok elde ki, koordinasyon imkânı yok, kalmamıştır koordinasyon imkânı. Kimin yapacağı belli değil, sahipsiz kalıyor. Bir kısmı için teşkilatlar ancak kuruluyor, ancak büyüyor. Bir kısmı üzerinde durup çalışılması, derinleştirilmesi, proje haline getirilmesi gerekiyor, bir kısmı da devamlı şeylerdir, yani bir sene içinde bitecek şeyler değildir. Bir kısmında da şartlar değişiyor, tatbik kabiliyeti kayboluyor. Binaenaleyh, plana konmuş bulunan tedbirlerin tatbik durumundan çıkan netice budur.

Muhterem Heyetinize bir bilgiyi daha vermek istiyorum. O da şudur; Beş Yıllık Planın son dilimi yani, planımızın birinci Devresi bitiyor, 1967 bütçesi konuşulurken bunun son dilimini konuşuyoruz. Bunun son dilimini konuşurken, birçok münakaşalar yapıldı. Ama yatırımlar bakımından, hangi sektörlerde ne kadar ilerideyiz, ne kadar gerideyiz, 1967 Programı tam icra ettiğimiz takdirde. Bu hususta kısaca malumat arz edeceğim. Birinci Beş Yıllık Planın programlara girmiş, bütün sektörler yatırımlarının mecmuu 65 milyar lira, gerçekleşen 64 milyar 616 milyon lira olacak.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Hangi yıl fiyatları alınmıştır, lütfeder misiniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1961 fiyatları hepsi öyle.

Şimdi sektörler durumu ile bakalım; madencilikte %0,8 gerideyiz, İmalatta %3,81 ilerideyiz. Enerjide %19,60 gerideyiz. Şayet 1967 yılının plan dilimini aynen alsaydık şöyle oluyordu durum: Madencilikte %12,20 geride olacaktık, imalatta %7,05 geride olacaktı, k enerjide %17,20 geride olacaktık.

Yani şunu demek istiyorum: Plan diliminde 1967 yılı için derpiş edilmiş rakamları aynen alsaydık, bu takdirde, madencilikte %0,8 geri kalmak yerine %12,20 geri kalacaktık, imalatta 3,8 ileride olmak yerine 7,45 geride kalacaktık. Şimdi görülüyor ki, madencilik ve imalata 1967 senesinde büyük ağırlık verilmiştir. Çünkü; birisi Türkiye’de yeni kaynaklar yaratmak bakımından çok kârlı bir saha, diğer ise sanayileşme bakımından, işsizlikle mücadele bakımından çok mühim bir sahadır.

Muhterem Milletvekilleri, size yine memnun olacağınız bir malumat daha vereceğim. Bu, Türkiye Kalkınma Bankasının durumudur. Türk müteşebbisinin temayüllerini gösteriyor. Bankadan vaki talepler şöyle:1963 senesinde 396 milyon, 1964’te 322 milyon, 1965’te 528 milyon, 1966’da 555 milyon. 1966 yılında imzalanan mukavele miktarı bir sene evveline nazaran %45 fazladır. Binaenaleyh bu durumda şöyle oluyor:1963 senesinde mukaveleye bağlanan 105 milyon, 1964’te 89,5 milyon, 1965’te 161 milyon 1966’da 234 milyon...

Görülüyor ki, Türk vatandaşı, siyasî istikrar sağlandıkça, yarınına daha çok ümitle bağlandıkça memleket kalkınmasına çok büyük iştirakte bulunacaktır.

Şimdi Sayın Feyzioğlu’nun %7 meselesi var. Onu izah etmiştim, daha evvelki izahım doğrudur. 1966 Senesinde ithalat yüksek olmuş. Bu, kendiliğinden olmamıştır. Aslında yanıltıcı olan husus şudur: 1965 senesinin ithalatı, programına göre yapılamamıştır. Binaenaleyh, 1966 senesinin ithalatı Programından, 725 milyon dolar olan Programdan 15 milyon dolar noksan yapılmıştır. Bu itibarla, herkesin müsterih olması lazımdır ki,

1967 senesinde ne kadar ithalat öngörmüşsek bu ithalat planı dengesinin icabıdır, döviz dengesinin icabıdır. Planda istikrar unsurunun icabıdır. Bu kadar ithalatın yapılma yolları aranacaktır.

Yine, nereden bulacaksınız karşılıklarını dendiği zaman izah etmiştim bundan evvelki konuşmamda. Endişe edilmesin. Geçen sene 70 milyon dolar olarak -1nci konuşmamda noksan söylemişim 70 milyon dolar olarak, Programın öngördüğü işçi dövizleri, 115 milyon dolar olarak bu sene gerçekleşecektir. Biz bunu, 1967 senesi için, yine gayet gerçekçi rakam olarak, koyuyoruz. İhracat için aynı şey ve aradaki farkı da bu çeşitli kalemler, görünmeyen kalemler o form dışındaki farkı da gayet rezerve bir şekilde tedarik etmenin yollarındayız ve bunların bağlantıları yapılmıştır.

Enflasyonist baskılara gayet dikkatliyiz. Gayet tabii ki, enflasyonist baskılar, ekonominin gidişinin dikkatli bir şekilde takibi. Alınacak tedbirlerde çok aceleci olmamak, çok da geç kalmamak şartıyla operasyonları icabettirir. Çok aceleci olduğunuz takdirde yürüyen bir ekonomiyi boğabilirsiniz. Çok geç kaldığınız takdirde de genişlemeyi enflasyonist istikamette durduramazsınız. Bunları müdrikiz, ikazlarınıza da teşekkür ederiz.

Şimdi ben dedim ki, “yapılmayan şeyleri söylesinler. Sayın Feyzioğlu “toprak ve petrol” diye geldiler. Bu konuları çok münakaşa ettik, daha da etmeye devam edeceğiz, öyle görünüyor. Bu itibarla, toprak ve petrol hakkında konuşmuş bulunan tedbirler yerine getirilmemişse ve sadece bunlarsa söylenecek şeyler ve karayollarına ait bir tedbir ve sair tedbir gibi 500 tane tedbir içinde bunlar ise, ancak bundan memnun olmak lazım gelir.

Şimdi birde büyük sermayeli özel teşebbüs mefhumu çıktı, parlamentoda. Millet Meclisimizde; bu da iki üç gün zarfında çıktı. Denildi ki, “özel teşebbüs denildiği zaman, A.P. büyük sermayeli özel teşebbüsleri kastediyor” Hayır diyoruz, “öyle demiyoruz” diyoruz. Biz “özel teşebbüsü bir fırsat eşitliği alıyor” diyoruz. Mahareti, bilgisi, kabiliyeti, imkânları açık bir düzen olarak, addediyoruz, diyoruz. Türkiye’de Devlet muayyen işleri, muayyen zamanda yapmaya mecburdur. Çünkü Devletin yapmak mecburiyetinde bulunduğu tesisleri yapacak, sermayeyi bulmaya Türkiye’de imkân yoktur. Bir Demir-Çelik kombinası kuracaksınız, 4 milyar lirayı nereden bulacaksınız? Bu 4 milyar lirayı Türkiye’de belli bir memleket, getirip toplayıp bir araya koyacak nerede? Eğer, halka açık şirketlere gittiğimiz takdirde, işte o parayı Demir? Çelikte 100.000.000 lirayı ortaya koymuş olan vasati vatandaş var ya yine getirir o koyar. Paraya çok nazik bir iştir. Para gayet nazik bir iştir. Hiç kimse parasını ortaya atmaz ve kâr saiki olmiyan bir düzen içerisinde ne teşebbüs olur, ne kalkınma olur. Kâr olacaktır, makul, meşru vergisi verilen kâr... Bunun aksini düşünmeye imkân yoktur. Binaenaleyh, A.P.’nin sadece büyük sermayeli özel teşebbüsü düşündüğü şeklindeki iddialar varit değildir. Çünkü büyük sermayeli teşebbüs dediğiniz? Türkiye’de çok mahdut, bir elin parmakları kadar mahdut kalkınma olur. Kâr... Bunun aksini düşünmeye imkân yoktur. Binaenaleyh, A.P.’nin sadece büyük sermayeli özel teşebbüsü düşündüğü şeklindeki iddialar teşebbüs dediğiniz? Türkiye’de çok mahdut, bir elin parmakları kadar mahdut.

Yine söyledim, hukuk devletinin icabı olarak A.P. büyük sermayeli özel teşebbüse karşı değildi, r hiçbir şekilde karşı değildir. Her türlü fırsat ve imkânların Türk vatandaşına açık olması meselesi Türk bütünlüğünün meselesidir. Yani büyük sermayeli

özel teşebbüsü, istenmeyen adam haline mi getireceğiz? Kanunlar açık. İşte onun müdafaasını yapıyoruz.

Müdafaasını yaptığımız zaman istenmeyen adam, kara listelerde bulunan adam, kötü adam değildir. O takdirde, servet edinme yollarını da kapatmak lazımdır. Meşru kazançları sayesinde zengin olmuşsa bir adamı herkesin zengin olmasına açıktır, bu sistem. Herkesin zengin olması ise milleti ve Devleti zengin yapacaktır. İşte bunu sağlamak lazımdır. Şimdi bir husus daha var. Bu hususa dönmek istemiyorum aslında. Benim söylediğim doğrudur. Yani, biz evvela bütçeyi yapmışız; bu varit değildir. Ben söyledim zaten, ama geç basılmış, geç dağıtılmış olması bir vakıadır. Fakat söylediğim gibi, 11 Kasım'da güven oyu aldık, 11 Kasım'da 30 Kasım arasında bütçeyi vermeye mecburduk. Program taslak itibarıyla hazırды. Programa nihai şeklini 19 Kasım'da verdik. 19 Kasım'da 30 Kasım arasında bütçe nihai şeklini aldı, basılması gecikti, dağıtılması gecikti, Senatoda müzakere edilirken basıldı. Bu sene, hemen hemen Eylül sonunda program hazırды, Ekim sonunda bütçe kabataslak hazırды. Ekim içerisinde ve Kasım sonunda nihai şeklini verdik. Yüzlerce saat mesai yapılmıştır üzerinde. Bu itibarla, evvela bütçeyi yaptığımızı, sonra da programı yaptığımızı buradan da plana karşı böyle gönülden bir arzu olmayışını kabullenmeye imkân yok. Bunu, bir delil olarak ortaya koymaya da imkân yok. Çünkü ispatı mümkün değil.

Muhterem Milletvekilleri, T.İ.P. sözcüsü, "T.İ.P. demokratik parlamenter usulleri kabul etmiştir" diyor. Başka bir şey yapmasına imkân var mı? Yani gelip burada ihtilalci sosyalizmin taraftarıyız diyebilir mi? Gayet tabii böyle diyecek. Bunun dışında bir şey diyemez. Gelip burada konuşabilmesi parlamenter usuller sayesinde.

Kalkınmanın, piyasa düzeni ile mümkün olamayacağını bütün iktisatçılar kabul etmiş, kimdir bu iktisatçılar, hangi memleketin iktisatçılarıdır ve hangi çeşit fikriyata sahiptirler? Bunları bilmek lazımdır.

Demin de söylediğim gibi, diyorlar ki, "Bugünkü düzeni kabul edip kapitalist düzenin başka düzenin münakaşasını yapmayalım mı?" Söyledik, bugünkü düzen zaten kapitalist düzen değil. Bugünkü düzenin münakaşasını yaparız ama bugünkü düzenin münakaşasını yapıyoruz diye Marksizm'in münakaşasını yapmayız. O taraf kapalı, bunun fikir özgürlüğü ile bir alakası yoktur.

Mali dengi yerine getirilmemekte imiş. Bütçe bunun için yapılıyor, program bunun için yapılıyor, hüsnüniyetle yapılıyor, hüsnüniyetle ifasına çalışılıyor. Bu itibarla bunu alıp bir plan fikriyle bağdaşmıyor şeklinde göstermek, yine hakikatle bağlı değildir.

Muhterem Milletvekilleri, yine bazı kısımlar noksan kalıyor konuşmamda, fakat daha çok zamanınızı almayacağım. Ümidediyorum ki, yine huzuruza gelme imkânları olacaktır. Ziraat vergi, vergi politikası ve saire hakkında söylenmiş bazı hususlar var ki, onları da cevaplandıracağım. Ama gecenin bu saatinde beni bu kadar uzun bir zaman dinlemek nezaketini gösterdiğiniz için hepinize teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.⁴⁴ (A.P. sıralarından "bravo sesleri" alkışlar)

⁴⁴ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 13, Birleşim 55, Sayfa 192-206*

27 Şubat 1967 Pazartesi

1967 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısını Millet Meclisine Sunuşu Nedeniyle

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlar, oturumu açıyorum. Söz, Sayın Başbakan Süleyman Demirel'in. Sayın Demirel buyurun. *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri; 1967 yılı bütçesinin tümü üzerinde yapılmış bulunan görüşmeleri ve bu vesileyle yapılan tenkitleri cevaplandırmak üzere huzurunuzda gelmiş bulunuyorum. Sözlerime başlarken hepinizi saygıyla salamlarım. *(Alkışlar)*

Bugün 7,5 saat süren konuşmaları dikkatle dinledim. Bu konuşmalar bütçe üzerinde yapılmış bulunan bir tenkiden ziyade bir form intibainı, bir açık oturum münakaşası intibainı veriyor. Söylenenlerin hemen hemen hepsi altıncı defa tekrarlanmıştır. Komisyonunda hemen hemen aynı şeyler söylenmiş, Senatoda bütçenin tümünün görüşülmesinde ve bakanlıkların bütçeleri görüşülmesinde ikişer defa Mecliste, Meclisin bütçeyi müzakeresinde, bakanlıkların bütçelerinin müzakeresinde ve bugün de olmak üzere söylenenler hemen hemen beş ile altı defa çeşitli vesilelerle tekrarlanmak imkânlarını bulmuştur. Bunu her hangi bir şikâyet konusu olarak söylemiyorum. Sadece bu söylenenlere verilecek cevapların şümülünü, vüsatını, bu hususu nazarı dikkate alarak tayin etmek durumundayım.

Muhterem Milletvekilleri; hemen hemen muhalefete mensup bütün sözcülerin her vesile ile temas ettikleri basında çeşitli makaleler, fıkralar, yazılar yazılmış bulunan, çizgi ile resimle ve fotoğrafla, karikatürlerle neşredilmiş bulunan, pek çok kere dinlediğiniz bir konuyu tekrarlamak durumunda olduğum için beni mazur göreceğinizi ümidediyorum. Bu konu, zamlar konusudur. Öyle takdim edildi; zamlar konsun diye. Bu konunun içinde ne vardır, zamlar konusunun? Muhterem hatipler diyorlar ki, yapılmış bulunan zamlar Adalet Partisinin seçim beyannamesine, hükümet programına uygun değildir. Çeşitli yazarlar da bu konuyu zincirleme işlemleridir. İkincisi; “Yapılmış bulunan bu zamlar memlekette zincirleme bir fiyat hareketi meydana getirecek ve pahalılığı artıracaktır ve sosyal adalete uygun değildir. Üçüncüsü; fakir fukaranın üstüne yüküdür” Böyle deniyor.

Şimdi, geliniz birtakım hislerden, birtakım istismarlardan, birtakım ufak hesaplardan kurtulup mevzuu etüd edelim.

Muhterem Milletvekilleri; geçen defa bundan evvel müteaddit vesilelerle arz ettiğim gibi 1967 Türkiye'sinde bazı alışkanlıklardan kurtulmaya mecburuz. Şayet muhalefet her hangi bir gün iktidara gelmeyi düşünüyorsa iktidara gelme ümidi varsa iktidara geldiği zaman nasıl hareket edecek ise onu iyi hesaba katması lazımdır. Yok iktidara gelme ümidi yok ise, gayet tabii ki, bir sorumsuzluğun rahatlığı içinde olacaktır. Bu itibarla ben huzurunuzda bir parti meselesi değil, bir Hükümet meselesi değil, tamamen teknik bir meseleyi münakaşa edeceğim. Zamlar diye takdim edilen konu bir defa bir zam konusu değildir.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Ayarlama. *(A.P. sıralarından “ayıp ayıp” sesleri)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir zam konusu değildir. Şöyle düşünelim; Hükümet akaryakıtı, tekele bir vergi getiriyor, bu vergidir, ama şeker, demir, çimento, enerji... Bunlar vergi değildir.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, meselenin hukuki tarafını, mantıki tarafını, her tarafını münakaşa edelim.

440 sayılı kanun vardır. 440 sayılı Kanuna göre İktisadi Devlet Teşekküllerinin kaynak yaratacağı yazılıdır. İktisadi Devlet Teşekküllerine 50 milyar bir rivayete göre, bir rivayete göre 70 milyar bu milletin fukara halkının alın terlerinden alınmış paralar yatırılmıştır. Şimdi bunu bilhassa Devletçiliğin, bütün istihsal vasıtalarını devleştirmek ideolojilerini savunanların çok dikkatle dinlemesi lazımdır. Bu 70.000.000.000 liralık tesis Türk ekonomisine ne veriyor? Ne veriyor. Türk ekonomisine? İki ölçüde mütalaa etmek lazım. Bunlardan birisi Türk ekonomisinin bir koloni ekonomisinden kurtulması için fiyat maliyet meseleleri ne olursa olsun, bazı malları kendisi yapması lazımdır. Bu doğru bir düşüncedir. Bunlardan ikincisi 70.000.000.000 liralık tesisin Türk ekonomisine bir şeyler verebilmesi lazımdır. Bugünün münakaşası değildir. Bu münakaşa senelerce yapılmıştır memleketimizde. Bu münakaşalar İktisadi Devlet Teşekkülleri, karma ekonominin İktisadi Devlet Teşekkülleri unsuru olarak yapılmış ve kurulduğu günden bu yana hemen hemen hiç kaynak yaratmamış pek cüzi bir kaynak yaratmış, bunun yanından mütemadiyen kaynak yutmuş, mütemadiyen vergi kaynaklarından veya Merkez Bankası kaynaklarından beslenmiş bir düzenin bizim üstümüze getirdiği bazı külfetleri fakir fukaranın üstüne zam diye göstermekte insaf yoktur. Bunlar nedir? Muhterem Milletvekilleri; 440 sayılı Kanun, bu 70.000.000.000 liralık, 50.000.000.000 liralık tesisten bir nema elde edebilmek için çıkarılmıştır. Nasıl olacak? İktisadi ve ticari kaidelere riayet edilerek bunlar işletilecek. 440 sayılı Kanunun 24'ncü maddesi; tarifelerini, çıkardıkları malların fiyatlarını tesbitte serbest olacaklar. Beş Yıllık Plan aynı ilkeye göre konmuş. Beş Yıllık Planda da İktisadi Devlet Teşekküllerinin kaynak yaratması öngörülmüştür.

Şimdi 24'ncü maddede bir kayıt daha var, diyor ki, 24'ncü maddede: İktisadi Devlet Teşekküllerinin temel mal ve hizmet sayılan istihsalleri veya hizmetleri üzerinde şayet hükümetler fiyat artırmalarını kabul etmezlerse bu takdirde aradaki farkı, zararları vermek durumundadırlar. Nereden vereceksiniz zararları? Bütçeden. Kime vereceksiniz? Bu mal ve hizmetleri kullananlara. Bir memleket düşününüz ki, şeker yiyen vatandaşa 50 kuruş sübvansiyon, yardım yapmak durumundadır. Elektrik yakan vatandaşa her Kw saat başına şu kadar kuruş yardım yapmak durumundadır. Kömür yakan vatandaşa her ton kömürü yakan vatandaşa 100 lira yardım yapmak durumundadır. Sanayi kömürü kullanan vatandaşa her tonu kullanan vatandaşa vasati 20 lira yardım yapmak durumundadır. Öyle bir memleket ki, %75'i karanlıktır, %25'i elektrik yakar. Öyle bir memleket ki, ancak iki, üç milyon insan kömür yakar. Geriye kalan 28-29.000.000 insan kömür yakmaz. Peki neredesiniz sosyal adaletçiler, neredesiniz? Yani 32.000.000 insandan aldığınız vergilerle 3.000.000 insanın kömür farkını, şu kadar milyon şeker yiyen insanın (şeker yemiyen insan da olabilir Türkiye'de az yiyen olur, çok yiyen olur) şeker farkını; elektrik yakanın bir yerde on kuruşa elektrik yakılacak, bir yerinde 85 kuruşa elektrik yakılacak ve milyarlarca liralık elektrik sahasına bu memlekette yatırım yapılacak ve bu yatırımlar karanlıkta olan insanlardan alınan vergilerle yapılacak ondan sonra geleceksiniz, diyeceksiniz ki, "Fakir halk eziliyor" İnsaf lazımdır. Bilakis ezilen fakir halk değildir, eğer fakir halkın müdafiliğini yapıyorsanız. Şimdi dönelim, meseleye. deniliyor ki, "Bu zamlar Adalet Partisinin programına ve seçim beyannamesine uygun değildir" Hayır, daha evvel söyledik, yine de tekrarlıyoruz. Adalet Partisi, programı ve seçim beyannamesi ile vergi almıyacağız veya İktisadi Devlet Teşekküllerinin zararlarını

bugünkü elimizdeki vergi kaynaklarından kapatacağız veyahut da vatandaşlara Devletin ürettiği her şeyi bedava vereceğiz diye bir sorumsuzluğu üzerine almış bir siyasî teşekkül değildir. Şimdi düşünelim ki, 1967 yılında değişik istihlak malları ve hizmetlerin, bu hizmetleri yapan, bu malları yapan müesseselerin açıklarını kapatmak için bütçeden 750 milyon lira para vermek durumundayız. Peki nereden vereceğiz bu parayı? Bu parayı köy hizmetlerinden keseceğiz, eğitim hizmetlerinden keseceğiz, iş imkânları çıkaran sanayileşmeden keseceğiz, tarımdan keseceğiz, vereceğiz 700 milyon lirayı. Kime? Bu malları ve hizmetleri kullananlara sübvansiyon olarak. Sosyal adalet bunun neresinde? Bir memlekette karma ekonominin cari bulunduğu bir memlekette Devletin evvela vatandaşla münasebetlerinde açık ve samimi olması lazımdır. Biz vatandaşlarla olan münasebetlerimizde açık ve samimiyiz. Her zaman vatandaşın karşısında yüzümüzün aklı ile bulunuyoruz. Nasıl açık ve samimiyiz? Geçen defa da söyledim. Devleti sadece veren bir mekanizma olarak addetmek Devlet Hazinesinin sonunu bulmak olur. Bunları ufak hesaplara, rey endişelerine karıştırmayalım. Bunların onunla alakası yok, siyasî istismar konusu hiç yapmayalım. Hatalı olarak yaptığınız bir şey varsa onu söyleyiniz, bize deyin ki 250 milyon lira, Şeker Şirketinin zararını hazineden kapatın deyin. Bu teklifle gelmiyorsunuz. Şimdi vergi ile İktisadi Devlet Teşekküllerinin bizatihi kendi ayaklarının üstünde durur hale gelmesi için alınmış tedbirleri birbirinden ayıralım. Yok zammış, yok fiyat ayarlamasıymış, biz bu kadarcık şeylere gidip de böyle ucuz birtakım cevaplar vermiyoruz. Cevaplarımızda sorumluluk ve hesap vardır. Vereceğimiz cevaplar şudur:

Şimdi her hâl ve kârda yapılmış bulunan birtakım zamların zamdır, ama o tesislerin açıklarını kapatmak için yapılmış ve bundan iki sene sonra bundan üç sene sonra ayakta duramaz hale gelmelerini önlemek için yapılmış ve (Geçen defa da arz ettim yine de arz ediyorum, cesaretle yapılmıştır demiyorum) bir Hükümet olmanın sorumluluğu içerisinde vazifemizi yapmak için yapılmıştır. Binaenaleyh bu zamlar doğrudan doğruya İktisadi Devlet Teşekküllerinin bir kısmının açıklarını kapatmak için yapılmıştır. Vergiler meselesini ayrıca mütalaa edeceğim. Yani bir taraftan vergi alıp, İktisadi Devlet Teşekküllerinin ne zamana kadar bu vergilerle sübvansiyon ederek veya Merkez Bankası kaynaklarını kullanarak ayakta tutabileceğiz. O zaman nedir 440 sayılı Kanunun manası, o zaman nedir Beş Yıllık Planın ilkesinin manası?

Muhterem Arkadaşlar, samimi olmaya mecburuz. Şayet biz bu yola girmeyip de başka yollardan gelseydik, muhalefetin bizim karşımıza çıkıp demesi lazımdı ki: 440 sayılı Kanun ne oldu? 440 sayılı Kanunun 24'ncü maddesinin 1'nci fıkrasındaki (Bu teşebbüsler, ticari ve iktisadi esaslara göre işler ve tarifelerini kendileri tatbik eder) şeklindeki kayıt ne oldu diye bize sormaları lazım gelirdi. Zannediyorum ki muhalefet anlayışını bu noktaya getirmemiz lazımdır.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, iki konuyu ayıralım dedim: Birisi zam, birisi de vergi. Vergi meselesinde de deniliyor ki bu çeşit Vasıtalı vergiler, getirilmeseydi de direkt Vasıtasız Vergiler getirilseydi. Onu da münakaşasını yapacağım. Ama evvela geliniz şu istihlak maddelerine, İktisadi Devlet Teşekküllerinin hizmetlerine yapılmış bulunan zamların münakaşasını bitirelim.

Demin de arz ettim, bunların bütçe açığı ile hiçbir alakası yoktur. Şayet biz bütçeden bunları sübvansiyone etmek yoluna gitseydik bütçede bir açık olacaktı, ama İktisadi Devlet Teşekküllerinin kamu hizmetlerini ve diğer mahalli idareler içine alan, konsolide

bütçede bir açık olacak idi. Muayyen bir sınıfın ezilmesi değil, bilakis her vatandaşın aldığı hizmetin karşılığını ödemesi esastır. Adalet bundadır. Bir mağazaya gittiğimiz zaman bir dükkâna gittiğimiz zaman hiç kimse size maliyetinden aşağı bir malı verir mi? Veren tüccar ne kadar dayanabilir? Veren İktisadi Devlet Teşekkülü ne kadar dayanabilir? Şayet biz böyle gelmeseydik huzurunuzda, 440 sayılı Kanunun ve Birinci 5 yıllık Planın ilkelerini yerine getirmemiş olurduk. Eğer Merkez Bankası kaynakları ile bu sübvansiyonu devam etseydik, o zaman enflasyonist baskılar olurdu. Enflasyon meselesi üzerinde de konuşacağım. Şimdi, teker teker bakalım bunların durumuna: Şeker Şirketinin 1 milyar 094 milyon lira muaccel bir borcu var. Bu rakamlar arasında ufak tefek değişiklikler olabilir. Bunun 270 milyon lirası pancar müstahsilinedir. Ne yapılıyor fiilen? Pancar müstahsili Türkiye’de 600 milyon liralık pancar çıkarır. 1965 senesinin Şubat ayında biz koalisyon hükûmetine geldiğimiz zaman 232 milyon lira Şeker Şirketinin borcu vardı, 1965’te bu idi, 1966’da aynı şey. Şeker müstahsiline bugün Şeker Şirketi 250-300 milyon lira borçludur. Şeker Şirketi idamei hayat edebilmek için çeşitli yollara tevessül etmiştir.

Ne oluyor? Fakir köylü dediğimiz pancar müstahsilinin parasıyla Şeker Şirketini sübvansiyone etmeye devam ediyoruz. Böyle yapıyoruz. Eğer pancar müstahsili olan köylünün sesi aranıyor ise işte, o ses biziz ve biz bu sesi dillendirmişiz, vazife olarak da bunu yapıyoruz. 1960 senesinde 18.74 TL. olan vasati ücret 1966 senesinde 28.03 TL. sına çıkmıştır. Evet efendim, gönül ister ki, bu daha yukarı çıksın, ama hazineler tükenmeyen şeyler değildir. Hazineler bir yerinden girmezse, öbür yerinden aldığınız takdirde tükenir. Tükenmiş hazine... 1963’e nazaran 1966 yılında 59 milyon liralık toplu sözleşme külfeti meydana gelmiştir. 1963’te başlamıştır toplu sözleşme. Bu Şirket şayet böyle devam ederse birkaç sene sonra işçinin parasını ödeyemez. Yani gönül ister ki, daha yüksek ücretler ödeyelim. Ama her şeyin bir sınırını bulmaya mecburuz. 1960’da 12,5 kuruş olan pancar fiyatı 1966’da 14 kuruş olmuştur. Ve netice itibariyle Şeker Şirketi maliyetleri 182 kuruş, üzerine bir lira vergi, kanuna göre %10 kar garantisi, hepsini koyduğumuz zaman bugün 3 liraya şekeri mal etmekte, 250 kuruşa satmaktadır kristal şekeri. Her kilo şeker alana Devlet 50 kuruş yardım yapmaktadır.

MUAMMER ERTEN (Manisa) — 3 lira olmaz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 182 kuruş kristal şeker, %10 kar garantisi 18 kuruş daha 2 lira, bir lira da kanuna göre vergi, 3 lira. Vergiyi de gayet tabii katacaksınız, vergiyi affedebilir miyiz, konmuş vergiyi? Hiç merak etmeyin ben size yanlış bir şey söylememek için gayet titiz davranıyorum.

1958 senesinde şekerin kilosu 3 lira iken, şeker 1960 senesinin sonunda 2,5 liraya indirilmiş. Borçlar buradan teraküm ediyor. Eğer 1958 yılında 3 liraya çıkarılmış bulunan şeker 3 liradan devam etseydi bugün elimizde 10 tane şeker fabrikası yapacak para olurdu ve memleketin birçok yerlerine ister şeker fabrikası yapın, ister başka fabrika yapın, işte o zaman kaynak yaratılmış olurdu. İşçiye geleceksiniz diyeceksiniz ki, “Toplu sözleşme hakkı getirdik” Güzel. Köylüye gideceksiniz “pancarı 12,5 kuruştan 14,03 kuruşa çıkardık” Bu da güzel, ama Devlete gelip ver 250 milyon lira demeyeceksiniz. Bu işte Devletin tüccar olmayışının, olamayışının güzel misali budur.

Muhterem Milletvekilleri, bir taraftan deriz ki, bu İktisadi Devlet Teşekküllerine siyaset karıştırılmamalıdır, karıştırılmış, bu hale gelmiş. Şekeri üç liraya çıkardıkları

zaman o günün Hükümeti acaba halka eziyet etmek için mi bunu yaptı? Nasıl o günün Hükümeti halka eziyet etmek için yapmamışsa, İktisadi Devlet Teşekküllerini batar hale getirmemek için yapmışsa bugünkü Hükümet de aynı mesuliyetin içerisinde. Binaenaleyh, bu hesabı biz vatandaşlarımıza çok güzel anlatırız. Anlatamazsınız diyen varsa gelsin karşımıza... (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Kömürü izah edeceğim: Kömür işletmelerinin 749 milyon lira borcu varmış. 1966'daki zararı 106 milyon liradır. Toplu sözleşmeler ve diğer iş kanunları 1963'e nazaran 98,5 milyonluk bir külfet getirmiştir ve her ton kok kömürü alan vatandaşa Devlet 100 lira, her ton sanayi kömürü alan vatandaşa Devlet 20 lira vasati olarak yardım etmektedir. Bu değirmen işler mi?

Tekel mamullerine geleceğim...

Bir hususu daha arz etmem lazım. Kömür 1958 senesinden beri hemen 115 lira civarında tutulmuştur. Muhterem Milletvekilleri, Türkiye büyük bir problemle karşı karşıyadır: Kömür problemi. Bunun 1965 senesinin bütçesi müzakere edilirken de söylemiştir, enerji, kömür, cam, gübre, demir, çimento... Türkiye bunlardan mahrum kalmıştır, demiştin. Birçok meseleleri hallettik, kömür meselesini hallederek karşınızda değiliz bugün. 1-1,5 milyar liralık yeniden yatırım yapacaksınız, 4,5 senede bu yatırım yapacaksınız ve Türkiye'de bugün beş milyon ton olan maden kömürü istihsalını 1967'de 8 milyon tona, 9 milyon tona çıkaracak devasa büyük bir problemle karşı karşıyadır Türkiye. Gelişen sanayiye beslemek için kömüre ihtiyacı vardır. Kaynak yaratamıyorsunuz, kanyaklar yutuluyor. Başka hizmetlerden Türkiye'nin o kadar işi var ki, başta hizmetlerden buralara getirip para koymak imkânınız var. İşte bu haldeyiz. Onun içindir ki, Türkiye enerji meselesinde... Enerjiden kastım üç çeşit enerji yakıt, katı yakıt veya gaz şeklindeki yakıt, elektrik şeklindeki enerji... Bu meseleye, kökünden bir çözüm yolu bulamadıkça Türkiye endüstrileşmesinde çok ileri adımlar atamaz. Endüstrileşmesi için bunlar lazım, bunlar ucuz fiyatlarla lazım. Ama sübvans ederek bunu nereye kadar götürebilirsiniz? Türk Devletin takati her şeyi sübvans etmeye kâfi değil. Ben size acı gerçekleri söylüyorum ve hiçbir endişe içerisinde olmadan söylüyorum.

Onun içindir ki, biz bugün dünyanın her tarafında sanayileşmenin bazı olan bir tabii gaz projesinin peşindeyiz. Bugün Sovyet Rusya, Leningrad'da yaktığı tabii gazı Bakü'den götürüyor. Bugün, Birleşik Amerika New-York'ta ve Boston'da yaktığı gazı Teksas'dan getiriyor. Bugün Hollanda'da bulunmuş olan gaz Belçika'da kömür ocaklarının kapanmasını temin etti ve bugün Hollanda'nın gazı İngiltere'ye Manş Denizinden geçiyor. 3-4 senelik mesele bu... Tabii gaz; bundan gübre sanayiinde faydalanabilirsiniz, bundan elektrik istihsalinde faydalanabilirsiniz, kimya sanayiinde faydalanabilirsiniz ve duman probleminden bahsediyoruz, büyük şehirlerimizi de, dumandan kurtarmanın yolu budur. Yapılan hesaplara göre şayet Musul'da asırlardan beri yanmakta olan tabii gazın ki 8 milyar trilyon metre mikâptır-bunun senede 3,5 -10 milyar metre mikâbını Türkiye alırsa o zaman Türkiye Demir-Çelik sanayiinde kullanabilirsiniz, çimento sanayiinde kullanabilirsiniz. "Pipe-Line" bugün hiçbir şey tutmuyor. Musul'dan İstanbul'a çekilecek bir Pipe-Line yüz milyon dolar tutar. Bugün biz 350 milyon dolarlık projeleri yapıyoruz. Ve bu suretle beş yüz kilo kömür ver, 750 kilo kömür ver gibi vatandaş kendi parası ile kışın sırtında kömür depolarında süründürmekten kurtarmanın yolu budur. (Alkışlar) Bugün Sovyet Rusya İran'dan tabii gaz alıyor. Musul-İstanbul arasındaki mesafe Bakü

ile Leningrad arasındaki mesafenin üçte biridir. Yani Bakü ile Leningrad'ın mesafesi Musul'dan İstanbul'a olan mesafenin üç mislidir.

Keza Teksas'la New-York arası, Teksas'la Boston, Teksas'la Washington eyaletleri arasındaki mesafeler de böyledir. Bu meselede ihzari çalışmalar yapılmış. İki Hükümet arasında şartlarında mutabık kalınabilirse, prensibinde mutabık kalınmıştır. Binaenaleyh, biz, her gün Türkiye'nin küçük meselelerini değil, Türkiye'nin büyük meselelerini düşünüyoruz. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri*) Bu büyük meseleleri halletmedikçe senelerce bu kürsülerden hep kısır çekişmeleri yapmaya devam ederiz. Kökte meseleler nedir? Kökteki mesele bu.

Tekel'in 1 milyar 597 milyon lira borcu vardır. Yıllık işçi masrafları 1960'da 178 milyon iken, 1966'da 432 milyondur. Mamul tütün maliyeti 1960'da vasati 883 kuruş iken 1966'da 17 lira 86 kuruştur. Tekel mamullerine 1958 de, 1963 ve 1964'te zamlar yapılmıştır. Tekel ve şeker hazineye olan borçlarını ödemedikleri için (çünkü Hazineye olan borcunu açık kapatmak, döner sermaye, depolarında kalan mal karşılığı olarak tutmaktadır) hazine ödeme sıkıntısının içine girmiştir. İstikrar istiyorsunuz, düzgün tediye istiyorsunuz, maliyemizin itibarını koruyalım diyorsunuz, ondan sonra da geliyorsunuz fukara halkın üzerine yük yüklediniz diyorsunuz. Ya o ya o!

Bu memleketin yükünü bütün Türk vatandaşları beraber çekecek, hep beraber çekeceğiz. Neresinde adaletsizlik var? İstihlak mallarını kullananın ödemesi kadar adil olan bir durum var mı? Neresi adaletsiz bunun? Bütün mesele iş imkânları yaratıp vatandaşı alabilir hale getirmektir. (*A.P. sıralarından alkışlar*) Yoksa Devletin kesesinden para vererek bir avuç vatandaşı müstefit etmenin manası yoktur. İş imkânları yaratabilmek ise 70 milyar liralık yatırımlara, kaynak elde etmek, bu kaynaklarla yeni yeni işlere girişmekle mümkündür. Başka nasıl yaratacaksınız iş imkânını? Çimento sanayiinin 396 milyon lira borcu vardır.

1960'da 12 lira 55 kuruş olan vasati işçi ücreti, 1966'da 20 lira 43 kuruşa çıkmıştır. 1960 -1966 arasında işçi ücretleri Türkiye'de vasati olarak %70 nispetinde artmıştır... 1958 de, 150 lira olan çimento 1964'te 155 liraya çıkarılmış halen de 170 liraya çıkarılmıştır.

Demir çelik meselesine geleceğim: 1960'da vasati ücret 19 lira 80 kuruş iken, 1966'da 37 lira 86 kuruş olmuştur. Karabük Demir-Çelik tesislerinin kısa vadeli borçlar yekûnu 923 milyon liradır. Toplu sözleşmenin yıllık şarjı 59 milyon liradır. Demir-Çelik fiyatları 1958 de, 1960 da, 1961 de, 1965'de değiştirilmiştir. Hâlihazırdaki fiyatlarıyla birçok mamullerde 1960 seviyesine dönülmektedir.

Demir-Çelik fabrikaları yapacağız. Bu günkü kapasitemiz 1 milyon 160 bin tondur. Ereğli zait Karabük zait hurdadan demir işleyen İzmir de bir fabrika ve Kırıkkale'de bir fabrika. Hepsı 1 milyon 160 bin ton. Türkiye'nin 1985'te 18 milyon demire ihtiyacı vardır.

Muhterem Milletvekilleri, işte geliyoruz mühim meselelerden bin tanesine daha, Sanayii kuracağız, sanayinin bütün parçalarını memleketimizde yapacağız. Çelik halitası olmıyan, kurşunu olmıyan alüminyum olmıyan kalite camı olmıyan, motor sanayiini kuramamış bir memlekette, motor sanayiini kurabilmeniz için bunlar şarttır, çeşitli çelik halitaları şarttır. Motor sanayiini kuramamış memlekette motor her türlü imalatın %30'unu teşkil ediyor. Evvela motor sanayiini kuracaksınız. Ama Muhterem

Milletvekilleri buraya gelecek diyecekler ki, dışardan getirdiğiniz hammaddeler üzerinde politik oyunlar dönüyor. Bunların hiçbirisi doğru değildir. Siyasi kararlarla dışarıdan gelen maddelerin vesairenin alakası yoktur. Neymiş? Borç alıyormuşuz da. Borcu doğrudan doğruya program kredisi şeklinde alıyoruz. Ondan kendi Merkez Bankamız istediği şekilde tahsis yapıyor. Kotayı Cumhuriyet Hükümeti yapıyor E... bunun siyasî karar neresinde, başka devletlerin siyasî kararı? Mutlaka Türkiye’de başkalarını arayıp bulmak mecburiyetinde miyiz? Yok başkaları! (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Elektrik fiyatları: Muhterem Milletvekilleri Türkiye’nin komşu memleketlerinde elektriğin en ucuz olduğu yer Türkiye’dir. Demin de arz ettim, Devletin şebekesinden elektrik alan yerlerde Devletin satış fiyatı vasatı 10 kuruş. Ama Devletin şebekesine bağlanmamış Karayazı’da, Oğuz’da Hakkâri’de, Van’da, Emirdağ’da Balya’da, Biga’da elektrik 85 kuruş kilovat saati. Buraları biran evvel bu şebekelere bağlayabilmek için paraya ihtiyacımız var.

Dünyanın her memleketinde elektrik, oto-finance kaynağıdır. Biz bunu getiriyoruz. Ve bakalım elektrikte ne olmuş: 1 milyar 177 milyon elektrik işletmesinin borcu var. 1960’da 26 lira 71 kuruştan vasatı ücret 1966’da 55 lira 12 kuruş olmuştur. 1966’daki toplu sözleşme şartı 9,5 milyon liradır. 1960’dan bu yana 1963’te ve 1964’te olmak üzere miktarlara cüzi zamlar yapılmıştır. Akaryakıt fiyatları 1963’te ve 1964 zam görmüştür. Bu vergi Şimdi buraya kadar olan kısımda şunu yapmasaydınız, diyebileceğiniz bir kalem var mı? Var diyorsanız farkını nereden vereceksiniz, onları söyleyin diyeceğim: Bu kürsüye gelip bunları yapmayın diyenlerden telkin bekliyoruz, tavsiye bekliyoruz. Biz muhalefetiz, biz sadece söyler geçeriz: işte bu alışkanlıklardan kurtulalım diyorum. (A.P. sıralarından alkışlar)

Hülasası şu; Devlet İktisadi Teşekkülleri 1963’te tatbikine başlanan toplu sözleşmelerle takriben 500 milyon lira civarında bir yeniden işçi ücreti ödeme durumunda kalmıştır. Bu teşekküller daha iyi işlesin, daha iyi randımanlı işlesin, daha çok kaynak yaratsın, Türk işçisine daha çok para verelim... Bunları istemiyen bir tane kimse bulamazsınız. İktisadi Devlet Teşekkülleri fiyat ayarlamaları yapılmadığı takdirde, zamlar yapılmadığı takdirde, bir kaç sene sonra borçlarının altından kalkma imkânlarını kaybedeceklerdir. O zaman ne yapacaksınız? Tahkim, konsolidasyon, Devlet bütçesine, Merkez Bankası kaynaklarına döneceksiniz. Bu şekilde bu ekonomiyi götürmeyiz. Ekonomisini maliyesini sağlam hale getirmemiş hiçbir memleket sıkıntıdan kurtulmaz. Geçen o sene zarfında birçok kereler zamlar yapılmıştır. Türkiye Avrupa memleketleri içinde akaryakıt ücretlerinin en düşük olduğu bir memlekettir. Bir litre benzinden Fransa’da 130 kuruş, Hollanda’da 76 kuruş, Belçika’da 95 kuruş, İtalya’da 114 kuruş vergi alınmaktadır. Türkiye’de son çıkacak olan kanunla birlikte bu 61 kuruştan 71 kuruşa çıkıyor. Yani İtalya’nın 114 kuruşuna karşılık 71 kuruşa çıkıyor. Diğer akaryakıt çeşitlerine yapılan zamlarda vergi artması şeklinde yapılan zamlar ile daha doğrusu onlardan alınan vergilerle Avrupa memleketlerindeki vergiler arasında da aynı münasebetler vardır.

Şimdi ikinci kısmına geliyorum: Vergi: Damga Resmi Kanunun oylarınızla kanunlaşmıştır, 1967 bütçesine 320 milyon lira getirecektir.

Akaryakıt 310 milyon lira getirecektir, Tekel 320 milyon getirecektir, şeker 260 milyon lira borcuna getirecektir, kömür 125 milyon lira getirecektir, bu suretle de hem

Devlet Bütçesi, Devlet Hazinesi, Devlet Maliyesi itibarını muhafaza edecek, hem de bu teşebbüsler ayakta duracaktır. Yani bir milyar altı yüz milyon lira vergi alabileceğimiz bir kaynak yok. Şimdi onun münakaşasına geleceğim.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye’de vergilenmiş hemen hemen bir saha yok. 21 ana sahadan vergi alınmaktadır. Bunun içerisinde çeşitli sahalar vardır. Geçen sene bir kereste İstihsal Vergisine tabi değildir, onu tabi tuttuk. Başka da vergi alabileceğimiz kaynak yok. (*Ziraat sesleri*) Ziraata geleceğim, merak etmeyin.

Şimdi telkinler arasında fısıltı şeklinde veya açık olarak yazılan yazılar arasında Ziraat Vergisi konusu işleniyor. Ziraat Vergisi meselesini bir mütalaa edelim.

Muhterem Milletvekilleri, bu Ziraat Vergisi meselesini aşara kadar gitmedikçe anlamamıza imkân yoktur. Aşar Cumhuriyetle birlikte ortadan kalkmış 1925 senesinde ve bu kalkış Cumhuriyetin Türk halkına getirdiği en büyük nimetlerden birisidir. Sonra harb yıllarında top metlerden birisidir. Sonra harb yıllarında Toprak Mahsulleri Vergisi şeklinde hemen hemen aşara benzeyen bir vergiye gidilmiş fakat bundan da çok büyük şikâyetler olmuştur. Halk, tekrar aşara mı döndü intibai içerisinde büyük memnuniyetsizlikler içerisine girmiştir. Sonra 1960 senesi sonunda tarım gelirlerinin vergilendirilmesi için bir kanun çıkarılmıştır. Bu kanun Gelir Vergisi esasına müstenittir. Kanun çıkarılmadan evvel çok münakaşalar yapılmış, daha doğrusu birinci Beş Yıllık Plan hazırlanırken planın kaynakları araştırılması istikametine gidilmiştir. Bu arada bir İngiliz profesörü olan Caldor Türkiye’ye getirilmiş Prof. Caldor tarım sahasından bir milyar lira vergi alınabileceğini iddia etmiştir.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye’de böyle balon şeklinde ortaya atılan çok kısa zaman içinde az tetkikat yapılarak ortaya atılan birtakım fikirlerden mazide de zarar gördük. Bir Barker Komisyonu Raporu Türkiye’ye çok zarar vermiştir. Böyle dışarıdan uzman getireceğimiz zaman bu uzmanların memleket şartlarını iyice öğrenmelerine kadar raporları için zorlamamak lazımdır. Memleket gerçeklerini bilmeyen yabancı uzmanlar ne kadar bilgin, ne kadar dahi olursa o memleketi sıkıntıya sokacak bazı tavsiyelerde bulunurlar. Nitekim Barker raporu bu tavsiyeleri yapmıştır, yani Türkiye’de büyük tesisler yapmayın, küçük tesisler yapın. Ne yapalım? Sanayileşme yapmayın da tavukçuluk yapın, demiştir. Buna Türkiye’nin siyasî kaderini elinde tutanlar razı olmamışlardır. Razi olmayıp iyi etmişlerdir.

Kaldor ne diyor? Kaldor diyor ki: “Bir potansiyel zirai hasıla hesaplayınız, 30-35 milyar lira Türkiye’nin zirai kazancı var, bunu hesaplayın. Bunu memleketin her vilayetine dağıtın, mütesaviyen değil, birtakım karakteristiklere göre dağıtın. Sonra da her vilayet için bir potansiyel vergi matrahı hesaplayın böylece ve bu matrah üzerinden de araziye dağıtın. Araziden adam ne kazandı, ne kazanmadı buna bakmadan bu potansiyel üzerinden vergi alın”

Alabilir misiniz böyle bir vergi? Günün hükümeti düşünmüş taşınmış, böyle bir verginin alınmasını bulamamış. Şimdi çeşitli yazarlar ziraatta bir milyar kaynak var diyor.

Kaldor’un (Nicholas Kaldor) bir tavsiyesi daha var. Sadece sıfır ile iki dönüm arasındaki arazi dışı. İki ile 10 dönüm arasından %10 civarında vergi alacaksınız ve potansiyel üzerinden alacaksınız, ne kaldırdığı üzerinden değil. Böyle bir durum

Aşarın ihyasından başka bir şey olmaz. Onun için Aşara kadar gittim. Kaldor'un burada söylemek istediği şey iktisadi bakımdan şudur:

Kaldor diyor ki, "Böylece vergisini vermiyen arazisini başkasına satar, küçük işletmeler ortadan kalkar, büyük işletmeler ekonomik işletmeler meydana gelir ve onu da Devlet sonra alır, Devletleştirilir" Kaldor'un dediği bu...

Şimdi Muhterem Milletvekilleri 30.12.1966 tarihinde zirai gelirleri vergilendirme kanunu çıkarılmış. Bu kanun bizim Gelir Vergisi sistemimize uygundur. (Amerika'nın 700 milyar doların üstünde millî geliri var, 150 milyar doların üzerinde bütçesi var zirai sahadan aldığı vergi %6'dır) Dünyanın birçok memleketlerinde zirai sahanın hususiyetleri vardır. Bu hususiyetlerin başında muhasebe meselesi geliyor. Zirai muhasebe tutmak gayet zor bir iştir. Dünyanın her memleketi bu sıkıntının içerisinde. Zirai muhasebesini tutmak, mesela hayvancılık yapıyorsunuz, havanın iyi veya kötü olduğuna göre, hayvanın içerde veya dışarda bulunmasına göre değişiyor faktörler. Bu kadar değişik çok faktörü olan bir şey. Zirai vergiler birçok medeni memleketlerde sanayi sahasından ve ticaret sahasından alınan kazançların kaçırılmaması için bir nevi gedik kapatma olarak düşünülüyor. Çünkü şayet bu sahayı vergilendirmezseniz her üçüyle birden uğraşan kimse diğer sahalardan aldığı geliri oradan gösterip vergi kaçakçılığı yapabilir. Şimdi 193 sayılı Kanun 150 dönüm hububat ekeni vergi mükellefi yapmış. Sonra 1963'te 202 sayılı Kanun çıkarılmış, 500 dönüme çıkarmış bunu, 150 dönümü. Sonra, 1964'te 484 sayılı Kanun çıkmış, 300 dönüme indirmiş. Yani 300 dönüm üstünde hububat eken herkes vergiye tabidir Türkiye'de.

Birtakım tenkidleri var, bunları anlatmıyacağım. Söylemek istediğim şey, şu: Yüz aded küçükbaş hayvanı 1960 ta çıkarılan kanun vergiye tabi tutmuş. 1963'te bunu beş yüze çıkarmış, 1964 ten sonra halen cari olan kanun 250'ye indirmiş. Şimdi, kimden vergi almıyoruz, neresinden vergi almıyoruz? Ve zirai gelirlerin, zirai tarımın vergilendirilmemiş neresi kalmış? Münakaşa edilen şey bu Gelir Vergisi sistemi mi, münakaşa edilen şey bu sınırlar mı? Eğer bu sınırları Sayın muhalefet sözcüleri yüksek buluyorlarsa, bilhassa Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı bu sınırları yüksek buluyorsa, bunun daha daraltılması lazım geliyorsa şu sual otomatik akla gelir 1960'taki sınırları niçin değiştirdiniz 1963'te? 1964'te yeniden bu sınırları daralttığınız zaman niçin 1960 seviyesine veya daha aşağı inmediniz. Bu itibarla ziraat sahasında bir milyar gibi bir para yok Muhterem Milletvekilleri. Bir taraftan gelir dağılımından bahsederiz, %75'i bu memleketin toprakta çalışıyor, köylü ve memleketin millî gelirindeki gayrisafi millî hasılasındaki rolü 30,8 Bu 30,8 milyar alıyor %75'i. Görülüyor ki esas nispetsizdik burada başlıyor. İngiltere modelini Türkiye'ye tatbik edemezsiniz. İngiltere modelinde, ki Sayın Alican bu modelden bahsetti, eğer biz İngiltere'nin geliri seviyesine gelsek, vasati gelir seviyesine, birçok meselelerimiz zaten hallolunacak. Siyasi meselelerimiz, iktisadi meselelerimiz, içtimai meselelerimiz, birçok meselelerimiz hallolunacak. Biz fert başına yıllık 250 dolar seviyesindeyiz. İngiltere bunun dört misli, beş misli yüksek gelir seviyesinde. Beş yüz dolar gelir seviyesinin üstüne çıkabilecek adam başına senede beş yüz dolar kazanç seviyesinin üzerine çıkabilecek bugünkü problemlerimizle karşı karşıya değiliz. Daha değişik başka problemlerle karşı karşıyayız. Ama sosyal adalet meselesinde, yatırımlar meselesinde, işsizlik meselesinde tasarruflar meselesinde, tasarrufun kaynakları yatırım kaynakları meselesinde birçok meseleyi halletmiş olacağız. İşte bütün çaba zaten bugün iktisat meseleleri münakaşa edilirken her memleketi kendi

şartları içinde mütalaa etmek lazımdır, değişimin sebebi bu. Türkiye'nin meselesi, bir kısım insanlar Türkiye'yi bugün kalkınmamış memleket tablosundan çıkarmışlardır. Bir kısım insanlar Türkiye'yi kalkınmakta olan memleketler içine koymuşlardır. Çünkü Türkiye kalkınmamış memleketlerle, batı gözüyle bakıldığı zaman, aynı durumda olan memleket değil. Sosyal handikapları olmıyan, sosyal maniaları başka memleketlere nazaran çok az olan bir ülke. Halkta arzu yaratmak, iştıyak yaratmak, kazanç sevgisi yaratmak, daha çok üretmek, ailesini daha iyi geçindirmek sevgisi yaratmak... Bunlar Türkiye'de başarılmış işlerdir. Onun için Türkiye'yi kalkınan memleketler arasına koymak lazım, kalkınmamış memleketler arasına değil. Birçok Batılı bugün bu noktadadır. Ama İngiltere seviyesine geldiği zaman çok problemleri değişik olacak. Değil İngiltere seviyesine, İspanya yıllık gelir seviyesine geldiği zaman (ki 550 dolar civarındadır) meseleleri değişik olacak.

Muhterem Milletvekilleri, havanda su döverek bir şey çıkaramayız, alın terini her şeyin içine koymamız lazım. Bir taraftan diyoruz ki, dışarıya muhtaç olmıyalım, kendi kaynaklarımızı daha geliştirmek imkânlarını bulalım, milletimizden daha çok fedakârlık talebedelim. Milletimizden fedakârlık talebetmeye mecburuz. Milletimiz fedakârlıklara hiçbir zaman "hayır!" dememiştir, sadece doğru olduğunu, yerine masruf olduğunu bilsin. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Şimdi Türkiye şartlarında olan bir memleketin en mühim meselesi istihsalı artırmak, yeni yeni iş imkânları açmak, daha çok kişiye iş bulmak ve tasarrufu artırmak, bu tasarrufları yatırıma götürmektir. Eğer bunu başarabilirsek kalkınmayı başarırız. Bunu başaramadığımız takdirde ne sosyal adaleti sağlayabiliriz, ne gelir dağılımını düzeltebiliriz. Nasıl düzelteceksiniz gelir dağılımını? Bir milyar lira vergiyi şu istikamette alsanız, bu istikamette alsanız gelir dağılımı uzun boylu değişmez. Gelir dağılımı seneler meselesidir. Gelir dağılımı 15 aylık Adalet Partisi İktidarında olmadı ki, gelir dağılımı Cumhuriyet kurulduğundan beri mevcut düzenin getirdiği inkişafın bir neticesidir. Böyle sosyal meselelerde 32 milyon insanı ilgilendiren meselelerde, günlük hayatını ilgilendiren meselelerde mucize formüller beklemek yanlıştır. Mucize formüller yerine, müşküller, alın teri gayret, sebat ve sabır istiyoruz. Başka yolu yok.

Şimdi 1962'de zannediyorum 6.000.000 lira civarında olan zirai gelirler 1966'da 65.000.000'a çıkıyor. Biz buna ilaveten bir de Emlak Vergisi alıyoruz, yeni bir tahrir yapmak için hazırlık yapıyorduk ve bu sene bütçeye para koyduk. Daha doğrusu Emlak Vergisinin, arazi kısmı. Burada bir kaynak var. Ama biz bu zamana kadar yapılmamış bu, biz bunu yapacağız. Bunun üzerinden vergi temin edeceğiz. Şimdi takriben 125 milyon lira civarında arazi Emlak Vergisi toplanıyor. 60 milyon lira, Gelir Vergisi dediğimiz zaman bugün Türk çiftçisi 185 milyon lira civarında bir vergi veriyor. Bunu usulleri ıslah, limitleri daraltma vs. yollarıyla gitseniz bizim kendilerine güvendiğimiz eksperlerimizin, tahminleri biz siyasetçiler olarak tahmin yapmayız. Sadece mantık silsilesine bakar doğru veya yanlış olduğunu söyleriz. Tahminleri, Emlak Vergisi, Arazi Vergisi, Gelir Vergisi dahil burada bugünün 185.000.000'a karşı 400-450 milyon civarında bir kaynak vardır. Bu da bir gün meselesi değildir.

Muhterem Milletvekilleri; vergi ile maliye ile uğraşanlar çok iyi bilirler ki; Gelir Vergisi sistemi müterakki sistemdir. Kendi içinde adaleti olan bir sistemdir ve oturdukça randımanı artan bir sistemdir.

Şimdi geliyorum başka bir konuya; yani görülüyor ki, böyle ziraat vergilerin artırsak uzun boylu bir kaynak bulmamıza imkânı yok. Ümidediyorum ki, bu iddialar büyük çiftçi vergi vermiyor şeklindeki bir slogani bu suretle büyük çiftçiye karşı bir iğbirarı ve husumeti yaratmak için yapılmıyor. Ümidediyorum böyle.

Şimdi vergi diyoruz, bir vergi usulü var Türkiye’de, her sahayı kapsıyor. Reform neresinde yapılacak verginin? Bizim seçim beyannamemizde de yazılıdır; verginin reformu, belki birtakım yeni sahalar bulunur ama büyük sahalar değil, usullerinde yapılır. 1950’de kurulmuş bulunan, usuller ve kurulmuş bulunan teşkilat bugün hala iş görüyor. Bunu ıslah edeceksiniz ve bunun için bir kanunla geliyoruz. Deniliyor ki, iki sene geçti. İki sene geçmedi, 15 ay geçti iktidarımız üzerinden, 15 aydır niçin getirmediniz? 160 tane kanun getirdik, Sayın Milletvekilleri, bu kanunlardan pek azı kanunlaştı.

Şimdi burada bir saplama yapacağım. Şimdi ben demiştim ki, bu kadar çok partili devirde Hükümet yapmak zordur. Benim hiç kimseden şikâyetim yok. Sadece benim demek istediğimi iyi anlamak lazımdır. Ben Parlamentonun çalışmalarından bahsettim. Huzurunuzda geldim gensoru münasebetiyle dedim ki, T.İ.P’nin getirdiği öğretmenler gensorusu münasebetiyle dedim ki, Meclisi 88 ve 89’ncu maddelere dayanarak işgal ederseniz, kanun tasarıları kanunlaşmaz. Bizim hali hususimizde icra ile teşrii organın, kuvvetler dengesinin kesin hadleri belli değildir. Pek çok şeyler icranın elinde toplanmıştır. Ben onun için bir müessir icradan bahsettim. Kanun çıkarmadığınız takdirde Hükümet kararname çıkarıp bir işi göremiyor. Fransa bu durum karşısında 4’ncü Cumhuriyetten 5’nci Cumhuriyete geçerken Meclisin yapacağı işlerle hükümetin yapacağı işleri ayırmış. Ama bizim bugün pek çok şeyler Meclislerden geçme durumundadır. Bizim kuvvetler muvazenemizde, iş bölümünde mutlaka münakaşa edilecek hususlar vardır.

Muhterem Milletvekilleri: burada şu hususu kaydetmek istiyorum: Niçin hırçınlaşıyoruz? Bu kimsenin ayıbı değil. Demokrasi yaşadıkça kusurları meydana çıkar. Demokrasiye bağlı insanlara düşen vazife bu kusurları alıp demokrasiyi yıkmaya çalışmak değil, o kusurları tashih ederek gitmektir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi huzurunuzda bir açıklamada bulunacağım; 22.10.1965 tarihinden 23.2.1967 tarihine kadar muhterem Meclis 185 birleşim yapmış. Bu birleşimlerin 26’sında 117 sözlü soru görülmüş, 20 sinde 14 gensoru görüşülmüş, 12’inde sekiz genel görüşme yapılmış, 12’inde on Meclis araştırması yapılmış 11’inde Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu raporu görüşülmüş, 5’inde de ekseriyet olmadığından celse tatil edilmiş. Şimdi 185 birleşimden 86’sı, yani hemen hemen yarıya yakını, Meclisin murakabe fonksiyonu ile geçmiş. 15 aylık bir iktidar, dördüncü senesi olsa anlarım. Kimsenin murakabe hakkına bir şey demiyoruz, zaten bir şey söylemeye hakkımız yok, biz sadece bir tabloyu ortaya koyuyoruz. Bu tabloyu da Meclisin her hangi bir şekilde bir rejime karşı olanlar tarafından muaheze edilmemesi için koyuyoruz. Münakaşa açılmaması için Meclis müessesesinin üzerine koyuyoruz. Bizim anlayışımızda demokrasinin temel müessesesi, zincirdeki müesseselerin en mühimi ve en muazzamı bu Meclistir. Daha doğrusu bu Meclis ve Senatodur, yani Parlamentoyu kastediyorum. Onun için Muhterem Milletvekilleri, bu muhalefet-iktidar meselesi değildir. Bu hepimizi şu çatı altında toplayan milletin meselelerini didik, didik konuşma imkânı veren, her kuruşun hesabını her hareketin hesabını soran, sadece Hükümetlerin yaptıklarının değil, tasavvur halinde bulundukları bazı teşebbüslerinin dahi hesabını soran bu müesseseyi itibarlı ve yüksek

bir noktada tutmaya mecburuz. Onun için diyorum ki; Meclisin %50 zamanını işte böyle bulacağız problemlere cevap -Meclisin %50 zamanı murakabe fonksiyonu ile geçerse, diğer %50 zamanında kanun yapmak, af çıkarmamak, mukaveleleri, devletlerarasındaki anlaşmaları tasdik etmek gibi fonksiyonları aksar. Bugün 160 tane kanun Mecliste komisyonlardadır. Diyeceksiniz ki, iktidar partisisiniz, Meclisi işletmek sizin vazifeniz. Muhterem Milletvekilleri, bunun ağırlığı yoktur. Burada muhalefet saflarında oturan Sayın Milletvekilleri, iktidar saflarında oturan Sayın Milletvekilleriyle aynı mesuliyeti haizdir. Milletvekili olmak mesuliyeti, paye bu. Binaenaleyh, komisyon toplantısını siz kendiniz yapın. Yani o zaman muhalefetin vazifesi sadece Meclisin büyük kapasından girip, bu salona girmek, istediği zaman, girmemek ondan sonra çıkıp gitmek değildir.

Bu itibarla Meclis çalışmaları meselesinde çok ehemmiyetli bir noktayı nazarı dikkatinize getiriyorum.

MUSTAFA AKALIN (Afyon Karahisar) — A.P. liler de gelmiyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben geliyor, gelmiyor münakaşası yapmıyorum. Ben sadece Meclisin çok mühim yapacağı işler var, bizim getirdiğimiz kanunların içerisinde bugün, iktisadi hayatımıza müessir olabilecek çok mühim tedbirler var, ama bu kanunların bir kısmı çıkmadıkça yeniden mühim kanunları getirmemiz, bu kanunların Senatodaki bekleme müddetini uzatır, bu takdirde de kanunları çıkarmada çok gecikmelere uğrarız. Gayet açık söylüyorum; huzurunuzda. Bu itibarla bize tarizde bulunan Sayın sözcünün 15 aylık, bunların çoğu hazırdır. Vergi sisteminde yapacağımız ıslahat da hazırdır. Önümüzdeki günlerde bütçe biter bitmez gelecek; Meclis yeniden çalışmaya girer girmez bunlar hep gelecek. Vergi sisteminde bir ıslah yapmak suretiyle, daha doğrusu vergi sisteminde yapılacak ıslah şu: Vergi daimi bir müessesedir. Bir reform komisyonu daimi olarak vergi meselesi üzerinde devamlı olarak çalışmaya mecburdur ve devamlı olarak yeni kaynaklar aramaya devamlı olarak şu veya bu şekildeki noksanları, kusurları bulmaya ve sadece işinin bu olması mecbur olan bir komisyon vardır. Ama verginin cibayet usullerinde, daha doğrusu vergi idaresinde alınabilecek mühim tedbirler vardır ve bunların bizim Gelir Vergisi randımanını artıracak muhakkaktır.

Şimdi nerelerden şikâyet ediliyor? Bir vergi sistemi var, muhalefetin bu vergi sistemine bir itirazı varsa nerelerine itiraz ettiklerini söylemeleri lazımdır. Biz söylüyoruz, kaynakları ziraat durumunu anlattım başka kaynaklar nerede biliniyorsa bize yardımcı olurlar, söylemeleri lazımdır.

Şimdi bir mevzuu daha münakaşa etmeden geçemeyeceğim, o da şu: Deniliyor ki, "Cari masraflarda kesinti yapsaydınız"

Muhterem Milletvekilleri, ilk nazarda cazip görünüyor bu. Hatta deniliyor ki, siz cari masrafları artırmayacağınız dediniz, seçim beyannamenizde, Hükümet programınızda yazdınız... Doğru, doğrudur, dediğiniz şey. Ama artırmak mecburiyetinde kaldık. Çünkü Devlet düğmeye basınca duran, düğmeye basınca yürüyen bir müessese değildir. Devlet üzerinde ıslahat yapmak, devletin işlemeyen noktalarını işler hale getirmek gün meselesi, ay meselesi, yıl meselesi değil. Öyle olsaydı, bu iddialarda bulunanlar bizim iki mislimize yakın iktidarda bulundular, veya bize yakın iktidarda bulundular, mutlaka bunların çarelerini bulurlardı. Şimdi cari masrafları nasıl azaltalım? Bu meselede çok konuşuldu ama bir defa daha tekrar etmekte fayda buluyorum. Cari masraflardaki

artma nereden geliyor? Ne olması lazımmiş, ne olmuş. (Orta sıralardan anlaşılmıyan bir müdahale) Onun da hesabı var, bizde hesabı olmiyan hiçbir şey yoktur.

Ne olması lazımmiş, ne olmuş? 500 milyon noksan olması lazımmiş, yani %8,5 olması lazımken %13,5 olmuş. Geçen seneye nazaran 500 milyon fark. İddia edilen bu. 500 milyon liradan daha fazla bir tasarruf sağlanabileceğini de kimsenin iddia ettiğini duymadık. Eğer tasarruf sağlanır altında başka manalar aramıyorsa.

500 milyon nereye gidiyor? Milli İstihbarat Teşkilatı kurulmuş, kanunu çıkmış. Meclislerden geçmiş 20 milyon liralık kadro, kanun çıkmış, devletin emniyet teşkilatı jandarmanın pikabı yok, telsizi yok... Jandarma emniyet ve asayişi teminle mükelleftir. Pikap ve telsiz vereceksiniz jandarmaya 50.000.000 lira oradan. Toplum polisi kiralık otobüsle memleketin huzurunu sağlayacak, otobüs almaya mecburuz toplum polisine Tapu; İnsanlar birbirini öldürüyor toprak yüzünden. Mahkemelerin yarısı tapu davası ile işgal edilmiş. Tapu için bir kadro vermek mecburiyetindesiniz. Emniyet, asayiş diyoruz, her Devletin yerinen getirmekle mükellef olduğu 1.000 polis kadrosu buraya vermişsiniz. Artan bir neslimiz var. Çocuklarımız Eylül ayı, Ekim ayı geldiği zaman 6 yaşındaki çocuğumuz siyah gömleği giyip beyaz ve kolalı yaka takıp mektep istiyor. 9.400 öğretmen kadrosu. Yeni hastaneler açmışız, buralara doktor, hemşire vereceksiniz, yeni yataklar. Nihayet Türk Silahlı Kuvvetlerinin iki doğumunu askere almak mecburiyetindeyiz. Bu vatan çocukları bize teslim edildi, yani size teslim edildi, bu vatan çocuklarının iki kişisini bir yatakta yatıramazsınız. Bunları beslemeye, giydirmeye, yedirmeye mecbursunuz. İşte anahatlarıyla bunları topladığınız zaman 500 milyon lira oluyor. Söyleyiniz neresinden keselim.

Şimdi Türk idaresinin, masraflı bir idare olduğunu söylüyorum, hiçbir psikoz veya fobi içinde değilim. Hükümet Başkanı bunu söyler mi? Düzeltmesi lazım gelen insan bunu söyler mi. Ben bu endişenin içinde değilim. Çünkü masraflı bir idarenin masraflı olduğunu iddia edegilip, sonradan masrafsızmış demek bizim samimiyetimize yakışmaz. Masraflı bir idaredir. Devlet dünyanın her yerinde cari masraflarından şikâyet edilen bir müessesedir.

Muhterem Milletvekilleri çok şayanı dikkattir. Bundan bir hafta, on gün evvelki İngiliz London Time Gazetesini açarsanız başlığı budur: İngiltere'deki cari masrafların %8,9 olduğundan Hükümetin çok şiddetli tenkid altında bulundurulduğunu yazıyor. Yani dünyanın her tarafında bu meseleler münakaşa ediliyor. Ben huzurunuzda bu cari masrafların daha fazla olması lazımdır şeklinde savunmuyorum ama zaman gelecek ki, idare içinde yaptığımız ıslahatla cari masrafları indirme yolunu bulacağız. İdare içinde 400.000 memuru var Türk Devletinin, tensikat yapamazsınız. Hiçbir Devlet, memur tensikatı yapamamıştır; içtimai problemler çıkar. Nereye kovacaksınız? Zaten gizli açık işsizlik bulunan bir memlekette tensikat yapamazsınız. Onun için Devlet kadroları dolmuş, İktisadi Devlet Teşekküllerinin kadroları dolmuş.

MUSTAFA AKALIN (Afyon Karahisar) — Milletvekili erimin sayısını 150'ye indirirsiniz. (Gülüşmeler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi cari masrafların durumu da bu. Basit bir muamelenin içerisindeyiz, gayet basit. İşte masraflarımız, işte gelirlerimiz, bu gelirlerin şişirilmiş olduğunu iddia etmenin doğru olmadığını, daha evvelki Maliye Bakanı arkadaşımın konuşmasında söyledik. Bu masrafların bir kısmı İktisadi

Devlet Teşekküllerinin işletme masraflarıdır. Bir kısmı ise, planın gereklerini yerine getirebilmek için icabediyor. Cari masraflarımızı azaltamazsınız, yeni gelir kaynakları bulma imkânımız bu. Gayet basit 4,5 tane kalem, bunun üzerinde spekülasyon yapmayız yani bunun üzerinde şu taşı buradan alalım buraya koyalım. Belki üç taşı yan yana getiririz. Bunun yapamayız.

İşte yapıp huzurunuzda getirebildiğimiz şey budur. Bu geniş izahatı neden verdim? Zannetmeyiniz ki, biz hemen sizin Muhterem Meclisin karşısına Kasım sonu geldi de bütçeyi denkleştiremedik, zam yapalım dedik öyle geldik... Hayır, bu mesele üç senedir münakaşa ediliyor. İşte elinizdeki raporlar. 1963 senesinde şekere zam yapılması lazım geldiğine dair Başbakanlığın ve Planlama Teşkilatının arşivinde raporlar vardır, 1964'te de vardır. 1965'in Yüksek Planlama Kurulu kararı içerisinde 900 milyon lira yeni kaynak yaratılacağı vardır. Bunlar öngörülmüştür. Binaenaleyh, eğer bu tenkitler bilgi noksanlığı dolayısıyla böyle yapılıyorsa, Sayın Milletvekilleri, iktidara geldiğimiz zaman da rica ettim, Devletin arşivleri sizlere açıktır; geliniz istediğiniz malumatı size verelim. Biz saklısı gizlisi olmıyan bir iktidarı, istediğiniz malumatı verelim, fonksiyonunuzu doğru görebilmenize yardımcı olalım. Bizim iktidar, muhalefet anlayışımız bu. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar)

Zam konusunu burada kesiyorum. Aslında ben kesiyorum deyince kesilmiyor bu, buna vatan sathında devam edeceğinizi tahmin ediyorum. Verdiğim rakamların Sayın muhalefet milletvekilleri tarafından zabıtlardan alınıp, konuşmaların bunun üzerine bina edilmesi hem sizin hem bizim işimizi kolaylaştırır. Birbirimizi yalan söyledi, doğru söyledi gibi ithamdan kurtarırız. Bir noksan yerini bir boşluğunu bulabilirsiniz, bunun münakaşasını her istediğiniz yerde yapmaya hazırız.

Şimdi bu umumi meseleden sonra Sayın muhalefet sözcülerinin üzerinde durduğu noktalara temas edeceğim.

Evvela Sayın C.H.P. Genel Başkanı "Bu zamlarla ilgili olan paralar maarife, sağlığa gitseydi yine bir nevi hoş görünür tarafı olurdu" manasına gelebilen bir cümle ifade ettiler.

Şimdi, sağlık bütçemiz şudur: Sadece sosyalizasyon için 1962'de altı milyon lira, 1963'te 36 milyon lira, 1964'te 80 milyon lira, 1965'te 79 milyon lira, 1966'da 127 milyon lira, 1967'de 128 milyon lira. Yani 128 milyon lira sağlığa para veriyoruz sadece sosyalizasyon için.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, Türk vatandaşını ve onun haklarını Türk kanunları çerçevesi içinde müdafaa etmek hepimizin vazifesi. Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı karma ekonomi meselesinde benim beyanlarımı sarih bulmadıklarını ifade ediyorlar. Aslında bu meselede Adalet Partisinin görüşü ile Cumhuriyet Halk Partisinin görüşü arasında derin bir fark vardır. Bu fark çeşitli kere bu kürsüye getirilmiştir. Aslında fark iki noktadan geliyor. Karma ekonomi meselesinde karma ekonomiyi biz, bulmuşuz, almışız. Yani karma ekonomiyi istemiyorum, diyecek halimiz yok. 70 milyarlık İktisadi Devlet Teşekküllerini nereye koyacağım? Karma ekonomiyi istemiyorum demek benim irademe bağlı değildir. Onun için geçen defa konuşurken karma ekonomi bir emri zaruridir, bir nevi emrivakidir dedim.

Şimdi bunu burada böylece tespit ettikten sonra, şunu tespit edelim.

Muhterem Arkadaşlarım, Devlet en kötü tüccardır. Bu bizim inancımız. Ama memleketi bu koloni ekonomisinden kurtarmak, memleketin sınırlarının kapandığı bir günü, bir dış tehlikeye bir harbi dünya yüzünde ne görüldü geldiyse bu zamana kadar yine görülüp gideceğini düşünmek lazımdır. Memleketi çeşitli sıkıntılara sokmamak ve bunun yanında da işsizlik problemini ve diğer problemleri halletmek için sanayileşmek kalkınma için bir zarurettir.

Sanayileşme işte bu arada farkımız başlıyor. Sanayileşmeyi Devlet mi yapsın fert mi yapsın Bizim, Adalet Partisinin görüşü, Devlet mi yapsın, fert mi yapsın sualine cevap vermeden evvel hedeftedir. Hedef, memleketin kaynaklarını en iyi şekilde kullanmak istihsal gücünü artırmak, istihdam imkânlarını artırmak ve böylece memleketin gayrisafi millî hasılasını, istihsalini artırmak. Birinci hedef bu. Binaenaleyh, bunu sağlayabildiğiniz takdirde Devlet yapsın, fert yapsın... Fert dediğiniz kim, bu memleketin ferdi değil mi, bu memleketin vatandaşı değil mi, niçin sakınıyoruz bu milletin ferdinden? (C.H.P. sıralarından, "Kim sakınıyor?" sesleri) Binaenaleyh, bizim buradaki ayrıldığımız, kimdir bu fert, hiç kimsenin imajında, tahayyülünde olmıyan kimsedir. Bu memleketin dört köşesinde Edirne'sinde, Kars'ında, Hakkâri'sinde, Muğla'sında, Konya'sında kafasına bir şey koymuş, kafasına daha çok çalışmak, daha çok bir iş meydana getirmek, daha çok kazanmak ümidini, şevkini iştiağını koymuş olan Türk vatandaşıdır. Fert bu, biz buna inanıyoruz. Bizim diğer görüşlerden ayrıldığımız nokta budur. Biz onun gücüne inanıyoruz, biz onun her şeyi başarabileceğine inanıyoruz. Onları uyur farz etmiyoruz, uyuyan bir kuru kalabalığın, Cem'i gafirin bir parçası farz etmiyoruz, biz onu canlı, hareketli, memleketin meselelerine vakıf, ne yaptığını bilen, ızan ve idrak sahibi ve teşebbüs sahibi farz ediyoruz. (A.P. sıralarından, alkışlar)

Onun yakasındaki rozete bakmıyoruz, siyâsî düşüncesine bakmıyoruz, hangi dine, hangi mezhebe salık olduğuna bakmıyoruz, sadece ay yıldızlı bayrağa gönül vermiş, Türk olmakla iftihar eden Türk Milletinin bir ferdi olmakla iftihar eden, Devletin bekasına, milletin bütünlüğüne bağlı olan her Türk vatandaşına bu fırsatlar açıktır, diyoruz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Binaenaleyh, devletçilik meselesinde, karma ekonomi, bugün bir zarurettir, çeşitli sebeplerden dolayı zarurettir.

1. Bir emri vaki,

2. Türkiye'nin istihsal gücünü artırmak için bir yol, birtakım kaynakları yutmasına rağmen Kaynak yaratması yerine kaynak yutmasına rağmen kalkınma için bir yol, indirekt tesisleri vardır.

Bugün Petro-kimya fabrikası yapıldığı takdirde buradan çıkan hammadde ile 40 bin kişi Türkiye'de iş yapacak indirekt tesirleri var. Bunların hepsi sadece direkt hesaba giren faydalar değil hesap unsurlarına konamayan indirekt birtakım faydaları var, ikincisi bu.

Üçüncüsü; bugün Türkiye'de fertlerin teker teker veya bir arada yapamayacakları işler var. Teknoloji meselesi, büyük sermaye meselesi, stratejik ehemmiyeti olan meseledir; şudur, budur. O zaman bunları yine karma ekonomi içinde mütalaa edeceksiniz. Ama bizim dediğimiz şu; karma ekonomi düzeni devamlı bir düzen mi, yoksa bir yerde biten bir düzen mi? Memleketlerin ekonomik gelişmesi üzerinde yapacağınız tahminler on seneyi geçmemelidir. On sene içinde çok şeyler değişir Türkiye şartları içinde olan bir

memlekette. Binaenaleyh, biz diyoruz ki, bu on senelik zaman içinde bu karma ekonomi düzeni devam edecek. Ama bir şey daha diyoruz, bu dediğimiz şey aslında bir miktar akademiktir ve bir miktar felsefe meselesi, inanç meselesidir. Biz diyoruz ki, karma ekonominin hedefi, bizde devlet değil, ferttir. Yani şunu diyoruz, karma ekonominin iki hedefi olur:

1. -Ferdî elemine etmek, devlete gitmek, o kolektivism olur. Biz kolektivismi hedef olarak görmüyoruz diyoruz. Biz fert hedefini güdüyoruz diyoruz ama ne zaman? Bugün erişebileceğimiz bir noktada değil. (C.H.P. sıralarından "Allah bilir" sesleri) Ama bizim inancımız budur.

Beyefendiler gayet ciddi bir münakaşa yapıyoruz, gayet ciddi.

Muhterem Milletvekilleri; C.H.P. Sayın Genel Başkanı, millî eğitim meselesinden bahsettiler, birtakım endişeler ortaya koydular.

İçişleri Bakanının bir beyanı üzerine bu endişeleri ortaya koydular. Konuşmamın bir yerinde de arz ettiğim gibi, biz sadece yaptıklarının hesabını değil, tasavvurlarının hesabının verilmesi dahi istenen kimseleriz, bundan memnunuz. Şimdi şöyle bir husus var, Sayın Genel Başkanın ifadesinde "Derneklerin istikametine uygun bir millî ruh maskesinde Orta-Çağ yolu tutulacaktır"

Muhterem Milletvekilleri, 1967 Türkiye'sinde bir Orta-Çağ yolunun tutulabileceğine inanmak Cumhuriyeti küçümsemek olur. 1967 Türkiye'sinde bir Orta-Çağ yolu tutulamaz. Hiç kimse tutamaz. 1967 Türkiye'sinde Orta-Çağ yolunu!

Ben Adalet Partisini ve Adalet Partisinin Meclis gruplarını ve onun Hükümetini böyle bir itham karşısında bulup müdafaasını yapmıyorum. Ben Türkiye'de 1967 senesinde kim derse ki, Orta -Çağ yolu tutabilir, bunun karşısında olduğumuzu ifade ediyorum. (A.P. sıralarından alkışlar)

Türk eğitim sisteminde noksanlar yok mudur? Türk eğitim sisteminde noksanlar vardır. Türk eğitim sisteminde boşluklar yok mudur, dar boğazlar yok mudur? Boşluklar ve dar boğazlar vardır. Türk eğitim sisteminin büyüyen, gelişen, nüfusu artan iktisadi şartları değişen, dünya şartları değişen ve bu şartlara adapte olmak mecburiyetinde bulunan her millet hem eğitim sistemi, hem vergi sistemi, hem yatırım sistemi, hem bankacılık sistemini, her türlü sistemlerini gözden geçirmeye mecbur. Peki bu gözden geçirmenin hedefi daha iyi vatandaş olmak, daha verimli vatandaş olmak, daha başarılı vatandaş olmak, müşküller karşısında yılmamak, karşısına çıkan meseleleri daha realist ve daha iyi bir şekilde çözebilmek kafa yapısını ayarlamak şeklinde düşünmek varken niçin bir Orta-Çağ yolu tutulacağından şüphe edilmektedir? Bunu anlamaya imkân yoktur. Bu, hemen şurada kaydedeyim ki, büyük bir vehimdir. Türkiye'de hiç kimse endişe etmesin, ne Cumhuriyetten, ne insan hak ve hürriyetlerinden, ne Atatürk'ten hiç kimsenin endişesi olmasın. Türk halkı Büyük Atatürk'ü, Cumhuriyeti, medeniyetçiliği, ilerlemeyi, kalkınmayı ve en kıymetli hedefler olarak almıştır.

Bu itibarla bu münakaşayı bitirmemiz gerekiyor. Bu münakaşayı bitirmemiz gerekiyor, Türkiye'de kim bunların karşısına çıkarsa, onun karşısına bütün millet toptan çıkar.

Bir hususa temas etmek istiyorum: Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı öğretmenler meselesini tekrar dile getirdiler. Bir Horasan vakıasını-bugünkü konuşmalarında Manyas yok-ortaya koydular ve bunu bir Kubilay vakası ile bağladılar.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye’de Türk halkını dervişlerden Kubilay’ı şehideden o insanlar topluluğu olarak onların müteşekkil toplumlar olarak görmek Türk halkına karşı bir insafsızlıktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar) Horasan meselesinde Horasan halkından mı şikâyet ediliyor?

NERMİN NEFTÇİ (Muş) — Anlıyamamışsın. (A.P. sıralarından “sen sus” sesleri ve C.H.P. sıralarından “yobazlar meselesi” sesleri)

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Menemen halkından şikâyet edilmedi ki!

BAŞKAN — Çok rica ederini, yerinizden bağırarak anamuhalefet partisinin ağırlığına vallahi yakışmıyor. Çok rica ederim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, gülüşmeler) Çok rica ederim, sükûnet edelim, arkadaşlarım, dinliyelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır diyenler, kendi kendilerini nakzediyorlar. Horasan vakası gibi camide başlayıp, sokakta yapılan nümayişlerle öğretmenleri kâfir ilan eden taşkınlıkları adi zabıta vakası gibi önemsiz değerlendirilemez. Bir taşkınlık var, camide başlamış, her halde iki kişi arasında bir münakaşa değil bu. Halkla burada adı geçen öğretmen arasında bir münakaşa olması lazım. Çünkü tek başına bir adam taşkınlık yapamaz. Hal böyle olunca Muhterem Milletvekilleri, hadiseleri ne küçük görmeye, ne de hadiseleri büyötmeye hakkımız yok. Hadiseleri olduğu gibi görmemiz lazımdır. Türkiye’deki zihniyet, Türk halkı, Türk vatandaşı öğretmenini baş tacı yapmıştır. Türkiye’nin neresine giderseniz gidin, öğretmen isteyen halkın, mektep isteyen halkın bu öğretmeni kafir damgası ile damgalamasına imkân yoktur. (A.P. sıralarından alkışlar)

Yine Sayın Genel Başkanın konuşmasında bir terim vardır, “özel vesvese” Deniliyor ki, “mesela normal muamele dışında özel vesvese sebepleri ile insanların çalışma emniyetinin azaltılmasıdır” Biz hiçbir özel vesvesenin sahibi değiliz. Ve bir vesvesenin sahibi olmamız için de hiçbir sebep görmüyoruz. Türk öğretmeni, defalarca söyledim yine söylüyorum, , Türk milletinin, Türk halkının en kıymetli varlığı olan yavrularını “eti senin kemiği benim” “Bilgi kimde ise oraya kadar gidiniz” diyen bir felsefenin insanları olan Türk halkının en kıymetli varlığı yavrusunu yarının daha iyi Türk vatandaşı olması içine eline teslim ettiği insandır. Türk öğretmeni bu mesuliyetin içinde büyük fedakârlıklara Türk çocuğunu bundan 20 senenin, bundan 25 senenin, bundan 15 senenin sonrasının bu sıraları dolduracak, Devletin muhtelif kademelerinde vazife alacak Türk millî hayatının muhtelif yerlerinde vazife alacak insanlar olarak yetiştirmenin şuuru içerisinde. Öğretmeni böyle görür Türk halkı, biz de böyle görürüz. Halkı da, öğretmen böyle görür, biz de böyle görürüz. Şimdi diyoruz ki, 26 tane öğretmen şu veya bu sebeplerle Vekâlet emrine alınmış veyahut ceza görmüş, 305 tane öğretmenin de yerleri değiştirilmiş. Kaç kişi içinde? 125.000 kişi içinde 331 kişi. Aslında bu kadar büyük bir camia içinde bu kadar küçük bir nispet. Keşke hiç olmasa ama bu gün öğretmenin yerini değiştirmek gayet muhkem esaslara bağlanmıştır, tüzükleri vardır, kurul kararlarına vabestedir. Bunları her insan gidip istediği öğretmeni değiştirmek imkânına malik değildir, bunlar müesseseseleşmiştir. 331 kişidir, değişen, bir kısmı kendisi arzu etmiş. 2,5 gün Senatoda genel görüşme yapıldı. Yarın sabah devam edecek, Millî Eğitim Bakanı yarın sabah cevap verecek. 2,5 gün hemen hemen 20-25 saate yakın bu genel görüşmeyi dinledim; acaba muhalefet acaba bu genel görüşmeyi getirenler ne diyorlar? İçinde haklı bir şey bulmaya çalıştım, haklı bir şey aradım.

Muhterem Milletvekilleri bizim vazife şuurumuzda, biz kusurları kapatan insanlar değiliz. Kusurları kapatmak muvaffakiyetin yolunu kapatmaktır. Biz kusurları kusur olarak alan, kusursa bunu düzeltme yolunu arayan insanlarız.

Açığını söyleyeyim: 2,5 gün ne iddia edildiğini anlayamadım. Ne iddia ediliyor? Bir öğretmenler federasyonunu birtakım dokümanter, bir Milliyetçi Öğretmenler Teşekkülü bunların kavgasının Millet Meclisinde veya Senatoda işi yok. Biz, öğretmeni politikanın içine böyle sokarız ve çok rica ediyorum eğer öğretmenin politika dışı kalması isteniyorsa, bu öğretmen teşekküllerinin başındaki siyasî kimseler bu işlerden vazgeçsinler (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

Öğretmen teşekküllerinin başındaki kimselerin siyaset yapmasına imkân yoktur, günah olur. "Bir öğretmenler federasyonunun toplantısında bir Maarif Vekili, bir Milli Eğitim Bakanı yuhalanırsa..."

İBRAHİM ÖKTEM (Bursa) — Yok böyle bir şey. Bu tekdibedildi, yalandır.

BAŞKAN — Sayın Öktem, yerinizden konuşmak için ben size söz vermedim. Rica ederim bu söz kesmektir, başka bir şey değildir.

İBRAHİM ÖKTEM (Bursa) — Tavzih edilen şeyi söylüyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beyefendi, ben sizin ne isminizi söyledim, ne vakia söyledim, ne mahal söyledim.

Aynen şunun dedim; günah olur. Bir öğretmenler federasyonu toplantısında bir Milli Eğitim bakanı yuhalanırsa... Günah olmaz mı? Günah olur diyorum.

İBRAHİM ÖKTEM (Bursa) — Yuhalanmadı Beyefendi... (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Lütfen gürültü yapmayalım efendim. Siz devam buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öğrencilerin bölünmesinden şikâyet ediliyor. Gazetelerde zaman zaman görüyorsunuz, C.H.P. 70 tane daha öğrenci kaydetti partiye diye. Diyeceksiniz ki, talebeleri partiye kaydetmek hakkımız. Doğru, buna hiçbir şey demiyoruz. Ama sadece burada kalıyorsa mesele hiçbir diyeceğimiz yok, ama bu öğrenci kütlelerinin içine girmenin bir yolu ise, o zaman öğrenci kütlelerinin bölünmesi başlıyor demektir. Binaenaleyh, bizi A.P. olarak, iktidar olarak, öğrenci kütlelerini böldüğümüze dair tek vaka gösteremezsiniz. Biz öğrenci teşekküllerinden, öğretmen teşekküllerinden sendikalardan siyasî bir destek beklemiyoruz. Biz diyoruz ki, geliniz siyaseti bu çatının altında yapalım, meydanlara çıkıp yapalım, kahvelere gidip yapalım. Siz gidin söyleyin, biz gidip söyleyelim. Biz gidip söyleyelim, siz gidin halkı toplayın eğer halk geliyorsa doğru olmadığını söyleyin. (*A.P. sıralarından alkışlar*) Şimdi Muhterem Milletvekilleri, biz gayet samimi konuşuyoruz, gayet samimi. Teknik Üniversite raporu enteresan bir dokümandır. Vatanperver ölçüler içinde yazılmıştır. Çocuklarına, talebelerine bir baba şefkati ile bağlı olan hocalarının, profesörlerinin ıstırabının inikasıdır. Teknik Üniversite raporunu bizim isimize geldi-gelmedi diye bir şey yoktur, Teknik Üniversite raporunu objektif bir şekilde değerlendirdiğimiz takdirde içinde hakikatler vardır. Şimdi ne vardır Teknik Üniversite raporunda? İsterseniz üç, beş pasajını okuyayım. Dört sayfalı bir rapordur. Zannediyorum bütün muhalefet partisi başkanlarına, Hükümet Başkanına, İçişleri Bakanına gönderilmiştir. Ana hatları da basında çıkmıştır.

Diyor ki: "Gerçekte öğrencilerin pek büyük çoğunluğu öğrenci kuruluşlarının günlük faaliyetlerine karışmadıkları gibi dışardan basit çözüm ve yorum arayanların

iddia ettiklerinin tam tersine olarak sağ ve sol ideolojilere sapmış değillerdir. 86 bin üniversite talebesi var Türkiye’de. Bu çoğunluk Anayasa ve kanunların sağladığı huzur içinde öğrenimleriyle meşgul olmakta, bir yandan da memleket meselelerini aydın yurttaş olarak ilgi ile izlemekte ve memleketin kalkınıp yükselmesi dileklerini objektif ölçüler ve bilimsel düşünce ile değerlendirmek istemektedir. Bu ilgilenmeyi politika ile meşgul olmak şeklinde tarif etmek de mümkün değildir” Doğru “Öğrenci kuruluşlarında geçici olarak görev alan öğrenim durumları normal öğrencileri de yukarıdaki büyük çoğunluğun içinde mütalaa etmek mümkündür. Öğrenci kuruluşları Cemiyetler Kanununa göre kurulmuş olup, bunların hepsinin tüzüklerinde politika ile meşgul olamayacakları yazılıdır. Dolayısıyla normal işleyen cemiyet ve birliklerin günlük politika dışında kalmaları tabii ve zaruridir” Daha birçok şeyler okuyabilirim. Fakat gayet vatanperver ölçüler içinde ve objektif olarak yazılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı dil meselesi ile ilgili olarak bazı beyanlarda bulundular ve bu beyanların bir kısmı zannediyorum, Senatoda yapılmış bir görüşme ile ilgilidir, bir kısmı ise Sayın Maliye Bakanı arkadaşımın ismi geçtiği için onun burada Atatürk’ün nutkunu özleştiriyoruz diye ne hale geldiğini okuyarak misal vermesiyle ilgilidir.

Muhterem Milletvekilleri, istesenz de istemesenz de eskiden yazı dili olmyan Türkçe, Cumhuriyet ile birlikte yazı dili haline gelmiş ve Türkçe halka, millete, vatandaşa vatanın ücra köşelerine siyasî iktidarların inebilmesi nisbetinde, entelektüellerin inebilmesi nisbetinde bir millî oluşumun içerisine girebilmiştir. Binaenaleyh Türkçenin sadeleşmesini, bu millî oluşumun içerisinde mütalaa etmek lazımdır. Ama bir nevi uydurmacaların getirdiği bir nevi böyle Türk Halkının kulağını tırmalayan kelimeleri illa ki konuşacaksın demenin manasını anlayamıyoruz. Türkiye’de hiçbir şeyin millî olmasına kimse karşı gelemez; iktisadın da millî olmasına, sosyal bünyemizin de millî olmasına, dilimizin de millî olmasına hiç kimse karşı gelemez. Bu hareket böyle devam ediyor, bu aslında millet olarak tekâmülümüzü millî şuurumuzda, benliğimizde bulmamızın bir neticesi olarak meydana çıkmıştır. Binaenaleyh, biz dil meselesini böyle anlıyoruz. Ama bizim, Türkiye’yi baba ile oğuldan ayıracak bir dil uydurmacılığına da taraftar olmadığımızı beyan etmek isterim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın Genel Başkan bir hususa daha temas buyurdular. Burada deniliyor ki, “1952’de Halkevleri muhalefet partisi elinden kanun ile alındı. 15 yıl sonra Halkevlerinin yeni bir iktidar tarafından düzenlenen töreninde bulunduk...” Muhterem Milletvekilleri, bir defa bundan zannediyorum sekiz, on gün evvel düzenlenen törenin iktidarla hiçbir alakası yoktur... (C.H.P. sıralarından, “Başında Adalet Partisi Senatörü var” sesleri)

Şimdi çok güzel bir noktaya temas buyurdunuz... Evet Halkevlerinin Genel Başkanı Adalet Partisi’nin Elazığ Senatörü. Muhterem Milletvekilleri bir Devreye daha geliyoruz, kültür teşekkülü olan böyle teşekküllerin başında bir profesörün particilik yapmayacak kadar, siyasî rozetini o teşekküle götürmeyecek kadar bu seviyeye malik olduğunu artık Türkiye’de kabul etmek mecburiyetindeyiz. Şayet bir gün görürseniz, A.P.’nin Elazığ Senatörü Profesör Ertuğ’un Halkevlerinin başında particilik yapıyor, ben o meseleye müdahale ederim, benim partimin yönetim kurulları müdahale eder. Binaenaleyh, bunun iktidarla bir alakası yoktur. Tamamen gönüllü bir teşekküldür. Gönüllü bir teşekkülde orada hiç olmazsa günlük hayatının içerisinde her gün gazete okumakla, her gün şu veya bu münakaşayı dinlemekle yorulmuş insanların bir Türk folklorunu, Türk müziğini Türk kültürünü benim olan her şeyi görebileceği, oturabileceği konuşabileceği

bir yere sahip olmasından ancak sevinç duyulur ve bizi çok daha birleştirir. Binaenaleyh, bu düzenleme tamamen gönüllü bir teşekkül olan Halkevleri Yönetim Kurulu tarafından düzenlenmiştir. Bu idare Heyeti'nin içerisinde çeşitli değişik partilere mensup arkadaşlar vardır. Ama araya geldikleri zaman büyük bir itina ile partililik yapmak değil, politika yapmak değil, Türk kültürüne hizmet etmeyi düşünmüşlerdir.

Ben bir Halkevleri, Köy Enstitüleri münakaşası yapacak değilim burada. Bunlar çok geride kalmış meselelerdir. Sosyal hadiseler geriye dönmez. Sosyal hadiseler kendi kanalı içinde akar gider. Bunun münakaşasını yapacak değilim ama şayet 1952'de de Halkevleri muhalefet partisinin elinde olmasaydı, böyle bir hüviyetin içinde olsaydı, zannediyorum ki, o günün iktidarı da böyle bir tedbiri almak mecburiyetinde kalmazdı. (*Bravo sesleri*) Sayın Genel Başkanın bu misali zannediyorum bu anlayışa varmak için uzun bir karanlık Devrenin ve 15 yıllık bir tecrübenin geçmesi lazım gelmiş diyebilmesi için bir misali zikrettiğini zannediyorum. Veyahut böyle değilse ben yanlış intiba alıyorum, ama intibaimi düzeltmek istiyorum. Türkiye'de birliği muhafazaya mecburuz, bir arada yaşamaya mecburuz. Türkiye'de devirler devirlerin üzerine zehir dökerek geliyor. Bunun çıkışı yoktur. Türkiye'de devirler milletlerindir, daha doğrusu milletindir, kuşaklarındır. Onun için şu devir karanlık, bu devir parlak hesabını yapmaktan daha çok her şeyi hata ve sevabıyla zihinlerimiz hür olduğu zaman memleket menfaatlerinin müsaadesiyle münakaşayı tercih edelim.

Şimdi bir hususa daha temas etmek istiyorum. Bu da, meşhur 15 yaşındaki çocuk sloganıdır.

Muhterem Milletvekilleri, bu meselede de kanun ve hukuk Devletin müdafisi olmaktan başka bir pozisyonun bir durumun içinde beni görmeyeceksiniz. Kanunlar var kanunları teşrii organ yapar. Ceza kanunlarında suç sayılan hususları savcılar ya re 'sen veya şikâyet üzerine takibeder. Savcı fezlekesini yapar, iddianamesini hazırlar verir. Tabii emniyet savcıya götürür (*Emniyet ne oluyor? sesi*) Gayet tabii. Ama şikâyet doğrudan doğruya savcıya da olur, emniyete de olur. Emniyetin her hangi bir hakkı var mı yapmış bir ihbarın üzerine yatmaya? Şimdi bir şikâyet savcıya intikal eder, savcı bunu alır hâkime götürür, hâkim Türk kanunlarına göre bir tevkif kararı verirse bunun icra ile ne alakası vardır? Burada bir hususa dokunmak istiyorum. Türkiye'de konsepsiyonlar kargaşalığı içindeyiz. İcranın vazifesini, icranın mesuliyetini, müdrikiz. Eli sopalı bir devrin insanları değiliz biz. (*A.P. Sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

Eğer şu iddia edilebilirse; Hükümet tazyiki ile hâkim tevkif etmiştir, bu iddianın da ispatını isteriz. Hâkim teminatını getirmişiz, hâkimlerin tayini, terfii Hâkimler Kuruluna aittir, Müesseselaştırmışız bu meseleyi. Hâkimin verdiği bir karar üzerinde icranın hatasını aramak ancak şöylece yorumlanabilir:

1. Konsepsiyon, yani mefhum hercümerci olur veyahut ta doğrudan doğruya 15 yaşındaki çocuğun hapsedilmesinde birtakım acıma hisleri var, bunlardan istifade edilmek istenir. Artık bu münakaşanın da bitmiş olmasını temenni ediyorum. Bunu T.İ.P. Genel Başkanı da burada geldi, söyledi. Kanun, eğer söylediğimde bir hukuk mantığı yanlış varsa, eğer vakanın içinde icranın müdahalesi, icranın kaza organına tazyiki müdahalesi iddiası varsa, iddianın böyle söylenmemesi lazımdır. Türk hâkimi kendi vicdanı ile hareket eder. Türk hâkimine bizim icra anlayışımızda müessir olmak gibi bir yol yoktur ve böyle bir yol Türk hâkimine kapalıdır. Şimdi bu mevzuuna Sayın Alican'ın

141-142'nci maddeler dolayısıyla yapmış olduğu konuşmada da döneceğim teması edeceğim. Ama hukuki çerçeve bu. Şimdi onu ayrıca konuşacağım.

Bir husus daha var: Temel Haklar Kanunu. Temel Haklar Kanunu henüz Parlamente'ye intikal etmiş değildir. Parlamente'ye intikal edecektir, o zaman bunun münakaşası yapılır. Ama şimdiden; "Hürriyetler elden gidiyor, rejim kuşa çevriliyor" şeklindeki iddiaların basında yer aldığı ve büyük tedirginlik meydana geldiğini görüyoruz.

Muhterem Milletvekilleri; biz Adalet Partisi olarak ve ona dayanan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak kendi yerimizi sağlamlamak, iktidarda uzun müddet kalmak gibi birtakım heveslerin peşinde değiliz. Biz Türk Milletine bize hizmet tevcih ettiği için şükran borçlu olan insanlarız ve ona hizmeti şeref bilen insanlarız. Ne zaman kaşları çatıldı, ne zaman sizi istemiyoruz, dedi rey'i ile belli etti, biz o zaman muhalefet vazifesini şerefle yaparız. Onun için bizim birtakım kanunların arkasına sığınıp, birtakım kamuflemler arayıp kendimizi iktidarda devam ettirmek gibi bir iddiamız yoktur. Ama Cumhuriyetin korunması, devletin emniyetinin korunması, daha doğrusu hürriyetlerin - bir arkadaşımızın bu kürsüden söylediği gibi-bir jest uğruna boğulmaması için Cumhuriyetin diğer devrilerinde ne gibi tedbirler alınmışsa biz de bugünün icapları neyi gerekiyorsa onu almak, bir hürriyet anarşisi, bir hürriyet suiistimali yerine bir düzen, bir ölçüyü muhafaza etmek için gerekli tedbirleri alırız. Bu tedbirleri almazsak tarih huzurunda vebal altında kalırız. Sadece Adalet Partisi olarak değil Parlamento olarak vebal altında kalırız. Bu itibarla geliniz meselelerin arkasında ne var, içinde ne var, esbabı mucibesinde ne var, zaruretler neyi doğurmuş bunları bilerek getirelim, buraya.

Bir hususu daha beyan etmek istiyorum:

Kanunların suç saydığı her şeyi hiçbir tefrik gözetmeksizin icranın kumandasında olan mekanizma takibeder ve bizim vatandaş eşitliği, tefriksiz muamele, Anayasanın 12'nci maddesindeki imtiyazsız vatandaş dediğimiz husus budur. Hiçbir numune gösterilemez ki, şu veya bu şekilde kanunlar tefrikli tatbik edilmiş, siyasî baskılar dolayısıyla tefrikli tatbik edilmiş ama idari hatalar varsa bunları bulup düzeltmek de yine Devlet mekanizmasının işidir. Şimdi burada C.H.P. Sayın Genel Başkanının sözlerine beyanlarına olan cevabımı böylece bağlıyorum.

Şimdi elimde üç dosya daha vardır. Sabrınızı suiistimal edeceğim, 7,5 saat Millet Meclisinin Sayın Üyeleri görüştü, yüzlerce mesele ortaya kondu.

KASIM GÜLEK (Adana) — Üyeler değil, gruplar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ama gruplar da üyelere müteşekkil.

Bunların hiç olmazsa bazılarını cevaplandırmak mecburiyetindeyim.

Şimdi Millet Partisine geliyorum.

Millet Partisinin bütçenin tümü üzerinde yapmış bulunduğu görüşmeyi Millet Partisi Sözcüsünün daha sonra planlama üzerinde yapmış bulunduğu görüşmeyi diğer bütçelerin üzerindeki görüşmelerin bir kısmını dinlemek imkânını buldum. Bugün Millet Partisi Sözcüsünün bu kürsüye getirdiği tenkitleri, iddiaları, tarizleri bir miktar tahlil edeceğim. Bu tahlili yine kendimizi müdafaa için olmayacaktır. Bunu uzun da yapmayacağım, gayet kısa ölçüler içinde yapacağım.

Bu kürsüde söylenmiştir, zabıtlara geçmiştir ve zaman zaman zihinleri bulandırabilecek şeyler vardır içerisinde. Bu maksatla yapacağım. Şimdi hemen hemen 24 sayfa süren bu takdimden neyin ve kimin müdafaasının yapıldığını anlamak bir hayli zor. Tenakuzları var, tekrarlar var, endişeler var. Hak ve hakikatleri söyleriz deyip, biz hak ve hakikatleri söyleriz deyince her söyledikleri şeyin hak ve hakikat olduğu iddiası var. Biraz çapraşık bin mantık oldu ama başka türlü ifade imkânı yok. Şimdi bunların birkaçının üzerinde duracağım.

Aslında bu doküman, siyasî polemik için bir hazinedir. Ama bir siyasî polemik yapıp da vaktinizi almayacağım. Dokümanın uzun kısımları aslında bütçeyi tenkid değil, kendilerinin ne olduğunu ifadesidir. Fikirleriniz T.İ.P. ne benzedi demişiz, bu alınganlığın içerisinde ellerine ne geçirmişlerse, Maliye Bakanı arkadaşımın bana fırlatmışlardır. Ama T.İ.P. ne benzedi fikirleriniz dedik, diye bu defada C.H.P. ne rampa etmişlerdir.

HASAN LATİF SARIYÜCE (Çorum) — O rampayı siz yaptınız, bahar havası diye. *(Gülüşmeler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın C.H.P. Genel Başkanının ortaya koyduğu bazı iddialarla Millet Partisi sözcüsünün ortaya koyduğu iddialar arasında sadece üslup farkı var ve bazı iddialar, hepsi diyemeyeceğim, bunu da bir marazi teşhis olarak kamufle etmektedirler. Yani bunu diyemeyeceğimizi tahmin ettikleri için muhalefet partileri aynı şeyi söylüyorlarsa, bir marazi teşhis ettiklerinden dolayıdır, diyorlar. Üslup farkı daha çok her zaman bildiğimiz Millet Partisi sözcülerinin ateşli, hararetili ve daima kendilerine has ölçüler içerisinde yapılmış beyanlarının ifadesidir. Bol bol şahsiyat var. neler yok... Millet partisinin elinde herkesin bir âmalı, âmal defteri var. Sayın Maliye Bakanı, "Ateş isimli ceridede-gazetede de değil, ceridede-Volkan gazetesi sermuharririne yakışan yazılar yazmış... Biz geçen konuşmamızda ne demistik? Her halde Sayın Başbakanın tabiriyle türlü, çeşitli şeyler söylemişiz, diyor. Ve bu, başka bir yerde başka bir ima halini alıyor. Diyor ki, Meclisteki muhalefet partilerinin çokluğundan ve bu yüzden Hükümet etmenin zorluğundan bahis buyurdular. T.İ.P. de aynı şeyi söyledi ve adeta bir Amerikan özentisi içinde biri inip öbürü çıkacak bir ikili sistem kurmak temayülünde olduklarını izhar ettiler.

Buradaki mesele bir Amerikan özentisi hikâyesidir. Bu aslında M.P. sinin Amerikan düşmanlığına girdiğinden beri böyle imaları böyle tarizleri yapar ve onun altında da devam ediyor. Diyor ki, Bir A.P. milletvekilinin hanımı bir kokteylde buna benzer bir hikâye anlatmış ve bu hikâye de buraya gelmiş. Şimdi aslında ben bunlara girecek değilim, niçin girmediğimi izah için anlatıyorum bunları. Netice nutuk süslü, böyle tarizlerle, iğnelerle süslü. Fikir arıyoruz. Şimdi onu da söyleyeceğim. Millet Partisi'nin yerini ve fikrini tayin etmekte sıkıntı içindedir. *(Gürültüler)* Ettim derse birçok kereler edemediğini gösterir.

Şimdi, ayrıca bu dokümanın içinde her damara şerbet, herkese de selam var. Hem bugünkü hesaplar, hem de yarınki hesaplar da ihmal edilmemiş. Tez var, anti tez de var. Yani eğer yarın birisi çıkar, şöyle mi dedin, derse altındaki cümleye de bak gibi ibareler var.

İsterseniz buna ait 7-8 tane misal okuyabilirim. Benim elimdeki metnin 13'ncü, 14'ncü, 10'ncu sayfasında bunlar var. 10'ncu ve 11'nci sayfasında yabancı sermaye ile ilgili kısımlar var. 10'ncu sayfada yabancı sermayenin aleyhinde, 11'nci sayfada

lehinde. *(Gülüşmeler)* Geliniz bu işi bir doğrultusuna koyalım. Aleyhinde olanlar aleyhinde olsun, lehinde olanlar da lehinde olsun. Bir şeyin hem lehinde, hem aleyhinde olunmaz. *(Alkışlar)* Bakınız kimler Millet Partisinin dokümanında selamlanmışlar: Servet sahibi, fakir fukara, köylü, işçi, gecekonducu, demiryolu amele, posta müvezzî, gece bekçisi, maden işçisi, odacı, kapıcı, hademe, zabıt katibi, tahrirat katibi, nüfus katibi bu dokümanın içinde iyice selamlanmıştır. 18'nci sayfada gençler, işçiler, öğrenciler, din adamları, 19'ncü sayfada öğretmenler, velhasıl bütün millet Millet Partisinin sözcüsü tarafından selamlanmıştır. *(Gülüşmeler)* Yine dokümanın içinde görüyoruz ki, hem benim söylediğim tahrif edilmiş, hem kendilerinin söylediği tahrif edilmiştir. Ve böylece bir yeni 27 Mayıs sadmesi yerleştirilmiştir bize. Yine dokümanın 22'nci sayfasında (Anayasanın yanındayım, karşısındayım) münakaşası yapılıyor. Elinizde mi, kimsenin elinde mi Anayasanın karşısındayım, demek? Türk Anayasasının herkes yanında olacak. Sizin iradenize bağlı değil ki.

Bir tabir daha var: “Zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapmak” Bu tabir dört yerde geçiyor. 4'ncü sayfada 8'nci sayfada, 9'ncü sayfada, 10'ncü sayfada. Bu slogan haline geldi. “Zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapmak” Bu balonu bir delelim: nasıl yaparsınız zengini daha zengin, fakiri daha fakir?

İBRAHİM SITKI HATİPOĞLU (Ankara) — Böyle vergileri artırmakla.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi Muhterem Milletvekilleri, vergi meselesinde vasıtasız, vasıtalı vergi münakaşaları bugün geniş çapta modern vergicilikte kıymetini kaybetmiştir. Mesela (Gelir) var. Gelir iki unsura ayrılır. Bunlardan bir tanesi istihlak, birisi tasarruftur. Mesele istihlak ne seviyede tutacaksınız, tasarrufa ne kadar aktarma imkânları bulacaksınız? Tasarruftan vergilediğimizi kısmı cari masraflarda kullanırsanız bu memleketin yatırım gücünü azaltırsınız. Vergi meseleleri çok modern kılıklara, çok modern şekillere girmiştir. Bununla sakın zannetmeyiniz ki, demin izah ettiğim vergi meselelerinde, kendimi müdafaa ediyorum. Hayır, bir vakıayı bir ilmi gerçeği ortaya koyuyorum. Demin izah ettim, tekrar onlara girecek değilim. Ama “zengini daha zengin yapmak, fakiri daha fakir yapmak” bu güzel bir slogan. Bu güzel bir slogan. Yalnız zengini daha zengin, fakiri daha fakir nasıl yaptığımız hususu bizim kusurumuz ise, A.P. politikasının eseri ise, bu tahlil ister, delil ister. Yok vergi düzenimizin, bugünkü rejimimizin icabı ise onun da delillerinin ortaya konması lazımdır. Geliniz kimse zengini daha zengin yaptı, fakiri daha fakir yaptı gibi bir tekerlemenin arkasına sığınmasın. Hükümetin aldığı ters tedbirlerden bahsediliyor, birçok yerlerinde bizim kendi söylediklerine nüfuz edemediğimizden bahsediliyor. Birincisi yanlış, ikincisi doğrudur. Yani ters tedbirler hikâyesi o yanlıştır. Çünkü ne olduğunu söyleseler, hangisi ters, hangisi değil, onu söylerim. Ama ikincisi yani kendi söylediklerine nüfuz edemediğimiz doğrudur. Nüfuz imkânı zor. *(Gürültüler)*

Lüks eşya ithalinden bahsediliyor. Muhterem Milletvekilleri, bu gibi şeyleri söyleyip kaçmak kolay ama üzerinize gelirler. Türkiye'nin ithalatı kotaya bağlıdır. Kotanın kendisinde bir kısım liberasyon da vardır. Hepsî bunların tayin edilmiştir. Türkiye'nin ithalatının içerisinde %45 yatırım malları vardır, %45 hammaddedir, %10 istihlak maddesidir. Binaenaleyh, bu %10'un içerisinde ne ise bu lüks maddeler onu bilmemiz lazımdır. Belki cevap verebiliriz, şunlar, şunlar değildir diye veya lüktür diye. Sebeplerini söyleyebiliriz, çünkü kota her altı ayda bir defa yapılıyor. Bize yardımcı olurlar, hakikaten

gözden kaçmış lüks bir madde ise Türkiye için lüzumsuz bir madde ise Türk ekonomisi için Türk piyasası için lazım olmayan bir madde ise Türk vatandaşının onu kullanması bugünkü ölçüler içinde lüks ise bunu kotadan çıkarırız. Kendilerinden bekliyorum. Bu lüks maddeler ne ise, verilerse yardımcı olurlar bize.

Hazinede para kalmadı, Merkez Bankasında para kalmadı, karşılıksız para çekildi gibi iddialar doğru değildir. Hem bunları bir taraftan diyeceksiniz, hem de öbür taraftan gelip, bir zam hususunda ön safta yerinizi alacaksınız; bu insaflı bir şey değildir.

Bunların ikisi aynı kapiya çıkar. Hazinede para kalsın diye biz tedbirler getirdik. Türk hazinesinin itibarı hakkında, Türk maliyesinin itibarı hakkında, Türk Devletin itibarı hakkında Muhterem Milletvekilleri konuşurken biraz daha dikkatli olmamızda fayda vardır. Çünkü bunlar sadece bizim tarafımızdan değil, dostumuz tarafından da, düşmanımız tarafından da takibediliyor ve bir devalüasyon şayiasının çıkarılması bize 40 milyon dolara mal olmuştur. Binaenaleyh çok dikkatli olmak lazımdır. Bir devalüasyon şayiasının çıkarılması Aralıkta bize 40 milyon dolara mal olmuştur. Bunu bir gayrimesul kim ortaya koydu ise koydu ve liberasyon kalemleri üzerine bir hücum vaki oldu ve 40 milyon dolar liberasyondan para vermek zorunda kaldık. Ve 20 Aralıkta da liberasyon kapısını kapatmak mecburiyetinde kaldık. Türkiye’de piyasa, Türkiye’de para. Türkiye’de müteşebbis, Türk ekonomisi hassastır. Hiç endişe buyurmayınız, ne Türkiye Merkez Bankası, hakkında ne Türk Maliyesi hakkında hiç endişe buyurmayınız, hükümet her türlü tedbiri almıştır. Daha iyi tediye daha düzgün tediye ve gecikmesiz makul sınırlar içinde gecikmeler her zaman operasyon şeylerdir-gecikmesiz, transferleri yapmaya muktedir olacak şekilde elimizde kaynaklarımız vardır.

Gene burada Millet Partisinin sosyal adalet ve sosyal güvenlik meselesindeki görüşlerinin tenkidini yapmayacağım. Yalnız bazı iddiaları var: Biz düşmekten korkuyormuşuz, halkın gözünden düşmüşüz diye. Böyle bir korkumuz yok, Allaha şükür yok, gönül rahatlığı içerisindeyiz. Bulunduğunuz, mevki ve makamı sadece bir vazife, bir hizmet mevki addediyoruz. Binaenaleyh, düşmek veya çıkmak gibi tabirler bize yakışmayan tabirlerdir.

Gene gençlerin, öğretmenlerin, din adamlarının bölündüğü iddiaları var ki, onları cevaplandıralım.

Bir de Goben ve Breslav hikâyesi var. Yine bu da enteresan bir hikâye. Diyor ki Sayın Millet Partisi sözcüsü Türkiye’de üsler vardır, bunlardan bir atom yüklü uçak kalkar bugün bir iş çıkarırsa o zaman harbe gireriz. Şimdi bu mantık ilk nazarda insana doğru gelebilir, ama hemen altından da aynı konuşmanın NATO’ya bağlıyız, bizim NATO’dan bir şikâyetimiz yok, deniyor. İşte yine hem bir şeye siyah, hem beyaz demek gibi bir durumun içindeyiz.

Muhterem Milletvekilleri NATO’ya bağlı iseniz bağlıyız deyin bağlı değiliz diyenler bağlı değiliz desin ama NATO’YA bağlı olmanın icapları ne ise onu da yerine getirelim. Başka türlü NATO’ya bağlılık olur mu?

SEYİT FARUK ÖNDER (Konya) — Diğer NATO devletleri ile normale irca edilsin diyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle demiyorsunuz; Goben, Breslav diyorsunuz.

SEYİT FARUK ÖNDER (Konya) — Kapılara Türk nöbetçisi koyalım diyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir de Kırat meselesi var. Bu Kırat çok tahammülü bir Kırattır. Kırat aslında Türk Milletinin yarattığı bir imajdır, millet Kırat bize verdi, o kendi meşalesi, aleni olarak bize verdi ve buna sebep de müşterek oy pusulası ile Bakiye Kanunudur. Şimdi bu Kıratın terekesini taksimde vaktiyle M.P. epey gayret göstermiştir. Kırata ne kadar çok tarizde bulunursanız, (Gerçi bunu açıklamak bizim menfaatimize değildir ama) Kıratı ne kadar çok espri, karikatür mevzuu yaparsanız biz o kadar çok memnun oluruz.

Şimdi geliyorum Sayın sözcülerden Sayın Alican'ın beyanlarına.

Sayın Alican, konuşmasının başında hakikaten mühim bir konuya temas buyurdular; bu "Milli, demokratik, laik ve sosyal hukuk Devletinde müşterek mutabakatlar ne olmalıdır, Anayasayı nasıl anlamalıyız?" meselesidir. Anayasayı yazıldığı gibi, gerekçesinde olduğu gibi değil de, T.İ.P.'nin istediği gibi oluncaya kadar ki, istediği gibi de olmayacaktır. (A.P. sıralarından alkışlar) Bu münakaşaya devam edeceğiz. Biz aslında Anayasanın münakaşasını diğer siyaseti teşekküllerle geniş çapta yapmıyoruz. Hemen hemen anlayış birliği var. Evvela anlayış birliğinin içerisinde Anayasamızın Türk Devletini tarif eden maddesini (Türk Devleti de demokratik, laik, sosyal hukuk Devletidir)'i olduğu gibi anlamak lazım. Yani Türk Devletinin hem demokratik olduğunu, hem laik olduğunu hem hukuk Devleti olduğunu, hem de sosyal Devlet olduğunu hep beraber düşündük lazım. Bunlar Devletin vasıflarını veriyor. Bunlardan (demokratik)'i atıp, sosyal, sosyalist namı altında bir Marksist düzeni düşünemeyiz. Demokratik tabirin içerisinde ekonomik kalkınmada zorlama yoktur, ekonomik kalkınmada emredici plan yoktur, ekonomik kalkınmada hür teşebbüsü kaldıran bir düzen yoktur. Ekonomik kalkınmada mülkiyeti kaldıran bur durum yoktur. Ticareti devletleştiren bir durum yoktur, bankacılığı devletleştiren bir durum yoktur, bunların hiçbirisi yoktur. Demokrasiyi anlamaya, laikliği anlamaya, hukuku anlamaya sosyal anlamaya bunların hepsini beraber anlamaya mecburuz. Bunların birisini alıp üçünü terk edersek Türk Devletini tarif edemeyiz. Bunlar bu sıfatlar, Türk Devletini tavsif ve tarif etmeye kifayet etmez. Hepsini birden anlamaya mecburuz. İşte bütün sıkıntı buradan geliyor. T.İ.P. Anayasanın işine gelen maddelerinin işine gelen fıkralarını (birinci fıkra ile ikinci fıkra'yı bazen atlar üçüncü fıkra'yı alır) almak suretiyle işine gelen maddelerinin, işine gelen fıkralarını almak suretiyle bir model meydana çıkarıyor. Ama model o değil ki. Orta yerde bir prototip var, meselenin aslı var. Bir prototipten bir model çıkaramazsınız. Onun aslı var, aslı Anayasanın bütün maddelerini beraber almakla olur, Onun içindir ki, bu münakaşada buraya temas etmek istiyorum.

Yine T.İ.P. buraya geliyor, diyor ki, gayet celalli ve büyük bir haşmetle diyor ki, "T.İ.P.'i kapatacaklarmış, hodri meydan, kapatsınlar görelim" diyor. Acaba kime meydan okuyor, kime? (T.İ.P. sıralarından bir milletvekili, "kapatmak isteyenlere.") Anayasa Mahkemesine mi hodri meydan? Bu anarşi düzeninin ta kendisidir. Anarşinin ispatı bu. (A.P. sıralarından şiddetli alkışlar) Bunların hepsini Anayasa bağlamış, bu meseleleri halletmiş.

TARIK ZİYA EKİNCİ (Diyarbakır) — Tehditlere hodri meydan. (A.P. sırasından bir milletvekili, "Kes sesini hergele")

YUSUF ZİYA BAHADINLI (Yozgat) — Hergele senin baban. (Gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı bağırmayın. Bağırınca ne oluyor sanki?

YUSUF ZİYA BAHADINLI (Yozgat) — Seviyenizi gösteriyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Görülüyor ki, Türkiye İşçi Partisi Anayasanın 57'nci maddesini okumamış. Eğer okudu da hodri meydan diyorsa aslında Anayasa hodri meydan diyor, dediği bu.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Hayır, tedbirlere diyor, kuru tedbirler için diyor.

BAŞKAN — Yunus Koçak rica ederim, bir parçacık hiç olmazsa karşılık vermeyin. Siz konuşurken müdahale olmadı. Dinlemeye mecbursunuz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Zabıtlarda var, isterseniz okuyayım, diyor ki: “T.İ.P.’ni kapatacaklarmış hodri meydan! Saygılarımla” Böyle bitiyor nutuk. Şimdi merci neresi, merci? Yani burada tecavüzü mercii yapamazsınız. Veyahutta yanlış mercie müracaat yapamazsınız, Anayasa tarif etmiş. Anayasa parti kapatma işini Anayasa Mahkemesine vermiştir.

Şimdi bu sözcülerin bütçenin başından beri büyük bir rahatsızlığın büyük bir kuşkunun bir nevi suçüstü haleti ruhiyesinin içerisinde olduğunu, bir telaşın, bir vehmin içerisinde olduklarını görüyoruz. Hiç merak etmeyiniz, Türkiye kanun devletidir. Kanunların içerisinde kalan eşit haklara sahip herkes kim kanunların dışına çıkarsa, Türk Devleti kanunların dışına çıkan kanunların içerisine sokar.

Şimdi burada (Demokratik Sosyalizm), (Doğu Usulü Sosyalizm) münakaşalarına girmeyeceğim, sadece bir hususu belirtmek istiyorum: Biz bir 1961 Anayasası yapmışız. Devleti, rejimi, Devletin vazifelerini, vatandaşın hakkını, vatandaşın vazifelerini Devletini müesseselerini, bu müesseselerin haklarını, vecibelerini, tayin etmişiz. Bunda bir noksanlık varsa bu noksanlığı yine düzeltmek elbette ki teşrii organın vazifesi içindedir. Yine Anayasa bunu böyle yapmıştır. Plan yapmışız, plan stratejisi yapmışız, vergi düzeni koymuşuz. Şimdi bunların hepsini atacağız, bir düzen kurmuşuz, bu düzenin işlemeyen beğenmediğimiz yerleri varsa düzelterek. Ama bunu yıkıp da yerine yenisini yapmayacağız.

Muhterem Milletvekilleri anayasalar her gün yıkılıp her gün yapılan dokümanlar değildir, belgeler değildir, bunları biz yıkıp yapmayacağız. Eksiklikleri, noksanlıkları varsa, onun da sistemi vardır. Nihayet anayasalar değişmez şeyler de değildir.

Yine T.İ.P. Genel Başkanı, “Anayasayı kim değiştirebilir, kim Anayasa el uzatabilir” diyor? Anayasalar kitabı semavi değildir, Jefferson’un tabiri ile “dünya canlılar içindir. Hiçbir kuşak diğer bir kuşağın ortaya koyduğu şartlarla yaşamaya mecbur değildir” Anayasalar değişir, sadece anayasaların sık sık değişmesinde, Anayasa üstatları, anayasacılar zaman zaman mahsur görmüşlerdir, yoksa Anayasa değişmez diye bir şey yoktur. Kim uzatacak Anayasa elini diyor?

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, modern Devlet, çağımızın Devleti, mutlaka ki, bundan 20 sene evvelki Devletin fonksiyonlarından farklı fonksiyonları haiz. Bundan 20 sene evvel, 1946’larda, 1947’lerde Dünya Harpten çıktıktan sonra bir kalkınma hamlesi bütün memleketlere yayıldı. Binaenaleyh bu kalkınma hamlesi de, dünya üzerinde sulhün muhafazasından, sulhün ve refahın gayrikabili taksim olduğu tezinden doğdu. Yani bir yerde sıkıntı içerisinde bulunan büyük bir kütle, bir millet öbür yanda refah içerisinde bulunan bir millet... Böyle bir dünya sulhünü idame ettirme imkânı yoktur. Sulh ve refah bugününün münakale ve muhabere imkânları içinde gayrikabili taksimdir.

Onun için milletler birbirleriyle kalkınma çabası içine girmelidirler ve yardımcı olmalıdırlar. Bundan doğdu. Devletin klasik fonksiyonları olan emniyeti sağlama hakkı, hürriyeti sağlama adaleti sağlama fonksiyonlarının yanına bir de “refah sağlama” eklendi. Daha doğrusu refahı, da Devlet bir fonksiyon olarak aldı üzerine. İşte oradan doğdu kalkınma hamlesi, işte oradan doğdu plan mefhumları. Yoksa İkinci Dünya Harbinin sonuna kadar, komünist memleketler müstesna, plan yoktu. Oradan doğdu, kaynakları daha iyi kullanma nazariyeleri, birçok yenilikler. Şimdi Türk ekonomisinde ne olalım? Niçin bir şey arıyoruz? Yani niçin illaki Türk Milletinin sırtına giydirecek bir elbise arıyoruz? Bu elbise vardır. Türk milletinin kendi inançlarından, kendi gerçeklerinden, kendi millî hasletlerinden, kendi varlığından, kendi ihtiyaçlarından, kendi potansiyelinden, kendi kudretinden doğmuş, arzularının temayüllerinin zübdesi olan bir millî ekonomi politikası vardır. Bu varken bir sosyalist çehre veya başka bir çehre aranması taraftarı değiliz, böyle bir özentiği de lüzumsuz addediyoruz ve bu hızlı, adil, dengeli bir kalkınmayı gösteriyor, o istikameti veriyor.

Şimdi burada Sayın Alican bu kürsüye yeni bir mefhum getirdiler, bu da, tam rekabet meselesidir. Ümidediyorum ki, bundan sonraki görüşmelerinde daha çok bizi vuzuha götürürler. Nasıl olacaktır tam rekabet meselesi? Tam rekabet meselesini izah ederken verdiği misallerin yanıltıcı olabileceğinden korkarım. Çünkü bir meselede kaide çıkartmak istiyorsanız kâfi derecede misal almanız lazımdır. Bir misalle, iki misalle kaide çıkartamazsınız. Kâfi derecede bir numune olması lazımdır, elinizde. Numuneden esas prototipi çıkartmak içindir. Onun içindir ki, zannediyorum verdiği misalin birinde, çimentoda, kaybolan bir iktisadi kaide var, basit bir iktisadi kaide: Arz ve talep kaidesi. Çünkü arz ve talep kaidesi piyasa ekonomisine rekabetin ve karın yanında en mühim unsurlardandır. Türkiye’de, Muhterem Milletvekilleri, mesele nedir? Efendim, fahiş karlar olmasın... Olmasın. İkinci Dünya Harbi sırasında ve ondan sonra dahi Türkiye, Milli Korunma Kanunlarıyla bu tanzim işini yapamadı; yani Devlet olarak kar tanzim işini yapamadı Türkiye. Şikâyetler, bürokrasi, birçok şeyler işin içine girdi. Evet, karlar meşru olsun ama burada gözden kaçmaması lazım gelen bir nokta vardır ki, piyasada kâfi derecede istihsal ve mal olmadığı takdirde iktisadın ve ticaretin kendi kaideleri işler ve o zaman fiyat meselelerini kontrol edemezsiniz, kar meselelerini de kontrol edemezsiniz, tam rekabeti de işletemezsiniz. Onun için ihtiyaç kadar, hatta ihtiyacın biraz üzerinde malınız olursa, birçok işler kendiliğinden düzene girer. %80’i kerpiç olan bir memleketin 1950’de 400.000 ton çimentosu vardı, 1967’de 4.300.000 ton çimentosu var. Fakat 1970 senesinde 10 milyon ton çimento lazım olacak. Bugün 10 milyon ton çimento lazım olsa o 10 milyon tonu yapamayız. Halen inşada bulunan yeniden ihaleye çıkardığınız, çıkarmayı düşündüğünüz fabrikalar bize 1970’te 10 milyon ton çimentoyu verecektir. Eğer bugün 10 milyon ton çimentomuz olsa, belki iki sene çimento meselesini halledebiliriz. İki sene diyorum, 1960’ta bu kadar çimentoya ne lüzum vardı şeklinde açılmış olan kampanya Türkiye’yi bugün çimentosuz bırakmıştır.

Hikâye budur ve Söke Fabrikası 1,5 sene, Niğde iki sene, Bartın Fabrikası iki senede işletmeye girememiştir bu yüzden. Şimdi Ankara’ya altıyüzbin ton çimento lazım, ikiyüzbin tonluk bir fabrika var. Dörtüyükbin tonu Eskişehir’den, Afyon’dan, Çorum’dan, Konya’dan, Bartın’dan, Niğde’den, Sivas’tan çevredeki fabrikalardan geliyor. Eskişehir çimentosu, Sakarya’ya giderse mesele hallolur. Bunun için 60 milyon lira yatırımla Ankara Çimento Fabrikasını, 200.000 tonda 600.000 tona çıkarıyoruz ve 1968

senesinin başında hizmettedir. Türkiye büyük bir ülke... Sivas'tan Kars'a kadar 1000 kilometreye yakın mesafe var. Bu mesafede benim vatandaşım çimentonun bedelinin bir buçuk, iki misli nakliye parası veriyor. Bütün mesele, Muhterem Milletvekilleri, bizim inandığımız düzende bir regülasyon, bir tanzim ne ölçüde yapılabilir? Bunda muvaffak olunamamıştır. Sayın Alican, ticareti devletleştirmeden... Çünkü ticareti devletleştirdiğimiz zaman şikâyetçi olduğunuz, cari masraflar artacak bürokrasi işleyecek hür teşebbüsün kalkınmasına ilaveten pahalı bir düzen içerisine gireceksiniz. Ama bütün bunlara rağmen eğer bize söyleyebilirse bu tanzim meselesi, regülasyon meselesi Devlet tarafından şöyle kolayca yapılabilir, buna memnun oluruz, ama sistem budur, burada kâr müessesesi çok rahatlıkla tenkid edilen bir müessesedir.

Ama vergi müessesemizde kâr müessesesi ile birlikte işleyecek. Yine memnun olurum yabancı sermaye hakkında söyledikleri hususa. Muhterem Arkadaşlarım, Türkiye'ye gelen yabancı sermayenin durumunu, geçen defa da arz ettim, 1954 senesinde çıkmış bir kanun var. Bu kanunda yabancı sermayenin hangi şartlar içinde geleceği, belli hangi şartlar içinde kârını transfer edeceği de belli, ne kadar kârını transfer edeceği de belli. Binaenaleyh bu münakaşa aslında bu kanunun bu maddesinin münakaşasına gelir. Eğer Sayın Alican birtakım vakıaları ortaya koyabilirse biz bu meselenin münakaşasına hazırız. Ama yine şunu da söyleyeyim ki, yabancı sermaye istiyorsak birtakım şeyleri peşinen kabul etmeye mecburuz. Yani hem istiyoruz, hem istemiyoruz şeklinde, yabancı sermaye gelmez, Türkiye'ye... Zaten gelmiyor. 1960-1967 senelerinde Türkiye'ye gelen vasatı yabancı sermaye beş milyon dolardır senede. Bugün beş milyon dolarla bir un fabrikası yapamıyorsunuz.

Onun için Bu meselelerde Türkiye sömürülüyor gibi bir şey yaratmak yersiz. Şayet Türkiye'nin kalkınmasında bütün kaynakları harekete geçirmek, her şeyden faydalanmak istiyorsak sarıh ve vazıh olmaya, birtakım münferit misalleri münakaşa edip bunun piyasada yabancı sermaye erbabında, müteşebbiste, "Bunlar ne yapacak acaba bir gün bu işleri kaldıracaklar mı?" Şeklinde bir tereddüt uyandırmamaya mecburuz. Hiç kimse parasını atmaz boşa. Para nazık bir iştir ve bütün para sahiplerini kolayca kazanmış, şuradan buradan vurmuş şeklinde kabul etmek yanlıştır, insafsızlıktır, haksızlıktır. Eğer bu kadar kolaysa bu, herkes çakar kazanır bunu. Onun için bu tam rekabet meselesinde Sayın Alican bizi biraz tenvir ederse çok memnun oluruz.

Bir hususa daha geliyorum: Sayın Alican diyorlar ki "Türkiye'de komünist tehlikesi var mı, yok mu" Bu suali şu hale getiriyorlar Komünizm bugünkü düzenin düşmanı ise, gayet tabiidir ki bu düzenin düşmanı olan her şey bu düzen için bir tehlike olacaktır. Kanunlar var, 141, 142, 312'nci madde Türk Ceza Kanunu bunu suç saymış, sınıf mücadelesini suç saymış cezalandırmış ama bu kürsüde T.İ.P.'nin mümessili 141 ve 142'nin faşist olduğunu ve sınıf mücadelesinin Türkiye'de şart olduğunu iddia ediyor. Yani garabet, bir yerden başlıyor. Şimdi diyor ki, Sayın Alican, "hükümete, yapın, yani şikâyet edeceğinize bunları tutun bastırın" Muhterem Milletvekilleri, bu Komünizm meselesi böyle sadece polis, mahkeme ile korkutmakla cezalandırmakla içinden çıkılacak iş değildir. Ama bu, hiçbir hükümete, kanun tatbikçisine bu meselelere lakayt kalma hakkını vermez. Vermez bunu. Şimdi ne oluyor? Evvela meselenin kısa bir tarihçesine bakalım:

Burada elimde 29 Ocak 1947 tarihli bir zabıt var, zabıt da Millet Meclisi zaptı. Giresun Milletvekili Ahmet Ulus zamanın Dahiliye Vekili Şükrü Sökmensüer'e bir sual soruyor.

Sual şu; “Son günlerde kendisini daha fazla gösteren komünizm tahrikleri üzerinde İstanbul’da Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından yapılan tahkikatın bugünkü durumu ve şimdiye kadar alınmış sonuçlar hakkında İçişleri bakanından sözlü olarak açıklanmada bulunmasını rica ederim. “

Şimdi, bu zaptı olduğu gibi okuyacak değilim. Ama bir noktası enteresan, bütün zabıt enteresan. 20 sene sonra aynı münakaşalar yine yapıyoruz. Eğer 141 ve 142 bu meseleyi halletseydi ne o zaman bu münakaşayı yapmak, ne ondan sonra yapma imkânı olurdu. Biz Hükümet olarak ancak şu şekilde tenkid edilebiliriz. Komünizmin kökünü kurutmadınız diye değil, aleni komünizm propagandası yapılıyor, takip görmüyor diye tenkid edilebiliriz. Buna cevap vereceğim.

Şimdi Şükrü Sökmensüer’in verdiği cevap şu; diyor ki: “Ancak Sıkı Yönetimi bu kararı vermeye sevk eden anamiller üzerinde esaslı kanaat ve hükümlere varabilmek için yurdumuzdaki komünist faaliyetlerinin kısa bir tarihçesini de en mühim hatlarıyla yüksek bilgilerine arz etmek artık kaçınılmaz bir ödev olmuştur. Tarihçe: Türkiye’de komünizm faaliyeti 1919’dan 1925’e, 1925’den 1928’e 1928’den 1935’e, 1935’ten 1945’e 1945’ten bugüne kadar olmak üzere beş safhada açıklanabilir. Yani Türkiye’de millî hareketin doğduğu günden beri bu hastalık bünyemize arız olmak musallat olmak cüretini göstermiştir” Ve burada münakaşalar izahlar vardır. Bu zabıt bugünkü kadar taze içerisinde her şeyini beğendiğimi tasvibettiğimi söylemiyorum-fakat bugün yapılan münakaşalar 20 sene evvel yine yapılmış. Onun için hükümetin komünizmin kökünü kurutmadığı, komünizm propagandasının kökünü kurutmadığı şeklindeki iddiaya cevabım, 45 senelik Cumhuriyet bunu kurutmamış. Mesele bunun devletin emniyetini tehditler hale gelmemesi ve o istidadı almamasıdır.

Şurasını huzurunuzda söyliyeyim ki, ne komünizm, ne faşizm hiçbir zaman Türk Devletin emniyetini tehdideder hale gelmeyecektir. Öyle ise niye telaşlanılıyor? Bitmedi maruzatım bu mevzuda öyle ise niye telaşlanılıyor? Devlet için tehdidolma istidadını almak tehlike olmak durumunda olan her şey de vatandaş da, Devlet uyanık olmaya mecbur.

Şimdi 1965 senesinde 59 olay savcılığa intikal etmiş, 1966 senesinde 86 olay savcılığa intikal ettirilmiş ve bugün 107 olayın duruşması devam ediyor. Binaenaleyh hükümet, her hangi bir meseleyi takipsiz bırakmış değildir. Hükümetin yapacağı şey, meseleyi savcıya, savcının yapacağı şey de meseleyi mahkemeye intikal ettirmektir.

Temel hak ve hürriyetleri koruma kanununa ne lüzum var. Getirdiğiniz zaman, bunun muhtevasını daha çok izah ettiğimiz zaman ümidediyorum ki, lüzumuna kaani bulunacaksınız. Binaenaleyh, mesele Hükümet elindeki kanunları tatbik eder, bu meseleyi kaydırır gibi basit ölçüler içinde mütalaa edilemiyoruz.

Tedbirler Kanunu meselesinde Sayın Alican’ın beyanı oldu. Onu da arz edeyim.

Muhterem Milletvekilleri, biz hiçbir meselede tefrik gözetmeyiz. Tedbirler Kanununda 74 adet gazete ve dergi toplanması kararı alınmış 1966’da, 87 adet de dava açılmıştır. Ve burada teşhir etmek istemiyorum, bunu içerisinde kim Tedbirler Kanununa karşı gelmişse hepsi var.

Binaenaleyh, Sayın Alican’ın kanunları tek taraflı tatbik ettiğimiz hakkındaki iddiasına katılmaya imkân yoktur.

Muhterem Milletvekilleri, basın hürriyeti tanıdınız. Hem basın hürriyeti tanıyacaksınız, hem şu yazı niçin yazılıyor diyeceksiniz. Ne yapacak savcı? Alacak mahkemeye verecek. Ertesi gün tekrar yazarsa, ne yapacak, tekrar mahkemeye verecektir. Matbaa kapatmak, gazete kapatmak Hükümetin, icranın elinde değil ki... Kanun Devleti olarak bunlara alışmaya mecburuz, Muhterem Milletvekilleri, yani Hükümeti fonksiyonu içinde görmeye, fonksiyonu içinde mütalaa etmeye mecburuz.

“Neden aşırı hareketler itibar görebilmektedir” diyor. Sayın Alican ve diyor ki, “yapılan çalışmaları hükümetin tesirsiz bırakıcı, müessir bir Hükümet olmamıştır da ondan” diyor. Bunu insafsızlık addederiz. Ve bunun sebeplerini vermeye geçtiği takdirde de-ki, bunun sebeplerini çok dikkatle dinledim, tam rekabet ve kar meselelerinin dışında bir şey vermediler. Hükümetin elinde, filanca adamın şundan fazla kâr etmemesi imkânı var da bunu mu tatbik etmemişiz diye bir şey yok... İşte onun münakaşasını tanzim meselesi, regülasyon meselesi, faydası, mahzuru meselesi münakaşasını yaptım, geliyorum.

“1966’da kalkınma finansmanında güçlükler başlamış, enflasyon hareketleri başlamış” buyurdular. Şimdi 1966, Türkiye’nin iktisadiyatı bakımından her ölçüde iyi bir yıldır. Türk ekonomisinin enflasyona gitmemesi için gayet titiz davranmaktayız. Ama Türk ekonomisinin hassas bir ekonomi olduğunu, problemleri bulunduğunu herkesin kafasına iyice yerleştirmesi lazım. Hangi ekonominin problemleri yok, bugün? İngiliz ekonomisinin mi yok, Fransız ekonomisinin mi yok, Alman ekonomisinin mi yok? Görüyoruz hükümetler geliyor, hükümetler gidiyor.

Ekonominin meseleleri içinde uğraşıp çabalayıp duruyorlar. Türk ekonomisi ki, zirai mahsullerini sübvans etmek almak mecburiyetindedir; Türk ekonomisi ki, 110.000.000 dolarlık işçi dövizine karşılık 1,5 milyar liraya yakın iştira gücünü Türk piyasasına vermek mecburiyetindedir. Türk ekonomisi ki, 500 milyon liraya yaklaşan toplu sözleşme külfetlerini karşılamak mecburiyetindedir... Bütün bunlar gayet tabii ki, birtakım enflasyonist baskıları yaratır. Ama enflasyonun en mühim amili olan, kaynaklarla harcamalar arasındaki dengesizliği biz tutmaya çalışıyoruz. Yani dengeyi tutmaya dengesizliği ortadan kaldırmaya çalışıyoruz ve karşınıza tedbirlerle gelişimizin sebebi bu. Sebebi budur ve icabederse yeni tedbirlerle de geliriz. Ama Türk ekonomisinin enflasyona gitmesinde büyük zararlar vardır.

Şimdi Sayın Alican 1965’te 8,9 olan fiyatlardaki genel endekste ki artmadan bahsettiler. Şurasını kaydedeyim, bu genel endeksin %22,5’üğünü hububat teşkil eder. Binaenaleyh hububata %10 zam yaptınız mı genel endekse 2,25 bir ilave otomatikman gelir. Biz 1965’te hububata %15’e yakın zam yaptık. Ben de kendileriyle mutabıkım, enflasyonu 1, 2 rakamla izah etmek doğru değildir ama rakamların tümünün verdiği bir intiba vardır, piyasasının verdiği bir intiba vardır, gidişatın verdiği bir intiba vardır. Ayrıca bazı indikatörler vardır ki, mühim. Bu indikatörlerden en kötüsünü alıp (İstanbul geçim indeksini alıp) enflasyon baskısı olduğu iddiasında bulunmak zor bir iştir. Bunda kendisiyle mutabık değilim.

Endişe buyurmayınız. Şu enflasyon fobisinden bir kurtulalım ve şundan da kurtulalım: yani bu bize çok zarar veriyor. İşte gidişat yine 1954’teki gibi 1955’teki gibi falan; onlardan da kurtulalım. Neticesi şuraya gider şeklindeki birtakım endişelerden kurtulalım. Bugün Türk ekonomisinin unsurları bundan on sene evveline nazaran çok daha iyi biliniyor. 1950’de Demokrat Parti iktidara geldiği zaman Türk ekonomisinin

unsurları hakkında kâfi bilgi yoktu. İstatistik bakımından bugün siz şikâyet ediyorsunuz, ben de şikâyet ediyorum istatistik meselesinden. Çünkü istatistik aslında medeni memleketlerin ilerlemiş memleketlerin meselesidir. Her şeyi, hatta oturup kalkmayı bir insanın hayatını dahi saate bağlamış, bir hesaba bağlamıştır. Ve istatistik meselesindeki rakam ciddiliği, rakam üzerindeki titizlik meselesi yine hakikaten bir seviye meselesidir, biz bugün istatistik bakımından sıhhatli rakamlara sahibiz diyemeyiz. Ama elimizdeki rakamlar böyle kılı kırk yarar gibi sıhhatli değildir. Fakat birtakım işaretleri istikametleri bize gösterecek durumdadır. Bundan daha ilerisini söyleyemeyiz, çünkü bu mütehasşis işidir, makina işidir, metot işidir ve bunların hepsinin üstünde de bir medeni zihniyet işidir; kolay değildir.

Şu Sayın Alican'ın Hürriyet Partisine ait reylerinin yanlış basılmasına ben de üzüldüm. Ama bu misali alıp da bütün istatistiklerin yanlış olduğunu söylemek zordur. Fakat hakikaten insanın içine bir şüphe verir.

Misalleri severim buyurdular. Doğrudur ama misalleri kâfi derecede çok. İstatistiki ilmi de budur ki, ele alınan meselenin karakterini tayin edebilecek kadar çok ise misal, doğru fikir verebilir; doğru kıymetlendirmek şartıyla. Misaller kâfi derecede değil ise yanlış fikir verir.

Kanun çıkartmakla reform yapılmaz. Ben bunu söyledim, zabıtlara geçti, tamamıyla kendisi ile aynı fikirdeyim "Bu bir zihniyet meselesidir" dedim. Reform zor iştir, gayet zor iştir ama statükonun muhafazası taraftarı değiliz. Esasen Türkiye'de hükümetler bir dinamizm içinde olmaya mecburdur. Çünkü Türkiye'de hükümetleri, iktidar partilerini çıkaran halk bir dinamizm içindedir. İsteyin istemeyin; sizin isteğinize bağlı olmadan siz büyük bir baskının altındasınız. Onun için birtakım hedeflere ulaşmaya mecbursunuz. Bu mecburiyeti demokratik rejimin canlılığı dikte ediyor. Bu ekonomik asayiş meselesinin bir Milli Korunma Kanunu devri açmadan nasıl yapılabileceği hususunda bilgim olursa memnun olurum. Türkiye'de ithalat bir tröstün elinde değil ki, ithalat birçok kimselerin elinde. Acaba rekabet mekanizması niye işlemiyor? Eğer bir tröstün elinde ise ithalat, o zaman bir anti tröst kanunu getirmemiz veya mevcut kanunlarımızı o istikamette kullanmamız gerekir ve bu piyasa iktisat asayişi başka memleketlerde nasıl yapılmış bunun misallerini de bilmekte fayda vardır.

Boru hattı meselesinin münakaşasını yapmayacağım, zaten araştırma konusudur, neticesi meydana çıktığı vakit bu meseleyi arız ve âmîk konuşacağız.

Montaj sanayii meselesinde fikrimi söyledim. Türkiye hammadde bulmaya mecbur. Hammaddeyi kendi kaynaklarından bulmaya mecbur ve motor endüstrisini kurmaya mecbur, motor endüstrisini kuramadığı takdirde Türkiye, montaj sanayiinden hiçbir zaman kurtulamaz. Ama limitleri yükselir ve bugün nitekim traktörde %45 civarına kadar çıkmıştır. Ama bundan on sene evvel Türkiye'de akümülatör yoktu, bugün var. Bundan on sene evvel Türkiye'de lastik yoktu; bugün var. Bundan on sene evvel Türkiye'de şasi yapacak dekape saç yoktu; bugün var. Bunlar daha ilerleyecek. Bugün akümülatör yapan vatandaşım benim, kurşuna muhtaç, asit sülfüriğe muhtaç. Bütün bunlar eklene eklene mesela otomatik endüstrisinden bir motor endüstrisine geçilecektir ve şurasını arz edeyim ki; motor endüstrisi iktidarımızın en başta gerçekleştirmeye çalıştığı hususlardan biridir. Onun için alüminyum fabrikasını, onun için yeniden bir demir çelik fabrikasını, onun için Bandırma asit sülfürik fabrikasını biran evvel tamamlayıp, onun

için kalite çelik meselesini, ki bunu Makina Kimya yapıyor, -biran evvel kuvveden fiile çıkarmaya mecburuz. “İhtisasa hürmet lazım, idarenin esiri olan iktidarlar muvaffak olamaz!” bu, doğru. Yalnız hattı fasıllı ne olacaktır? Bu hususta her hangi bir mütalaada bulunmalıdır. Ama mütalaa umumiyet itibariyle doğru. Bütün mesele zaten optimumları bulmakta. Bunun adına da işte idare sanatı deniyor. İdare bugün için bir ilim değil, sanattır.

Müessir Hükümet meselesine gelince; Muhterem Milletvekilleri; ben seçim esnasında koalisyonlardan şikâyet ettim. Koalisyon hükümetleri hiçbir zaman müessir olamamıştır; dedim. Dediğim doğrudur. Dört senedir Türkiye’de dört Koalisyon Hükümeti değişmiştir; her birisinin kurulması, güvenoyu alması takriben 25 ila 30 gün almış ve 115 iş günü zayi olmuştur. Hükümet kuracağız, diye. Ve her Hükümet kurulduktan sonra memleket 3-4 ay çeşitli intibaların içine girmiştir, dört senede 115 gün.

Bugün benim savunduğum fikir doğrudur. Almanya’da kurulmuş bulunan Erhard’dan sonraki Kissinger hükümetinin Hükümet programı tetkik edilirse görülür ki, orada Hükümet programının hemen birinci sayfasında biz bu koalisyonu öyle bir seçim kanunu çıkarmak için kurduk ki; bu seçim kanunu koalisyonlara set çeksin. Bu Avrupai bir düşüncedir. Yani koalisyonları kaldırmak için koalisyon kurmak bir Avrupai düşüncedir. Çünkü; Almanya istikrarsız hükümetlerden, koalisyondan bıkmıştır; İtalya aynı vaziyettedir. Kaldı ki; Almanya’da İtalya’da gayet sağlam işleyen administrasyonlar var. Müsteşarlar, umum müdürler kademeleri var. Hükümet krizi olduğu zaman işler kalmıyor. Bakalım yeni gelen vekil nasıl olacak, onun tutumuna göre biz vaziyetimizi nasıl ayarlayacağız? Kalacak mıyız, gidecek miyiz gibi falan birtakım şeylerin içine girilmiyor. Benim iddiam bu idi. Geçen sefer müessir icra meselesini açtığım zamanda “hükümetlerde teknik süreklilik, denetleme, destek ve yetki lazımdır” dedim. Müessir hükümetler istiyorsanız, yine aynı şeyleri savunuyorum.

Muhterem Milletvekilleri; bunlar sadece bizim münakaşa ettiğimiz hususlar değil, bunlar bütün dünyanın medeni demokratik memleketlerin çeşitli tarihi devirlerinde münakaşa ede geldikleri mevzular. Hatta bir kısmı bugün yine dünyanın her tarafında münakaşa ediliyor.

Şimdi bizim Hükümete gelince; burada yine bir misali alıp, arkadaşımızın hangi şartlar altında ne maksatla, nasıl burada ifade ettikleri konuşmayı tahlil etmeden, o misali alıp hükümetlerin iç bünyesindeki kuvveti, şeklindeki bir neticeyi çıkarmanın doğru olmadığı kanaatindeyim. Adalet Partisine dayanan Hükümet adildir. Tarafsızdır, yeterlidir. Elindeki imkânlar kendisine Devredilmiş meseleler ve faturalarla mütenasip olmak üzere de memleketin meselelerini canla başla gönülden çözmeye gayret etmektedir. Sayın Alican’a vereceğim cevaplar burada bitiyor.

Şimdi çok kısa, vaktinizi suiistimal etmeyeceğim, gayet kısa bir iki hususta T.İ.P. sözcüsünün söylediği kısımlara dokunmayın.

Şimdi T.İ.P. sözcüsünün bu kürsüye getirdiği mesele, bu kürsüde daha evvel, bir iki defa değil, defalarca müdafaasını yaptığı hususlardır. Bu, bugünkü üslubu en hırçın ve hemen hemen birçok yerlerinde yalanlarla iftiralarla dolu bir hezeyan manzarası arz ediyor. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Birbiriyle hiç birleşemeyecek, birbiri ile hiç irtibatı olmayacak meseleleri sabit bir mantık içinde daha doğrusu bir mantıksızlık ölçüsü içinde birleştirmek gayreti güdülmüştür. Ben burada ne Anayasanın 39’ncu

maddesinin, ne 40'nci maddesinin, ne 2'nci maddesinin, ne 12'nci maddesinin münakaşasını yapacak değilim. Zaten bu maddelerin 1'nci ve 2'nci fıkraları değil, çok kere, bazen 2'nci, bazen 3'ncü fıkrasını almışlardır ki, demin de arz ettiğim şekilde prototipten model çıkarmaya uğraşıyorlar, zor bir iştir bu. Modelden prototipte gidersiniz de, prototipten model çıkarmak zordur.

Şimdi çok şayanı dikkat bir şey var, burada diyor ki, temel hak ve hürriyetleri koruma kanunlarını çıkarırsanız bunu Anayasa Mahkemesi bozar. Çünkü Anayasa Mahkemesi şerefli hâkimlerden, vatanperver hâkimlerden müteşekkildir. Şayet Anayasa Mahkemesi bozmasa, savcılar, hâkimler bunu tatbik etmez. Peki, şimdi bu mantığı bir tahlil edelim. Eğer Anayasa Mahkemesi şerefli hâkimlerden müteşekkil olduğu için bunu bozacaksa, bozmanın ihtimali karşısında, bozmadığı takdirde Anayasa Mahkemesinin durumu nedir? O zaman nedir Anayasa Mahkemesinin durumu, gelin konuştuğunuzu bilin, sonra gelip de, buradan Anayasadan Mahkemesi hâkimine, savcıya, hâkime kumanda edemezsiniz. Onun iradesi, vicdan hürriyeti mantık hürriyeti sizin cebinizde mi? 141-142'nci maddeler faşist damgası yer. Çünkü burada 141 ve 142'nci maddeleri geçen defa tahlil ettik. Sınıf kavgası olsun, nifak olsun, Türkiye birbirine girsin, Türkiye'nin millî bütünlüğü bozulsun. Yok, bu hususta size müsaade etmezler, kimseye müsaade etmezler.

Bir de "sandıktan çıktık" lafı var. Sandıktan çıktık bazen birtakım böyle kelimeler alınır espri haline getirilir, sirküler edilir, dağıtılır. Evet, şurada yazıyor. "Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir" işte sandık bunun işareti, bundan sonra sandık geliyor. Şimdi sayıyorsunuz burada birtakım güçlerden bahsediyorsunuz, talebeler, öğretmenler, sunlar, bunlar, Peki nerede halk. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

YUSUF ZİYA BAHADINLI (Yozgat) — Halk sizin karşınızda.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Herkes Türkiye'de aklına şunu koysun. Büyük Türk Milletinin huzurunda ve cihanın huzurunda söylüyorum. Türk Milletinin iradesine, onun reyine, onun temayülüne dayanmayan Türkiye'de iktidar olmayacaktır. Hakkına, hukukuna riayet etmek istediğiniz istismarını yaptığınız fakir halk kütlelerinin evvela haysiyetine ve onun haysiyetinin işareti olan reyine hürmet ediniz.

Şimdi burada bir mantık mugalatası daha vardır. Diyor ki, "1959 da bir iki anlaşma yapılmış, eğer Türkiye dolaylı veya direkt olarak bir hücumla maruz kalırsa Amerika'dan yardım isteyecekmış. Dolaylı manası da, Türkiye'nin içinden geçmesi ihtimali olan bir şeymiş"

Şimdi dolaylı manasını Türkiye'nin içinden gelecek bir şey almak yani Türk Devletinin kendi halkından, kendi müesseselerinden korku içinde olduğunu söylemek gafletin ta kendisidir. Türk Devletinin karşısına neyi koyuyorsunuz dolaylı? Hiçbir şeyi koyamazsınız, onun için aklını başına toplayacak birisi varsa bu tavsiyeyi yapandır aklını başına toplayacak olan

Şimdi bakınız mantık sakatlığına: 1959 da yapılmış bu anlaşma. 27 Mayıs 1960 olmuş. O günün hükümeti acaba bunu dolaylı bir nevi mesele addetmiş mi? Yardım talep etmiş de yardımına kimse mi gelmemiş.

YUSUF ZİYA BAHADINLI (Yozgat) — O zamanın hükümetleri imkân bulamamışlar. (A.P. sıralarından "sus, dinle!" sesleri)

BAŞKAN — Sayın Bahadınlı, gürültüye sebebiyet veriyorsunuz, ihtar ediyorum.

YUSUF ZİYA BAHADINLI (Yozgat) — Seviyeli konuşsun. Başkan onlara ihtar edin.

BAŞKAN — Lütfen susun Başkan vazifesini yapar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Gene burada Kıbrıs'la ilgili birtakım safsatalar... Yok ikili görüşmeler gizli olmuş, yok herkesin önünde olacaktı. Neymiş? Makarios beyanat vermiş de, buradan Enosis ihtimali çıkıyormuş. Eğer Makarios'a dayanarak Türkiye'de fikir yürütüyorsunuz devam edin yürütmeye. Bunlara safsata. Yani demek mi istiyorsunuz Türk Hükümeti Enosis'e razı oluyor gibi bir tavrın içinde? Bizim söylediklerimize inanmıyorsunuz da, Makarios'un söylediklerine niçin inanıyorsunuz? (*A.P. sıralarından alkışlar*) Eğer bizim söylediklerimize inanmayacaksanız bize bu sualleri niye soruyorsunuz? Söylüyoruz, gene soruyorsunuz, söylüyoruz yine soruyorsunuz. Niye soruyorsunuz inanmıyorsanız?

Şimdi bir de Amerika safsatası vardır. Biz söylüyoruz, biz dostluklarımıza bağlıyız, hükümetler arasında değildir, dostluklar, devletlerarasındadır. 27 Mayıs 1960 sabahı ihtilal kuvvetleri NATO'ya CENTO'ya bağlı olduklarını ilan ettiler. Biz yapmadık bu dostlukları, millî menfaatler geçen gün de bu kürsüde söylendi, bir hesap meselesidir. Biz dostluklarımızla bağlıyız. Karşılıklı menfaatler olmadıkça dostluklar olmaz. Yani hep siz alan durumunda olacaksınız. Kim verecek size, hep alan durumunda? Gayet tabii ki, karşılıklı menfaatler olacak. Tek taraflı dostluk olmaz. Dostluklar menfaatlere dayanır, karşılıklı menfaatlere ve itimatlara dayanır. Biz açık ve aleni olarak söylüyoruz, Amerika bizim NATO içinde dostumuz, Amerika 1947 anlaşması ile bizim dostumuz. İngiltere de dostumuz, Fransa da dostumuz, Almanya da dostumuz. Bunun altında birtakım imalar aramak, yüz defa söyledik, hatta artık bunları mantık ölçüleri içinde değil, bu kürsüye yakışmayan bizim taşıdığımız mesuliyete yakışmayan elfaz içinde söylemeye bizi mecbur etmeyin.

Şimdi burada arkadaşlarımın tepkisini mucip olan bir şey daha var. Zannediyor ben o meseleyi halledeceğim, diyor ki, "Biz tanınmış adamlarız" öyledir. (*A.P. sıralarından alkışlar*) Ama diyor dün çıkanlar var ortaya, biz belliyiz diyor. (*Gürültüler*) Şimdi ondan sonra diyor ki, terör rejimi kurmak için söylerler, halk uyanmasın diye söylerler bu yalanları. Uyuyor mu Türk halkı, bir uyuyan varsa sizsiniz, açın gözlerinizi. (*A.P. sıralarından şiddetli alkışlar*) Ama bundan evvelki bütçenin tümü üzerindeki sözcü Türk halkının uyanık olduğunu söyledi. İşte böyle tezatların içindedirler.

Muhterem Milletvekilleri, burada bir misal daha var. İtalya, Fransa, İngiltere misali, Almanya misali yok, buralarda komünist partileri serbesttir. Marksist düşüncenin girdiği meclislerde burada konuşan ses aynı taktiklerin, aynı sedanın içindedir. Ortallığı karıştırmak büyük iddialar ortaya atıp her defasında kendinden bahsettirmek bunlar taktiktir. Onun için bundan sonra sözlerinize bu ölçü içinde cevap verecek değilim. (*A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo sesleri"*)

Şimdi bir defa daha söyleyelim bunları da sözlerinizi söylemeye yine siz devam edeceksiniz. Bizden ciddiye alınmadığınız zaman da artık kusura bakmayın. (*A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo sesleri"*) Şimdi benim halledivereceğim şudur muhterem arkadaşlarım; kâr ve iş peşinde olanların neyi, ne zaman, kime satacakları belli olmaz. Şimdi zannediyorlar ki biz bunun üzerine varmayacağız. Türkiye'nin bir şeyini kimse

satamaz, siz bile satamazsınız. Yine burada millî kurtuluş hareketinden bahsediliyor. Şunu diyeceğim ki, “Milli kurtuluş hareketi kim siz kim” (A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo sesleri”)

Muhterem Arkadaşlarım, çok Sayın Milletvekilleri; size daha toprak üzerinde, size daha başka meseleler üzerinde malumat arz etmek isterdim. Bakıyorum, uzun saatlerdir sabahın onundan beri dinliyorsunuz. Onun için ümidediyorum ki, bir başka vesile ile bütün balonları delemek elimizde bilgi vardır. Bu itibarla Türk halkı zaten bütün bu balonları 10 Ekim 1965’te deldi. Şükran onadır...

Hepinize saygılar sunarım.⁴⁵ (A.P. sıralarından sürekli alkışlar, “Bravo sesleri”)

⁴⁵ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 14, Birleşim 66, Sayfa 769-797*

28 Şubat 1967 Salı

1967 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Görüşmelerinin Tamamlanmasından Sonra Yaptığı Teşekkür Konuşması

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, 1967 Bütçe Kanunu tasarısının açık oylamasına 409 arkadaşımız katılmış; 235 kabul, 171 ret, 3 çekimser oy kullanılmıştır. Tasarı kanunlaşmıştır. *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar)* 1967 Bütçe Kanununun memleketimize, milletimize hayırlı ve 'başarılı olmasını temenni ederim. *(Alkışlar)*

Söz Hükümetindir. Buyurunuz Sayın Başbakan. *(A.P. sıralarında sürekli alkışlar ve "Bravo" sesleri)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri.

15 Aralık 1966 tarihinden beri devam eden bütçe müzakereleri 2,5 aylık bir mesaiden sonra bugün bitirilmiş, oylanmış bulunuyor. Bu müzakereler esnasında komisyonda, Senatoda Mecliste, tenkidlerde, telkinlerde, tavsiyelerde bulunan muhterem üyelere huzurunuzda teşekkür etmeyi bir borç biliyorum. Tenkidleriniz, telkinleriniz, tavsiyeleriniz itina ile dikkatle kıymetlendirilecektir. Bunların hepsini yerine getireceğiz diyemem. Bunlardan yerine getirilmesi mümkün olanları yerine getireceğimizden emin olmanızı rica ediyorum.

Muhterem Milletvekilleri; bu münasebetle gerek bütçenin hazırlanmasında, gerekse bütçenin müzakeresinde emeği geçen bütün ilgililere, parlamentomuzun Sayın Üyelerine huzurunuzda teşekkür ediyorum. Her kuruşun sarfında dikkatli ve itinalı olacağımızdan emin olmanızı rica ediyorum. Kabul buyurmuş olduğunuz bütçe ile ayrılmış bulunan tahsisatın hizmete intikalinde, hizmet haline gelişinde tasarrufa, hizmetlerin bir an evvel ve iyi bir şekilde görülmesine bütün dikkatinizi teksif edeceğiz. Büyük, güçlü kuvvetli Türkiye'yi yapmak milletçe hedefimizdir ve bu hedefe Büyük Türk Milleti mutlaka erişecektir. Büyük milletimizin huzuru ve refahı için, memleketimizin mamur hale getirilmesi için çalışmalarımıza devam edeceğiz. 1967 bütçesinin milletimize ve memleketimize hayırlı ve uğurlu olmasını Cenabı Haktan niyaz eder, hepinizi saygı ile selamlarım.⁴⁶ *(A.P. sıralarında alkışlar ve "Bravo" sesleri)*

⁴⁶ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 14, Birleşim 67, Sayfa 808-809*

16 Haziran 1967 Cuma

İkinci Beş Yıllık (1968-1972) Kalkınma Planı Nedeniyle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yaptıkları Konuşma

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem başkan, Muhterem Senatörler;

Milli hayatımızın beş senelik devresine mühim tesirleri bulunacak olan İkinci beş Yıllık Planın Yüce Senatoda müzakeresine başlarken, huzurunuzda kısmen bu dokümanı takdim etmek üzere gelmiş bulunuyorum ve hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Mümkün mertebe huzurunuzu fazla işgal etmemeye gayret edeceğim. Maruzatım, planın hazırlanışı. Planın umumi çerçevesi ve planın bazı hususiyetlerine temas etmekten ibaret olacaktır. Muhterem Heyetiniz plan üzerinde mütalaalarını belirttikten sonra da tekrar gerekli açıklamalarda, icabeden gerekli izahlarda ve gerekli cevaplarda bulunacağım.

Muhterem Senatörler, İkinci Beş Yıllık Plan 25 aylık bir zaman zarfında hazırlanmıştır. Bunun kronolojisi şöyledir; 22 Mart 1965 tarihinde özel ihtisas komisyonları çalışmaya başlamıştır. Bundan evvel İkinci Beş Yıllık Planla ilgili olarak birçok hazırlık çalışmaları yapılmıştır. 20-21 Aralık 1965 tarihinde Türk bilim adamları bir milli kologiyuma davet edilmiş ve planın modeli üzerinde fikir ve mütalaaları alınmıştır. 27-28-29 Ocak 1966 tarihinde Türk bilim adamları ikinci bir milli kologiyuma davet edilmiş ve İkinci Beş Yıllık Planın Türkiye'ye ne getireceği münakaşası açılmıştır. Bu kologiyuma Türk bilim adamlarına ilaveten meslek teşekkülleri, işçi sendikaları, üniversiteler ve çeşitli teşekküllere mensup kimseler de davet edilmiştir. 21 - 23 Kasım 1966 tarihlerinde de beynelmilel bir kologiyum tertibedilmiş, planın teknik yönleri, yerli ve yabancı ilim adamlarının, Konsorsiyum üyesi memleketlerin temsilcilerinin, beynelmilel kuruluşların temsilcilerinin mütalaasına sunulmuştur. 1966 yılının Haziran ve Ağustos devresinde planın temeli addedilebilecek olan stratejik dokümanın münakaşası yapılmış ve dokümana nihai şekil verilmiştir. Bakanlar Kurulu, Yüksek Planlama Kurulunda müzakere edilmiş ve Mayıs ayı içerisinde bakanlar Kurulunda nihai şekli verilmiş ve Mayısın 28'inde Meclislere sevk edilmiştir. 77 sayılı Kanuna göre bütçe-Plan Karma Komisyonunun muhterem üyelerinin tetkikine arz edilen bu doküman, 57 üyenin 45 saat doküman üzerinde konuşması, daha sonra da 7,5 saat süren cevaplar ve izahları müteakiben Komisyon tarafından gerekli şekli verilmiş ve bugün huzurumuzdadır. Bu açıklamayı şunun için yaptım. İkinci Beş Yıllık Plan dokümanına Parlamento dışında fikir ve mütalaa katabilecek olan herkesin fikir ve mütalaasının katılabilmesini temin için her türlü imkânlar açık tutulmuştur. Sadece imkânların açık tutulmasıyla kalınmamış imkânlar yaratılmıştır. Onun içindir ki, bu dokümanın herkesin verebileceğini vermek arzusunda olduğu gayret edip verdiği fikirleri ve mütalaaları toplamış olarak huzurunuzda gelen bir doküman olduğunu ifade etmek istiyorum. Bütçe Plan Komisyonunda da uzun saatler süren konuşmalar hakikaten gayet faydalı olmuştur. Huzurunuzda bulunan doküman böyle bir çalışmanın mahsulü olan bir dokümandır. Bu arada şunu ifade etmek isterim ki, Devlet Planlama Teşkilatı bu kologiyumların toplanmasında özel ihtisas komisyonlarının tertiplenmesinde ve bütün bunlardan çıkan doneleri, malumatı kıymetlendirmede ve plan hazırlamakta, plana memleketimizin gerçeklerine uygun bir şekil vermekte büyük bir vazifeyi ifa etmiştir.

Muhterem Senatörler, plan dokümanı memleketimizin iktisadi bakımdan, çok mühim bir devresini kapsamaktadır. 1967 - 1972 devresi memleketimizde ihtiyaçların arttığı bunun yanında imkânların mahdud olduğu bir devreye tekabül eder. Şunu demek istiyorum. 1967-1972 devresi büyük milletimizin her vatandaşının artık işsizliği, fakirliği, kimsesizliği, sağlık hizmetlerinden, eğitim hizmetlerinden mahrum kalmayı, medeni hizmetlerin asgarisine kavuşamamayı kader addetmediği bir devreye tekabül eder. Yani kalkınan memleketlerde uyanan arzular devri dediğimiz ve hemen hemen kalkınmanın dinamizmasını teşkil eden fakat muvaffakiyete erişemediği takdirde pek çok problemleri, sosyal meseleleri ortaya çıkaran bir milli devrenin içinde bulunuyoruz. Bu sebeptendir ki. İkinci Beş Yıllık Plan büyük bir dikkatle büyük bir itina ile hazırlanmıştır. Memleketimizin gerçeklerine, halkımızın arzuların, temayüllerine aynı zamanda halkımızın ihtiyaçlarına ve milletimizin refahının artmasına azami ölçüde cevap vermeye çalışılmıştır. Burada hemen şunu beyan edeyim ki, İkinci Beş Yıllık Plan Türkiye'nin bütün meselelerini halletmiş olarak huzurunuzda gelmiş değildir. Neden derseniz, imkân yoktur da ondan. Türkiye'nin kaynakları bellidir. Şurasını gayet açıklıkla söylemek durumundayım. Bu ihtiyaçlar bugünün ihtiyaçları değildir. Bunlar teraküm etmiş ihtiyaçlardır, bir. İkincisi, medeni dünyada insanlar yeni yeni ihtiyaçları icat etmektedirler. Medeni insan ihtiyacı çok olan insan olarak tarif edilmektedir. Bu itibarla, bitaraftan asırların biriktirdiği problemler, diğer taraftan gelişen medeni dünyadaki sürat bizim meselelerimizi güçleştirmektedir. Gelişen medeni dünya ile aradaki mesafeyi kapatmak ihtiyacı, arzusu planımızın ve iktisadi kalkınmamızın itici kuvvetini teşkil etmektedir.

Muhterem Senatörler, Türkiye'nin meselelerini bir plan dönemi içinde halletmeye imkân yoktur. Esasen hiçbir millet meselelerini planı sihirli bir vasıta, sihirli bir formül olarak alıp bir plan devresi içinde, iki plan devresi içinde halledebilmiş değildir. Huzurunuzda realiteyi dile getirmeye çalışıyorum, hiçbir şekilde yanlış anlaşılmasın. Rahat çalışmanın, kaygısız çalışmanın müdafaasını yapmıyorum, mesuliyetsiz olmanın müdafaasını yapmıyorum. Bütün kaynaklarımızı harekete geçirme mecburiyetinin müdafaasını yapmıyorum Türkiye'nin kalkınması rahat bir çalışma ile yapılabilecek, başarılabilecek bir iş değildir. Kaygısız, mesuliyetsiz bir çalışma ile başarılabilecek bir iş değildir. Bütün bunlara rağmen zaman faktörüne bir gevşeklik unsuru atmadan realist bir görüşle meselenin içinde mütalaa etmeye mecburuz. Çünkü zaman faktörünü nazarı dikkate almadığımız takdirde hem milletimizin idarecileri, hem vatandaşlarımız inkisara uğrar. Kalkınmanın en mühim kaynaklarından birisi ümit ve milletin kendisine güvenidir. Milletin istikbaline ümidi ve vatandaşın kendisine güvenidir. Sadece vatandaşın değil, bütün vatandaşların milletçe kendimize güvenimizdir. Binaenaleyh katettiğimiz mesafeleri değerlendirirken, bu güvenimizi sarsacak birtakım peşin kaideleri daha evvelden vaz'etmiş olmamak için, zaman faktörünün önemi üzerinde duruyorum.

Muhterem Senatörler, bu plan birçok şeyleri ortaya koymuştur. Bunlardan birisi İkinci Beş Yıllık Plan çalışmaları ile meydana çıkan hususlardan birisi şudur ki; Türkiye'nin kalkınması mümkündür. Yani Türk ekonomisinin kalkınmayı sağlayacak hayatiyeti vardır. Hesaplar bunu gösteriyor. Umumiyet itibarıyla kalkınma vetiresi İkinci Dünya Harbi sonunun ortaya koyduğu hususlardan birisidir. Kalkınmamış memleketlerde veya kalkınmakta olan memleketlerde, yapılan birçok hesaplar bu memleketlerin ya

kalkınamayacağını veya kalkınmalarının çok uzun zamana mütevakıf olduğunu gösteriyor. Türk Planının hesapları böyle bir neticeyi değil, Türkiye'nin kalkınabileceği neticesini veriyor. Bundan sevinç duymak lazımdır. Aslında bu bizim felsefemizin rakamlarla ve hesaplarla teyidedilmesidir. Milletçe inancımızın daha iyi günlere, daha iyi hayat şartlarına ve mamur ve müreffeh Türkiye'yi yapabileceğimize olan inancımızın hesaplara, rakamlara, bilgiyle, ilimle teyididir. İkinci Beş Yıllık Plan memleketimizin birçok problemlerini daha vazih bir şekilde ortaya koyuyor. Pek çok problemler bulutlanmış olarak fiziki şekillerini almış, fiziki şekillerinin içinde keyfiyet bakımından daha iyi tanımlanmış olarak karşımıza çıkmış bulunuyor.

Muhterem Senatörler, plan yapmak kolay bir iş değildir. Plan yapmak kolaydır aslında ama kalkınmayı sağlayacak iyi bir plan yapmak kolay bir iş değildir. İyi bir plan yapmak bilgi işidir, ilim işidir, istatistik işidir, yetişmiş personel işidir ve bunların yanında bunların hepsi kadar mühim bir unsur da şevk işidir, aşk işidir, gönül işidir. Esasen hesapların bittiği yerde inançlar başlar. İnançsız bir plan düşünülemez. Onun içindir ki, plan sadece teknik bir doküman değil, siyasi, iktisadi içtimai bir dokümandır. Huzuruza gelen doküman hesaplarla inançları telif edebilmiş bir dokümandır. Bugünkü seviyemiz yani bugünkü tecrübemiz, bugünkü bilgimiz, bugün elimizde mevcudolan istatistikler, personelimizin bugünkü kifayet durumu, gayretle çalışılmış olmasına rağmen huzuruza getirdiğimiz dokümandan çok daha iyi bir dokümanı getirmek durumunda bizi bırakmamıştır. Bununla şunu demek istiyorum: Bu doküman Birinci Beş Yıllık Plana nazaran çok ileri bir dokümandır. Üçüncü Beş Yıllık Planın da bu dokümana nazaran çok daha iyi bir doküman olmasını, çok daha iyi bir plan olmasını, İkinci Beş Yıllık Planın hedefleri arasında saymanızı rica ediyorum, diyorum ki, İkinci Beş Yıllık Planı Meclislerden geçip, müzakeresi bitip tatbika koyduktan sonra bunu tatbik ederken bunu mükemmelleştirmenin, eksik bilgileri toplamanın, daha çok tecrübe edinmenin memleket gerçeklerini daha çok tanımanın yollarını İkinci Beş Yıllık Planın tatbikatı içinde ve tatbikatı devamı müddetinde aramaya mecburuz. Bu itibarladır ki, hem kalkınma ameliyesi ve bunun bir vasıtası olan plan yolu devamlılık arz eder. Kalkınma bitmeyen, tükenmeyen bir çabayı icabettirir. Kalkınmanın bir yerde biteceğini farz etmek, bir yerde tamam olacağını farz etmek hayatiyetten mahrum kalınacağını farz etmekle birdir. Bütün mesele merhale meselesidir. Bir merhaleye erişilecektir, ondan sonra ikinci bir merhaleye erişilecektir. Bizim ekonomimizin ilk erişmesi gereken merhale kendi içerisinde biri itici kuvvet yaratıp kendi kendini ileriye götüren, kendi kendini idame eden bir merhale. Bu merhaleye eriştiğimiz zaman, imkânlarımız, ekonominin kendi içinde büyümeye devam edecek, meselelerimizin çözülmesi daha kolaylaşacak, çözülen meselelerin yerine yeni birtakım meseleler meydana gelecektir.

Muhterem Senatörler, Türkiye bu merhaleye yaklaşmaktadır. Bu merhaleye yaklaşırken de sosyal hayatın içinde birçok problemler, daha evvelden mevcut olmayan problemler kendisini gösterir. Onun içindir ki, 1967-1972 devresi iktisadiyatımızın bu hususiyeti dolayısıyla içtimai inkişafımızın, hepimizin bildiği birtakım hususiyetleri dolayısıyla erişmiş bulunduğu merhale dolayısıyla o fevkalade önemli bir devreyi ifade ediyor, fevkalade mühim bir devreyi işaret ediyor. Bu devreden muvaffakiyetle çıkmış olmakta, siyasi kanaati ne olursa, olsun, memleketimizin neresinde doğarsa doğsun, neresinde yaşarsa yaşasın, inançları, içtihatları ne olursa olsun, Türk vatanını seven, her Türk vatandaşının, kendisini seven her Türk vatandaşının menfaatleri

vardır. Bu menfaatler azımdır. Onun içindir ki, huzurunuzda gerçekleri bütün çıplaklığı ile getirdik, hiçbir şeyi beğenmediğimizden dolayı, hoşunuza gitmediğinden dolayı kapatmadık, her şeyi açık, her şeyi olduğu gibi getirdik. Bu planı tetkik ettiğiniz zaman memnun olmayacağınız hususlar vardır. Bizim de memnun olmadığımız hususlar vardır. Memnun olmayacağınız hususlar ne bizim eserimiz, ne bizim kabahatimiz, ne de bizim kusurumuzdur. Biz bunların nedenlerini sadece münakaşa edersek, bunları nasıl çözebiliriz sebebiyle münakaşa ederiz. Sadece nedenlerini münakaşa etmek, her meseleyi olduğu gibi bırakmak bizi ileriye götürmez. Bizi ileriye götürmeyen bir tutumu İkinci Beş Yıllık Plan içinde tartışmıyor. Onun içindir ki, planın değerlendirilmesinde bu hususların göz önünde tutulması lazımdır.

Muhterem Senatörler; bu bir topyekûn kalkınma planıdır, sadece bir iktisadi kalkınma planı değildir. Anayasamızın icabı budur, buna uygundur. Esasen topyekûn olmayan bir kalkınma planı Türkiye şartları için makbul bir plan addedilemez. Yani sadece iktisadi kalkınmayı nazarı dikkate alan fakat sosyal ve kültürel kalkınmayı bir kenara bırakan bir plan düşünülemez. Çünkü bugün iktisadi, sosyal ve kültürel meseleler birbirinden ayrılması fevkalade zor olacak şekilde girift hale gelmiştir. Modern çağın icabı budur. Modern çağı böylece işaret etmek lazımdır. Böylece tanımlamak lazımdır. Onun içindir ki, plan münakaşaları da fevkalade ince ve zor münakaşalar olmaktadır.

Plan gerçekçidir, dedim, memleketimizin şart ve icaplarına ilmi açıdan bakıldığı kadar temsil ettiğimiz siyasi felsefenin gereklerini de yerine getiren bir dokümandır. Bunun aksi düşünülemez. O zaman Bütçe Komisyonunda ortaya atılmış bir tabir olan siyasi tutarsızlık ve siyasi mesuliyetsizlik meselesi için içine girer. Bir doktriner planla karşınızda değiliz. Muayyen doktrinlerden bakıp bu planı tenkit ettiğiniz takdirde veyahut da muayyen doktrinlerden bakılıp bu plan tenkide dildiği takdirde gayet tabii ki çıkmaması lazım gelen neticeleri çıkarırsınız, çünkü plan o doktrinlere göre hazırlanmış bir plan değildir. Memleketimizin bugünkü durumu nedir, imkânları nedir, yarın, yani bundan 5 sene sonra, 1972 senesinde nereye erişebiliriz. Bütün imkânlarımızı seferber ettiğimiz takdirde hesaplanabilen ölçüler içinde nereye varabiliriz, bunları getiriyoruz huzurunuzda. Türk Anayasası ve Türk kanunlarının ruhuna getirdiğimiz doküman uygundur. Binaenaleyh hukuki bir tutarlığın içindedir.

Muhterem Senatörler, Plan bir stratejik dokümandır. Onun içindir ki, bunun içinde bütün detayları bütün tafsilatı bulmayacaksınız. Esasen her sene yıllık programlar hazırlanacak ve bu yıllık programlara göre bütçe tanzim edilecektir. Yıllık programlar hazırlanırken, bütçeler hazırlanırken, daha doğrusu bütçelerin temeli olan yıllık programlar hazırlanırken stratejik 5 yıllık dokümana istinaden birçok hususlar tavsif edilecektir. Bu itibarla her aradığınızı burada bulamadığınız takdirde iki sebep olabilir. Bir tanesi hakikaten aradığınız şeyin bu dokümanın içinde bulunmaması lazımdır. İkincisi de, eğer bulunması lazım bir husus ise ve yoksa, o zaman onu yıllık programların içinde aramak lazımdır. Binaenaleyh, plan dediğimiz zaman, müessese olarak bir Beş Yıllık Plan dokümanı stratejik doküman, bununla birlikte yıllık programları hep beraber anlamak lazımdır, bir bütün olarak anlamak lazımdır. Esasen Beş Yıllık Plan mefhumuna da bu aykırı değildir. Çünkü yıllık programlar gerekli fleksibilitayı, gerekli ayarlamaları, tahminlerde meydana gelebilen noksanları telafi etmek imkânını verir tahminlerde meydana gelen noksanlıkları veya fazlalıkları. Onun içindir ki, Beş Yıllık Plan yıllık programlarla beraber düşündüğümüz takdirde bir kül elde etmek imkânı vardır.

Muhterem Senatörler, planın içindeki rakamlar tahmine dayanır, bu tahminler plancının,, iktisatçının, matematikçinin, istatistikçinin, sosyal ilimlerle meşgul olan mütehasşisların ve planın kapsamına giren her sahadaki eksperlerin mevcut metotları, mevcut usulleri veyahut bu planın hazırlanması sırasında geliştirebildikleri usulleri kullanmak suretiyle yapılmış bulunmaktadır. Binaenaleyh bunların kati nihai rakamlar olarak mütalaa etmek ve riyazi bir katiyetle bu budur, bundan başka bir şey değildir şeklinde bir muhakeme ile bunun içinde aramak imkânı yoktur. Bunların tahminler olduğunu bilmek durumundayız. Onun içindir ki, 5 yıldan daha uzun bir zamana şamil bir plan yapmayı birçok memleketler denemiyor. Çünkü böyle bir plan memleketlerin gelişmesine yardımcı değil, birçok sebeplerle gelişmeyi bağlayıcı bir hususiyet arz edebiliyor.

Bu maruzatımdan sonra kısaca planın temel felsefesi üzerinde duracağım. Muhterem Senatörler; bu bir demokratik plandır. Yani hürriyet düzeni içinde kalkınmayı sağlayan bir plandır. Hemen burada şunu kaydedeyim ki, birçok kereler söylediğimiz gibi plan, bir gaye değil plan bir vasıtaadır. Gaye, milletimizin refaha ulaşmasıdır. Bu refah sadece iktisadi refahtan ibaret değildir. Bu refah, esasen her türlü iktisadi kalkınmanın hedefi, mutlaka insanı daha hür, insanı daha mutlu, insanı daha mesut yapmaktır. İnsanı mesut yapmaya yönelmemiş bir plan tasavvur olunamaz. Her insanı mesut olan bir topluluk ise refaha erişmiş bir topluluktur. Bu itibarlardır ki, felsefe itibariyle topyekûn plan hedefi insan olan, iktisadi içtimai ve kültürel bir plandır.

Demokratik plandır, dedim, hürriyet düzeni içinde kalkınmayı sağlar dedim, bu planın içerisindeki esasları hiçbir şekilde Türk vatandaşının Türk Anayasasına göre hakları ile çatışır bulmayacaksınız. Yani şunu demek istiyorum; Türk vatandaşının Türk Anayasasındaki haklarının özüne, kamu menfaati vesilesiyle dahi dokunmak imkânı yoktur. Yani kamu menfaati toplum menfaatinden evvel gelen Türk vatandaşının Türk Anayasasındaki haklarının özüdür, bu hakların özüne dokunmamak şartıyla kamu menfaati gelir. Türk vatandaşının birtakım haklarını alabilirsiniz elinden ama kamu menfaati dolayısıyla alabilirsiniz, fakat bu hakların özüne dokunamazsınız. Demek istiyorum ki, serbest teşebbüs, Türk vatandaşının istediği işi tutabilme hakkı, Türk Anayasasında Türk vatandaşına tanınmış bir haktır ve hakkın özüdür. Kamu menfaati dolayısıyla Türk vatandaşının elinden istediği işi tutabilme hakkını alamazsınız. Mülkiyet Türk vatandaşının hakkıdır ve hakkın özüdür; yani Türk vatandaşının sahip olma hakkı, hakkının özüdür. Kamu menfaati dolayısıyla kamulaştırmaya gidebilirsiniz, fakat mülkiyeti kaldıramazsınız. Onun içindir ki, yapılacak münakaşalarla sadece Türk Anayasasının bir maddesine dayanarak, birkaç maddesine dayanarak birtakım yanlış istikametleri tutmamak lazımdır. Türk Anayasasını bir kül olarak mütalaa etmek lazımdır.

Muhterem Senatörler, demokratik tabirinin dahi zaman zaman münakaşa konusu edildiğini görüyoruz. Herkes aklına geldiği şekilde demokratik tabirini anlamaya veya kullanmaya mezun değildir. Şahsi hürriyeti, yani bunun tarifini yapacak değilim. Şahsın birtakım temel haklarını ihlal eden bir durum düşünülemez. Bununla da kalmıyoruz, bir mefhumun daha yavaş yavaş kullanılmaya başlandığını görüyoruz. Bu da demokratik hürriyettir. Demokratik hürriyet bir milletin vatandaşlarının kendi kendilerini idare etme yetkisidir, idare etmek hürriyetidir. Bunun da ihlaline imkân yoktur. Yani bir memlekette ferdi hürriyetler olacak, demokratik hürriyet olacak. O zaman demokrasiden

bahsedebilirsiniz. Şayet bir memlekette ferdin hürriyeti yoksa, bir memleketin fertleri, vatandaşları kendi kendilerini idare etmek, kendi kaderlerini kendileri tayin etmek yetkisine, hakkına sahip değillerse böyle bir düzene demokratik düzen demek, siyaha beyaz demekle birdir.

Şimdi bu plan demokratik bir plandır, dediğimiz zaman plan ferdin haklarına dokunmamakta, bu hakların özüne dokunmamakta, aynı zamanda bu gelişmenin, bu memleketin vatandaşlarının bu memleketin kaderini tayin etmesi meselesinde de Anayasamızın getirdiği tam espriyi içine almaktadır. Yani demek istiyorum ki, demokratik düzen içinde kalkınma olacaktır dediğimiz zaman Türk Anayasasının çerçevesi içerisinde meydana konmuş idare düzeni ile kalkınma olacaktır, bir. Yani seçilmiş hükümetler tarafından, seçilmiş, parlamentolara dayanan seçilmiş hükümetler tarafından idare edilen bir sistemle kalkınma olacaktır. Bunu ortadan kaldırdığınız zaman kalkınmanın uzun boylu manası kalmaz. Onun içindir ki, demokratik bir plandır diyoruz. Plan Türk vatandaşı için emredici bir plan değil, zorlayıcı bir plan değildir. Çünkü emredicilikle ve zorlayıcılıkla demokratik hürriyetleri ve şahsi hürriyetleri bağdaştırma imkânı yoktur. Ama kamu sektörü için emredici bir plandır, diyoruz. Burada strateji dokümanının birinci maddesini huzurunuzda okumak istiyorum. Bu madde bizim kalkınma felsefemizin özünü teşkil eder. Bu izahatımı da ekonomik kalkınma ile hürriyet düzenini karıştırmamak lazımgeldiğini izah sadedinde yaptım. Memleketimizde bugün birçok münakaşalar cereyan ediyor. Bu münakaşaların cereyan edişinin sebebi; temel mefhumlarda vuzuha erişilmiş olmamasıdır. Temel mefhumlarda ne kadar çok vuzuha erişirsek memleketimizdeki münakaşaların yapıcılığını o kadar çok artırmış oluruz. Hür ve medeni bir ortamda güvenli, refah ve mutluluğa erişme çabası içerisindeki Türk milleti demokrasi içinde yaşamayı iktisadi ve sosyal kalkınmayı demokratik yollarla karma ekonomi düzeni içerisinde gerçekleştirmeyi, adalete ve tam çalışma esasına bağlı, herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesine ulaşmayı gaye edinmiştir. Binaenaleyh, bu formüle uymayan bir kalkınmayı Türk Milleti istemiyor. Bu itibardır ki, yapılan münakaşalar, yapılacak münakaşaların temel çerçevesinin içinde kaldığı zaman daima doğru neticeler elde etmek imkânı vardır.

Muhterem Senatörler, mesele bununla da bitmiyor. Bugün demokrasi, modern çağda bir unsur daha kazanmıştır. Bu unsur sosyal adalet mefhumudur. Yani sadece şahsi hürriyetlerin, sadece demokratik hürriyetlerin mevcudiyeti demokrasi için kâfi değildir. Demokrasi için şarttır, lazımdır, vazgeçilmez unsurdur. Fakat buna ilaveten sosyal adaleti sağlamak, sosyal adaleti temin etmek demokrasinin bugün vazgeçilmez unsurları arasına girmiştir. Şurasını huzurunuzda ifade etmek istiyorum, memleketimizde yapılan münakaşalar birçok mevzularda olduğu gibi sosyal adaletten de değişik şeyler anladığımızı gösteriyor. Sosyal adalet mefhumundan, konseptinden ne anlaşılması lazımdır da geniş bir mutabakat hasıl oluncaya kadar bu münakaşalar devam edecektir. Bugün yapılmakta olan münakaşalar hakikaten bir vuzuhsuzluk ifade etmektedir, birçok yönleri ile. Sosyal adalet nedir? Sosyal adalet herkesin eşitliği midir? Herkesin ne ölçüde eşitliği.

Binaenaleyh esasen fevkalade zor bir mefhum olan adalet mefhumu sosyal adalet konseptiyle yeni bir veçhe kazanmış bulunuyor. Tabii ki, hürriyet düzeninin temel unsuru olan adalet mefhumunun sosyal adalet konsepti içerisinde iktisadi ve içtimai birtakım meseleleri de içine alması, modern demokrasinin modern çağın

tekâmülünü temsil etmektedir. Şimdi bütün mesele sosyal adaletten ne anladığımızı vuzuha götürmektir.

Muhterem Senatörler, sadece birtakım mefhumları münakaşa etmek, bunları umumi hatları ile meydana koymak, fakat tatbikatına gelince, nasıl tatbik edilecektir dediğimiz zaman tatbik şeklini koyamamak meseleyi vuzuha eriştirmemiş olmak demektir. Demek istiyorum ki, bir şey söylersiniz; söylemek kâfi değildir. Öyle söylemeye mecbursunuz ki, bunu neticeye ulaştırma imkân dahilinde olsun. Tatbik kabiliyeti dediğimiz düşüncenin tatbik kabiliyeti dediğimiz bu husus çok ehemmiyetle huzurunuzda kaydetmek istiyorum. Sosyal adalet nedir ve nasıl gerçekleştirilecektir, mevzuu uzun müddet münakaşa edilecektir. Hiç kimse birtakım yuvarlak beyanlara kaçarak sosyal adalet meselesini ben senden daha iyi biliyorum şeklinde ifade etmek durumunda değildir. Huzurunuzda demek istiyorum ki, bu konuyu ortaya koyarken sosyal adalet meselesinde bu kürsüden değişik mütalaalar serd edilecektir. Bu mütalaaları serd edenlerin vuzuh getirmeleri, meseleye vuzuh getirmeleri bize faydalı olacaktır.

Biz bir kararsızlık içerisinde değiliz. Bizim kendimize göre bir sosyal adalet anlayışımız vardır. Bu sosyal adalet anlayışımız bu doküman içerisinde inikasını bulmuştur. Ama tenkitleri, tarizleri, mülâhazaları, mütalaaları dikkate alabilmek için diyoruz ki, bizden farklı düşünenlerin de vuzuha gelmesi lazımdır. Nitekim bu doküman bu strateji dokümanının beşinci maddesindeki bu maddeyi huzurunuzda okumak istiyorum, “kalkınmanın Anayasamızda teminat altına alınmış hak ve hürriyetler korunarak halkın geçim seviyesi erişilenin altına düşürülmeden gerçekleştirilmesi esastır. Bu anlayış içinde sosyal adalet ilkesi, fakirlikte fertlerin eşitliği değil, artan gelir ve yükselen refahtan dengesizlikleri giderici yönde herkesin adaletli bir pay alarak yaşama seviyesini yükseltmek ve fertlerin, kalkınmanın gerektirdiği fedakârlıklara kendi güçleri oranında katılmalarını sağlamaktır” Muhterem Senatörler bu mefhumdaki en ince hususlardan birisi şudur ki; hiç kimse bir gayret sarf etmeyecek, sosyal adaletin sayesinde yaşayıp gidecektir. Bu sosyal adalete aykırıdır. Onun içindir ki, Türkiye’de bir takım mefhumların anlaşılmasında halkımıza yanlış intibalar verdiğimiz takdirde muvaffakiyete gitmemize imkân yoktur. Türk halkı gerçekçidir. Siz böyle deseniz dahi size inanmayacaktır; böyle sosyal adalet olmaz diyecektir. Ben çalışmadan bana bir şey verilmesine imkân yoktur, diyecektir. Benim hakkım bu değildir, diyecektir. Ben hakkım olmayan bir şeye talip değilim diyecek. Onun içindir ki, burada gayet vuzuhla yazdığımız gibi kalkınmanın gerektirdiği fedakârlıklara kendi güçleri oranında katılmalarını sağlamak gerekiyor.

Devam ediyoruz: “Tam çalışma esasına göre istihdam imkânlarının genişletilmesi, müterakki vergiler, halk kütlelerinin yararına genişleyen ve dengeli dağılan kamu hizmetleri, kişilerin yetişme ve gelişmelerinde fırsat eşitliği ve gelir farklarını azaltıcı yöndeki diğer politikalar sosyal adaletin gerçekleşmesinde kullanılacak başlıca vasıtalar olacaktır. Bu vasıtalar kullanılarak erişilecek sosyal adaletin tam olarak gerçekleşmesi, toplumun yaşama standardının tabanının, insanlık haysiyetine yaraşır bir asgari yaşama seviyesine çıkarılmasıyla sağlanacaktır.”

Muhterem Senatörler, demek istiyoruz ki, herkes çalışacak. Sosyal adalet herkesin çalıştığını ortaya koyup müsavi şekilde taksim etmek değildir; böyle bir şey düşünülemez. Bu çalışmayı öldüren bir şeydir. Esasen bu Türk hukuk düzeni ile de bağdaşmaz. Herkes çalışacak. Çalıştığı nisbette büyüyen refahtan payını alacaktır. Bir defa herkesi çalışır

hale getirebilmek yani her Türk vatandaşına iş imkânı açabilmek sosyal adaletin birinci şartıdır. Çalışmayan çalıştırılmayan istihdam imkânı bulmayan, istihdam imkânı bulamayan vatandaşın hissesi ne olacaktır? Tabii ki, herkes iş imkânı var da çalışmıyorsa mesele başkadır. Herkese iş imkânı yok da çalışmıyorsa, çalışmıyorsa mesele yine başkadır.

İşte burada meseleler değişik vuzuhların içine giriyor. Değişik çehreler alıyor. Bu itibarla sosyal adalet meselesi bir asgari yaşama seviyesiyle bizim dokümanımızla tarif ediliyor. Asgari yaşama seviyesini biz bir hedef olarak alıyoruz. Esasen sosyal adaletin kendisi bir hedef ve ulaşılması bir gün meselesi olan bir hedef değil, bir hedeftir. Asgari yaşama seviyesine Türk vatandaşının çıkabilmesi için herkesin iş bulabilmesini, herkesin başını sokabilecek bir yuvası olabilmesi. Herkesin tüten ocağında kaynayan tenceresine koyabilecek bir şeyi bulunması, herkesin iyi kötü üzerine giyebilecek bir şeyi alabilmesi ve herkesin çocuğunu mektebe gönderebilmesi, herkesin doktor ihtiyacını görebilmesi, ilaç ihtiyacını görebilmesi ve kimsesiz çocukların, sakatların çalışma gücü olmayan, kimsesi bulunmayan ihtiyaçların sokakta kalmaması lazımdır. Yani, asgari yaşama seviyesini müşahhas hale getirmek için bunu söylüyorum. Muhterem Senatörler, bu hedeftir. Bu hedefi ikinci Beş Yıllık Plan sağlıyor mu? Hayır, O hedefe doğru birtakım adımlar atıyor. Hedefe doğru gidiyor, hedefi gerçekleştiriyor demiyoruz. Ama hedefe 2,3 adım daha yaklaşıyor. Esasen İktisadi kalkınma ile içtimai kalkınma dediğimiz mesele burada birleşiyor. Bu hedefe toptan erişebilme meselesini ele aldığımız takdirde iktisadi kalkınmada başarıya ulaşma ortadan kalkar. Çünkü bu hedefe erişebilme iktisadi gücün artırılmasına bağlıdır. İktisadi gücü elinizde olan bir gücü, bir defa için iktisadi güç yaratmayan kaynaklara harcadığınız takdirde iktisadi güç yaratmayan sahalara teksif ettiğiniz takdirde belki birtakım meseleleri halledebilirsiniz, ama bunda devamlılık olmaz. Orada kalırsınız. Onun içindir ki, sosyal adalet ilkesi ile iktisadi kalkınmayı düşünürken, bir telifin mevcut olması zarureti vardır. Yani, şunu demek istiyorum: Büyümeyen bir ekonomi, kaynaklarını artırmayan bir ekonomi, ne sosyal adaleti gerçekleştirebilir, ne içtimai kalkınmayı gerçekleştirebilir, ne de kültürel kalkınmayı gerçekleştirebilir. Hep beraber mütalaa edeceğiz ama aralarındaki dengeyi, aralarındaki telifi düşüneceğiz. Onun içindir ki, Muhterem Senatörler, plan yapmak sadece bir ilim meselesi değil, ilimden istifade meselesidir. İlimden istifade ederek bir memleketin meselelerini ne ölçüde, ne zaman çözebileceğinizi bulabilme meselesidir. Bu itibarla ilim kadar siyasi inançların, ilim kadar memleket gerçeklerinin, ilim kadar bunları birleştirme sanatının hünerinin de büyük rolü vardır. Burada bir hususa daha kaydedeyim.

Muhterem Senatörler, hiçbir millet başkalarının sayesinde kalkınmaz. Her millet kendi kalkınmasını kendisi yapmak mecburiyetindedir, kendi bildiği gibi yapmak mecburiyetindedir, kendi ihtiyacı gibi yapmak mecburiyetindedir. Bu, kalkınmanın millilik vasfıdır. Kalkınmanın millilik vasfı yoksa kalkınma yine bir yerde kalmaya mahkûmdur. Kalkınmanın millilik vasfı yoksa kalkınmayı millete meletmenin ve devamlılığı sağlamanın imkânı yoktur. Bu itibarladır ki, bugün huzurunuzda İkinci Beş Yıllık Planı teslim ederken kalkınmanın millilik vasfını da büyük ehemmiyet attığımızı huzurunuzda ifade etmek istiyorum. Kalkınmayı en kısa yoldan sağlamak en akıllı bir harekettir? Zaten başka türlü bir mantık ölçüsünü bulmaya imkân yoktur, onun için en akıllı harekettir, diyorum. Kalkınmayı en kısa yoldan sağlarken de her türlü kaynaktan

azami şekilde istifade etmeyi aramak bu mantığın icabıdır. Ama bunu yaparken bir millet evvela kendi kaynaklarının tümünü seferber etmeye mecburdur. Kendi kaynaklarının tümüne birtakım ilaveler yapmak, bu kaynakların verimini artırıyor. Bu kaynakları hareket haline geçirirken, daha çok mesafe almayı sağlıyorsa, o zaman bu tüm kaynaklara ilave olabilecek kaynakları arayıp bulmak lazımdır. Bizim planımız, kendi kaynaklarımızı, Türk vatandaşının bugünkü geçim seviyesini düşürmeden, indirmeden ve bu seviyede dondurmaları bugünkü imkânlar içinde ve gelişen imkânlar içinde harekete geçirmek ve buna ilaveten de başarıya ulaşabilmek için elde edebileceğimiz dış kaynaklara dayanmadan kalkınmak mümkün değildir demiyorum. Belki mümkündür. Bizim yaptığımız hesaplar öyle göstermiyor ama. Bu mümkündür diyenlerin şu suale cevap vermesi lazımdır. Kaç senede mümkündür ve nasıl mümkündür? Dış kaynaklara dayanmayı; eğer dayanmamak icabediyorsa, dış kaynaklara dayanmayı kimse düşünemez. Niçin düşünsün. Ama mühim olan mesele dış kaynaklara dayanmamak gerektiğini ortaya koyabilmektir. Muhterem Senatörler, bu itibarla İkinci Beş Yıllık Planın çok mühim bir özelliği daha ortaya çıkıyor. 1972 senesi sonunda dış kaynaklara bağılılık bir nisbet içerisinde azalmaktadır. Ama ortadan kalkmakta değildir. Şayet bu plan devresi içinde dış kaynaklara bağılılığı tamamen ortadan kaldırmak gibi bir hedef güdülürse, bu hedefle bir yere erişme imkânı yoktur. Şunu demek istiyorum: Bu plan devresi muvaffakiyetle geçirilebilirse ve burada derpiş edilen yatırımlar yapılabilirse, bu takdirde Türk ekonomisi dış kaynaklardan dış kaynaklara bağılılıktan kurtulmak gibi bir gücü kazanmaya doğru gidiyor. Onun içindir ki, konuşmamın başında arz ettiğim hususlara ilaveten bir önem daha kazanıyor. Dış kaynaklardan nasıl kurtulacaksınız? Hesap orta yerde. Fabrika yapacaksınız, yatırım malı almamız lazım, diğer sanayiiniz yok, ağır sanayiın icabı olan ham maddeniz kâfi miktarda yok. Yatırım malı alacaksınız.

Muhterem Senatörler, halihazırda Türkiye'nin ithalatının dökümü şöyledir: %45 yatırım malı, %45 hammadde, %10 istihlak malları. Burada istihlak mallarının tamamen kaldırılabilir, diyeceksiniz. %10 bir şey olmaz. Zaruri istihlak mallarıdır. Ama %45 hammaddeyi almaya mecburum, fabrikaların işleyecek. Bunu almadığım takdirde mamul mal alacağım. Önümüzdeki dönemde Türkiye, yatırım malı almaya mecbur. Esasen kalkınma, memleketlerin alameti farikasıdır yatırım malı almak mecburidir. Eğer yatırım malı alma mecburiyeti ortadan kalktı ise, zaten kalkınma bir aksi tesir hareketinin içine girmiştir. Ama 1972 de bu planın tatbik edilmiş olması ile yeniden ihracat malları meydana çıkabilmekte, birçok ithalat mallarını ithal etmekten ekonominiz sarfınazar edebilecek duruma gelebilmektedir. Ve bu hedefi, ekonomimizin yine geriye doğru götürdüğü manasında almak gerekiyor. Düşünüyoruz ki, 1975 senesinde normal borçlanma icaplarının dışında Türkiye bir borçlanmaya mecbur kalmayacaktır. Yani şunu demek istiyorum. Bu plan gösteriyor ki Türkiye ilelebet bir tediye muvazenesizliği içine girmeyecek 1975 senesi civarında tediye muvazenesinde her memleketin erişebileceği, bizim memleketimizin şartları içinde olan memleketlerin erişebileceği bir sıhhat dönemine girilmiş olacaktır. Bunu neden daha evvel yapamazsınız. Ama Türkiye bu hesapların neticesinde, bu planın neticesinde bir gayrimuayyeriyetten daha kolaydır. Yani 1975 senesi civarında tediye muvazenesinde ıslahatı yapabilmiş bir memleket olacaktır.

Muhterem Senatörler, hepinizin çok iyi bildiği gibi, 8 sene bir milletin hayatında çok uzun bir devre sayılmaz. Sekiz sene zarfında bu başarıyı sağlayabilirsek büyük bir başarıyı sağlamış olduğumuzdan milletçe emin olabiliriz.

Bu hususları arz ettikten sonra kısaca diğer hususlarda malumat arz edeceğim. Bir meseleyi daha huzurunuzda açayım. Bu plan bir bütünlük içerisinde hazırlanmıştır. Yani birçok şeyler birbirine bağlıdır. Çünkü öyle olmasa, hesaba dayanan bir plan değil, sadece yağma bir plan olur. Birçok şeyler birbirine bağlı ise bu demektir ki, ne yaparsanız ne olur, nereye dokunursanız neredekinden ne tedbirler çıkar, neyi yapamazsanız ne olmaz. Bunların cevapları bütünlük mefhumunun içerisindeydir. Bütünlüğü mantıki ölçüler içinde değil, riyazi metotların içerisinde tesis etmek ancak mümkündür, iktisadi metotlar içinde tesis etmek ancak mümkündür. Plan modelinin uzun uzun huzurunuzda izahını yapmayacağım, ama gayet teknik olan model meselesinin nereye geldiğini ne netice doğurduğunu anlatmaya çalışıyorum. Onun içindir ki şu sahaya daha çok yatırım yapalım öbür sahaya bundan daha az yapalım. Ne kadar çok, ne kadar az meselesi bugünkü ölçülerle tayin edilebilecek bir şey değildir. Şu sahaya şu kadar yatırım yapıyoruz, çünkü bundan daha fazla yatırım yaptığımız takdirde şöyle şöyle hususlar meydana gelmektedir, bu bugün hesaplanabiliyor. Yarıncı dönemlerimizle, yarıncı imkânlarımızla bunları çok daha iyi hesaplamak durumunda olacağız. Ama bu plan içerisinde evvela eğitim meselesini halledelim, sonra sanayiye dönelim yahut da sanayii bir kenara bırakalım tarıma gidelim güç münakaşaları yaparken de çok dikkatli yapmak gerekiyor. Çünkü sadece eğitim meselesinin üzerine gittiğiniz takdirde şu olabilir; eğitim meselesine bütün kaynaklarınızı sarf edebilirsiniz, fakat bu kaynakların dayanıklılığını temin edemezsiniz, bir ikisini de; eğitilmiş vatandaşınıza iş bulma imkânınız yoktur. Binaenaleyh, bir taraftan eğitimi düşündüğünüz takdirde, bunu diğer iktisadi faaliyetle birlikte düşünmek mecburiyeti vardır. Bu sebeptendir ki, bütünlük mesafesi fevkalade önemlidir ve büyük bir titizlikle nazarı dikkate alınmıştır.

Bu umumi izahatımdan sonra Planın rakamları hakkında da size kısaca malumat arz edeyim. Birçok rakamlar Planın içerisinde mevcuttur ben sadece ana çerçeveyi çizeceğim.

İkinci Beş Yıllık Planı daha iyi anlayabilmek için Birinci Beş Yıllık Planın ne olduğu hakkında kısaca malumat arz edeyim. Bilindiği gibi Birinci Beş Yıllık Planda %7 bir kalkınma hızını nazarı itibara almıştır. Gerçekler şöyle olmuştur: 1963'te %7,7 1964'te 4,9 1965'te 4,6 1966'da 8,8 Burada bir dalgalanmalar görüyoruz. Bu dalgalanmalar Türk ekonomisinin çok mühim bir hususiyetini temsil ediyor. Bu hususiyetin inikâsını İkinci Beş Yıllık Planın içinde bulacaksınız. Bu hususiyet şudur; Türk ekonomisi bugün tarıma bağlı bir ekonomidir. Dalgalanmalar tarıma bağlılıktan ileri geliyor. Tarıma bağlı bir ekonomiyi kalkınmış bir memleketin ekonomisi addedemeyiz, bizim şartlarımızda, bugünün durumu ile Planda, %4,2 tarımda her sene bir gelişme olacağı hesaplanmıştır. Ama bu böyle olamamıştır. Şayet Planda kabul edilmiş bulunan bu %4,2 olsaydı durum ne olurdu? Onu huzurunuzda arz edeyim, yalnız bunu arz etmeden evvel tarımdaki durumu arz edeyim. Tarımda vasati olarak 4,2 ye karşılık, dört senenin vasati %3,3 olmuştur, gelişme hızı seneler itibariyle şöyledir: 1963'te %7,6; 1964'te sıfır, 1965'te nakıs 3,3; 1966 da 8,6. Şayet böyle dalgalanmalar olmasaydı da 4,2 gibi bir vasati tutulabilseydi, o zaman kalkınma hızları şöyle olacaktı:

1963 ün, 7,7 sine mukabil 6,5

1964 ün 4,9 una mukabil, 6,4

1965'in 4,6 sına mukabil 7,1

1966'nın 8,8'ine mukabil 7,5. Böyle olacaktı. Vasatide görülüyor ki, 7 civarında bir rakam olacaktır. Ama bu nazari bir rakamdır. Gerçekleştirilmiş olan rakam dört senenin vasatı %6,5'tir.

Şimdi sanayideki artışa bakalım. Vasati dört senelik gelişme hızı %9,5. senelere göre düzgün bir artma var. 1963'te 8, 1964'te 8,6, 1965'te 8,9, 1966'da 10 Tarımdaki dalgalanmalara mukabil sanayide muntazam bir artma vardır. Şunu ifade edeyim ki, birinci planda sanayi için konuşmuş bulunan rakam %12'nin üstündedir. Bu rakam tutulamamıştır. Çünkü bu rakam aslında yanlış konmuştur. Biz daha gerçekçi rakamlarla huzurunuzda geliyoruz. Onun içindir ki, İkinci Beş Yıllık Planın hususiyetlerinden birisi de; Birinci Beş Yıllık Planın tatbikatında görülmüş bulunan aksamaları objektif ölçüler içerisinde değerlendirmiş olmasıdır.

Şimdi İkinci Beş Yıllık Plan %7 bir kalkınma hızını seçmiştir. Bu %7 meselesi üzerinde uzun münakaşalar yapılmıştır. Birinci Beş Yıllık planda da bu %7 idi, evet, ikincisinde %7. Çeşitli alternatifler üzerinde münakaşa yürütülmüştür. %7'nin üstünde bir kalkınma hızı seçmek ve gerçekleştirmek mümkün müdür? Yoksa %7, vatandaşımızı çok ağır külfetler içine sokan, taşınması güç bir kalkınma hızı mıdır? Bu münakaşalar yapılmıştır. %7'nin üstünde bir kalkınma hızı sağlamak mümkündür. Ama %7'nin çok üstüne çıkmak imkânları yoktur. Çünkü hem vatandaşın geçim seviyesini bugünkünün altına düşürmeyelim, dondurmayaalım dersiniz. O takdirde vatandaş daha çok fedakârlığa çağırmak imkânlarınız limit içerisine girer. Yani hem %7'nin üstünde kalkınma hızı sağlayalım, hem de geçim seviyesini düşürmeyelim veya dondurmayaalım, bu ikincisi telif etmeye imkân yoktur. %7'den daha alçak bir kalkınma hızı seçtiğimiz takdirde durum ne olur? Daha çok istihlake kaynak ayırmak olur. Ama o takdirde de kalkınmamızın süresi uzamış olur. Onun içindir ki, optimum dediğimiz bir hız olarak bugünkü şartlar içerisinde Türk ekonomisinde %7'yi bir optimum hız olarak almak makul görünüyor. Türk ekonomisi %7 hızı gerçekleştirebilir. Çünkü geçen dört sene içerisinde iktisadi ortamdaki birçok sıkıntılara rağmen, siyasi ortamdaki birçok sıkıntılara rağmen, %6,5 vasatıyı gerçekleştirebilmiştir.

İkincisi; dünya memleketleri ilerliyor %7'den daha aşağı bir hızla kalkınmaya doğru gittiğimiz takdirde mesafeler çok daha açılacaktır. Onun içindir ki, dünya memleketleriyle mesafeleri daha çok açmamak için de %7'den daha aşağı inmemek gerekiyor.

Şimdi geçen dört sene zarfındaki gerçekleştirmelere bakalım. Yatırımlar ne ölçüde gerçekleşebilmiştir? Kamu yatırımlarının gerçekleşme nispeti, dört senenin nispeti %85'tir. Özel sektör yatırımlarının ise, plandaki hedefler %yüz tamamlandıktan sonra 8,3 kadar geçilmiştir. Vasati gerçekleştirme %93'tür. Bu üç rakam bize şunu gösteriyor; Türk vatandaş kalkınmaya, kendisine tahmil edilen vazifeden daha çok iştirak halindedir ve kendisine tahmil edilen vazifeyi gerçekleştirmiş ve onun üstüne çıkmıştır. Kamu sektörü %15 gibi bir gecikme içinde kalmıştır ki, bunun derin sebepleri vardır. Ve netice itibarıyla vasati %93 olmuştur ki; ilk defa plan tatbik eden bir memlekette ve bünyesinde birçok düzeltmeler yapması icabeden bir idareyle ilk defa plan tatbik eden bir memlekette ve planı da bugünkü idari bünyesine tam uydurmadan plan tatbik eden bir memlekette, pek küçümsenecek bir netice değildir ve nevmît olunacak bir netice değildir. Bu bize şunu gösteriyor ki, Türkiye planlı kalkınmayı başarabilir, bunu gösteriyor.

Şimdi kamu sektörü yatırımlarının senelere göre gerçekleşme durumu şöyle olmuştur: 1963'te %91, 1964'te %78, 1965'te 80, 1966 da %91.

Daha iyi anlayabilmenizi temin için bir hususu izah edeceğim. 1965 ve 1966 yıllarındaki değişik sektörlerdeki gerçekleştirmelere bakmak istiyorum. İlk okuyacağım rakamlar 1965 senesinin, ikinci okuyacağım rakamlar 1966 senesininindir. Tarım sektöründe 1965 senesinde gerçekleşme %85, 1966 da %89 olmuştur. Madencilikte 93,7, 96,6, imalat sanayiinde 54,1, 91,8; enerjide 76-77, ulaşırmada 84-90, turizmde 68-%118, konutta 76-127, sağıkta 85-83, eğitimde 93-94, diğer hizmetlerde 91-%104. Binaenaleyh, 1966 senesi planının hemen hemen bütün sektörlerde en yüksek oranda gerçekleştiği bir sene olarak kalmamış, diğer senelerde sanayi sektöründeki büyük gerilemeler ki, %55 ten daha da aşağıdır, diğer seneler 1966 senesinde büyük bir sıçrama ile %54,1'den 91,8 e çıkarılabilmıştır. Bu da gösteriyor ki, Türkiye, sanayileşmede bir de marjı yenme durumundadır, bir mukavemeti yenme ve ileriye doğru gitme durumundadır. Bunun pe büyük önemi olduğunu huzurunuzda ifade etmek istiyorum. Bir memleket düşününüz ki ekonomisi tarıma bağlıdır. Tarım ise hava şartlarına bağlıdır. Hava şartlarının düzeltilmesi Türk çiftçisinin hava şartlarının tesirinden kurtarılması mümkün değildir. Ama hava şartları tesirinin uzatılması mümkündür. Ama bu dahi seneler meselesidir. Bunun yolu gayet tabii ki, daha çok ve ilmi bir şekilde gübre kullanmak, toprak hangi gübreyi istiyorsa onu kullanmak, zamanında usulüne göre kullanmak ve israf etmeden kullanmak, daha iyi tohum kullanmak, daha iyi aşı kullanmak, daha çok makina kullanmak, Türk çiftçisini hava şartlarından kurtarmanın yollarından bazılarıdır. Bugün bir narenciye mıntakasında don meselesi 10 senede bir defa dahi olsa önlenebilmiş değildir. Bütün dünya da önleyememiştir bunu. Bunu gibi birtakım şeyler var ki, kontrolü, bugünkü ilmin, fennin, tekniğin elinde değildir. Bunlardan Türk çiftçisinin kurtaramadığımız müddetçe de ekonomimizde dalgalanmalar olacaktır. İkinci Beş Yıllık Plan, Türk çiftçisinin bir taraftan bu dalgalanmalardan kurtarılması, daha doğrusu bu dalgalanmaların tesirlerinin azaltılması, diğer taraftan da tarım sektörünü ekonomimizde hâkim sektör olmaktan çıkarıp dalgalanma olmayan sanayi sektörünü hâkim sektör kılmaya yönelmiş bir plandır.

Muhterem Senatörler, burada hemen şunu kaydedeyim, Türk ekonomisinde çeşitli sahalarda güzel fırsatlar vardır. Sanayide çok iyi fırsatlar vardır, madencilikte fırsatlar vardır, turizmde fırsat ve imkânlar vardır. Tarımın teknolojik geliştirilmesinde fırsatlar vardır ve bütün bu fırsatların bir tanesini bırakıp, daha doğrusu bir tanesini alıp diğerlerini bırakmak bir yok olabilir. Her birisine muayyen yatırımları tevcih etmek diğer bir yol olabilir. Plancılıkta bütün mesele, muhassaladır. Muhassala olarak azami neyi alacaksınız? İşte onun içindir ki bizim planımız bir muhassala esasına yönelmiştir. Ama bu muhassalada da bir itici kuvveti esas alınmıştır. Bu itici kuvvet sanayileşmedir. Neden sanayileşmemiz lazımdır, izah ederken tarımın ekonomimize yüklediği kararsızlıkları, netice itibarıyla bu kararsızlıkların Türk halkına inikasının doğurduğu içtimai ıstırapları nazarı dikkate almaya mecburuz.

Bir diğer husus şudur: Geçen dört sene zarfında vergiler nasıl gelişmiş? Acaba kaynak olarak plana koyduğumuz rakamlar ne derecede objektif olduğu hakkında bir fikir vermek için vergilerin nasıl geliştiğine bakalım. 1963 senesi mecmu vergiler, vasıtalı ve vasıtasız vergilerin yekûnu sekiz milyar altı yüz milyon lira tahmin edilmiş, gerçekleşme sekiz milyar 424 milyon olmuş. Yani bir miktar aşağı. 1964 senesinde 9 milyar 650 milyon

lira tahmin edilmiş gerçekleşme 9 milyar 292 milyon olmuş. 1965 senesi 10 milyar 800 milyon lira tahmin edilmiş, gerçekleşme 10 milyar 257 milyon olmuş. 1966 senesi 12 milyar 215 milyon tahmin edilmiş, 12 milyar 440 milyon lira olmuş. İlk defa geçen dört senenin tatbikatında 1966 senesinde tahminlerin üzerine çıkmıştır. Diğer senelerdeki farklar da, tahminlerde çok büyük akarlar göstermemiştir. Şimdi bu da gösteriyor ki, Plana koyduğumuz rakamlar önümüzdeki yılların tahminleri için, sıhhatli tahminlerdir. Bu, sadece bir intiba bakımından bunu veriyor. Bunların sıhatsız tahminler olduğunu iddia etmek için bu tahminleri yapmış olmak lazımdır, şu usulle veya bu usulle. Yoksa bu tahminlerin hepsi yukarı seviyede yapılmış tahminlerdir, demek bir planı tenkid etmek için kâfi bir iddia değildir. Nereden biliyorsunuz, diye sorulacaktır.

Fiyat hareketlerine baktığımız zaman şunu görüyoruz: Geçen dört sene zarfında umumi endekslerde vasati olarak %4 civarında bir fiyat hareketi vuku bulmuştur. Bu %4 kalkınan bir memlekette %4 civarındaki vasati fiyat hareketi aslında istikrara tekabül eder Yani istikrar içerisinde bir dört senelik plan tatbikatı yapılabilmiş sayılabilir.

Para ve kredi durumlarına baktığımız zaman da yine ümit verici bir tablo ile karşı karşıyayız. Dış ödemeler dengesine baktığımız zaman ki, bu hususta ekonomimizin en mühim dar boğazlarından birisidir, bir nebze tevakkaf edeceğim. 1966 senesinde dış ödemeler dengemizin en mühim kalemlerinden biri olan ihracat planda 427 milyon Dolar tahmin edilmiştir, fiilen 490 milyon Dolar olmuştur. Bu devre içinde dış ödemeler dengemiz yeni kaynaklar kazanmıştır. Bu kaynaklardan en mühimi dış memleketlerde çalışan işçilerimizdir. Dış memleketlerde çalışan işçilerimizin 1966 senesi içerisindeki memleketimize gönderecekleri döviz 70 milyon Dolar tahmin edilmişken, bu 115 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Görülüyor ki, dış ödemeler dengemizin turizm kısmı müstesna, iki mühim kalemi olan ihracatta ve işçi dövizlerinde tahminlerin oldukça üstüne çıkılabilmektedir. Bu bakımdan da İkinci Beş yıllık Plan için yapılmış bulunan tahminler muhafazakâr tahminlerdir, bunu söylemek istiyorum.

Muhterem Senatörler, ekonomimizin mühim unsurlarından birisi de nüfusumuzdur. 1967 de 33 milyon olan Türkiye nüfusu, 1972 de 38 milyon olacaktır. Yani plan dönemi bittiği zaman Türkiye, 38 milyon bir Türkiye. Türkiye'nin nüfus meselesinde, demografi meselesinde mühim hususlar var. Bunlardan birisi 0-14 yaş grubu meselesidir. Medeni memleketlerin pek çoğunda 0-14 yaş grubu bildiğiniz gibi müstahsil bir yaş grubu değildir, müstehlik bir yaş grubudur. Bu yaş grubu %25-30 civarında iken Türkiye'de son yapılan nüfus sayımına göre, 0-14 yaşındaki nüfusumuz tüm nüfusumuzun %42'sini teşkil etmektedir. Binaenaleyh, bu aslında ekonomik gelişmemiz üzerinde bugünkü haliyle bir ağırlık bir baskı teşkil etmektedir. Çare, vesaire arıyor değilim, sadece gerçekleri anlatmaya çalışıyorum, bunu bir şikâyet unsuru olarak da ortaya koymuyorum; çünkü faydası olmayan bir şikâyeti yapacak durumda değilim önünüzde. Bu budur, bunu anlatmak istiyorum.

Şimdi Muhterem Senatörler, bir vakıayı daha kaydetmek istiyorum, o da şudur: 1950 de %18,5 olan şehirli nüfusu 15 yıl içerisinde %30'a yükselmiştir. Bunlar nispetlerdir, eğer sayıya baktığınız zaman tabii ki, 15 sene içinde nüfus artmış, yoğunluk itibariyle yani sayı itibariyle de rakamlar büyümüştür. Bu Türkiye'de şehirleşmenin hızlandığını gösteriyor. 1965'te 9 milyon olan şehir nüfusu 1972 de 14,5 milyon olacaktır. Binaenaleyh şehirleşme bir yerde duracak azalacak değildir, bu planda şehirleşme daha da artacaktır.

Şehirleşmenin artmasından hiçbir şekilde korkmamak lazımdır. Şehirleşme topyekûn kalkınmamızda mesut bir merhaleye tekabül eder. Şehirleşme sayesinde daha çok vatandaşımızı işe, daha çok vatandaşımızı daha az masraflarla medeni vasıtalarla kavuşturmamız imkân dahilindedir ve daha çabuk kavuşturmamız imkân dahilindedir. Onun içindir ki, şehirleşmenin durumu böyle olacaktır. Biraz sonra arz edeceğim şekilde sanayileşmede meydana gelen inkişaflar şehirleşmeyi tabii bir netice olarak ortaya çıkarmaktadır.

Mesele Türk vatandaşının köyden şehre gelmesinde değildir. Bunda şikâyet edilecek bir husus yoktur. Mesela; Türk vatandaşı köyden kasabadan şehre geldiği zaman meydana gelen gecekondu hareketini kendi başına meydana getirecek yerine disiplinli, sistemli bir şekilde kontrol altına almaktır. Şehirleşme olacaktır. Sanayileşerek de olacaktır, sanayileşmesek de olacaktır. Aslında daha iyi hayatı aramaktır ki, kalkınmanın temelidir. Daha iyi yaşamak şartlarını aramayan bir milleti kalkındırmaya imkân yoktur. Daha iyi yaşama şartlarına rağmen toprağını, doğduğu köyü babasının mezarını bırakıp gitmeyi göze almayan bir memlekette kalkınma arzusunu, kalkınma iştiağını tatmin etmeye imkân yoktur. Onun içindir ki. Türkiye'deki nüfus hareketlerini, yani köyden şehire akın adı ile adlandırılan ve zaman zaman şikâyet konusu olan ve şehirlerin etrafı gecekonduyla doldu şeklinde şikâyet konusu olan meselede şikâyet konusu olacak husus, nüfusun köyden şehire gelmesi değil, şehirleşmenin şeklidir. Köyden şehire gelmeden memnun olmak lazımdır.

Muhterem Senatörler. Muhaceret fevkalade zor bir iştir. Muhacereti Devlet eli ile yapmaya kalksanız yapamazsınız. Ama vatandaş kendi arzusu ile yapıyorsa ve bu ekonominin inkişafı istikametinde meydana geliyorsa sosyal inkişafımız istikametinde bu meydana geliyorsa, bundan memnun olmak lazımdır. Hayatiyet ifade eder. Sıhhat ifade eder ekonomimizde ve içtimai gelişmemizde. Şehirlerin etrafında meydana gelen gecekondulardan memnun mu değilsiniz? Öyle ise hiç ışığı olmayan hiç yolu olmayan hiç suyu olmayan köylerde bu vatandaşlar oturduğu zaman bundan memnun mu olacaksınız? Bu sadece görünmeyi görmemeye devam etmek. Görünenden kendi rahatınız için fedakârlık etmemek meselesidir. Bu itibarladır ki Türkiye'nin birçok meseleleri görülmeye başlamıştır. Ve bu meseleleri herkes görmeye mecburdur. Bu meseleleri insani ölçüler içinde. Bu meseleleri milli ölçüler içinde, bu meseleleri ilmi, mantıki ölçüler içinde görmeye mecburdur herkes. Bu nasıl olur? Yani şehirleşmeyi nasıl başarabiliriz. Bu yine planın mühim hususlarından birisidir. Hemen huzurunuzda şunu söyleyeyim ki, her birisi 40-50 bin liraya çıkmış, 40 bin liradan aşağısı yok, blok apartman katları ile şehirleşmeyi yapmak imkânı yoktur, gücümüz yetmez, buna imkân yoktur ve kaynaklarımız buna kâfi gelmez. Zaman içinde memleketlerimizi düşüneceksiniz, ama hareket halinde olan bir şeyden de asgari standartlar, asgari ölçüler içerisinde medeni bir vechevi verebilmenin imkânlarını düşüneceksiniz ve vatandaşın gücünden de azami şekilde istifade edeceksiniz. Türkiye'de, zaman zaman söyledim, çok yanlış intibalar oldu ve yanlış şeyler yazıldı, yanlış şeyler de söylendi. Herhalde hiç kimse bütün şehirler gecekondu dolsun, demez. Ben de demiyorum. Ama şehirleşme bir vakıa olduğuna göre, vatandaş köyden şehire gelmek durumunda olduğuna göre, gelmek hakkı olduğuna göre, geldiği zaman sokakta mı yatsın, yoksa bugünkü beğenmediğiniz gecekonduyu yapmış olmasını günah mı sayalım? Sokakta yatsaydı çok daha büyük problem çıkardı. O kendi gücünü kullanmış, gecekondu yapmış, herkes gecekondu yapıyor. Bu bir

realitedir. Her şeye rağmen yapılıyor. Meseleyi, bu gerçeği anlayıp, gecekonduyu fennin icaplarına göre, şehirleştirmeyi sonradan daha kolayca yapılabilirsekse, daha kolayca ıslah edecek şekilde yapmaktadır. İşte, söylediğimiz şey bu. Başka bir yok olduğunu da tasavvur edemiyorum. (A.P. sıralarından alkışlar) Bu hesaplarla beraber hesaba girmeyen bazı unsurlar daha vardır.

Plan sadece hesapla kabil olan bir doküman değildir. Hesabın yanında hesabı kabil olmayan birtakım unsurlar da vardır. Bu unsurları emareler olarak adlandıracam. Bu emarelere bakıp hesaplanamayan hususları, bir takım değerleri, bir takım hükümleri ortaya koymak bugün memleketimizde okumaya karşı heves, modern muhabere vasıtalarına heves, radyoya heves, medeni vasıtalar olan yolu, suya, ışığa karşı halkımızın gösterdiği arzu ve bunların meydana getirilmesi için Devletin yanında iktisadi gücünün çok oynamaya çalıştığı rol, ki huzurunuzda şunu söyleyeyim, 1966 senesinde Türkiye’de Türk vatandaşı, Türk köylüsü 150 milyon liranın üstünde bir yardımda, bir katkıda bulunmuştur. Bütün bunlar için içtimai bünyemizin kalkınmaya müsait bir hayatiyet taşıdığını gösteriyor. Güzel emareler olarak karşımızda durmaktadır.

Mesele okumak isteyen vatandaşa okul bulmak değildir. Okul bulmak fiziki bir meseledir. Bunu başarabilirsiniz. Zaman içinde başarabilirsiniz. Ama okumak istemeyen vatandaşı, okumak istemeyen vatandaşa okuma arzusunu yaratmak halledemeyeceğiniz meseledir. Eğer okumak arzusu yoksa Türk çocuğunda okutmak arzusu yoksa Türk vatandaşında mesele budur. Hâlbuki bugün biz okumak için dolup taşan mektep kapılarını aşındıran her seviyede Türk çocukları ile karşı karşıyayız. Bugün nüfusu 10 - 15.000 civarında bulunan bir kazada etrafla birlikte 70 - 80.000’i bulan bir kazada açılmış olan bir lisede, Karadeniz Ereğlisi Lisenin 1’nci sınıfında 1400 çocuk mektebe devam ediyor. Aksi halde bu çocukları sağa sola göndermek durumunda kalacağız; gidebilen gidecek, gidemeyen gitmeyecek. Fakat mühim olan mesele, Karadeniz Ereğli’sinde lise açmak değil, liseyi açtığımız zaman orada okuyacak 1.400 çocuğu bulabilmektir. Bunu bir misal olarak veriyorum. Türkiye’nin her tarafında bu böyledir. Bu büyük milletimiz okumak istiyor, çocuğunu okutmak istiyor. Aslında şehirleşmeye olan hevesinin büyük bir kısmı da bugünkü şartlar içinde buradan geliyor. Daha iyi yaşamak istiyor, medeni vasıtalara kavuşmak istiyor. Hiç kimse buna dur diyemez. Bunları isteme de diyemez. Bunları bulup vereceksiniz. Şunu huzurunuzda arz etmek istiyorum ki, bunlar sadece Devlet kesesinden karşılanacak şeyler değildir. Devlet kesesinde bunların hepsi yok. Çoğu da yoktur. Zaten fertleri zengin olmayan, fertleri varlıklı olmayan bir milletin hazinesinin zengin olmasına imkân yok. Onun içindir ki, işte kalkınmanın iktisadi tarafında kaynakları arıtma kaynakları büyütme meselesi dediğimiz husus buraya geliyor.

Muhterem Senatörler, sözlerimi şöyle toplayayım. 1967 senesinde bulunduğumuz nokta şudur, şöyle bir yerde duruyoruz: Tatbikat bunu gösteriyor, millette bu arzu vardır, emareler bunu gösteriyor, yapılan hesaplar bunu gösteriyor. Bunun birçok şartı var. Ama tek bir temel şartı var, o temel şart gerçekleşmediği takdirde Türkiye’de kalkınmayı gerçekleştirmeye imkân yoktur. Bu temel şart siyasi ve iktisadi istikrardır. Siyasi ve iktisadi istikrar olmadığı müddetçe kalkınmadan bahs olunamaz. Çünkü istikrarsız bir anlamda vatandaş daha iyi yaşamayı değil, kendisini şu veya bu şekilde emniyet içine alabilmeyi düşünecektir. Daha iyi yaşamayı, daha çok çalışmayı, daha çok kazanmayı, daha çok istihsal etmeyi düşünebilecek bir ortam istikbale güvenle bakılan

bir ortamdır. İstihsale güvenle bakılabilmesi için ise siyasi ve iktisadi istikrar şarttır. Her ikisi de fevkalade mühimdir. Siyasi istikrar olmasa iktisadi istikrar düşünülemez. İktisadi istikrarı makul ölçüler içinde tutmadığınız takdirde siyasi istikrarda sıkıntılarımız olur. 1967 gerçeklerinin içerisinde bütün bunlar vardır. Modern devletin icaplarının içerisinde vardır, söylediğim şeyler sadece Türkiye için değildir, bugün dünyanın hemen hemen bütün memleketleri için doğru olan şeylerdir.

Muhterem Senatörler; sizlere Türkiye'nin kalkınabileceğine dair daha çok şeyler söyleyebilirim. Sadece durum tespiti yapmak suretiyle bunları gösterebilirim. Fakat huzurunuzu şu anda bütün bu izahatı vererek işgal etmeyi uygun bulmuyorum. Yine konuşmaların sonunda umumi izahatım meyanında gerekirse daha çok bilgi arz ederim.

Şimdi İkinci Beş Yıllık Plan 111,5 milyar liralık bir yatırım derpiş ediyor. Birinci Beş Yıllık Planda ise bu miktar 65 milyar lira civarında idi. Görülüyor ki, memleketimizin imkânları bir geometrik silsile içinde büyüyor. 65 milyar 111,5 milyar olmuş, üçüncü planda ümedelim ki, bu 180 - 200 milyar olsun, 4'üncü, 5'inci de daha çok olsun. Böylece 15 sene gibi, 20 sene gibi bir devre içinde, bunlar sabit fiyatlarla olan rakamlardır, sabit fiyatlarla yatırım hacmimizi 3 - 4 misli artırmak imkânını bulabilelim. Yatırım yapmadıkça kalkınma yapmaya imkân yoktur. Tasarruf yapmadıkça da yatırım imkânı yaratmaya imkân yoktur, öyle ise tasarruf, yatırım ve kalkınma; bir üçlü zinciri, teşkil ediyor. Yani üç halkadan müteşkil bir zinciri.

Şimdi, huzurunuzda yatırımların terekübü hakkında kısa bir malumat arz edeyim, nasıl dağılıyor, tarzı tevzii, terkip şekli hakkında.

Tarım sahasına, Birinci Beş Yıllık Planda 10 milyar liralık yatırım düşünülmüştür, İkinci Beş Yıllık Planda 8,9 milyar liralık yatırım düşünülmüyor

Madencilik sahasında 1. Beş Yıllık Plan 2. Beş Yıllık Planda 4,1 milyar liralık yatırım düşünülmüyor.

İmalat Sanayiine Birinci Beş Yıllık Planda 12,7 milyar liralık yatırım düşünülmüştür, İkinci beş yıllık Planda 25 milyar lira yatırım düşünüyor.

Enerji sahasında, Birinci Beş Yıllık Planda 4,7 milyar lira yatırım düşünülmüştür, İkinci Beş Yıllık Planda 8,9 milyar liralık yatırım düşünülmüyor.

Ulaştırma sahasında, Birinci Beş Yıllık Planda 9,6 milyar lira yatırım düşünülmüştür, ikinci Beş Yıllık Planda 18 milyar liralık yatırım düşünülmüyor. Konut sahasında Birinci Beş Yıllık Planda 13,4 milyar yatırım düşünülmüyor. İkinci Beş Yıllık Planda 20 milyar yatırım düşünülmüyor. Eğitim sahasında Birinci Beş Yıllık Planda 4,3 milyar yatırım düşünülmüyordu. İkinci Beş Yıllık Planda 7,5 yatırım düşünülmüyor. Sağlık sahasında Birinci Beş Yıllık planda 1,2 milyar düşünülmüyordu, İkinci Beş Yıllık Planda 2 milyar düşünülmüyor. Turizm sahasında 1.250 milyar düşünülmüyordu. 2. Planda 2.600 milyar düşünülmüyor. Hizmetler sahasında Birinci Beş Yıllık Planda 5 milyar düşünülmüyordu. İkinci Beş Yıllık Planda 6,5 milyar yatırım düşünülmüyor.

Bu yatırım dağılışına baktığımız zaman Birinci Planda en yüksek rakamın konut sahasına ait olduğunu ve 13,4 milyar olduğunu görüyoruz. İkinci Planda ise en yüksek rakamın sanayie olduğunu ve 25 milyar lira olduğunu görüyoruz. Binaenaleyh 111,5 milyar liralık yatırımın 25 milyarı sanayie gidecektir. Burada nazarı dikkati çekmesi gereken diğer bir husus şudur: Ulaştırma hizmetlerine hemen hemen iki misli yatırım

yapıyoruz, yani 9,6 milyardan 18 milyara çıkarıyoruz. Bir diğer nazarı dikkati çekmesi gereken husus da enerji sahasıdır ki 4,7 milyardan 8,9 milyara çıkarıyoruz. Bu rakamlara bakılmasının sebebi şudur, bakılması şu bakımdan lazımdır: Sanayileşme sadece sanayi tesislerini kurmakla olmaz. Sanayileşmenin iki mühim unsuru var. Bunlardan birisi ulaştırma imkânlarının geliştirilmesi, ikincisi de sanayileşmenin temeli olan enerji meselesidir. Enerjisiz sanayileşmeye imkân yoktur. Enerjinin çeşitli kolları vardır, elektrik enerjisi, kömür enerjisi, tabii gaz enerjisi, petrol enerjisi gibi çeşitli kolları vardır. Onun içindir ki, burada enerji hemen hemen iki misline çıkarılıyor. İstihsal olunan malı pazarlara taşıyacak münakale sistemimiz yoksa yol, demiryolu, liman, hava limanı, bu tesisleriniz yoksa ve muhabere imkânlarımız yoksa modern muhabere imkânlarımız yoksa sanayileşmede pazarlama meselesi karşınıza çıkar. Çok büyük bir engeldir. Onun içindir ki, sanayileşme meselesini düşünürken ulaştırma ve enerji meselesini de beraber düşünmek gerekir ki, bu plan bunları düşünmüş geliyor.

Tarım sahasında yapılan yatırımların 16,9 milyar burada görünüyor, aslında 16,9 milyardan fazladır. Çünkü bir kısım masraflar da hizmetlerin içerisinde görünür. Bir kısmı eğitim içinde görünür, aslında bunların büyük bir kısmı yatırımdır. Tarım hizmetleri Türkiye’de Devletin adliye hizmetleri gibi hizmetler değildir. Adliye hizmetlerini Devlet her hâlükârda görmeye mecburdur. Tarım hizmetlerinin hemen hemen, gıda kontrolü vesaire gibi kısımları dışında veterinerliğin tarım hizmetlerinin hemen hemen büyük bir kısmını yatırım olarak düşünmek gerekir. Ama planın kabul ettiği bir tasniftir, bu tasnifin içinde böylece söylüyoruz. Fakat aslında tarıma yapılan yatırımlar burada görülen rakamlardan daha da büyük rakamlardır. Bu malumatı arz ettikten sonra yatırımların karma ekonomi düzeni içindeki bölünmesinden bahsedeyim.

Ümidediyorum ki, daha doğrusu zannediyorum, tahmin ediyorum ki, karma ekonomi meselesi de burada uzun boylu münakaşa edilecektir. Siz ne anlıyorsunuz karma ekonomiden, biz ne anlıyoruz, bu münakaşalar faydalı münakaşalardır, kanaatimce. Komisyonda münakaşa edilmiştir. Yalnız karma ekonomi meselesinde İkinci Beş Yıllık Plan bizim anlayışımızı çok vuzuha huzuruza getiriyor. Burada bunun tafsilatına girmeyeceğim, icabettiği zaman nasıl olsa girmek durumu olacaktır, o zaman arz ederim görüşlerimizi. Birinci beş Yıllık Planda %60’ı kamu sektörü vasıtasıyla %40’ı yatırımların özel sektör vasıtasıyla yapılması düşünülmüştür. Neden %40, %60 tır? Esbabı mucibesi yok, öyle çıkmış rakamlar. Neden %40 %60 en iyidir. Böyle bir iddia da yok. Böyle bir iddia yapan varsa bunu tevsik etmek imkânı da yok. %40, %60 çıkmış Gerçekleşmeye bakıyoruz %45,7 özel sektör, %54,3 kamu sektörü. Yani 60’a 40, 54,3’e 45,7 olmuş. Buna Ereğli dahil olsaydı ne olurdu, Ereğli çıksaydı ne olurdu münakaşaları burada yapılacaktır. Onun için onların cevabını o zaman vereceğim. Ümidederim ki, hiç kimse Ereğli çıktığı takdirde bu rakamlar aşağı doğru düşerdi, gibi bir iddia ile gelmez buraya. Çünkü böyledir iddia, bu iddia sahibini mahcup edecektir. Buna komisyonda verdiğim cevap eğer kâfi değilse yine de burada vereceğim.

Şimdi, bu planda vasati olarak yatırımları %47,5’inin özel sektör tarafından, %52,5’inin de kamu sektörü tarafından yapılacağı öngörüldüğü. Bu rakamlar kati ve nihai değildir. Şayet Türk müteşebbisleri daha çok iş yapmak durumunda olurlar, bu rakamları geçmek durumunda olurlarsa yol açıktır. Denecek ki - bütün bunlar dendi, yine de denecektir - siz özel müteşebbisi tutan bir partisiniz, liberal görüşlü bir partisiniz, bu rakamlar onu göstermiyor. Bir defa şunu kaydedeyim ki, biz liberal görüşlü

bir parti değiliz. İkincisi; bu iddiaları yapanların anladığı manada da özel müteşebbisi, özel sektörü anlayan bir parti değiliz. Biz özel müteşebbis, özel sektör dediğimiz zaman kendi hayatını kendisi kazanmak durumunda olan Türk vatandaşına bütün imkânların ve fırsatların eşit bir şekilde açık olmasını kastediyoruz. Ne yapacaksınız, Türk vatandaşını, Devlet fabrikalarında işçi mi, Devlet dairelerinde memur mu? Böyle mi yapacaksınız? Biz böyle düşünmüyoruz. Kendi hayatını kendisi kazanmak durumunda olan herkese imkânlar ve fırsatlar eşittir. Devlet fabrikasında işçi olmak isteyen gidip işçi olsun, Devlet dairelerinde memur olmak isteyen gidip memur olsun, fabrika kurmak isteyenler de gitsin fabrika kursun kurabiliyorsa ve birçok kimseye iş versin. İşte eşit fırsatlar ve eşit imkânlar dediğimiz husus bu. Onun içindir ki, böyle bir münakaşanın hiçbir ağırlığı yoktur. Esasen Devlet enfastrüktürü yapmak mecburiyetindedir. Bizim karma ekonomi anlayışımız bırakalım her şeyi vatandaş yapsın, mani olalım her şeyi Devlet yapsın manasında değildir. Bizim karma ekonomi anlayışımız memleketin bütün imkânlarını harekete geçirebilme esasına dayanır. Kimin neyi yapacak gücü varsa onu yapsın, ama mutlaka yapsın, yapılsın, bir şey meydana çıksın, Türk vatandaşına iş imkânı çıksın, istihsal vasıtası çıksın. Şimdi, bunun dışında düşünmek, ekonomiyi büyütmez ve sağlam ekonomik düşüncelerle çelişir; ekonomik değildir, bir siyasi doktrindir. Onun içindir ki, bizim düşüncemiz Türk vatandaşının yapma, yapabilme gücünü mutlak manada en yüksek ölçüde kullanabilmektir.

Muhterem Senatörler, demin planı arz ederken, her millet kendi kalkınacaktır derken, güveneceğiniz en mühim güçlerden birisi budur. Bu gücü harekete geçiremezseniz kalkınmayı başaramazsınız. Bu gücü harekete geçiremezseniz kalkınmayı başaramazsınız. Bu gücü harekete geçirebilmek için evvela buna inanmak lazımdır. Türk vatandaşının bir şey yapabileceğine inanmak lazımdır. Bu ispat edilmiş, delilleri orta yerdedir. Onun içindir ki bu nispetleri bugünkü durum içerisinde böyle getiriyoruz. Gerçekleşme de daha değişik olur ve özel teşebbüsün rakamları daha yüksek olursa bundan ancak memnuniyet duymak icabeder.

Muhterem Senatörler, Türkiye'deki münakaşa karma ekonomide, özel sektör mü, kamu sektörü mü, olamaz. Türkiye'deki münakaşa karma ekonomide, vatandaşın yapamadığı, ama memleket için zaruri bir araya gelip yapamadığı, tek başına yapamadığı, memleket için yapılması zaruri olan işlerin ortada kalmadan yapılması manasında anlaşılmalıdır. Yapabildiği kadar çoğunu vatandaş yapsın ne kadar yapabiliyorsa. Yapamadığını, tek başına veya hep bir araya gelip yapamadığını da, sermaye kifayetsizliği dolayısıyla, teknoloji kifayetsizliği dolayısıyla diğer kifayetsizlikler dolayısıyla yapamadığını da Devlet yapmak durumundadır. Biz bürokrasinin çok büyük bir dert olduğuna kaniyiz. Devleti bürokrasiden kurtarmak için reform yapalım, buyurun yapalım reformu. Hangi devlet bürokrasiden sıyrılmış çıkabilmiştir? Devletin bünyesinde, cibilliyetinde bürokrasi vardır. Gerçekleri konuşturuyorum. Ne yapacaksınız? Devleti, eğer bürokrasiden şikâyeti bir memleketi boğar hale getirmek istemiyorsanız Devleti büyültmeyeceksiniz. Bizim siyasi görüşümüzdür bu. Devleti büyültmeye devam ettiğiniz müddetçe israfı, randımanlıları büyültmeye devam edersiniz. Diyeceksiniz ki, söylediğiniz şeyler verdiğiniz nispetlerle çalışma halinde mi? Hayır. Diyoruz ki, yapılması lazımı yapmak durumundasınız. Ne zamana kadar Türk vatandaşları bunları yapar hale gelene kadar, bir.

İki; enfastrüktürü yapmak mecburiyetindesiniz. Vatandaşlara yol yapma mükellefiyetini tahmil edemezsiniz, vatandaşlara büyük enerji tesisleri yapma

mükellefiyetini tahmil edemezsiniz, vatandaşlara havalimanı, hava meydanı, liman yapma mükellefiyetini tahmil edemezsiniz, bunları yapacaksınız. Demiryolu yapacaksınız. Bunlar yapılacak. İşte bunlar, enfastrüktür dediğimiz şey büyük yekûnlar tutuyor ve bu nispetleri azaltmaya kalktığınız zaman öbür nispetleri gerçekleştiremezsiniz, çünkü enfastrüktürümüz buna imkân vermiyor. Onun içindir ki, bu münakaşayı yaparken ümid ediyorum bu hususlar nazarı dikkate alınsın.

Kaynaklarla, harcamaların durumuna kısaca bir göz atalım: 1967'de mecmu iç kaynaklarımız 85 milyar 100 milyon lira, dış kaynaklar 1 milyar 700 milyon lira, mecmu kaynaklarımızı 86 milyar 800 milyon lira. - 1965 fiyatları ile - 1972 de mecmu kaynaklarımız 121 milyar 400 milyon lira. İç olarak 119 milyar 400 milyon lira, dış olarak iki milyar lira.

Muhterem Senatörler, bir münakaşaya daha belki yardımcı olabilirim, bu münakaşa yapılırken, doğru olarak mütalaalar serd edilmesi için. 1972 kaynakları diye aldığımız 1967'yi %7 bir gelişme hızı tatbik etmek suretiyle alır. Bir kısım mütalaalar bu %7 olmazda %6,5 olursa Plan mihrakından çıkmış olmaz mı? Daha başta mihrakından çıkmış olmaz mı? Binaenaleyh, 1972 için rakamlar doğru olmaz, şeklinde mütalaalar serd edildi. Şimdi %7 kalkınma hızını kabul etmişsiniz. 1972 dekinin hesaplayabilmek için de 1967 dekinin tahmin etmeye mecbursunuz. Nasıl tahmin edeceksiniz 1967 dekinin? 1966 ya bir hız tatbik ederek tahmin edeceksiniz. Öyle ise bir yüzde farz etmeye mecbursunuz. Elinizde bakınız, hesaplanmış bir rakam var, bir yüzde tatbik etmeye mecbursunuz. Bu yüzdeyi tatbik ederken 7 mi, 6,5 mu, 6 mı, 5 mi alalım münakaşası çıkıyor. Göstermişiz ki, 4 yılın vasatı 6,5 olmuş. Planın kalkınma hızı olarak 7 yi almışız. 7'den daha küçük bir rakamı veya 7'den daha büyük bir rakamı almak mantuki olmaz; en makul rakam %7'dir. 7'den aşağı olursa fiilen gerçekleşen rakam ne olacaktır. Gayet tabii ki, bu rakamlar adjustmana tabi tutulur, bir ayarlamaya tabi tutulur. Kaldı ki, geçen yıllarda olduğu gibi, arada meydana gelecek, 7'nin üzerindeki farklar, yine bunu kompanse etmek, tazmin etmek durumuna geçebilir. Onun içindir ki, bir hesabı yapmaya mecbursunuz, elinizdeki en sağlam rakam, en doğru, en makulü %7 görünüyor. Bu kadar olmaz bu, daha aşağı olur. Bunu söylemek için de kimsenin şu anda elinde bir donesi yoktur. Bu, sadece bu Plan mihrakından çıkar diyebilmenin, böyle bir iddiada bulunabilmenin başka şekli olur. Yani aslında demek istediğim, bu Plan nasıl olsa mihrakından çıkar demek istiyorum ben ama buna bir ad takamıyorum, şeklinde bir iddianın başlangıcı olur. Bu kaynakların dağılışı şöyle: 1967 de yatırımlar, 16 milyar 900 milyon, 1972 de yatırımlar 29 milyar, yani hemen hemen %70,6 artmaktadır. Bu büyük ve güzel bir gelişmedir. 1967 de gayrisafi milli hasılaya nispeti yatırımların, %19,9 dur. 1972 de %24,3 olmaktadır; ortalaması da %22,7 olmaktadır. Denebilir ki, bu yüksek bir rakam. Muhterem Senatörler, demin arz ettiğim; yatırım yapmadıkça kalkınma yapmaya imkân yoktur. Yatırım yapabilmek için de tasarrufa ihtiyaç vardır.

Kaynakların tüketim bakımından durumu şöyledir: 1967 de 69,9 milyar olan tüketim. 1972'de 92,4 milyar olacaktır. Tüketimde %32,2 bir artış meydana geliyor. Özel tüketim 57 milyar 900 milyon liradır. 1967 de, 1972 de 74 milyar 100 milyon lira olmaktadır ki, %5,1 artmaktadır. Şimdi nüfusun %2,6 arttığını düşünürsek, %2,5 gibi bir miktar geriye kalmaktadır ki, bu 2,5 da vatandaşın geçim seviyesini yükseltmeye yarayacak bir rakamdır. Yani demek istiyorum ki, verdiğim rakamlar, söylediğim hususları teyid ediyor. Vatandaşın yaşayış seviyesini doldurmadan veya düşürmeden kalkınma yapmak

durumundayız. %5,1 gibi tüketimin %2,6 sı nüfusa, %2,5'i de tüketime gitmektedir. Ekonomide yapısal bir değişim oluyor. Tarımın hissesi, 1967 de gayrisafi milli hasılanın %29,7 si iken 1972 de %25,9'a iniyor. Sanayiın hissesi 1967 de %16,3 iken 1972 de %20,5 e çıkıyor.

Diğer hizmetler 1967 de 54 iken, 1972 de 53,6 ya iniyor.

1967 de 2 milyar lira ek tasarruf gereği var 1972 de 4,5 milyar lira ek tasarruf gereği var. 1967 deki iki milyar lira ek tasarruf gereğinin 1 milyar 700 milyon lirası dış kaynaklardan gelecektir. Binaenaleyh, ek tasarruf gereği 300 milyon liraya inmektedir. 1972 deki ek tasarruf gereğinin 2 milyarı dış kaynaklardan gelecektir. Binaenaleyh lüzumlu tasarruf gereği de 2,5 milyar lira olmaktadır.

Kamu cari harcamalarında mühim bir hususa değinmek istiyorum. Kamu cari harcamaları %8,5 nisbetinde artıyor, Burada en mühim husus savunma masraflarının senede %4 gibi artmasıdır. Eğer savunma masrafları daha büyük oranda artarsa o zaman bu rakamlar değildir. Bunun yanında tarımda modern teknolojinin tatbikatı için tarımsal yayın faaliyetleri, ekstenşin dediğimiz faaliyetler için %15 nisbetinde bir artma, sağlık ve eğitimde de %12 nisbetinde bir artmayı getiriyoruz. 1972 senesinde ilkokula gitmeyecek çocuğumuz kalmayacaktır. 1972 de bütün çocuklarımız ilkokul imkânına kavuşacaktır. Böylece modern devlet üzerine aldığı vecibelerden birisini, yani mecburi olan ilköğretim imkânlarını Türk vatandaşına sağlayabilmektedir, 1972 de. Gönül ister ki, diğer vecibeler de böylece teker teker yerine getirilebilmiş olsun.

Dış ödemeler meselesinde 1972 de 1 milyar 115 milyon dolarlık ithalat yapmaya mecburuz. Buna karşılık da 720 milyon dolarlık ihracat yapacağız. 395 milyon Dolar ithalat, ihracat açığı vardır. Şimdi işçi gelirlerinin 1967 deki 130 milyondan 1972 de 170 milyon dolara çıkacaktır. Turizm gelirinin de 1967 deki 6 milyon dolardan net 70 milyon dolara çıkacağını tahmin ediyoruz. Bu iki kalem ekonomimiz için çok büyük değer taşıyor. Bunlar için, yani bilhassa turizm meselesi için zamanında mühim kararlar alabilmek lazımdır. Kendiliğinden artacak bir rakam değildir. Aslında 70 milyon Dolar net derken 135 milyon doların dışardan turistler vasıtasıyla geleceği nazara alınmıştır. Yine hepinizin bildiği gibi bu 135 milyon doların İspanya'daki karşılığı 1.200.000.000 dolar, İtalya'daki karşılığı takriben 1 milyar dolar, Yugoslavya'daki karşılığı 185 milyon dolar, Yunanistan'daki karşılığı 170-180 milyon dolar, Bulgaristan da büyük bir hızla Yunanistan'ın ve Yugoslavya'nın seviyesine yükseliyor.

Muhterem Senatörler, bugün Türkiye'nin 5.000 yatağı vardır. Yalnız Varna'da, Bulgaristan'da 20.000 yatak var. Yani bu sadece güzel imkânlarımız var demekle olacak iş değil, ciddi tedbirleri icap ettiriyor. Esasen kalkınma, bir plan konsepti içinde kalkınma birtakım tedbirleri zamanında almayı gerektiren bir yoldur. Plan bu bakımdan tedbirleri tespit eder, alınma zamanını da gösterir. Planın en mühim faydası budur. Onun içindir ki, bu meselenin üzerinde ehemmiyetle duruyorum, turizm meselesinin üzerinde. İspanya'ya, İtalya'ya, Yugoslavya'ya Bulgaristan'a Yunanistan'a baktığımız zaman bizim turizm rakamlarımız çok düşük rakamlardır. Ama bu memleketler bugün kalkınmalarında bu kaynaktan çok büyük istifadeler sağlamışlardır. Aslında bacasız fabrika ismini vermişlerdir, turizme. Birtakım cesur kararları almışlardır, almayı bilmişlerdir. Bulgaristan'da bildiğiniz gibi, mülkiyet yoktur. Ama Bulgarlar Sofya'da ve Varna'da otel yapacak olan dışarıdan gelecek kimselere 50 - 50 esası üzerinden

mülkiyeti kendilerine ait olmak üzere yabancı sermayeye kapılarını açmıştır. Onun içindir ki, dünya uyumuyor. Gelip otel yapacaklara yerini veriyor, 50 - 50 ortak olalım, mülkiyet bakımından yer senin olsun, ama tesisine ortak olalım, gel yap otelini, diyor. Biz ne yapalım? Biz kendi şartlarımız neyi icap ettiriyorsa yapalım, ama tesisine ortak olalım, gel yap otelini, diyor. Biz ne yapalım? Biz kendi şartlarımız neyi icap ettiriyorsa yapalım, ama şartlarımız neyi icap ettiriyorsa yapalım, ama dünyanın uyuduğunu farz edip herkesin bize geleceğini de zannetmeyelim. Paris gazetelerini açtığınız zaman, İspanya'nın kıyılarında ev yapmak için toprak almak isteyen herkese açıktır, diyor. Şimdi benim bu beyanımı birtakım kimselerin, Demirel galiba kıyılarımızı başkalarına satmaya hazırlanıyor, gibi bir şeye götürmeyeceğini ümidederim. Onun içindir ki, biz ne yapalım? Kıyılarımızda böyle imkân tanıyalım mı, tanımayalım mı? Bu ayrı mesele, ben bunun münakaşasını yapmıyorum. Ben, başkaları nereye kadar gitmiş, bunun kritiğini yapıyorum, 1 milyar 200 milyon Dolar sağlamış.

Muhterem Senatörler, Türkiye'de önümüzde 4 - 5 sene zarfında çok güzel imkânlar açılıyor. Bir defa Antalya ile Mersin arasındaki yolu bu sene ikmal ettik ve açtık hizmete. Şimdi Antalya ile İzmir arasında çalışıyoruz. Antalya İzmir arası Denizli Dinar üzerinde bu sene asfaltla her tarafı asfaltlanmak üzere başlanmıştır. Sahilden başlamak lazımdır ve İzmir'i Çanakkale'ye Çanakkale'yi, İpsala'ya aynı şekilde bağlamak lazımdır. Bu yok Türk turizminin hemen hemen ana arterini teşkil edecektir. Türk turizmine çok büyük imkânlar açacaktır. İkinci Beş Yıllık Planda, bu yolun turistik yol ismi ile tümünün inşası vardır; eksikliklerinin yapılması, inşası vardır. Bu suretle bugün hiçbir şekilde ulaşılamayan yerler vardır. Bugün Kaş'a gidemezsiniz, Fethiye'ye Muğla'dan yedi saatte gidersiniz. Bodrum'a, Milas'a gidemezsiniz. Marmaris'e İzmir'den yedi saatte gidersiniz. Bu şekilde turizm olmaz. Ankara'dan İzmir'e 6,5 saatte gitmeyi sağladık. Ama İzmir'den Marmaris'e yedi saatte giderseniz bu şekilde turizm olmaz. Enfrastrüktürü meydana getirmeye mecburuz. Dahasını söyleyeyim, Çiğli Hava Meydanına dışardan gelecek büyük Carter uçaklarıyla gelecek turist Çiğli'den İzmir'e 1,5 saatte ancak gider. Yani Karşıyaka ile İzmir arasında yol yoktur, Efes Oteline 1,5 saatte gider. Bu kopuklukları ortadan kaldırmaya mecburuz. Yani bu misalleri şunun için veriyorum, turizm kendiliğinden olan bir iş değildir, kendiliğinden gelişen bir mesele değildir, hiçbir şey kendiliğinden olan bir mesele değil. Huzurunuzda bu tablonun bir diğer yerine bakacağım, 720 milyon dolarlık ihracat lazım, diyoruz, 1972 de. Muhterem Senatörler, Türkiye'nin bu strüktürde, bugünkü ekonomik strüktürde bu ihracatı yapabilmesi gayet güçtür. Ama sanayileşmeyi gerçekleştirdiği nisbette bu ihracatı yapabilmesi gayet güçtür. Ama sanayileşmeyi gerçekleştirdiği nisbette bu ihracatı yapabilmesi mümkündür ve esasen plan bir iddia demektir. İddiası olmayan bir plan gelişi güzel bir şeydir. Muayyen iddiaların içinde olacaksınız ki, muayyen noktalara erişebilirsiniz. 720 milyon dolarlık ihracatı Türkiye 1972 de sağlamaya mecburdur, bunu sağlayabiliriz. Burada iki tane mühim aktör var, bunlardan biri Türkiye sanayi mamulleri ihraç etmeye mecburdur, Türkiye bugünkü tarım mamullerinden daha çok tarım mamulü ihraç etmeye mecburdur. Onun içindir ki, bizim sanayileşme programımızda, bu planın getirdiği sanayileşme programında bazı esaslar vardır. Bu esaslar Türkiye'nin gerçeklerine uygun esaslardır. Diyoruz ki, madenlerimizi ham cevher şeklinde satmayalım, mamul hale getirelim veya yarı mamul haline getirelim. Muhterem Senatörler, önümüzdeki aylarda çok yakın bir zamanda temelini atacağımız ki bugün birçok hususları temin edilmiştir, Kara Deniz bakır kompleksi ile bize senede 41 milyon dolarlık bir ilave temin ediliyor. Ferro Krom tesislerinin tevsi altı milyon dolarlık bir imkân temin ediyor. Alüminyum

bugün için 8 - 10 milyon dolar, ama ilerde daha çok büyük bir imkân temin ediyor. Binaenaleyh, bunlar öyle büyük rakamlar değil erişilecek şeylerdir. Ve mecburuz buna erişmeye, bir. İkincisi; dünyada beynelmilel ticaretin ufukları değişmiştir. Dünya şartları değiştikçe ticaret patenleri de değişmiştir. Bugün Avrupa büyük bir müstehlik kütlesi halindedir. Ama bu pazarlara girebilmek, mallarımızı tanıtabilmek, onlarla rekabet edebilmek lazımdır. Afrika aynı şekildedir, Orta- Doğu aynı şekildedir. RCD manzumesi aynı şekildedir. Pazarlar vardır. Ama bu pazarlar klasik ticaret usullerin dışında çok daha teşebbüs gücüyle girmek lazımdır.

Şimdi kısaca huzurunuzda bütün bunları yaptıktan sonra 1972 yılında Türkiye ne güç kazanıyor; fiziki bakımdan ne güç kazanıyor. Kısaca malumat arz edeyim. İkinci Beş Yıllık Plan 12 bin 500 köyümüze, 575 kasabamıza yeniden içme suyu imkânı getiriyor. Bakır istihsalimiz %320 artacaktır. Yani 1 milyon 270 bin tondan 4 milyon tona çıkıyor. Demir istihsalimiz %77 artacaktır. Ham petrol istihsalimiz bugünkü 2,5 milyon tondan 6 milyon tona çıkacaktır. %250 bir artıştır.

Muhterem Senatörler, ham petrol meselesi Türkiye'nin en mühim meselelerinden biridir. Onun içindir ki, sadece dışarıya döviz vermek meselesi değil, ama buna dayanan birçok endüstriyi de yaşatabilme meselesidir. Bu itibarla Irak'la yapmakta olduğumuz müzakereden tabii gaz da müspet bir netice elde edebilirsek, ki, hâlihazırda müzakereler müspet bir seyirdedir, Türkiye'nin sanayileşmesine çok büyük bir hamle getirilmiş olacaktır. Size çok basit bir hesap vereyim. İlk hesaplara göre bir ton kok kömür Ankara'da üç yüz liraya devlete maloluyor, iki yüz liraya satılıyor. Yani devlet her ton kok kömürde yüz lira zarar ediyor. Bir ton kok kömürün içindeki kaloriyi ihtiva eden gazın Ankara'ya bugünkü maliyeti 40 - 50 lira civarındadır. Binaenaleyh böyle birtakım ucuzluklar sağlayabildiğiniz takdirde rekabet imkânlarını bulabilirsiniz. Bu, bizim endüstrimize çok büyük bir istikamet, çok büyük bir hız verir.

Bugünkü 6 - 6,5 milyar kilovat - saat enerji %90 artışla 11 milyar 850 milyon kilovat saate geliyor. 11 milyar 850 milyon kilovat saat enerji çok değil Türkiye için. Hala çok gerilerdeyiz bu seviyede dahi. Ama 22 sene zarfında, 1950 lerde 780 milyon kilovat saat olan enerji hemen hemen 15 misli fazlasıyla 11 milyar 850 milyon kilovat saate çıkarmak ve bunun %60 - 70 ini hidrolik enerjiden temin etmek ki o zaman %4'ü hidrolik enerji ile temin ediliyordu, Türkiye için çok büyük bir merhalenin katedilmiş olduğunu gösteriyor.

Kâğıt %250 artacaktır. Suni elyaf keza aynı şekilde büyük mikyasta artacaktır.

Gübre 9 misli artacaktır. Yani hâlihazırda istihsal ettiğimiz miktar 400 bin tona yakındır, 1972 de 4 milyon ton olacaktır, gübre istihsalimiz. Biliyorsunuz ki bu sene 54 milyon lira civarında gübreye para veriyoruz. 6 - 7 sene evvelki 60 bin ton istihlak hâlihazırda 2 milyon yedi yüz bin tondur. Ve bu büyüyerek gidiyor. Bu sene denediğimiz buğday tohumu tutarsa gübre istihlakimiz daha da çok artacaktır. Ama bu suretle de senede 4 yüz bin ton buğday ithal etmekten kurtulacağız.

Çimento; hâlihazırda çimento istihsalimiz 4,5 milyon tondur. 2,5 misli artırılacak on milyon ton civarında olacaktır. Bugün inşa halinde bulunan veya inşa edilmiş bulunan fabrikalarımızın kapasitesi zaten 9,5 milyon tonu buldu. Binaenaleyh, bu hedeflere erişmemiz mümkündür.

Bir hususu huzurunuzda ifade etmek istiyorum. Gönül ister ki, demir meselesinde daha ileri gidebilelim. Bugün 1 milyon 260 bin ton olan demir kapasitemiz nihayet bu

planla 1 milyon 600 bin, 1 milyon 700 bin tona çıkarılmaktadır. Ereğli tevsii edilecek, üçüncü bir demir çelik fabrikası kurulacaktır. Demiri mutlaka 4 - 5 milyon ton civarına çıkarmadıkça sanayileşmemizin bel kemiğini kurmuş addedilemeyiz. Ama bugünkü imkânlarımız içerisinde düşünebildiğimiz bu.

Bu plan köy ve köylü meselesine ki, içtimai kalkınmamızın en mühim unsurlarından birisini teşkil ediyor, iktisadi kalkınmamızın temelini teşkil ediyor, köye uğramayan, köyden geçmeyen bir kalkınmayı düşünmeye imkân yoktur, köy ve köylü meselesine çok değişik bir açıdan bakarak geliyoruz. Ve köy ve köylü meselesine geniş bir şekilde vuzuh getiriyor. Birtakım tedbirler getiriyor. Aslında planın sektörel dağılımı içinde köy ve köylü meselesi hemen hemen her sayfasında vardır. Ama sektörel dağılım içerisinde köy ve köylüyü aramaktansa köy ve köyün, köy ve köylünün gözü ile planın sektörlerine baktığımız zaman ne görünüyor? Planda bu husus geniş şekilde yer almış bulunmaktadır. Keza gençlik meselesi, keza kültür meselesi bu planın taşıdığı hususiyetlerden üçünü teşkil eder. Dengeli kalkınma istikrar içinde olduğu kadar yurt dışında denge içinde kalkınma yine planın hedeflerinden birisidir. Burada şunu söylemek istiyorum: Aslında planın üç tane ana hedefi vardır. Birincisi, hızlı kalkınma, ikincisi, kalkınmayı kalkınma periyodu olan beş senenin dışında da devam ettirebilmek, yani 1972 senesinde bütün imkânlarımız bitti, bu kadar kalkındık, demeyelim. 1972'den sonra ekonomimizin takati olsun kalkınma yapmaya, ikinci husus bu. Ve üçüncü husus da kalkınmayı sanayileşme istikametinde iterek götürme, dalgalanmalardan kurtarma. Bunun yanında götürme, dalgalanmalardan kurtarma. Bunun yanında pek çok yan hedefler var. İstihdam meselesi; planın diğer hedeflerinin bir neticesi olarak çıkmaktadır. 1,5 milyon Türk vatandaşı yeniden iş bulabilecektir. Tarımda çalışan nüfusun bugün %dokuz civarında olan işsizliği tarımın en çok insan gücü talep ettiği zamanda plan devresi sonunda %bire inecektir. Yalnız sanayide bununda işsizliği kaldırıyor değiliz. İşsizlik problemi, Türkiye şartları içinde olan bir memleketin kısa zamanda süresi içinde halledeceği bir mesele değildir. Ama 1,5 milyon insana yeniden sanayide, tarım dışında iş bulmaktayız. Bu 1,5 milyon aile demektir. Yani bu plan netice itibariyle 1,5 milyon aileye tarım dışında iş imkânı getiriyor. Tarım içerisinde de 800 bin aileye yeni iş imkânı getiriyor. Bu suretle plan 2 milyon 300 bin aileye yeni iş imkânı getirmektedir.

İstihdam, planın neticesi olarak alınmıştır. Planın ana hedefleri içerisinde ana hedef olarak mütalaa etmek imkânının bağdaştırılması mümkün değildir. Sözlerimi şu sözlerle bağlamak istiyorum.

Muhterem Senatörler; bu memleket hepimizindir. İyi plan yapılırsa bundan müstefit olacak hepimiziz, bütün memleketin fertleri. Memleket bir an evvel kalkınırsa bundan bütün memleketin vatandaşları müstefit olacaktır. İyi plan yapılması bugünkü imkânlar içerisinde ne kadar mümkün ise karşınızda öyle bir dokümanla bulunuyoruz. Plan yapmak kâfi değildir. Şayet plan yapmak kalkınmayı sağlamış olsaydı bu zamana kadar kalkınmamış hiç bir memleket olmazdı.

Plan yapıldığı zaman kalkınma olmaz. Plan kalkınmanın yollarından biridir, bir lazımedir, bugün için, bugünkü ekonomik şartlar içerisinde.

Plan bir memleketin imkânlarını en iyi şekilde kullanmak ve bazı iddialar içerisinde kullanma meselesidir. Bir Anayasa müessesesidir, Anayasa müessesesidir, değildir diye münakaşasını yapmaya dahi lüzum yoktur. Bir an evvel kalkınma istiyorsanız,

gerçekçe, memleket şartlarına uygun, memleketin imkânlarını en iyi kullanana ve bu imkânları o şekilde kullanınız ki yeniden bir takım imkânlar doğursun ve bunlarla diğer meseleleri halledebilesiniz. Yani hakkı rüşhan meselesini, priyorite meselesini en iyi şekilde halletmek durumundaysanız bir plana gideceksiniz. Yalnız planı her şey haline getirdiğiniz gün muvaffakiyetsizliğiniz başlar. Yani planı bir vasita olmaktan çıkarıp bir gaye haline getirdiğiniz gün muvaffakiyetsizliğiniz başlar.

Planı yaptınız, büyük emekler sarf edip yaptınız, büyük paralar sarf edip yaptınız. Ondan sonra plan içinde dar boğazlar vardır. Bizim şartlarımıza göre bu dar boğazlardan birisi, istikrar unsurunu dışarıya çıkarıyorum, onu daha evvel arz ettim, dış tediye meselesidir. Binaenaleyh, Türkiye ihracatını, görünmeyen kalemlerini ve sairesini planda yazıldığı şeklide geliştirmeye mecbur, ayrıca da dış kaynak ihtiyaçlarını zamanında temin etmek durumundadır.

Şimdi, üçüncü meseleye geliyorum, zannediyorum ki, kalkınmanın şartlarından en mühimine geliyorum, kalkınmanın birçok şartları içerisinde üç mühim unsur; planıdır, paradır, insandır.

Esasen üçüncü unsur yoksa bir ve ikincisi olmaz. Birincisi hiç olmaz ikincisini de gayet dağınık olur. İnsan unsuru dediğimiz zaman kâfi derecede ehliyetli personel, insan unsurunun mühim kısımlarından birisini teşkil ediyor. Mesele bununla da kalmaz. Planı sürükleyip götürmek lazımdır. Kendi başına plan rafta durduğu zaman tatbik kabiliyeti bulmaz. Plan icra edilmek mecburiyetinde olan bir dokümandır. Planı icra etmediğiniz zaman plan cansız bir doküman olmaktan ileriye gidemez. Planın hayatiyeti, planın canlılığı kendi içinde ne kadar çok olursa olsun kalkıp kendi başına yürüyüp giden bir şey değildir. Bir düğmeye basıldığı zaman, bir oltaya takıldığı zaman yürüyüp giden bir şey değildir. İşte burada en mühim mesele planın icrası geliyor. Planın icrasında takip, koordinasyon, projelerin zamanında yetişmesi, tedbirlerinin zamanında alınması ve zaman faktörünü bir nevi rahatlık olarak kullanmaktan kaçınılması, daha doğrusu planın itilip götürülmesi vardır, icranın müessiriyetiyle çok yakından ilgilidir. İcranın müessiriyeti içinde iki faktör mühimdir. Birisi administrasyonun müessir, kararlı çabuk iş görür hale gelmesi, diğeri de siyasi kuvvetin kâfi derecede yetki ile teçhiz edilmiş olması.

Siyasi kuvvet kâfi derecede yetki ile teçhiç edilmemişse plan icraatındaki aksaklıkları şu veya bu şekilde izah etmek cihetine gitmek doğru olmaz. Onlara atfedilebilecek aksaklıklar olabilir. Ama siyasi kuvvetin yetkisizliğinden doğan ve onunla müteradif olan birtakım aksaklıklar vardır ki, bunları ancak siyasi kuvvetin yetki ile mücehhez kılınması ortadan kaldırabilir. İkinci Beş Yıllık Planın muvaffakiyetle tatbiki için muhterem meclislerimizin icraya birtakım yetkilerini vermesi gerekiyor. İcra, yetkiyi meclislerden sadece planın muvaffakiyeti için istemektedir. Yoksa kuru kuruya yetki ile teçhiz edilmek, sonra da yetki ile teçhiz edildim demiş olmak için istememektedir.

Diyoruz ki, 1967-1972 periyodu fevkalade mühimdir. Memleketimizin iktisadi ve içtimai kalkınmasında çok nazık bir devreye tekabül eder, hareket dolu bir devredir. Bu hareket dolu devreyi hareket halinde muhafaza edebilmek ve icabettiği zaman bu hareketleri daha müsmir ve daha randımanlı hale getirebilmek için kâfi yetki yoksa icrada, o zaman plan tatbikatında büyük başarı istihsal edilmezse karşınıza mazeretle geliriz. Mazeret hiçbir şeyi halletmiş değildir. Hukuk ve kanun devletinde ise bizim

anlaşılmaz, yetkimiz olmadığı yerde kendimizden yetki almak, kendi kendimize yetki icat etmek değildir, yetkimiz olmadığı yerde yetkinin merciine gelip meseleyi anlatmak ve yetki talep etmektir. Binaenaleyh hiçbir zaman kendiliğimizden kendimize yetki vermeyeceğimize göre planın muvaffakiyeti de hepimiz tarafından arzu edildiğine göre muhterem heyetinizin komisyonda müzakere edilmekte olan bir kanun tasarısını gerçekleştirmekte Hükümete yardımcı olacağınızdan ümitvarım.

Muhterem Senatörler, uzun saatlerdir beni dinlediniz, hemen hemen üç saate yakın zamandır size planı izah etmeye çalıştım. Hemen kabul edeyim ki, her tarafına dokunma imkânı olmadı. Sabrınızın sınırını aşmak istemem. Ama ümidediyorum ki, konuşmalar sonunda yine bir fırsat bulup izahatının noksan kalan taraflarını, eksik kalan taraflarını veyahut sizlerin ortaya koyacağı tenvir edilmesi lazım gelen, açıklanması lazım gelen hususları izah etmek için yine huzuruza gelmek imkânı olacaktır. Beni sabırla dinlediğinizden dolayı hepinize saygılarımı sunuyorum. Cenabı Hakkın bu planı memleketimize ve milletimize hayırlı, uğurlu etmesini niyaz ediyorum ve hepinizi saygı ile selamlıyorum.⁴⁷

⁴⁷ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 6, Cilt 41, Birleşim 70, Sayfa 4-24*

30 Haziran 1967 Cuma

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planının (1968-1972) Millet Meclisinde Yapılan Görüşmeler Nedeniyle

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânımızın tümü üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz. Söz sırası Hükümet adına Sayın Başbakanındır. Buyurun Sayın Başbakan. Saat 10:04 *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri; İkinci Beş Yıllık Planın müzakereleri dolayısıyla yapılmış bulunan tenkitleri cevaplandırmak, gerekli açıklamalarda bulunmak üzere huzurunuzda geldiğim şu anda hepinizi muhabbetle ve saygıyla selamlıyorum. *(Alkışlar)*

Meclislerimizde, Plan mevzuu konuşulmaya başlandığından bu yana çok değişik görüşler meclislerimizin haysiyetine, vakarına yaraşır bir hür hava içerisinde bu kürsülerden dillendirilmiştir. Bundan ancak memnun olmak lazım gelir. Çünkü hür kürsüleri olmyan memleketlerde konuşmalar kapı arkalarında, sokaklarda, aleniyetten mahrum fısıltı şeklinde yapılır. Bu itibarla fikirler, mütalaalar, tenkitler, nasıl olursa olsun, hangi dozda yapılmış olursa olsun, ne şekilde yapılmış olursa olsun, bunu demokrasimizin terakkisinin kaydettiği bir merhale olarak almak gerekir.

Esasen demokrasi, meselelerin birçok kereler söylediğim gibi, bu ve buna benzer yani Parlamento denen müessesenin çatısı altında tartışarak halledildiği bir rejimdir. Bu suretle meseleler sokaklara düşürülmez, buhranlar, krizler vahim şekil alıp konuşulması, halledilmesi imkânsız hale gelmez ve bütün meselelere münakaşa ile müzakere ile ve medeni yol ve usullerle hal çareleri aranır ve hal çareleri bulunur. Bu itibarladır ki, dört günden beri yapılmakta olan görüşmeler daha evvel Senatoda yapılmış bulunan görüşmeler, ondan evvel de Bütçe Plan Karma Komisyonunda yapılmış bulunan görüşmeler bir terakkiiyi ifade etmektedir.

Bunu takiben şunu ifade etmek isterim ki, fikir ve mütalaaların plan görüşmeleri dolayısıyla, planla ilgili safhaların çok dışına çıkabildiği bir vakiadır. Bunun çeşitli sebepleri vardır.

Birisi; hakikaten plan mefhumu karışık bir mefhumdur, muğlak bir mefhumdur. Plan mefhumundan ne anlaşılması gerektiği, planın şümülünün ne olması gerektiği, planın neler getirmesi lazım geldiği, ne derece kanıtlayıcı olması gerektiği münakaşaları bu zamana kadar yapılagelmiştir. Bu münakaşalar ne bugün bitecektir, ne de yarın bitecektir. Bu münakaşalar yine yapıla gidecektir. Ama ümid ederim ki, biraz sonra arz edeceğim şekilde bu münakaşaların daha müsmin bir şekilde yapılabilmesi, bazı temel mefhumlarda mutabakat demiyorum, vuzuha varılmasına bağlıdır.

Muhterem Milletvekilleri, şayet plan konuşmaları sadece plan üzerinde ve planın etrafında kalabilseydi, ben de bugünkü cevaplarımı, izahlarımı o, ölçüde tutmak isterdim. Ama o ölçünün dışına çıkmış. Bir takım hususlar, zamanın müsaadesi nisbetinde ve İktidar Partisinin Genel Başkanı olmanın ve İktidar partisine dayalı Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Başbakanı olmanın verdiği mesuliyetin hudutları içerisinde ve onun idraki içerisinde kalarak cevaplandırmaya gayret edeceğim. Bundan şu mana çıkarılmamalıdır ki, birçok şeyler cevaplandırılmamış veyahut da birtakım

cevaplar da kâfi derecede vuzuhlu olmamış. Bunların hepsi bu şümülün içerisinde kalınarak değerlendirilmelidir.

Muhterem Milletvekilleri, Yüce Meclisinizde dört gündür yapılmakta olan müzakereler birçok yönlerden birtakım yenilikler ifade ediyor. Bu yeniliklerin zaman içerisinde daha şekilleneceğini ve sarahate kavuşacağını, buutlarını tam olarak kazanacağını ümit etmek isterim. Ne demek istediğimi, keza yapılan tenkitlere cevap verirken arz edeceğim.

Ama şurası yine bir vakiadır ki, konuşulmuş bulunan, söylenmiş bulunan hususların çok büyük ekseriyeti 11 Kasım 1965 tarihinde güvenoyu alan Hükümetimizin ona takaddüm eden günlerdeki program müzakerelerinde ileriye atılmış ve cevaplandırılmıştır. Daha sonra 1966 Bütçesinin tenkidinde Komisyonunda, Senatoda, Millet Meclisinde ortaya atılmış, cevaplandırılmıştır. Daha sonra 1967 yılı Bütçesinin müzakeresi sırasında keza Komisyonunda. Senatoda ve Millet Meclisinde ortaya atılmış, cevaplandırılmıştır. Daha sonra da İkinci Beş Yıllık Planın görüşülmesi sırasında da Millet Meclisinde ve Senatoda büyük ekseriyeti ortaya atılmış ve cevaplandırılmıştır. Bunlara ilaveten 1966 senesi içinde yapılmış bulunan Senato kısmı seçimlerinde ortaya atılan bu fikir ve mütalaalar, milletimizin önünde ve onun huzurunda tartışılmıştır. Bütün bunlara rağmen, bugün yine bunların büyük bir kısmını cevaplandırmak durumu nasıl olmuştur. Bunları bir tekrar olarak değil, hafızaları tazelemek bakımından yapmak durumundayım.

Ayrıca, anlaşılıyor ki, bu meseleleri daha çok konuşmaya devam edeceğiz. Bu meseleleri konuşurken, meselelerin kâfi derecede köküne mi inilmiyor gibi bir şüphenin de daimi olarak içinde bulunduğunu arz etmek isterim.

Muhterem Milletvekilleri, huzurunuzda evvela planın nasıl hazırlandığından bahsedeyim.

İkinci Beş Yıllık Planın, 22 Mart 1965 tarihinde, yani bundan takriben 25-26 ay evvel başlayan özel ihtisas komisyonları çalışması ile o zamana kadar yapılmış fikri hazırlıkları gözden geçirmek ve plan için lüzumlu birtakım bilgileri toplamak üzere geçilmiş faaliyetin bir neticesi olarak huzurunuzdadır. Yani demek istiyorum ki, 25 aya yakın bir zaman. İkinci Beş Yıllık Plan üzerinde sarf edilmiştir. 85'e yakın özel ihtisas komisyonu kurulmuş, memleketimizin her sahasında çalışan 1.500'e yakın mütehasıs bu plan üzerinde çalışmak imkânını bulmuştur. Daha doğrusu, plana yapabilecekleri kadar katkıyı yapma kendilerinden istenmiş ve bu imkân, bu katkıyı yapabilecek olan herkese açık tutulmuştur. Daha sonra 20 -21 Aralık 1965 tarihinde bir millî kologyum toplanmış, model çalışması Türk bilim adamlarının tetkikine sunulmuştur ve bu kologyuma da plana katkıda bulunabilecek herkes davet edilmiştir. Daha sonra 27, 28, 29 Ocak 1966 günlerinde bir millî kologyum daha tertiplenmiş. İkinci Beş Yıllık Plan, Türkiye'ye ne getirmelidir, münakaşası açılmış ve bu münakaşalar yapılmıştır. Bu arada gerek özel ihtisas komisyonlarının çalışması, gerek Devlet Planlama Teşkilatı uzmanlarının çalışması, gerekse kologyumlardan alınan intibaların hepsi, plan hazırlıklarının içine katılmıştır. 21-23 Kasım 1966 tarihlerinde beynelmilel bir kologyum açılmış bu kologyumda planın yönleri ile münakaşası yapılmıştır. Yerli ve yabancı profesörler, Konsorsiyum üyesi memleketlerin temsilcileri, beynelmilel kuruluşların temsilcileri bu kologyuma davet edilmiştir. Haziran 1966 ve Ağustos 1966 ayları zarfında strateji

dokümanı hazırlanmış, Yüksek Planlama Teşkilatında müzakeresi yapılmış ve 17 Ocak 1967 tarihinde Bakanlar Kurulundan geçirilmiştir. 15 Nisan ile Mayıs ayı arasında da Yüksek Planlama Kurulu Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanmış bulunan strateji dokümanına uygun, plan müsveddelerini gözden geçirmeye başlamış ve uzun saatler bu dokümanın üzerinde çalışmıştır. 24 Mayıs 1967 tarihinde planın Bakanlar Kurulunda müzakeresi yapılmıştır. 28 Mayıs 1967 tarihinde de Meclislere sevk edilmiştir.

Muhterem Milletvekilleri, bu kronolojiyi, planın bir olupbittiye getirildiği veya kâfi derecede mütehassısların fikirlerinin alınmadığı şeklindeki yanlış, haksız hiçbir mesnede istinadetmiyen iddiaları reddetmek için veriyorum. Ve iddia ediyorum ki, İkinci Beş Yıllık Plan, bu dokümana katkıda bulunabilecek herkese açık tutulmuştur. Bu iddianın aksine birisi çıkar derse ki, ben de katkıda bulunacaktım ama bana açık tutulmadı. O zaman onu kendi içinde mütalaa etmek gerekir. Ama bu iddiayı yirmi gün devam eden Bütçe Plan Komisyonunun huzurunda yaptım, Hiç kimse çıkıp benim fikrim alınmadı, demedi. Ben katkıda bulunabilecektim, ama benim katkıda bulunmama mani olundu, demedi.

Muhterem Arkadaşlarım, bununla da kalmamış, basında çıkan veya hususi etütler içerisinde de çıkan her şey gözden geçirilmiştir. Katkıda bulunabilecek kimse var idiyse, bulunamadım iddiasını yapıyorsa, matbuatta yapmış neşriyatı yapar, ondan istifade etmek imkânlarını arardık.

Huzurunuzda şunu arz edeyim ki, memleketimizin beş senelik iktisadi hayatında çok mühim tesiri olan, içtimai hayatında, kültür hayatında çok mühim tesiri olan plan gibi bir dokümanın, memleketimiz basınında kâfi şekilde kâfi münakaşaya maruz kalmadığını fikir de etmek isterim. Yazılmış bulunan her yazıyı, her sözü kıymetlendirdik.

Muhterem Arkadaşlar, dedim ki, plan mutlak bir müessesedir, plan yapmak gayet iyi bir iştir. Plan birbiri ile çelişir gibi görünmez birbiri ile çelişen birtakım hedeflerle imkânların muvazeneli bir şekilde teklif edilmesi bağdaştırılmasıdır. Bağdaştırılma imkânı yoksa o zaman bağdaştırılamayan unsurlar plan dışında kalacaktır mecburen. Bu bağdaştırma neye göre yapılacaktır? Bu bağdaştırma mükemmel felsefeye göre, bir siyasî angajmana göre ve bunların hepsinden evvel de, Türk Devletinin Anayasasına ve Türk Devletinin kanunlarına göre yapılacaktır. Binaenaleyh önünüze getirilmiş bulunan doküman Türk Devleti Anayasasına ve Türk Devletinin kanunlarına iktidar partisinin angajmanlarına, taahhütlerine ve siyasî felsefesine ve bunların içindeki bunların hepsi memleketin menfaatlerine yönelmiş şeylerdir. Memleketin menfaatine yönelmiş bir dokümandır. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Başka türlü bir plan düşünülemez.

Yani, iktidar partisinin siyasî taahhütlerini içine almayan bir plan düşünülemez. O zaman siyasî tutarsızlıkla karşı karşıya kalırız. Siyasi otorite ile administrasyonu ayrıldığı gibi bir durumla karşı karşıya kalınır. Kanunlarımız kabul ettiği siyasî otoritenin teklifi yerine, siyasî otoritenin tecezzi ile karşı karşıya kalınır. Bu bir kaostur, bu bir anarşidir. Huzuruza gelen plan ne bir anarşik düşüncenin ne bir karışık, muğlak düşüncenin eseridir. Ne de bir tereddütler mecmuasıdır. Ne yaptığını bilen, hangi istikamete gideceğini bilen bir felsefenin, Cumhuriyetin kanunlarına ve Devletin Anayasasına uygun olarak memleketin gerçeklerine, memleketin imkânlarına göre tertiplenmiş bir dokümandır.

Bu itibarla yapılan tenkitleri değerlendirirken gayet tabii ki, birtakım siyasî görüşlere bu plan uymayacaktır. Uymayacağını belirtmek için burada bunu söylüyorum. Gayet tabii ki, muhalefetler de görüşlerini kendi siyasî felsefeleri içerisinde, kendi siyasî inançları

içerisinde beyan edeceklerdir. Yani, şu hususu vuzuha kavuşturmaya çalışıyorum ki, huzurunuzda getirdiğimiz plan, bizim siyasî taahhütlerimiz ve siyasî felsefemize uygun bir dokümandır. Bizim siyasî taahhütlerimiz ve siyasî felsefemiz Türk Devletinin Anayasasına ve Türkiye Cumhuriyetinin kanunlarına uygundur ve siyasî tutarlılık şartı olarak planda bu aranmalıdır. Bunun dışında tenkid edenler kendi aradıklarını bulamadıkları takdirde, kendi siyasî felsefelerine uygunluk bulamadıkları takdirde ne bizden şikâyet etmeye, ne plandan şikâyet etmeye, hakları vardır. (A.P. sıralarından alkışlar) Ama bu şikâyetleri yine yapacaklardır. O da onların bu kürsüden söylemek durumunda oldukları ve bir gün siyasî iktidar gelirlerse gerçekleştirmek mecburiyetinde bulundukları hususlardır. Bu hususa vuzuh vermedikçe sert tartışmalardan, ileri geri konuşmalardan kurtulmamız zordur. Bu, Parlamenter düzende iktidar-muhalefet anlayışıdır. İktidarın ve muhalefetin sorumlulukları anlayışıdır. İktidarın ve muhalefetin yetkileri anlayışıdır.

Muhterem Milletvekilleri, İkinci Beş Yıllık Plan, doktriner bir görüşe istinad etmiyor. Onun içindir ki, doktriner görüşün izlerini ve icaplarını arıyanların hayal sukutuna uğramaları tabiidir. Aslında bu bizim doğru yolda olduğumuzu teyideder. Çünkü A.P. seçim beyannamesi ile programı ile Hükümet programı ile büyük milletimizin huzurunda kendisi iktidara geldiği zaman ne yapacağını söylemiş yüce meclislerin huzurunda ne yapacağını söylemiş, neyi nasıl yapacağını söylemiş şimdi de bunların hepsini her icraatında izi görülecek şekilde ortaya koymuştur. Adalet Partisinin ekonomik felsefesi, içtimai felsefesi, kalkınma felsefesi gerçekçi bir felsefedir, doktriner bir felsefe değildir. Defalarca söyledik, söylemeye devam edeceğiz: Türk şart ve icaplarına, büyük Milletimizin ihtiyaçlarına arzularına uygun bir iktisadi ve içtimai bir politika takip etmek Adalet Partisinin felsefesidir. Bu itibarla, Adalet Partisi şu veya bu doktrini, onun katı esaslarını alıp büyük milletimizin sırtına dar bir ceket gibi geçirmek niyetinde değildir. Ve bu niyetle de onlarla da, siyasî bir mücadelenin içerisinde. Bu niyetle onlarla bu mücadelesi daima devam edecektir. Çünkü Adalet Partisi Büyük milletimizin kalkınmadaki gücüne, hayatıyetine inanır. Buna bu veya şu şekilde set çekilmesine, bir takım özentilerle şu veya bu memleketlerden alınmış, şu veya bu asırdaki fikirdeki milletimizin sırtına bir ceket geçirilmesine, bir hazır elbisenin milletimize giydirilmesine karşıdır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar) Münakaşaların bir kısmı burada çıkıyor. Söylüyoruz, bizim felsefemiz nedir? Birçok kereler söyledim, yine de söylüyorum, bunu bir müdafaa haleti ruhiyesi içerisinde söylemiyorum. Adalet Partisinin ne 19'uncu asrın ne liberalizmi ile kapitalizmi ile ne şunla, ne bunla hiçbir alakası yoktur. Adalet Partisi Türkiye'nin bugünkü, dünkü de değil, bugünkü ve yarınki ihtiyaçları neyi icab ettiriyorsa o ihtiyaçların gerektirdiği imkânları hazırlamak ve büyük milletimizin çekmiş bulunduğu ıstıraplardan biran evvel kendisini kurtarmak için hedefini seçmiştir. Bu hedefe erişirken büyük milletimizin temelde, tabanda ve her yerde coğrafi bütünlüğü, millî bütünlüğünü korumayı kendisine şiar edinmiştir. Büyük milletimizin bütünlüğünün korunması en hayati en mühim meselelerden birisidir. Daha doğrusu büyük milletimizin asırlar boyunca sağlamış bulunduğu bütünlüğü bozucu istikamette çalışılmasına engel olunması en mühim meselelerden birisidir. Onun içindir ki, iktisadi, sosyal, kültürel meselelerin ele alınmasında en mühim hedef olarak büyük milletimizin bütünlüğünün, beraberliğinin muhafazasını ele almıştır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, plan ile rejimin münasebeti hakkında birtakım münakaşalar yapıldı. Burada hemen şunu söyleyeyim ki, plan ile rejim sıkı sıkıya ilgilidir.

Rejim başka bir iştir şeklindeki bir görüşe, hiçbir şekilde katılmaya imkân yoktur. Çünkü doğru değildir. İktisadi, kültürel ve sosyal kalkınma yapacaksınız. Plan bunu amir. Bunu yaparken nasıl yapacaksınız? Hangi şartlar altında yapacaksınız? Bunun hürriyet düzeni ile çok yakından ilgisi vardır. Demokratik hürriyet düzeni bugün, sosyal ve iktisadi kalkınma ile beraber, topyekûn kalkınma dediğimiz kalkınma ile beraber rejimlerin şeklini tespit etmektedir. Bu itibarla, rejimin şekliyle planın alakası yoktur şeklindeki bir düşünce, anlaşılması mümkün olmıyan, belki de kâfi derecede söylenmediği için anlaşılması mümkün olmıyan, bir düşüncedir. Plan emredici mi olmalıdır, plan yol gösterici mi olmalıdır? Emredici plan yaptığımız takdirde rejimin şekli her haliyle totaliterdir. İster faşist ucunda olsun, ister komünist ucunda olsun, emredici plan her haliyle totaliterdir ve totaliter rejimlerin icabıdır. Bunun aksini iddia edenler çıkıp söylemelidir, demokratik memleketlerde şu memlekette, şu memlekette emredici plan vardır diye. Bunu söyleyebildiler mi, bu noktaya kadar? Hayır. Sorduk, bunu defalarca; hiç kimsenin de demokratik memleketin hangisi olduğunu, ayır edememesine bugün imkân yoktur. Yani, herkesin kendiliğinden bir demokrasi tarifi yapıp ona göre şu memleket demokratiktir, bu memleket demokratik değildir, şeklinde bir tanımlama yapmaya hakkı yok, yaptığı takdirde yanlış olur, yanlış bir iş görmüş olur. Onun içindir ki, planın şeklinin, şümülünün, felsefesinin rejimle ilgisi yoktur, şeklindeki, iddiaların hiçbirisini kabullenmeye imkân yoktur.

Muhterem Milletvekilleri, aslında bir memleketin idaresinin hedefi, fertlerin tabii haklarını korumak ve milletin mutluluğunu sağlamaktır. Fertlerin tabii haklarını korumak ve milletin mutluluğunu sağlamak bugün emniyetin, asayişin korunması, ülkede adaletin hâkim kılınması hürriyetlerin korunması ve milletin refahının sağlanması haline gelmiştir. Bu demokratik düzen içerisindeki her türlü Devlet idaresinin en birinci prensibidir. İdarenin şekli ise, milletin mutluluğu ile milletin saadeti ile çok yakından ilgilidir. Milletin saadetini sadece materyalistlik esas üzerinden düşünmek, milleti manevi unsurlardan, manevi değerlerden yoksun addetmek bugünün modern Devletin ve bugünün modern Türkiye'sinin hedefleri içerisinde bulunmayan bir unsurdur. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)

İdarenin şekli, biçimi meselesinde de en temel unsur, idarenin milletin iradesine dayanmış olmuş olmasının zaruri, vazgeçilmez, kaçınılmaz şartını teşkil etmektedir. Binaenaleyh, bütün bu prensiplerin içerisinde Anayasalar şekil almıştır. Anayasamız şekil almıştır. Anayasalar bir haklar beyannamesidir. Türk Anayasası da, Türk vatandaşlarının müştereken üzerinde mutabık kaldıkları, birbirlerine tanıdıkları hakların beyannamesidir. Türk Anayasasında, Anayasanın bir maddesini almak, diğer maddesini nazarı itibara almamak suretiyle yapılmakta olan münakaşalar eksiktir, hatalıdır ve ilmi esaslara değil, mantık esaslarına değil, sadece safsataya dayanır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Onun içindir ki, Anayasayı mütalaa edenlerin, Anayasanın şu maddesine veya bu maddesine temas ederek fikir ve mütalaa beyan edenlerin ve o maddelerinden Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının neye açık neye kapalı olduğunu çıkarmaya çalışanların şüphesiz ki, Anayasanın diğer maddelerini görmemezlikten geldikleri bir vakıadır.

Muhterem Milletvekilleri, Plan üzerindeki daha ileri konuşmalara geçmeden evvel burada hemen şunu kaydetmek istiyorum ki, Millet Meclisinde temsil edilmiş bulunan

siyasî partiler açık olarak, direkt olarak bir meseleyi ortaya koymak durumundadırlar. Bu mesele, Türk Anayasası sosyalizme açık mıdır, sosyalizme kapalı mıdır, meselesidir. Bu münakaşayı bitiremezsek, yani Türk Anayasası sosyalizme açıktır deyip ona göre icaplarını yapmazsak veya Türk Anayasası bir taraftan sosyalizme açık değildir deyip, bir taraftan açılmış gibi bir haleti ruhiyenin içerisinde bulunursak veyahut ta Türk Anayasasının sosyalizme kapalı olduğunu kabul edersek, münakaşaların şekli buna göre değişir. Adalet Partisi bu zamana kadar bu kürsüden yapılan bütün münakaşalarda fikrini sözcüleri vasıtasıyla ve Adalet Partisinin Genel Başkanı olarak benim vasıtamla, diğer arkadaşlarımın vasıtasıyla gayet açık bir şekilde ortaya koymuştur. Türk Anayasası sosyalizme kapalıdır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

Hele sosyalizmi bir maske alan, altında komünizm bulunan her türlü cereyana kapalıdır. (Alkışlar) Evvela bunu tespit edelim. Bunu tespit etmedikten sonra bu kürsüden Türk Anayasasının Türk vatandaşına tanıdığı hakların münakaşasını yapıp bitiremeyiz. Türk Anayasasının Türk vatandaşına tanıdığı münakaşası gayri kabil haklar ile bunu bitiremeyiz bu kürsüden. Onun içindir ki, iki senedir Meclisimizde yapılmakta olan münakaşalar, iki seneye yakın zamandır vuzuha kavuşmamış ise, açık olarak taraftarların kendilerini ortaya koymaktan çekindiklerinden dolayıdır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar) Bir takım çelişik iddialar, çelişik fikirler bu aradan yapılabiliriyorsa, bunun sebebi de budur. Geçen dört gün zarfında yapılan, biraz sonra teşrih etmeye çalışacağım münakaşaların kökünde bunlar vardır.

Muhterem Milletvekilleri, aslında Devletle fert arasındaki münasebetler, devletin ve ferdin iktisadi alandaki mesuliyetleri yine yapılan münakaşalar arasındadır ve bu münakaşaların hedefini gayet sarıh bir şekilde ortaya koymaya mecburuz. Sadece bu kürsüye gelip, A.P. zengini zengin eden, fakiri fakir yapan, bir avuç iş adamını zengin etmeye çalışan partidir diye iddiada bulunup kaçmak, sadece yalan söylemek ve iftira etmektir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar) (Ortadan “kaçan kim” sesleri)

Adalet Partisinin mensupları, onun Hükümeti kendilerine, felsefelerine karşı yapılmış fevkalade ağır, fevkalade haksız, fevkalade yersiz ve mesnetsiz ithamları, medeni insanların haleti ruhiyesi içinde dinlediler. Bunları cevapsız bırakmayacağım. Eğer bunlar bir insaf temeline istinat etseydi, o zaman bunları iktidar olmanın müsamahası içinde mütalaa etmek mümkün olabilirdi. Ama insaf temelinin dışına çıkan, Türk vatandaşını akılları sıra kandırmak için ortaya atılan birtakım iddiaları cevaplandıracağım. Bunun sebebi de Türk vatandaşı acaba kandırılabilir mi diye bir korkudan değildir. Bunun sebebi, bu iddiaları yapanların kendilerinin girmiş bulunduğu çıkmazdan belki kendilerini kurtarmaya yardımım olur diyedir. (Soldan sürekli alkışlar) Hiç kimse Türk Anayasasını istediği gibi anlamaya mezun değildir. Hiç kimse, kimse!

MUSTAFA KEMAL YILMAZ (Aydın) — Siz de dâhil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hiç kimse Türk Anayasasını Türk Milletine istediği ölçüde giydirmeye de mezun değildir. Acaba Türk hukukçusunu ve Türk hukukunu mantıktan müstağni mi addediyorsunuz? Hiç kimsenin buna hakkı yoktur. Bu itibarla Türk Anayasasını tefsir ederken, onun birtakım maddelerini anlarken, onu izah ederken her halde herkes istediği derinlikte ve istediği istikamette istediği ölçüde bir serbestiyetin içinde değildir.

Muhterem Milletvekilleri, bu düzen değişmeli imiş! Bu düzen bir soygun düzeni imiş, bir vurgun düzeni imiş! Muhterem Milletvekilleri, acaba bu düzen nedir? Bu

düzeni kuran kanunlar bir kenara atılmış da, düzen kendi başına mı gitmektedir? Hukuk devleti mefhumu içerisinde kanunları bir kenara atıp kendi kafamızda bir takım düzenler kurmaya yetkimiz var mıdır? Hukuk devleti mefhumu içerisinde bir parlamentoda kanun yapma vazifesiyle görevli bir parlamenterin, düzenin boşluğu hakkında, neresi boş ise, nesi beğenilmiyorsa, bu hususta teklif getirme vazifesi sorumluluğu ve yetkisi vardır. Bunların hiçbirisini yapmayacaksınız, sadece bu düzen soygun düzenidir, bu düzen vurgun düzenidir diye bir zenginlik düşmanlığı, bir fakirlik edebiyatı yapacaksınız; işte bu bölücülüktür... (A.P. sıralarından *bravo, sesleri ve alkışlar*) Ne yapacaksınız Türk halkını birbirine düşman edip? Nasıl çıkacaksınız bunun altından sonra? İşte bu soru, konuşmamın başında ortaya koyduğum, milletin bütünlüğü milletin beraberliği zarureti, ileri geliyor. Biraz sonra izah edeceğim, bu şekilde ki iddiaların ne kadar muğlak, ne kadar karanlık, ne kadar asılsız ve temelsiz olduğunu göstereceğim. Kim kimi soyuyor? İsim zikretmeyeceksiniz, vaka zikretmeyeceksiniz, mahal zikretmeyeceksiniz, yer söylemeyeceksiniz, ondan sonra Türk kanunlarına göre T.C. vatandaşı olan, Türk Anayasasına göre de istediği işi tutmak serbestiyetinde bulunan, kim olduğu, kaç kişi olduğu bilinmeyen namuslu Türk vatandaşlarını vurgunculukla, soygunculukla itham edeceksiniz! Bu, kanunların özüne aykırıdır. Türk vatandaşlarının haklarını çiğniyorsunuz bu şekildeki ithamlarla. Türk vatandaşlarına nerede tefriksiz muamele yapmak anayasanın icabıdır. Vurguncu kimdir, soyguncu kimdir, hırsız kimdir, komprador kimdir, vergi kaçakçısı kimdir? Bunları söyleyeceksiniz, Türk kanunlarına göre bunlar da suçtur, bunlar götürülüp mahkemelere teslim edilecektir. Türk Adliyesi bunların hakkından gelecektir. Kâfi kanunlarımız mı yok? Kanunlar mı kâfi değildir? Getireceksiniz kanunu. Hangi kanunu getirdiniz de destek görmedi? Kanun yapmak sadece iktidarın vazifesi değildir.

Acaba bu iddialarda bulunanlar kendilerini her türlü mesuliyetten müstağni mi addediyorlar?

Binaenaleyh, muhterem arkadaşlar biz burada her Türk vatandaşının hakkını korumakla mükellefiz. Köylünün de, işçinin de, çiftçinin de, tüccarının da, sanayicinin de, müteahhidinin de serbest iş adamının da, doktorunun da, dişçisinin de, mühendisinin de, serbest muhasebecisinin de, serbest avukatının da, hepsinin Türk kanunlarına göre haklarını korumakla mükellefiz. Bunların hiçbirisini memnu addetmemişiz, bunların birbirisini yasak addetmemişiz, ondan sonra memleketin hiç tanımadığınız, bilmediğiniz birçok insanına kanun yapma yetkisiyle mücehhez, şikâyet etme yerine şikâyetleri ortadan kaldırmakla mükellef bir muhterem heyete soyguncu diyeceksiniz. Arkadaşlar, bu hiçbir mantıkla bağdaşmaz. Biraz sonra göstereceğim ki, bu iddialarda bulunanların çok kısa zaman önceki ve çok uzun zaman önceki mantığı ile de bağdaşmaz. Göstereceğim. Ne söylüyorsanız gayet sarîh söylemeniz lazımdır. Ne yapacaksınız? Nasıl yapacaksınız? Hedefiniz nedir? Hangi yollardan hangi aletleri, hangi vasıtaları kullanarak yapacaksınız? Bunları gayet sarîh olarak söylemeye mecburusunuz. Bir takım zihinlerde tereddütler yaratıp, bir mefhumlar keşmekeşi, bir konsepsiyonlar keşmekeşi yaratıp, ondan sonra bundan doğacak hiçbir kıymet hükmü, hiçbir ölçüsü olmayan birtakım münakaşaları ortaya atmanın memleketimize hiçbir faydası yoktur.

Şimdi bir de metot meselesine dokunacağım. Muhterem Milletvekilleri, kim diyor Türkiye’de her şey mükemmeldir diye, kim diyor? Türkiye’nin hiçbir problemi yoktur diye? Bu iddiayı söyleyen var mı? Eğer her şey mükemmel olsa, Türkiye’nin hiçbir

problemi olmasa bu Meclislere, onun güvenine mazhar olmuş Hükümetlere, milletin güvenine mazhar olmuş Meclislere ve Hükümetlere çok az iş kalır. Türkiye’de birçok meseleler vardır. Türkiye bu meselelerden kurtulmak, çıkmak mecburiyetindedir. Bu meseleler bir gün de mi meydana gelmiştir? A.P. iktidara geldikten sonra mı bu meseleler meydana gelmiştir? Bunların mesulünü ve suçlusunu mu arıyorsunuz? Her halde bu A.P. değildir. Şikâyetçisi bulunduğunuz meselelerin hiçbirisini mesulü A.P. değildir.

Biz bunların mesulü değiliz. Ama devlet idaresi sorumluluğu, iktidar sorumluluğu içerisinde bize bırakılmış devasa meseleleri çözmek için çırpınıyoruz ve bunun mesuliyeti içerisindeyiz. Şimdi insaf lazımdır. Hem bu kadar meseleyi bırakacaksınız, hem de dönüp bunların hepsinin müsebbibi gibi A.P.’yi göstereceksiniz. Bu, mantıkla, insafla kabili telif değildir. Şimdi nasıl bunlar yapılacak? Hangi metot takibedilecektir? Bir revolüsyon metodu mu takip edilecek bir evolüsyon metodu mu takip edilecek? Yani her şeyi yıkacaksınız yerine bir şey koyacaksınız; bu mudur istenilen? Yoksa zaman içerisinde cemiyetin gösterdiği hayatiyetle mütenasip, bu hayatiyeti takviye eder bir evolüsyon mu takibedeceksiniz? İşte burada da yer yer fikir çelişmeleri oluyor. Yani metot değişikliği zihinlerde varsa, bu kürsülerden ifade edilen fikirler de değişik oluyor. Her şeyi yıkacaksınız, yerine ne koyacaksınız? Meçhul Bu sadece bizim işimiz değil, bütün dünya bu tecrübelerden geçmiş geliyor. Her şeyi yıkıp yerine bir şey ikame edebilirsiniz. Otokratik idare ya faşizm, ya komünizm. Evolüsyon = tekâmül. O demokrasinin silahı, demokrasinin vasıtası, demokrasinin yoludur. Revalüasyon, demokraside yok evolüsyon. Onun içindir ki, birtakım aşırı iddiaların, birtakım tatbik kabiliyeti olmıyan hayallerin, birtakım olgunlaşmamış fikirlerin, birtakım Türkiye’nin gerçekleriyle ve bünyesiyle hiçbir ilgisi bulunmayan hususların ortaya atılmasının sebebi, metot farkından ileri geliyor. A.P. tekâmül yolunun seçmiştir. Terakki yolunu seçmiştir. A.P. revalüasyon yolunu seçmemiştir. Bu tabir daha icadedildi. Hangi manaya kullanılıyor, anlaşılması güçtür.

BEHİCE HATKO BORAN (Urfa) — Reaksiyoner, gerici mânâsındadır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir “tutucu” kelimesi ortaya konu Reaksiyoner manasına mı kullanılıyor, muhafazakâr manasına mı kullanılıyor? Pekâlâ, muhafazakâr tabiri orta yerde varken. Bir tutucu” icadı yapmanın ne manası var bilmiyoruz. Tutucuyu, şimdi eğer muhafazakâr manasına kullanıyorlar ise bunu şöyle ifade edeceğim: Adalet Partisi tutucu imiş, neyi tutuyor. Adalet Partisi? Neyi tutuyor? Veya Adalet Partisini ne tutuyor? Milletin kültürünü, milletin hırsını, milletin ananelerini yıkıp binlerce senede geliştirdiği benim milletimin hiçbir değeri yok mu? Mazisinden bu zamana kadar getirdiği hiçbir şey yok mu? Bunların hepsini yıkıp yerine ne koyacaksınız? Şunu sarahaten ifade edelim, istediğiniz tabiri kullanmakta serbestsiniz, A.P. Türkiye’nin kalkınma felsefesinde, Türkiye’nin ilerlemesinde, modernleşmesinde, büyük milletimizin adetlerine, ananelerine, göreneklerine din ve vicdan hürriyetine bağlıdır, sadıktır. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar) Bunların hiçbirisinin bir tutuculuğu yoktur. Bunların hiçbirisi de milletimizin terakkisine mani değildir. Geriye ne kalıyor tutucu? Onun için bu kürsüden söyleyen, ne söylediğini evvela kendisi iyi düşünmelidir. Acaba bunlara sahip olmak mı tutuculuk? Bu Türk Milletini hiçe saymaktır. Hani halktan yanaydınız. Halktan yanacılığın birinci vasfı beyefendiler, halkın adetlerine, ananelerine, göreneklerine, her şeyle birlikte halka hürmetle başlar. (A.P. sıralarından alkışlar) Memnun oluruz, Türkiye’de halktan yana kim olursa. Ama bunu

bir istismar vasıtası, muayyen sandalyeler için bir basamak yapmamak, sonra da halkın sırtına çıkıp oturmamak kaydıyla. Türkiye’de halkı anladığımız zaman, Türkiye’de halkın sesine herkes gereken değeri atfettiği zaman, Türkiye’de Halkın sesine herkes gereken değeri addettiği zaman, Türkiye’de birçok meselelerin münakaşası bitecektir. Adalet Partisi bu sesin ta kendisidir. (A.P. sıralarından alkışlar) Onun içindir ki, Devleti patron yapıp, halkı devletin dairelerinde veya fabrikalarında işçi veya memur yapmak yerine, Türk Halkı kendi gücünün, kendi teşebbüs kabiliyetinin, kendi zekâsının, kendi bileğinin hakkı olan şeylere eşit fırsatlar içerisinde sahip olmayı tercih eder.

İşte münakaşası yapılan planın bir noktası da bu. “Nasıl olur, bunun rejimle alakası yoktur”? Rejimin en mühim karakteristiklerinden birisi bu. Çalışma hakkını kaldıracaksınız, istediği işi tutmak hakkını, mülkiyet hakkını, miras hakkını, sonra ticaret etmek hakkını...’e işte bu budur. Bugün vurucu, soyguncu, ağa, komprador, vergi kaçakçısı diye mücerret manada kim olduğunu bilmeden fakat herkesin üzerine sürebildiğiniz bir damgayı rahatlıkla ortaya koyacaksınız. Bunu yapamazsınız. Bu, doğrudan doğruya Türkiye’de Türk Anayasasının verdiği hakları ihlal etmek demektir. Yapacağınız iş; bunları kim yapıyorsa ki, bunlar Türk kanunlarına göre suçtur, onları bulup ortaya çıkmaştır. Eğer Devletin kanunları buna kâfi değilse, kanun yapmaktır. Devletin icrası, devletin adliyesi bunları yapmaya muktedir değilse, bunları ıslah etmektir. Yapacağımız budur.

Muhterem Milletvekilleri, önümüzdeki beş yıl fevkalade mühim bir Devreye tekabül ediyor. Bu Devre içerisinde Türk ekonomisi, ekonominin kendi içinde yaratıcı ve itici kaynaklar istihsal etme safhasına doğru yaklaşmaktadır. Bu Devre mühim bir Devredir, çünkü Türk Milletinin her vatandaşı daha iyi yaşamayı öğrenmiştir, Daha iyi yaşamının tadını almıştır, daha iyi yaşamının mümkün olabileceğini kafasına koymuştur. Bu bir uyanan arzular devridir. Bir tarafta uyanan arzular devresindesiniz, bir taraftan ekonomi kendi içinde kuvvetler yaratan bir safhaya doğru yaklaşıyor. Bu Devre hareketli bir Devre olacaktır. Hareketli Devrenin kendisine mahsus problemleri vardır. Her memleket bu problemlerin içine girmiş ve bunların içinden çıkmasını bilmiştir. Daha doğrusu bunların içinden çıkabilenler kalkınma meselelerinde büyük bir başarıya erişmişlerdir. Onun içindir ki, İkinci Beş Yıllık Plan Devresi Türkiye’nin hayati bir Devresini teşkil ediyor. Türkiye demokratik yollarla Hürriyet düzeni içerisinde kalkınmayı başaracaktır. Türkiye demokratik yollarla hürriyet düzeni içinde kalkınmayı başardığı zaman, istiklal meselesinde olduğu gibi birçok milletlere bir örnek, güzel bir numune olacaktır. Onun için de bu Devre mühim bir hususiyet arz ediyor.

Problemi olmayan bir memleketin kalkınma planı yapmasına lüzum yoktur. Plan kalkınma için bir vasıttır, plan bir hedef değildir, plan bir vasıttır. Plan millet için yapılır, millet plan için değildir. Kalkınmış bir memlekette şayet daha ileriye doğru gidilmesi meseleleri mevzuu bahis değilse, şayet plan gibi bir vasıta yerine daha başka vasıtalar kâfi geliyorsa daha ileri gitmek için o zaman plan müessesine gidilmez.

Muhterem Milletvekilleri; Plansız taraftardınız, biz taraftar değildik, münakaşalarının bitmesi لازم geldiğini iki sene evvel söyledim. Bu sizin taraftar olmanıza vabeste planın mevcudiyeti, ne başkalarının taraftar olmamasına vabeste. Bu münakaşa bitmiş.

Bir münakaşa daha yapılıyor. Plana inanmak ile inanmamak meselesi. Bunlardan ne medet umulur anlamam? İkinci Beş Yıllık Planın münakaşasını yapıyoruz, münakaşaların

hemen hemen sonuna gelmişiz, hala biz plana inanırdık da, biz plana inanmazdınız gibi mütalaalar ortaya konuyor. Eğer plan sizin istemediğiniz şekilde ise sizin istemediğiniz hususları içine alıyor ise sizin siyasî felsefenize uymuyorsa bu başkalarının inançsızlığını göstermez ki. O zaman bu iddialar ne ağırlık taşıyor? Bu iddialar hiçbir ağırlık taşımaz. Sadece söyleyen bir şey söyledim zanneder, bundan ileri geçmez. Esasen biz kendimizi bir imtihan heyetinin önünde addetmiyoruz AP. olarak. Öyle bir imtihan heyeti ki, sınıfta kalmış talebeler, kendileri imtihan heyeti olmuş başkalarını imtihan etmekle meşgul. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bizim plana inanıp inanmadığımızın ölçüsü ve bunun takdiri böyle yuvarlak bir şekilde söylenen sözlerle bu iddiaları yapanlara ait değildir. Onun içindir ki, her siyasî partinin bir defa müsavî şartlar içinde olduğunu kabulleniniz. Hiç kimsenin hiç kimseden geri kalacak bir yeri yoktur. Rahat edersiniz, bu mütalaaların sahiplerine söylüyorum ve birtakım sıkıntılardan kurtulursunuz.

Muhterem Milletvekilleri, Birinci Beş Yıllık Plan Döneminde birçok hususlar meydana çıkmıştır. Kabul etmek lazımdır ki, plan bizatihi bir evölüsyonu temsil eder. Kabul etmek lazımdır ki, her müessesede her fikirde olduğu gibi planda da tekâmül vardır? Planın tatbikatında, planın bünyesinde, planı tatbik edecek idarede, mevzuatta birçok sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Birçok meseleler daha iyi şekillenmiş ve bu şekilde huzurunuzdadır. Bunların hepsini bir tekâmül addetmek gerekir. Ama şunu hemen söylemek lazımdır ki, İkinci Beş Yıllık Plan Türkiye’nin de asırlık meselelerinin hepsini çözüp bitiriyor değil. Buna maddeten imkân yoktur. Neden bitirmiyor, dersiniz, o zaman plan mefhumuna inanmadığınızı söylerim, plan konseptini anlamadığınızı söylerim. Çünkü planı bir nevi sihirli formül addettiğimiz takdirde plan mefhumunu halk nazarında öldürürüz. Plandan bir vasıta, bir kalkınma vasıtası olarak beklediğimiz faydaların hiçbirisi doğmaz, mahzurlar doğar. Geçen senelerde de söylemiştim, yine Muhterem Heyetinize arz edeceğim: Başlangıçta plan milletimizin her türlü derdine deva gibi gösterilmiştir: Bu plan ciddiyeti ile kabili telif değildir, bu bir hevestir. Güzel ama bu hevesi bu kadar ileriye götürmemek lazımdır. Vatandaş; “Plan çıktı, binaenaleyh, benim her derdim yarın sabah hallolacak” şeklinde bir intiba verilmemeli idi. Bugün birtakım mefhumlarda, üstü kapalı olarak yapılmakta olan münakaşalar bunu veriyor. Bugün planın yerini sosyal adalet almıştır. Vatandaş, sosyal adalet çıktı, benim her türlü derdim yarın sabah halloldu bilecek, münakaşaları bu istidadi taşıyor.

Muhterem Milletvekilleri, bu mesuliyet, yani Türkiye’nin mamur hale gelmesi Türk Milletinin mesut olması, tefriksiz her Türk vatandaşının saadet içinde olmasını temin mesuliyeti hepimizin. Öyle ise davranışlarımızda bunu önleyici birtakım yanlışlıkların içine girmemeliyiz.

Geliniz 1967-1972 Devresini yepyeni bir çağ olarak ele alalım ve bu çağın icaplarına uyalım. Bu çağın icaplarına uymayan zaten geride kalacaktır. Yani memleketimiz öylesine bir hareketin, öylesine bir terakkinin içindedir ki, bu hareket ve terakki kimseyi beklemeyecektir kendisine uymayanları geride bırakacaktır. Onun içindir ki, sosyal adalet mefhumunu yanlış anlayıp, Türk Halkına yanlış anlatmayınız.

Muhterem Arkadaşlar, Senatoda da söyledim; A.P. vaktiyle plana taraftar değil, şuna taraftar değil, buna taraftan değil diye ilan edildi. Zaman gösterdi ki, bu ilanların hepsi hiçbir tesir icra etmeden mazinin derinliklerine gömüldü, gitti. O kadar tesir icra

etmeden ki, bunu iddia edenler dahi bugün unuttular, kendileri üzerinde dahi tesir bırakmadı. Şimdi Adalet Partisini bugün çıkıp sosyal adalete karşı, şuna karşı, buna karşı göstermek tamamen aynı yolun, aynı safsatanın, aynı demagojinin seçilmiş olmasıdır. Onun içindir ki, modern demokraside bugün hiç kimse ferdi hakları, demokratik hakları ve ferdi ve demokratik haklarla beraber sosyal adalet ilkesini rejimin karakterinden dışarıya çıkaramaz. Biz diyoruz ki, bütün bunlar bir telif meselesidir. Bütün bunların hepsi bir denge meselesidir. Sosyal adalet nedir, nasıl gerçekleştirilecektir, neyi yaparsanız gerçekleşir? Bunlarda gayet sarahat ile herkes ne düşündüğünü ortaya koymalıdır. Sadece Adalet Partisini sosyal adaleti düşünmez diye itham etmek sizin fikrinizin olduğunu ortaya koymaz. Siz ne yapacaksınız söylemeye mecbursunuz. İşte budur bu çağın icabı. Herkes ne yapacağını söylemeye mecburdur, dediğimiz zaman bunu kastediyorum. Ne yapacaksınız? Evvela ne anlıyorsunuz? Ne yapacaksınız, nasıl yapacaksınız? Ve bunları yaparken de, Türk Anayasasına, Türk hukuk düzenine sadık kalmaya mecbursunuz. Yani çerçeveniz o. Bu çerçeve içinde ne yapacaksınız?

Muhterem Arkadaşlarım, bir mevzu münakaşa ediliyor; gelir dağılımı. Çeşitli hatipler, komisyonda, Senatoda, burada Türkiye'deki gelir dağılımının adaletsiz olduğundan şikâyet ettiler. Kim iddia ediyor adaletli diye? Acaba bizim bunu İkinci Beş Yıllık Plana yazıp getirmemiz adaletli olduğunu göstermek için mi? Ama acele etmeyin, evvela şurasını kaydedeyim. Demişiz ki, bu bir kaba etüttür. İki uzmanın imzasını taşır ve her kaba etüt gibi değerlendirilmelidir. Bunu alıp, 2 uzman değil, 10 uzmanın imzasını da taşısa, acaba değer taşıyacak mı, gibi bir takım mütalaaların içine sokmak yanlışır. Bu kerrat cetveli mantığıdır. Şimdi mesele nedir? Demek istediğimiz şey nedir? Muhterem Arkadaşlar, herkes ne demek istediğini gayet düşünüp taşıyıp söylüyor; onun içindir ki, demek istediğim şey şu; Bu gelir dağılımı meselesi zor bir iştir. Ekonomi ile en ufak ünsiyeti olan, sosyal ilimlerle en ufak ünsiyeti olan, gelir dağılımı meselesinin zor bir iş olduğunu bilir. Bunun zor bir tetkik olduğunu bilir. Türkiye şartlarında istatistikleri fevkalade noksan olan bir memlekette, istatistik mefhumu, aile bütçesi mefhumu teşekkül etmemiş, teessüs etmemiş bir memlekette, ele alınan istatistiklerin bir takım sıkıntıları bulunduğunu herkes bilir, bilmesi lazımdır; ekonomi ile ve sosyal ilimlerle uğraşanların. Biz diyoruz ki, bu bir rapordur, bir ön rapordur. Bu ön raporun ortaya koyduğu neticeler de şudur: kimden neyi saklayacağız? Biz sizin karşınızda ilmin, düşüncenin, hür fikrin dürüstlüğü içinde bulunuyoruz. Neyi kimden saklayacağız? Sebebi biz miyiz? Biz olsak niçin saklayacağız, neden salkıyalım? Getirdik, önünüze koyduk. Bizim kimseden utanacak bir şeyimiz yok. Hele memleketimizin gerçeklerinden utanacak bir şeyimiz yok.

Şimdi, münakaşa bundan sonra başlıyor. Sordum, Bu gelir dağılımı üzerinde yuvarlak konuşuyorsunuz, söyleyiniz bu dağılımın nasıl olmasını istiyorsunuz ve bu dağılımın nasıl olmasını istiyorsunuz ve bu dağılım ile irtibatlı olarak sosyal adalet mefhumunu nasıl düşünüyorsunuz? Maksadım buydu, onu anlamaktı. Acaba gelirlerin müsavi dağıtılmasını mı istiyorsunuz? Böyle bir memleket yok. Ne demokratik düzende, ne de komünist düzende böyle bir iş var; gelirlerin müsavi dağıtıldığı bir düzen. Bunu nasıl yapacaksınız, hangi usulleri, hangi metotları kullanarak yapacaksınız? Herkes neyi varsa ortaya koysun, taksim edelim mi diyeceksiniz, yoksa hangi metotları kullanacak nasıl olacak bu iş? Bunları söylemezseniz çok yanlış intibalar uyanır. İşte buradan giderin kargaşalığı. Bu, tahrikçilik olur. Fukarayı varlıklı insana düşman etmek olur,

Mülkiyet hakkı varlıklı insanın üzerine bela olur, günah olur. Bir memlekette varlıklı olan herkesi gayrimeşru bir kazancın sahibi olarak addetmek. Yoktur böyle bir şey. Bundan 20 ay evveline kadar Türkiye’de varlıklı hiç insan yoktu da, Türkiye’de fukara hiç insan yoktu da 20 aydan bu yana mı oldu varlıklı ve fukara Onun içindir ki, bunu yaparken Türk anayasasının koyduğu temel hakları ne ölçüde haleldar etmeyeceksiniz? Yani şunu demek istiyorum: Bunu yaparken Türk Anayasasının koyduğu temel hakları helaldar edemezsiniz. Bir Anayasa değişikliği yapmayı mı düşünüyorsunuz kafanızdaki şeyi yapabilmek için? Onun için soruyoruz; “Düzen değişmeli” İşte buraya geliyorum yine. Yani Anayasanın kurduğu düzen, bundan altı, yedi sene evvel kurulmuş bulunan düzen, 1961 Anayasasının kurduğu düzen nasıl değişmeli? Hangi istikamette değişmeli ve bunun için Anayasanın nerelerinde tadilat istiyorsunuz? Bu günkü Anayasa düzenini beğenmiyorsunuz.

SEYFİ SADİ PENCAP (Muğla) — Yok öyle bir şey.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bugünkü düzeni beğenmiyorsunuz.

SEYFİ SADİ PENCAP (Muğla) — Tamam.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tamam mı? Şimdi oraya geldik. Acaba bugünkü düzeni biz mi kurduk 20 ay evvel? Biz mi kurduk bu düzeni?

SEYFİ SADİ PENCAP (Muğla) — Kim kurarsa kursun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Doğru kursaydınız vaktiyle. “Kim kurarsa kursun...” yağma yok, beğenilecek şekilde kursaydınız.

Kurucu meclisin %83’ü Cumhuriyet Halk Partisi ne mensup üyelerden müteşekkildi ve benim partimden sadece 4 kişi vardı. Anayasayı, C.H.P.’nin %83 azasının iştirak ettiği Anayasayı ben Cumhuriyet Halk Partisi ne karşı müdafaa etmek durumundayım. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

SELAHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Nevşehir) — Bizim Anayasadan şikâyetimiz yok. (A.P. sıralarından gürültüler, “sen anlamazsın” sesleri)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Heyecanlanmayın, bütün cevaplarınızı alacaksınız. Söylediniz, alacaksınız cevaplarınız.

S. HAKKI ESATOĞLU (Nevşehir) — Biz Anayasayı şikâyet etmiyoruz, tahrif etmeyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tahrif bizim sanatımız değil, o zatâlinizin sanatı... (A.P. sıralarından alkışlar, bravo sesleri)

İHSAN ATAÖV (Antalya) — O Esatoğlu’dur, kusuruna bakılmaz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sosyal adalet mefhumu ile gelir dağılımı mefhumunun intibak ettiği noktalar nelerdir, nereleridir? Mesela, insan haysiyetine uygun bir yaşamayı temin etmek mi, herkesin müsavatını temin etmek mi? Bu meseleyi gayet vuzuhla herkes ortaya koymaya mecbur. İnsan haysiyetine yaraşır bir yaşama başka iştir, herkesin müsavi olması başka bir iştir. Müsavi olmak; sefalette de müsavi olabilirsiniz. Refahta da birleşebilirsiniz, Sefalette müsavi olunur. Bunun yolları, usulleri vardır ve sadece kendileri refah içinde olmak isteyen bir avuç insanların, kendi tabirlerince bir yeni sınıfın milletlerini sefalette müsavi yaptığını dünya tarihi gördü. Onun için sefalette müsavi olmaya, daha doğrusu milleti sefalette müsavi yapmaya

kimse heveslenmesin. Çünkü Türk milleti bu oyuna gelmeyecektir. Refahta birleşelim. Sosyal adalet budur. Nasıl yapacağız? Yine oraya geliyoruz.

Muhterem Milletvekilleri, burada şu suali sormaya mecburum; bilhassa bu gelir dağılımının dile getiren muhterem sözcülere: Acaba 1950’de gelir gelir dağılımı ne idi? 1950’ye kadar neydi, 1961’de ne idi? Bunları biliyor musunuz? Bunları bilemezsiniz. Çünkü 1950’ye kadar, Türk halkının nasıl yaşadığı hakkında, çok büyük bir ekseriyetinin, idaremizin alakası yoktu. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) O zaman halkın sesi diye bir şey yoktu. Halkın sesi yoktu orta yerde.

SEYFİ SADİ PENCAP (Muğla) — Halkın sesi her zaman vardır. 1950’ye kadar olan devir Atatürk devridir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Atatürk devri sizin devriniz değildir.

SEYFİ SADİ PENCAP (Muğla) — Hepimizin.

BAŞKAN — Müdahale ediyorsunuz konuşmaya Sayın Pencap, lütfen yapmayınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Atatürk sizin değildir. Müsaade edin de bizimde olsun. (A.P. sıralarından, “Bravo”, sesleri ve alkışlar) Onun için Atatürk’ün arkasına sığınmayınız. O başka iştir, onun münakaşasını başka türlü yaparız ve Atatürk’ü koruyamazsınız. %28 reyiniz oldu. Bugün ondan da aşağıdır. Bu kadar reyile Atatürk’e sahip çıkmayın. (A.P. sıralarından, “Bravo”, sesleri ve alkışlar) Atatürk’e yapacağınız en büyük iyilik, Onu, bütün milletin sahip olduğu Atatürk’ü, bütün milletin gönlünün en iyi yerinde beslediği Atatürk’ü gönlünün tahtında tuttuğu Atatürk’ü rahat bırakın. En çok yapacağınız iyilik budur. (A.P. sıralarından, “Bravo”, sesleri ve alkışlar)

SEYFİ SADİ PENCAP (Muğla) — Sözü sen açtın. 1950’ye kadar deyince.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi Muhterem Milletvekilleri, sosyal adalet nedir ve ne değildir? Gelir dağılımı ile sosyal adaletin intibakı nedir, ne değildir? Biz bu meseleyi kendi gördüğümüz gibi, sizin beğenmeniz içinde değil, sadece büyük milletin huzuruna çıkarmışız ve demişiz ki, strateji dokümanının beşinci maddesi Kalkınmanın, Anayasamızda teminat altına alınmış hak ve hürriyetler korunarak, halkın geçim seviyesi erişilenin altına düşürülmeden gerçekleştirilmesi esastır. Bu anlayış içinde sosyal adalet ilkesi, fakirlikte fertlerin eşitliği değil, artan gelir ve yükselen refahtan dengesizlikleri giderici yönde herkesin adaletli bir pay alarak yaşama seviyesini yükseltmek ve fertlerin, kalkınmanın gerektirdiği fedakârlıklara kendi güçleri oranında katılmalarını sağlamaktır. Tam çalışma esasına göre istihdam imkânlarının genişletilmesi, müterakki vergiler, halk kütlelerinin yararına genişleyen ve dengeli dağılan kamu hizmetleri, kişilerin yetişme ve gelişmelerinde fırsat eşitliği ve gelir farklarını azaltıcı yöndeki diğer politikalar sosyal adaletin gerçekleştirilmesinde kullanılacak başlıca vasıtalar olacaktır. Bu vasıtalar kullanılarak erişilecek sosyal adaletin tam olarak gerçekleşmesi, toplumun yaşama standardının tabanının, insanlık haysiyetine yaraşır bir “asgari yaşama seviyesi” ne çıkarılmasıyla sağlanacaktır.”

Dediğimiz bu. Bu nasıl tahrif ediliyor, biliyor musunuz? Diyor ki, muhterem sözcü, asgari yaşama seviyesine çıkaracak diyor. İnsan haysiyetine yaraşır bir şekilde değil diyor. Aynen ifade bu. İnsan haysiyetine yaraşır seviye nedir? Biz bunu düşünmüşüz ve çıkaracağımız asgari seviyenin... Evvela bir oraya gelelim. Vakıa Şu: Bugün Türkiye’de

büyük bir nüfus topluluğu insan haysiyetiyle mütenasip olarak yaşamıyor. Hiç olmazsa modern çağın insan haysiyetiyle mütenasip olarak yaşamıyor. Bu, bir köylü, şehirli meselesi değildir. Bu bir topyekûn durumdur. Biz ne diyoruz? Halkı insan haysiyetine yaraşır bir seviyeye çıkaralım. Bu seviyeye uçarak çıkamazsınız. Merdiven, merdiven çıkacaksınız. Bizim ilk koyduğumuz merdiven asgari hayat standardıdır. Tarif de ettik, asgari hayat standardı nedir, asgari yaşama maddi nedir, asgari yaşama seviyesi nedir? Biz bulutlarda uçmuyoruz. Bizim her şeyimiz müşahhas. Dedik ki, her vatandaşın başını sokacak bir yuvası olsun, her vatandaşın kaynayan tenceresine koyabileceği azık için bir işi olsun, her vatandaş çocuğunu okula gönderebilsin. Her vatandaş doktor bulabilsin, ilaç bulabilsin, ihtiyarı sakatı, kimsesizi, kimsesiz ihtiyarı insan haysiyetine yakışır bir şekilde sokaklardan alınsın, kimsesiz çocuklar sokaklarda dolaşmasın. Biz bunları koyduk orta yere. Asgari yaşama seviyesi olarak biz bunları addediyoruz. Bu bir hedeftir, güzel bir hedeftir ve sosyal adalet ilkesinin pratik, müşahhas ilk merhalesidir. Maddi manada ilk merhalesidir. Bu hedefe erişmek için gayret sarf edelim diyoruz. Onun içindir ki, bugün 4000 çocuk parasız yatılı olarak Devletten burs alıyor ortaöğretimde, bu plan 50.000 çocuğa yükseltiyor bunu. Onun içindir ki bu plan 12.500 köye yeniden su götürmeyi içine alıyor. Onun içindir ki, bu plan 1972'de okula gidemeyen Türk çocuğunun kalmamasını derpiş ediyor. Onun içindir ki, bu plan tarım dışında 1,5 milyon vatandaşa yeniden iş imkânı getiriyor. Bunların hepsi bu ilkeye uygun. Onun içindir ki, bu plan daha çok vatandaşa sağlık hizmetleri, daha çok vatandaşa modern tarım hizmetleri, daha çok vatandaşa daha modern yaşama imkânları derpiş ediyor. Onun içindir ki, bu plan bugün şehirlerde yaşamakta olan 9,5 milyon insanın 14 milyon insana çıkmasından korkmuyor. Hem sosyal adalet diyeceksiniz, hem Türk köylüsüne; otur oturduğun yerde, bir yere kıpırdama diyeceksiniz, bunu anlamaya imkân yoktur. (A.P. sıralarından, "Bravo" sesleri ve alkışlar) Komşuyu komşuya düşüreceksiniz, 100 dönüm birinin, 50 dönüm birinin toprağı varsa ortasından bölüp vereceksiniz, ondan sonrada Toprak reformu yaptım diyeceksiniz. Ondan sonra memlekette ne huzur bırakacaksınız, ne rahat bırakacaksınız. Ve netice itibariyle işte senin 25 dönüm toprağın arttı, orada otur diyeceksiniz.

Böyle demiyoruz diyecekler. Soruyorum, kimin toprağını alıp kime vereceksiniz.

SADRETTİN ÇANGA (Bursa) — İsterseniz cevabını Ecevit versin...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri; bu meselede de bir vuzuha erişinceye kadar bu münakaşalar devam eder. Biz sizin anladığınız manada bir toprak reformunun taahhüdü içinde değiliz, açık ve aşikârdır. Sizin anladığınız manada bir toprak reformunun taahhüdü içinde değiliz. Hangi manada taahhüt etti isek, ne taahhüt etti isek o taahhüdün içindeyiz. Evvela bunu ayırdedelim. "Şöyle yapmadınız, böyle yapmadınız..." Zaten yapmayacaktık ki... (C.H.P. sıralarından gülüşmeler ve bravo sesleri) Sizin dediğiniz gibi yapmayacaktık.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Anayasanın ne dediğini ben sizden iyi anlıyorum. Muhterem Milletvekilleri... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

ABDÜLBARİ AKDOĞAN (Ağrı) — Susunuz!

BAŞKAN — Sayın Akdoğan bu türlü sataşmaları en çok yapanlardan birisi olarak lütfen sükût ediniz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu planın stratejisinin bir numaralı ilkesini okuyacağım.

BAŞKAN — Yerinizden müdahale etmeyiniz, karşılıklı konuşma şeklinde müzakere usulü yoktur.

İSMAİL HAKKI AKDOĞAN (Yozgat) — Reis Bey, Akdoğan sözünü tashih etmelisiniz.

BAŞKAN — Sayın İsmail Hakkı Akdoğan'ı kasdetmedim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Hür ve medeni bir ortamda güvenlik, refah ve mutluluğa erişmek çabası içindeki Türk milleti, demokrasi içinde yaşamayı; iktisadi ve sosyal kalkınmayı demokratik yollarla, karma ekonomi düzeni içinde gerçekleştirmeyi; adalete ve tam çalışma esasına bağlı herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesine ulaşmayı gaye edinmiştir.”

Muhterem Milletvekilleri, Plan hedefler koyar, plan gayeler koyar, Eee... Hani bu yok, diyemezsiniz ki, Zaten olsa, başarılmış olsa planın hedefi olmaz, bir

İkincisi; şöyle gayet garip bir düşünceyle daha karşı karşıyayız. Deniliyor ki, bazı sözcüler tarafından; iyi ama siz bunu gerçekleştiremezsiniz. Nereden biliyorsun? “Ben söylüyorum ya, iktifa etsene... Ben söylüyorum gerçekleştiremezsin diye...”

Muhterem Milletvekilleri, bu gayet garip bir düşüncedir. Siz bu planı gerçekleştiremezsiniz düşüncesi fevkalade garip bir düşüncedir. Hiçbir mesnedi olmayan, sadece plan hakkında söylediği birçok şeyler gibi, bunu da söylersem belki menfi bir tesir icra eder düşüncesi ile ortaya konmuş bir düşüncedir. Neden gerçekleştiremeyiz? Yok meydanda. Rakamlar veriyoruz geçen iki sene zarfındaki gerçekleştirmelere ait. Ondan sonra diyor ki Sayın sözcü, iyi ama bu gerçekleştirilemez. Bu hükümet, bu parti bu işi gerçekleştiremez... Bunun gerçekleşmesi için sizin iktidara gelmeniz lazımsa 1969 açık, gayret edin... Yani bu nereden doğuyor? Bu şuradan doğuyor: Bu bir fikrin çok güzel bir işaretidir. Cumhuriyet Halk Partisi iktidar dışında olmaya bir türlü razı olamaz. Muhalefetteyken dahi iktidar gibi hareket eder ve ona göre tavırlar alır. Bu, Cumhuriyet Halk Partisinin kendisinden başkasının Türkiye'yi idare edemeyeceği şeklindeki bir düşüncenin eseridir, buraya dayanır.

Muhterem Milletvekilleri, bu gerçekleştirilemez şeklindeki mütalaaların hiçbir değeri yoktur. 1972 senesi için konulmuş hedefler reel, realist, objektif hedeflerdir. Türkiye'nin bu hedeflere erişmesi mecburiyeti vardır. Bu hedeflere erişmek için milletçe gayret sarf edilmesi mecburiyeti vardır. Bir muhalefet partisi genel başkanı, kendisine bu kürsüden verilen saatleri kullanıp önüne konan planı tenkidedeceği veya Hükümeti tenkidedeceği, başka şeyler söyleyeceği yerde, kaza kaza dolaşüyor, 1969 da iktidara geleceğini ilan ediyor. Acaba 1969 da iktidara gelse ne yapacak? Gelip buradan söylemesi lazımdır. Bunun yerine Düzce'den söylüyormuş.

Muhterem Milletvekilleri, Hükümet olmanın kolay olmadığını biliyoruz. Hükümet olmanın bünyesinde kendisine birtakım oklar atılması lazım geldiğini biliyoruz. Ama geliniz bunu bir ölçü içinde tutalım; mesele ciddiyetini kaybediyor. Yüz milletvekili getireceğini iddia edip, otuz milletvekiliyle geldiğinden dolayı millete küsen bu genel başkan, birtakım tekerlemelerle bugün Türkiye'nin çeşitli köşelerinde halka birtakım şeyler söylüyor ve bunların içinde de 1969 da iktidara geleceği var. 1969 da iktidara gelemese? 100 milletvekili getiremediği için millete küsen bu muhterem zat, acaba 1969 da iktidara gelemese ne yapacak diye düşünüyorum.

Muhterem Milletvekilleri, iktidar, bizim anlayışımıza göre bir hizmet kapısıdır, bir hizmet yoludur. Millet, büyük Milletimiz şaşmayan aklı- selimi ile kimi iktidara getirirse,

bizim için makbul odur. Şuram noksandı, buram noksandı diye her gün paçasından çekip durmayız. Demokratik düzenin en mühim müesseselerinden birisi seçimdir. Seçim bir kavşak noktasıdır. Bu kavşak noktasına gelen milletimizin her ferdi, her milletin ferdi seçimde, hangi yola gideceğini, düşünür taşınır, seçer, Ondan sonra ikinci bir kavşak noktasına kadar seçtiği adam çalışır, hizmet eder, o kavşak noktasına gelir, hesabını verir. Yine vatandaşı düşünür, taşınır, iradesini bu o meselenin içine kor.

Benim bir sözüm vatan köşelerinde ve bu kürsülerde güzel bir şaka mevzuu oldu. Ben buna memnunum, şaka dahi olsa herkesin zihninde bu yerleşebildiği takdirde zannediyorum ki, Türkiye’de halkın sesini muzaffer kılarız. Bu, “sandıktan çıkma” meselesidir. Yine bir muhterem hatibin konuşmalarında var, bu konuşmaların içinde ve demin üstünde durduğum Muhterem Millet Partisi Genel Başkanı da yurt sathında bunu yer yer söylüyor, Şimdi aslında 1969 da iktidara nasıl gelecek? Sandıktan geçip gelecek. Sandıktan geçip gelecek, binaenaleyh, sandığın yanından dolaşarak iktidara gelmek yok. Bu itibarla, sandıktan çıkma meselesi halkın sesi, halkın iradesi milletin iradesi hâkimiyetinde temel unsuru teşkil eder. Esasen bu sandıktan çıkmaya talip olduklarına göre, sandıktan çıktıkları takdirde çok memnun olacaklardır. Bunun mühim bir merhale olduğunun birçok kimse tarafından yakın zamanda anlaşılacağını tahmin ederim.

Şimdi Millet Partisinin 1969’da iktidarını ilan eden Sayın Genel Başkanının, partisi adına burada İkinci Beş yıllık Plan hakkında okunmuş bir beyanı var. Vakti olanların bu beyanı, Millet Meclisi tutanakları cilt 1, toplantı 2, 6’ncı birleşim, 16 Kasım 1962 tarihli tutanağı ile karşılaştırmalarını telkin ediyorum. Eğer bir zahmet eder, karşılaştırırsanız göreceksiniz ki, 1962’de Birinci Beş Yıllık Plan için ne söylenmişse, paragraf paragraf birçok yerleri aynı olmak üzere İkinci Beş Yıllık Plan için de söylenmiştir. İktidar iddiası içinde bulunanların değişen şartları, değişen icapları iyi hesaplayıp model nutuklar vermekten model konuşmalar yapmaktan kaçınmaları gerekir. Veriyorum tutanağını ve aynen şöyle diyor, bakınız 1962’de bir yerinde; “Planda tedbirler gelişi güzel sıralanmış, daha çok umumi hedefler gösterilmiş, başka yerlerde bu hedeflere varılması için tutulacak yol gayet müphem ve umumi ibarelerle ve kısmen kaydedilmiş fakat aralarında bir irtibat maalesef sağlanamamıştır.”

Aynı ibareler 26 Haziran 1967 tarihinde yapılan konuşmalarda da mevcuttur. Binaenaleyh. İktidar arzu etmek güzel bir şey, ama onun evhamı içinde bulunmak yanlış bir şeydir. İktidar arzu edenlerin onun hakkını vermesi lazımdır. Büyük milletimizin sadece tekerlemelerle, sadece yönü belirmemiş, bazen T.İ.P. bazen C.H.P.’nin fikriyatına yakın, gayet muğlak, aynı zamanda her ikisini birden içine alan, aynı zamanda başka, kendi tabirleriyle ılımlı, sosyalist, liberal görüşleri içine alan, hepsi bir araya gelirse, şayet, birtakım fikirlerle 1969’da iktidara gelmek ilanını yapmak ciddiyetle kabili telif değildir.

MESUT OZANSÜ (Balıkesir) — En az sizin kadar ciddidir. Ağır yara almışa benziyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Oturduğunuz yerden lâf atmaya memur edildiğiniz anlaşıyor. (A.P. sıralarından alkışlar, bravo sesleri)

BAŞKAN — Efendim, müdahale etmeyiniz yerinizden lütfen.

MESUT OZANSÜ (Balıkesir) — Morison Şirketi...

BAŞKAN — Susunuz efendim, müdahale etmeyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dinlerseniz çok şeyler öğrenirsiniz. Birtakım yalan yanlış, iftira ve tezvirle burada oturma hakkını haiz değilsiniz.

MESUT OZANSÜ (Balıkesir) — Yalan, tezvir bizim şiarımız değildir.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, lütfen siz konuşmanıza devam ediniz. Sizde müdahale etmeyin bir daha Sayın Ozansü.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bildiğiniz, söylemek istediğiniz ne varsa söyleyin. Bu zamana kadar her yer açık, her şeyi söylediniz. İspatını yapamadığınız her şeyde ski müfteri ilân ediyorum. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, Meclisimizde müteaddit defa görülmüştür ki, her sıralarda kendi hatibini dinlerken lehte tezahürat yapma, muhalif hatibi dinlerken aleyhte müdahale ve tezahürat yapma imkânını herkes nefsinde muhafaza etmeye çalışıyor. Bu, umumi bir karakterdir. Zaman zaman bazı müdahalelere müsamahakâr davranma da, bazı müdahaleleri artırmamak da Meclisin umumi çalışmaya düzenini korumak için Başkanlığın takdir ettiği bir husustur. Bazı arkadaşlarım yerlerinden, Başkan tarafsız görünmek için o taraf a müdahale etmiyor, başkası müdahale ettiği zaman sesini çıkarmadı, ben müdahale ettiğim zaman ismimi söyledi gibi öfkeli beyanlarda bulunmaktadırlar. (*"Doğru, doğru" sesleri*)

Bunlar doğru ise, biraz evvel Sayın Başbakanın da Umumi Heyete ifade ettiği gibi, her doğru muayyen bir müddet içinde değerlendirilir.

Bütün mesele budur. Müzakerelerin cereyanı sırasında tarafsızlık kastiyle hareket edilmiştir, tarafsızlık gösterişli ile değil. Bunun böyle bilinmesi lâzımdır. Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi parti grupları adına yapılmış bulunan konuşmaların bazılarına cevap vereceğim.

Burada Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına üç muhterem sözcü konuştu. Kendileri hemen hemen üç ayrı fikri ortaya koydular ve sonunda da "Ortanın solunda" birleşir göründüler. Yine göstereceğim ki, bu fikirlerin hiçbirisi C.H.P.'nin bundan evvel ortaya koyduğu fikirlerle bağdaşır durumda değildir. Bunu şunun için söylüyorum; acaba C.H.P. bir hüviyet mi değiştirmiştir? Şayet bu hüviyet değiştirmişse kendilerinin bileceği iştir. Koydukları yeni hüviyette vuzuh var mıdır? Söylediklerini daha iyi anlayabilmek için bunu söylüyorum.

Burada en mühim münakaşa, kamu sektörü, özel sektör meselesinde başlıyor. Şimdi bakalım. Cumhuriyet Halk Partisinin bundan evvelki fikriyatına, Cumhuriyet Halk Partisi programında, 1933'te şöyle bir kısım var:

"Ferdî mesai ve faaliyet esas tutulmakla beraber mümkün olduğu kadar az zaman içinde milleti refaha ve memleketi mamuriyete erdirmek için milletin umumi ve yüksek menfaatlarının icap ettirdiği sahalarla bilhassa iktisadi sahada Devleti fiilen alakadar etmek" Devlet fiilen alakadar olacak, ama şartlı, ferdi mesele ve faaliyet esas tutulacak.

Yine Birinci Beş Yıllık Plan hazırlandığı sırada, Âli iktisat Meclisinde kabul edilmiş bir kısım var; "Devletin bizzat sanayiciliğe tevessül etmesi, zaruret neticesi ve muvakkatten" demekte, "Devletçe kurulacak olan tesislerin muayyen ve emin kar etmeye başladığı ve halkın iktisadi refahı müsait bulunduğu zaman ilk fırsatta, hususi müteşebbislere ve

halka mal edilmeleri lüzumu üzerinde ısrarla durulmaktadır. “Devam ediyor: Profesör İbrahim Fazıl Perin’in düşüncesine göre fırkanın benimsediği manada devletçilik ferdi mesai ve faaliyeti esas tutan, bundan dolayı milletin, umumi ve yüksek menfaatlerinin icab ettirdiği işlerden başkasına karışmayı reddeden bir devletçiliktir. Ancak bu anlayışa uygun şekilde tatbik edilen devletçilik, memleketi refaha ve mamuriyete götürebilecektir.”

Yine aynı tarihlerde başka düşünceler var. Kadro Mecmuası bilhassa bu düşüncelerin sıklet merkezini teşkil ediyor; “Türkiye’nin iktisadi tarihinin mimarı, gerek Türkiye, gerek cihan iktisadiyatının her gün değişen şartlarını, adım adım kollayan bir iktisat devleti olacaktır, Fert o muazzam inkılap içinde malzemedir ve ancak millî iktisat planının tatbik ameliyesinde işe yarar bir malzeme oldukça müspet bir kıymet ifade edebilir.”

Bu kadronun görüşü, yine kadro fikriyata devam ediyor; “Ordulaşmış millet rejiminin modern şartlarla zaruretlar altında tecelli etmiş bir şekli millî rejimimizin devletçilik prensibini de artık millî hayatımızın istisnasız, bütün şubelerine kemaliyle hâkim kılmak günümüzün geciktirilmez bir zaruretidir.”

Şimdi, ben Sayın Cumhuriyet Halk Partisi hatiplerine Karma Bütçe ve Plan Komisyonunda sormuştum. Bunu da durup durduğum yerde sormadım. Plansız Devre münakaşaları yapılırken, bu münakaşaları objektivite için de yapmanın hakkaniyet icabı olduğunu düşünerek; acaba 1950’de iktidara gelseydiniz planınız olacak mıydı, diye sordum, Planınız var mıydı koltuğunuzun altında, diye sordum. 1961’de iktidara geldiniz. Planınız koltuğunuzun altında var mı idi, diye sordum. Sayın Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü Baker raporundan bahis buyurdular. Bu uzun bir hikâyedir. Yalnız Muhterem heyetinize bu hususta bizzat malumat vereceğim. Bu malumatı verirken bir dokümana daha müracaat ediyorum. Burada Barker Heyetine yazılmış bulunan bir mektup var, mektupta diyor ki, “Devletçiliğimiz millî ekonomimizi bir bütün olarak kısa zamanda geliştirmek yolu ile memleketimizin yaşama şartlarını dünyanın bugünkü gereklerine uygun ve üstün bir seviyeye ulaştırmak amacından doğmuştur”. Bu 1949 da, 1950 de. “Millî ekonominin her kolunu birbirini tamamlayıcı surette ileri teknik araçlarla cihazlandırıp millî çalışmaların verimini artırmayı ve millî sermayenin yurt ekonomisine yararlı alanlarında çalışmalarını sağlamayı gerekli sayar. Devlet bu amaçlara ulaşmak, millî ekonomide kamu menfaatlerini, hizmetlerini ve millî savunmayı sağlamak üzere doğrudan doğruya kendi tarafından yapılmasını gerekli gördüğü teşebbüsleri kurduğu ve kuracağı teşekküllerle üzerine almak görevindedir. Bu işler büyük maden işletmeleri, büyük enerji santrallerinin ve ağır endüstrinin kurulması, savunma endüstrisi, bayındırlık işleri gibi büyük teşebbüslerle kamu hizmetlerini ilgilendiren ulaştırma ve PTT gibi teşebbüslerden ibarettir. Partimiz yukarıda belirtilenler dışında kalan her türlü ekonomi işlerinin özel teşebbüsler eliyle kurulmasını Devletin bu teşebbüsleri teşvik etmesini, korunmasını, bunlara gerekli yardımlarda bulunmasını esas tutar. Partimiz özel teşebbüslerin tam bir güvenlik içinde çalışmasını sağlamak üzere yurttan hangi işlerin nerelerde, ne kadar zamanda, hangi ölçülerde yapılmasının millî ihtiyaçlar bakımından zaruri ve uygun olduğunu, Devletin belli plan ve programlarıyla ilan etmesini gerekli bulur. Buna rağmen özel teşebbüslerin başarmaya imkân bulamadığı veya yeter derecede başaramadığı yahut kazançlı bulmadığı için girişmediği işleri Devlet üzerine alabilir. Devlet kâr kastiyle ziraat yapmaz Partimiz özel teşebbüslerle

Devlet Teşebbüslerinin eşit şartlar içinde çalışmaları esasının kanunlarda, tüzüklerde ve kararlarda yer almasını esas sayar”

Bu Cumhuriyet Halk Partisinin parti programından bir pasajdır. (C.H.P. sıralarından “Teşekkür ederiz” sesi) Bitmedi, biraz daha geleceğiz bu tarafa Şimdi bir doküman daha okuyorum:

“Planın uygulanmasında Anayasamızda ifadesini bulan karma ekonominin kurallarına uyarak özel sektöre ve kamu sektörüne aynı önemi ve imkânları vermek ve özel teşebbüsün yaratıcı gücünü desteklemek kararındayız. 1963 yılı içinde özel sektör yatırımlarını teşvik için alınan kanuni tedbirleri olumlu bir şekilde uygulamak ve bunu, özel sektör yatırımlarını planda öngörülen üretken alanlara yönleltecek iktisadi tedbirlerle desteklemek istiyoruz.

Böylelikle, özel sektör yatırımlarının hala en çok ilgi gösterdiği, bina yapımından, özellikle lüks konut yapımından, arsadan çok tarım sanai ve turizm gibi alanlara yönltilmesini de sağlayacaktır. Bu konudaki çalışmalarımızda direkt müdahaleden kaçınılacak direkt (Müdahaleden kaçınılacak üzerinde duruyorum) ve özel sektörün piyasa ekonomisi içinde gelişmesi esas kabul edilecektir.”

Bu üçüncü Hükümet programı, 30 Aralık 1963, Koalisyonu yok bunun, üçüncü Hükümet programı. Koalisyonu da okuyalım o da var burada.

“Devlet iktisadi alandaki vazifelerini yaparken özel teşebbüs yatırım şevkini veya güvenle istikrar içinde çalışma imkânlarını engelleyici kırtasiyeci ve lüzumsuz müdahalelerden uzak kalacaktır” devam ediyor. “Bu temel kararda da açıkça belirtildiği gibi, özel teşebbüs yatırımlarının artırılmasını, hızlı ve muvazeneli kalkınmanın gerektirdiği sahalara yöneltilmesi Devletçe teşvik edilecektir. Ancak bu teşvik, kabul ettiğimiz siyasî ve iktisadi düzenle bağdaşmayacak olan doğrudan doğruya müdahale usulleriyle değil. Maliye ve kredi politikası, sermaye piyasasının teşviki, yol gösterme, teknik bilgi sağlama gibi usullerle yapılacaktır” bu II’nci Koalisyon 2 Temmuz 1962

Şimdi bakalım C.H.P. sözcüleri ne diyor? Sayın Erim, Fransız iktisatçısı, hakikaten çok değerli bir iktisatçıdır, Francois Perov’yu yardıma çağırıp kendi politikalarının müdahaleci olabileceğini söylüyor, Sayın Erim, özel sektöre hücumda mütereddit ve bir miktar insaflıdır, kabul etmek lazım. Yalnız Sayın Erim’in sanki Cumhuriyet Halk Partisinin François Perov’nun desteğine, yardımına ihtiyacı varmış gibi ona sığınmasını doğrusunu isterseniz yadırgadım. Perov’de böyle düşünüyor diyor, biz de böyle düşünüyoruz diyor. Tabir aynen kendisinindir. İki sene evvel müdahaleci değiliz diyor.

SADRETTİN ÇANGA (Bursa) — Papenek de var..

BAŞKAN — Sayın Çanga lütfen efendim. Yerinizden konuşuyorsunuz. Karşılıklı konuş-malara vesile veriyorsunuz.

SADRETTİN ÇANGA (Bursa) — Sayın Başkanım, arkadaşım la konuşuyorum. Bir şey söylemedim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Aynen Perov’da bizim gibi düşünüyor veya biz de Perou gibi düşünüyoruz, diyor. Bu müdahale meselesi gayet enterasandır. Anayasada kamu yararına işletilmiyen bir takım şeyler kamulaştırılabilir denir. Vuzuha gelmeniz lazımgelen hususlardan birisi de kamu yararadır. Sosyal adalet

gibi, kamu yararında da mutlaka vuzuha gelmemiz lazım. Kamunun nerede yararı var? Sizin dediğinizde mi, benim dediğimde mi, başka birisinin dediğinde mi? Bunun kıstas ve kriterlerinin de artık yuvarlak laflar olmaktan çıkarılması, konuşulması, vuzuha eriştirilmesi lazımdır. Eriştirilmediği müddetçe kamu yararı deyip arkasına sığınıp, ben kamu yararını düşünüyorum, toplum yararını ben düşünüyorum deyip aslında toplum için zararlı birtakım şeyler yapılabilir. Onun içindir ki, bu hususun vuzuha erişmesi lazım. Vuzuha erişmeden açacağınız bir yolla eğer bir fayda bekliyorsanız özel sektör ürkütür. Hiç kimse, “yarın nasıl bir bahane bulunup benim işine devlet el kor” endişesiyle bir şey yapmaz. Müteşebbis güven ister. Müteşebbis yapmaz. Müteşebbis, ciddi, hakiki müteşebbis alaveranın, dalaveranın peşinde değildir, o güven ister. Herkesi dalaveranın peşinde farzetmek yanlıştır. Olanlar vardır, olanlar gayrimeşru işlerin içindedir. Biz ancak meşru düşünebiliriz. Batıl üzerinden hareket ederek birtakım münakaşalar yapamayız.

Şimdi geliyoruz. Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri ne düşünüyor? Sayın Genel Sekreterin fikirleri çelişik. Yalnız çelişmede galip bir taraf var, evvela bunu tebarüz ettireyim; şöyle başlıyor konuşmasının 6’ncı sayfasında “memleket gerçeklerinin günden güne aydınlığa kavuştuğu, halkın gitgide bilinçlendiği bir ortamda Adalet Partisi, sömürülenle, sömürene, soyulanla soyana yanı zamanda dayanmanın fiziki imkânsızlığını gitgide daha çok duyacak ve bunun zararını kendi içinde görecektir” diyor. Burada, bir- iki sınıfa ayrılıyor. Bu zamana kadar ki dokümanlarda yok. İlk defa olarak C.H.P. bu kürsüden bu hüviyetle yoktu görülüyor. Bütçe müzakereleri dahil bu hüviyetle bu kürsüde C.H.P. Bütün tarihinde yoktu. Şimdi iki tane sınıf çıktı; sömürülenle sömürülen, soyanla soyulan.

Devam ediyor, 8’inci sayfada; “Bunun sebebi...” Burada yeni bir üslupla da karşı karşıyayız, C.H.P. sözcülerinden zannediyorum iki muhterem zat hem suali soruyorlar, hem de beklemeden kendi kendilerine benim namıma cevap veriyorlar.

NIHAT ERİM (Kocaeli) — Siz de öyle yapıyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Bu enteresan bir yoldur. Bu ancak kendi kendilerini çıkmaza götürüyor. Nasıl götürdüğünü de şimdi gösteriyorum. Sadece bir şeyi sizin söylemenizle olmaz, onu başkalarının da kabul etmesi lazımdır. Ben gösteriyorum şimdi size “Dar gelirli büyük halk topluluklarına karşı, varlıklı bazı küçük zümreleri kayırmasıdır, A.P. iktidarının. “Bunun sebebi bu diyor, hiç şüphesiz A.P. İktidarının dar gelirli büyük halk topluluklarına karşı varlıklı bazı küçük zümreleri kayırmasıdır. Bunları iyi dinlemenizi rica ediyorum, sonra tefsirini yapacağım.

Sonra 12’nci sayfada şöyle diyor: A.P.’nin kendi bünyesindeki bir çelişmedir” diyor anlattığı şey. “A.P. hem geniş köylü topluluklarından oy almış. Hem de köylüyü ezenlerle bir olmuş bir partidir. “Bundan sonra devam ediyor” Türk halkını, Türk Köylüsünü cahil saymanın; kolay kandırılır saymanın verdiği cüretkarlıklarla söylenen yalanlarmış” söylediği şeyler. Yani aşağıdaki cümlede Türk Halkının hem kandırılamayacağını hem de kandırılabilceğini içine alıyor cümle. Sonra devam ediyor 15’nci sayfada; “Çünkü oylarının çoğunlukla yoksul halktan, toprak reformuna muhtaç insanlardan alsa bile yönünü ve maddi gücünü büyük topraklılardan, bir sömürü düzenine bel bağlamış bir kısım varlıklılardan alan bir iktidarın Hükümetidir” A.P. bu, böyle iddia ediyor. Bir yerinde de diyor ki; “Sosyal adaletsizlik büyüyecek, sosyal sorunlar normal yollardan,

demokratik yollardan çözülmesi güç bir kördüğüm haline gelecektir” Başka bir yerde de 16’ncı sayfada diyor ki; “Onların bu mutluluğu, hoşnutluğu seçim günü sandıklara, A.P.’ye yönelen oylar halinde alabilir.”

Yine aynı yerde; “Öylelikle o düşük ücretli, o asgari yaşama düzeyindeki işçilerin cılız omuzlarında...” Sanki bu işçiler cılız omuzlarına bugün sahip olmuşlar “Yalnız halk değil, Devleti de sömürecek bir avuç iş adamının eliyle kolay yoldan servet yapmak topluma bir şey katmaksızın servetine servet katmak isteyenlerin, büyük toprak sahiplerinin, şimdilik korkmaları kaygılanmaları için bir sebep yoktur” diyor. Devam ediyor, diyor ki; “Onun için o ülkelerde bu uygulama ekonomik bakımdan da, sosyal bakımdan da 1950-1960 arası Türkiye’de doğurmuş olduğu büyük sakıncaları doğurmamaktadır. Kaldı ki, ülkelerde Devletin özel teşebbüse soydurulması gibi bir gelenekte yoktur.” Bakın özel teşebbüs 19’ncü sayfada hüviyetini aldı. Ama burada Hükûmetsiniz. Hükûmet programı yazarsınız, başka hüviyet. Gelirsiniz, muhalefetsiniz bir fikir beyan edersiniz, başka hüviyet. Ayırmaksızın” Devletin özel teşebbüse soydurulması gibi bir gelenek yoktur” diyor.

Devam ediyoruz; “Gitgide artan bir güvensizlik, bir istikrarsızlık ve varlıkların uykularını kaçırarak bir varlık düşmanlığı... İşte bu planı hazırlatan A.P. zihniyetinin uzun süre iktidarda kaldığı takdirde Türkiye’ye getireceği bunlardır. Bugünkü düzen, Anayasaya aykırı düzen değiştirilip bu uğurda gerekli ekonomik ve sosyal yapı değişiklikleri gerçek ölçülerıyla süratle yerine getirilip, . Anayasamızın emrettiği insanca düzen, adil düzen, dinamik ve her yönüyle demokratik düzen kurulmakla önlenebilir. “Yani kendileri Hükûmetken böyle bir düzen varmış da sonra biz gelmiş bunu bozmuşuz? Nasıl bozmuşuz? Bunu söylemeleri lazımdır. Aksi halde bunların bütün vebali kendilerindir.

Şimdi devam ediyor; “Türkiye’de A.P.’nin menfaatlerine hizmet etmeye çalıştığı, bir kısım özel teşebbüs için durum bunun tam tersidir. Oysa halktan yana, işçiden yana demokrasinden yana gözükmek isteyen A.P. Hükûmetinin işçiyi hiçbir yerde söz sahibi görmeye tahammülü yoktur. “Köylü, işçi herkes A.P.’nin karşısında olacak, arzu edilen bu, “Fakat nüfuzlu bazı iş adamları, hizmet içi eğitime, yani memleket kadar, hatta memleketten de önce kendilerine yararlandıracak olan bu eğitime, en küçük bir katkıda bulunmayı istememişler ve bütün baskı güçlerini kullanarak iktidarın tasarıyı geri almasını sağlamışlardır. “Şimdi şurada devam ediyor. 28’inci sayfada” A.P. iktidarı bir kısım özel teşebbüsün, Devlet kesimini bu şekilde istismar etme imkânlarını sürekli olarak artırmaya, genişletmeye çalışmaktadır. A.P. iktidarı tersine bu alanlarda bile yerli ve yabancı özel teşebbüsün Devleti ve halkı soymak imkânlarını artırıcı bir tutum içindedir. Hatta Sosyal Sigortalar Kurumunun kasalarını, birkaç sözde müteşebbise açmak sonucunu verecek” diye devam ediyor.

30’ncü sayfada; “A.P. iktidarı devlet sektörünü işte bu şekilde kullanmakta, bu şekilde istismar etmekte, üstelik özel teşebbüsü besleyici bir kaynak haline getirmektedir.”

Yine 32’nci sayfada; “Bazı büyük iş çevrelerinden” diye cümle başlıyor gidiyor. 37’nci sayfada da; “A.P.’ye hâkim olan tutucu zihniyet, sosyal görüşten yoksunluk, bazı menfaat çevrelerine aşırı bağlılık engel olmaktadır.”

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, üçüncü konuşmacının konuşmaları içinde de yine bazı hususlar vardır. Ama onları teker teker böyle ayıklamıyacağım. Şimdi bu aynı

dokümanın içinde bir de başka değişik düşünceler var. Onları da açayım. 21'nci sayfada; "Sanayi devriminin yalnız Devlet eliyle yürütülmemesi gerektiğinde de C.H.P, A.P. ile beraberdir."

Kiminle yürüteceksiniz? Yani hemen hemen bu konuşmanın yirmi yerine yakın okuduğum şekliyle tarif ettiğiniz insanlarla yürütebilecek misiniz bunu? Kiminle yürüteceksiniz? Yoksa dışarıdan bir takım ithalat mı yapmayı düşünüyorsunuz, özel sektör ithalatı? Devam ediyor, bu 21'nci sayfada.

Şimdi 30'ncu sayfaya geliyoruz. Şöyle diyor 30'ncu sayfada; "C.H.P'nin demokratik tutumu teşebbüs özgürlüğünün asla karşısında olmadığı gibi ortanın solunda bir C.H.P. Devletçiliği devlet kapitalizmi anlayışından da uzaktır. Teşebbüs özgürlüğünün asla karşısında değiliz" diyor. "Ama" diyor, "özel teşebbüs" tarif ediliyor. Şudur, diyor 30'ncu sayfa.

31'nci sayfa; "İnsanları özel teşebbüs alanında yatırım yapmaya yöneltten psikolojik güdülerin belki başlıcası kendi teşebbüs yeteneğini, kendi yapıcılık ve yaratıcılık eğilimini iş alanında değerlendirme ihtiyacıdır." Bu ihtiyaca değer veriyor mu, vermiyor mu? Onu söylemiyor, ama böyle bir ihtiyaç vardır diyor.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri görüyorsunuz ki, burada bir özel teşebbüs anlayışı varki, her türlü kötü damgayı yemiş bir özel teşebbüstür. Tefriksiz. Bir taraftan özel teşebbüs bu şekildeki iddialarla damgalanırken, diğer taraftan da bir tereddüdün içinde "biz özel teşebbüs özgürlüğüne karşı değiliz" gibi bir ifade kullanılıyor. Bu ikisi birbirleriyle bağdaşamaz. Bu ikisi katıyen birbiriyle bağdaşamaz. Özel teşebbüsü 1963 senesindeki Hükümet programımızda şu şekilde tarif ettikten, 1950 deki parti programımızda şu şekilde tarif ettikten, 1933 deki programımızda böyle tarif ettikten sonra dönüp sadece Adalet Partisini kötülemek için, sadece Adalet Partisini birtakım insanları zengin etmeye gayret ediyor, demek için özel teşebbüsü bu kadar kötüleyemezsiniz. Aslında bu özel teşebbüs kötülemesi, Adalet Partisinin kötülenmesi ile birleştiriliyor. Kimdir bu özel teşebbüs, nedir özel teşebbüs? Biz burada hakları koruyoruz. Biz burada kendilerini müdafaa etmek imkânı olmıyan birtakım insanların haklarını koruyoruz. Ama müşahhas olarak şu adamdır, şu kötülüğü yapmıştır kanunlara uymıyan şu harekette bulunmuştur dersiniz, sizinle beraberiz; yani doğru çıkarsa sizinle beraberiz. Ama bunların hiçbirisini kaale almadan Devlet sırtından geçinen özel teşebbüs, tufeyli özel teşebbüs, şöyle özel teşebbüs, böyle özel teşebbüs diyeceksiniz; sonra da özel teşebbüsten medet umacaksınız, bu olmaz. Bunun içindir dedim, bu hususta C.H.P. sözcülerinin aramızdaki tartışmaları daha anlayış ve vuzuh içinde yapabilmemiz için sarahate gelmeleri lazımdır. Sarahate, gelmeniz lazımdır, ben istedim diye sarahate gelmeye mecbur değilsiniz. Ben şartını koyuyorum: Aramızdaki konuşmaları ve tartışmaları daha birbirimizi anlıyarak yapabilmemiz için nasıl geleceksiniz bir sarahate gelmeniz lazımdır.

Yani özel teşebbüse tümünden taraftar değilseniz onu söylemeniz lazımdır. Ama hem bunları söyleyip, hayır biz taraftarız, deyip bunu bağdaştırmak imkânı bunu hiçbir mantık bağdaştıramaz. Bu bağdaşmaz ve bütün bu söylediklerimizi şu dokümanlarla nasıl telif ediyorsunuz onu da izah etmeniz lazımdır. Bir soyguncu düzen meydana gelmiş. Kim getirmiş soyguncu düzeni meydana? Ne zaman gelmiş bu soyguncu düzeni meydana? Acaba Adalet Partisi hangi kanunları ne istikamette değiştirmiş de,

hangi imkânları ne istikamette değiştirmiş de, bu soyguncu düzen meydana gelmiş? Eğer bunların cevaplarını vermeye kalkarsanız kendi kendinizi suçlarsınız. Çünkü bu düzen bugün meydana gelmemiştir diyeceksiniz. Bu düzen bizim zamanımızda da vardı diyeceksiniz. O zaman size soracaklar, niçin düzeltmediniz diye. Bu konuşma C.H.P.'nin kendi kendisini inkâr, kendi kendisini suçlama dokümanıdır. Eğer reddimiras durumunda iseniz onu söylemeniz lazımdır. Yani C.H.P.'nin bütün "ortanın solu" çıkana kadar olan kısmını siliyoruz, "Ortanın solu" yeni bir tutumdur ve bizim tutumumuz budur diyorsanız başka meseledir. O zaman "altı oktan" kaç tanesine sahipsiniz, kaç tanesine değilsiniz? Bunu da bilmeniz lazımdır.

Bütün bu düşüncelerin içerisinde şu söylediğim düşüncelerin içerisinde özel teşebbüs düşmanlığı, servet düşmanlığı, mülkiyet düşmanlığı ve sınıf kavgası tahriki vardır. Bunları yapabilmek için Adalet Partisini suçlamaya gitmeyiniz... Adalet Partisi bunların hiçbirisinin ne içindedir ne kenarındadır...

MEHMET YÜCELER (Kayseri) — Bu konuşmalar Anayasaya aykırıdır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz konuşurken aykırı değil, ben konuşurken aykırı... Ben konuşmamın başında söyledim...

BAŞKAN — Sayın Yüceler yerinizde müdahale etmeyin efendim, "Anayasaya aykırı, uygun falan" bırakın şimdi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sizin genel sekreterinizin konuşması Anayasaya aykırıdır. Onu bilmem, yalnız ben şunu ifade etmek istiyorum. Muhterem heyetinize; takdir buyuracağınız gibi bu kürsü hür bir kürsüdür. Ben Başbakan olarak, Adalet Partisi Genel Başkanı olarak, aynı zamanda bir milletvekili olarak bu kürsüde aynı hürriyetin içindeyim, bütün arkadaşlarım kadar hürüm.

Onun için Sayın Yüceler'in söylediği şeyi yanlış anladım, o manada anladım.

Plan vesilesiyle Adalet Partisini bu kadar suçlamaya ne lüzum vardı? Aslında Adalet Partisi bir hedef olarak alınmıştır. Bu hedefe atılacaktır. Bundan birtakım tesirler beklenir. Köylü ne zaman geldi aklınıza diye sorarlar, bunu sorarlar ve bu zamana kadar olan felsefenizde bu değişikliği yapmaya niçin ihtiyaç duyduunuz diye sorarlar. Felsefemizde değişiklik yoktur diyemezsiniz, işte dokümanlar. Yani muhalefette olsanız, iktidara geldik değiştirdik deseniz anlarım. Ama iktidarda olmuşsunuz, şunları söylemişsiniz, hiçbir müdahalede bulunamayacağız demişsiniz, özel sektöre eşit muamelede bulunacağız demişsiniz, bütün bunları demişsiniz. Sonra bugün gelmişsiniz diyorsunuz ki, "Özel sektör şöyledir, bunların koruyucusu da Adalet Partisidir. Adalet Partisinin politikası da zengini zengin, fakarayı fakara yapmaktır" Bu gülünç, buna kim inanır?

Şimdi mesele bitmedi. Şurada bazı şeyler var onları da söylileyim.

Burada montaj sanayiden şikâyet ettiler. Montaj sanayinin, lastik sanayiinin Türkiye'yi soyduğundan bahsettiler. Burada söylendi bu laflar, şimdi sayfasını ve sairesini bulur gösteririm. Bakalım montaj sanayii ne zaman kurulmuş? Türk Otomatik Endüstrisi Anonim Şirketi, Bakanlar Kurulu tarafından müsaade verilme tarihi 18.6.1964. Kroysler (Chrysler) Sanayii Anonim Şirketi, Bakanlar Kurulu tarafından müsaade verilme tarihi 10.7.1962, Kararname numarası 6/709. B.M.S. Sanayii Ticaret Anonim Şirketi, Kararname tarihi 10.8.1963, 6/2057 Kararname numarası. MAN Kamyon ve Otobüsleri

6.8.1964, 6/3452. Traktör ve Makina Ticaret 15.9.1964, 6/3658 İthalat - İhracat Mümessillik Şirketi, 20.6.1964. U.S.R. Lastik Türk A.Ş 7.7.1961, Goodyear Lastikleri 7.7.1961. Pirelli Lastikleri 24.9.1959 Willy Zohrleint fabrikaları 5.4.1955.

Şimdi muhterem arkadaşlar, şu doküman muvacehesinde bize yapılan isnatların değerini muhalif muvafık, ama hepinizin düşüncesini rica ediyorum. İktidardasınız, montaj sanayiine kapıları açacaksınız, buyurun diyeceksiniz. Muhalefete geçeceksiniz, geleceksiniz buraya, montaj sanayii memleketi soyuyor iddialarını ortaya koyacaksınız. Sanayiın yabancı sermayesi Türkiye'ye nasıl gelir? 6224 sayılı Kanun, Yabancı Sermaye Komitesinin kararları Heyeti Vekileden geçer. Sermayenin şartları bu şekilde tesbit edilir. Elini kolunu sallıyarak gelmemiş ki. Şimdi buna ne diyeceksiniz? Hiçbir şey diyemezsiniz.

Evet, daha da var, daha da var. Arkadaşlar samimi olmaya mecburuz. Daha iki sene evvel, üç sene evvel geçmiş şeyleri unutamayız. Devletin arşivleri var. Hafızalarımız belki şu veya bu istikamette bir takım hatalar yapabilir ama arşivler var. Bu arşivler hepinize açıktır, her isteyene açıktır bu arşivler. Bunları tetkik etmek için her isteyene kolaylık göstereceğiz, bunu daha evvel de söyledik.

Şimdi muhterem arkadaşlar, bu dorudan doğruya Adalet Partisini kötüleme kampanyasıdır. Ama eğer bu bir yükse, bir kötüleme vasıtası ile bununla Adalet Partisini kötüleme vasıtası ile bununla Adalet Partisini kötüliyemezsiniz, kötüliyemezsiniz bununla. Çok gülünç şeyler oluyor.

Şimdi yine Sayın Genel Sekreter konuşmasının bir yerinde "Kömür Şirketi kar ediyordu bizim zamanımızda, dedi, siz geldiniz iktidara, zarara soktunuz, kömüre de zamlar yapıldı" 17.2.1965 tarih. Bu tarih nedir biliyor musunuz arkadaşlar? Üçüncü Hükümetin istifa ettiğiinden 4 gün sonraki tarihtir bu. Bir kararname çıkıyor, 150 tane memur da aynı Devre içinde değişmiştir. Sonradan bize her gün, bu memuru niye değiştiriyorsunuz diye üstümüze yük geldi, biliyorsunuz. Bu kararname uzun zaman kaldıktan sonra giderayak çıkarılmış bir kararnamedir. 90 milyon lira külfeti olmuştur kömür ocaklarına. Evet, giderayak bu kararnameyi çıkaracaksınız, 90 milyon külfet koyacaksınız idarenin üstüne, ondan sonra buraya geleceksiniz, Kömür Şirketi 100 milyon zarar etti, diyeceksiniz. 10 milyonu benim, 90 milyonu zatiâlinizin. Gerçeklere dayanmadıkça politika yapmak güçleşmiştir. Aslında Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Sekreterinin ortaya koyduğu tenkit bir plan tenkidi değildir. Bu bir şeylerin izahı. Ama yine Sayın Genel Sekreter başka bir yerde yaptığı konuşmasında da ortanın solunun bir doktrin olmadığını söylüyor. Eğer ortanın solu diye bir doktrin koymaya çalışıyorsa o zaman yapacağı iş şudur: Söylediklerini gayet sarîh söylemesi lazımdır. Ne yapacağını söylemesi lazımdır, nasıl yapacağını söylemesi lazımdır. Nasıl yapacaksınız, soruyorum? Mülkiyeti mi kaldıracaksınız, mirası mı kaldıracaksınız, ticareti mi kaldıracaksınız? Bunların hiçbirisini yapmadan söylediğiniz şeyler yapılamaz.

NERMİN NEFTÇİ (Muş) — Bütün dünyada yapılıyor.

HÜDAİ ORAL (Denizli) — O bize ait, iktidara gelirsek yaparız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yapamazsınız ki, kimse inanmaz. Onun için Türk vatandaşı size bu zamana kadar neye yapmadınız, diye soracaktır, bir; bunu soracaktır.

İki; nasıl yapacaksınız? Böyle yuvarlak şeyleri; anlamıyacaktır. Pratik, kabili tatbik şeyler söylemek mecburiyetindesiniz ve kabili tatbik şeyler söylerseniz biz de

bunun münakaşasını yapabiliriz. Sarih şeyler söylerseniz biz de bunun münakaşasını yapabiliriz. Ama bir servet düşmanlığı, ile bir zenginlik düşmanlığı ile bu işlerin içinden çıkmamıza imkân yok. Bu dokümanın içinde suçlar icadedilmekte, cezalar tertib edilmektedir; Adalet Partisi şöyledir, Adalet Partisi böyledir şeklinde, bunların hepsi mevhum ve mefruzdur. Yanlış benzetmeler daima yanlış neticeler verir. Alışılmış sloganlar. Anlaşıyor ki, bu sloganlar yurt sathında tekrarlanmaya devam edecektir? Biz bunların mücadelesini, münakaşasını her yerde yapmaya hazırız. Burada birtakım raporlara rücu edilmekte, birtakım raporlar destek olarak kullanılmaktadır.

Muhterem Milletvekilleri bu raporlar mevzuunda bazı hususları arz etmek istiyorum: Devlet arşivleri, rapor hazırlar, rapor hazırlatır, bu münakaşa Türkiye’de uzun senelerdir yapılıyor. Bu raporların icabına uymak veya uymamak bir siyasî muhakeme meselesidir, bir siyasî jujman meselesidir, bir siyasî karar meselesidir. Bu itibarla Devlet raporlarla idare edilemez.

Devlet, raporlardan, diğer kaynaklardan, nereden bulduysanız oradan, alınan intibaların, tecrübe ve lojik içerisinde, kanunlar içerisindeki aldığı şekille meydana gelen kararlarla idare edilir. Aslında Cenubi İtalya’da şöyle yapılmış böyle yapılmış... Orada yapılan reform tamamen. Türkiye’nin şartlarına çok değişik bir şeydir. Türkiye’nin şartları başka bir yere benzemez. Türkiye kendi problemlerinin cevabını kendisi bulmak mecburiyetindedir. Onun için konuşmamın başında Türkiye’nin üzerine bir hazır elbise geçirilemeyeceğini söyledim.

Toprak meselesine döneceğim tekrar, reform meselesine döneceğim. Yine bu konuşmamın içinde bazı neticeler çıkarılıyor ki, bu neticeleri çıkarmak asli addedilmiş, ona göre modeller konmuş orta yere. O modelleri çözerseniz, zaten o neticeyi çıkarmak için koymuşsunuz modeli, o netice çıkar, ama doğru olmaz. Kendi kendinizi aldatırsınız. Birtakım peşin hükümlerle doludur, bu peşin hükümlerin hiçbirisi bir mantığa istinadetmemektedir. Bu kürsüden yapılan konuşmalar içerisinde bazı muhterem hatipler, A.P.’nin yerini de tayine çalıştılar. Ne tarafa kaymış veya kaymamış meselesi. Şimdi memleketin gerçekleri var. Bu gerçekleri dillendirmek, doğru olarak dillendirmek, ilmi ve fenni olarak dillendirmek kâfi değildir. Bir gönülle, bir insan sevgisiyle dillendirmek, bir vatandaş sevgisiyle dillendirmek, kanun nizamı içinde, kanun sevgisiyle dillendirmek gayet tabii A.P.’nin yapacağı iştir. Bunlar ne netice verir? Bunlarla siz mutabık olursunuz veya olmazsınız, ama bunlar şayet size de birtakım gerçekler, vakıalar olarak doğru geliyorsa, A.P.’ni yanınızda arıyacağınıza A.P.’nin yanına kaydık deyin. Binaenaleyh, A.P.’nin bir yere kaydık deyin. Binaenaleyh, A.P.’nin bir yere kayması diye bir iş yok. Geçen gün burada Sayın Alican kendisi konuşurken benim gülümsediğimi, buradan ifade etti. Evet, çünkü bir gün evvel bir muhterem hatip, Sayın Alican’ın tamamen değişik istikametinde bu kürsüden beyanda bulundu. Ben o zaman düşünüyordum, 24 saat evvel beyanda bulunan Sayın Erimle Sayın Ali can değişik şeyler söylediler; A.P. nedir hakkında, plan sola mı kaymıştır, sağa mı kaymıştır meselesinde.

Plan hiçbir yere kaymamıştır. Sola kaymış diyenler yanlış kapı çalıyorlar. Başka yerde arayın o işleri, bize dokunmaz. Onun için, plan gerçekçi bir plandır. Bizi yanınıza falan yaklaştırmaya gayret etmeyin. Zorluk çekersiniz, çok büyük zorluk çekersiniz ve böyle bir şey mümkün değildir. Onun için bize talip olmayın, başka kapılar arayın. Başkalarına anlatın meselelerinizi.

Yine çok şaşılacak bir hüküm var burada. Deniyor ki “Belki zaman Adalet Partisini bu çelişme, kararsızlık ve tutarsızlıklardan da gitgide kurtarabilir. Ama Türkiye’nin o kadar bekliyecek zamanı yoktur” Ne demek isteniyor? Türkiye’nin bekliyecek zamanı var mı yok mu, acaba bunu tayine Sayın Genel Sekreter mi memur? Bu kararı verecek millet var.

Burada köklü, yapısal ve kurumsal değişikliklerden bahsediliyor. Köklü, yapısal ve kurumsal değişikliklerin ne olduğuna dair bir şey söylenmiyor. Hiçbir şey söylenmiyor.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Plânda var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nelerdir bunlar, sizi ne düşünüyorsunuz, hangilerini yapmadığımızı söylüyorsunuz?

Bir husus daha var; “Vergi yolu ile iç kaynakların yeterince harekete geçirilmemesi yüzünden dış kaynaklara bağımlılık süresi uzatılmaktadır” Bu teknik bir yanlışlıktır, yanlıştır bu. Neden olduğunu söyleyeyim; %7 kalkınma hızı alırsanız muayyen tasarrufa ihtiyacınız var. Yalnız tasarrufla da mesele bitmiyor, dışardan envestisman malı ithal etmenize ihtiyaç vardır. Binaenaleyh, Türkiye’nin meselesi sadece bir tasarruf meselesi, sadece bir dış tediye meselesi değildir. İkisi beraber. Hadi hallettiniz tasarruf meselesini, daha çok vergiye gitmek suretiyle, Envestisman mallarını ne ile alacaksınız, ihracaat, ithalat arasındaki farkı nasıl kapatacaksınız. Binaenaleyh görüyor musunuz, yanlış? Bu şekildeki yanlışlıklarla doludur bu doküman. Fenni hatadır, basit bir hesap hatasıdır. Şayet %5’e indirseniz, %4’e indirerseniz kalkınma hızını, olur bu. Ama o zaman İkinci Plan döneminde, üçüncü plan döneminde çok daha fazla dış kaynağa ihtiyacımız olur.

Bir husus daha var; Anayasanın koyduğu muvazeneye aykırı. Deniyor ki, tarım ürünlerini ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirmek için gereken tedbirleri alma ödevi Devlete verildiği halde, bu ödevden de kaçınılmış olacaktır. Niçin? Taban fiyat politikası. Adalet Partisi iktidarının çok geniş ölçüde tatbik ettiği bir politikadır, çok geniş ölçüde ve bugün Türk köylüsü tatbik edilmekte olan taban fiyatlarının hiçbirisinden şikâyetçi değildir. Gidiniz görünüz çay çiftçisini, fındık çiftçisini, tütün çiftçisini, üzüm çiftçisini, pamuk çiftçisini, ay çiçeği çiftçisini, zeytin çiftçisini, gidip görünüz.

Şimdi muhterem beyefendiler, burada Anayasa, Devlete yüklediği sosyal vecibeleri Sayın Erim’in söylediği şekilde, bu emirdir, bu emri yerine getirin, demekle iktifa etmemiş, mantıklı olarak bir kayıt koymuş. Bu kayıt olmasaydı zaten denge olmazdı. Demiş ki, Devlet bu bölümde belirtilen iktisadi, sosyal amaçlara ulaşma ödevlerini ancak iktisadi gelişme ile mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir. Yani 53’ncü madde, Anayasanın 3’ncü bölümün sonudur. “Mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.”

Şimdi “topyekûn ödevlerini yapmamıştır” şeklinde bir iddiada bulunurken hangi ödevi yapmamış, neden yapmamış, bunları ortaya koymak lazımdır. Bunları. Ve kendilerine soruyorum: Dar gelirli büyük topluluklara karşı varlıklı küçük zümreler kayırlmış. Nasıl olmuş? Hangi kararların neticesinde olmuş ve acaba zamanlarında tatbik ettikleri politikaların, usullerin dışında bu yönde, yani dar gelirli zengini zengin etmeye doğru ne yapmışız? Bunları söylemeleri lazım, bunları söylemek lazımdır, işte onun için diyorum, burada söyleyip kaçmak doğru değil.

SEYFİ SADİ PENCAP (Muğla) — Söyledik, söyledik, anlıyan yok ki.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla)— Sizin söylediğiniz şey hiçbir şey ifade etmez, çünkü sadece kuru lâftan ibaret.

BAŞKAN — Sayın Pencap, birleşimin başından beri konuşuyorsunuz ve müdahale ediyorsunuz, çok rica ederim.

Bu kürsüyü işgal ettiler saatlerce konuştular, dinledik konuşmalarını, aldık, not ettik, gayet dikkatle dinledik geldik cevap veriyoruz. Sizin söylediklerinize biz tahammül ettik. Bizi burada himayeci gösteriyorsunuz. Bunları reddediyoruz, çünkü böyle bir şey yok orta yerde. Fikrinizi daha vuzuhla açıklayın ki, vuzuhla cevap verelim diyoruz. Beş saat bu kürsüyü işgal ettiniz, söyleyeceğiniz her şeyi söylediniz, ben arıyorum, bulamıyorum, siz söyledik diyorsunuz.

Muhterem Milletvekilleri, toprak reformu mevzuunda biz neye angajeyiz? Strateji dokümanlarının 55'inci maddesini dikkatle tetkik buyurmanızı rica ediyorum.

Tarım reformu tarımsal bünyenin temelindeki aksaklıkları gidermeye yönelmiş tedbirler dizisi olarak kabul edilecektir.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, yeni bir mevzua girecekseniz saat 13:00'e 2 dakika var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz sizin istediğiniz manada bir tarım reformuna, toprak reformuna angaje değiliz ve sizin istediğiniz şekilde bir tarım, toprak reformu düşünmüyoruz, yapmıyacağız, dedim. Bunu alıp, Demirel; toprak reformu yapmıyacağız, tarım reformu yapmıyacağız haline getirebilirler, yarınki basına da böyle intikal eder. Her gün bunların, içindeyiz.

Tarım reformu, toprak reformu üzerinde çok konuştuk, ama konuştuklarımız bizim konuştuklarımız, söylediklerimiz birbirine aykırı değildir. Biraz sonra devam edeceğim sizinkine de.

Tarım reformu konusunda alınacak tedbirlerden istenilen sonucun elde edilmesi ve bu çalışmaların çiftçilerimizce benimsenip desteklenmesi her şeyden önce toprağın mülkiyet durumunun hukuki yünden kesin ve açık şekilde tesbitini mecburi kılar. Bunu sağlamak için İkinci Beş Yıllık Döneminde kadastro, tapulama işlerinin daha hızlı bir tempoda yürütülmesine önem verilecektir. Kimse demesin ki; sadece tapu yapacaklar devam ediyoruz;

Devletin hüküm ve tasarrufunda veya özel mülkiyetinde olup şahıslara kiralanan orman ve mera hudutları içindeki bozuk kültür arazisinin ıslahı ve bataklıkların kurutulması sonucu elde edilen belirli bir büyüklüğün üstünde kalan ve düzenli işletilmiyen şahıs arazilerinin istimlak veya pazarlıkla satın alınması ile temin edilen kültür arazisinin mülkiyetinin topraksız ve az topraklı çiftçilere uygun şartlarla devrini mümkün kılan mevzuat çıkarılacaktır.

Küçük aile işletmelerinin makina donatım ve kredi elde etmek için gerekli mali güçte olmamaları göz önünde bulundurularak bu gibi ihtiyaçları karşılamada ürünlerin pazarlanmasını sağlamada kooperatifçilik önemli bir vasıta olarak kullanılacaktır. Tarımdaki verim artışı ileri tekniklerin, uygulanmasını gerektirecektir. Bu durumda çiftçilere vade ve faiz bakımından uygun şartlarla kredi verilmesi üzerinde durulacaktır. Toprağın iyileştirilmesini, değerinin azalmasını önlenmesini, geliştirilmesini mümkün kılmak üzere uzun süreli yazılı sözleşme ve kiralamayı sağlayan, kira miktarlarını

ayarlayan, kiracının zamanla işlediği toprağa sahip olması mekanizmasını hedef olarak alan bir kiracılık müessesesinin düzenlenmesi ele alınacaktır. Büyük Atatürk'ün 1936 Meclis açış konuşmasında bir direktif olarak verdiği, toprak meselesini hallediniz şeklindeki direktif, senelerce meydana konmamış, ondan sonra C.H.P. senelerce iktidarda bulunmuş. 1961'den 1965'e kadar yine iktidarda bulunmuş bize 18 ayda, 19 ayda bu meseleyi niçin halletmediniz diye sual sormaması lazımdır. Bu itibarla gayet derin kökleri olan, henüz kadastro meselesi çok cüzi ölçüde halledilmiş bulunan bir memlekette mülkiyet hakkını zedeliyecek bir tutumun içinde olunamaz. Biz gerçekçi bir anlayışın mümessilleriyiz.

Muhterem Başkan, anlıyorum ki, şu anda ara vermek durumundasınız. Öğleden sonra da bir kısım zamanınızı işgal edeceğim. Söylenmiş hususların efkârı umumiyemizde yanlış yankılar yapmıyacak şekilde açıklanması gerekiyor. Sabrınızı suiistimal etmemeye mümkün mertebe gayret edeceğim. Beni şu ana kadar dinlediğiniz için hepinize saygılarımı sunuyorum. *(A.P. sıralarından şiddetli alkışlar)*

BAŞKAN — Saat 14.30 da toplanmak üzere birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 13:05

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14,30

BAŞKAN — 129'ncu Birleşimin ikinci oturumuna devam ediyoruz. Söz Sayın Başbakanındır. Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Başkan, Muhterem Milletvekilleri; toprak mevzuu üzerinde ortaya atılan hususları birkaç kelime ile cevaplandırmaya devam edeceğim.

Hesap şudur: Bugün Türkiye’de bilinen ve mevcut istatistiklere göre, dağıtılabilecek sınırlar içine girebilecek takriben 10 milyon dönüm toprak vardır eşhas elinde. Türkiye’mizin ekilip biçilen 240 milyon dönüm toprağından 10 milyonu dağıtılabilecek toprak addedilebilir. Gayet tabii ki, toprak mülkiyetinde 32 milyon nüfusun 22 milyonu toprağına bağlı yaşarsa bir memlekette, 240 milyon toprağı mütesaviyen dahi taksim etseniz, hiç kimseyi geçindirmeyecek kadar küçük parçalar halinde toprak düşer. Esasen, toprağın tarzı tevzii ile nüfusun tarzı tevzii arasında da geniş farklar vardır. 10 milyon dönüm toprak. Toprağın tarzı tevziini unutalım, nüfusun tarzı tevziini de unutalım ve bu toprağın sahibine hiç arazi bırakmadığımızı da farz edelim, yüzer dönüm toprak verdiğiniz takdirde 100.000 aileye yetecek toprak verirsiniz. Hesap budur. Biz diyoruz ki, bugün 500.000 aile vardır topraksız ve her sene de 60 ila 70.000 aile tarımda meydana gelmektedir. 10 milyon dönüm toprağı dağıttınız 100 er dönüm esası üzerinden sahibine hiçbir şey bırakmamak şartı ile bıraktığımız takdirde bu 100.000 aile daha da aşağı inecektir.

Ben 100.000’i azami olarak söylüyorum; bu takdirde toprak meselesi Türkiye’nin işsizlik meselesini halletmiyor. Türkiye’nin derin bir problemi var; derin olan problem, tarımda çalışan nüfusun fazlalığıdır. Zor ve müşkül olan problem. 65 bin köye dağılmış; köy, oba, mezra, divan şeklinde isim alan değişik yerlerde, 65 bin oturma ünitesine dağılmış bir taşra ekonomisinin mevcudiyetidir. Üzerinde durduğumuz şey 10 milyon dönüm eşhas elindeki toprağın dağıtılması ile Türkiye’nin bütün meselelerinin hallolacağı şeklindeki iddianın doğru olmadığı, ayrıca vatandaşın zihninde; toprağı olmyan herkese toprak verilecektir, şeklinde bir intibai yaratmanın yanlış olduğudur. Çünkü verecek toprağımız yoktur, olmayınca neyi vereceksiniz; kiminkini alıp kime vereceksiniz? Biz bu hadisenin üzerine parmak basıyoruz. Biz Türkiye’de ne toprak ağalarının, ne şunun, ne bunun müdafiiyiz. Ama Türk hukuk sisteminin, kim olursa olsun, yeni kanunlar çıkarıp, vatandaşın hakkını elinden almadığı sürece her vatandaşın hakkının müdafiiyiz. Bunları, bu işleri husumetlerle halletmeye imkân yoktur. Şikâyetçisi olunan hususlar tartışılarak, görüşülerek, meşru nizamın icaplarına uyularak parlamentoların, milletin iradesinin temerküz ettiği parlamentoların kararlarıyla hallolacaktır.

Şimdi gelelim nüfusla toprağın durumuna. Bugün Türkiye’nin bazı yerleri var ki, nüfus gayet kesif, mesela Doğu -Karadeniz mıntıkası; bazı yerleri var ki, nüfus gayet seyrek, Türkiye henüz tabiat şartlarının tesirine göre kurulmuş, tarihi göçlerin, tarihi tekâmülün tesirine göre kurulmuş bir iskân şeklinden kurtulabilmiş bir memleket değildir. Onun içindir ki, sadece topraksız köylüye toprak verme meselesini düşünürken o köyde verebileceğiniz hiç toprak olmayabilir. Bir de muhaceret meselesini, iç iskân meselesini düşünmek gerekir. Fevkalade zor bir meseledir. Muhterem Milletvekilleri, hepinizin bildiği gibi enfastrüktürü ikmal etmeden kanun düzeninin, Devlet düzeninin

arızasız işlemesini; yurdun her köşesinde sağlamadan gönüllü bir iç iskânı yapmak fevkalade zordur. Hakikaten çok büyük, çok güzel ovalarımız var, fevkalade kuru, oradan gidecek vatandaş şayet bulunduğu mıntıkada sadece balıkçılık yapmakla hayatını zar zor kazanabiliyorsa, oraya götürdüğünüz zaman, bu vatandaş -ki, gönüllü gitmesi fevkalade zordur- götürdüğünüz zaman büyük sıkıntıların içinde kalacaktır. Onun içindir ki, toprak meselesini hendesi bir taksim olarak düşünmek yanlışır. Toprak meselesi, fevkalade incelikleri bulunan ve tek başına kuru toprak olarak düşünülmemesi gereken bir husustur. Esasen bu görüşe benzer bir görüşün anahtarları ile bununla çok çelişmeyen bir görüşün 17 Ağustos 1960 tarihli Akis dergisinde de yazıldığını neşredildiğini görüyoruz. Akis dergisi, kimi ne derecede bağlar böyle bir iddianın içinde değilim, sadece burada bir paragraf var onu okumak istiyorum:

“Bütün bu meselelere geçen hafta içinde C.H.P. Genel sekreteri İsmail Rüştü Aksal başta olmak üzere Türk tarım reformcularının piri, büyük ideal adamı eski Tarım Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu ile Cumhuriyet Halk Partisi Araştırma Bürosu Müdür Yardımcısı Doğan Avcıoğlu yazıları ve demeçleri ile parmak bastılar” diyor. Binaenaleyh, Cumhuriyet Halk Partisinin toprak meselesinden ne anladığını da vuzuha getirmesinde fayda vardır. Biz vuzuha getirdik, defaatle vuzuha getirdik.

Muhterem Arkadaşlarım, benim size şurada söylediğim, stratejinin 55’nci- maddesi olarak okuduğum 7 Ekim 1965’te Konya’da verdiğim nutkun aynıdır veya o nutkun, espri itibariyle, ruh itibariyle aynıdır. Biz aynı şeyleri söylüyoruz, yani büyük milletimizin önünde ne söylediysek bu kürsülerde yine onu söylüyoruz ve onu söylemeye de devam edeceğiz.

Toprak meselesinin içerisinde bir husus daha var: Tarım ürünlerini değerlendirilmesi. Muhterem Milletvekilleri, bugün Türkiye iki mesele ile karşı karşıyadır. Birincisi istihsal fazlalığı, ikincisi istihsal kıtlığı. Diyeceksiniz ki, tenakuz halinde mi bu beyanlar? Hayır, bazı mallarda istihsal fazlalığı, bazı mallarda da istihsal kıtlığı var. Binaenaleyh, yurdumuzun her köşesi istihsalî, lüzumlu olan malı üretecek durumda değil. İstihsal fazlalığı olan malı üretecek durumda olan yerler var. Binaenaleyh, enfastrüktürü esaslı bir şekilde meydana getirmeden ve zaman zaman bütün yurt çapında geniş tahribatlara uğrayıp, mahsulü büyük zararlara uğrıyan halkı daha emin vasıtalarla kavuşturmadan, toprak içinde sıkı sıkıya tutmak ekonominin gelişmesine engel teşkil eder. Tutamazsınız zaten ya, farzı mahal tutsanız bile ekonomiyi geliştiremezsiniz.

Bu bir noktai nazardır. Bu noktai nazar başka memleketlerle de münakaşa edilmiştir. Sermaye formasyonu meselesidir. Sermaye formasyonunu nasıl yapacaksınız? Topraktan alacaksınız, madenden alacaksınız, yani tabii kaynaklardan alacaksınız, bunlar sermaye formasyonunu teşkil edecek. Başka türlü sermaye formasyonunu nasıl yapacaksınız? Bu bir noktai nazardır. Biz bu noktai nazarda değiliz. Bu noktai nazar tek başına galip bir hususiyet arz etmez. Bu noktai nazar, diğer birtakım noktai nazarlarla telif edildiği ve bağdaştırıldığı zaman, bir dengenin içinde olduğu zaman bir ehemmiyet taşır. Ama bu bizi, tarım mı, sanayi mi, turizm mi, madencilik mi; gibi tek yönlü bir münakaşanın içinde getirir. Türkiye Planının hazırlanmasında ve Türkiye’nin kalkınmasında tek istikamette gidiş doğru bulunmamıştır. Çünkü Türkiye’de yatırım imkânları birbiriyle mukayese edildiği takdirde güzel olan sahalar vardır. Bunların içinde sanayi vardır, tarım vardır, turizm vardır, madencilik vardır. Sanayiın icabı olan sanayiın, tarımın

ve turizmin her üçünün icabı olan ana enfastrüktür ve münakale sistemi, muhabere sistemi ve enerji sistemi vardır. Huzurunuzda getirilmiş plan, bunların hepsini derpiş ederek geliyor. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında 12 milyar civarında bir para sanayiye ayrılmışken, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında 25 milyar lira gibi bir parayı ayırmış olarak huzurunuzdayız. Sanayi sektörü itici olacaktır, derken sadece, sanayi sektörü olacaktır, başka bir şey olmayacaktır, demiyoruz. Tarıma da geçen Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında 10 milyar civarında yatırılmışken, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında 16 milyar civarında bir yatırımla geliyoruz. Enerji sahasına Birinci Beş yıllık Planda 4 milyar lira ayırmışken, İkinci Beş Yıllık Planda 8 milyar ile geliyoruz. Münakale sahasına Birinci Beş Yıllık Planda 9 milyar ayırmışken, İkinci Beş Yıllık Planda 18 milyar lira ile geliyoruz. Binaenaleyh, büyük Türkiye, mamur ve müreffeh Türkiye dediğimiz zaman, zannediyorum ki, heyecanımıza katılmaktan kimse imtina etmeyecektir. Zannediyorum ki, Türkiye'yi büyük mamur ve müreffeh görmekten kimsenin canı sıkılmayacaktır, dediğimiz zaman bunun yollarını çizdiğimiz iskelet içinde ortaya koyuyoruz.

Türkiye endüstrileşecektir. Türkiye'nin endüstrileşmesi şarttır, zarurettir. Endüstrileşmediğimiz zaman ne işsizlik problemimizi, ne dış tediye muvazenemizi, ne dış kaynaklara bağıllıkla durumumuzu düzeltmeye imkân yoktur. Şimdi endüstrileşme meselesine yine geliyoruz, kim yapsın? Kim yapsın endüstrileşmeyi? İddialar var, deniyor ki; Adalet Partisi özel teşebbüse bu kadar ehemmiyet atfettiği halde kendileri 6-7 milyarlık büyük tesisi yapma yoluna gidiyorlar.

Muhterem Milletvekilleri; karma ekonominin ruhu biran evvel memleketin bütün kaynaklarının harekete geçirilmesi, daha çok istihsalı daha iyi standartta, daha ucuz fiyatlarla mal etmeye yöneltmektir. Karma ekonominin ruhu budur. Burada biz özel teşebbüse ağırlık veriyoruz. Yani özel teşebbüs kim? Burada bahsolunduğu gibi bir avuç vurguncu, bir avuç soyguncu, bir avuç şu, bir avuç bu değil. Özel teşebbüs, fırsatlar bütün vatandaşlara açıktır, eşit fırsatlar içinde çalışan bir ekonomide gücü, kabiliyeti, teşebbüs kabiliyeti, uzun saatler çalışabilme kabiliyeti, bir şey yaratma kabiliyeti bulunan kimsedir, her Türk vatandaşına, herkese açıktır bu yol, her isteyen bu yola gidebilir. Biz diyoruz ki Türk vatandaşlarının teker teker veya bir araya gelip yapmadıkları, yapamadıkları, fakat memleket için yapılması zaruri olan işleri Devlet yapacaktır. Bunun devletçilik düşmanlığı ile veya devletçilik dostluğu ile bir alakası yok. Bunun devletçilik ile de bir alakası yok. Mecburdur, enfastrüktürü Devlet yapacaktır. Yol yapmazsanız bugünkü şartlar içinde, enerji şebekeleri yapmazsanız, hava meydanları yapmazsanız, silo yapmazsanız, muhabere şebekeleri yapmazsanız, liman yapmazsanız, et kombinası yapmazsanız bugünkü şartlar içinde vatandaşın etrafında çalışıp faaliyet gösterebileceği bir ortamı yaratmamış olursunuz. Bunun yanında hammadde meselesi fevkalade mühimdir. Demir fabrikaları, bugün 450 bin tonluk Ereğli Demir-Çelik Fabrikası 3,5 milyar liraya çıkmıştır. Türkiye'de 3,5 milyar lirayı bir araya koymak imkânı var mıdır? Yani özel teşebbüs, sermaye piyasanız bu hale gelmiş mi? Hayır. Demir lazım Türkiye'ye Niçin lazım? Endüstrileşmek için lazım, esnaf için lazım, küçük sanatkâr için lazım. Daha çok iş imkânlarını hem Devletin, hem ferdin değişik sahalarda yaratabilmesi için bir hammadde olarak lazım. Bunu devlet yapacak. Biz burada katı değiliz. Mesele demirin yapılmış olmasıdır Türkiye'de. Ucuz fiyatla yapılmış olmasıdır. Devletin sadece birincisini sağlayıp ikincisini sağlayamamasını tenkid ediyoruz biz. İkincisini de sağlamalıdır, diyoruz. Ama bu zamana kadar, ikincisini sağlamakta birçok

müşküllerin olduğu meydandadır. Biraz sonra onları teşrih edeceğim. Bugün Petro-kimya tesislerini yapıyoruz, birinci kısmı 800 milyon liraya çıkıyor, İzmit'te 1000 kişi çalışacaktır Petro- Kimya tesislerinde. Petro-Kimya tesislerinden çıkan hammadde ile 40.000 vatandaş iş bulabilecektir. Onu alıp elyaf yapmakta kullanacaktır, onu alıp kap- kacak yapmakta kullanacaktır. Onu alıp boru yapmakta kullanacaktır. Onu alıp ambalaj malzemesi yapmakta kullanacaktır. Aklınıza ne gelebiliyorsa birçok atölyeler, birçok dükkânlar, birçok esnafımız bu malzemeyi kullanacaktır. 40.000 kişiye iş imkânı çıkarıyor. Deniliyor ki, ağır sanayi yapılıyor. Ağır sanayi, çok işçi çalıştıran, başka teknik bir tabirle entansif bir şekilde işçi çalıştıran bir sanayi değildir. Zikrediliyor; kimya sanayi, gübre sanayi vesaire diye.

Muhterem Milletvekilleri, tek başına belki demir -çelik sanayiini üç bin kişi kullanır, ama onun yan sanayileri, yan kolları daha binlerce kişiyi kullanır. Tek başına Petro-kimya sanayii bin kişi kullanır ama yan sanayii, hesabını veriyorum, 40 bin kişi kullanacak. Kaldı ki, bu planda sanayinin kuruluşunda katma değerler gayet tabii ki, dikkat nazarına alınmak şartıyla fakat mümkün olan ahvalde çok işçi çalıştıran sanayiye önem verilmesi, priyoriye verilmesi kaydedilmiştir ve denilmiştir ki, üç çeşit sanayi vardır; çok işçi çalıştırır. Bunlardan birisi gemi sanayidir.

Muhterem Milletvekilleri; geçen sene 962 milyon TL si navlun parası ödedik ithalat ve ihracatımız için. Takriben 1 milyar 200 milyon dolarlık ticaret hacmi, takriben 1 milyar liraya yakın navlun parası ödedik dış hatlara. Bugün Türkiye'nin 25 adet 12.500 tonluk gemiye ihtiyacı vardır. Bu gemiler 30-40 milyon liradır. Yani, 1 milyar liramız olsa, yatırıp 25 tane gemi alabilsek bu parayı bir senede geri almamız mümkündür, döviz olarak tasarruf etmemiz mümkündür. Tezgâhlarımızdaki bütün kapasiteyi harekete geçirdik. Deniz Kuvvetlerimizin ve Genelkurmayımızın yurt kalkınmasına olan büyük alakası, donanmanın kendi bakım hizmetleri dışında görülebileceği bütün kapasiteyi de ticari maksatlara ayırdı. Bugün 12 500 tonluk bir gemi Gölçük'te inşa halindedir. 12.500 tonluk bir gemi de İstanbul'da Denizcilik Bankasının tezgâhlarında inşa halindedir. Bu kadar kapasitemiz ve bu tezgâhlarda da 2,5 milyara kadar yatırım bulunmaktadır. Normal işlerini yapacaklar, eskimiş bir ticaret filomuzun, harb filomuzun birçok bakım ve tamir ihtiyaçları var, bütün bunların normal ihtiyaçlarını görecekler, sonrada yeni gemi yapma imkânları bulacağız. Ama şayanı memnuniyet olan tarafı, 500 sene evvel ecdadımız gemi yapmıştır, bugün Türkiye gemi yapacak potansiyele haizdir. Gemi yapacak mühendisi vardır, gemi yapacak elemanı vardır ve bir gemi kaynakçısıyla, boyacıyla, marangozuyla, saracıyla, elektronikçisiyle, elektrikçisiyle, borucusuyla çeşitli sahalarda çalışan birçok insana, binlerce insana iş imkânı verebilmektedir. Yeni baştan tersaneler kuracağız, buna mecburuz. Türkiye'nin ithalat ve ihracatı artacaktır. 1972'de takriben 1 milyar 800 milyon dolar civarına geliyoruz. Eğer hiçbir şey yapmaz isek 180 milyon dolar civarında dışarıya nakliye vermeye mecburuz.

Muhterem Arkadaşlar, bir muhterem arkadaşımız sanayileşmede ikame politikasında dikkatli olunmasını söyledi. Doğrudur. Sanayi politikasında ikamenin çok ileriye kadar götürülmüş olması israfla işleyen bir ekonominin sanayileşmesi neticesine getirebilir bizi. Bundan demek istiyorum ki, beynelmilel ihtisaslaşmanın icabettirdiği birtakım faydaları var ki, bundan müstağni kalamayız. Biz, her şeyi biz yapalım demiyoruz. Ama bir koloni ekonomisi olmaktan kurtulmak için ve değişen dünya şartları içinde, hızla ilerleyen dünya şartları içinde ileride yakın istikbalde, uzak

istikbalde bir koloni ekonomisinin durumuna düşmemek için ve krizli zamanlarda hudutlarımızı kapattığımız zaman kendi başımıza asgari manada ayakta durabilmek için bir endüstrileşmeye mecburuz. Bu ayrı bir mesele. Bu yine sözlerimin başında vaz 'ettiğim bütünlük meselesidir.

Çok işçi çalıştıran ikinci sanayi kolu da tekstil endüstrisidir. Muhterem Milletvekilleri; tekstil endüstrisine de bu planda periyote verilmiştir. 1960'da ihtilali müteakip durdurulmuş olan yatırımların içinde tekstil ve çimento fabrikaları vardır. Bu, her şey çok, her şey lüzumsuz gibi, ihtilale takaddüm eden günlerde yapılmış bir propagandanın neticesi olmuştur. Karaman Tekstil Fabrikası, Nevşehir Tekstil Fabrikası, Adıyaman Tekstil Fabrikası, Söke Çimento Fabrikası, Bartın Çimento Fabrikası, Niğde Çimento Fabrikası, Konya Çimento Fabrikası bunların hepsi durdurulmuştur ve ikişer sene, üçer sene gerileme ile bunların bir kısmı işletmeye girmiştir. Buradan şunu demek istiyorum Muhterem Milletvekilleri; Türkiye'ye ne yaparsanız yapın, yapabildiğiniz kadar yapın, hiçbir zaman çok şey yapmış olmayacaksınız. Böyle bir ülkede yatırıma dost olmak lazım. Hiç kimse aklına geleni yapmak durumunda değildir. Yatırıma dost olmak lazım ve yatırımdan korkmamak lazım. Bizim, üzerinde durduğumuz mühim noktalardan birisi bu. İnşallah bu sene Karaman Tekstil Fabrikası, Nevşehir tekstil Fabrikası ve Adıyaman Tekstil Fabrikası her üçü de işletmeye girecektir. Karaman ve Adıyaman bugün tecrübe işletmelerine başlamış, Nevşehir de sene sonundan evvel işletmeye girmiş olacaktır. Bunlar takriben 45-50 bin iş daha ekliyor tekstil kapasitemize. Türkiye 51 sente, 65 sente pamuk satan bir memleket olmaktan çıkmalı, pamuk ipliği ve pamuklu kumaş satan bir memleket haline gelmelidir.

Muhterem Arkadaşlarım, 50 bin işlik bir fabrikada Adana'da beşbin kişi çalışıyor, 100 bin işlik bir fabrika olursa 10 bin kişi çalışacak, demektir. On bin kişi; her aileyi beşer kişi vasati kabul ederseniz on bin kişilik bir fabrika elli bin kişiye iş imkânı sağlıyor, ekmek imkânı sağlıyor demektir. Bu çok büyük bir şeydir. İyi şartlarla sağlıyor, demektir. Tekstil endüstrisinde vasati yevmiye takriben 20 lira civarındadır. Benim köylüm bugün 2,5 liraya yevmiyesini getirememek durumunda. Tutmayalım bu adamı, toprağa bağlı. Onun içindir ki, sanayileşme politikamızın istikameti doğrudur. Planda sanayileşmeye doğru yönelttiğimiz ana politika ve bunun etrafında diğer sahaların geliştirilmesi şeklinde ortaya koyduğumuz kalkınma felsefesi doğrudur.

Üçüncü bir hususa temas etmek istiyorum: Muhterem Arkadaşlarım, pamuğu tekstil haline getirirseniz, iplik haline getirirseniz %40 ila %250 civarında bir ilave değer kazandırırınız. Binaenaleyh, memleketin elektriğini, işçiliğini, alın terini, suyunu, her şeyini ihraç ediyorsunuz, onun içine giren her şeyi ihraç ediyorsunuz. Onun içindir ki, Türkiye ziraat mallarını, ham, kaba ziraat malı olarak satmaktan çıkmalıdır, bunları mamul veya yarı mamul hale getirerek satma durumunda olmalıdır. Aynı politikayı madenler içinde tatbik ediyoruz. Türkiye'nin 100 milyon ton iyi kalite alüminyum cevheri vardır. Dünyanın her tarafında muayenesini yaptırdık. Alüminyum cevherini alüminyum olarak, cevher olarak satmak başkadır, alüminyum olarak satmak başkadır. Veya alümine tabir edilen yarı mamul olarak satmak başkadır, satmak da mümkündür. Onun içindir ki, alüminyum endüstrisine ağır yatırım yapıyoruz 1 milyar 62 milyon dolar dış ödenek olmak üzere bağlanmıştı mukavelesi. Yakın zamanda temeli atılacaktır, Ne olacaktır? Türkiye'de alüminyum olursa çok güzel şeyler olacaktır. Ev eşyasından tutunuz da endüstri eşyasına kadar birçok sahalarda alüminyum hem ahşabın, hem

çeliğin yerine göre yerini alacaktır. Ayrıca. İkinci Beş Yıllık Plan zarfında 10 milyon dolar civarında senede alüminyum satmak imkânını bulacağız.

Bugün alüminyum alıyor Türkiye. Keza bakır meselesinde, bugün Karadeniz sahillerinde pek kıymetli yataklarımız vardır. Keza 1 milyar lira civarında bir bedeli olan bir bakır - gübre kompleksi beraberce kurulacak ve senede 41 milyon dolar, bugünkü rayiciyle dahi senede 41 milyon dolarlık bir ihracat imkânı açılacaktır.

Muhterem Milletvekilleri; endüstrileşmemizde düşündüğümüz üçüncü bir mesele de, istihdam yaratma imkânları bakımından hazır elbise endüstrisidir. Hazır elbise endüstrisi bugün dünyanın en çok işçilik isteyen endüstrilerinden birisidir. Avrupa'da ve Amerika'da yani hür dünyada her şey ucuz, insan pahalıdır. Bizim memleketimizde bir gün öyle olacaktır. İnsanı pahalı hale getiremediğimiz müddetçe kalkınmış addedemeyiz kendimizi, . Ama bu bir merhale, bu bir zaman meselesidir. Zaman unsurunu plandan çıkardığımız takdirde hiç kimse bu ağır yükün altından kalkamaz, hiç kimse bu yükü taşıyamaz. Zaman unsurunu bir nevi gevşeme bir nevi rahatlama unsuru olarak almayınız. Yani zamana ihtiyaç vardır, evet bütün gayretinizle çalışsanız, o işin icabettirdiği bir zaman fasılası vardır. O zaman fasılasını en kısa tutmayı başarabilirseniz muvaffak olursunuz. Zaman lazımdır dediğim zaman bunu bir rahatlık şeklinde almamanızı rica ediyorum, ama inkârı gayri kabil bir unsurdur.

Şimdi bu dokümanlarda bizim Sayın C.H.P. Genel Sekreterinin tenkitleri arasında, bizim ağır endüstriye yatırım yaptığımız, ağır endüstrinin istihdam yaratan endüstri olmadığı şeklinde iddialar var. Bunlar doğru değildir. Bunları cevaplandırmak için bu hususları söylüyorum. Türkiye'nin endüstrisi kuruluş halinde. Modern Türkiye'nin bu plan bu zamana kadar konmuş kolonlarına yeni kolonlar, fakat çok daha kuvvetli kolonlar koymak mecburiyeti vardır. İşte bu kolonlar konacak. Enerjisi bugün 6 milyar kilovat saat olan enerji, 6 milyar kilovat saatten 12 milyar kilovat saate çıkacak 1972 de... Bugün 4,5 milyon ton olan çimentosu 1972'de 10 milyon tonun üstüne çıkacak. Bugün 2,5 milyon ton olan ham petrolü 1972'de 6 milyon tonun üstüne çıkacak. Bu gün 1.160.000 ton olan demiri 1972 1.700.000 tona çıkacak. Hala demir meselesi, üzerinde hassasiyetle durmaya mecbur olduğumuz bir meseledir. 1.700.000 ton demiri az buluyoruz. Hiç olmazsa, 4 milyon tonluk bir seviyeye çıkalım. Başka memleketlere bakalım, Birleşik Amerika'nın 120 milyon ton demiri, Sovyet Rusya'nın 94 milyon ton demiri var. Endüstrileşmek mi istiyoruz. Endüstrinin ihtiyacı bulunan ana hammaddeleri yapmadıkça endüstrileşemeyiz. Bu ana hammaddeleri her ne pahasına olursa olsun yapalım demiyorum, ama bazıları var ki, marjinal maliyetler üzerinde bile olsa, bazılarını mutlaka yapmaya mecburuz. Demirsiz, elektriksiz, çimentosuz bir kalkınan Türkiye'de düşünülemez.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye'nin kalkınmasına ne kadar gücü olan kimse varsa hepsini katmaya hazırız. Sayın genel sekreter burada, işçilerin tasarruflarını değerlendirmek için müracaat ettiklerini, buna bizim lazım gelen alakayı gösteremediğimizi söylüyor ki, bu doğru değildir. Böyle bir iddiayı ilk defa kendisinden duyuyorum. Türk -İş mümessilleri benimle de gelir görüşürler, benim Çalışma Bakanım da gelir görüşürler, benim Sanayi Bakanım da gelir görüşürler. Acaba onlara söylemedikleri, bize söylemedikleri bir şeyi kendisine söyledilerse kabahat bizim değildir ve biz kimin parası varsa Türkiye'nin menfaatlerine uygun olmak şartıyla, buyursun gelsin Türkiye'de yatırım koysun. Onun içindir ki, Almanya'daki işçilerimizin

tasarruflarının Türkiye’de ileride çalışabilecekleri bir işyeri olarak gelmesi meselesini teşvik ediyoruz. Ama bunlar kolay şeyler değildir muhterem arkadaşlarım. İşçi alın terinden artırdığı 3-5 kuruşunu kolay kolay bir yere koyup riske etmez. 3-4 sene sonra nema verecek bir işin hacmini, onun büyüklüğünü onun faydasını her zihnin kolayca kapsayabileceğini düşünmek doğru olmaz. Almanya’da işçiler arasında çeşitli dernekler kurulmuştur. Ben gittim, birçoğu ile kendim bizzat konuştum, teşvik ettim kendilerini, her bayram gönderdiğim mesajlarda teşvik ettim, geldiler, çimento fabrikası yapmak istiyoruz... Toplayın gelin parayı, size Karabük’te, Bolu’da başka bir yerde, Türkiye’nin münasip bir yerinde çimento fabrikası planlama cetvellerimiz üzerinde bir çimento fabrikası yapma imkânını sağlayacağız dedim. Ama işçi, yüzlerce, binlerce kişi, birer parça para koyacak, bu böyle meydana gelecek. Bu aslında esham ve tahvil politikası yeni sermaye piyasası dediğimiz esham ve tahvil konsepsiyonuna gidiştir. Sermaye Piyasası Kanunu Meclistedir.

Muhterem Milletvekilleri, bu noktaya gelmişken huzurunuzda değişen dünyada neler olduğunu anlatmak istiyorum. Bugün dünya kapitalizm, sosyalizm vs. gibi böyle katılmış doktrinleri müzakere, mücadele, münakaşa etmiyor. Her ikisi de 19’ncu Asırda kalmıştır diyor ve bugün dünyada her nesil kendi hayatını yaşıyacaktır parolası hâkim. Neye göre? O devrin icaplarına, ahkâmına göre.

Raymond Cartier’in Mayıs 1967 senesinde Paris Match mecmuasında çıkmış üç makalesi var. Bu makalelerde değişen dünyaya ait çok enteresan bilgiler var. Bugün Batı, teknoloji ve ekonomi bakımından Amerika ile yarış halindedir. Ama bu yarışı uzun seneler çalışarak kapatamıyacak şekilde arayı açtıktan sonra farkına varmıştır. Bugün Batı’da yeni bir tabir ortaya atılmış bulunuyor, “Halk kapitalizmi” Size bir misali okuyacağım, sadece bilgi vermek için, dünya nereye gidiyor bu hususta bilgi vermek için.

Raymond Cartier General Motors firmasını ele alıyor, diyor ki, “1964 aksiyon sahiplerinin adedi 1.277.133 idi. 1.016.366 sının elinde 100 aksiyondan azı vardır. 266 280 inin elindeki aksiyon miktarı 100 ila 1000 dir. 20.849’u 1000’den fazladır. General Motors’un kapitalinin ağırlık merkezi orta sınıfın elinde olup hareket istikameti aşağı doğrudur.

Ford şirketi bugünkü değeri ile 50 dolar olan 109 130 177 aksiyondan ibarettir. Torunlarının çocukları, amcazadelerinin torunları gibi en uzak akrabalar dahil Hanry Ford’un, varislerinin hepsi beraber 12.965.964 hisseye sahiptir ki, nisbet %10 dur.

Hanry Ford II’nin direk varisleri üç çocuğu iki milyon hisseye sahiptir, yani takriben %2 halâ cazip olan bir servettir. Bunun ifade ettiği mana şudur ki, üç nesil boyunca Amerikalıların II. sanayi içinde patronluk dediklerinin payı %100’den %2’ye düşmüştür.”

Burada şu paragrafı da okumak istiyorum; bunu fikirlerime destek olarak almıyorum, sadece bilgi için arz ediyorum muhterem Meclisinize:

“Başka bir misali de verdikten sonra; bu kadar devasa kapital içinde Amerika’nın en büyük kapitalistine müracaat zorunluğu vardır. Kolayca görmek mümkündür ki, 50 sene içinde bütün büyük firmalar milletleşeceklerdir, daha doğrusu millete mal edileceklerdir. Yoksa ilahi adaletin son patronu olan Devlete değil” Raymond Cartier’in, Mayıs 1967 Paris Match mecmuasındaki makalesinden bir özettir.

Şimdi biz burada Devlet mi olsun, fert mi olsun, mücadelesini yapıyoruz. Daha doğrusu bu fikrin münakaşasını yapıyoruz. Mesele evvela olsun da, olsun da nasıl olursa olsun demiyorum.

Olmazsa zaten bu münakaşayı yapmanın faydası yok.

Muhterem Milletvekilleri; Devlet daima pahalı çalışmıştır. Türkiye’de değil bütün dünyada budur. Devleti lüzum olmıyan yerde, zaruret olmıyan yerde, ihtiyaç olmıyan yerde ekonominin içine sokmak, tüccar yapmak, çiftçi yapmak, sanayici yapmak bu zamana kadar faydası ispat edilmiş bir usul değildir.

Söylüyorum; lüzum olmayan, zaruret olmayan, yerde diyorum. Onu da gayet açıklıkla söylüyorum, diyorum ki, enfrastrüktürü yolu, Devlet yapacaktır. Dünyanın hemen hemen her memleketinde böyle. Birkaç memleket müstesna. Yer yer üzerinde çok ağır trafik geçen yerlerde bedel esası üzerinden yol yapılıyor, geçenden para alınır; Avrupa’da ve Amerika’da birkaç yerde. Onun dışında bütün yol şebekesini Devlet yapıyor. Demiryolunu bir -iki memleket müstesna, hemen hemen dünyanın her tarafında Devlet yapıyor ve Devlet işletiyor. Ama Fransız demiryolları müstesna ki, son zamanlarda almış bulundukları tedbirlerle rasyonel hale getirebilmişlerdir ve ziyan etmeyen demiryolu hemen hemen yok ve bu arada da Türkiye demiryolları Türkiye’nin en çok zarar eden müessesesi; günde bir milyon lira. Ben bunu söylüyorum. Muhterem arkadaşım çıkıyor diyor ki, Devletten şikâyet hakkın yok. Devlet iradesi elinizdedir, düzeltin.

Aslında ilk görünüşte bu doğrudur. Ama natüründe birtakım sıkıntılar bulunan meseleleri düzeltmek kolay değildir, bazen imkânsız. Her şeyi düzeltmek diye hikmeti Hükümet felsefesinin içinde bir şey yok, her şeyi düzeltebilme imkânı diye bir şey yok, düzeltme imkânı olmayan bir şeyi düzeltmek diye bir şey yok. Ancak düzeltilme imkânı olmayan şeylerden imkân olduğu takdirde kaçmak gerekir.

Muhterem Milletvekilleri; biz Devletin ekonomi sahasında vazife almasına aleyhtar değiliz. Ama biz Devletçi değiliz. Bizim muarızlarımızla olan iktisadi felsefedeki en büyük farkımız buradadır. Bu fark olmaya devam edecektir. Biz Türkiye’de daha çok vatandaşın iş bulması, daha çok istihsalin meydana gelmesi, daha iyi kalitede ve daha ucuz istihsal meydana gelmesi peşindeyiz. Türkiye dış ticareti mühim bir unsur addetmeye mecbur bir memlekettir. Bugün Türkiye millî gelirinin sadece %5’i kadar ihracat yapıyor.

Muhterem Arkadaşlar; bu nisbet kalkınmış memleketlerde, kalkınmaya yanaşmış memleketlerde %25, %30’dan aşağıya değildir.

Türkiye sanayi mamulleri ihraç etmeye mecbur bir memleket. Çünkü zirai mallar meselesinde Türkiye belki daha potansiyeli vardır ama çok geniş potansiyeli olduğunu iddia etmek, bu zamana kadar bu iddiayı gerçekleştirememiş olmakla yakın istikbalde de pek mümkün görünmüyor. 15 senelik ihracatımıza bakalım; 300 ila 350 milyon dolarlık zirai mahsül ihracederiz. Fındıktır 60 milyon, tütündür 70 milyon, bazan 90 milyon, incirdir, üzumdür, pamuktur, maden cevherleridir; onun dışındaki de yüzlerce çeşit, yüzlerce kalem bir şey doldurmıyan zirai mallardır. Bunun karşılığında da Türkiye senede 20 milyon dolarlık yağ almaya, 20 milyon dolarlık merinos yünü almaya, 55 milyon dolarlık bu sene gübre almaya, 50-60 milyon dolarlık traktör almaya, harman makinası almaya, ilaç almaya ve senede 400 bin ton buğday almaya mecbur bir memlekettir. Toplayın altalta 150 ila 200 milyon dolar eder. Ekonomimiz dar boğazdadır.

Evvela kendi kendimize yeter hale geleceğiz. Onun içindir ki, kendi kendimize yeter hale gelirken birtakım ihraç malları da Türkiye çıkaracak durumdadır. Yaş meyva ve sebze fevkalade mühim bir unsurdur. Et sanayii fevkalade mühim bir unsurdur. Deri sanayii fevkalade mühim bir unsurdur. Şimdi bir muhterem sözcü, aynı partiden buraya geliyor diyor ki, şayet Sonora 64 tipi buğday tutarsa pamuk ekeceğimiz tarlalara buğday ekmek durumunda kalırız. Amerikalılar pamuk pazarını taksim ederler.

Aynı partiden bir muhterem arkadaşımız, grup sözcüsü, birincisi kendi adına konuşuyor gelip diyor ki, Sonora tutarsa fevkalade iyi olacaktır. Tabii ki, bir partinin mensuplarının tıpa tıpa aynı şeyleri konuşmasını bekliyemeyiz bilhassa kendi şahısları adına konuştukları takdirde. Yalnız Muhterem Arkadaşlarım, birtakım fobileri kafamızdan çıkaralım. Sonora tutarsa. Evvela neden bu muhterem arkadaşım şunu aklına getirmiyor Senede 400 bin ton buğday almaktan kurtulacağım, bugün Şikago piyasası üzerinden 30 milyon dolar, bundan kurtulacağım ve benim köylüm dekar başına 90-150 kilo, 60 kiloya kadar iner, buğday alırken 400 kilo buğday alacak, 500 kilo buğday alacak. Bunlardır teknolojinin büyük bir icadı. Çok büyük bir icadı ve Türkiye'nin birçok iklim kuşaklarına gidebilecek bir tip, gönül ister ki, bunda muvaffak olalım. Senede 30 milyon dolar tasarruf edeceğiz. Ayrıca bugün buğdayınız varsa satma imkânınız var.

Muhterem Arkadaşlarım, bugün ziraat bir teknoloji haline gelmiştir. Ziraatı teknoloji haline getiremeyen memleketler, primitif, iptidai iktisadın tutuculuklarından kurtulamazlar. Tutuculuk burada başlıyor. Birleşik Amerika'nın ahalisinin %5'i ziraatla meşgul. Sovyet Rusya ahalisinin %45'i ziraatla meşgul. Birleşik Amerika'nın %5 ahalisi %95'ini besliyor. Ayrıca bütün dünyaya yetecek kadar mahsul de çıkarıyor ortaya. Geçen sene Amerika Birleşik Devletlerinin Hindistan'a hibe ettiği buğday 13 milyon tondur. Türkiye'nin yetiştirdiğinden daha fazla, Fransa'nın yetiştirdiği bütün buğday kadar. 13 milyon ton hibedir. Bu bir teknoloji meselesidir. Tohum teknolojinin bir unsuru, gübre teknolojinin bir unsuru, gübre teknolojinin bir unsuru, sulama teknolojinin bir unsuru, ziraatın maskaralaştırılması, teknolojinin unsurları haşere mücadelesi teknolojinin unsuru, Biz burada diyoruz ki, memleketimizi, ekonomimizi tarımın dalgalanmalarından kurtarmalıyız. Tarımın ekonomimiz üzerindeki dalgalandırıcı tesirlerinden kurtarmalıyız. Bu doğru politikadır. Çünkü Türkiye'de muhterem arkadaşlar Erzincan'dan başlayıp, Sivas Çorum, Ankara, Eskişehir, Afyon Karahisar, Konya, Niğde, Kayseri, Malatya'yı içine alan ve Türkiye'nin takriben topraklarının %50'sini tutan sahada vasati yağmur miktarı senede 40 cm dir. Bunun yanında Rize'de 35 metredir. Bunun yanında Antalya'nın doğu kesiminde 1, 95 metredir. Ege bölgesi 80 ila 100 cm. civarında yağmur alır. Yani Toros dağlarıyla deniz arasında kalan kısımdan bahsediyorum, 40 cm. yağmur alan yer, Çumra'da 17 cm düşer senede. Muhterem Arkadaşlarım, bu yağmur zamanında gelmediği takdirde Türkiye'de bu bölgenin halkı daima sefalet içindedir. Bunu zamanında getirmek kimsenin elinde değildir. Yağmurun meydana getirdiği birtakım dalgalanmaları kısmen regüle etmek mümkündür. Yeraltı hazinelerine, inmek yerüstü hazineleri teşkil etmek suretiyle. Milyarlarca lira meselesidir, zaman meselesidir. Bir taraftan o istikamette giderken öbür taraftan da halkımızı hava şartlarına bağlı olmaktan nisbeten kurtarmak, Sayın Alican bir hususu zannediyorum bir miktar değişik anlamışlardır, konuşmalarından öyle intiba edindim. Türk halkını yağmurun şartlarından, yağmur bir unsurdur. Hava şartlarından kurtarmanın imkânı yok. Nispetten kurtarma imkânı var. Nasıl? İki yönlü: Bir; tarımdan

çalışan nüfusun bir kısmını çekeceksiniz endüstriye, İki; tarımı tohum değiştirmek suretiyle sulama şebekeleri meydana getirmek suretiyle gübre ilave etmek suretiyle, makineleşmek yoluyla, daha çabuk araziyi sürüp tohumu daha çabuk atma imkânlarını bulmak suretiyle ve bütün bunları yaparken de Türk Çiftçisine bilgi getirmek suretiyle, bilgi götürmek suretiyle bunu yapabilirsiniz.

Muhterem Arkadaşlarım, tarımda insan var toprak var, hava şartları var ve bitki var veya hayvan var; çeşidine göre. Bunların arasındaki münasebetler çok mühimdir. Bunların hepsi mevcut olsa dahi, iyi şekilde mevcut olsa dahi teknoloji olmadığı müddetle, teknolojiyi götüremediğiniz müddetçe Türk halkını sıkıntıdan kurtaramazsınız. %75'i ziraatçı olan bir memleketi hiçbir zaman sıkıntıdan kurtaramazsınız. Bu nüfus miktarı azalacaktır, azalmak mecburiyetindedir. İşte bu planın getirdiği hususiyetlerden birisi bu. Diyoruz ki, tarımda bugün mevcut olan takriben %9,5 işsizliği, ki işsiz meselesi en çok işçiye talep olduğu zaman mevzuubahistir-%9,5 olan işsizliği %1'e indireceğiz diyoruz. Eh, bu büyük bir merhaledir, sanayide yani tarım dışı sektörlerde yine %8 civarında işsiz bulunacaktır.

Muhterem Arkadaşlar; işsizlik meselesi fevkalade zor bir mesele. İşsizliği değişik kategoriler içinde düşünenmek mümkün; işsizlik var, çalışmak ister iş yoktur, işsizlik var çalışmak istemez. Bunların hepsi aynı kategori içinde mütalaa edilemez. Bütün memleketlerde böyle bu.

Bugün memleketimiz bir işsizlik sigortasının külfetlerini kaldıracak seviyeye gelmiş durumda değildir. Ümidederim ki, o gün gelsin. Sigorta meselesi yaygın şekilde halkımıza indirilmediği müddetçe sosyal adaletin gereklerinden birisini ortaya koymayız. Bugün İsveç, adı sosyalist İsveç... İsveç'in bütün sanayiinin %93'ü özel teşebbüsün elinde. Sadece madenleri, bir kısım ormanları ve bir kısım enerji santralleri. Devletin elinde, %93'ü özel sektörün elinde. Ama kadar ağır sigortayı ödüyor İsveçli. İşsizlik sigortasına da dahil, sağlık sigortasına da dahil. , kazancının büyük bir kısmını sigorta olarak ödüyor, fakat hayatı mükemmel. İşte memleketimizi geliştirmedikçe iş imkânlarını vatandaşa bulmadıkça, vatandaş kazanmadıkça, kazancından bir parçayı sigorta olarak ödeme durumuna gelmedikçe sosyal adaletin gereğini nasıl getiririz yerine? Gereklerinden birisini hiç olmazsa yerine getirmemiz lazımdır.

Muhterem Arkadaşları; sigorta sistemi fevkalade mühim bir müessesedir. Hür dünyanın hürriyetleri hiçbir şekilde rencide etmeden bulabildiği, icat ettiği, bir taraftan tasarrufların terakümüne kapital formasyonuna yardımcı, diğer taraftan o memleketin insanını haysiyetli bir şekilde yaşatmayı Devlete uzun boylu külfet olmadan temin eden bir usuldür.

Yine Anayasanın 53'üncü maddesine geliyoruz. Niçin bütün Türkiye'de herkesi sigortalamıyoruz? Niçin sigortalamıyoruz? Buna bugün için imkân yok.

Muhterem Arkadaşlarım, bu husus Anayasanın hazırlanması sırasında münakaşa edilmiş. Zabıtlara, gerekçeye bakmanızı rica ediyorum. İşte diyoruz ki; sosyal adalet ilkesi bir hedeftir. Bu hedefe erişmek bir gün meselesi değildir, her ilke gibidir. Bu hedefe adım adım erişeceksiniz. Köylüye hizmet götürün, gecekonduya hizmet götürün, yolunu, mektebini, suyunu, her şeyini yapan enfastrüktürünü yapan, daha çok iş imkânlarını çıkarmak için, iş yerleri açan kimsesizin, ihtiyarın kimsesizin çocuğuna el atan, kabiliyetli çocuğunu okutmaya çalışan bütün vatandaşlara eşit imkânlar sağlayan eşit fırsatlar

sağlayan ve memleketteki her türlü imkânları her vatandaşa açık tutan bir zihniyetin nasıl sosyal adalete karşı olduğu iddia olunabilir? Bu insafsızlıktır. Onun için diyoruz ve istiyoruz sosyal adalet meselesinde gelir dağılımı mı? Gelir dağılımı bizim meydana getirdiğimiz bir şey değil tashihi gün meselesi değil. Size şuradan bir iki rakam vereyim. 1955 rakamları: Birleşik Amerika'da nüfusun %10'u gelirin %birini alıyor. Alt %10 Üst, %10 gelirin %27 sini alıyor. Yalnız Birleşik Amerika'da 4 nüfuslu bir ailenin yıllık geliri 3000 dolardan az ise fakara addediliyor. Biz diyoruz ki, biz vatandaş asgari yaşama seviyesine çıkarmaya doğru gittiğimiz zaman, haysiyetli insan gibi yaşama başlar. Nedir haysiyetli insan gibi yaşama asgarisi nedir? Asgarisi; aç olmayacak, çıplak olmayacak, üzerine giyebilecek bir şeyi bulunacak, bir aile mahremiyeti olacak, başını sokabileceği bir yeri olacak, çocuğunu okutabilme imkânı olacak, Devletin mekteplerinde hiç olmazsa. Bu istikamette çalışıyoruz. Aslında eşitlik meselesi bütün dünyayı uzun zaman işgal etmiş bir meseledir. Hiç kimsenin eşitliği sağladığı iddia olunamaz. Sağlanması mümkün olmayan bir hedeftir. Neyi sağlayabilirsiniz? Herkesin hiç olmazsa insan gibi yaşamasını, asgari şartlara erişmesini, asgari şartlara kavuşmasını sağlayabilirsiniz. Biz gayet sarıhiz.

Vergi usulleri, diğer yolar hepsi... Bakınız ne yapmış; Birleşik Amerika'daki, durum 1941'de alt beşte birin vasatı geliri 750 dolar iken 1950'de 1000 dolara çıkmış. Üstteki %beşin durumu ise 15.000 dolardan 14 740 dolara inmiş, yani birisi %42 bir gelişme göstermiş, öbürü %2 bir düşme göstermiş, birçok tedbirlerin alınmış olmasına rağmen. Ama mühim olan mesele, asgari standarda kavuşturmuş, işsizlik sigortasını koymuş, işsiz olan herkese değişik eyaletlere göre haftada 50-70 dolar arasında para verme imkânını bulmuş ve bunları bazı yerler süresiz olarak, veriyor, bazı yerler 20 hafta için veriyor. 75 milyon çalışan insanın değişik zamana göre 3,5 milyonu işsizdir ve işsizlik süresi de 11,6 hafta devam ediyor; Raymond Cartier'in makalesine göre. Binaenaleyh meseleyi biz bir model olarak almıyoruz. Başka memleketler bu meseleleri nasıl halledip geliyor? Bugün Avrupa geniş çapta, Fransa'da ücretlerin takriben %38'ini sosyal yükler denilen primler, diğer şeyler teşkil ediyor ve bugün yine Birleşik Amerika Devletlerine baktığımız zaman, Birleşik Amerika'nın 760 milyar dolar civarında olan millî gelirinin %72'sini, 435 küsur milyar dolarını ücretliler alıyor. Yani ekonomimizi daha çok insan daha çok para verir hale getirmek mecburiyeti var. Büyük ekonomi bu. Ama muhterem sözcüler bir model aldılar, dediler ki, Demirel bu plana büyük plan diyor; gelin şunu küçültelim. Nasıl küçülteceksiniz? 119 milyar yatırım yapılacak demişiz. Deniyor ki, bunun 7,5 milyar lirasını bir çıkarın... 119 milyar liradan ikinci beş yıl içinde yapılacak. 7,5 milyarı bir çıkaralım. Niye? Bu stoktur. Muhterem Milletvekilleri, millî muhasebe usulleri stoku yatırım addediyor. Çünkü kullanılmamış maldır. Geriye kalır 111,5 milyar. 20 milyar da tahmin hatası var bunda, 90 milyar. Eğer sizin kafanıza ve gönlünüze 90 milyar sığıyorsa buyurun 90 milyar olsun. Ama yanlıştır. Yani bunu 111,5 milyara indirmek için yapıyorsanız yanlıştır... Neden yanlış olduğunu, fennen yanlış olduğunu söyleyeyim. Eğer 90 milyar sığıyorsa ve ondan büyüğü sığmıyorsa benim diyeceğim bir şey yok. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Bunu bizim için değil kendiniz için yapmış oluyorsunuz.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri; önümüzde teknisyenlerin ilgili mütehassısların yapmış oldukları hesaplara hiç karışmadan geldiğimizi ifade etmek istiyorum. Bunu iddia eden kimse varsa, zaten Türkiye'de her gün her şey söyleniyor, ben bunu söyledikten sonra yarın çıkar söylerler, karıştınız diye. Her gün, her şey söyleniyor. (C.H.P. sıralarından "Demokrasi var" sesleri)

Tabii, gayet tabii, ben bundan memnunum, şikâyet için söylemiyorum, ben kendimi teste tabi tutuyorum.

Şimdi bizim mücadelemiz her şeyin söylenmesidir. Tahminler yapılmıştır. Tahminler değişik zamanlarda yapılmıştır. Bundan 1,5 sene evvel 2 sene evvel yapılan tahminler, bir sene evvel yapılan tahminlerden farklıdır. Nitekim 1966 bütçesi hemen hemen 250 milyon lira gelir fazlasıyla kapanmıştır, ondan evvelki bütçeler 300 ila 500 milyon gelir noksanı ile kapanırken. Yani bütçesindeki gelir tahminlerini diyorum ve bu kürsülerde çok dillendirilen ve bugün de vatan sathında zam diye her tarafa yayılan bir takım tedbirler aldı. Bu tedbirlerin 1972'ye büyük neticeleri vardır. Onun dışında İktisadi Devlet Teşekküllerinde bugünkünden daha iyi neticeler almayı sağlamaya mecburdur. Bütün bunları alt alta koyduğumuz zamanki net şöyledir, bunların rakamlarını da verebilirim. 20 milyar açık diye bir şey yok

Muhterem Milletvekilleri, onun içindir ki, plan yaparken evvela plancı, daha sonra da siyasî mesuliyet taşıyan kimse kendi kendisini aldatmıyacaktı, planı aldatmamak için yapıyor, Devletin bütün kadroları yapıyor, Maliye Vekâleti yapıyor, Planlama Teşkilatı yapıyor, hepsi yapıyorlar, bir kenara gelip oturuyorlar, bunları birleştiriyoruz ve bu birleştirme kolay olmuyor, birbirleri arasında farklar oluyor. Teknisyenlerin tahminlerini siyasî bir emirle birleştiriyoruz... Siyasi bir emirle 5 milyar lira daha bunu fazla gösterin demekte fayda yok. Mesuliyet deruhte etmiş insanlar sadece bugün değil, yarını da düşünmek mecburiyetindedirler. Benim bu sözlerim zabıtlara geçiyor, herkesin söylediği bir yere kaydoluyor, hafızalara kaydoluyor, zabıtlara kaydoluyor, gazetelere kaydoluyor, kitaplara kaydoluyor. Bunlardan kendimizi müstağni addedemeyiz. Huzurunuzda gayet hulusu kalple söylüyorum; bu tahminler mütehassıslar tarafından yapılmıştır. Şimdi elinde hiçbir partinin böyle bir mütehassıs kadrosu yok, bizim de yok ve diğer muhterem muhalefet partilerinin de yok. Bu hesapları yapmadan, bu tahminleri yapmadan hiç olmazsa o mütehassısların bu tahminleri nasıl yaptıklarına bakmadan -çünkü burası. Millet meclisidir- bu tahminlerin teker teker nasıl yapıldığını isterseniz yine anlatırız, ama zannetmiyorum ki, bu kadar detayı dinleyecek kadar sabrınız olsun. Ama şunu söyleyebiliriz, bunlar bugünün imkânları dahilinde, bu günün metotları, bugünün bilgilerini kullanarak samimi şekilde yapılmış tahminlerdir. Şimdi bundan 20 milyar tenzil etmenin manası ne? Ve bu tenzilatı yaparken bu sualler sorulacaktır. Yani hangi heyetlerle bu tahminleri yaptınız da bu 20 milyarı çıkardınız? Muhterem Milletvekilleri; artık ben her şeyi bilirim devri geçmiştir ve bir baktığım zaman, beş yıl sonraki gelirler ne olacak; bunları falan bilirim devri geçmiştir. Bugün ihtisaslaşma, heyetlerin çalışmasına müncer olmuştur. Onun içindir ki, Plan Teşkilatı Devletin Plan Teşkilatıdır. Her istiyene bu tahminlerin detayını vermeye amadeyiz. Her istiyene Beş Yıllık Plan hakkında her türlü bilgiyi en ince teferruatına kadar vermeye amadeyiz. Biz muhalefetin vazifesini, kolaylaştırmayı ve daha iyi hizmet yapabilmesini sağlamayı ve bu sebeple de arşivlerin daima tabii Devletin sırrını teşkil eden hususlar hariç Sayın Milletvekillerine açık olduğunu bundan iki sene evvel bu kürsüden beyan ettik. Binaenaleyh, 20 milyarı tenzil eden Sayın Satır'a bu izahatı verdikten sonra ümidediyorum ki, bu tenzilatından vazgeçecektir.

Muhterem Milletvekilleri, plan yapmanın en mühim hususiyetlerinden birisi denge meselesidir. Eğer, harcamalarınızla kaynaklarınız denge içinde değilse, enflasyona gidersiniz. Binaenaleyh, plan yapmanın birinci sebebi enflasyona gitmemek için,

yani istikrarlı bir ekonomiyi sağlayabilmek için dengeyi kurmaktır. Makro denge dediğimiz denge, doğru olarak kurulmuştur. Sayın Alican'ın bir sualine biraz sonra cevap vereceğim, özel sektör bakımından da doğru olarak kurulmuştur, kamu sektörü bakımından da doğru olarak kurulmuştur. Gayet tabii ki bütün bunlar tahmindir. Bu tahminler samimiyetle, bugün mevcut eksperlerimizin, mevcut mütehassıslarımızın mevcut kadrolarımızın bilgi seviyesiyle mütenasibolarak, tecrübeleriyle mütenasib olarak hazırlanmıştır. Ama Yıllık programlar yapılacaktır.

Beş Yıllık Plan sadece bundan ibaret değil, bununla bitiyor, değil... Beş Yıllık Plan bir strateji dokümanıdır heyeti umumiyesiyle. Yıllık planlar gelecektir huzurunuzda. Her sene bütçeyle beraber yıllık planlar içerisinde birçok hususlar detay ye edilecek, tahminler yeni baştan gözden geçirilecek. Bu tahminlere göre birtakım acusmanlar birtakım ayarlamalar yapılabilecektir, yapılacaktır. Gerçek böyle olmuştur. Böyle yapılagelmıştır geçen 5 sene. Aslında böyle yapmıyoruz demek sizin yapıp yapmamınıza bağlı olmayan birtakım hususları kaale almamak olur. Binaenaleyh, Sayın sözcülerin hemen hemen C.H.P. mensubu üç sözcünün de iddia ettiği şekilde planın makro dengesinde bir aksaklık yoktur.

Muhterem Milletvekilleri; Türk Köylüsünü ezme, gibi bir tabir var, köylüyü ezenlerle bir olmuş bir partidir, şeklinde Adalet Partisi'ne bir itham var. Böyle bir itham bir ciddiyet taşımasa, şaka şeklinde söylenmiş dahi olsa veya kötülleme şeklinde söylenmiş bile olsa bizim içimizi ezer. Bu itham tamamen yersizdir. Önümüzdeki beş sene zarfında binlerce Türk Köyü ışığa, yola, suya, okula, sağlık hizmetlerine kavuşacaktır. Yüz binlerce Türk köylüsü bugünkü hayat şartlarından çok daha iyi hayat şartlarına kavuşacaktır ve milyonların üzerinde taşra ekonomisinin eziciliği altında yaşayan Türk Köylüsü şehirleşme hareketine intikal edecektir.

Bir Sayın arkadaşımız yine şehirleşmenin tarafından yanlış anlaşıldığı intibağını veriyor. C.H.P. Genel Sekreteri diyor ki; "Köydeki adamları şehre getireceksiniz, sefaletle duçar edeceksiniz" köydeki adamı durup durduğu yerden şehre getirmeyeceğiz ki, Türkiye'nin şehirleşmesinde çok enteresan bir grafik vardır. Şehirleşme 1950'den 1960'a kadar artmış, 1960'da durmuştur. Yani Türk köylüsü iş imkânı bulabildiği takdirde şehre geliyor. İş imkânı bulamadığı takdirde, iyi kötü o köyün de boyun kırmış, bulunduğu kader çizgisinin ıstıraplarını sinesine çekerek hayatına devam ediyor. Ama bugün bu ıstıraplar çizgisi kırılmıştır. Onun için uyanan arzular devrinin içindeyiz, dedik. Bugün Türk köylüsü 1966 senesinde 150 milyon lira civarında amme hizmetlerine iştirak etmiştir. Bu, Türk köylüsünün bir parça varlığı arttığı takdirde beldesini, köyünü, kasabasını güzelleştirmek için ne kadar çok fedakârlığa katlanacağını gösteriyor. Asgari barınma sınırını aştığı takdirde onda çok hayatiyet var. Bugün 9,5 milyon olan şehir nüfusu 1972'de 14 milyon olacaktır. Nasıl olacaktır bu? 1,5 milyon insana tarım dışında iş bulunacak. İşte hesap meydanda. Bunun bir kısmı bugünkü şehir halkında olacak, bir kısmı da köy halkından olacak. İşsiz, güçsüz birtakım adamlar gelecekmiş, şehirlerin pırıl pırıl ışıklarını seyredecekmiş, yokluk içinde zenginlerin uykusunu kaçıracakmış. Sayın Genel Sekreterin tarifi. Öyle olmayacak. Nasıl olacağını söyleyeyim.

Bugün Türkiye'de 430.000 gecekondlu vardır, bizim sırtımızda bunlar. İstanbul'un 130 bin gecekondusunun 80 bininde ışık yok. Ankara'nın 77 bin gecekondusunun 40 bininde ışık yok. Ama 1969 da Türkiye'de ışığı olmayan gecekondlu kalmıyacaktır. Nitekim bugün Gaziantep'te Kayseri'de Adana'da -ki gecekondlu teşekkül buralardadır-

İzmir’de, Eskişehir’de ışığı olmayan gecekondu hemen hemen kalmamıştır. Gecekonduyu teşvik mi ediyorsunuz, diye yarın yazılar yazılacaktır. Gecekondu sizin teşvikinize veya sizin dur demenize bağlı olan bir şey değildir. O, Türk cemiyetinin inkişafıyla mütenasibolarak otaya çıkıyor. Onu ancak düzenleyebilirsiniz, düzenli bir istikamete sokabilirsiniz. Köyden şehire akın yasaklanamaz. Türk halkı köyden şehre geldiği zaman sokakta mı yatsın İyi kötü o kendi gücünü kullanarak başını sokacağı bir yer bulup yapıyor. Ne yapabilirsiniz? Modern şekilde arsalar satınalabilirsiniz veya belediyenin, Hazinesinin arsalarını 200’er, 300’er metre karelik muayyen parsellere ayırabilirsiniz. Eline iki oda bir hol ev yapacak şekilde plan verebilirsiniz ve kapı, cam, çerçeve parası verebilirsiniz, enfastrüktürünü yaparsınız, yolunu suyunu, elektriğini, bir sıhhi meskene kendi imkânları ile kavuşur. Daha evvel de Senato’da söyledim; 40 bin liraya, 60 bin liraya apartman katı yapıp Türkiye’nin gecekondu meselesini halletmeye imkân yok. Yok, böyle bir şey. Biz gerçekçiyiz muhterem milletvekilleri. 10 gün sonra İstanbul’da Osmaniye’de yapılmış -geçen sene başladığımız 1500 apartmanı, İstanbul gecekondu sakinlerinden bir kısmına dağıtacağız. Bu gecekondu sakinleri 1500 kişi, 1500 aile İstanbul’da anıtların içinde yaşamaktadırlar. Anıtın içinde nasıl yaşanır? İşte anıtın bir köşesini bulmuş, bir kovuğunu bulmuş, oraya girmiş, yaşıyor. Niye gidiyoruz mağara hayatı yaşanan yerleri aramaya? Gidin, İstanbul’un Şişli’sine Şişli’nin arkasındaki derenin içine gidiniz, gidiniz Ankara’da şu Balgat’ın civarında, orada bu hayatı göreceksiniz.

Muhterem Arkadaşlarım işte boşu boşuna giden iş budur. Biz boşu boşuna giden işleri başıboşluktan kurtarmaya çalışıyoruz. Ondan sonra bize geliyor muhterem sözcü, bu işler başıboş gidecektir, diyor, bu plan başıboş gidecektir diyor. Bugün İzmir gecekondu şehrin bir parçası olmuştur, bugün Gaziantep gecekondu şehrin bir parçası olmuştur, bugün Kayseri gecekondu şehrin bir parçası olmuştur. Yarın Ankara’da, öbür gün İstanbul’da elektriği olmayan 80 bin gecekonduyun her sene 20 binine ışık verecek şekilde programlarımız ayarlanmıştır. Evvela apartmana götürünceye kadar adamı, kendi yuvasında; Muhterem Milletvekilleri, 1500’e 25 milyon, bu çok paradır. Çok para, bunu sarf ettik Osmaniye’de. Çünkü mecburuz. Turizm diyorsunuz, turistlere, tarihi eserin köşesinde yaşayan bu adam kim diye sorduğu zaman, ne diyeceğiz? Bunların acaba sosyal adaletle hiçbir ilgisi yok mu da Adalet Partisi’ne karşı bu kadar ağır, bu kadar haksız, bu kadar yaralayıcı ithamlar yapılabiliyor?

Muhterem Milletvekilleri, sosyal adalet diyorsunuz, A.P.’nin doğuşu sosyal adaletten geliyor. A.P.’nin temeli sosyal adalet. Ve sosyal adaletin birinci şartını da vatandaşlık hakkı teşkil ediyor. Her vatandaşın kanun nazarında, hacet kapılarında Devletin tefriksiz muamele görmesi teşkil ediyor ve sosyal adaletin demokratik hürriyette dediğimiz seçme ve seçilme hakkıyla çok yakından ilgisi vardır. Kendi kaderini kendisi tayin edemeyen bir milletin sosyal adaletinden bahsedilebilir mi? Binaenaleyh bizim mücadelemiz, biz bir hürriyet mücadelesinin içinden geliyoruz biz halk mücadelesi için çalışıyoruz. İnancı ne olursa olsun, siyasî kanaati ne olursa olsun, bu vatanın toprağına şükranla bağlı olan her Türk vatandaşı, Ay Yıldızlı Bayrağı ile iftihar eden her Türk vatandaşı nerde doğarsa doğsun, bizim indimizde tefriksiz muameleye, tavizsiz hak kazanmıştır. Onu tabii hakkıdır o.

Şimdi Genel sekreterin şu konuşmasındaki, şu pasajı okuyacağım, zabıtlara geçsin: “Bir yandan Amerika’yı aratmayan büyük, modern; ışıklı şehirler; öbür yanda o

şehirlerde büyük sefalet ve işsizlik, bir yanda topraksız köylüler, öbür yanda düzinelerle köye sahip efendiler”.

Acaba bunlar ne zaman oldu? (*A.P. sıralarından alkışlar*) Bundan kaçamazsınız beyefendi. Bu sualden kaçamazsınız. Bu sualden kaçamazsınız. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) “Bir yanda durgun, köksüz bir ekonomi, öbür yanda boy boy gösteriş yatırımları...”

Zannediyorum İstanbul köprüsiyle televizyonu kastediyorsunuz. Onu anlatacağım. Ve bir yanda dış borçlarımızdan kuvvet alan bir yabancı kapitalist nüfuzu, öbür yanda alttan alta işleyen bir “Castro komünizmi” Korkunç Türkiye’nin tablosu bu değildir ve bu olmayacaktır.

Muhterem Arkadaşlarım, kalkınma için borç para alıyorsunuz. Bunun sızlanacak ne tarafı var? Borç para almazsanız işsiz kalır memleket. Fabrikasız kalır, hammaddesiz kalır. Hesap meselesi bu. Bunun bir nasyonalistlik tarafı yok ki. Buna bütün hükümetler devam etmiş. Biraz sonra izah edeceğim Barker Komisyonu raporunu. İzah edeceğim biraz sonra Barker Komisyonu raporunu. Barker Komisyonu, Türkiye’ye borç para alabilmek için çağırılmış bir heyettir. Şimdi buraya geliyoruz; yabancı kapitalist nüfuzu. Reddederim. Bizim zamanımızda da, bizden evvelki Devrelerde de hiçbir Türk Hükümetinin bir yabancı kapitalist nüfuzu altında bulunduğu şeklindeki iddiaları hiçbir şekilde kabullenmem. Bunun içine siz de dahilsiniz.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Geleceğe ait tehlikeden bahsettik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye, İkinci plan döneminden beri sürekli bir parayı alıp geliyor. Konsorsiyum, zamanında kurulmuştur. O zaman acaba neden razı oldunuz. Konsorsiyuma? Yani Avrupalılar koşarak geldiler, bir konsorsiyum kuralım, Türkiye’ye para verelim mi dediler? Şimdi bütün bunları bir kenara atacaksınız. Muhterem Arkadaşlarım, bugün Rusya İtalya’dan 900 milyon dolarlık bir envestisman alıyor Niçin? Otomobil fabrikası kurmak için. Şimdi mesele, sanki dışardan borç para alırsan, yabancı sermaye Türkiye’ye gelirse, Türkiye’de birçok insanlar, hiç kimsenin beyni yok, bizi ellerine esir gibi alırlar. Alırlar, eğer ellerine esir gibi girerseniz. Zannediyorum ki, bugünkü Türkiye’de bir kapitülasyon korkusundan, bir kapitülasyon fobisinden eser kalmamıştır, kalmaması da lazımdır. O günlerin şartları başkadır, bugünlerin şartları başkadır. Türkiye ödünç aldığı paralarla saraylar mı yapıyor? Türkiye ödünç aldığı paralarla fabrikalar yapıyor, yollar yapıyor, enerji santralleri yapıyor, madenlerini açıyor, turizme yarıyacak tesisler yapıyor. Bir hesap meselesidir bu. Onun içindir ki, Türkiye batıverir gibi, Türkiye yabancılarla ilişkisini kessin kendi kendisine kavrulsun gibi mütalaaların hiçbir yeri yoktur. Türkiye kendi kendine kavrulacak durumda değildir. Nasıl kavrulacaktır? Hem kalkınacaksınız, hem dış kaynaklara gitmiyeceksiniz. Sonra Muhterem Milletvekilleri, bugün, Almanya Başbakanı Kelsinger milletine bir çağırıda bulundu; “Mali vaziyetimiz gayet kötüdür, milleti fedakârlığa çağırıyorum” dedi.

Bugün Fransa, bugün İngiltere bu sıkıntıların içindedir. İngiltere bir Paunt bir Sterlin devalüasyonu yapmamak için Dünya Para Fonuna gitti, 500 milyon dolar ödünç para istiyor. Bugün Amerika bir “Gold flow” bir altın akışından şikâyetçi. Dünya böyle iken yani herkes size böyle avuç avuç parayı veriyor da nüfuz altına almak için, siz almıyorsunuz diye bir durum yok. Böyle bir durum yok. Kaldırın bu korkuları. Türkiye’nin, senede 1975’e kadar değişen nispetlerde olmak üzere senede takriben 250 milyon dolara ihtiyacı

var. İki sebepten var. Yatırım mali olarak var, tediye muvazenesindeki yeri, ilave tasarruf olarak var ve Türkiye 10 senede, 8 senede gireceği 2 milyarlık yeni borcun altından kalkamayacak bir memleket değil. Bu borcun altına girmeyelim, o şekilde kalkalım. Buna imkân yok. Bunu gösteren kimse de yok, nasıl yaparız dediğimiz zaman. Kalkınalım bu borcu ödeyelim, daha iyi değil mi? Borçsuz fukara olacağımıza borçlu zengin olmayı tercih etsek daha iyi değil mi? O zaman daha kuvvetli oluruz. Borçsuz fukaranın hiçbir kuvveti yok dünyada. Amerikan Hükümetinin milyarlarca dolar borcu var, Üçyüz milyar doların üzerinde borcu var. Alman Hükümetinin borcu var. Bu dost hükümetler bize bir konsorsiyum çerçevesi içinde yardım etmeye çalışıyorlar. Bu Konsorsiyum da zamanınızda kurulmuştur. Şimdi burada sanki Türkiye'yi hükümlanlığından ediyormuş, kapitalist nüfuzu altında bulunduruyormuş gibi bir iddiada bulunmak, zannediyorum ki, ne gerçekle, ne mantıkla kabili telifir. Ne ümidedilir bu beyanlardan, anlamaya imkân yok. Şimdi Adalet Partisinin uzun süre iktidarda kalmasından korkuluyor, Türkiye'yi batırır diyor, adeta, tasvir öyle. Her şey büyük milletin gözü önünde cereyan ediyor, dedik. Büyük hakem o. 1969 seçimlerine iki sene dört beş ay gibi bir vakit kalmıştır. Acaba büyük millet olanı biteni görmüyor mu? Böyle bir mütalaayı serdedebilmek için halktan yana olup, halkı anlamamak lazımdır. Başka türlü izahı yok bunun.

Şu düzen meselesi daha uzun boylu münakaşa edilecek. Açıklamak gerekir, ne biçim düzen isteniyor ve nasıl olacak bu? Anayasayı tam uygulama hareketi diye bir tabir daha çıktı ortaya. Acaba Anayasanın uygulanmayan yeri nedir, neresidir? Onu da söylemiyorlar. Yani işte plan önünüzde, değiştirme önermeleri vermek elinizde, kanun teklif etmek elinizde Anayasanın tam uygulanmasını icap ettirecek teklifler ne ise getirin. Hazırsa, şayet verdiyseniz mesele yok, münakaşaya devam ederiz.

Bir meseleyi daha huzurlarınızda teşrih etmek istiyorum. Sınıfları, daha çatışma noktasına varmadan uzlaştıırıp kaynaştıırabilmek. Yani evvela sınıfları tahrik edeceksiniz, sonra da çatışma noktasına gelme ihtimali olunca "durun" diyeceksiniz. Buna imkân yok. Bir defa sınıfları çatışma istikametine götürdünüz mü, hâkim olamazsınız. Bu sevdadan her kimin kafasında ise vazgeçsin.

Anayasa çizgisi tabiri Türkiye İşçi Partisi tarafından bu kürsüde ortaya atılmış bir tabirdir. Bunu Sayın Genel Sekreterin de hevesle burada kullandığını görüyorum. Anayasa çizgisi, böyle bir tabir bizim hukukumuzda yok. Böyle bir tabir yok bizim hukukumuzda. Aslında geçen sene de bu kürsüden söyledim T.İ.P.'nin Sayın sözcülerine; elinize bir tebeşir alacaksınız, yere bir daire çizeceksiniz, içinde dur diyeceksiniz. İşte Anayasa çizgisi dedikleri böyle bir çizgidir. Anayasanın tefsiri olur, nasıl anlaşılması hususu olur. Fakat Anayasa çizgisi? Ne ile çizilmiş bu çizgi? Bu bir yeni icattır.

Şimdi Sayın Genel Sekreter bizi, zenginlerin müdafisi olarak koyuyor. Bunu yaptığı takdirde, ne kadar fukara varsa Türkiye'de bizim karşımıza koyuyor, hesap bu. Sonra, köylüyü ezenle bir olan iktidar, diyor, köylüyü de karşınıza koyuyor, aklı sıra. Şimdi bir de işçiyi bizi karşı karşıya koyuyor ve diyor ki, işçiler, Türk -İş'in planla ilgili olarak yayınladığı bir raporda haklı olarak bunu sormaktadırlar, bir şeyi soruyorlar niye idareye iştirak etmiyoruz, sonra burada diyor ki bir yerinde, Türk-İş bize bir yatırım yapmak için müracaat etmiş de biz bunu kaale almamışız. Böyle bir şey yok. Demin söyledim bunu, böyle bir şey yok. İlk defa olarak kendisinden burada duyuyoruz. Hal böyle olunca bunun üzerinde birtakım mütalaalar bina ederseniz, bunu acaba çamurun

içine bina yapmış gibi olmaz mı? Birçok şeyler böyle, demin gösterdim. Herkes şunu bilmelidir ki, biz kimsenin adamı değiliz. Ne nüfuzlu iş adamının, ne şunun ne bunun... Bunları çıkarın kafanızdan. Biz büyük Milletin haklarının, haysiyetinin ve refahının takipçisiyiz. İşte bizi eğer birisinin adamı olarak görmek istiyorsanız bu yolda görün, doğru hareket edersiniz.

Şimdi deniliyor ki, A.P. iktidarı, tarımı sürünmekten kurtaramayacağı gibi, sanayi sektörünü de sürükleyici duruma getiremeyecektir Bu, peşin bir hükümdür. Şimdi bakalım, bu peşin hükmü tahlil edelim. Bu aslında, bu adamlar bu işi yapamazlar aynı şeydir. Onun başka türlü ifade edilmiş şeklidir. Neden yapmasınlar? Şimdi ben soruyorum kendilerine; lütfen 1965 senesinin Mart ayına ait zabıtları açıp bakınız. Biz ne demişiz zabıtlarda? Demiştir ki, planı tatbik edemediniz, şu şu yatırımları yapamadınız, söyleyeyim, enerji yatırımlarını yapamadınız, kömür yatırımlarını yapamadınız, gübre yatırımlarını yapamadınız, kâğıt yatırımlarını yapamadınız, planın hiçbir büyük yatırımını gerçekleştiremediniz. Boru hattını yapmadınız hiçbirisini yapamadınız bunların. Bunların biz hepsini yaptık ve sanayi sektöründeki gelişmeyi %30'lar, 40'lar civarından, %90 küsur civarına çıkardık? Bunların hepsi yapıldı. Zapta rücu ediyorum. Burada yeni bir şey söylemiyorum. Aşağı -yukarı 25-26 ay evvel söylediğim şeyleri söylüyorum ve bunun içinde 3'ncü Koalisyon Hükümetini istifaya mecbur ettik, dedik. Şimdi siz yapamayacaksınız, bu vesika ile sabit olacak, biz yapacağız, adımız, yapamaz olacak. Bu ne biçim iş? Bunu anlatmak imkânı var mı kimseye? Bunu anlatmazsınız. Orada söyledik, Türkiye'yi çimentosuz, Türkiye'yi camsız, Türkiye'yi gübresiz, Türkiye' kâğıtsız bıraktınız, dedik. Aynen tabir budur. 1965 senesinin Mart ayı zabıtları, bu meclisin zabıtları, isterseniz bulur okurum şimdi. Biz geldik, bunların hepsini yaptık. Şimdi Sayın Erim diyor ki, bu kadar kanun, bu kadar tedbir, iktidar partisisiniz, çıkarsanız. Bunu da münakaşa ettik biz bu kürsüde. Geçen sene iki buçuk ay meclis obstrüksiyona gittiği zaman yani muhalefet partileri, bunu mühaza ettik. Dedik ki Muhterem Milletvekilleri, çoğunluk sağlayıp kanun çıkarmak sadece iktidarın meselesi değildir. Muhalefet, kendisini, hiçbir mesuliyeti olmayan, sadece büyük kapıdan girip, buraya kadar gelip, obstrüksiyon olacağı zaman kapının dışından bakıp kimse yoksa girmiyen bir muhalefet olamaz. İktidarsınız, kendi başınıza çıkarın. Hayır. Kanunlar, Meclisin malıdır, bir.

İkincisi; Anayasanın 88 ve 89'ncu maddelerinin bu Meclisin çalışmasına tesiri nedir, hiç düşündünüz mü? Ben söyleyeyim, daha evvel arz etmiştim bir vesile ile ya Senatoda, ya burada. Geçen iki sene zarfında takriben meclis zamanlarının %52'si genel görüşme, gensoru, gündem dışı konuşma ve sözlü sorulara gitmiştir. Bir kısım rutin işler vardır; anlaşma tasdiki ve saire, şu, bu. Muhterem Arkadaşlarım, parlamento müessesesi olarak bu meseleyi muhalefet veya iktidar demeden düşünmeye mecburuz. Parlamentonun itibarı bakımından düşünmeye mecburuz. Ve İngiliz Parlamentosunda 180 çalışma gününün 110 günü iktidarların getirdiği işlere aittir. Ne yapacaktır iktidarlar bununla? İcraat yapacaktır ve bundan evvelki Devrede sizin iktidar olduğunuz zaman çıkardığınız kanunları biz tatbik etmiyor muyuz? Artık onlar millete malolmuştur. Binaenaleyh iktidar, muhalefet münasebetlerinde ve Meclis meselelerinde bir anlayışa gelmemiz lazımdır. Hiç kimseden şüphem yoktur ki, bu Muhterem Heyetin her azası bu büyük meseleyi, bu muhteşem müesseseyi, bina olarak değil, müessese olarak bu muhteşem müesseseyi Cumhuriyetin en büyük müessesesini her yönü ile müdafaa edecektir Öyleyse

geliniz, çalışma sisteminde sadece kusurları iktidara atmak şeklinde bir noksandan kurtulalım, daha müessir bir çalışmanın yolları nelerdir, bunu arayıp ortaya koyalım. Netice itibarıyla Anayasanın 88, 89'ncu maddelerinden şikâyet ediyorum. İlk defa olarak şikâyet ediyor değilim, bütün seçim boyunca, Senato seçimleri boyunca şikâyet ettim. Hiçbir iktidar, bu maddeler bu haliyle durdukça ve bu haliyle tatbikat gördükçe, bu Mecliste randımanlı bir çalışmayı sağlayamaz. Gayet açıktır. Bir tek mebus dahi meclisi bloke etmeye muktedirdir. Bu, Anayasanın bir açığıdır. Aslında bu reaksiyoner bir Anayasa açığıdır. Yani gensoru takrirleri gündeme mi alınmamış 60'dan evvel? Öyleyse geldiği günün 24 saatinde gündeme alalım. Böyle bir haleti ruhiyenin mahsulüdür. Bunu düşünüp, taşınıp bu parlamentoyu çalışır bir şekle getirecek düzene koymaya mecburuz. İşte yapılması lazım gelen şey budur Muhterem Milletvekilleri Muhterem heyetinize arz ettim; niçin korkuyorsunuz yetkiden? Yetkisiz bir icra tasavvur edilemez. Esas korkmanız lazım gelen bir mesele vardır: Milletın temsilcileri olarak, hizmetlerin görölmemesidir. Yoksa yetki verilmesi değildir. Hizmetlerin görölmemesinden korkunuz. Yetki vermekten korkmayınız. Ben meseleyi bir parti açısından düşünmüyorum, kendi partim, kendi Hükümetim açısından da düşünmüyorum, ben meseleyi sistem meselesi olarak ortaya koyuyorum. Yetki Kanunu ile biz meclisin hiçbir vazifesini üstümüze devralmak istemiyoruz. Ama birtakım tedbirleri aylarca alamazsak Hükümet olarak, kanunlar aylarca çıkmazsa o zaman biz demokratik düzenin müessir olmayan bir düzen, demokrasinin düşmanları vardır Türkiye'de, her yerde vardır demokrasini düşmanları, bunlara müessir olmayan bir düzen şeklinde gösterilmesine razı olmayız, buna hiçbiriniz razı olmazsınız. Demokrasi müessir bir düzendir. Ama kendi kusurlarını kendi içinde düzeltebildiği müddetçe. Demokrasinin hayatiyetidir bu. Kendi kusurlarını kendi içinde düzeltebilir, mesele buradadır. Bir takım strüktürel sıkıntılarla bizi karşı karşıya bırakıp, haydi bakalım bu engeli atlasanıza demek, doğrusunu isterseniz, çok makul bir şey değildir.

Şimdi, bu Sayın Genel Sekreterin bir mütalaası daha var ki, fevkalade mühimdir, dokunmak istiyorum. Kendisi de, plan şekliyle rejimin bir alakası yoktur gibi bir mütalaada bulunuyor. Nasıl bulunuyor? Tam yerini bulayım, yani ifadesi nasıl Bu, tamamen T.İ.P'nin görüşüne yakın bir görüştür ve bunu T.İ.P'nin bu husustaki mütalaasını cevaplandırırken cevaplandıracağım. Şöyle deniyor; "Bir çok devletler artık, planlı disiplinlerin ölçüsünü ve biçimini tayinde, araçlarını seçmede kıstas olarak siyasal rejimlerinden çok memleketlerinin ekonomik sosyal ve kültürel özelliklerini göz önünde tutmak eğilimindedirler." Bu doğru bir görüş değildir. Hangi memlekettir bunlar? Söylenmesi lazımdır. Hiçbir demokratik memleket siyasî rejimlerini ve onun tanıdığı hakları ihlal edecek şekilde bir iktisadi politikayı ve plan politikasını tatbik etmiyor. Hele hiç bir memleket, hürriyetleri, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesine geçmiş bulunan hürriyetleri kendi istediği gibi anlamıyor. Hangi memleketlermiş bunlar? Böyle bir eğilim yoktur. Bu T.İ.P'nin merkezi plan görüşüne yanaşiyor. Adalet Partisi iktidarının planlamada Devlet kesimiyle ilgili emredici anlayışı fazlasıyla sert, antidemokratik merkezîyetçi ve memleket şartlarına, ihtiyaçlarına aykırıdır, diyor Sayın genel sekreter. Bir taraftan bir fikir planın her vechesi emredici olmalıdır, diğer taraftan bir fikir, bu fikir Sayın genel sekreterin değil birincisi, diğer taraftan da bu plan kamu sektörü için emredici olmamalıdır. Zaten özel sektör için emredici değil. Özel sektör için yön gösterici demiş olmanızdan dolayı hem kendisi, hem Sayın Erim tenkit ediyor. Hatta bu planı böyle dökülen bir giysi olarak tarif ediyor. O zaman bu nasıl

olur? Dökülen giysinin düğmeleri de bulunmaz. Onun için Muhterem Milletvekilleri, her sene yapılan planlar, programlar Devlet sektörü için emredicidir. Başka bir şekli düşünülemez bunun. O zaman işte Sayın Alican'ın dediği rahatlık doğar. Yani yapmama rahatlığı doğar. Biz kimsenin parasını alıp kimseye vermiyoruz. Bugünkü düzen için de nizam nasıl işliyorsa o nizamın içinde -ki kendileri zamanında da aynı şekilde işliyordu. Şimdi soruyorum; Sigortaların elli milyon lirası Sümerbank'a zamanınızda verilip iş adamına. Sanayi kurması için iş imkânlarını artırması için tahsis edilmedi mi her sene? Şimdi siz yaparken özel sektör, gerçekçi özel sektör; biz yaparken özel sektör, vurguncu özel sektör. Bunun içinden çıkmaya imkân yok. İkisi de doğru değil. Şimdi Muhterem Milletvekilleri, uygulama kanunu geldiği zaman göreceksiniz, biz memlekette istihsalı artırmak istiyoruz. Aktaracağımız o fonlar, bankalar kanalıyla şu maksatlara olacaktır. Bu maksatlardan bazılarını, bunlara ilave de olacaktır. Hayvan besiciliği fonu, dört lira olan hayvan başına parayı, koyun başına 12 liraya çıkardık. Ama mahdud sahadadır bu. Türkiye'nin ihraç edebileceği en güzel mallardan birisi ettir. Teşvik etmeyelim mi hayvan besiciliğini? Bu şekilde acaba Türk halkının, Türk köylüsünün eline daha çok gelir geçmesini sağlamayacak mıyız? Küçük sanayi geliştirme fonu, bugün 1,5 milyon esnafı sadece 120 bin kişisi esnaf kredisinden faydalanır. Esnaf, kendi hayatını kendisi kazanan insandır. Bir taraftan tefecilikten şikâyet ediyorsunuz E... Bunlar onun çaresi. Zirai mahsulleri değerlendirme fonu, madencilik geliştirme fonu, yaş meyve ve sebze yetiştirme ve değerlendirme fonu, su ürünlerini değerlendirme fonu, sınai mamullerin ihracı fonu, turizmi teşvik fonu, gemi inşaatını teşvik fonu, ziraat alet ve makinalarını geliştirme fonu gibi fonlar tesis edilecektir. Bunların hangisi Kötü? Eğer kendi hayatını kendisi kazanan herkesi vurguncu ve soyguncu addederseniz bunların hepsi kötü Ama herkesin kendi hayatını kendisi kazanmasını iyi bir şey addederseniz, hepsi iyi. Felsefeye göre değişiyor. Somun büyüyecek deniyor. Nasıl büyüyecek somun? Somunun büyümesinin yolları var. Sadece somunun büyümesi kâfi değil deniyor. Doğru, ama somunun büyümesi lazım ve şart. Buradan fark ediyor mantık.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye önümüzdeki 5 sene zarfında 210 milyon dolar civarında ihracatını artırmaya mecbur. İhracatını artırmaya mecbur, Çünkü 1972 senesinde 1.115.000.000 dolar olan ithalat karşılığında 720 milyon dolar ihracat yapılacak. Bugün 490 milyon dolar ve plan tahmini, 1967'de 510 milyondur. Ümid ederiz ki, üstüne çıkarız. Çeşitli sebeplerden dolayı artırmaya mecburuz. Birincisi, Türkiye dış piyasaların ihtiyaçlarına göre o standartta mal yapmaya mecbur. Bunu yaptığı takdirde kendi müstahsilini de koruyacaktır.

Bugün şikâyetleri görüyoruz, çok çürük çarık mallar yapılıyor diye şikâyetler var. İhraç ederseniz, ihraç etme imkânları, malların standardını düzeltecektir. Ve böylece sadece dolar temin etmiş olmayacağız, kendi müstehliğimizi de daha iyi mal kullanmaya kavuşturacağız. Bu bir. İkincisi; Türkiye tediye muvazenesinde sınai mal ihraç etmeye mecbur. Ziraatını söyledik demin, bunlar mümkün ama kendiliğinden değil. Türkiye'nin dış ticaret muvazenesindeki büyük bir kalem olarak turizm var. Bugün turizmden gelirimiz nakıstır. Yani Türkiye'den giden ve gelen turist arasındaki fark gelenin, getirdiğinizin lehine değildir. Ama dışarıdan gelecek turizm gelirinin 1972'de 135 milyon doları bulabileceğini tahmin etmek çok ileri bir şey değilse de gayret ister. Bugün Türkiye'nin 5.000 yatağı vardır. Senatoda da söyledim, sadece Bulgaristan'ın Varna şehrinde 20.000 yatağı vardır. Bu, kendiliğinden olacak bir şey değildir ve Bulgar

Hükümeti kendi vatandaşına tanımadığı mülkiyet hakkını, gelen turizm yatırımcılarına tanıyor. Otel yapmayı, motel yapmayı teşvik ediyor. Bugün Yugoslavya'nın 185 milyon dolar civarında turizm geliri var. Yunanistan'ın aynı miktarda var. Haydi, İtalya ve İspanya ile boy ölçüşmeyelim ama Türkiye'nin turizm imkânları İspanya'nınkinden aşağı değildir. 1 milyar 269 milyon dolar geçen sene turizmden geliri. İspanya, 5-6 sene gibi bir zamanda bu seviyeye çıktı, çok cesur kararları zamanında aldı ve İspanya bugün millî gelirini adam başına 500 doların üzerine çıkardı.

Biz 500 dolar seviyesine eriştiğimiz zaman Türkiye'de birçok problemlerin halledildiğini ve yeniden birtakım problemlerin ortaya çıktığını göreceğiz. Bu mesut bir merhalelerdir.

Onun için yabancı sermaye, yabancı teknoloji, özel teşebbüs ve saire gibi mevzularda konuşurken bunları ürkütmeyecek şekilde konuşmak lazımdır. Bunları ürkütür şekilde konuştuğumuz takdirde Türkiye'nin sadece Devlet vasıtasıyla ileriye gitmesi imkânsızdır. Açıktır hesaplar. Ben soruyorum; bu sualime hiç kimse çıkıp cevap vermedi, sadece işte yuvarlak cevaplar, yani devletçiliğe düşmansınız gibi cevaplar. 70 milyar liralık İktisadi Devlet Teşekkülü tesisleri var. Yarattığı kaynak nedir? Türk iktisadiyatının bütün tasarruflarını senelerdir almıştır. Yalnız hakşinaslık için bu bir şeyi söyleyeyim; İktisadi Devlet Teşekküllerini sadece bilanço esaslı üzerinden mütalaa etmek de yanlıştır. Ama kaynak yaratmadığı, kaynak yuttuğu da bir vakıadır. Bu hangi İktisadi Devlet Teşekkülü kaynak yaratmış mecmu olarak? Burada izah ettim bundan üç ay evvel; kömür tesisleri zarar eder, demiryolları zarar eder, denizyolları zarar eder, sadece PTT kazanır. Elektrik zarar eder, hava yolları bu sene kâra geçti. Maden baş başa gider, Sümerbank işte baş başa gider. Bilanço bu. Ve bu bugün değil. Muhterem Milletvekilleri, hepinizin bildiği gibi ki, biraz sonra Baker Komisyon raporuna döndüğüm zaman, 1950'ye kadar da bunların durumları malum ama ben sizin dokunmadığınız bir yere dokunacağım, bu tesisler milletin, bunlar ne sizin ne bizim, milletin, milletin parası ile yapılmıştır. Biz istiyoruz ki daha rantabl çalışsın, daha iyi verim verisin. Ama bu zamana kadar bu mümkün olmamış. Bunun natüründe birtakım sıkıntılar var- reorganizasyon yapalım, reform yapalım deyince her şey hallolmuyor, reform yapalım demek sadece bir başlangıçtır. Neyi yapacaksınız, nasıl yapacaksınız; bunları ortaya koymanız lazım. Bizim, Devlet işletmelerine partizanlık soktuğumuz iddiası, bu dokümanın birçok yerlerindeki iddialar gibi çürüktür, Misal verirlerse memnun olurum. A.P. iktidarı, baskılara boyun eğerek İş kanunu tasarısının budanmasına, kapsamının daraltılmasına razı olmuştur, şeklinde bir iddia var. Bu kanun bu Meclisten geçti veto edildi, tekrar bir daha geçti. Binaenaleyh, Meclisin iradesini sadece A.P. iktidarına yüklemenin manası yok.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Çoğunluk var?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İthalat ve ihracat faaliyetine takılıyor Sayın Genel Sekreter. Diyor ki; bunu devletleştirmiyelim. Biz böyle bir şey düşünmüyoruz, ithalat ve ihracatı devletleştirelim diye. Ama kooperatifler bırakalım, kendileri ihracat ve ithalatını yapsınlar. Kooperatifler kurmayı zaten teşvik ediyor plan politikası. Yalnız bunu, ihracat ve ithalat devletleştirecek seviyeye götürmemek lazımdır. Yapabilen yapsın, ticaret bu, mühim bir şeydir. Ve Türk tüccarından, Türk iş adamından önümüzdeki Devrede bu zamana kadar olduğundan çok daha fazla istifade etmeye mecburuz. Türkiye'nin birçok malları var, müşterisi yok, birçok yeni piyasalar

açılmıştır. Buralara gidip satacak. Eğer bu kar müessesesine - ki piyasa mekanizmasını temeli olan kar müessesesine karşı bir itiraz ise, bunu anlamaya imkân yok-fahiş kara da itiraz ise, fahiş kara herkes itiraz etmektedir. Ama kâr müessesesine itiraz, hayır. Makul ve meşru karlar olacaktır. Aslında bir kimsenin hem çiftçi, hem tüccar ve hem de sanayici olduğu çok nadirdir. Bir cemiyet bir iş bölümü içinde yaşıyor. Çiftçi, tüccarın kabiliyetinden istifade eder. Tüccar, çiftçinin kabiliyetinden istifade eder. İşbölümünü iyi yapmış, rekabet müessesesini tesis etmiş, iyi işleyen piyasa mekanizması budur. Sayın Genel sekreter; ne lüzum var diyor, İstanbul köprüsü ile televizyona. Daha Türkiye'nin bu kadar ihtiyacı varken bunlar lüks değil mi? Üç şehrin ihtiyacı için televizyon mu yapılır? Böyle bir durum yoktur Muhterem Milletvekilleri. Televizyon, radyo gibi bütün Türkiye için düşünülmektedir ve sanayi ile birlikte düşünülmektedir. Yeni iş sahaları, yeni iş imkânları yaratacaktır ve televizyon bugün Türkiye'nin çok muhtaç olduğu bir eğitim vasıtasıdır. Televizyona itiraz etmiş her memleket sonunda televizyonun çok büyük faydalarını görmüştür. Nitekim komşumuz İran, onun yanında Pakistan, komşumuz Suriye, komşumuz Irak, onun yanında İsrail, onun yanında Mısır, bütün Avrupa memleketleri, sadece Türkiye ve Yunanistan müstesna, Doğu Bloku memleketlerinin hepsinde televizyon var. Hepsinin halledemediği birçok problem var henüz, böyle bir mantık doğru değildir. Muhterem Milletvekilleri. Çünkü bunu her şeye tatbik edebilirsiniz. Ne lüzum var burada 20 katlı otele, filan yerdeki köy susuzken? Bu kaide her şeye işler. Ne lüzum var asfalt yollara, ne lüzum var büyük yollara? İzmir'den Ankara'ya 17 saatte gidiliyordu, yine 17 saatte gitmeye devam edelim de diğer yerler yapılsın. Bu her şeye işler. Böyle bir mantık doğru değildir. Onun için televizyon Türk ekonomisine bir yük olmayacaktır. Bilakis top yekûn kalkınmadan bahsediyoruz, topyekûn kalkınma sadece iktisadi kaynakları artırma meselesi değildir. Topyekûn kalkınma, halkı saadet içinde tutma meselesidir aynı zamanda. Bugün bakınız radyolara, yol kenarından geçiyorsunuz, çift süren vatandaş, sırtına bir transistörlü radyo almış, hem radyosunu dinliyorum, hem çiftini sürüyor.

Türkiye'nin neresinde ne cereyan ediyor, dünyanın neresinde ne cereyan ediyor, en ücra köşedeki vatandaş bunu biliyor. En ücra köşede dedim, şunu söyleyeyim, Türkiye'nin bugün nüfus itibarıyla %59'u, saha itibarıyla ancak %43'ü radyo dinler. 1972'de bu nisbet %86'ya yükselecektir. Yatırımlar yapılamamıştır. Neye? İşte özerk radyo müessesesi. Özerkliği kaldıralım, bunun için demiyorum. Binaenaleyh kanun koyarken kanunları da işleyecek şekilde koymak lazımdır. Bugün Türk vatandaşının %59'u ancak radyo dinliyor. Güneyde Arap radyoları, Doğu'nun bir kısmında İran, Azerbaycan radyoları ve Trakya'mızda Bulgaristan, Yunanistan radyoları dinleniyor. Dinleyemiyor Türk vatandaşı Türk radyosunu ve Hükümet olarak benim buna müdahale etmek durumum yok. Onun içindir ki, kuvvetlerin tecezzi dediğimiz zaman, siyasî kuvveti, icrayı çok nüfuzsuz hale getirdiğimiz vakit, zayıf haline getirdiğimiz vakit neticede vatandaş zarar görüyor. İşte düzenin değişecek yerleri bunlar.

Şimdi İstanbul köprüsüne gelince; İstanbul köprüsü bugün bir alerji olmaktan çıkmalıdır. İstanbul köprüsü ne Adalet Partisi iktidarı, İstanbul köprüsünü Asya ile Avrupa'yı Adalet Partisi zamanında birleştirdiler desinler diye yapmıyor, yapmayı düşünmüyor. İstanbul köprüsü iktisadi bir tesistir.

Muhterem Milletvekilleri; İstanbul trafiği, İstanbul çevre yolları ve Boğaz geçişi yapılmadıkça halledilemez. Bugün İstanbul'da 76 bin vasıta var. 1972 senesinde bu

miktar 400 bini bulacak. 76 bin vasıta ile İstanbul sokaklarından geçmek imkânı yok. Bunların hepsi hesaba vurulmuştur, vatandaşın zayı olan zamanından, tutunuz da Boğazı geçmek için ödediği para, peşin hesaba vurulmuştur ve bu hesaplar dünyanın en tanınmış iktisatçıları tarafından yapılmıştır, çeşitli zamanlarda yapılmıştır. Elimizde bulunan en son etütlerden biri, 1964 tarihini taşıyor, hesap şu: 1988 senesine kadar, 1968'den 1988'e kadar 20 senelik periyot, köprünün istihsal edeceği para 2 milyar 870 milyon lira. Bugünkü feriyat vatandaşın ödediği ücret ile buna mukabil bütün borcu ve itfası ve işletme bakım masrafı 1 milyar 512 milyon 712 bin liradır. Bu bir hesap meselesidir ve 20 sene içinde köprü, sarf edilenin 1,8 misli parasını istihsal edecektir. Bu parayı aslında Türk vatandaşı veriyor. Nasıl veriyor? Feriyat veriyor. Buna, karşıya geçmek için geçen zaman dahil değildir. 32 saat bekleyen kamyon kuyruğu oluyor zaman zaman. İstanbul Türkiye endüstrisinin tahminen %51'inin toplandığı yerdir ve Türkiye büyüdükçe de bu nisbet endüstrinin yayılmasından dolayı bir miktar azalabilir ama çok azalacağını tahmin etmiyoruz. Çünkü İstanbul su yolu üzerindedir. Bu şekildeki büyük şehirler Avrupa'da da var, hiçbir zaman ehemmiyetlerini kaybetmiyorlar, ehemmiyetli büyüyor. İstanbul 1985'lerde bugünkü nüfusunu birkaç misli geçecektir ve 2000 senesinde de İstanbul 6-6,5 milyon nüfuslu ve Adapazarı'na kadar uzanmış bir şehrimiz olacaktır. Ama büyük bir İstanbul'u görebilmek, ihtiyaçlarını ona göre düşünebilmek lazımdır. İstanbul'da bugün 2,5 milyon vatandaşımız yaşıyor ve nüfusumuzun hemen hemen on dörtte biridir. İstanbul'dan bugün sadece İstanbul'da oturan vatandaş istifade etmiyor ki, bütün Türkiye istifade ediyor. Binaenaleyh, İstanbul köprüsü iktisadi bir projedir. Bunu şu veya bu sebeple alerjik bulmamanızı rica ediyorum, değerli bir projedir.

Türk turizmine, Türk münakale ekonomisine ve İstanbul'a çok şeyler ekleyecektir. Yalnız başına köprü değil Muhterem Milletvekilleri, Yeşilköy hava alanının bir hava limanı haline getirilmesi lazımdır. Oradan başlıyor irtibat, sonra çevre yollarının Haliç'i geçen bir köprünün Boğaza bağlanması lazımdır. Boğaz'dan itibaren de İstanbul- İskenderun istikametinde yapacağımız ekspres şosesine bağlanması lazımdır. Binaenaleyh Yeşilköy'e inen birisi İskenderun'a kadar arızasız, bir yerde tıkanmadan gidebilmelidir. Ekonominin can damarlarıdır, Ana arterleridir münakale ve İstanbul'un içindeki yolları da bu çevre yoluna bağlamak suretiyle İstanbul'un sıkışık trafiğini geniş çapta halletmek mümkündür. Başka bir hal şekli yoktur.

Bugün İstanbul zannediyor musunuz ki bu kadar hareketli olmasına rağmen bir zenginler şehridir? İstanbul büyük bir fukara şehridir. Nüfusunun büyük kısmı bildiğiniz gibi 130 bin aile gecekondularda yaşar. İstanbul'a modern bir hüviyet, büyük bir Avrupa şehri hüviyeti vermek bizim ecdadımızdan devraldığımız bir vazifedir. (A.P. sıralarından alkışlar) Diyeceksiniz ki, bu parlak bir söz... Parlak bir söz olduğu kadar doğru bir söz. Büyük bir Avrupa şehri manzarasını İstanbul bugün vermiyor. Avrupa'dan geldiğiniz zaman bunu görüyorsunuz. Ama büyük bir Avrupa şehri olmaya namzet, o hayatiyet kendisinde var. Bu sene üç tane otelin Taksim civarında inşasına başlanıyor. 720 yataklı Taksim Gazinosunun bulunduğu yerdeki, Vakıf Oteli, 400 yataklı Maçka'da Emekli Sandığı Oteli ve yine Taksim'de büyük bir otel. İki bankanın müştereken yapacağı bir otel olacaktır. Böylece bir merkez teşekkül ediyor. Gelen turist nerede yatacak? Bu hayatiyet var. Yani İstanbul'un bugün ne kadar yatağı varsa, yapılmakta olan, bu sene başlayan oteller bunun yarısı kadar bir yatağı ilave ediyor. Onun içindir ki, bu inkişafa

hizmet etmemiz lazımdır. Avrupa'dan Orta -Şark'a turist akını Münih ve Brendizi'den başlıyor. Münih'ten gelen akın Yugoslavya'dan, Bulgaristan'dan geçip geliyor.

Brendizi'den gelen akın ise Korfu üzerinden Yunanistan'dan gelip geçiyor. Trakya'nın bütün yollarını da buna göre yapmaya mecburuz. Bu şekilde Avrupa ile bağlanmış olacağız.

Diğer taraftan bugün Van-Kontur hattını yapıyoruz, tren yolu. Bugün Sivas-Refahiye-Erzincan yolunu yapıyoruz, Erzurum ve hududa kadar bağlanacaktır. İran'ın yüz kilometrelik bir kısmı vardır. Pakistan kendi içindeki, yolu yapacaktır, İran, Pakistan'a bağlanacaktır. Büyüyen dünyanın, gelişen dünyanın, dünya sulh içinde bulunduğu müddetçe gelişen Türkiye kuvvetli bir partner olacaktır. Bunun için de birtakım büyük şeyleri daha evvel düşünüp yapmamız lazımdır. Binaenaleyh İstanbul köprüsü Hoca'nın fiili olmaktan çıkmıştır. İktisadi bir yatırımdır, lazımdır ve birçok faydaları vardır. Hesapları da en ufak detayına kadar yapılmıştır. İstiyen herkese bu hesaplar yine açıktır.

1990 senesinde İstanbul Köprüsü'nün üzerinden günde 52.700 vasıtanın geçeceği, senede 19.240.000 vasıtanın geçeceği hesaplanıyor. Bugünkü Boğaz vasıtalarının bu trafiği kaldırmasına imkân yok ve bu rakamlar 1965'te 5 milyondan 1975'te 10 milyona. 1980 de 13 milyona geliyor ve bildiğiniz gibi Boğazın kutrani istikamette geçilmiş olmasından pek çok kaza meydana çıkıyor. Boğazdan tulani istikamette büyük bir hareket vardır. Bu hareket devam edecektir.

Sovyetlerin daha çok istihlak mallarına ihtiyaçları bulunduğu ve Sovyet ekonomisinin daha çok istihlak malı alma durumunda olduğu, daha çok yatırım malı satma durumunda bulunduğu bir Devrenin içindeyiz ve bu trafik, Boğaz trafiği çok büyümüştür ve bu büyümeye de devam edecektir. Sovyet Rusya bugün 180 milyon ton petrol istihsal edip bunun 40 milyon tonunu satıyor. Yarın bu rakamlar daha da büyüyecektir. Onun için Boğaz trafiğini Boğazın bir tarafından öbür tarafına geçen bir katar halinde geçen ferri yaparsak bu trafiği kazasız idare etmek imkânı yok. Çeşitli sebeplerden dolayı Boğaz Köprüsü lazımdır. Onun için bunlar bir gösteriş yatırımı değildir. Düşündüğümüz yatırımlar Türkiye'yi büyük yapacak, Türkiye'yi güçlü yapacak yatırımlardır, büyük yatırımlardır.

Sayın Genel sekreterin konuşmasının sonuna doğru bir de yakınma var. Diyor ki; "Biz iktidarda iken tutucu bir muhalefet karşımızda idi. "Yine bizden şikâyet ediyor. Şimdi diyor; "Adalet Partisinin böyle bir talihsizliği yoktur. "Yani diyor ki Adalet Partisi muhalefette de kötü, iktidarda da kötüdür. Bu bir hayat hakkı meselesidir. Eğer böyle bir damgayı Adalet Partisine vuruyorsanız Adalet Partisine hayat hakkı tanımadığınızdan dolayıdır. Ama bu sizin elinizde değil. Şu bazı menfaat çevrelerine aşırı bağlılık gibi laflar tamamen safsata ve demagojiden ibarettir. Ümidederim ki, bu lafları bir daha kullanmaz Sayın genel sekreter.

Bu hususa memnun oldum; ümidederim ki içinden inancı da öyle olsun. Türk halkının, Türkiye'nin ve kültürel seviyesinde hiçbir ülkede rastlanmayacak şekilde canlı ve uyanık ve yeniliklere açık bir halk olduğunu söylüyor. Bunu söyledikten sonra Türk halkını gericilikle, Türk halkını başka damgalarla damgalamaya kalkarlarsa o zaman tam manisiyle tenakuz içerisinde olurlar. Onun için bunu kendi zihniyetlerinde bir ilerleme olarak kaydediyorum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Huzurunuzda 3460 sayılı Kanunun 1938 senesinde çıkmıştır- gerekçesini biraz sonra okuyacağım ve

geçen 30 sene zarfında acaba bu iddiaları yapanlar ileriye mi gitmiş, geriye mi gelmiştir? Bu görülecektir. 17.6.1938 tarih ve 3460 sayılı Kanun. Kanunun 6'ncı maddesi, İktisadi Devlet Teşekkülleri umumi heyetine, teşekküller tarafından kurulmuş müesseselerin, Hükümetçe vuku bulacak teklif üzerine şirket haline getirilmesine dair mukarrerat ittihaz etmek, bu hususta icabeden kararları vermek vazife ve salahiyetini tanımıştır.

Aynı kanunun 26'ncı maddesi, bahis konusu şirketlerin, anonim veya limitet, hissedarlarının Türk ve hisse senetlerinin nama muharrer olmasını icabettirmektedir. Yine aynı kanun maddesinde. İcra Vekilleri kararına iktiran etmek, ayrıca lüzum ve zaruret bulunmak şartı ile şirket hisselerinin bir kısmının veya tamamının hamiline ait olabilmesine cevaz veriyor. Yani, bugün itiraz edilen karma teşebbüsler, bizim getirdiğimiz karma teşebbüs fikri daha 1933 de var. 30 sene geçmiş aradan, geriye gidiyoruz.

Hülasa olarak, Sayın genel sekreterin arz ettiğim şekilde iddiaları çok muğlak, insafsız, hakkaniyetten uzak, hakiki temellerden mahrumdur.

Şimdi bir miktar da başka bir istikametten Sayın Erim'in biraz sonra da bir başka istikametten Sayın Satır'ın iddialarını cevaplandıracağız.

Evvela, şu plan meselesinden başlayalım. Ben dedim ki, 1950'de iktidara gelse idiniz koltuğunuzun altında plan var mıydı? Sayın Erim Beyefendi böyle söylüyor. Sonunda da yoktu, diyor. Öyle diyorsunuz, onu göstereceğim. Şöyle başlıyor, diyor ki, rapor da yok. Şimdi bakın nasıl mesele?

1950'de Devlet için millî bir kalkınma planı hazırlatmaya başlamış idi, C.H.P. bir plan dairesi kurmak, bir millî kalkınma planı meydana getirmek maksadiyle Şemsettin Günaltay Hükümeti, Dünya Bankasına, 1949'da başvurmuş idi.

Birinci sual: Demin okudum, C.H.P.'nin o zaman programında bir plan sözü var. Acaba 1949'a kadar C.H.P. neden bir plan yapmadı? Hayır şimdi ben soruyorum bunları tabii karşıdan bir cevap almak için sormuyorum. (C.H.P. sıralarından, "siz cevap verin" sesleri)

Kendimde cevap vermeyeceğim, size bırakıyorum. Söz sıranız gelince gelip cevap verirsiniz.

Şimdi, bakınız Sayın Erim ne diyor; "Bu, böyle olmakla beraber, diyor, kalkınmayı bir bütün olarak düşünüp, ele alan ve uygulayan ilk genel Plan, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planıdır" Yani, bu demektir ki, bizim ne 1950'de planımız vardı, ne 1961'de planımız vardı. Bu budur. Şimdi bu durum karşısında şunu eleştireceğim:

Sayın Erim'in burada rücu ettiği plan dairesi kurmak ve bir millî kalkınma planı meydana getirmek üzere Dünya Bankasına başvurmak keyfiyeti. Bu nedir? Bu Barker Heyeti raporudur, Şimdi, bakalım, nedir Barker Heyeti raporu? Barker Heyeti raporunun aslında 1950-1960 yılları arasında çok münakaşası yapılmıştır. O zamanki Meclislerde bulunanlar gayet iyi hatırlarlar, zabıtlara bakanlar, gayet iyi hatırlıyacaklardır ve söyleyeceklerim Devletin arşivlerine müstenittir, şahsi intibalarım değil. Bu mevzuun açılmasında fayda vardır, onun için Sayın Erim'e teşekkür ediyorum. Çünkü Planın eğer Türkiye'de babasını tayin etmek gerekiyorsa, her halde planın babası C.H.P. olarak ortaya çıkmıyacaktır göreceksiniz. Ama bu iddiaları hiç olmazsa vuzuha kavuşacaktır. Sen 1949, hatta, biraz evvelisine gidiyor, 1948 Dünya yanmış, yıkılmış. Milletlerarası Kalkınma Bankası diye bir banka kurulmuş, Aslında bankanın ismi, "Re Construction

Development” yani yeniden imar ve inkişaf ettirmek. Harbin meydana getirdiği yaraları kapatmak üzere Birleşmiş Milletler harekete geçmiş ve çeşitli devletler bir araya gelip bu bankayı kurmuşlar. Bankanın elinde büyük paralar var. İkraz yapacak bu banka. Birçok memleketler talip. Biz de bir miktar para alıp kalkınmak için kullanalım şeklinde bir hevese kapılıyoruz, bir arzuya kapılıyoruz. Banka, yaptığımız müracaatlara diyor ki: Peki, ne yapacaksınız vereceğimiz bu parayla. Siz bir verin de biz ne yapacağımızı düşünüyoruz şeklinde bir tavrı banka hiçbir zaman tasvip etmez. Çünkü banka, beynelmilel banka gayet iyi mütehasısları bulunan ve ortak devletlerin paralarını ortak memleketlerin imarına ve inkişafına sarfedecek şekilde prioriterler tanzim edecek bilgiye sahip. Biz limanlar, Seyhan barajı ve silolar için bir talepte bulunuyoruz, İstiknaz talebinde bulunuyoruz, yahut daha sonradır talepte bulunma meselesi... Bunların ön çalışmaları yapılıyor. Ön çalışmaları yapılırken Banka, Türkiye’nin alacağı paraları ödeme gücü olup olmadığını bilmek ister. Çünkü bankanın vermiş bulunduğu krediler, kredi verdiği devletlerin ödeme gücü ile tahdit edilmiştir ve bu maksatla yapılan ön çalışmaların sonunda banka ile bir heyetin Türkiye’ye gelip, Türkiye’nin iktisadiyatını tetkik etmesi üzerinde mutabık kalınıyor. Şimdi Bankanın Umum Müdür muavini Garner’in Sayın merhum Günaltay’a bir telgrafı var. Telgrafında şöyle diyor; “Heyetin Türkiye’nin bütün kalkınma meselelerinin halli için şumullü ve teferruatlı bir plan hazırlaması mümkün olmayacağı gibi buna teşebbüs etmesini de arzu etmiyoruz. Biz heyetin hedefini Türkiye’nin müstakbel iktisadi terakkisinin umumi hatlarını çizmek ve hedeflere yaklaştıracak muayyen bir hattı hareket tavsiye etmek olarak görüyoruz” Bu Garner’in Sayın Günaltay’a olan bir telgrafıdır.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Bir şeye cevap bunlar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunların hepsi var. Şimdi evvela buradan bir başlayayım? C.H.P.’nin mademki -aslında bu, C.H.P.’nin planı olmadığını gösterir, yani bir plan sipariş edilmiştir. Dünya Bankasına yani bir plan sipariş edilmiştir Dünya Bankasına. (C.H.P. sıralarından “İşte yapılmış” sesleri) İktidar olarak sizin ondan da vazgeçmezsiniz, geçmiş, o mazide kalmış. Plan yok orta yerde. Planın nasıl yapılacağına dair bir şey yok, bir yok yok, bir plan dairesi, bir plan bürosu yok. (C.H.P. sıralarından umumi heyet teşebbüs etmiş, sesleri) Hiç bir şey yok. Sene 1949 Ne yapalım? Dünya Bankasının aslında bu raporu tetkik etmekten maksadı, Türkiye’nin ilerdeki finansman durumlarına ne ölçüde iştirak edebileceğini tayindir. Dünya Bankasına bir plan yaptırılmalı, eğer Sayın Erim’in ifade ettiği şekil bu ise, mesele bir defa böyle değil. Telgrafta okuduğum gibi Türkiye iktisadiyatının umumi hatlarını tayindir maksat. Kitaplar buradadır. Barker Raporu’nun İngilizcesi bu, Türkçesi de budur.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Turner Esepressionu kurmuşsunuz efendim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi müsaade buyurun, ben aslında meseleyi başka bir yere getirmek istiyorum. Madem ki planınız vardı da neye Birleşik Amerika’daki Waşington’daki bir bankaya plan siparişi ettiniz? Hadise o dur. Bu rapor, tamamen ecnebi mütehasıslar tarafından hazırlanmıştır. Hazırlayanların ismini de okuyayım size, Ha, şimdi oradan nereye geliyoruz. Muhterem Milletvekilleri, bugün yabancı sermayeye, borç alınan paraya itiraz eden bir zihniyet, dışarıdan bir bankaya Türkiye’nin nasıl kalkınabileceğini bir rapora bağlatmak, bir plana bağlatmak istiyor. (C.H.P. sıralarından 20 sene geçti” sesleri) Şimdi bakınız ne oluyor?

Bu heyet geliyor, bir rapor veriyor bu rapor 1951 senesinde verilmiştir. Yani, C.H.P. 1950’de iktidara gelseydi, esasen bu rapor yine yoktu elinde. Çünkü 1951’de ortaya çıkmıştır. Şimdi rapor ne tavsiye ediyor? Birçok tavsiyelerde bulunuyor. Diyor ki, “Devlet işlerinin, özellikle ekonomik politikasının daha iyi yönetilmesi özel teşebbüsün gelişmesine daha elverişli bir çevrenin yaratılması, mali istikrarın sağlanması, ekonomik gelişme ve kalkınmaya olumsuz etki yapan vergi engellerinin ortadan kaldırılması sağlık ve eğitim şartlarının iyileştirilmesi..” Raporun ana tavsiyeleri bu. 20 sene içinde her halde bu esaslar çok değişmiş değildir. Bugün karşımızda, özel teşebbüse söylemediğini bırakmayan bir parti, yahut parti sözcüsü çıkıyor. Zannetmiyorum ki, Sayın Genel sekreterin söylediğini insaf sahibi partililer tasvibetmiş olsun. (C.H.P. sıralarından “etmiyoruz” sesleri)

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Bizim yanımızda Osman Turan oturmuyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle diyeceğinizi biliyorum.

Yine diyor ki, programın vadettiği imkânlar üzerinde “Tavsiye ettiğimiz programın başarı ile uygulanması halinde elde olunacak sonuçları önceden kestirmek mümkün değildir.”

Devam ediyor. Birinci fasıl, tarihi tekâmülü izah ediyor. Burada 3-5 pasaj okuyacağım. Tarihi tekâmül, “Özellikle gelirin, üretimin artışından nüfusun ancak küçük bir kısmının faydalanmış olduğu yaptığımız etütler sonunda tesbit edilmiş bulunmaktadır.” Onun için sordum, 1950’de ne idi gelir dağılımı diye. Bu resmi rapor. Barker Raporu.

Örneğin 1936 -1948 yılları arasında kişi başına düşen gelir sadece 30 lira artarak 360 liraya yükselmiştir. Tüketim yönünden de önemli bir gelişme olduğu kolaylıkla söylenemez”

Ve devam ediyor. “Bazı bölgeler modern sanayileşmiş toplumların birçok özelliklerini haiz bulunduğu halde, başka bölgeler hemen hemen yüzyıllarca öncesinin ilkel bir manzarasını arz etmektedir”

Şimdi Sayın Genel Sekreter buna itiraz ediyor, yani, aynı şeyleri o da söylüyor, “Mali bünye büyük bir enflasyonla karşılaşmış önemli zaıflar göstermiştir. Bunun sonucunda memleket parasına karşı itimatsızlık doğmuş ve üretim için uzun vadeli yatırımlardan kaçınılmıştır” diyor.

Diyor ki, “Türkiye’nin ekonomik ilerlemesinin müstekar bir hale gelmemesinin başlıca sebepleri üzerinde ayrı ayrı durmak ve bunları belirtmek istiyoruz. Kanımızca bu sebepler başlıca aşağıdakilerden ibarettir.

1- Memleketteki, gerçek gelir seviyesinin düşüklüğü, yatırım işlerinde kullanılabilecek sermaye miktarını şiddetle sınırlamaktadır.

2- Tarımın zararına olarak endüstriyel kalkınmaya gerektiğinden fazla önem verilmiştir.

3- Türkiye yatırımlarının en uygun alanlara tercihi rehberlik edebilecek yeterli bir mekanizmadan mahrum olabilmektedir.

Bilindiği üzere, özel teşebbüs sisteminde hatalı bir yatırım iflas veya benzeri bir akıbet ile tasfiye edildiği halde kamu teşebbüslerinin hâkim olduğu bir sistemde yatırımların ekonominin ihtiyaç ve kaynaklarına uygun gelmeyecek bir şekilde yapılmasını önleyecek

bir mekanizmanın ayrıca tesis edilmiş olması zarureti vardır. Ben söylüyorum bunu, bu Sayın sözcülerin şu şeylerinde vardır. Yani benim söylediğim şeyin ehemmiyeti olmadığını belirtmek için vardır, dokümanlar içerisinde. Şimdi göstereceğim.

“Hâlbuki genel olarak yatırımlar Türkiye’de Sümerbank ve Etibank gibi iki devlet teşebbüsüne bırakılmış ve bu teşebbüslerde bazı hallerde hatalı yatırımlara gitmişlerdir.”

Devam ediyor, “Devletin mali politikası satın alma gücünün serbest bir şekilde teşekkül ve gelişmesine engel olmuştur. “Ondan sonra, “İşgücünün üretim veriminde ve genel verimliliğindeki artış endüstri ekonomisinin ve devlet idaresinin artan ihtiyaçlarına ayak uyduramamıştır” Bunlar 1950’ye girişin tespitleri.

Şimdi bu raporun söylediği şeylerle, bununla plan iddiası yapamazsınız beyler. Bu gayet gülünç bir şey. Şimdi biraz münakaşa edelim, ne var içerisinde? Müsaade buyurun. Burada akademik bir münakaşa yapıyoruz. 15-20 sene evvelinin şeyini siz almak istemiyorsunuz, ama planımız vardı diyorsunuz. Bunun münakaşasını yapalım. Bunu sırf plan fikrine hizmet için yapalım.

Şimdi bu rapora bakıyoruz, ne tavsiye ediyor? Münakale ekonomisinde bir şey tavsiye etmiyor. Türkiye’nin endüstrileşmesini tavsiye etmiyor. Siz çiftçi, çobansınız diyor. Yani, açıkçası yine öyle kalın diyor. Bir ecnebinin böyle demesi gayet aşikârdır. Şimdi söyleyeceğim, ağır sanayi tavsiye etmiyor. Müsaade buyurun.

Şimdi yerini göstereceğim. Büyük enerji santrallerini tavsiye etmiyor, küçük küçük yapın diyor. Büyük sulama şebekelerini tavsiye etmiyor, ufak ufak yapın diyor. Bu rapor tatbik edilseydi Türkiye bugünkünden iki misli daha fukara idi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun Sayın Öner. Bâzi -şeyler söyleyeceğim ki, beklerseniz belki konuşmak için size daha iyi fırsat çıkar. Yani, daha güzel bir şey söyleyebilirsiniz oturduğunuz yerden. *(Gülüşmeler)*

Ekonomik politikanın ve ekonomik faaliyetlerin koordinasyonundan şikâyet ediyor. “Özellikle küçük ölçüdekilere öncelik vermek üzere sulama projelerine ilk planda yer verilmelidir. Özellikle küçük sanayi gelişme bakımından en uygun yatırım sahaları şunlardır. Zirai mahsulleri işleyen endüstri, hafif makine, madeni eşya ve alet imalatı, inşaat malzemesi, deri işleri, tahta işleme, hafif kimya maddeleri imali seramik ve çömlekçilik, köy el sanatları” bunları tavsiye ediyor.

Devam ediyor. “Lüks maddeler üreten sanayi ile ağır makinalı maden mamulleri, gübre hariç, ağır kimya” Yani, sadece gübreyi hariç tutuyor. “Selüloz ve kâğıt endüstrileri bugün için geliştirilmemelidir” diyor. Gayet tabii o gün için. O gün geliştirilseydi, bugün 55 milyon gübre parası vermezdik dışarıya. Türk köylüsü de 10 sene evvel gübreyi kullanmaya başladığı.

Devam ediyor, diyor ki, “Halen başlamış olan Sarıyer Projesi 1951 tarihlidir, diğer küçük endüstri ve belediye santralleri inşaat projeleri tamamlanmalı, bundan böyle büyük çapta projelerin tatbikine girilmeyerek, yatırımlar en müstacel talepleri karşılayacak küçük santrallara inhisar ettirilmelidir” Yani, diyor ki, Türk halkına; kâfi derecede elektrik bulmayın, elektriği 25 kuruş yerine 85 kuruşa yakın, bulabildiğiniz yerlerde endüstri kurmak için 50 kuruşa elektrik istihsal edin. Müstehliki ezin bununla. Büyük nüfus kütleleri de karanlıkta otursun.

Muhterem Milletvekilleri, 1950’de Türkiye’nin sadece %13’ü elektrik ışığı kullanıyordu. Bugün bu nisbet %40’a yaklaşmaktadır.

1950’de Türkiye’nin sadece 784 milyon Kw saat elektriği vardı. Bugün 6 Milyar, 1972’de 12 milyar. Yapmayınız diyor. Ne ile yapacağız endüstriyi? Ve her sene 400.000 Türk vatandaşı bizden iş istiyor. Nereden bulup vereceğiz işi? Tavukçuluk yapın diyor. Şurada enteresan bir pasaj daha var okuyorum.

“Özel sektörün teşvikine ait tavsiyelerimiz ise, başlıca aşağıdaki noktalarda toplanmaktadır. Hükümet, kamu teşebbüslerinin faaliyet sahalarını açık bir şekilde tesbit etmelidir. “Zaten şu dokümanda da okudum, Hükümet diyor ki, biz sadece ağır işleri yapacağız. Diğer işlere girişmeyeceğiz. Onları da sayıyor, diyor ki, “bizim programımızda Halk Partisi programında Büyük enerji santralleri, maden işletmeleri, ağır endüstri, savunma endüstrisi, bayındırlık işleri ve PTT gibi teşebbüsler var, bundan başka bir şey yapmıyacağız” Hükümetin mektubu bu. Şimdi bazı kamu teşebbüslerinin derhal satılması, bu ekonomik faaliyetlerin sınırlama niyetini ispat edebilir. Bunu tavsiye ediyor. Biliyorsunuz ki, biz Hükümet programımıza buna ait bir şey koyduk. Burada uzun boylu bunun münakaşası yapıldı. Ancak, bu gibi satışların çok önemli ekonomik, sosyal ve politik meselelerin de göz önünde tutulması zorunludur.

Devam ediyor. “Hükümetin kamu teşebbüslerine dış ticaret kredi politikası bakımından sağlamış olduğu istisnai kolaylıkları kaldırması ve özel teşebbüslerle eşit bir ortamda çalışma şartlarını hazırlaması lazımdır. Çiftçi, işçi ve tüccar birlikleri üzerindeki doğrudan doğruya kontroller kaldırılmalıdır” diyor.

Aslında Birinci Beş Yıllık Plan Stratejisine ve Birinci ve Beş Yıllık Plandaki karma teşebbüsler kısmına baktığımız zaman özel teşebbüsle kamu teşebbüsünün aynı muamelelere tabi olacağı yazılıdır. Birinci Beş Yıllık Plan üzerinden henüz beş sene geçti. Eğer diyorsanız ki, biz o zaman Adalet Partisi ile ortak Hükümettik, A.P.’nin hatırı için bunu koyduk. O ayrı bir meseledir ve bugünkü söylediğinize göre de tek çıkar yoldur sizin için. Yok böyle demiyorsanız, konuşmamın başında söylediğim bir hüviyet değişikliğini aşikâr olarak, yazılı olarak ortaya koymak lazımdır. Biz de bilelim, bilelim ki, ne söylediğinizi daha rahat anlayabilelim.

Muhterem Milletvekilleri, Barker raporu böyle devam ediyor. Barker raporunun içinde bazı faydalı tavsiyeler vardır ve bunlar nazarı dikkate alınmamış değildir. Yalnız bunun 10 sene kavgası olmuştur.

Şimdi, siyasî mesuliyet meselesi üzerine dönüyorum burada. Deseler ki, yabancı mütehassıslar şöyle yapın, şöyle yapın ve millî Hükümetler onu aynen tatbik etse, o zaman bir muvaffakiyetsizliğe uğransa, milletin karşısına çıkıldığı zaman, millî Hükümetler millete ne diyeceklerdir? Yabancı mütehassıslar böyle tavsiye etti, biz de bunu tatbik ettik denemez. Onun için muhterem arkadaşlar, ihtisastan faydalanabilirsiniz ama planlar millî olmak mecburiyetindedir. Planları kendi mütehassıslarımız yapacaklardır. İhtisastan faydalanacaksınız, ilimden, bilgiden, faydalanacaksınız. Hedeflerin vaz’ında Türkiye’nin ıstıraplarını plana inikas ettirmede, ancak o milletin, Türk Milletinin çocukları onu başarabilir.

Esasen topyekûn kalkınma planı mefhumu içinde bir vesile ile de söylediğim gibi, plan sadece bir ekonomik gelişmeyi temin eden plan değildir. Planın hedefi, sosyal gelişmeyi

temin etmektedir. Ekonomik gelişmenin hedefi de sosyal ve kültürel gelişmeyi temin etmektir. İnsanın mutluluğu diyoruz. İnsanın mutluluğunu temin etmek sadece iktisadi varlığını artırmak ile mümkün değildir. İktisadi varlığını artırmak sadece bunlardan biridir. İnsanın mutluluğunu, sosyal ve kültürel gelişmeyi iktisadi gelişme ile birlikte artırarak sağlayabiliriz. Onun içindir ki, Barker raporunu Sayın Erim'in bir plan şeklinde takdim etmesini yadırgadım. Plan değildir, plan hüviyetini haiz değildir.

Şimdi bakınız ne oluyor? Bir pasaj okuyacağım; “Biz Türkiye’de ziraatı, mahsul temini bakımından kısa zaman içinde pek fazla genişlemek istidadı bulunmadığı neticesine varmıştık. Fiyat himayesi usullerinin kullanılmasının arz ettiği fayda bakımından son derecede şüpheli bulmuştuk. Hâlbuki, Türkiye bizim tavsiyelerimizin hilafına olarak ziraatın makineleşmesine ve yüksek fiyat himayesine başlıca ehemmiyeti atfetmekte devam etti. Şu cihet aşikârdır ki, Türkiye bu Devrede dikkate taşıyan bir gelişme elde etmiştir. “Bunu yazan, 1955 senesinde yani, bu rapordan dört sene sonra raporun ziraat müşaviridir.

Ziraat Müşaviri William Nicolas “Türkiye diyor; bizim dediğimizi tutmadı. Dediğimizi tutsaydı ziraat bakımından daha da geri kalırdı, bizim dediğimizi tutmadı, şayanı dikkat neticeler aldı” diyor. İşte bu planların millî vasfı haiz olmasının neticesidir.

Şimdi C.H.P. 'nin planı var mı idi, yok mu idi münakaşası 1950-1960 arasında da yapılmıştır. Hep vardır denmiş ama hiçbir zaman böyle bir plan ortaya çıkmamıştır. Varsa bunu verin amme efkârı da görsün dedim. Barker raporundan biraz daha bahsedeyim, size.

Hükümetin beyannamesinde Devlet planı hakkında hükümler vardır. “Hükümet bu planın yapılması işinin basit ve kolay olmadığını bilmektedir. Bunun için Devlet planı hazırlanması hususunda ana çizgileri çizerek mütehasıs aranmakta idi. Bu mütehasıs için aplikasyon yapılmış, bunun için birisi bulunmuştur. Bunun dışında ayrıca İmar ve Kalkınma Bankası ile temas ettik. Bu bankadan üç gün evvel aldığımız bir mektupta memleketin iktisadi yönden iktisadi bünyesini nazarı itibara alan bir plan hazırlayacakları bildirilmektedir. Memleketin gelişmesini planlamak hususunda gelecek mütehasıslarla bizim mütehasıslarımız teşriki mesai ederek bir plan hazırlayacaklardır. Bu, 14 Mart 1950 tarihli Ulus gazetesinde merhum Devlet Bakanı Cemil Sait Barlas'ın beyanatıdır. Yani 14 Mayıs 1950'ye iki ay kalmış, iki ay evvelki bir beyandır.

Yine bu planın, raporun 251'nci sayfasında şöyle bir şey var; “Türkiye için topyekûn bir plânlaştırma ne mümkün, ne de arzuya şayandır” Bunu ben söyledim. Bütçe ve Plan Karma Komisyonunda. “Elde mevcut malumatın hata payı ziyadedir, ileride dayandığımız faraziyeleri hükümsüz bırakabilecek, önceden kestirilmeyen, birçok haller zuhur edebilir. Ancak, beş senelik Devre zarfında amme sektörünün ele geçirmeyi ümidedebileceği mecmu kaynakların muhtemel hacmi tahmin edilmiş, bu Devreye taalluk eden program tespitinde Hükümete ilk rehber olabilecek makul yatırım tahsislerine dair temennilerde bulunulmuştur. “(sayfa 252)

Aynı raporda; “Heyetimiz memleket ekonomisinin hususi sektör için bir program tespitine teşebbüs etmemiştir. Zira tekml hususi tasarrufların kullanılma şeklini sevk ve idare etmek üzere arzu edilmeyen otoriter mahiyette kontroller empoze edilmesi yoluna gidilmedikçe buna imkân yoktur. “Emredici plancılara söylüyorum;” Hususi yatırımların mühim bir kısmı memleketin para sisteminin dahi dışında cereyan etmektedir. Bundan

arta kalanların büyük bir kısmı da kredi müesseseleri dışındaki mecralardan finanse edilmektedir. Bu sebeple Devletin hususi tasarruflarını kullanma şeklini kontrol etme, hatta nüfuz altında bulundurma imkânları son derecede mahduttur. Esasen hususi yatırımlara ait teferruatlı bir programın yersizliği de aşikârdır. Zira bu gayrişahsi ve objektif piyasaya, amilleri yerine program formüle edenlerin subjektif görüşlerinin ikame edilmesine ihtiyaç gösterir” (sayfa252)

Şimdi bir husus daha okuyacağım, plan fikrinin tekâmülü bakımından lazımdır, zabıtlara geçmesinde fayda vardır. “Bahsettikleri gibi detay, plan ve projelerini evvelden hazırlayıp 15-20 senelik bir programa bağlayarak, bir dosyaya koyup, zamanı gelince tatbik etmeye maddeten imkân yoktur- kurulması derpiş edilen tesisler ancak anahtarları ile esasını tayin suretiyle plana bağlanabilir. Tatbik anları geldiği zaman, o vakit ki şartların icabına göre, teferruatı tespit edilir, bunda da değişiklikler olabilir. Zaten başlamış olan bir işin bitinceye kadar %100 katiyetle yapılması, istilzam ettiği meblağın belli olması bile mümkün iken böyle 10 senelik, 15 senelik bir plana bağlanacak mali bir programın portresini şimdiden tayin ve tespit etmeye imkân olmadığını zannediyorum ki, Yüksek Mecliste takdir eder”

Bu Ulus gazetesinin 29 Ocak 1946 tarihli nüshasında Sayın İktisat Vekili Fuat Sirmen’in beyanıdır.

Ben diyorum ki, C.H.P. olarak 1950’de iktidara gelirken planınız var mı idi?

ŞEREF BAKŞIK (İzmir) — 1954 de olsaydı dokuz yıl kazanacaktık ama.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi yoktu deyin de rahata kavuşalım hep beraber. Yok işte gösterdim, kendiniz de kabul ediyorsunuz. Devletin dosyaları da meydanda. Varsa çıkarın diyoruz, Barker’e gidiyorsunuz. Barker’in durumu da bu. Binaenaleyh, bu iddiaları bir daha yapmayın beyefendiler. Yapmayın Çünkü doğru iddialar değildir.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Doğrudur, doğru.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Peki bir daha yapın, bir daha konuşuruz.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Siz kaydırıyorsunuz başka yere.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Barker Raporu için zannediyorum ki, muhterem arkadaşlarım bu kadar kafidir.

Şimdi gelelim 1961’de plan var mıydı? Kendileri de kabul ediyorlar ki, 1962’de iktidara geldikleri zaman bir planları filan yoktu. (C.H.P. sıralarından “olamazdı ki,” sesi)

Nasıl olamaz? 10 sene plan dediniz, 10 sene plan diyenin hiç olmazsa şu kadarlık bir şeyi olur. Türkiye’yi hangi istikamete götüreceğiz diye. Hiçbir şey yok. İhtilal idaresi 1961 senesinde Planlama Dairesini kurdu ve o Dairenin 15 maddelik hazırladığı bir strateji, sonradan birtakım gayretlerle bu hale geldi. Daha sonra Daire uzun boylu çalıştı ve bir plan hazırladı ve önünüze geldi, kabul ettiniz. Ondan sonra sıkışıldığı zaman, canım biz Koalisyon Hükümeti idik, yarısı sizin, yarısı bizim, bir kar taksimi mevzuubahis olursa, C.H.P.’nin yönetimindeki Koalisyon Hükümeti, deniyor. (C.H.P. sıralarından estağfurullah sesleri) Sayın Erim’in ifadesi bu. Bu bir ortak Hükümettir. Ortak Hükümet falanca partinin yönetiminde olmaz. Başbakanı o partidendir, eğer bu demek

isteniyorsa, bunu bu şekilde ifade etmek daha doğrudur. Yani, Koalisyon ortağınızı ikinci sınıf bir parti, onların mensuplarını ikinci sınıf mı addediyorsunuz ki, Cumhuriyet Halk Partisi yönetiminde Birinci Koalisyon diyorsunuz?

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Suçlarken C.H.P. ni suçluyorsunuz ama.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, bir Hükümetin Anayasaya göre cevabı da, günahı da müşterektir. Binaenaleyh, biz Dördüncü Koalisyon olduk. Hiçbirimiz, şu ana kadar suçlamadık daha. Ümidediyorum ki, bundan sonra da bir suçlamaya gitmeyiz. Çünkü müşterek bir mesuliyetin içinde idik. Medeni insanların çalışması icabı iyi veya kötü hep beraber kabul ettik veya etmedik, veya birimiz etmedi koalisyon o işi yapamadı, ama biz başardığımız işlerdeki şerefi hep taksim ettik. Dedik ki, bir seçim yapılmıştır. 1965 seçimleri. Bu seçime hiçbir kimsenin hiçbir yerde itirazı olmamıştır. Hiç kimse bu seçimler hakkında en ufak bir şüphe düşürecek bir şey söylememiştir. İdare her yerde mükemmel bir tarafsızlık içinde olmuştur. İlk beyanatımda dedim ki, “Bu, koalisyon ortaklarını teşkil eden partilerin müşterek başarısıdır” Bunu söyledim, A.P.’nin başarısıdır demedim. Beraber başarınızdır, yine söylüyorum huzurunuzda.

Şimdi bu plan bahsini kapatmadan ufak bir re mark yapmak istiyorum. Sayın Satır soruyor, biz diyor, 1950’de doğuya kalkınma parası koyduk, 1950’den sonra bu paralar kalktı, zannederseniz öyle. 1950’de Doğunun durumunu size Barker Raporundan okudum biraz evvel.

Şimdi öyle bir haleti ruhiye içindeyiz ki, toprak diyorsunuz- kendileri diyor- biz çıkaracaktık ama diyor, bizi işten uzaklaştırdınız. Tam çıkarmak üzereydik, 3,5 sene sonra tam çıkarmak üzereydik ama bizi işten uzaklaştırdınız, diyor. Toprak bu. Plan diyoruz? Tam 1949 da yapacaktık ama diyor, millet bizi işten uzaklaştırdı. Sonra diyor, Doğuya koyduğumuz paraları kaldırdınız.

Şimdi Sayın Satır’a Doğuda ne yaptınız diye sorduğum zaman, memur evleri yaptık diyecektir. Yaptılar, doğrudur. -Ama memur evleri de sonradan yeni baştan tamir edilmesi mecburiyeti hasıl oldu. İyi bir fikirdir, bir şey demiyorum. Yalnız memur evleri yapmakla Doğuya hizmet etmiş olmak ve sonra da bugün Doğunun bakımsız olduğunu iddia etmek çelişir. Bırakın bunları, 30 sene iktidarda kaldıktan sonra siz yapmayın bunları, diğer partiler yapsın. Hiç olmazsa bu münakaşaların içine girmeyin. Muhterem Milletvekilleri, hakşinashlık için söyliyelim Diyarbakır’dan Van’a gidebilir miydiniz? Bütün milletvekillerine soruyorum; Diyarbakır’dan Van’a gidebilir miydiniz otomobille? Hayır. Van’dan Hakkâri’ye otomobile gidebilir miydiniz? Hayır. Elazığ’dan, Diyarbakır’a gider miydiniz? Hayır. Ankara’dan Malatya’ya nasıl giderdiniz? Şimdi, bugün Doğunun Pervari -Şırnak-Şemdinli yolunu ikmal ettiğimiz zaman Doğunun erişilmeyen köşesi yoktur. Binaenaleyh, Doğu meselesini bu kürsüden dillendiren arkadaşlarıma sesleniyorum; Kulp’a daha 1959 da gittik, Lice’den Kulp’a Ama bugün, Elazığ’dan Erzincan’a gayet rahat gidiyorsunuz. Ara sıra kayma oluyor, tünellerde. Gayet modern bir yoldur. Bu gün Elazığ’dan Diyarbakır’a modern bir yolla, bir ufakık kısmı müstesna, gitme imkânına sahipsiniz. Diyarbakır’dan Van’a 6 saatte gidiyorsunuz. Tatvan’dan Van’a, gölün hem üstünü dolaşarak, hem altını dolaşarak gidiyorsunuz. Erciş’ten Patnos yolu ile Ağrı’ya çok daha rahat gidiyorsunuz. Muş’tan Van’a gidiyorsunuz. Solhan’dan Elazığ’a gidiyorsunuz, asfalt yol. Murat vadisi boyunca fevkalade güzel, efsunlu bir vatan parçası, güzelliklerle dolu. Bunların hiçbirisi yoktu, bunların hepsi yapılmıştır.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, Doğu'ya ne kadar büyük hizmet götürebilirsek, o kadar çok götürmeye biz bahiskârız. Bir zelzele oldu, huzurunuzda tekrar için söylemiyorum, bir hakikati kaydetmek için söylüyorum, 106 milyon lirayı 70 gün içinde sarf ettik. 1000 kilometre yol yapılmıştır.

Muş, Bingöl ve Erzurum'un Hınıs, Çat, Tekman ilçelerinde 1.000 kilometre yol. Zelzele 20 Ağustosta oldu ve 70 gün vaktimiz vardı kışa. 10 bin tane ev yapıldı. Bu sene 43 milyon lira daha sarf ediyoruz. 20 milyon lira ek ödenek huzurunuzdadır.

Şimdi Doğunun endüstrileşmesi lazımdır. Münakale ve muhabere ekonomisinde, münakale ve muhabere işlerinde bir miktar daha noksanlar var. Bugün Gaziantep'e bugün Urfa'ya Seyhan Barajından elektrik götürüyoruz. (A.P. sıralarından alkışlar) Gaziantep'e erişmek üzeredir; yarın Urfa'ya erişecektir. Bugün Nusaybin'de Çağdaş suyu üzerinde 30.000 kilovata yakın takatta bir santral yapıyoruz. Yarın Mardin'in Kızıltepesi, Nusaybin, karşıdaki kamışlı kasabasından güzel olacaktır. Karşıda kamışlı kasabası var; pırıl pırıl yanıyor. Kapkaranlık benim Nusaybin'in. Bugün Van da 300 milyon lira sarfiyle Van-Kotur arası demiryolunu yapıyoruz. Van'da bir çimento fabrikası yapıyoruz. Van'da bir hidro-elektrik santrali yapıyoruz. Van'ın bahçelerini sulayan Şamran kanalı Devlet tarafından idare edilir. Erciş ovasının her tarafı sulanmıştır; Muradiye ovası sulanmak üzere yapılıyor. Gevaş ovasını sulayan kanal yapılmıştır. Asbaşı, Zivistan köylerinin arazisi taşkından korunmuştur. Van gölünün etrafında Reşadiye gölü ve ovası çok güzel, fevkalade bir yerdir. Dağ delinerek, tünelle bataklık kurutulmuş ve halka güzel bir ova çıkmıştır. Tatvanda bir kombina yapıyoruz. Tatvan'da, Van'da birer iskele yapıyoruz. Kars'ta bir et kombinası, Erzurum'da çimento fabrikası, deri fabrikası, Kars'ta deri fabrikası. Programlara girmiş ve kombinanın ihalesi gazetelerdedir. Urfa'da et kombinası 7 senedir yarım, olduğu gibi duruyordu. Onu tamamlıyoruz. Yanı başında, 10 milyon liraya hapishane yapılmıştır. Et kombinası tamamlanmamıştır. Elazığ'da 3,5 milyar liraya çıkan Keban barajını yapıyoruz. Bununla da kalmıyoruz, bir teknik okul açılmıştır; talebeler alınmıştır; birçok okullar yapılmıştır. 12 bin kilovatlık yeni bir santral yapılmıştır ovası kuyulardan sulanır hale gelmiştir. Yukarda, Kuzu ovası denilen yerde Cip barajı yapılmış, işletmeye açılmıştır. Malatya'da Medik Barajı temel atmaya hazırdır; ihalesi yapılmıştır. Çağnağan ovası baştan aşağı sulanmıştır, Derme santrali yapılmıştır.

Muhterem Milletvekilleri, Siirt'te, daha bu sene bitirdik, 25 milyon liraya çıkmış bir mayi gaz fabrikasını, likit gaz dedikleri LPC ve Siirt'teki faaliyetlerimiz, Batman'daki faaliyetlerimiz Türkiye'nin yüzünü ağartacak şekle doğru gitmektedir.

Memleketin her köşesinde, Erzincan'da 125 yataklı hastane, Erzurum'da 225 yataklı Devlet Hastanesi, sigorta hastanesi yapılagelmektedir, Erzurum'da bir üniversite açılmıştır. Diyarbakır'da tıp fakültesinin kuruluşuna karar verilmiş ve birinci sınıfına talebe alınmıştır. Gaziantep'te bir teknik okul, yüksek teknik okulu kurulması için tetkiklerini yapıyoruz. Adıyaman'da bir tekstil fabrikası işler vaziyete geçirilmiştir, 50 milyon lira sarf edilmiştir.

Muhterem Arkadaşlar, bugün Diyarbakır'dan Mardin'e asfalt yolla rahatça gidiliyor. Bir şeyi daha söylüyeyim; bunu yine zabıtlara geçsin diye söylüyorum, kim vazife deruhde ederse etsin, söyleyeceğim şeyi halletmedikçe vicdanı rahat etmiyecektir. Dicle-Fırat arasında toprak, toprağın üstünde insan, insanın içecek suyu yok. 2.700 köy Diyarbakır; Urfa, Mardin vilayetleri içerisinde susuz. Geçen sene 20 milyon lira sarf edilmiş. Nedir bu

20 milyon lira? Muhterem Arkadaşlarım, senelerce ben bu işleri yaptım, bütün Türkiye için verilen para. Yalnız Dicle -Fırat arası için 20 milyon lira bir senede sarf edilmiş, 575 köyün su meselesi halledilmiştir. Bu sene yine 20 milyon lira bütçemizde para vardır ve 4 sene zarfında bu mesele halledilecektir. Binaenaleyh, 1969'da Urfa meydanına çıktığımız zaman, Urfa meydanında Urfalı halka, biz size bundan 4 sene evvel bu ovada susuz insan, susuz kuş, susuz hayvan bırakmayacağız dedik, bu taahhüdümüzü, tuttuk, alın akı ile karşınızdayız, diyeceğiz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar) Reyini istiyeceğiz, reyini verip vermemek onun bileceği iştir. Vermediği takdirde yine hizmete devam edeceğiz. Bizim hizmet felsefemiz, iktidar felsefemiz budur. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Muhterem Arkadaşlarım, 1965 senesi içinde, 1966'nın tam rakamları yok elimizde yapılan yatırımların %23'ü Doğu illerimize yapılmıştır. Gönül isterdi ki, bu nisbetler daha da büyüsün. Nitekim gelecek sene daha 4-5 yerde kombina yapmaya mecburuz.

Bakınız Doğu'nun büyük bir serveti olan hayvancılık ne vaziyettedir: Yazın yayılır, kış gelmeden evvel vatandaş bu hayvanını satmak mecburiyetindedir. 2 tane hayvan satacak 500'er liradan bin lira. İki tane koyun satacak 200'er liradan 400 lira, 1.400 lira ile bu vatandaş geçinecek. Şayet bunu satamazsa ki; ahırında beslemek mecburiyetinde kalırsa eti eksilir, beslemek mecburiyetinde kalır-onun için vatandaş kış gelmeden evvel yayılmış hayvanı satmak mecburiyetindedir. Kim alacak? Soyguncu, vurguncu diyorsunuz, özel teşebbüse; Devlet olarak da sadece Erzurum kombinası var. Erzurum kombinasının da ne zaman yapıldığını da biliyorsunuz. Kars'ta kombina Erzurum'da kombina, Elazığ'da kombina, Urfa'da kombina, Diyarbakır'da kombina, Tatvan'da kombina, Bingöl'de kombina, Tunceli'de kombina, bir kombinalar ağı kurmaya mecburuz. Et çıkıyor 16 liraya, kontrol etmeye imkân yok ve milyonlarca dolarlık da et kaçıyor dışarıya. Mayın döşemişiz hakkından gelememiştir, senelerce. Binaenaleyh, vatandaşı birtakım zaruretle karşı karşıya bırakıp hiçbir tedbir almadan yakınmanın manası yoktur. Doğusu ile Batısı ile Türkiye büyük bir hareketin içindedir ve bu hareketin içinde olmaya devam edecektir, hadise bu.

Şimdi Sayın Erim'in temas ettiği bazı hususlara temas edeceğim.

İkinci Beş Yıllık Planın rakamlarında, kıymetlendirilmelerinde objektif davranılmadığını iddia ediyorlar. Bu iddiaya iştirak etmek imkânı yoktur. O kadar objektif davranılmıştır ki, sizin gelir dağılımı diye, sanki daha evvel bilmiyor musunuz da bu rapor sayesinde öğrenmişiniz, kaba olmasına rağmen, rakamları da koyduk getirdik. Bu rapor olmasaydı ne söyleyecektiniz? Sosyal adaleti ne ile irtibatlandıracaktınız? Farzedin bu rapor yoktu, gelir dağılımı yoktu. Ne diyecektiniz o zaman? Onu bile yazdık getirdik. Elde mevcut ne varsa toprağından, taşına kadar istatistiki bilgi, hepsini yazdık, getirdik Yapılanları, yapılmayanları getirdik. Yapılmayanlara yapılmamıştır dedik. Yapılmayanların sebeplerini yazdık getirdik. Bir tek kelime siyasî bir şeyin içinde olmadık.

Muhterem Şefik İnan komisyonda rapordan bir parça okudu. Eski 1930'ların muvaffakiyetini göstermek için sadece bir parçayı okudu, altındaki parçayı okumadı. Çünkü altındaki parçada 3460 sayılı Kanun var, bu kanunun gerekçesi falan var, onu okumadı. Ama ilk sanayileşmenin başlangıcını muvaffakiyetle kaydetmiştir rapor. Bunların hepsi bizim, hepsi bu memleketin. Biz esasen böyle şeylere müracaat etmeyecek kadar realistiz. Bunlardan bir medet ummayız.

Sayın Erim beşinci sayfasında, bu düzen yerine iyice takılmış. Ekonomik ve sosyal yapı değişikliğine götürecekti, düzeni değiştirecekti, diyor. Nesini değiştirecekti düzenin? Gerçekleşmeler orta yerde, yatırımların gerçekleşmesi, diğer gerçekleştirmeler hepsi orta yerde. %91 civarında yatırımlar gerçekleşmiş, %6,5 kalkınma hızı bulunmuştur. Şimdi getirdiğimiz İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ekonomimizdeki dalgalanmaları mümkün mertebe tahfif etmesi için sanayiın hissesini artırıyor, tarımın hissesini azaltıyor, nispet olarak. Volüm olarak değil sanayiın hissesi %16'dan %20'ye çıkıyor, tarımın hissesi ise %29,8'den %26'ya iniyor. Bir strüktür değişikliğidir, sebeplerini de arz ettim. Acaba neyi değiştirecekti de bu plan değiştirmemiş? Bahsettiği toprak reformu, personel reformu, İktisadi Devlet Teşebbüslerinin reorganizasyonu ise bunlar başkadır. O hususlarda da izahat verebilirim. Ama kafanızdaki düzen nedir? Bu düzeni gayet vazih olarak ortaya koymaya mecbursunuz. Bizim istediğimiz düzen şudur, bizim istediğimiz düzen Anayasa düzenidir, demek kâfi değil. Bu şunu isbat eder. Bu günkü düzen Anayasa düzeni değil mi? Dün sizin, içinde bulunduğunuz, mesuliyet deruhde ettiğiniz Devredeki düzen, Anayasa düzeni değil mi idi? Değildir derseniz kendi kendinizi suçluyorsunuz. Anayasanın 41'nci maddesine Sayın Erim rücu ediyorlar. Bu 41'nci maddeyi tek başına okumak kâfi değildir, 40'nci ve 53'ncü maddeyi de birlikte okumak lazım. Onun için, Sayın Erim'in üçünü beraber okuduğu zaman bu neticeyi çıkarmıyacağını tahmin ediyorum. İşte, yine burada var, zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapan sosyal düzen işleyip gidiyor, şeklindeki tekerleme. Bu tamamen bir tekerlemedir. Bunu unsurlarına irca etmeye mecbursunuz. Nasıl oluyor da zengini daha zengin fakiri daha fakir yapıyor bu düzen? 30 küsur sene iktidarda kaldınız, bu düzeni böylece işlettiniz. Türkiye deki bütün fukaralar gelip sizin yakanıza yapıştığı zaman ne cevap vereceksiniz? Toplumda bir hastalık var, diyor Sayın Erim. Başına bakıyorum yanlışlık olmasın diye. Yine gelir dağılımına geliyor. Bu hastalığı düzeltmek için ne düşünüyorsunuz? Müterakki vergi diyor, şu diyor. Bunların hepsi planda var, planın 83'ncü sayfası sizin düşündüğünüzden daha ileri, bir takım tedbirler getirmiş. Siz ne yaptınız diye sorduğumuz zaman, biz Gelir Vergisi getirdik, 1950'de. Tam gider ayak bu da. Plan öyle, toprak öyle, Doğu konusu öyle, Gelir Vergisi öyle, hiçbir şeye ömrünüz vefa etmemiş. Adaletsiz gelir dağılımını düzelterek tedbirleri almadığı için Hükümeti kınamaktayız diyor. Bu tedbirler nelerse söyleyin de beraber alalım. İşte burada 1949 -1950'de Gelir Vergisini C.H.P. getirmiştir diyor.

Şimdi yine burada da hedeflere bu plan varamaz diyormuş bir takım yazarlar, ilim adamları falan... Beş sene sonra olacak işi şimdiden kâhin gibi biliyorlar. Bu iş olmaz diyorlar varamaz hedeflere. Biz 1969'a kadar iktidardayız kısmet olursa, 1969 da büyük milletimiz bize iktidarı tevcih ederse yine onun hizmetindeyiz, etmezse, kime tevcih ederse bu planın hedeflerine ulaşması için kendisine yardımcı olacağız.

Şimdi buraya geliyor, çok Sayın sözcüleri, çok beğendikleri, eskimiş liberal, ekonomik, sosyal politika A.P'nin programı bu imiş. Bunu külliye reddediyorum. Böyle bir durum yoktur. A.P'nin programını falan bir defa okumanız lazım, bunu diyebilmek için. Okuduğunuz zaman bunu diyemezsiniz. A.P'nin bütün fikriyatı saatlerce günlerce anlatılıyor, dile getiriliyor. Bir taraftan diyorsunuz ki, canım teşhiste beraberiz, siz de sola yanaşmışsınız filan, ama öbür taraftan da eskimiş liberal politikanın devamıdır bu, diyorsunuz. Bunu bir araya getirmenin imkânı yoktur. Bırak yapsın, bırak geçsin diye klasik bir tabir vardır. Bu da raporun içine girmiştir. Kim kime bırak yapsın, bırak geçsin diyor? 19'ncü asırdan kalmıştır. Adam Smith bile bugün ortaya çıksa bugünün şartları

için o gün koyduğu iktisadi politikayı koymazdı. Türkiye'nin iktisadi politikası millî bir iktisadi politikadır, kopya bir millî iktisadi politika değildir. Biz iktidarda bulunduğumuz müddete Türkiye'nin iktisadi politikası millî olma karakterini muhafaza edecektir.

Nedir bu millî? Yuvarlak bir laf mı, süslü, heyecanlı? Hayır, Türkiye'nin şartlarına ve gerçeklerine uygun en ücra köşesindeki vatan çocuğuna, en ücra köşesindeki vatandaşa hizmet götüren bir politikadır. Onun dertlerin anlıyan, onun problemlerini anlıyan böyle bir politikadır. Türkiye'nin imkânlarını genişletmeye müteveccih bir politikadır. Tabii ki, bunlar yani böyle olmak şart değil, Sayın Erim'in burada söylediği gibi, olmak şart değil, ister öyle olsun, ister öyle olmasın, aklına koymuştur bunları söyleyecektir. Başkaları söyledi Çünkü iki senedir söylediler.

Şimdi doğrusunu isterseniz, Sayın Erim'in şu şeyini de çok yadırgadım; gerekli istişareler yapılmamıştır, diyor. O kadar çok istişare yapılmıştır ki, bu planı hazırlamak için, bu yapılan istişarelerden elde edilen neticeleri birleştirmekte, bunları kıymetlendirmekte, bunları değerlendirmekte Plan Dairesi sıkıntıya düşmüştür. Eğer bunların dozunu daha da fazlalaştırırsanız plan, filan gelmezdi buraya. Ne yapıyorsunuz? İstişare yapıyoruz. İstişare edilebilecek olup da istişare yapılmıyan hiç kimse kalmamıştır. Bunu sabahleyin de söyledim. Yerli ve yabancı üniversitelerin plancılarından ün alınmış uzmanlarının hepsinin mütalaası alınmıştır. Filancanın alındı mı diye sorun, tahkik edip söyleyeyim. Ama mütalaa istenip de vermemişse ne yapalım? İkinci Beş Yıllık Plan eksik hazırlıkla huzurunuzda değildir. İkinci Beş Yıllık Plan tam hazırlıkla huzurunuzdadır. Ama biz iddia etmiyoruz ki, bu, çok mükemmel bir dokümandır. Hayır Türkiye'nin bugünkü şartlarında, bugünkü imkânlarımızla plancılarımızın gayet vatanperver, gönüllü, gecesini gündüzüne katarak çalışmak suretiyle ve politikacılarımızın onlara her sahada destek olması suretiyle, hazırlanıp getirilebilen doküman budur. Beş sene sonra ümidederim ki, bu planın birçok yerlerini tenkid etmek imkânımız olsun, ana felsefenin dışında. O bir terakkiye tekabül eder ve ümidederim o terakkiye yetişelim.

Sağolsunlar Sayın Erim, iltifatlarını da esirgememişler, 19'ncu sayfada bende olumlu bir gelişme sezmekte imişler. Sabahleyin onun münakaşasını biraz yapmıştım. Çelişmeler falan olmasına rağmen olumlu bir gelişme seziyoruz, diyor. Çok teşekkür ederim ben kendisine...

Bir de istifalardan bahsediyor hem Sayın genel sekreter, hem de Sayın Erim. Nedense bir şeyi yenemedik, söylüyoruz, diyoruz ki, öyle değil, şöyledir. Ondan sonra yine karşımıza aynı şeyler çıkıyor. Bu mesele daha evvel de münakaşa edilmiştir ve münakaşa edildiği yeri de arz edeyim, kitaba da geçmiştir, 23.12.1966 tarihli Bütçe ve Plan Komisyonunun 12'nci birleşiminde aynı şey ortaya atılmıştır. Ne demişiz o zaman? Şimdi bunları teraküm ettirmiş olarak getirmek doğru değil. Ben buna karışacak değilim, getirin, Ama belki hem sizin zamanınızı, hem de bizim zamanımızı kazanmak bakımından, bu rakamlara biraz iltifat etseniz iyi olur. Bakınız ne demişiz bu şekildeki iddialara karşı. Yani planlamayı birçok kimseler terketti filan denmiş de, buna karşı bakınız ne demişiz, "Planlama teşkilatı kurulduğundan bu yana geçen dört -beş sene zarfında, her dairede olduğu gibi, personel değişmesine maruz kalınmıştır".

Yine huzurunuzda şunu beyan edeyim, 1961 yılı istisna edilecek olursa-ki planlama teşkilatının kuruluş yılıdır 1961 -en az personelin ayrıldığı sene 1966 senesidir. 1966 senesinde teşkilattan muhtelif sebeplerle, askere gitmeler dahil, yenilenmiyen

kontratlar dahil, 20 kişi ayrılmıştır. 1965'te 26 kişi, 1964'te 29 kişi, 1963'te 23 kişi, 1962'de de 41 kişi ayrılmıştır. En az 1966'da ayrılmıştır.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, bu dairede çalışan faziletli memurlar Türk Milletine hizmet eden kimselerdir. Ne şu iktidara, ne bu iktidara, memurdur. Administrasyonun içindedirler. Zaten bunu da Türkiye halletmeye mecbur. Bir iktidargidip öbür iktidargelince bunların topyekûn tedirgin olması doğru değildir. Onun için, bu insanları falan iktidara veya filan iktidara angaje hale getirmeyelim. Angaje hale getirilirse gelen iktidarlar gayet tabii ki, kendi işlerini görebilmek için birtakım sıkıntılara girecektir. Gayet samimiyetle söylüyorum. Bizim administrasyon politikamız bu değildir. Ama anahtar mevkilerinde, iş görebilen adam, anahtar mevkiinde duracaktır, iş göremiyen durmayacaktır ve anahtar mevkilerinde oturanların kendilerinin hususi bir politikaları olamaz. İktidar partisinin getirdiği programı icra etmekle mükelleftirler. Ne kaybederler? Karşı partiler bunu, iktidar partisine angaje olmuştur addetmesinler. Biz addetmiyeceğiz. Anahtar mevkiinde oturan kimseler sandık başına giderler reylerini istediği insana verirler. Ama bunun dışında aktif politikanın içinde olamaz, gizli veya yarı gizli. Onun için çok rica ediyorum, bütün muhterem heyetten rica ediyorum, her partiye mensup arkadaşlarımdan rica ediyorum, administrasyonu Türkiye'de korkudan, kuşkudan, tereddütten kurtarmanın tek yolu vardır. Devirler değişince administrasyonun büyük sarsıntılara maruz kalmaması için bunları angaje hale getirmemek lazımdır. Filan yerde oturan filan zat gider başka iş bulur, Devletin başka kesimine gider, özel sektöre gider. Bunları alıp da, siz bu adamları kaçırdınız, şeklinde bir duruma sokmak, bunlar bizim adamımızdı siz geldiniz, bunları kaçırdınız, sizin adamınız ne arıyor orada diye, ben sorarım bu defa. Onun içindir ki, bu meselenin üzerinde çok fazla durmamanızı rica ediyorum. Mesele bundan ibarettir çünkü. Durduğunuz takdirde daha çok söylenecek laf vardır. Administrasyon siyasî kuvvetin, siyasî iktidarın millete angaje olduğu taahhütlerini yürütmekle mükelleftir. Bunu da gayet tabii ki kanunlar dairesinde yapar. Bir Anayasa ki, esasen memuru amir, amiri memur yapmıştır. Amirin verdiği emir memur tarafından tutulmayabilir, memur sizden yazılı emir ister. Yazılı emir verseniz de yine mesuliyetten kurtulmaz. Bu çapraşık biri iştir.

Muhterem Milletvekilleri; administrasyonu efektif hale, müessir hale getirmek istiyorsanız. İşte düzendeki bozukluklar bunlar. Biz işaret ediyoruz, bozukluk bu. Yapınız o dairenin amirini mesul her şeyden. Askerlikte bir kaide vardır, kumandan yaptığından ve yapamadığından mesuldür. Sadece kumandan yaptığından ve yapamadığından mesuldür. Sevkü idarenin doğru bir kaidesidir, yaptığından mesul tutar Türk administrasyonu memurunu, hiçbir zaman yapamadığından mesul tutmamıştır.

Muhterem Arkadaşlar; bu memleket bizim diyoruz, bu vatan bizim diyoruz, diyoruz ama gelin bu memleket bizim gibi, bu vatan bizim gibi hizmet görelim. İşte buraya geliyor mesele.

Türk memuru faziletlidir, defalarca söyledim. Türk memuru çalışkandır, ama senelerin çeşitli tazyikleri altında eziktir. Türk memurunu bu tereddütten kurtarmadığımız müddetçe, kendisine heyecan, kendisine çalışma ve hizmet emniyeti vermediğimiz, veremediğimiz müddetçe plan tatbikatlarında büyük sıkıntılara uğrarız. Vakıa budur. Nasıl yapacaksınız? Memuru dosya hazırlamak vaziyetinden kurtarmaya mecburuz. Yani, bir gün bana bunun hesabı sorulur diye her yaptığı işin bir kopyasını da evine götürmekten kurtarmaya mecburuz. Parafı vardı diye, filan yazıda parafı vardı diye.

Muhterem Milletvekilleri, 27 Mayıs 1960'ın Türk administrasyonu üzerinde onarılmaz bir yara olarak açtığı mesele budur. Birçok kereler söyledim, yine tekrar ediyorum. 33.000 memur hakkında 100.000 dosya açılmıştır. Neticede ne olmuştur? Hemen, hemen hiç. Yüksek memurun hepsi mahkemelere gitmiştir ve avukat paralarını, size gayet açık kalplilikle söylüyorum, hanımlarının bileziklerini satmak suretiyle vermişlerdir. Binaenaleyh, gelin de bu memlekette tahripkâr işler değil, memleketin ilerisine hizmet eden işler yapalım. Adminstrasyon, işte plan, planının tatbikatı kendi başına olmaz. Planı yazıp sadece bir yere koymak kâfi değildir. Planı tatbik edecek Türk memurudur. Söylüyorum bir yabancı uzman: Cumhuriyetin başında Türkiye'nin 250 tane üniversite mezunu olduğunu söyledi geçen gün. Bir yerde konferans vermek için tetkik ettim dedi 250 tane üniversite mezunu vardır dedi. Bugün Türkiye'nin her üniversitesinden binlerce mezun her sene çıkıyor ve bugün Türkiye, dünyanın en genç nüfusuna sahiptir bu çok büyük bir güçtür. Amerika'dan sonra Dünya istatistikleri arasında çalışabilen, güç olan en fazla nüfusa sahip Türkiye'dir. Bu Türkiye'nin kalkınmasının en büyük kaynağıdır. Ama sevk lazımdır.

Sayın Alican, plana heyecan lazım dedi. Ben aynen iştirak ediyorum, biraz daha ileriye götürüyorum, plan heyecanını kalkınma heyecanı, daha iyi günlere erişmek heyecanı, daha iyi başlamak heyecan olarak alıyorum. Bu heyecanı yitirmiş olan milletlerin hiçbirisi ne yaparsanız yapın, ileriye gidemezler. Birbirleriyle itişir, kakışır dururlar. Olmadık şeylerden, olmadık kavgalar çıkarırlar netice itibarıyla de memleket yerinde sayar, çok kısır münakaşalar yapar dururlar. Bu heyecanı yitirmiyelim.

Burada 22'nci sayfada şöyle bir ibare var "Önce sayısı kaç olursa olsun 20'nci Yüzyılın ikinci yarısında bir insanın, içinde oturanların kaderi ile birlikte, 10, 20, 30 veya daha fazla köyün topraklarına sahibolması gibi bir ekonomik düzen, sosyal adaleti bir yana bırakalım, insanlık haysiyetiyle bağdaşamaz" doğrudur. Ben sadece deminden beri yaptığım şeyi tekrarlıyorum. Bunu Sayın C.H.P. Grubu alkışladı. Acaba neyi alkışladınız? Bunu merak ettim. Alkışladığınız bu acı bir şey, bu alkışlanacak bir şey değildir. Ben sizin alkışınıza karışacak değilim ama merakımı tatmin etmek için söylüyorum, acaba bunlar ne zaman oldu? Otuz sene bu memlekette iktidar yaptınız, bu sualleri hep söyleyeceğiz. Neden yapmadınız bunları? Üç buçuk sene, 1961'den 1955'e kadar iktidarda idiniz, neden halletmediniz bunu? Her şeyi bizim sırtımıza bırakacağınıza bazı şeyleri de siz halletseydiniz.

Şimdi Sayın Erim, vergilerdeki artışın Nisanda %15 olduğunu söylüyorlar, Hazirandayız, Nisandan bu yana nedir bilmiyoruz, diyorlar. Mayıs neticeleri %27'dir. Binaenaleyh, bunun üzerine bina ettiğiniz şu kısımdaki mantık çöküyor.

Yine Sayın Erim burada 20 milyar tenzilat yapmışlar. Bu tenzilatın münakaşasını yaptım, daha fazla vaktinizi almak istemiyorum. Tahminler, tahmin olarak doğrudur, ilmi metotlara, mütehassısların bütün hüsnüniyetleriyle hareket ederek hazırladıkları tahminlerdir Eğer şunu demek istiyorsanız yani, biz mütehassıslara emir verdik bu tahminleri 20 milyar şişirin dedik. Böyle bir şey yok. Açık olarak ilan ediyorum. Ama 111 milyar yatırım Türkiye için iyi bir yatırımdır, bu yatırım yapılacaktır. Beyan şart ki, Türkiye siyasî ve iktisadi istikrarını koruyamazsa, ne yatırım yapmaya, ne de kalkınmaya imkân yoktur. Siyasî ve İktisadi istikrar, kalkınmanın birinci vazgeçilmez, sarfınazar edilemez şartıdır. İşte o zaman, bu istikrar korunamazsa, milletçe fukara olmaya gideriz,

milletçe zengin olmaya değil, milletçe mustarip olmaya gideriz, milletçe halledilecek meselelerini çoğaltmaya doğru gideriz.

Borç, sabahleyin münakaşasını yaptım, karşılıklı olmak şartıyla borç korkulacak bir şey değildir ve müstahsil yatırımlara yatırdığımız müddetçe korkulacak bir şey değildir.

Muhterem Milletvekilleri, bugün Türkiye kâğıt bakımından büyük bir sıkıntı çekiyor. Avrupa Yatırım Bankasından 28,5 milyon dolar borç aldık, Dalaman Kâğıt Fabrikasını kuruyoruz. Bu fabrika 8-10 sene zarfında bizim dışarıya kâğıt parası olarak verdiğimiz paraları rahatça ödeyecektir. Yani, dışardan kâğıt almayı durdurup, onun yerine tasarruf ettiğimiz dövizlerle 8-10 sene de biz bu fabrikayı da öderiz. 15 milyon dolar borçla Giresun'da Aksu Kâğıt Fabrikasını kuruyoruz. Aynı şeydir. 12 milyon dolar borçla. Çaycuma Kâğıt Fabrikasını kuruyoruz. Bugün kâğıt, Türkiye'de petrol kadar elzem bir malzeme haline gelmiştir ve Türkiye kâğıdı sadece kendisi için üretecek bir memleket değil, kâğıt satabilecek bir memleket. Binaenaleyh, gayrimüsmir yatırımlara sarf etmedikçe, israf etmedikçe, akıllıca gerekli yerlere sarf ettiğimiz müddetçe borç korkulacak bir şey değildir. Borçlanmayı göze almadıktan sonra kalkınmayı nasıl yapacağımızı kimse söylemedi bu zamana kadar. İyi şartlarla, uzun vade ile düşük faiz ile bulabildiğimiz borçlanma Türkiye'nin menfaatinedir. Bunları yapmadığımız takdirde tahditlere gideceğiz. Türkiye, bir tahditler memleketi mi olsun? Borcunu zaman içinde ödiyen, her şeyi bulunan bir memleket mi olsun? Buna karar vermek lazımdı, biz karar verdik.

Sayın Erim soruyor, diyor ki; "Serbest rekabet fiyat mekanizması içinde plan hedeflerine yönelmezse o zaman ne olacaktır?" O zaman diyor, müdahale lazım François Perou da öyle diyor, biz müdahaleyi düşünüyoruz, müdahaleyi bu zamana kadar bir unsur olarak ortaya koymamışlardır, bilakis aksini koymuşlardır. Dokümanlar buradadır, Hükümet programları. Bunun çok tehlikeli bir şey olduğunu ifade etmek isterim. Güven namına sanayicide, müteşebbüste hiçbir şey bırakmaz Barker Heyetinin raporunda yazıldığı gibi, ayakta duramayan kendini müdafaa edemiyen gider. Amerika'da her sene 500.000 yeni firma meydana geliyor, 300.000 firma kapanıyor, Raymond Cartier'in rakamları. Başka yolu yoktur. Özel sektör gelişi güzel davranışın mı, davranışın mı? Özel sektörü muayyen istikametlere götürebilmek için birçok alet ve vasıtalar var elde. Bu alet ve vasıtalar müessirdir, piyasa mekanizması içerisinde. Piyasa mekanizmasını kabul ediyor musunuz, etmiyor musunuz? Bunu açıkça söylemelisiniz. Kabul ediyorsanız, bunun icaplarına uyulacaktır. Artık bunun içinde kar düşmanlığı, özel teşebbüs düşmanlığı bulunmayacaktır. Vergi kaçakçısı kim ise peşindeyiz. Ama bir zümreyi vergi kaçakçısı olarak adlandırmak, kaç kişidir belli olmayan bu zümreden dolayı, herkesi cebindeki on liradan korkar hale getirmek demektir. Fevkalade tehlikelidir. Acaba cebimdeki on lira itham edildiği gibi, şahıs itham etmediklerine göre, bir yerden çalınmış bir para mıdır diye korkar hale getirmekten ibarettir ki, bu çeşit atmosferin Türkiye için fevkalade zararlı olduğuna işaret etmek istiyorum. Tabii benim Türk vatandaşına itimadedin dediğim zaman söylemek istediği şeyler, bu düzen içerisinde itimad ediniz, yani, serbest piyasa mekanizması düzeni içinde, kanunların koyduğu, Anayasanın koyduğu düzen içinde, Anayasanın tanıdığı haklar içinde itimadediniz diyorum. Sayın Erim, diyor ki, peki, plana uygun hareket etmezse ne yapacağız o zaman diyor? İşte bütün tedbirlerinizi alacaksınız ve neticeye bakacaksınız. Eğer böyle yapmak istemiyorsanız bu, doğrudan doğruya topyekûn emredici planlamaya gider. Başka bir yolu yoktur, başka bir alternatifi de yoktur.

Sayın Erim'in kendiliğinden yıkılmazsa şeklinde koyduğu paragraf aynen Barker Heyeti raporunda vardır. Ama Barker Heyeti raporunda bu, benim söylediğim gibidir, "Kalkınma ve refahın yalnız ve yalnız insan ırkı özgürlüğünü korumak suretiyle gerçekleşmesini isteriz. "Temel kaide olarak güzel. Bu nasıl olacak? Bununla ortanın solu nasıl bağdaşılıyor? Bunu anlatmak lazım.

Montaj sanayiinden, lastik sanayiinden bahsediliyor ki, onların münakaşasını yaptım.

Şimdi, burada da geliyoruz bir tezada. Biz özel sektörle kamu sektörünün Türkiye'nin kalkınmasında yan yana ve devamlı çabalarına her zaman ihtiyacımız olacağına inanıyoruz. Ama özel sektörü sizin anladığınız manada alırsanız, kamu sektörü ile yan yana olacak özel sektör kalmaz, bulamazsınız. O geçer orta yerden. O zaman, yan yana fiili ortadan kalkar. Aslında, devletçilik ile Anayasa arasında hiçbir fiili münasebet yoktur. Devletçilik, Anayasada yazılmış bir şey değildir. Onun için, Anayasa düzeni deyip de devletçiliği Anayasa düzeni içinde mütalaa etmek yanlıştır.

Şimdi bir şeyi daha burada söyleyeyim; aynen C.H.P.'nin programlarında daha evvel yazıldığı gibi, karma ekonomi devamlı bir iş midir, yoksa muvakkat iş midir? Münakaşası yapılıyor. Biz diyoruz ki, karma ekonomi hedefte ferde gider, bizim dediğimiz bu. Ne zaman gider, kaç sene zarfında gider? Bunu bugünden tahmin etmek imkânı yok. Bu bizim ilkemiz. Keşke Devlet sadece Devletin vezaifi ile meşgul olsa. Biz, büyük devletin müdafii değiliz. Büyük Devlet büyük masraftır. Devleti çok büyültmenin, kontrol edilmez hale getirmenin neticesi otoriter devlete gider. Biz onun taraftarı değiliz. Gayet pahalı bir Devlettir büyük Devlet. Ama biz bugün, Devletin yüklenmiş olduğu birtakım vecibeler var ki, bunları yerine getirmesi mecburiyeti vardır diyoruz ve karma ekonomide bizim diyoruz, ilkemiz hangi sene içinde olur. Bu, ileri bir ilkedir, ferde gider. Bunu da şunu için söylüyoruz, iki türlü yolu vardır bunun. Birisi ferde gider, öbürü kolektivistliğe gider. Biz ferde giden yolunu ilke olarak alıyoruz. Bizim anladığımız şekli kolektivistliğe gitmez diyoruz. Karma ekonomi devamlı mıdır, kaç sene devamlıdır? Bunları bugünden ortaya koymak imkânı yoktur. Sadece ilkesini koymak imkânı vardır ve bunu da bir takım insanlar zengin olsun diye yapmıyoruz. Bilakis, milletin sırtından, kazancından aldığı birkaç kuruşu Devlet israf etmesin diye söylüyoruz.

Şimdi burada Sayın Erim diyor ki, Sayın Başbakan bunları söylüyor, birçok şeyleri söylüyor ama kendisi de 6-7 milyarlık yatırıma gidiyor.

İzah ettim biraz evvel... Biz katı değiliz biz Türkiye'nin bütün menabilini harekete getirmek istiyoruz. Biz Alüminyum fabrikasını 1 milyar liraya yapıyoruz. Hususi teşebbüs Türkiye'de yapamaz. Keşke o günlere gelsek. Biz, Hususi teşebbüsten kışkırdığımız için alüminyum fabrikasını yapalım diyoruz. Yapamayacağı için, teknolojisi, parası, idaresi müsait olmadığı için. O günlere geldiğimiz zaman mesut bir netice olur.

Bunun yanında dokuma, bira otelcilik gibi hafif sanayi dalları da katılıyor diyor. Bunlar çok tali vaziyettir. Bugün Yozgat'a bir bira fabrikası yapıyoruz. Bildiğiniz gibi, zabıtlara geçmiş bir meseledir. Ve 10 seneden beri gerçekleştirilememiş bir iştir. Bizim yanımızda üç tane de hususi teşebbüs bira fabrikası yapıyor. Biz bir tane yapıyoruz, hususi teşebbüs üç tane yapıyor.

Çimento, biz bugün 3 milyon ton civarında çimento yapıyoruz, hususi teşebbüs de 3 milyon ton çimento yapıyor. Önümüzdeki günlerde İstanbul'da iki çimento fabrikasının

temelini atacağız. Bir milyon ton; 1950 deki çimento istihsalimizin 2,5 misli. Bu sene atacağız bu temeli. Hereke'nin temelini ayın 10 unda atacağız. Bir ay sonra falan da diğer fabrikanın temelini atacağız. Bursa'da bir fabrikanın temelini atacağız, İzmir'de hususi teşebbüsün bir fabrikasının, Ankara'da bir hususi teşebbüsün fabrikasının temelini atacağız. Türk ekonomisinde, Türk müteşebbisinde hayatıyet var.

Şimdi sonuna geliyorum, Sayın Erim'in bütün bunları neden söylediği anlaşılıyor. Diyor ki, 1933'de 1945'de, 1961'deki zaruretleri anlamamız lazımdır. Yani, hakikaten mazeretler vardır, bundan dolayı plan yapmadık diyorsa mesele yoktur...

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Plân değil devlet yatırımı...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bundan dolayı millî gelir böyle oldu diyorsa mesele yok, bundan dolayı toprak reformu yapamadık diyorsa mesele yok.

Şimdi, tabii orada birde espri var artık, onu kıymetlendirmiyorum, çünkü pek çok üzerinde duruldu.

Bir şeyi merak ettim yalnız, ortanın solundayız diyor, devletçiyiz, halkçiyiz, sosyal adaletçiyiz diyor, okun üçü kayıp... (*A.P. sıralarından gülüşmeler ve alkışlar*)

BAŞKAN — Saat 19.30 da efendim. Saat şimdi 19.00 a 24 var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Satır'ın mütalaaları içerisinde bir husus var, (optimal plan) diyor. Optimal plan diye bir mefhum yok. Yani plancılardan sordum, siz böyle bir şey biliyor musunuz diye, optimal diye bir şey yok. Optimal meselesi hakikaten biraz enflasyona uğramıştır. Sayın Satır'ın mütalaaları içerisinde bunu görüyorum. Bu yanlış bir tabirdir ve plan dahilinde olmıyan bir tabirdir. Buradan başlayalım;

Sonra bütün bu konuşmalarda birçok şeyler birbirine karışıyor, gönüllü tasarruf, yatırım. Bunlar hep birbirine karışarak gidiyor. Birçok konuşmalarda var, o, bir takım yanlış mütalaaların da yapılmasına sebeb oluyor. Sayın Satır buradaki mütalaalarıyla kendi kendini tam çıkmaza sokmuştur. Temel mefhumlarda bir karışıklık görüyorum. Keşke bana sorduğu soruların cevabını bana bıraksaydı, ben o zaman kendisini daha iyi aydınlatmak imkânını bulurdum. Sorduğu soruların cevaplarını da kendisi verince o zaman ben ne yapayım diye düşünüyorum? Çünkü benim vereceğim cevabı kâfi derecede tatminkâr bulmıyacaktı. Çünkü onu tatmin eden cevap burada duruyor Ben de onunla mutabık değilim. O zaman da bir kargaşalık çıkıyor. Bu, parlamentomuzda müzakereler dolayısıyla rasladığımız bir meseledir. Bir üslup denemesidir, bakalım nereye kadar tutturacağız.

Şimdi Sayın Satır birinci sayfasında diyor ki, Senatoda, Komisyonunda sual sorduk, yuvarlak cevap verdiler.

Değerli Milletvekilleri, dinlemenin de bir sınırı vardır. Ben komisyonunda 45 saat 57 arkadaşı çoğunu kendim dinledim, bir kısmını arkadaşlar dinledi. Her söyledikleri şeyi not aldık. Şu dosya, notlar dosyasıdır ve hepsinin cevabını hazırladık. Yapılan tenkidler karşısında tutumumuz şudur: Acaba bunun içerisinde bir hakikat payı var mı? Atladığımız bir nokta var mı? Atladığımız bir nokta varsa, bunu tashih etmek yolunu arıyalım. Yahut bizim göremediğimiz bir husus var mı? Biz, arıyan insanlarız. Bunu sorarız, tenkidin kimin tarafından yapıldığından evvel, onu bir ararız, sorarız. Esasen

bu dokümanlar da huzurunuzda biraz da bu şekilde muameleye tabi olmak için geliyor. Yoksa, birbirimize şunu söylemek, bunu söylemek bunlar da vesile olmuyor değil. Ama aslında bu dokümanların içinde ne gibi boşluklar var? Onları çıkarmaya yarıyor. Nitekim, Plan Komisyonundaki konuşmalar çok faydalı olmuştur, Senatodaki konuşmalar çok faydalı olmuştur, buradaki konuşmalar çok faydalı olmuştur, Biz bunları sadece planın muhtevasını, şümülünü tayin ederken değil, icrasını yaparken geniş çapta nazarı dikkate alacağız. Muhtelif yerlerinin çeşitli zihinler tarafından ne anlaşılabilirdiği bizim için fevkalade kıymetlidir. Ben Plan Komisyonunda aynen burada olduğu gibi, sabahleyin saat 10 da başladım, akşam 7,5'a kadar konuştum ve zannediyorum ki, cevaplanması imkân dahilinde olan 7,5 saatlik bir zaman içerisinde dinleme sınırları aşılmadan, cevaplanması imkân dahilinde olan zaman içerisinde, cevaplanması gereken hususları cevaplandırdım. Tabii ki cevaplar yuvarlaktır demek, umumiyet itibariyle tutulan bir yoldur. Zannediyorum ki, Sayın Satır bu maksatla bunu söylemiş olmalı. Esasen Sayın Satır benim cevaplarımın ne kadarını dinledi, onu bilmiyorum. Eğer Münakaşaların ne kadarını dinledi, onu da bilmiyorum. Ama beyan, kendi beyanı olduğuna göre, "cevaplar yuvarlaktır" şeklindeki sözüne iştirak etmiyorum. İşte burada da yine başı boş bırakılmış özel sektör... "Özel sektörün neler yapabileceğini birinci plan tecrübesi bize açıkça göstermiştir" diyor. Birinci plan döneminde özel sektör muvaffaktır. Kendisine ayrılan yatırımları %108 oranında gerçekleştirmiştir. Birçok sıkıntılara rağmen gerçekleştirmiştir. Eğer, başıboşluk bu ise bunu Sayın Satır beğenmiyorsa bu haksız bir şey olur. İyi bir netice elde etmiştir. Özel sektör. Türkiye'nin her tarafında çeşitli yatırımlara girişmiştir.

Efendim, konut sektöründe istenilen netice elde edilmemiş, daha değişik neticeler elde edilmiş. Doğru. Ama konut sektörünün sermayenin neden kaydığı hepimizce malum. Uzun zamandan beri kargaşalıklar, enflasyonlar vesaire görmüş bir memleketin halkının zihninde kazandığı parayı altına, toprağa, gayrimenkule tahvil etmek itiyadı vardır. Ve bu itiyatta da Türk halkı haklıdır. Çünkü her şeyin gittiğini görmüştür, kalan bu olduğunu görmüştür. Ortaklıkta siyasî istikrarsızlık oldu mu, yatırımların büyük bir kısmı mülke, büyük bir kısmı da konuta gider. Buna rağmen 1962-1967'de birçok sıkıntıların olmasına rağmen özel sektör üzerine düşeni yapmıştır. Sıkıntılardan en büyüğü döviz meselesidir. Parayı bulup getiriyor vatandaş şu işi yapacağım, döviz verin bana diyor. Yapacağı iş güzel. Bu gün Odalar Birliğinin 70'e yakın çok güzel projesi döviz beklemektedir. 10 bin işlik fabrikasını 20 bin işe çıkaracak, çalıştırdığı işçiye binden iki bine çıkaracak ve fabrikasını optimum hale getirecek maliyetini düşürecek, daha iyi rekabet şartları sağlayacak. Döviz ister. Döviz sıkıntılarına rağmen özel sektör çok iyi başarı sağlamıştır. Zannediyorum ki, bu söz biraz peşin hüküm gibi görünüyor. Binaenaleyh, Sayın Satır da 3'ncü sayfada böyle başlamayı tercih etmişlerdi, doğru değil. Planlama gevşek ve statükocu plandır, diyor. Emredici değildir. Bunu söyleseler haklıdır. Ama gevşek bir statükocu olmaması için, emredici olmaması için, emredici olmasını istiyorlarsa hiçbir zaman biz emredici yapmıyacağız.

1972'den evvel, diyor Sayın Satır, 4'ncü sayfasında, dış kaynaklardan kurtulmak imkânı vardır, biz buna inanıyoruz, diyor. Bu bir inanç meselesi değil, bir hesap meselesidir. Bu inanca nasıl geliyorsunuz hesap yapmadan? Burada sabahleyin verdiğim hesabı, %7 kalkınma hızı alırsanız, muayyen envestisman malları ithal etme sebebiyle, Türkiye tediye muvazenesinde bir açık vermek mecburiyetindedir. Buna ilaveten bir

de dışardan tasarruf bulmak mecburiyetindeydi. Hadi diyelim ki, kaynaklarınızı çok daha fazla zorladınız ve dışardan tasarruf bulma meselesini kaldırdınız, peki makinayı kimden alacağız? %7'den aşağı 4'e düşürdüğünüz takdirde kalkınma hızını ondan sonraki yıllarda çok daha fazla ödünç para almak mecburiyetinde kalacaksınız. Bu bir denge meselesidir, bu dengenin içindedir. Onun için o sorunun cevabı da o, Yani, söylenen şey fennen doğru değildir.

Ben demiştim ki, %4 veya %5'e indirsek kalkınma hızını, dış kaynaklardan daha çabuk kurtulabiliriz. Doğrudur söylediğim şey. Ama muayyen bir süre için, istenilen bir gelişmenin çok altında bir gelişme için, istenilen ekonomik büyümenin çok altında bir büyüme için söylediğim doğrudur. Bu, çok basit bir meseledir, bir cem - tarh meselesi kadar basit bir meseledir.

Bir meseleye daha geliyorum, Sayın Satır diyor ki, Sayın Demirel nasılsa dostlarımız bize yardım eder zihniyetiyle diyor, bu konuda kendisini aşırı bir iyimserliğe kaptırmış bulunmaktadır. Acaba bu bana mı ait? Ben hiçbir yerde böyle bir şey söylemedim. Acaba Sayın Satır'ın benim zihnimdakilere okumak gibi bir sanatı mı var? (A.P. sıralarından gülüşmeler) Nasıl bana bunu izafe ediyor? Anlayamadım. Bu, çok gayri ciddi bir laftır, çok gayriciddidir bu. Acaba bunun altında birtakım imalar mı var? Şayanı teessüftür eğer, bunun altında ima varsa, Türk Milletinin dostu Türk Milletidir, yüzlerce defa söyledik. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)

Türk Milletinin, hür dünyanın kuvvetli bir partneri, kuvvetli bir üyesi olduğunu gören dostları vardır ve Türkiye'nin bu memleketlerde olan dostluğu, ne Türkiye'nin onlar tarafından siyasî veya iktisadî şekilde sömürülmesine dayanır, ne şuna ne buna. O devirler geçmiştir. Bu, hür dünyanın kuvvetli bir uzva olan ihtiyacının dostları tarafından anlaşılmış olmasından ileri gelir ve böylece en kısa zamanda hürriyet içinde kalkınmayı başarabilmiş hür düzenin kudretini isbat etmiş bir Türkiye ve başka memleketlere el uzatılan bir Türkiye olma istidadını gördükleri için Türkiye'de, Türkiye'nin dostları vardır. Bu sadece Türkiye'nin menfaatine değil, Türkiye'nin dostlarının da menfaatinedir. Onun içindir ki, meseleyi bu açıdan mütalaa etmek lazımdır. Hiç kimse bizim karakaşımız, karagözümüz için dost olmaz. Menfaatler müteakibidir, sadece alacaksınız, karşılığında bir şey vermiyeceksiniz. Böyle bir dostluk olmaz. Böyle kimseyi bulamazsınız Hiçbir şey vermeden almak şeklinde bir dostluk tasavvur olunamaz, tabiatı eşyaya aykırıdır. Mesele verdiğinizle aldığınız arasında muvazene olmalıdır. Sağladığınızla kazandığınız arasında muvazene olmasıdır. Bu dengenin iyi kurulabilmiş olmasıdır. Bu da bir memleketin devlet adamlarının en mühim vasfını teşkil eder.

Sayın Satır bana çok çatmış bulunmasının içerisinde, haksız çatmış. Diyor ki, 6'ncı sayfada; "Sayın Başbakan işine gelmiyen rakamları plan dokümanından çıkartmış" Ben ne diyeyim buna? Diyebileceğim bir şey var. Böyle bir şey yoktur. Sizi inandırmak için bundan ileri bir şey söyleyecek durumda değilim. İşte plancılar burada oturuyor, sorun kendilerine, açıktır her şeyleri. Benim yanında da sormayın, açın telefonu sorun veya buyurun gidin teşkilata sorun. Deyin ki, Başbakan size şu vergi rakamlarını şişirmek için bir talimat verdi mi? Hepsine, bilaistisna sorun, beğenmediği rakamları çıkarın dedi mi? ? Ben gerçeklerden korkmam Sayın Satır, Benim mesleğim, sanatım gerçekler. Ben gerçeklerin içinde doğdum, büyüdüm. Huzurunuzda, çok itibar ettiğim, fevkalade büyük hürmet duyduğum huzurunuzda ve Cumhuriyetin en muhteşem bu güzel müessesesine

gelirken, sabahleyin de söyledim, bütün imkânlarımızı kullandık, fikri namusluluğun, mesleki namusluluğun bütün icaplarına riayet ettik. -teknisyenler için söylüyorum bunu-

Köklü tedbirlerden Sayın Satır da bahsediyor. Aynı sualleri yine kendisine de soruyorum; daha evvelki meselelerden sorduğum sualleri.

Şimdi şöyle bir ifade var; “Milli gelirdeki artışlara paralel bir gelişme gösterememiş olması böylece ekonomik gelişmeyi sürükleyici değil, fakat sınırlayıcı bir niteliğe sahibolması geçmiş yıllarda gelişmenin sınırlı kalmasına yol açan temel, yapısal engellerden biri olmuştur. Plan bu gerçeği de kabul etmektedir” diyor.

Plan, bu gerçeği ortaya koyuyor, sizi kabul ediyorsunuz, Planın ortaya koyduğu gerçek bu.

Şimdi diyor ki, Sayın Satır, “Dış ticaretle ilgili güçlükleri ortadan kaldırmak için bugün yürürlükte bulunan dış ticaret rejimini yıkıp yeni bir düzene kavuşturmak”

Sabahleyin, münakaşasını yaptım, evölasyon mu, revolüsyon mu? Hangi düzene kavuşturacaksınız? Yazıyor altında, kooperatifleştireceğiz, vesaire vesaire. Bugünkü düzen bunlara mani değil ki. Eğer zihinlerinizde ticaretin Devletleştirilmesi varsa, bunu aklınızdan çıkarın. Biz yapmıyacağız, siz iktidara geldiğiniz zaman yaparsınız. Binaenaleyh, bu tabiri, yıkmak yerine düzeltmek şeklinde kullansaydı daha insaflı ve daha doğru olurdu. Yıkmak kolaydır, yapmak zordur. Yıkın her şeyi, bir devletin devamlılığında bunu düşünmek fevkalade zordur. Acaba sizler 1961’den 1965’e kadar iktidarda iken neden bunu madem ki, yıkacaktınız yıkadınız? İktidardan gittikten sonra mı aklınıza geldi?

Şöyle bir şeyi ben demedim; “Temel politikaların plan dokümanında yer alması gerekmez, onları, ileride yıllık programlara koyacağız”, böyle bir şey demedim. Ben dedim ki, “Her şeyin bu doküman içinde yer almasına imkân yok. Yıllık programlar hazırlanacaktır, bu bir strateji dokümanıdır”, aynen böyle dedim. Sabahleyin de dedim, Plan Komisyonunda da dedim, “Bu bir strateji dokümanıdır, bunun etrafında hazırlanacak yıllık programlarla icrasını bulacaktır” dedğim budur.

Şimdi büyük plan mevzuunu münakaşa ettik Büyük plan edebiyatından bahsediyor Sayın Satır. Bu edebiyat lafı da maziden kalma bir laftır. Kalkınmadan bahsedildiği zaman 1950-1960 arasında kalkınma edebiyatı, çok geçer akçe idi. Kalkınmaya hepimiz inandığımıza göre şimdi, kalkınmanın mümkün olduğunu da hepimiz gördüğümüze göre, büyük plan edebiyatı, diye yeni bir mefhumun zihinlere getirilmesi çok yanlıştır. Büyük plan meselesi, zannediyorum ki, planı küçümsemek maksadiyle ortaya konuyor. Aslında bu plan, güzel bir plandır ve küçük bir plan değildir. Burada da yine diğer iki muhterem sözcünün konuşmalarının tekrarları var, cevaplandırıdım, tekrar cevaplandırmıyorum.

Gönüllü tasarruf tahminleri şişirilmiş değildir. Bunları iddia edebilmek için bu tasarrufların nasıl hesabedildiğine inmek lazım. Şişirilmiş olmadığını göstermek için de bunların detayını size vermem lazım.

Şimdi bir iddia daha var, “Özel sektöre romantik bağlarla bağlı A.P. idaresi”, diyor, halbuki Sayın, Genel Sekreterin bütün konuşmasında, belki 37 sayfalık konuşmasının her sayfasında üç defa, 111 defa, yahut buna yakın defa Adalet Partisini özel sektörün hamisi, bir sürü vurguncunun, soyguncunun hamisi gibi gösterdiğini görüyoruz. Bir tezat var, iki konuşma yan yana konulduğu zaman. Şimdi de özel sektöre romantik bağlarla bağlı olduk. Ne birisi, ne de o biri, her ikisi de doğru değildir.

Türkiye’de özel müteşebbislerin büyük bir çoğunluğunun eğilimleri, malum, planın isteklerine ters düşen eğilimler bunlar... Bu iddiada insafsızdır ve yanlıştır.

Burada bir iddia daha var. Yabancı uzmanlara, yapılan kologyuma bir doküman sunulmuş. Bu doküman da demişiz ki, buradaki iddiaya göre, “Türkiye’de kalkınma hamlesinin esas yükü devletin sorumluluğunda olacaktır. Özel sektörün rolü, ancak önemsiz bir seviyede kalacaktır. “Böyle bir beyan yoktur, böyle bir ifade de yoktur. Söylenen şudur, yazılan da odur. Derki, doküman, “Türkiye’de, Devlet yatırım meselelerinde daha bir müddet faal rol almak mecburiyetindedir. Sadece özel sektörle kalkınmayı başarmak imkânı yoktur. “Onun için karma ekonomiye taraftarız diyoruz. Söylediğimiz bu değil, ifade etmek istediğimiz bu değil. Şimdi Sayın Satır, burada çelişme var, acaba diyor bu çelişmeye nasıl düştü Başbakan, biz cevap verelim diyor. Hadise böyle olunca, vereceği cevap da yanlış olacaktır. Onun için cevabına cevap vermiyorum.

Bir de seçim meselesi var. Güya biz seçime kadar vergi almamak için az ihtiyaç göstermişiz. Seçimden sonra büyük vergi koyacakmışız. Bundan anlaşıyor ki, şimdiden Sayın Satır seçimi bizim kazanacağımızı tahmin ediyor. (A.P. sıralarından doğru sesleri)

Muhterem Milletvekilleri, seçim, reyler sandıktan çıkıp sayılmadıkça neticesi belli olmaz Biz böyle hesapların içinde olmadık. Ama bizim bu sene aldığımız tedbirler sizin, Hükümet olarak senelerce alamadığınız tedbirlerdi. , biz onları aldık. Siz, onların istismarını yaptınız, zam vs. diye. İzah ettik ki bu 440 sayılı Kanun muvacehesinde bunların istismarını yapmanız sizi müşkül duruma düşürür. Ama yine Sayın Genel sekreterin konuşmasında var, Sayın Millet Partisi Genel Başkanının Düzce nutkunda var. Dün burada bir kısmı nakledilmiş kıratın zamlı süvarisi, diye.

Muhterem Milletvekilleri, bunlar gayriciddi şeyler. Size bundan üç ay evvel aldığımız tedbirleri tekrar izah edeyim mi? Bir şeker şirketi düşününüz ki, dedim; 250 milyon lira senede açık vermekte, bir kömür şirketi şu kadar, bir elektrik tesisleri bu kadar, bir taraftan da şikâyet ederiz, İktisadi Devlet Teşekkülleri kaynak yaratamıyor. Bakıyoruz, 1958’de üç liraya çıkarılmış şeker, 1960 ın sonunda indirilmiş 2,5 liraya. Şeker Şirketi, pancar müstahsiline para ödemiyor 8 ay, bununla halkın şeker ihtiyacı finanse ediliyor. 2,5 milyar şeker şirketi borca girmiş. Ne yapacaktınız, bu parayı nereden karşılıyacaktınız? Köy hizmetlerinden kesip mi karşılıyacaktınız? E... Bunları hep söyledim.

Şimdi yine geliyoruz zamlara: Tabii bunları siz A.P. fukara halkı ezdi diye köy köy, diyar diyar, anlatacaksınız. Biz mesuliyetli bir Devlet, mesuliyetli Devlet idarecileri olarak hareket ettiğimizi söyleyeceğiz. Vatandaş bize inanacaktır, hadise budur. Size soracaktır, peki bu adamlar bu parayı nereden bulup verecekler? Şeker Şirketinin açığını nasıl karşılayacaklar? Bunları soracaktır. Bunları söyleyemezsiniz. Onun içindir ki, muhterem arkadaşlar, hepiniz milletvekili olarak milletin içinden geliyorsunuz. Türk halkının ne kadar gerçekçi olduğunu bilirsiniz. Artık Türkiye’de politika, çok gerçekçi bir müstevinin üstüne gelmiştir.

20 milyar liranın üstünde finansman açığı olduğu iddiası yanlıştır. Finansman açığının miktarı planda verildiği gibidir.

Yine, özel sektörün özel çıkar hesaplarına göre yaptığı sanayileşmeden bahsediyor Sayın Satır. Anlaşıyor ki, Sayın Satır da özel sektör düşmanı kesilmiş bu dokümanı ile. Ama Sayın Genel Sekreter kadar değil işte orta yerde bir yerde. Ortanın solunun bariz vasfı, anlaşıyor ki, özel sektör düşmanı olmak. Söylediğiniz hep bu.

KEMAL SATIR (Elazığ) — Öyle demedim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle tefsir ediniz Sayın Satır tekrar konuştuğunuz zaman.

Cümle şöyle, okuyayım; “Özel sektörün özel çıkar hesaplarına göre yapacağı sanayileşme ile bu işin nasıl çözümleneceği bilinmemektedir.” Özel sektör özel çıkar hesapları yapacakmış bir çıkar var işin içinde.

KEMAL SATIR (Elazığ) — İşinize öyle geldiği için öyle konuşuyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İsterseniz biraz daha yakın gelin, daha kolay konuşuruz. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

Gösteriş yatırımları tabiri Sayın Satır’ın ifadesinde de var. Anlaşıyor ki, iki defa söylersek, iki defa kuvvetli olur kararı verilmiş, Sayın genel sekterle beraber müştereken el ele şu gösteriş yatırımlarını söyliyelim demişler.

Şimdi işin burasında tabii ki, İstanbul köprüsü var, biz ona İstanbul boğaz geçişi diyoruz. Biz bunu yaptığımız zaman üzerinden geçeceksiniz ve memnun olacaksınız. Diyeceksiniz ki biz buna gösteririz yatırımı demiştik ama güzel bir şey oldu, memleket, büyük bir tesis kazandı. İstanbul halkı ve oradan kültür münasebetleriyle, sağlık münasebetleriyle, ticaret münasebetleriyle, sanayi münasebetleriyle, turizm münasebetleriyle istifade eden Türk halkı ve yabancılar müstefid olacaktır. Karşılığında da köprü müstefid olacaktır, yani, köprü idaresi müstefid olacaktır. Bu bir tolwich dedikleri, yani üzerinden para ile geçilir köprü olacaktır. Herkese bedava geçmek yok. Üzerinden geçen ödeyecektir köprüyü. Boğazın bir tarafından öbür tarafına geçmek mecburiyeti bulunduğuna göre üzerinden geçen de bulunacaktır. Gösterdim 1990 yılında 19 milyon küsur otomobil geçecektir üstünden senede.

“Dışardan yardım alarak destekle kalkınmaya çalışırken pahalı oyunculara gösteriş yatırımlara heves etmemeliyiz” diyor. Aslında bu bir yatırım korkusudur, teşhis budur.

Bunun yanında da Taşüstü barajı inşa edilmelidir diyor. Bu da mahalli bir yatırıma benziyor. Taşüstü barajı çok pahalı bir barajdır ve büyük bir tesisdir. Türkiye muhtaç olduğu kadar büyük tesisi yapmak durumundadır.

Muhtaç olduğundan fazla büyük tesisi yaparsa, bu defa, halka münferit hizmetleri götüremez. Bu bir denge meselesidir. Yani, bütün kaynaklarımızı 3-5 tane büyük tesise yatırdığımız zaman ne köy hizmeti, ne sağlık hizmeti, ne eğitim hizmeti yapabiliriz. İşte bu, denge meselesidir, hesap burada başlıyor. Ama bir gün Taşüstü barajını yapılmış görmekle ben memnun olurum. Sayın Satır’ı baraj destekleyicisi görmekten de ayrıca memnuniyetimi ifade etmek istiyorum.

Sosyal ve ekonomik meseleler sınıf kavgası, kışkırtma yapılmadan da ele alınabilir ve doğrusu budur yapılarak da ele alınabilir, yapılmadan da ele alınabilir. Yapılmadan ele alma imkânları varken, neden yapılarak ele almak yoluna gidelim? Sayın Satır diyor ki, “sınıf kavgası kışkırtılması demagogisi ile herkesi susturmaya çabalayacaksınız”. Bizim böyle bir niyetimiz yok. Ama sosyal ve ekonomik meseleleri hallediyoruz diye sınıf kavgası kışkırtması yapılırsa, bu meseleleri hiçbir zaman halledemeyiz. Biz bunu diyoruz. Kışkırtma yapmadan da bu meseleleri halletmek mümkündür. Yapmaya çalışıyoruz ve her gün bir şey yapıyoruz. İsterseniz 20 ayın hesabını vereyim şimdi... *(C.H.P. sıralarından malûm sesleri)* pek biliyor gibi görünüyorsunuz.

Sandık esprisi var sayfanın sonunda. Bunu sabahleyin trete ettim, konuştuğum üzerinde

Sayın Satır konuşmasının son sayfasında benim yaşımı ortaya koyuyor diyor ki; “Ortanın solu ne demek, Türkiye’nin sosyal ve ekonomik yapısını değiştirmek yeni mi akıllarına geldi “Ben sormuşum bunu da diyor ki, “Okul sıralarında C.H.P. kurulduğu günden beri Türk toplum hayatını her yönden değiştiren, geliştiren bir devrim partisi olmuştur. Bunu da, okul sıralarında yurt bilgisi dersinden öğrenmiş olması lazım” diyor. Herhalde bu benim Cumhuriyet nesli olduğumu ortaya koymak için söylenmiş bir şeydir. Başka bir manası yok. Hayır, o benim elimde değil, yani onu değiştirmek, değiştirmemek. Bu bir vakıa. Ama burada söylenen şeyleri kabul edip etmemek benim elimde.

Şimdi burada geliyoruz mühim bir yere. Onda da bir vuzuha varmamız lazım. Sayın Satır diyor ki: “1946’da Türk halkının kendi Devletinin idaresine doğrudan doğruya katılması için tek dereceli seçime geçme kararı verdiğimiz zaman...” Ondan sonra devam ediyor ve diyor ki, “Devrimcilik şiarımızın bir gereği olarak ısrarla savunmuş ve tarihte kendi iradesi ile demokratik rejimi kuran ve iktidarı Devreden tek parti olmuşuzdur.”

Mecburdunuz... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Türk halkının kendi hâkimiyetini kendi kaderini kendisi tayin etmesine rıza göstermeye mecburdunuz. Türk halkına siz vermediniz onu, Türk halkı sizin elinizden aldı, hadise budur. Bunun aksini düşünemezsiniz. Bunu böylece kabul etmek size faydalıdır, bunu böylece kabul edin, çok şey kazanırsınız. Türk halkı bizim elimizden aldı bunu deyin.

Bir de Sayın Satır, “Devrimlerin türbedarı olmak değil, Türk toplumunun yeni ihtiyaç şartlarına uygun yeni çözüm yolları bulmayı” diye giden bir cümlesi var. Buradan acaba ki sonunda, ortanın solunun devrimlerin türbedarı olmasından mı endişe ediyor? Böylece bir cümle koymuştur. Bunu anlamak mümkün değil. Tabii büyük bir alkışla karşılandı. C.H.P. sıralarından. Zannediyorum ki, finiş olarak alkışlanmış olmak için bu cümlelerin konmuş olması gerekiyordu.

Devam ediyor; yine anlamadığım bir husus daha var, bunu da ciddiyetle ortaya koymaya mecburuz, zabıtlara geçmesi lazım, Diyor ki “Türk toplumunun yapmak ihtiyaç ve iktidarında olduğu devrimlere ayak uydurmayan, ya da karşı duran birçok rakibimiz siyasî parti, bugün tarih sayfalarında yatan birer mevtadırlar”

Acaba, ne demek istedi Sayın Satır bununla? Yani bize kafa tutanı mevta haline getiririz mi demek istedi?

İki tane parti var, Serbest Parti ve Demokrat Parti, tarih sayfalarında yatan. Biraz daha evvel bunu şartları biraz daha değişik, çok daha değişik. Hürriyet Partisi sizinle güç birliği yaptı. (Gülüşmeler) Siz güç birliği yapanları da mı öldürüyorsunuz? (Alkışlar, gülüşmeler, bravo sesleri)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, ikinci celse için daha evvel verilmiş karar gereğince bitimine 15 dakika var, yeni saat 19:15.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 15 dakikada bağliyaçağım Sayın Başkan.

Şimdi tabii ki, artık parlamentomuzda bu gibi şeylerin konuşulmaması lazım. Siyasi partiler milletin içinden doğar, milletin güveni olduğu müddetçe yaşar. Ama siyasî partileri tehdidetmeye kalkarsanız bu lüzumsuz münakaşalara yol açar ve reaksiyonlar

doğurur. Ümidediyorum ki, Sayın Satır bu manada söylememiştir bunu. Bu mana çıkıyor gerçi. Bir konuşmasında bunu tasrih ederlerse memnun olurum.

Şimdi birde diyor ki, "40 yıllık mazisiyle bugün yepyeni, genç bir parti hüviyetinde kalabilen C.H.P.'den ders almayanlar tarih sayfalarına gömülüp gideceklerdir."

40 sene sonra, C.H.P.'nin gençleştiğini burada iddia ediyor. Bu, kendi bilecekleri iştir, buna bir şey diyemem. Gençleştik deyince, gençleşilmez. Onun için artık bunu zamana bırakalım. Şimdi başka bir meseleye geliyorum.

Kırk yaş zaten genç demek. Siz gençsiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çok güzel bir espri yaptınız. *(Gülüşmeler)* sizden daha iyisi mi beklerdim Sarıbrahimoğlu. Şimdi Sayın Alican'ın mütalâaları içinde bir noktaya zannediyorum ki..

Biz bittik mi efendim şimdi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Her halde nasibinizi aldınız, isterseniz devam edeyim biraz daha. *(Gülüşmeler)*

Münasip -görüyorsanız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Alican'ın karma ekonomi meselesi hakkında plana konmuş bir husus var. Bu da fleksibilite getiren bir unsurdur ve planın fevkalade kıymetli bir yeridir. Burada diyoruz ki, nisbetler vasati olarak 47,5 -52,5 civarındadır, özel sektörle kamu sektörü arasında. Kamu sektörü, birçok amme yatırımı yapmak mecburiyetinde olduğu için, enfastrüktür yatırım yapmak mecburiyetinde olduğu için nisbetler böyle teşekkül ediyor. Şayet, özel sektör daha iyi varlık gösterirse ve daha çok yatırım yapmak imkânını bulabilirse bu nisbetler değişir diyoruz. Bu, gerçekçi bir görüştür ve Birinci Beş Yıllık Planın bütün tatbikatı da böyle olmuştur.

Sayın Alican diyorlar ki, şayet özel sektör yapmaz durumda olursa, kamu sektörü daha fazlasını yapmak durumunda olur. Bu da doğrudur, ama özel sektör daha fazlasını yaparsa, kamu sektörününkini neden azaltmak lazımdır? Azaltmamak lazımdır. Bu takdirde, daha yüksek bir kalkınma katsayısı meydana çıkar. Daha yüksek bir kalkınma katsayısı için daha çok bir yatırım yapmak durumu meydana çıkar. Daha iyi yatırım yapmak için de tüketimden daha çok kesmek durumu çıkar. Halbuki plan, esas olarak tüketimden daha fazla kesmeyi doğru bulmuyor.

Yine, ikinci bir mesele olarak Sayın Alican'ın gönüllü tasarruflar meselesinde nisbetlerin azalarak gittiği, bir yere kadar arttığı, bir yerden itibaren azaldığı şeklinde bir şeyi var. Bilindiği gibi, bu millî tasarruf endeksi dediğimiz rakam, gayrisafi millî hasıla ile verginin farkı olan tasarrufu kullanılabilir gelire bölmekten çıkıyor. Bu, sabit olduğuna göre tasarruf rakamları değişiyor, buna göre de burada değişik nisbetler çıkıyor. Bunlar ekonominin istikrarlı veya istikrarsız olduğunu göstermez. Ama millî tasarruf endeksi dediğimiz endeks sabittir, o, ekonominin bir istikrarlı gidişin içinde olduğunu gösterir. Bunun daha fazla izahatını da kendisine veririz.

Ancak özel sektörde bir açık mı var diyor Sayın Alican. Böyle bir açık yoktur, özel yatırımlar 57.4 milyar olacak, gönüllü tasarruflar 50. 4 milyar olacak, 7 milyar açık görüyor. Diyor ki, Devlet sektöründeki açığı anlarım, ama özel sektörde açık nasıl

olur? Dış tasarruflar 4,4 milyar olacak, geriye 2,6 milyar kalıyor, kamu transferleri de 2,6 milyar olacak, binaenaleyh denge var. Makro dengede uygunluk vardır.

Bir mütalaa ekliyor, diyor ki belki de diyor dış tasarruflar bunun içine girmiştir, ama bu, bir friksiyon yaratmaz mı? Bugün işliyen sistem bu. Sanayi Kalkınma Bankası, Avrupa Yatırımlar Bankası yoluyla işliyen sistem budur. Binaenaleyh, bir friksiyon yaratacak tarafı yoktur.

1961-1965 rakamlarının daha doğrusu Birinci Plandaki rakamlarla İkinci Plandaki rakamların mukayesesi bakımından ortaya koyduğu temenniye iştirak ediyoruz. Yani, rakamların mukayesesi... Bunu biz de düşündük vaktiyle, fakat yetiştirip koymak imkânı olmadı. İlk yıllık programa bu rakamlar konulacaktır, endeksler bakımından o vahdeti temin etmek için.

Sayın Azizoğlu'nun konuşmasında bir yere temas etmeden geçemeyeceğim. Sayın Azizoğlu şunu bilmelidir ki, bu Meclisin her üyesi bu güzel vatanın her köşesi için çırpınır. Doğu için gönlünü vermiyecek hiç kimseyi tasavvur edemem. Onun içindir ki, "siyasî bağlılıkların ve siyasî geleceklerinin gayesi vatana ve millete faydalı sonuçlar getireceği sürece şeref verici ve güzel olur" şeklinde gayet muğlak, anlaşılması fevkalade güç ve çeşitli tefsirlere meydan verebilecek bir ifadenin ne manaya geldiğini bir konuşmasında açıklamasını kendisinden rica ediyorum. Doğu ve Batı yoktur, bu doğrudur, olmamalıdır da. Türkiye'nin Doğusu Batısı diye bir şey düşünülmemelidir; temelden böleriz. Türk vatandaşı bu güzel ülkenin her köşesinde çeşitli ıstırapların içindedir. Söylüyorum, Doğudaki meselelerimizin ehemmiyetini azaltmak maksadiyle söylemiyorum, Kastamonu'nun Sinop'un Muğla'nın Denizli'nin, Konya'nın orman köylerine gidiniz, Türkiye'mizde çok sıkıntılı şartlar içinde yaşayan yurdumuzun her köşesinde insanlarımız var. İktisadi kalkınmayı büyütebildiğimiz nisbette, iktisadi kalkınmaya güç kazandırabildiğimiz nisbette, daha çok kimseye iş bulabildiğimiz nisbette, bu sıkıntılı durumlardan bütün vatan parçasını, bütün sathını kurtarmak durumundayız. Binaenaleyh, önümüzdeki iki sene zarfında yurdun her köşesinde olduğu gibi, güzel Doğu illerimizin çalışkan, vefakâr ve kahraman halkına da büyük hizmetler götürmek imkânını bulacağız. Onun içindir ki, bu hususta Sayın Azizoğlu ne kadar hassassa, Bu muhterem Meclisin her üyesi de kendisi kadar hassastır. Doğudan hiçbir şeyi esirgemeyiz, gönlümüz dahil, en başta gönlümüz. Doğu halkından hiçbir şeyi esirgemeyiz. Ve daha iyi günlere, daha mesut günlere bütün vatanımızın erişmesi hepimizin müşterek gayesidir.

Muhterem Milletvekilleri, 7,5 saate yakın zamandır huzurunuzdayım. Evet, doğru sekiz saat. Sekiz saate yakın bir zamandır huzurunuzdayım. Bu plan güzel bir plandır; büyük emek çekilmiştir. Memleketimizin şartlarına, gerçeklerine uygundur. Türkiye'nin kalkınma hayatietini gösterir. Türkiye'nin fevkalade mühim bir Devresine tekabül eder. Bu planı muvaffakiyetle geçirmeye mecburuz ve muvaffakiyetle tatbik etmeye mecburuz. Plan ne kadar çok kimse tarafından benimsenirse o kadar çok faydalı olacaktır. Ümidediyorum ki, birtakım hususlara da, önergeler konuşulurken, cevap verilecektir.

Yalnız bir şeyi daha bağlamadan geçmiyeyim. Burada bir muhterem arkadaşım, Sayın Hüseyin Balan, zapta geçmiştir; Alevi- Sünni meselesinden bahsetmişlerdir. Bunun tahrik edildiğinden bahsetmişler, Devlet kasasından tahrik edildiğinden bahsetmişlerdir.

Muhterem Arkadaşlar, Türk vatandaşı hangi inanç içinde olursa, hangi mezhebe salık olursa olsun, asırlardır yan yana yaşıyor. Bu vatan uğruna beraberce aynı siperde ölüyor, bu vatanın bütün çilesini beraberce çekiyor, bütün niteliklerinden beraberce istifade ediyor. Hal böyle iken, beş yüz sene evvel hal yoluna kavuşmuş, beş yüz senedir kurcalanmamış meseleleri kurcalayıp kardeş kardeş yaşayan, komşu komşu yaşayan, Türk Kanunları nazarında tefriksiz muamele gören Türk vatandaşlarını temelden bölmeye kalkacak, her ne cinsten olursa olsun, her nereden gelirse gelsin, sebebi ve saiki her kim olursa olsun... *(Süreklı alkışlar)* Onun içindir ki, Türkiye’de herkesin aklını başına toplamasını, Türkiye’nin bütünlüğünü, gerek millî bütünlüğünü, gerek coğrafi bütünlüğünü bozacak hiç bir Türk vatandaşının, tahrik edilmek istenenler dahil, içinde bulunmıyacağını, herkesin bilmesi lazımdır. Masum Türk vatandaşlarının başına dert açmasın kimse. Bir takım sandalye meraklıları muhterisler Türk vatandaşlarını kendilerine basamak yapmak hevesiyle bölmeye kalmassınlar. Bunların hiç birisi gözümüzden kaçıyor değildir. Açık olarak huzurunuzda, müsterih olassınız diye söylüyorum, bu türlü hareket edenlerin hiçbirisi Türk kanunlarının penceresinden ve Türk kanun adamının takibinden kurtulamaz. Bu vatani güzelleştirmek, mamur yapmak, milleti saadete götürmek varken, şahsi emeller ve şahsi ihtiraslar için vatandaşı ıstırap içine sokmanın manasını anlamaya imkân yoktur. Türk vatanını, Türk vatandaşını bölmeye kalkmak, affi imkânı olmyan bir ihanettir. Bu itibarla bu düşüncelerimi, Türkiye’de bölücü gayretlerin içerisinde bulunan herkese söylüyorum. Hedefim kim bölücü gayretin içinde ise odur. Bu şekildeki gayretlere hiçbir şekilde göz yummyıyacağımızı, fevkalade hassasiyetle ve itina ile takibettiğimizi huzurunuzda ifade etmek isterim.

Burada fikir ve mütalaa beyan eden bütün muhalefet partilerinin ki, bir kısım mütalaalarına, hemen hemen ıstırap halinde oturduğumuz için değinmemişimdir, bir kısmına zaten komisyonda değinmişim, burada tekrarlamak için vaktim kalmadı. 8 saatin içinde bunları anlatmak, bunları söylemek durumunda oldum. Bütün parti grup sözcülerine ve şahısları adına konuşan Muhterem Milletvekillerine huzurunuzda teşekkür ederim. Bu gayretlerin bu serdedilen mütalaaların çeşitli yönlerden bizim için faydaları vardır. Kabullenmediklerimiz vardır, kabullendiklerimiz vardır. Kabullenmediklerimizden dahi lazım gelen itibarları alacak durumdayız. Kabullendiklerimizin çoğunun cevabını verdik, zaten hiçbir zaman mutabık olamyacaklarımız vardır, onları da söyledik. Çünkü aslında bu, Muhterem Heyetin tarzı teşekkülünden ileri gelir. Biz başka bir siyasî heyetiz. Diğer muhterem partiler başka siyasî heyetler. Binaenaleyh, her siyasî heyetin de kendi damgası, kendi fikriyatı kendi felsefesi var. Münakaşaların büyük bir kısmı da zaten sürtünme noktalarından, temas noktalarından çıkıyor. Bunlar olacaktır, olmya da devam edecektir.

Huzurunuzda şunu ifade etmek isterim ki, bu konuşmalar, Parlamentomuza renk vermiştir. Parlamentomuza, hakikaten zabıtlarımıza büyük değerler kazandırmıştır, plana büyük değer kazandırmıştır. Netice de şöyledir, böyle değildir şeklindeki iddiaların, planı huzurunuzda daha sağlamlaştırdığını ifade etmek istiyorum. Bütün bunlardan sonra büyük bir gayretle, Büyük Milletimize hizmet için çırpınan bizler planı huzurunuzda getirebilmiş olmak ve planın müzakere edilip buraya kadar gelmiş olması büyük bir sevinç ve inşirah vasıtasıdır.

Huzurunuzdan ayrılırken bu planın memleketimize, milletimize hayırlı, uğurlu olmasını Cenabı Haktan niyaz ediyorum. Hepiniz uzun saatler beni dinlediğiniz için, muhabbetle ve saygı ile selamlıyorum.⁴⁸ (*Sürekli alkışlar*)

⁴⁸ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 20, Birleşim 129, Sayfa 3-67*

3 Temmuz 1967 Pazartesi

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planının (1968-1972) Millet Meclisinde Yapılan Görüşmelerin Tamamlanması Nedeniyle

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, Muhterem Milletvekilleri; üzerinde 25 aya yakın bir zaman çalışıp hazırlandıktan sonra 28 Mayıs 1967 tarihinde Yüce Meclislere sunulmuş bulunan Plan 36 günlük devamlı bir çalışmadan sonra bugün Yüce Meclisiniz tarafından kabul edilmiş ve nihai şeklini almış bulunmaktadır.

İkinci Beş Yıllık Plan döneminin memleketimiz ve milletimiz için çok mühim bir Devre olduğunu daha evvelki beyanlarımla arz etmiştim.

Mesuliyet deruhde ettiğimiz müddetçe İkinci Beş Yıllık Planın tatbikatını dikkat ve itina ile takibedeceğiz. Bu hususta Yüce Meclislerimizin yardımına, desteğine ihtiyacımız olacaktır; Yüce Meclislerimizin bu yardımı ve bu desteği esirgemeyeceğinden eminiz.

Plan devamlı bir zincir teşkil etmektedir. Bugün kabul edilmiş bulunan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planının önümüzdeki iki-üç ay zarfında 68 dilimini teşkil eden 68 programı hazırlanacak, nihai şeklini alacak ve Kasım ayı sonunda da buna göre yapılmış bulunan bütçe huzuruza getirilecek ve tekrar bunun münakaşası ve müzakeresi başlayacaktır.

Aynı şekilde her senenin programı böylece bu ana dokümana göre huzuruza getirilirken, diğer taraftan Üçüncü Beş Yıllık Planın hazırlıklarına girilmiş olacaktır. Üçüncü Beş Yıllık Planın fikri hazırlıkları bir taraftan yapılmaya başlanacak, diğer taraftan da rakamları toplanmaya ve modeli üzerinde çalışmalara devam edilecektir.

Görülüyor ki, planı kalkınma vetiresi, halkaları bitmeyen, tükenmeyen bir zinciri teşkil etmektedir. Bunun çok aşikâr olan sebebi vardır; kalkınma aslında bitmeyen tükenmeyen bir mücadeleyi gerektirir. Bu itiyadı kazanmış olmak yani bu gayreti, bu itiyatı, bu devamlı çalışma itiyadını kazanmış olmak aslında başarının yarısıdır. Milletimizi mesut ve müreffeh, memleketimizi mamur yapıncaya kadar yılmadan, usanmadan, bıkmadan bu mücadeleye devam edeceğiz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Milletçe inançlıyız, demokratik yollardan kalkınmayı başaracağız.

Huzurunuzda bu vesileyle, Plan müzakereleri vesilesiyle fikir ve mütalaa serd etmiş olan Değerli Milletvekillerine teşekkür ediyorum. Huzurunuzda büyük gayretlerle bu planın hazırlanmasına bilgilerini, memleket sevgilerini, gönüllerini, vatanperverliklerini katmış bulunan Devletimizin çok kıymetli mütehassıslarına, Devlet Planlama Teşkilatımızın değerli idarecilerine, uzmanlarına ve bu teşkilatta çalışan bilumum personele teşekkürü borç biliyorum. (Alkışlar)

Cenabı Hakkın Planı memleketimize ve milletimize hayırlı, uğurlu kılmasını niyaz eder, muhterem Heyetinizi muhabbet ve saygı ile selamlarım.⁴⁹ (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve şiddetli alkışlar. Güven Partisi sıralarından kısmi alkışlar)

⁴⁹ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 20, Birleşim 132, Sayfa 367-368*

14 Temmuz 1967 Cuma

Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu Tasarısı Nedeniyle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yaptıkları Konuşma

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun muhterem üyeleri, Silahlı Kuvvetler Personel Kanunu görüşülürken serd edilmiş bulunan bir, iki mütalaaya ve bazı sözlere temas etmek için huzurunuzda gelmiş bulunuyorum. Evvela şunu belirtmek isterim ki, Silahlı Kuvvetler Personel Kanunu Hükümetimiz tarafından meclislere sevk edilmemiştir ve Hükümetimiz tarafından hazırlanmamıştır. Hükümetimiz bu kanunu kabullenmiştir, tekabbül etmiştir. Binaenaleyh bu kanunun tenkid, kritiği yapılırken Hükümetimiz ile bir bağlantı kurarak, şu veya bu şekilde manalar çıkarmanın yanlış olacağını başında ifade etmek isterim. Gayet tabii ki, Hükümet devletin en mühim müesseselerinden biridir. Gayet tabii ki, temadiyet vardır, tekabbül ettiğimiz bir şeyi müdafaa etmek durumundayız.

Silahlı Kuvvetler Personel Kanununun hangi safhalardan geçtiği de Muhterem Heyetinizin malumudur. Kanun gelmiştir, 3 üncü Koalisyon Hükümeti veya 3'ncü İnönü Hükümeti tarafından getirilmiştir. Yüksek Askeri Şuranın tetkikinden geçmiştir. Karara bağlanmıştır. Ve meclislere sevk edilmiştir. Meclislerle müzakeresi yapılmış, kanunlaşmıştır. Kanunlaştıktan sonra Meclisle - Senato arasında usuli bir ihtilaf çıkmıştır. Bu usulü ihtilafdan dolayı Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından veto edilmiştir. Şayet bu usulü ihtilaf çıkmasaydı, şayet veto edilmemiş olsaydı kanun bu haliyle kanundu. Bu hususu da göz önünde tutmak gerekir.

Şimdi, kanun tasarısının dayandığı ana fikir nedir? Kanun tasarısı Silahlı Kuvvetler personel rejimi ile ilgili olarak birçok hususları getiriyor. Bunun içinde Silahlı Kuvvetler personelinin ücretlerine ait de birtakım hükümler var. Kanun tasarısının gerekçesinde bir kıta tazminatı var. Kıta tazminatı, kıtayı cazip kılmak maksadı ile getirilmektedir. Ve gerekçe dikkatle okunduğu zaman gayet kolaylıkla görülecektir ki, gerekçenin muhtelif yerlerinde kıtada çalışan kumandan, subay ve astsubayların daha çok meşakkat içinde çalıştığına dair hükümler var, kayıtlar var, beyanlar ve ifadeler var ve birden fazla işi yaptıklarına ait, birden fazla işi yapmalarına rağmen bir Vekâlet ücreti gibi bir ücret almadıklarına dair kayıtlar var. Bunlar bir kıta tazminatının esbabı mucibesini teşkil ediyor. Kanun tasarısı Millet Meclisinde görüşülmüş, Muhterem Heyetinize gelmiş, Muhterem Heyetiniz sadece albay ve albaydan daha alt kademedeki rütbelere teşmil edilen bu hususu generallere de teşmil etmiş ve tatile girilmiş. Millet Meclisi müddet meselesini kaale alarak bu tasarı kanunlaşmıştır, demiş. Senato Başkanlık Divanı meseleyi tetkik etmiş ve buna itiraz etmiş Cumhurbaşkanı nezdinde ve vetosunu temin etmiştir. Şimdi bu kanun tasarısı müzakere edilmeye başlanılalı beri matbuatta birtakım yazılar çıktı. Benim bu hususta verdiğim tek beyanat şudur. Meclisler kanunlara en iyi şeklini verecektir. Bunun dışında verilmiş bir beyanatım yoktur.

Muhterem Arkadaşlar; kanun yapma yetkisi teşrii organındır. Ve bu yetki hiç kimsenin cebinde değildir. Ve teşrii organın üstünde hiçbir organ mevcut olmadığına göre ve kanun yapma yetkisi munhasıran teşrii organın olduğuna göre, kanunların şu veya bu şekilde çıkacağını veya çıkmayacağını hiç kimse söyleyemez. Mesele, grup mekanizmasına geliri. Gruplar muayyen kanun tasarılarını muayyen istikamette

çıkarmayı düşünebilirler. Bir grup mesaisi ile de karşınıza gelinmemiştir. Çünkü bu kanun Yüksek Askeri Şuranın tetkikinden geçmiş, bizden evvelki Hükümet bunu tetkik etmiş, Meclislere getirmiştir, biz de bunu tekabül etmişiz.

Şimdi, hal böyle iken, benim söylemediğim sözleri, vermediğim beyanları bana atfederek, birtakım hükümlere varmak doğru bir hareket değildir.

Muhterem Senatörler; ben beyanat veririm, gayet açıktır benim beyanatlarım, gazetelere veririm. Birçok gazetelere birden veririm, Anadolu Ajansına veririm, radyoya veririm, yabancı basına veririm, basın toplantısında beyanat veririm, meydanlarda konuşurum, halka hitab ederim, Meclislerde konuşurum, grupta konuşurum. Benim beyanat verdiğim yerler buralarıdır. Bana atfedilen beyanların nerede verildiğini söylemek gayet kolaydır. Her tarafta her zaman yaptığım beyanatlar mahal ve tarih verilerek, gayet kolaylıkla gösterilebilir. Hal böyle iken sadece şu sözleri söylemek için, eğer tam bu ise sözler - zira hem de bir Hükümet tasarısı hakkında bir Hükümet Başkanı bu kadar gayri ciddi, bu kadar mesuliyet duygusundan yoksun bir söz sarf etmez. Ama biz bu beyanın tekzibini bekledik diyebilmek için şu oturtulmuştur. Gazetenin birisi, hangisi olduğunu da bilmiyorum. "ben de az maaş alıyorum" demişim, bu benim beyanımış. Başbakanlık, Genel Kurmay Başkanlığı çok para ile yapılan hizmetler değildir. Bu bana atfedilen beyan. Soruyorum bu beyan nerede verilmiş, kimin yanında verilmiş, kim duymuş? Bunları söylemek mümkün. Filan meydanda halka hitabettiniz, böyle dediniz, diyebilirsiniz. Grupta dediniz diyebilirsiniz, Senatoda, Millet Meclisinde dediniz diyebilirsiniz. Basın toplantısında dediniz diyebilirsiniz, Filan gün, falan saatte gazetecilere dediniz, diyebilirsiniz. Ben bu kadar açığım. Vereceğim beyanı da kapı arkalarında vermem. Kapı arkalarında verilecek hiçbir beyanım yok. Açık olarak veremeyeceğim hiçbir beyanım da yok. Hal böyle iken sadece bunu söyleyebilmek, bir gazete bunu yazmışsa yalan yazmış. Bir yalan yağmuru, içerisinde bir yalan ehramı içerisinde bizim her gün her şeyi tekzib ettiğimiz görülmüş mü? Hergün her şeyi tekzib etmeye kalkarsak hiçbir şekilde çalışma imkânı yoktur. Biz umumi beyanlarımızla tekzib etmek lüzumunu gördüğümüz şeyleri tekzip şeklinde değil umumi açıklamalar şeklinde her gün yapıyoruz. Burada maksat nedir? Burada maksat; Muhterem Senatörler şunu huzurunuzda arz edeyim, Başbakanlık maaşı Genel kurmay Başkanlığı maaşı vesaire gibi şeyleri bir münakaşa konusu yapıp acaba bunun altından birtakım istisnalar çıkarabilir miyizdir. Maksat budur. Bu haberi kim vermişse yalan vermiştir. Bu beyanda bulunan muhterem senatör, böyle bir husus beyan edilmişse bu tekzibedilmemiştir, diyebilirdi. Doğru bunun altına bunu da sıkıştırmış. Şimdi bu gayet haksız bir iştir ve böyle bir beyan hiçbir yerde mevcut değildir. Hiç kimse de böyle bir beyanın verildiğini gösteremez.

Bir hususa daha temas etmek istiyorum: Muhterem Senatörler fikir hürriyeti olan bir memlekette Türk silahlı Kuvvetlerine ait bir kanun tasarısı konuşulurken gayet tabii ki, birçok şeyler söylenebilir, birçok şeyler yazılabilir. Bunları, söylenip de yazılan bu hususları delalet etmedikleri manalara götürmenin hiçbir zaman doğru bir yol olmadığına kaaniim. Şayet benim aldığım gibi doğru ise; bir Sayın senatör, ordu, ücretli ordu durumuna düşürülmüş, şeklinde bir beyanda bulunmuş, burada. Eğer doğru ise. Çünkü zaptı bulmak imkânım olmadı. Kim düşürmüş orduyu ücretli ordu durumuna? Nasıl düşürülmüş? İki buçuksene evvel sevk edilmiş bir kanun, 2,5 seneden bu yana bunun üzerinde hiçbir değişiklik yapılmamış, kanun tasarısı Meclislerde müzakere edilmiş, bir

defa çıkmış, veto edilmiş, ikinci defa çıkıyor. Böyle bir iddiada kim bulunmuş? Böyle bir iddiada bulunan dünyanın en haksız, en kötü ve fesat dolu bir iddiasında bulunmuştur. Ne demek Türk Ordusu ücretli ordu durumuna düşürülmüş? Yurt boylarında, yurdun en ücra köşelerinde, sınırlarında çeşitli mahrumiyetler içerisinde kendisi yemeyip askerini yedirmek, kendisi yatmayıp askerini yatırmak, kendisi giymeyip askerini giydirmek şuuru içerisinde, bu memleketi her türlü tehlikeye karşı korumanın şuuru içerisinde ecdadımıza layık, ananelerimize layık, şerefli hizmetleri görmenin şuuru içerisinde bulunan insanları kim düşürebilirmiş ücretli ordu durumuna? Kimin kudreti yetermiş Türk ordusunu ücretli ordu düşürmeye?

Muhterem Senatörler, itibarlı müesseselerimize yakışmayacak şeyleri yakıştırmaya kalkmayalım. Fikirlerimizi kuvvetlendirmek maksadiyle dahi olsa yakışmayacak şeyleri yakıştırmamanızı rica ediyorum. Türk Silahlı Kuvvetleri Türk Milletinin gözbebeğidir. Türk milletinin en değerli varlığıdır. Türk Milletinin özüdür, vatanperverlikle yoğurulmuş özüdür. Türk Silahlı Kuvvetlerinin şu veya bu şekilde Türkiye'ye para için hizmet ettiğini düşünmek aklın almayacağı kadar gayrimantiki bir iştir. Türk Milleti kendi hizmetinde olanlara imkânları nisbetinde ne verebiliyorsa, Türk Silahlı Kuvvetlerinin muhterem personeline de bu imkânları ile mütenasip en iyiyi vermek durumundadır. Bunu hiçbir zaman da esirgememiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun mali hükümleri olmayacak mı? Olacak. Veyahut bu kanun tasarısı olmazsa başka bir tasarının mali hükümleri olmayacak mı? Olacak. Mali hükümlerin olduğu yerde yani, acaba ordu ücretli ordu durumuna düşürüldü denmesin diye mali hüküm konmayacak mı? Bu münakaşaları anlamak imkânı yoktur.

Muhterem Heyetinizden ve herkesten rica ediyorum, bu şekildeki münakaşalar çirkindir. Türk Silahlı Kuvvetleri üzerinde ve demokrasimizin muteber ve muhterem diğer müesseseleri üzerinde medeni ölçüler içerisinde her türlü münakaşayı yapalım ama medeni ölçüleri taşan, itibar zedeleyici münakaşaları yapmak çirkindir.

Burada bir hususa daha temas etmek istiyorum. Yine benim vermediğim bir beyanat.

Muhterem Senatörler, hizmet tazminatı, diye bir şeyden ben hiç bahsetmedim. Hiçbir yerde de ağızımdan çıkmış bir kelimeyi bulamazsınız. Çünkü tasarının mali hükümlerinden kıta tazminatı bahis konusudur. Ve tasarının gerekçesi kıta tazminatı esasına göre kurulmuştur. Hal böyle iken, hizmet tazminatı gibi bir meseleden benim bahsettiğimi iddia etmek doğru değildir. Benim böyle bir beyanım yoktur.

Bir hususa daha temas etmek istiyorum: Orduyu politik manevralara sokma, Orduyu politikanın içinde tutma hesabı, bunların ne maksatla hangi fikir silsilesi içinde ve hangi mantık düzeni içinde söylendiğini bilmiyorum. Ama ne maksatla, hangi fikir silsilesi içinde, neyi ispat etmek için, hangi mantık düzeni içinde söylenirse söylensin gayet manasız ve gayet tehlikeli sözlerdir.

Muhterem Senatörler, Ordu için politikanın içinde tutulacaktır? Orduyu politikanın içinde tutarsanız ne olur? Orduyu politikanın içinde tutarsınız Ordunun harb gücü kalmaz O zaman Ordudan beklediğimiz vatan müdafaasını yapma durumunda büyük sıkıntıya düşersiniz. Türk Ordusu hiçbir zaman bu gibi ithamlara layık değildir. Söylüyorum, en direkt veya direkt netice itibariyle Orduyla politikayı yan yana getirmemenizi rica ediyorum. Türk Ordusu Türk Milletinin malıdır. Politikanın içinde olup ne yapacaktır? Birtakım zihinler hüsrana uğrayacaktır. Hüsrana uğramaya devam

edecektir. Düşündükleri müddetçe de hüsrana uğrayacaktır. Türk Ordusunun Türk milleti ile karşı karşıya gelmesi veyahut da Türk Ordusunun Türk milleti ile arasında bir açıklığın bulunmasını isteyenler daima hüsrana uğrayacaklardır. Sonu olmayan bir badireye büyük Milletimizi, Devletimizi götürmekten ibaret olur bu. Nerede biteceği, nerede başlayacağı belli olmayan bir badiredir. Demokratik müesseselerin yetkileri Türk Anayasasında tarif edilmiştir. Parlamentonun yetkileri ve sorumlulukları tarif edilmiştir. Hükümetin sorumluluğu tarif edilmiştir. Genel idarenin sorumluluğu tarif edilmiştir. Türk Silahlı Kuvvetlerinin sorumluluğu tarif edilmiştir. Bağlandığı yerler tarif edilmiştir, hepsi tarif edilmiştir. Türk Silahlı Kuvvetlerini politikanın içinde görmek, evvela Türk Anayasasına uygun düşünmemek demektir. Türk Anayasasını ihlal etmek demektir. Çünkü Türk Silahlı Kuvvetlerinin vazifesi politika değildir. Onun vazifesi Türk Anayasasında belirtildiği gibi vatan müdafaasıdır. Bu sözleri söylemek, aslında, Türk Anayasası ihlal edildi mi, edilmedi mi demekle birdir. Çünkü o zaman bir yetkiler ve mesuliyetler kaosu içerisine girilir.

Muhterem Senatörler, müteaddit defa söyledik. Türk Silahlı Kuvvetleri kendi kumanda zinciri içerisinde, yarın kendisine tevdi edilecek bir vatan vazifesini yapmanın şuuru içerisinde Türk tarihine şanlı sayfalar yazmanın şuuru içerisinde kendi işi ile kendi gücü ile meşguldür. Şurasından, burasından çekip Türk Silahlı Kuvvetlerini politikanın içinde imiş gibi göstermek veya böyle davranışlarda bulunmak sadece karanlık zihinlerin eseri olabilir. Ordu üzerinde hiç kimse hesap yapmasın. Türk Silahlı Kuvvetleri vatanperver insanlar topluluğudur. Ve ne şu fikrin, ne bu fikrin, siyasi cereyanlarının, Türk Anayasasının çerçevesi dışındaki siyasi cereyanların hiçbir şekilde ne destekçisi ne müreyyici olabilir. Onun içindir ki, Türkiye’de Türk Anayasası umumi çerçeveyi kurmuştur. Bu umumi çerçeve içerisinde Parlamento vardır, Parlamentonun nasıl seçileceği vardır, nasıl kanun yapılacağı vardır, nasıl kanun yürütüleceği vardır. Bütün bunlar varken ve bütün bunların kaynağı büyük Türk Milleti iken, her türlü kudretin kaynağını Türk Anayasası büyük Türk Milleti almış iken, birtakım yersiz tedailerle milletin zihnini bulandırmanın manası yoktur. Onun içindir ki, kim orduyu politikanın içinde tutmanın hesabı içindeyse söylenmelidir. Böyle bir şeyi bilen varsa söylemelidir, açıkça. Çünkü bu Anayasaya aykırıdır. En ufak bir virgülün dahi Anayasaya aykırılığı iddia edilirken, en ufak bir kelimenin Anayasaya aykırılığı iddia edilirken, Anayasanın her şeyine aykırı olan böyle bir durumda her kim bir şey bilip de söylemiyorsa, o zaman milletin menfaatlerine hizmet etmiyor demektir. Herkes hesabını Türk vatandaşının gönlüne inmeye göre yapmalıdır. Türk vatandaşına göre yapmalıdır. Eğer bu anlaşılmamışsa daha Türkiye’de, eğer bu bir şuur haline gelmemiş ise o zaman büyük sıkıntı içindeyiz demektir, o zaman buhran içindeyiz demektir ki; bunun hiçbir emaresi mevcut değildir. Bugün Türk vatandaşları kuvvetin kaynağının neresi olduğunu, kimin ne mesuliyetle mücehhez bulunduğunu, kimin ne yetki ile mücehhez bulunduğunu Anayasanın ve kanunların çizdiği şekilde biliyor ve öyle anlıyor. Anaysa ve kanunların dışına çıkılırsa gayrimeşruiyet olur. Binaenaleyh, olmayan şeyleri mevcut farz etmek. Olmayan şeyleri var tahayyül etmek, varmış gibi göstermek veya varmış gibi bir vehmin içinde bulunmak zannetmiyoruz ki, bugünkü Türk hukuk düzeni ile kabili telif olsun. Bu itibarla, Türk Silahlı Kuvvetleri Personel kanunu tasarısı görüşülürken bu tasarı ile hiç alakası olmayan birtakım hususların bu kürsüden dillendirilmesini fevkalade yadırgadığımızı ifade etmek isterim. Muhterem Senatörler, bu yadırgadığımız husus hakikaten hukuk düzenine aykırı olduğu için ve memleketimizin yüksek menfaatleri

ile bağdaşmadığı için şerefli Türk Silahlı Kuvvetlerinin hiçbir aslı esası olmayan, hiçbir şekilde aslı olmayan mütalaalarla yerinin tayin edilmesine çalışıldığı için huzurunuzda bunları açıklamak mecburiyetinde kaldım Ümidediyorum ki, kulaktan kulağa gelen, birtakım sözlere, kapı arkalarında söylenildiği iddia edilen birtakım sözlere bakıp ahkâm çıkarılacağına, Türk Anayasasının ve Türk kanunlarının icaplarına uyarak hükümler vazedilmesi daha insafli ve daha doğru olur.

Hepinizi saygı ile selamlarım.⁵⁰

⁵⁰ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 6, Cilt.43, Birleşim 87, Sayfa 57-60*

24 Temmuz 1967 Pazartesi**22 Temmuz 1967'de Adapazarı'nda Meydana Gelen Deprem Nedeniyle**

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri;

Huzurunuzda 22 Temmuz 1967 tarihinde saat 19 sularında meydana gelen zelzelenin sebeb olduğu hasar hakkında bilgi vermek üzere gelmiş bulunuyorum. Zelzele yurdumuzun birçok yerlerinde hissedilmiştir.

Şu saate kadar alınan bilgiler: Adapazarı merkezinde 21, merkez ilçe köylerinde 6, Akyazı kazasında 22, köylerinde 7, Sapanca kazasında 1, köylerinde 1, Geyve'de 1, Geyve'nin köylerinde 8, Mudurnu'da 6, İzmit'te 1, İstanbul'da 1 olmak üzere 75 vatandaşımızın maalesef vefat ettiğini,

Adapazarı'nda 32, Akyazı'da 33 olmak üzere 65 vatandaşımızın ağır, Adapazarı'nda 76 Akyazı'da 33, Geyve'de 90 olmak üzere 199 vatandaşımız hafifçe yaralanmış olduğunu, Adapazarı'nda 114, merkez ilçe köylerinde 186, Akyazı'da 543, Hendek'te 3, Sapanca'da 10, Mudurnu'da 70, Geyve'de 110, İzmit'te 9 Yenişehir'de 16 evin ağır hasara uğramış olduğunu,

Bölgede 1.718 evin orta hasara, 2859 evin hafif hasara uğradığını göstermektedir.

Resmi binalarda da mühim hasarlar olmuştur. Tesbitlere devam olunmaktadır. Bütün bu rakamların artması beklenebilir. Adapazarı elektrik ve su tesisatı bozulmuştur. Zelzele haberi duyulur duyulmaz Devlet bütün imkânlarıyla vatandaşın yardımına koşmuştur. Silahlı Kuvvetlerimiz ve diğer bütün müesseselerimiz ellerinden gelen her türlü gayretin içinde olmuştur.

23 Temmuz 1967 günü sabahı zelzele sahasında durumu, diğer bakan arkadaşlarımla beraber tetkik ettim. Kaldırılmasına başlanmış bulunan enkazın en kısa zamanda kaldırılması işinin bitirilmesi, normal hayata dönülmesi için gerekli tedbirler gözden geçirildi ve gerekli emirler verildi. Enkazın kaldırılmasına hızla devam olunmaktadır. Enkaz kaldırılması ameliyesinin iki-üç gün içinde tamamlanması tahmin olunmaktadır. Enkaz kaldırılması tamamlandığında ölü adedi artabilir.

Bütün yaralılar, gerek bölgede, gerekse civardaki hastanelerimizde doktorlarımızın sağlık personelimizin yardımlarıyla derhal tedavi altına alınmışlardır. Bütün köylere mümkün olan en kısa zamanda erişilmiştir. Dün akşamdan itibaren Adapazarı'nda elektrik bağlanmış. Bu sabahtan itibaren de fırınlar açılmış, sular akmaya başlamış, dükkânlar açılmış, resmi daireler çalışmaya başlamıştır. Felaket anında ve felaketten sonra halkımız soğukkanlılığını muhafaza etmiş, hiçbir asayişsizlik olayı vukua gelmemiştir. Bölgeye gerekli her türlü yardımlar yapılmış ve yapılmaya da devam olunmaktadır.

Bu büyük felaket memleketimizin her yanında büyük teessür uyandırmıştır. Milletimizin gayreti, Devletimizin yardımıyla bu yara en kısa zamanda sarılacaktır.

Bilginize arz eder. Allah'ın bu gibi afetlerden ülkemizi korumasını niyaz ederim.

Hepinizi saygı ve sevgi ile selamlıyorum.⁵¹

⁵¹ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 21 Birleşim 146 Sayfa 543-544*

10 Şubat 1968 Cumartesi

1968 Mali Yılı Bütçe Kanun Tasarısı Görüşmelerinin Tamamlanması Nedeniyle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yaptıkları Teşekkür Konuşması

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, yüce Senatonun değerli üyeleri, hepinizi saygı ile selamlıyorum. Huzurunuzu çok işgal etmeyeceğim. 10 günden beri 1968 senesinin bütçesini görüşmüş bulunuyorsunuz. Şu anda, 45 güne yakın bir zaman da komisyonda görüşülmüş bulunan bütçenin tenkidleri bitmiş, tümü üzerinde konuşulmuştur. Zaman zaman takibetme imkânını bulduğum bu görüşmelerin, bütçenin icrasına değerli katkılarda bulunacağından eminim. Yeni hazırlanacak bütçelere ışık tutacağından da eminim. Bu itibarla yapılması bulunan tenkidlerin hepsini gerçekçi bir gözle kıymetlendireceğimizi, bunların içinden kabili istifade olanları değerlendireceğimizi, siyasi felsefemize, millete olan taahhütlerimize, Seçim Beyannamemize ve Hükümet Beyannamemize uygun olanları, gayet tabiidir ki, dikkatle göz önünde tutacağımızı huzurunuzda ifade etmek isterim. Tenkidleriniz karşısında bundan ileri bir taahhütte bulunmam mümkün değildir. Çünkü bundan ileri bir taahhüt çok partili siyasi hayatta yapılması mümkün değildir. Bu itibarla çeşitli siyasi partilerin ve siyasi görüşmelerin bulunduğu çok partili hayatta evvela şunda mutabık olmamız lazımdır ki, birbirimizi daha iyi anlayabilelim: Her siyasi teşekkül taahhüddettiği programlarla bağlıdır. Bu programlar seçim beyannamesi ile başlar, parti propagandası ile başlar, seçim beyannamesi ile devam eder, Hükümet programı ile bağlanır. Bu, prensipler manzumesidir. Bu prensiplerin içerisinde icraat yapıldığı müddetçe, “Niçin bu programların, bu prensiplerin dışında kalan hususları icra etmiyorsunuz” diye bir tenkidi makul görmenin imkânı yoktur.

Bugün bütçenin tümü üzerinde görüşen değerli hatipleri dinledim, tenkidlerin bir kısmı menşei bu kaynaktan alıyor. Siyasi kuruluşlar arasında, siyasi teşekküller arasında görüş farkları olacaktır. Bu görüş farkları olduğu müddetçe de birisinin yaptığını diğeri tenkidedecektir. Ama bu tenkid benim programımda olan hususları gerçekleştirdiğim müddetçe, tenkid edenin programında olan hususları niçin gerçekleştirmedim şeklinde ifade olunamaz. Onun içindir ki, 1968 Türkiye’inde demokrasimizin gelişmesine hizmet etmek, arzusu içinde bulunan herkesin bir anlayışta mutabık kalması lazımdır. Bu anlayış; yapmadıklarımızdan dolayı, icrai kıymetlendirme değil, yapabildiklerimizle icrayı kıymetlendirmedir. Yapamadıklarımız içerisinde, gayet tabiidir ki, siyasi felsefe, siyasi düşüncesi, siyasi programı bize uymayan partilerin arzu ettiği şeyler yapamadıklarımızın içerisinde bulunacaktır. Bundan dolayı muaheze edilmemiz mümkün değildir.

Bu hususu kaydettikten sonra; huzurunuzda geçen 10 gün zarfında hemen hemen her türlü tafsilatına kadar konuşulmuş bulunan 1968 Mali Yılı Bütçesinin tenkidlerine verilmiş bulunan cevapları tekrar edecek değilim. Gerçi tümü üzerindeki vakı konuşmalar, “Tüm” kelimesinin kapsadığı şumulden olsa gerek, yine bütçenin müzakeresi sırasında başında sonuna kadar konuşulmuş, encümende konuşulmuş hususları tekrarlamak gibi bir neticeye zaman zaman muhterem hatipleri götürebiliyor. Hatta bütçe, Millet Meclisinde müzakere edildiği zaman komisyonda tekrarlanmış şeyler, Senatoda tekrarlanmış şeyler, hem komisyonda, hem Senatoda tafsilatına kadar

cevabını bulmuş hususlar, Millet Meclisinde de tekrarlanıyor. Bundan şikâyetçi değiliz. Yalnız kaydetmemizde zaruret vardır. Niçin kaydediyoruz? Bütçe bir memleketin en mühim meselelerinden birisidir. En mühim meselesidir aslında. Her şey, şöyle yapılsın, şu istikamete gidilsin, şunlar başarılsın dediğiniz her şey derlenir, toplanır ve bütçe içerisinde yerini bulmadığı müddetçe de askıda kalır. Onun içindir ki, bütün arzuların, bütün niyetlerin, konulmuş hedeflerin, vecibelerin, taahhütlerin düğüm noktası ve boyuta kavuşmuş yeri, dimansiyona kavuşmuş, ebada kavuşmuş yeri bütçedir. Gayet tabiidir ki, milletin mümessilleri bütçeyi her kuruluşuna kadar bilmek ve her kuruluşun mahalline masruf olması üzerinde titizlikle durmak mecburiyetindedirler. Onun içindir ki, tenkidlerden şikâyetçi değiliz. İtinanıza, milletin paralarına gösterdiğiniz itinaya teşekkür ederim. Bizim iktidar anlayışımız, Hükümet etme anlayışımız, tenkidlerden rahatsız olma istikametinde değildir. Söyleyeceğiniz her şeyin cevabını buluruz. Cevabını bulamadığımız hususlar varsa bunların cevabını bilmiyoruz diyecek kadar hasletlere sahibiz.

Bu itibarla huzurunuzda bu zamana kadar söylenmiş tenkidlerin, verilmiş cevaplarını tekrarlamayacağım. Yalnız bazı noktalar var ki, bunları da tamamen açıkta bırakamayacağım. Ümid ediyorum ki, önümüzdeki yıllarda bu münakaşalar daha vuzuha kavuşacaktır. Ümid ediyorum ki, o zaman birbirimizi daha iyi anlayacağız ve kötü olmayan birtakım iddialar mesnedini kaybedecek, zabıtlarda tarihe intikal edecektir.

Yeni yeni iddialar ortaya çıkacaktır. Bundan da korkmamak lazımdır. Bu, gelişmenin bir neticesidir. Fikri gelişmenin, demokratik gelişmenin, ekonomik gelişmenin, sosyal gelişmenin, bir neticesidir. Mühim olan mesele; hür kürsüleri hür olarak muhafaza edilebilmektir. Millet hür kürsüleri olduğu müddetçe ve bu hür kürsülerin üzerinde bir takım korkular, tehditler bulunmadığı müddetçe, Millet meselelerini mutlaka hal yoluna götürebilmek imkânı vardır. Onun içindir ki, huzurunuzda söylenmiş olan her şeyi büyük bir itina ile dinlememizin bir diğer sebebini veriyorum. Yeri burasıdır, burada söylenecektir. Meselelerin birçoğunu burada halledebilirsek vatan sathında, vatandaşın zihnine yanlış şeyler sokup onu çelme gibi metotlara gitmeyiz. Burada halledilecek meseleleri bu kürsülerden bu heyetlerde halletmek imkânları varsa, bunun önünde ne var, arkasında ne var şeklindeki düşünmeyi, bilme imkânlarından muhterem Heyetiniz kadar istifade etmeyen topluluklar karşısında bunların münakaşasını yapma imkânı yoktur. Arzu ettiğimiz huzur mudur, arzu ettiğimiz anarşi midir? Arzu ettiğimiz tabii ki huzur olacaktır. Anarşi arzusunu anlamaya imkân yoktur. Neyi arzu ediyorsak, emelimiz ne ise, amelimiz de o olmalıdır.

Muhterem Senatörler, huzurunuzda şikâyetçisi olduğunuz birçok meseleleri de reddedecek değiliz. O meseleler ki, pek çoğunu asırlık ihmaller getirmiştir. O meseleler ki, pek çoğunu tarihi tekâmül getirmiştir. O meseleler ki küçümsenmeyecek bir kısmı da çağımız getirmiştir.

Sadece bizim bazı şeyleri yapmamız veya yapmamamız mühim değil ki, çağın her milletin üstüne yüklediği birtakım külfetler var. Birçok meselelerini asırlarca evvel halletmiş bulunan memleketler, yeni yeni merhalelere eriştikçe, bize bir mukayese vaziyeti düşmektedir. Bütün dünya 16'ncı asırda olduğu gibi olsa idi Türkiye'nin meseleleri bugünkü meseleleri değildi. Belki birçok memleketler Türkiye'ye erişme gayretinin içinde, birtakım meselelerin içinde olacaktı. Onun içindir ki sükunetle

hadiseleri mütalaa ettiğimiz zaman, bu kürsülerden dinlenen birçok meselelerin olmadığını iddia edeceğimiz zannetmeyin.

İktidar isek, iktidar olmanın bunları inkârla başlamadığını biz peşinen kabul etmişizdir. (*Bravo sesleri*) Türkiye'nin meseleleri vardır, Türkiye'nin mühim meseleleri vardır. Bunu kalkınmamış bir memleket tabiri içinde mütalaa edenlerimiz vardır. Ben huzurunuzda Türkiye'yi geri kalmış bir memleket olarak kabul etmediğimi ifade ediyorum. Bunda bir şövenizm, bir milliyetçilik hissi aramamanızı rica ediyorum. Bu gerçektir. Türkiye kalkınmakta olan bir memlekettir. Türkiye'yi bugün kalkınmış memleket addedebilecek memleketlerin teşkil ettiği diziye katarak, camiaya, gruba, dünya milletleri içinde en çabuk erişmesi mümkün olan bir memlekettir. Binaenaleyh geri memleketlerin başında değiliz. Kalkınmasını başarı ile sonuçlandırabilecek memleketlerin başındayız. Bunu niçin söylüyorum? Muhterem Senatörler kendimizi olduğumuz gibi görürsek, daha doğrusu şöyle diyeyim, kendimizi başkalarının bizi gördüğü gibi görürsek meselelerimizin büyük bir kısmını halletmek için kendimizde güç buluruz. Kendimizi olduğumuz gibi görürsek, bu gücü kat kat buluruz. Evvela Türk Milletini Türk Vatanını, milletimizin gücünü, vatanımızın imkânlarını doğru olarak ortaya koyalım, milletimizin meselelerini de doğru olarak ortaya koyalım. Şimdi Türkiye'nin huzur içinde olmasını, Türk Milletinin Türk vatandaşının, refaha kavuşmasını arzu etmeyen kimse olabileceğini tahmin etmiyorum. Bütün münakaşalar metottan çıkıyor. Hangi metodu kullanalım? Zannediyorum ki, 1968 Türkiye'sinde yürürlükte bulunan Anayasa bu suali halletmiştir. Nasıl halletmiştir? Anayasa Türk vatandaşına siyasi hakların, insan haklarının yanındaki, o insan hakları binlerce senelik mücadelenin neticesidir ve refahın temelinde mevcuttur, o insan hakları refahtan önce gelir. O insan hakları olmadıkça refahın uzun boylu bir değeri yoktur. Ben Türk Anayasasının tarzı teşekkülüne işaret ediyorum. Böyle kurulmuştur Türk Anayasası. İnsan Haklarını koymuştur ortaya. Sonra; devletin şeklini koymuştur, Cumhuriyettir, değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez; demıştır. Sonra çağımızın devletin icabı birtakım sosyal hakları vatandaşlara tanımış ve devletin bu sosyal hakların karşılanmasında vazife altına koymuştur, mesuliyet altına koymuştur.

Burada bitmiyor mesele, Muhterem Senatörler. Bunu, hepinizin bildiği bir şeyi tekrar ediyorum. Herkesin bildiği bir şeyi niçin tekrarladığımı ifade edeyim: Münakaşaların büyük bir kısmı buradan çıkıyor. Türkiye insanının haysiyetli olarak yaşaması; Türk Devleti ve Türk Milletinin mücadelesinin hedefidir. Ama söylüyoruz, diyoruz ki, bunun usulünü kısa yoldan, kestirmeden bilen varsa söylesin; buna açığız. Köyün yolsuzluğunu, köyün susuzluğunu ortadan kaldırmanın imkânlarını bilen varsa bunu söylesin, diyoruz. Buna açığız. Türk halkının sağlık hizmetlerini daha kısa zamanda yerine getirmenin imkânlarını bilen varsa, bizim koyduğumuz limit hedeflerini çok daha kısaltabileceğini bilen varsa, buna da açığız. Tabii ki, Türkiye'de muhalefetler, muhalefet olma, alışlagelmiş usullere göre, sadece tenkid etmektir. Muhalefetler bir gölge kabine şeklinde teşkilatlanmaya sahibolmadıkları için söylerler, iş başına geldikleri zaman da devletin idaresinin dosyalarında ne varsa onları alıp onlardan istifade etmek suretiyle birtakım hususları getirirler. Bu vakıadır, bu gerçektir. Ümidederiz ki, muhalefetler daha ciddi bir çalışmanın içinde bulunur, daha tutarlı, daha muvazeneli, daha dengeli tenkidler yapma imkânlarına sahipolurlar. Şimdi bütün bunların hepsi güzel. Her halde hiç kimse iki senelik iktidarın Türkiye'yi yolsuz bıraktığını, susuz bıraktığını, Türk halkını fukara

bıraktığını, Türk halkını çilenin içine soktuğunu, Türk halkını doktorsuz bıraktığını iddia edemez. Yani, bunlar mevcuttu da biz gelince ortadan kayboldu iddiasını kimse serd edemez. Bu vahim bir hata olur. Öyle ise iki sene içinde neden bunları yapmadınız şeklindeki bir tenkide de verilecek çok basit bir cevap vardır: “İmkânı yoktu da ondan” deriz.

Muhterem Senatörler, hislerimiz ve heyecanlarımız güzel. Bu his ve heyecanları hiçbir zaman kaybetmeyelim. Türk Vatanının ve Türk milletinin mamur bir vatan, müreffeh bir millet olması mutlaka hislere, heyecanlara dayanacaktır. Ama imkânları elden kaçırdığınız zaman, imkân meselesini hiç kaale almadığınız zaman, hiçbir yere varamazsınız. Fukara iseniz fukara olmakta devam edersiniz. Türk Anayasasının 53’ncü maddesi unutuluyor. Sigorta olsun. Kim istemez, her Türk vatandaşının sigortaya kavuşturulmasını? Kim istemez, her Türk vatandaşının doktorsa, ilaca kavuşmasını? Herkes, her Türk vatandaşının sigortaya kavuşmasını ister. Herkes, kimsesiz çocukların, kimsesiz ihtiyarın sokakta kalmasını istemez. Herkes, her Türk vatandaşının iş bulmasını ister. Herkes, her Türk vatandaşının asgari bir hayat seviyesinin üstünde bir hayatı devam ettirebilecek bir gelire kavuşmasını ister. Herkes, her Türk vatandaşının çocuğunu okutabilmesini ister. Bunların hepsi bir masrafi icabettir. Yalnız masrafla bitmez, plan icabettir, bu hizmetleri görece personeli icabettir. Onun içindir ki, Türk bütün bu meselenin kilidini ortaya koymuştur. Yapılan münakaşalar 53’ncü maddesi, zannediyorum ki, bütün bu meselenin kilidini ortaya koymuştur. Yapılan münakaşalar 53’ncü madde olmadan yapıldığı takdirde ve 53’ncü maddenin ortaya koyduğu ana prensipleri nazarı dikkate almadan yapıldığı takdirde, Muhterem Senatörler, erişemeyeceğimiz hayalleri milletin kafasına koymaktan ileri gidemeyiz. Bu devamlı hoşnutsuzluk, devamlı niza ve anarşi yaratmanın bir yolu olur. C.H.P. iktidara gelse 1969 da, bunların hepsini parmağının ucuyla kaldıracak mı, kaldıracak mı? Dese millet inanacak mı? Diyecek ki millet 30 sene iktidarda bulundun arkadaş, saydığın sıkıntılar, devrettiğin sıkıntılardır. Bunu diyecektir. Geliniz, münakaşayı makul müstevi üzerinde yapalım. Huzurunuzda siyasi bir polemik yapmak istemiyorum. Bu siyasi polemğin malzemesi namütenahi var elimde. Huzurlarınızda sadece makul çerçeve içinde, gerçekçi bir münakaşayı yapmak istiyorum.

53’ncü madde “Devlet bu bölümde belirtilen; iktisadi ve sosyal amaçlara ulaşma ödevlerini ancak iktisadi gelişme ile mali kaynaklarının yeterliği ölçüsünde yerine getirir” diyor. Huzurunuzda getiriyoruz. İşte mali kaynaklar. Bu kaynaklara ilave edebileceğiniz başka kaynak var mı? İşte kaynaklarımız, imkânlar; işte ihtiyaçlar... 22 milyara yakın bütçe, 11 milyara yakın cari masraflara, 11 milyara yakını yatırımlara, iki milyarı değil. 19 milyar 450 milyon liradır, 1968 senesinin yatırımları. Bunun 11 milyarı devletin yapacağı yatırımlardır. Mütebakisi özel sektörün yapacağı yatırımlardır. Binaenaleyh, bazı tenkidlerde gördüm, adet olmuş mudur, yoksa bir hata mıdır? En küçük rakamı almak ve onun dışındaki rakamları almamak suretiyle “görüyor musunuz 11 milyar liralık cari masraf var, bunun karşılığında da iki buçuk milyar liralık yatırım var” gerisi nereye gitti? 11 milyar cari, 2,5 milyar da yatırım. 22 milyara varıncaya kadar olan 10 milyar nereye gitti? Yahut 7,5 milyar?

İşte onların hepsi transfer. Nereye transfer ediyorsunuz? Binaenaleyh, bütçe rakamları ile plan rakamlarını birbirine karıştırmamanızı rica ediyorum. 19 milyar 450 milyon liralık yatırım yapılacak. Doğru mu? Bunun 2,5 milyarını devlet yapacak

da 17 milyarını kim yapacak? Bilmiyoruz diyemezsiniz. Çünkü çok güzel biliyorsunuz, bilmemenize imkân yok; ihtimal vermiyorum bilmemenize.

Muhterem Ana muhalefet partisi sözcüsü, 21 milyar 612 milyon liralık genel bütçenin 10 milyar 347 milyonu cari, harcamalara; ancak 2,5 milyar lirası yatırımlara gidecek diyor. Üst tarafı nereye gidecek? Bunu soruyoruz, tabii. Bunu vatandaşın karşısında söylediğiniz zaman da vatandaş bunu soracaktır. Türkiye’de politika yapmak zorlaşmıştır. Şimdi isterseniz bu 11,5 milyar liralık yatırımları da teker teker sayabilirim huzurunuzda. Yapılacak yatırımların yekûn 11 milyar 173 milyon liradır.

Muhterem Senatörler; Türk Anayasasının 53’ncü maddesi olmasaydı bu Anayasanın kilit taşı olmazdı. Yani, Anayasa bir taraftan yap, yap, yap vazifelerini vermiştir, bir taraftan da yapacağını göstermemiştir. Şayet Anayasa yazmakla, kanun yazmakla bir memleketi kaldırmak mümkün olsaydı 1961’den beri, 1968’deyiz, Türkiye 3-4 defa kalkınırdı. Çünkü kanunların gücü, hayatyeti gerçekçiliğinde ve onların hüsnüniyetle tatbik edilmesindedir. Gerçekçi, tatbik kabiliyeti yoksa kanun yaparak kalkınma yapılması imkânı yoktur. Kalkınma için kanun yapılması zarureti vardır, ama kanun yaparak kalkınmayı yapamazsınız. Kalkınma kanunla beraber bazı mütalaalara dayanır. Arzu ederek kalkınma yapmanın da imkânı yoktur. Arzu, kalkınmanın temelinden şarttır, binaenaleyh zannediyorum ki, münakaşaların büyük bir kısmı, bazı temel gerçekleri görmemezlikten gelmekten ileri geliyor. Görmemezlikten geldiğiniz zaman, birbirimizi anlamamız güçleşiyor. Birbirimizi anlamamız mümkün olmalıdır. Fikirlerimizi kabul etmeyebiliriz ama gerginliklere kadar götürecek meseleleri bir suitefehhüm içerisinde olmamak gerekir. Ben sadece muhterem Heyetinizin önünde konuşmuyorum, söylediğim hususlar memleket çapında siyasi ortamımız için bizim düşüncelerimizi teşkil ediyor. Biz bu niyetlerin içindeyiz.

Ana Muhalefet Partisi Sayın sözcüsü; kalkınma ana hedefini şahıslar ve hükümetler tayin yetkisine artık sahip değillerdir, diyor. Hedef tayin yetkisine artık sahip değildirlir, diyor. O zaman şahısların ve hükümetlerin mesuliyeti meselesi münakaşa götürür. Zannediyorum ki, kendi fikrini tesbit için yani, Anayasa bu meseleyi halletmiştir demek için diyor bunu. Ben böyle anlıyorum. Anayasa hakikaten Türkiye’nin kalkınması için bazı hedefler vaz’etmiştir. Ama bu hedeflerin hepsini de vaz’ettiğini, etmediğini 41’nci ve 129’ncü maddeleriyle bir planın içinde toplamıştır. Şimdi 53’ncü madde, 53 maddeden önce gelen maddeler, 41’nci madde ve 129’ncü maddeyi beraber düşünürseniz, Türkiye’deki iktisadi, sosyal, kültürel düzen çıkar ortaya. Ne diyor 53’ncü madde? Bunları yapacaksınız ama bunlardan ibaret değildir. Yani, sadece bunlardan ibaret değildir. Bunun dışında da birçok şeyleriniz vardır. Bunu yapacaksınız ama memleketin imkânları ile mütenasip şekilde yapacaksınız. Usulünüz tayin edilmiştir. Bir plan ve program çerçevesi içinde yapacaksınız. Onun için de diyorum. Türkiye nasıl kalkınır, münakaşası vuzuha kavuşmuştur. Türk Anayasası bunu vuzuha kavuşturmuştur.

Şimdi bu mülahazaların ışığında düzencilerin yerini tayin etmeye imkân yok. Neredesiniz? Yani, şu Anayasanın neresinde duruyorsunuz? Bunu tayine imkân yok. Sosyal hedefler, evet. Sosyalist olmaya lüzum yok; sosyal hedefleri gerçekleştirmek için. (*Bravo sesleri*) İktisadi hedefler, evet. Kültür hedefleri, evet. Bunların hepsi bir planın içerisinde, mütalaa edilecek ve memleketin mali imkânlarıyla bağdaştırılacak ve ceste ceste, merhale merhale icra safhasına konulacak. Acaba bunu yapmıyor mu bugünkü

iktidar? Yapmıyor mu bunu? İşte önümüzde 1968 senesi bütçesinin hangi kuruşunu nereden alıp, buraya sarf etmeyelim de şuraya sarf edelim demek yetkisini iktidar partisi kimin elinden aldı? Bu kökünden bozuk. Bu iddialar gayriciddidir. Bu iddialar netice itibariyle Türkiye’de, fukara zengin istismarını yapmak için ortaya konulmuştur. Bu iddiaların sahibi olan kimseler bu iddiaların altından kalkamaz.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Bizim bileceğimiz şey.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bizden evvel milletin bileceği iş. Millet sizin söylediklerinize inanmıyor mu?

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Cevap hakkımız var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Belli olmaz mı? 1968 seçimleri orta yerde, 1966 Haziran seçimleri orta yerde duruyor. Daha ne belli olacak?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz maraton yarışına çıkmışsınız.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Cevap hakkı verecek misiniz Reisim? Cevap hakkımız varsa Sayın Başbakan dilediği gibi hitabedebilir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Huzurunuzda gayet hüsnüniyetle konuşuyorum. Bu kürsüde gelip sadece söyleyip gitmek kâfi değildir. Bu kürsüde sizin ne kadar hakkınız varsa bizim de o kadar hakkımız vardır.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Sizden sonra bizim de hakkımız var.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim, rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Buna itiraz etmem, Tüzüğünüz müsait ise buyurun. Eğer bu platform kâfi gelmiyorsa, başka platformlarda da bunun münakaşasını yaparız. Her platformda münakaşaya hazırız. Ben sizi rencide edecek bir şey söylemedim, söylememeye de gayret ediyorum.

Şimdi, Ana muhalefet partisi Sayın sözcüsü memleketin iktisadi, mali, siyasi durumunu öyle bir tabloya bağladı ki, kapkaranlık. Neticeyi de memlekette siyasi, iktisadi, mali huzur yoktur diye bağladı. Acaba siyasi, iktisadi, mali huzur nasıl olacak? Şimdi bunu tahlil edeceğim biraz.

1966 senesinde kalkınma katsayısı %10’un üzerinde olmuş. 1967 senesinde de %7’ye yakın olmuş. Bu kapkaranlık gösterilen ve bilhassa iki sene, plan %7 kalkınma hızı koymuş, 1964 senesinde de %4,9 olmuş. Evvela %3,9 olmuş, sonra münakaşaları yapılmış, hesapları çıkmış, %4,9 olmuş. %4,9 1964 de. Bıraktığınız yer. 1966’da %10,1. Fiyat artışları 1966 da %4,5 olmuş, 1967 de %5,5 olmuş %5,5 artışın %2,5’ünü de devlet suni olarak koymuş, birtakım yeni vergiler yeni zamlar koymuş. Beş buçuktan iki buçuğu çıkarılırsa genel endeksdeki fiyat dalgalanması %3 tür. Yazın Sayın Gündoğan bu lazım olacak size.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Onları biz iyi biliyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1967 senesinde Türkiye’nin ihracatı 525 milyon Dolar olmuş. 1964’de 410 milyon dolar, 1967’de 525 milyon dolar. Neye rağmen? Bir Kıbrıs meselesine rağmen, hiç kimsenin küçümseyemeyeceği bir Kıbrıs meselesine rağmen, bir Orta Doğu buhranına rağmen, 1967 de Türkiye ihracatı 525 milyon Dolar olmuş, 1966 ve 1967 de vasatı 15’er milyar yatırım yapılmış. Neye

karşı? 1964 öncesinin 10 milyarına karşı, senede 15 milyar. 1968 de 19 milyar 450 milyon. Bu rakamlar büyüyerek gidecek ve beş sene zarfında da 119 milyar liralık yatırım yapılacak. Artarak gidecek, 119 milyar. İlk beş senenin 60 milyar liralık yatırımına karşı, ikinci beş sene 119 milyar yatırımla karşınıza gelmişiz. Bu tablo kötü mü? Kötü tablo çizenin kendi kafasından sadece kötüdür deyip geçmesi devri bitmiştir. Neden kötü olduğunu söylemek mecburiyetindedir. İşte iktisadi hayat tablosu böyle çizilir.

Üretim rakamlarına gelirsiniz, onları da rahatça vermiştir arkadaşlarımız, her bütçede ben de birkaç tane üretim rakamı vereyim size. 1964 de çimento istihali 2 milyon 900 bin ton idi. 1967 de 4,5 milyon ton, hali inşadaki fabrikaların 1969 ve 1970 de büyük bir kısmı hizmete girecek, 1970 de 10 milyon ton. Petrol mü? 1964 de bıraktığımız yerde 900 bin ton, 1967 de iki milyon yedi yüz bin ton. 1968 de üç milyon 200 bin ila üç milyon 400 bin ton. Herhalde bir asır yok arasında, 1964 - 1967, neresi kötü bu tablonun?

Muhterem Senatörler çimento bütün milletimizin, demir bütün milletimizin, elektrik bütün milletimizin ihracat bütün milletimizin, ithalat bütün milletimizin, hepsi milletimizin. Binaenaleyh, bu rakamların büyümesinden sevinmek lazım. Türkiye'nin gayrisafi milli hasılası, bütün devletlerin nazarı dikkatini çekecek şekilde, hem istikrarı muhafaza ederek, hem de %7'nin üstünde bir vasati kalkınma katsayısını sağlayacak şekilde inkişaf etmesi çok şayanı dikkattir. İşte onun için diyorum; memleketimizin hayatiyeti vardır. Huzur içinde evvela, siyasi huzur sonra iktisadi istikrar. Bu iki unsurun içinde çalıştığımız zaman, ortam bu olduğu zaman; Türkiye'yi hedeflerine ulaştırmak imkânı vardır. Türk vatandaşının haysiyetinden, hürriyetinden hiçbir şey almadan ulaştırmak imkânı vardır. İşte geçen iki sene bunu göstermiştir. Bu görülmüştür ve geçen iki sene Türkiye'nin itibarını içte ve dışta artırmıştır. Evvela Türk vatandaşının gözünde artırmıştır. Sonra da Türkiye'nin dostları, komşuları, müttefikleri nazarında itibarını artırmıştır. Türkiye dostluğu aranır bir memlekettir. Bunları inkâr edebilecek kimse yoktur içinizde. Onun içindir ki, vakıalar bu iken Sayın sözcünün, kapkara bir tablo çizmesinden üzüldüğümü ifade etmeliyim. Esasen bazı mütalaalar içinde büyük tezatlar var, bunları belirtecek, değilim, zamanınızı almamak için. Ben sadece ana hususlara dokunacağım.

Sayın sözcü Kıbrıs meselesini ele aldılar. Dışişleri Bakanı arkadaşımın hangi tarihte olduğunu bilmediğim tabii ki doğrudur söylediği hususlar; hangi şartlar içinde, neye karşılık vermek için, hangi mütalaaları tevidetmek cerbetmek için söylediğini bilmediğim bir konuşmanın hangi parçalarının alınıp, hangi parçalarının alınmadığını, bilmediğim bir mütalaayı burada serd ettiler ve dediler ki; "Biz bir hezimet zafer yapmak istidadına sahip değiliz" demiş Sayın Dışişleri Bakanı arkadaşım, o zamanki kapasitesi içinde. Zannediyorum ki Sayın sözcü bunu bize hatırlatmakla neyi kasdettiğini açıklamış olmuyor. Şayet Kıbrıs meselesinde gözümüzün önünde, yetmiş küsur defa ilan edilmiş bir Anayasa dururken, fırsat kaçırdığımız iddia ediliyorsa buna, kimseyi inandıramazsınız. Neyin fırsatını kaçırdığımızı ortaya koymanız lazımdır. Ne olmuş? Gözümüzün önünde bando ile mızıkla ile Yunan askeri topuyla, tüfeğiyle gelmiş Adaya çıkmış. Bu zafer de, Yunan askerlerinin adayı terk etmesi mi hezimet. Binaenaleyh Sayın sözcü Sayın Çağlayan'ı konuşturacağına, kendisi konuşsa idi daha iyi olurdu. Acaba, Kıbrıs'ta Türk yöntemini kurmak mı hezimet? Meseleyi biz çıkarmadık, meseleyi biz devraldık. Devraldığımız birçok karışık mesele gibi. Onun içindir ki, bir

fırsat kaçırılmıştır iddiası varsa, bunu her platformda münakaşa etmeye hazırız. Ne fırsatı kaçırılmıştır? Ne yapsaydınız, ne elde edecektiniz? Niye kaçırmışsınız fırsatı? Sorumluluk taşıyan kişilerin, şartları, milli menfaatlerle mütenasip kıymetlendirilmesi lazımdır. Bu meseleleri daha ileri konuşmuyorum. Çünkü bu mesele şu anda ileri konuşmaya müsait değil. Türkiye’de 1965 seçimlerinde ve kısmen 1966 da muvaffak olduk, Kıbrıs meselesini iç politikamızda bir polemik mevzuu yapmadık. Kıbrıs meselesine bunun zararı olur. Hiç kimse için söylemiyorum, bunu. Yani kimse bildiğini, düşündüğünü söylemesin diye söylemiyorum. Söylerseniz söyleriz. Sonra nereye varırız? Kıbrıs meselesinin faturasını Büyük milletimize daha büyük ödetmemeye varız. Oraya varır mesele. Siyasi çatışmamızı millete ödetmektense, zannediyorum ki 1965-1966 seçimlerinde yapmaya muvaffak olduğumuz siyasi polemik açmamayı başarabilmemiz gerekir. O itibarla burada kalıyor, bu kadarla kalıyorum.

Bir yanlış anlayış da şuradan çıkıyor: Bütçe ile program arasında; bu sene getirdiğimiz dokümanlarda, bütçe ile program arasında anlayış farkı vardır. Program; topyekûn kaynakların hangi istikametlerde kullanılacağını, ikinci Beş Yıllık Planın birinci yılının bir dilimi olarak tesbit etmiştir. Bütçe; birtakım mali manipulasyonlara tabi. Binaenaleyh, şayet bütçedeki bir rakamla, programdaki bir rakam aynı değilse bu iki doküman arasındaki tutarsızlıktan dolayı değil, iki dokümanda gösterilmiş rakamların farklı farklı şeyleri ifade etmesindendir. Onun içindir ki bunu bütçeyle program arasındaki bir çelişme olarak almamanızı rica ediyorum. Biz çelişmeyle huzurlarınıza gelmeyiz. Bu kadar basit bir hatayı işlemeyiz. Nitekim burada verilen rakamlardan birisi harcamaları, öbürü Muhasebeyi Umumiye Kanununun zorladığı bir sebepten dolayı bir manipulasyonu ifade eder. Bu husus Maliye Bakanı arkadaşım tarafından, Devlet Bakanı arkadaşım tarafından, zannediyorum, izah edilmiştir ki, “Bir koordinasyon, bir mutabakat yoktur” şeklindeki bir iddia haklılık taşımaz.

Şimdi bu bütçenin masrafçı bir bütçe olduğu iddia edildi. Denilseydi ki bu kadar cari masraf çoktur, bütçenin şu kısmından, şu kısmından, şu kısmından, şu kısmından, şu kadar tasarruf sağlayabilirsiniz. Bunu münakaşa etmek imkânı olurdu. Sağlayabilir miyiz, sağlayamaz mıyız? Ama “bu bütçe masrafçı bir bütçedir” demek ve başka bir şey dememek münakaşayı fevkalade kısır bir zemine sürükler.

Muhterem Senatörler, daha uzun seneler bu münakaşa yapılacaktır. Yani cari masraflar münakaşası yapılacaktır. Devlet, sosyal ve iktisadi meseleleri üzerine almadığı zaman, bir karma ekonomi mevcudolmadığı zaman, bir yatırım meselesi mevcudolmadığı zaman, bir köy hizmetleri, gecekondulmuş hizmetleri, sağlık davası, eğitim davası için geliştirme fonları şeklinde yatırım mevzuubahsolmadığı zaman, gayet tabii ki, devletin bütçesi sadece cari bütçedir. Ama bir devlet düşününüz ki, Türkiye’de modern Türk Devleti cari masraflarından ne kadarını kesip, hizmetlere ve yatırımlara ne kadar aktarabilir, bunun mücadelelerini yapıyor. Cari masraflardan istediğiniz kadar kısma imkânınız elinizde yok. Mümkün değil. Niçin mümkün değil? Nedir cari masrafların büyük kalemleri? Savunma; 4 milyar lira, eğitim; 3 milyar lira, sağlık; bir milyar lira. Ne eder? 8 milyar lira. Geriye üç milyar lira civarında bir paranız kalıyor. Savunmanın neresinden keselim? Bu kürsüden konuşan Sayın hatip arkadaşlarımın “Bu kadar para ile savunma hizmetlerini tam olarak görmemiz kurmak mümkün değildir” dediğini ben işittim. Ve bunda gerçek payı vardır. Savunmanın neresinden keselim? Bir taraftan tenkid ediyoruz diyoruz ki; Türk çocuklarına mektep yapılmıyor, eğitim

planları ve eğitim programları kâfi miktarda gerçekleştirilmemiştir. Aynı iddiaların içinde, aynı hatip tarafından. Sağlık hizmetleri kâfi derecede gerçekleştirilmemiştir deniyor. Neresinden keselim sağlık ve eğitimin?

Emniyet hizmetleri; Muhterem Senatörler, Batı Berlin’de 17.000 polis var. Biz iktidara geldiğimiz zaman Türkiye’de 11.000 polis vardı, bütün Türkiye’de. Viyana’da 14.000 polis var. Emniyet ve asayiş diyorsunuz. Emniyet ve asayiş kanun yazmakla halledilir bir mesele değil ki. Onun icabına da tevessül edeceksiniz. Bunun ne vasıtası var? 400 tane vasıtası vardı polisin. Bugün 1.000 tanenin üzerinde var. Binaenaleyh, emniyet kuvvetlerini teçhiz edeceksiniz, yüzlerce milyon lira ile. Bunlardan ne kadar kesebilerseniz o kadar okula ve sağlığa gider. Denge bu. Eğer bu dengeyi düşünemezseniz enflasyona gidersiniz. Biz istikrarı devam ettirmeyi hedef almış bir Hükümet olarak enflasyonunun karşısındayız. Her kuruşu acaba nereye daha iyi sarf edebiliriz diye düşünmeye mecburuz.

Şimdi, “Masrafçı bir bütçedir, cari masraflar her sene artıyor” iddiaları var. Ama arz ettiğim gibi şunu ifade edeyim ki, bu bütçe kâfi derecede bir masrafçı bütçede değildir. kâfi derece bir masrafçı bütçe haline gelirse bütçe o zaman vatandaşın, yatırımların ve hizmetlerin dışındaki birtakım aradığı şeyleri daha iyi yapmak imkânını buluruz. Bunu yanlış anlayışınız, bütçeyi her sene daha masrafçı hale getireceğiz diye. Ama şuna emin olunuz ki, bu asgari masrafçı bir bütçedir.

Personel Kanununun mali hükümlerinin tatbik edilemediğinden, eğitim hizmetlerinin kâfi miktarda görülmediğinden, sağlık hizmetlerinin kâfi miktarda görülmediğinden şikâyet edip bütçenin de masrafçı olduğundan şikâyet ettiniz mi bunlar birbiri ile bağdaşmaz. Emniyetsizlikten asayişsizlikten şikâyet ettiniz mi bunlar birbiri ile bağdaşmaz. Onun içindir ki, masrafçı bütçe tenkidini gelecek sene, sözcülerin daha derine inerek yapmalarını ümit ve arzu ederiz. Eğer bu münakaşalar daha evvelki konuşmalarda yapıldı ise burada tekrarında bir fayda mütalaa edildi ise ben de ona karşılık bu cevabı veriyorum. Sosyal devlet, diyoruz. Nasıl gerçekleştireceksiniz Sosyal devleti? Bütçedeki cari masrafları aynı seviyede tutacağız. Bu cari masraflar nedir? Doktor parası, hemşire parası, öğretmen parası. Cari masrafların çoğu bu. Bunlardan kaçındığımız takdirde Devleti, sosyal devlet addetmeye imkân var mı? Yoktur. Onun içindir ki, Sayın Hatibin burada büyük bir çalışmanın içinde olduğunu ifade etmek isterim.

Şimdi her defasında çok özene bezene üzerinde durulan bir başka şeye temas edeceğim. Burada deniyor ki, şu özel hikâyesi, özel meselesi. Bizi itham ediyor, “Himaye ettiği özel teşebbüsün sağliyaacağına bel bağlamış görünüyor Hükümet” deniyor. “Himaye ettiği özel teşebbüsün” Anayasanın 40’ncı maddesi her Türk vatandaşının istediği teşebbüsü kurabileceğini gösterir. Acaba bu hakkı tanıdıktan sonra, yani, hür teşebbüs hakkını tanıdıktan sonra, bu hakkın icabını yerine getirmeyi nasıl bir himaye addedebiliyorsunuz? Türk vatandaşına birtakım haklar tanıyacaksınız, bunların neticelerine de katlanacaksınız. Himayeden kasıt nedir? Yani, nasıl himaye edilmiştir fert? Eşit fırsatlar ve eşit imkânlar sağlamak suretiyle mi? O Devletin felsefesinde var. Devletin temelindeki felsefe; Türk vatandaşına eşit fırsatlar ve imkânlar sağlamaktır. Eşit fırsat ve imkân sağladıktan sonra, hür teşebbüs imkânını sağladıktan sonra, Anayasanın bu esprisini yerine getirmekten başka bir vazifesi olmayan Hükümeti, himaye ettiği özel teşebbüs olarak neye dayanarak damgalarsınız? Ve himaye kelimesinin altında ne yatmaktadır. İşte benim gelmek

istediğim nokta. Şu Anayasanın esprisi dahilinde biz Türkiye’de her Türk vatandaşının hür teşebbüs hakkının hürmetkarı ve koruyucusuyuz. Çünkü bu bizim vazifemizdir. Biz karma ekonomiciyiz ve devletçi değiliz. Sonu her şeyi devletin kontroluna almak isteyen bir devletçilik hedefi içinde değiliz. Biz şartları, icapları planda yazılmış bulunan karma ekonomiciyiz. Hal böyle iken, acaba özel sektör himayesi; bir nevi soygun; vurgun gibi kelimeleri kullanıyorlar duyuyoruz; bunları yapanların himayesi manasında mı kullanılıyor? Böyle ise sadede davet ederiz ve bu Türk kanunlarının suç saydığı bir iş olur. Bizatihi Türk Anayasanın 12’nci maddesinin suç saydığı bir iş olur. Onun içindir ki, her defasında soruyorum. Muhterem Senatörler, Türk vatandaşının hür teşebbüs hakkına karşı olmak imkânı var mı, bu Anayasanın içinde? Bu Anayasaya göre. Yok. Hem hür teşebbüs hakkını vereceksiniz, hem topyekûn vurguncu, soyguncu, vergi kaçakçısı, komprador diyeceksiniz. Bunu anlamaya imkân yoktur. Bunu kimseye de anlatamazsınız. Ve her Tür vatandaşına aynı hakkı vereceksiniz. Türkiye’nin neresinde doğarsa doğsun her Türk vatandaşına eşit fırsatlar ve imkânlar vereceksiniz. Sonra dönüp onu, verdiğiniz bu fırsatları ve imkânları kullandığı için suçlayacaksınız. Bunu anlamaya imkân yok.

“Anayasanın emrettiği önceliklere yer verilmemiştir” diyor Sayın sözcü. Anayasanın emrettiği öncelikleri planda getirmişiz, Türkiye’nin 119 milyar liralık yatırım kabiliyetini hesaplamışız, bunun nasıl dağıtılacağını göstermişiz. Acaba bütün bunları Anayasanın öngördüğü öncelikleri ehemmiyet verilmemek manasında mı alınıyor? Neye önem vermemişiz? 1972 senesinde Türkiye’de ilkokul meselesi hallolacaktır, diyoruz. Her sene yekünü binleri tutan Türk köyü suya kavuşacaktır, yola kavuşacaktır, diyoruz. Her sene onbinlerce Türk vatandaşına sağlık hizmetleri gidecektir, diyoruz. Demiyoruz sadece, bunları programa bütçeye koyup huzurunuzda geliyoruz. Her sene binlerce dönüm toprağa su gidecektir, diyoruz. Binlerce çiftçiye yeniden tohum verme imkânları sağlanacaktır, diyoruz. Acaba, bunlar Türk Anayasasının öngördüğü şey değil de, Türk Anayasasının öngördüğü şeyler ne?

Bir deyim daha var. Kalkınma yatırımları özel sektörün, özel kâr esasına dayanan takdirine bağlı kalacaktır. Özel sektörün, özel kâr esasına... Özel sektörü kabul ettiğiniz takdirde, özel kârı da kabul edeceksiniz. Kârı kabul edeceksiniz. Kârı kabul etmediğiniz takdirde özel sektörü kabul etmemiş olursunuz. Ama fahiş kâr, müstehlik kitlenin ezilmesi, gümrük duvarlarından azami şeklide faydalanılarak vatandaşa kalitesiz ve pahalı mamul mal verilmesi ise onun tedbirleri var. O tedbirleri niçin almadınız diyebilirsiniz. Kâra niçin itiraz ediyorsunuz? Rekabet, vergi, bunların hepsi orta yerde. Eğer kârın vergisini kaçırıyor, diyorsanız. O zaman tüm bir şüphe içinde bulunuyorsunuz ki, tüm bir şüphe içinde bulunmanın çıkış yolu vuzuha gelmektir. O zaman müesseseye inanmamış olursunuz. Türk Anayasasının 40’nci maddesine aykırıdır düşünceniz. Onun içindir ki, Türkiye’nin iktisadi gelişmesi için zararlıdır. Kârdan korkmak, mâkul kârdan korkmak, alın terinin verdiği, sermaye, emek ve teşebbüsün beraberce ortaya çıkardığı kârdan korkmak ve Türkiye’yi devlet eliyle kalkındırmanıza imkân yoktur. Bizim felsefemiz bu. Her Türk vatandaşı her karış toprak üzerinde çalışmadıkça kendi isteyerek, kendi arzusu ile zorla kırbaçla değil; kendi arzusu ile seve seve çalışmadıkça Türkiye’nin iktisadi meselelerini halledemezsiniz.

Bütçe açığı meselesinde arkadaşlarımız bilgi vermiştir. Her sene bu açık rakamı çıkar. Bu sene biraz insafılı davranmışlar. Geçen sene biraz daha yüksekti. Ama şimdiden söyleyelim ki, böyle bir açık olmayacaktır.

Bir iddia var. “Hükümet açığı olduğundan noksan göstermek durumunda olmuştur” Bu iddia doğru değildir. Karşınıza fevkalade hüsnüniyetle geliyoruz ve mütehasşislarımızın yaptığı gelir tahminlerine bir kuruş ilave ederek gelmedik. Gelirleri şişirmek suretiyle bütçeyi dengelemek yolunu hiçbir zaman tutmadık. Gelirler ne ise, onu aldık, giderleri azaltmaya gayret ettik. Ve geçen sene 1967 bütçesinde tahmin edilen gelirler tahminlerin üzerinde tutmuştur. Tahmin edilenin üstünde tahakkuk ve tahsilat olmuştur. Bunları da Maliye Bakanı arkadaşım size izah etmiştir.

“1968 de Hazine daha da darlık çekecek, deniyor” Muhterem Senatörler, Türkiye şartları içinde bulunan bir memleketin hem hazinesinin, hem Merkez Bankasının idaresi kolay bir iş değildir. Bunu evvela kabul edelim. Ama Türk Devletinın itibarına en ufak bir toz kondurmadan hem Hazinesinin, hem merkez Bankasının idaresi başarılı olacaktır. Bu zamana kadar da öyle başarılı gelmiştir. Biz bugün milyonları, milyarları kasalarında bulunan memleketlerin milli geliri, bizimkinin 10 - 20 misli olan memleketlerin ne kadar büyük sıkıntı içinde olduğunu görüyoruz. Bakınız İngiltere’ye; bakınız Birleşik Amerika’ya ne kadar sıkıntıların içinde çırpınıyorlar. Binaenaleyh, Devlet idaresini her şeyin böyle hiç bir sıkıntıya uğramadan gideceği bir yer olarak addediyorsanız, o istikamete yönelmiş tenkidleri haklılık kazanmaz. Öyle değildir diyoruz biz. Ama Maliye, devletin Maliyesi, devletin itibarıdır. Devletin Merkez Bankası devletin itibarıdır. Biz bu düsturlara sadık olarak Maliyemizi ve Merkez Bankamızı başarı ile idare etmeye devam edeceğiz.

Şimdi bir konuya daha geliyorum. Çok vaktinizi almak istemiyorum. Fakat bunların da muğlak kalmasını doğru bulmuyorum. “Ortanın solu ve düzen değişikliği” Buna dokunmadan geçersen hiç memnun olmazsınız. Köylüye anlatabildiğinizi iddia ediyorsunuz. Bana anlatabileceğinizi zannetmiyorum. Nedenini söyleyeyim. Köylü kendilerinin ne zaman aklınıza geldiğini sorar. Ortanın solu yolundan iktidara gelmenin imkânları ararken mi köylü aklınıza geldi? Köylü size soracaktır bazı sualleri. Cevap veremezsiniz.

Şimdi bu ortanın solu münakaşasını yapmadan, evvela şu münakaşayı bitirmekte fayda görüyorum. “Siyasi görevine Atatürk’le başlayan Cumhuriyet Halk Partisi” Bu konuya böyle girmeye mecbur değildim. Çıkmın Büyük Atatürk’ün kanadının altından. O zaman bir başka parti yoktu ki. Yani, “Atatürk sizin haminiz, siz Atatürk’e sahipsiniz, temsil ettiğiniz rey nisbetinin dışında kalanlar Atatürk’e sahip değil” Bu mana çıkar, bundan. Onun için çıkmın Atatürk’ün gölgesinden, koltuğundan, kendi başınıza yaşayın biraz.

SALİM HAZERDAĞLI (Elazığ) — Bu memlekette Atatürk’ün karşısına çıkanlar olmuştur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunu nasıl düşünebiliyorsunuz? Bunu ne hakla düşünebiliyorsunuz? Atatürk’ün karşısına çıkmayı ne hakla düşünebiliyorsunuz, 1968 Türkiye’sinde? Bu kuruntudan da vaz geçin. Bu Atatürk’e hizmet etmek değildir. Atatürk’ün karşısına kimse çıkmaz. Türkiye’de Atatürk milletin gönlünde taht kurmuştur.

Ben gayet açık olarak söylüyorum; şayet Atatürk’ün hizmetlerini Türk vatandaşı anlamıyor ve ondan dolayı Atatürk’e karşı çıkmak mümkündür diyorsanız; bu, Türk vatandaşına bühân olur. Başka türlü de bunun izahı olmaz. Atatürk kadar bir

memlekete hizmet etmiş insan düşünülemez. Ancak Türk vatandaşı; ki kadir şinastır, vatandaşı Atatürk'ün bu memlekete yaptığı hizmetleri takdirle karşılamayacak da kim karşılayacak? Onun içindir ki, burada Atatürk'e hizmet etmiyorsunuz. Kendinize hizmet etmek bakımından Atatürk'ün yakasını bırakmıyorsunuz.

İfade etmek istediğim şey şudur; Atatürk hepimizindir. Binaenaleyh, dersenez ki, Atatürk Cumhuriyet Halk Partisi'nin damgasını taşır. E... o zaman bizi Atatürk'süz bırakmaya hiçbirinizin hakkı yok. Hiçbirinizin hakkı yok.

Şimdi Sayın sözcünün şöyle iki beyanı var. "Türkiye hürriyetleri tamamlanmamış ve geri kalmış bir ülkedir" İkinci sayfada şöyle bir beyan var. C.H.P'nin yaptıklarını anlatırken, "C.H.P'nin hürriyetleri bütünlüğüne kavuşturduğu iddia ediliyor. Bu zannediyorum tezd. İzahını kendisine bırakıyorum.

Şimdi biraz da düzen münakaşası yapalım. Aslında bizim kanaatimizce, bizim siyasi kanaatlerimizce, içtihadımızca Türkiye'de bir düzen münakaşası hiçbir şekilde mesnedi olmayan bir münakaşadır. İsteyen yapmaya devam etsin. Biz kendi kanaatlerimizi söylüyoruz. Neden böyledir? Biz soruyoruz, bu düzen değişmelidir, diyenlere: Evvela bu düzen nedir, neyle kurulmuştur? Yani, hangi çerçeveye kurulmuştur?

RIZA İŞTAN (Samsun) — Anayasa çerçevesi ile.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Anayasa değil, sadece Anayasaya ilaveten, Türk Medeni Kanunu, Borçlar Kanunu, Ticaret Kanunu. Yani Türkiye'de.

Muhterem Senatörler; biz iktidara gelmeden bir düzen sözü yoktu, bir düzen münakaşası da yoktu. Ve bizim anlayışımız aynen bizden evvelki hükümetler tarafından da benimsenmiş idi. Bunun delili olarak Üçüncü Koalisyon Hükümetinin, Hükümet programından bir pasaj okuyacağım. "Bölgeler ve fertler arasındaki büyük gelir farklarının giderilmesi, milletçe karşısında bulunduğumuz büyük meseleler olarak ortadadır. Bu meseleleri kısa yoldan hal için yapılacak zorlamalar, ekonominin denge ve istikrarını bozabileceği gibi, bunların gecikmeden ve cesaretle ele alınması da yarın yeni ve çözümü güç meseleler doğuracaktır. Devam ediyor; "Biz bütün bu meselelerin çözüm yolunu Büyük Meclisce kabul buyurulan Kalkınma Planının her alanda bütün gerekleriyle ve tam olarak uygulanmasında görmekteyiz..."

İşte bu. Yani, Anayasanın ortaya koyduğu sosyal vecibeleri memleketin imkânları ile mütenasib olarak, memleketin mali imkânları ile mütenasib olarak Beş Yıllık Planın istikametlerine uygun bir şekilde gerçekleştireceğiz. Bunda aksayan bir taraf varsa, şunu yapmadınız, bunu yapmadınız diye gayet müşahhas bir şekilde söylenebilir. Bununla, düzen değişikliği ayrı ayrı şeylerdir. Zannediyorum ki bu münakaşayı bu anda vuzuh içinde yapma imkânı yok. Çünkü bu münakaşanın yani düzen fikrinin, düzen değişmelidir fikrinin sahipleri daha çok vuzuha geleceklerdir. O zaman daha rahat yapma imkânı olacaktır. Bir müddet daha geçecekti, daha çok vuzuha gelinecekti. Çünkü sayın sözcü birçok şeylerden şikâyet ediyor, ediyor, ediyor geliyor değişmesini istediğimiz düzen bu diyor. Nasıl kısmına gelince de, yeni Anayasa düzenini kurmakla, diyor. Anayasa 1961 senesinden beri var. Kendileri bu Anayasanın 3,5 sene tatbikçisi oldular. Ve bu tatbikçiliğe devam etmek varken, yeni düzen fikrini şu şekilde ifade etme imkânı yoktur. Bu mütalaadan, yukarıdan beri şikâyetler sıralanırsa, bu şikâyetler; araçların sömürüsü, devlet paralarının tefecilere verilmesi, kredilerin adaletsiz

dağılışı. Acaba bunları Adalet Partisi iktidarı mı getirdi, Türk efkârı umumiyesine, Türk hayatına haksız kazançların yayılması, tarım ürünlerinin değerini bulmaması, işsizliğin artması, vergi yükünün vatandaşa yüklenmesi. Bütün bunları söylüyor. Anayasayı tatbik ederseniz diyor bunlardan kurtulursunuz.

Dağ fare doğuruyor. Hadise budur. Şimdi gelelim tarım ürünleri değer pahasına bulmuyor. Hangi tarım ürünü değer pahasını bulmuyor?

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Tütün, tahıl, her şey. (Gürültüler)

BAŞKAN Sayın Gündoğan, çok rica ediyorum. Yani, oturduğunuz yerden müdahale... (A.P. sıralarından, "bir de grup başkanvekili" sesleri)

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Soru soruyorlar.

BAŞKAN Sayın Başbakanın görüşme sistemi o, soruyor ve cevap veriyor. Sizden sormuyor. Soruyu vaz'ediyor, kendisi cevap veriyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tahıl, tütün, pamuk, ayçiçeği, incir, üzüm, fındık, zeytin, zeytinyağı, çay; bunların hepsi Türk çiftçisinin yetiştirdiği ürünlerin %80'ini teşkil eder. 1965 senesi biz buğdaya 10 kuruş zamma yatık, buğday 68 kuruştan 78 kuruşa çıktı. Arpaya zam yaptık, çavdara zam yaptık.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Dört yılda...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1965 senesinde sizin 68 kuruş olarak bize bıraktığınızı biz 78 kuruşa çıkarttık. (Gürültüler)

Muhterem Senatörler, Türkiye'de hububat fiyatları geçim endeksinde %22,5 bir ağırlık taşır. %10 zam yaparsanız hububat fiyatlarınızda %2,5 bir artmayı göze almaya mecbursunuz. Bir taraftan istikrarı muhafaza edeceksiniz ve biz açıklıkla söylüyoruz, memleketimiz imkânları; iktisadi istikrar, mali istikrar; bunlar bizim taahhütlerimiz içinde. Bunlar imkân verdiği nisbette, biz iki senedir iktidardayız bunların, nisbetinde tahıl düşünmekteyiz. Hiç kimse yanlış anlamasın, tahıla ilave yapacağız diye. Söylüyorum şartlarını. Geliyoruz fındığa; biz beş liradan aşağı Türkiye'de fındık sattırmadık. Beş liradan aşağı sattırmadık. Ve beş lira fındık, bizim çizdiğimiz haddir.

Pamuğa geliyoruz; bizim taban fiyat politikamız 20 kuruşa satılabilir pamuğu biz 240 kuruşa sattırmışızdır. Bunu Türk köylüsü biliyor.

Üzüme geliyoruz; 180 kuruştan fazlaya satamıyacağı üzümünü Türk çiftçisinin, biz 227 kuruşa sattırıyoruz.

Ayçiçeğine geliyoruz; 80 kuruşa sattığı ayçiçeğini Trakya çiftçisinin, 180 kuruşa sattırıyoruz. Bizim taban fiyat politikamız bu.

Çaya geliyoruz; 1958'den 1966 yılına kadar çay fiyatı üç liradır. 1958-1966 ya kadar çay üç liradır. Biz çayı 3,5 liraya çıkardık.

Tütüne geliyorum; Tütün Ege piyasasında tütün 8 lira 10 kuruştur. Vasati fiyat, daima geçen senelerin fiyatının üstündedir. Tütünü politika ile birlikte ekilip, politika ile birlikte biçerseniz başka neticeler çıkar. Ama gerçek budur. Ve yüz küsur milyon tütünün 60 milyon kilosuna yakını Tekel mübayaa etmiştir. Tütün bu. Ama keyfi bir tütün politikası takibedip taban tarlalara tütün ektirirseniz, Devleti de batırırsınız, tütün müstahsilini da. Bunun münakaşasını burada uzun boylu yapmak istemiyorum.

İşsizliğin artması: İşsizliği ortadan kaldırma bir plan meselesidir. İkiyüz bin, üçyüz bin Türk vatandaşına yeniden iş bulacak, iş imkânları yaratacak bir plan getirdik. Artması, eksilmesi, kaç kişiye yeniden iş imkânı sağlayacaksınız; buna bakar. İşte onun içindir ki, işsizliğin ortadan kaldırılması bir yatırım meselesidir. 1966 senesinde 15 milyar, 1967 senesinde 15 milyar, 1968 senesinde 19,5 milyar ve ondan sonraki seneler daha çok artarak giden yatırımlar yapmamızın sebebi bu. Yani, bunları yapmak için neyi değiştirmeye ihtiyaç var? Bunlar yapıyor. Daha hızlı yapınız diyorsunuz, kaynak gösterin?

“Enflasyoncu bir politika yüzünden fiyatların sürekli yükselmesi” Bizim enflasyoncu bir politika takibetmedik. Söylüyoruz. Türkiye şartları içerisinde %4,5 ve %5,5 civarında genel endeks devam ederse burada enflasyon var denmez. Neyi söylüyorsunuz? Dünyanın hiçbir yerinde Türkiye’de enflasyon olduğuna dair en ufak bir emare mevcut değildir. Ve Türkiye’de enflasyon yoktur. Ama Türkiye ekonomisi nazik bir ekonomidir. Çok dikkatle tatbik edilmesi lazım gelen bir ekonomidir ve alacağınız birtakım kararlar ekonomiyi çok kolayca rayından çıkarabilir. Onun içindir ki bütün bu gayretlerin içinde yatırım yapan bir memleketin ekonomisi zaten birtakım tazyiklerin altında bulunan bir ekonomidir. Hadise bu. Türkiye’de enflasyon yok. Türkiye’de işsizliğin tedbirlerini plana almış Türkiye’de, Türk çiftçisinin %80’ninin ürettiği mala değer biçmişsiniz. Hadiseler de orta yerde.

Şimdi neyi tenkid ediyorsunuz ve neden düzen lazımdır diyorsunuz? Biz istemez miyiz Türk çiftçisinin pamuğu 5 liraya satılsın. Ama dünya fiyatları var orta yerde. Aradaki farkı nereden ödeyeceksiniz? Aradaki farkı bazı zümrelerden kesip ödeyeceksiniz. Onu yaptığınız zaman hizmet göremezsiniz. İşte memleketin imkânları dediğimiz o. Binaenaleyh düzen bu kadar büyük gürültüye sebebiyet verecek bir mesele değil, eğer esbabı mucibe bu ise. Bunlar mevcut kanunların şümülü içinde, mevcut Anayasanın şümülü içinde yapılabilen işler ve yapıla gidiyor. Şimdi Anayasanın 41’nci maddesi diyor ki; “Demokratik yollardan gidilerek kalkınma olacaktır” Yani, hür teşebbüse riayet edeceksiniz, mülkiyete riayet edeceksiniz, yani demokratik mekanizmanın doğru olan değerler manzumesine riayet edeceksiniz. Başka türlü mizan kuramazsınız. Öyle diyor, 41’nci madde. “İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek” Hiç kimse demokrasiyi aklına geldiği gibi tarif edemez. Demokrasinin hür dünyaca kabul edilmiş İnsan Hakları Beyannamesi bizim Anayasamızdaki 53’ncü maddeyi aynen almıştır. Daha doğrusu Anayasamızdaki 53’ncü madde İnsan Hakları Beyannamesinde vardır. Diyor ki İnsan Hakları Beyannamesi; “Milletler iktisadi ve sosyal kalkınmalarını imkânlarıyla mütenasibolarak yapacaklardır” Bunun dışında bir şey düşünebilmek akla mantığa sığar mı? Üst tarafı tamamen siyasi, çelişmelerle dolu bir siyasi münakaşadan ileri gitmez. Şimdi neye itiraz edebilirsiniz? İtiraz etseniz Plana itiraz edebilirsiniz. Düzeni çevrelemişiz. Şu hakları tanımışız Türk vatandaşına, Devlete de bu vecibeleri vermişiz. Kanunlar tatbik edilmiyor diyorsunuz. Murakabe fonksiyonunuzu yapınız deriz. Hangi kanun, nerede, niçin tatbik edilmiyor? Buna dair geçen 28 ay zarfında bir emareye rastlamadık, düzenle ilgili olarak. Şu kanunu tatbik etmiyorsunuz, ondan dolayı düzen yerinde değildir, diyebileceğim bir tenkide rastlamadık. Umumi konuşmalarımızda da rastlamadık. Murakabe gensoru, genel görüşme, sözlü soru, yazılı soru... Meclislerin müesseseleri var. Bunlar içerisinde bu Anayasa düzeni tatbik edilmiyor, şu sebepten dolayı Anayasa düzeni tatbik edilmiyor diye bir itirazınızla da karşı karşıya kalmadık bu zamana kadar. Yani, biz Anayasa düzeni işlemedin, yürümesin iddiasında olan insanlar değiliz ki. İşlemediği yürütülmedi

kanaatinde iseniz, işlemeyen, yürümeyen yerlerini gensoru halinde getirebilirsiniz, genel görüşme halinde getirebilirsiniz, yazılı soru halinde getirebilirsiniz, araştırma halinde getirebilirsiniz.

MEBRURE AKSOLEY (İstanbul) — Getirdik kabul etmediniz, Grubunuz kabul eder mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne getirdiniz de kabul etmedik hanımefendi?

Sayayım mı getirilmiş olanları: 45 tane gensoru önergesi, getirdi. Millet Meclisi Grubunuz, biz iktidara geldikten üç ay sonra. Acaba üç ay içerisinde 45 tane gensoruluk A.P. iktidarı ne yapmıştı? Böyle bir yolu tercih edeceğinize düzen kurulacaktır deyip, Sarıkamış'ta, Kars'ta, Hakkâri'de, Edirne'de, Marmaris'te, Konya'da Türkiye'nin dört köşesinde propaganda yapacağınıza, pekâlâ bunu Mecliste yapabiliydiniz. Şimdi bu konuşmayı biraz da Millet Meclisinde yapılacak konuşmalara yol olsun diye söylüyorum. Bu münakaşa bitmelidir. İstedığınız düzen ne ise, hukukun içerisinde ve Türk kanunlarının Türk Anayasasının içinde getiriniz. Ne getirdiniz? Hangi kanunu getirdiniz? Kanun teklifi olarak getirin, deyin ki, bu Anayasa düzenini yerleştirmek için işte 20 tane kanun tasarınız. Hangisini getirdiniz? Getirmediniz, hiç getirmediniz, hiç yok, bir tane bile.

Şimdi Sayın sözcü "Seçim Kanunu, A.P.'nin çıkarına olan Seçim Kanunu için" diyor. İnsaf buyursunlar, 1961 senesinde yapılan Seçim Kanununa dönmeyi iddia ederken -ki 1961 Kurucu Meclisinde A.P.- yoktu, 4 kişi, 5 kişi vardı, A.P. %83'ü C.H.P.'nin temsilcilerinden müteşekkil bir Kurucu Mecliste, acaba, 1965 senesinde veya 1969 senesinde A.P.'nin yararına yapılacak bir sistem mi keşfedilmiştir. 1961 seçimlerine dönelim diyoruz. 1961 deki seçim sistemine dönelim, diyoruz. Niçin razı olmuyorsunuz?

RIZA İŞTAN (Samsun) — Geriye gitmek istemiyoruz da ondan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Koşmayın. Koşmayın. A.P. seçim oylarıyla iktidarda kalmayı siyasi felsefesinin dışında tutmuştur. Henüz, Adalet Partisinin tek başına iktidara gelip gelmeyeceği belli değilken, henüz seçim yapılırsa hangi şartalar içinde seçim yapılacağı belli değilken, bu tadil geldiği zaman Parlamentoda çıkarak demiştir ki; "Bu bakiye sisteminin şöyle, şöyle, şöyle birtakım mahsurları var. Memleketi istikrarsız hükümetlere götürürsünüz, istikrarsız hükümetlere götürmeyiniz, memleketi" Ve bunun için biz buna muarızız demiştir. O gün ne dedi ise A.P. bugün aynı şeyi diyor. Henüz iktidar yok, iktidarda değilken bunu söylemiş ve gensoru getirip Anayasanın 89'ncu maddesini işlemez hale getirmemiştir, söylemiştir. Yaptığı opstrüksiyon da şu: Fikrini söylemiş, "Buyurun beyler bu kanunu siz çıkarın" demiş, dışarı çıkmıştır. Zaten A.P.'nin 165 tane milletvekili vardı Kanun da rahat rahat çıkmış gitmiştir. Yaptığı budur. Millet Meclisinde bu, bir gün almıştır ne Meclisin toplanmasına mani olmuştur, ne Meclisin çalışmasına mani olmuştur ve ne 89'ncu maddeyi işlemez hale sokmuştur. Hiçbirisini yapmamıştır. 89'ncu madde ile değil, 165 kişi ile 10 kişi ile dahi Meclisi tıkamak mümkün iken bunların hiçbirini yapmamıştır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Senatörler, sözlerimin sonuna geliyorum, sabrınızı daha fazla suistimal etmeyeceğim. Yalnız zannediyorum ki, bu tartışmanın Senato ve Hükümet münasebetlerinde faydası vardır. Bizim düşüncelerimizi

tenkid, telkinde bulunan muhterem hatipler bilirlerse kendi düşüncelerini daha makul mihrakların içine koyma fırsatını bulurlar. Nasıl ki biz onlarınkini bildiğimiz zaman nasıl kendi düşüncelerimizi aynı şekilde bir süzgeçten geçiriyorsak.

Şimdi bu düzen meselesi. Şu noktaya geliyorum; Şikâyet nedir? Kanunlar mı tatbik edilmiyor? Onun murakabe yolları var. Kanunlar mı noksan? Onun da yapma yolları var. Yani Meclisler var. O zaman şikâyet nedendir? Tatbik edilmiyorsa icrai kontrol elinizde, yok eksikse yapmak elinizde Şikâyet nedendir? Zannediyorum ki sizin şikâyetiniz Anayasayı gerçekleştirmek değil, Anayasadan şikâyet ediyorsunuz. Anayasanın Türk vatandaşına verdiği hür teşebbüsten şikâyet ediyorsunuz, mülkiyet haklarından şikâyet ediyorsunuz. Bunlardan şikâyet ediyorsunuz. E... bir telif yolu bulacağız. Yani, neden şikâyet ettiğinizi bilmeye mecburuz.

Sayın sözcünün bir fikrine daha takılacağım; diyorlar ki; memleketin toprak meselesi, memleketin petrol meselesi, memleketin orman meselesi, memleketin sağlık meselesi, memleketin konut meselesi, bunlar hep sorun. Bunlar kendi başına uyuyor mu? hayır. Biz toprak meselesi için ne dediysek onu yapıyoruz. Konut meselesi için ne dediysek onu yapıyoruz. Eğer bizim dediklerimizi kâfi görmüyorsanız yapılacak iş şudur; bu meselelerde biz iktidara gelirse takibedeceğimiz politika şu olacak, şunları, şunları yapacağız demektir.

Millete bunun için de 20 ay daha beklemek kâfi gelecektir. 20 ay sonra bir sonbahar günü milletin karşısına çıkarsınız, bunları söylersiniz, siz söylersiniz, biz gelir söyleriz, ondan sonra milletin aklı selimi bir mizan yapar. O aklı selim, bir mizan yapacak doğru değerlere sahiptir. O mizanı yapar; eğer size iktidarı tevcih ederse buyurun gelin. O zaman biz muhalefet oluruz. O zaman bu kürsülere çıkar daha evvelki söylediklerimiz istikametinde savunma yaparız. Öyle muhalefet yaparız. Ne meclisleri tıklarız, ne şunu yaparız, ne bunu yaparız... Ama bir ölçü içerisinde muhalefet yaparız. Açıkça söylüyoruz. Oyunun kaidesi bu. Bu hür kürsüleri hür olarak muhafaza edebilmenin yolu bu. Şimdi petrol davası, orman davası, toprak davası, bunların herbiri üzerinde saatlerce konuşabilir. Ne demiş A.P. seçim beyannamesinde petrol için? Petrol için demişiz ki: Toprak için de anlatacağım. Ne dedi isek onu yapıyoruz. Petrol için ne demiş? Dediği şey şudur: Türkiye’de bütün imkânlarını kullanıp, biran evvel petROLSÜzlükten kurtulmalı. Çünkü Türkiye 70 ila 80 milyon Dolar dışarıya hampetrol parası veriyor. 1970 de 10 milyon ton petrole ihtiyacımız var, bunun beş milyon tonunu dışarıdan almaya mecburuz. İstihsalimizi beş senede beş misline çıkarmaz şartıyla. Yani 1964 ün 900 bin tonunu 1970 de 5 milyon tona çıkaracağız, beş milyon ton da dışarıdan alacağız. 10 milyon ton petrol kullanan bir Türkiye hala iktisaden çok gerilerde olan bir memlekettir. İtalya 100 milyon ton, Almanya 280 milyon ton petrol istihsal ediyor. 240 milyon tonunu kendisi kullanıyor. Biz daha 10 milyon tondayız 1970 de. Ne demişiz? Petrol istihsal imkânlarımızı artıralım ve 1968 senesinde 3 milyon 400 bin tona gelmişiz, 1970 de 5 milyon tona geleceğiz. Araştırma imkânlarımızı artıralım. Yeni makinalar almışız. Yeni imkânlarla, yeni sahalarla yönelmişiz. Sonra, Batman-İskenderun borun hattını yapalım. Batman, İskenderun boru hattını 450 milyon lirayla 15 ay içinde yapmışız ve geçen senenin Ocakının 4’ünde, bir sene evvel, petrolü Akdeniz’e akıtmışız. Bir sene zarfında 132 milyon lira da tasarruf sağlamışız. 132 milyon lira hasılat sağlamışız, bunu yapalım demişiz, yapmışız. Sonra, Türkiye işlenmiş mamul petrol almasın demişiz. Niçin? 1 ton petrolde, 5 Dolar işlenmemiş alırsanız zararınız var, işlenmiş alırsanız 5 Dolar kârınız var. 5 milyon tonda 25 milyon Dolar kârınız vardır. 25 milyon Dolar ile devasa

bir tesis meydana getirebiliriz. İşte o zaman kurtarırsınız Anadolu'yu fakirlikten, yolları bu. Yapmışız? Türkiye 1970'lerde 10 milyon ton rafineri kapasitesini haiz olsun. 4,5 milyon tonda devir aldığımız rafineri kapasitesi, bugün 3 milyon ton İzmir'de yeniden yapılıyor, İpraş bir milyon ton artırılmıştır. 5 milyon tona çıkarılıyor. Binaenaleyh 1970'de 1971'de Türkiye 11 milyon ton rafineri kapasitesine ulaşıyor. Bu da kâfi değil. İzmir'ten Hopa'ya petrol taşıyoruz.

Kış göstermiştir ki, İzmir'ten Hopa'ya petrol taşıyamazsınız. Karadeniz büyük güçlükler çıkarıyor. Yol imkânlarınız tıkanıyor. Binaenaleyh orta yerde bir yere daha bir rafineri yapacaksınız, 5'nci rafineri. Bunun de planlamışız. Ve böylece güçlenen Türkiye'ye, büyüyen Türkiye'ye kuvvet kaynağı olacak birtakım şeyleri koymuşuz. Petrol, daha bitmemiş. Demişiz ki, afişe fiyatları üzerinden indirim yapacağız. %20 indirime bağlamışız, makabline şamil olmak üzere. 1964 senesinin Haziranından itibaren muteber olmak üzere petrolde %20 indirim sağlamışız.

Şimdi, Muhterem Senatörler, petrol büyük bir davadır. Sokakta münakaşası yapılabilecek bir dava değildir. Irak yalnız Kerkük sahasından senede 60 bin ton petrol çıkarıyor. Yalnız Kerkük sahasından Irak'ın senede Irak Hazinesine aldığı para beşyüz milyon dolardır. Biz 32 milyon insan çalışıyoruz, 32 milyon insan, bütün yapıyoruz, pamuk yapıyoruz, sanayi ürünleri yapıyoruz ki, 100 milyon Dolar civarındadır sınai maden çıkarıyoruz, orta yere sattığımız 525 milyon dolar. O da 15 sene 300 ila 350 milyon Dolar içerisinde oynamış, yeni yeni sahalar ilavesiyle 525 milyon dolara çıkmıştır. Bir Kerkük sahasından Irak Hükümetinin hissesi beşyüz milyon Dolar petrolünüz varsa, bulacaksınız. Binaenaleyh petrol meselesi, öyle görüldüğü gibi mesele değil ki. Kuveyt aynı vaziyette. Suudi Arabistan aynı vaziyette. İran'ın yalnız Abadan'da 20 milyon tonluk bir rafinerisi var ve İran yalnız Hark Ada'sından 100 milyon ton ham petrol ihracediyor. Petrol dağın dibinde, 1, 2, 3 bin metre derinlikte var, üzerinde biz oturuyoruz. Gücümüz, imkânımız yok delip çıkartmaya, bilgimiz kâfi değil. Oturmuşuz üzerine açıklıktan, çıplaklıktan şikâyet ediyoruz. Acaba petrolü bulup çıkartmak, düzeni değiştirmekten daha iyi değil mi?

Yol deniyor, ışık deniyor. Muhterem Senatörler, 1966 senesinde Türkiye'nin elektrik gücüne 600 bin kilovat elektrik eklenmiştir. Bu nedir biliyor musunuz? 1966 da 600 bin kilovat bu nedir? Biliyor musunuz? 1950 de bütün Türkiye'nin kurulu gücüdür. Yalnız 1966 da. E... ışık böyle olur. Ve bugün inşa halinde bulunan santraller 1970'i 1971'e bağlayan sene Türkiye'nin elektrik gücünü iki misline çıkaracaksınız, 1966'yı 1966 zaten 1950'nin beş misli. Sonra 1976'da 3 misline çıkaracaksınız 1972'yi. Böyle kurtarırsınız. Bunlar yürüyor. Az yapıyorsunuz diyorsanız, iyi imkân bulun, imkânımız bu kadar. Eğer Merkez Bankası kaynaklarını kullanarak bunları yapmaya kalkarsak enflasyon olur. Onun içindir ki, yurdun bütün imkânlarını makul ölçüler içinde elimize geçen bütün imkânları, dışarıdan geçen bütün imkânları kullanıyoruz.

Yoldan mı şikâyet ediyorsunuz. Yol yapmakla yolsuzluktan kurtulunur. Türk halkının eline kazma, kürek vererek de yol yapma devri geçmiştir. Yapamazsınız. Yani şu sebeple yapamazsınız: Teknik imkânsızlık vardır, güçlük vardır. Türk halkı kazma ile kürekle yapabileceği her şeyi yapmıştır. Bittiği yerde senin elinin uzatılmasını ister. Makina ister, yol. 1960 ta iki milyar liralık makina vardı. Fakat eskimişti. Biz 700 milyon liralık yeni makina aldık. Sordum seçim zamanında ne aldınız 1960'tan 1965'e kadar diye. Bu sual cevaplanmamıştır. Yol böyle yapılır.

Su mu diyorsunuz burada var, onun için buradan okuyorum:

Dicle ile Fırat arasındaki 3.700 köyümüze; Mardin'in, Diyarbakır'ın ve Urfa'nın 3700 köyüne geçen iki sene zarfında 60 milyondan fazla para sarf ettik, 60 milyondan fazla. Bir mukayese için söyleyeyim; 1950 ye kadar köy suları için tek kuruş sarf edilmemiştir. 1950'den 1960'a kadar 129 milyon lira sarf edilmiştir bütün Türkiye'ye. 1966-1967 de Dicle-Fırat arasındaki 3700 köye 60 milyon lira sarf edilmiştir. Su da böyle yapılır. Başka yolu yok.

Şimdi, maksadım, o gün ve bugün münakaşası yapmak değildir. O münakaşayı yapmak isterseniz yaparız. Ondan hiçbir endişem yoktur. Yalnız, maksadım bir mukayeseyi vermektir. Su nasıl yapılır, yol nasıl yapılır, ışık nasıl yapılır. Ben de bunları kendi kafamdan almıyorum, şikâyetçisi olduğunuz şeyler nasıl yapılır, onu anlatıyorum.

Toprak mı diyorsunuz, gelelim toprağa; ne var Türkiye'de toprak? 240 milyon dönüm toprak var, ekilebilen. Büyük çiftçi dediğiniz çiftçinin elinde ne var? 8 ila 10 milyon dönüm. Diğer hepsi küçük çiftçidir. Büyük çiftçi dediğiniz çiftçinin topyekûn elinde 8 ila 10 milyon dönüm toprak var ve bu rakamlar zabıtlarda mevcuttur. Burada konuşulmuştur defalarca. Bu rakamlar Devletin arşivlerinde mevcuttur. 10 milyon dönüm. Yüzer dönüm taksim edin aile başına. 100.000 aileye toprak tevzi edersiniz. Yani büyük çiftçilerin elindeki toprağın hepsini alıp yüzer dönüm taksim edin, 100.000 aile eder. Senede 70 ila 80 bin köylü ailesi meydana geliyor. Binaenaleyh, her doğan çocuğa toprak, dağ başındaki Türk vatandaşına toprak, her işi gücü olmayan insana toprak dersiniz Türkiye'yi içinde çıkılmaz bir nizam içine sokarsınız. Buna imkân yoktur. 10 milyon dönüm! Kavgı bunun üzerinde kopuyor. Yine A.P. programına ne koymuşsa onu yapıyor. Ne koymuş programına? Diyor ki; "Hazinenin elinde bulunan toprakları dağıtacağız" evvela. Sonra, "İşlenmeyen toprakları satın alıp dağıtacağız" Her ikisini de beraberce yapıyoruz. Bunun için komşuyu komşuya düşman eden, kardeşi kardeşe düşman eden, kaç sene süreceği belli olmayan, nizaları, milyarlarca mal olacak bir sisteme gitmek yerine, mevcudolan imkânları Türk köylüsüne dağıtmak gelir. Biz seçim kampanyasına çıktık, Türk köylüsüne söyledik; "Aziz vatandaşım, aklıma gelmesin, her topraksız toprak sahibi olacaktır diye, buna imkân yoktur" dedik. Halkın önünde söyledik. Herkese toprak vereceğiz diye gelmedik buraya. Dedik bunları ve dedik ki, yanlışdır dağdaki çobanlara, sokaktaki adama kadar her vatandaşın kafasında toprak sahibi olacağım kanaatini yaratmadık. Çünkü buna imkân yoktur, yapamazsınız.

Biz daha ne yapıyoruz? Kuru ziraat şartları içerisinde çalışan köylüye gübre götürmek, tohum götürmek, sulama götürmek suretiyle mevcut toprakların verimliliğini artırıyoruz ve 1968 Türkiye'sinde; bugün bu karın, bu kışın içinde, Devlet silolarında, Türk köylüsünün kendi alinteri olan, bir milyon ton buğday var, ilk defa olarak 45 senelik Cumhuriyetin tarihinde. İlk defa olarak Türkiye buğday ithal etmemiştir.

Şimdi, esasen Türkiye'nin ışığı vardı da, toprak meselesi muntazamdı da, Türkiye'nin suyu vardı da biz gelince bunların hepsi kayıp mı oldu? Biz devraldığımız sistemi hiç şikâyet etmeden düzeltmeye, yürütmeye çalışıyoruz. Hiç şikâyet etmeden yapıyoruz bunu. Siz bunların şikâyetçisi olarak karşımıza geliyorsunuz ve bizi itham ederek geliyorsunuz ve diyorsunuz ki, işte bunlardan dolayı, diyorsunuz, işler yürümüyor, düzen de değişmelidir, diyorsunuz.

Şimdi, "Kim ne derse desin, memlekette huzursuzluk vardır" diyor Sayın sözcü. Bunu Sayın Türk halkının, Türk vatandaşının izanına idrakine bırakıyoruz. Binaenaleyh,

Türkiye’de huzursuz olanlar olabilir ama kendi huzursuz olunca herkesi huzursuz görmek eğer meselenin izahı ise mümkündür. Fakat, kendisi huzursuz olup, bütün milleti huzursuz yapmak veya huzursuz görmek arzusu varsa, bu doğru değildir.

Bir husus daha var ki, tamamen politikadır, üzerinde durmadan geçemeyeceğim. “Her gün itibarın artmasını, siyasi hayatta ve Türk tarihinde saygı ile anılmasını istiyorsa, gelecek seçimler için değil, bugünün Türkiye’si ve gelecek nesiller için çalışsın, deniyor” Biz zannediyoruz ki, bunun aksini kimse söyleyemez. Huzurunuzda gayet açıklıkla söylüyorum; biz zannediyoruz ki, bütün gücümüzle, bütün gönlümüzle, bütün sadakatimizle, bütün iyi niyetimizle, bütün sevgimizle sadece Türk vatanının mamur bir vatan, Türk Milletinin müreffeh bir millet olması için çalışıyoruz.

“Seçimler için çalışmak” Şimdi şunu tahlil edelim. Her iktidar veya her muhalefet gayet tabii ki çalışacak. Çalıştığını değerlendirecek. Kaldı ki, biz bunu da yapmıyoruz. İktidar, milletin gözü önüne verdiği paraların nerelere gittiğini serecek. Bu iktidarların hakkı ve hatta bu muhalefet vazifesini yaparken muhalefetlere de yardımcılıktır. Neye istinaden muhalefet yapacaksınız? Az yaptın, çok yaptın kavgası olacak, münakaşası olacak. Kavg kelimesi belki ileri bir tabir. Münakaşası yapılacak. Bütün bunları yaparken, her iktidar, ben yapayım da sen beni seçme demeyecek. Gayet tabii diyecek ki, ben bunu yapıyorum. Yaptıktan sonra biz böyle dedik, Türk halkına böyle de diyeceğiz; ben bunu yapıyorum, senin iyiliğin için yapıyorum. Bana rey veren bölgeye yapıyorum, rey vermeyen bölgeye yapmıyorum, böyle bir şey de yok. Buna tek misal kimse gösteremez. Bunu bir plan gereğince yapıyorum. Öyle ise, iktidarın çalışmasını seçimle nasıl bağdaştırabiliriz? Yani, sadece seçim için. Şu olur bakın: Devletin bütün imkânlarını seçim kazanmanın yollarına sarf edersiniz. Ama bu yol kapanmıştır Türkiye’de. Çünkü onun yerine şu Anayasa gelmiş, birtakım haklar, birtakım vecibeler, külfetler koymuş, Devletin tüm nizamının, tüm dengesinin nasıl yapılacağını da tarif etmiş. Gelmişiz, onun da 1967 senesinde, 2,5 aya yakın, Meclislerde münakaşasını yaptığımız plana bağlamışız. Bunun dışında, eğer bu plan Türkiye’de seçimleri kazanmak için Adalet Partisi tarafından bir vasıta olaksa o, planın isabet derecesini gösterir. Türkiye’ye hizmette isabetli bir yol tutulmuştur, denir. Maksat Türk halkını hoşnud etmektir, rahatsız etmek değil ki. Memnun etmektir. Hal böyle olunca seçim için çalışıyoruz şeklinde bir iddianın hiçbir mesnedi olmadığını huzurlarınızda rahatlıkla ifade edebilirim.

Şimdi konuşmasının sonunda Sayın sözcü, “Hürriyete, adalete ve fazilete âşık vatandaşların uyanık bekçilerine emanet edilmiştir Anayasa” diyor.

Muhterem Senatörler, hepinizin çok iyi bildiği gibi, Türkiye’nin hürriyet kavgası 125 sene evvel başlamıştır. 125 senelik bir kavgadan geliyoruz. Bugün bu kavga, bu mücadele hürriyet zait nehah olmuştur, ikisini birbirinden ayıramazsınız, ikisini birbirinden ayırmaya lüzum yoktur. İkisini birbirinden ayırmadan, ikisini de sağlam tutmak, elde tutmak mümkündür. Biz diyoruz ki; hürriyetlerden fedakârlık yapmadan refahı sağlayabiliriz. Refah için hürriyetleri ortadan kaldıralım, dersenez; buna razı değiliz, Türk Milleti de razı değildir. Çünkü hürriyetlerin bulunmadığı yerde refahın olup olmadığını vatandaşın söylemeye imkânı yoktur. Şikâyet hakkı yoktur. O refah için hürriyetleri ortadan kaldırmak bir aldatmadır, topyekûn bir aldatmadır. Bütün vatandaşları bir kesenin içine koymak ve kesenin ağzını elde tutmaktır. Kimsenin sesi çıkmaz... Onun için Türkiye’de hürriyetlerden fedakârlık etmeden, 125 sene mücadelesini yaptığımız hürriyetlerden fedakârlık etmeden refah sağlamak mümkündür. Adalet Partisi bunu

felsefesine temel olmuştur ve bu yolda yürümektedir. Kendisine yapılan ithamlar bu bakımdan haklı değildir, felsefesi budur.

Sayın Çumralı'nın mütalâaları içerisinde temas etmek istediğim bâzı hususlar. Yalnız bunlardan bir tanesine temas edeceğim. O da Personel Kanunu meselesidir. Diğer hususlarda, zannediyorum, ilgili arkadaşlarım gerekli temasları yapmışlardır.

Muhterem Senatörler, Personel Kanununun bir zam kanunu olarak tanıtılması yanlış olmuştur. Personel Kanunu bir zam kanunu değildir, bir zam kanunu da olamaz. Bir taraftan masraflı bütçeden bahsediyoruz, bir taraftan fukaralıktan bahsediyoruz, bir taraftan az gelirlielerin ezildiğinden bahsediyoruz. Ne ile karşılayacaksınız, artmış cari masrafları? Ya hizmetlerden kesmek suretiyle, ya açık bütçe ile. Her ikisi de felâket. Biz 500 milyon lira 1966'da, 500 milyon lira, 1967'de memurlarımıza bir ödenek vermek imkânını bulduk. Bu da %10dan fazla bir meblâğ eder. Her sene, 1968'de, önümüze gelen bütçe ile dar gelirliyle 800 milyondan fazla bir imkân daha getiriyoruz, bunu da bulmuşuz 500 milyona ilâveten. Yani 500 milyon avans diye verilen miktara ilâveten 800 milyon daha bono ve geçim indiriminden dolayı bir ilâve getiriyoruz. Şimdi bütün bunlar ortada dururken ve memleketin topyekûn durumu ortada iken, memleketin iktisadi gücü orta yerde iken, çalışan, fedakârlık ve feragatle çalışan insanlara Adalet Partisi zam verecekti, vermedi şeklinde bir propagandanın yapılması yanlış ve haksız olur. Personel Kanunu Devlete bir teadülü sağlamak için yapılmıştır. Yani, herkes gördüğü işin karşılığını alsın. Bu bir tasnif yapmayı icap ettirir. Türk Devletinin 400.000 memurunu tasnif edeceksiniz. Nasıl tasnif edeceksiniz? Gördükleri işlere göre. Evvelâ gördükleri işleri tahlil edeceksiniz, sonra bunları tasnif edeceksiniz. İşte bu bir takım tüzüklerin yapılmasını icap ettirmiştir. Daha sonra da Anayasa Mahkemesi, üniversiteler meselesi dolayısıyla bu tüzükleri bozmuştur. Demiştir ki, tüzük yapma yetkisi Meclise aittir. Binaenaleyh, Meclis bu yetkisini bu meselede size devredemez. O zaman kanunun mali imkânları olsa bile tatbik kabiliyeti tümünden orta yerden kalkmıştır. Onun içindir ki meseleyi sınırında muhafaza etmeye mecburuz. Hudutları içinde mütalâa etmeye mecburuz. Personel Kanunu bir zam kanunu değildir. Çünkü Türk Devletinin bugünkü beş milyar liralık memur masrafını on milyar liraya çıkarmaya takati yoktur. O zaman masraflı Bütçe tenkidleri hak kazanır. Ama Türk memurunun bugünkü aldığı paranın bugünkü yaşadığı hayat standardının iki üç, dört, beş mislini az mı görüyorsunuz? Hayır. Hayır, ama çok görmüyoruz topyekûn memleketin içinde bulunduğu zaruretlar düşünülecek olursa bu zaruretlar mütenasibolarak herkes yerine tayinle mükelleftir.

Muhterem Senatörler, çok vaktinizi aldım. Sözlerimin sonuna gelmiş bulunuyorum. Bütün bu söylediklerimi hüsnüniyetle söylediğimi kimseyi incitmek maksadım olmadığını ifade etmek isterim. Huzurunuzda serbest münakaşa ortamının imkânlarından faydalanmaya çalıştım. Hepinize beni dinlediğiniz için ve bütçenin tenkidlerine, kritiklerine, telkinlerinize, tavsiyelerinize iştirak ettiğiniz için hepinize teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.⁵²

⁵² *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 7, Cilt 45, Birleşim 33, Sayfa 1318-1336*

20 Şubat 1968 Salı

İçişleri Bakanlığı 1968 Yılı Bütçesi Nedeniyle

BAŞKAN — Hükümet adına Sayın Başbakan. (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, Muhterem Milletvekilleri; bütçe müzakerelerinin cereyan ettiği şu anda iki saate yıkan zamandır münakaşa edilen hususlar hakikaten elem vericidir.

Dün akşam gece yarısından sonra, saat 2 sularında meydana gelen bir hadise, hadise olarak kıymetlendirilmesi Yüce Meclisinin çalışmalarına biran evvel devamının sağlanması gerekirken hadise ile uzaktan yakından hiçbir irtibatı bulunmayan ve bu zamana kadar birçok kere tekrarlanmış iddialar huzurunuzda tekrar dile getirildi.

Bunların maksadı, meseleyi büyütme ve bugün sabahleyin şu kürsüyü günlerdir yapılagelen iddiaların tekrarı olarak kullanmak ise, bu bir fırsattır. Bunların maksadı Meclisin yatışmasını temin etmek biran evvel çalışmaya başlamasını temin etmek ise ki o olmalı idi, bu konuşmalar bu maksada matuf olmamıştır.

Muhterem Milletvekilleri, her vesile ile bize söz atılmasına, bu atılan sözlerin şiddetine, dehşetine biz alışmışızdır. Huzurunuzda Yüce Meclisin, millî iradenin sembolü, Türk demokrasisinin temeli ve yüz senelik hürriyet kavgalarının neticesi olan Yüce Meclisin itibarına toz kondurulmasına hiçbir şekilde Hükümet olarak, Adalet Partisi Grubu olarak ve Adalet Partisi olarak razı olmadığımızı ifade etmeliyim.

Ne olmuştur dün gece? Dün gece, ben saat 12’ye kadar burada idim, sükûnetle müzakereleri devam etmekte idi, birçok hatipleri dinledim. 12’den sonra da ertesi günün erken saatleri için tekrar işime başlayabilmek için Meclisten ayrıldım. Saat 2’ye doğru bu hadisenin meydana geldiğini arkadaşlarım bana haber verdiler. Evvela şunu ifade edeyim, hadise esef vericidir, hadise olarak bizzat. Ama bunun bütün yükünü hakikaten akılla, mantıkla bağdaşmayacak şekilde insafsızca Adalet partisi Grupuna, hükümete, Adalet partililere yüklemek hiçbir şekilde mantığa uygun değildir. Meydana gelen bu üzücü hadise Meclisimizde ilk defa meydana gelmiyor. Bundan katiiyen hadiseyi tasvibettiğim manasını çıkarmayınız lütfen. Batı demokrasilerindeki parlamentolarda da görülmemiş işler değil bunlar. İngiliz Parlamentosunda buna benzer bundan pek çok daha ağır çok misaller var. Ama hiçbir zaman İngiliz Parlamentosunun üyeleri ve o parlamentonun içinde temsil edilen partilerin sözcüleri, genel başkanları bu hadiselerin akabinde kürsüye gelip demokrasiden vazgeçtiklerini ifade etmemişlerdir. (A.P. saralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) İngiltere’de demokrasi yaşar mı, yaşamaz mı endişesini izhar etmemişlerdir. Şiddetle, vehimlere, öfkelere, hiddetlere kapılmadan hadiseleri kıymetlendirilmesini bilmedikçe demokrasiyi geliştirmek ve gerçekleştirmek imkânı yoktur.

Şimdi, Muhterem Milletvekilleri, üzerimizde iktidar mesuliyeti var. Zaman zaman keşke üzerimizde iktidar mesuliyeti olmasa da biz de bu kürsüden konuşan hatiplerin seviyesinde konuşabilirsek diye içimiz burkuluyor. Ama böyle yapmamaya gayret edeceğim. Bize reva görülen çok ağır, hakaret derecesindeki ithamları iktidar mesuliyetinin verdiği ağırlıkla karşılamak mecburiyeti vardır. Bu sabah başka işler

yapabileceğimiz halde bu ithamlarla, bunları karşılamakla Meclisin zamanının alınmasını üzüntü ile karşıladığımızı da ifade etmek isterim.

Muhterem Milletvekilleri, bütçe müzakerelerine başlamadan hemen hemen 20 güne yakın bu Meclis C.H.P. ve T.İ.P. tarafından gensoru müessesesiyle işgal edilmiştir. 8 tane gensoru getirilmiştir. Hiç birisinin içinde bir şey yoktur. Maksat Meclisi işgal etmek olmuştur. Acaba bu nereye varacak diye ben buna bir teşhis koymaya çalıştım. Bütçe konuşmalarının başladığı ilk günde meclisin havasının elektrikleştirilmesinde iki partinin fayda umduğunu üzüntü ile müşahade ettim. Meclis müzakerelerini takibedenlerin gözünden kaçmıyacaktır bu husus. Değerli parti sözcüleri bu kürsüye geliyorlar, gerçeklerle hiç ilgisi olmıyan, üslubu, tonu, tarzı bu kürsüye yakışmıyan her türlü beyanlarda bulunuyorlar. Bunların maksadı Adalet Partisi Grubunu ve hükümeti tahrik etmektir. Yerlerine geçip oturuyorlar, bunlara iktidar grubunun ağırlığı içerisinde, Hükümet olmanın mesuliyeti içerisinde cevap vermeye. Bu kürsüye çıkan arkadaşlarımıza karşılıklı konuşma şeklinde mütemadiyen laf atılıyor. Konuşmalar, o hale geliyor ki, adeta kürsüde konuşan hatip söyleyeceği şeyi bir kenara bırakıyor, karşılıklı bütün parlamento ile bütün 445 arkadaşımızın bulunduğu bir heyetle münazara haline getiriliyor. Bunların hepsinin Parlamento'yu engelleme, Parlamento'yu baltalama faaliyetlerinin devamı olduğunu ifade etmeliyim.

Muhterem Milletvekilleri, mühim olan mesele, demokrasi varsa, siz varsınız, Millet Meclisi var; Millet Meclisi varsa demokrasi var, Türkiye Büyük Millet Meclisi varsa demokrasi var, Türkiye Büyük Millet Meclisi yoksa onun yerine uydurma birtakım şûralar, uydurma birtakım heyetler varsa demokrasi yok. (A.P. saralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Gelmek istediğim nokta şudur; geliniz muhalifi ile muvafığı ile bütün arkadaşlardan şu ricayı yapmaya müsaade ediniz. Parlamento itibarı üzerine gölge düşürmiyelim. Parlametonun çalışmasına engel olmalıyım. Neyi yapacağız bu şekilde? Parlamento itibarına gölge düşürürsek, Parlamento'yu itibarsız hale getirirsek neyi yapacağız? Bindiğimiz dalı keseriz ve bu kürsüden gelip de "demokrasi Türkiye'de olacak mı, olmayacak mı" mütalaasını serd etmek cesaretini gösterenlere fırsat veririz. Muhterem Milletvekilleri, Türkiye'de demokrasi olacak. Her halükârda, her şart altında olacak. Kendilerini bu milletin kurtarıcısı vaziyetinde addeden ve milleti derin bir uykuya dalmış addedenler gaflet içindedir. (A.P. saralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Bu gafletlerinden bir gün kendileri uyandıkları zaman kendilerinin nerede, milletin nerede olduğunu göreceklerdir. (A.P. saralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

Şimdi ne oluyor? Buraya geliyor muhterem hatipler gerçeklerle hiç ilgisi olmıyan -olanlarına bir şey demiyoruz- fevkalade ağır, parlamento zabıtları için hakikaten üzücü her şeyi söylüyor. Neler söyleniyor, neler söyleniyor, neler söyleniyor... Buna çıkıp birisi cevap verecek çünkü eşitlik bu kürsüde başlıyor. Buna tahammül edeceksiniz. Oturduğunuz yerden bu kürsüden konuşan insanlara tahammül edemeyip laf atarsanız, bunu devam ettirirseniz, Riyaset Divanının mütaaddit ricalarına rağmen bu yolda devam ederseniz o zaman meclisin havasını bozarsınız.

Millet Meclisinin bir içtüzüğü var. Herkes ne söyleyecekse gelip bu kürsüden söyleyebiliyor. Bu kürsü açık, istediğiniz kadar söyleyebiliyorsunuz, müsaade edin de sıra başkasında iken, o da rahatça bu kürsüden ne söyleyecekse söylesin. Ondan sonra birtakım üzücü neticeler çıkacak, bu üzücü neticelerden de çok daha üzücü neticeler çıkartacaksınız. İşte yanlış olan budur.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri anlaşılıyor ki, bütçe müzakereleri yaklaşan seçimler için bir manevi baskı unsuru olarak kullanılmaktadır. Memlekete bir tehdit havası, bir tedhiş havası yayma teşebbüsleri vardır, Böylece Türk vatandaşının seçim sandığının başına gitmesinde bir fayda ummama gibi birtakım taktikler denenmektedir. Ama geliniz, bunları parlamentoya, demokratik nizamaya yani hepimizi burada toplıyan usullere, hepimizi burada toplıyan sisteme, hepimizi burada toplıyan yollara bir mani olarak kullanmıyalım derecesini, dozunu bu işleri öyle ayarlayınız ki, yapmayın diyemiyorum, çünkü yapmayın desem bunun bir tesiri olacağına kaani değilim, yapacaksınız, ama dozunu tesirini öyle ayarlayınız ki, seçim müessesesi ve Parlamento yaşasın... Mesele budur.

Şimdi huzurunuzda şunu kaydedeyim. Dün akşam vaki olan üzücü hadise bu kürsüye gelen, resmi beyanlarda bulunmak mecburiyetinde olan Hükümet temsilcisine karşıdan laf atarak başlamıştır. Hadisenin sonu malum... Hadise Nazım Hikmet'in; o Nazım Hikmet ki, "Benim asıl yurdum Rusya'dır", demiştir, o Nazım Hikmet ki, muhterem arkadaşım Kılıçoğlu'nun buradan beyan ettiği gibi, Türk Hâkimi ve Türk Mahkemesi tarafından haini vatan ilan edilmiştir.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Babam Stalin'dir demiştir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir üye buradan çıkıyor, Cumhuriyeti, onun temel dayanağı olan Türk Adliyesini, onun verdiği kararları, hepsini hiçe sayarak Nazım Hikmet büyük vatan şairidir, diyor. Bunun adına ne derler? Bunun adına büyük tahrik derler. Tahrik derler bunun adına. Ondan sonra hadise büyüyor. Böyle şeyleri yapmayın. Böyle şeyler hakikaten bu Meclisin havasına yakışmaz. Türk Parlamentosunun zabıtlarında geçen 45 sene içinde Nazım Hikmet'e hain, diyen yüzlerce sayfa bulursunuz, ama Türk Parlamentosunun zabıtlarına esefle söyleyeyim ki, Nazım Hikmet'i büyük vatan şairi diye tanıtan ilk cümle dün akşam zabıtlara geçmiştir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

C.H.P.'nin Sayın Genel Başkanı kendi devrinde bu mahkemenin cereyan ettiğini her halde bilirler ve gönül isterdi ki, hadiseye temas ederken bunun ağır bir tahrik olduğunu da ifade buyursunlar. Yapmadılar. Çünkü hadise ile ilgili olarak söylemek istedikleri şeyleri söylediler. Biraz sonra eleştireceğim. Hadisenin bir tasdim olduğunu ifade buyurdular, Hükümetin bir tasdimi dediler. Hadisenin üzerinden 9 saat geçmiş. Acaba hangi vakıalara dayanarak, neye dayanarak, henüz meydana gelen his atmosferi geçmeden C.H.P.'nin Sayın Genel Başkanı hadisenin tasdim olduğunu iddia edebiliyorlar? Muhterem Milletvekilleri bunu insafla bağdaştırmak, en azından insafla bağdaştırmak imkânı yoktur, mantıkla da bağdaştırmak imkânı yoktur. Hükümet söylenecek her sözün cevabını biliyor. İktidar partisi, onun grubu söyleyeceğiniz her söze cevap verecektir. Ama şu kürsüyü medeni yollarla usullerle kullanalım. Mühim olan mesele o, Çırpınıyoruz, şu kürsüyü daima hür fikirlerin tartışıldığı, küfre kaçılmadığı, daima medeni bir üslup içerisinde, ölçü içerisinde kullanalım. Bunun için çırpınıyoruz.

C.H.P. Sayın Genel Başkanının bu şekildeki beyanına şaşmadım. Çünkü bundan evvel de orta yere durup dururken bir Meclisi basma hadisesi çıkarılmıştı. Sonra ne oldu? (C.H.P. sıralarından "örttünüz" sesleri) Meclis basma hadisesinin sonu ne oldu? Meclisin basılmadığı Meclisin, Meclisin basılamıyacağı meydana çıktı. Sonu bu oldu. (C.H.P. sıralarından müdahaleler) Müsaade buyurun dinleyin. Biz çıt çıkarmadan sizi burada

dinledik, grupumuz da dinledi. Aynı yola geliyoruz. İşte böyle basılıyor meseleler, meseleler böyle başlıyor. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Lütfen sükûneti muhafaza edelim efendim, hatibe müdahale etmiyelim,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, Batı demokrasilerinde aşağıdan laf atma vardır. Bu demokrasinin içinde vardır. Bazen da konuşan hatibin konuşmasını da güzelleştirir, bazen da şaşırtır hatibi, maksadı da hatibi şaşırtmaktır. Yalnız bizim demokrasimizde aşağıdan laf atana idam kararı verildi. Bu var bizim tarihimizde buda var bizim tarihimizde. *(A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri)* Ben meseleyi büyütmek istemiyorum. Emin olunuz meseleyi iktidar ağırlığının içerisinde bir rayına oturtmak istiyorum. Fakat bizi öylesine yaralayan, bizi öylesine inciten haksız ithamlar yapıldı ki bu haksız ithamları cevaplandırmadan buradan ayrılmak imkânı yok.

Muhterem Milletvekilleri C.H.P.'nin Sayın Genel Başkanı hükümet Başkanı olduğu zaman, arkadaşım Kılıçoğlu söyledi, Adalet partisinin camı, çerçevesi, defteri, eşyası tabelası, hepsi çatır çatır kırılmıştır. Bir defa da değil, iki defa yakılmıştır, tahribedilmiştir. Ve kendisine müracaat edildiği vakit de "Ne yapayım ağır tahrikler olmuştur, bu tahriklere sebeb olmayın" cevabını vermiştir. Kendisine Hükümet Başkanı olarak müracaat edilmiştir. Yani yurttaki kanunların tatbikçisi, emniyet ve asayişin müdafi, emniyet ve asayişin korunmasından mesul bir insan olarak müracaat edilmiştir. "Tahrik etmeyin, ne yapayım işte tahrik oluyor, zaptedemiyorum" demiştir.

Şimdi o zaman demokrasi tehlikede değildir, ama Mecliste ağır bir tahrikten doğan üzücü bir hadise, esefle söylüyorum, üzücü bir hadise meydana gelir, aradan 9 saat geçmeden Sayın C.H.P. Genel Başkanı bu kürsüye gelir, "Bu iş patlar", der. Patlama kelimesi Sayın T.İ.P. Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın sözlerinde de var. "Bu iş patlar", der. Ve döner der ki, "Akıbetinizi çabuklaştırıyorsunuz" der. Şimdi bu patlama ile akıbet meselesini bir konuşalım. Çünkü bunu konuşmazsak bu Meclis hür değildir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Meclisin şu kanadında veya Meclisin bu kanadında oturan bu memleketin çok değerli evlatları, yetişmelerine milletin milyonlarca lira sarf ettiği, ailelerin çok emek verdiği bu kadar değerli insan şayet bir gün milletin seçip gönderdiği bu müessesede vazife görmekten dolayı suçlu addedilme durumunda ise, o zaman Türkiye'de demokrasi yoktur. Bu zaman yoktur, demokrasi. Ama bu devreler geçmiştir, neden geçmiştir? Artık bu kürsüden ihtilal ışığı verme imkânı kalmamıştır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şayet, hala öyle bir durum varsa, evvela Türkiye Büyük Millet Meclisinin muhterem azaları ilerde hiçbir şekilde şerik addedilemeyecekleri birtakım suçları omuzlarına yüklenmeden bu meseleyi halletmemiz gerekir. Derhal bütçe konuşmalarını tatil edip -çünkü bütçeyi bir ay uzatmak mümkündür, memleket bütçesiz kalsın- derhal bir genel görüşme açıp, bu Meclisin akıbetini tayin etmemiz lazımdır.

HASAN TAHSİN UZUN (Kırklareli) — Çok yerinde olur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben mütalaa serd ediyorum, zatîalinizin buna iştirakini hiç sormadım. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Mecbursunuz arkadaşlar, bize tahammül edeceksiniz. Bütün kavganın başı buradan çıkıyor. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şimdi, muhterem arkadaşlar, memleketimizde bir ihtilal olmuştur. Bu ihtilalin, bugün bu kürsüde sebeplerini, şusunu, busunu münakaşa etmenin doğru olduğuna kaani

değilim. Bir fayda sağlayacağına da kaani değilim. Ama her defasında işiyle, gücüyle uğraşan vatandaşın elini, ayağını soğutacak bir kargaşalık ihtimali haberini vatan sathına yaymak, hem Türk ekonomisini, Türk sosyal bünyesini harabetmekte, ayrıca şu Muhterem Heyete, bu büyük Meclise, Türk halkının, Türk milletinin iradesinin sembolü, temsilcisi olan bu Muhterem Meclise olan itimadı vatandaş gözünde düşürmektedir.

Nereleri şikâyet ediyorsunuz? Bu kürsülerde, neyi getirdiniz de konuşmadık? Getirin burada konuşalım, her şeyi konuşalım. Beğenmediğiniz hususlar varsa bunu yolu var. Kanun yapma yetkisi her milletvekilinin. Ama noksanlık şuradan doğuyor. Beğenmediğiniz hususları mutlaka istiyorsunuz ki, iktidar partisi yapmasın.

Bu nedendir? Bu, aslında şöyle bir neticeye müncer olur. İktidarsınız, biz muhalefetteyiz. Biz gayet tabii olarak deriz ki, iktidar partisi seçim beyannamesine, programına koyduğu hususları yapacaktır. Filan şeyi yaptırmayız, yaparlarsa gökkubbeyi yıkarız. Böyle bir şey demedik, biz.

Muhalefet olarak geldik şu kürsüye-zabıtlar orta yerde söyledik söyleyeceğimizi, zabıtlara geçsin, diye. En çok yaptığımız şey; hadi bu kanunu siz çıkarın, deyip Parlamentoyu terketmek olmuştur. Budur, bizim yaptığımız.

Şimdi, muhalefette vaziyet bu, iktidara geliriz, filan şeyi yapamazsın. Niçin yapamayız? Biz size mani oluruz, memleketin birtakım güçleri de size mani olur.

Muhterem Milletvekilleri, bu aslında demokrasiye olan inanç ve demokrasi anlayışı ile bağdaşmaz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Şimdi netice ne oluyor? Netice A.P.'nin muhalefette bir şey yapmasına, hizmet yapmasına imkân yok. A.P. iktidarda iken, siz hizmet yapmasına mani olacağız dersiniz, peki, soruyorum: Adalet Partisi'ne zaman bu memlekete hizmet etme imkânını bulacak?

İktidarda iken A.P. bu memlekete hizmete devam ediyor, çığ gibi hizmete. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Ben sadece sizin kafanızdaki bir meseleyi çözmeye çalışıyorum. Diyorum ki, peki Adalet Partisi'ne zaman hizmet imkânı bulacak. Muhalefette iken kanunlar mani, yani düzen mani, şekil mani. İktidarda, tabi muhalefet fonksiyonunun dışında -muhalefet fonksiyonunu gayet değerli addediyorum- kendisini daima iktidar gibi, muhalefette iken kendisini daima iktidar addeden bir muhalefetle karşı karşıya ve şunu yapamazsın, bunu yapamazsın, yaparsan mani olurum... O zaman bunun içinden çıkmaya mantiken imkân yoktur.

Şimdi, bunun da çözümü var: Bir parti iktidarda iken vazifesi ne ise onu yapsın, bir parti muhalefette ise, vazifesi ne ise onu yapsın. Muhalefette olan parti de iktidara hazırlansın, çıksın milletin önüne desin ki, şunları, şunları beğenmiyoruz, iktidara gelirse düzelterek, desin gelsin düzeltsin.

Eğer bunu ortaya koyamazsak her gün akıbet tayin ederiz. Hiç hoşumuza gitmeyen bir şey oldu mu, "akıbetiniz kötü olur, akıbetiniz yaklaşıyor" deriz.

Şimdi, bu, ömür biçme işini bir kenara bırakalım. (A.P. sıralarından gülüşmeler, alkışlar)

Nedenini söyleyeyim; C.H.P. 1961'de koalisyon hükümeti kurduğu zaman seçim beyannamesinde yazmıştır; artık bu memlekette rejim meselesi kalmamıştır; rejimin bütün müesseseleri kurulmuştur, diye yazmıştır. Şimdi 1965'te yeniden birtakım

meselerle karşı karşıya, 1966'da, 1967'de, daha doğrusu 1968'in başında, 1961'de seçim beyannamelerine yazdıkları hususu bir kenara atarak, memleketi yeniden birtakım münakaşaların karşısına sokmuşlardır.

Şimdi, muhterem arkadaşlarım, Türk demokrasisinde bir şeyi daha yerleştirmeye mecburuz. Seçim beyannameleri, ister muhalefette olun, ister iktidarda olun, o beyannameleri neşreden partileri bağlar. Yani seçim beyannamesini yazıp da, eğer iktidara gelirsiniz, onu tatbik edersiniz, ondan sorumlusunuz. Gelmezseniz iktidara, muhalefette iseniz seçim beyannamelerini yine bir taahhüttür. İktidara gelmediğiniz zaman, kurban mafiş, diyemezsiniz ki. Binaenaleyh, bağlısınız seçim beyannamenizle.

İkincisini söyleyelim; iktidarların akıbetini millet tayin erecektir. Buna inanmıyorsak, yine burada başına birtakım belalar gelecek insanlar olarak oturunuz ve buna da kimsenin hakkı yok. Çünkü birçok kereler söyledim; eğer, iktidarların akıbetini milletin tayin edeceğine inanmıyorsak, buradan gelip yemin etmek, bilmiyorum ki, nasıl bir harekettir. Karşımızda, her zaman dönüp dönüp gösterdiğim "Egemenlik kayıtsız, şartsız milletindir" ibaresi neye yarar. Onun içindir ki, yeminimize sahipsek, Türk Parlamentosunun temeli, Türkiye Cumhuriyetinin temeli, Büyük Atatürk'ün en büyük inancı, Atatürkçülüğün temel prensibi, Türk Milliyetçiliğinin temel prensibi, Türk hürriyet davasının temel prensibi olan "Egemenlik kayıtsız, şartsız milletindir"e inanacaktır herkes. Buna inanınca, bu akıbet tayini işi askıda kalır. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)* Bu, budur.

Muhterem Arkadaşlar, bu münakaşaları gönül isterdi ki, tarihin derinliklerine gömelim. Ama ne yazık ki, her defasında bu münakaşa ile karşı karşıyayız. Türkiye'de Demokles'in kılıcı gibi, yarın bir şeyler oluverecektir... Başımızda Türk Milletinin gözbebeği olan müesseseleri bir korku unsuru olarak taşıyamayız. Herkesin yeri tayin edilmiş, Türk Anayasasında. Münakaşa edelim, filancaya doğru değil, diyelim. Ama hem temel sistemi kuracaksınız, hem temel sistemi iktidarda iseniz, bildiğiniz gibi anlıyacaksınız, muhalefette iseniz, unutacaksınız. Bu olmaz. Zor olan işte onun içindir ki, Parlamentodaki elektrikli havayı bu yaratıyor. Bunda bir mutabakata varmanız lazım. Bu parlamentonun çalışabilmesi, iyi çalışabilmesi, memlekete, millete güzel hizmetler verilebilmesi bakımından lazım, bu kürsülerin daima açık durması bakımından lazım. Böylece vatan sathında meydana gelen her hadisede Türk vatandaşının şikâyet hakkının, bir merci bulabilmesi için lazım. Böylece sefalet edebiyatı yapıp, sadece bunu bir basamak taşı olarak düşünmek yerine sıkıntı içinde olan o Türk Vatandaşına el uzatabilmek için ne lazım?

Şimdi iddia olunuyor ki, bu işin içerisinde bir tasımim vardır. Böyle bir şey yoktur. İddia olunuyor ki, ben böyle bir harekete mani olmamışım. Böyle bir şey de yoktur. Çünkü rahat rahat sükûnet içinde giden bir konuşmada iki saat sonra her hangi bir çatışmanın, her hangi bir ileri derecede münakaşanın kavganın meydana gelebileceğini tahmin etmek imkânından ben mahrumum. Ama size şunu bütün samimiyetimle arz edeyim ki, muhterem heyetinizin huzur ve sükûn içinde olması şarttır. Huzur ve sükûn içinde olmak için evvela herkesin hakkına sahibolması lazımdır. Muhterem Heyetiniz huzur ve sükûn içinde olmazsa, memlekette huzur ve sükûn tesis etmemiz zorlaşır, idame ettirmemiz zorlaşır. Çok çabuk bu gergin havalar vatanın dört köşesine akseder. Huzur ve sükûn içinde olmamak için de sebep yoktur, hiçbir sebep yoktur orta yerde. Şayet muhterem Heyetiniz meseleleri çok ileri sınırlara götürmeden münakaşa edemezse, o zaman vatandaşın bu meseleleri kavga etmeden, gürültü çıkarmadan münakaşa

edebileceğini beklemek hakkına malik değiliz. Ama merak etmeyin, Türk Vatandaşı bütün bunları ibretle seyrediyor. En kıymetli müessesesi olan Türkiye Büyük Millet Meclisi ki Türk Milletinin en kıymetli müessesesidir, onu esaretten kurtaran müessesedir, Türkiye Büyük Millet Meclisi onu hürriyete kavuşturan müessesedir, üzerinde şu veya bu tahribatı yapma hevesinde olanları ibretle seyrediyor, büyük millet. Zamanı geldiği vakit bunların gerekli dersini verecektir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yanlış anlaşılmasın, bizim sopalı işimiz yok, bizim işlerimizin hepsi medeni.

SEYFİ SADİ PENCAP (Muğla) — Çok medeni, tabanca ile...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunu söylerken, her hangi bir tahdit manasına alınmasın. Türk hukuk sisteminin, Anayasasının, kanunlarının çizdiği yol ne ise ders o yoldan verilecektir. Binaenaleyh siz dersiniz ki, sizin akbetiniz de o yoldan tayin edilecek. Biz bunda mutabıkız. Ama birtakım gizli imalarda bulunursanız, vatandaşın zihninde suitefehhümler uyandırırınız, bizim zihnimizde uyandıramazsınız. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Biz buraya karmakarışık bir Devre sonunda büyük milletimizi çatışmalardan kurtarmak, barıştırmak, el ele vermek, vatan sathında gönül gönüle çalışmasını sağlamak için geldik. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi ayrıca bir şüphe daha burada izhar edildi. “Bugün size, yarın bize, öbür gün size” Bunları düşünmeye bence mahal yoktur. Sadece bunu sebeplerini ortadan kaldıralım ve sebepleri ortadan kaldırmak için elimizde her şey vardır. Sükunetle, akli selimle ve şu büyük müessesenin çatısına ve havasına uygun bir şekilde, ama hepimiz, hareket ettiğimiz takdirde bu meselelerin içinden çıkmak imkânını buluruz.

Millet, meselelerini halletmek üzere bizi buraya göndermiştir, burada mesele çıkarmak için göndermemiştir. Onun içindir ki birtakım münferit vakaları alıp, bakanın konuşmasını bir tahrik vasıtası alıp, Türk mahkemelerinin ve hâkimlerinin vatan haini olarak mahkûm ettiği Nazım Hikmet’i, vatan şairi haline getirmeyi bir kenara itip çok indi mütalaalar serd etmek Türk Milletinin vicdanında derin yaralar açacaktır.

Muhterem Milletvekilleri, T.İ.P. Genel Başkanı bu kürsüye geldi, dedi ki: “Biz...” aynen tabiri şöyledir, “Emekçi sınıflar iktidara gelecek, bu önlenemez” Emekçi sınıflar iktidara gelecek, bu önlenemez... Şimdi biz gayet tabii ki C.H.P.’nin Sayın Genel Başkanı gibi sınır dışına çıkan, hudut dışına çıkan, Türk kanunlarının, hukuk düzeninin dışına çıkan partileri kapatma yetkisine sahip değiliz. Türk Anayasası partilerin kuruluşunda izin almayı kaldırmış, kapatmayı da Anayasa Mahkemesine vermiş. Şimdi bu husus, T.İ.P. için de doğrudur, başka bir parti için de doğrudur, bizim içinde doğrudur. Yani, C.H.P.’nin Sayın Genel Başkanı “Bir fikre karşı niçin heyecanlanıyorsunuz? Eğer bu fikir yanlış bir fikir ise, memleketin ana çerçevesinin dışında bir fikir ise, bunu, bu partiyi kapatacak, bu parti hakkında muamele görecektir hukuki merciler vardır” diyor. Doğrudur. Bir taraftan da diyorlar ki; “A.P. yine Türk hukuk sisteminin ve Türk Devlet nizamının, Türk Anayasasının makul ve makbul addetmediği birtakım işleri yapmaktadır. Onun için de akıbeti meçhuldür” veyahut da “akıbetine yaklaşıyor”

E, peki T.İ.P. için mevcut olan bu kaide yani, T.İ.P. mevzuubahs olduğu vakit suçu ve suçluyu mahkeme tayin edecek A.P. mevzuubahs olduğu vakit suçu ve suçluyu C.H.P.’nin Sayın Genel Başkanı mı tayin edecek? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve sürekli alkışlar)

Şimdi diyor ki, T.İ.P'nin Sayın Genel Başkanı: "Emekçi sınıflar iktidara gelecek" Partiler Kanununa aykırı bu beyanınız. *(T.İ.P. sıralarından gülüşmeler)* Müsaade buyurun, müsaade buyurun, Partiler Kanununun 89'ncü maddesine aykırı, 91'nci maddesine aykırı, birçok maddelerine de aykırı bu beyanınız. Ayrıca Türk Anayasasının 4'ncü ve 12'nci maddesine aykırı. E, peki biz de diyoruz ki: "Siz eğer bu faaliyetleri burada yaparsanız bunun münakaşası yapılır" E... Yurt sathında da yapıyorsunuz bu faaliyetleri. Sonra geliyorsunuz burada Doğu mitinglerinin izahını yapıyorsunuz. Doğu mitinglerinde yaptığınız buradan izah ettiğiniz iş değildir. Şu anda zamanınızı almak istemem, ama Doğu mitinglerinde yaptığınızı bir gün izah edeceğiz bu kürsüde ve Türk Anayasasına, Devlet bütünlüğüne, Türk Anayasasının birçok maddelerine aykırıdır yaptığınız iş. E, peki biz bunları söylemeyeceğiz, ondan sonra da İçişleri Bakanlığı bütçesini tenkid eden arkadaşımız buradan çıkacak diyecek ki; "Bir hadise olmuştur; ben demişim ki..." E, hadise oldu, şimdi ne yapacağız? Kanun takipçisi bu hadiseyi meydana getirenlerin yakasına yapışacak. Bunu tecrübesizlik olarak göstereceksiniz. Dün akşam bu kürsüden söylendi. Ne yapacaktık biz. Birtakım suç işlemesi ihtimal dahilinde olan adamları, ellerine kelepçe vurup zindanlara mı gönderecektik? İşte bu da geliyor Türk Anayasanın suç ve ceza müeyyidesine. Türk Anayasası diyor ki: "Türk kanunlarına göre işlendiği zaman suç sayılmayan fiiller suç değildir. Bunları tayin edecek merciler de muayyendir" Böyle yapmıyacaksınız, bunların hepsini bir kenara atacaksınız, biz tecrübeliyiz diye suç olması ihtimali var diye vatandaşın üstüne bir baskı vasıtası olacaksınız. Bizim idare anlayışımız bu değildir. Bir taraftan bu tenkidi yapacaksınız, öbür taraftan da fikir hareketleri namı altında memleketin karıştırılmasına, anarşi çıkarılmasına hizmet edecek faaliyetlerin içinde bulunacaksınız. Bunları da size söylemeyip kime söyleyeceğiz gelip? Size söylüyoruz ve burada münakaşa ediyoruz, yaptığınız doğru değildir, diyoruz. Emekçi sınıfı, Türkiye'de emekçi sınıfı olacak, emekçi sınıfı Türkiye'nin kaderine hâkim olacak... Ee peki diğer insanlar ne olacak, diğer vatandaşlar? Esir mi olacak, yoksa herkes emekçi mi olacak? İşte mesele burada başlıyor. Bunların münakaşasını yapacağız, bunların münakaşası yapılacaktır.

Muhterem Milletvekilleri, bu münakaşalar 1965 seçimleriyle bakiye sisteminin Meclisimize getirdiği Marksist görüşün neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Dünyanın her parlamentosunda komünistler, aşırı solcular, öyle diyelim, daima parlamentoları baltalamanın yollarını ararlar, daima gürültü patırtı çıkarırlar. Şimdi buna karşı biz Parlamentoyu çalıştırmaya çırpınıyoruz. Yoksa yaptığımız hareket bir fikri boğma hareketi değildir. Ama Türk kanunları bu fikir Türkiye'ye zararlı hale gelme istidadını aldığı zaman bu fikrin sahiplerinin yakasına yapışacaktır; bundan da herkes emin olsun.

Türkiye'de bir oyun falan devam etmiyor. Eğer siz bu oyunun içinde iseniz onu bilmeyiz. Ama Türk Devletini bu kadar hırpalamaya, itibarına bu kadar şüphe düşürmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. Neye karşı olursanız olun, bunların her gün burada münakaşası yapıldı. Toprağı dağıtacağız, ticareti devletleştireceğiz, sigortayı devletleştireceğiz, bankacılığı devletleştireceğiz. Arkasından basını devletleştirirsiniz, arkasından Parlamentoyu devletleştirirsiniz, oraya kadar gider ok. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Ama bu fırsatı bulamıyacaksınız. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Yani, buraya çıkıp da nezaket olsun diye, Hükümet mesuliyeti, sorumluluğu üstümüzde var diye istediğiniz gibi yapın, memleketi ne kadar kurcalayabilirsiniz kurcalayın, ne kadar tahribedebilirsiniz memleketin müesseselerini edin mi diyeceğiz? Onu demiyeceğiz.

Anayasa partileri demokratik düzenin vazgeçilmez unsuru saymıştır, ama partilerin sadece bu maddeye saplanıp Anayasanın diğer maddelerini unutmamaları şartı ile. Anayasa bir maddeden ibaret değil ki, küllü var Anayasanın.

Şimdi T.İ.P.'nin Sayın Genel Başkanı buraya geliyor, diyor ki: "Biz kendimizi emekçi sınıfı namına adadık" diyor. Aslında emekçi sınıfı ile bir alakaları yoktur ama... (A.P. sıralarından gülüşmeler)

Peki siz kendinizi emekçi sınıfı namına adadık diyorsunuz, bunun doğru olmasına inanmasını herkesten istiyorsunuz. Ee, burada 245 mevcudıyla A.P. Grubu var. Oda diyor ki; "Biz Türkiye'yi gerçekçi, ileri, medeni, Türkiye'nin hars ve kültürüne uygun refaha götürmek istiyoruz. Türkiye'yi saadet içinde yaşatmak istiyoruz" diyor. E, buna sizin inanıp inanmamanız muhayyer, ama buna inanan insanlar var ki 245 kişi buraya göndermiş. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Yine sizin söylediğiniz nassı kaatı. Bu böyledir. Sizden başkalarının olduğunu kabul etmeye mecbursunuz. Sizden başkalarının olduğunu kabul etmezseniz başkalarıyla başınız derde girer. (C.H.P. sıralarından bir milletvekili "Yani dayağı yersiniz") Şu dayak hikâyesini bırakın bir kenara. Şu Parlamente'ye hiç yakışmıyan bir iş. Ben bunu muhakemelerime, ben bunu yapmakta olduğum tahlile yapmakta olduğum beyana esas almıyorum.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, huzurunuzdan bir iki hususu daha söylemeden ayrılamıyacağım.

Şimdi C.H.P.'nin Sayın Genel Başkanı buyuruyorlar ki: "İktidardasınız" Bu bir gerçek yani vakıa bu. "Sonuna kadar kullanacaksınız." E, bu izne tabi değil. (A.P. sıralarından gülüşmeler) "Bildığınız her vasıtayı kullanacaksınız" Bu, zuhul. Bir meşru olan, Türkiye'nin menfaatlerine olan, Türk Milletinin hayrına olan, kanun devletinin, hukuk devletinin, kaideleri olan vasıtaları kullanırız. "Gitmemek için her vasıtayı kullanacaksınız" Bu, tarihi gelişimi, tarihi tekâmülü inkârdır. Bizim ne böyle bir niyetimiz var, ne bu niyetin tezahürü var orta yerde. Biz bunları hiç denemedik. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bir hususu hatırlatmama müsaade eder misiniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 10 dakika müsaade ederseniz toparlayacağım.

BAŞKAN — Yüce Heyetin tasvibini rica ediyorum efendim. Sayın Başbakanın konuşması 10 dakika...

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Bizim de sözümüz var, onu da oylayın lütfen.

BAŞKAN — Efendim bir dakika müsaade edin. Sayın Millet Partisi Grubu görüşmek istiyor mu?

AHMET BİLGİN (Edirne) — İstiyoruz.

BAŞKAN — Efendim, bunları niçin evvel söylemediniz ki konuşan hatiplerin söz sırasını ona göre tutayım.

10 ar dakika ile bitecek mi efendim konuşmalarınız? ("Bitecek" sesleri) Şu halde arkadaşlarım, çok istirham ediyorum; bugün öğleye kadar olan vaktimizi maalesef bu mevzuu işgal etmiş bulunuyor. Hiç olmazsa öğleden sonraki çalışmalarımızı normal bütçe müzakerelerine tahsis, edebilmek için şimdi Sayın Başbakandan sonra, Sayın

Feyzioğlu'nun 10 dakika ve muhtemelen Sayın Millet Partisinin de 10 dakika görüşmesi hususunda tasvibinizi rica ediyorum.

Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri; bizim gitmemek için müracaat edeceğimiz tek vasıta vardır; büyük milletin asil vicdanı. Ondan başka hiç bir vasıtaya tenezzül etmeyiz. Biz izzetin, ikbalin insanları değiliz, biz hizmetin insanlarıyız. (A.P. sıralarından *şiddetli alkışlar* “Bravo” sesleri) Çilenin, meşakkatin, Türk Milleti uğruna, Türk Yurdu uğruna cefanın adamlarıyız. Biz buyuz.

Sayın C.H.P. Genel Başkanı, iki müftünün yer yer dolaştırıldığını iddia buyurdular. Eğer bu iki müftü kim ise, bunların isimlerini alırsak, suç teşkil eden hareketlerini kanuna teslim ederiz ve bizim iki müftüyü dolaştırmaktan medet ummamıza imkân yoktur. Çünkü bizim gücümüz kuvvetimiz, Türk vatandaşı ile olan bağlarımız, yani onu anlama kabiliyetimiz, onu görme kabiliyetimiz onu bilme kabiliyetimiz, onun hislerine tercüman olma kabiliyetimiz diye bir kabiliyetimiz vardır. Onun içindir ki, biz ne söyleyeceksek millete kendimiz söyleriz, bu yollardan medet ummayız biz.

Şimdi, “zulüm, şiddet ve irtica çıkar yol değildir.” deniliyor. Doğrudur... Bu yolda olan kim? Bu çıkar yol değil. Bu yolda olanları kim tasvibediyor? Ama durup durduğunuz yerde, sapasağlam insana kanser teşhisi koyarsanız bu gülünç olur.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri; “zulüm idaresine, irtica idaresine memleketin tahammülü yoktur” buyuruyorlar. Bu doğrudur. Zulüm idaresine memleketin tahammülü olmadığını millet göstermiştir. (A.P. sıralarından *şiddetli alkışlar*) Şimdi şuraya geliyorum; “irtica irtica irtica...” Adalet Partisi Meclis Grubunun yaş vasatısı 45 civarında, Cumhuriyetle yaşıt. Eğer Adalet partisi Meclis Grubunun memlekette irticaa müsaade edeceği düşünülüyor ise, bu, kuruculuğu iddiasında bulunduğunuz Cumhuriyete inançsızlıktır. Onun içindir ki, bu, aslında Türk halkına da inançsızlıktır. Bir taraftan geleceksiniz, seçmenden başka çıkar yol yoktur diyeceksiniz, öbür taraftan diyeceksiniz ki, seçmen irticaa kayırır. Türk Milleti ileriliğin aşığı olmuştur. Türk Milleti medeni ve güzel vasıtaları daima takdir etmiştir. Sosyal hadiseler hiç bir şekilde geriye gitmez, eğer 45 senelik Cumhuriyet bu memleketi hiç bir yere getirmemiştir, iddiasında iseniz, -ki bu da gerçek değildir- o zaman icraatınızı biz savunmak mecburiyetinde kalacağız. Bu iddia gerçek değildir. Bu takdirde, bu inançsızlığı bir kenara atmak lazımdır. Yani Türk Milletine güveniyorsanız tam güveneceksiniz; yanlış iş yapıverir, irticaa kayırır, şu istikamette gidiverir, bu istikamette gidiverir... Bunlar Türk Milletinin akli selimi ile izahı ile kabili telif olmıyan şeylerdir.

Şimdi geliyorum bir hususa daha. Tabii ki, C.H.P.'nin Sayın Genel Başkanı bu kürsüden herkes gibi istediği şekilde konuşmak hak ve hürriyetine sahiptir. Biz de herkes gibi bu kürsüden eşit hakka sahibiz. Türkiye’de birinci sınıf vatandaşlar, ikinci sınıf vatandaşlar diye bir husus yok, ama tavır ve hareketlerimizi kontrol etmekte, münakaşa etmekte fayda var. Biz iddia etmiyoruz ki, memleketin tapusu bizim elimizdedir ve biz memleketin mütevellisiyiz. Böyle bir iddianın içinde değiliz. Böyle bir iddianın içinde olunca memleketin mütevellisi gibi mütalaalar serd etmek mümkün olur. Ama bugünkü çağa uyan mütalaalar olmaz. (A.P. sıralarından *alkışlar*)

Muhterem Milletvekilleri; bu sabah bunları bana söyletmek mecburiyetini tahmil ettiler. Gönlüm; müessif bir hadise olmuştur, tekrarı olmasın, bütün Muhterem Milletvekilleri arkadaşlarımızdan, muhalefet olarak, iktidar grubu olarak bu gibi hadiseler meydana vermeden Türk Milletinin gururu, gözbebeği, ümidi olan bu Parlamente'nin üstüne gölge düşürmiyelim, çalışmalarımızı o istikamette ayarlıyalım temennisiyle gelmiştim, fakat beyanlar, münferit bir hadisenin şumulünü çok aştı. O zaman da bunları söylemek mecburiyetinde kaldım.

Sözlerimin sonunda maksadımızın, hem memlekette, hem Parlamente'de ve her yerde sulh ve sükûn olduğunu, kavgayı hiçbir şekilde arzu etmediğimizi ifade etmek isterim.

Muhterem Milletvekillerinin yorgun olduklarını zaman zaman sinirli olduklarını, zaman zaman birbirlerini tahrik ettiklerini biliyoruz. Ama bu gibi hadiselerin tekrâr etmemesini temenni eder, bütün idarecilerin bu büyük müesseseyi yaşatmada, bu büyük müesseseyi güçlü, itibarlı kılmada sarf ettiğimiz gayretlere katkıda bulunmasını temenni eder, hepinizi saygı ile selamlarım.⁵³ (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)

⁵³ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II Cilt 25 Birleşim 46 Sayfa 415-424*

28 Şubat 1968 Çarşamba **1968 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Millet Meclisindeki** **Görüşmelerinin Başlaması Nedeniyle**

BAŞKAN — Gruplar adına konuşmalar bitmiştir. Şimdi sıra Hükümetindir. Buyurun Sayın Başbakan.

(Başbakan A.P. milletvekillerinin sürekli, şiddetli alkışları ve “Bravo” sesleri arasında kürsüye geldi)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri; hepinizi muhabbetle, saygı ile selamlıyorum.

1968 senesinin bütçe müzakereleri hemen hemen 75 güne yakın bir zamandır Meclislerimizde müzakere edildi ve şu anda bu müzakerelerin sonuna gelmiş bulunuyoruz. 15 Şubat’tan beri muhterem Meclisimizde vaki olan müzakereleri yakından takibettim. Keza Komisyonunda ve Yüce Senatodaki görüşmeleri de yakından takibettim, dinliyebildiğim kadarlarını dinledim, dinleyemediğim kısımlarının da hemen hemen çok büyük bir nisbette zabıtlarını okudum. Huzurunuzda bütün bunlara cevap verecek değilim Esasen sadece Yüce Meclisinizde 81 saati aşan konuşmalara Hükümet üyeleri arkadaşlarım 50 saate yakın cevap arz etmekle hemen hemen söylenmiş olan her şeyi cevaplandırmış bulunuyorlar. Ben huzurunuzda bütün görüşmelerin umumi bir tahlilini yapmak ve bunların içerisinde bazı önemli, siyasî veçhesi bulunan ve vuzuha kavuşturulmasında fayda ümidettiğim hususları temas edeceğim.

Evvela şurasını arz edeyim; 75 gün bütçe müzakerelerinde hemen hemen aynı iddialar değişik üsluplarda dokuza yakın defa tekrarlanmıştır. Bu hususun bütçe gibi bir memleketin iktidarını, memleket idare edenleri ve onları murakabe fonksiyonu ile görevli bulunan muhalefeti ne kadar işgal ettiğini zannediyorum ki muhterem üyeler takdir edeceklerdir. Bununla bütçe 75 gün görüşülmesin demek istemiyorum. Ama bütçe görüşmelerini alakasının kaybolması, bütçe görüşmelerinin ahvali adiyeden görüşmeler haline gelmesi mutlaka demokrasimiz bakımından faydalı olmayacaktır. Çünkü bütçe, demokrasinin geliştirildiği en mühim müesseselerden biridir ve demokratik usuller içinde temel müessesedir. Milletin vergi olarak verdiği paraların nereye gittiğini, en son kuruşuna kadar nereye gittiğini, milletin vekillerinin bilmesi, sorması, öğrenmesi, tetkik etmesi, demokrasinin temelini teşkil eder. Bu itibarla biz hiçbir zaman iddiaların tekrarlanmasından, tenkidlerden, kritiklerden müşteki değiliz. Ama Meclislerin 75 gün müddetle işgal edilmiş olması veya 75 gün müddetle bütçe mesaisi yapmasını bütçe üzerinde alakayı azaltması bütçe müessesesinden beklenen fonksiyonu baltalar endişesindeyiz. Bu itibarla huzurunuzda Yüce Meclisin dikkatini görüşmemin başında bu hususa çekmeyi bir ödev addederim.

Diyeceksiniz ki; Anayasa bütçenin prosedürünü tayin etmiştir. Prosedürlerin Anayasalarda tayin edilmesinin, görülüyor ki, birtakım mahzurları vardır. Tüzüklerle halledilebilecek şeyler anayasalara aktarılsa bu takdirde bir takım mahzurlar ortaya çıkabiliyor. Bunların düzeltilmesi, memleket nef’ine düzeltilmesi güçleşiyor. Burada hiç kimsenin aklına bir şey gelmesin; Anayasa değişikliği iddiaları için bir şey gelmesin; Anayasa değişikliği iddiaları için bir mesnet hazırlanıyor şeklinde bir endişeye düşmeye lüzum yoktur. Anayasanın değişmeyeceği şeklindeki bir kanaati hiçbir zaman

sahibolmadık; Anayasa değişirse mutlaka memlekette kötülük getirecek şekilde değişir, gibi bir fobiye, korkuya da hiçbir zaman katılmaya lüzum görmedik. Anayasanın nasıl değişeceği, Anayasanın içinde derpiş edildiğine göre, gayet tabii ki, Anayasa da değişebilir.

Muhterem Milletvekilleri, konuşmak, medeni yollardan meseleleri halletmenin metodudur. İnsanoğlu binlerce sene süren medeniyet tarihinde, insanlık tarihinde bir noktaya gelmiştir. O nokta da meseleleri dövüşerek değil konuşarak halletmek. Onun içindir ki, konuşmaktan usandığımız takdirde yapacak bir işimiz de yoktur. Çünkü konuşmaktan usanmanın, başka metotlara başvurmanın çıkar bir yol olmadığını hepimiz biliyoruz.

Bütçe müzakereleri muhterem heyetinizde gergin bir havada başladı. Bütçe müzakerelerinin gergin bir havada başlamış olması çok yadırganacak bir iş de değildir. Gayet tabii ki, bu kürsüden her şey söylenecektir. Ama bu kürsüyü sadece gerçeklerin emrine tahsis edebilirsek Türk demokrasisini başarıya ulaştırırız. Gayet tabii ki, gerçeklerin emrine tahsis etmekten maksadım burada sadece rakamları konuşalım, bunun dışında bir şey konuşmıyalım demek değildir. Bu kürsü siyasî bir kürsüdür; bunun içerisinde siyasî anlayışımızın, siyasî esprinin icabettirdiği her türlü hususlar bulunacaktır. Bu itibarla sadece demek istediğim şey şudur ki, bu kürsüyü bir tahkir yeri, tezyif yeri haline getirmediğimiz takdirde zannediyorum ki, demokratik gelişmemize katkıda bulunmuş oluruz. Bunu şunu için arz ediyorum; demokrasinin gelişmesi bir diyalogun tesisine bağlıdır. Bir diyalog yani, birbirimizi anlama konuşabilme, birbirimize insani ölçüler içinde kırmadan hitab edebilme sanatını gerçekleştirmez isek, bu diyalogu bu kürsüde tesis edemez isek -ki, bu kürsü bu diyalogun başladığı yerdir- vatan sathında, vatandaşlar arasında bu diyalogu hiç tesis edemeyiz. Onun içindir ki, 1968 senesinin başında Türk demokrasisinin görünüşü nedir, diye akıllarına bir sual gelen kimseler, diyalog tesis edilebilmiş midir, edilememiş midir daima düşüneceklerdir.

Muhterem Milletvekilleri; yapılan görüşmeler bir araştırmacı gözü ile tetkik ettim, huzurunuzda öyle bulunuyorum. Yani bir araştırmacının objektivitesi, realizmi, gerçekçiliği ile tetkik ettim. Bunların içerisinde acaba anlatılmak istenilip de bizim anlamadığımız hususlar var mıdır, acaba söylenen şeyin altında ne vardır, yanında ne vardır, kenarında ne vardır, bütün bunları dikkatle gözden geçirdim. Gayet tabiidir ki, hep bu objektivitenin içinde kalmak şartıyla siyasî felsefemizin ve programlarımızın, beyannamelerimizin ışığı içerisinde de bir değerlendirmeye tabi tuttum. Görülen odur ki, 1968 senesi bütçe müzakereleri Türkiye'nin siyasî hayatı bakımından bir tekâmüle tekabül etmektedir. Meseleleri benim gibi kıymetlendirmeyenler bulunabilir. Zira, bu kürsülerde her şey konuşulmuş, her şey cevabını bulmuş ve o kadar ileri derecede konuşulmuştur ki, bu, her şeyin aleniyet içinde cereyan ettiğinin en güzel delilini vermiştir. Bu itibarla meselelere başka zaviyelerden bakıp, "Acaba ne oluyoruz" gibi, "acaba nereye gidiyoruz" gibi birtakım intibalara kapılmanın sebebi yoktur.

Muhterem Milletvekilleri; yapılan görüşmelerin bir kısmını ana çerçeve içerisine, yani siyasî, iktisadi hayatımızı tanzim eden temel çerçeve içerisine oturtmaya imkân yoktur. Bu itibarla bu istikametten serd edilen mütalaaları burada münakaşa ederek vaktinizi çok alacak değilim. Bir kısım görüşler, görüş sahiplerine aidolarak kalacaktır. Cevaplandırmadığımız kısımlarını paylaşmadığımızı ifade etmek isterim.

Bu itibarla, 1965 bütçesinden beri, (1966 bütçesinden beri, yani 1965 senesinden beri) üçüncü defadır tekrarlanan, dördüncü defadır, beşinci defadır tekrarlanan

hususları huzurunuzda tekrarlamıyacağım. Zabıtlar bunlarla doludur. Görülüyor ki, bu iddiaların sahipleri, kanunları istedikleri şekilde anlamak, gerçekleri istedikleri istikamete götürmek, bunlara istedikleri rengi vermek hevesinden ayrılacak degillerdir.

Muhterem Milletvekilleri; 1968 senesi mühim bir senedir. Çeşitli sebeplerden dolayı mühim bir senedir. Sene içerisinde bölgemizde mühim hadiseler olmuştur: bir Kıbrıs buhranı meydana gelmiştir. Bir Arap- İsrail çatışması meydana gelmiştir. Ayrıca üç ay sonra mahalle seçimler ve kısmi senato seçimleri yapılacaktır. 20 aya yakın bir zaman sonra da, Anayasamıza göre genel seçimler yapılacaktır. Binaenaleyh, bütün bunları yan yana koyduğumuz zaman, geçen 75 gün içerisinde yapılan münakaşaların istikametlerini anlamamak imkânı yoktur.

Öyle görünüyor ki, meclislerimizde yapılan bu görüşmeler memleket sathına da yayılacak ve anahatlarıyla siyasî partilerin seçim platformunu teşkil edecektir. Binaenaleyh ben huzurunuzda, tükenmez gibi görünen birtakım görüşmeleri bitirmek üzere gelmiş değilim. Bunlar bitmiyecektir, vatan sathında da meydan meydan, salon salon görüşülmeye devam edecektir ve ne kadar açıklamalar yapılsa yapılsın, meseleler ne kadar vuzuha kavuşturulursa kavuşturulsun, bizim siyasî hayatımızda gelenek haline gelmiş, tekrarlama gerçek o olsa da, gerçek o olmasa da tekrarlama ümidetme ameliyesi devam edecektir. Onun içindir ki, 2 Haziran 1968 tarihine kadar basınımızı, radyolarımızı, umumi efkârımız 75 gündür devam eden konuşmaların doğrultusunda, istikametinde işgal etmeye devam edeceğiz.

Muhterem Milletvekilleri; bu görüşmelere geçen senekinden, geçen seneki görüşmelerden, evvelki seneki görüşmelerden büyük farkları vardır. Hele geç en seneki görüşmelerden büyük farkları vardır. Bunu siyasî hayatımızın bir gelişmesi olarak addetmek yanlış olmayacaktır. Siyasi hayatımız, çok partili hayata girdiğimiz günden bu yana, çeşitli kademelerden geçmiş geliyor. 22 sene gibi birçok partili hayat denemesi uzun bir zaman değildir. Bunu daha evvel de huzurunuzda ifade etmiştim. "Niçin şunu yapamadık, niçin bunu yapamadık, niçin bunu yapamadık, niçin şunu gerçekleştiremedik..." Bu güzel bir çaba... Ama bu çabaları öyle ölçüsünde tutmaya ve öyle ölçüsünde bırakmaya mecburuz ki, onları hiç yapamaz hale gelmiyelim de yapabilir halde devam edelim.

Muhterem Milletvekilleri; huzurunuzda konuşurken, yine konuşmamın giriş kısmında şunu ifade etmek istiyorum; iktidarlara çatmak adettir. Muhalefet partilerinin iktidarlara çatmasını yadırgamıyoruz. İktidarlara kendi üsluplarına, kendi tarzı beyanlarına, kendi ifadelerine göre tenkid etmelerini katiyen yadırgamıyoruz. Hatta bunu, demokratik hayatımız için bir mevcudiyet, bir hayatiyet kabul ediyoruz. Biraz evvel de arz ettiğim gibi, bütün bunların hakaret, tezyif, tahkir halini alması, üzerinde durulacak noktadır. Ümidediyorum ki, bu hususları muhterem heyetinizin bütün azaları müşahade etmişsinizdir. Hakaret etmeden, tezyif etmeden, tahkir etmeden de bazı şeyler söylenebilir. Bunu söylemeye alışmaya da mecburuz.

Mesele; lisanın sertliği, yumuşaklığı meselesi değildir. Mesele; tutumun sertliği, yumuşaklığı meselesi de değildir. Mesele; sert muhalefet yapmak, yumuşak, muhalefet yapmak da değildir. Mesele; medeni ve ölçülü olmaktır. İktidar olarak, gayet tabii ki muhalefet partileri iktidardan birçok şeyleri isterken, bizimde muhalefet partilerinden istediğimiz, asgari sayıda bile olsa, bazı hususlar olacaktır ki, bir müşterek anlayış

içerisinde bu diyalogu tesis edebilelim. Aksi takdirde bir müşterek anlayışa varmamıza imkân yoktur.

Bu Meclisin güzel çatısı altında faili meçhul suçlar ortaya atıldı. Bunları sayıp dökecek değilim. Birçok kereler söyledik; kanun devletinde faili meçhul suçlarla iş görmek imkânı yoktur. Faili meçhul suçlar, kanun devletini kanun devleti olmaktan çıkarır; bir siyasî terör, bir tedhiş devleti haline getirir. Onun da kanunlarla irtibatı kesilir. Bunların içerisinde hakikaten bir süreden beri memleket sathında yayılmakta olanları vardır. Vurguncular, soyguncular, sömürücüler... Bu şekilde devam ede giden bir zincir var orta yerde. Birçok kereler sorduk; kolektif ceza olmaz, vurguncu kimdir, soyguncu kimdir, söyleyin bunları... Bunlar suçtur çünkü. Bunları faili meçhul olmaktan kurtaralım da birçok Türk vatandaşı, acaba ben miyim diye bir zehap altına girmesin, dedik. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

Muhterem Milletvekilleri; yine bu kürsülerden, ümidediyorum ki, önümüzdeki senelerde iddia olmaktan çıkacak bazı şeyler söylendi; Anayasa ile iktidar arasında gerginlik olmuş, yok; Hükümet rayına oturmuş mu, oturmamış mı? Bunun gibi birtakım hususlar bu kürsülerden ifade edilmiştir, zabıtlarda vardır. Söylediğim her tabir zabıtlardan alınmıştır. Ümidediyorum ki, bu münakaşalar; bu şekildeki iddialarla ortaya konan münakaşalar bundan sonraki müzakerelerimizde biraz daha şiddetini, hatta mümkünse kendisini kaybettirsin.

Muhterem Milletvekilleri; münakaşaların büyük bir kısmı, değişik kıstaslar kullanılmasından ve değişik değer hükümlerinden ve değişik hedeflere varılmış olmaktan doğuyor. Vuzuha varabilmemiz için herkesin kıstaslarını, değer hükümleri ve hedeflerini ortaya koyması şarttır.

Bir diğer münakaşa sebebi ise, Anayasanın anlaşılma tarzından doğuyor. Anayasayı herkes istediği gibi anlamak durumunda değildir.

Hiç olmazsa gerekçesiyle ve müzakere zabıtlarıyla beraber mütalaa etmek, ona göre de Türkiye'nin tarihi tekâmülü içerisinde bir değerlendirme yapmak gerekir. Bu yapıldığı takdirde zannediyorum ki, temel meselelerde yaklaşma imkânı olmasa bile konuşma imkânlarını buluruz.

Muhterem Milletvekilleri; Türkiye bir şeyden şikâyet ediyor. Bu şikâyet, yine tarihin seyri içerisinde batı medeniyeti ile açılmış bulunan mesafemizin meydana getirdiği tesirdir. Yani, batı medeniyeti yürüyüp gitmiş, ilerlemiş gitmiş, biz onun gerisinde kalmışız... Şikâyet aslında bu mesafeyi kapatma şikâyetidir. Yani, Türkiye'nin varlığını, millî bir devlet olarak varlığını muhafaza ederek, kültürünü muhafaza ederek, batı medeniyetinin ulaştığı seviyeye ulaşma meselesidir mesele. Bunun için çabalıyoruz. 1968 Türkiye'sindeki muhabere imkânları, münakale imkânları ve 22 senelik çok partili hayatın Türk vatandaşına kazandırdığı haysiyet ve kazandırdığı şikâyet hakkı bu çabanın şiddetini artırıyor ve aslında bu çabanın menşei teşkil ediyor.

Şimdi, mesele, buna nasıl çare bulacağız? 1961 senesinden meseleyi alacağım, yani Meclisin açıldığı seneden.

1961 Anayasası bu hususu formüle etmiştir. Geçen seneye kadar yapılan konuşmalar hep kalkınma üzerinde idi, hızlı kalkınma, çabuk kalkınma dengeli kalkınma, adil kalkınma üzerinde idi; bu seneki konuşmalar bu istikametten çıktı. Müşahedelerin en

mühimlerinden birisini bu teşkil ediyor. Ve hızlı kalkınmanın, adil kalkınmanın, dengeli kalkınmanın şartlarını, icaplarını münakaşa etmek varken, münakaşalar bir düzen münakaşasına kaymıştır. Düzen münakaşasını bu kürsüde birçok kimseler yaptı, biraz sonra bende bir miktar yapacağım. Çünkü düzen münakaşası Sarıkamış'ta yapılıyor. Edirne'de yapılıyor, Marmaris'te yapılıyor, Hakkâri'de yapılıyor, her vatan köşesinde yapılıyor. Gayet tabiidir ki, bunun yapılmadığı yer Meclis olamaz. Bu itibarla yapacağım. Ama şurasını hemen ifade etmeliyim ki, Muhterem Milletvekilleri, hızlı, adil, dengeli kalkınmayı, bunun yollarını düşünmeyi bir kenara itip bir düzen münakaşasına girilmiş olması, doğrusunu isterseniz 1961 Anayasası, Birinci Beş Yıllık Plan, İkinci Beş Yıllık Plan dokümanları ile pek telif edilir görünmüyor. Telif etmek mümkündür, bu iddiayı ben ortaya atmaya, bunu yarın telif etmek mümkündür, ama ben şu ana kadar olan meseleden bahsediyorum; nasıl erişecektik batı medeniyetinin seviyesine? Planlı, hızlı, istikrarlı, adil ve dengeli bir kalkınma ile. Bu idi 61'lerin sloganı. 65'in sloganı da bu idi. Birinci Beş Yıllık Planın her tarafı bununla doludur, İkinci Beş Yıllık Plan'da bu gayeye hizmet etmek için çizilmiştir, hazırlanmıştır, müzakere ve münakaşa edilmiştir. Şimdi sanki bu bir kenara itilmiş görünüyor. Biraz sonra okuyacağım; aslında bu iddialarda bulunanların, siyasî teşekküllerini seçim beyannamelerinde ve Hükümet Programlarında da söylediğim hususlar aynı ile yer almıştır.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye'nin bir gün içinde asırlık dertlerinden, şikâyetlerinden kurtulmasının bir uçtan bir uca, en ücra köşelerinde dahi bütün Türk halkının refaha, saadete kavuşmasını istemiyecek kimse bulunduğu kaani değilim. Bütün hikâye, bunu nasıl yapacaksınız? İşte burada başlıyor münakaşa. Biraz evvel arz ettim, biraz sonra da uzun boylu münakaşasını yapacağım, bunu yapmanın yolu planlı kalkınmaya bağlanmıştır. Ama burada görüyoruz ki, birçok münakaşalar, münakaşaların menşei, planlı kalkınmanın sebebi olan ihtiyaçlarla imkânları dengelemek ve ihtiyaçlarla imkânları dengeleme zaruretinin ortadan kalktığı teşkil ediyor.

Muhterem Milletvekilleri; devlet idare etmek durumunda olan iktidarlar namütenahi imkânlarla mücehhez değildirler. Namütenahi imkânlarla mücehhez olsalar bile bir günün içerisinde asırlık dertleri çözme imkânları yoktur. Bu itibardır ki, Türk halkına yanlış bir imaj, yanlış bir düşünce tarzı, yanlış bir hayal verilmesinden, daha evvel, korktuğumu ifade etmiştim. Kalkınma ümidi. Evet. Başka çıkar bir yolu yoktur. Kalkınma mümkündür. Türk halkının refaha ulaşması mümkündür, ama bunu sadece Hükümetleri kötü Hükümetmiş gibi göstermek ve halkın nazarında demokratik düzenin kilidi olan iktidar mekanizmasını bir kötü mekanizma imiş gibi, bu imajın içinde çizmek, zannediyorum ki, fevkalade zararlı bir iştir. Zararlıdır, Çünkü kendisine tevcih ettiğiniz şunu yapmadınız, bunu yapmadınız diye kritikler yönelttiğiniz icraya, iktidara onu yapacak gücü vermek mecburiyeti vardır. O gücü elinden almamak lazımdır. Ne yapmadı isek onu söyleyiniz. Neden yapmadığımızı söyleriz. Neyi yanlış yaptı isek onu da söyleyiniz, yanlış yaptı isek intibaha gelir, tashih yollarını ararız. Ama uluorta, ölçüye biçiyе gelmez, sıraya girmez, zihinlerde yerleştirilmesi imkânı olmıyan bir takım tenkidlerle, kötü Hükümet imajı yaratmak suretiyle zannetmiyorum ki bir yere ulaşabilelim. Esasen bunu iktidara gelme emeli içinde olan muhalefetlerin yapmaması lazımdır. Çünkü bir gün devlet idare etmiye aklından geçiriyorsa muhalefetler, Türkiye'yi bir günde kalkındırmayı kendilerinden de istiyceklerdir, kendi sözleri ile. Onun içindir ki, 75 günlük müzakerelerin büyük bir kısmının kötü Hükümet imajı yaratma maksadına matuf olduğunu huzurunuzda ifade etmeliyim.

Muhterem Milletvekilleri, başka bir şey ile de karşı karşıyayız. Burada, bu kürsüden, sosyalistiz diyenler oldu, bu da bu senenin yeniliklerindendir ve sokaklarda genç dimağların önüne düşüp, sosyalist Türkiye isteriz diye bağırtanlar, buraya kadar gelip “Sosyalist Türkiye” savunması yaptılar.

Muhterem Milletvekilleri; Türk Anayasası hiçbir şüpheye mahal bırakmayacak şekilde Türkiye’nin ne olduğunu tarif etmiştir. Türk rejimin ne olduğunu tarif etmiştir. Eğer Türkiye, “Sosyalist Türkiye” olsaydı, “Sosyalist Türkiye” diye yazardı Anayasa. Türkiye millî bir devlettir. Laiktir, bir hukuk devletidir, sosyal devlettir. Sosyal devletle sosyalist devleti hamur edip, sosyalist devlet perdesi altında, Batı manası ile sosyalizm addedilemeyecek birtakım hususları bu kürsülere getirmek, Anayasa’da bir gedik açma hareketidir.

Muhterem Milletvekilleri, Anayasalar birtakım sistemlere rücu etmek suretiyle rejimleri tarif etmezler. Türk Anayasası temel hakları saymıştır. Devletin kuruluşunu saymıştır, işleyişini saymıştır arkasına da noksan kalan kısımlarını da sosyalist devletten tamamlayın dememiştir.

Anayasalar temel kaideleri içine alır, kendilerini başka kanunlarla tarif etmezler. Başka kanunlarla kendilerini işler hale getirirler.

Onların ne olacağı da bu Anayasanın içinde yazılı yine. Hepsi yazılı, biraz sonra onları arz edeceğim.

Şimdi, Muhterem Milletvekilleri, demokratik memleketlerde sokak vardır. Yalnız demokratik memleketlerde meseleler sokakta halledilmez. Bu itibarla 171 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanarak, o kanunun şümülü ve hududu içinde kalmak şartıyla istediğiniz kadar sokaklarda bağırabilirsiniz. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri şiddetli alkışlar*) Bunlardan hiçbir şekilde, en ufak bir şekilde tedirgin olmayız, Hakkınızdır, belki ufunetiniz dağılır, binaenaleyh istediğiniz kadar bağırabilirsiniz. Ama 171 sayılı kanunun sınırlarını aşıp tahribe, tahrike, gayra zarar vermeye gittiğiniz takdirde o zaman kanun yakanıza yapışır. O zaman da bağırmayın. (*A.P. sıralarından gülüşmeler*) Hürriyetler eden gitti; gayet açık söylüyorum, hürriyetler elden gitti, memlekette bir totaliter devlet kuruluyor, faşizm geliyor diye bağırmayın. Çünkü Türk Devleti, kanunları tatbik edecek güçtedir. Bu bağırma, bizden şikâyetiniz olmayacaktır, kanunlardan şikâyetiniz olacaktır. (*A.P. sıralarından şiddetli alkışlar*)

Anayasa nereye açık, nereye kapalı? Sosyalizme açık mı, kapalı mı? Bunun münakaşasını da huzurunuzda yapmıyacağım, çünkü bu münakaşayı Anayasa Mahkemesi yapmış ve Anayasa Mahkemesi Türk Ceza Kanununun 141 ve 142’nci maddeleri hakkında açılan bir davaya bakarken, Türk Anayasasının sınıf kavgası, sınıf mücadelesine müsait olmadığını kaydetmiş. Kararda bu var. Buraya gelip karardan bir parça okumak bir şey ifade etmez. Ama kararın tümünü okumakta fayda var.

Kararın tümünde Türk Anayasasının, ne 1924 Anayasasının, ne 1961 Anayasasının sınıf mücadelesine, yani emekçilerin bir devleti idare etmesine müsait olmadığını göstermiş...

Emekçiler, bu tabiri kullananlar kimi kastediyorlarsa, Türkiye’de her kapı herkese açık olduğuna, göre, Parlamentonun kapısı da herkese açık olduğuna göre, pekâlâ bu sıralara gelip oturabilir, ama emekçilerin haklarını koruyoruz diye... Niçin? Onlar daha uyanmadı, onlar uyanıncaya kadar biz onların vekiliyiz diye, bu kürsülere gelip Türk

halkını sınıf mücadelesine götürecek birtakım mücadelelere, birtakım memlekette kargaşalık çıkaracak, anarşiye memleketi götürecek birtakım usullere başvurulmasına Türk kanunları müsait değildir.

Muhterem Milletvekilleri, Türk Anayasası sosyalizme kapalıdır. Bunun münakaşasını isteyen yapsın. Türk Anayasası Türkiye'nin şart ve icaplarına göre çizilmiş bir Anayasadır. Bunun dışında ne arıyorsunuz? Neyi yapmanıza mani Türk Anayasası, temel insan haklarını zedelememek şartıyla? Neyi yapmanıza mani olduğunu yazmış. Her şeyi yapamazsınız. Neyi yapmanıza müsaade etti ise onu yaparsınız. Bunun dışında, Türk Anayasasını şu istikamette kaydırmak, bu istikamete çekmek mümkün değildir. Ve zannetmiyorum ki Türkiye'de bir Anayasa münakaşası vardır. Ben o kanaatte değilim; Türkiye'de Anayasa münakaşası açılması hevesleri vardır.

Bir husus daha göze çarpıyor, o da şudur: Planlı kalkınma metot olarak alındığına göre, acaba bunu bir daimi tekâmül şeklinde mi memleketi kalkındıralım, yoksa her şeyi yıkıp yeni baştan yapmak suretiyle mi memleketi kalkındıralım? Her şeyi yıkıp, her şeyi yeni baştan yapma heves ve gayretleri yeni değildir. Bu gayretler, uzun senelerden beri çeşitli istikametlerde devam eder. Yeni baştan neyi yapacağınız, mühimdir. Yıktınız... Yerine ne koyacaksınız? İşte mühim olan mesele budur. Ama herhalde Türkiye bu hususta da bir karara varmıştır. Bunda hiç kimsenin en ufak bir şüphesi olmaması gerekir. Revolüsyon, "Devrim" manasına, "inkılap" manasına, "ihtilal" manasına tercüme edilebilir. Ama "Revolüsyon", aslında, bir yoldur. Her şeyi yıkıp, yeni baştan yapma yoludur. Ama onun yerine, "Evolüsyon" işte bu, ıslahat, tekâmül, düzeltme, ileriye götürme, terakkiyi sağlama bu yoldur.

1961 Anayasasından sonra, bu Anayasanın getirdiği bir takım hususlar tatbik edilmiyorsa, hangileridir? "Şunlardır, şunlardır" dersiniz onların tatbik yolları aranır. Sizin anlayışınız doğru ise, sizin anlayışınızın iktidarda bulunan partinin siyasî felsefesi kavlıyor ise ve sizin anlayışınız gibi, o siyasî parti meseleleri öyle anlıyor ise, o yapılır. Ama, "kurma" diye "Yıkma" anlamaya imkân yoktur. Kurma uğruna yıkmayı anlamaya imkân yoktur. Bunu da Türkiye gerilerde bırakmıştır.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, yine bu kürsüden yapılmış konuşmaların içinde bazı yanlış imajlar daha var; bunlardan birisi, halk ve politikacı imajıdır. "Anadolu'da sadece nutuk çekmek için, halkı aldatmak için, halkı aldatıp oylarını alabilmek için dolaşan politikacılar" tabiri geçiyor bir yerde.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, burada iki faktör var:

Bir tanesi; halkın aldatılabileceğinin, aldatılacağının kabul edilmesi.

İkincisi de politikacının halkı aldatma aleti olması vasıtası olması.

Bunu hiçbir sağlam mantıkla bağdaştırma imkânı yoktur. Türk halkını aldatmak imkânı yoktur ve politikacılar eğer kendi itibarlarını kendileri yıkmaya kalkarlarsa, başkalarından medet ummasınlar.

Muhterem Milletvekilleri, politikacıların itibarını yüksek tutmaya mecburuz. Politika ve politikacı, halka hizmet etme sanatı ve halka hizmet eden insandır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Bunu, kimin için söylerseniz söyleyin, muarızlarınız için söyleyin, kendiniz de o sanatın içindesiniz. O zaman, politikacıyı küçük düşürme imajını da bu kürsülerden tekrarlanmış olmasını esefle karşıladığımı ifade ederim. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Tabii ki; “bu bütçe denk değildir. Bu bütçe israfçıdır” Bunların hepsini söylemek muhalefetin hakkı. Bunların cevapları verildi. Bunları burada tekrarlamıyacağım.

Bütçe, 1968 senesi İkinci Beş Yıllık Planın birinci yılı olarak, İkinci Beş Yıllık Planın ortaya koyduğu hedeflere, ortaya koyduğu prensiplere göre hazırlanmıştır. Ve İkinci Beş Yıllık Plan, Adalet Partisi iktidarının “iktisadi ve mali istikrar” prensibine uygun olarak hazırlanmıştır. 1968 yılı Bütçesi de, Türkiye’de genişliyen, büyüyen bir ekonomi içinde istikrarı sağlama maksadiyle ve bu maksada hizmet edecek şekilde hazırlanmıştır.

Muhterem Milletvekilleri; “İktidarlardan şikâyet edilir. İktidarlara tenkidler yöneltilir. İktidarlar, şu veya bu istikamette kritiğe tabi tutulur” dedim. Yalnız bunları yaparken, eskiden söylenmiş sözleri unutmamak lazımdır.

Şimdi bize yöneltilen en mühim soru: “28 aydır iktidardasınız. Türkiye’yi kalkındırmadınız?”

Biz Hükümet Programımızı buradan okuduğumuz zaman, “Bu kadar işi nasıl yapacaksınız” kritiği ile karşılaştık.

Muhterem Milletvekilleri, Adalet Partisi iktidarı ortaya koyduğu programı, memleketin imkânlarıyla mütenasibolarak başarmaya çalışıyor ve o zaman da söyledik, dedik ki;

“Bunlar, bir hedefler manzumesidir. Bunların bir kısmının projesi yapılır, bir kısmının etüdü yapılır, bir kısmının çalışması yapılır, bir kısmını icraatı yapılır; memleketin imkânları ile mütenasib olarak. “Hayır, imkânı at bir kenara... Bunların hepsini gerçekleştir. Hatta, 28 aydır neye bunların hepsini gerçekleştirmedin?” Sualine maruz kalıyoruz. Bu sualden de şikâyetçi değilim. Bu Suali zihinlerinizde muhafaza ediniz ki, Türkiye’de İktidarlar daima bu baskının altında olsunlar. Ama bunu bir insaf ölçüsü içinde muhafaza ediniz.

Muhterem Milletvekilleri, yine 1968 Türkiye’si şunu göstermiştir ki, sadece bir şey söylemek kâfi değil. Sadece bir hedefi korumak kâfi değil. O fikirleri projelendirmek lazım yani, o söylediğiniz şeye nasıl erişeceksiniz? Neyi yaparsanız ona erişeceksiniz? Bunu söylemediğiniz takdirde, sözler sadece boş iddialardan ibaret kalır. Esasen, meseleleri mütalaa ederken, sadece hedefleri vaz’etmek kâfi değil; eğer projelendirilmiş ise mesele, o zaman rahatlıkla onun uygunluğu, uygunsuzluğu, imkânı, imkânsızlığı mütalaa olunabilir. Bu, yine yapılan tenkidler arasında gördüğümüz bir husustur.

Bir de, ne istendiği neyin istendiği neyin istenmediği de vuzuha kavuşursa zannediyorum ki, bütçe müzakerelerinin değerli katkıları her türlü münakaşasının üstünde olur.

Şimdi, bugün yapılan konuşmalar içerisinde de bazı mütalaalar serd olundu:

“Devleti akıllı idare etme meselesi” bir mefhum olarak bir değerli hatip tarafından ortaya kondu. Devleti akıllı olarak idare etmek, ne yapacağını bilmek, onu yapmak için planı, projesi olmak ve imkânı olmaya bağlıdır. Ve bunu hüsnüniyetle tatbik etmeye, takibetmeye bağlıdır. Kanunları hüsnüniyetle, tefriksiz takibetmeye bağlıdır. Bunlara bağlıdır da; bunun karşı iddiası, aksıyan şeyleri göstermekle ancak yapılabilir. Binaenaleyh, sadece “Devleti akıllı olarak idare etmek” iddiasını yapmak ve mefhumu muhalifinden, devletin akıllı olarak idare edilmediği, gibi birtakım şüpheleri doğurur da, onun için bu mevzuun üzerine değindim.

Yine bu kürsüde zaman zaman, 1946-1960 tecrübesinden bahsedildi.

1946-1960 tecrübesi, çeşitli şekillerle değerlendirildi. Zannetmiyorum ki, 1946-1960 tecrübesini 1960 Türkiye'sinde objektif bir şekilde gerçekçi bir şekilde, hislerden uzak bir şekilde, husumetlerden uzak bir şekilde, sabit fikirlerden uzak bir şekilde değerlendirmeye hür fikrine sahibolalım. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Bu itibarla, ben 1946-1960 değerlendirmesini, huzurunuzda bu sebeple yapmıyacağım. Bir gün gelecektir, Türkiye'de, Türk vatandaşları bu parlamento çatısı altında toplanan insanlar, birbirlerini muhasım olarak değil, siyasî muarız olarak görmeyi başaracaklardır ve bu takdirde bu değerlendirmeyi doğru olarak yapmak imkân olacaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Aslında, böyle bir münakaşayı yapmaktan kaçınıyor değilim. Bu münakaşayı rahatlıkla ve herkesle ve her yerde yapmak imkânına sahibiz. Sadece bugünkü şu müzakerenin hududu içinde de yapmakta fayda mütalaa etmiyorum. Onun içindir ki, bu istikamete yönelmiş tenkidlere, bu istikamete yönelmiş mütalaalara sadece bu kadar temas etmekle kalacağım.

Muhterem Milletvekilleri, yine bu konuşmaların bir hususuna daha dokunmak istiyorum.

Bu kürsüde birçok münakaşalar yapılıyor. Bu münakaşaların bir kısmı, sadece kanunları tatbik etmiş olmaktan doğuyor. Bir prensip meselesine dokunmak istiyorum. İcranın, kanunları tatbik etmeme gibi bir yetkisi yok. İcra, kanunları tatbik edecek... Kanunları doğru olarak tatbik edecek. Kanunları doğru olarak tatbik etmiş olmasından dolayı icranın suçlu tutulmasına imkân yok. Filan kanunun filan maddesini kanunun yazdığı şekilde, ruhuna uygun bir şekilde tatbik ederseniz, icranın ne kuruşu olacak. Burada, "Aldın, sattın" gibi birtakım fiillere bağlanarak bu münakaşalar yapılıyor. O zaman, icrayı çekimser bir hale getirirsiniz. Yani, hem Yüce Meclisler kanun çıkaracak, hem onun filan maddesini veya filan maddesini tatbik etmekten, "Acaba, edersem bana şöyle mi denir?" denmekten icra imtina edecek. Bu, Türk administrasyonuna, "reform yapalım" dediğimiz Türk administrasyonuna tamiri imkânsız yaralar açar ve açmıştır da, Bu münakaşalar Türk administrasyonunda tamiri imkânsız yaralar açmıştır. Binaenaleyh, bu münakaşayı bitirmenin zamanıdır. Ümidediyorum ki, kanunlara göre yapılmış bir muamele ise, "Aldın-sattın muamelesi olmaz, lafı olmaz." Onun içindir ki, birbirimizi zedelerken, bir sistemi zedelediğimizin ve millete hizmet yolunda olmak gibi bir noktadan dahi hareket etsek, zarar verdiğimizizin farkında olmamız gerekiyor.

Şimdi, bu kürsüde muayyen hususlarda mutabık olmak kâfi değil. Onun icabına da uymak lazımdır. Demokrasiyi şöyle anlıyoruz... Ama onun icabına uymak lazımdır. İcabına uymadığımız takdirde, yani bir taraftan demokrasi şu şu temel hakları vatandaşla sağlamıştır deyip, diğer taraftan bunun aksini iddia ettiğimiz takdirde, anlayış birliği içinde olmamızın belki değeri kalmaz. Onun içindir ki, mutabıkızdır, dediğimiz meselelerde, hem meselenin ruhuyla hem de tatbikiyle mutabık olmamız lazımdır.

Muhterem Milletvekilleri, memleketimiz 1960'da birtakım hadiseler sahne olmuş, arkasından yeni birtakım hadiseler olmuş, aradan yedi, sekiz sene geçmiş. İhtilal sonu meclislerine çok büyük işler düşer. Kanaatimizce ihtilal sonu Meclislerin ilk mühim vazifesi, kendilerini itibarlı tutmak, kendilerini zedelememektir. Ve muhterem arkadaşlarım, bu kürsü müdafaa edilmelidir. Bu kürsüye gelip, meclislerin üzerinde birtakım münakaşalar açabilecek hususları, gerçeklere uymayan bir takım hususlar serd edilmemelidir. Bu takdirde, burada toplanma imkânlarını ve milletin işlerini görme

imkânlarını bize bahşeden şu çatı müdafaasız kalır. Kim müdafaa edecektir bu çatıyı? Millet müdafaa etsin dersiniz, millet hepimizi buraya seçmiş, göndermiş. Bunu müdafaa edin, demiş. İlk yapacağımız iş budur.

Demokratik düzenin dar boğazlara maruz kaldığı, demokratik düzenin bir karikatür vaziyetinde olduğu gibi iddialar hiçbir mesnede dayanmadığı gibi bir sabit fikirlerin eseridir.

Yeni bir bahse geçmeden bir hususu da açıklamaya mecburum. Bazı siyasî teşekküller, kendilerini tarif etmek için Adalet Partisini kötümeyi bir yol olarak seçmişlerdir. Yani biz şuyuz demek yerine, Adalet Partisi şu, biz de onların karşındayız, demek yolunu tercih etmişlerdir. Bu tabii ki, siyasî fikirsizliğin, siyasî inançsızlığın eseridir. Bu itibarla ben Adalet Partisi şudur, şu değildir şeklindeki münakaşaları burada yapacak değilim. Bu meselede bizi bir müdafaa durumuna sokmak arzuları olabilir, bu siyasî bir taktik de olabilir. Bu siyasî taktiğe uymayacağımı huzurunuzda beyan etmek istiyorum. Adalet Partisi tüzüğü ile programı ile seçim beyannamesi ile her türlü beyanlarıyla icraatıyla orta yerdedir, büyük Türk Milleti nasıl görüyorsa odur ve nasıl çizilmişse ve nasıl ortaya konmuşsa odur. Böyle başkalarının; siz o değilsiniz de şusunuz demesi hiçbir mana taşımaz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Muhterem Milletvekilleri, burada şu neticenin de bütün bu konuşmalardan çıktığını ifade etmeliyim. Bu konuşmalar hemen hemen yirmiye yakın ana mevzu etrafında toplanıyor. Bunları şöyle sıralamak mümkün; eğitim ve kültür meselelerimiz, kalkınma meselelerimiz, idare meselemiz, emniyet ve asayiş meselemiz, aşırı cereyanlar meselesi, savunma meselemiz, sağlık meselemiz, iktisadi devlet teşekküllerinin düzenlenmesi meselesi, orman meselesi, köy ve köylü meselesi, işçi meselesi, gecekondu meselesi, din ve vicdan hürriyeti anlayışı meselesi, esnaf meselesi kredi sistemi meselesi, Kıbrıs meselesi, Petrol ve toprak meselesi olarak hülasa edebilirim. Hemen hemen 75 gün devam eden bütün konuşmacıların üzerinde bir mihrak olarak durduğu hususları.

Muhterem Milletvekilleri; bunlar kalkınan bir memleketin ana meseleleridir. Bu hususlarda her parti ne düşündüğünü programına koymuştur. İktidar partisi diğer muhalefet partileri gibi bu hususları programına koymuştur. Ne yapacağını her hususta koymuştur.

Şimdi, iktidar partisinin bu hususları programındaki gibi gerçekleştirmesi ve muhalefet partilerinin programlarındaki gibi gerçekleştirmemesi çok kere tenkidlerin konusunu teşkil ediyor. Buna imkân yoktur. Tenkidlerin biraz da, iktidar partisinin bu hususları programlarına göre gerçekleştirip gerçekleştirmediğine yönelmesi zannediyorum ki, ileriki münakaşalarımızı daha vuzuha götürecektir.

Muhterem Milletvekilleri; konuşmamın başında üç, dört tane ana meseleye temas edeceğimi arz etmiştim. Bunlardan birisi, siyasî iktidar ve siyasî heyetlerin mesuliyetidir. Birisi, din ve vicdan hürriyeti meselesidir. Birisi; kalkınma meselesidir. Bir diğeri de düzen meselesidir. Siyasi iktidarın ve siyasî heyetlerin sorumluluğunu kısaca gözden geçirmekte fayda mütalaa ediyorum

Muhterem Milletvekilleri; Türk halkı kargaşalık ve karışıklık olarak lisanına aldığı anarşiden bıkmış, usanmıştır. Kargaşalık ve karışıklık Türk halkı tarafından arzu edilen bir husus değildir. Memleketimiz huzur ve sükûn istiyor. Meselelerimizi, yani

siyasî partiler olarak kendi aranızdaki meseleleri ve milletin meselelerini kargaşalık ve karışıklık yaratarak halledin demiyor. Büyük milletimiz seçtiği insanlardan kendilerini dövdürmesini istemiyor. Kendilerini barıştırmasını istiyor. Bu itibarlardır ki, büyük Milletimiz, kargaşalık ve karışıklığa yönelmiş her türlü hareketleri ve beyanları büyük bir tedirginlikle, büyük bir hoşnutsuzlukla karşılıyor. Esasen yakın mazinin birtakım izleri vatandaşın zihninden silinmiş değildir. Çok çabuk tedailer yapılıyor, bu tedailer vatandaş işinden, gücünden soğutuyor, devlete olan itimadını azaltıyor, hele bunlar parlamentoda, parlamenterler tarafından yapılırsa o zaman parlamentolara olan itimadı azaltıyor. Onun içindir ki, kargaşalık ve karışıklığa yönelmiş istikametteki beyanlardan Türk vatandaşının çok müteessir olduğunu huzurunuzda söylemeliyim.

Şimdi, acaba Türkiye’de siyasî çerçeve kusursuz, doğru ve tam olarak çizilmiş midir ki kargaşalık ve karışıklıktan Türkiye daima hukuk yolları suretiyle çıkmak imkânına sahiptir. Bunun münakaşasını yapmamız lazım. Yani şunu demek istiyorum; temel çerçevemiz, Türkiye’yi kargaşalık ve karışıklığa gitmeden meselelerini halletmeye muktedir kılıyor mu, kılmıyor mu? Eğer kılmıyor ise, eksiği ne ise, noksanı ne ise onu düzeltmek teşrii meclislerin vazifesidir. Bunun mütalaasını, bunu münakaşasını yapacağım.

Anayasamız, Türkiye Cumhuriyetinin bir hukuk devleti olduğunu ortaya koyuyor. Hukuk devletinde, siyasî iktidarlar kansız ve zorsuz gidecek, işkencesiz ve tertipsiz gidecek, korkusuz gidecek. Kansız, zorsuz, işkencesiz, tertipsiz gelecektir. Bunu başaramadığımız takdirde, hukuk devletini başardığımızı iddia edemeyiz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İşte asıl mühim mesele budur. Bu gün sana, yarın bana olan mesele budur. Çünkü siyasî iktidarların şayet, hukuk devleti olarak kuruluşunda noksanlıklar varsa ve bunlar zulüm yapmaya, işkence yapmaya keyfi idare kurmaya müsaitse evvela bunları ortadan kaldıralım. Yok, bunlar yok da, bunlar siyasî iktidarlara şu veya bu istikametten musallat olmak için bir esbabı mucibe olarak kullanılma istidadında ise hep beraber kanun karşısına çıkalım.

Şimdi, iktidarlar kansız değişecek, yani iktidar olanlar kanın üstüne basıp iktidar koltuğuna gelmeyecek ve hergün, o koltukta oturduğu müddetçe de, acaba ne gün benim başım tehlikeye girer diye bir endişenin içinde olmayacak. Muhterem Milletvekilleri, ne beklersiniz böyle iktidarlardan? Yani, daima darağacını karşısında gören Hükümetlerden ne beklersiniz? Hiç bir şey bekleyemezsiniz. Evvela gelin bunu kaldıralım orta yerden. Kanaatimizce Türk hukuk sistemi, 1961 Anayasası, bir büyük buhranın sonunda meydana gelmiş, getirilmiş. Anayasa bu kapıyı kapamıştır. Ve esasen Muhterem Milletvekilleri, yakın tarihi hatırlıyalım, son 150 seneyi hatırlıyalım. Osmanlı imparatorluğunu batıran sebeplerini hatırlıyalım, sokak, şu veya bu şekilde o memlekete 30 sene hizmet etmiş padişahı dahi öldürmeye kadar gitmiştir. Cumhuriyetin alameti farıkası, bunların yenilenmemesi idi. Şimdi yeni baştan, Osmanlı İmparatorluğunu batıran, bugün Türkiye’yi ıstırap içinde kıvrandıran; padişahın, sadrazamını, vezirini, kumandanını, hangi gün canlarına kıyılacağı bilinmez hale getiren bir sistem; Türkiye’yi bugünkü ıstırapların içine atmıştır. İmparatorluğu yitirmeye kâfi gelmemiş. Türkiye’yi bugünkü ıstırapların içine atmıştır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, İmparatorluğu kaybettik. Kaybedecek bir şeyimiz kalmadı. Onun içindir ki, evvela Türkiye’de hukuk devletini vardır diyebilmemiz için ihtilal lafını, patlama lafını lügatımızdan, siyaset lügatımızdan silelim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar)

Şimdi Türk Anayasası neden bu kapıyı kapatmıştır? “Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletinin” diyor 4’ncü madde, kuvvetin kaynağı bu. Devam ediyor, altında başka bir paragraf; “Hiç bir kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisini kullanamaz” Hükümetleri kurmak, Hükümetleri kaldırmak, meclisleri kurmak, meclisleri kaldırmak meclisleri açmak veya meclisleri kapatmak Anayasadan kuvvetini almadığı müddetçe meşruiyet taşımaz ve hiçbir makam, hiçbir organ, hiç kimse kendisinden Anayasa üstü kuvvetlerin bulunduğu farz edemez. Buradan başlıyoruz meseleye.

Şimdi, bakıyoruz Türk Anayasasının 4’ncü maddesi ne diyor? Gerekçeden okuyorum; “Egemenlik kavramı üzerinde uzun boylu izahatı gerekli görmüyoruz. Ancak şu kadarını belirtelim ki, burada bahis konusu edilen egemenlik devlet hukukunda bağımsızlığı ifade eden bir mefhum olarak kullanılmış değildir. “Dikkatinizi çekiyorum, bağımsızlık ve egemenlik birbirinden farklıdır. İç hukukta egemenlikten devlet iktidarının sahibi veya kaynağı anlaşılmalı gerekmektedir. Milli mücadelenin siyasî felsefesi ve Anayasa geleneğimize göre bir anlamdaki egemenliğin sahibi millettir. Millet bu iktidarını veya egemenliğini her hangi bir kişi veya zümre ile paylaşmamaktadır. Bu bakımdan bu aidiyet kayıtsız ve şarttır,” diyor. E, şimdi diyoruz ki, hadise budur. Devam ediyor; “Hiçbir kurulmuş organ Anayasa sınırlarını aşamaz, kurulmuşun aşamayacağı gibi kurulmamış da aşamaz. Veya kaynağını Anayasadan almayan bir yetki kullanamaz” Bunu söylüyor Türk Anayasası.

Muhterem Milletvekilleri, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletinin olması nasıl sağlanacak ve kimin vazifesidir? Evvela seçilmiş meclislerin vazifesidir, seçilmiş heyetlerin vazifesidir, evvela onun vazifesidir. Egemenliğin kayıtsız ve şartsız milletin olmasını sağlamak evvela muhterem heyetinizindir. Şimdi geliyoruz bu nasıl sağlanıyor? Bunun yolu seçim, yani sandık. Başka bir yolu yok. Oradan geleceksiniz, hiç kimse namlunun ucuna, süngüye falan heves etmesin, oradan gelecektir. (A.P. sıralarından şiddetli alkışlar)

Şimdi, seçim nasıl yapılıyor? Seçim işleri seçim kurullarınca yürütülür. Seçim kanunu 298 sayılı Kanun, madde 9; kimdir seçim kurulları? Yargılardan müteşekkil. Kimdir bu yargıçlar? Teminatlıdır; teminatlı yargıçlardan müteşekkil seçim kurulları vasıtasıyla seçim yapılıyor ve milletin iradesini bir heyete millet tevdi ediyor iradenin kaynağı ile iradenin kullanılmasını tevkil ettiği heyet arasında müdahalesi imkânsız bir dürüstlük konmuş. Yani sandıktan çıkmamış reyleri çıkmış gibi göstermek devirleri kapanmış (A.P. sıralarından şiddetli alkışlar) Bu seçimler nasıl yapılacak diyor, Anayasa madde 55; Serbest olacak, eşit olacak gizli olacak, tek dereceli olacak, genel oyla olacak, açık sayım ve döküm esaslarına göre olacak, diyor. Böyle diyor. Şimdi buraya hiçbir şekilde hile karışmasına imkân yok. Sonra bir Yüksek Seçim Kurulu kurulmuş, Anayasa müessesesi mesabesinde bir Yüksek Seçim Kurulu müessesesi ve seçimler esnasında da bir geçici Bakanlar Kurulu Anayasaca derpiş edilmiş. Üç vekili mutlaka değiştiriliyor, Ulaştırma, İçişleri ve Adliye Vekillerini değiştiriyor.

Şimdi aziz milletvekilleri, şu sistemin içinde boş olan bir yer varsa onu dolduralım, boş olan bir şey yoksa buna uyalım. Mesele bitmemiştir. Seçim müessesesi kötü iktidarlar için bizatihi bir müeyyide. Yani kötü iktidar için başka müeyyide aramaya lüzum yok. Seçim müessesesi bizatihi bir müeyyide ve demokrasiler seçimle gelen heyetlerin seçimle gitmesinden başka bir müeyyideyi derpiş etmezler. Ne oluyor? İktidarın kaynağı olan milletle ona hizmet etmek için ortaya çıkan insanlar arasında bağlar kopar eğer hizmet kâfi değilse. Müeyyide budur. Bunun dışında başka bir müeyyide de aramamak

lazımdır. Sabredeceksiniz, seçim zamanı gelecek ve yine herkes meydanlara, kahvelere salonlara gidecek, derdini anlatacak bu kürsüye gelecek, E, olmadı, gelemedik? O zaman da millet diyecek ki, yenilen yenişe doymaz.

Şimdi, siyasî iktidarlar Anayasayı çiğneyebilirler mi? Onun tetkikini yapalım. Siyasi iktidarlar Anayasayı çiğneyemez. Neden? Çift Meclis sistemini koymuşsunuz. Anayasa mahkemesinin koymuşsunuz, tarafsız Cumhurbaşkanı ve veto müessesini koymuşsunuz, güvensizlik oyunu koymuşsunuz. Acaba başka bir müeyyide var mı koymamız lazım gelen? Yani varsa koyalım, onu söylüyorum. Şimdi, icra nasıl olur? Anayasanın 114'ncü maddesi icranın bütün eylem ve işlemlerini, bütün icraatını, bütün muamelatını her şeyini kazai denetime vermiş. Kim o kazai denetim? Yine bağımsız yargıçlar ve iktidarın tesirinde olmıyan insanlar. Sonra yüksek Hâkimler Kuruluna bağlamış bağımsız yargıçları ve hâkim teminatına kavuşturmuş.

Şimdi icranın yanlış bir hareketi varsa parlamentonun bütün usulleri açık; genel görüşme, gensoru, soru hepsi açık: kazai denetim açık, güvenoyu müessesesi orta yerde. Şimdi bu durum karşısında düşünüyoruz, acaba nasıl olur iktidarların zulüm yaptığının iddia edilmesi...

SELAHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Nevşehir) — Danıştay kararları uygulanmaz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 95'nci madde çıkar karşınıza, son fıkrasında da derki; “uygulanmadığı takdirde tazminat verilir” Aldınız mı cevabını? (A.P. sıralarından alkışlar) (C.H.P. sıralarından “kimin kesesinden” sesleri)

Bununla da kalmamış, Siyasi Partiler Kanunun çıkarmışız. Siyasi Partiler Kanununun 4'ncü kısmı yasakları ihtiva ediyor. Bu yasaklara uyulmadığı takdirde partinin kapatılabileceğini yazıyor. Kim tarafından yapılacak bu ameliye? Anayasa Mahkemesi tarafından. Yani partinin kapatılması, kapatılması kapatılabilmesi veya kapatılamaması yine iktidara alakalı değil. Ben sistemi eleştiriyorum Muhterem Milletvekilleri. Diyorum ki; sistemde bir noksan varsa onu düzeltelim de birtakım vatan çocuklarının ikide bir kanına girilip durmasın, söylediğim bu. Türk ceza Kanunu, 141, 142 ve 163'ncü maddeleriyle bir takım cezai müeyyideler koymuş. Sınıfçılık yapamazsınız demiş, hilafetçilik yapamazsınız demiş, teokratik Devlet kuramazsınız demiş komünizm yasaktır demiş, bunların hepsini koymuş. Şimdi, bunları kim yürütecek? Bunları top yekûn sistem yürütecek. Herkes üstüne düşeni yapacak ve Türk Anayasası bir şeyi daha kabul etmiş; sadece Anayasanın üstünlüğünü. Onun üstünde bir kuvvet kabul etmemiş, herkesin yerini tayin etmiş.

Şimdi, iktidarların meşruiyeti münakaşa edilmeye başlanırsa o zaman isyandan veya ihtilalden bahsetmek gayet tabii olur. Bütün mesele, hukuk düzenimiz iktidarların meşruiyetinin münakaşasının yapılması için kâfi tedbiri almış mıdır? Bütün mesele budur. Şayet ihtilal, isyan veya darbe ihtimallerinden bahsedilirse bu kürsü hür değildir, Parlamento hür değildir. Peki, hür olmıyan kürsüsü bulunan, hür olmıyan Parlamentoyla memleketin hangi işini yapacaksınız? Peki bir de şunu münakaşa edelim. İhtilal, isyan veya darbeyi kim yapacak? Kim yapacak bunu? Devletin emniyet kuvvetleri mi? Şüphesi dahi cinayettir. Devletin emniyet kuvvetleri Türk vatandaşını tehdidetmek, Türk parlamentosunu tehdidetmek için teşkil edilmiş değildir. (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar) Devletin emniyet kuvvetleri Devletin ulvi menfaatlerini, hudutlarını, istiklalini korumak için teşkil edilmiştir. Böyle bir şüpheyi yaratmak dahi Devletin emniyet

kuvvetleriyle milletin arasını açar ve fevkalade tahripkâr neticeler meydana getirir. Peki kim yapacak; halk mı yapacak? Halk mı yapacak? Böyle bir şey tasavvur olunamaz. Niçin yapsın?

Halk Cumhuriyetten memnundur Muhterem Milletvekilleri, Türk Milleti Cumhuriyetten memnudur, Cumhuriyet Türk Milletinin sırtına giydirilmiş bir elbise değildir; O onundur, kendi öz malıdır, kendi öz müessesesidir. Onu koruyacak olan halkıyla, ordusuyla, silahlı kuvvetleriyle, üniversitesiyle, her şeyiyle yine Türk milletininidir. Binaenaleyh halktan şüphe içinde olmanın manasını anlamıya imkân yok. Ne sebep var halkın ihtilal yapması için, sebep ne? Çünkü 20 ay daha beklerse istediğini iktidara getirmek imkânına sahip. Niçin seçtiği adıma karşı ayaklansın? Kim yapacak bunu? Bir münazaa daha ortaya çıktı dün, bugün de söylendi ya bu kürsüden, bunu iktidar gericilerle el ele vermek suretiyle yapabilmış. (A.P. sıralarından, "Bravo" gülüşmeler) Bu gülünç bir yakıştırmadır. Şu bakımdan gülünç bir yakıştırmadır.

İktidarların kendi kendilerini yok etmesi mantığa sığmaz bir. İkincisi Muhterem Milletvekilleri bu aslında halk korkusundur, halktan korkudur. (A.P. sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar)

Şimdi öyleyse bu özler neden yapılır? Bir tek izah şekli kalıyor; Bu da öfke olabilir, bundan başka bir izah şekli yok. Burada diyeceğim şudur muhterem Milletvekilleri, akli hâkim kılmaya mecburuz, akli öfkenin önüne de almaya mecburuz. Bekamızın ve medeni dünyadaki haysiyetli ulvi varlığımızın teminatı budur. Bir bardak suda fırtına çıkarıyoruz. Türkiye’de ne noksan? Hür basın var, hiçbir müdahaleye, en ufak bir şekilde tarize maruz kalmadan işleyen bir hür basın var. Zulüm nasıl olur bir memlekette? Türkiye’de adli merciler var... Türkiye’de bütün kapıları Büyük Milletimize açık bir parlamento var. Türkiye de tarafsız bir Cumhurbaşkanı var. Türkiye’de seçilmiş iktidarlar var, zulüm nasıl olur? Zulüm iddialarının ciddiliği ne derecede olur? Onun içindir ki, memlekete hizmet edecek insanların, memlekete hizmet eden insanların hayatları teminat altında değildir, şeklinde bir intibai yaratarsanız bu, ne kalkınmayı yapmamızı ne memleketi refaha götürmemizi, ne hür kararlar vermemizi, ne zihniyetimizi yaratıcı istikamette çalıştırmamızı mümkün kılar. Hepsini ortadan kaldırır.

Şimdi, sınıf diktatörlüğü hevesinde olanlara, yani bir sınıfın Türkiye’yi idare etmesi hevesinde olanlara, yine Türk Anayasasının 4’ncü maddesinin gerekçesinden bir kısmı okuyacağım. Bu madde egemenliğin bir sınıfta tecelli etmesini doktrin olarak müdafaa eden, daha sarîh bir ifade ile arz edeyim, proletarya diktatörlüğünü savunanlara karşı konmuş olan hükümdür. Proletarya diktatörlüğüne karşı konmuş olan hükümdür. Şimdi buradan birtakım beyanlar yapıyor. Herkesin bu beyanları Türk Anayasasının neresine, uyar, neresine uymaz diye kıymetlendirmesi lazım. Sadece iktidar partisinin vazifesi değil ki. Burada geliniyor; "emekçi halk bir gün iktidara gelecektir" deniliyor. Türk Anayasasını atmadan emekçi halk nasıl gelecek buna göre?

T.İ.P. SİRALARINDAN BİR ÜYE — Seçim ile.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne seçimi ile? Seçim olur, işte millî hâkimiyet tecelli etti deriz, fakat iktidarı alan idarenin rejimi proletarya diktatörlüğü rejimi olursa Türk Anayasası bu rejimi kabul etmez. Cevabı budur. (A.P. sıralarından, "Bravo" sesleri) Binaenaleyh sınıf kelimesinden kastedilen mana budur. Yoksa sınıfların menfaatleri gibi mesela sosyalist partilerin doktrinleri münakaşaları maddenin

anlamına gelmez. Ama biz de sınıf adına iktidara el koymak isteyen partileri bu Anayasa kanun dışı kabul etmekle kalmıyor, hudutlar dışına sürüyor. (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar) Hadise bu. Sınıf mücadelesini açmak istiyorsanız, bir sınıf Türkiye’de iktidara gelecektir diyorsanız, Anayasaya göre yeriniz hudut dışıdır. (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bunları ben icad etmiyorum. Bunları, bizim bugünkü grupumuzda 4 arkadaşımızın bulunduğu ve eldeki rakamlara göre %83’ünü C.H.P. ne mensup üyelerin bulunduğu Kurucu Meclis yazmış.

Şimdi bir hususa daha dokunacağım. Ondan sonra da bazı mülahazalar arz edeceğim; “Sevinçle belirtmek gerekir ki, önümüzdeki yeni demokrasi devrine milletçe bu rejim için gerekli bütün müesseselerin hukuki temellerini atmış olarak giriyoruz” Devam ediyor, “seçimle bıraktığımız iktidara yine seçimle gelince öç alma, kin ve husumet duygularından uzak olarak memleketi kardeşçe bir çalışma gayreti ile kalkındıracağız” Bu, 1961 senesi C.H.P.’nin seçim beyannamesinin başıdır. Şimdi tabii burada açık olan bir yere var; peki iktidara gelmezseniz ne olacak? (A.P. sıralarından gülüşmeler)

Şimdi başka bir doküman okuyacağım size; “10 Ekim 1965 günü yapılacak olan milletvekili genel seçimlerine Türk milleti yepyeni bir ortam içinde girmektedir. Artık memleketimizde siyasal rejim konusunun tartışıldığı dönem çok geride kalmıştır. 9 Temmuz 1961 Anayasası 27 Mayıs 1960 devriminin amacı olan teminatlı demokratik rejimin temel ilke ve kurumlarını eksiksiz olarak getirmiş ve bu temel ilke ve kurumlar 15 Ekim 1961 seçimlerinden sonra C.H.P.’nin iktidarda bulunduğu dönemde tam olarak yerleşmiş, kurulmuş ve işlemeye başlamıştır.” Devam ediyorum, bitmedi, “Türkiye’de artık kanunların Anayasaya uygunluğu davası siyasal kavgaların konusu olmaktan çıkmıştır.

Anayasa Mahkemesi 1962 Nisanında kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır. Türkiye’de artık yargı organlarının bağımsızlığı davası tam olarak çözülmüştür. Yüksek Hâkimler Kurulu, yine 1962 Nisanında kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır. Türk üniversiteleri bilimsel ve idari özerkliğe tam olarak kavuşmuşlardır, Türkiye’de artık sadece iktidardaki partinin sesini aksettiren, sadece onun propagandasını yapan ve vatandaşları ikiye bölen bir partizan Devlet radyosu kalmamıştır. Türkiye’de artık toplantı ve gösteri yürüyüşü hürriyetlerinin ayaklar altına alınmış olduğu dönem unutulmak üzeredir. Demokrasinin en önemli teminat kurumlarından biri olan basın, ispat hakkı da dahil olarak kamu hizmetlerini denetleme ve halk oyuna ışık tutma görevlerini yerine getirme bakımından bütün imkânlara kavuşmuştur. Bütün bunların yanında Anayasanın düzenlenmesini emrettiği temel halk ve hürriyetlere dair yeni kanunların hepsi yürürlüğe girmiştir. Sendika hürriyeti, toplu sözleşme hakkı, grev hakkı, dernek hürriyeti, özel öğretim hakkı bu aradadır. Bazı idari tasarruflara karşı Danıştay’a başvurma hakkını kaldıran kanunlar ya Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş ya da T.B.M.M. tarafından kanunla kaldırılmıştır. Bu arada kanun dışı yakalanan veya tutuklanan kimselere tazminat verilmesine ilişkin kanun da yürürlüğe girmiştir. Nihayet yine, yeni Anayasamızın çıkarılmasını emrettiği kanunlardan Siyasi Partiler Kanunu da yürürlüğe girmiştir. Siyasi partilerin kapatılması ve partilerin mali denetimi ile esaslar en teminatlı bir şekilde düzenlenmiştir. Anayasa düzenini korumak için, anayasa mahkemesine verilen temel görevlerden, ikincisi de işlemeye başlamıştır. Görülüyor

ki, yeni Anayasamızın temellerini attığı demokratik toplum düzeninin bütün teminat kurumları C.H.P.'nin iktidar döneminde veya onun hazırladığı tasarıların kanunlaşması suretiyle gerçekleşmiştir" Bu, C.H.P.'nin 1965 milletvekilleri genel seçimleri seçim bildirgesi.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri 1965'ten 1968'e üç sene geçti eğer reddi mirasın içine bütün bunlar dahil ise Dahilse diyeceğimiz yok gayet tabii ama bir şey diyeceğiz yine diyeceğimiz şu; ben bunları niçin söylüyorum?

SEYFİ SADİ PENCAP (Muğla) — Bütçe için söylüyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hiç alakası yok, onun için söylemiyorum, başka şey için söylüyorum. Şunun için söylüyorum; bir diyalog kurabilmemiz lazım. Bu diyalogu kurabilmemiz için C.H.P.'nin nereden başladığını bilmemiz lazım ki, ona göre kullanalım. Dersiniz ki, biz o sizin dediğiniz adamlar değiliz, o düşüncenin sahibi olan insanlar değiliz. Bunu bilelim. Bunu bilelim de size haksızlık yapmıyalım o bakımdan söylüyorum. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Muhterem Milletvekilleri, yakın tarihi, yani O şanlı imparatorluğunun batışını, Balkan Harbine tekaddüm eden günleri çok iyi değerlendirmeye mecburuz. Bir halaskârlık hevesi, bazı kimselerin kendisini halaskar addetmesi hevesi, İmparatorluğu batırmıştır. Onun içindir ki 1968 Türkiye'sinde birtakım gruplara, birtakım kişilere, birtakım zümrelere halaskârlık sevdasını vermiyelim. Bu, halaskârlık sevdası ile millî hâkimiyet prensibi bağdaşmaz. Cumhuriyet, halaskârlık sevdasını üstüne oturmuyor; Cumhuriyet millî hâkimiyet felsefesinin üstüne oturuyor. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Rejimi çıkırından çıkartmak isteyenler bilir, Türk birliğini bozmak, sarsmak isteyenler olabilir. Türk demokrasisini felce uğratmak isteyenler olabilir. Bütün bunların karşısına Türk Milleti, Silahlı kuvvetleriyle, emniyet kuvvetleriyle, halkı ile çoluğu ile çocuğu ile çıkacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Onun için Türkiye'de neye karşı Büyük milletimizin hassas olduğunu çok iyi bilmeye mecburuz. Bir yaşama vetiresi var, bir yaşama hadisesi var, Büyük milletimiz tarihinin binlerce senelik Devrelerinde nereden izmihlale doğru gittiyse kendi içinde, gücünü, kuvvetini seferber etmiş izmihlali önlenmiştir. Ama Türkiye'nin bir Avrupa memleketi olması bir şartta kalabilir. O da Türkiye'nin bekasının medeni alem içindeki itibarının devamı yine bir şartla kalabilir. O da Türkiye'nin bir ihtilaller ülkesi olması ile onun içindir ki, arz ettiğim hukuk düzeni içinde bir noksan varsa geliniz bunları düzeltelim, bildiğiniz, gördüğünüz bir noksan varsa düzeltelim de. Patladı, ben zaten size demiştim, yerine, patlamamasının çaresini bulalım. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şimdi din ve vicdan hürriyeti konusu son zamanlarda çok revaçta; bunu bir defa huzurunuzda münakaşa etmekte zaruret görüyorum. Gerçi 1965 senesinde Hükümet programını okuduğumuz zaman yapılan münakaşalar zabıtlar açılmak suretiyle gözden geçirilirse, aynı şeyleri serd ettiğimizi, aynı mütalaalar karşısında kaldığımızı göreceksiniz.

Muhterem Milletvekilleri; evvela şurasını arz edeyim, hiç kimse bizi ne kadar zorlarsa zorlasın ne irticanın, ne komünizmin müdafaası içinde bulamaz. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Biz, Türk demokrasisinin, Türkiye Cumhuriyetinin, demokratik, laik, millî hukuk devleti olan, sosyal hukuk devleti olan Türk Cumhuriyetinin müdafiiyiz. Bunun dışında bize

bakacağınız hangi gözle hangi gözlükle bakarsanız bakın, yanlış bakarsınız. Doğru bakarsanız siz de rahatlırsınız, memleket de rahatlar.

Şimdi bu konuya girmişken şunu arz edeyim; din ve vicdan hürriyeti nereden geliyor, nerede başlar, nerede biter, neyi yaparsanız irticadır, neyi yaparsanız masum ibadettir? Bu münakaşa zannediyorum ki, hukuk sistemimizin içinde yapılabilir, ben onu yapacağım.

Anayasanın 2'nci maddesi, Türkiye Cumhuriyetinin laik bir Cumhuriyet olduğunu yazıyor. Anayasamızın 19'ncü maddesi, vicdan ve din hürriyetini koruyor. Nedir vicdan ve din hürriyeti? İnanç hürriyeti var, ibadet hürriyeti var, tedris var. Son paragrafında da 19'uncu madde kısıtlama koyuyor; istismar edilirse ne olur? Sonra teminatı nedir din ve vicdan hürriyetinin? 11'nci madde Anayasada, hakların özüne dokunamazsınız. Başka? Türk Ceza Kanununun 175, 176, 177'nci maddeleri, din vicdan hürriyetine saygısızlık olursa tarif etmiş, cezalandırıyor; teminatı. Tahditleri yani bir hakkın suiistimali halinde ne yapmak lazım? Onlar da kanunlarımızda vuzuha kavuşmuştur. Her hak gibi Anayasamızın derpiş ettiği her hak suiistimal edilebilir. Bu takdirde ne olacaktır? Müeyyideler olacaktır? Müeyyidelerini koymuş: Anayasanın 19'ncü maddesinin son paragrafı, Anayasanın 57'nci maddesi, Türk Ceza Kanununun 163'ncü maddesi, 6187 sayılı Kanun, Partiler Kanununun 92, 93, 94, 95, 96, 97 ve 98'nci maddeleri...

Şimdi, din ve vicdan hürriyeti bu çerçevenin içinde tarif edilmiştir. Acaba bunda boşluk var mı? Hak olarak tanımışınız, teminat koymuşsunuz, tahdit koymuşsunuz. Teminatı cezai müeyyidelere bağlamışınız; sınırlar aşılsa cezai müeyyideye bağlamışınız.

Şimdi, bu durum karşısında irtica nasıl olur? İrtica olursa suç olur, suç olursa Türk adliyesinin hâkimi, savcısı suç işliyenin yakasına yapışır ve cezası kanunlara göre ne ise onu görür.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, irtica nedir ve mürteci kimdir? Bunun suçunu kim tayin eder? Bir de bu konuyu inceliyelim. Bir defa bizim Anayasamız suç ve ceza müessesesini çizmiş, 32 ve 33'ncü maddeleriyle suçu tayin etmiş; işlendiği zaman kanunlara göre suç ise o suçtur, işlendiği zaman Türk kanunlarına göre suç sayılmayan bir fiilse suç değildir. Sonra, cezayı kim tayin edecek? Cezayı da yine yargı organı tayin edecek. Binaenaleyh ne suçu, ne cezayı, kanunlarında yazılı olmıyan mercilerle, kanunlarında yazılı olmıyan şekiller tayin etmiyecektir.

Şimdi kanunlarımızda yasak fiiller belli. Bu fiillerin hangileri işlenmiş ise Türk Adliyesi bu suçu işleyen müdahalede bulunur. Türk Adliyesi nasıl işler? Niye bu kadar basit şeyleri söylüyorsunuz, diyeceksiniz. Çünkü bunları söylemezsem meseleyi izah etmem mümkün değil. Savcı, kanunlara göre suç görürse yakasına yapışır, adliyeye teslim eder, Biz savcıya "adliyeye teslim etme" diyemeyiz. Böyle bir yetkimiz yoktur. İktidarların böyle bir yetkileri yoktur. Teslim etmezse, teslim etmeme yetkimiz vardır da, teslim ettiği takdirde, etme deme yetkimiz yoktur. Binaenaleyh iktidar hiçbir suçluyu kollamak durumunda değildir, himaye etmek durumunda değildir.

Şimdi bir şey daha söylemem lazım. Zannediyorum ki, bu çerçevede noksan bir husus kaldı; Türk Anayasasının 154'ncü maddesi.

Şimdi, Türkiye Cumhuriyeti laik bir Devlet ama 154'ncü madde ile.

NERMİN NEFTÇİ (Muş) — Lâyık değil, lâik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz kürsüye geldiğiniz zaman o şekilde telâffuz edersiniz.

154'üncü madde ile Diyanet İşleri Reisliğini genel idarenin içinde mütalaa etmiştir. Şimdi icranın gayet tabii ki, 633 sayılı Diyanet İşleri Kanununa göre birtakım yetkileri var. Bu yetkileri kullanacaktır icra; her kanunun olduğu gibi bir kanunu da hüsniyetle tatbiki için. Bu kanunun 1'nci maddesi şöyle diyor; "İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak, ibadet yerlerini yönetmek üzere Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur." 1'nci maddesi bu. Gerekçesinde de şöyle diyor: "Bugün gerçek şudur ki, İslam Dininin yüksek manevi kudreti ile orantılı geniş ve esaslı bilgilere sahip yetkili din görevlileri azalmıştır, bu ihtiyacı karşılamak bir zaruret haline gelmiştir" Şimdi hiç kimse gelip şunları ortaya koyamadan; "efendim, İmam-Hatip Okullarının sayısını 58'e çıkarmışsınız", diyemez nasıl yapacağız? Yani 633 sayılı Kanunun bize verdiği yetkileri nasıl icra edeceğiz? Türk Anayasasının 19'ncü maddesini, 154'ncü maddesini nasıl yerine getireceğiz? Bunları istismar vasıtası yapmayınız. Çünkü neden yapmayınız? İcabettiği zaman buna sahip çıkıyorsunuz, bu kanunu bizi hazırladık, diyorsunuz, imamlara kadar mektup yazıyorsunuz... (A.P. sıralarından *gülüşmeler, alkışlar, "Bravo" sesleri*) Hayırlı uğurlu olsun diye, ondan sonra icabettiği zaman, şurada bir şey daha okuyacağım, benim maksadım kimseyi incitmek değil ama bir müdafaa veya bir takdimi yaparken gayet tabii ki, bu kürsüden her arkadaşımızın hareket ettiği gibi hareket etmek durumundayım ve icranın mesuliyeti içinde, bağlı ve sıkışık olarak hareket etmek durumundayım; diyor ki; "A.P'li arkadaşlarıma sorarım, artık peygamberinizi ortanın sağında mı sayarsınız, ortanın solunda mı sayarsınız?" Bu beyan 4 Mart 1967 tarihinde Konya'da yapılmış ve C.H.P. Genel Sekterine aittir. Ve bunun için savcı takibat yapmıştır; dokunulmazlığının kaldırılması için dosya huzurunuzdadır. Ve bizim talimatımızda da yapmış değildir. Savcı bunu kendisine göre böyle takdir etmiş, uygun bulmamış.

Şimdi, gideceksiniz, Konya'da bunu söyleyeceksiniz, diyeceksiniz ki, "Peygamberinizi ortanın sağında mı sayarsınız, ortanın solunda mı? Sayarsınız?" Ondan sonrada irtica oluyor, Cumhuriyet elden gidiyor gibi birtakım iddialarda bulunacaksınız ki, bunları samimiyetle telif etmenin imkânı yoktur. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri*)

Muhterem Milletvekilleri, size bir dokümandan daha bahsedeceğim. Deniliyor ki; "Dinle Devletin ayrılma prensibi Devletçe ve Hükümetçe dinsizliğin devirici manasını tazammun etmemelidir. Din ve Devlet işlerinin; birbirinden ayrılması, dinlerin Devleti idare edenlerle edecekler ellerinde bir alet olmaktan kurtuluş teminatıdır. Şu suretledir ki, beşeriyettin manevi saadetlerini deruhde eden din ağyar eli deymiye vicdanlarda bülent mevkiini ihraz ederek Allah ile fert arasında mukaddes bir temas vasıtası haline girmiş bulunacaktır. Bu kudsi teması camilerde, kiliselerde, havralarda veya sadece vicdanlarında arayıp bulanlar vardır. Devlet ve kanunları cümlesinin hamisidirler."

Bu, Teşkilatı Esasiye Kanununun 2, 16, 26 ve 38'nci maddelerinin tadiline dair bugünkü Sayın C.H.P. Genel Başkanının ve 120 arkadaşının zannediyorum 1928 senesinde vermiş bulunduğu önergenin kopyasından alınmış pasajlardır. (C.H.P. sıralarından, *"Suç mu" sesleri*) Hepsinin altında suç aramayın canım, biz biraz da anlayışınızı göstermek istiyoruz.

Şimdi Anayasanın teminata bağladığı din ve vicdan hürriyeti çerçevesi içinde inançların meşru ve tamamen masum tezahürü, irtica sayılırsa ne olur? Anayasanın laik

devlet ilkesine aykırı olur. Neticede Devletin laik olması esasını vatandaşların vicdanları üzerinde baskı teşkil edecek bir din düşmanlığı ifratına götürür. Her hususta olduğu gibi, dini konularda da vatandaşların farklı görüş ve kanaatleri olabilecek, bunların kanunların verdiği serbesti içinde müdafaa ve ifadesi mümkün olabilecektir. Bunlar irtica sayılabilir mi? Buna hiç kimse bir şey diyemez. İrtica sayıldığı noktada kanuni müeyyide başlar. Hürriyetler kötüye kullanılırsa, yani dinin siyasî maksatlara alet edilmesi mevzuubahs olursa -ki, kanunların çokça müeyyideye bağladığı hususlardan birisi budur- müeyyidesi var. Bu müeyyideler hukukun tarif ve tayin ettiği şekilde işler. Suç ve cezanın mercileri ve beyyine külfeti vardır. Olağanüstü karar mercii olarak kimse kendisini addedemez. Yani diyorsunuz ki, Hükümet olarak elinize sopa alın, birtakım masum, işinde olan insanları irtica ile meşgulsünüz, diye kovalayalım. E, bu nerede başlar, nerede biter ve o zaman diğer meselelere de bunu tatbik edersiniz silsile halinde gider bu. İşte o zaman iş rayından çıkar.

İşlenen suçların sorumluluğu Hükümete atfedilebilir mi? Suçu kim işledi ise, suçlusu odur. Suç mahiyeti gösterilmeyen hallerde Hükümetin ve idare cihazının harekete geçmesi istenebilir mi, beklenebilir mi? Hayır, Suç mahiyeti gösteren her hangi bir hadise olmuş da Hükümet bunu takipsiz mi bırakmış. Misali yok, orta yerde. Varsa veriniz, takibedelim, burada açık bu Vatandaşların her hususta Hükümetle mutlaka hemfikir olması şart mı? Vatandaşların, doğru veya yanlış her çeşit serbest düşünce ve kanaatlerini, suç saymayan hareketlerini Hükümet niçin önlemiyor, denilebilir mi? Hayır, çünkü Anayasanın 20'nci maddesi muhaliftir. Düşünce hürriyetine aykırı olur. Hükümetin, Anayasanın, Türk Ceza Kanununun, Siyasi Partiler Kanununun laik devlet niteliğini, Atatürk devrimlerini korumayı hedef tutan hükümlerine aykırı bir hareket olmuş mudur? Olmuşsa Hükümet takip mi etmemiştir? Hayır, Etmemişse, verin edelim, yani bilmediğimiz, muttali olmadığımız bir husus varsa söyleyin, edelim. Öyleyse ne istenir? Aslında bir şey yok. Müstakil faili meçhul bir suç ortaya atacaksınız, ondan sonra köşe, bucak fail aratacaksınız. Hadise budur.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, bu işte köyde ayrı, şehirde ayrı, dindar vatandaşlarla ayrı, diğer çeşit vatandaşlarla ayrı konuşmayı bir kenara bırakmak lazımdır ve herkes bırakmalıdır bunu. Bu, samimiyezsizliktir.

Şimdi, irticanın A.P. tarafından korunduğu iddialarını şiddetle ve nefretle reddederim. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, sürekli alkışlar*)

Bu iddiaların hiçbirisi bizi hukuk dışı hareketlere zorlayamaz. Biz her hangi bir psikozuna girip de, hukukun tayin ve tarif ettiği haklara, yine hukukun tayin ve tarif ettiği şekilde kullanılmasının üstüne gitmeyiz, yalnız, din ve vicdan hürriyeti konusunda değil, bütün hürriyetler konusunda da. Bu, bizim kanun ve hukuk Devleti anlayışımızın bir neticesidir. Zorba ve zalim olmaktan korkarız ve nefret ederiz. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, sürekli alkışlar*)

Şimdi burada çok değerli bir parti sözcüsü, bize ağır ithamlarda bulundu. Bu ithamların birçoğunu umumi beyanlarım içinde karşıladım. Yalnız bir tanesini huzurunuzda ifade edeceğim. M.P. Sayın sözcüsü Faruk Önder diyor ki, -eğer yanlış anladıysam özür dilerim, çünkü konuşmasından not aldım- "iktidar mukaddesat tüccarlığı yapıyor."

Şimdi, eğer vaziyet bu ise, bu, samimiyezsiz bir ifadedir ve bir yalandan ibarettir.

Şimdi, bakınız size bir de vesika okuyacağım; “Tamim, Sayı:16, 3 Şubat 1968 tarih, Demirtaş Köy İmamlığına - Ürgüp.

M.P. Milletvekillerinden Konya Milletvekili ve Meclis Grup Başkanı Sayın Faruk Önder, İsmet Kapısız ve Hilmi İşgüzar, hazırlıyarak Meclis Başkanlığına verdikleri kanun teklifi aşağıya çıkarılmıştır. Tanıdığınız diğer milletvekilleri nezdinde gerekli teşebbüslerde bulunarak teklifin kanunlaşmasına yardım etmeniz yurdun ali menfaatleri iktizasındandır. Gereğini yaparak bizlere yardımcı olmanızı rica eder, hürmet ve muhabbetlerimizi arz eder, Hüdaya emanet eylerim. M.P. Genel Başkan yerine Konya Milletvekili Faruk Önder.”

Şimdi kanun teklifine bakalım:

“Madde 1- Diyanet İşleri Kurulu ve Görevleri hakkındaki Kanunun 28’nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Diyanet İşleri Başkanına 1.500 TL. Başkan yardımcıları ile Din İşleri Yüksek Kurulu Başkan ve üyelerine 1.000 TL Dini Hizmetler ve Din Görevlileri Olgunlaştırma Dairesi Başkanına 750 TL. İl Müftülerine 500 TL. İlçe Müftülerine 250 TL. Muhtarlıklarda ihtiyar kurulu üyeliği vazifesini yapmakla görevli köy imamlarına 100 TL temsil ödeneği verilir. Bu ödeneğin verilmesinde 5027 sayılı Kanunun ilgili hükümleri uygulanır” diyor. *(Gülüşmeler)*

Şimdi meseleye devam edelim. Buna bir cevap geliyor, cevabı da okuyayım size. Sayın Önder, Meclise verdik, dediğine göre, gizli olan bir şey değil. Buna şöyle bir cevap geliyor, bu cevabın Sayın Önder’e erişip erişmediğini bilmem, bunu yazan vatandaş kopyasını ben Sayın Önder’e şöyle bir mektup yazdım, diye gönderiyor.

Biraz sonra da “Bayram” hikâyesine geleceğiz. *(Gülüşmeler)* Öyle olmasın diye söylüyorum, ben. *(Gülüşmeler)* Yani mevsuk olmasını veya olmaması bana ait değil, ben kaydı ihtiyatı ile okuyorum, gelmişse gelmiş der, gelmemişse gelmemiş der, mesele biter. Yalnız ben tabii bunu okuduktan sonra bir mülahaza yürüteceğim bunu üzerinde.

“Sayın Faruk Önder, Konya Milletvekili, Ankara, köy imamlarına gönderdiğiniz yazıda, imam aylığının azlığından bahisle maaşlarının artırılması, kendilerine ayrıca protokolde yer tanınmasını teklif ettiğinizi memnuniyetle müşahade ettik.” Ben hepsini okumadım, burada bir daha yazı var.

“Yalnız sizden bir istirhamımız var; bu hususu Meclis kürsüsünde söyleyin.”

Bugün söylediler.

“...Ve ondan önce de bu miktar paranın hangi kaynaklarından temin edileceğini Hükümete izah edin ve ayrıca umumi efkâra da duyurun. Bunu teklif etmek çok kolay. Bu kadar giderin metnini bize izah edin...” *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)*

Daha bitmedi, müsaade buyurun. “...Sayın Milletvekilleri, hatırlarsınız, vermiş olduğunuz bir gensoru ile Meclisin kıymetli vakitlerini haftalarca işgal ettiniz. Bu, milleti gözünden kaçmıyor, kusura bakma, millet eski bildiğiniz gibi değil. Tarlada, bağda çalışan köylünün, sürünün arkasında dolaşan çobanın elinde radyosu, sizlerin hareketini takibederek, kimler çalışıyor, kimler çalışmak istiyor, gensoruları bir kocakarı masalı halinde vererek Meclisi kimler çalıştırmıyor, bunlar bizlerce malum. Artık Türkiye’de naylon meme emecek çocuk kalmadığını sizlere hatırlatırım. Saygılarımla” *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)*

Şimdi, Muhterem Milletvekilleri, benim burada getireceğim mütalaa şu; Bu, bizi samimiyetsizlikle ağır şekilde itham eden bir konuşmacının 45 dakika süren konuşmasına bir cevap teşkil ediyor.

Şimdi esas mesele şurada; bu kanunu meclise verdiniz Sayın Önder, imama niye yazdınız? (*Gülüşmeler*) Acaba imama yazmak için mi Meclise verdiniz? (*Gülüşmeler*) Zira meclise vermek için imama yazmaya lüzum yoktu. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar*)

Şimdi, muhterem arkadaşlarım, buna da Aristo mantığı derler. Bunda hiç Aristo mantığı falan yok, bu, düpedüz mantık. Ondan sonra da geleceksiniz; "iktidar mukaddesat ticareti yapıyor" diyeceksiniz. Türk köylüsü soruyor, nereden buluyorsunuz bu paraları, diye. Bu paraları nereden bulacaksınız, diyor. İyi işte, bu şekilde, eğer bir taraftan iktidara mukaddesat tüccarlığı yapıyor, diyeceksiniz, diğer taraftan da mukaddesat ticareti için yarış halinde olacaksınız, bunu anlamaya imkân yoktur.

Şimdi Değerli Milletvekilleri, size söylediğim şeyler Devletin arşivlerinden. Devletin arşivlerinde ne varsa onları size intikal ettiriyoruz.

Size irtica olaylar çizelgesini okuyacağım, Devletin elinde bulunan, İçişleri Bakanlığının bana verdiği. Bunları zabıtlara geçsin diye söylüyorum. Çünkü bundan şu kadar sene sonra siz iktidara gelirsiniz, zabıtlara bakarsınız, arşivlere bakarsınız, tutmadı, diyebilirsiniz. Zabıtlara geçsin diye söylüyorum, davadaki haklılığımızı cesaretle savunduğumuzun delili olarak söylüyorum.

1960 Senesinde 126 adet nurculuk, 18 adet Arapça tedrisat, 9 adet tarikat faaliyetleri olmuş. 1961'de 143 adet nurculuk, 25 adet Arapça tedrisat, 20 adet tarikat faaliyetleri, 9 adet de önem kesbenden irticai olaylar olmuş. 1962 de 80 adet nurculuk, 12 adet Arapça tedrisat. 9 adet tarikat faaliyetleri, 5 adet önem kesbenden hadise olmuş. 1963'te 103 adet nurculuk, 15 adet Arapça tedrisat, 6 adet tarikat faaliyeti, 4 adet önem kesbenden hadise olmuş, 1967'de 50 adet nurculuk, 4 adet Arapça tedrisat, 6 adet tarikat hadisesi olmuş.

NERMİN NEFTÇİ (Muş) — Takibedilmiyor ki.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, dersiniz ki, takip görmemiştir, Türk Adliyesine iftira edersiniz. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar*)

Sizin zamanınızda kim takip ediyorsa bu işleri, yine o takibediyor. Yani Ahmet, Mehmet şahıs olarak değil, Cumhuriyet adliyesi takibediyor. Ondan sonra 32 milyon nüfuslu Türkiye. 32 Milyon nüfuslu Türkiye'de çıt çıkmıyacak mı? Türkiye'nin her hangi bir yerinde meydana gelen hadiseyi bütün millete nasıl teşmil edip, Türk Milleti irtica istiyorum diyeceksiniz? Bunu anlamaya imkân yok. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar*)

Millete inanmıyorsanız, milletin hilafet isteyeceğine, şeriatçılık isteyeceğine, ümmetçilik isteyeceğine inancınızı bir kere atın. O zaman Cumhuriyetin değerini düşürüyorsunuz. Bu böyle tamamen böyledir.

Millete inanıyorsanız, seçmene inanıyorsanız, seçmene inanmakta samimi olun, ya inanın, ya inanmayın, ikisinden bir tanesini yapın, huzura kavuşursunuz. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Şimdi, bunlar neye ortaya atılır? Bunlar aslında, yine Derviş Vahdeti'ye Kubilay'a rücu edilmek suretiyle, bir gün böyle hadiseler olabileceğini ima edilmek suretiyle bir baskı yaratmadır.

Kubilay hadisesi olmuş da ne olmuş? Cumhuriyet adliyesi, Cumhuriyet Hükümeti gelmiş yapanları cezalandırmış. Acaba Kubilay hadisesi, Cumhuriyet Hükümeti irticai teşvik etmiş de ondan mı olmuş? Bu hadiseleri bu ölçü içinde mütalaa edeceksiniz. Hadiseleri kendi şartları içinde mütalaa etmek lazımdır. 1968 Türkiye'sinde Türkiye Cumhuriyetini tehdit edecek hiç bir kuvvet tasavvur olunamaz. Çünkü bu kuvvetlerin hepsini- nereden gelirse gelsin, hangi istikametten gelirse gelsin -Türk Devleti yok edecek güce ve kudrete sahiptir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, düzene geliyorum. (Gülüşmeler)

Bir müddettir bir düzen kavgasıdır gidiyor. "Bu düzen değişmelidir" iddia da bu, slogan. Ee, bu enteresan bir slogan. Yani biz bunu bilmeye mecburuz, neresi değişmeli, nasıl değişmeli, niçin değişmeli ve ne değişmeli? E... bugün politika yapmak zorlaştı; muhalefet için de zor, iktidar için de zor. Bunu soruyoruz; "Dağdaki çobana bile anlattık, size anlatamadık" diyor Sayın sözcüleri. Yine burada var, kendi beyanları içerisinde, Bakınız Türk köylüsü nasıl anlamış ortanın solunu. Öyle girelim meseleye. Kendi beyanlarına göre Sayın sözcünün, diyor ki, "Bey" demiş, "sen merak etme, biz o işi anladık" Nasıl anladınız? "bizim köye bir devlet büyüğü geldiği zaman köyün ağaları ve muhtar devlet büyüğünün sağından gider, biz iki adım geriden, soldan gideriz" demiş. Şunu hemen peşinden söylüyeyim bu, istihzadır. Yani, eğer siz bununla Türk Köylüsü ortanın solunu anladı diyorsanız, çok iyi bildiğim Türk köylüsü sizinle istihza etmiş. (Gülüşmeler) Öyle yaparlar bazen; "sen merak etme bey, biz onu anladık" derler, 1950'de yaptıkları gibi (A.P. sıralarından bir milletvekili reddi miras ettiler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sahi, reddi miras vardı, onu unuttuk.

TÜRKAN SEÇKİN (Edirne) — Bu konuşma tarzı bir Başbakanın üslubuna yakışmıyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beğenmediniz mi, hanımefendi konuşmalarımı?

TÜRKAN SEÇKİN (Edirne) — Evet, bir Başbakanın üslubuna yakışmıyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Acaba yakışıp yakışmayacağını Umumi Heyete bıraksak daha iyi olmaz mı?

Muhterem Milletvekilleri, ortanın solu ve düzen değişikliği iddiaları hemen hemen 1,5 seneye yakın zamandır yapılıyor. Bu iddiaların vuzuha ermesinden demin arz ettiğim, konuşmamın başında arz ettiğim diyalogun teessüsü için zaruret vardır. Soruyoruz; "Ortanın solu nedir" diye. Karşılaştığımız şeyi "A.P. şöyledir, A.P. böyledir" Ortanın Solu kitabının 74 ile 77'nci sayfalarını okursanız, ortanın solunun ne olduğunu değil de A.P.'nin ne olduğunu anlarsınız. Biz Ortanın solunun ne olduğunu soruyoruz, A.P.'nin ne olduğunu değil.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Başka sayfadan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Okuyacağım onları.

Şimdi muhterem Milletvekilleri, şu düzen nasıl kurulmuştur, hukuk çerçevemiz içinde nedir, bunlara bir bakalım. Bunu gerçi C.H.P.'nin Sayın sözcüsü buradan anlattılar

ve başka bir siyasî partinin genel başkanı da düzen değişikliğinden ne kastedtiğini anlattılar. Kanaatimce düzen değişikliğinden, ortanın solu amblemi dışındaki düzen değişikliğinden bahsetmeye, münakaşa yapmaya lüzum görmüyorum. Çünkü o, kanaatimce Anayasa çerçevesi içerisinde yerini bulabilen bir düşünce tarzı değildir. O itibarla sınıf mücadelesine yönelik Türk Anayasasının 4'ncü, 12'nci maddeleriyle yasakladığı, Partiler Kanununun 4'ncü bölümündeki yasaklanmış bulunan hususların içine girer ve tabii ki, kimsenin gücü yetmez. Bir şey yapamazsınız gibi iddialar bu kürsüye yakışmaz; Türk Devleti herkesten güçlüdür, güçlü olmak mecburiyetindedir. Binaenaleyh Türk Anayasasına ve Türk kanunlarına aykırı olarak kim hareket ederse eninde sonunda kafasını taş duvara çarpar.

Şimdi bazı değerli sözcüler; "E... canım bunları söylüyorsunuz, bu tatbikatları yapmıyorsunuz, bir şey yapmıyorsunuz, mademki öyle niye gerekli işlemi yapmıyorsunuz?" diyorlar. Partiler Kanununun 110'uncu maddesi hükümetin, Başsavcıcıyı tahrik etmek suretiyle dava açtırması imkânını ortadan kaldırmıştır. Hükümet, diğer siyasî partiler, sadece hükümet değil diğer siyasî partiler Başsavcıcıya müracaat ederler. Başsavcı lüzum görürse dava ikame eder. 110'ncu madde... Lüzum görürse Anayasa mahkemesine dava ikame eder. Halbuki bildiğiniz gibi bütün savcılıkla ilgili işlemlerde, Başsavcının dışarıda, hükümet savcıcıya; "şu davayı aç" der. Burada öyle değildir. Binaenaleyh mesele iki katlı bir kontrolün içindedir. Esasen bu mesele üzerinde daha ileri bir bilgi de vermek istemiyorum.

Şimdi Türkiye'de düzen nedir ne ile kurulmuştur, ne ölçüde, neden ve nasıl değişmelidir?

Çetin biraz ama... Çünkü başka türlü işi vuzuha kavuşturmak imkânı yok.

Bir memlekette ferdin diğer fertlerle, devletle olan ilişkilerinin tanzimi kanunlarla yapılmıştır. Bir memlekette mazinin nesillere aktara geldiği müşterek miraslar vardır. Bir memlekette ahlak kaideleri vardır, örfler vardır, adetler vardır, gelenekler vardır. Düzen bunların heyeti umumiyesine denir, heyeti umumiyesine düzen denir, nizam denir, rejim denir ve sadece kanunlar, vatandaşların birbiriyle olan münasebetlerini tanzim etmez; kıymet hükümleri vardır, haklar vardır, vecibeler vardır.

Bunlar da müeyyidelerini kanunlarda bulduğu gibi örfler ve adetler içinde de bulur.

Şimdi, bir Anayasamız var. Bu temel çerçeveyi çiziyor. Kanunlarımız var. Eğer bu kanunlar yoksa Anayasayı icra etmek imkânı yok.

Bunların belli başlıları; bir Medeni kanunumuz var. Medeni Kanun Türkiye'nin batılılaşma hareketlerinde mümtaz bir yer işgal eder. Medeni Kanun, bir cemiyetin yaşayışını tanzim eden çok mühim dokümanlardan biridir. Ceza kanunu var, Borçlar Kanunu var, Bankalar Kanunu var; veraseti, mülkiyeti, diğer hususları tanzim eden hükümlerin bir kısmı burada var, bir kısmı diğer kanunlarda var. Bunlar daha çok sosyal ve ekonomik hayatı tanzim ediyor. Yazılmamış hususlar var; ahlak kaideleri var, örfler, adetler, gelenekler var. Yazılmamış hususların müeyyideleri; ayıp var, haram var, helal var, doğru var, yanlış var, haklı var, haksız var ve akliselim ve vicdan ölçüleri var.

Şimdi, devletin şekli: Bu, siyasî bir husus. Parlamenter sistemi var, seçim, var kuvvetler ayrılığı prensibi var, çift meclis var, müstakil yargı var.

İktisadi ve sosyal düzen karma ekonomi ve planlı kalkınma üzerine müesses, şimdi bunu neden soruyoruz. Yani, düzen bu. Değiştireceğiz dediğiniz zaman münakaşaların

makul bir baz üzerinde görülebilmesi için, yürüyebilmesi için neyi değiştireceksiniz, bunu bilmemiz lazım.

Devletin şekli değiştirilmez, Anayasa 9'ncü madde. Binaenaleyh bunu münakaşa etmeye lüzum yok. Sonra Türk Ceza Kanununun 146'ncı maddesi, Türk Ceza Kanununu 163'ncü maddesi cezalar koymuş. Müesses iktisadi veya sosyal nizam içinde Türk Ceza Kanununun 141 ve 142'nci maddeleri ceza müeyyideleri koymuş ve bunların Anayasaya aykırı olmadığı çıkmış. Tabir aynen şöyle; "Müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan her hangi birini devirme, propagandasını dahi yapma suç sayılır" diyor. E, işte biz bunun için soruyoruz, yani diyoruz ki; "Bu hususlar böyle yazılmışken neyi değiştireceksiniz?" Cevap veriliyor, deniyor ki: "Efendim, henüz Anayasanın istediği nizam kurulmamış ki..." 141 ve 142'nin Anayasaya aykırı olmadığı ondan dolayı çıkmıştır, 141 ve 142 1924 Anayasasında da vardı. Yani, 1924 Anayasası varken de 141, 142 vardı ve 1961 Anayasasındaki temel hakların çoğu, büyük bir kısmı 1924 Anayasasında vardır. Sosyal hak ve vecibeler biraz daha genişlemiştir, ama vardır. Devletin temel fikrine, sosyal ve iktisadi nizama müteallik hususlar 1924 Anayasasında da vardır. Şimdi kurulmamış olan nizamı değiştirmekten bahsedilemez ki. 141, 142 bugünkü haliyle var yani, bugün müesses olan nizam için var. Şimdi onun içindir ki, bunların vuzuha kavuşması lazımdır, diyoruz.

Sayın Alicaan gayet güzel ifade buyurdular, acaba tabir mi yanlış kullanılıyor, biz de bundan şüpheleniyoruz. Bir siyasî parti, o gayet sarîh söylüyor; "Emekçiler gelecek iktidara" diyor. Anayasaya aykırıdır, Partiler Kanununa aykırıdır. Sosyalizm olacaktır diyor, bu manada söylediği şeyler budur. "Ticaret, Bankacılık, sigortacılık, sanayi, toprak, bütün istihsal vasıtası devletleştirilecektir" diyor, şimdilik de bu kadar söylüyorum, diyor. Bu çerçeveye sığmıyor, bu Türk Anayasasına sığmıyor... Bunların artık tahlilini yapmıyacağım.

Diğer bir siyasî parti; "Bunun adına ortanın solu derler" diyor. Nedir, diye soruyoruz; "Bu düzen değişmelidir" diyor. Nelerin değişmesi lazım diyoruz? "vurguncular, soyguncular, ağa, tefeci, aracı, sömürücü var, bunlar ortadan kalkmalı" diyor. "Bugünkü düzen bunları koruyor" diyor. Bir taraftan bunu diyor, öbür taraftan da toprak sahibi ile topraksız, işçi ile patronu, fukara ile zengini, talebe ile okul öğretmenini, doğu ile batıyı velhasıl herkesi nizama karşı teşvik ediyor. Bunun yanında da diyor ki, (Çok dikkatle tetkik ettim Muhterem Milletvekilleri) "Biz servete, özel teşebbüse, mülkiyete, mirasa karşı değiliz" E, hani karşıyayız deseler anlaşılacak. Karşı değiliz, diyor. Şimdi müşkülât burada başlıyor.

Muhterem Milletvekilleri; Dünyanın neresinde var bu ortanın solu, diyoruz, yani bu sizin söylediğiniz gibi? Bu bir yeni icattır, bu tutarsa başka memleketlerde de buradan, bizim memleketimizden kopya alırlar, deniyor. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar, C.H.P. sıralarından "yok öyle şey" sesleri) Bunlar mevsuk beyan; İğdır beyanı. Gazetelerden aldım. Nasıl yapacaksınız, diyoruz; "Biz Anayasa düzeni kurulsun diyoruz" diyorlar.

Anayasa düzeni kurulması neye vabestedir, diyoruz; neyi istiyorsunuz, yani ne yapılsın da Anayasa düzeni kurulsun? İşte orada başlıyor. Bayram'ın hikâyesi. (A.P. sıralarından gülüşmeler, alkışlar)

Şimdi Muhterem Milletvekilleri; bu münakaşa burada yapılmalıdır. Vatan sathında gayet yanlış, kötü akisleri var. Hükümet olarak bizi büyük sıkıntılara sokarsınız. Bu

münakaşayı burada vuzuha kavuşturmaya mecburuz. Bu, burada bitmeli... Yani “bitmeli” dediğim, vuzuha kavuşmalı. Mevcut kanunların tadiliyle mi bu değişecek, nasıl olacak bu? Yeni kanunlar mı çıkarılacak, Anayasanın bazı maddeleri mi değişecek? Yoksa karma ekonomi düzeni üzerine kurulmuş Plan mı değişecek? Bunlar nasıl yapılacak, ne ile değişecek bunlar? Soruyoruz; karşımıza misallerle çıkılıyor.

Muhterem Milletvekilleri; şimdi bir araştırmacı gözü ile misallere bakalım. Misaller umumiyet itibariyle çok yanlış intibalara götürürler. Mantıkta iki yol vardır; birisi “Intution”, birisi “Deduction”, Intution; hadiseler göreceksiniz ve hadiseleri doğru göreceksiniz, gerçek yüzüyle göreceksiniz ve ondan hakikatleri, doğru neticeleri çıkaracaksınız. Burada altı saat süren konuşma; 78 defa benim ismim geçtiği için daha çok bir öfke gibi geldi bana, bir öfkenin işareti gibi geldi. Bu bakımdan hatalıdır, yani anlatma bakımından, meseleyi izah bakımından hatalıdır. Niçin? Şimdi Emirdağı’nda bir Bayram çıkmış ve kendilerine telgraf çekilmiş, denmiş ki; “57 yerinden Bayram yaralandı; toprak ağaları Bayram’ı öldürdü, topraksızlık sebebiyle görüyor musunuz ıstırabı?” Şimdi bu yazı Milliyet Gazetesinin 3 Şubat 1968 tarihli sayısında haber olarak çıkmış; “Toprak istiyen köylü 57 yerinden vuruldu” Tamam mı? Şimdi yine aynı Milliyet Gazetesinin 11 Şubat tarihli nüshasında da şu çıkmış: “Açıklama” diyor. Bugün de aradan 17-18 gün geçmiş. Emirdağ Cumhuriyet Savcısı Orhan Cankat 3 Şubat günü gazetenizde yayınlanan, toprak istiyen köylü 57 yerinden vuruldu başlıklı haberle ilgili bir açıklama göndermiştir. Mektupta olayın toprak konusu yüzünden değil, kumar alacağı meselesinden çıktığı, her iki taraf taraftarlarının meydan kavgası yaparak birbirlerine silah kullandıkları belirtilmekte ve şöyle denilmektedir:

“Bu sırada Bayram Çıtak’ın av tüfeği ile sağ ayak baldırından yaralanarak, geç vasıta temin edilmesiyle Emirdağ Devlet Hastanesine nakli sırasında kan kaybından öldüğü, yarasının 57 yerinde olmayıp bir yerinde ve bir atış ile ilgili olduğu, olay faillerinin tesbit olunarak tevkif edilip haklarında dava açılmış bulunduğu yapılan soruşturma, otopsi ve röntgen muayenesi neticesi anlaşılmıştır” Bunu kim diyor? Cumhuriyet Savcısı... Cumhuriyet Savcısı diyor. Şimdi ne ile karşılaşıyoruz? İşte diyor Bayram’ın hikâyesi...

Şimdi bu olay nasıl çıkmış orta yere? Bayram’ın hikâyesinin gayet ciddi olduğu bu kürsüde ortaya konulunca harıl harıl faaliyete geçilmiş, Cumhuriyet savcısının; üzerinde basa basa duruyorum, “Cumhuriyet Savcısının” yaptığı açıklama yaptığı tahkikat bir kenara atılmış ve bizim iddiamız doğrudur diye yeni bir tahkikatı kendileri yapmışlar.

Cumhuriyet Savcıları, adliye, herkesin kendi başına tahkikat yapması için konulmuş değildir. İşte tahkikatlara güvenilmesi için, yani herkes tahkikat yapsa ortasını bulamayız bu işlerin, onun içinde adliye olsun, bu tahkikatı o yapsın diye konulmuştur. Ama ne yapalım ki, ortanın solunda demek ki, tahkikat yapmak fiili de dahil... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Şimdi Muhterem Milletvekilleri; Bayram meselesi bizim elimize bir maden gibi geçti, bunu kullanıyoruz diye bir intibaa kapılmayın. Ben meselenin gayet ciddi bir yerine dokunuyorum. Şimdi deniyor ki; “Neyi değiştirir Bayram’ın 57 yerinden yaralanması veya bir yerinden yaralanması veya toprak kavgası yerine kumar kavgasından ölmesi neyi değiştirir” Çok şey değiştirir. Neyi değiştirir bakınız; Siz Türkiye’de toprak meselesi için huzursuzluk var, bak Bayram öldü diye misal gösteriyorsunuz... Bu, sizi yıkar, sizin davanızı za’fa uğratar ve böyle misallerde çıkarsanız sıkıntıya girersiniz. “Girersek girelim, sana ne?” diyebilirsiniz. Ama girersiniz, ben onu gösteriyorum.

Muhterem Milletvekilleri; Elmalı toprak meselesine dokunmadan geçmiyeceğim. Nedir Elmalı toprak meselesi? Toprağa, sahipli toprağa tecavüz vakı olmuş. Tecavüz vakı olmuş, ne yapacaksınız? Sahipli toprakla, sahipli ev veya cebinizdeki para arasında fark var mı? Hiçbirisi arasında fark yok. Sahipli toprağa tecavüzü tervicedersiniz ve sahipli toprağa tecavüzü önlediği için Hükümeti, Aslanköy'den daha çok köylülere eziyet etmiş diye gösterirseniz, Hükümetten; evinizi, bağınızı, şahsınızı korumak için talepte bulunduğunuz zaman sıkıntıya girersiniz. Yani yapmayız değil de, yapamaz duruma düşeriz.

Muhterem Milletvekilleri; tapuyu koruyacağız... Maliye bakanı arkadaşım söyledi; "Tapu Devletin namusudur" Her Hükümet tapuyu koruyacaktır... Anayasada mülkiyet hakkı, hakkın özü olduğu müddetçe ve hakkın özünün teminatı da yine Anayasada; hakkın özüne dokunulamıyacağı müddetçe tapuyu koruyacağız. Tapuyu korumak başka iştir, toprak üzerinde yapacağımız ıslahat başka iştir. Ama evvela tapuyu koruyacağız. Nitekim Sayın sözcü kendisi Hükümete dahilken kendisinin Hükümette olduğu zaman da aynı şey yapılmış. 1957'de olmuş, 1961'de olmuş, 1962'de olmuş... Bunları Maliye Bakanı arkadaşım söyledi, dosyada bende var. Ben bunları tekrarlamak istemiyorum, 1964'te olmuş, hepsinde aynı şey olmuş; men'i müdahale... Fuzuli işgalden dolayı men'i müdahale... E, kanun böyle... Bizi, kanunu tatbik ettiniz diye töhmet altında tuttuğunuz takdirde, o zaman sıkıntıya gireriz. Konuşmamın başında onu arz ettim. Kanunu neden tatbik etmediniz, diyebilirsiniz. Nasıl zaptedeceksiniz Türkiye'deki nizamı? Tapuyu koruyacaksınız; nasıl zaptedeceksiniz? Bunun ne ağılıkla alakası var, ne şununla, ne bununla... Ondan sonra gideceksiniz, beyanlarda bulunacaksınız... Hakikaten hazindir. Ondan sonra gazeteler yazacak; burada yazacaksınız: Jandarmaları topraksız köylülere saldırtanlar halktan yana olduklarını asla söyleyemezler. Nasıl koruruz biz bu iddialar karşısında toprağı, tapuyu, evi ve Anayasanın hüküm altına aldığı diğer hakları nasıl koruruz? Bu, doğrudan doğruya bir memlekette otoriteyi göçürme ameliyesidir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar) Bu, odur.

Muhterem Milletvekilleri; burada Danıştayın kararları var, men'i müdahalenin doğruluğuna dair. Kararlar burada, herkese gösterebiliriz, E, peki, işinize geldiği zaman Danıştay kararları iyi, işinize gelmediği zaman Danıştay'a kararlarına; hayır... Bu olamaz... Onun içindir ki, Danıştay'ca hükme bağlanmış bir toprak ihtilafında tapuyu koruduğu için bir Hükümet tenkid edilemez. Ortanın solu ile bunun hiçbir alakası yoktur. Bu, ortanın solu tarif etmez... Tapuyu koruyan Hükümeti tenkid etmek, ortanın solu tarif etmez.

SELAHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Nevşehir) — Toprak reformu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Toprak reformuna da geleceğim; merak etme.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri; Sayın Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsünün ortanın solu anlatacağını diye, bu şekilde verilmiş çok beyanları var. Bunlar Devletle vatandaş karşı karşıya koyar, masum vatandaşlara Türk kanunlarına göre suç işlettirir. Bunun cezasını, vebalini kim çekecek? İctinabedelim bunlardan, masum vatandaşın başını belaya sokmaktan içtinabedelim.

Muhterem Milletvekilleri, düzen değişmelidir başka iştir, düzenin işlemiyen yerleri düzeltilmelidir başka iştir. Binaenaleyh, eğer bu ikisi birbirine karıştırılıyorsa, tasfiye ederlerse memnun oluruz. Etmedikleri müddetçe de bu münakaşaya devam ederiz.

Şimdi bu hususu arz edeceğim; acaba kalkınmanın yolu ve usulü mü münakaşa edilmektedir? Yani, konuşmanın başında arz ettim; kalkınmanın yolunu ve usulünü

Türk Anayasasının 41'nci ve 129'ncu maddeleri karara bağlanması. Bunu münakaşa yapmak, münakaşa konusu olmaktan çıkarmış. Şimdi, Türk Anayasasının planla ilgili maddelerini zannediyorum ki, bu düzen hatırı için tekrarlamamız lazım.

41'nci madde: "İktisadi ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla göre düzenlenir."

Tamam mı? Nasıl yapılır? İşte ona da devam edelim. Bu hedef.

Hedef bu. Bu dememiş ki, altına, ne varsa yakın, ondan sonra yenisini yapın. Bakınız ne diyor:

İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; demokratik yollarla bu maksatla, millî tasarrufu artırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma planlarını yapmak Devletin ödevidir. "Nereye toplanmış bu?" Kalkınma Planının içine, Şimdi bakalım diğer maddeye...

Yani kalkınma Planının dışında bir metod gösterilmemiş, yani düzeni değiştirin, yakın denmemiş. Kalkınma Planı yapın, bu plana göre de kalkınmayı yapın demiş. Nitekim Cumhuriyet Halk Partisi 1961'de iktidara geldiği zaman demiş ki; Kalkınma Planı emri var, Kalkınma Planı yapalım ve Kalkınma Planı yapılmış, Büyük Meclislerden geçmiş, münakaşası, müzakeresi yapılmış ve planın ilk iki senesinde de tatbik edilmiş. Yok düzen lafı orta yerde. Yok öyle bir şey. Şimdi bakınız nereye geliyoruz? Acaba o günden bu yana bu Anayasa anlayışını değiştirecek Türkiye'de ne oldu da planlı kalkınma bir tarafa atıldı ve onun yerine düzen değiştirmesi geldi? Bunu anlamaya imkân yok.

129'ncu madde; "İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma plana bağlanır. Kalkınma bu plana göre gerçekleştirilir"

Bunun dışında bir yol tanımıyor. Bunun dışında bir yol yok. Ama planın muhtevası... Planın muhtevası siyasî yolla felsefelere göre tayin edilir, o da yine Anayasaya uygun olmak şartı ile.

"Devlet Planlama Teşkilatının kuruluş ve görevleri planın hazırlanmasında, yürürlüğe konmasında, uygulanmasında, değiştirilmesinde gözetilecek esaslar, planın bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesini sağlayacak tedbirler özel kanunla düzenlenir."

Ona göre de 91 sayılı Kanun çıkmış daha sonra iki kanun daha çıkmış. Birisi planın nasıl hazırlanacağını, birisi planın nasıl korunacağını, üçüncü bir kanun da 933 Sayılı Kanun, planın nasıl uygulanacağına dair. Acaba bu yolu terk mi ediyoruz? Şimdi bakalım, Cumhuriyet Halk Partisi bu meseleleri nasıl anlamış iktidarda iken? Yani, kalkınma vetiresini nasıl anlamış? Düzen değiştirmek yolu ile mi, plan yolu ile mi?

Biraz sonra onun münakaşasını yapacağım.

Türkiye'nin birçok muhteşem problemleri, vardır; Muhterem Milletvekilleri. Adalet Partisi iktidarda diye, bu problemleri, yoktur; problemleri mevcut değildir şeklinde göstermek hakkına sahip değiliz. Böyle bir hakkımız yok. Mantiğa, gerçeğe uygun bir durum değil. Türkiye'nin fukaralık problemi var. Türkiye'nin işsizlik problemi var, Türkiye'nin köy hizmetleri, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri problemi var, Türkiye'nin bürokrasi problemi var, Türkiye'nin sigorta problemi var, Türkiye'nin kimsesizler problemi var, Türkiye'nin düşük hayat standardı problemi var, var, var, var...

Bunlar bizim iki yıllık icraatımızın neticesi değil ve bu problemler, her birisi halloldukça yerine yenileri gelecek. Çünkü dünya yerinde durmuyor. Dünya ilerliyor. Dünya ile olan mesafemizi aynı süratle kapatıyor değiliz. Bu problemler olmaya devam edecek. Halka yanlış bir hayal, yanlış bir imaj vermeyiniz. Ama Türk halkının kaderi sefalet değildir. Türk halkının kaderi fukaralık değildir, işsizlik değildir. Bunların hepsi değişecek, ama yıkmak suretiyle değil, yapmak suretiyle olacak. (A.P. sıralarından alkışlar)

Bunların nasıl yapılacağı planda yazılı. Türkiye'nin kaç parası var beş senede? 119,5 milyarı var. Bunlar nerelere gidecek? 25 milyar endüstriye, 18 milyar ulaştırmaya, 8 milyar enerjiye, 4 milyar madenlere, 20 milyar konuta... Bunun tarzı tevzii de yapılmış, Muhterem heyetinizden geçmiş, buna göre de bütçe hazırlayıp karşınıza geliyoruz.

Şimdi acaba düzeni değiştirdiyseniz 119,5 milyarı 200 milyar yapma imkânınız var mı? (C.H.P. sıralarından, "var" sesleri) Var mı Böyle bir imkânınız? E, onu söyleyin... Onu söyleyin Deyiniz ki, beyefendiler, deyin ki, eğer şunları, şunları, şu tedbirleri alırsanız 119,5 milyarı 200 milyar yapmak mümkündür deyin. Bunu demiyorsunuz. Söylüyorum, Türk Anayasasını Türk vatandaşına tanıdığı temel hakların özünü ihlal etmemek kayıt ve şartı ile... Mühim olan o. Yoksa bütün istihsal vasıtalarını devletleştirelim mirası mülkiyeti kaldıralım, bütün, berberden büyük fabrikaya kadar her şeyi Devle memuru yapalım dersiniz, bu, Türk Anayasasının temel kaidelerine aykırıdır. (C.H.P. sıralarından, "bunu diyen var mı?" sesleri) Kim derse... Aykırıdır. Konuşmam şartlı dersiniz diyorum. Kim derse aykırıdır. Şimdi, bunların hal çarelerini aramak, yani saydığımız problemlerin hal çarelerini aramak, kalkınmamış memleket olmaktan, yani kalkınmakta olan memleketin kalkınmış memleket olması ile mümkün. Kaldı ki, kalkınmış memleketlerin dahi binlerce problemi var. Bugün bütün dünya, siyasî, içtimai buhranların içerisinde ve millî gelir seviyesi bizimkinin 10 misli olan memleketlerin dünya kadar problemleri var; Türkiye'nin problemi fukaralıktan kurtulma çabasıdır. Türkiye'nin problemi, milletçe zengin olma çabasıdır. Ama milletçe zengin olman için haklarını, hürriyetlerini bir torbanın içine koymak suretiyle bir çaba değildir. Bunları muhafaza etmek, ananelerini, göreneklerini örf ve adetini...

Muhterem Milletvekilleri, tutucu vesaireci... Bunlar bugün manidar olan kelimeler değil. Ananelerine en çok sadık olan memleket İngiltere. Onun sayesinde imparatorluk kurmuş. Ananelerimizden, kültürümüzden, harsımızdan hiçbir şikâyetimiz yok.

Şimdi biz diyoruz ki, Türkiye'nin bu problemlerden kurtulmasının çareleri; hukuki desteği bulmuştur. Hukuki desteği Anayasadır, 41'nci 129'ncü maddeleri ile. 129'ncü maddeye göre beş Yıllık Plan hazırlanmıştır, getirilmiştir, Meclislerden geçirilmiştir, icraatı yapıyor.

Eğer düzen değişmesini Türkiye'nin ilerlemesi, yani Türkiye'de bugün saydığımız, şikâyetçisi olduğumuz birtakım hususların ortadan kalkması, ise, bu, Türkiye'nin düzeninin değişmesi değil, Türkiye'nin gelişmesidir. Bu söylemek istediğiniz ile söylediğiniz birbirini tutmalı, birbirine karışmamalı.

Muhterem Milletvekilleri, burada bir konuyu daha münakaşa etmek isterim. Anayasa 53'ncü maddeyi koymuş. 53'ncü madde konulduğu zamanda münakaşa edilmiş. Hatta 53'ncü maddenin konması için de direnilmiş, takrirler verilmiş, reddedilmiş, 53'ncü maddede diyor ki, madde zabıtlara geçecektir, yanlış söylemiyelim, "Devlet bu bölümde- yani 35'nci bölümde başhyan sosyal ve iktisadi haklar ve ödevler bölümünde

bu bölümün son maddesi bu- belirtilen iktisadi ve sosyal amaçlara ulaşma ödevlerini, ancak iktisadi gelişme ile mali kaynaklarının yeterliği ölçüsünde yerine getirilir.”

Biz kaynak ve saire tanımıyoruz... Devlet idaresinde kaynak tanımazsanız Devlet idaresi olmaz. İki yolu var. Bunlardan bir tanesi Merkez Bankasının bastığı paralarla, yani matbaanın bastığı paralarla bu işleri görmeye çalışmak... Enflasyona gidersiniz ve o zaman kurtarmaya çalıştığınız insanları ezersiniz. Paranın iştira gücünü kaybetmesi sürati, kazanması süratinden çok daha hızlıdır. Çok çabuk para iştira gücünü kaybeder. Ezilir fukara tabakalar. Eline birkaç kuruş para geçiyor gibi görünür ve aldığı ateş pahasına çıkar istikrarı muhafazaya mecburuz. İstikrarı muhafaza edemediğimiz takdirde Türkiye’de büyük sıkıntılara gireriz. İşte onun için 53’ncü madde olmasaydı, bu maddelerin hiçbirinin hükmü olmazdı. Yani bu maddelerin mantıki ölçü içerisinde bulunması imkânı olmazdı. Şimdi 53’ncü maddenin gerekçesinden bazı hususları okuyacağım.

Şöyle diyor gerekçe “Sosyal Devletin üzerine aldığı geniş ölçüdeki ödevler şüphesiz ki, ona her şeyi yapmak isterken, hiçbir şey yapmaz durumuna düşmesi sonucunu doğurmalıdır” Bu duruma düşerseniz, her şeyi yapmaya kalkarsanız hiçbir şey yapamazsınız. Plan fikri buradan geliyor. Plan dediğimiz zaman, bizi plana karşı olarak itham ettiğiniz zaman siz dediniz ki, “Biz on sene planın münakaşasını yaptık, şimdi niçin planı atıyorsunuz bir kenara?” Planın özü bu, imkân ve ihtiyaç muvazenesi. Bunu tanımazsanız plana falan lüzum yok bildiğiniz gibi yapın. O olur o.

“Devletin göreceği işler pek çok ise de, bu vazifelerden ancak bazıları kısmen yerine getirilebilecektir” Bu anayasayı yazan sizlersiniz.

“Bu vazifelerin yerine getirilmesi, Devletin iktisadi gelişmesi ve mali kaynaklarıyla oranlı olacaktır” Gerekçe... “Şüphesiz ki memleketimiz için yakın bir istikbalde beklenemez. Mesela işsizlik sigortasının tam ölçüde gerçekleştirilmesi. Şüphesiz ki, memleketimiz için yakın bir istikbalde beklenemez. İşte bu madde hükmü, prensip olarak tanınan, sosyal ve iktisadi hakların fiilen gerçekleşmesinin realitelerle sınırlı olduğunu ifade etmektedir”

Şimdi devam ediyor, diyor ki bir Sayın sözcü, “Türkiye gibi ekonomik bünye bakımından az gelişmiş memleketlerde günün en önemli meselesi yatırım ve istihsalı artırma meselesidir” Bakınız planda nereye geliyoruz?

“Türkiye’yi refaha götürmenin yolu da budur”

Ne yazıyor? Devam ediyor “Bu şartlar altında büyük masraflar icab ettiren sosyal ve ekonomik hakların geliştirilmesi, gerçekleştirilmesi bugünkü Türkiye için imkânsız olur” Ve böyle devam ediyor fikrini anlatmak için.

Şimdi bir başka Sayın sözcünün, Devlet fikriyle mütenasip olan bir beyanını okuyacağım.

“Bu sosyal devlet telakkisi, benimsenmediğinden değil, fakat Devlet denilen hizmet teşekkülünün bir takım mali imkânlarla mukayyet olarak çalışma zaruretinin bir gerçek olduğuna inanmaktan doğmaktadır” Devlet kolay bir işi değil ki... Yani, birtakım imkânlarla mukayyet olduğunuzu burada yazıyor, devam ediyor; “Milli gelirde artma olmadan bu mevzuda Devletin üzerine aldığı vazifeleri yapmasına imkân yoktur. Eğer yapmaya kalkarsa, enflasyon girdabına düşmemiz mukadder olur ve fiyatlar yükselir...”

Devam ediyor; “Devlet de nihayet bir ferdin hayatında olduğu gibi sonunda mali imkânlarına dayanmak zaruretindedir” Eğer, devleti bu kayıtlamazsa, mali imkânlara dayanmak kayıtlanmazsa o zaman Türkiye’nin geri kalmışlığının sebeplerini anlatmak imkânı olmaz.

Bir başka sözcü, yine devlet fikriyle, bu fikrin ciddiyetiyle ve bunun ağırlığıyla münasip bir başka beyanda bulunuyor. Bu sözcülerin bu beyan da bulunanlarında hepsi profesördür. Birinci sözcü -okuduğum- Profesör Hamza Eroğlu, ikincisi Profesör Çeliklebaş, üçüncüsü de Profesör Feridun Ergin’dir. Ve şimdi okuyacağım.

“Geri kalmış ekonomiler çok defa devletin mali takatini aşan büyük projeler, eserler, büyük ve haklı ihtiyaçlar karşısında bulunmaktadırlar” Nasıl geçeceğiz bu dar boğazı? İşte budur dar boğaz. Bu ihtiyaçların tazyiki, bu ekonomilerin, hükümetlerin takip ettikleri siyaset üzerinde tesir yaratmaktadır. Eğer bu tazyike mukavemet etmek, muvazeneli bir kalkınma siyaseti takip etmek istenirse, o vakit memleketin gelişmesi ile ölçülü olarak, bu hedefler bir tercih sırasına göre tahakkuk ettirilmek gerekir. Burada başlıyor planın ruhu; bir tercih, bir priyore, bir hakkı rüçhan “Bize gelince, mali imkânlarımızın dar olması dolayısıyla, maksadımızdan fedakârlık yapamayız dersek o vakit geçen 10 yıl içinde Türkiye’de, daha birçok yerde karşılaşıldığı gibi, enflasyon tehlikesi önlenemeyecektir. İktisat, bedava fiil tanımaz. Devlet, hiçbir vakit halktan aldığından fazlasını halka iade edemez” Deniyor ki “Bu madde, bundan evvelki 15 maddeye mana kazandırabilecek mahiyettedir.” Buyurun.

Efendim; 53’ncü maddeye bir simit gibi sarılmamalı imiş. 53’ncü maddeyi bir simit haline getirdiğinizi takdirde Devlet idare etme mesuliyeti kaybolur orta yerden. Niçin simit şeklinde sarılınsın 53’ncü maddeye?

Şimdi, yine “Düzen değişikliği” ile ilgili bir “Acı pirinç” meselesi var. Onunda biraz üzerinde durmakta fayda var, bununla da çok ilgili.

Deniliyor ki; “Çorum’da su ağaları türemiş, halkı sömürmekte imişler” Ne yapıyorlarmış? Halkla pirinç ekiyorlarmış karşılıklı, aşar alır gibi pirincin yarısını alıp götürüyorlarmış.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri; halkın hakkını kimseye vermesine biz razı olmayız, halk da razı olmaz. Bunu Hükümet gücü ile mi yapıyorlarmış? Hayır. Aralarında anlaşamazlar. Bu bir hukuki muamele. Birisi diğerini aldatıyor mu, ama herkes birçok muamele ile birbirine bağlı. Aldatıyor mu birisi diğerini; aldatıyorsa bozsunlar mukavelelerini. Ne imiş? “İşte sömürünün bir misali imiş bu” şimdi bu hikâyeye bir göz atalım; bu 53’ncü madde hikâyesinin devamıdır da onun için.

Bu mıntıkada, yani Çorum bölgesinde, köylülere ait 19 tane bent var; 35.000 dekar arazi sulanıyor; köylüler kooperatifleşmişler, kendi aralarında bunu suluyorlar, masrafını kendileri ödüyorlar ve çıkan mahsulü de kendileri alıyorlar.

35.000 dekar. 7 tane bent var, 500 tane ortağı olan şirketlerin elinde. Bununla da 46.000 dekar arazi sulanıyor. Buna 16 milyon lira para sarfedilmiş. Köylü bentlerinin de kaç paraya çıktığı belli değil. Şimdi, bunlar ne zaman yapılmış? Birinci bent 1945’te yapılmıştır ve öyle gitmiştir pirinç oraya. Gitmeden evvel, bir dekar araziden bugünün parası ile 50 liralık çavdar alırdı köylü, gittikten sonra 250 lira alır, kendi hissesine düşen. İşte, köylü bu anlaşmaya, 50 lira yerine 250 lira almak için girmiş, yani 200 lira fazla

almak için girmiş. Devlet niçin yapmamış; şimdi oraya gelelim, Devlet niçin yapmamış? İşte bu 53'üncü maddeden dolayı yapmamış, yapamamış, erişememiş.

1937 senesinde Devletin su işlerine ayırdığı, para 2.401.000 lira; 1950'de 21 milyon lira; ne yapmış Devlet? Adana'yı seller basmış, vatandaşlar dut ağacına çıkmış (*A.P. sıralarından gülüşmeler*) Canını kurtarmak için. Sonra, Salihli'den Emiralem Boğazına kadar, Menemen'e kadar her tarafı su basmış. Nazilli'den Söke'ye kadar her tarafı su basmış. Çarşamba'yı basmış, Bafra'yı basmış, her tarafı su basmış. Sonra, sivrisinekler halkı yiyip bitirmiş. Şurada bir bataklık, orada bir bataklık. Devlet bütün imkânlarını evvela ferdin can ve mal emniyetini korumaya vermiş, verebildiği kadariyle ve mecmuu da yani 2 milyondan başlayıp 21 milyona çıkıyor, 1950'de 21 milyon lira.

Devlet daha çok neye vermemiş? Verememiş, başka ihtiyaçları da varmış. Şimdi bakınız kalkınan Türkiye'ye 1967 bütçesi 2 milyar lira, 17 senede 21 milyondan 2 milyara geliyorsunuz 100 misli... 100 misli beyler... Kalkınan Türkiye; ekonomi büyüyecek, imkânlar büyüyecek, büyüyen imkânlarla bugün Adana'da Türk vatandaşı selden korkmuyor. Bugün Büyük Menderes havzasında Türk vatandaşı selden korkmuyor. Bugün Gediz havzasında Türk vatandaşı selden korkmuyor. Bugün Kazova'da Turhal'da Türk vatandaşı selden korkmuyor. Kendisini perişan eden, evini, bağını, toprağını alıp götürən o güç, mışıl mışıl kanallarda akan, pirinci yetiştiren, buğdayı yetiştiren, pamuğu yetiştiren suya kalbolmuş. Ne ile? Bakınız nasıl büyüyor? 1950'de 21 milyon, 1954'te 129 milyon, 1960'ta 550 milyon, 1964'te 1 milyar, 1967'de 2 milyar... (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar*)

Şimdi Adalet Partisi iktidara geldiğinden bu yana iki misline çıkarmış. Ne imiş iki misli? 10 milyonu iki misline, 20 milyona çıkarmamış. 1 milyarı almış, 2 milyara çıkarmış.

"Halktan yana değil" Ne yapıyor bu para ile? Ne yapıyor? (*A.P. sıralarından gülüşmeler*) Türk köyünün toprağını suluyor. Yüzlerce yeri birden suluyor, ona gayret ediyor, işte "Acı Pirinç" in misalini ortadan kaldırmanın yolu bu...

Şimdi dönüyorum yine buraya... Kızılırmak; 15 metrelik su akar yazın, kuru bazen de. Osmancık köprüsünde biter suyu. Şurasını arz edeyim; bu bendlerin çoğu 1959'dan sonra yapılmıştır. Yani bunu yine "Sizin devriniz, bizim devrimiz" münakaşası yapmak için yapmıyorum. Neden öyledir? Çünkü Hirfanlı Barajı yapıp da, arkasında su tutmadıkça, Kızılıрмаğın o bendleri de kâfi değil. Yapıyor halk, su alıp götürüyor. Bunun üzerinde romanlar yazılmış, halkın acısını anlatan romanlar... Halkın acısının dindirilmesini kimse düşünmemiş. Ama acısını anlatırken roman yazmış. Herhalde "Ortanın solu" o istikamette bir iş değil.

Muhterem Milletvekilleri; Türkiye sulhüsükunu muhafaza ederse, Çorum'daki çiftçiyi de kurtarırız perişanlıktan, sıkıntıdan, üzüntüden, derkten, Iğdır'daki çiftçiyi de kurtarırız, Hatay'daki çiftçiyi de kurtarırız, Söke'dekini de kurtarırız, hepsini de kurtarırız. Ama yeni baştan metot kavgalarına, yeni baştan düzen kavgalarına girersek, halkın ümidini kırarız.

Bu budur... Lafla peynir gemisi yürümez. Her şeyin bir hesabı, kitabı, bir nizamı var.

Şimdi, gelir dağılımı üzerinde çok kısa bazı mütalaalarda bulunacağım; bu hususta geçen bütçelerde de mütalaalarda bulundum. Yalnız, zamanın kifayeti ölçüsünde bir gelir dağılımı üzerinde 3 saat konuşmak lazımdır. Onun içindir ki, Muhterem Milletvekilleri,

gelir dağılımında, gelirin nasıl dağılmasını istiyorsunuz? Adil... Bundan kastınız nedir? Eşitlik mi, yoksa Türk halkını refah içerisinde yaşatacak bir dağılım mı? Demokratik yollarla bunun mekanizması nedir?

Bazı beyanlar var, gördüm, Ortanın Sonunu anlatırken yapılmış beyanlar. Gelirin, eşit dağılacığından bahsediliyor. Buna imkân yoktur. (C.H.P. sıralarından "Yanlış görmüşsünüz" sesleri)

Bu beyanlar var beyefendi. Bu beyanı verenin ismini, gazetenin numarasını şimdi veririm, burada var.

Ben size söylüyorum; ben bir araştırmacı olarak bunları tetkik ettim, karşınızdayım.

Gelirin eşit dağılmasını dünyanın hiç bir yenido sağlamak imkânı olmamış. Sovyetler Rusya Anayasası "Çalışmayan yemez" diyor. Anayasasına koymuş, çalışmayan yemez. Hani Batıdan hiçbir misal bulamıyacağımız gibi, Doğu blokundan da hiç bir misal bulmamıza imkân yok. Onun için vatandaşa yanlış fikirler verirsiniz, işte o zaman fakrû hali olan insan, fakrûhali olmıyan insana ki, onun da fakrû hali olmıyan insana mutlaka soyguncu, vurguncu, hırsız dersiniz, o ikisi birbiriyle tutuşur, bunları tutuşturmayın diyoruz. Ne yaparsanız yapın, Türk vatandaşını birbiriyle tutuşturmayın diyoruz.

Muhterem Milletvekilleri; Ortanın Solu her yerde başka çeşitte görünüyor. Ortanın solu diyor, Doğu kalkınmasının yolu, Sarıkamış beyanâtı; Sayın sözcünün. Doğu'da mitingler yapılıyor. Mitinglerin ne maksatla yapıldığı ortadadır. Özgürlük hakkı aranıyormuş, Bunlar yalandır. Ve mitingler üç şeye istinad ediyor; birisi, "İkinci Beş Yıllık Plan Doğu'ya bir şey getirmiyor" İkincisi, "Doğu'ya bir şey yapılmamıştır", üçüncüsü, "Doğu'ya bir şey yapılmayacaktır"

Bu her üç iddia da doğru değildir. Bununla, Doğu bölgemizin, Güney Doğu bölgemizin kalkınmasını canı gönülden arzu etmeyi birbirine karıştırmıyalım. Ayrı ayrı işlerdir. "Doğu'ya bir şey yapılmamıştır, İkinci Beş Yıllık Plan Doğu'ya bir şey götürmüyor" İkinci Beş Yıllık Plan, Hangi sektöre kaç para ayrılacağını koymuş. İkinci Beş Yıllık Plan bunu koymuş, Nereye ne yapılacağını ortaya koymamış. Mitingler yapılıyor; "İkinci Beş Yıllık Plan Doğu'ya bir şey getirmiyor." Tahriktir mitingler. Bölücü tahriktir, ama nerede bulmuştur dersiniz? Doğu'nun aziz ve kahraman halkının, bölünmez Türkiye'nin asil halkının vicdanında bulmuştur. Bizim güvendiğimiz o. Sonra, Türk adliyesinde bulmuştur cevabını. Plan henüz nereye ne yapılacağını tesbit etmiş değil, "Doğu'ya bir şey gelmiyor" diye iddialar yapılıyor. Bu ne kadar haksız bir iştir muhterem Milletvekilleri? Doğu'ya çok şey yapılmasını, Doğu'ya her şeyin yapılmasını canı gönülden istiyoruz. Ama arz ettiğimiz gibi, denge sağlayacağız diye dengesizliğe gitmemek kayıt ve şartıyla. Nasıl olacaktır. Doğu'nun kalkınması? Ayrı bir plan yapılmalı. Bu fikir burada da tartışıldı. Yine o Sarıkamış beyanının içinde var; "C.H.P. iktidara gelirse ayrı bir plan yapacak" Anayasayı değiştirmeden ayrı bir plan yapamazsınız. Bun bilmeniz lazım.

Anayasanın gerekçesinde, Türk planının bir tüm plan olduğu ve Varoni planı gibi bölümleri ihtiva etmeyeceği yazılı. Bunun münakaşasını yaptık burada. Ama gideceksiniz, miting yapana; "Haklısınız, yapın miting" diyeceksiniz. "Çünkü Doğu'ya bir şey yapılmamıştır" diyeceksiniz. "Çünkü İkinci beş Yıllık Plan Doğu'ya bir şey getirmiyor" diyenleri teyideceksiniz, bu olmaz. Bunun ortanın solu, Doğunun kurtuluş yolu, ile tahrikten başka hiç bir alakası yoktur.

Şimdi değerli milletvekilleri; Doğu'ya bir şey yapılmadığı iddiası yalandır. Doğu'ya Türkiye'de kalkınma hamlesi başlıyana kadar belki çok az şey yapılmış olabilir. Türkiye'nin birçok yerlerine çok az şey yapılmıştır. Çünkü kalkınma, devletin vecibesi değildi o zaman. Öyle düşünülmemiştir. Millet'in gücü de orta yerdeydi, tek partili sistem de vardı. Kalkınma çok partili sistemin eseridir. Ve İkinci Dünya harbinin sonunda bütün milletlerin gayretlerinin eseridir ve kalkınma Türk halkının bu ıstırap ve sefalet'e yeter değişimin eseridir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)

Ortanın Solu yirmi iki sene geride. 1946'da demiş onu Türk halkı, "Yeter" demiş.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, konuşmanız daha uzun sürecek mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla)— Sayın Başkan, eğer 45 dakika kadar müsaade ederseniz bağliayım, ama 45 dakikadan evvel bağliyamam.

BAŞKAN — Şu halde bu hususu tasvibinize sunuyorum. Birleşimin Saat 20.15'e kadar devamı hususunu... (A.P. sıralarından "Bitinceye kadar" sesleri)

Muhterem Arkadaşlarım, Sayın Başbakan burada kendisi teklifini müşahhas olarak söyledi.

Onun dışında yeni teklifleriniz varsa onları da ayrı ayrı oya sunayım. Niçin hep beraber konuşuyorsunuz?

Saat 20.15'e kadar birleşimin uzatılması hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla)— Muhterem Milletvekilleri; size Türkiye'nin ıstıraplarından bahsederken bir vesikayı huzurunuzda okumak istiyorum; "İşte şu köylüden kendisine aidolmayan tarlalarında vergisi isteniyor, onun için öküzü satılıyor, adamcağız üç defa istida yazmış, günlerce takibetmiş istidaları, bakanlığa havale etmişler, işte bu köyde vergi için haciz talan halini almış, köylü vergi tahsildarından iki gün izin istemiş, şehirde Murahabacıardan ayda %5 faizle para bulamamış. Ziraat müdürü bile iki çifti olan köylü bir çiftini satmaya mecbur kalıyor diyor. Müdüre gelecek seneki ziraati soruyoruz, en az bu seneden %10 eksiz olur cevabını veriyor" devam ediyor. "Köylülerle dertleşirken hesaplarını tutmaya çalışıyorum, hadisenin bakanlığa ifadesi insanı korkutuyor, 360 okka çavdar ekmiş, 44 lira tohum parası vermiş, 3 140 okka hasılatı 2 kuruş on paradan satmış. Eline 70 lira geçmiş, halbuki adamcağız orakçıya 42 lira vermiş, daha 25 lira masrafı var. Bunlar da eklenirse sade masraf 111 lira, hasılat 70 lira. Şimdi bu köylüden ayrıca 12 lira yol vergisi isteniyor. 2,5 lira da ev için verecek. Tarlada üç kişi çalışmış, bir karısı bir kızı bir kendi. İki öküzü var, bunların çiftini evvelki sene 360 liraya almış, bunları satmaya mecbur, fakat birine 20 lira ötekine 10 liradan fazla veren yok. Konuşuyorlar; bankaya gidip borç alalım, ama banka kefaleti müteselsileye en çok adam başına elli lira veriyor. Fakat en az 10 kişi olmalıyız, kâtibi adilden senet almak lazım. Adam başına 110 kuruş katibi adil masrafı var, sonra pul ve saireden başka üç dört gün de kasabada boğuşmak var. Bu yetmiyormuş gibi, para alırken de köy heyeti ihtiyarisi de bulunsun diyorlar. Vazgeç canım. Biri memnun, neyse ben bu yıl az ektim, ya fazla ekseydim? Öteki cevap veriyor; şansın varmış, bende zaten gelecek sene az ekeceğim, eğer kalırsak." Ben bu ıstırapın içinden geliyorum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Neresindeyiz? 1964 yılında 25.000.000.000 lira Ziraat Bankası kredisi vermişsiniz, 1967’de 7.000.000.000 lira veriyoruz. Tefeciliği kaldırmanın yolu bu. 200.000.000 lira iktidarı devraldığımız zaman esnaf kredisi, 600.000.000 lira 1967 de. Bu rakamları arkadaşlarım verdi. Ondan sonra, bir muhterem milletvekili çıkıyor; İslam köyünden gelen Başbakan nerede diyor? Ben buradayım. Ve bu işlerin peşindeyim.

1950’de Türkiye’nin 65.000 köyünün 8’inin elektriği vardı. Onu da köylüler kendileri yapmış. 1965’de biz devraldığımız zaman 320 sinin elektriği vardı. Halen bin köyün elektriği var, 1968 senesinin sonunda da 2 binin elektriği olacak. 5.000 Km. köy yolu var 1950 de. 1965’de 19 bin Km. 1967 senesi sonunda 31 bin Km Öküzünü 10 liraya satamayan Türk köylüsü, geçen sene 15 bin traktör aldı. Ve 900 milyon lira gübre kredisi aldı, 2 milyon ton gübre kullandı. Türkiye’yi bir sefalet imajı içinde göstermek Türk köylüsünü, ağaların elinden esir farzetmek en azından Türk köylüsünün haysiyetine saygısızlıktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Yanlıştır köy imajınız. Emekçilerin hakkını iddia edenler! Kaç taneniz köyün içinden geliyor? Türk köyünü size vermeyiz, giremezsiniz Türk köyüne. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İkinci Beş Yıllık Plan ilk defa olarak köy ve köylü sorununu olabileceği kadar vuzuha götürmüştür. Nedir: köy yolları için 1950’ye kadar koyduğunuz para? Hiç. Su için koyduğunuz para hiç. Elektrik için koyduğunuz para? Hiç. 1968’de 500 milyon lira konmuştur bu maksatlar için.

Muhterem Milletvekilleri, şimdi geliyoruz bir başka konuya. Hakikaten biz Cumhuriyet Halk Partisini hangi seneden başlayacağımızı bilmeye mecburuz. Yani nereden başlatacağız? (Gülüşmeler)

Birinci Hükümet Programı, sayfa 4; “Hükümet Programının hedefi; emniyet nizamı içinde hızlı bir kalkınmanın sağlanmasıdır. Bu muamelenin çaresi, Devlet ve özel teşebbüs olarak mümkün olan en geniş ölçüde yatırım yapılmasıdır” Tamam mı? Soyguncu şimdi bu özel teşebbüs. O zaman Devletle beraber çalışacak. “Devlet sektörü yatırımlarının verimli olabilmesi için her şeyden önce siyasi iktidarın planlı kalkınma fikrine yatkın olması yatırımların isabetli bir plana dayanması ve mali kaynakların sıhhatli yollardan sağlanması şarttır. Akıllıca, mantıklı yazılmış bir yazı. Devam ediyor; “Amme sektörü yatırımlarındaki artış Devletten her türlü teşvik ve kolaylığı görecektir. Hususi sektör yatırımlarına da hız verilecektir.” Yani 1961’de C.H.P. hususi sektörü teşvik ederse doğru, 1968’de Adalet Partisi teşvik ederse, Devlet kesesinden, halkı zengin ediyor, bunu anlamaya imkân yok. Kalkınma siyaseti şudur, düzen falan yok orta yerde; “Her sene umumi gelişmemizde mutlaka bir ilerleme sağlanmalıdır. Nüfusumuzun hızla artmakta oluşu da hesaba katılmalıdır. Milli gelirimizdeki yıllık yükselme nisbeti öyle bir seviyeye varmalıdır ki, nüfus artış payı karşılandıktan başka ileri memleketlerle aramızdaki mesafenin görünür bir şekilde gelecekte kapanması da sağlanabilsin”

Şimdi ikinciye bakıyoruz; tabii bunlar koalisyon hükümetleri ama koalisyona iştirak edince kârı size ait zararı bize ait bunun içinden çıkmaya imkân yok; müşterek mesuliyet, tamam. Şimdi ikinci kısmına geliyoruz: “Demokratik nizam içinde iktisadi gelişmenin başarılmasını milletçe büyük davamız sayıyoruz.” Hedefiniz bu. Bu, bugün unutulmuştur. Tamamen düzen değişikliğine bağlanmıştır. Gelin bunu, düzen bu sayede değişir diye bağlayın da hiç olmazsa legal bir kaynağı olsun. “İktisadi gelişme

halindeki memleketlerin meseleleriyle karşı karşıya bulunan memleketimizin iktisadi ve sosyal davalarını süratle halletmek için gerekli bütün tedbirleri kısa vadeli dar parti mülahazaları dışında memleketçi bir görüşle ele alınması lüzumuna inanıyoruz. Türk ekonomisinin kalkınma hedefine özel teşebbüsün ve devlet sektörünün yan yana ve ahenkli bir şekilde çalışacağı bir ekonomik düzen içinde ulaşacağına ve özel teşebbüsün yaratıcı gücüne olduğu kadar... “o gün yaratıcı, bugün soyguncu” devletin kalkınma yolundaki vazgeçilmez gayretlerinden de ahenkli şekilde faydalanma lüzumuna kaniiz. Özel mülkiyetin Anayasa himayesi altında bulunması ve özel teşebbüsün güven içinde çalışması hürriyet içinde kalkınmanın şartıdır”

Beyefendiler; Özel teşebbüsü güven içinde çalıştırmak bir Anayasa direktifi. Şimdi geliyoruz Üçüncü Hükümete, burada koalisyon yok, bu Hükümet koalisyon Hükümeti değil, yani hepimizin bildiği şey. “Milletçe karşısında bulunduğumuz büyük meseleler olarak ortadadır -birçok problemleri sayıyor- Bu meselelerin kısa yoldan halli için yapılacak zorlamalar ekonominin denge ve istikrarını bozabileceği gibi bunların gecikmelerinin cesaretle ele alınmaması da yarın yeni ve çözümü güç meseleler doğurabilecektir.” Zorlamak, 53’ncü maddeyi kaldırırsınız zorlamayla karşı karşıya kalırsınız. Ona simit dersenez, cankurtaran simidi zorlamadır karşısında kalacağınız. “Biz bütün bu meselelerin çözüm yolunu Büyük Mecliste kabul buyurulan kalkınma planının her alanda bütün gerçekleriyle ve tam olarak uygulanmasında görmekteyiz. Plan uygulanmasında Anayasamızda ifadesini bulan karma ekonominin kurallarına uyarak özel sektöre ve kamu sektörüne aynı önemi ve imkânları vermek ve özel teşebbüsün yaratıcı gücünü desteklemek kararındayız.”

Buyurun şimdi deniliyor ki, biz devrimci partiyiz, değişik. Ama bu kadar süratle değışirsenez zor takibederiz sizi. (*Gülüşmeler ve A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Muhterem Milletvekilleri, bu konuda söyleyeceğim pek çok şey var. Yalnız müsaade ederseniz Fransa’da neşredilen L’Ekspres mecmuasının 19-21 Şubat tarihleri arasında neşredilmiş bir makalesinden ki makalenin yazarı da Priore’dır, zannediyorum tercümesi de iyidir, kısa bir iki pasaj okuyacağım.

Makalenin adı “Sosyalizm Modası” bütün sol sosyalizmden bahsediyor. Tıpkı kurtuluş Liberasyon devresinde olduğu gibi -Fransa için yazılmış makale- fakat bugün de o zaman olduğu gibi herkes bu kelimenin arkasına arzu ettiğini koymaktadır. Ve o zaman olduğu gibi bugün de salon iktidarı olmasından iki sene sonra da birkaç millileştirme ve değeri düşmüş bir franktan başka bir şey elde edemeyecek ve iktisadi rejim değışmemiş olacaktır. Ümit ve heyecan dolu, fakat kesin bir manadan yoksun bir kelimenin kullanılmasından daha kötü bir şey yoktur. Kurtuluş devrinde bazı mazeretler vardı. Kitaplar haricinden nereden ve nasıl bilgi edinilebilir. Tabiatıyla Lenin ve Stalin’den başka hiçbir ideallerini gerçeklerle karşılaştırmak imkânını bulamamış olan sosyalist yazarlara başvurmak gerekiyordu. Bugün elimizin altında neticesi alınmış geniş bir olaylar yığını var. Şaşırtıcı olan husus Fransız Solunun bu kaynaktan faydalanmayı reddetmesidir.

Sovyetler Birliği ve halk demokrasilerinin tecrübesini derin bir şekilde incelemeyen federasyonu ve komünist partisinin müşterek bir program üzerinde anlaşmış olmaları sayıyı dikkat gözükmeğedir. Siyasi Stalinizmi ve beraberinde getirdiği sıkı polis rejimini bir tarafa bırakalım. Geriye Stalin’in otoriter metotlarla Fransız soluna mensup bazı kimselerin de demokratik yollarla gerçekleştirmek istedikleri bir cemiyetten başka

bir şey kalmadı. Bizde mesela federasyon cephesinde devamlı olarak mesken hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkından bahsedilmektedir. Bu taleplerin gerisinde açıklanmamış da olsa devletin kamu hizmetleri vasıtasıyla fertlere bedava veya maliyetinin altında asgari bazı menfaatleri sağlaması fikri mevcuttur. Bedava fikri. Devam ediyor:

“Ancak gerçekten hiçbir şey ne bedava ne de bedavaya yakındır.” 53’ncü maddeyle bağlıyorum:

“Mesela oda başına ayda 50 frank olarak tesbit edilen lojman kiralari aynı zamanda aletlerini, işçi masraflarını, diğer ihtiyaçlarını karşılamak mecburiyetinde olan devlet işletmelerinde yüksek bir maliyete yol açıyor. Bütçe bu açığı karşılıyor, ancak yoktan hiçbir şey yaratılamıyacağına ve kâr da ortadan kaldırılsa, masraflar yardımlardan faydalananlar tarafından karşılanmadığından bütün yük istihlak maddeleri üzerine biniyor. Sovyet Rusya’da 15 sene evvel ayakkabı ve elbise fiyatlarında aşırılık normal fiyatlara devletin diğer menfaat ve yardımlarından faydalananların karşılayamadıkları kısmın da ilave edilmesinden doğuyor. Stalin’in halefleri iktisadi politikanın istikametini önceden iyi düşünmeden değiştirmek istemediler. Stalin’in halefleri uzun zaman bir çıkar yol bulmak için çabaladılar. İyi yolda olduklarını sanıyorlardı. Bu sebepten sosyalizmin esaslarını yani istihsal vasıtalarının, ortak mülkiyeti prensibini değiştirmediler. Fakat iki yönlü bir faaliyete girdiler. Bu faaliyetlerinden iyi anlaşılmıyan birincisi tedrici şekilde hakiki fiyatı gerçekleştirmek yani devletin zararına temin ettiği şeylerin büyük bir kısmının fiyatlarını yükseltmek olmuştur; Halkın tepkisi tasavvur edilebileceği şekilde olmuştur. Her şey Stalin zamanından daha pahalı. Bu bize yakın zamanda Fransa’daki bir durumu hatırlatmaktadır?”

Devam ediyor muharrir, diyor ki; “Fransız halkı devletin kendisine sağladığı hizmetlerin maliyet fiyatını ödememeyi normal karşılamaktadır. Bedavacılık efsanesine inanmakta ve sonra da açıkları kapamaya yarayan ağır vergileri hayretle karşılamaktadır.”

Ne ile karşılayacaksınız? İşte imama yazılan mektuba verilen cevaba geliyoruz. Yani Türk halkını uyuyor farzedenlerin biraz örnek alması lazım. “Teşebbüs fikri devlet sektöründe çok az, özel sektörde ise kifayetsiz olarak bulunmaktadır” diyor, kendi görüşüne göre devam ediyor.

Şimdi muhterem Milletvekilleri, her şeyin bedava, her şeyin karşılıksız, her şeyin yarın olabileceği şeklindeki bir fikri yaymak yanlışır. Kimse bunun altından kalkamaz ve Türkiye’de bu fikri halkın benimsemesine imkân yoktur. Türk köyüne giderseniz size soracaktır. “Nasıl yapacaksınız, parayı nereden bulacaksınız?” Bu sualleri soracaktır. Peki kaç tane benim gibi köy var, hepsini birden nasıl yapacaksınız, adamı nereden bulacaksınız, makineyi nereden bulacaksınız? Bunların hepsini soracaktır size. Onun için Türk köyüne, Türk işçisine, Türk esnafına gerçekçiliğin dışında hareket etmeyi öğretemezsiniz, anlatamazsınız. Memleketin imkânları arttıkça memlekette refah seviyesi yükselecek. Biz gerçekçiyiz. Biz diyoruz ki; Türkiye’de asgari bir hayat standardına herkes yükselsin. Bunu, ondan daha yukarıdaki bir standardı çok gördüğümüzden mi? Ama o bir merhaledir, orayı geçmedikçe onun üstüne çıkmaya imkân yok. Ama ilk etapta, ilk fırsatta Türkiye bir asgari hayat çizgisine yükselecektir, diyoruz. Bunun için planlarımızı çizmişiz diyoruz. 1972 senesinde Türkiye’de okula gitmiyen çocuk kalmıyacak.

Sağlık hizmetlerinden bahsedildi, biraz sonra o kısma geleceğim. Sağlık hizmetlerine bir milyar liraya yakın para veriyor devlet ve bunu geçen gün burada Sağlık Bakanı

arkadaşım izah etti. İşçi Sigortaları Kurumunun tahsis ettiği ile bu miktar iki milyar liradır. Türk halkı dışından tırnağından artırdığı paralarla Türkiye'nin her tarafında hastaneler yapılmasını teşvik ediyor. Bugün hali inşada yüzün üstünde hastane vardır. 6 ilde bıraktığınız sosyalizasyon bugün 23 ilde tatbik edilmektedir. Ve Ankara'nın İstanbul'un fukara semtlerinde ne yer, ne içer diye aylarca sormadığınız, yıllarca sormadığınız insanlara, ne yapıyorsunuz diye el uzatan biziz. Ankara'da beş tane, İstanbul'da 11 tane, İzmir'de 5 tane dispanser gecekondu semtlerinde açılmıştır.

KEMAL DEMİR (Bolu) — Sağlık ocaklarını biz açtık,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla)— Ocak falan değil, dispanser. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Biz açtık; daha altı ay evvel. Altı vilayette açtınız; biz 23 vilayette açtık. 4.500 civarında olan işçi sigortalarındaki hastane yatağı 7.500 civarına gelmiştir. Bugün yirmiyi müteceviz hastane inşa halindedir. Gecekonduvan burada bahseden bir muhterem sözcü; "Ne getirdiniz" diyor. 430 bin gecekondu devraldık, buradan bunu ifade eden zatin bunun sayısını bilmesine imkân yoktur, o ulu orta söyleyecek. Bu gecekonduvan 2,5 milyon insan yaşar. Bunun 130 bini İstanbul'da 77 bini Ankara'da, 40 bini İzmir'de 40 bini Adana'da 25 bini Gaziantep'te 20 bini Bursa'da, 20 bini Samsun'da, 25 vilayetimizdedir. 1969 da İstanbul gecekondu susuzluktan, elektriksizlikten kurtulacaktır. 1969 da Ankara'da elektriksiz ve susuz gecekondu kalmıyacaktır. İstanbul'da 130 bin gecekonduvanın 80 bini elektriksizdi planı ben kendi elimle yaptım; her sene 20 bin tane olacak diye.

Nasıl yaptık? Bir Gecekondu kanunu çıkardık. İlk çıkardığımız kanundur. Müsaade edin de Meclis çalışsın diğer kanunları da çıkaralım. (C.H.P. sıralarından "seçim kanunu mu?" sesleri)

Onları da söyleyeceğim onları da söyleyeceğim. Bizim hiç endişe ettiğimiz bir şey yok. Sizin dediğinizi yapmıyacağız da, biz ne dediysek onu yapacağım. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

24 Ocak 1968 Çarşamba günü C.H.P.'den dört milletvekili Kayseri olayları için İçişleri Bakanı ile Devlet Bakanı hakkında gensoru açılmasına dair önerge veriyorlar. Yine T.İ.P. milletvekillerinden iki arkadaş, deniz kıyılarının yağma edildiği hakkında gensoru önergesi veriyorlar. 26 Ocak Cuma günü gensoruların görüşülmesine başlanıyor. Yani gündeme alınsın mı alınmasın mı? Kayseri olayları gensorusu görüşülürken C.H.P.'den beş üye, "ekseriyet yok" diye ayağa kalkıyor ve Meclisi tatile sokuyor.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Ekseriyet yokmuş demek.

FERDA GÜLEY (Ordu) — Devam edin

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gensoru sizin, biz niye devam edelim? Biz size hesap vereceğiz Yani siz gensoruyu vereceksiniz çıkıp gideceksiniz konuşun beyler diyeceksiniz, siz dinleyin. Bitmedi henüz 29 Ocak 1963 Pazartesi, C.H.P.'nin getirdiği gensoru görüşülüyor, gündeme alınsın mı alınmasın mı? Zabıtlara geçmiştir, isim isim saydım, cebimde var. Burada Devlet Bakanı Sayın arkadaşım Öztürk çıktı, "gensoru verdiniz ama burada 17 kişi var dinliyorsunuz" dedi. Şimdi, bütçe konuşuluyor bu kadar şeyi söylediniz. E, zahmet edin de gelin dinleyin. Hayır, şimdi 17 kişi dinliyor, gensoruyu niye verdiniz? Oraya geleceğim zaten.

31 Ocak 1968 Çarşamba, 180 sayfalık diğer bir muhalefet partisi gensoru getiriyor. Bizim maksadımız Meclisi sabote etmek değil, engellemek değil, nasıl yaparız bu işi?

Esas Anayasanın riayet edeceğiniz maddeleri ile riayet etmiyeceğiniz maddelerini karıştırıyorsunuz. Yazmış Anayasa gerekçesine; “gensoru müessesesi 89’uncu madde, bir obstrüksüyon vasıtası olarak kullanılamaz” demiş. Millete şikâyet edeceğiz, diyeceğiz ki; “bizi seçin diye gelenlere şunları sorun, ne yaptınız, niçin gitmediniz, gensoru verdiniz ve niçin gitmediniz? Niçin bizden rey istiyorsunuz diye sorun” diyeceğiz.

Bunlar zabıtlara geçmiştir. Zapta geçmesi için bunları söylüyorum. 180 sayfalık gensoru içinde birtakım mektuplar, şunlar bunlar... Pekala bunlar 6-8 sayfa içinde verilebilir. Verin gensoru ben size gensoru verdiniz diye bir şey demiyorum ama hakkın suiistimalidir Türk Hukukunda hakkı suiistimal etmeye hakkınız yok. Medeni Kanun o yolu kapamıştır. 2 Şubat 1968, gensoru müzakereleri yapılıyor 7 Şubat’a kadar. Yani meclisin şu celseleri bloke edilmiştir. Ondan sonra da “Tüccar tütüncüleri soyuyor, tütüncüler eziliyor.”

Muhterem Milletvekilleri, 120 milyon kilo Ege’de tütün mubayaa edilmiştir. Birinci gün Tekelin mubayaa ettiği 53 milyon kilodur. Zabıtlarda var, Tekel Vekili arkadaşım burada söylemiştir ve vasatı fiyat yine arkadaşımın rakamını kullanayım; 803 kuruştur. Belki hakiki rakamlar çıktığı zaman bunun daha yukarısına çıkması mümkün. Ondan sonra 3 tane tütüne ait kanun var; birisi Meclisin gündeminde, ikisi komisyonlarda Gelin bunları çıkaralım, E, ... Siz çıkarın, siz iktidardasınız, biz muhalefetiz böyle şeylere karışmayız! Gelin beraber çıkaralım da milletin karşısına gidelim, sizin için şunu yaptık, diyelim. Biz Meclisin bütünlüğünü, iktidar muhalefet diye milletin karşısında bölmeden millete anlatalım.

Şimdi her vesile ile burada, Seçim Kanunundan bahsedilir. İşte yine geliyoruz C.H.P’ni nereden başlatalım. C.H.P’nin Anayasa Komisyonu anketine verdiği cevap; 12.7.1960 tarihli Ulus Gazetesinde yayınlanmıştır. “Nispi temsili kabul ettiğiniz takdirde hangi şekline taraftarsınız? Cevap, nispi temsilin birçok memleketlerde başarı ile tatbik edilmiş pratik bir şekil olan D’Hont sistemine taraftarız. D’Hont. Bu sistemin riyazi bir mantığa dayanan adaletinden başka, bakıyeler meselesi gibi tatminkâr bir hal çaresine bağlanması güç olan bir mesele yaratmaması, ayrı bir üstünlük teşkil eder” Yazan Sayın Nermin Neftçi, Sayın Reşit Ülker: *(Gülüşmeler)*

NERMİN NEFTÇİ (Muş) — Barajlı değil ama... *(Gülüşmeler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi Muhterem Milletvekilleri, bütün medeni memleketlerde mesele, kalkınma çabası içinde bulunan memleketlerde, kalkınmamış bir memleketin medeni olmadığı iddia olunamaz. Kalkınmakta olan bir memleketin; Türkiye kalkınmakta olan medeni memleketlerin en güzel örneklerinden birisidir, belki en başta, en iyi örneğidir, medeni memleketlerde mühim olan mesele, Devleti ne ölçüde büyük düşüneceksiniz; Devleti ne ölçüde tüccar düşüneceksiniz, Devleti ne ölçüde sanayici düşüneceksiniz, devleti ne ölçüde müstahsil görmek istiyorsunuz, devletin masraflarını nasıl bağdaştıracaksınız, bunlarla mesele buraya geliyor. Onun içindir ki, hangi fikri ortaya koyarsanız koyun, bunlarda kesin olmanız lazım. Biz gayet kesiniz. Diğer siyasî partilerden bir kısmı da kesin; “Ben Devleti tüm tüccar görmek istiyorum” diyor. “Tüm sanayici görmek istiyorum” diyor. Biz de diyoruz ki; “Bu Türk Anayasasına, Partiler Kanununa, Anayasanın felsefesine uygun değildir.” Böyle diyoruz ama herkese bunda vuzuha varmaya mecbur. Varamazsak, soyguncuyu koruyorsun, vurguncuyu koruyorsun, diye haksız birtakım lüzumsuz ithamların

karşısında hakikaten vatandaşı üzerisiniz. Mesele budur. Cebinde 10 lirası olan da acaba ben bunu kimden çaldım diye düşünmeye başlar. Hakkınız yok. Türk vatandaşını bu kadar güvensizlik içinde sokmaya. Bu, aslında düzen konusu tükenmez gibi, ama bunu bu noktada kesiyorum vakit bakımından.

Muhterem Milletvekilleri, ekonomi ile ilgili kısımlara geçmeden evvel Doğu ile ilgili bazı hususları arz edeceğim. Doğu bölgemizde Birinci beş Yıllık Plan dönemi içerisinde Devletin yaptığı yatırımların %16'sı tahakkuk etmiştir ve Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemindeki nüfus miktarı da %18'dir. Aslında bu şu veya bu şekilde bir ölçü olmayabilir. Ama nihayet paralel nisbetleri gösterdiği için söylüyorum, mühim olan rakamları biraz sonra arz edeceğim. Doğu bölgesinde bugün evvela bir enfastrüktür şebeke olarak yollar yapılmıştır. 1950'den 1960'a kadar bir milyar liraya yakın para sarf edilmiştir. 1950'den evvel de pek bir şey tutmaz. Bugün Doğunun gidilemedik yeri hemen hemen yoktur. Sadece Pervari, Şırnak ve Uludere, Beytüşşebap, Şemdinli mıntıkalarına ulaşmaya çalışıyoruz. Cizre ile Zahar arasında Dicle nehri üzerinde yapılmakta olan köprü biter bitmez-ki, Iraklılar yapıyor-İstanbul'dan Bağdat'a kadar asfalt yol bağlanmış olacaktır. Yani İstanbul'dan Adana'ya kadar, Adana'dan Cizre'ye kadar, Cizre'ye kadar bizim, huduttan öbür tarafı da Iraklıların. Doğu bölgemizde enfastrüktürü yapmadan hiçbir şeyi yapamazdık. Evvela muvasala. Iğdır'da üç dört yüz milyon lira sarfı ile büyük ve güzel bir sulama şebekesi yapılmıştır ve bugün üç dört yüz bin dönüm arazi sulanmaktadır. 1934'te başlamıştır, fakat Ruslar'la aramızın bozulması yüzünden olduğu yerde kalmış. Hemen bir kilometre kanal açılmış, orada kalmıştır, 1952'de tekrar başlanmış ve ikmal edilmiştir. Iğdır'a elektrik veren bir hidroelektrik santrali yapılmıştır.

Kars'ta bir et kombinasi yapıyoruz, bir çimento fabrikasını etüd ediyoruz. Erzurum'da, Erzurum Çimento fabrikasının siparişi verilmiştir ve kar, kalkar kalkmaz da temelini atacağız. Sizin hazırladığınız şeylerin temelini atıyoruz diye bizi itham ediyorsanız bunlar haksız. Şimdi bunların teker teker detayını vereceğim ama zaman kâfi değil, inşallah başka bir zamanda veririm. Nedir sizin hazırladığınız tesis; Bursa Fabrikası mı? Hereke Fabrikası mı? İzmir Fabrikası mı, Seydişehir Alüminyum Fabrikası mı? Bunlar mı sizin hazırladığınız tesisler? Sayacağım; eğer diyorsanız ki; Dalaman Aksu Kâğıt Fabrikalarını biz hazırlamıştık; hiçbir şeyini hazırlamamışsınız. Yalnız gayet açık söylüyorum beyler; Devletin arşivlerini açıyorum size, gelin bakın neyi hazırladıysanız. Ne parası var orta yerde, ne projesi var, ne şartnamesi, hiçbir şey yok. Yalnız 1964 seçimlerinde Giresun fabrikası; bir vesile ile de söylemişim ve o mıntıkaya gittiğim zaman her yerde bana söylediler; epeyi gezmiş oralarda, Artvin'e gitmiş, fabrika buraya yapılıyor olmuş, Rize'ye gelmiş fabrika, buraya yapılıyor olmuş, Trabzon'a gitmiş, buraya yapılıyor olmuş, biz de o yüzden bir hayli sıkıntı çektik. Hatta Giresun'un kazaları arasında fabrika bir yatırım malı olmuş. Bunlar haksızdır, iki defa tesis açmışız falan, bunlar da haksızdır, tek bir misal gösteremezsiniz. Tek bir misal, bunları söyledik, basın toplantısında söyledik.

MURAT ÖNER (Afyon Karahisar) — Çaycuma.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, Çaycuma'nın temelini biz atmadık. Yalnız sizin hazırladığınız temeli biz geldik, attık o da sadece 3 tane lojman binası idi. 16,5 milyon dolar dış kredisini biz temin ettik Avrupa Yatırımlar Bankasından. Yoktu orta yerde para mara Dalaman diyorsanız, 27,5 milyon dolarlık kredi temin ettik ve ondan sonra başladık bu sene Yani her şeyi siz bir imzaya bırakmışsınız, biz gelip imzaları atmışız, işler yürümüş, . Böyle bir şey yok orta yerde.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri; Erzincan ovasında büyük bir sulama şebekesi yapılmış. Hem Erzincan'da hem Erzurum'da iki tane şeker fabrikası yapılmış Erzurum şeker fabrikası 1960 ihtilaline tekaddüm eden günlerde kötü envestismanın bir numunesi olarak gösterilmiştir; lüzumsuz yere fabrika yapmanın bir numunesi olarak gösterilmiştir. Ondan sonra da aynı partinin genel sekreteri gidip Sarıkamış'ta; "Doğu'ya hiçbir şey yapılmamıştır, ortanın solu Doğunun kalkınmasının yolu" diyecek, bunu anlamaya imkân yok. Gazetelerde çıkmamıştır bu beyan. 13 Ekimi 14 Ekime bağliyan akşamı, yanılmıyorsa tarihi mevcut, 10.45 ajans haberlerini TRT vermiştir ve TRT'nin bülteninden aldım.

Şimdi, Elazığ'a geliyoruz; Elazığ'da Uluova'nın her tarafı sulanmıştır 3,5 milyarlık Keban Barajı inşa halindedir. 12.000 kilovatlık bir hidroelektrik santral 56 milyon liraya çıkmış, 12.000 kilovatlık bir santral daha yapılmıştır.

Bir gübre fabrikası; Sivrice'de bir gübre fabrikası hali inşadadır, biz başladık inşaatını, Çimento fabrikası, iplik fabrikası, yine yapılan fabrikalardır.

Ben hiçbir şey yapılmamışların kritiğini yapıyorum. O okullar vesaire yine ayrı, oraya da geleceğim.

Şimdi Elazığ'dan Tatvan'a kadar bugün Murat Vadisi boyunca hem demiryolu ile hem asfalt yolla gidersiniz. Bunlara milyonlarca lira para sarfedilmiştir. Tatvan'da bir et kombinası yapılıyor. Van'da bir çimento fabrikası yapılıyor. Van'da bir Hidro Elektrik santral yapılmıştır. Van Gölünün etrafında Erciş Ovası, Muradiye Ovası, Gevaş Ovası hepsi suya kavuşturulmuştur, hepsi kavuşturulmuştur.

Mardin'e geliyoruz, Mardin'de Nusaybin mıntıkasında güzel bir sulama şebekesi yapılmıştır. 27 bin kilovatlık bir hidroelektrik santrali bitmek üzeredir, bütün o mıntıkaya elektrik verecektir. Diyarbakır'da 150 milyon liraya sulaması ile beraber bir Devegeçiti Barajı yapılmaktadır. Elazığ'da bir et kombinası bitmek üzeredir. Antep'de bir soğuk hava deposu, bir çimento fabrikası... Urfa'da bir et kombinası. Ben sadece bunları sayıyorum. Antep'e Seyhan'dan elektrik götürüyoruz, Urfa'ya da götürüyoruz. Fırat Ovasındaki diğer 3700 köye 1966'da 20 milyon lira, 1967'de 35 milyon lira sarfettik, 1968'de 40 milyon lira sarfedeceğiz; içme suyu gelsin diye. Ve insanlar haysiyet kazansın diye. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Siz gidin oralarda ortanın solunu anlatın, Türk köylüsü size çeşmeyi, buğdayı, yolu, mektebi gösterecektir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri; Van'da Kotur'a bir demiryolu yapılıyor, 300 milyon lira sarf ediyoruz 1969 senesinin içinde işletmeye girecek. Böylece Türkiye demiryolları İran demiryollarına bağlanıyor. Ferileri İstanbul'da yapılıyor, iskeleleri de yapılıyor. Ağrı'ya Bingöl'e önümüzdeki sene et kombinaları yapacağız. İşte o Fukara köylünün kuzusu hikâyesi...

Sayın Ekrem Alican patates, dedi. 1965 seçimleri arifesinde bugünkü muhalefette olan Sayın C.H.P.'nin neşriyat programlarını karşılaştırırsanız yüzlerce fıkra bulursunuz. Ben bir yerde demiştim ki, patates fabrikası yapalım. Gerçi böyle bir beyanım olmadı ama ben o beyanı aslında yadırgamadım. Dumluyaz Demirel Patates fabrikası yapıyor, diye çok alay edildi. İşte Sakarya'da patatesin kilosu 30 kuruştur. Sayın Alican gayet doğru söylediler; 140 kuruşa satıldığı zaman da ne alan kazanır, ne satan. Çünkü muhafaza

etmeye imkân yoktur. Çaresi ne? Düzen değişikliği değil. Çaresi bir soğuk hava deposu yapmak, o da yapılıyor bu sene. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

"Türk köylüsünü ağaların elinde esir gösteren zihniyetin tümü ile karşındayız" Yanlıştır. Neden yanlıştır, bakınız... Türkiye'de 240 milyon dönüm arazi var. Bunun dağılışı tarzını söylemiyeceğim. Sadece 500 dönüme kadar olan sahipli araziye işliyen aile sayısı 3 milyon. Ve 500 dönümden yukarı- 500 rakamını da ölçü olarak aldım, zaman zaman kullanıyorum. 500 dönümden yukarı sahipli araziye işliyen ailenin sayısı da 15.000, 500 dönümden yukarı arazinin sahipliliği %7 Yani Türkiye'deki bütün arazinin %7'si 15.000 ailenin elinde, %93'ü de 3 milyon ailenin elinde. Türkiye'de şu istatistiklere göre 300.000 aile var. Kabataslak rakamları söylüyorum. Şimdi, toprağın %7'si 15.000 ailenin elinde, %93'ü sahipli. %93'ünün tüm Türk halkı ekiyor, biçiyor, benim diye ekiyor biçiyor ve huzurunuzda 100 dönüm toprağı olan bir ailenin çocuğuyum. Kendi toprağını ekip, kendi toprağını biçen bir ailenin çocuğuyum. O toprağın kokusu burnumdadır. Onun üstünde çalışan insanları esir gibi göstermek; "efendim esir insanlarla demokrasi mi olur" demek, Türk halkına karşı bühthandır, inançsızlıktır. Neyi kurtaracaksınız, nasıl kurtaracaksınız. Türk halkını, nesini kurtaracaksınız? Türk halkını, nesini kurtaracaksınız? Evvela haysiyetine hürmet edin. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Şimdi toprak reformu konusuna geliyorum. Ben burada hesaplar yaptım.

Şu broşürden yaptım. Herkese de gösteririm hesapları. 15.000 ailenin elinde 18 milyon dönüm arazi var. Tahminleri aldım. 18 milyon dönüm arazinin beşer yüzer dönümünü arazi sahibine bıraksak, 15.000 aileye 7,5 milyon dönüm bırakamaya mecburuz. Geriye 10 milyon dönüm kalıyor. Beşer yüz dönem bırakacaksınız. Çünkü o ölçüyü aldık. Şimdi geriye 10 milyon dönüm arazi kalır. Taksim edin yüzer dönüm, ne eder? 100.000 aile eder. Senede 100.000 aile meydana geliyor, 300.000 aile topraksız ve 1 ila 5 dekar arasında toprağı olan da 398.000 aile var Türkiye'de. 6 ila 10 dekar arasında 375.000 aile var, 11 ila 20 dekar arasında 495.000 aile var. Türkiye'nin problemi bu.

Muhterem Arkadaşlar; 10 milyon dönüm araziye aldınız, dağıttınız, 100.000 kişiye arazi verdiniz, mülkiyetin özünü ihlal etmeden bunu yaptınız, peki. Geride bir taraftan 100 dönüm arazi verirken, bir taraftan 5 dönem arazisi olan insan var, ne yapacaksınız bunu?

Muhterem Milletvekilleri, bir vesile ile yine söyledim; hep söylüyorsunuz, birçok şeyleri tekrarlıyoruz. Toprak ve nüfusun tarzı tevzii değişiktir Türkiye'de. Karadeniz sahillerimiz gayet kalabalık, toprak yok. Ve Giresun'un bir yerinde Pir Aziz'de benden toprak istediler. Ne verelim, dedim. İşte filanca ailenin toprağı var, dediler. Ne kadar, dedim, 30 dönüm, onu dağıtın bize dediler. Orada arazi yok... Ama toprak denince de o öyle anlıyor; 30 dönüm arazi... Hepsi budur. Ama Güney Doğu Anadolu'ya giderseniz orada toprak bol.

Muş Ovasında toprak var, ama nüfus yok. Nüfusun gidebilmesi için evvela içecek suyu olması lazım vatandaşın, doktoru olması lazım, okulu olması lazım, yolu olması lazım. İşte biz onları yapıyoruz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Yaptığımız budur. 1.939.000 dönüm devlet çiftliği var Ceylan Pınar'ında. Devlet bugün elinde büyük topraklar bulunduruyor ama hepsini araştırma, tohum yetiştirme ve saire için kullanıyor. Ama aziz milletvekilleri, mühim olan mesele, sadece bu 10 milyon dönüm toprağa gözünü dikmek değil, Türkiye'de makiler var, yamaç arazi var, işlenmemiş zeytinlik var, aşılacak birtakım ağaçlar var,

milyonlarca var, ama ormandır bu diye bunun bir dalına dokundurtmuyorsunuz. Ve Orman Kanunu dediğimiz zaman, “Adalet partisi iktidarı ormanları sahiplerine iade ediyor” diyorsunuz. Böyle bir şey yok orta yerde. Gelip de Türkiye’nin meselelerini hep beraber ciddiyetle düşünelim. Bir çam ağacı, bir çam fidanı olan bir tarlanın içerisinde köylüyü, 20 senedir, 30 senedir ekip biçtiği tarlanın içinden çıkarıyorsunuz. İşte azap burada, ıstırap burada. Bu ıstırapı kaldıralım dersiniz, ormanları peşkeş çekiyorsunuz, diyorsunuz. Anlaşamadığımız nokta bu. Herkes şundan emin olsun; biz rey almak için Türkiye’nin hiçbir şeyini tahribe niyetli insanlar değiliz. Ne devlet otoritesini, ne devlet müesseselerini, ne devlet nizamını, hiç bir şeyini tahribe niyetli değiliz. Çünkü biz iktidarı sadece bir izzet ve ikbal mevkii addetmiş insanlar değiliz, hiç bir şekilde izzet ve ikbal mevkii addetmiş insanlar değiliz. Bir Sayın Milletvekili buradan, benim tarihe karışıp gideceğimi söylemiş. Benim bundan hiç korkum yok. Böyle bir endişenin içinde de değilim. Tarihe karışır mıyız, karışmaz mıyız, tarih şöyle yazar, böyle yazmaz... Benim için mühim olan mesele, ben tarih korkusunun içinde değilim. Sadece değerli arkadaşlarımla birlikte şu memlekete, ıstırap dolu olan şu memlekete acaba ne kadar hizmet yapabiliriz. Bizim ölçümüz bu olacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri; 1968-1972 Devresinde yürürlükte olacak İkinci Plan Doğu illerimize büyük yatırımlar yapılacaktır. Okullara, sağlık merkezlerine, endüstriye, enfastrüktüre... Bunların hepsini teker teker sayabilirim size. Bunlar milyarlar tutacaktır. Ve bunlar başka bölgelerimizin gelişmesini de durdurucu şeyler değildir. Türkiye’nin topyekûn kalkınmasına uygundur. Ayrıca Doğu’da yatırım yapmak arzusunda olanlara da 1968 programı ile çok güzel şartlar getirdik. Vergi indiriminde, faizde, kredi nisbetlerinde çok güzel şartlar getirdik. Efendim; Doğuya kimse yatırım yapmaz... Yolları açılım biz, yapmak isteyenlere imkânları verelim, her imkândan faydalanacağız. Ve devlet bütün gücü ile Doğunun kucağındadır. Doğu devletin kucağında değil, devlet Doğunun kucağındadır.

Muhterem Milletvekilleri; bunları sayıp dökmiyeceğim, vakit yok, Sadece ekonomi ile ilgili bazı şeyler söyleyeceğim.

Muhterem Başkan, şayet müsaade ederseniz 10-15 dakika içinde bunları toparlıyabilirim.

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlar; konuşmanın bitimine kadar birleşimin uzatılması hususunu tasvibinize sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri kalkınmamızın iki veçhesi var; bunlardan birisi enfastrüktüre yönelmiş hizmetler, birisi de sosyal hizmetler. Enfastrüktüre yönelmiş, umumi kalkınmaya yönelmiş hizmetler birbirini tamamlamak mecburiyetindedir. Bunlar bir denge içerisinde, planın şartları ile beraber mütalaa olunur. İktidarda bulunduğumuz geçen iki sene zarfında kalkınma hızı 1966 senesinde %10’un üzerinde, 1967 senesinde %6,5’un üzerinde olmuştur. Buna karşılık fiyatlarda meydana gelen dalgalanma %4,5 ile 5,5 arasındadır. Bu rakamlar küçümsenecek rakamlar değildir. Tabii ki, bunun İstatistik Umum Müdürlüğü tarafından şişirildiğini iddia etmek gayriciddi bir husustur. Tahribeder Devlet mekanizmasını, biz siparişle kalkınma rakamı almayız, hiç kimse de almaz. Ama bu; bu kürsüden iddia edildiği, üzüntüyü beyan etmeliyim.

Bir taraftan devlet memurlarını, kapıkulu mudur, değil midir şeklindeki iddiaların içine sokuyoruz; öbür taraftan da gelip İstatistik Umum Müdürlüğünün kalkınma rakamının kendilerine bir kompüter verilmesi suretiyle şişirildiğini iddia edebiliyoruz. Bunu anlamaya imkân yok. Bu noktada şunu arz edeyim; bizim memur anlayışımız, memur ve siyasî iktidar, yani idare ve siyasî iktidar meselesi birçok memleketlerde münakaşa edilmiştir. Bizim memlekette de zaman zaman münakaşa ediliyor, hiç bir şey yeni değil, bazı memleketlerde ki, bunların başında İngiltere gelmektedir, bazı memleketlerde siyasî iktidarı ele alanlar ile memurların münasebetleri şöyle; memur sadece siyasî iktidarın programlarına göre, politikasına göre çalışıyor. Bu, kapıkulu olmak değil, bu, iyi memur olmak, Ama Amerika'da, bilhassa yukarı kademelerdeki memur siyasî iktidarla beraber deşifredir, yani komisyonlara gidiyor, siyasî iktidarlardan siyasî kanaatlerini müdafaa ediyor. Senatoya gidiyor, beyanat veriyor. Bu memur da siyasî iktidar gidince gidiyor, git demeye lüzum görmeden gidiyor. Ne kahraman yapıyor, ne dava mevzuu oluyor, ne şu oluyor, ne bu oluyor, git demeden zaten kendisi gidiyor. Biz istiyoruz ki, Türk idaresi hakikaten içinde uzun yıllar çalıştığım bir idaredir-Çok değerli, faziletli insanlarla doludur. En küçük kademelerinden en büyük kademelerine kadar Türk idaresi, çok sayıda elemanımız da yoktur, kalkınmamış memleketlerin en büyük problemi de budur. Türk idaresini zedelemiyelim, kimse zedelemesin, şu maksat için, bu maksat için. Ama vazifesini yapıyor diye de, filanca iktidara hizmet ettin diye de birtakım töhmetlerin altına sokmıyalım. Bizim memur anlayışımız budur. Yani bize kul köle memur peşinde değiliz, vazifesini yapan memur peşindeyiz. Vazifesini yapmazsa değişecektir. Vazifesini yapmıyan memuru, vazifesini yapmaya iktidarı olmiyan memuru Şuraya Devlet kariyeriyle tuttuğumuz takdirde bizi nasıl itham edeceksiniz burada? Biz gelip size diyeceğiz ki; şu şu işleri yapamadık Niye? E, çünkü yapacaktık, ama oraya getirdiğimiz kimse bizim dediklerimizi yapmadı; değiştirelim dedik, buna da Şurayı Devlet mani oldu. Bunun içinden çıkmaya imkân yok. Bunu düşünmüştür ki, Muhterem Heyetiniz Şurayı Devlet Kanununu çıkarmıştır. Şurayı Devlet Kanununun 95'nci maddesi ona göre tedvin edilmiştir. Bu mesele burada 100 defa konuşuldu. Maksat nedir? Maksat; memuru idareye karşı koymak, şoförü Hükûmete karşı koymak, işçiyi patrona karşı koymak, işçiyi Hükûmete karşı koymak, topraksız köylüyü topraklı köylüye karşı koymak, fukarayı zengine karşı koymak... Bulamayız bu memleketin ucunu, bulamayız, Bu şartlar tahtında iktidara gelseniz sizler de idare edemezsiniz Türkiye'yi, İğneli beşik haline getiriyorsunuz.

Yatırımlar çok geniş çapta gerçekleşmiş, bakıyoruz 1964 yatırımlarına; kamu sektörü yatırımları %78 gerçekleşmiş, 1966'da %93 gerçekleşmiş, 1967'de %94 gerçekleşmiştir.

Kamu iktisadi teşekkülleri; sektörler itibariyle bakıyoruz: Hakikaten mesela madencilikte; 1964 %67 iken, 1966'da %111, 1967'de 100 olmuş gerçekleşme.

Bakıyoruz Ulaştırıma 1964 %75, 1966'da %91, 1967'de %91 gerçekleşmiş.

Geliyoruz imalata: 1964'te %60, imalat sanayindeki yatırımların gerçekleşmesi. 1966'da %96, 1967'de %95.

Şimdi, başka bir iki endikatör daha vereceğim. Keza özel sektörün yatırımlarında: Birinci Plan Devresinde %108 civarında gerçekleştiğini görüyoruz. Kamu özel sektör yatırımlarının durumu şöyle; 1964 yılında %91, 1966'da %101, 1967'de %96.

Şimdi, bunların dışında istihsal rakamlarına geliyoruz. Bunların hepsi verilmiştir, gayet kısa anlatacağım, çünkü öyle bir kötü Hükümet imajı yaratma teşebbüsü oldu ki, bunu dağıtmaya mecburuz. Eğer bütün bunları yapan kötü olacaksa, iyi ne olacak?

1962 ham petrol istihsalı 595.000 ton, 1967'de 2 milyon 400.000 ton. 595.000 tonda 2 milyon 400.000 tona çıkmışız. 1964 sonu rakamı 921.000 ton. 1967 rakamı 2 milyon 400.000. istihlak; sadece istihsal kafi değil, 1962'de 2 milyon 864.000 ton. Ham petrol, 1967'de 5,5 milyon ton. Yani biz 1962'de istihlak olunan petrol kadar petrol almışız, bir o kadar da istihsal etmişiz. 1968'de 3 milyon 200 bin ton petrol.

Elektriğe geliyoruz; 1962'de 3 milyar 560 milyon Kw/ saat, 1964'te 4 milyar 435 milyon kw. / saat, 1967'de %50 fazlasıyla 6 milyar 200 milyon kw. / saat, 1968'de 7 milyar 65 milyon kw. /saat ve 1972'de 12 milyar olacak.

Çimentoya geliyoruz; 1964'te 2 milyon 900 bin ton, 1967'de 4 milyon 400 bin ton, %90. 1968'de 5 milyon 330 bin ton. 1970'te 10 milyon ton olacak. Fabrikalar yapılıyor, bunlar sadece böyle deftere konmuş rakamlar değil. Fiilen inşa halinde fabrikalar, 10 milyon ton bugünkü kapasite, inşa halindeki fabrikalarla. Yani sizin bize bıraktığınız 2 milyon 900 bin tonu biz 10 milyon tona çıkarıyoruz 1970'te. Çıkarmışız 4 milyon 400 bin tona.

Demir-Çelik istihsaline geliyoruz. 1964'te 483 bin ton, 1967'de 1 milyon 50 bin ton. Ereğli Demir ve çelik Fabrikalarının istihsalı 450 bin tondur bu. İstihsalını ilk merhalede 800 bin tona, ikinci merhalede 1 milyon 200 bin tona çıkarmayı planladık, kredisini temin ettik, tevsiine bu baharda başlanacaktır. Üçüncü Demir Çelik Fabrikasının bütün etütleri yapılmıştır.

Bir merhalede 1 milyon ton, ikinci merhalede 1,5 milyon ton, Üçüncü merhalede 2,5 milyon ton olacaktır ve İskenderun körfezinde kurulacaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Azotlu Gübre; 1962'de 104 bin ton, fosforlu gübre, 60 bin ton. 1964'te bunların istihsalı 300 bin ton, 1967 bu 600 bin tona yaklaşmıştır. Mühim olan mesele; 1972'de gübre istihsalı 4 milyon ton olacak. Mersinde bir fabrika, Samsun da bir fabrika, Elazığ'da fabrika halen inşa halindedir. 1966 senesinde temelini attığımız Kütahya tevsii 500 milyon liralık, bitmek üzeredir. 1968'in Haziranından itibaren işletmeye girecektir. 140 bin ton olan istihsal 500 bin tona çıkıyor. Böylece 1972'de 4 milyon ton gübremiz olacak. Bir yeni fabrikamızı da 1968 yılında gerçekleştireceğiz, 1 milyon tonluk büyük bir fabrika daha.

2 milyon 700 bin ton gübre almışız Türk Köylüsüne, İstihsal rakamları ana maddelerde bu, Bütün rakamlar %50-100 üzerinde artarak değişiyor. Ekonomimiz güçleniyor, bunlar hiç dile gelmez. Mesele bitmiyor burada, şimdi bir kısma daha devam edelim.

Dış ticaret hacmi; 1964'te 410 milyon dolar, ses duvarını deldiğimiz sene. 1965'te 445 milyon dolar, 1966'da 490 milyon dolar, 1967'de ihracat 522 milyon dolardır.

Türkiye'deki büyük tesislerin gerçekleştirilmesi için geçen 28 ay zarfında 1 milyon dolara yakın kredi temin etmişiz ve bütün bunlarda iktisadi istikrar içinde olmuş. %4,5-5,5 gibi fiyat dalgalanmaları içinde olmuş.

Yabancı sermaye; Türkiye'ye yabancı sermaye gayet yavaş geliyor. Bunda yabancı sermaye kanunları üzerinde yapılan münakaşaların büyük rolü var. Ama 28 ay evvel bu kürsüden, "hudutlarımızda ellerinde bavullarla para dolu insanlar bekliyor da biz almıyor değiliz" dedik. Gelmiyorlar. Sömürülür müyüz, sömürülmez miyiz? Kendi vatandaşımız bu münakaşalardan müteessir oluyor. Ondan sonra da diyoruz ki, özel sektörün bütün gücünden istifade edelim. Edemezsiniz. Çünkü diz bağları çözülüyor. Acaba ne gün, hangi gün gelir elimden alırlar diye. İtimat ister, güven ister, ekonomi budur.

1968 senesi içerisinde Devlet Planlama Teşkilatımız Türkiye'nin 16 tane mühim meselesini tetkike almıştır. Bunları burada sayıp dökmeyeceğim, fakat bilmenizde fayda mütalaa ediyorum.

1968 ve 1967 yıllarında İkinci Beş Yıllık Planın 60 küsur milyar lira olan yatırımlarının 30 milyarını biz yapmışızdır. Vasatiler şöyle; Birinci yıl 11 milyar, İkinci yıl 22 milyar, üçüncü yıl 15 milyara yakın, ondan sonraki yıllar 15'er milyardır. Biz yapmışızdır, değer itibariyle 64 küsur milyardır, yani hemen hemen 40 milyara yakın yatırım koalisyona beraber bizim tarafımızdan yapılmıştır. Şimdi 119,5 milyar liralık yatırım programını takdim ettik yürüyor. Peki Adalet Partisi iktidarı niçin kötü? Rakamları okudum.

Şimdi gelelim bu işin sosyal kısmına; Ziraat Bankası, 1950'de 500 milyon kredi vermiş, 1964'te 3 milyar kredi vermiş, 1967 5,5 milyar vermiş, 1968'de 7 milyar. İhtiyaç 12 milyar. Şimdi deniyor ki, kredi meselesi, Muhterem Milletvekilleri, kredi geri almak üzere verilir. Bir taraftan biz iktidara geldiğimiz zaman, bunlar muslukları açacaklar, her önüne gelene kredi verecekler deniyor idi. Şimdi bizim ortaya getirebildiğimiz kredi hacimleri beğenilmiyor.

Gönül istiyor ki, daha fazlasını verebilelim. Ama verdiğimiz para, devletin parası değil, çoğu mevduat, vatandaşın parası. Geri almamak şartıyla bu paraları verirsiniz, tediye gücü, ödeme gücü olmyanlara verirsiniz ve her vatandaşın kafasında, ortanın solu iktidara gelirse bankaların kapıları açılacak, herkes gidip oradan para alacak dersiniz, bunu yaratırsanız, bunun içinden çıkamazsınız. Çıkamazsınız, çünkü o parayı yatıran adam gelip sizden isteyecek. Bankalar batarsa bankaların parasını siz ödemeye mecbursunuz, Hazine ödemeye mecbur. Nereden ödiyecek? Merkez Bankasının Bastığı paralarla mı ödiyecek? O zaman enflasyon olur. Esasen muhterem Milletvekilleri, ziraat kredileri gayet enteresan kredilerdir. Türk halkı Ziraat Bankasına borçludur. Bu borç senelerin borcudur, bugünün borcu da değildir. Donmuş borçlar hem köylüyü batırmıştır, hem Bankayı batırmıştır. Ama Banka bütün bunlara rağmen hayatiyetini muhafaza edebilmiş. Bugün 1968 senesinde 7 milyar kredi verebilecek durumdadır. Köylü Bankadan borcu alır, bir sene evvelki borcunu kapatır, faizini öder E... , Bu hale gelmiştir. Bunlar nedir, nedendir bilir misiniz? Bunlar uzun yıllar çekilen çilenin, aç kalmamanın, namerde muhtaç olmamanın yüklediği yüklerdir. Dinleyiniz Karadeniz fındık zürrainı, hangi seneden kalma borçları sorun.

1950'de esnafa 11 milyon lira kredi verilmiş, 1967'de 630 milyon verilmiş. Kanun getiriyoruz 1 milyara çıkaracağız, 2 milyara çıkacak. Bunlar sosyal vazifeler değil de nedir? Bunların çoğu kooperatiflere veriliyor; zirai kredi kooperatiflerine, aynı kredi şeklinde veriliyor, traktör kredisi, gübre kredisi, buğday kredisi, şu kredisi, bu kredisi.

Muhterem Milletvekilleri, Türk köylüsüne yol, su, elektrik okul hizmetleri olarak büyük hizmetler götürüyoruz. Biraz evvel arz ettiğim gibi bunların 1968 bütçesindeki

yeri 500 milyondur. Bu 500 milyon azdır, keşke 1 milyar lira yapabilsek. Ama o hedefimizdir ve Türk köylüsü elektrik hizmetlerine, yol hizmetlerine su hizmetlerine büyük katkılarda bulunuyor.

“Ne sağladınız dar gelirliye?” Memura Personel Kanununun karşılığı olarak tatbik edebileceğimiz kısmı ile 1966’da 500 milyon lira, 1967’de 500 milyon lira, 1968’de de tasarruf bonusu ve geçim indiriminden olmak üzere takriben 800 milyon lira ki, ceman 1 milyar 300 milyon lira. Onun için köylüye ancak 500 milyon lira verebildik diyoruz. Bunlar hepsi birbiriyle dengeli rakamlar. Köylüye ve çiftçiye ne sağladık? 15 bin traktör vermişizdir geçen sene. 1960 ta 1961’e doğru Birinci Beş Yıllık Plan münakaşa edilirken Türk köylüsüne 2 bin traktör kâfi gelir deniliyordu, geçen sene Türk köylüsü 15 bin traktör aldı ve eğer ağa vehmi içinde iseniz yanlış yaparsınız, bunu alanlar Türk köylüsüdür. Köylüye fenni tohum, köylünün toprağına su, köylünün çocuğına okul milyonlarca lira para, bunların hepsi yapılıyor..

Ve ben burada bir taban fiyat politikasından bahsettim.

Burada Devletin resmi arşivlerinden size rakamlar söyleyeceğim. 1963 çekirdeksiz kuru üzüm destekleme fiyatı; 173 kuruş, 1963-1964; yok. 1964-1965; 227 kuruş, 1965-1966; 227 kuruş, 1966-1967; 227 kuruş. Açılan kredi 1963’te 48 milyon, 1965’te 53 milyon, 1966’da 155 milyon, 1968’de 170 milyon. Kredi de bu. Ve “biz Türk zürraının malını değer pahasına sattırdık” derken bildiğimiz var da onun için diyoruz, Şimdi geliniyor burada deniliyor ki; örneğin, ayçiçeğı, üzüm 180 kuruştı. 280’e çıktı öyle demedik, yanlış olmuştur öyle dendi ise, kim dedi ise. Ne zaman 180 idi, ne zaman 280’e çıktı? Söylüyoruz, 1963’te taban fiyatınız 173 kuruşmuş, 1964’te koymamışsınız, ondan sonra 1965’te 1966’da biz 227 kuruş koyduk. Ege’de incir 80 kuruştı, bugün 130 kuruş.

Şimdi bakalım incirin hesabına. Ege’de incir 1963’te 88 kuruşmuş, 1964’te yok, 1965’te yok, 1966’da yok taban fiyatınız, 1966-1967’de 150 kuruş, yani biz koyduk onu. Kredi olarak 27 milyon lira; 27 milyon lira kredi açmışız geçen iki sene, ondan evvelde 1963’te 9.000.000 açılmış incirin durumu bu. Yani 80 kuruşmuş da 150 kuruşa çıkmış, işte böyle diyor, sizin rakamlarda bu. Yanlış donelere dayanmayınız. Bunlar Devletin arşivleri, kararname numaraları ile verelim size. Gelin bize sorun, biz bunların hepsini söyleyelim.

Zeytinyağı: Destekleme fiyatı 1966’da 465 kuruş, 1967’de 50 kuruş, 105.000.000 lira 1966’da kredi açmışız, 1967’de 82.000.000 lira kredi açmışız.

Fındık 1965’te 450 kuruş, 1966’da 530 kuruş, 1967’de 530 kuruş. 1966’da 700.000.000 lira fındığa kredi vermişiz. 1967’de fındık az olmuş 290.000.000 lira vermişiz.

Pirinç, işte aç piirinç: 1966 ya kadar destekleme alımı falan hiç yok. 1966’da biz koyduk 290 kuruş uzun tanelisine, 240 kuruş orta tanelisine, 215 kuruş kısa tanelisine. 1967’de çeltik mubayaasına başladık, çünkü pirinçle çeltiğin arasında bir takım sıkıntılar var ve böylece Türkiye’yi pirinç ithal etmekten kurtardık. 140 -165 kuruş uzun tanelisi, 125-150 kuruş orta tanelisi, 110-145 kuruş kısa tanelisi. Yani üzüm, incir, pamuk, evet pamuk içinde aynı şeyleri söylüyorum. Binaenaleyh, Türk köylüsünün mahsullerinin %80’ini fiyat dalgalanmalardan kurtardık.

Ayçiçeğine gelelim; “Ayçiçeğine, 180 kuruş fiyat konduğunu söylüyor, oysa ki, durum tersidir bunun, tam tersiymiş.” Ayçiçeğine taban fiyatı değil, tavan fiyatı konulmuş.

200-210 kuruşa satma imkânı varken 180 kuruş tavan tesbit edilmiş. Söyliyelim onu da; ayçiçeği 90 kuruşa satılmakta idi, Trakya milletvekilleri bilir. Biz koyduk 140 kuruş taban fiyatı ve ayçiçeği %90'ı ile 180 kuruş üzerinden satıldı. Ayçiçeğini 180 kuruştan daha yukarıya satılması Trakya çiftçisinin tabiriyle, "Açıver bre bey önünü gitsin" dediği... E, Vita'yı ne yapacaksınız? O zaman fakir fukara Vita'yı nereden alacak? Hepsi birbirine bağlı. Biz 90 kuruşa satılan ayçiçeğini 180 kuruşa sattırdık ve Vita'yla hemen hemen aynı fiyat içerisinde tuttuk. Sosyal adalet bu. Bunlar hiçbirisi sosyal adalet değil, ne sosyal adalet?

Muhterem Milletvekilleri, A.P. iktidarı geçen iki sene zarfında 310 tane ortaokul açmıştır. Türkiye'deki ortaokulların sayısına %30 ilave etmiştir. Ve bunların çoğu köylerde, kasabalardadır. Hakkârî'nin dört tane kazasına ortaokulu biz açtık. Ve A.P. iktidarı 55 tane lise açmıştır, 164 liseye 55 tane ilave etmek suretiyle %50 fazlası ile 219'a çıkarmışızdır. Bunlarda Türk çocukları okuyacak, eşit şartlar içerisinde okuyacak. Kasabaya gidemiyen, kasabaya gitmekte sıkıntısı olan, gittiği zaman kalacak evi olmayan köylü çocuğu, kasabanın çocuğu ortaokulda okuma imkânını bulacak. O ıstırapları da biz biliriz, biz onların içinden geliyoruz. Ve elimizdeki bütün imkânlarımızla eğitim, sağlık hizmetlerimizi arttırmaya devam ediyoruz, ama geliyoruz eğitim ve sağlık hizmetlerine; E... Bu bütçe masrafçı...

Muhterem Milletvekilleri, bütçede cari masraflarda geçen seneye nazaran 1 milyarın üstünde bir artma vardır, ama bunların çoğu geliştirme carisi tabir ettiğimiz masraflardır. Tarımda, sağlıkta, eğitimde ve buna ilaveten de savunmada. Savunma bütçesi münakaşa edilirken her grubun muhterem hatiplerini dinledim ve zabıtlarını okudum, hemen hemen her kes orduya daha çok verelim, diyor. Bu güzel bir arzu, eğitime daha çok verelim, bu da güzel bir arzu, sağlığa daha çok verelim, bu da güzel bir arzu. Var mı da vermiyoruz? İşte onun için o nisbetler konmuş.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, huzurunuzu uzun zaman işgal ettim. Sadece ana meselelerden bazılarına dokunmak istedim. Bu münakaşalara 2 Hazirana kadar devam edeceğimiz konuşmamın başında arz etmiştim. Ana temaları, bizim donelerimizi size verdik. Bunlar üzerinde düşünün taşının, bu münakaşalara devam edelim. Bunu söyledikten sonra şu hususu arz etmek istiyorum; muhterem heyetinizin, Türkiye'nin en büyük, en değerli müessesesi olarak ve Türk demokrasisinin kilit taşı olarak huzurunuzda daima her şeyin hesabını vermeye hazırız. Bütçe münasebetiyle, başka münasebetlerle hangi münasebetle isterseniz isteyin, her şeyin hesabını vermeye hazırız, hangi ölçüde isterseniz isteyin... Bu itibarla geçen 15 güne yakın zaman zarfında uzun saatler konuşarak bütçemizi tenkid etmiş olan değerli hatiplere teşekkür ediyorum. Sözümü bağlarken, bir noktayı daha aydınlatayım, bütçe Hükümetin bütçesidir. Bütçenin gelir tahminlerini Maliye Vekâletinin uzmanları yapar. Biz onları şişirmedik. Maliye Vekili arkadaşımın söylediği odur. Uzmanların rakamlarını biz aynen aldık ve o uzmanların ehliyetine saygımız vardır. Geçen sene yaptıkları tahminler çok güzel tutmuştur. Hatta tahsilatımız biraz daha yüksek olarak tutmuştur. Biz bütçenin gelirlerini şişirmek suretiyle giderleri denkleştirmek gibi bir politikanın insanları değiliz. Çünkü taahhüdümüz var; istikrarı muhafaza edeceğiz.

Hazine ve Merkez Bankası Devletin itibarı ile çok yakından ilgili iki müessesemizdir. Bunlara toz kondurulmamasını her vesileyle söyledik ve toz kondurmamaya da gayret edeceğiz.

Bir Devletin mali idaresi düzgün değilse itibari düzgün değildir. Bizim bütçe anlayışımız budur.

Karşınızda, bu güzel yurda ve onun sevgili vatandaşlarına hizmet etmek için çırpınan insanlar var. Bizi şu veya bu şekilde tenkid edebilirsiniz. Ama Devletin temel nizamını, uzun seneler mücadelesini yapıp geldiğimiz noktadaki hukuk düzenimizi, Devleti teşkil eden müesseselerin itibarını tenkid ediyoruz diye zedelemekten kaçınmamız lazımdır.

Huzurunuzdan, beni uzun saatler dinlediğiniz için hepinize saygılarımı sunarak ayrılıyorum. (A.P. G.P. ve Y.T.P. sıralarından alkışlar, A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, bu suretle 1968 malî yılı bütçe kanunu tasarısı üzerindeki görüşmeler tamamlanmış olmaktadır. Yarınki birleşimde 1968 malî yılı bütçe kanunu tasarısı açık oylarınıza sunulacaktır.

29 Şubat Perşembe günü saat 10.00’da toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.⁵⁴

⁵⁴ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II Cilt 26 Birleşim 54 Sayfa 692-730*

29 Şubat 1968 Perşembe

1968 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Millet Meclisindeki Görüşmelerinin Tamamlanması Nedeniyle

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, Muhterem Milletvekilleri, hepinizi saygı ile selamlıyorum.

1968 bütçesinin ve bütçe ile tahsis edilmiş bulunan meblağların en iyi şekilde sarfına iyi niyetle, bütün gücümüzle ve bütün gönlümüzle çalışacağımızı huzurunuzda ifade etmek istiyorum.

1968 bütçesi dolayısıyla Yüce Meclislerde serd edilmiş bulunan fikir ve mütalaalara huzurunuzda teşekkür ediyorum. Şundan emin olmanızı bilhassa rica ediyorum ki, bütçenin her lirası, her kuruşu üzerinde mahalline masruf olması için, ayrıca mahalline tahsis edilen meblağların tasarruf içinde kullanılması için azami gayreti ve dikkati sarf edeceğiz.

1968 yılı Bütçesinin İkinci Beş Yıllık Planın birinci yılına tekabül ettiği hepinizce malumdur. İkinci Beş Yıllık Planın muvaffakiyetinin en kadar şart olduğunu huzurunuzda defaatle ifade ettik. Binaenaleyh planın birinci yılında gerek yatırımlar bakımından, gerek cari masraflar bakımından, gerekse ileriki yıllara ekonomimizi taşıyacak gücün elde edilmesi bakımından, gerekse sosyal hizmetler bakımından muvaffakiyetle yürütülmesi zarureti vardır. Bunların idraki içindeyiz ve bu idrakin içinde olmaya devam edeceğiz.

1968 yılı Bütçesinin memleketimize, Büyük milletimize hayırlı uğurlu olmasını Cenabı Allah'tan niyaz ediyor, hepinize teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.⁵⁵ (*A.P. Saralarından sürekli ve şiddetli alkışlar, "Bravo" sesleri*)

⁵⁵ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 26, Birleşim 55, Sayfa 737-738*

1 Mart 1968 Cuma

TBMM Üyelerinin Seçimlerinde Uygulanacak Hükümler Hakkında Kanun Tasarısı Nedeniyle

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan önergenin lehinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Efendim, önergenin aleyhinde bir kişi daha var, hemen mi istiyorsunuz, ondan sonra mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Hemen istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Başbakan, önergenin lehinde. *(Başbakan Süleyman Demirel A.P. sıralarından sürekli ve şiddetli alkışlar, “Bravo” sesleri arasında kürsüye geldi)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, Muhterem Milletvekilleri; C.H.P.’nin Sayın Genel Başkanı önerge aleyhinde fikir ve mütalaalarını serd ettiler. Ben önergenin lehinde konuşacağım, onun için huzurunuzda geldim.

Bu fikir ve mütalaalar yanlış bilgilere, yanlış değerlendirmelere dayanmaktadır. Seçim Kanununu niçin getirdiğimizin izahı ise, kolayca anlaşılabilir bir şekilde hiçbir mesnede dayanmamaktadır. Biz niçin getirmişiz Seçim Kanununu? Bir düzen tesis edecekmişiz, ilk defa olarak buradan duyuyoruz, o düzen de benim ismimi taşıyacaktı...

Muhterem Milletvekilleri, bu nasıl olur, olabilir mi evvela? Türkiye’de bir düzen var. Bu düzenin adı Türkiye Cumhuriyeti düzenidir. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Türkiye Cumhuriyeti düzenini hiç kimse şu istikamete çekmeye, bu istikamete çekmeye muktedir değildir. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti düzeni sağlam bir düzendir. Binaenaleyh, bizim bir düzen kurma hevesinde olduğumuz iddiaları Türkiye Cumhuriyeti düzenine inançla çelişir. Onun içindir ki, Seçim Kanunu ile yeni bir düzen kurulacak, iddiası başlangıçta gerçeklere aykırıdır.

İkincisi, Seçim Kanunu ile biz ne yapıyoruz? Seçim Kanunu ile 1961 senesinde Kurucu Meclisin hazırlamış bulunduğu sisteme geri dönüyoruz. Hatta komisyonda kabul edilen metniyle bu sistemde daha yumuşaklık getiriyoruz. Ne yapıyoruz? D’Hont sistemini getiriyoruz. Millet Meclisi seçimlerine ve aynı şekilde de aynı sistemi, barajcı D’Hont sistemini... 1961’de ne ise o; 1961 seçimlerinde ne ise o. Yani, Kurucu Meclis hangi kanunu yapmışsa onu getiriyoruz. *(C.H.P. sıralarından anlaşılmayan müdahaleler)*

BAŞKAN — Sayın Başbakan bir dakika. Sayın Hatipoğlu ve diğer arkadaşlar lütfen müdahale etmeyiniz yerinizden. Lütfen efendim! Biraz evvel İsmet İnönü konuştu, aynı şekilde bir müdahale olsaydı ona da söyliyecektim. Çok rica ederim, çok rica ederim sükûnetinizi muhafaza ediniz. *(Oturduğu yerden konuşan Nermin Neftçi’ye hitaben)* Hanımefendi zatiâliniz de...

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) —1961 senesinde Kurucu Meclisin yapmış bulunduğu Seçim Kanununu şayet C.H.P. değiştirmeseydi bir seçim kanunu meselesi şimdi orta yerde yoktu. Seçim kanunu meselesini çıkaran A.P. değildir, seçim kanununu bir mesele olarak çıkaran C.H.P. dir. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Nedenine gelelim, neden çıkarmıştır, onu da kısaca izah edeyim;

1963'te mahalli seçimler olmuş, 1961'de seçim olmuş. Hangi kanuna göre? Kurucu Meclisin hazırlamış bulunduğu Seçim Kanununa göre. Biz nereye gidiyoruz? 1961'deki Seçim Kanuna. Bizim getirdiğimiz kanun o... Biz bir yenilik getirmiyoruz, biz 1961 Seçim Kanununu geriye iade ediyoruz. Kim hazırlamış bunu? Kurucu Meclis. Acaba bu kanunu hazırlarken Konya Müftüsü ile mi ona danışarak mı hazırladılar? (A.P. sıralarından şiddetli ve sürekli alkışlar, "Bravo" sesleri) Yeni bir şey getirmiyoruz.

Muhterem Milletvekilleri, Kurucu Meclisin getirdiği kanunda niçin değişiklik yapılmıştır? 1961'de C.H.P. bütün avantajlar elinde, memleket bir ihtilal geçirmiş, Demokrat Partiye rey vermiş kütleye kuyruk denmiş, şu denmiş, bu denmiş, ıstıraplara tabi tutulmuş, seçim sandığının başına gelip gelmeyeceği belli değil. Sonra eğer Adalet Partisine rey verirsiniz namnlular konuşur, "Cumhuriyet Halk Partisi + Ordu = İktidar" denmiş. Bütün bunlar yapılmış ama buna rağmen büyük Türk Milleti Cumhuriyet Halk Partisini tek başına iktidara getirmemiş.

Şimdi, bu durum karşısında 1963 seçimleri oluyor. 1963 seçimlerinde belediye vaziyeti çıkıyor meydana; Adalet Partisinin reyi %35'ten %46'ya çıkıyor belediyede. 1964 seçimleri oluyor; Adalet Partisinin nispi Senato seçimlerinde 1961'deki %35 reyi %49'a çıkıyor. Halk Partisi de %38 civarında dolaşılıyor. %38 ile iktidara gelme imkânı yok. Ne yapmak lazım? Adalet Partisini iktidara getirtmemek lazım. 1964 senesi sonunda bu Meclise getirilip, bu Meclisten geçirilen Bakıye Kanunu adı ile maruf kanun, yani 1961 seçim sistemini allak, bullak eden kanun Cumhuriyet Halk Partisinin eseridir; Adalet Partisini tek başına iktidara getirtmemek için çıkarılmıştır ve birtakım küçük partileri Meclis içine sokmak, küçük partilere hayat hakkı tanımak değil, onlara koltuk değneği halinde kullanıp, koalisyonlar halinde iktidarı Cumhuriyet Halk Partisinin devam ettirmesi için çıkarılmıştır, bu kanun. (A.P. sıralarından şiddetli ve sürekli alkışlar, "Bravo" sesleri) Sonra ne oluyor? 1965 seçimleri geliyor. Biz bunların hepsini söyledik, zabıtları açtığınız zaman vardır, biz yeni bir şey söylemiyoruz size. Seçim kanunu fikri bizim kafamızda yeni değil ki, bizim ne yapmak istediğimizi arıyorsunuz. Yeni bir nizam kurmak istediğimizi; biz bu kanaatte değiliz. Biz, bakıye kanununu getirdiğiniz zaman dedik ki, bu kanun ile memlekette istikrarı bozarsanız memlekette müstakar hükümetleri ortadan kaldırırsınız, bu kanun memlekette birtakım bölücülöklere vesile teşkil eder. Bunların hepsi zabıtlarda vardır. Bir şey de demedik ondan sonra; buyurun kanunu çıkarın dedik, kalktık buradan gittik; siz de kanunu çıkardınız. Kıyemeti koparmadık, gök kubbeyi yıkmadık, Meclisi allak, bullak etmedik, Meclisi günlerce işgal etmedik. Bunların hiçbirisini yapmadık ama ne dedik? Dedik ki, biz seçim kampanyasına çıkarız, büyük milletimizin karşısında deriz ki, bu seçim kanunu Türkiye'de müstakar, itibarlı iktidarları getirmeye mani olmak için yapılmıştır. Millet bize dedi ki, merak etmeyin, biz onların bütün oyunlarını bozduk, bu oyunlarını da bozacağız. (A.P. sıralarından şiddetli ve sürekli alkışlar, "Bravo" sesleri) Oyunu bozdu, Adalet Partisini %53 rey ile iktidara getirdi. Seçim beyannamemizde yazılıdır, Seçim Kanununu değiştireceğimiz. Biz, Seçim Kanununu şimdi getirmiyoruz ki, ne acelesi var, diyorsunuz. Biz Seçim Kanununu 12 Ocak 1966 tarihinde getirmişiz meclislere. 12 Ocak 1966, yani iktidara geldiğimizden hemen, hemen iki, üç ay sonra. Şimdi, iktidara gelmişiz, ne yapabileceğimiz, önümüzdeki günlerin ne göstereceği birtakım gayretlere, çabalara bağlı. Biz, illaki buraya geldik, gitmeyelim diye kanun tadili getiremeyiz ki.

Bunun akılla bağdaşmasına imkân yok, mantık ile bağdaşmasına imkân yok. Biz, seçim beyannamemizde ne dediysek onu yapıyoruz. Seçim beyannamemize bize bu kayıtları koyduran Cumhuriyet Halk Partisinin Seçim Kanununda yapmış olduğu değişikliktir. 1961 Kurucu Meclisi birçok ilim adamlarıyla, profesörlerle, birçok ehil insanlar ile her halde danıştı, bu kanunu öyle yaptı. Niçin değiştirdiniz kanunu?

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Yenisini yapmak için.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yenisini yapmak için. Yenisini yapmak için bir müddet daha bekleyebildiniz, bir tatbikatı görüldü. Henüz 1961 seçimleri geçmiş orta yerden. Hayır, 1965 seçimlerinde Adalet Partisini iktidara getirtmemek için.

Neticede, şimdi Muhterem Milletvekilleri, Konya Müftüsü ile bunun ne alakası var. Hiçbir alakası yok. Çünkü 12 Ocak 1966 tarihinde getirmişiz kanunu, şimdi getirmiyoruz kanunu Muhterem Milletvekilleri, iki senedir seçim kanunu komisyonlarda duruyor. Sonra vatan sathına çıkmışız, anlatmışız. Siz de anlatmışsınız. Haziran 1966 Senato seçimleri, Adalet Partisinin reyî %53 ten %56 ya çıkmış ama iki ay Meclisi çalıştırmamışsınız. Her celsesi 584.000 lira masraf olan Meclisi iki ay çalıştırmamışsınız. Martin başından Nisanın sonuna kadar çalıştırmamışsınız, meclisi.

CİHAD BABAN (Çanakkale) — Çalışmış da ne olmuş?

BAŞKAN — Efendim, biraz sabırlı olun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, geliniyor burada, gazetelerde açık beyanlar var, engelleme yapmıyacağız, fikirlerimizi söyleyeceğiz, memleket sathında veya Parlamentoda fikirlerimizi söylemeye devam edeceğiz, deniliyor. Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanının böyle beyanatı var. 15 gün evvel. Bugün sabahleyin geliyoruz, dört tane önerge, bir tanesi 110 sayfalık. Muhterem Cumhuriyet Halk Partisi mensupları tarafından verilmiş 110 sayfalığı. Bu engelleme değil de ne? Anladık, devrim partisisiniz ama 15 günün içinde bu kadar çabuk sözleriniz değişirse millete kendinizi inandıramazsınız.

Şimdi irtica; Muhterem Milletvekilleri. Adalet Partisinin, Adalet Partisi iktidarının irtica ile uzaktan, yakından birgüne alakası yoktur ve olamaz. Konya Müftüsünü de burada duyuyoruz ilk defa. Yalnız, 17 Şubat tarihinde İçişleri Bakanlığına Genel Sekreter Yardımcısı bir mektup yazıyor. Mektup yanımdadır, tahkik edilmektedir. Şimdi biz diyoruz ki, nereden şikâyetiniz var, söyleyin. Türkiye’de 50.000 cami var. 50.000 cami ve mescitte namaz kılınıyor bu memlekette. Bütün imamlardan, bütün camilerden şikâyet ederseniz bu büyük bir sıkıntı demektir. Biz diyoruz ki, hangi camiden hangi imamdan şikâyet ediyorsunuz; şikâyetlerinizi verin, tetkik edelim. Kanunlara göre suç teşkil edenleri varsa; suç bu tayin etmeyiz, suç siz de tayin edemezsiniz, siz burada suç tayin ediyorsunuz. Hem irtica suçu içerisinde birtakım insanlara suç tayin ediyorsunuz, hem de bize suç tayin ediyorsunuz. Buna hakkınız yoktur.

Muhterem Milletvekilleri; Konya Müftüsünün Seçim Kanunu ile uzaktan, yakından hiçbir ilgisi olmadığını çıkarmak zor bir şey değil. Çünkü 1961 Seçim Kanununu Kurucu Meclis yapmış, Kurucu Meclisin yaptığı Seçim Kanununa biz yine geliyoruz ve Kurucu Meclisin yaptığı kanunda Senatoda da ekseriyet sistemi hâkim olması gerekirken komisyonda bu tadil edilmiştir, nispi sisteme çevrilmiştir. Böyle bir değişiklik de geliyoruz.

Şimdi, Seçim Kanunu için gayet tabii ki, meşru yollardan istediğiniz mücadeleyi yapabilirsiniz, bu bizim iznimize tabi değil ama bunun dışında yapabileceğiniz bir şey yoktur. Yalnız Seçim Kanunu için değil, her kanun için bu böyledir. Şayet, iktidar bizim istediğimizi yapar, yahut da yaptırmayız diyorsanız, bu, Parlamento'yu da, iktidarı da tahrip fikridir. İktidar, Seçim Beyannamesine koyduğu hususları yapacaktır ve Seçim Beyannamesine ne yazdı ise bunların yapılmasından dolayı da hiç kimsenin siyasî mesuliyeti olamaz. Siyasi mesuliyet bu kürsülerden siyasî gruplara izafe olunamaz. Siyasi mesuliyeti millet tayin eder.

Seçim Kanunu için “Bir mutabakat sağlanmalıdır” buyurdular Sayın Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı. Biz bu mutabakatı sağlamak için çok gayret sarf ettik, sağlamadık. Biz sarf ettik, sağlamadık, sağlamadık ama kendileri bu Seçim Kanununu çıkarırken o günün muhalefet partisi olan Adalet Partisine en ufak bir şey sormadılar. Şimdi, biz eskiye dönüyoruz, yani 1961'e; onu da biz yapmadık. Onu da siz yaptınız. 1961'e dönüyoruz.

Şu şüphe uyanıyor: Diyorsunuz ki, iktidarda kalmak için bu kanunu getiriyorsunuz. O zaman şu şüphe uyanıyor, bir gizli maksadınız mı ortaya konuyor? Yani, siz bunu daimi şekilde iktidarda kalmak için yaptydınız da sonradan baktınız ki, iş bozuk geliyor, değiştirelim, bize yaramıyacak nasıl olsa, başkalarına da yaramasın gibi, bir şeyin içine girdiyseniz o başkadır.

Seçim Kanunu müstacel bir ihtiyacı karşılamıyor. Biz Seçim Kanunundan önümüzdeki seçimlerde ne bekliyebiliriz? Önümüzdeki seçimler mahalli seçimlerdir. Fevkalade ehemmiyetli mahalli seçimlerdir. Mahalli Seçimler Kanununda değişiklik mi yapıyoruz? Hayır. Ne bekleriz biz? Senato seçimlerini. Senato seçimlerinde biz ekseriyet sisteminde ısrar mı ediyoruz? Hayır, ekseriyet sisteminde ısrar etsek o zaman beş altı tane daha, sekiz tane daha fazla senatör getireceksiniz, bunun için ısrar ediyorsunuz, dersiniz. Biz sekiz tane fazla senatörden vazgeçiyoruz, nispi olsun diyoruz ve diyoruz ki, bu nispi sisteme göre de kim gelebilirse buyurun, Senato'ya gelsin diyoruz.

Şimdi, görülüyor ki, bizim yerimizde kalmak için veya önümüzdeki seçimlerde partimizi sağlam göstermek için bir çabamız yok. Eğer, önümüzdeki günlerde partimizi sağlam göstermek çabası içinde olsak, o zaman Senatoda ekseriyet sistemi üzerinde ısrar ederiz. Ettik mi? Hayır, o da sizin getirdiğiniz sistem. Onu biz getirmedi. Ekseriyet sistemi de 1961'in getirdiği sistem.

Şimdi görüyorsunuz ki, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanının söylediği sözlerin hiçbirisi zabıtlara geçmiş gerçeklerle, Türk efkârı Umumiyesine mal olmuş gerçeklerle, seçim beyannamelerine şu getirdiğimiz kanun tasarısı üzerindeki tarih ile ve getirdiğimiz tasarının muhtevası ile birgüne ilgili değildir muhtevalar. Hele irtica, din ve vicdan hürriyeti vs. hususunda burada şu anda uzunca konuşabilecek durumda değilim. Yalnız, bir şey kaydetmek istiyorum. Yine vicdan hürriyeti meselesinde mutlaka vuzuha varılmalıdır. Vuzuha varılmadığı takdirde Türk vatandaşını muhtarip yapmaktan kurtaramayız. Bizim iddiamız bu. Bu iddiayı da yeni yapıyor değiliz. Bu iddiayı da seçim beyannamemize koymuşuz. Yani, kanunlar ve Anayasanın verdiği birtakım haklar suiistimal edilir korkusu ile ve keyfi olarak kanunları ve Anayasayı tadil etmeden bu hakları Türk vatandaşının elinden almak mı istiyoruz. Bu mu isteniyor? Bunu yapamayız. Bunu yapamayacağımızı açıkça söyleyelim.

BAŞKAN — Vaktiniz tamam Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bağlıyorum.

Muhterem Milletvekilleri; Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının Seçim Kanunu ile Konya Müftüsü arasında kurduğu benzerlik veya kurduğu münasebet hiçbir şekilde anlaşılabilir, hiçbir mesnedi yoktur, ama dersiniz ki, fil ile balık birbirine benzer Çünkü ikisi de kavak ağacına çıkmaz, bu olur.

Hepinizi saygı ile selamlıyorum.⁵⁶ (A.P. sıralarından şiddetli alkışlar, "Bravo" sesleri)

⁵⁶ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 27, Birleşim 56, Sayfa 60-63*

19 Haziran 1968 Çarşamba

Yüksek Öğrenim Gençliği Hareketleri, Millî Eğitim Sorunları, Gençlik ve Üniversite Öğrenimi Meseleleri Hakkında Genel Görüşme Açılmasına Dair Önergeler Nedeniyle

BAŞKAN — Diğer siyasi parti grupları adına söz istenmemiştir. Bu itibarla söz sırası Bakanlar Kurulu adına Sayın Başbakanındır. Buyurunuz Sayın Başbakan. (*A.P. sıralarından sürekli alkışlar*)

Efendim açık oylama işlemi bitmiştir, kutuları lütfen kaldırın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Muhterem Başkan, Muhterem Milletvekilleri; hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Huzurunuzda, şu ana kadar bu kürsüden serd edilen mütalaalara cevap vermek için gelmiş bulunmuyorum. Sadece, memleketimizde hali hazırda mevcut üniversite hadiseleri dolayısıyla bir genel görüşme açılması talebine katıldığımızı ifade etmek için huzurunuzda gelmiş bulunuyorum. Bu münasebetle, çok kısa bir iki hususa dokunacağım.

Hali hazırda üniversitelere bağlı 46 fakülte ve yüksekokuldan 18'inde boykot vardır. Bunlardan bir kısmında işgal vardır, amme hizmetleri görülememektedir. 39 yüksekokuldan da üniversitelere bağlı olmayan 4 yüksekokulda boykot vardır. Hadiseleri küçümsemediğimizi daha evvel beyan ettik. Hadiselerin ciddi olduğu üzerinde durduk. Bugün görüşülmesine şayet yüksek heyetiniz karar verirse, Cuma günü yapılacak görüşmelerde siyasî partiler ve Hükümet, meselenin tahliline, teşhisine, tedbirlerine nasıl eğildiklerini bu kürsüden ifade edeceklerdir.

Benim üzerinde durmak istediğim husus şudur:

Gözler Meclis üzerine çevrilmiş olacaktır. Herkes ortadaki meseleyi değil de, bu zaman kadar söyliye geldiği hususları bu kürsüden tekrarlar ve bu genel görüşmenin sonunda, yapıcı, meseleye ışık tutucu hiçbir fikir ortaya çıkmadan meclis müzakereleri biterse, o zaman Meclis müessesesi üzerinde bir ümitsizlik intibası hasıl olması muhtemeldir. Ben, buna işaret etmek istiyorum. Zira, Meclis müessesesi, demokratik nizamın kilit taşıdır. Her şeyin bittiği, her şeyin çaresizlik şeklinde görüldüğü ahvalde, büyük milletimizin gözü, onun çok değerli ve yüce müessesesi olan Meclise çevrilir.

Bu itibarla, umumi efkârımızda hassasiyetle takibedilen üniversite olayları ile ilgili genel görüşmede, Meclis itibarının çok mühim bir şekilde ilgili bulunduğunu ifade etmek isterim. Bununla, hiç kimsenin hangi ölçüde, hangi istikamette konuşması gerektiğini tarif etmeye çalışmıyorum. Yalnız, Hükümet Başkanı olarak, bir vazifeyi ifa etmek mecburiyetindeyim. O vazife şudur:

Görüşeceğiniz konu, nazik bir konudur; nev'i şahsına munhasır bir konudur ve Türkiye'de birçok talebe hareketleri olmuştur. Bu talebe hareketlerinin tedai ettirdiği birçok hadiseler vardır. O itibarla da umumi efkârımız tedirgindir. Ama bu hadise, geniş çapta üniversite idaresine, okul idaresine yönelmiş olarak, ilk görünüşü ile hiç olmazsa, yönelmiş olarak zannediyorum ki, Türkiye'de pek sık rastlanan bir hadise değildir. O itibarladır ki, konu nazik bir konudur. Şayet Yüce meclisimiz birçok meselelerde olduğu gibi, bu nazik meselede dirayetini ve basiretini esirgemede, zannediyorum ki, hem

Meclis böyle bir meseleyi görüşmüş olmaktan güçlü çıkacaktır, hem de icranın, muhtar üniversitelerin ve öğrencilerin istifadesi içinde bulunacak birçok mütalaalar red edilmiş olacaktır. Bu itibarla meselenin bir polemik yarışı haline getirilmesinin tehlikelerine işaret etmek istiyorum. Bir polemik yarışı haline getirilir, çare ve tedbir üzerinde durulmazsa o zaman birtakım sakıncaların bulunacağı, birtakım sakıncaların ortaya çıkacağına şimdiden işaret koymakta fayda bulunduğu kanaatimdeyim.

Muhterem Milletvekilleri, hadiseye tam teşhis koymak lazımdır ve objektif olmak lazımdır. Boykotçu, işgalci talebenin veya topyekûn talebenin haklı olduğunu, üniversite idarelerinin, öğretmenlerin, profesörlerin, öğretim görevlilerinin, yönetim kurullarının topyekûn haksız olduğunu, yani şunu demek istiyorum; boykotçu talebenin, işgalci talebinin veya tüm talebenin haklı olduğunu, tamamen haklı olduğunu, her şeyiyle haklı olduğunu ortaya koymak ve buna dayanarak da topyekûn üniversite yönetimini, üniversite profesörlerini ve yönetim kurullarını ve yönetime katılan öğretim üyelerini kötülemek gibi bir yol tutulursa bundan sonra üniversite idaresinin muhtar da olsa çok büyük sıkıntılarla karşı karşıya kalmasının muhtemel olduğunu huzurunuzda ifade etmeye mecburum.

Meseleyi yapmak mı gerekiyor, yoksa meseleyi açmak, büyütme ve halledilir sekilden çıkarmak mı gerekiyor; her halde bu suali sorarken meseleyi yapmak gerektiğine inanarak huzurunuzda bulunuyorum ve onun için de bunun üzerinde duruyorum.

Muhterem Milletvekilleri; ümidediyorum ki, Yüce Meclisiniz meseleyi bir siyasî polemik manzarası arz eder şekle sokmayacaktır. Böyle olduğu takdirde hem meclis itibarı üzerine birtakım gölgeler düşebilecektir, hem de dışardaki hadiselerin üzerine çok kötü tesirler olacaktır. Talebenin hoşuna gitmek veya öğretim kadrolarının hoşuna gitmek gibi bir yarışmaya meselenin götürülemeyeceğini ümidediyorum. Gayrikanuni, gayrihukuki, kanun ve hukuk devletine yakışmayan hallerin, arkasında hak da bulunsa, tasvip görmeyeceğine inanıyorum. Hakkın alınış şekilleri vardır. Masum arzularla, bunların teşkil ettiği zemin üzerindeki kışkırtmaların birbirinden rahatça ayrılması mümkündür. Gençliğin meselelerini anlamak lazımdır. Gençliğin meseleleri üzerine anlayışla eğilmek lazımdır. Ama bütün bunlar her halde gayri hukuki, gayri kanuni birtakım tasarruflara Yüce Meclisiniz tarafından hak verilmesine kadar götürülemeyecektir. Bu takdirde teşrii organ olarak yaptığınız kanunları icranın tatbik etmek imkânı ortadan kalkacaktır.

Muhterem Milletvekilleri, hadiseye Hükümet bigâne kalmamıştır. Kalamaz, kalması mümkün değildir. Ama Hükümet kendi yetkilerini, bir Anayasa kuruluşu olan muhtar üniversitelerin yetkilerini birbirine karıştırmayacak kadar da soğuk kanlı davranmıştır. (A.P. sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar)

Hadise henüz çıkmadan, hadiseler henüz orta yerde yokken Hükümet mesele ile ilgilenmiştir. Genel görüşme açıldığı zaman her şey söylenecektir. Yalnız huzurunuzda şunu ifade ederim ki, mesele bir polis meselesi değildir. Mesele bir toplum hadisesidir ve bir sosyal meseledir. Bütün dünyada da vukua gelmektedir. Ne ekonomik düzenle, ne ekonomik kalkınmanın bulunduğu sınırla doğrudan doğruya ilgisi vardır, ne şudur, ne budur. Milli gelir seviyesi 1.500 doların üzerinde bulunan Fransa'da, millî gelir seviyesi 1.500 doların üzerinde bulunan Almanya'da, keza aynı seviyede bulunan

İtalya'da, İngiltere'de, İsveç'te hadiseler oluyor. Binaenaleyh bu meseleyi birtakım doktrinlere bağlamak, arkasına başka şeyler takmak, zannediyorum ki, üniversitenin, üniversite talebesinin birçok problemlerini küçültür. Haklı problemleri başka renge boyar, başka şekle sokar. Bu itibarla esasen kuşaktan kuşağa milletimizin temadisi olan, gözbebeğimiz gençliğe her türlü ihtimamı göstermiyecek Türkiye'de kimse yoktur. (A.P. sıralarından "bravo sesleri) Her türlü sevgiyi esirgiyecek kimse yoktur. Ama yarının ümidi, yarının idare kadrolarını teşkil edecek olan, yarının hizmet kadrolarını teşkil edecek olan, yarının memleketin her yerinde, her türlü faaliyetin bel kemiğini teşkil edecek olan bugünün gençliği kendisinden hiçbir şeyin, memleketin ölçüleri ve imkânları nisbetinde kendisinden hiçbir şeyin esirgenmiyeceğini, yine huzurunuzda yapılacak müzakerelerde görmüş olacaktır. Bu zamana kadar yine memleketin bütün imkânları nisbetinde pek çok şeylerin esirgenmediğini de yine huzurunuzda dile getirme imkânları olacaktır. Bu itibarla, itina ile takibettiğimiz bu meseleye, üniversite içine polis sokarak bir hal çaresi aramadığımız bir gerçektir. Eğer bu bir lakaydi manzarası arz ediyorsa doğru değildir. Çünkü hal çaresini öyle görmedik. Ayrıca, muhtar üniversitedir, ne hali varsa görsün, böyle bir tavrın içinde de olmadık. Hadiseler çıktığı zaman verdiğimiz beyan; "özerk üniversitedir, bu bir gerçektir, özerk üniversitenin içinde çıkmış birtakım problemleri biz, kendi yetkimizi aşarak, özerk üniversitelerin yetkileri içine girerek halletme imkânına sahip değiliz, bu yetki tecavüzü olur, üniversite yönetim kurulları meseleyi ele alacaklardır" dedik. "Kendilerine düşen işleri kendileri yapacaklardır, Hükümete ve Meclise aidolan işleri de Hükümete getireceklerdir" dedik.

Muhterem Milletvekilleri; her yerde üniversite yönetim kurulları ve başta senatolar olmak üzere, rektörler, dekanlar meselenin üzerine ciddiyetle eğilmişlerdir. Bunda bir gevşeklik ve lakaydi yoktur. Büyük bir anlayışla eğilmişlerdir. Huzurunuzda bu anlayışı takdirle karşıladığımı ifade etmeliyim. Ve meseleye koparacak şekilde değil, yapıştırarak şekilde, birleştirecek şekilde bir hal şekli aramaya gayret etmişlerdir. Çocuklarımıza, boykotçularımıza, işgalcilerimize hepsi bizim çocuklarımız şefkatle muamele etmişlerdir, sevgiyle muamele etmişlerdir ve ümidim o olmuştur ki, üniversitelerimizde bu gibi hareketlere katılan gençlerimiz Türk Gençliğinin asaleti icabı, meseleyi sonradan hem kendi içlerinde uhde olabilecek, hem kendi içlerinde acı olabilecek hem de bütün millet vicdanında tasvip görmiyecek noktalara kadar götürmesinler.

Şu ana kadar karşılaşılmış üzücü hadiseler olmakla beraber meselenin akli selimin hâkim kılacağı bir vasata doğru götürülebileceği intibainı uyandıran işaretler vardır. Bununla yine meselenin hallolduğunu, ortadan kalktığını iddia etmiyorum. Mesele vardır, ortadadır.

Şunu da ifade edeyim ki hür ve demokratik memleketlerde bu gibi meseleler olmaya da devam edecektir. Bunlardan tedirgin olmaya, iktisadi hayatta panik yaratıcı birtakım durumlara meseleyi götürmeye de, zannediyorum ki, lüzum yoktur. Hürriyet havasını ve hürriyetlerin verdiği neticelere katlanacağız, katlanamazsak yapacağımız iş yok ve meseleleri sükunetle, soğukkanlılıkla hak, insaf, kanun devleti, mili menfaatlerimiz, kamu düzeni ölçüleri içinde halletmeye mecburuz.

Muhterem Milletvekilleri; memleketin güvenliğinden, asayişinden mesul olan Hükümetin başı olarak burada yapılacak müzakerelerin mevcut probleme yenilerini ilave etmiyeceği ümidi içinde olmak, zannediyorum ki, benim hakkımdır ve meseleleri

büyütme istikametine götürücü bir müzakerenin, meseleleri bugünkü sınırları içinden taşıyarak bir asayiş meselesi, ciddi bir asayiş meselesi haline getirici istikamete gidecek şekilde ne boykotçu öğrencinin, ne işgalci öğrencinin, ne de hak arıyan öğrencinin tasvip görmeyeceği bu yolla, takibedilen yolla meseleleri halletmeye ümit bulmayacağını ümidederim.

Netice olarak şunu ifade etmek istiyorum: Hükümetiniz böyle bir genel görüşmenin açılmasına hararetle taraftardır, meselenin hiçbir tahdide tabi tutulmadan münakaşa ve müzakere edilmesine taraftardır, her şeyin bu kürsüden söylenmesine taraftardır ve bütün bu müzakereler sonunda da meydana gelecek ortamın gerek elimizdeki meselenin çözümünde yararlı olacak akli selimi hâkim kılacak bir ortam olacağına inanmaktadır.

Hepinize saygılarımı sunuyorum.⁵⁷ (A.P. sıralarından şiddetli alkışlar)

⁵⁷ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 28, Birleşim 78, Sayfa 250-252*

24 Haziran 1968 Pazartesi**Yüksek Öğrenim Gençliği Hareketleri, Millî Eğitim Sorunları, Gençlik ve Üniversite Öğrenimi Meseleleri Hakkında Genel Görüşme Açılmasına Dair Önergeler Nedeniyle**

BAŞKAN — Söz sırası Sayın Başbakanın, buyurun efendim. *(A.P. sıralarından şiddetli alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri, hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Huzurunuzda, son günlerde cereyan etmiş olan, cereyan etmekte olan üniversite olayları dolayısıyla açılmasına karar vermiş bulunduğunuz genel görüşme ile ilgili fikir ve mütalaalarımızı serd etmek üzere gelmiş bulunuyorum.

Mesele, fevkalade mühim, fevkalade ciddi ve fevkalade nazik bir meseledir. Onun içindir ki, huzurunuzu bir müddet işgal edeceğim. Sabırlarınızı taşırmamaya gayret etmekle beraber daima Yüce Meclise her şeyi açık, her şeyi aleni her şeyi olduğu gibi söylemeyi şiar edinmiş ve bunu Yüce Meclise olan sorumluluğumuzun bir neticesi addetmiş iktidarın başı olarak bildiğimizi, gördüğümüzü huzurunuzda ifade etmeye çalışacağım.

Muhterem Milletvekilleri; hadiseye nasıl bakalım, nereden bakalım, hadiseye bakarken nasıl bir metot seçelim ve ne neticelere gelelim? Bu sualleri cevaplandırabilmek için birçok bilginin huzurunuzda, tekrar dahi olsa, hulasaten verilmesine ihtiyaç vardır. Hadiseye objektif esaslar içinde bakacağız. Eğitim meseleleri; kökü mazide, alınacak tedbirlerin neticesi istikbalde olan meselelerdendir. Eğitim meselelerinde bugün tedbirini almakla yarın sabah netice alınacağını ümidetmeye imkân yoktur. Eğitim meseleleri kuşakların meseleleridir. Bu itibarla hiçbir psikoz, hiçbir fobi, hiçbir kompleks içerisinde olmadan bildiğimizi, gördüğümüzü sizlere iletmeye gayret edeceğim.

Muhterem Milletvekilleri; halihazırda cereyan etmekte olan hadiseler ne bir başlangıçtır, ne de bir sondur. Üniversite hadiselerinin tam bir değerlendirilmesini yapmak, belki şu anda bütün faktörleri doğru olarak değerlendirerek, ağırlıklarını vererek mümkün dahi değildir, ama değerlendirmeye çalışmaktan bizi alıkoyan her hangi bir husus da mevcut değildir. Bu itibarla serd edeceğim mütalaalar içerisinde bugün ortada olmyan faktörlerin veyahut yeni gelişmelerin, dünyanın diğer memleketlerindeki gelişmelerin, dünyanın diğer memleketlerindeki gelişmelerin çıkaracağı yeni hususların ağırlığını bulmıyabilirsiniz. Şu ana kadar cereyan etmiş olan hadiseleri, çok eski tarihlerden başlayarak, tahlil etmek mümkündür.

Bugün, memleketimizin üniversite hadiselerine çok hassas olduğu bir ülke olduğu düşünülürse, çeşitli değerlendirmelerin yapılabileceğini de kabul etmek yine hakşinaslık olacaktır. Çeşitli değerlendirmeler şu anda yapılabiliyor, meseleye öğrencinin bir kısmı başka türlü bakabiliyor, öğretim üyeleri başka türlü bakabiliyor, öğrenci ebeveyni başka türlü bakabiliyor, hukukçular, politikacılar ve nihayet yurdun her köşesindeki vatandaş çeşitli açılardan meseleyi mütalaa ediyor. Bütün bunların doğru bir muhassalasını almak, zannımca, pek kolay bir iş değildir, ama bununla beraber biz, yine bir muhassala bulmaya çalışacağız.

Muhterem Milletvekilleri; hadiseleri mütalaa ederken Türkiye'nin siyasî ve sosyal ortamını, bu ortamda cereyan eden münakaşaları, bu münakaşaların çeşitli şekillerde genç dimağlara intikalini, bunların tesirlerini bir kenara bırakamayız. Hadiseleri mütalaa ederken dünyanın siyasî konjonktürünü ve bugün dünyada olup bitenleri yine bir kenara bırakamayız. Hiç kimse bizim çocuklarımız bu işlere daha erken başlamıştı, bu itibarla bizim meselelerimizin dünya meseleleri ile ilişkisi yoktur, diyemez. Çünkü bu gerçek değildir. Dünya, küçülmüş bir dünyadır, modern münakale ve muhabere imkânları, dünyadaki her çeşit hareketi, bu harekete arzulu olanları çok çabuk bir dayanışma içine sokabiliyor. Bu itibarla, gençlerimizi, bu işlere iştirak eden çocuklarımızı vikaye etmek maksadiyle, "Bu işleri bizimkiler bulmuşlardır, başkalarının tesiri olmamıştır" gibi bir beyan, gerçekle ilgili olamaz.

Dünyamız sosyal ve siyasî konjonktürünün ve memleketimizde cereyan eden münakaşaların, dünyanın diğer memleketlerinde, bilhassa Batı ülkelerinde cereyan eden münakaşaların, meydana gelen hareketlerin gayet tabiidir ki, memleketimizde meydana gelen hareketlere bir tesiri olacaktır ve vardır. Bununla, hangi zaviyeden bakarsanız bakın, ne hadiseleri küçültmeye, ne hadiseleri gayrimillî yapmaya çalıştığımı çıkaramazsınız. Onu söylemek istemiyorum çünkü. Hadiseye doğru teşhis koyabilmemiz için, hadiseleri doğru mütalaa edebilmemiz için bütün faktörleri nazarı dikkate almanın, objektif bir metot seçmiş olmanın zarureti olarak nazarı dikkate alıyorum.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye'deki talebe hareketlerinin, bu zamana kadar cereyan etmiş bulunan hareketlerin ve yine bugün cereyan etmekte olan hadiseler üzerinde tesirleri vardır. Vatandaş zihninde yarattığı intiba bakımından vardır, sebep ve neticeler aynı bile olmasa, Türk vatandaşının kafasına yerleştirdiği tedirginlikler bakımından vardır. Bu itibarla meselenin bir ucunu da, o istikametten tutmak gerekiyor. Türk efkârı umumiyesi talebe hareketlerine karşı gayet hassastır. Çünkü tarihimizde, geçen yüz seneye yakın zaman içerisinde çeşitli talebe hareketlerini ve bunların neticelerini görmüştür. Talebe hareketlerini yağmur getiren bulutlar gibi görür; "Altından ne çıkacak bakalım" diye görür. Bunda da haklıdır.

1876 Talebe-i Ulum hareketi ile başlayan ve neticede Abdülaziz'in halline varan hareketler tarih kitaplarında yazılı. Zihinlere de hakkedilmiş. 1912 Balkan Harbine tekaddüm eden günlerde "Harb isteriz" nidaları içerisinde Babıali bahçesine sadrazamı çıkaran, hatta Yıldız'da Padişahı pencereden talebeyi selamlatan, Dolmabahçe'de aynı hareketleri yapan, yine talebe ile bu hareketlerden medet umanların karışmış şeklidir. Netice ne olmuştur? Netice 1876 Talebe-i Ulûm hareketiyle Abdülaziz tahttan indirilmiş, tarih kitapları, inandığımız, daha doğrusu bugün elimizde bulunan kaynaklar, bu hareketi tanzim edenlerin bu hareket için masraflarını sonradan padişah olan Beşinci Murat'tan aldıklarını yazıyor.

Geliyoruz Balkan Harbi öncesine, "Harb isteriz" diyen talebe, İttihat ve Terakki'nin teşviki ile sokağa dökülmüştür. Kaynaklar bunu gösteriyor. Biz o günleri yaşamadık, bilmiyoruz. Yani, o günlerin içinde yaşamadık, ama bugün orta yerde mevcut kaynaklar İttihat ve Terakki Fırkasının o günkü iktidarı sıkışık vaziyete düşürmek için "Harb isteriz" diye sokağa talebeyi döktüğünü gösteriyor. Netice ne olmuştur? Harb olmuştur. Sonra ne olmuştur? Dört gün zarfında Adriyatik'ten Midye-Enes hattına gelmişizdir. Beş yüz sene oturduğumuz Rumeli'yi dört günde terk edip çıkmışızdır. Harb olmuştur.

Muhterem Milletvekilleri, Cumhuriyetten sonra da talebe hareketleri olmuştur. Bu hareketlerin içerisinde Razgrat mezarlığı hadisesi, Vagon-li hadisesi, Tan matbaası hadisesi var, Kıbrıs hadiseleri var. Ama bunlar, devlete yönelmiş hadiseler değildi, bilakis millî heyecanları galeyana getiren hadiselerdi ve Türk gençliğinin asil duygularının bir neticesi idi. Daha sonra hepinizin bildiği gibi, 1960 hadiselerine de talebe karışmıştır. 1960 hadiselerinin burada bir tahlilini yapmak istemiyorum. Bugünkü ortam içinde ne kadar polemige müsaidolduğunu, bugünkü ortam içinde, birtakım kulplar takılarak, tahrik vasıtası yapılacağını biliyorum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Bir füturum yoktur bunun tahlilini yapmaktan, fakat fayda görmüyorum. Neticede, 1960'da da kurulu düzenin yıkılmasıyla hadiseler bir sonuca erişmiştir.

Muhterem Milletvekilleri, onun içindir ki, Türkiye'de, Türk efkârı umumiyesi talebe hareketlerine karşı fevkalade hassastır. Görünen kısmını aramaz, görünmeyen kısmı nedir, altında ne var, bunu arar. Bu itibarladır ki, hadiselere sadece bizim nasıl baktığımız mühim değil, bir de zihinleri endişeli, zihinleri tereddütlü Türk vatandaşının nasıl baktığını, hangi gözle baktığını ortaya koymaya mecburuz.

Ben bu hareketlerin enine boyuna münakaşasını yapmıyacağım. Ama işaret etmek istediğim nokta da bugünkü üniversite meseleleri adı altında mevcut bulunan hadiselerin, hakikaten muhtar üniversitenin iç bünyesine taallük eden eğitim sistemimize taallük eden veya memleketin imkânlarının el vermediği sebepler dolayısıyla tedbirini, çaresini bulamadığımız hususlara taallük eden veya dünkü icranın, bugünkü icranın kusurlarına taallük eden her neyse, sebeplerinin yarattığı bir ortam vardır. Yani talebe ebeveynini, hiçbir işle meşgul olmıyan, dersi ile uğraşan talebeyi, talebe psikolojisinin verdiği birtakım tesirlerin dışında haklı bir ortamın mevcudiyetine inandıran sebepler vardır. Bunları küçümsemiyorum, bunların tahlilini biraz sonra yapacağım. Ama ağırlıkları çeşitli olan bütün bu faktörler tam ve doğru olarak mütalaa edilmediği takdirde meselelere, nüksetmiyecek şekilde deva bulmanın imkânı olduğuna kaani değilim. Hedef; meselelere nüksetmiyecek şekilde bir deva, bir çare bulmaktır.

Muhterem Milletvekilleri, dünyada neler cereyan ediyor. Dünyada neler cereyan ettiğini tafsilatıyla bilmeden yine bu hadiseleri, hiç olmazsa atmosferi yaratan, ortamı yaratan sebepleri tam olarak ortaya koymuş bir vaziyette mütalaa etmek mümkün değildir. Görüyoruz ki, çeşitli faktörler var. Ağırlıkları çeşitli, ama hepsinin hadise üzerine tesiri var. Üniversitenin iç problemleri var, dış dünyanın problemleri var, dış dünyada gençlik problemleri var. İkiye ayırıyorum meseleyi, dış dünya zaten ikiye bölünmüş, her ikisinin içinde ayrı ayrı problemleri var, bunlara ilaveten her ikisinin içinde de sebepleri değişik, fakat birleşik noktaları olan gençlik meseleleri var. Bizim memleketimizde de, sosyal ve iktisadi seviyemizin, geniş hürriyetlerimizin sağladığı birtakım imkânların ve bütün bunların üstüne oturan üniversite problemlerinin yarattığı bir manzara var. Bu itibarla, sabrınızı tüketmezsem, konuyu şu şekilde incelemeye devam edeceğim.

Dış dünyada neler oluyor? Türkiye'de neler olmuştur? Bunları vakıalar olarak ortaya koyacağım. Bunları bilmeden veyahut da fikirlerinizi, daha doğrusu itibalarınızı zihinlerinizi, hafızalarınızı tazelemeden yapacağım tahlili, gerçeklere uygun bir şekilde ortaya koymaktan mahrum olurum. Onun içindir ki, vaktinizi alma pahasına bu yolu takibedeceğim, daha sonra da muhterem muhalefet sözcülerinin ortaya koydukları bazı hususlara kısaca değineceğim.

Huzurunuzda hemen şunu beyan edeyim; bu mesele ile ilgili olarak muhalefet sözcülerinin, katıldığımız ve katılmadığımız fikirleri vardır. Ben meseleyi, şöyle dediniz, şöyle dedik şekline getirmekten de imtina edeceğim. Değerli muhalefete mensup grup sözcüleri, kendi gördükleri gibi, hakikaten ciddi ve bu kadar nazık olan bu meselede değerli fikirler ortaya koymuşlardır. Bunlardan istifade edilecektir. Ama katılmadığımız hususlara da, grup sözcüsü arkadaşımın temas ettiklerinin dışında, kısaca temas edeceğim. Sonra da düşüncelerimizi arz edeceğim.

Muhterem Milletvekilleri, son 6-7 ay zarfında dünyanın çeşitli 20 ülkesinde talebe hareketleri meydana gelmiştir. Bunların içerisinde Batı Bloku'na dahil, daha doğrusu Batı dünyasına dahil memleketler de Doğu dünyasına dahil memleketler de vardır. Bunların içerisinde gelişmiş memleketler de vardır, gelişmemiş memleketler de vardır. İşin tuhaf tarafı her iki tarafta da bu hadiseleri hiç görmemiş, böyle hadiselerle hiç karşılaşmamış memleketler de vardır. Hadiselerin hepsi aynı model değil, aynı elbiseyi de taşıyor, aynı elbiseyi de giymiyor, ama netice itibariyle gençlik hareketi olarak birçok benzerlikleri bulunuyor.

Batı Berlin'de Duçge isminde bir talebe liderinin, yüz bin üniversite talebesinin bulunduğu Batı Berlin'den 3.000 talebe ile başlattığı bir hareketi var. Bu hareketin gayesi üniversite reformu ve saire değildir. Daha çok bu hareketin gayesi parlamentonun işlemediği ve parlamentonun dışında bir muhalefet grubuna ihtiyaç bulunduğu fikri ve kendisinin de böyle bir muhalefetin liderliğini yapma hevesidir. Duçge, daha sonra bütün tesiri Almanya'ya yayılmıştır. Batı Berlin'de başladığı bu hareket parlamento dışı bir muhalefet grubu olmak hevesiyle girmiştir. Batı Almanya'da cereyan eden hadiseleri enine boyuna sayacak değilim. Çok sert, Almanya'nın son zamanlarda alışkın olmadığı, hareketler cereyan etmiştir.

Fransa'da, yine Alman asıllı, Kızıl Denis namıyla maruf bir talebe liderinin Şubat ayında başlatmaya çalıştığı, fakat Mayıs'a kadar geniş çapta başlatamadığı hareketler Mayıs'ta patlak vermiştir. Bildiğiniz gibi, Sorbon Üniversitesine polis girmiştir. Sorbon Üniversitesine polisini nasıl girdiğini sonra gazetecilere Fransa Milli Eğitim Bakanının verdiği cevap sayanı dikkattir.

Soru "Sorbon Üniversitesine bu zamana kadar polis girmemişti, şimdi girmiştir"

Cevap: "Doğrudur, bu zamana kadar polis girmemişti, şimdi girdi. Ama bir doğru daha var, Sorbon Üniversitesine şimdiye kadar anarşi girmemişti de polis onun için girmemişti. Binaenaleyh anarşinin girdiği her yere polis girecektir."

Fransa'daki hadiseleri enine, boyuna tafsil etmiyeceğim. Çok sert tedbirler aldılar. Sonra taviz verme cihetine gittiler "Mademki, zor kullanmak suretiyle hak istihsal mümkündür" diyen 10 milyon Fransız işçisi de bu defa grevlere gitti. Biliyorsunuz ki, Fransa'da talebe hareketi olarak başlayan bu hadiseler bir buhrana müncer oldu. Ama Fransa'da buhranı çözmenin yolları şiddette aranmadı. Fransa genel seçimlere gitti ve genel seçimleri yapıyor. Binaenaleyh, talebe hareketlerinin şiddeti meşru iktidarın alabora edilmesi, alaşağı edilmesi için kullanma gibi bir yol seçilmedi.

İngiltere'de de talebe hareketleri oldu ve İngiliz gazeteleri, çok iyi hatırlıyorum, yazılar yazdılar, manşetler koydular. Bu yazılar devam ediyor. Bu manşetlerde İngiltere'nin Nazi Almanya'sında, Nazi öncesi manzaraya benzediğini, kendi memleketlerinin, yani İngiltere'nin Nazi öncesi Almanya'ya benzediğini yazdılar.

İtalya'da da oldu bu hareketler, İtalya'da polisle, emniyet kuvvetleriyle üniversite talebesi aylarca muharebe halinde oldu. Ama bu memleketlerin hiçbirisinde bu hadiseler, meşru iktidarların geldikleri yolların dışında gitmesi şeklinde bir netice vermedi.

Mısır'da oldu, 15 sene geçti, ordu yine mağlûp, halk yine açık, halk yine aç, halk yine çıplak, bunu koydu ortaya sosyalist Mısır. Üniversiteleri kapattılar, polis tedbirleri aldılar, hareketi ezdiler.

İspanya'da oldu, İspanya aynı şeyi yaptı.

Habeşistan'da üniversite kadınlar kolunun tertibettiği bir defilede mini etek gösterilmiş olmasından dolayı boykot çıktı, Habeşistan kuvvetle meseleyi bastırdı.

Doğu blokuna geliyoruz: Çekoslovakya'da oldu bu hadiseler. Bulgaristan'da, Yugoslavya'da ve Polonya'da oldu. Polonya'da olan hadiseleri kuvvetle bastırdılar. Hakikaten kanlı hadiseler oldu ve kuvvetin en sertini, en şiddetlisini kullandılar ve meseleyi bastırdılar.

Çekoslovakya'da oldu. Çekoslovakya'da talebe hareketi baştakilerin gitmesi için tertiplenmişti. Baştakilerin devrilmesiyle neticelendi. Çünkü komünist memleketlerde talebe, partinin bir parçasıdır, bir cüz'üdür. Parti idarecileri, eğer parti içerisindeki birtakım klikleri değiştirmeyi sessiz yollarla, sessiz yol dediğimiz kapı arkalarında beceremezlerse o zaman talebeyi harekete getirirler. Aslında Çekoslovakya'nın iktisadi birtakım problemleri var. Çekoslovakya'nın bugünkü nesli hürriyetin ne olduğunu bilmiyor, ama tatmak istediği de bir gerçektir. Beğenecek midir, beğenmiyecek midir, o ayrı bir mesele. Hürriyet insanın doğuşunda hava gibi, su gibi en tabi ihtiyaçlarından olduğu için, bilmediği şeyi arıyor, bir şey arıyor. Hadise sadece bundan ibaret değildir, bir parti iç çekişmesi meselesidir, o şekilde neticelendi.

Yugoslavya'da oldu, Mareşal Tito, talebelere: "Evet sizi ihmal etmişiz, başka işlerle meşgul olacağız diye üniversite yönetimini, üniversite gençliğini ihmal etmişiz, bundan sonra tedbirler alacağız. Dönün okullarınıza, girin derslerinize, disiplin avdet etsin, ondan sonra gerekli tedbirleri alacağız" dedi ve hareket bastırıldı.

Bulgaristan, çok daha kolaylıkla meselelere hâkim olmuştur, sisteminin icabı.

Muhterem Milletvekilleri, Almanya'da, İtalya'da, Fransa'da cereyan eden hadiselerin uçlarının bize kadar gelmediğini iddia etmek yanlıştır. Esasen Almanya'da bulunan Türk Talebeler Derneği, Türk Öğrencileri Federasyonu iki sayfalık bir bildiri yazıp Türkiye'ye de göndermiş bulunmaktadır. Zannediyorum ki bir çoklarınızın eline geçmiştir. Benim elime de geldi, resmi kaynakların dışında. Binaenaleyh, , bilhassa Batı Dünyası bir üniversite meselesiyle karşı karşıyadır. Amerika'da da bu hareketler var ama başka istikametlerde. Hatta Amerikan basını, Times mecmuası, bundan iki nüsha evvelinde "1968 sınıfı" diye bir yazı neşretti. "Ne istediklerini bilmiyen idealistler" yazının başlığı. Burada, 1968 sınıfının kendi kudretinin farkına varıp bir kudret denemesi yapmakta olduğu, uzun boylu anlatılmaktadır. Yani, Dünya gençlik meselesi, çok derin kökleri olan ve bizim dünyanın dışında yaşamadığımıza göre, bizi de tesiri altında tutan bir problem olarak karşımızda bulunmaktadır.

Meselenin ideolojik safhaları da vardır, ama bunların ayrıntılarıyla münakaşasına burada girecek değilim, fakat üzerine basarak işaret etmek istiyorum ki, meselenin ideolojik safhaları da vardır. Ben, hadiseleri tek faktöre bağlamak istemiyorum

“ideolojik safhaları vardır” deyip diğer faktörleri itiyor değilim, ama vardır. Var olan bir şeye “yoktur” demekle ne kazanacağız?

Muhterem Milletvekilleri; Avrupa’da cereyan eden bu talebe hareketleriyle ilgili bazı maruzatta daha bulunacağım.

Raymond Aron’un, (Le Figaro) gazetesinin 15 Haziran tarihli nüshasında şayanı dikkat bir makalesi var. Bu makaleden çok kısa birkaç pasajı huzurunuzda okuyacağım. Raymond Aron diyor ki: “Fransız üniversitesi her şey rağmen İtalyan üniversitesine kıyasla büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Genel bir formül isteniyorsa aynı aşırı hürriyet ihtilali ve modernlik kombinezonunun millî bunalım ve üniversite bunalımından sorumlu olduğunu söylemek gerekir. Gazeteciler bize, kah diplomanın kendilerine bir iş sağlamadığından, kah babalarının parasını ödediği otomobille tüketim toplumuna karşı kinini bağırان politik bilimler enstitüsü öğrencilerinden söz ediyorlar. Bu gürültücü karışım üniversitede olağanüstü patlayıcı bir kudret haline gelmiştir. Hiçbir yerde ihtilalci azınlığın aktivizmi ile öğrenci ve eğitimcilerin büyük sayısının pasifliği arasındaki tezat bu derece belirli olmamıştır. Hiçbir yerde asayiş kuvvetleri bu kadar zayıf değildir, hiçbir yerde belirli bir amacı olmıyan toplumsal mekanizmalardan bilinçsiz, emosyonel solculuk bu derecede mukavemeti felce uğratamamıştır. Hiçbir yerde politik bilinçsizlik, bu kadar saflıkla kendini belirtmemiştir. Hiçbir yerde kişisel meziyetler bu kadar rahatlıkla bozularak vatandaşlık görevlerinden ayrılma haline gelmemiştir. Hiçbir yerde küçük grupçuklar taassupları ve teknikleriyle imha kabiliyetlerini icra etsin, böyle bir şahsa sahip değildirler”

Raymond Aron yazmaya devam ediyor: “tahrik, baskı-ayaklanma -baskı mekanizması kamu oyunu ve eğitim üyelerini, anne ve babaları çocuklarının işçi grevleriyle münavebe halinde sağladıkları fütühatın, onların kendilerini ve menfaatlerini ve cemiyeti tehlikeye düşürdüğünü hissettikleri güne kadar öğrenciler lehine seferber etti. İşçilerden çoğu hiç değilse geçici olarak işbaşı yaptı, öğrenciler ise söylevler vermekte devam ediyorlar. Hayatlarını da çalışarak kazanıyorlar. Şimdi ne istiyorlar? Her şey ve hiçbir şey!”...

Raymond Aron’un bu makalesinden müsaadenizle iki, üç pasajı daha okuyacağım. Çok şayanı dikkattir. Fransa hadiseleri için; onları izaha çalışıyorum. “Her şeye rağmen karışıklıktan daha canlı, daha iyi adapte olmuş bir üniversite çıkacağını kendim de ummamazlık edemiyorum. Yarından sonrası için bir restorasyondan korkulmasını kabul ediyorum. Fakat yarın için edebiyat fakültelerinde korkulması gereken şey; ya neticede cehalet ve tedhişin ortak zaferi ile yetişkinlerin istifası veya düpedüz bir hercümerçtir. Anne ve babalardan, meslektaşlarımdan bu makalenin kendilerini benimle birlikte düşünmeye sevk etmesini istiyorum. Üniversitelerin temeli, varlıklarının şartı öğrencilerinin gönüllü disiplinidir. Eğer 30-40 öğrenci karışıklığı devam ettirmek azminde iseler, profesörler, üniversite otoriteleri nizamı sağlamak için hiçbir imkâna sahip değildirler. Şüphesiz ki, tanklar işçileri üretime zorlayamazlar, fakat işçiler hayatlarını kazanmak zorunluluğundadırlar, öğrenciler değil”

Yine Raymond Aron’un makalesi şöyle bitiyor: “Bu haftalar içinde acil ve özellikle edebiyat fakültelerinde yakın bir gelecek için dramatik olan sorun üzerinde düşünüldü mü? 1968 yılı lise mezunlarının çoğu Ekimde üniversiteye girecek. Paris’te izdiham Sorbon ve Nantes’e açılmasını hemen maddeten imkânsız kılacaktır. Kendilerini ihtilalci gençliğin ve eski solculuğun tutkusuna adanmış gazeteler sütunları demagoji, münekkıt

üniversite ve kendini tanıtip sevdirmekte güçlük çeken aydınların diğer hezeyanları ile dolup taşmakta devam edecektir. Belki de içinde genç Fransızların hep birlikte Mao'nun küçük kitabını, Çeguavera'nın yazılarını ve işin esasına vakıf olanlara mahsus dergilerin ezoterik neslini yorumlayacakları bir münekkittir üniversite olacaktır. Üniversite ile henüz bilmiyenlerin, kendilerinden biraz daha fazla bilenlerden bir şeyler öğrenmek için geldikleri bir camia kastediliyorsa artık hiç üniversite olmayacaktır. Barikatlar ve ihtilalci savaş konusunda muhakkak ki, azgınlar profesörlerinden çok daha fazla biliyorlar. Eğer bundan böyle münekkittir üniversitenin amacı bu ise, artık Sorbon'da ilah Marks'a ve onun peygamberlerine tapmaya razı olmadıkça profesörlere yer yoktur. Geriye, burjuva devletin bir ihtilalciler okulunu idame ettirip ettirmeyeceğini ve daimi itiraz için yetiştirilmiş öğrencilerin gerillacılık dışında nasıl bir iş bulacaklarını öğrenmek kalıyor"

Raymond Aron Fransız hadiselerine kendi açısından böyle enterasan bir teşhis koyuyor. Bu hadiselerle konan birçok teşhisler daha vardır. Keza meşhur Fransız düşünürlerin bu hadiselerle ilgili gayret derin yazıları, konuşmaları mevcuttur.

Şimdi dış memleketlerde olan hadiseler dolayısıyla sözümü şöyle bağlamak istiyorum. Muhterem Milletvekilleri; bugün dünyada, geçen 20 sene zarfında, İkinci Dünya Harbini müteakip giriştiği gayretlerin, ilmin, fennin, tekniğin neticesinde çok değerli sonuçlar elde etmiştir. Bu sonuçlarla, bu neticelerle iktifa edilmiyor. Herkes bundan 10 sene sonrasını, bundan 20 sene sonrasını düşünüyor. Bugün şahıs başına gayrisafi millî hasılanın 3500 dolar olduğu memleketler var, 300 dolardan aşağı olduğu memleketler var, arasında da memleketler var. Şahıs başına gayrisafi millî hasılanın 3500 doları geçtiği memleketlerde toplumun ihtiyaçları, diğer toplumların ihtiyaçlarından farklı. Daha doğrusu, her kategorideki toplumun ihtiyacı, her gelir seviyesindeki tekabül eden toplumların ihtiyacı değişik.

Batı-Avrupa 1500-2000 dolar gelir seviyesinin içinde dolaşıyor. Birleşik Amerika, İsveç ve Japonya 3.500 dolar millî gelir seviyesinde dolaşıyor. Endüstri ötesi toplum tabir edilen 3.500 dolar seviyesinin üstündeki toplumlarda da çeşitli problemler var. Ama mühim olan mesele, bugün Avrupa'daki huzursuzluğun başlıca derin sebeplerinden birisi; acaba Batı-Avrupa teknolojik ilerlemede, sanayileşmenin meydana getirdiği hamlelerde ve sanayileşmenin ortaya çıkardığı neticelerde Birleşik Amerika'nın seviyesine ulaşabilecek mi, ulaşamayacak mı, bu açıklık daha mı büyüyecek endişesidir.

Fransız düşünürleri bu açıklığın daha da büyüyeceği kanaatindedirler. Bu itibarla Fransız toplumunu, Batı-Avrupa toplumunu rahatsız eden sebepler, derin sebepler var. Ayrıca nükleer enerjinin gerek endüstriye tatbiki, gerekse harb silah ve vasıtalarına tatbiki dünyayı bir yol kavşağına getirmiştir. Fennin, ilmin, teknolojinin açtığı geniş refah ufuklarından mı faydalanılacaktır, o ufuklara doğru mu gidilecektir, yoksa insanlık kendi kendisini yok etmek yoluna mı gidecektir. Kavşak bu... Bu yollardan hangisi tercih edilecektir? Binaenaleyh bütün bunların Batı toplumu üzerinde gayet ağır birtakım tesirleri var. Henüz Batı toplumu içindeki öğrenci hareketleri, işçi hareketleri bir neticeye bağlanmış, durulmuş değildir. Bunların ne neticeye geleceğini önümüzdeki günler gösterecektir. Ama gerçek şudur ki, Batı toplumunda muhtar üniversite uzun seneler içinde birtakım problemleri kendi bünyesinde geliştirmiştir.

Sosyolojik, politik ortama ilaveten muhtar üniversitelerin birtakım problemleri meydana çıkmıştır. Bununla hiç kimsenin muhtar üniversite meselesinde, üniversite

muhtariyetini rencide edelim gibi bir mana çıkarmamasını rica ediyorum. Gerçekler var orta yerde. Muhtar üniversite kendi kendini ıslahta -Batı'dan bahsediyorum- kendi kendini ıslahta ileri gidememiştir. Onun içindir ki, birçok meseleler yan yana gelmiştir. Ayrıca iktisadi refahın artması üniversite tahsili arzusu içinde bulunan kimselerin sayısını çoğaltmıştır. Yine bu memleketlerin kendi tabirleri ile bir aydınlar işsizliği de meselenin içinde mevcuttur.

Hadise şunu gösteriyor; bu talebe hareketlerine Batıda liderlik edenler talebenin %5 ila 10'unu ancak etraflarında topluyabiliyorlar. Ve bu organize kuvvetle de iş görüyorlar, ortalığı karma karışık ediyorlar. Talebenin büyük bir kısmı kendi içinde gücünde, dersinde, mevcut imkânlardan azami faydaları sağlamaya çalışıyor. Tatbik edilen teknikler Amerika'dan, Nijerya'ya kadar aynı: Boykot, işgal oturma, yürüyüş. Teknikler aynı. Hatta bir de broşür bütün dünya üniversitelerine dağıtılmıştır: "Direkt Aksiyon için Elkitabı" diye

Bulabildikleri her şeyi istismar etmek mümkündür, ırk ayrımı olan yerde ırk ayrımı, sefalet olan yerde sefalet, hürriyetsizlik olan yerde hürriyet; bunların hepsini ele almak mümkündür. Aktivizm hareketi denilen bu hareketin daha çok sosyal ilimler branşlarında meydana geldiği görülüyor Batıda. Aslında batı toplumunda öğrenci ile ebeveyn arasında mevcut bu uzaklaşma vardır; Batı toplumunun yaşayışı icabı. Aynı uzaklaşma batı toplumunda öğrenci ile profesör arasında da mevcuttur. Daha doğrusu ebeveyn ile ilişkisi kesik, geniş çapta ilişkisi kesik, hoca ile ilişkisi kesik, profesör ile ilişkisi kesik.

Bütün bunların neticesi şu oluyor: Bir huzursuzluk, bir hayal sukutu, bir gayesizlik, bir yalnızlık meydana geliyor ve bunun yarattığı haleti ruhiyeden aktivizm kuvvetini alıyor. Gençliğin verdiği heyecanla, şu sebeple veya bu sebeple mevcut sistemler suçlandırılıyor. Anayasa sadece sistemi devam ettirici bir vasıta olarak görülüyor. Siyaset ve bütün siyasî ideolojiler, sistemi idame etmeye ve göz boyamaya matuf bir oyun addediliyor. Gayrimeşru, eksantrik, cemiyet dışı hareketlere temayül artıyor. Bütün değerlerden uzaklaşıyor. Her şey sahte, herkes sahtekar zannediliyor. Ve sistemden kurtulmak için de anarşi yegâne cazip çare telakki olunuyor. Batıdaki gençlik hareketlerinin tahlilinin geldiği netice budur. Neticede de birçok öğrenci için meselelerden ziyade bizatihi harekete geçme önemlidir. Öyle oluyor. Öğrenci hareketleri adeta devrin bir icabı haline gelmiştir. Binaenaleyh hal böyle iken kendimizi bunların dışında addetmemiz mümkün değildir.

Aktivistlerin liderliğini eline geçirenlerin müzakere ve tavizle iktifa etmedikleri ve otoriteyi yıkmaya hedefleri güttükleri de bir gerçek Batı'da. Karşılıklı konuşmalar yeni talepleri davet ediyor. Müzakere ve taviz bitmez tükenmez bir hal alıyor. Aslında öğrencilerin pek neyi istediklerini bildikleri de sarıh değil ve birbirinden çok farklı şeyler istedikleri de bir gerçek. Batı'da cereyan eden hadiselerin özeti bu. Buna karşı ne yapıyor hükümetler? Buna karşı hükümetlerin yaptığı şey şu:-Hükümetlerde dediğim zaman bütün yöneticiler, üniversite idareleri-Bir diyalog kurmaya çalışıyorlar, makul, masum arzuları kabul etmeye çalışıyorlar. Fakat demokratik vetirenin bozulmasına katiyen müsamaha göstermiyorlar. Demokratik vetirenin suiistimal edilip anarşiye gitmesine katiyen müsaade etmiyorlar.

Muhterem Milletvekilleri; şimdi bizde cereyan eden hadiseler hakkında kısaca bilgi arz edeceğim.

Avrupa’da bu hareketleri cereyan etmeye başladıktan sonra, itiraf etmek lazım ki, Türkiye’de birtakım basın ve yayın organları, bizim çocuklar hala neye duruyor, ne zaman bizim çocuklar bu işin içine girecek diye çok yırtındılar. Nihayet bizim çocuklar da bu işin içine girdi, bunlar gerçektir. Anarşiye bu kadar talibolunduğu bir memleket bulmak fevkalade zordur. Nizamdan şikâyet nedir? Nizamın ne kusuru var, nizam size ne kötülük ediyor? Anarşiden ne elde edeceksiniz? Ama zannediyorum ki, bu yerleştirmeye çalıştığımız demokratik düzenin musuliyetler zincirinin teessüsü ile kendiliğinden hallolacaktır. Başka bir hal yolu bilmiyoruz.

Bir kısım basının şayet bu hadiseler Türkiye’de patlak vermese çok canı sıkılacaktı. Ve bunu şunun için söylüyorum; bu hadiseler şimdi olmasa idi kendi kendilerine bir teselli bulmuşlardı, çünkü gecikti hadiseler, imtihanların ortasına gelindi, eh bu yönetmelik sıkıntıları imtihanlardan evvel de vardı. Üniversitenin reform ihtiyacı varsa bu imtihanlardan evvel de vardı. Bunlar bugün ortaya çıkmış şeyler değildi. Ama her ne sebeple ise bu hadiseler Türkiye’de gecikince aleni veya gizli dışarda birtakım sözler yayılmaya başlandı; hadiseler Ekimde, Kasımda olacak, hiç merak etmeyin, hem büyüğü olacak. Bu hususta mütalaama ilerde devam edeceğim.

Bakıyoruz, Haziran içerisinde bir günlük gazetemiz bir yazı serisi neşrediyor: Öğrenci yönetim fiilen katılmalıdır. Seri böyle gidiyor.

Diplomalı işsizler öğretim üyesi kifayetsizliği.

Üniversite öğretim üyelerinin özel okullarda ders vererek kendi öğrencilerini ihmal etmeleri meselesi.

Yüksekokullarda kitap buhranı.

Kitapların pahalılığı.

Hacmi her sene değiştirilerek yeniden kitap satışının sağlanması.

Kitapların ve teksirlerin zamanında öğrenciye intikal ettirilmemesi.

Üniversite lağvedilip yeniden kurulmalıdır.

Üniversitenin çatısı altında bugün tam bir saltanat yaratılmaktadır.

Biz içerisinde nizam ve disiplin bulunmayan bir müessesenin varlığını, bu şekilde devam ettirmesini Türk Milletine ihanet olacağına inanıyoruz.

Yurt sorunu, yemek, burs, iş sorunu sağlık ve cinsel sorunlar.

Gençlik ve Politika.

Üniversite gençliği yönetimi zorluyor.

Devlet ve üniversite yöneticileri gençliğin reaksiyonu karşısında onların sorunlarına eğilmek lüzumunu göstermişlerdir.

Yüksek öğrenimde başarısızlık oranı... diye giden bir yazı serisi çıkıyor.

Yine bakıyoruz, bazı yazarlarımız yazı yazıyorlar; Türk gençliği de dar kapıların önündedir. Bu “Neredesiniz” denen günlerde, “hadi artık çocuklar çıkın” denilen günlerde, biz bugün Türk gençliğinin sorununun üstüne eğilmek istiyoruz, diyerek gençlikten ne anlaşılması lazım geldiğini bir yazarımız şöyle yazıyor: “Devrimcilik tohumları bütün dünyada üniversitelerde serpiliyor artık” Bu yazının başka bir yerinde de şöyle deniyor:

“Tarihi koşullar bakımından dünya gençliği içinde Türk gençliğinin özel bir yeri vardır. Bu özel yeri değerlendirmesini bilmiyen Türk gencinin her halde vebali büyük olur” diyor ve devam ediyor: “Böyle tehlikeli, boşluklu, kaypak bir ortamda Türk gençliği halkı örgütlemek eğiliminin güçlü teminatıdır. Sömürücü güçlerin karşısına dikilmiş baskı grupudur, 27 Mayıs Anayasasının bilinçli neferidir. Zulme karşı direnme hakkının militanıdır. Üniversite çatısı altındaki on binlerce gencin kesin bir somut ilkeler çevresinde örgütlenmesi, güçlerini birleştirmesi ve Türkiye’nin geleceğinde en olumlu tarihi rolünü oynaması için bütün kapılar açıktır, yeter ki, Türk gençliği tarihi görevini iyice anlasın, sosyal bilim açısından Gazi Mustafa Kemal’in hareketini iyice değerlendirsın.”

Biliyorsunuz ki, bunlar en sonunda Gazi Mustafa Kemal’i önlerine korlar, onu bir zırh olarak kullanırlar.

Başka bir yazar: “Pek yakında ça ça çaların, Şeyk’lerin yerini devrim türküleri alacak ve gazeteleri, dünya gençliğinin kızılı erkekli direniş menkıbeleri doldurmağa başlayacaktır” Bunlar Nisan ayı içinde yazılmış yazılar. “Bunun etkileri Türkiye’de de görülecektir”

Yine başka bir yazarımız, “Sağ mı, sol mu” başlığı altında yazdığı bir yazıda: “Oysa herkes bilmelidir ki, üniversitedeki hareket soldur” diyor.

Bunları yazarlar diyor. Ben bu fikirlere katılmıyorum, benim mütalaalarım biraz sonra huzurunuzda arz edilecektir.

Hadiseler nasıl oluyor. Evvela Ziraat Fakültesi talebeleri Ziraat mühendislerine tatbik edilmekte olan yevmiyelerin, 10195 sayılı kararnamede, Ziraat Vekâleti yatırımcı daire dışına çıkarıldığı için, daha az olduğu gerekçesiyle 30 Mayıs günü boykot kararı veriyorlar.

Halbuki bu mesele, 10195 sayılı kararnamenin yeniden revizyonu sırasında gözden kaçmış ve derhal ilgili heyetler-ki komisyonlar marifetiyle yapılmaktadır-toplanmış, müzakerelerini yapmış, neticede karar vermiş tashihi için ve Devletin bürokratik mekanizmasının icabı kararnamenin tashihi yoluna gidilmiştir.

Şimdi, boykotçu öğrencilerin başlangıçtaki iddiaları, kararnamenin tashih edilmesidir. Aslında kararname öğrencileri değil, bizatihi Ziraat Bakanlığı bünyesinde çalışan veya Devletin bünyesinde çalışan ziraat mühendislerini ilgilendirir. Ama meslek irtibatıdır, hassasiyetlerine kimsenin bir şey diyeceği yoktur.

Öğrenciler, ücret eşitsizliği bulunduğu, boykotun asıl amacının bu olduğu, kararnamenin, Türkiye Mühendisler, mimarlar odalarına bağlı yüksek mühendisler arasında ayırımlar yarattığı, Tarım Bakanlığının yatırımcı bakanlıklar meyanından neden çıkarıldığı, tarımda da sosyal adaletin gerçekleşmesi ve Tarım Bakanının istifası ve alın terinin karşılığı, diye altı maddelik bir talep ortaya koyuyorlar. Bu hadiseler devam ediyor, daha sonra okulun dışına çıkıyor, yürüyüş halini alıyor, Tarım Bakanlığının kapısını önünde oturma halini alıyor, hatta Başbakanlığın kapısı önünde kısa bir müddet oturma halini alıyor ve marş besteleniyor. Burada nakaratlı bir marş var. Marşın sonu şöyle bitiyor:

“Dert üstüne dert alırız.”

“Sanmayın böyle kalırız “

“Uyanarak hak alırız”

“Siz o zaman görün bizi”

Bu nakarat böyle bitiyor. Keza Aşık İhsani’nin “Yakındır” adlı şiirini okuyorlar:

“Aç ölürüz; tok yaşarlar bu neden?

Yıkılsın bu hale Hükmeden”

Dört senelik, beş senelik demeden,

Güvercinler salacağız, yakındır”

Diyorlar.

Tabii ki, sebep netice illetine atıfta bulunmak istemiyorum. Ben, sadece hadiseleri anlatıyorum.

Daha sonra, esasen kararnamenin düzeltildiği, kendi talepleri olmadan evvel kararnamenin ele alındığı defaatle beyan edilmiş olmasına rağmen, bu hadiseler bir müddet sürmüş ve şimdi yatışmıştır. Ümidediyoruz ki, çocuklarımız, gençlerimiz okullarına ve imtihanlarına yeni baştan başlayacaklardır.

Ondan sonra, geliyoruz Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesine. Boykota 10 Haziranda başlıyor. Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi.

Burada bir hususu arz etmek istiyorum, meseleye girmeden evvel. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi hareketinin lideri 1936 doğumlu bir gencimiz, yani bugün 32 yaşında ve bir siyasî teşekkülümüzden de milletvekilliği için zannediyorum adaylığını koymuş daha evvel.

Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinin birinci bildirisinde 13 tane talepleri var; bunların büyük bir kısmı tamamen fakültenin iç bünyesine ait, daha çok yönetmeliklere ait. Bunları okumuyorum. Yalnız; ne tedbir düşünüyorsunuz, tedbirler ne olacaktır, hususunu açıklığa kavuşturmak için birkaç maddesini zikredeyim:

“Fakülte mezunları layık oldukları görevlere layık oldukları ücretle tayin olunmalı.

Filolojilerde Latince kaldırılmalı. Lisan barajı kaldırılmalı.

Şubat hakkı tanınmalı. Belgeler kaldırılmalı. Harçlar dondurulmalı.

Birinci sınıfta imtihanlar kaldırılmalı. Filolojilerde üçüncü sınıfta imtihanlar kaldırılmalı.

Yönetmelik tamamen öğrenci lehine değiştirilmeli Fakülte yönetimine talebelerin iştiraki sağlanmalı.

Fakülteye girecekler belli oranda alınmalı. Bir günde birden fazla imtihan yapılmamalı.”

MUSTAFA KEMAL YILMAZ (Aydın) — Başka maddeler yok mu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — “Fakülte Dekanı, ya Atatürk ilkelerine saygılı olmalı, ya da derhal görevini terketmeli”

13 tane madde, hepsini okudum.

Muhterem beyefendiler, ben size olanları anlatmaya çalışıyorum. Bunları ben yapmadım, olanları anlatmaya çalışıyorum. Maksadım burada siyasî polemik yapmak

değildir. Siyasi polemik yapmak icabederse yaparız; Celal Kargılı'yı niye üstünüze alıyorsunuz? (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

HÜDAİ ORAL (Denizli) — Celâl Kargılı Cemiyet Başkanıdır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dediğim şudur; zannediyoruz ki, bir siyasi teşekkürden de... (C.H.P. sıralarından gürültüler) Niye üstünüze alıyorsunuz?

BAŞKAN — Efendim yerinizden müdahale etmeyin, lütfen. Böyle karşılıklı müzakere usulü yok, lütfen dinleyiniz.

LEBİT YURDOĞLU (İzmir) — Sayın Başbakan, lütfen İlâhiyat Fakültesindeki boykottan da bahseder misiniz?

BAŞKAN — Efendim, yerinizden müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İlâhiyat Fakültesi boykotçularını müdafaa edeceğimizi mi zannediyorsunuz? 20'nci asrın 1968 Türkiye'sinde, başörtüsü Türkiye'nin hangi problemini halledecek? Müdafaa edeceğimizi mi zannediyorsunuz? (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Biz, şiddetin, zorbalığın her şeklinin karşısındayız. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Daha sonra başka bildiriler var ve nihayet 25 maddelik bir bildiri var 16 Haziran tarihli. Bunların çoğu yönetim kurulu tarafından mütalaa edilmiş, büyük bir kısmı kabule şayan bulunmuş ve Dil ve Tarih -Coğrafya Fakültesindeki boykot, daha doğrusu fiili işgal sona ermiş ve çocuklarımız, yine zannediyorum bir şubesi müstesna, fakültelerine dönmüşlerdir.

Şöyle pankartlar var: "Sus payı istemiyoruz." "Diplomalı işsizliğe paydos" "Bizi uyutamıyacaktılar" "Köhne eğitim sistemine paydos" "Hakkımızı alana dek direneceğiz" "Önderimiz Anayasa" "Eskimiş düzen değişmeli" "Haklarımızı almak için kararlıyız" "Bu ilk gelişimiz..." Böyle pankartlar var.

Yine marşlar var:

"Davullar çifte vurula";

"Fakülte baştan kurula";

"Dekan terleyip yorula,

"Şen ola boykot şen ola" diye devam edip giden marşlar var.

Şunu huzurunuzda ifade etmek istiyeyim; bu hareketin her iki halde de, bütün bu hallerde hareketin sokağa taşıma çabaları olmuştur. Fakat, hakikaten şuurlu, vatanperver öğrencilerimiz bu çabalara iltifat etmemişlerdir. İşgal hareketinin dışında -işgal hareketiyle ilgili mütalaalarını biraz sonra arz edeceğim- gençliğimize yaraşır vekar içinde boykotlarını yapmışlardır. Boykot, aslında boykot, kanunlarımıza göre ne suçtur, ne suç değildir. Sadece, boykot fiiline göre düzenlenmiş bir kanun maddemiz yoktur. Sadece boykot ne zaman âmme hizmetlerinin görülmesini önler hale gelirse, o zaman gayet tabiidir ki, Türk Ceza Kanununda gerekli hükümleri vardır. Ama boykot, ölçü içerisinde medeni usullerle kullanıldığı takdirde, bir baskı yolu olarak Batı üniversitelerinde denenilen bir yoldur. Buna da zaten kimsenin çok fazla bir şey dediği yok. Tabii ki, mesele boykot çerçevesini taşar, âmme hizmetinin görülmesini önler,

tahrip halini alır, senelerce kendilerinden feyz aldıkları hocalarını tahkir halini alır, şiddet olursa bu pek tabiidir ki, bunun boykot masumiyeti içerisinde mütalaasını renk değiştirir; buna imkân yoktur.

Şimdi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi de aynı şekilde boykota gidiyor. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinden sonra, 11'de gidiyor ve öğrencilerimizin istedikleri: "Eleme ve baraj usulü kayıtsız şartsız kaldırılmalıdır. Tek dersten Şubat hakkı verilmelidir. Harçlar 200 lirada dondurulmalıdır. Kitap meselesinin halli. Öğretim üyelerinin yalnız ilmi araştırma yapması. Fakülteye öğrenci alımının 400 de dondurulması"

Muhterem Milletvekilleri; burada şunu arz edeyim hakikaten memleketimizin iktisadi ve sosyal kalkınmasının bir neticesi olarak bir zamanlar üniversitelerine öğrenci bulamıyan Türkiye'de, ki, bu durum 1930 larda böyle idi, öğrenci bulamıyan, ortaokul mezunlarını üniversitelere alan, yüksek tahsil veren okullara alan Türkiye'de bugün yüzbine yakın öğrencimiz ve yine bir zamanlar tedris yapacak profesörü bulunmıyan Türkiye'de 4 bine yakın öğretim kadromuz vardır. Binaenaleyh bu bir merhaledir. Üniversitenin ilk açıldığı zamanlara bakıyoruz, 1870'lere. Ne talebe bulunabilmiş; tabii ki, o zaman Darülfünun veya ismi başka, ama Batılı manada, bir medreseden üniversite anlayışına gidiş. Ne talebe bulunabiliyor, ne hoca bulunabiliyor. Birkaç sene sonra üniversite kapatılıyor. 1908 lere geliyoruz; üniversite yeniden açılıyor. Darülfünun olarak. 1917'de ilmi muhtariyet alıyor, daha sonra, 1933'te Darülfünun Üniversiteye kalboluyor 1946'da özerklik kazanıyor. 1960'da da Üniversiteler Kanununda bazı değişiklikler yapıyor.

Bu gelişme içerisinde öyle noktalar var ki, bundan 20 sene evvel bütün mevcudu, bütün sınıflarıyla bütün mevcudu 500 öğrenci olan okullarımız veya fakültelerimiz bugün 4-5 bin öğrenci okutuyor. Bu 500 öğrenciden 5 bin öğrenciye çıkış 20 sene içerisinde küçümsenmeyecek bir şeydir. Ama istiyoruz ki, daha çok çocuğumuz üniversitelerimizde okusun.

Muhterem Milletvekilleri;

Üniversite kurmak kolay bir iş değil. Milyonlar verebilirsiniz, ama bir üniversite öğretim üyesinin yetişmesi 20 sene alıyor, kolay bir iş değil bu. Onun içindir ki üniversite probleminde bakarken bunun imkânlarla alakasını, alakasızlığını gayet iyi ayrıntıya tabi tutmak lazım.

Yine Hukuk Fakültesi talebelerimizin öğrencilerimizin talepleri arasında; "... Talebelerin fakülte yönetimine geniş ölçüde katılmaları, fiili imkânsızlık halinde imtihana alınma imtihanların talebelerin bilgi derecesini ortaya koyacak şekilde yapılması, Hukuk Fakültesi talebelerinin sosyal durumlarının dikkate alınması, adli mevzuatın ıslahı, toplum mahkemelerinin kurulması, Kadro kanununun çıkarılarak adliyenin yargıç ihtiyacının karşılanması"

Yine bu talepler de karşılıklı olarak münakaşa konusu oluyor ve Hukuk Fakültesi Yönetim Kurulu aynı Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi gibi büyük bir anlayışla gençlerimizi şefkatle anlamıya çalışıyor ve bir uzlaşma yolu bulunarak Hukuk Fakültesindeki işgal ve boykot sona eriyor.

Ankara Fen Fakültesi 12 Haziran günü boykota karar veriyor; komiteler kuruluyor. "Amacımız, üniversiteye reform istiyoruz, üniversitenin halka dönük olmasını istiyoruz, hareketimiz haklarımızı alana kadar sürecektir." deniliyor.

“Bugüne kadar kasten ele alınmıyan, köhneleşmiş üniversite düzenine dur demek, kendi sorunlarımızı kendi ilgililerimize kabul ettirmek için haklı direnişimize başladık” deniliyor.

Üniversite halkındır, halka hizmet yönünde yetişeceğiz” deniliyor.

“Fakültemizde uygulanan eğitim bizden yana mı? Geleceğine güvenle bakabiliyor musun? Fakülte eğitimini hangi koşullarda yapıyorsun? Aldığın fen kültürü seni halkına hangi oranda yakınlaştırıyor, senin çağdaş bilim anlayışındaki yerin nedir? Bütün bunlara çözüm bulmak senin tarihi görevindir. Öğretim üyelerine karşı değiliz, eğitimcilerimizi kısır ortama atan çelişkilere karşıyız. Seni hiçbir politik güç istismar edemeyecektir, kendi politikamızı kendimiz yapıyoruz” deniliyor. Ve yine kendi okullarıyla ilgili 16 maddelik bir bildiriyle durumlarını ortaya koyuyorlar.

Zannediyorum ki, bu fakültede de mesele bir durulma yoluna gitmiş bulunmaktadır.

Tabii ki, fakülteler, muhtar üniversiteler boykot yapar da, diğer okullar yapmaz, olmaz. Bu talebelik şeyine ağır gelir, hakikaten öyledir, gayet ciddi söylüyorum.

Gazi Eğitim Enstitümüz de boykot yapıyor, fakat kendilerine üniversite özerkliğinin mevzuubahsolmadığı, okullarına dönmeleri gayet lisanı münasiple anlatılıyor. Zaten meselelerimiz diye ortaya koydukları şeyler elimizde olan şeylerdir, binaenaleyh, gençlerimiz okullarına dönüyorlar.

Sağlık İdaresi Yüksekokulu 14 Haziranda aynı şeye gidiyor, kendilerine aynı şeyler söyleniyor ve okullarına dönüyorlar.

Özel okullar da boykot içine giriyorlar, yine daha çok kendi problemleriyle ilgili olarak, Ankara’yı konuşmuyorum; Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi şöyle bir bildiriyle boykota giriyor: “Arkadaş sana aileden, arkadaşlarından biri ne olacaksın dediği an ne cevap veriyorsun?”

Bunları şunun için arz ediyorum, Muhterem Milletvekilleri; gençlerimizin kafalarını neler meşgul ediyor, bunları iyi bilmeye mecburuz. Bunlara sırt dönemeyiz. Gençlerimizin kafalarını neler meşgul ediyor?

Akademili kardeşlerimiz, hepimizin bildiği gibi bütün fakülte ve yüksekokullarda öğrenciler altında bulundukları zor şartlara başkaldırmış ve senelerce kendilerine tanınmak istenmiyen hakları almak için Türk öğrencisine yakışır ve vakarla haklarını almak için direnmektedir. Türk eğitim sistemi ve iş hayatı içinde en ezilen gruplardan biri olan Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi öğrencileri olarak, öğrenci hareketlerini bugüne kadar dikkatle izledik, bugün biz en tabii haklarımızı almak için direniyoruz. Türkiye’nin genç nesli, yarının temel unsurlarından biri olan iktisatçılar olarak daha iyi yetişmek ve bize normal bir hayat sağlayacak haklarımızı almak için direnmek en kutsal bir görevdir.”

İstedikleri: “Milli eğitime bağlı bir lise havasından kurtarıp okulumuzun özerkliği, Mali Müşavirlik Kanununun çıkması, Yeminli Muhasiplik Kanununun tanınması, kitap ve teksir fiyatlarının ucuzlaştırılması. İmtihan neticelerinin en fazla onbeş gün içinde ilanı. Talebe sayısının dondurulması. Akademiye ait yurt ve kütüphanenin yapılması için gerekli tedbirlerin alınması. Boykotumuz hiçbir siyasi amaç taşımamaktadır, sadece defalardır istenip de verilmeyen haklarımız içindir” deniliyor.

Üç-dört fakülteyi incelediğimiz zaman görüyoruz ki, “Talebe daha fazla alınmasın” Ama biz, bu boykotlara iştirak eden, belki bu bildirileri yazan talebelerimize sokakta kalmasın diye onları oralara koyduk. Yani bir eleştirme yapıldığı zaman görülecektir ki, aynı kaide bu değerli öğrencilerimize tatbik edilse kendileri üniversite öğrenci olamazdı. E... Bunları bütün dünya halledememiş ki, üniversite problemlerini...

Muhterem Milletvekilleri, huzurunuzda bir şey söyleyeyim; Türkiye’de üniversite problemi vardır; Türk üniversite gençliğinin ciddi meseleleri vardır, küçümsenmeyecek, üzerinde hassasiyetle durulacak problemleri vardır, çeşitli ihtiyaçları vardır, çok haklı ihtiyaçları vardır... Bunların hiçbirisine kimse hayır demiyor. Hükümet olarak biz bunlara yıllarca evvel eğilmişiz. Peki eğilmişsiniz de ne olmuş?

Muhterem Milletvekilleri, bir memleket düşününüz ki, şu anda 500.000 çocuğu ilkokula gidemiyor. 5.000.000 çocuğumuz 4.500.000 ni okula gidiyor. 500.000 çocuğumuz ilkokula gidemiyor. İstemediklerinden dolayı değil. Bir zamanlar muhtar baskısı ile jandarma, polis baskısı ile okula çocuk gönderin dendiği halde, aile 8 yaşındaki çocuktan medet umardı, onun bileğinden belki bir şey istifade edebilirim, derdi, onu okula göndermezdi. Bugün yığın yığın, çığ gibi, çocuklarımız mektebe gidiyor. Kulu’nun Zincirlikuyu köyünde-ki 2.500 nüfusu olan bir kasabamızdır-bugün 11 öğretmenimiz var. Cumhuriyet, Kulu’nun Zincirlikuyu köyüne 11 öğretmen götürmüş.

Muhterem Milletvekilleri; mecburi olan ilk tahsili, yani vatanşın üzerine mecburi olarak koyduğumuz ilk tahsili yerine getirmiş miyiz? 500.000 çocuk okulsuz, öğretmensiz. Peki, evvela meseleye buradan başlasak ya... Yani bir memleket düşününüz ki, 500.000 çocuğu ilkokula gidemez, bu memlekette üniversitelerin en mükemmel üniversite olduğunu, üniversitelerin her türlü ihtiyaçlarının karşılandığını iddia edebilir miyiz? Alfabe öğretmemişsiniz henüz. Alfabe mi öğreteceksiniz, yoksa bir taraftan alfabe öğretmeyi unutan üniversite çağına şu veya bu şekilde gelmiş çocuğa daha çok imkânlar sağlayıp üniversitede okumasını mı temin edeceksiniz? Her ikisini birden yapmaya mecburuz. Ama bütün bunları bir kenara itersek, üniversite şöyle bozuk, üniversite şöyle kötü.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye’de her şey çok mu iyi? Biz 2,5 senedir iktidardayız, sayenizde ise sizin sayenizde kötü. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Ne bizim sayemizde? 30 senedir halledemediğimiz ilkokul meselesini biz hallediyoruz. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri*)

HASAN TAHSİN UZUN (Kırklareli) — Sayın Başbakan, bu 30 seneye Atatürk devri de dahil mi? (*A.P. sıralarından gürültüler*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Meseleyi o mecraya dökerseniz söylenecek çok şey var, ama faydası yok. Bırakın rahat rahat anlatalım.

HASAN TAHSİN UZUN (Kırklareli) — 30 seneye sizin yetişmeniz de dahil mi?

BAŞKAN — Müdahale etmeyin Hasan Tahsin Uzun, ikinci defa söylüyorum size.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Benim yetişmem dahil. Ben İsparta’nın İslamköyünden geliyorum.

HASAN TAHSİN UZUN (Kırklareli) — Ben de Çiftlik köyünden geliyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Altında ahır olan kerpiç binada ilkokulu okudum. Bugün hala ellerini öptüğüm üç tane öğretmenimden beş sınıflı, 2.500

nüfuslu köyün çocukları okudu. Ortaokulun bulunduğu kasaba 20 kilometredir, dört saat yaya gittim, öyle okudum geliyorum.

Türkiye’de hiçbir şey kolay değil, ama bugün, Türkiye Cumhuriyeti bugün her köyde 150.000 lira para sarf etmek suretiyle okul yapıyor. Kerpiç binadan 150.000 liralık okula gelmişsiniz. Üç öğretmenden 11 öğretmene gelmişsiniz. Alfabe öğreteceksiniz Türk çocuğuna ve bu alfabeyi öğrenmeyi kanunla zaruri kılmışsınız, mecburi kılmışsınız. Türk vatandaşına askerlik gibi, vergi gibi mecburi kılmışsınız. Henüz bunu veremiyorsunuz. Niye boykot yapmıyor bu ahali, “niye veremiyorsunuz” diye? Niye işgal yapmıyor? Türkiye’nin meseleleri işgalle hallolacak mı? Eğer ona bakarsanız herkes eline bir sopa alır, gelir bir yeri işgal eder.

Muhterem Milletvekilleri; Türkiye’de nesiller -hep söylüyorum yine de söylemeye devam edeceğim- Türkiye’de nesiller daha uzun müddet bazı sıkıntılara katlanacaklardır; bunun yolu yoktur. Türkiye hiçbir meselede rahatlığı kısa zaman içerisinde temin edebilecek bir memleket değildir. Bir tarafta köylerin %99,5’i elektriksiz, 22.000.000 insanın, 21.500.000’i karanlıkta oturuyor. Boykot mu yapsın, işgal mi yapsın? Öbür tarafta bir yudum temiz içme suyundan mahrum milyonlarca insan var; bir yudum temiz içme suyundan mahrum...

“Aziz vatandaşım diyoruz, Türkiye’nin derdi bir mi? Niçin yapmışız planı? Türkiye’nin imkânlarını Türkiye’nin ihtiyaçlarına verilecek tercih hakları içerisinde dağıtmak. İhtiyaçların birini mükemmelen görüp diğerlerini uzun boylu ihmal etmemek için yapmışız. Onun için yapmışız. Onun içindir ki, meselelere bakarken Türkiye’nin tüm meselelerine beraberce bakmaya mecburuz.

Efendim, ödenek fazla verelim. Verelim. Ben karşı değilim vermeye. Ama kaynağını da gösterin, kaynağını da gösterin. Başka hizmetlerden keselim dersiniz, hangi hizmetlerden keseceğinizi söyleyiniz. Onun içindir ki, meseleleri bir denge içerisinde, bir ölçü içerisinde, Türkiye’nin hukuk düzeni içerisinde, Türkiye’nin hukuk düzeninin gösterdiği hal yolu şekli içerisinde mütalaa etmeye mecburuz.

Muhterem Milletvekilleri; Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinin Boykot Komitesinin yayınladığı bir bildiri var; “Üç arkadaşımız kurşunla vurulmuştur” diye. Böyle bir şey olmamıştır.

Gayet tabii ki, kan meselesi üzerinde bizim gençliğimiz ve halkımız fevkalade hassastır. Nihayet 1960 hadiseleri orta yerdedir. Onun içindir ki, meseleyi sansasyona götürmek gibi bir tutumu kimsenin tasvibedeceğini zannetmiyorum. Nitekim bu akademinin gençleri de böyle bir hadisenin olmadığını -gözlerinin önünde olmamış bir hadisedir, hiçbir şekilde olmamıştır, resmen tekbizedilmiştir- olmadığını beyan etmişlerdir.

İstanbul Orman Fakültesi aynı sebeple boykota girmiş, yani ziraatçı, ormancı ve saire ayırım yapıldığı için... Fakat Haziranın 14 ünden itibaren derslerine dönmüşlerdir.

İstanbul Hukuk Fakültesi boykota girmiştir. Yine isteklerinin çok büyük bir kısmı iç meselelerine mütealliktir; bunları tekrarlamıyorum. Edebiyat Fakültesi aynı şekilde boykota girmiş. Eczacılık Fakültesi keza. İktisat Fakültesi aynı şekilde boykota girmiş. Fen Fakültesi girmiş, Tıp Fakültesi girmiştir. İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi girmiştir. Gazetecilik Enstitüsü girmiştir, Kimya Fakültesi girmiştir ve İstanbul Teknik Üniversitesi en son 17 Haziran günü boykota katılmıştır.

İstanbul Teknik Üniversitesi İşgal Konseyinin neşrettiği bildiri gayet kısadır; çok vaktinizi almayacağım:

Üniversitelerin idari özerklik yanında onun ayrılmaz parçası olan mali özerkliğe kavuşturulmasını istiyoruz. Özel yüksekokullar soygun mekanizmalarıdır, bu kere daha güçlüce özel yüksekokulların devletleştirilmesini istiyoruz. Eğitimine emperyalist Amerikan yönetmenlerinin sokulduğu bir ülkede güllük gülistanlık üniversiteler olabileceğini düşünmek olanaksızdır. Onun için biz öğretim sisteminin halka dönük biçime sokulmasını istiyoruz” diyor. “Türk yükseköğrenim gençliğini kendi içinde ve halk ordusunda örgütlenmesini kimse önlemeye kalkmamalıdır” diyor. İstanbul Teknik Üniversitesine bağlı Teknik Okul, yani üniversitenin okulu boykota giriyor. Maçka Teknik Okulu giriyor. 16 Hazarında Florence Nightingale Yüksek Hemşire Okulu giriyor. Tatbiki güzel sanatlar okulları giriyor 17 Haziranda. Çapa Eğitim Enstitüsü giriyor. Yüksek Denizcilik Okulu 19 Haziranda giriyor, özel okullar giriyor. İzmir’de Ziraat Fakültesi, Fen Fakültesi, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi boykota giriyor, Olgunlaşma Enstitüsü boykota giriyor.

Muhterem Milletvekilleri, son durum şudur:

İstanbul ve İzmir’deki boykot ve işgal hareketleri geniş çapta yatışmış görülüyor. Pardon, Ankara ve İzmir’deki... İstanbul’daki hareketler henüz durulmuş değildir.

Huzurunuzda şunu ifade etmek bir kadirşinaslık olacaktır; İstanbul, Erzurum, İzmir, Ankara’da fakülte yönetim kurulları, dekanlar, üniversite senatoları ve üniversite rektörleri çok büyük bir anlayışla bu meselenin üstüne eğilmişlerdir, şefkatle eğilmişlerdir, sevgiyle eğilmişlerdir, gençlerimizi anlamaya çalışmışlardır, sayanı kabul olan meseleleri kabul etmek cihetine gitmişlerdir, bunu bir nevi itibar zedelemesi, saygınlık zedelemesi şeklinde mütalaa etmemişler ve bu dalgalanmayı gençlerimizin arzularının haklı olanları istikametinde bir sükûna kavuşturmaya çalışmışlardır. Bütün bu gayretleri gösterenlere huzurunuzda teşekkürlerimi arz ediyorum.

Şimdi Grup Sözcüsü Sayın Aydın Yalçın bütün bu taleplerin bir tahlilini yaptı, tasnifini yaptı. Ben bu tasnifi tekrar yapmayacağım. Yalnız bazı şeyleri arz edeceğim. Siyasal Bilgiler Fakültesi boykota girmemiştir. Zannediyorum 150-200 öğrencimiz bir yürüyüş yaparak boykotu desteklediklerini ilan etmişlerdir. Pankartları şunlardır;

“Eğitim düzenden ayrılmaz” “Eğitimde fırsat eşitliği” “Köhne düzen sarsılıyor” “Halkın kurtuluşu eşittir üniversite kurtuluşu” “Kültür emperyalizmine paydos” “İşçi ve köylü çocukları üniversiteye” “Halk için eğitim” “Boykota neden, bozuk düzen” “Tefeciye değil, öğrenciye kredi” “Boğaz köprüsü değil üniversite sitesi istiyoruz” “Tüccar profesörlere paydos” “Eğitim düzeni boykot” “Özel okullar devletleştirilsin” “Fakirler de okusun” “Kötü yöneticiler istifa”

Bunu dışında şu bildiriye okumakta fayda görüyorum. Yine Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneği Başkanlığının bildirisi;

Devrimci Türk gençliğine ve emekçi Türk halkına sesleniyoruz. Bizler Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencileri olarak üniversitedeki yolsuzluklara, kötü yönetmeliklere, yarı aç yarı tok yapılan öğrenim uğraşına ve bütün bunların temelinde yatan talan düzenine karşı çıkan genç arkadaşlarımızı yürekten destekliyoruz. Kavgaları hepimizin kavgasıdır. Sömürücüler bizleri sıkılmış tek bir yumruk gibi görmelidirler karşılarında.

Halka karşı çevreler tarafından şımarıkça birer çıkış gibi gösterilmeye çalışılan öğrenci hareketlerinin nedenlerini özetlemekte yarar görüyoruz. Halkımız, öğrenim yapan gençliğin %90'ının neden başarısız olduğunu, bu kavganın emekçi halktan yana bir kavga olduğunu bilmelidir.

“Başarısızlığın nedenleri: Gençliğin büyük bir çoğunluğu 50-250 lira arasında aylık gelirle geçinmek zorundadır. Yarı aç, yarı tok öğrenim savaşı yapan gençlerin karşısına, dünyanın hemen hemen hiçbir yerinde uygulanmayan kötü yönetmelikler çıkarılmaktadır. Birçok genç, sözde bilim adamı olan birtakım halka karşı para düşkünü, gerici profesörlerin kişisel kaprislerine kurban olmaktadır. Üniversiteyi bitiren bir sürü insanın işsiz kalması, tatminkâr işler bulamamaları, çalıştıkları yerlerde maddi, manevi çeşitli baskılarla karşılaşmaları gençleri psikolojik bakımdan etkilemekte ve verimsiz kılmaktadır. Dersler pratikten yoksun olduğu için öğrenimi verimsiz kılmaktadır. Genellikle sosyal bilimlerin alanında okutulan derslerin hiçbirinin bilimsel niteliği yoktur. Bu, talan düzeninin propagandasını yapmaktan öteye geçmemekte ve öğrencileri tembelliğe itmektir.

“İsteklerimiz: Öğrenimde herkese eşit şans tanınmalı, aramızda hemen hemen hiç gözükmeyen işçi ve köylü çocukları da üniversiteye gelme şansına sahip olmalıdır. Halka dönük, yaşadığımız hayatla ilişkisi olan bilimsel bir eğitim sistemi uygulanmalı ve kültür emperyalizminin bir aracı haline gelen bozuk eğitim düzeni değiştirilmelidir.

Birer tüccardan farkı olmayan, sözde bilim adamı gerici profesörler üniversitelerden uzaklaştırılmalı ve özel yüksekokullar devletleştirilmelidir.

Bütün öğrenciler normal, gıda almalarına yetecek kadar bursa sahip olmalı ve yatacak yerler düzeltilmelidir. Kitap ücretleri öğrenci yararlarına düzenlenmeli, bütün harçlar kaldırılmalıdır.

Bütün bu istenilenlerin insanın insanı sömürmediği, halktan yana bir düzen kurulduğu zaman gerçekleşeceği inancındayız. O zaman, çalışan insanların ürettikleri değerler belirli ellerde birikmiyecek, emekleri kendi yararlarına dönük olarak işliyecektir. Buna bağlı olarak rahat öğrenim şansına parası olan ufak bir azınlık değil, herkes sahip olacaktır. Üniversiteyi bitiren herkes emeğinin halk yararına işlediğini görecektir, şevkle çalışacaktır. Biz gençler, düzenin halktan yana değişmesi, halktan yana hatamızla ilişkili bir eğitim sisteminin kurulması için emekçi Türk halkı ile omuz omuza, sonuna dek dövüşeceğiz. Kahrolsun bozuk eğitim düzeni, kahrolsun kültür emperyalizmi, kahrolsun Amerikan sömürgeciliği kahrolsun onların içimizdeki ortakları! Yaşasın devrimci Türk gençliği, yaşasın emekçi Türk halkı!”

Şimdi bir şey daha okuyacağım:

“Yoksul halktan yana bir eğitim düzeni özliyen bizler bu bildiriye yayınlıyoruz” Bu İstanbul Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü bildirisi devam ediyor.

“Uyguladığı eğitim sistemi ile asla halktan yana olmadığını her vesileyle ortaya koyan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan okulumuz zengin çevrelerin dikiş yeri çevreleri haline gelmiştir. Yöneticiler kişisel çıkarlarına hizmet etmektedir. Yönetmeliğe göre kazancın %60'ı Devlete, 10'u öğrenciye... 30'u ne oluyor? Lüks bir ticarethane yöneticilerin ucuz işçisi, emeğin bu derece hiçe sayıldığı okulumuzda okumaktan utanç duymaktayız. Haklarımızı istiyoruz; belge yerine diploma, yönetimine karışmamamızın hesabını istemekteyiz, sömürülen, ezilen insanlar olmaktan kurtulmak istemekteyiz”

Şimdi bir belgeyi daha okuyacağım:

“Fikir Kulüpleri Federasyonu. Ankara 6 Haziran 1968” Henüz Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde boykot yok, sadece Ziraat Fakültesinde var.

“Halkımızın bağımsız mücadelesine katılan gençlik kuruluşları 6 Haziran 1968 Perşembe günü toplandı” Tarih “Tarih 6 Haziran 1968” Türk halkını geriliğe mahkum eden gücün, emperyalizm ve onun yurdumuzdaki işbirlikçileri olan komprador, burjuva ve trador kalıntıları olduğu üzerinde görüş birliğine varıldı. Emperyalizmle mücadelenin Türk gençliğinin ödevi olduğu yargısında birleşildi. Önümüzdeki günlerde yapılacak emperyalizmle savaş eyleminin somut olarak belirlenmesi için 12 Haziran 1968 Çarşamba günü saat 17.000 de Fikir Kulüpleri Federasyonunda bütün devrimci gençlik örgütlerinin yeniden toplanması kararlaştırıldı.

Örgütünüzün bu toplantıya katılmasını diler, saygılarımızı sunarız. Yaşasın emperyalizme karşı halkımızın zaferi için savaşanlar”

Burada, Berlin’den gelen 13 tarihli, “Kamu Oyuna” ismini taşıyan Almanya Türk Öğrenci Federasyonunun da bir bildirisi var. Uzak diyarlardaki gençlerimiz de bu meselede bir miktar hisseleri bulunsun diye bu bildiriye göndermişler. Bu bildirinin içerisinde bulunan hususlar da umumiyet itibarıyla birtakım bildirilere yaklaşıyor.

Bir de bu hareketleri destekliyen kuruluşlar var. Cemiyetler Kanununa göre dernek olarak kurulmuş veya özel kanunlarına göre kendi mensuplarının haklarının dayanışması için kurulmuş bu derneklerden birisinin bildirisini okuyacağım:

“Ülkemizde öteden beri mevcudolan dengesiz sosyal ve ekonomik bunalımlar son günlerde üniversite çevrelerinde başlıca sorun olarak ortaya çıkmıştır. Özgür düşünce, ekonomik bağımsızlığın sonucudur. İlkokuldan üniversiteye dek Türk eğitim kurumları Orta çağ karanlığından, çökmüş ve çürümüş burjuva töre ve geleneklerinden kurtarılmalıdır” Bu hepinizin okuduğu mektepler Muhterem Milletvekilleri...

“... Eğitim; çağımızın ve ülkemizin koşullarına göre ilerici, devrimci ve özgür bir anlayışla yeni baştan düzenlenmelidir. Eğitim devrimi iç ve dış sömürünün ülkemizde yarattığı yoksulluk ve bilgisizliğin önüne geçecektir. Bu amaca ulaşmak için gelişmeler hızlı, ekonomik ve sosyal dönüşümler köklü olmak zorundadır. Gençliğin bu hareketi gerçek kurtuluşumuzu getirecek, yeni ve halktan yana bir düzenin ancak halkın öncülüğünde kurulabileceği bilincine varmış olduğuna işarettir. Zira büyük toprak mülkiyetinin ve millî gelirin 3/4 ünü tek elinde bulandıran güçlerin aynı zamanda siyasî iktidarı da ellerinde tuttukları sürece gençliğin ve ülkemizin temel sorunlarının çözülemeyeceği artık bilinmektedir. Türk Gençliğinin bu gerçekleri görmüş olduklarından dolayı biz öğretmenler kıvanç duymaktayız. Bu yolda eyleme giren ve girecek olan gençleri öğretmenler yalnız bırakmayacaklardır. TÖS İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu” (Malatya Milletvekili Şaban Erik’den alkışlar)

Hiç fail aramayın, “Ben buradayım” diyor... (A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri)

Evet beyler, konuşmamın başında, memleketimizde yapılmakta olan siyasî münakaşaların bu ortam üzerindeki tesirine işaret ettim. Şurada yapılan konuşmaları Meclis zabıtlarından da biraz sonra size okuyabilirim. Yani şu bildirilerdeki tabirleri, ifadeleri Meclis zabıtlarından da okuyabilirim. Ben meseleyi sadece bir gençlik meselesi olarak almıyorum ki... Meselenin çeşitli taraflarını anlatmaya çalışıyorum ve burada

memleketin Anayasasını, memleketin Anayasasını evvela, sonra asayişini, emniyetini, itibarını korumakla mükellef olan Yüce Meclisinize bütün bunları arz etmekteki sebebim; mesele nerelerden bozuluyor, bunları bilesiniz diyedir.

Şimdi, İstanbul Üniversitesi İşgal Komitesi, Boykot Komitesi, “Ne istiyorsunuz” dendiği zaman, birtakım şeyleri veriyor, sonra da arkadan bu kitap çıkıyor; reform kitabı. Arkadaşlar bu işi içeriden de karıştıran var, dışardan da karıştıran var. Üniversitenin içinden de var, üniversitenin dışından da var. Ondan sonra arkadaki heyetler oturuyor, bu kitabı yazıyor. Alalecele basılıyor, hatta bir kısmı biraz evvel basılıyor, bir kısmı biraz sonra basılıyor, iki ayrı fasikül halinde veriliyor. Bu hareketlerin biraz sonra tahlilini yapacağım.

Muhterem Milletvekilleri; üniversite olayları karşısında Hükümetimizin takındığı tavır, bu olayların çıkmasından iki gün sonra vermiş bulunduğum şu beyanda sarahaten belirtilmiştir:

“Dünya bir garip dünya oldu. Belki garip dünya oldu demek de doğru değil, dünya yeni ufuklara doğru giden bir dünya oldu. Bu dünyanın yeni ufuklara doğru ne kadar gittiğini, nereye varacağını, bunların nelere malolacağını kestirmek güç. Ama gerçek şu ki, dünyada yeni görüşler, yeni fikirler, derinliğine bakılması lazımgelen birtakım hadiseler cereyan ediyor”

“Mısır’da, İspanya’da, Çekoslovakya ve Polonya’da dört beş aydan beri talebe hareketleri oluyor. Mısır ve İspanya üniversitelerini kapattı. Çekoslovakya ve Polonya’daki hadiseler gayet enteresandır.”

“Buralardaki gençlik hürriyeti bilmiyor. Ama kendi ifadelerine göre bilmediği şeyi tatmak istiyor. Belki yetiştirdiği sistem icabı hürriyete de inanmıyor. Fakat muhakkak olan cihet şudur ki, Demirperde gerisi gençliği hürriyeti bilmiyor ama tatmak istiyor. Bugün 30 yaşına girmiş kimseler bir harbin, bir bozgunun ıstıraplarını bilmiyor.

Türkiye için de aynı şeyleri söylüyorum; 20 küsur sene geçmiş mücadele görmemiş, sıkıntı görmemiş. Ama bunun yanında köklü meseleler de var. Gayet köklü meseleleri var. Bunların hepsini topladığımız zaman ortaya çıkan şu: Batı memleketleri dahil, dünyada birtakım hadiseler cereyan ediyor. Biz dünyanın dışında değiliz. Bunların Türkiye’ye sirayet edeceğini ve birtakım hadiselere sebeb olacağını söylemek için çok dirayetli olmaya lüzum yok. Bunlar tahmin edilmiştir.

Özerk üniversite; üniversitenin kendi içinde birtakım problemleri var, Türkiye’de de var. Bu problemlerin teşkil ettiği vasat üzerinde masum arzularla tahrikin karışmaması ümidi içindeyim. Hadiseleri gayet dikkat ve itina ile takib ediyoruz. Yine ümidediyorum ki, gençliğimizin asaleti, meseleyi tahribe, hocalarını dekanlarını, rektörlerini tartaklamaya, sonradan hepimizin içimizde acı olarak birtakım hadiseler kadar götürmeyecektir. Masum arzular dikkat ve itina ile üniversite idaresi tarafından icraya taalluk edenler varsa icra tarafından gayet tabii ki, nazarı itibara alınacaktır.

Bu hareketleri çığırından çıkartmak ve şümulünü genişletmek arzusunda olanlar olacaktır. Hadiseler karşısında sükûnetimizi, soğukkanlılığımızı ve Devlet itibarına olan itinaımızı, gençlik meselelerimize olan anlayışımızı hâkim kılacağız. Ümidediyorum ki, şümul ve vüsâtı ne kadar genişlerse genişlesin, memlekete, millî güvenliğimize, kamu düzenine zarar verecek bir şekle gelmeden bu hadiselerle bir hal şekli bulunacaktır.

Muhterem Arkadaşlarım, meselenin ciddiyetini küçümsemiyoruz, mesele ciddidir. Bütün memleketlerde de ciddi mahiyet almıştır ve ciddi şekilde seyretmiştir. Sizlerden ricam şudur: Hadiselere soğukkanlılık ve sükûnetle bakmaya devam edelim. Hükümetimiz lüzumlu olan her türlü tedbirin içinde olacaktır. Özerk üniversite idaresi de ümid ediyorum ki, sükûnetlerini muhafaza ederek, anlayışlarını muhafaza ederek meseleleri bir yatıştırma götürmek için gerekli gayretin içinde olacaklardır.

Bu mevzuu şöyle sağlamak istiyorum:

Bugün dünyanın birçok memleketlerinde eskiden isyan addedilebilen hadiseler, artık toplum hadisesi addediliyor. Toplum hadisesi olarak dünya yeni anlayışlar içine girmiştir. Yine ümid ediyoruz ki, bu hadiseler tahribe ve anarşi mahiyetini alabilecek yollara dökülmez. Üniversite hadiseleri nev'i şahsına münhasır bir olaydır. Kendi şartları içinde mütalaa edilmek gerekir ve bu şartların içinde mütalaa edildiği takdirde akliselinin galip gelmesini ümit etmek zannediyorum hakkımızdır"

Muhterem Milletvekilleri, hadiselerle başında böyle baktık, böyle bakmaya da devam ediyoruz.

Şimdi, Türkiye'de cereyan eden bu olayların sebepleri içinde görünen ve boykot komitesi, işgal komitesi veya öğrenci temsilcisi hüviyetiyle basına deklare edilen üniversite yönetim kurullarına ulaştırılan bildirilerin, tebliğlerin, taleplerin çoğunu, daha doğrusu üzerinde düşünmeye, tahlil yapmaya yetecek kadar olanını Yüksek Huzurlarınızda arz etmiş bulunuyorum. Meselenin tarafımızdan nasıl görüldüğünü ifade etmeden önce değerli muhalefet sözcülerinin meseleye nasıl baktıklarına da temas etmek istiyorum:

Üniversitenin iç meselesi, hakikaten üniversitenin problemi, üniversite öğrencisinin problemi olarak görünen masum arzular var, makul talepler var. Bu taleplerin dışında, demin okuduğum bildirilerde adı geçen, düzen değişikliği, bozuk düzen, köhnemiş düzen gibi sözler her halde talebelerimizin, öğrencilerimizin icadettiği sözler değildir. Bunlar, Muhterem Heyetiniz tarafından çok iyi bilinmektedir.

Bakıyoruz; 6 Mart 1968 tarihli Ulus gazetesinde:" Bu seçim sistemiyle meseleler yine sokağa dökülecektir. Rejim cephesinde ve sosyal cephede olmak üzere iki cephede savaşaacağız" beyan. 17 Mart 1968 Ulus: "Hile desise, dalevera düzeninin koruyucusu Demirel'in ta kendisidir" 18 Mart 1968: "Şimdi de iç ve dış sömürüye karşı yeni bir savaşın içindeyiz" 21 Mayıs 1968, hep Ulus gazetesinden: "Böyle bir düzende demokrasi yaşayamaz" 16 Mayıs 1968 Ulus gazetesinden: "Köylü veya yoksul aileler için çocuklarına ilkökul ötesinde öğrenim yaptırma gitgide güçleşmektedir. Tekniker okulları kapanmakta, sanat okulları ve enstitüleri ise lise durumuna gelmektedir. Köy çocukları ancak imam-hatip olabilirler. Köy çocuklarına ve genellikle yoksul ve aile çocuklarına karşı adeta kasıtlı bir plan yürütülmektedir" 16 Mart 1968: "Çok görmeyin üniversite gençlerimizin bu şekilde sokağa çıkmasını..."

18 Haziran 1968, Ulus:

"Gençliğin hareketi anlayışla değerlendirilmeli ve bozuk eğitim düzeni değişmeli. Boykotlar hem toplum, hem de eğitimdeki düzen bozukluğuna karşı tepki ve protesto niteliğindedir"

Yine 18 Haziran 1968, Ulus:

“Yetkililerin kayıtsızlığı karşısında gençliğin kendi kendini kurtarmaya uğraşması, çıkış yollarını kendi başına aramaya başlaması anlayışla hatta saygı ile karşılanmalıdır”

“Türkiye halkını emperyalizm ve kapitalizm tahakküm ve zulmüne tutsak yapmaktır”

“İmam-Hatip Okullarında, Devlet yönetiminin temelleri ilahi kaynaktan alınmalıdır gibi telkinler yapılmaktadır”

“Bugün tek tek görülen saldırı olaylarının kısa bir süre sonra daima organize bir hale getirileceğinden, doğruca rejimi hedef alan bir ayaklanma hazırlığına girişileceğinden kimsenin kuşkusu olmamalıdır”

15 Haziran 1968 Ulus. 3 Mart 1968 Ulus, birincisi:

“Tüm eğitim kurumları ortaçağ karanlığından çıkmış ve çürümüş burjuva töre ve geleneklerinden kurtarılmalıdır. Eğitim devrimi, iç ve dış sürümünün ülkemizde yarattığı yoksulluk ve bilgisizliğin önüne geçecektir” 17 Haziran 1968 TÖS bildirisi.

Anayasa mitinginden:

“Zulüm bir gün duracaktır, halk zinciri kıracaktır”

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye’de zulüm varsa, eğer bu zulmü halletmeye Muhterem Meclisimiz muktedir değilse, o zaman vazifemizi yapmıyoruz demektir. Türkiye’de zulümden şikâyeti olan kimsenin olduğunu görmedik. Hiç fail aramayın, “Ben buradayım” diyor...

YUNUS KOÇAK (Konya) — Ben varım, zulmü teşvik eden de sizsiniz.

BAŞKAN — Yerinizden böyle müdahaleler yapmayınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu kürsü hürdür. Herkesi davet ediyorum, gelirsiniz bu kürsüden, Türkiye’de zulüm vardır, çünkü şu şu olmuştur, dersiniz. Gensoru getirmek hakkınızdır, yüzlerce gensoruyu getirdiniz, zulüm için niçin getirmediniz gensoru? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Biraz sonra ben ineceğim buradan, siz gelir konuşursunuz, zulüm vardır dersiniz ve cevabını da alırsınız.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Siz de cevabını alırsınız.

BAŞKAN — Yerinizden konuşmayınız efendim, yerinizden konuşmayınız.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Sayın Başkan bana hitabederek söylüyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şöyle gidiyor...

Anayasa mitingi 22.4.1968;

“Nice nice alayları bozmuşam, bin kelleyi bir cidaya dizmişem”

“İşçi, köylüyü fakir halkın düzenini kuracaktır”

“Uyanmıyan fakir halkım, şu Meclisin işine bak. “

“Faşizmi yenmek için mitinglerden daha büyük kavgalara gideceğiz.”

“Kaldı ki, henüz sınıf bilincine tamamen varmamış milyonlarca para harcıyarak, aldatarak iktidara gelen bu adamlar, onlara ihanet etmekte devam etmektedir”

Herkese tahkir var. Türk halkına da var, yani kim kendisine tahkir arıyorsa içinde var.

Şimdi geliyorum deminden beri arz ettiğim şu ifadelerle, boykot işgal komitesi ve sair imzalı bildirilerdeki beyanlara.

“Boykota neden: “Bozuk düzen”

“İşçi ve köylü çocukları üniversiteye kültür emperyalizmine paydos, eğitim düzeninden ayrılmaz” Siyasal Bilgiler Fakültesi dövizlerinden, biraz evvel okudum; başka bir kaynaktan, Ulus Gazetesinden, TÖS bildirisinden okudum.

“Türk öğrencileri bozuk düzene karşı direniyor” Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinin 18 maddelik muhtırasından.

“Türkiye’de eğitim başlı başına devrime muhtaçtır. Yüksekokulların öğrencileri eğitim sorununun arkasında bozuk düzenin olduğunu bilmektedir. “Ankara Yüksekokullar Talebe Birliği bildirisinden.

“Açlık, susuzluk, parasızlık ve başarısızlık, genel huzursuzluk ve hoşnutsuzluk” İstanbul Edebiyat Fakültesi (4) numaralı bildirisinden.

“Öğrenciler burjuva eğitim düzeni için robot bir öğretim aracı olarak yetiştirilmektedir. Eğitimimiz halka dönük bir öğretim felsefesi içine sokulmalıdır” İstanbul Teknik Üniversitesi İşgal Komitesi bildirisinden.

“Üniversiteler, hâkim sınıfın çıkarlarına uygun belli ideolojilere hizmet eden organlar olarak çalıştırılmak istenmektedir” Almanya Türk Öğrencileri Federasyonu bildirisinden.

“Halka dönük, halk için öğrenime girmediğimiz için geleceğimize güvenle bakmıyoruz” Fen Fakültesi bildirisinden.

“Yarı aç yarı tok yapılan öğrenim uğraşına ve bütün bunlara temelinde yatan talan düzenine karşı çıkan arkadaşları destekliyoruz”

Burada bunları daha çoğaltmak mümkün. Ama bu paralelliği burada keselim.

Demek istiyoruz ki, Türkiye’de huzur istiyorsak, evvela oyunu kaidelerine göre oynamayı öğreneceğiz.

Muhterem Milletvekilleri; üniversiteyi bir siyaset minderini yapmıyalım. Siyasetin minderleri var; bu Büyük Meclis var, Senato var, hür kürsüler var, meydanlar var, kahveler var... Buralarda politikayı rahatça yaparız, ama masum gençlerimizi masum talepleri ile yöneticileri ile bir ahenk içinde kendi meseleleri ile baş başa bırakalım.

Şimdi burada bir basın bildirisi var; Cumhuriyet Halk Partisi Sayın grup sözcüsünün methü sena ile bahsettiği bir gazetedeki imzası bulunan bir öğrenci teşekkülü liderinin imzası var altında. Bakınız nasıl gidiyor; ki o yazıyı da tavsiye etmişlerdir, okudum, biraz sonra biraz üzerinde duracağım, Sayın Erim’in bahis buyurduğu yazıyı.

“İnkılapların ve rejimin sahibi ve bekçisiyiz. Bunların lüzumuna, doğruluğuna herkesten çok inanıyoruz. Rejimi ve inkılapları benimsiyoruz. Bunları zayıf düşürecek en küçük ve en büyük bir kıpırtı ve bir hareket duyduk mu, bu memleketin polisi vardır, jandarması vardır, adliyesi vardır, ordusu vardır, demiyeceğiz. “Hemen müdahale edeceğiz”

Muhterem Milletvekilleri, Türk Anayasasının 4’ncü maddesi var. Eğer kimse, buna bravo diyorsa, Türk Anayasasının 4’ncü maddesinde; gücünü Anayasadan almıyan hiç bir kuvvet meşru değildir, diyor. O zaman gelin Anayasayı tadil edelim...

“Kendi eserimizi koruyacağız. Polis gelecektir, asıl suçluları bırakıp suçlu diye bizi yakalıyacaktır. Gene polis henüz inkılap ve Cumhuriyetin polisi değildir diye düşünecek, fakat asla yalvarmayacağız. Mahkeme bizi mahkûm edecektir. Yine düşüneceğiz, demek adliyeyi de ıslah etmek, rejime göre düzeltmek lazımdır, diyeceğiz. Bizi hapse atacaktı, kanun yolundan itirazlarımızı yapmakla beraber, Meclise telgraflar yağdırıp haklı ve suçsuz olduğumuz için tahliyemize çalışılmasını, kayrılmamızı istemeyeceğiz. Diyeceğiz ki, biz; iman ve kanaatimizin icabını yaptık, müdahale ve hareketimizde haklıyız, eğer buraya haksız olarak gelmiş isek bu haksızlığı meydana getiren sebep ve amilleri düzeltmek de bizim vazifemizdir”

İşte bugün görev bilincindeki Türk genci ve Türk gençliği. Polis tanımayacak, kanun tanımayacak, mahkeme tanımayacak, nizam tanımayacak, irade tanımayacak hiçbir şey tanımayacak. Bunu tasvibedebilir misiniz? Bu bir ezadır. E o zaman bu Yüksek Meclisin hikmeti vücudu ne?

Gelin hadiseleri rayına oturtalım. Anayasa yapmışız. Anayasanın dördüncü maddesinde demişiz ki; “Egemenlik kayıtsız, şartsız milletindir” Bunun dışında bir kuvvet tanıyor musunuz? Her zaman dönüp dönüp gösteririm, buraya yazmışız. Bunu korumakla mükellefiz. Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Eğer biz koruyamayacaksak millet kendisi korumaya azimlidir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Anayasanın 8’nci maddesini yapmışız. Anayasanın üstünlüğü prensibini kabul etmişiz. Anayasada, kanunlar Türkiye’de herkesi bağlar, demişiz. İmtiyaz sahibi zümreler yaratmamışız. Hukuk da bu, hukuk da bu?

Şimdi Sayın Erim geliyor, bir hukuk profesörü olarak bu kürsüde, “Öğrencilerimizin hareketlerini kınamıyoruz” diyor. Müsaade buyurun da yanlış söylemiyeyim, zapta aynen geçsin. Zabıttan: “Hemen şunu söyleyeyim ki, gençlerimizin bu davranışında biz takbih edecek, ayıplanacak hiçbir şey, hiçbir nokta görmemekteyiz. Bundan dolayı gençlerimizi kınamak değil, tebrik etmek lazımdır.” (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Sayın Erim’e soruyorum “Bravo” diyenlere de soruyorum; işgalin hukukiliği nerededir? İşgalin hukuk neresindedir? Yani bunların hepsini bir kenara atıp, sadece talebenin öğrencinin hoşuna gitmek için gayrikanuni muameleleri tasvibedecek misiniz, etmiyecek misiniz? (A.P. sıralarında “Bravo” sesleri) Neresinde işgalin hukuk?

LEBİT YURDOĞLU (İzmir) — Öyle ise niçin müdahale etmediniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onu niçin sormuyorsunuz, onu niçin sormuyorsunuz? Hem iktidar, hem muhalefet biz mi olacağız? Niçin sormuyorsunuz, niye müdahale etmiyorsunuz diye. Yok ama işte burada soranınız. Niçin sormuyorsunuz? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

DURSUN AKÇAOĞLU (Çankırı) — Ben sordum, ben sordum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Günlerdir bekliyorum bu soru için.

Muhterem Milletvekilleri; Sayın Erim’i dinledik, Sayın Feyzioğlu, Sayın Küfrevi, Sayın Yalçın, Sayın İşgüzar, Sayın Boran-bildiğim kadariyle sadece Sayın İşgüzar üniversite mensubu değil, yani üniversite öğretim üyesi değildir-ve hakikaten Sayın Erim’in bir hukuk profesörü olarak işgali kınamasını bu kürsüde beklerdim. Bekledik. Nasıl koruyacağız Türkiye’nin emniyet ve asayişini, aferin çocuklar işgal edin dediğiniz müddetçe...

Söylüyoruz; gençlerimizin birçok problemleri var, tamam. Bunların hepsine canı gönülden eğildik. Şimdi de eğilmiş değiliz. Daha ne varsa eğilelim. Daha ilk beyanımızı da vermişiz. Ama boykot, evet. Boykotun sınırlarını taşıp tahrip... Nasıl koruyacağız amme hukukunu? Amme menfaatini nasıl koruyacağız.

Bir soru daha soruyorum. Sayın Erim'e; acaba üniversite icradan müdahale gördüğü zaman muhtariyet ihlal ediliyor da, öğrencisinden ve içinden müdahale gördüğü zaman muhtariyet ne oluyor? (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Münakaşayı daha ileriye götürmeden evvel, önerge sahibi Sayın Milletvekili arkadaşımızın, önergelerden birisinin sahibi, önergelerden birinde ortak imzası bulunan -daha doğrusu bir Sayın Milletvekili arkadaşımız bu kürsüden bazı şeyler söyledi, bunları cevapsız geçiştiremem. Bunların üniversite probleminin halliyle hiçbir alakası yok. Bunlar; "Bu hareketler başladı" tamam. "Bunun arkasından bir şey gelir. Bir şey gelirse o zaman biz de şeyimizi yapalım" gibi bir nevi kurtuluş için hazırlanmış bir dilekçedir.

Muhterem Milletvekilleri, ne zamana kadar Devlet, bu memlekette milletin parasıyla ayakta duran müesseselerinin korkusu altında bulunacak? Kendi çocuklarımızdan tiril tiril titriyecek miyiz. Bakınız bu değerli arkadaşımız neler diyor. Aslında çok şey diyor ama bir kısmı gayet enteresan:" 6 milyona yaklaşan gizli işsizliğin olduğu bir ülkede" Türkiye'de 6 milyon gizli işsizlik yoktur. Tarım mevsiminde de iş zamanında da işçi bulmak bir meseledir. Ama kışın tarım işçisine ne yapacaksınız?

Ne ise, biz devam edelim: "Kalkınma Planının öngördüğü eğitim sorunları bugünkü eğitim politikamızı halledeceğe benzememektedir. İzah ediyor-Bunun gibi diğer sosyal sorunların da bir gün su yüzüne çıkacağı ve gerek siyasî iktidarlara, gerekse muhafazasına arz ettiğimiz demokratik sosyal düzeni ciddi bir şekilde sarsacağına emin olmamız gerekir"

Evvela muhterem Heyetiniz Türkiye'deki demokratik düzenin sarsılmıyacağına emin olacak. Bunun mücadelesine hazır olacak. Her vesile ile Türkiye'deki demokratik düzene şüphe ifade ederseniz dışardaki vatandaştan ne bekliyoruz?

Devam ediyor, "Siyasi iktidar mevkiinde bulunanlar -yine muhterem arkadaşımızın beyanı eğitim sorunlarıyla hiç ilgilenmiyeceğiz..." demiş... Veya işine geldiği istikamette ilgileneceğimiz anlamında değerlendirmek ancak bugün bir buluş olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır. Yani biz demişiz ki, "Yönetmelikler ve saire üniversitenin iç bünyesini alakalandırır" Bu bir buluşmuş. Bu Anayasa emri. Eğer bunları biz yapmaya kalkarsak; Anayasaya müdahale. Yapmazsak, bigâne kaldın, bunu bağdaştırmaya imkân yok.

Siyasi iktidarı devam ettirmede birinci şart, demokratik hukuk devleti içinde ve seçim mekanizmasıyla oy üstünlüğünü sağlamakla mümkündür. Birinci şart... Başka şartlar da var; Anayasa koymamış başka şartlar, muhterem arkadaşımız koyuyor, bakın şimdi şartlara:

"Ne var ki, tutucu bir iktidarın bu başarısını devam ettirebilmesi için, Anayasanın emrettiği eğitim görevlerini Hükümet olarak yerine getirmeden kaçınmak, belki siyasî iktidarlara daha bir süre mevkilerinde muhafaza ettirebilir. Ancak, memleketin eğitim sorunlarına bigâne kalabilen bir iktidarın. "Şimdi göstereceğim, memleketin eğitim sorunlarına bigâne mi kalmışız, kalmamış mıyız?"... Bu süreyi ne kadar kısaltacağını

ve bunun neticelerinin memlekete nelere malolacağını, bir hesap adamı olduğunu söyleyen Sayın Başvekilimizin hesaplaması, adeta kaçınılmaz bir zaruret olarak ortada durmaktadır”

Yine geldi bir tehdit... “Hesapla” diyor; “Ömrünüz kısılıyor” diyor. Duramazsınız ayakta”, diyor. (A.P. sıralarından gülüşmeler)

Bizi buraya getiren bu muhterem arkadaşımız değil. Bizi buraya getiren sebepler var orta yerde. Bizi buraya getiren millet var. Bu ifade meşru değil... Meşru değil bu ifade... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Geliniz, bunun meşruiyetini ispat ediniz bu kürsüden. Hem Anayasa üstünlüğü prensibini kabul edeceksiniz, hem iktidarların nasıl geleceğini tayin edeceksiniz. Anayasanızla nasıl gideceğini Anayasanızla tayin edeceksiniz; sonra çıkacaksınız, iktidarların nasıl gideceğini buradan fetva halinde okuyacaksınız. Ondan sonra da geleceksiniz, itibarını sarsmaya hergün devam ettiğiniz iktidardan; şunu niye yapmıyorsun, bunu neye yapmıyorsun, diyeceksiniz. Bunları bağdaştıramayız.

Şimdi devam edelim, biraz sonra anlatacağım, eğitimde ne yapmışız? Ne yapılabilişmiş de ne yapmışız?

Kendisi, “Kendimi politik polemiklerin dışına iterek...” Ne güzel ibare... Hem bunların hepsini söyleyeceksiniz, hem kendinizi, kendiniz ittiğiniz, kendiniz kendinizi politik polemiklerin dışına çıkarırsınız. Acaba çıkabilir misiniz? Çıktım deseniz, çıkar mısınız? Tutarlar, yakalarlar...

Şimdi devam ediyor: “Şimdi bekliyorum; bugünkü siyasî iktidarın başta gelen ödevleri nelerdir” Bunların, siyasî iktidarın ödevlerini, vazifelerini ve sairesini siyasî iktidar, seçim beyannamesine koymuş, Hükümet beyannamesine koymuş. Şimdi bir de muhterem arkadaşımız bize bir şey veriyor: Ultimatom. (A.P. sıralarından “Başkası yazdı onu” sesi) Şimdi, “nelerdir” diyor, devam ediyor:

“İstanbul’a asma köprü yapmak. Tarım politikasını ve bunun içinde toprak reformunu gerçekleştirmemek ve polemikler yapmak. Bunların daha birçok şekillerini saymak mümkündür” Buyurun... Devam ediyor: “Anayasaya bakıyorum; İstanbul’a asma köprü yapılacağına dair bir hüküm bulamıyorum” diyor. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Yanlış yere bakmışsınız, Anayasaya bakacağınıza Plana bakın, yeri o, yanlış kitaba bakmışsınız. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Evvelâ şunda mutabık kalalım.

C.H.P. SİRALARINDAN BİR MİLLETVEKİLİ — Anayasada yeri var, Plân Anayasadadır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evvelâ şunda mutabık kalalım: Bir memleketin sosyal ve iktisadi kalkınmasının nasıl yapılacağı Anayasamızın 41 ve 129’ncu maddelerinde yazılı: “Sosyal, iktisadi ve kültürel kalkınma plana bağlanır” deniyor. Plan da, “Anayasaya baktığımız zaman planı bulacaksınız” diyor. Plana baktığınız zaman da asma köprüyü bulacaksınız. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Bunu doğrulttuk. Zannediyorum ki, bu ifade bir daha gelmez. (A.P. sıralarından gülüşmeler)

Muhterem Milletvekilleri, bunlar ucuz polemik, ucuz... İstanbul Köprüsü... Ben size bir şey söyleyeyim mi, niçin İstanbul Köprüsünü yapıyoruz? Süs için değil. Bir gün gelecek -o bir gün uzak değil- 4 sene sonra o İstanbul Boğazının bir sahilinden öbür sahiline geçemiyeceksiniz. Boykot çıkacak, grev çıkacak. İşte o çıkmasın diye yapıyoruz. (A.P. ve G.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Belki işgal de çıkacak...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi Muhterem Milletvekilleri, ben burada İstanbul Köprüsü münakaşasını yapmıyacağım, ama öyle birbiriyle ilişkisi olmayan şeyler birbirine bağlanıyor ki...

Yapılan hesaplar şunu gösteriyor: 1970 de Boğazın bir tarafından öbür tarafına 5 milyon vasıta geçecek. Feri yanaşabilecek bütün vapurlarla, ferî yanaşabilecek bütün iskeleleri bu işe tahsis etseniz, Boğaz'da sadece bir taraftan öbür tarafa akan bir ferî akımı olacak, Karadeniz'den Marmara'ya geçme imkânı olmayacak. Yazın bir kenara, lazım olur bu. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)* Onun için yapacağız Boğaz Köprüsünü...

5 milyar lira millî eğitime para veriyoruz, 5 milyar lira. Her sene bu artarak gidiyor, biraz sonra anlatacağım rakamlarla. 5 milyar lira, evet. Savunmamızdan daha fazla para veriyoruz. Keşke daha çok paramız olsa, daha çok versek. İstanbul Köprüsüne 4 senede 1 milyar vereceksiniz, senede 250 milyon lira. Vermezseniz, İstanbul'un bir tarafından öbür tarafına geçemeyeceksiniz. İstanbul bu memleketin şehri değil mi? Yalnız İstanbul ahalisi geçecek değil ki, üzerinden. Bugün her birinizin mensubolduğu seçim dairesinin kamyonları 10 saat bekliyor orada.

Şimdi bunu buraya arkadaşımız sıkıştırmış, çünkü dövizlerde de var bu, biraz evvel okudum. Şurada dövizlerden birinde var.

C.H.P. SİRALARINDAN BİR MİLLETVEKİLİ — Belge, belge göster.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bulur, gösteririm şimdi.

"Gene" diyor muhterem arkadaşımız; "Anayasaya bakıyorum, bölgeler arası dengesizliği giderecek tedbirlerin alınmasına ait hükmü bulamıyorum" E... Anayasada plan demiş, plana bakarsanız var. Bölgeler arası dengesizliği kaldıracak tedbirler var. Ama diyorsanız ki, "Yarın sabah kaldır bunları" buna imkân yok.

Şimdi esas üzerinde durmak istediğim nokta şu:

"Anayasa var, sadece onları zor kuvvetiyle işlemez hale getirmekle ihlal edilmez, aynı zamanda Anayasanın emretmiş olduğu görevleri yerine getirmekten özel bir dikkatle kaçınan politikacıları takibeden siyasî iktidarlar tarafından ihlal veya hiç değilse ihmal edilirler. Bunun neticesinden çok geniş sosyal sorunlar yaratılacağı da muhakkaktır."

Şu memleketi bir ihtilal fobisinden kurtaralım. Biz bu fobinin içinde değiliz. Ama her defasında bunları söyledikçe, vatandaş dışarıda fevkalade tedirgin oluyor Her defasında bunları söyledikçe neyi kasdediyorsunuz bundan? "Daha kötü olur. Daha fena olur. Altından bir şey çıkar" E, bırakın bunu. Bundan daha iyi söyleyebileceğiniz hususlar var; neyini beğenmiyorsunuz eğitim sisteminin, gelin onu söyleyin, neden az para verildiğini söyleyin. Daha çok para nasıl verilebilir, bunu söyleyin. Nerden alınıp, nasıl verilir, bunu söyleyin. Sağlık hizmetinden mi kesilir, savunma hizmetinden mi kesilir, yatırımlardan mı kesilir, sosyal hizmetlerden mi kesilir? Gelin bunu söyleyin. Hayır, yok... "İktidar sırtını dönmüştür eğitime.."

Şimdi, "Aziz vatandaşım" diye başlıyoruz, bütün bunları vatandaşa söylüyoruz. Vatandaş dinliyor bunları ve vatandaş Türkiye Büyük Millet Meclisinin azası değil ki; bütçesi nedir, nasıl taksim edilir, bunları bilmiyor. "Bizim köye mektep yapılabilmemiş de bunlar yapmıyor" diyor. Bunu vermeyin aziz halkımıza. Bir plan devrine girmişiz. Muhterem Heyetiniz taksim ediyor memleketin gelirlerini, Anayasanın emri, nereye

ne verileceğini Muhterem Heyetiniz tayin ediyor. Derseniz ki, “her şeyi durdurun, üniversite meselesini halledin”; mümkün, ama bu defa üniversiteye getirecek talebe bulamazsınız aşağıdan. İlköğretiminiz kalır. Bu defa sokaklar hasta ile dolar, bu defa sokaklar işsizle dolar, bu defa memleketin müdafaasını yapmak imkânını bulamayız. Devletin içinde bir denge mefhumu var. Memleketin kıt kanaat artırdığı kaynaklarını, memleketin ihtiyaçları arasında taksim ediyorsunuz. Nesini beğenmiyorsunuz. Taksim şeklini beğenmiyorsanız gelin söyleyin, eğitime iki milyar daha verin deyin.

Ama vergi getireceğimiz zaman verginin karşısına çıkarsınız, propagandasını yaparsınız, ondan sonra masraf dendiği zaman koşarsınız; bu şekilde Devlet idaresi mümkün değil.

Şimdi muhterem arkadaşım “Anayasanın 50’nci maddesine göre” diyor, “eğitim ve öğretim sağlamak Devletin vazifesi vatandaşa” diyor. Doğru, bu doğru. Neden sağlamıyor acaba Devlet eğitim ve öğretimi ve bu zamana kadar neden sağlamamış acaba? İstemediğinden mi? Neden elli sene içinde ilk öğretim davasını ancak halledebilmiş, istemediğinden mi.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, bakınız 50’nci madde ne diyor: “Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama Devletin başta gelen ödevlerindedir” Yani Devletin daha birçok ödevleri var da eğitim ve öğretim sağlama bunlardan biri. Nereden başlamışız? Plan ilkelerine yazmışız her yere yazmışız. Alfabeyi öğretmeden üniversiteye gönderebilir miyiz? Nerden başlamışız; ilkokuldan. Türkiye daha bugün yarım milyon çocuğunu okutamıyor.

1972’de bir buçuk milyon çocuk daha okul ister bugünküne göre. Yani şimdiki 4,5 milyona, bir buçuk milyon daha ilave olunacak 1972 de. Ne istiyor bu? Her sene dört yüz milyon; onbin öğretmen her sene. 103 bin öğretmenimiz var, 146 bin öğretmene ihtiyaç var. Neye yapmamışız? 83 tane öğretmen okulu işliyor. Bizim iktidarımız on tane öğretmen okulu açmış iki sene içerisinde. 83 tane öğretmen okulu çalışıyor ve öğretmen yetiştiriyor. 1972’de 146.000 öğretmen, yani bugünküne 43.000 öğretmen ilave edilecek ve her yerde okul imkânı olacak. Niçin? “ilköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburidir ve Devlet okullarında parasızdır” Devletin vazifelerinin başında eğitim ve öğretim geliyor, ama hemen onun arkasında ilköğretimi mecburi ve parasız koymuş Anayasa, öyle koymuş. Takatiniz varsa okuma durumunda olan bütün Türk çocuklarını okutalım. Yalnız para meselesi değil, öğretmenimiz yok. Senede on bin öğretmen yetiştirmeye çalışıyoruz. Ortaokullara geliyorsunuz öğretmenimiz yok.

Muhterem Milletvekilleri, 1972’den itibaren orta tahsili bir problem haline geliyor. Bugün ilkokullardan çıkan çocuklarımıza orta tahsil yaptıрма imkânından mahrumuz, yalnız üniversite tahsili değil. Bizim bunu bir ayıp olarak saklamaya hakkımız var mı? Planda yazılı orta tahsil yaptırmak için kapasitemiz ne? Hiçin muaheze etmiyorsunuz iktidarı, niçin “bütün ilkokulu bitiren çocuklara ortaokul imkânı sağlamıyorsunuz” diye muaheze etmiyorsunuz, neden etmiyorsunuz?

Olmaz, bu mantıkla bu meselenin içinden çıkamayız. Evet 50’nci madde bu.

Bir de 53’ncü madde var, hiç 53’ncü maddeye gitmiyorsunuz. 53’ncü maddede de bütün bunların memleketin imkânları nisbetinde olacağı yazılı. Başka türlüünü tasavvur etmeye imkân var mı?

Muhterem Milletvekilleri, kim istemez Türk çocuklarının hepsinin hem ilkokulu okumasını, hem ortaokulu okumasını, hem lise okumasını, hem üniversite okumasını? Neden bu olmuyor? Mümkün değil de ondan. Bugün üniversite çağına gelmiş çocukların İtalya'da %9'u üniversite okuyor. İtalya bize göre ekonomi bakımından elli sene ileride... Orada da %9'u ancak okuyor. Bizde de %3'ü okuyor. Devlet haklı olarak Anayasasında da, plan ilkelerinde de ilköğretim davasını halle birinci ağırlığı vermiş. Fedakârlık yapalım. Nereden fedakârlık yapalım? Hangisinden fedakârlık yapalım ve nereye koyalım? E, Anayasa emri bu. Bunu hallettiğimiz zaman ortaokul problemi, lise problemi, sanat okulu problemi, başka problemler çıkıyor.

Şimdi sözümüzün burasında muhterem arkadaşımın fevkalade ağır, "Hükümet eğitim işlerine sırt çevirmiştir" gibi bir ithamına cevap vereceğim.

İktidarımız bir seçim beyannamesi koymuş ve halka bazı taahhütlerde bulunmuştur. Bu beyannamede millî eğitim politikamız, üniversite ve Yükseköğretim diye pasajlar var. Aynen şunu diyoruz: "Üniversite ve yüksek tahsil gençliğini hayat sıkıntısından kurtarmak..." Bu 1965 tarihli beyanname. "... Sıhhi, rahat ve ucuz öğrenci yurtlarına kavuşturmak, yetişmekte olan gençliğin boş zamanlarını değerlendirmek, kütüphane ve kitap meselelerini halletmek, muhtaç durumda olanlara burs imkânlarını artırmak, Türk gençliğinin memlekete yararlı, geleceğe güvenle bakan birer vatandaş olarak yetişmesini sağlamak en halisane arzumuzdur. Daha beş yerde üniversite ve Yükseköğretim müessesesi kurmak için derhal hazırlıklara başlayacağız." Hemen huzurunuzda ifade edeyim ki Türkiye'nin on yerinde daha üniversite ve yüksekokullar açılması için bütün hazırlıklarımız yapılmıştır, planlarımız yapılmıştır. Ama bu planla bitmiyor ki, mesele. Öğretim üyesi nereden bulacaksınız?

Muhterem Milletvekilleri, huzurunuzda bir hususu tekrarlamak istiyorum. Bugün dört bin öğretim üyemiz var. Bu öğretim üyelerimiz senelerce kahrı ve cefayı çekerek yetişmiş insanlardır. Asistanlık şartı mı, en kötüsünün içinden geçip gelmişlerdir ve çok değerli büyük kıymetler var. Bu kadro ile iftihar etmemiz lazım. İçerisinden üç kişi, beş kişi, sekiz kişi, bir avuç, dört bin kişilik kadronun içinde bir avuç üniversite mensubuna bakıp da onları dört bin kişi yerine koymamızın imkânı yok. Yirmi sene ister yeniden bir kadroyu yetiştirmek için. Eğer bu kadroyu topyekûn kötülersek veya kötüleyenlerin yaptığı fiili tasvibedersek o zaman kim okutacak bizim çocuklarımızı? Buna imkân yok, haksızlık yapıyoruz.

Şimdi Sayın Erim, gönül ister ki, bir şeye daha temas etsin. Dün, tabir yine zabıtta var, kendisinin tabiridir, "Üniversite profesörü cübbesini sallayarak mahkeme koridorlarında dolaşmamalı..." buna benzer bir beyan... Yani eğer tam söylemiyorsam, beyan bunu gibidir.

Muhterem Milletvekilleri, hakikaten üniversiteyi şahsi işlerine feda eden üniversite mensubuna hiçbirimiz cevaz vermeyiz, tasvibetmeyiz, bu gibi hareketleri tasvibetmeyiz. Ama bir kanun çıkarmışsınız; "üniversite öğretim üyesi dışarda da iş görebilir" Bu hakkını istimal ediyorsa ve yine de mektebini, okulunu, fakültesini ihmal etmiyorsa? Bunun tabii hakkını kullanmaktan dolayı töhmet altında kalması neden? Neden? O zaman, bu kanunu çıkardığınız zaman öğretim üyesine bu hakkı vermeseydiniz. Tenkidedilecek olan şey topyekûn öğretim üyeleri değildir, tenkidedilecek olan şey kanundur. Öğretim üyesi bundan dolayı fakültesini okulunu ihmal mi ediyor? İşte Millet

Meclisi, derhal kanun teklifiyle gelirsiniz, Muhterem Heyetiniz kabul eder, Senatamız kabul eder, Cumhurbaşkanımız veto etmezse oradan geçer, veto ederse tekrar burada konuşulur, kanun olur. Anayasa Mahkemesine itiraz vakı olursa; Anayasa Mahkemesi itirazı reddederse kanun olur. Kanunun da şartları var, 4 tane şartı var: Hem hak vereceksiniz, hem de şahıs zikretmeden, vaka zikretmeden topyekûn bu hak sahiplerini kötöleyeceksiniz. Bu zihniyetin de hukukla bağdaştığına kaani değilim.

Şimdi, gönül isterdi ki, burada Sayın Erim bir şey daha söylesin. Peki, tazminat hakkından vazgeçip kendisi özel işlerle meşgul olan profesörlerin içinde bu işi dolayısıyla fakültesini ihmal edenler varsa bunu tasvibetmiyoruz, ama partilerin genel yönetim kurullarında görev alarak fakültesini ihmal edenler varsa varsa ne yapacağız? (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Yani partilerin genel yönetim kurullarında vazife alan üniversite öğretim üyesi, oraya harcadığı zamanları acaba nereden bulup harcıyor? Eh, o suiistimal etmiyor fakültesini demek nasıl mümkün değilse, tazminat hakkından vazgeçip dışarıda işgören üniversite öğretim üyesi de mutlaka bu hakkı suiistimal ediyor demek o kadar imkânsızdır.

Şimdi, Muhterem Milletvekilleri; evet beğenmediğimiz çok şey var, ama bunları samimi olarak ortaya koyup ıslah edelim. Yani muhterem Meclisiniz hoşla gitme problemini biraz ötelesin. Gerçi hoşla gitme problemi siyasî kurullar için ortadan kaldırılabilecek bir iş değildir, ama hep hoşla gitme problemiyle, hep hoşla gitmeyi nazarı dikkate alarak gidersek o zaman fevkalade büyük sıkıntılar içine gireriz.

Şimdi, yine bunu da soruyorum, Sayın Yalçın arkadaşım gayet güzel işaret buyurdu: Bir ülkenin üniversite profesöründen dışarıda faydalanmayacaksınız, üniversite profesörü dışarıda ne cereyan ediyor bilmiyecek, bir usul hukuku profesörü dilekçe nasıl yazılır, müdafaa nasıl yapılır bunu hiç görmemiş olacak, bir mühendis profesör fiilen ayakta duran bir binanın hesaplarını yapmayacak, hepsi kitapların üzerinde kalacak, yani hesabı yapıp da "işte yapın şuna göre" deyip ayakta durduğunu görmeyecek. E, ilim nasıl yapılacak? O zaman, çok uzun zaman değil, 10 sene zarfında Türk üniversiteleriyle-zaten bugün halka dönük olmasını istiyorsunuz-halkın irtibatı tamamen kopar. Yani söylediklerimizi biraz dengeliyelim. Üniversite profesörünün fakültesini ihmalini tecviz etmiyoruz. Ama buna ilaveten birtakım yan meseleler vardır işin içerisinde. Müstağni kalabilir misiniz üniversite profesöründen faydalanmaktan? Devlet olarak kalamazsınız, devlet faydalanacak. Çünkü 20 senede yetiştiriyorsunuz, onun istişaresinden faydalanacaksınız yer yer zaman zaman. Kalamazsınız müstağni. Peki, memleketin endüstrisi kalabilir mi? Memleketin diğer hizmet sahaları müstağni kalabilir mi? O zaman büyük emeklerle başka ikinci bir grup insan yetiştirmeniz lazım. Yani profesör derecesinde memlekete millete hitabeden, onun hizmetinde bulunan kimseler... Profesörler sadece üniversitelerin hizmetinde bulunursa, işte o zaman üniversiteler 10 sene sonra fildişi kule olur. Arkadaşımın tabirini aynen kullanıyorum, o olur.

Şimdi, bir ekstremden bir ekstreme giderek meseleleri halledemeyiz. Şikâyet ettiğimiz üniversite profesörünün fakültesini ihmali mi? Gelin bunun çaresini bulalım. Ama bunun çaresi olarak dersiniz ki, bütün vaktini üniversiteye versin, bütün vaktini fakülteye versin, o zaman o kanunu çıkarabilirsiniz. Ama böyle dediğiniz takdirde bunun mahzurlarını düşüneceksiniz. Yetişmiş insanları zaten az olan bir memleket bu

hizmetlerden nasıl müstağni kalacak? Yetişmiş insanların hizmetlerinden nasıl müstağni kalacak ve üniversitede ilimle gerçek nasıl bağdaştırılacaktır? Memleket şartlarıyla ilim nasıl beraber yürüyecek? Buna imkân yok.

Şimdi, bakınız yine muhterem arkadaşşıma cevap vermeye devam ediyorum. Bütün köylerin birer ilkokula kavuşturulması... Seçim beyannamesi hedefi: "İlköğretim kadrosuna yeter sayıda öğretmen yetiştirilmesi" Her sene 10 bin kişi yetiştirmekle meşgulüz, 83 bin kişi aldık, bugün 103 bin kişi var, yakında kanun önünüze gelecek 10 bin kadro için daha, 113 bin kişi, 125 bin kişi, 146 bin kişi 1972 de. Cumhuriyetin 50'nci yılı 146 bin öğretmen ve okula giden 6 milyon çocuk. Hepsini okula gidecek. Bunları yazmışız, yazdığımızı da yapmakla meşgulüz.

Şimdi bakalım ne yapmakla meşgulüz. Birinci Beş Yıllık Plana 3.610.000.000 lira konmuş eğitim için. İkinci Beş Yıllık Plana 7.500 milyar lira konmuş, iki misli. Bilmiyorum önerge sahibi arkadaşım bizi suçlarken bu rakamlara hiç bakmadı mı? Eğitim hizmetlerine gayrisafi millî hasılanın %4'ünü veriyoruz. Amerika Birleşik Devletleri 6'sını, Sovyet Rusya 6'sını, Japonya 7'sini, Yunanistan 2'sini veriyor. Türkiye 4'ünü veriyor.

Ortaöğretimde 13-15 yaş grubunun %26'sı okullara devam edebiliyor. Geri kalanlarının hakkını niçin aramıyorsunuz? İkinci Beş Yıllık dönem sonunda bu iki katına çıkacaktır, yani %52'ye çıkacaktır.

Ortaöğretimde ikinci Devrede 15-18 yaş grubunun %13'ü okula devam edebiliyor. İkinci Beş Yıllık Planda bu da iki misline çıkacaktır.

Yine planın içerisinde gayet geniş fasıllar halinde eğitim meseleleri yazılmış ve Sayın Erim takdirini esirgemediler.

Şimdi geliyoruz 1964-1965 senesinde 6468 müracaat olmuş burs için, daha doğrusu kredi için. 1650 kişi ancak karşılanmış. 1967-1968'de 7414 olmuş, 2173'ü ancak karşılanmış. Burs ödeneklerinin yekûnu 70 milyon lirayı buluyor. Bunların 38 milyon lirası dış ülkelerde okuyan çocuklarımız için. 1967 senesinde 36,5 milyon lira Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğüne para vermişiz. Bunun 23 milyonu yurt yapımı için 13,5 milyonu kredi için.

Şimdi deniliyor ki, her sene 40 milyon lira vermeniz lazım.

Muhterem Milletvekilleri, Millet Meclisimiz, uzun senelerden beri çeşitli kanunlar çıkarmıştır. Her kanunla "şu maksada bu kadar para verilsin" denmiştir. Bu kanunları alıp eleştirdiğiniz takdirde ve bunları alt alta topladığınız takdirde plan yapmaya falan lüzum yok. Zaten kaynaklarınızı taksim etmiş oluyorsunuz. Binaenaleyh, devlet mevcut imkânları içinde ne verebilecekse bir dengeli planın içinde onu veriyor.

Bağımsız üniversitelere 1964'te 74 milyon eğitim yatırımı vermişiz. 1968'de 191 milyon vermişiz. 2,5 misli. 1964'te toplam eğitim yatırımları 708 milyon, 1968'de 1.164.000.000 %50 fazla. Toplam eğitim bütçesi; 1961, 1.513.000.000 1968, 3.924.000.000 2,5 misline yakın, altı yedi sene içerisinde. 1965'te yurtlarımızda yatak sayısı 8000. 1968'de 10.429.20.000'e çıkarmak için program yapmışız.

Muhterem Milletvekilleri, üniversitelerde kapasite yaratmak kolay bir iş değil. Sadece fiziki yatırımları tamamlamak, laboratuvarları tamamlamak, araç bulmak, vasıta bulmak, teçhizat bulmak, bunlar meseleyi bitirmiyor. Öğretim üyesi nereden bulacağız?

İşte Trabzon Teknik Üniversitesi işte Elazığ Teknik Okulu, işte İzmir Teknik Okulu... Çocuklarımız, bunlara kadar gelip hoca aramışlar.

Hükümet programımız, eğitim ve öğretim meselesinde bugün münakaşası edilen her şeyi ihtiva ediyor. İkinci Beş Yıllık Planın strateji dokümanı aynen şöyle diyor: “Eğitimin gayesi, fertlere, çevrelerini tanımak, şuurlu davranmak, toplum yapısı değişmelerine uyabilmek, refah ve mutluluklarını artırmak kabiliyetini veren sosyal bir hizmet sağlamaktır. Eğitim yolu ile fertler toplum içinde ve çalışma sahalarında gerekli bilgi, alışkanlık ve kabiliyetlerle teçhiz edilecektir. Eğitimin ekonomi ile münasebetleri göz önünde tutularak öğretim üretimle, beden çalışması fikri çalışmayla ahenkli kılınacaktır. Fertlerin devamlı değişen bir dünya için hazırlanması gerçekleştirilecektir. Fertlerin temel eğitimi üstünde devletçe sağlanan çeşitli eğitim imkânlarından istifadeleri fırsat eşitliği ilkesine göre düzenlenecektir.” Nitekim 4.000 olan parasız yatılı okuyan öğrencimizi elli bine çıkarmayı plana koyduk. Bu sene dört bine on bin ilave ediyoruz yeni baştan.

Kaynakların sınırlılığına göre eğitim imkânları bakımından çeşitli eğitim kademelerinde seçimler yapılacaktır. İlköğretimden sonraki kademelerde verilecek eğitim kalkınma hamlelerinin gerektirdiği insan gücünün nicelik ve nitelik bakımından yetiştirilmesi hedefine yöneltilecektir.

Bir Sayın parti sözcüsü, “Eğitim kendi başına olmaz, iktisadi kalkınma ile bağdaştırılmalıdır” dedi.

İşte plan stratejisi, işte plan... Ondan sonra; Bir memleketin kalkınması için sanayileşme şarttır... E, bizim planımız da sanayileşmeyi itici kuvvet olarak almış. Birinci Planda 12 milyar para ayrılmış sanayileşmeye, ikinci planda yirmi beş milyar para ayrılmış.

Bunları bilmeden burada gelip mütalaalarda bulunmak mümkün, ama serdedilen mütalaalar doğru olmaz.

Sayın önerge sahibi arkadaşımız konuşmasını bitirirken boykot ve fakülte işgalleri sırasında toplum polisinin davranış ve tutumlarından dolayı teşekkür ediyor. Bu tutum ve davranışın Türk demokrasisine güç kazandırdığını da söylüyor, yalnız işgal fiili hakkında hiçbir kelime yok. Genel görüşme açıyorsunuz, bir murakabe yolu. Ümidediyorum ki, bundan işgalleri tasvibettiğiniz manası çıkmasın.

Sayın Erim, konuşmasının bir yerinde “hocayı suçluyorum” diyorlar, “düzeni suçluyorum” diyorlar. Ama mahkeme koridorlarında dolaşan hoca, düzen değil ki... (A.P. sıralarından gülüşmeler) Söylediğiniz hoca... Şu düzenden neyi kastediyorsanız açıkça söyleyiniz lütfen, herkes bunu bir panzehir gibi...

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Söyliyeceğim ama bir daha sormayın. On defa söylüyoruz, mütemadiyen soruyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Hatırınız için “anladık, kabul ettik” diyecek insanlar değiliz. Anlayıncaya kadar “anlamadık” diyeceğiz. Ama evvela sizin kendinizin anlaması lazım. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi Sayın Erim’in şu ifadelerine nazarı dikkatinizi çekiyorum, diyor ki: “ben de vaktiyle üniversite hocalığı yapmış bir insan olarak iftihar duydum” diyor ve devam ediyor, dikkatinizi çekerim. “Bu yazıyı okumanızı rica ederim. Bu genç o kadar güzel

üniversitenin dertlerini, öğrencilerin dertlerini, isteklerini o kadar güzel ifade etmiş, o kadar vakarlı, ağırbaşlı bir tarzda ortaya koymuş ki, bunun üzerindeki imzayı kaldırıp ordinaryüs profesör falanca da deseniz o yazıyı okusanız hiç yadırgamazsınız. Ve onların Ankara Üniversitesi Talebe Birliği Başkanı olmuş bu genç. Ankara Üniversitesi Talebe Birliği Başkanı bu olgunluğa geldikten sonra korkmıyalım arkadaşlar, üniversite yönetimine gençlerimizi iştirak ettirelim...”

Şimdi soruyoruz Sayın Erim’e, Anayasanın 120’nci maddesi burada. “Üniversiteler kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları eli ile yönetilir ve denetlenir” Nasıl talebeyi iştirak ettireceksiniz, Anayasayı tadil etmek suretiyle mi?

Gönül isterdi ki, bu bir cümle daha devam etsin, desin ki, muhterem arkadaşlarım, “Anayasanın 120’nci maddesini gelin elbirliği ile tadil edelim ve öğrencilerimizi öğretime iştirak ettirelim” Nasıl iştirak ettireceksiniz? Yani Anayasanın bu hükmü dururken buyurun öğrenciler yönetime diyebilecek misiniz?

Muhterem Milletvekilleri; öğrencilerimizin yönetime iştirakine, çünkü münakaşa edilebilir, ilmi muhtariyeti haleldar etmemek şartı ile biz itiraz etmeyiz, ama evvela ilim adamlarımız bunun ilmi muhtariyeti haleldar edip etmiyeceğini bir münakaşa etsinler.

İBRAHİM ÖKTEM (Bursa) — İdari muhtariyeti haleldar ederse razı mısınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beyefendi, evvela ilmi muhtariyeti haleldar etmemesi lazım. Öğrencinin yönetime iştiraki nasıl haleldar eder idari muhtariyeti? Etmez. Ederse onu da münakaşa edin. Eğer, diyorsanız ki, “biz iştirak edeceğiz yönetime” Hükümet olarak biz böyle bir iddia da değiliz; böyle bir iddiamız yok, ama üniversite yönetiminin müessir olması lazım geldiği üzerinde musırrız. O husustaki fikirlerimizi de söyleyeceğiz. Anayasayı tadil edelim diyorsanız, teklif getirin. Bizden destek göreceksiniz. Ama söylüyorum, ilmi muhtariyeti zedelememek kayıt ve şartı ile. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Şimdi Muhterem Milletvekilleri; muhtar üniversitenin birçok problemleri var. Üniversitenin kendi içinden seçilmiş organlar vasıtasıyla yönetilmesi ve denetlenmesi diye iki mesele var. Yönetilmesi ve denetlenmesi. Ne aksıyor burada? Denetleme aksıyor. Üniversiteler kendi içinden seçtikleri organlarla müessir bir denetlemeyi yapabildiklerini iddia etmiyorlar. Başka ne aksıyor? Yönetimde her iki senede bir değişen dekanlar, rektörler vasıtasıyla yönetimde müessiriyet olmuyor. Bunlar gerçek.

Anayasanın müzakeresi sırasında fikir ve mütalaalar beyan edilmiş. Deniyor ki, müzakereler esnasında: Arkadaşlar, şunu arz edeyim ki, üniversitede iç denet, istendiği gibi ilmi, entellektüel seviyede daima kalmıyor. Şimdi tasvip buyuracağınız maddedeki imkânlarla da bu kontrolü, bu deneti yine de yapamazsa ilerde ne olacaktır? Bunun teferruatlı izahını bir kenara bırakarak şunu diyorum ki, bu hazin bir levha olacaktır. Ama şunu da ifade edeyim ki, bu hazin levhayı tamir etmenin, telafi etmenin yolu dışardan bir müdahale değildir. Bunun tedbiri ancak ve ancak bizzat yine üniversitenin kendi iç çalışması, yani muhtariyetinden kanunun verdiği hudutlar içinde son derecede istifade etmesi ile mümkün olacaktır. Muhtariyet ile teçhiz edilmiş olan üniversitede, kendi iç denetimini, kendi ilmi, moral ve entellektüel seviyesini ve umumi içtimai vasatın şartlarına ve muayyeniyetine göre yapacaktır. Bu memleketin bir müessesesi olarak, ne bu seviyenin üstüne çıkabilir, ne de altına düşebilir. Bu memleketin şartlarına

uygun bir şekilde yükseltici hedeflere doğru ilmin ışığı altında ilerler. Üniversitenin muvaffak olması bu seviyenin kemale ermesine bağlıdır. Sistem ve mana unsurlarının zenginleşmesine bağlıdır. Bu, Sayın Bahri Savcı'nın ifadesidir.

Şimdi Kurucu Mecliste başka bir Sayın üye şunları söylüyor: “Kapatılamayan bu hakikatler nelerdir? Biz burada realist bir düşünce ile Muammer Beyin savunduğu fikirleri ele aldık. Üniversite hocaları partilere kaydolunabilir, fikirleriyle partileri irşadedebilir dedik, ama illaki biraz daha ileri giderek hem kendi üniversitedeki öğretim ve araştırma işlerini sevk ve idare etsin, hem de bazı hallerde parti kademelerinde vazife alarak politikanın ezici, yıpratıcı yüküne omuz versin demedik” diyor. İsmail Ulutaş. Bunun sonu ne olur biliyor musunuz? Her zaman olmamakla beraber, kendi üniversite hocası seviyesi ile mütenasip olmayacak umulmadık şeylere sebebiyet verebilir. Bunun akıbetini göz önüne alalım. Burada üzerinde ısrarla duracağımız bir taraf vardır. O da ordunun siyasetle uğraşmamasına ne kadar ehemmiyet veriyorsak, talebe kütlesine de bugünden ehemmiyet vermeliyiz. Arkadaşlar, bendeniz şimdiye kadar üç üniversitede bulundum: İstanbul Üniversitesinde altı sene, Ankara Üniversitesinde on sene, Ege Üniversitesinde altı sene.

Rahmetli Kazım Karabekir Paşanın bir kitabı neşrolunmuştu. O zaman bu kitap üzerine talebeler birbirleriyle mücadele haline gelmişlerdi. Bunu hatırlayan arkadaşlar iyi bilirler. İhtilalden evvel talebeler arasında da da gruplaşmalar olmuştu. Şimdi dahi üniversitelerde bazı gruplar vardır. “Bu 1961’de söyleniyor” Mesela; öncüler, idealistler, bozkurtlar vs. gibi. Bundan sonra bu grupların başında hocalar bulunacak, o hoca veya profesör bu grup, öteki hoca ve talebe diğer grupu benimsiyecek, daha ileri giderek bazı talebeler bazan da hocalarının politik fikirlerini benimsiyecek, belki de bu talebeler bazı zaman aralarında birleşerek grev yapacak, Hükümetin icraatına karşı gelmeye çalışacaktır. Fakat çok eskiden olduğu gibi sık sık çizmeden yukarıya çıkıldığı olacaktır. O zaman hocalardan bir kısmı bir tarafla, diğer bir kısmı diğer tarafla bir olmak ihtiyacını duyacak, memleketimiz de bu yolda ihtiyacını duyacak, memleketimiz de bu yolda sıkıntıya düşecektir. Bu gibi ahvalde hiçbir partiye mensubolmayan bir profesörün oynayacağı rol aşikâr şekilde müspettir. Halbuki şimdi biz üniversite öğretim üyelerini partilerde siyasetin içine atıyoruz. Arz ettiğim ahvalde durum ne olacaktır? Diğer taraftan bir öğretim üyesi kendisi için bir mevki elde etmek gibi bir za’fa kapılabilir. O mevki elde ettikten sonra daha ilerlere geçmek arzusuna kapılabilir. Sonra hadiseler genişler, onları bazı istikametlere sürüklüyebilir. Bunun çok mahzuru vardır. Bu hal talebeye de sirayet ederse durum ne olacaktır? Bugün olmaz ve olmamıştır, ama tarihte misalleri vardır. Sultan Ahmet Meydan’ında anarşiye sebeb olan medrese mollalarının durumuna düşebiliriz. Buna çok dikkat etmeliyiz.

Bundan sonra söylemek istediğim bir cihet de, sizler biz üniversite hocalarından ne arzu ediyor ve ne bekliyorsanız, biz size onu vermeliyiz. Laboratuvar ve ilmi çalışmalarla baş başa bırakılmalıyız. Hocaya, sen siyaset işi ile uğraşmıyacaksın, demeliyiz. Siyaset işi ile uğraşan bir kimse derslerini ihmal eder, talebesini ihmal eder, bu yüzden üniversitelerimizin kalitesi düşer. Mademki, biz burada bir tahdidata gitmek arzusundayız; Sayın arkadaşımız Muammer Aksoy’un söylediği gibi neden bunu Anayasada belirtmiyelim? Neticede İsmail Ulutaş’ın beyanları budur ve Anayasamızda da üniversite profesörlerinin siyasî partilerin genel yönetim kurullarında vazife alabileceği kayıtlıdır.

Köylü çocuklarının tahsil yapabilmesi Adalet Partisi olarak bizim en çok hassasiyetle üzerinde durduğumuz bir konudur. Bir taraftan 4000 parasız yatılı talebeyi 50.000'e çıkarırken, diğer taraftan Türkiye'mizin 700 küsur yerinde mevcut ortaokulları 355 tane artırmak suretiyle 1000 küsüre çıkardık. Yani ortaokul sayısını geçen iki sene zarfında %50 artırdık. Bu ortaokullar, çokları nüfusu iki bin civarında olan, 15-20 köyün ortasında ve tamamen köylüye hitabeden ortaokullardır. (A.P. sıralarından alkışlar) Bu, Türk çocuklarının kolayca okuması için tedbir değil mi? Ve şunu ifade edelim, öğretmen durumumuz müsaidoldukça, bu sene yine yüze yakın çeşitli yerlerimizde ortaokul açacağız. Daha çok belediye teşkilatı bulunan yerlerde açıyoruz, çoklarında da ilkokulları kullanıyoruz. Daha sonra okul yapma imkânları milletimizin eline geçtikçe onları bir nizama koymak imkânlarını bulacağız. Böylece memleketin en ücra köşelerindeki kabiliyetlere el uzatıyoruz. Hakkâri'nin dört kazasında ortaokulu biz açtık, Muhterem Milletvekilleri biz açtık dördünü birden (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Ondan sonra muhterem arkadaşım soruyor: "Doğu'nun dengesi" E, bunu on defa anlattık. Keşke daha çok imkânlarımız olsa, keşke hepimiz için bir füsün kaynağı, bir sevgi kaynağı olan Doğu'ya daha çok hizmetler götürelim. Her türlü teşvik tedbirlerini aldık. Türkiye'nin millî geliri arttıkça, bu millî gelirden memleketimizin çeşitli köşelerinde götürebileceğimiz hizmet imkânları da artacaktır, başka bir yol yok.

Sayın Erim, yine konuşmasının bir yerinde "Keşke Köy Enstitülerine kıyılmasıydı" diyor. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Tetkik ediyoruz, köy enstitülerinin müfredat programları 1947 senesinde değiştirilmiş. Yani öğretmen okulu şekline çevrilmesi 1947'de ve köy öğretmenlerinin kendi çıkardığı istihsal ile yaşaması yerine maaşa bağlanması keyfiyeti de yine 1947'de yapılmış. Kıyan kim? "Kıymasaydık" diye hayıflandığına göre Sayın Erim, başka birisi intibasını veriyor.

Şimdi şunu anlamıyoruz, kendileri kıyıyorlar, kıydık diye hayıflanıyorlar, bunu söyleyince alkışlıyorlar, bunu anlamıyorum. (A.P. sıralarından alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, 83 aded öğretmen okulumuz var. Eskiden köy enstitüsü şeklinde kurulup da sonradan öğretmen okulu şekline çevrilen-ki esası da 1947 dedir- bu okulların %80'i köy çocuklarını alır. Yani aldıkları talebenin %80'i köy çocuğudur. 75'di, biz bu sene %80'e çıkardık. %20'si köy dışından gelen çocuklardır.

Bununla da bitmiyor, %70'i tarımla uğraşan Türkiye'de, toprak verip toprağa bağlamayı hedef aldığınız Türkiye'de topraktan ne alacaksınız? Mahsül... Neyle alacaksınız? Bilgi ile. Kaç tane ziraat okulunuz var? Lise seviyesinde altı tane. Altı tane ziraat okulu, bu sene 32, önümüzdeki sene 43 (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bilmiyorum muhterem arkadaşım hala Adalet Partisinden davacı olmaya berdevam mı? Tabii ki, Sayın Erim ve Türkiye İşçi Partisinin Sayın sözcüsü bütün bu işleri getirip bozuk düzene bağlıyorlar, öğrencilerimizin bir kısmının yaptığı gibi. Üniversitede eğer talimatnameleri, yönetmelikleri düzeltmekle mesele halloluyorsa, buna ilaveten öğrencinin sağlık hizmetlerine eğilmekle, yurt hizmetlerine eğilmekle, kitabına eğilmekle, üniversitede izdihamı önleyici tedbirler almakla mesele halloluyorsa, bunu panzehir haline getirdiğiniz düzen değişikliği içinde mütalaa etmeye lüzum yok. Şunları yaparsak mesele hallolmuş sayılır demek daha kolay.

Muhterem Milletvekilleri, "Beş on yıldır çocuklar Başkent'in sokaklarını dolduruyor" şeklinde bir ifade oldu. Hakikaten beş on yıldır çocuklarımız Başkent'in

sokaklarını dolduruyor. Bunun yanında güçleri yetip sokakları doldurmıyan 500 bin çocuğumuz da ilkokula gidemiyor. Ankara'da 25 bin ilkokul çocuğu var okula gidemiyen. Ankara'da 25 bin. Kıvraniyoruz bu çocuklarımıza okul yapalım, okul götürelim diye... Bu okullar vardı da biz kapatmadık, yanlış bir şey anlamayın.

Bir beyana da katılmaya imkân yok; Dünyada iktisaden geri kalmış memleket yok, eğitimde geri kalmış memleket var. Bu, hangisi hangisinden çıkar meselesidir. Aslında iktisadi gücünüz yoksa eğitim vermenize imkân yok. Eğitim verdikçe de iktisadi gücünüz artar. Bu vetireyi, bu vakiayı kabul etmemeye imkân yok. Ama böyle diyenler bulunabilir, bunun karşılığı şöyle diyenler de var: Cahil ve fukara bir milleti okutursanız, başka da bir bir şey yapmazsanız, okumuş fukara bir millet elde edersiniz, diyenler de var. Neden aydın işsizliğinden bahsediyorsunuz? Görülüyor ki, topyekûn kalkınma sadece bir mesnedin üstünde durmuyor, birçok mesnedin üstünde duruyor. İlkokulu bitirince ortaokulda yer yok, ortaokulu bitirince lisede yer yok, liseyi bitirince üniversitede yer yok. Türkiye'nin eğitim problemi bu.

Muhterem Milletvekilleri, seneler alacaktır bu meselenin içinden çıkmak.

İlkokulun, ilk tahsilin sekiz seneye çıkarılması fikrini Sayın Erim savundular. Beş seneyi bir halletmeden mi çıkaralım acaba?

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Hazırlığına başlayın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani beş seneyi vermeden mi çıkaralım? Hazırlığını yapıyoruz işte, her sene onbin öğretmen çıkarıyoruz. On tane eğitim enstitümüz var. Bugün dört bin öğretmen çıkacaktır eğitim enstitülerimizden, ortaokul seviyesinde öğretim yapabilmek için. Biz ortaokullarımızı Türkiye tarihinde çoğaltmakla zaten o istikamette gidiyoruz. Ama bir tarafta ilkokula gidemiyen Türk çocuğu dururken, öbür taraftakini ta yukarıya çıkardığınız zaman adalet bunun neresinde?

Fransa'daki hareketler, Sorbon'un işgali 6 Mayıs'ta başlamış, aslında Şubat'ta başlar. Şubat'ta Nantesta üniversitenin yüzme havuzunu açan Fransız Kültür Bakanına Kızıl Deniz namıyla maruf bu hareketlerin lideri olan zatın bir sualiyle başladı. "Bizim seks meselemiz ne olacaktır?" şeklindeki sualle başlar Fransız ilk hareketi.

Şimdi Sayın Erim'in bahsettiği makaleye geliyorum, gayet kısaca bunun üzerinde duracağım. Çünkü birbirimizi anlıyabilmemiz lazım, hiç olmazsa esaslarını bulabilirsek anlamamız için, çeşitli meselelere belki aynı şekilde bakabiliriz. Bugün her zamankinden çok, Türkiye'de siyasî teşekküllerin, partilerin bazı temel meselelere hep bir arada bakabilmesi lazım. Bunların için de hep beraber anarşiye karşı olmamız gelir, hep beraber kanun Devletin savunucusu olmamız gelir. Hem demokratik nizamı kabul edeceksiniz, hem demokratik hukuk Devletini Anayasamızın esas maddesi olarak koyacaksınız, hem de bunun dışında hareketlerden çıkan neticeleri öveceksiniz, bu olmaz.

Şimdi ne diyor? Bu makaleyi baştan aşağıya okumuyacağım, bazı paragraflar okuyacağım.

Diyor ki makalede: "Düşünmelidir ki, geri kalmış bir ülke olan 1968 Türkiye'sinde en üst bilim kuruluşu olan üniversitelerimiz toplumsal gelişimde baş görevleri olduğu mecburiyetini duymalıdır. Görev sorumluluğunu duyan üniversiteli gençler, bugünkü bozuk düzen içinde halka dönük eğitim reformu istemektedirler" birinci madde.

İstediği şey; bozuk düzen ve halka dönük eğitim. E, bu bir politik sorundur, politik sorundur bu.

Devam ediyor: “Yıllardır beklemesine...” Esasen münakaşasını aylardır yapıp bitiremediğimiz meseledir. “Yıllardır, beklemesine rağmen çözümlenmiyen sorunlarını kendi çözmeye ve verilmeyen haklarını kendisi almaya karar vermiştir” Diyor. E, bu, bizzat ihkakı olur. Acaba Sayın Erim konuşmasının bir eki olarak bunu zikrettiğine göre, bundan takdirle bahsettiğine göre, bizzat ihkakı hakkı tasvip mi ediyor? Aynen böyle işte.

Devam ediyor: “Köy enstitüleri örneğinde olduğu gibi, halka dönük ve öğrenciye millî kültürünü kaybettirmiyen sistemler aranmalıdır”

Aradan 20 sene geçti, acaba hiç fikrimiz inkişaf etmedi mi? 20 sene evvel bulduğumuz tedbirlerle uğraşıyoruz hala? Yeni fikirler bulalım, diyoruz, 20 sene evvelinden kurtulamıyoruz.

Devam ediyor: “Gençliğin kanı pahasına aldığı üniversite özerkliği bazı kişilerin art niyetleriyle öğrenciyi ezme ve şahsiyetini eritme noktasına vardırılmıştır” Kim vardırmış? Özerkliği kim ihlal etmiş? Özerkliği, öğrenci kendisi çıkıp işgal etmek suretiyle ihlal ediyor.

Devam ediyorum: “Öğrencileri, bilim anlayışı kuvvetli, sağlam düşünceli aydınlar ve yükseköğrenime dayanan mesleklerle, türlü bilim ve uzmanlık kolları için iyi hazırlanmış, bilgi ve deney sahibi elemanlar, Türk devriminin ilkelerine bağlı ve millî karakter sahibi vatandaşlar olarak yetiştirmek...” devrim problemi bu. Buna kimse itiraz etmez, modern çağın problemi.

Ondan sonra geliyoruz: “Yükseköğrenim gençliğinin karşı koyduğu ve temel bozukluğa dayanan eğitim çıkmazının en iyi şekle kavuşturulması ülkemiz geleceğinin garantisidir olacaktır. Gençlik bilmektedir ki, Türkiye’nin mutluluğu, bütün halkın insanca yaşama olanaklığına kavuşması ile mümkündür”

Bu kimin problemi? Türkiye’yi mutlu insanlar diyarı yapmak kimin problemi? Politikacısı ile Meclisiyle, Hükümetiyle topyekûn Türkiye’nin her türlü mekanizmasının problemi. Sonra bu, muallakta kalmış bir şey değil ki, bunun yolu çizilmiş, bunun yolu tarif edilmiş, plan olacak, denmiş, plan da yapılmış. Planın hiçbir şeyini itiraz etmiyorsunuz. Budur işte çağın diğer bir problemi. Bunu da Türk hukuk sistemi bir şeye bağlamış. Bir zamanlar, “planı bozuyorsunuz, plana ehemmiyet vermiyorsunuz, plan tanımıyorsunuz” diye bize diyordunuz. Şimdi bu planı tanımıyor. Metot ne olacak, metot? Metodu Anayasa tarif etmiş. Bütün bunları söyledikten sonra, Anayasanın içinde kaldık dersiniz herkes inanır mı buna?

Devam ediyoruz son paragrafta bakınız; “Yetkililer gerçekçi açıdan çözüm yolu aramak yerine, bol vaidlerle öğrencinin direnme gücünü zayıflatmayı, oyalamayı ve öğrenciler arasında anlaşmazlıklar yaratarak bugünkü yolda tırmanmayı düşünürlerse, bu, kendilerini güç şartlara iter.”

Yetkililerin içinde Muhterem Heyetiniz de var, Muhterem Heyetiniz de var, bazı kanunlar icabedecek. “Aslı Türk gençliğini tanımamaktan dolayı başvurulacak bu tip davranışlar, gençliği sokaktan kurtaramaz”

Bu, Devleti tehdit değil de ne? Acaba Ana Muhalefet Partisinin Sayın Sözcüsü, Sayın Erim buna iştirak ediyor mu?

NIHAT ERİM (Kocaeli) — Sizin gibi anlamıyorum.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Makaleyi yazarın hocası o.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabii ben soruyorum, bunları aydınlatırsanız memnun oluruz Beyefendi. Yalnız bir politikacı olarak değil, bir hukuk profesörü olarak da aydınlatırsanız memnun oluruz. Neresine sığıyor hukukun, Anayasanın bunları söylerseniz tenvir edilmiş oluruz. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

Millet Partisinin Sayın Sözcüsü de, buraya gelip, "gençleri davalarında haklı buluyoruz" dediler. Müzayedeye çıktı bu iş. Gençlerin haklı davaları olabilir, ama her yaptıklarını haklı buluyor musunuz? Her yaptıklarını haklı bulamazsınız. İşgali, tahribi, okuduğu üniversiteyi, hocasını tahkiri; bunları haklı bulabilir misiniz? Bulamazsınız.

Burada Sayın Yalçın arkadaşım, diploma ve diplomanın verdiği imtiyazlardan bahsetti.

Muhterem Milletvekilleri, Türk üniversitelerinin yetiştirdiği, Türk okullarının yetiştirdiği, diploma verdiği herkese Devlet iş vermek durumunda ve bu mümkün mü? Bütçe getiririz cari masraflar yüksek, gayet tabii.

Şimdi burada bir nazik noktaya temas etmek istiyorum, bilmiyorum benim fikrime iştirak eder misiniz, etmez misiniz? Osmanlı eğitim sistemi Devlete memur yetiştirmek için kurulmuş bir sistemdi. Türkiye Cumhuriyeti eğitim sistemi; Türkiye'ye iyi vatandaş, aydın kafalı vatandaş meseleleri doğru düşünebilen, doğru hükme varabilen vatandaş yetiştirmek için kurulmuştur. Binaenaleyh "diploması olan herkese Devlet mutlaka iş verecektir" dediğiniz anda, o zaman Devletin bütün imkânlarını aktarmak mecburiyetinde kalırız ve gerçek biraz da bu istikamettedir. 400 bin, 500 bin memurla idare edilebilecek Devleti 700 küsur bin memurla idare etmekteyiz. Onun yerine memlekette yeni yeni iş imkânları açmak, bu iş imkânlarından herkesin kendi hayatını kendisi kazanma gücüyle kendi hayatını kendisi kazanabilmelidir. Yani eğitim sistemimiz, "diplomayı alınca Devlete gidip memur olacaksın" bunu değil, eğitim sistemimiz her türlü engeli aşmayı, hayat mücadelesini kendisi yapmayı ve kendi hayatını kendisi kazanabilmeyi Türk çocuğuna vermelidir. Eğitimi eğer maişet meselesi haline getirirseniz 10 sene sonra Türkiye'de ne kadro bulabilirsiniz, ne sandalye bulabilirsiniz, ne masa bulabilirsiniz; hiçbirisini bulamazsınız ve Türkiye'de kalkınma hızı filan da bulamazsınız.

Türkiye İşçi Partisinin Sayın Sözcüsü her defaki beyanlarını tekrarladı, dediler ki; "Mesele dönüp dolaşıp düzene geliyor" Ne yaparsak düzen düzelmiş olur diye soruyoruz. Bunun cevabı yok. "Türkiye hızlı bir kalkınma yoluna gitmedikçe bu işler hallolmaz" diyor. "İktidar Partisinin felsefesiyle de sanayileşmenin gerçekleşmesine imkân yok" diyor rakamlar orta yerde. 1965'te ne devraldıysam 1969 da istihsal unsurları olarak mislini Devredeceğiz; yani Cumhuriyet 1965'e kadar ne getirdiyse 1969 da mislini vereceğiz. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) Ne istiyorsanız; Çimento mu, gübre mi, elektrik mi motor mu, vasıta mı, yol mu, liman mı; ne istiyorsanız 1969'da mislini vereceğiz, 1972'ye kadar hazırladığımız plan tatbik edilirse Türkiye sanayileşmenin birinci kademesini aşmış olacaktır. Bunlar yazılı, çizili; 29,5 saat bu Mecliste Planın tanıtılması için ben konuştum, vekil arkadaşlarım konuştu, komisyon sözcülerimiz konuştu; "Bu planın muharriki sanayileşmelidir" dedik ve 119 milyar yatırımın 25 milyarını sanayileşmeye ayırmışız dedik, ondan sonra "Bu iktidar sanayileşmeyi beceremez..." Bu, çok fikri sabit, bunun başka bir izahı yok.

Sayın Küfrevi, “Hadiseleri ideolojiye bağlamıyalım” dediler bağlanmıyan kısmını bağlamıyacaksınız, bağlanan kısmı varsa da “illaki bağlamıyalım” dersiniz o zaman hakşinas olmazsınız. Bağlanan kısmını bağliıyacaksınız, bağlanmıyan kısmını bağlamıyacaksınız. Bağlanan kısmı da var, bağlanmıyan kısmı da var, okudum her şeyi.

Muhterem Milletvekilleri; İkinci Beş Yıllık Plana teknolojik gelişmeleri takibetmek için 400 milyon lira para konmuştur. Yani biz kendi ölçülerimiz içinde 400 milyon lira koyduk. Eğer az diyorsanız o kadar koyabildik. Birleşik Amerika 29 milyar dolar araştırmaya para sarfediyor. Bütün Avrupa memleketleri de cem’an 6 milyar dolar para sarfediyor. Biz onların kat kat aşağısında sarfediyoruz, neden? Paramız yok da ondan. Yani okul yapmayı durduracağız, sağlık tesislerini yapmayı durduracağız yol yapmayı durduracağız, araştırmaya para sarfedeceğiz. O zaman istikrarı muhafaza edemeyiz. İşte denge meselesi buradan çıkıyor. Kendi imkânlarımız nisbetinde...

Bir şeyi huzurunuzda ifade edeyim: Bizim planımızda 3000 aded doktora talebesi yetiştirilmesi var, yani beş senede 3000 adet dış üniversitelerde, dış memleketlerde doktora yapmış gence ihtiyacımız var.

İBRAHİM ÖKTEM (Bursa) — Birinci Beş Yıllık Planda var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Birincisinde de var, ikincisinde de var beyefendi. “Bizim planımızda” diyorum, yani Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin planında. İkinci Plan Adalet Partisinin planı değil ki, o da gene Meclislerden geçti, Türkiye Cumhuriyet Hükümetinin planında. İkinci Plan Adalet Partisinin planı değil ki, o da gene Meclislerden geçti, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin planı.

3000 aded doktora talebesi bulamıyoruz; yani yüksek eğitim gücü, yüksek insan gücü dediğimiz şey o kadar zor bir iş ki, 6-7 yüz tane ancak bulabildik, heves etmiyor üniversiteyi bitirmiş gencimiz doktoraya, meşakkatli iş.

Eğitim ve kültürün önemini isbata çalışmak, bence aşikâr olan şeyi isbat etmekten başka bir şey değildir. Mesele; eğitim ve kültüre ne kaynakla erebileceksiniz, ne kadar ileri fikirleri gerçekleştirebileceksiniz, ne kadar memleket gerçeklerine uygun fikirleri gerçekleştirebileceksiniz? Bu, siyasî kadroların rehberliği kadar, bütün administratif kadronun, yani idari kadronun vazifesidir. Bugün Türkiye’de eğitim meselesi dediğimiz zaman, 140 bini bulan personeliyle Milli Eğitim Bakanlığımız bulunduğu bir gerçek ve 4 bin üniversite öğretim üyesiyle bir üniversite camiamızın bulunduğu bir gerçek. Bütün bu kadroların aynı hevesle ortaya konan fikirleri benimsemesi ve yürütmesi gerekir. Siyasî kadro bu anfuzyazmı vermeye, bu şevki vermeye çalışır. Biz de bunu yapıyoruz.

“Eğitim kalkınmasından fedakârlığı esirgemeyelim” diyor Sayın Feyzioğlu. Hakikaten hiç kimsenin bir fedakârlık esirgediği yok. Ama söylediğim gibi bir gelir gider dengesi içerisinde nereden ne kesip daha ne verebiliriz? Bu da bitmiyor. Verdiğimiz en iyi şekilde hizmete inkılap etmesi lazım. Eğer hizmete inkılap ettirecek yetişmiş ve kâfi sayıda personeliniz yoksa gene müşkülât içerisindeyiz. Fiziki tesisler yapmak kolaydır. Ama insan zihnini imar edecek zihinleri hazırlamak zordur.

Sayın Feyzioğlu gene “Sıçrama”dan bahsettiler. “Sıçrama” iktisadi vetirede mevzuubahsolmaz. Sıçrayamayız, yani ancak kademe kademe çıkarız. Kademe kademeyi yavaş yavaş çıkarız veya hızlı hızlı çıkarız. Biz diyoruz ki, kademe kademe çıkarken hızlı hızlı çıkalım. Beşer basamak onar basamak sıçrayarak çıkmak imkânı yok. Hiç kimse

yapmamış, hiçbir memleket yapamamış. Tarihi oluşumu, tarihi tekâmülü takibetmeye mecburuz. Bunda ümidimizi kaybetmiyelim, birçok güzel şeyler oluyor, birçok başarılar sağlıyoruz, netice alıyoruz, ama sıçramanın yolunu bilen varsa söylesin, sıçrayalım. (Gülüşmeler)

Kanun tekliflerinden bahsettiler Sayın Feyzioğlu; tabii ki böyle bir desteğe ancak müteşekkik oluruz. Yalnız aynı zamanda kanun teklif edilmiş olması ile kanun kabul edilmiş olması ile para da beraber çıkmıyor. Bugün bütün sıkıntımız kaynak meselesidir. Yani kanun şu kapıdan çıktığı zaman para da bu kapıdan çıksa mesele yok. Onun içindir ki, biraz sonra arz edeceğim, hakikaten keşke daha çok imkânımız olsa, keşke memleketimizin çeşitli dertlerine daha çok imkân ayırmak mümkün olsa...

Muhterem Milletvekilleri, bir miktar da özel okullar meselesine temas edeceğim. Özel okullar Anayasamızın 21'nci maddesine dayanılarak çıkarılmış bulunan bir kanuna göre kurulmuştur. Burada da evvela bir hukuk meselesini halledelim. Türk vatandaşına bir hakkı vereceksiniz, bu hakkı istimalinden dolayı doğacak neticeler de, iyiyi kötünden ayırdetmeksizin, herkesi birden kötülüyeceksiniz. Bu olmaz. O zaman bu hakkı vermeyin. Onun içindir ki, bakınız bu madde ne diyor: "Herkes bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir." Türk vatandaşının hakkı bu. Bilim ve sanatı açıkça öğrenme ve öğretme hakkını veriyorsunuz. Şimdi burada şunu kaydetmek istiyorum. Aslında bu hakkı verirken de Anayasanın gerekçesine bakıyoruz; "Özel okullar hemen her memlekette öğretim davasının önemli konulardan biri haline geldiğinden anayasalar bu alanda da bazı prensipler koymayı ihmal etmemektedirler" diyor. Yani Anayasa gerekçesi ile metni ile öğrenimi ve öğretimi serbest bırakmış. Buna göre bir kanun çıkarmışız, kanun 1965 senesinde çıkmış. Ama kanunu hazırlayıp sevk eden bizden evvelki, yani koalisyondan evvelki Hükümettir. Millet Meclisinden geçmiş, ondan sonra 4'ncü Koalisyon gelmiş, Senatodan 4'ncü Koalisyon zamanında geçmiş kanun. Biz demiyoruz, "kanunu biz hazırlamadık, biz çıkarmadık." Biz böyle mesuliyetsiz değiliz.

Biz diyoruz ki, T.B.M.M.'nin çıkardığı bir kanun var orta yerde, bu kanuna göre de icrayı sanat ediyor, neyi tenkid edebiliriz? Yerden göğe kadar tenkid edebiliriz. Eğer bu işler iyi işlemiyorsa, eğer mesele bir diploma ticareti haline gidiyorsa... Nerede gidiyorsa, kim getiriyorsa onu bulup, onun yakasına yapışmak bizim vazifemizdir. Yine hulusu kalple ve samimiyetle söylüyorum, meselenin üzerinde fevkalade titiziz. Milli Eğitim Bakanlığı belge verirken, bunları kontrol ederken fevkalade titiz.

Yine çok rica ediyorum Sayın Milletvekillerinden, bu hususta suiistimal edilmiş haklar varsa, icra olarak yanlış yaptığımız işler varsa, icra olarak murakabesini yapmadığımız işler varsa, bu kürsüden bu mesele dillendirilebilir. Murakabe bu şekilde işler, biz de bundan faydalanırız. Gözümüzden kaçmış bir şey varsa düzeltiriz.

Özel Okullar Kanununun gerekçesine bakıyoruz; "Anayasanın 21'nci maddesi özel okulların bağlı olduğu esasların Devlet okulları ile ulaşılmak istenen seviyeye uygun olarak bir kanunla düzenlenmesi görevini vermiş bulunmaktadır" diyor.

"Memleketin ekonomik alanda olduğu gibi eğitim ve kültür bakımından kalkınma hamlelerine de özel sektörün geniş ölçüde katılmasını sağlamak zaruretinde olduğumuz Kalkınma Planında açık ifadesini bulmuştur" diyor. Bu gerekçeyi biz yazmadık:

“Özel öğretim kurumları bugünkü imkân ve şartlar altında dahi, resmi öğretim kurumlarımızın yanında yurt hizmetinde çok büyük sorumluluklar ve hizmetler yüklenmiş bulunuyorlar.” Bu da gerekçe de var.

“Mevcutları halen 800’ü bulan özel öğretim kurumlarında sadece muhtelif dereceli okullarda 60.000 öğrenci okumakta, 4000’e yakın öğretmen hizmet görmektedir.” Nasıl devletleştireceksiniz özel okulları? Anayasanın 21’nci maddesi dururken özel okulları nasıl devletleştireceksiniz? Efendim? O teklifle de gelinmiyor; onun için soruyorum. Anayasayı değiştireceğiz dersiniz o ayrı meseledir. Ve şu esbabı mucibe üç sene, dört sene içinde nasıl eskidi?

Bakıyoruz, 11.11.1965 ten 1967 sonuna kadar da 7 tane özel okulun açılmasına biz ruhsat vermişiz. 27.8.1962’den 9.10.1964’e gelinceye kadar da o günkü hükümetler 12 okulun açılmasına ruhsat vermişler. Yani, beğenmediğiniz her şey bizim sırtımızda, beğendiğiniz her şey hiç bizimle ilgili değil. Bu mantığı anlamaya imkân yok Ama huzurunuzda ifade edeyim Muhterem Milletvekilleri, yanlış anlamayınız; özel okullar meselesi gayet dikkatle ve itina ile Anayasanın 50’nci maddesinin koyduğu, 21’nci maddesinin koyduğu ve Özel Okullar Kanunun koyduğu esaslar dahilinde murakabe edilmelidir ve etmeye de devam edeceğiz.

LEBİT YURDOĞLU (İzmir) — Daha yeni başlıyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, sözlerimi şöylece toparlamak istiyorum. Ortaya çıkan hadiseler bir problemin ciddi işaretleridir. Bu problemi bugünün şartları içinde düşünmek kâfi değildir. Geçıştirmek gibi bir tavır takınmak da doğru değildir. Alınabilecek tedbirler vardır; bu tedbirleri çeşitli ölçüler içinde mütalaa etmek lazımdır. Bu ölçülerden birisi; bizatihi üniversitelerin kendi iç bünyelerinde alacağı tedbirlerdir. Üniversite yönetim kurulları ve senatoları bunların üzerine anlayış ile eğilmişlerdir.

İkincisi; icraya taalluk eden tedbirlerdir, bu tedbirleri almaya biz hahişkarız.

Üçüncüsü de; teşrii organı ilgilendiren tedbirlerdir. Bunları da üniversitelerle gerekli temaslarımızı yaptıktan sonra derhal teşrii organa getireceğiz.

Bunu böylece bitiriyorum. Bunlar nelerdir? Bugünkü hali ile şöyle görülüyor. Evvela inançlarımızı söyleyelim. Üniversiteler her memleketin millî ümitlerinin mihrakını teşkil eder. Gençliğin yetiştirilmesi, memleketin bekası için, kalkınması için, büyük ve müreffeh bir toplumun gerçekleştirilmesi için yüksek seviyede insan gücü ihtiyacının tam olarak karşılanması en büyük zarurettir.

Ayrıca gençlerin teknik bilgi bakımından olduğu kadar manevi ve millî haslet ve meziyetler itibariyle de memleket ve milletin parlak istikbaline layık sorumluluklar alabilecek şahsiyetler olarak yetiştirilmeleri her memlekette eğitim davasının ağırlık merkezini vücuda getirmiştir. Dünyanın ileri memleketlerinin eriştiği merhale ve yeni keşiflerin meydana getirdiği müthiş imkânlar bir taraftan bütün insanlığa yeni refah ufukları açarken diğer taraftan bütün insanlığı yok edici tehditleri de meydana çıkarmakla dünyayı tarihi bir yol kavşağına getirmiştir.

İlim ve teknoloji her memlekette devletlerin emniyet, refah, iktisadi kalkınma, sosyal ilerleme alanında vazgeçilmez kuvvet kaynağı olarak büyük rağbet ve itibar bulmuştur. Gençliğin iyi yetişmesi, eğitimi her milletin insanlığa karşı sorumluluğunu

karşılayan en hayati bir davası haline gelmiştir. İnançlarımız bu. Bugün Türkiye'miz en geri milletlerin bile ilmi, fikri, teknik ve dolayısıyla siyasî alanlarda başarı ile katıldığı bir yarışın baskısını hissetmekte, varlığını, refahını, hürriyetini, yarınki nesillere karşı bugünkü neslin şeref borcunu ilim ve fikir alanında hudutsuz gayretlerin neticesine bağlamış bulunmaktadır.

Bu hummalı milletlerarası yarış içinde Türk milletinin kendisine yakışan yeri ve mevkii almasından ehemmiyeti müdrikiz. Dünya ve tarih önünde milletimizin beka ve terakkisini teminat altına almak sorumluluğumuz vardır. Bu sorumluluğa bütün millî müesseselerimizle birlikte öğretim kadroları ile öğrencisi ile yönetim kadroları ile üniversitelerimizin büyük vazifelerle iştirak etmesi kaçınılmaz bir zarurettir.

Memleketimiz dert ve meseleleri çok olan bir ülkedir. Sınırsız imkânlarla sahip değiliz. Bu sebeple Anayasamız iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı bir plana bağlamıştır. Plan, kaynaklarımızın ihtiyaçlar arasında taksiminde bir öncelik tanzim etmiştir. İhtiyaçlarımızın hiçbirisi diğerinden çok daha az önemli değildir. Her ihtiyaca ayrılan kaynakların en iyi şekilde kullanılması mutlak zarurettir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında eğitim öğretim ve gençlik meselelerine büyük bir önem atfedilmiştir. İhtiyaçlarımızdan birisini mükemmel şekilde karşılamak, diğerlerini ihmal etmek, ihmal edilen sahalarda büyük hoşnutsuzluklar, dolayısıyla istikrarsızlık doğurur. Böyle olmasın diye plan yapılmıştır. Planın esbabı mucibesin budur. Plan tanzimi için iki seneden fazla çalışılmıştır. Bütün ilgililerin mütalaaları alınmıştır.

Üniversitelerimizin ilmi ve idari muhtariyeti gereklidir. Muhtariyetin hiçbir şekilde müessiriyeti engellenmemesi lazımdır. Muhtariyet şart ama müessiriyet de şart. Bütün üniversitelerimizin topyekûn meselelerini düşünen, koordinasyonu sağlayıcı, aksaklıkları giderici tedbirlerin alınmasında ve kaynakların en iyi şekilde kullanılmasında ileride doğabilecek meselelerin şimdiden çarelerini aramakta ve devamlı şekilde çalışan bir beyin organa ihtiyaç vardır. Muhtariyeti zedelemekten böyle bir organ meydana getirebilir.

Muhterem Milletvekilleri; üniversite meselelerini bilhassa bugünkü çağın hareketi içerisinde biliyoruz demek kâfi değil doğru da değil. Binaenaleyh Planlama dairesinde veyahut da Milli Eğitim Bakanlığında bir heyetin bu meseleleri biliyoruz demesi kâfi değil. Meselelere daha yakından eğilen, bütün üniversitelerini topyekûn düşünen, değişik statülerin meydana getirdiği sıkıntıları ortaya koyan ve Meclislere, Teşrii Organa, icraya tavsiyelerde bulunabilecek bir beyin organa ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz.

Üniversitelerimizin yönetiminde istikrar ve müessiriyeti sağlayacak yeni tedbirler ihtiva edecek şekilde Üniversiteler Kanununun ıslahına ihtiyaç vardır. Üniversite öğrencilerinin hakikaten öğrencilerinin ve üniversitenin dolayısıyla topyekûn memleketin menfaatine uygun şekilde teşkilatlanmasını sağlayacak yeni mevzuata ihtiyaç vardır. Kredi ve bursların adetlerinin artırılması ve aylık 250 lira miktarı bugünkü imkân ve umumi ihtiyaçlar düşünülerek 350 liraya çıkarılması cihetine gidilecektir. 10 bin yataktan ibaret olan yurt kapasitesinin en kısa zamanda 20 bin yatağa çıkarılması derpiş olunmuştur. Orta öğretimde parasız yatılı olarak okutulacak öğrenci sayısı 4 binden 50 bine çıkarılmaktadır. Unutmamak lazımdır ki, Türkiye mecburi olan ilköğretimi bütün Türk çocuklarına sağlamayı ancak Cumhuriyetin 50'nci yılında başarabilmektedir. Yurtlar ve Krediler Genel Müdürlüğü statüsünün bürokrasiye

boğulmuş olmaktan kurtarılması için gerekli tedbirler alınacaktır. Üniversite öğretim kadrolarının devamlı şekilde dolmasını ve artmasını sağlayacak tek kaynak olan asistanlık müessesesinin daha cazip hale getirilmesine çalışılacaktır. Bu hususlardaki tetkikler yapılmıştır Muhterem Milletvekilleri; bunlar önümüzdeki günlerde huzuruza getirilecektir. Esasen bu mesele bizim seçim beyannamemizin meselesidir.

Öğrencilerin sağlık hizmetlerinden kolayca ve azami şekilde faydalanabilmesi için her türlü tedbir alınacaktır. Fikri mesaiyi değersiz hale getirmemek şartı ile ucuz kitap meselesine bir hal şekli bulunacaktır.

Muhterem Milletvekilleri, topyekûn profesörleri kitap tüccarı ilan etmek haksızlık olur. Mevcut üniversitelerimizin vasıta ve imkânlarının ıslahı, yeni kültür merkezleri meydana getirmesi için yine memleketimizin imkânlar ile mütenasibolarak ciddi gayretler sarfına devam olunacaktır. Geçen iki sene zarfında milyonlarca lira verilmiştir yarım kalan tesislerin tamamlanması için üniversitelere öğretim üyelerinin bütün zamanlarını üniversiteye hasretmeleri üniversitenin memleketimizin gerçeklerinden uzaklaşması neticesini doğurur. Kalkınma halinde olan memleketimin yetişmiş elemene olan ihtiyacı karşısında üniversite öğretim kadrolarından üniversite dışında faydalanmaması memleket menfaatleri ile telif olunamaz. Tabii ki, bu faaliyetlerin üniversitenin öğretim faaliyetlerini aksatmaması şarttır.

Öğrencilerin üniversite yönetimine iştiraki Anayasamızın 120'nci maddesine aykırıdır. Bu madde tadil edilmedikçe bunu gerçekleştirmeye imkân yoktur. Ayrıca üniversitelerin muhtariyeti zedelenmemek şartı ile öğrencilerin yönetime iştirakinin mümkün olup olmayacağı tartışmaya değer. Anayasanın 127 ve 128'nci maddeleri muvacehesinde üniversitelerin mali muhtariyeti mümkün değil. Yani siyasî mesuliyeti taşımayan müesseselere siyasî mesuliyet taşıyan organların hesabını verdiği paraları vererseniz, hiçbir denetime de tabi tutmazsanız, o zaman Devlet mefhumundan uzaklaşırsınız.

Muhterem Milletvekilleri; Türk vatandaşı her şeyin hesabını bir yerden sormak istiyor. "Bize ait değildir" diyoruz. "Kime ait" diye soruyor. Bunun cevabını veremediğimiz takdirde Devlet fikrini öldürürüz Türkiye'de, vatandaşı inançsızlığa götürürüz. Ama biz yine diyoruz ki, Hükümetimiz formalitelerin asgariye indirilmesine taraftardır. Ama şu kadar para verin, hiçbir şeyimize karışmayın, ne yaparsak yapalım... Buna imkân yok. Ama bugünkü olduğu gibi, hakikaten bugün üniversitelerimizin şikâyeti iki-üç yerde toplanıyor. Birincisi, verdiğimiz paraları, bütçe hazırlığımızın senelerden beri devam eden bir neticesidir, çok ufak kalemlere ayırıyoruz. İkincisi, üniversitelerin yine şikâyeti; zaman zaman nakit sıkıntısı oluyor kendilerine ayrılmış tahsisatları alamamak gibi birtakım sıkıntıları oluyor. Yani konmuş bir tahsisatın emniyeti içinde olmamak gibi, senelerdir devam eden bir sıkıntıları var. Bunların tashihine azami gayreti göstereceğiz. Ama siyasî mesuliyet taşımayan organlara, vergi paralarını toplayıp vermek gibi, alın ne yaparsanız yapın... Neticesinden millet, memnun olmadığı zaman hesap soracak yer bulamadığı takdirde, o zaman vergi toplamakta güçlüğü uğrarsınız. Bunun felsefesi bu.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bir dakikanızı rica ediyorum. Konuşmanızın daha uzaması mümkün, her halde. Bir arkadaşımız "bugünkü birleşimin Sayın Başbakanın konuşmasının bitmesine kadar devamı hususunu arz ve teklif ederim" diyor, Sayın Cengiz Ekinci. Bu tavrı tasvibinize sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Özel okulların Anayasamızın 21’nci maddesi ve 50’nci maddesi muvacehesinde, Anayasanın bu maddeleri değiştirilmedikçe devletleştirilmesi mümkün değildir. Ancak, Hükümetimiz, özel okulların, Anayasamızın 50’nci maddesi ve özel okullar kanunundaki şartları yerine getirecek şekilde gayet sıkı bir murakabeye tabi tutulmasına devam edecektir.

Muhterem Milletvekilleri, şu hususları ayrıca belirtmek istiyorum: Üniversite öğretim kadrolarının yetiştirilmesi yıllar almaktadır. Hâlihazırdaki kadrolarımız çok değerli elemanlarla doludur. Uzun, meşakkatli, çileli yıllar sonu yetmişmiş öğretim kadrolarımızı, her toplulukta görülebilecek bazı hoş olmayan misalleri ele alıp topyekûn kötölemeye katiyen taraftar değiliz. Bu, haksızlık ve insafsızlık olur.

Boykot hareketlerini işgale, tahribe kadar götürmek, bunlara tevessül edenleri amme vicdanında haksız duruma düşürür. Hukuk düzeni ile kabili tecviz olmayan bu gibi hareketlerin suç olduğu bir gerçektir. İşgal keyfiyetinin derhal son bulması lazımdır. Şu ana kadar anlayışla karşılanmış olan işgal fiillerinin üniversite muhtariyetini ihlal edici ve Devletin itibarını sarsıcı bir mahiyet alması fevkalade üzücüdür. İşgalin meşruiyeti mevzuubahis değildir. Muhalefet partilerinin, bu genel görüşmede işgal fiili hakkında bir kınamada bulunmayışlarını teessürle karşıladığımızı ifade etmeyelim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 4’ncü maddesi egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğunu, hiçbir kimse veya organın, kaynağını Anayasadan almayan bir yetkiyi kullanamayacağını amirdir. Bu yetki geniş çapı ile size tevdi edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 8’nci maddesi ise, Anayasa hükümlerinin bütün organları ve kişileri bağladığını amirdir. Bu durum karşısında Anayasa dışı kuvvetler tasarrufları mevzuubahsolmaz. Talebe hareketleri de dahil hiçbir hareketin Devleti, Meclisleri, Anayasa müesseselerini ve meşru organları tasavvur olunamaz. Dolayısıyla bu gibi kuvvetlerin tehdit ve baskı altına alması düşünülemez. Bu gibi tehdit ve baskılara karşı Devlet mücehhezdir Devlet mücehhez değilse, zaten Devlet değildir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Siyasi mücadelenin minderi üniversiteler değildir. Siyasi teşekküller, Cemiyetler Kanununa göre siyasî faaliyette bulunmaması lazım geldiği halde bir müddetten beri, 6-7 seneden beri adet haline getirmişlerdir, birtakım dernekleri üniversitede bir mücadele vasatı olarak kullanmaya yeltenmekten vazgeçmelidirler.

Yirmi memlekette talebe hareketleri olmuştur. Hiçbirisi bir ihtilalin başlangıcı olmamıştır. Türkiye hareketli bir memleket haline gelmektedir. Şu veya bu sebeple talebe hareketleri yine olabilir. Bunların arkasında meşru Meclislerin, meşru iktidarların tahdidedildiğini aramak Devleti itibarsız, vatandaşı inançsız ve ümitsiz kılmaktadır. İktidarı ile muhalefet ile Meclislere düşen en birinci vazife; kendi mevcudiyetlerini ve itibarlarını alakadar eden bu meselede tek bir cephe olarak hareket etmeleri ve vatandaşın zihnindeki tereddütleri silmeleri Devleti, milletin gözbebeği olan gençliğimizin tehdidi altındaymış gibi göstermeye asla razı olmamalarıdır. Bu hususta bütün siyasî partilerin kesin bir tavır takınması bir zarurettir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

1960 ihtilalinden bu yana aleni veya gizli olarak, milletin, Silahlı Kuvvetleriyle arasını açmaya, meşru iktidarla Silahlı Kuvvetleri karşı karşıya göstermeye çalışan bazı mehafil

bugün bundan bir netice çıkmayacağını görünce, el altından ve zaman zaman, alenen, talebenin sokağa döküleceğini yaymaktadırlar. Devletin büyük fedakârlıklara katlanarak var ettiği, geliştirmeye çalıştığı müesseseleri olan üniversitelerinde ve yüksekokullarında memleketin istikbali için hazırlanan öğrencilerini kendisine yönelmiş bir tehdit olarak almasına imkân yoktur. Böyle bir yol açılırsa yarının yöneticileri olan bugünkü gençlik işbaşına geldiği zaman, aynı tehditle kendisi karşı karşıya kalır. Kaldı ki, gelebilir mi, gelemes mi, o ayrı meseledir. Bu, hukuk Devletin de ve neticede Devletin de sonu olur. Türkiye Cumhuriyetinin bir Anayasası vardır. Bu Anayasanın ve buna aykırı olmayan kanunların kurduğu bir sistem vardır. Türk Devletin bu sistemi muhafaza edecek gücü vardır. Bir haklar dengesi teessüs etmiştir. Bu dengeyi, milletin rızası olmadan değiştirmek bahis konusu değildir. Hukuk dışı davranışlar hiçbir zaman tevz olunamaz.

İktidar olarak; öğretim üyeleri ve öğrencisiyle Türk umumi efkârından saygı gören bir üniversite müessesesi meydana getirmek en samimi arzumuzdur. Üniversite; hukuk ve hak fikrinin teessüsüne ve genç dimağların ufuklarını zenginleştirmeye hizmet etmekte büyük bir sorumluluk yüklenmiştir. Hükümetimiz, daha bu hadiseler başlamadan meselenin üstüne eğilmiştir. Muhtar üniversitenin yönetmeliklerini tanzim etmek veya onlarda ıslahat yapmak Hükümetin yetkisi dahilinde değildir. Üniversitelerin yetkili yönetim kurullarını yok farz ederek veya atlayarak, Hükümetin, muhtar üniversiteye ait üniversite meselelerini halletmesi ne mümkün, ne de doğru olur. Bunları şunun için söylüyorum: Birtakım laflar yayılıyor; “Hükümet üniversiteleri kendi başına bıraktı” Soruyoruz, ne yapmamız lazımdı? Üniversite yönetim kurullarını aşarak üniversitelerin iç meselelerine ait birtakım şeyleri halletmemiz mi lazımdı? O zaman bizim hallettiğimiz meseleleri yönetim kurulları kabul etmezse biz ne duruma düşerdik? Ayrıca muhtariyet ne olurdu? Ama muhterem arkadaşlarım, Muhterem Milletvekilleri, öyle şeylerle karşı karşıya kalıyoruz ki, zekânın bulabileceği her türlü propaganda işliyor. Biz üniversiteleri yalnız başına bırakmadık. Daima temas halinde olduk. Üniversite yönetim kurullarının, senatolarının, rektörlerinin dekanlarının bu gibi meselelerde meseleyi uzlaştırma bakımından büyük fonksiyonları var. Bunların hepsini bir kenara itip, biz meselenin içine girseydik, bu meseleler hallolur mu? Buna imkân yok. Talebe meselelerini anlamakta, talebe meselelerine hal şekli bulmakta bizatihi Türk öğretim üyesi bizden çok daha bilgilidir ve çok daha müessirdir. Ama biz diyoruz, Hükümet olarak ne yapabileceksek, yapalım.

İşte söylüyoruz: Burs sayısını artıralım. Biraz evvel arz ettim; bursu 250 liradan 350 liraya çıkaralım, kitap meselesinin üstüne eğilelim spor tesisleri meselesinin üstüne eğilelim, üniversitelerin noksan tesislerinin üstüne eğilelim, yurtlar meselesine gayet acil tedbirler arıyalım. Bütün yürürlükte olan bu işlerimizi çabuklaştıralım, daha iyi ve tesirli hale getirelim, bunların hepsini söylüyoruz. Üniversiteler Kanununda bütün üniversitelerin mutabık kalacağı bir ıslahat teklifini huzuruza getirelim.

Üniversitelerde boykot sınırı aşan hukuk dışı davranışlara kuvvetle müdahale etmenin bir yolu olduğuna inanmadık. Bu, hiçbir zaman bu gibi davranışları hoş karşıladığımız veya bunlara lakayt kaldığımız manasını taşımaz.

Yine birtakım laflar yayıyorlar: İktidar, “oh olsun fetvacılara” demiş veya böyle düşünülmüş. Biz ciddi bir iktidarız, sorumluluğumuzu biliriz. Biz Türk üniversitelerine, Türk gençliğine bağlı bir iktidarız. Ne onun hoşuna gitmek için birtakım tavırların içine

gireriz, ne de doğru bildiğimiz şeyleri söylemekten bir baskı hissedip çekiniriz. Her şeyi söyledik. Ama ne yapalım ki, bir husumet atmosferini silip bitiremedik. Bunlar hep devam ediyor.

Üniversitelerin rektörleri, senatoları, dekanları, yönetim kurulları büyük bir şefkatle, anlayışla, ciddiyetle kendine has şartları olan bu meselenin üstüne eğilmişlerdir. Hükümetin zamansız ve direkt olarak meselelere müdahalesi bir fayda sağlamazdı. Hükümetin kanunları tatbik etmekten sarfınazar etmek gibi bir yetkisi yok. Ama kanunları tatbik ederken de hadiseleri büyültme istikametine de götürebilirsiniz, küçültme istikametine de götürebilirsiniz. Hükümetlerin bugünkü dünya şartları içerisinde üniversite meselelerine eğilirken, toplum meselelerine eğilirken ve suçluyu, suçsuzu tesbit etmekte büyük güçlükleri olan meselelere eğilirken öyle rastgele, basit hadiselere eğilir gibi eğilmesi mevzuabahsolamaz. Hadiseleri büyültmekte Hükümetin kusuru aranır o zaman. “Niçin büyülttünüz” denir.

Huzurunuzda açıkça söyleyeyim, gayet açıklıkla söyleyeyim. Bir Yassıada fobisinin içinde değiliz. Bununla şunu kastediyorum; elimde karar var burada. Üniversitenin bahçesine giren polisi hususi maksatla girdi diye Yassıada Mahkemesi hapse mahkûm etmiştir.

Bunun fobisi içinde de değiliz. Ama meselelerin üzerinde eğilirken meseleleri büyültücü istikamette değil, meseleleri küçültücü istikamette eğilmeyi istiyoruz. Hiçbir zaman gayrimeşruyu tasvibetmediğimizi belirtiyor ve kanunlarımızı gayrimeşruluğun karşısında hiçbir zaman güçsüz bulmuyoruz. Yani gayrimeşruluğu tasvibetmiyoruz, kanunlarımızı güçlü bulduğumuzu ifade etmek istiyoruz.

Kanun tatbikçisi olan icra, toplu hareketlerde sadece hadiseleri bastırmak değil, yaymamak, genişletmemek sorumluluğunu da taşır. Şiddet yoluyla sindirmenin amme vicdanında tasvip göreceğine ihtimal vermiyoruz. Bütün bunlar kanun tatbikçisi olarak en doğruyu yapmaya çalıştığımızın ifadesidir. Öğrencinin asayiş kuvvetleriyle, öğrencinin öğrenciyle karşı karşıya kalmaması için azami dikkat sarf olunmuştur. Cereyan etmiş olan hadiselerin bir yol olmayacağını, itibarları zedeleme ve tahribetme metodu haline getirilmeyeceğini ümit ediyorum. Zira böyle bir davranış üniversitenin anarşi maksadı için kullanılması olur ki, buna ne üniversite öğrencisi, ne üniversite öğretim üyesi ne de üniversite yöneticileri rıza göstermez. Ayrıca topyekûn millî vicdanın tepkisi, hukuk Devletin bütün imkân ve vasıtaları, Türk Üniversitelerinin vatanperver öğrencileri, öğretim üyeleri ve yöneticileri tek bir cephe halinde anarşinin karşısında olurlar.

Muhterem Milletvekilleri, üniversite hadiselerinin çok derin, köklü meseleler olduğunu arz ettim. Huzurunuzu terk etmeden evvel bir kısa maruzatta daha bulunacağım: Hukuk Fakültesi Dekanlığı yapmış bir profesörümüzün günlük gazetelerimizden birinde çıkmış bir yazısı var. Bu yazıyı görmüşsünüzdür. Bu yazının bazı mesajları var ki, bunu okuduktan sonra elem duymamak mümkün değildir. Zabıtlara geçmesi ve malumatınız için okuyacağım:

“Son günlerde Türk üniversitelerini saran boykot hareketi karşısında hiçbir öğretim üyesinin sesinin duyulmamış olması dikkati çekmektedir” diyor, Prof Dr. Kudret Ayiter, Hukuk Fakültesi Eski Dekanı ve Hukuk Fakültesi profesörlerinden.

“Halk efkârında yanlış yorumlanabilecek bu durum, öğretim üyelerinin kırılmalarından, üzüntülerinden ileri gelmektedir. Kendi hesabına günlerce bu hislerin

etkisi altında kaldım. Öğrenci hareketlerinin, hele son günlerdeki inkişafına baktığım vakit bu hareketlerin haklı olduğuna kanaat getirmeye başladım. Haklı, çünkü biz hocalığımızı yapamamışa benziyoruz. Belki boykotçuların dediği kadar değersiz hocalarmışız. Çünkü biz bu öğrencilere, bilhassa Hukuk Fakültesi öğrencilerine fakülte binalarının işgal edilmesinin bir suç olduğunu öğretememiştik. Biz bunlara hukuk, hak fikrini verememiştik. Bir talebin hukuka uygun yapılışı veya suç tefrikini anlatamamışız...”

Devam ediyor: “Hareketlerin büyük bir kısmı kanunlar bakımından suçtur. Taleplerin arasında haklı olanların bulunması bu suçluluk durumunu değiştirmez.” Yine devam ediyor. “Biz bu öğrencilere gerekli ahlak ölçülerini, hocaya saygıyı, dürüstlük kaidelerini de öğretememiştik. Fakültemizden (dışarı dışarı) diye bağırın yüzlerce öğrenci arasından kendimize güçlükle yol açarak tecavüz ve hakaret sesleri arasında kovulduk. Bugün öğrencilerimizin durumunu anlamak ve belki onlara nasihat etmek için fakülte bahçesine bir öğretim üyesinin girmesi halinde hoparlörlerle (Dikkat, dikkat Fakülteye bir öğretim üyesi yaklaşmaktadır, yanına yaklaşmayın, kendisine yakınlık göstermeyin) diye tebligat yapılmakta, öğrenciler hocalarından bulaşıcı bir hastalığı bulunan bir mikroptan uzaklaşır gibi kaçmaktadırlar.

Bugün boykot komiteleri tarafından ileri sürülen taleplerin çoğu fakülteye iletilmiş istek değildir. Bazı iletilmişler ise kurullarda müzakere edilmiş, geniş gerekçeleri ve öğrenci yararına olmadıkları vakit benimsenmemiştir” Öğrenci yararını da düşünmeye mecbur. “Haklı taleplerin yapılması türlü yollarla olabilir, fakat hiçbir yolun suç olmaması gerekir. Yolu haksız olan bir talebin kendi de dinlenmez hale gelir. Fakültelerin boykot komiteleri bundan böyle üniversitelere alınması gereken öğrenci sayının dörtte bire yakın rakamlara indirilmesini istemektedirler. Daha geçen sene sokaklarda nümayiş yapan ve üniversiteye girmek için çok defa ek kontenjanlardan istifade eden öğrenciler bir defa üniversiteli olunca geriden gelen yaşlılarına kapılarını kapamaktadır. Eski yılların giriş imtihanları tetkik edilirse katıyetle eminim ki, bugün, bu talebi yapan bütün öğrencilerin ileri sürdükleri kontenjan rakamı altında kalan yerlerde oldukları görülür ve arzu ettikleri sistemin o yıllarda uygulanması halinde fakültelere giremeyecekleri anlaşılır. Bu öğrencilerin kaçır yıllık öğrenci olduklarının tesbiti de çok ilgi çekici olur. Arkadan gelen öğrencilere yer açılması için belli bir yıldan sonra fakülteleriyle ilgilerinin kesilmesi prensibi yürütülse ki, fakültemizde yalnız 1’nci sınıfında üç sene ile sınırlı olarak mevcuttur; bugün bir çoğunun Yükseköğretimden uzaklaştırılması gerekir.

Asansörle çık, arkadan başkasının çıkmaması için, hatta asansörün tekrar aşağıya inmemesi için kapısını açık bırak... Bu hareketin ahlaki değerini kamu efkârına bırakmak gerekir. Hiç bir zaman bir fakülteye o meslek sahasının açık bulunan yerleri kadar öğrenci alınamaz. Hukuk mezunlarının yalnız hâkim, avukat, hukuk müşaviri olarak değil, her türlü işlerde, ticaret sahasında, büro memurları sınıfında, seyahat acentalarında, bankalarda bulundukları zaman memleketin hak ve hukuk anlayışı arzu edilen bir seviyeye ulaşır. İyi hukukçunun daha az iyisinin yerine geçebilmesi ölçüsüne göre, mezun sayısının fazlaca olması gerekebilir...”

Sayın Profesör Ayiter’in hicranına iştirak etmemeye imkân yok. Gönül ister ki, bu hicrana Parlamentomuzun bütün değerli üyeleri iştirak etsinler. Mühim olan mesele Türkiye’de hak ve hukuk fikrini yerleştirmektir. Kalkınmayı yaparız, Türkiye’yi imar ederiz, bunlar zor olmakla beraber hak ve hukuk fikrini yerleştirmek kadar zor değildir.

İşinize geldiği zaman haklı, işinize gelmediği zaman haksız... Ölçü bu olmaz. Ölçü, mücerret hak mefhumu olmalıdır. İster seviniz, ister sevmeyiniz; ister memnun olunuz, ister memnun olmayınız, hakkı teslim etmek gerektir.

Üniversitelerimizin problemleri vardır, her sahamızda problemler var; sağlık sahamızda da var, münakale sahamızda da var ve sadece bizim değil, kalkınmış memleketlerin de devası problemleri var. Her memleketin var, ama bu problemleri çözmenin yolunu şiddette aramak yarın memleketi içinden çıkılmaz badirelere götürür. Çünkü herkes problemini çözmek için şiddete müracaat eder, reaksiyon görmez alkışlanırsa o zaman nizamı tutmanın imkânı yoktur.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye'yi bir anarşik ortama sürüklemek isteyenler vardır.

Şimdi değil, senelerden beri var; şartlara vasata göre, dünya konjonktürüne göre bu anarşi heveslileri başlarını çıkarır, başlarını indirirler. Üniversite olayları masum taleplerin haklı taleplerin, birtakım yığılmaların meydana getirdiği bir ortam üzerinde bir anarşi yolunu bulmamalıdır. Ümidediyorum ki, muhalefetiyle, iktidarı ile muhterem Heyetiniz Türkiye'de içinde her Türk vatandaşının menfaati bulunan ve Devletin, icranın, bütün organların en başta gelen vazifesi olan, Türkiye'nin emniyetini, asayişini korumakta Hükümetinizin arkasında olacaktır.

Muhterem Milletvekilleri, 1839 Tanzimat Fermanına bakıyoruz, ne diyor Tanzimat Fermanında? Tanzimat Fermanının birinci maddesi:

"Herkes malından, canından, ırzından emin olacak" Eğer yüz küsur sene sonra hala Türkiye'de emniyet ve asayiş konuşursak, hala Türkiye'de devleti şu tahdidin, bu tahdidin altında görürsek, o zaman hiç şaşmayın ne üniversite meselesini halledebiliriz, ne ilkokul meselesini, ne sağlık meselesini. Hiç birisini halledemeyiz. Hiç kusurlu, veballı falan aramayınız; geliniz elele verelim, memleketi anarşik ortamlara sürüklemek isteyenlerin karşısına çıkalım. Siyaset minderi olarak da sadece meşru olan yerleri, açık olan yerleri kullanalım ve orada birbirimize ne söyleyeceksek söyleyelim. Ama masum kafalara kendi inançlarımızı endoktrine etmek gibi bir yola gitmiyelim. Çünkü kendi inançlarımızı değil, masum kafalar çeşitli alternatifleri öğrenmelidirler. Eğer bir siyasî ideolojiye sahip kılsak masum kafaları, o zaman eğitimin gayesi olan doğru düşünme, doğru karar verme, salim neticeye ulaşma imkânlarını bu kafalar eğitim müesseselerinden alamaz. Büyük Milletimiz büyük fedakârlıklar yapıyor; 600 milyon liranın üzerindedir üniversitelerimize verdiğimiz para. Bütün köy hizmetlerine, 22,5 milyon insana da ancak bu kadar para veriyoruz. Bu paraların her kuruluşunun mahalline masraf olması ve azami istifadenin sağlanması lazımdır.

Ben sözlerimi bu meselenin bugün, yarın, öbür gün, ondan sonraki aylarda, yıllarda meydana gelecek reperküsyonlarını daima akliselim ortamı içerisinde halledebilecek unsurlara sahibolması temennisiyle bitiriyorum. Hepinizi bu kadar uzun saatler beni dinlediğiniz için muhabbetle, saygıyla selamlıyorum.⁵⁸ (A.P. sıralarından sürekli alkışlar, "Bravo" sesleri)

26 Haziran 1968 Çarşamba**Yüksek Öğrenim Gençliği Hareketleri, Millî Eğitim Sorunları, Gençlik ve Üniversite Öğrenimi Meseleleri Hakkında Genel Görüşme Açılmasına Dair Önergeler Nedeniyle**

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Başbakan. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Muhterem Milletvekilleri; şayet, biraz evvel konuşan hatip fahiş hatalar yapmasa idi, tahrikçilik yamasa idi, kanunları hiçe saymasa idi ve Türkiye'ye hakaret etmese idi. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* Huzurunuzda gelmek için sabırsızlık göstermiyecektim.

Bunları hepsini yapmıştır: Tahrikçilik yapmıştır, Türkiye'ye hakaret etmiştir, kanunları hiçe saymıştır, Anayasayı da hiç anlaşılması mümkün olmayan şekilde tefsire tabi tutmuştur ve böyle tefsire tabi tutmadan kendisini haklı bulmuştur. Bu sorumsuzluk içinde bu kürsünün suiistimalini yapmıştır.

Bunları birer birer sıralayacağım. Anayasanın 28'nci maddesine göre, toplantı ve gösteri yapmak hürriyeti vatandaşın hakkı. Üniversite işgalini, Anayasanın 28'nci maddesine göre, şayet bir toplantı ve gösteri yürüyüşü mahiyetinde addederseniz bunun arkasından yarın, bu sınırın içine girmeyecek hiçbir yer kalmaz, Türkiye Büyük Millet Meclisi dahil. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)*

Ama Anayasanın 28'nci maddesine istinaden çıkarılmış bir de 171 sayılı Kanun var. 171 sayılı Kanun, gösteriyi de, yürüyüşü de, hepsini tarif etmiş. Anayasanın 28'nci maddesini var, farz edin buna, her yeri herkesin işgal edebilme hakkının bulunduğu, şeklinde bir tefsir verip, 171 sayılı Kanunu bir kenara itip, bu kürsüden gelip, "Böyle işlere devam edin" demek, doğrudan doğruya tahrikçiliktir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)*

Sayın hatip yakayı ele vermiştir. Tahrikçilerin sahipliğini bu kürsüden zabıtlara geçirmiştir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)*

171 sayılı Kanuna bakalım, ne diyor? "Herkes önceden izin almaksızın, bu kanun hükümleri dairesinde, silahsız ve saldırsız olarak belli maksatlarla toplantılar veya gösteri yürüyüşleri yapmak hakkına sahiptir" bu hak. Burada bitmiyor, "Toplantı yeri; toplantının yapıldığı yer toplantının devamı süresince umuma açık sayılır" Açık mı işgal edilen yer umuma? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)* Bitmedi, "Toplantı ve yürüyüş süresi; Toplanmalara ve yürüyüşlere güneş doğmadan başlanamaz" işgal buna dahil mi? *(Gürültüler, "kapalı yer toplantısı" sesleri)*

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Açık yerlerdeki toplantılar ile yürüyüşler güneş batıncaya kadar, kapalı yerlerdeki toplantılar saat 24'e kadar devam edebilir" işgal saat 24'e kadar mı devam ediyor? Söyleyip kaçmak kolay. Türkiye Cumhuriyetinin kanunlarını tanımayacaksınız bu kürsüyü suiistimal etme hakkını elinizden alırlar. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri şiddetli alkışlar)*

Henüz bitmedi, 4'ncü madde; "Şehir ve kasabalarda hangi meydan ve açık yerlerde veya yollarda toplantılar ve yürüyüşler yapılabileceği vali ve kaymakamlarca

kararlaştırılarak mûtat vasıtalarla ilân edilir” Edilmiş mi nerede toplantı yapılacağı? Bir zihniyeti teşhir etmeye çalışıyorum. Sizin burada hukuku filan tanıdığınız yok. Anarşinin müdafaasını yapıyorsunuz.

MEHMET ERSOY (Kütahya) — Komünizmin müdafaasını yapıyorlar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Devam ediyor; “Bu yerler hakkında sonradan yapılacak değişiklikler ilânından onbeş gün sonra muteberdir. Toplantı yerlerinin kararlaştırılmasında gidiş gelişi, güvenliği bozmayacak ve pazarların kurulmasına engel olmayacak surette toplantıların genel olarak yapıldığı, varsa elektrik tesisatı olan yerler tercih edilir. Gidiş gelişi bozulmayacak, pazar varsa pazar da bozulmayacak. Üniversite profesörünün, rektörünün dekanının odası işgal edilecek, bu âmme hizmetinin görülmesine mani addedilmeyecek “ne var canım bunda işte Anayasanın 28’nci maddesine göre çocuklar toplantı yapıyor” denilecek... Bu ne biçim kanun anlayışı...

Devam edelim; madde 7 “Toplantının yapılmasından en az 48 saat önce toplantının yapılacağı yerin en büyük mülki âmirliğine, çalışma saatleri içinde, medeni haklarını kullanma yetkisini haiz olan tertip heyetinden en az üç kişi tarafından imzalı bir beyanname verilir”. Var mı böyle bir beyanname var mı? Uyanış Mitingi yaptınız, Anayasa mitingi yaptınız, kimse bir şey dedi mi? Diyemez diyeceksiniz. Ama bu kanunlara uymıyan bir şey yaptığınız zaman da herkes bir şey der. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

“Bu beyannamede toplantının yapılacağı yer, gün ve saat, toplantının yapılmasındaki maksat, bu toplantıyı hazırlayan tertip heyeti üyelerinin hüviyetleri ve ikâmetgahları gösterilir” diyor.

Devam ediyor,

Madde 11 Yürüyüş usul ve şartları;

Genel yollar üzerinde yapılacak yürüyüşler 4, 7, 10’uncu maddeler hükümlerine tabidir. Yürüyüşe ait beyannamelerde ayrıca yürüyüşe geçmek için seçilecek toplanma yeri ile tâkip olunacak yol ve dağılma yeri gösterilmek şarttır. Mahallin en büyük mülki amiri lüzum ve zaruret gördüğü takdirde yürüyüşün yapılacağı yolları ve istikameti tesbit ve keyfiyeti gerekçeli ve yazılı olarak ilgililere tebliğ eder.”

Madde 12 “Yasak yerler.

Genel yollar ile parklarda, mabetlerde kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve bunların eklentilerinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir kilometre mesafesi dahilinde toplantı yapılamaz” Tanımıyor musunuz siz bu kanunları?

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Birazdan cevabını vereceğiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Acaba ne cevap vereceksin, vereceğin ne cevap var?

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Görürsünüz oraya geldiğimiz zaman ne cevap vereceğimizi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vereceğin cevabı ben size söylüyeyim; her şeyi inkâr edeceksiniz. Türkiye’nin kanunlarını, Türkiye’nin nizamını,

Türkiye'nin düzenini, hayat hakkı tanımayacaksınız, hayat hakkı bulamayacaksınız. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Bizi dinle, ondan sonra ne söyleyeceksen söyle.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Üniversite binaları acaba kamu hizmeti görülen binalar değil mi? İşgal edilecek; ondan sonra bir siyasî partinin yasama organındaki azası buraya gelecek, diyecek ki, "ne var bunda canım, işte toplantı hakkı var, 28'nci maddeye göre toplanabilir" Ama nerede toplanabilir, nasıl toplanabilir? Bir kanun daha var, yasama organının geçirdiği bir kanun: 171 sayılı Kanun bunların hepsini tarif etmiş. Bunları var saymayacaksınız ve anarşiye meşruiyet vereceksiniz.

"Kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşler: 7'nci madde hükümlerine uygun şekilde beyanname vermeksizin veya toplantının geri bırakıldığı gün, onuncu maddeye göre merciine bildirilmeksizin veya toplantı veya yürüyüş için tesbit edilen gün ve saat beklenmeksizin yapılan toplantılar kanuna aykırıdır."

Bizi aşıkâr olan bir şeyi isbat ettirmek gibi bir duruma sokuyorsunuz. Kendiniz gülünç vaziyete düşüyorsunuz. Söylediğiniz zabıta kalmasın diye bu cevabı veriyorum. Yoksa doğru bir şey söylediniz de bunu tefsire çalışmıyorum. Yahutta cevaba değer bir şey söylediniz de buna cevap vermeye de çalışmıyorum anarşi anlayışınızı anlatmaya çalışıyorum.

İşte kanun, 171 sayılı Kanuna göre, üniversite binasını işgal ederek hiç kimseyi oraya sokmadan yapılan işgal muamelesine nasıl toplantı diyebildiğinizi, 171 sayılı Kanunun neresine bu işin girdiğini, Türk Ceza Kanununun 254'ncü ve 255'nci maddelerinin neresine sığdığını gelin izah edin.

LÂTİF AKÜZÜM (Kars) — Edemezler ki.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte bunun için söyledik dört buçuk saat burada. Eğer sizler çıkıp kanunsuzluğu tahrik ederseniz, o zaman memlekette emniyet ve nizamı tesis etmekte bizim sorumluluğumuzu ortadan kaldırırsınız. Yaptığınız kanunları tatbik edemez hale gelirse kimseye diyecek bir şeyiniz kalmaz. Sizin arzunuz budur. Ama bu arzunuz nail olmayacaksınız. Türkiye Cumhuriyetinin yasama organlarının çıkardığı kanunlar var olmaya devam edecek, tatbik edilmeye devam edecek.

BEHİCE HATKO (BORAN) (Urfa) — Bize yapılan saldırılara hangi kanun cevaz veriyor? (A.P. sıralarından "sus be" sesleri)

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Bana saldırdınız, Mecliste bana saldırdınız, müşahhas misal var, verin bunun esvabını. O zaman bir şey yapmadınız.

BAŞKAN — Sayın Çetin Altan, lütfen,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz Üniversite işgalinin 171 sayılı Kanuna göre nasıl toplantı içine sığacağını gelin söyleyin. Gelin söyleyin buradan.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Bizim sorumuza cevap verin.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim, rica ederim.

BEHİCE HATKO (BORAN) (Urfa) — Siz bizim sorularımıza cevap verin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sizin sorulara cevap verdik. On defa verdik, yüz defa verdik. Bin defa versek aynı şeyleri tekrar sorarsınız.

BEHİCE HATKO (BORAN) (Urfa) — Veremiyorsunuz ki!

ALİ KARCI (Adana) — Meclisteki saldırılara hangi kanun cevaz veriyor?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, her parlamentoda, bugün burada benden evvel konuşan hatibin temsil ettiği partinin gürültücü olduğu malumdur. Her parlamentoda gürültücüdürler. Evvela parlamentoyu karma karışık etmek isterler, sonra da memleketi karma karışık etmek isterler. Maksatları budur. Bu oyunlara bu memleket gelmiyecektir.

BEHİCE HATKO (BORAN) (Urfa) — Sizin oyunlarınıza da gelmiyecektir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz, sizden endişe ettiğimiz için, sizin tahrikçiliğinizden endişe ettiğimiz için, sizin anarşi teşvikçiliğinizden endişe ettiğimiz için bu kürsüye gelip size cevap veriyor değiliz. Biz, kanunları çıkaran bir organın önünde onun çıkardığı kanunları yok farz eden, bu kürsüden o organın bir üyesinin konuşması karşısındaki hassasiyetimizi ifade etmek için bu huzura geldik.

Şimdi, hiç bir zaman kabul etmiyeceğimizi, hiç bir zaman hassasiyetimizi esirgemeyeceğimiz diğer bir konuya geliyorum; bu zihniyet, bu kürsüye kadar gelebiliyor, bu kürsüden ettiği yemini unutuyor, Türk Anayasasının ve Türk Kanunlarının, Türk Adliyesinin, Türk Parlamentosunun, Türk Mahkemelerinin hepsini yok farz ediyor ve bu vatan uğruna dökülen kanları yok faiz ediyor ve burada sorumsuzca konuştuğu zaman şehitlerin sızlıyan kemiklerini yok farz ediyor, bu vatani bedava bulmuşuz gibi bu kürsüye geliyor, karşılıklı.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Bayrağını daha yeni indirdiniz.

YUSUF ZİYA BAHADINLI (Yozgat) — Bu memleketi biz savunuyoruz sizlere karşı.

BAŞKAN — Sayın Çetin Altan, size bir ihtar veriyorum, tekerrür ederse içtüzüğü tatbika mecbur edeceksiniz. *(A.P. sıralarından gürültüler, T.İ.P. sıralarından A.P. sıralarına hitaben bağırma)* Oturun efendim, rica ederim müdahale etmeyin konuşana.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Başkan, eğer lâf atanı susturmazsanız şunu açıkça teklif edeceğim; kendisi gibi bin kişi daha toplansın gelsin, münazara yapalım.

BAŞKAN — Rica ederim efendim, buyurun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunları yazıyor, çiziyor, her gün yazıyor, her gün Türkiye'ye hakaretler yağıdırıyor.

KASIM ÖNADIM (Bursa) — Namussuzlar.

YUSUF ZİYA BAHADINLI (Yozgat) — Namussuz sizsiniz.

ALİ KARCI (Adana) — Sayın Başkan, bakın neler söylüyor.

BAŞKAN — Oturun arkadaşlar, Sayın İdare Amirleri.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Münazara böyle mi olur?

KEMAL BAĞCIOĞLU (Ankara) — Bir daha müdahale edersen gelip seni döveceğim, eşek herif.

BAŞKAN — Sayın Bağcıoğlu, Sayın Önadım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunların hepsini yok farz ediyor ve bu kürsüye gelip Türkiye'nin bağımlı olduğunu, yani bağımsız olmadığını iddia edebiliyor.

Şimdi, bu siyasî heyetin içerisindeki bütün muhterem siyasî partilere sesleniyorum; bunu kabul edip etmediklerini buradan tekrarlamalarında fayda var. Evvela Türkiye'nin, bu zihniyetin sakız gibi çiğnediği şekilde, bağımlı mı bağımsız mı olduğunu tesbit edelim ve masum zihinlere bu zihniyetin zehir akıtmasına, yalanları tezvirleri üst üste koyup Türkiye'ye hakaret etmesine daha ne kadar müsaade edileceğini bir tesbit edelim.

Siyasi münakaşa yapıyormuşuz. Ne siyasî münakaşası yapıyoruz? Türkiye'nin bağımlı mı bağımsız mı olduğunu şayet tesbit etmediysek, Türkiye bağımlı bir Türkiye ise neyin münakaşasını yapıyoruz? Evvela gelin Türkiye'yi bağımsız yapalım.

Her vesileyle her fırsatı Türkiye'ye hakaret için kullanan bu zihniyeti, bize ne söylerse söylesinler biz onların cevabını lazımgeldiği şekilde, lüzum gördüğümüz zaman ve şekilde veririz. Ama hepimizin üstünde titredimize, Türkiye'mize dünya Türklüğünün yanan meşalesi olan Türkiye'mize. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar) Bir imparatorluğun bakıyesi olan Türkiye'mize, uğrunda yüz binlerce isimsiz kahramanın can vererek büyük Atatürk'ün büyük milletimizle elele vererek kurduğu Türkiye'mize ima şekliyle dahi olsa bağımlı denmesine hiçbir vicdanın, şayet o vicdanlar satılmış değilse (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar) rıza göstermemesi lazımdır. Eğer şayet Türkiye NATO azası da ondan dolayı bunu söylüyorsanız, Türkiye, Türk Milleti komünizmin pençesine düşmesin diye NATO azası olmuştur. Eğer arzunuz Türkiye'nin komünizmin pençesine düşmesi ise, bu arzunuz ebediyete kadar kursağınızda kalacaktır. Saygılarımı sunuyorum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)

(C.H.P. Grubu Sözcüsü Prof. Dr. Nihat Erimin konuşmasından sonra tekraren)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, Muhterem Milletvekilleri, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

C.H.P'nin Sözcüsü Sayın Profesör Erim'in genel görüşmeyle ilgili, genel görüşmenin konusunu bir bakıma aşan, bir bakıma aynı konunun içinde mütalâası mümkün addedilebilecek fikirlerine kısaca temasta bulunacağım.

Evvela şurasını konuşmamın başında kaydedeyim: Sayın Erim, kendilerine tevcih ettiğimiz soruları cevaplandırmış değildir. Sorular gayet basitti; işgal, kanunlara uygun mu, değil mi? Üniversite profesörlerinin, üniversite senatolarının yönetim kurullarının Hükümetten istiane etmeleri veya etmemeleri ile Türk Ceza Kanununu değiştirmek, 171 sayılı Kanunu değiştirmek gibi bir keyfiyet mevzu bahis olmadı. Türk Anayasasının saydığı hususları var etmek veya yok etmek mevzu bahis olmadı.

Keza, bir diğer hukuk profesörünün kendisi gibi düşünmüş olması da meselenin mutlaka kendi söylediği gibi, kendi söylediği şekilde ve bu sebeple de doğru olmasını icabettirmez. Sarahaten Sayın Erim, gayet dikkatle dinledim-şunları söylemeli idi: İşgal keyfiyeti suçtur ama bu, kendi şartları içerisinde mütalâa edilebilir.

Birleşiyor muyuz, ayrılıyor muyuz, bir türlü anlıyamadım, dediği husus vuzuha kavuşturmak için bunu söylüyorum. Yoksa benim, kendi partisinin grubu adına konuşan Sayın Erim'in sözcülüğünü buradan yapmama imkân yok. Neden bunun üzerinde ısrarla duruyorum. Yine de ifade ediyorum, şayet Yüce Meclisiniz çıkardığınız kanunların ihlali halinde bunları kanunsuzluk saymazsa, o zaman kanunları tatbik etme imkânını kaybederiz. Meseleyi kanunsuzluk addetmek bir merhaledir, ondan sonrasını düşünmek diğer merhaledir.

Sayın Erim, konuşmalarında, mademki kanunsuzluktur, niçin Hükümet tedbir almamıştır, diye soruyor. Gönül isterdi ki, bunu benim sözlerime cevap vermek üzere kürsüye çıktığı zaman değil, genel görüşme açıldığı zaman söylemeliydi. Burası Millet Meclisi kürsüsü, yasama organının kürsüsü. Mühim olan mesele, bir gençlik probleminin yanında, kanunların ne derecede ihlal edilmiş olduğuna edilmemiş olduğuna, anamuhalefet grubu sözcüsünün ne diyeceği idi. Murakabe fonksiyonu nasıl olacak? Olmıyan şeyleri olmuş gibi, olmuş şeyleri olmamış gibi göstermekle murakabe yapmanın imkânı yoktur. Bu itibarla ayrılıyor muyuz, birleşiyor muyuz meselesine gelince; orta yerde bir kanunsuzluk olduğunu bu kanunsuzluğun suç olduğunu evvela tesbit etmemiz gerekir. Ama bu kadar sarahatle Sayın Erim bunu söylemiyor. İki sebebi olabilir. Gençlik meselelerine, kanunlar çiğnense de, o ölçüde müsamaha ile bakalım, şeklinde düşünebilir veyahut kanunların, çiğneyene göre tatbik şekli olabileceğini düşünebilir. Bunları izah etse, arkasındaki esbabı mucibeyi gördüğümüz zaman, düşüncelerimizi ifade etmek imkânını buluruz. Ama sarahaten bu kürsüden C.H.P'nin Sayın Grup Sözcüsü 171 sayılı Kanunun, Türk Ceza Kanununun 254 ve 255'nci maddelerinin ihlal edildiğini söylememişlerdir. Söylemeleri gerekirdi. Kanaatimiz odur.

Çok görmeyin, üniversite gençlerimizin, bu şekilde söylemeleri gerekirdi, kanaatimiz odur. Bunu, öğrencinin hoşuna gitmek için söylememek gibi bir tutumun içinde olacaklarını tahmin etmiyorum. Çünkü eğer hoşna gitmek için kanunları şu veya bu şekilde anlamaya ve tatbik etmeye kalkarsak, o zaman kanun Devletinin sonunu buluruz. "Acaba bir endişelerimi var" diye Sayın Erim bana soruyor. Endişem bu, yani kanunları tatbik şeklinde ana muhalefetin anlayış tarzından endişe duyduğumu ifade ediyorum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Bunun dışında bir endişem yok.

Talebe hareketlerinin altında şu mu var, talebi hareketlerinin altında bu mu var? Ben sarahaten ifade ettim. Talebe hareketlerinin içerisinde çok faktör var. Bir daha ifade edeyim. Bu faktörlerin bir tanesi, hakikaten muhtar üniversitenin kendi yönetimi içinde zamanla birikmiş problemlerinin öğrenci, öğretim üyesi ve öğretici müessese arasındaki irtibatlarında meydana getirdiği ihtilatlardır. Bunun meydana getirdiği haklı bir zemin var. Ama bu haklı zeminin üzerinde nereye kadar gidilebilir meselesi münakaşa edilen meseledir. Bu haklı zemin ilhakı hakkı, hakkın bizzat alınmasını haklı kılar mı? Yasama organı olarak münakaşa edilecek konu budur. Haklı kılar mı nereye kadar kılar. Eğer bu işe böyle başlarsak, mülkiyete dostuz diyorsunuz; yarın mülkiyeti de koruyamayız, öbür gün evi de koruyamayız, daha öbür gün şahısları da koruyamayız, mesele oraya kadar gider. Binaenaleyh, bir ülkede kanunlar vardır, kanunlar varsa hiç tefrik gözetmeksizin vardır, Türk Anayasası da bunu gerektiriyor.

Evet, üniversite problemi gibi muğlak bir meseleyle iç içeyiz. Bunu samimiyetle görüşelim, herkes fikrini samimiyetle söylesin. Bundan alacağımız ilhamla, Yüce

Meclisinizin ortaya koyacağı fikirlerin ışığında meselenin günlük kısa vadeli, orta vadeli, uzun vadeli tedbirlerini düşünelim. Biz bunlara açığız. Ama evvela bir ana çerçeveyi çizmemiz lazımdır.

Bunu niçin söylüyorum? Şayet kanunsuzluk tasvip görürse, teşvik görürse o zaman Türkiye’de emniyet ve asayiş-i-Devletin bir numaralı vazifesidir-korumakta büyük sıkıntılar çekeriz. O zaman döner geliriz, şu hadise neden oldu dendiği vakit, siz olmasına bir şey demediniz, deriz.

Muhterem Milletvekilleri, Sayın Erim’in bir şeye daha cevap vermesini can ve gönülden temenni ederdim. Bir safsatayı, bir saçmalamayı bitirmemiz lazım. -Türkiye bağımlı mı, bağımsız mı?- safsatasını. Cevap vermediniz, tek kelime dokunmadınız.

NIHAT ERİM (Kocaeli) — Benim sözlerimde “Bağımlıdır” diye bir laf var mı? Bana niye soruyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bağımlıdır diyenler var, buna ne diyorsunuz, diyoruz.

BAŞKAN — Efendim, karşılıklı lütfen konuşmalıyım. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

C.H.P. SİRALARINDAN BİR MİLLETVEKİLİ — Türkiye bağımlıdır diye bizim sözcümüz bir söz söylemedi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi ona da geleceğim. Müsaade buyurun söyleyelim. Sayın Erim Anamuhalefet başkanı olarak, Anamuhalefet partisi grubunun sözcüsü olarak bu kürsüde “Türkiye Bağımlıdır” denmesini, Anayasanın himayesinde gelmiş bir partinin sözcüsünü masum mu addediyor? Böyle dediler. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* Masum demedi, ama böyle dediler.

Sizin devrinizde Türkiye bağımsız da bizim devrimizde bağımlı mı? Bu memlekette, üstünde hep beraber titizlikle duracağımız şeyler var. Bu bir iktidar-muhalefet meselesi değil ki. Bu kürsüden ifadesi lazımdı.

Anayasa’nın teminatı altında bir parti gelmiş buraya, her halde Anayasa’nın teminatı altında gelen partiyi, Türkiye’ye hareket tavrı takındığı zaman Anayasa’nın teminatı altında masum bir parti addetmek imkânı yoktur. Hakka, hukuka saygılıyız, amma takbih etmek zamanı gelince hep beraber takbih etmemiz gerekir. Adalet Partisine değildir bu söz. Bu söz, Türkiye’yedir. Adalet Partisine söylenmiş bir söz için ben sizden istiane edecek değilim, onun cevabını biz veririz. *(A.P. sıralarından şiddetli alkışlar ve “Bravo” sesleri)* Ama Türkiye’ye söylenmiş bir sözde de anamuhalefet partisinin reaksiyon göstermesini istemek, Anayasanın, “partiler siyasî hayatın ayrılmaz bir parçasıdır” amir hükmü bakımından lazımdır.

Demokratik nizamın ayrılmaz bir parçası partiler nasıl olacaktır? İktidar mesul olacak da muhalefet mesuliyetsiz mi olacak? O zaman nasıl ayrılmaz parçası olacağız? O zaman orta yerde demokratik nizam kalmaz ki, demokratik nizamın ayrılmaz parçası olabilmemiz için evvela demokratik nizamı hep beraber korumaya, bir arada olmaya mecburuz. Beraber olursak o zaman ayrılmaz bir parçası oluruz. Onun içindir ki, şunu ifade edeyim gayet açıklıkla, Türkiye’nin meselelerinde, tüm Türkiye’yi alakadar eden meselelerde hep beraber reaksiyon göstermeyi beklemek, ümit etmek zannediyorum ki hakkımızdır.

Biz siyasî mücadeleyi “her şey mubah” kaidesine istinaden yapmıyoruz. Her şey mubah değildir. Hele Türkiye’nin bağımlılığını, bağımsızlığını, münakaşa etmek mubah değildir. Anamuhalefet partisinin değerli sözcüsünden bir reaksiyon gelmemesini üzüntü ile karşıladığımı huzurunuzda ifade ediyorum. İlk defa da değildir bu sözün bu kürsüden söylenmesi, birçok kere söylendi.

Soruyoruz, Türkiye’nin NATO azası olması Türkiye’nin istiklali ile bir tezat teşkil ediyor mu? Ediyorsa, ediyor deyin, etmiyorsa etmiyor deyin? Ortasında olmaya lüzum yok. Siz ne derseniz deyiniz, ben ne söyleyeceksem söyleyeceğim, bu kürsüden, bunun yolu yok. Olmadığını da gelir söylersiniz.

Sayın Erim Üniversiteler Kanununun 120’nci maddesini de tefsire tabi tuttular. Demek, belki meseleyi tam anlatmaz. Bir gün evvelki konuşmasında, yani evvelki günkü konuşmasında-konuşma buradadır- aynen şöyle dediler. “Öğrencilerin yönetime iştirakini istiyoruz.” Bugünkü konuşmasında -aynen dediğim zaman belki üslup farkı olabilir, mealen demek daha doğru olur mealen- “Biz Anayasanın 120’nci maddesine aykırı bir şey olsun, gayet tabii istemiyoruz, ama ucundan köşesinden bir yerinden girsinler yönetime. Yani Anayasanın 120’nci maddesini ihlal etmeden üniversite heyetleri buna bir çare bulabilir” Bunu, Anayasayı değiştirme yetkisini üniversiteye bırakmak şeklinde anlamak lazımgelir.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Yanlış bir şey olursa Anayasa Mahkemesi var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Erim, acaba Anayasa Mahkemesi üniversitelerin, Anayasanın şu maddesine göre hareket edip etmediklerini tatbikatta kontrolla vazifeli mi?

MURAT ÖNER (Afyon Karahisar) — İhtilaf çıkar, mahkemeye gidilir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kiminle kimin arasında ihtilaf çıkacak, kim gidecek mahkemeye? Siz diyorsunuz ki, hoca razı olsun, talebe de yönetime girsin. Bu münakaşanın içinden çıkamazsınız.

Şimdi gelelim Anayasanın 120’nci maddesine: Yani bu ne mantıkla, ne hukukla kabili telif değil. Biz bunun yolunu gösterdik; Anayasa tadil edilir, yönetime ancak bu şekilde öğrenciler iştirak eder. Biz bunu dedik. Anayasanın şu hükmüne bakalım; “Üniversiteler kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları eliyle yönetilir ve denetlenir” Tadadi Canım, Başkaları da bunun içine girse ne olur? Olmaz... Başkaları da girecek idiyse burada tadadedilirdi.

Muhterem Milletvekilleri, biz Kurucu Mecliste ve bu Anayasanın yapılışında burada yoktuk. Benim söylemek istediğim şey şu; bunların ne manaya geldiğini zabıtları okuyarak çıkarıyoruz. Zabıtları okuyoruz, bu münakaşalar yapılırken meselenin bu kadar teferruata götürülmemesi, yönetim kurullarının dahi Anayasa’da tadadedilmemesi fikri telkin edilmiş, hayır denmiş; tadadedilecek. Kim olacak bunda? Sadece öğretim üyeleri... Şimdi nasıl girer muhterem arkadaşlarım, Anayasanın şu sarıh hükmü karşısında öğrenciyi nasıl sokarsınız yönetime? Bu, şu olur; yani C.H.P. olarak biz bunu mümkün görüyoruz, ama profesörler görmüyor, olur. Mesele oraya gelir. Bunu hiçbir şekilde anlamaya imkân yok. İşin samimisi; böyle bir fikriniz varsa, bu Anayasanın 120’nci maddesine bir hüküm eklenir, bu gayet kolaydır, Anayasayı biz değiştirmeye başladık, gibi bir şeyden de korkmayın... (Gülüşmeler) Gayet kolaydır, nasıl değişeceği

de burada yazılmıştır. Zannediyorum ki, muhterem heyetinizde bu çoğunluğu bulmak, Senato'da bu çoğunluğu bulmak mümkündür. Gayet basitlikle bu iş halledilir. Eğer bu fikre taraftarsanız, samimi olarak taraftarsanız meclislerin işi olan bir işi niçin üniversite yönetim kurullarına bırakıyorsunuz? Meclislerin yetkisi olan bir işte başka bir heyet kendini yetkili görebilir mi, siz görseniz? Meclislerin yetkisini Devretme yetkiniz acaba elinizde mi? Bunlara imkân yok. Hukuki değil bu.

Şimdi konuşmamın hemen başında şunu söyleyeyim; aslında bu konuşmalarda mütalâaları serd ederken gayet tabii ki iktidar olmanın, muhalefet olmanın verdiği birtakım durumlar ve tutumlar olacaktır. Gayet tabii ki üslûp farkları da olacaktır. Bunlara bir şey demiyorum, ama gerçekleri muhalefet olunca başka, iktidar olunca başka anlamak imkânı yoktur, kanunları başka türlü anlamak imkânı yoktur. Bu itibarla kanunlara ne vuzuh verdiksek; şaşmaz, sapmaz şekilde ne açıklık verdiksek hep onu anlamaya mecburuz. Onu vermediksek vermeye mecburuz.

Eğitim meselesini halledin... Muhterem Milletvekilleri, eğitim meselesini halledin, denilebilir. Şunu, zannediyorum ki, hep beraber kabul etmeye mecburuz, milletler yaşadığı müddetçe, milletler gelişmeye devam ettiği müddetçe eğitim meselesi var olmaya devam edecektir. Bir gün, eğitim meselemiz halloldu, diyebilecek hiç bir memleket yoktur. Nitekim bugün iktisadi seviyesi çok yüksek, kültür seviyesi çok yüksek memleketlerde dahi ciddi bir eğitim meselesi vardır. Binaenaleyh, eğitim meselesinin mevcudiyetinden korkmak değil mesele, doğru adımlar atıyor muyuz, meseleyi hal yolunda ileriye doğru gidiyor muyuz ve memleketin yarınlarnı teminat altına alıyor muyuz? Şeklinde mütalâa etmek doğru olur.

Eğitim meselesi sadece bir okuma-yazma meselesi de değildir, ama evvela onunla, okuma-yazma meselesiyle başlar, anahtar o. Okuma-yazma meselesini halledemediğiniz takdirde ondan ileri kademedeki meseleleri halletmeniz fevkalade güçleşir. Bununla demiyoruz ki, her şeyi bırakalım, okuma-yazma meselesini halledelim, sonra da kademe kademe diğerlerini halledelim. Böyle demiyoruz, böyle de yapmamışız zaten, böyle de yapmıyoruz, Ama diyoruz ki, kaynaklarınızı tahsis ederken, unutmamak gerekir ki, Türkiye'de ilkokula gidemiyen bugün 500.000 çocuk vardır, bunları da düşüneceksiniz. Yine diyoruz ki, bugün ilkokulları bitirmiş de ortaokula gitme imkânlarından mahrum pek çok çocuğumuz vardır, bunu da düşüneceksiniz. Liseleri bitirmiş de üniversiteye gidemiyen pek çok çocuğumuz vardır, bunu da düşüneceksiniz, hepsini düşüneceksiniz. Hepsinin hal tarzını, düğmeye basınca bulma gibi bir imkân yok orta yerde. Böyle bir imkân olsa idi, böyle bir problem olmazdı.

Öyleyse, eğitim meselemizi bir ciddi dava, bir köklü dava olarak görmeye ve bir ciddi ve köklü davayı çözmede ileri düşünce sahibi olarak, milletin ilerisini düşünerek, dünyanın şartlarını düşünerek ve muayyen bir sene sonra memleketimizin erişeceği seviyeyi, hayal imkânlarımızın bahşettiği nisbette düşünerek, eğitim meselemizi ileriye doğru götüreceğiz. Meseleyi böyle anlamak lazım. Hiçbir kimse diyemez ki bir gün, eğitim meselemiz yoktur veya eğitim meselemiz hallolmuştur, ama eğitim meselemizin içinde birçok yan problemler hallolmuştur denilebilir. Bir müfredat meselesi hep olmaya devam edecektir. Her on senede bir fende, ilimde büyük terakkiler meydana geliyor. Yalnız üniversitelerin müfredat meselesi değil, ilkokuldan üniversite başlangıcına kadar olan bütün eğitim kademelerinde bir müfredat meselesi hep olmaya devam edecektir.

Bunu, her gün değiştirmeye kalkarsanız, o zaman da içinden çıkılmaz bir hercümerçle karşı karşıya kalırız.

Eğitim sistemimizin, eğitim programlarımızın ıslahına şiddetle ihtiyaç vardır. Üniversitelerimizin çok daha müessir, çok daha iyi neticeler alan bir hale getirilmesine şiddetle ihtiyaç vardır, bunlara hiç kimse bir şey demiyor. Bunları biz kabul ediyoruz. Kabul etmişiz ki, seçim beyannamemize, hükümet programımıza, daha sonra da İkinci Beş Yıllık Planın strateji dokümanına, İkinci Beş Yıllık Plana, İkinci Beş Yıllık Planın birinci yıl programına tedbirler koymuşuz, ama bunu kâfi bulmaya bilirsiniz. Diyoruz ki, memleketin umumi dertleri muvacehesinde bu kadarını yapabildik, daha çoğunu yapmak istiyorsanız başka yerlerden kaynak aktarmak lazımdır. Burada biz, devlet idaresinin bir kaynak meselesiyle çok yakından ilgisini, bir kaynak meselesinde dengeyi anlatmaya çalışıyoruz. Ve her aklımıza geldiği zaman da parlak fikirlerle ortaya çıkıp ıslahı alem rolü oynıyamayız.

Yolunu da tarif etmişiz; Türkiye'nin iktisadi, sosyal, kültürel kalkınması plana bağlanır. Anayasa hükmü. Türkiye'nin iktisadi, sosyal, kültürel kalkınması devletin vazifesi meyanındadır, Anayasa hükmü. Bu vazife nasıl görülecek? Plana bağlanarak, plan yapılarak görülecek? Yapılmış plan, müzakeresi de yapılmış. Şimdi eğer bu planın bu kısımlarını kifayetli bulmuyorsanız bir ıslah teklifi ile gelebilirsiniz. Yani, Türkiye'de meselelerin hal şekli birtakım usullere bağlanmış. Hem Anayasa seviyesinde usule bağlanmış. Bunları bir kenara atıp işgal yapmakla, başka türlü işler yapmakla vatandaş kışkırtmakla bunu içinden çıkabilir miyiz?

Elmalı hadiseleri, Elmalı hadiseleri... Şu Elmalı hadiselerini on defa konuştuk, bir türlü bitiremedik. Elmalı hadiseleri, toprak sahibinin üstüne topraksızın kışkırtılmasıdır. Hadiseler budur. Tapuyu müdafaa edeceğimizi bu kürsüden ifade ettik, zabıtlara geçti. Tapuyu müdafaa etmek devletin vazifesi. Zaten bir yerinden delinse bu iş, çorap söküğü gibi gider. Mesele, devlet itibarını zedelemektir. Şayet devlet, vatandaşın hakkını koruyacak güce sahip değilse koruyacak kararlılığa sahip değilse bir vatandaşın hakkı ihlal edilir, öbürünün edilir, üçüncüsü kendi hakkını kendisi alır. Bunun adına anarşi derler. İşte oraya gitmiyelim diyoruz. Anarşi, anarşi diyoruz, işte anarşi budur.

Ne olmuş Elmalı'da? 1957 senesinde tapulu toprağı işgal etmiş köylü. 5917 sayılı Kanun var, tapulu toprağı işgal edeni çıkarırlar, tapulu toprağın işgal edilmesi men edilmiş. Hukuk kaidesi bu. Bu kaide bozulmuş. Müeyyidesi ne? Devlet gelip bunu çıkaracak. Gelmiş, çıkarmış. 1961'de aynı hadise tekrar olmuş. Men'i müdahale kararı alınmış, yine gelmiş çıkarmışlar. 1964'te yani, C.H.P'nin hükümette olduğu zaman aynı hadise yine olmuş. 5917 sayılı kanun yine işlemiş. Mecburdunuz işletmeye. Neden işlettiniz diye sormuyorum, mecburdunuz. İşletmeseydiniz A.P. Grubu yakanıza yapışır, kanunları tatbik etmekten sarfınazar etme yetkisini nerde buldunuz, derdi size. Tatbik etmişsiniz, yine çıkarmışsınız, toprak sahibinin arazisinden köylüleri yine çıkarmışsınız. Sene 1968 olunca bütün bunların hepsini bir kenara mı atacağız? 5917 sayılı Kanunu bir kenara mı atacağız?

Söylüyoruz: Beyefendiler, siz de iktidara gelseniz, iktidar yapılamayacak şekilde memleket atmosferini muhalefet yapıyoruz diye hazırlarsanız, iktidar yapamazsınız, yapamazsınız; idare yapamazsınız, anarşi olur. Toprak sahibinin hakkını tanıyacaksınız toprak sahibinin üstüne Türk köylüsünü, senin toprağın yok, deyip kışkırttığınız takdirde

idareyi güçleştirirsiniz, bu doğrudur. Sağda solda meseleler çıkar, bu da doğrudur. Ama devlet bunu korumakla mükelleftir. Koruyamadığı yerde de vatandaş kendisi korumaya kalkar. Meseleyi oraya getirirsiniz. Memleketin başına dert açmak gayet kolay.

İşte onun için diyoruz, muhalefetsiz demokrasi düşünülmez, ama muhalefetin mesuliyetsiz olduğu da varit olmaz. Elmalı hadisesi bu. Bunun dışında bir şey yok. Bunu siz göreceksiniz, “fukara halkın ekinini yoldurdunuz. Böyle bir şey tarihte vakı olmamıştır.” Beş defa daha evvel çıkarılmış, siz de çıkarmışsınız. Siz çıkardığınız zaman halk zengin de biz çıkardığımız zaman fukara mı oluyor? Bu fukaralık ticaretini bir kenara bırakmak lazımdır. Fukaralık kadar nefret ettiğiniz bir şey yok. Fukaralığın mücadelesi bu değil, bu memleketi daha çok fukara yapar. Memleketi anarşiye götürürseniz daha çok fukara olur memleket.

Gerçek şudur ki; bir memleketin kalkınmasına, ilerlemesine mani olan en büyük, en mühim sebeplerden birisi kaynaklarının israfıdır. İnsanoğlunun kendi yarattığı kaynakları kendisi kadar israf eden bir başka tesir mevcut değildir. Nasıl israf eder? Anarşi, harbler, isyanlar, ihtilaller bir memleketin kaynaklarını israf eder, tahribeder. Onun içindir ki nizam diyoruz, onun içindir ki anarşiyle hiçbir meseleyi halledemeyiz diyoruz, onun içindir ki sulh içinde, sükûn içinde, huzur içinde yaşayan, birbirine düşman olmıyan bir milletin fertleri olarak mesut bir ülkeyi hep beraber yapalım, diyoruz.

Toprak... Toprak tevzi etmek istiyorsanız, Yasama Organı böyle bir kanun çıkarıp toprak üzerinde hakkı olan vatandaşın bu hakkını almamışsa, siz kanun yok iken de bu hak yürür, diye bir şey söyleyemezsiniz. O zaman Hukuk Devletine inanmıyorsunuz demektir. Elmalı toprak faciası budur. Facia olan neymiş? Tapu sahibi kimsenin arazisi işgal edilmiş, Devlet gelmiş tapuyu korumuş. Bu bir siyasî karar değil ki, bunun bir siyasî kararla alakası yok ki... Otomatik işlemesi lazımgelen bir şey, otomatik işlemiş. Ondan sonra üniversite talebelerini Elmalı'ya seferber edecekler, birtakım mehafil. Orada idare adamlarının vazifesini güçleştirecekler. Köylüye yalan yanlış birçok şeyleri söyleyecekler, köylünün başını derde sokacaklar. Köylüye, işlersen belki bir şey çıkmaz, arkada başları vardır, diye suç işletecekler ve masum insanların başını yakacaklar. Kışkırtma budur. Bunun adına kışkırtma derler. Yapmayın bu kışkırtmayı diyoruz. Genel görüşme ile bunun ne alakası var? Çok alakası var. Çünkü biraz evvel bu kürsüde ilk defa konuşan Sayın hatip, üniversitenin rektör binasının içinde toplanma hürriyetini müdafaa etti. E, o zaman sizin evde toplansınlar. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bizi koruyun, diye gelirsiniz. Bizi güçsüz kılarırsınız, biz sizi koruyamayız. Gayet açık söylüyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın Erim, “Sonbaharda tedbir alınmazsa problemler olur” dediler. Şimdi bunu iki şekilde anlamak mümkün. Gayet hüsnüniyetle meseleyi ele alıyorum. Hakikaten Sonbaharda 25 bine yakın çocuğumuz tekrar üniversitelere girecek. İmtihana girenlerin miktarı 50.000'i buluyor. Çünkü üniversitelere girmiş olup da okuduğu fakülteyi beğenmeyenler de imtihanlara giriyor, daha evvel girememişler de giriyor. 50.000 çocuğumuz giriyor.

Geçen iki sene zarfında üniversiteye girmiyen çocuğumuz olmadı. Diyeceksiniz ki; üstüste yığdınız... Kapasiteleri azami şekilde kullandık çocuklarımız sokakta kalmasın diye. Başka yapacağımız bir şey yoktu. 25.000 çocuğumuz girecek. Gayet tabii ki bir problemdir. Bu problemi önümüzdeki üç ay zarfında halledin, diyorsanız buna imkân yok... Çünkü

kendileri bir üniversite mensubu olarak, bir kariyer mensubu olarak, bir öğretim heyeti mensubu olarak üniversite kurmanın onun öğretim üyelerini yetiştirmenin müşkülünü bilirler. Bizim üç ay zarfında yeniden fakülteler açmak, bu fakültelere talebelerimizin, hiç olmazsa işgal ve boykot yapan öğrencilerimizin, daha çok işgal yapan öğrencilerimizin beğenmedikleri hocaları bulup getirip koymak kolay bir iş değil...

Evet, Türkiye bir Yükseköğretim problemi ile karşı karşıyadır. Bunu bağırarak, çağırarak, mektepleri yıkarak, çocukları yürüterek, binaları tahribederek, hocaları tartaklayarak yapabilir miyiz? Ben diyorum ki, gelin, evvela siz buna itiraz edin. Çünkü biz öyle yaparız, desek bile doğru değiliz, biz iktidarı. Doğru yolda değiliz, diye siz deyin, siz iktidarsınız, doğru yolda değilsiniz, yolu bu değildir, deyin. Çünkü yol bu değildir.

Muhterem Milletvekilleri, hiçbir çocuğumuzun sokakta kalmasını hiçbir şekilde istemeyiz. Geçen gün de arzettiğim gibi, eğitim meselelerinin başı bugün değildir, sonu da bugün değildir. Bugün aldığımız tedbirlerin neticelerini önümüzdeki yıllarda görürüz. E, dün niye tedbir almadınız, dersiniz; biz de: 2,5 senedir iktidardayız, deriz. Niçin bundan başka türlü almıyorsunuz? Söz atıyor bir arkadaşımız; "Niye yapmadınız" diye. Biz de diyoruz ki, 30 senedir siz yapamamışsınız, 2,5 senede bizim yapacağımızı niçin bekliyorsunuz? E, siz de demiyorsunuz; "Biz sizi kabiliyetli görüyoruz." Böyle demiyorsunuz. (Gülüşmeler A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Hakikaten sıkıştırmakla meselenin hallolacağına kaani değiliz, ama sıkıştığı limite kadar sıkıştırmanın da kaçınılmaz, elde mevcut tek çare olduğuna inanıyoruz. Başka bir yol biliyor iseniz onu söyleyin. Emin olunuz akla, mantığa uygun, imkânlarla mütenasip gelen bir yol varsa, biz bunları adapte ederiz. Biz, siz söylediniz mutlaka kötüdür, diye bir şeyin içinde, bir fobinin içinde değiliz. E, söylemiyorsunuz. Halledin meseleyi... İktidar muhalefet münasebetlerini, Türkiye'nin asırlardır çöreklenmiş meselelerini, "İktidar olduğunuz, bunların günahının hepsi sizindir" diye bizim sırtımıza yükleyip, bunları niye halletmiyorsunuz, diye bizi kamçılamayın, diyoruz. Hallolabilecek ölçüde olanlarını neden halletmiyorsunuz, deyin... E, bunu da demiyorsunuz. Her şeyi düzene bağlıyorsunuz. O düzen ne ise, ne bilen var, ne gören var onu, her şey geliyor düzene. Başınız mı ağrıyor, Türkiye'de düzen bozukluğu var ondan... Canınız mı sıkıldı, Türkiye'de düzen bozukluğu var ondan. Birisine mi kızdınız, Türkiye'de düzen bozukluğu var, ondan... Bu, aslında pratik bir çare gibi görünüyor, ama ne başımızın ağrısı gidiyor, ne öfkeniz gidiyor, hiçbir şey hallolmuyor... Sayın Erim Diyor ki; "Anayasa günlük hayattaki sıkıntıların kaldırılmasını amir"

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Öyle değil, öyle değil...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şöyle diyelim; kaşlarınız çatıldı. Ben tabii sizi dinledim, elimde zabıt ve saire yok, çıktım buraya konuşuyorum. Sizin sözlerinizi tahrif etmek istemem hiç bir şekilde. Çünkü ben o kadar ucuz işlerin içinde değilim. Gayet tabii olduğu gibi söyleyeceğim, notlarım da var burada.

Sayın Erim, günlük hayatta karşılaştığı bozukluğu kasdediyor. Böyle mi? Benim notum bu. Yani, düzen değişikliğinden, diyor Sayın Erim...

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Öyle bir şey yok...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi müsaade edin, ben anladığım gibi söylüyeyim. Gayet samimiyetle söylüyorum; hiç bir maksat gütmüyorum

sözlerinizi tahrif etmekten, buna ihtiyacım yok. Çünkü o kadar güzel şeyler söylediniz ki, bunun üzerinde polemik yapmak icabetse iki gün yapılır.

Ben ayıklamaya çalışıyorum meseleyi günlük hayatta karşılaştığı bozukluğu kastediyor, “vatandaşın günlük hayatta karşılaştığı bozuklukları kastediyoruz, Anayasa yazmıştır bunları” diyor Sayın Erim. Aynen böyle... Devam ediyor; “Anayasanın 37-40-41-48’nci maddeleri var” diyor.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Arada bir nokta var Sayın Başbakan. Orada iki cümleyi birbirine bağlamayın, noktayı koyun. Ondan sonra Anayasanın yazdıkları maddeler...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ha, şimdi anladım. Anayasanın 37 - 40 - 41 ve 48’nci maddeleri ne yazıyor bakalım günlük hayatla ne kadar ilgili... *(Gülüşmeler)*

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Günlük hayatla alâkası yok onun.

BAŞKAN — Efendim, lütfen karşılıklı konuşmalıyım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Anayasa yanımda var, 37’nci maddeyi okuyorum.

Madde 37-Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amacıyla gereken tedbirleri alır. “Gerekten tedbirleri” yani başka memleketten toprak ithal edip toprak vermez.

Toprak toprak toprak... Bakalım şu toprağa; 240 milyon dönüm toprak. İşgal, istila devri geçmiş, toprağı büyültme imkânımız yok. Toprağı büyültme imkânımız var, amma sizin anladığınız manada yok. Şimdi bakalım; 500 dönümden yukarı toprak sahibi Türkiye’de kaç kişi. Açın istatistiklere bakın; 500 dönümden yukarı toprak sahibi 15.000 kişi. Miktar: 18 milyon dönüm arazi Türkiye’de 15.000 ailenin elindedir, 500 dönümden yukarı... 500 dönümden yukarı diyorum, çünkü 500 dönümü siz de bir limit olarak alıyorsunuz. Bizim elimizde arşivlerde mevcut tasarımlara falan bakıyoruz, sizin düşünceniz bu istikamette görünüyor. 100 dönüm dersiniz yine yaparız hesabı, çok basit... Şimdi, 15.000 aileye 500 er dönüm toprak verin, ne olur? 7,5 milyon. Geriye ne kalır? 10,5 milyon. 10,5 milyon dönüm toprak var, ağanın elinde dediğiniz toprak. Bu 10,5 milyonu taksim edelim, aile başına 100 dönüm verelim... Şimdi bu toprağın bir kısmı 100 dönümle bir aileyi beslemez, öyle yerler de var. 17 mm. yağmur düşen yerler var, kurak yerler.. Orada da var toprak. Hiç enfastrüktürü olmayan yerler de var, yazın bir damla yağmur düşmeyen yerler de var. 18 milyon dönüm araziden 10,5 milyon dönüm tevzi edelim, 100’er dönümden, 100.000 aile eder. Her sene Türkiye’de 100.000 köylü ailesi meydana geliyor. Bununla birinci sene, meydana gelen ailelerin işini gördük, ikinci sene ne olacak? Üçüncü sene, dördüncü sene, beşinci sene? Bir.

Mesele bitmedi, meseleye bir de şöyle bakalım bugün topraksız 300-400 bin aile var, onlara ne vereceği? Bununla da bitmedi, 5 ila 10 dönüm arasında toprağı olan beş yüz bine yakın aile var. Bu rakamı tam olarak bilmiyorum. Ama öbür söylediğim rakamlar sahihtir, 1963 senesi istatistiklerinden alınmadır. Görüyorsunuz ki Muhterem Milletvekilleri, Türkiye’de herkese toprak verilecekmiş gibi bir hava yaratırsanız gayri memnunları çoğaltırsınız, Devlete karşı gayri memnunları çoğaltırsınız. Siz de iktidara gelseniz veremezsiniz. Nitekim senelerce iktidarda olmuşsunuz verememişsiniz.

Şimdi 37'nci madde bu. Biz diyoruz ki çare bu değil. Bir dönüm topraktan benim köylüm iyi şartlarda, bahar iyi giderse Mayısın 20 si ile Haziranın 10'u arası iyi giderse Orta ve Doğu Anadolu köylüm, Trakya köylüm vasatı yüz kilo civarında mahsül alır. Bu yukarı vasatıdır. 50 kilodur, 60 kilodur, bazen de sıfırdır, sıfır. Kurur başaklar, tane vermeden kurur. Bu ıstırabın biz içinden geliyoruz.

Şimdi buna gübreyi, sulamayı, traktörü, modern tohumu soktuğumuz zaman 150 kiloya çıkarmak mümkün, daha fazla değil. Bu sene denendi Sonora cinsi buğday, vasatı 400 kiloya rahat rahat, iyi tarlalarda 600 kiloya çıkarmak mümkün.

Türkiye her sene 400 bin ton buğday alıyor dışarıdan. Bunun için 30 milyon dolar civarında para veriyor. Geçen sene almadı, bu sene de almayacak. Çünkü bir milyon yedi yüz bin dönüm Sonora Buğdayı ekildi, yarım milyon ton, yani Türkiye'nin açığı kadar buğday çıktı meydana. Yani, dönümden yüz kilo alan köylü 400 kilo alırsa 4 misli artmış olur. Bu yola gidiyoruz. Gübresini ucuzlatıyoruz, çok daha ucuzlatmanın yollarını arıyoruz, tarlasını sulamanın yollarını arıyoruz.

Sayın Doktor Soyer Niğde'den bahsetti, gündem dışı konuşmasında. Evet, Niğde hakikaten söylediğim yerlerden biridir. Sahil kuşağı için bir tohum bulabildik. Orta Anadolu ve Doğu Anadolu şartları için de deneme yapıyoruz. Muvaffak olduğumuz takdirde 300 kilo civarında çıkarmak mümkün olacak dönümde. 100 kilo alan köylüyü düşünün, aynı topraktan 300 kilo alan köylüyü düşünün, onun sevincini düşünün. Ondan sonra hiç merak etmeyin. Sayın Erim, çocuğumu okut diye size gelmiyecek, kendisi okutacaktır. Türk köylüsünü, çocuğunu okutamıyacak vaziyetten kurtarmaya çalışıyoruz.

Efendim 50 bin köye birer tane düşer. 4 bin köyde ne düşüyor bugün? Onda bir düşüyor. 10 köye bir tane düşüyor. Küçümsemeyin 50 bin rakamını. 4 binden 50 bine çıkıyorsunuz. İmkânlarımız müsait olursa yüz bine çikalım, 150 bine çikalım, bununla da kalmıyalım.

Dün arz ettim, Türkiye'de 700 küsur ortaokul vardı. Biz buna 355 tane daha ilave ettik Sizin verdiğiniz gibi değil rakamlar. Lise 164 tane idi. 219'a çıkardık. Nerde bu liseler? Hepsi kazalarda. Kim gelip okuyacak? Köylü çocuğu.

Bir şey daha arz edeyim. Esasen varlıklı ailelerin çocuklarının okumasında büyük sıkıntılar var. Bunlar hepinizin bildiği şeyler. Hiç merak etmeyin, o köylü çocuğu, okuyacak olan köylü çocuğu gelip okuyacak. Yollar açık. Bugün 355 yere daha ortaokul götürmüşüz. Cumhuriyet kurulduğundan beri 700 küsürdür. Evet, 55 yere daha lise ilave etmişiz, ondan sonra bize, Türk çocukları imam ve hatip mi olsun, diyorsunuz. Her köyde İmam-Hatip Okulu mu var İmam-Hatip olsun? Her köyde bir tane okumuş imam lazım. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Türkiye büyük bir memleket. İmam da lazım, öğretmen de lazım, profesör de lazım, doktor da lazım, avukat da lazım, hepsi lazım bunların. Türkiye'de 58 tane İmam-Hatip Okulu var. 219 tane lise var, bin küsur tane ortaokul var, 200 küsur tane sanat okulu var, 200 küsur tane de kız sanat okulları var. Herkes bu mektepleri bırakıp da 58 tane İmam-Hatip Okuluna mı gidecek? Netice öyle değil. 30 bin talebe burada okuyor, bir milyona yakın talebe de diğer okullarımızda okuyor.

Görüyorsunuz Muhterem Milletvekilleri, ne kadar insafsızca tarizlere maruz kalabiliyoruz. Yanlış bilgidense bunlar, söylüyoruz, vaka budur diyoruz. Yine açıklıkla söylüyorum, bilmiyoruz dediğiniz bir mevzuu varsa, tabii ki sır mahiyetini taşıyanlar

hariç, devletin bütün arşivleri sizlere açıktır. Ne zaman, hangi bilgiyi isterseniz verdireceğim. Bunu daha evvel de söyledim. Ne zaman, neyi isterseniz verdireceğim ki muhalefet vazifesini daha rahatlıkla, daha yapıcı bir şekilde görün.

Bir şey daha söyleyelim. Türkiye’de 6 tane tarım okulu vardı, lise derecesinde. Biz bunu 33’e çıkardık. Bu sene bunların yekünü 43 oluyor. 6’dan 43’e. Bunda kim okuyacak? Köylü çocukları. Bu tarım okullarının hepsi kazalardadır. Belki birkaç tane illerde olan da vardır, ama birçok kazanın orta yerindedir de ondan ildir. Düşününüz, Türk tarımını ne kadar sahipsiz bırakmışız. Eğitim diyoruz, eğitimi dalgalandırılım diyoruz ama nüfusunun %70’i çiftçi olan bir memlekette, gübre veriyorsunuz kilosu 55 kuruş, gübreyi nasıl kullanacağını bilmiyor. Yarısını israf ederse köylü 27,5 kuruş israf oluyor. Su veriyorsunuz, metre mikabı bir lira. Bunun nasıl kullanılacağını bilmezse israf olur. Bunları ona öğreteceksiniz. Çok çabuk da öğrenir. Okulu tarıma sokalım demişiz.

Türkiye hayvancılık memleketi. Kaç tane hayvan sağlık okulu teslim ettiniz bize? Hayvan sağlık okulu bir tane. Bugün altı tane var, inşallah bunu en kısa zamanda 20’ye çıkaracağız. Yani, Türk çocuklarının hepsine koşun gidin Ankara Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesine, Ankara Ziraat Fakültesine demiyoruz ki. Meseleyi tabanda yaymaya çalışıyoruz.

Sanat okullarımızdan mezun olan çocuklarımız, dışarıda kâfi derecede endüstrimiz var da iş bulabiliyor mu? Sanatkâr yaptık, iş bulamıyorsa ne yapacağız? E, onun için fabrika yapacaksınız. Bir taraftan onu yapıyoruz. Bunların hepsi birbiriyle gayet iyi koordine bir şekilde gidecek. Aksıyan yerler varsa düzelterek. Aksıyan yerini siz görüyorsanız gelip söyleyeceksiniz, doğru değilse biz de diyeceğiz ki, hayır o doğru değildir, doğru ise çok teşekkür ederiz bu ikazınıza, biz bunu düzeltelim diyeceğiz.

Muhterem Milletvekilleri, şundan emin olunuz bir muhalefetin söylediği şeyleri çok dikkatle dinliyoruz. Gündem dışı söylediğiniz sözleri dahi burada arkadaşlarımız not alıyor. Ben kendim oturursam ben not alıyorum. Ondan sonra gidip bakıyoruz. Açık rejimin güzelliği bu.

Sayın Soyer Niğde’nin ıstırabından bahsetti. Doğru. Ama bir şeyden bahsetmedi. Mamasun Barajını milyonlarca lira sarf edip yaptığımızı ve Aksaray Ovasında 110 bin dönüm araziye suladığımızı ve bu sulamanın da mühim bir kısmının daha geçen bir iki sene zarfında ikmal edildiğini söylemedi. Bugün Aksaray ile Koçhisar arasındaki Çimeliuzartık köyünde durup neyiniz noksan diye sorduğumuz zaman, toprağımız sulanıyor diyor, işte okulumuz diyor, yol asfalt içinden geçiyor, ışığım yok, birde ışık bulsak mesele tamam diyor. Işık da bulacak o köylü. İsterdik ki, Sayın Soyer, 8-10 milyon lira sarf edip Gümüş Barajının yapıldığını ifade buyursunlar. 10-15 milyon lira sarf edip, Akkaya Barajının temel bozukluğundan dolayı bir neticeye bağlanamadığını da ifade buyursunlar. Ve yine isterdik ki, Misli ovasında 100’e yakın kuyunun açıldığını, Niğde’nin en kurak bölgesidir-ifade buyursunlar. Ve yine Bor mıntıkasında gelecek sene birçok kuyunun açılacağını da ifade buyursunlar. 100 kuyu 20 milyon lira.

Ben şimdi meseleyi niye buraya getirdim? E, Türk köylüsünün ihtiyaçları diyoruz, Türk köylüsü toprağını sularsa çocuğunu okutabilecek duruma gelir. Maksat Türk Köylüsünü hep fukara bırakıp çocuğunun devlet tarafından okutulması değil, onu güçlü yapıp, çocuğunu kendisinin okutmasını temin etmektir. Bu arada da Türk toplumunu 600 dolar asgari seviyeye çıkarıncaya kadar, ki, 12, 13 sene meselesidir, 600 dolar adam

başına gayrisafi millî hasıla seviyesine çıkarıncaya kadar, devlet bütün imkânları ile diğer sahalardan azami fedakârlıklar yapmak suretiyle eline geçirdiği bütün imkânlarla bunu yapabilsin.

Şimdi bakıyoruz 40'ncı madde, 41'nci madde, 48'nci madde... Bunların hepsi, aslında Devletin sosyal vecibelerini tarif eder... Bu vecibeleri var devletin. Ama Devlet bu vecibelerini nasıl yerine getirecek? Onu biliyor musunuz? Yani Devlet bu vazifelerini tembelliğinden dolayı mı yerine getirmiyor. Kabiliyetsizliğinden dolayı mı yerine getirmiyor? Veyahut da halka sırtını çevirdiğinden dolayı mı yerine getirmiyor? Neden getirmiyor devlet bu vazifelerini yerine? Veya istenildiği şekilde getirmiyor?

DURSUN AKÇAOĞLU (Çankırı) — İmkânsızlıktan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — E, neden demiyorsunuz imkânlarla mütenasip olması lazım diye? Grup sözcünüz söylemiyor, Akçaoğlu söylüyor.

Şimdi geliyoruz, 40'nci madde: Herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir.

Kabul ediyor musunuz bunu? Ama itiraz ediyorsunuz sonra. Bunun neticelerine de katlanacaksınız. Dilediği alanda çalışan adama vurguncu, soyguncu, sömürücü dersenez, bu maddeyi ihlal ediyorsunuz beyler, bu maddeyi ihlal ediyorsunuz.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Tefeci dilediği gibi çalışacak...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bana tefecinin müdafaasını yaptıramazsınız ne kadar “tefecî” diye laf atsanız yapmam müdafaasını. Biz doğrunun ve haklının yanındayız. Ama şu maddeye göre vatandaş istediği işi tutmak hakkına sahip ise, alınteri ile mülk meydana getirdi ise, servet meydana getirdi ise, siz bunu, hiç ayırt etmeden, hırsızlıktır bu, dersenez bu maddeyi de ihlal ederseniz ve ediyorsunuz.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Demiyoruz, biz düzen bozuktur, düzen bozukluğu bunun içindir, diyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Demiyorsanız mesele yok. Ama bütün Türk vatandaşlarına, kimseyi ayırmadan, soyguncu, vurguncu, sömürücü diyorsunuz.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Kim, ne zaman söyledi? Kim söylüyor? Kim söylüyor?

MUSTAFA KEMAL YILMAZ (Aydın) — Bu kadar büyük yalan olmaz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Soyguncuyu, vurguncuyu tadadetmediğiniz müddetçe anonimdir bu. Herkes bunu üstüne alır. Bu suretle de ne yapıyorsunuz? Bakınız, yaptığınız kötülüğü söylüyeyim: Yaptığınız kötülük, Türk vatandaşının çalışma enerjisini ve gücünü kırıyorsunuz. Anayasa hakkı diye vermişsiniz, adam hakkım diye giriyor bir kapıdan, öbür kapıdan soyguncu çıkıyor.

Beyler, biz hukuku müdafa ediyoruz, müdafa etmeye mecburuz. Hukuku işimize geldiği gibi değil, Türk devletinin ana çerçevesinin çizdiği şekilde müdafa ediyoruz, etmeye de devam edeceğiz. Komprador edebiyatı... Varlıklı olan herkes komprador Türkiye'de. Zengin düşmanlığı... Bunlar kıskırtıcılık. Bunları yapıyorsunuz, düzen diye bunları yapıyorsunuz. Teker teker söylerim ne söylediğinizi. Memlekette bu zehiri

saçıyorsunuz. Ondan sonra gidiyorsunuz dağ başındaki adama senin çocuğun okumuyor da zenginin çocuğu okuyor, diyorsunuz. Bu zengin düşmanlığıdır. Aslolan bunu söylemek değil, senin çocuğunu da okutacağım, demektir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

Sayın Erim, geçen günkü konuşmasından “Planın eğitim kısmı iyi yazılmıştır” dedi. Ben, kendisini bir taahhüt altına almak istemiyorum buradan, yani istediği zaman bu fikrini değiştirmek hakkı kendisine baki. Benim söylemek istediğim şey şu; bundan sonraki cümlesinde “iyi yapılmıştır ama tatbik görmüyor” diyor. İkinci Beş Yıllık Plan 60 ay için hazırlanmış, henüz dördüncü ayındayız. Bunun muhasebesini eğer dördüncü ayında yaparsak işin içinden çıkamayız.

MUSTAFA KEMAL YILMAZ (Aydın) — Muhasebeye birinci ay dâhildir.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, 1968 mali yılı ile beraber İkinci Beş Yıllık Plan tatbiki girmiş. Şimdi Haziranın sonu, dördüncü ayı. Ben o hesabı buraya çıkmadan yaptım. (A.P. sıralarından gülüşmeler)

Şimdi geliyoruz 53’ncü maddeye. Anayasanın 40’nci maddesi var da, 37’nci maddesi var da, 48’nci maddesi var da, 53’ncü maddesi yok mu? Yani bir Anayasayı topyekûn anlayacaksınız.

Eğer diyorsanız ki, öbür maddeler ondan daha evvel gelir. Böyle bir Anayasa anlayışına imkân yok. 53’ncü maddeyi beğenmeyebilirsiniz, sevmeyebilirsiniz. Nitekim Kurucu Meclisin zabıtlarını tetkik ettiğimiz zaman, 53’ncü madde olmasın diye çok çırpınan olmuş. Olmıyacak da 53’ncü madde, rahat rahat gideceksiniz, senin neyin yok? Filan şeyim yok. Niye yok. Yok... Devlet yapmıyor da ondan, diyeceksiniz. Yani, Devletin imkânlarla bağlı olduğunu her vatandaşa bir bir anlatmak yerine böyle diyeceksiniz.

53’ncü madde ne diyor? Biz 53’ncü madde ile Türkiye’de fukaralığı hoş görmüyoruz. 53’ncü maddenin arkasına sığınıp da sosyal hizmetlerin görülmesine karşı değiliz. Böyle bir şey yok. Bizim içinden çıkıp geldiğimiz, bizi destekliyen, Adalet Partisine gönül veren, rey veren, onun arkasında duran kütle fukara kütesidir. Ama biz, sınıfçılık yapmıyoruz. Söke’de 18 tane toprak ağası var, kaç tanesi sizin partiden, kaç tanesi bizden?

MUSTAFA KEMAL YILMAZ (Aydın) — Hiçbirisi bizim partiden değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 16 tanesi sizin partiden, 16 tanesi. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, rica ederim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri; fukaralığı bir nevi artırmaya çıkarmaya lüzum yok. Memleketi fukaralıktan kurtarmanın yollarını arayalım. Fukaralık ticareti yapıp, fukaranın reyini almak yerine ki vermediği zaman da küsüyorsunuz-fukaralığa çare arıyalım. Fukaralığa çare, fukaralığın karşısında, ağlamak, döğünmek, çırpınmak değil, alın terliyecek, adım adım...

Huzurunuzda şunu ifade edeyim: Biz, Türk Milletini işçisiyle, köylüsüyle, çiftçisiyle, tüccariyle, esnafıyla, hepsiyle topyekûn huzur içinde yaşayan, bahtiyar bir topluluk yapmak istiyoruz. Nasıl olacak? Anayasanın başında “tasada ve kıvançta birlik” Vatandaşı birbirine düşürürseniz, tasayı yaratırsınız, o zaman tasada birlik olur, kıvançta birlik nasıl olur? Hiç olmaz. Onu orta yerden silersiniz. Onun içindir ki, memlekette bir Fetret devri yaratmanın, yaratmaya çalışmanın Türk siyasî hayatında yeri olmamalıdır.

Şimdi, düzen nedir diye soruyoruz, anlamıyorsunuz. Bana bunu son seçimlerde de kalabalıkların içinde çıkıp, bu düzen değişikliği nedir, diye sordular. Dedim ki, ben de soruyorum bu nedir diye. Bana, “Dağdaki çoban anladı da sen anlamadın” diyorlar. Demek sen de anlamamışsın dedim. Vatandaş söylüyor, neyi değiştireceksiniz? Günlük hayatındaki sıkıntıları kaldıracaksınız? Nasıl kaldıracaksınız? Yani her insan için bir nizam mı yapacaksınız? O zaman orta yerden eşitlik prensibi kalkar. Ne yapacaksınız? Anayasanın neresini değiştireceksiniz? Medeni Kanunun neresini değiştireceksiniz? Türk Ceza Kanununun neresini değiştireceksiniz? Neyi değiştireceksiniz? Haklar dengesinde ne biçim bir ayarlama yapacaksınız, bunu söyleyin. Bu lisanla, yani yasama organının lisanıyla söyleyiniz. Bu zamana kadar düzen değişikliği için her hangi bir kanun teklifinde bulundunuz mu?

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Toprak reformu...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Toprak reformunu izah ettik, Türk köylüsünü sadece toprakta çalışır, toprağın dışında çalışmaz hale getirirseniz, Türkiye’yi ebediyen fukaralığa mahkum edersiniz. Bakınız, dünya nereye gidiyor? Türkiye’de nüfusun %70’i toprakta çalışıyor. Şu sıcak Haziran gününde, gidin bakın nasıl çalışıyor vatandaşlarımız. Her ağacın dibinde çalışıyor, her tarlada çalışıyor, kadınıyla, kızıyla, çoluğu ile çocuğu ile genciyle, ihtiyarıyla çalışıyor. Ama %70’i çalışıyor. İsrail’de Amerika Birleşik Devletlerinde nüfusun %5’i tarımda çalışıyor. Kendi memleketini besliyor, bütün dünyayı besliyor. Amerika Birleşik Devletleri %5’i ile. Fransa 3 milyon çiftçisini 1 milyona, onu da 600.000’e indirmekle meşgul. İtalya, 1.900 senelerinde nüfusunun %60’ı toprağa bağlı olduğu için bugün şikâyetçi. Bugün %35’i toprağa bağlı. Kalkınma felsefeniz kökünden yanlış. Türk köylüsü sadece 1965 senesinde veya 1966 senesinde aklınıza gelirse böyle olur işte. (A.P. sıralarında sürekli alkışlar)

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — İtalya toprak reformunu yaptı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Her şey, politika laftan kurtuldu, hesaba, kitaba girdi. Ben burada, Türkiye’nin ne kadar toprağı var, onu söyledim, 500 dönümden yukarı ne kadar var, onu da söyledim. Kaç aileye yeter bunu da söyledim. Amâli erbaa ile bunun içinden çıkılabilir. Bunun yanlış olduğunu gelip söylersiniz.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye endüstrileşecek. Endüstride çalışan Türk vatandaşının geliri, toprakta çalışanınkinden 4 misli fazladır. Kalkınma böyle olacak. Toprağı hep tümüyle bırakalım mı? Ne münasebet? Besliyebileceği kadar insanı toprakta bırakacaksınız. Bunu zorla da yapamazsınız. Hiç kimse, bunun birtakım zor tedbirleriyle yapılacağını düşünmesin. Yapılamaz bu zorla. Siz Türk vatandaşına iş imkânları buldunuz da vatandaş şikâyetçi mi oldu? Şehirlere gecekondu diye koşup gelen odor. Toprakтан sökülüp geliyor, baba ocağından sökülüp geliyor, hislerle bağlı olduğu toprağından sökülüp geliyor. Geliyor, çünkü daha iyi hayat şartlarını arıyacak kadar cesaret sahibi, hayatıyet sahibi. Onun içindir ki, siz bu adama 4 dönüm toprağın başında otur, üç tane keçi, iki tane koyunla geçin diyemezsiniz. Senelerdir bunun içinde.

İşte Türkiye’deki hareket bu. Bunu anlamak lazım. Yani, biz toprağı olmiyan Türk vatandaşının topraksız kalmasına razı değiliz. Programımızın içinde 45’nci maddesinde var, seçim beyannamemizde var, hükümet programımızda var. Devlete ait toprakları vereceğiz diyoruz, veriyoruz. Daha da vereceğiz. Tapusu ve sairesi kolay şeyler değil ki.

Ondan sonra, seçim beyannamemizde var. Kullanılmayan toprakları da yine bedelini ödemek şartıyla, istihsal yapmıyan toprağı da bedelini ödemek şartıyla alıp vereceğiz.

Bunu da yapıyoruz. Birçok yerlerde Türk köylüsünü 20 senede edindirme kredileriyle borçlandırarak toprak sahibi yaptık, yapmaya da devam edeceğiz. İşte konuştuğunuz 240 milyon topraktan 11 milyon toprak budur. Bir adama 100 dönüm verirsiniz, 5 dönümü olan adam da karşınıza çıkıp, adaletsizlik yaptınız diyecektir. Ama zannetmiyorum Türkiye’de kimse toprağın kollektif işlenmesini düşünsün. O bizim sistemimize uymaz. Onu yapıyorlar. (A.P. sıralarından alkışlar)

Sayın Erim, her defasında söylüyorlar, köylü mahsulünü değer pahasına satamıyor.

Muhterem Milletvekilleri, köylünün istihsal ettiği malın %80’i Devletin taban fiyat politikasıyla korunmuştur. Buğday bugün 83-85 kuruştur. Bu, taban fiyattır, taban. Daha fazla ediyorsa götürsün satsın, buna mani olan kimse yoktur. Hükümet tavan fiyat koymamıştır, taban fiyat koymuştur. Yani, ondan aşağı satmasın. Nedenini de söyleyeyim. Türkiye, buğday ihraceder memleket haline gelecek, birkaç yıl sonra, buğday alan değil, 20 yıldır buğday alıyoruz. Buğday ihraceden memleket haline geleceğiz. 58 kuruş Rotterdam piyasası. Türkiye’de 85 kuruş. Şeker işte şekerdeki problemimiz de budur. Türkiye’de şekerin maliyet bedeli 194 kuruştur. 60 kuruş dışarıda. 130 kuruş sübvansiyone ederek şeker sattığınız zaman 100.000 ton şekerde 130 milyon zarar ediyoruz. Zararı kim ödeyecek? Yine vergi mükellefi ödiyecek. Türk halkına gidip, senin buğdayını ucuza alıyorlar, demek gayet kolaydır.

Ondan sonra da gecekondı semtine gidip “Pahalı burası” demek, bu da kolaydır. (Pahalılıkla Mücadele Cemiyeti) falan kurmak, (Köylüyü Kalkındırma Cemiyeti) kurmak kolaydır, ama mesele, birisine gidip, malını ucuza alıyorlar, diğerine gidip, pahalıya satıyorlar, dediğiniz zaman hallolmaz. Çünkü gerçek bu değil.

Bakınız, biz bugün gübreyi %15 ucuzlattık, traktörü 5000 lira ucuzlattık. Gübre bugün 53 kuruşla 70 kuruş arasında satılıyor. Evvelce 67-70 kuruşla 110 kuruş arasında satılıyordu. 4 tane gübre fabrikası inşa halinde.

5’nci fabrika ki, bu sene inşasına geçilecek, Marmara kombinesi 27 kuruşa gübre maledecek. Yani 55 kuruşa bugün Türk köylüsü alıyor. 27 kuruşa maledecek. 35 kuruş civarında Türk köylüsüne gübre satmaya çalışıyoruz, gübre tedarik etmiye çalışıyoruz.

Bunlar köylüye inme yolu değil, köylünün çocuğunun okuması ile alakası yok bunun. Köylünün tarlasında ekin olursa, o, cebine giren parayı nasıl harcıyacağını çok iyi bilir. Canından, dışından ayırır, evvela çocuğuna harcar, diyoruz.

Her vesile ile “Bozuk düzen” diyorsunuz. Siz diyorsunuz, fakülteler diyor, hocalar diyor. Ondan sonra da diyorsunuz ki, “Bizi niye bunlarla bir araya getiriyorsunuz?” Niye burada birtakım şeyler okudunuz? Ben de okudum, sonunu da bağladım, açık bırakmadım. Dedim ki, bakınız Siyasal Bilgiler Fakültesi Fikir Kulübünün söylediği şeylere... Bakınız diğer bir fakültenin söylediği şeylere. “Memleket sorunu efendim. Bunlarla alakadar olsun çocuk” Diyorsunuz. Bunu da münakaşa edelim. Münakaşa edelim, memleket sorunu, alakadar olsun.

Üniversite öğrencisi ve üniversite öğretim üyesi, endoktrine bir üniversite öğretim üyesi ve endoktrine bir üniversite öğrencisi mi istiyorsunuz? Yoksa, ufukları enginleştiren, her türlü alternatifleri mukayese edebilen, hangisi doğru, hangisi eğri, hangisinde daha çok hak var, bunu düşünme kabiliyetine erebilen üniversite talebesi mi istiyorsunuz? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Birincisi militan olur; yani siyasî bir

maksadın militanı olur, ama düşünme gücünü kazanmaz. O zaman üniversitemiz üniversite olmaz.

Nitekim. Türk Anayasasının 120'nci maddesinin zabıtları tetkik edildiği zaman görülür, üniversiteniz nasıl olacağı tarif edilmiş. Nasıl olacak Türk üniversitesi?

Türk üniversitesi, muayyen bir doktrini olan, muayyen bir görüşü savunan bir üniversite değildir. Yani, düzen değişikliğini savunan bir üniversite değil. O sizin doktrininiz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, gülüşmeler) Türk üniversitesi, fikirleriyle, üyeleriyle hür bir üniversitedir, hür... Bir fikre esir bir üniversite değil. Bir düşünceye saplanmış bir üniversite değil. Her türlü fikrin beyan edildiği, her türlü tefekküre açık bir müessesedir. Bütün bunlar ancak millî olmak vasfını muhafaza edecektir. Türk üniversitesi derken, hür ve millî üniversitenin esasları Anayasaya konulmaya çalışılmıştır. (A.P. ve Güven Partisi sıralarından "Bravo" sesleri) Bu zabıt, Kurucu Meclisin zabtı. Söyliyen de Turan Güneş. (A.P. ve Güven Partisi sıralarından gülüşmeler)

RUHİ SOYER (Niğde) — Eskiden öyle idi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Devam ediyor:

"Biz üniversitelerimizde demokratik ruhta yetişmiş, her türlü fikirlere açık, yani sadece sınıf kavgacısı değil, emekçi ve saireci diye halkı bölerek, onun dışında kalanlara hayat hakkı tanımayan bir memleket değil. Ama millî kültüre hadim insanlar yetiştirmek istiyorum." Devam ediyor; "Mesele, hür ve millî bir kültürü Türk çocuklarına vermektir." Hür ve millî kültürü Türk çocuklarına vermektir, muayyen bir doktrini değil. Ondan sonra, 70 tane talebe partinize kaydoldu diye, boy boy fotoğraflar çektirirsiniz.

"Üniversitemiz millî kültür yapan müesseseler haline gelmekte ve bunun teminatına kavuşmaktadır." Böyle diyor.

Beyefendiler, oyunu kaidelerine göre oynayalım, değişimizin sebepleri var. Ve üniversiteleri siyasî minder olmaktan çıkaralım, değişimizin sebepleri var. Hiçbir şeyi sebepsiz söylemedik huzurunuzda. Meselenin tarihi seyrini anlatışımızın sebepleri var. Diyoruz ki, rahat bırakalım şu üniversiteyi ve politikayı burada yapalım, meydanlarda yapalım. Bu, üniversite politika yapmasın demek değil. Üniversite, kendi tefekkürü içerisinde, kendi nizamı içerisinde, hür düşüncenin bütün nimetlerinden faydalanarak ve bir fikri yuhalayarak diğer fikri alkışlayarak değil, her fikri düşünerek incelemenin yolunu bulsun. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, konuşmamın burasında şunu arz edeyim:

Üniversitelerdeki huzursuzluk, şayet bu Mecliste muayyen meseleler vuzuha kavuşmaz, asgariler de mutabık kalmazsak devam eder. Ve üniversiteleri, iktidarların başına bir nevi sıkıntı yapmak hevesleri bitmedikçe, bu mesele devam eder. Ama bundan şunu çıkarmayın.

Efendim, üniversitenin hiçbir meselesi yokmuş ta iktidarın başına dert olsun diye hadiseler çıkmış... Bunu çıkarmayın. Dertler ve meseleler vardır. O meseleleri halletsek dahi yine birtakım meseleler çıkıyor ise, o zaman bunu sadece üniversite gençliğinin çağdaş seviyeye erişme gibi mütalâa etmek yanında başka faktörlerin bulunduğunu ifade etmek lazımdır, onun için söylüyorum. Biz meseleye tek bir sebep bulmuyoruz, birçok sebep buluyoruz. Sebeplerden birisi de, politikacıların üniversiteye girmesidir.

Sebeplerden birisi bu. Diyoruz; “Camiye, mektebe, kışlaya girmiyelim” Bunu buraya geldiğimiz günden beri söylüyoruz.

MUSTAFA KEMAL YILMAZ (Aydın) — Siz camiden çıkmıyorsunuz ki... Politikayı orada yapıyorsunuz. (*A.P. sıralarından gürültüler, “Siz de biraz camiye girin” sesleri*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Köylü mahsulünü değeri ile satamıyor, diyor Sayın Erim. Köylünün arpanın kilosunu 20 paraya buğdayın kilosunu 3 kuruşa sattığı zamanları biliyoruz, kurunu vusta değil, Kurunu Vusta değil. O zaman diyorsunuz ki “E, anladık, bizi hep suçlayıp duruyorsunuz. Biz o işi bıraktık” diyorsunuz. Bir taraftan da dersenez ki, “Milleti kurtaran Cumhuriyet Halk Partisi...” öbür taraftan da bu yükü sırtınıza almaya mecbursunuz. Kaldı ki, bunda da bir anlaşalım. Milleti kurtaran Cumhuriyet Halk Partisi değildir.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Öyle değil, öyle demedim. Atatürk kurtarmıştır, diyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu günkü Cumhuriyet Halk Partisi ile dünkünün hiç alakası yoktur. Altıok ve saire hiç müdafaasını yapmıyorsunuz, görmüyoruz.

RUHİ SOYER (Niğde) — Paslandı onlar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi Altı oku falan ittiniz, “Ortanın solu” diye gidiyorsunuz, Hayır gidin, bir şey demiyoruz. Ama mühim olan mesele, bu kürsüye gelip, “Milleti Cumhuriyet Halk Partisi kurtarmıştır” demektir. Böyle bir durum yok. Milli Mücadele Cumhuriyet Halk Partisi ile başlamamıştır. Milli Mücadele, Türk Milletinin yer yer dayanışması ile Müdafa-i Hukuk Cemiyetleri ile çeşitli cemiyetler ile daha hiç kimse ortada yok iken, Türk Milletinin şuuru ile ortaya çıkmıştır. Bunu şeraresi bu mücadelenin alemleri, bu mücadelenin sembolü, bu mücadelenin yılmaz, bıkmaz, hiçbir zaman meseleler karşısında soğukkanlılığını, cesaretini kaybetmez büyük lideri, ama büyük milleti ile elele, büyük lideri, Büyük Atatürk’e gayet tabiidir ki her Türk vatandaşı şükran ve minnet borçludur. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar*) Ama müktesebat meselesine gelince, müktesebatınız o kadar parlak değil. Bunun burada münakaşasını yapmanın bir faydası yok, kendiniz ikrar ediyorsunuz. Biraz sonra geleceğim ikrarlarınıza. Bütün sene uğraşıp, çıkardığı bir harman buğdayı satıp vergiyi ödeyemediğimiz günleri biliyoruz. Evet, ben bunları romanlarda okumadım, içinden geliyorum onun. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Derseniz ki, burda söylemeye mecburum; “Cumhuriyet Halk Partisi -aynen cümle bu- bu memleketi düşman istilasından kurtardığı günden itibaren...”

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Atatürk dedik, zabıta var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bitmiyor ki cümle onunla. Yani oraya koyduğunuz Atatürk biraz reaksiyonun neticesi olmuştur, onunla cümle bitmiyor. Eğer böyle diyorsanız milletin hakkını gasbediyorsunuz. Bunu yapamazsınız.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Öyle demedik demagoji yapma Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu meselede fevkalade hassas olmaya siz de mecbursunuz, biz de mecburuz. Çünkü eğer halka dönüklük istiyorsanız buradan başlar bu iş.

Halkın hakkını teslim etmekle başlar. Ondan sonra, zabıt için söylüyorum, devam ediyorsunuz; “Elbette Türk Milleti, ona ne şüphe diyorsunuz.” Ama gürültüler geliyor,

zapta geçmiştir, reaksiyonlar geliyor. Bunu bir daha münakaşa etmiyeceğimizi ümidediyorum. Çünkü sizin de itiraz etmiyeceğinizi ümidediyorum. Diyorsunuz ki; “C.H.P.’nin yanıldığı olabilir.” E, bu yanılmayı 1965’te kabul ediyorsunuz, yahut 1966’da. Diyorsunuz ki; “Biz yanılmışız. Otuz küsur sene icraat yapmışsınız bu memlekette.” Otuz sene sonra yanıldığınızı anlıyorsanız o zaman memleketin otuz senesinin hesabını vermeniz lazım. Bize dönüyorsunuz, tutucusunuz, şusunuz, busunuz, bize demiyorsanız birisine diyorsunuz herhalde tutucu filan diye.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Size diyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onlarla neyi kastettiğinizi anlamak aynen düzen gibi, neyi kastettiğinizi anlamak müşkül. Bizim politikamız ve felsefemiz Türk halkının gerçekleriyle yoğrulmuştur. Biz doktrinci değiliz. Gayet açık söylüyoruz. Bir takım dogmatik başka memleketlerin kapalı odalarında, filan üniversitenin, falan üniversitenin, düşünülmüş, bizim bünyemizi hiç bilmeden düşünülmüş şu sistemine, bu sistemine veya başka sistemine, hiçbirisine tutkulu değiliz. Bunların hiç birisine en ufak bir değer verdiğimiz yok, itibar ettiğimiz yok. Biz, büyük Atatürk’ün gösterdiği yolda Türkiye’nin problemlerinin çaresini biziatihi bu problemlerin içinden çıkarmak yolundayız. İşte bu bizim tuttuğumuz yol, millî bir yoldur. Gerçeklere dayanan bir yoldur. Memlekete hayatiyet veren yoldur. Kuvvetini memleketin hayatiyetinden alan bir yoldur.

Reform taraftarları değilmışız. Hangi reformun taraftarı değiliz? Millete, memlekete faydalı olacak her türlü ilerlemenin taraftarıyız. Kupkuru reform için reformcu değiliz. Kupkuru reform için reformcu olursanız memlekete büyük zararlar verirsiniz. (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

Memleketin bünyesine, memleketin gerçeklerine uymıyan şeyleri memleketin sırtına yük edersiniz, kaynaklarını israf edersiniz. Hangi ileriliği gösterdiniz de Türk halkı reddetti? Neyi reddetti? Bize rey veren Türk köylüsü okul istiyor. Bu tutucu mu? Okul istiyor, okul açın bana, diyor. Yol istiyor, su istiyor, ışık istiyor, daha iyi tohum istiyor, daha iyi hayat şartları istiyor, tutucu mu bu? Biz tutucuyuz da bize neye rey veriyor da size vermiyor. (Gülüşmeler)

Bugün Türkiye bir anarşi tehlikesi karşısında mıdır; soruyor Sayın Erim. Türkiye bir anarşi tehlikesi karşısında değildir. Ama Türkiye’yi bir anarşinin içine götürmek mümkündür. Türkiye’yi anarşinin içine götürmiyelim diye burada konuşuyoruz. Yollarını, çarelerini söylüyoruz. Türk Devleti rüzgârın önünde yaprak değil ki, şu istikametten üfürdüğünüz zaman şu köşeye gitsin, öbür istikametten üfürdüğünüz zaman öbür köşeye gitsin. İşte gitmesin diye uğraşıyoruz. Gitmeyecektir.

Sayın Erim soruyor; “kanunları uygulamak sizin vazifeniz” diyor, bunu neden birinci gün sormadığını da şöyle izah ediyor; “meseleler büyümesin, biz böyle düşündük.” Ama bununla kalmıyor, çünkü böyle düşündükleri takdirde şöyle demesi lazım; işgali tasvibetmiyoruz. Onu demiyor. İşgal kanunsuzluktur, bunu da demiyor. Biz bunu soruyoruz.

Muhterem Milletvekilleri; bütün çabamız Türkiye’yi idare edilemez hale getirmemektir. Muhalefetiyle, iktidariyle bunda her Türk vatandaşının taraflısının, tarafsızının her Türk vatandaşının menfaati var. Türkiye fetret devirlerinin zararlarını çok çekmiştir. Türkiye iki yüz senedir bir Devlet düşmanlığı mücadelesi yapıyor. Onun sonunda batmıştır. Osmanlı

İmparatorluğu. Onun içindir ki, diğer memleketlerde çeşitli hadiseler oluyor, evet, hiçbirisi bir Devlet düşmanlığına varmıyor. İşte Devlet düşmanlığına hadiseleri götürmiyelim diyoruz. Kanunları uygulamak bizim vazifemiz, ama değerli anamuhalefetin vazifesi de var; kanunları uygulamadığımızda “neden uygulamıyorsunuz” demek, kanunların uygulanmamasına hiçbir şekilde göz yummamak ve bütün bunlara azami titizliği göstermek de muhalefetin vazifesidir. Uymıyanı kınama vazifesi var.

Sayın Erim buradan üç şey söylediler; birincisi, çocuklarımızın kınanacak hiçbir şeyi yoktur, ikincisi, tebrik ve takdir ediyoruz, yani birincide de kalmıyorlar, birinci konuşmasında, tebrik ve takdir ediyor, üçüncüsü, bir gençlik kolu başkanı var ki, bir yazı yazmış ki, bu yazı ordinaryüs profesör tarafından ancak yazılabilir.

Şimdi bakıyoruz, kınanmayan hareket; işgal, tebrik ve takdir, işgale ondan sonra bir ordinaryüs profesörün imza atabileceği yazının altı; “sokaklara dökülürüz ha” E, şimdi bu durumda, kanunları tatbik etsenize demekle meselenin içinden çıkıyor musunuz muhalefet olarak? Kanunların tatbik edilmesine niçin yardımcı olmuyorsunuz? Yardımcı olmak için de gençliğin heyecanlarını anlıyoruz, ama işgale kadar bu iş gitmez. Öğrenci de bizim, üniversite de bizim, üniversite profesörü de bizim. Alkışladınız bunu yapan talebeyi, tarafınıza aldınız, ne olacak? Bunlardan bir şey çıkmaz Muhterem Milletvekilleri.

Ben bir demeç vermiştim. Bu demeci dün aynen okudum. Demecimde ne dediysem yine onu diyorum. Ve demecimde temenni etmişim; “Meselelerin bir tahrip haline gelmemesini temenni ediyorum” demiştim. Ama meseleler büyümüş, işgal haline gelmiş. İşgali tasvibetmediğimi de söylemişim.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Ama işgal vardı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, bir veya iki yerde vardı. Evet ama yayılmış her tarafa. Yaymamak için dememişim. Ve yayıldığı zaman da çıkmışım demişim ki, “hayır”

Şimdi, dün de söylediler, bugün de söylediler, geçen gün de C.H.P.’nin Sayın Genel Başkanı ifade buyurdular; bizim çocuklar daha evvel başlamış bu işe. Bu doğru değil. 13 Mart tarihli bildiri ne yazıyor içinde bilmiyorum ya üniversiteyle mi ilgili, çünkü iki-üç senedir bir bildiriler furyası gidiyor Türkiye’de. Eline kalemi alan, bir bildirinin altına imzayı koyuyor. Şu iki buçuk sene zarfında belki yüzü geçer bildiri. Eğer bunların her birisini bir problem diye alsaydık biz, hiçbir şey yapmak imkânını bulamazdık. Bunlara karşı uyanık olmuşuzdur, ama işte üniversiteye politikayı sokmanın neticelerinden birisi de odur. Üniversiteyi hiç kimse hür düşünceden mahrum bırakmak istemez. Andoktrinasyonu sokmaktan bahsediyorum. Aynı şekilde düşünüyorum, dün de söyledim, ilk söylediğimiz demeçte beyanatta ne söylediysek ona da sadık kaldık.

Sayın Cumhurbaşkanımızın bu kürsüye gelip kendisini müdafaa etme durumu yok. Hükümet Başkanı olarak bu hususta mütalaada bulunmak bana düşer. Hiç olmazsa gerçeği ortaya koymak bana düşer. Bu ziyaretlerden sonra beyanatı ne Başbakan, ne Cumhurbaşkanı ne çok kere vekiller vermiyor. Ziyareti yapan heyetler çıkıyor, şöyle dendi deniyor. Sayın Cumhurbaşkanımıza izafeten Sayın Erim’in söylediği şey böyle bir durumdur.

Üniversite öğrencilerimizin bir noktaya kadar olan haklılığını hep kabul ediyoruz. Hiç kabul etmiyen yok. Bir noktadan ileride, işgale giden haksızlığını kabul etmiyoruz. İşgale giden kısmı haksızlıktır, diyoruz.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Keşke ilk gün söyleseydiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beyefendi zatîâliniz son gün bile söylemiyorsunuz. Beni ilk gün niye söylemedin diye muaheze ediyorsunuz? Siz bir son gün söyleyin hiç olmazsa. (*A.P. sıralarından gülüşmeler*)

NİHAT ERİM (Kocaeli) — O fikirde olsam söylerdim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Her şey de yatıştı şimdi. Söyleyin.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Söyleyin, söyleyin korkulacak bir şey değil, işgali gayrihukukidir. Söyleyiverin de bitsin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Buradan bir hukuk profesörüne atfen bir pasaj okudular Sayın Erim. Altında ve üstünde ne var bilmiyorum. Bilmediğim için de bazan paragraflar çok yanlış şey ifade edebilir; çünkü ben bir beyanda bulunacağım, bu beyanda yazı sahibinin alınmaması gerekir, hukuk profesörü, boykot ve işgalin uygulanışını tebrik ve takdir ediyor. Yani boykot ve işgal hakkında bir şey demiyor da üniversite rektörünün odasına girip yetmiş yaşında ak saçlı profesörü kolundan tutup atacaksınız dışarıya, bunu takdir edeceksiniz ve bunu da Sayın Erim kendi haklılığına şahidolarak gösteriyor, buyurun.

Üniversitenin niye yardım istemediği veya Hükümetin niye polisle girmedığı meselesi işgalin suç olmadığı neticesine bizi götürmez. Ayrı ayrı şeylerdir. Üniversite yardım istememiş olabilir, biz şu veya bu sebepten dahi girmemiş olabiliriz. Ama bu, o fiilin hukukiliğini tesbit etmez. Sayın Erim; “idare edenler, idare edilenlere zulmederlerse mukavele bozulmuş olur” dediler. Bu isyan teorileri, ihtilal teorileri, bunlara girecek değilim. 17’nci ve daha sonraki asırların çok tartışılmış meseleleri var. Ama zannediyoruz ki 1961 Anayasasıyla Türkiye’de zulüm yapma imkânları ve bunun neticesinde ayaklanmalar meydana getirme gibi yollar tıkalıdır. Birçok kere söyledik, eğer böyle bir durum varsa, bütün işimizi gücümüzü bırakalım evvela bu sistemi ıslah edelim.

İşte böyle deseniz o zaman anlıyacağız düzenden kastınızı. Gelin şu kanunları toptan ıslah edelim, neresini ıslah edeceğiz. Öyle demiyorsunuz.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye’de bağımsız mahkemeler var. Hak aramak için her türlü yollar açık. Dilekçe hakkı var, Yüce Meclislerin Dilekçe komisyonları var. İdare, ardına kadar kapılarını vatandaşa açmış. İdarenin bütün eylem ve işlemi müstakil yargı organının denetimine bağlı, siyasî denetime bağlı, halkın denetime bağlı. Yani Hükümeti yaramaz çocuk farz etmişsiniz, icrayı bir ağaca urganla elini kolunu bağlamışsınız, her şeyini. Zulüm, kim yapacak zulüm? Gayrimesul organlar çıkar, zulüm yaparsa ona tedbir düşünmek gerekir. Yoksa meşru organların Türkiye’de zulüm yapmasına imkân yok. Buna imkân yok. Üç denetime tabi icra. Her türlü eylem ve işlemini kaza görecektir, Parlamento güven müessesesi, güvensizlik müessesesiyle icrayı kontrol altında tutacak, gensoru müessesesiyle, genel görüşme müessesesiyle, sözlü soru müessesesiyle, gündem dışı konuşma müessesesiyle, komisyonlarında umumi heyetlerinde icrayı denetime tabi tutacak. O kadar tutacak ki son iki buçuk sene zarfındaki denetim görevi saat itibarıyla Meclislerin %55’ini tutuyor. Hür basın, her istediği şeyi yazacak, hiçbir şeyi sakınmadan pervasızca yazacak, hür basının gözü önünde her şey cereyan edecek. E, bu memlekette zulüm vardır, isyan hakkı doğar... Bunu kabullenmeye imkân yok.

Bunu imaen dahi kabullenmeye imkân yok. Buna dayanarak üniversite talebesine veya başka gruplara isyan hakkı tanımaya imkân yok. Danıştay kararlarına, Sayıştay kararlarına, Yargıtay kararlarına, Anayasa Mahkemesine saygılı değiliz. Yahut buna benzer bir şey. E... bunu 10 defa münakaşa ettik. Bir defa daha münakaşa etsek bir fayda sağlayacağına kaani değilim. Çünkü bizim söylediğimiz bir değer taşıyorsa buna inanmanız lazım, eğer bize inanmıyorsanız bizi mütemediyen söyleyip durmakta bir fayda mütalâa etmiyorum...

Üniversite öğretim üyeleri hepsi vazifelerini gereği gibi yapıyor mu, Sayın Erim buyurdular? Hiçbir toplulukta herkesin vazifesini gereği gibi yaptığı iddia edilemez. Ama iddia edilemeyecek bir şey daha vardır, herkesin vazifesini kötü yaptığıdır. Bu da iddia edilemez. Her ikisine de imkân yoktur. Bununla demek istemiyoruz ki, aksıyan şeyler varsa düzeltilmesin. Aksıyan şeyler düzeltilir, düzeltilmelidir. Memlekette mühim hadiseler olmuştur; gayet tabii ki, üniversite profesörü, üniversite yönetim kurulları bunların hepsini gayet dikkatle nazarı dikkate alacaklardır. Yüksek, entellektüel seviyeyi haiz kimselerdir, bunların, doğan hadiseleri tahlil etme güçleri olmiyacak mıdır?

Şimdi Sayın Erim'in bir sözüne de dokunmak istiyorum; üniversite hocasının dışarda çalışması çalışmaması meselesi. Aslolan Üniversite hocalığının aksamamasıdır. Bunda yerden göğe kadar ısrar etmede haklılık vardır.

Ama bu fonksiyonu aksatmadan dünyanın birçok memleketlerinde üniversite hocası dışarıyla temas halindedir. Temas halinde olmazsa hakikaten ilim yapma imkânı yoktur. Temas halinde olmazsa tatbikatta, yetiştirdiği talebeden geri kalır. Ve nihayet hakikaten bu yüksek seviyeden memleket faydalanmak mecburiyetindedir.

Sayın Erim bir teklifte bulunuyor, diyor ki; evet bunlar bir menfaat karşılığında yapılıyor.

Muhterem Milletvekilleri, topyekûn menfaati eğer kötü bir şey addediyorsanız, kârı, kazanç arzusunu, o zaman Anayasanın 40'ncı maddesindeki "hür teşebbüs fikrini" kaldırırsınız. Eğer diyorsanız ki, kollektif olsun bu, yani, üniversite hocaları dışarıda çalışsın, ama kazandıkları paralar üniversitenin kasasına girsin, bundan da hiçbir netice çıkmaz. Bu, âdeta hocalığın devletleştirilmesi olur.

Ya bunu, hiç çalışmasın diyeceksiniz yahut da aksamiyacak şekilde çalışmasına devam edecektir. Hacettepe ve Orta Doğu Teknik Üniversitelerinin şartları aynı değildir. Daha yeni kurulmuş üniversitelerdir, daha başka türlü denetim yolları vardır. Orta-Doğu Teknik Üniversitesinin mütevelli heyetini Hükümet tayin eder, murakıplar heyetini Hükümet tayin eder. Daha başka türlü kuruluşu vardır.

Sayın Erim Köy Enstitüleri mevzuuna temas buyurdular; bunu da bir vuzuha kavuşturalım. Kanun çıkarılıyor ve bu kanunlara göre de 29.6.1947 gün ve 6/10358 sayılı Bakanlık Onayı çıkıyor. Bu Bakanlık Onayı ile her iki kanunda da yapılan bütün değişiklikler öğretmenin geçimini artık kendi istihsalı ile değil Devlet tarafından temin edilmesi esasına dayanıyor. Köy Enstitüleri dediğiniz sistemin içinde şu vardır; köy çocukları gidecek. Ne yapacaklar orada? Hem tarım öğrenecekler, hem öğretmenlik öğrenecekler, hem başka şeyler öğrenecekler. Sonra gelecekler köye bu öğretmene 100 lira para verilecek. (A.P. sıralarından "20 lira" sesleri)

Yahut 20 lira. Eğitimci 20 liradır da öğretmen 100 liradır, öyle hatırlıyorum. Her neyse 20 lira para verilecek, maktu bir para verilecek. Yani, şehirdeki öğretmenden çok

daha az bir para verilecek. Kendisi o toprağın üstünde çalışarak hayatını kazanacak. Bunu 1947 senesinde değiştiriyorsunuz, Devlet tarafından geçimi temin edilir hale getiriyorsunuz. Yani sistem Köy Enstitüsü sistemi olmaktan çıkıyor, öğretmen okulu sistemi haline geliyor. Bu, oluyor.

Şimdi, bu sonradan yapılmıştır, önceden yapılmıştır, keşke yapsaydık. Yapmasaydınız ne netice alacaktınız bugün? Yani orada çalışan, 100 dönüm toprağı olan, 80 dönüm toprağı olan köylü mesut ve müreffeh de, hiçbir kederi, tasası yok da, çiftle çubukla uğraşacak, ondan sonra maişet için uğraşacak talebesini bir kenara bırakacak öğretmen bahtiyar mı olacaktı? Bugün üniversite hocasının serbest çalışmasına karşısınız, ama köy öğretmenin kendi hayatını kendisinin kazanmasını derpiş eden bir sistem kalktı diye hayıflanıyorsunuz, bunu anlamaya imkân yok. (A.P. sıralarından alkışlar ve "Bravo" sesleri) Yani köy öğretmenin üniversite hocasından daha mı mesuliyetli addediyorsunuz? Çocuklarını ihmal etmiyecek mi? Değiştirmişsiniz bu sistemi. Kendiniz değiştirmişsiniz; "İçimiz yanıyor" diyorsunuz. Sonra gelmişsiniz 1961'de iktidara. E... neden getirmediniz içiniz yanıyorsa? Köy Enstitülerinin sistemi 1947'de değişmiştir. İsmi de zannediyorum 1954'te değişmiştir. Ya 1953 te, ya 1954'te. Öğretmen okulu olmuştur. Yani hali ne ise artık o fonksiyonunu görmüyor, öğretmen okulu fonksiyonunu görüyor. Köy çocuğı %80 i, geçen gün de arz ettim, %80'i köy çocuğı alıyoruz. Bu nisbet 75 idi, biz 80'e çıkardık. Hepsı köy çocuğı olsun dersek bir köy şehir ayırımı yaparız. Türkiye'de kötü olan işlerden birisi de, bu köy, şehir ayırımıdır. Esasen Köy Enstitüleri ile birlikte köy, şehir ayırımı yapıldı. Ben Köy Enstitüsü meselesini çok yakından biliyorum. İçinden biliyorum, kurulduğı günden itibaren biliyorum. Bakınız ne oldu: Köye gelince, sırtında taş taşıyarak köylü okulunu yapacak. Okul seferberliğini hatırlarsınız 1940'ların. Sonra öğretmenin köy kendisi besliyecek. İşte bugün müdafaasını yaptığınız köyün, sizin kafanızdaki yeri bu. O zaman tam köy şehir ayırımı olur. Olmuştu da. İşte o zaman sırtında taş taşıyan köylüye yapılan muamele zulüm haline gelmişti. Bugün köylü gelip kendisi parayı veriyor; alın şu parayı, diyor okula harcayın, alın şu parayı diyor, elektrige harcayın, alın şu parayı diyor, yola harcayın.

Özel okullar meselesi hususunu da söyledim. Azami itinaı gösterceğiz, kanunların derpiş ettiğı murakabe fonksiyonumuzu âzami şekilde yapacağız. Yine gayet açıkça söylüyorum; aksayan bir cihet olursa, bizi ikaz ederseniz memnun oluruz.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri; sözlerimin sonuna geliyorum, bir iki şeyi daha arz etmek durumundayım. Sayın Erim'in basına verdiğı bir özet var. Bu özet tabii ki, meal bakımından burada söylendiğı gibi de olsa, üslûp bakımından, esas bakımından bir miktar farklıdır. Buna bir şey demiyorum, yalnız bu özette mevcudolup da Sayın Erim tarafından ifade edilmeyen bir husus var burada, o husus yarınki matbuata geçer, matbuat söylenmemiş bir şeyi söylenmiş gibi değerlendirmek durumunda kalır. Sayın Erim'i böyle bir duruma koymamak için ben sadece gayet kısaca temas edeceğim. Diyolar ki; "Çimento rezaletini 3 yıldır bağıyoruz. Bunun karaborsasına meydan vermeyecek tedbirler Hükümetin elinde. Aldık, alıyoruz diye zaman geçiyor" diyolar.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri; samimiyet yok bunda. Çimento için üç yıldır bağırdığınızı, nerede bağırdığınızı başka bir konuşmanızda eğer tasrih ederseniz memnun olurum.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Bütün seçim konuşmalarında.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ama ben şunu ifade edeyim; Birinci Beş Yıllık Plana bakarsanız, Türkiye'nin 1960'a kadar yaptığı fabrikaların, çıkardığı çimentonun 1970'e kadar yeteceği yazılıdır. Bununla bağırmanızı nasıl telif ediyorsunuz. *(A.P. sıralarından, gülüşmeler)*

NİHAT ERİM (Kocaeli) — İthal edebilirsiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi geliyoruz, 1960'a kadar yapılan fabrikaların, 1965'te biz iktidara geldiğimiz zamanki kapasitesi 2,5 milyon ton idi. Şimdi, 5,5 milyon ton. Söylemişsiniz; ben kendi kafamdan söylemiyorum ki; eğer söylenmemesi lazım idi ise siz söylemeseydiniz ve ben şu basına verilmiş teksir; bunu biz yazmadık, basına verilmiş teksir, ben basın bakımından Sayın Erim bunu burada söylemedi, söylemediği şeyi basına verdi demesinler diye söylüyorum. *(A.P. sıralarından, gülüşmeler)*

Şimdi Muhterem Milletvekilleri; 1961 senesinde yapılan tahminlere göre 2,5 milyon tonluk çimentonun bütün Türkiye'ye yeteceği, hatta biraz da ihraç edilebileceği planda yazılıdır. Bugün 5,5 milyon ton, yarım milyon ton da ithal ediyoruz ve hali hazırda inşa halinde bulunan fabrikalar ki, bir kısmı bu sene bitecek, bir kısmı gelecek sene bitecek; 1969'un sonunda 9 milyon ton, 1972'de de 12 milyon ton. 2,5 milyon ton çimento devir aldık, 1969'da 9 milyon ton devredeceğiz.

MUSTAFA AKALIN (Afyon Karahisar) — Devretmeyiz, devam ederiz. *(A.P. sıralarından, "Devam ederiz" sesleri)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1969'da 9 milyon ton, 1972'de de 12 milyon ton. Fabrika yapmazsanız çimento karaborsasız olur. Ayrıca bir bakalım; Bartın'dan Hopa'ya kadar tek bir Trabzon Fabrikası var; geçen sene işletmeye koyduk. Tek bir Trabzon Fabrikası sahilde, 1000 küsur kilometre. Bartın Fabrikasından, Trabzon Fabrikasından çimento nakledeceksiniz.

Ayrıca, Doğu ülkemizde en uzaktaki fabrikamız Sivas'tadır. Sivas'tan Kars'a bir büyük yurt parçası var. Kars'tan sınıra yine büyük bir yurt parçası var; nerede çimento fabrikası? Yok. Kerpiç evin içerisinde oturmasını çok görmeyin

Gelelim Doğu problemine. Doğu problemi; Doğu, söylemek gayet kolay, doğuyu ortanın solu kurtarır. Bunu söylemek kolay. Ortanın solu cankurtaran simidi, attınız mı doğru çıkıyor hemen. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)* Güney Doğu'da en ilerideki fabrikamız Gaziantep. Gaziantep'ten Hakkâri'ye ne kadar mesafe var Sayın Milletvekilleri? Gaziantep'ten Finike'ye ne kadar mesafe varsa, Gaziantep'ten Hakkâri'ye de o kadar mesafe var. Türkiye büyük; onun içindir ki, biz Güney-Doğu'da Mardin, Siirt vilayetlerimizin bulunduğu mıntıka bir, yukarda Kars mıntıkasında bir, Karadeniz'de Bartın ile Trabzon'un ortasında bir, Güneydoğu'da başka bir olmak üzere yeniden beş fabrikayı plana aldık. Yani hala inşada olan fabrikalara ilaveten. Yani sadece bir madde meselesi değil bu. Bir de nakliye meselesi. Nereden naklediyor Karadeniz petrolü, akaryakıtı? İstanbul rafinerisinden, İzmit'ten Hopa'ya naklediyor, 2000 kilometre. Ortasına bir rafineri yapmak yine bizim planımızda. Binaenaleyh; bu kısımda güçlüyüz. Burada bir şey diyemezsiniz. Çünkü dersiniz çok şey deriz. O bakımdan böyle biz söyledik de tedbir almadınız, ithal ediyoruz 500 bin ton daha. Devrettiğiniz 2,5 milyon ton. *(C.H.P. sıralarından "Aracılar, tefeciler" sesleri)*

İktisadın basit kaidesi var; arz ve talep kanunu diye; Gayet basit bir kanun var. Arz ve Talep Kanununu bilmeden Türkiye'nin hiç bir meselesini halledemezsiniz.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — O liberal ekonomidedir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye güdümlü ekonominin içinde değil ki. Planlı ekonominin içinde. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Evet, planlı ekonominin içinde, planlı karma ekonominin içinde, güdümlü ekonominin içinde değil ki, forse ekonominin içinde değil ki. Hiç karma ekonomiyi, planı ağzınıza almıyorsunuz. Muhterem Milletvekilleri, size bir şey okuyacağım, gayet kısa. Vatandaşlarım, son günlerde gördüğümüz bazı hadiseler ve işittiğimiz bazı rivayetler üzerine de söyleyecek bir iki sözüm vardır. Masum üniversite talebesinin büyük kütlesi içine girmek fırsatını bulmuş olan politikacılar, üniversite talebesi adına memlekette ehemmiyetli bir mesele ortaya çıkarmışlardır. Biz seçimden sonra bu meseleyi ciddiyetle ele alacağız. Muhtelif üniversitelerimizde ve muhtelif vesilelerle dört seneden beri vukua gelen elemli ve hüznüli hadiseleri zikretmiyeceğim, fakat haber veriyim ki, aile babalarının göz nuru, memleketin istikbalı ve dayancı olan gençlerimizin içinden ufak bir kısmının olsun tahrip politikacılarının insafsızlığına kurban olmasına kayıtsız kalmıyacağız. 9 Mayıs 1950 Taksim Nutku, Nutuk, Cumhuriyet Halk Partisinin bugünkü Sayın Genel Başkanının nutkudur.

Şimdi sözlerimi şöyle bağliyaacağım. Sayın Erim diyorlar ki; şunu yapın desek siz 45 senedir niye yapmadınız diyorsunuz, şunu şöyle yapın desek siz 45 senedir niye yapmadınız diyorsunuz; her şeyi bize çeviriyorsunuz. Anladık, hata etmişiz diyor, hata etmişiz. Benim söylemek istediğim husus, işte bu hataların faturasını hep bize çıkarmayın diyoruz. Sadece hata etmişiz deyip buradan gitmek değil, bu faturaları hep bize çıkarmayın. Biz yine dişimizi sıkalım, çileye, meşakkate hepsine katlanalım, bu memleket için, bu güzel millet için, bu büyük millet için, ama bütün bu işlerde faturayı hep bize ödetmeyin. Hem hatanızı kabul edip hem faturayı bize ödettirirseniz haksınaslık olmaz. Biz fatura ödemekten de kaçmayız, ama Türkiye için öderiz onu, fakat hem hata ettik deyip, hem 45 sene içinde yapılamayan her şeyi bizim kusurumuz gibi gösterirseniz bu haksızlık olur.

Muhterem Milletvekilleri, sözlerimi şöyle bağlamak istiyorum. Beni dinlediğiniz için hepinize şükranlarımı sunuyorum. Bu genel görüşme dolayısıyla cevap vermek durumunda kaldığımız hususlar da dahil, söylediğiniz ağırlığı olan bu meselelerin kısa vadede, uzun vadede çözümünde faydası olabilecek her türlü mütalâanın değerlendirilebileceğini ve meselenin köklü bir mesele olarak ele alındığını, köklü bir mesele olarak elimizde bulunduğunu ve bütün gücümüzle Türkiye'nin gençlik meselesine, Türkiye'nin üniversite meselesine, Türkiye'nin eğitim meselesine sarılmış olduğumuzu huzurunuzda ifade ediyorum ve saygılarımı sunuyorum.⁵⁹ (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)

⁵⁹ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 28, Birleşim 81, Sayfa 379-382, 394-413*

10 Ekim 1968 Perşembe

Cumhuriyet Senatosu Kocaeli Üyesi Hikmet İşmen'in Meksika Tipi Tohumluk Buğdaylara İlişkin Demecine Cevabı

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun değerli üyeleri, tatil aylarını mütaakıp Senatonun bu celsesinde hepinizi saygıyla selamladığımı ifade etmek istiyorum.

Bu vesile ile biraz evvel konuşan Sayın senatörün söylemeye çalıştığı hususa kısaca teman edeceğim:

Türkiye’de Türk çiftçisini kalkınması, Türk köylüsünün kalkınması neye vabestedir? Bu işi nasıl yapılacaktır? Uzun senelerdir münakaşa ediliyor. Türk çiftçisini ve Türk köylüsünün kalkınması sağlanamadıkça Türkiye’nin kalkınmasına imkân olmadığı da herkes tarafından biliniyor. Köylünün kalkınması sadece ürettiği mahsulü dünya pazarlarının çok üstünde değerlerle satma, satın almak suretiyle mümkün değildir. Çünkü aradaki farkı başka kaynaklardan desteklemek gerekir. Başka kaynaklardan destekleme yolu ile geniş çapta yapılacak kaynak çevirmesi bu defa diğer hizmetleri görmez hale getirir icrayı. Böyle olunca memleketimizin muhtaç olduğu en mühim husus, kalkınmamızın temelinde en mühim husus, istihsalı artırmaktır. İstihsalı artırmak, maliyeti düşürmek Türkiye kalkınmasının en mühim iki meselesini teşkil ediyor. Tarım alanında da bu böyledir, endüstri alanında da bu böyledir, madencilik alanında da böyledir. Kalkınmanın bütün sektörlerinde bu böyledir. İstihsalı artıracaksınız, kaliteyi düzelteceksiniz, maliyeti düşüreceksiniz. Üç tane mühim faktör. Tarım alanında istihsalı artırmanın, maliyeti düşürmenin tek yolu hemen hemen tek yolu, daha iyi tohum, gübre, sulama daha iyi fide, daha iyi aş, daha iyi damızlık hayvan temin etmek suretiyle tarımın endüstri haline geldiği memleketlerdeki teknolojiden azami şekilde Türk Köylüsünü faydalandırmak sabahın erken saatlerinden geçenin geç saatlerine kadar çalışan Türk köylüsünün bu çalıştığı saatlerden daha çok istihsal sağlamasını temin etmektir. Bu sebeptendir ki, Türkiye’imizde Türk çiftçisinin ve Türk köylüsünün istihsal gücünü artırma gayretleri meydanında yeni tohum, gübreleme, sulama meselesine büyük bir itina ile eğilmiş bulunuyoruz. Bugün en büyük sıkıntımız, ilkbahar şartlarında, ilkbaharın sonuna doğru vukua gelen şartlardan Türk köylüsünün ya iyi bir mahsul alması veya kötü bir mahsul alması ve ya hiç mahsul alamaması gibi durumlarla karşı karşıya bulunmasıdır. En hazin tarafı 10 senelik bir devre içinde Türk Köylüsünün 3-4 defa ya hiç mahsul alamaması veya çok kötü bir mahsul almasıyla karşı karşıya bulunmasıdır. Bu durum 10 senelik bir devre içerisindeki köylünün borçlanması, borçlarını ödemedi müşkülât çekmesini, borçlarının teraküm etmesini ve gerek köyünün ıslahı, gerek köyün, köy evinin ıslahı gerekse köylünün refaha kavuşmasını imkânsız kılıyor. Ne yapacağız? Köylüyü kalkındırmanın en kestirme yolunu bulmaya mecburuz. Uzun vadeli tedbirlerin yanında çok kısa devre içinde netice alınabilecek yolları aramaya, bulmaya mecburuz. Bütün dünyanın denediği yollardan birisi tohumdur. Bir sene içinde netice alabileceğiniz bir iştir.

Muhterem Senatörler, Türk köylüsü muhafazakârdır. Muhafazakârlığı şu manada söylüyorum: Babasından aldığı yolları terk etmekte çok itinalıdır babasından gördüğü usulleri terk etmekte çok itinalıdır ve bunda da haklıdır. Çünkü babasından gördüğü

usulleri terk etmekte çok itinalıdır ve bunda da haklıdır. Çünkü babasında gördüğü babasından alıştığı yollarla tarım yaparsa asgari olsa bile bir şeyler elde etmek imkânının bulur. Bu, senelerin verdiği tecrübenin neticesidir. Türk köylüsünü tehlikeye sokacak bir şey yoktur. Yani ektiğinden bir şey almazsa o sene nasıl geçineceğini düşünmek mecburiyetindedir. Onu karşılayacak bir şeyi yoktur. Onun içindir ki Türk köylüsü yenilikleri denerken çok ihtiyatlıdır ve bunda da haklıdır. Bu sebeptendir ki, mutlaka bir şeyin iyi mi olduğunu, kötü mü olduğunu gözüyle görmek gibi çok sağlam bir itiyadın içindedir. Deneme safhasından büyük istihsal safhasına geçmesi bu sebeptendir ki Türk köylüsünün bizatihi kendi itinası, kendi asırlık tecrübesinin verdiği itinanın bir neticesidir.

Tohum meselesi tartışılıyor; zannetmiyorum ki, hiç kimse Türkiye’de aynı sahadan, bir dönüm topraktan daha çok verim elde edebileceğiniz bir tohumla itiraz etmiş olsun. Bir dönüm topraktan ne alıyoruz? Bir dönüm topraktan Orta Anadolu şartlarında 0-152 kilo buğday alırız. 152 kilo en iyisidir, sıfır zaman zaman yani hiçbir şey almadığımız zaman, ekilen tohumu almadığımız zaman görülür. Türkiye tabiat şartlarını ıslah etmekte büyük gayretlerin içine girmiştir. Yalnız tabiat şartlarını ıslah etmek kolay bir iş değildir. 240 milyon dönüm Türkiye’nin arazisi var, ekilen arazi. 240 milyon dönümün 60 milyon dönümünü sulayabiliriz, suladığımız takdirde yağmura tabi olmadan, tabi ki, don ve saire gibi afetler yine bunun dışındadır, yağmur şartından kurtulabiliriz.

240 milyon dönümden 60 milyon dönüm... Bugün sulamakta olduğumuz arazinin yekûnu 10 milyon dönüm civarındadır.

240’ın 10 milyonu erişebileceğimiz limit 60 milyon... 60 milyona erişmek için milyarlar yatırmamız lazım. Planımız hakikaten çok geniş bir çalışma hedefi içine almıştır, en kısa zamanda bunun iki mislin, üç misline çıkarılması için gayretler sarfediliyor.

Türkiye ilkbaharın sonuna doğru mutlaka yağmur istemiyen yani ilkbaharın sonuna doğru yağmur alamadığı takdirde mahsul vermeyi reddeden tohumlar yerin, ilkbaharın sonuna doğru yağmur istemiyen tohumlar bulmaya mecbur. Tohum üzerinde dünya teknolojisi çok kıymetli buluşlar ortaya koymuştur. Bunlardan birisi Meksika tipi tohum dediğimiz, iki çeşitli vasıfta olanları vardır, Meksika tipi tohumdur. Biz geçen sene ilk defa olarak Meksika tipi tohumu denedik. 22 bin ton tohum aldık, bir milyon yediyüz bin dönüm araziye ektik. 22 bin ton tohumla da 22 milyon lira civarında para verdik. 1.700.000 dönüm araziden elde edilen netice şudur; muhterem senatör 38 tarlada tetkikat yapmış, 1.700.000 dönüm tarlada tetkikat yapmasına, bir yaz içerisinde tetkikat yapmasına imkân yok. Ama devletin arşivleri var, devletin gayet geniş ziraat teşkilatı var ve nihayet 1.700.000 dönüm Meksika tipi buğdayı eken Türk köylüsü var. İlk denemedir; 1.300 kilo ya kadar, dönümden 1300 kiloya kadar verim alınmıştır. Kendileri de buradan 270 kilo azami verim alındığını, 38 tarladaki yaptığı tecrübeden ifade buyurdular. 270 kilo iki misline yakın 152 kilo vasatıyla mukayese ettiğiniz zaman 600 kilo 4 misli. Ve 1.700.000 dönüm sahadan vasatı 400 kilo itibarıyla 700 bin tona yakın buğday istihsal edilmiştir. Neden buğday ithal ediyoruz öyleyse? Veya neden buğday ithalini düşünüyoruz? Türkiye’de bu sene 10 milyon ton civarında buğday istihsal edilmiştir. Geçen sene de bu istihsal 10 milyon ton civarında idi. Geçen senekinden çok noksan değil istihsal. Ama maalesef üzülerken beyan edelim ki, yurdumuzun birçok köşelerinde başak safhasında meydana gelen kötü hava şartları tane yapmakta bir takım zararlara

sebeboldu ve bu zararlar köylünün umduğu randımanı almasına mani oldu, çiftçinin umduğu randımanı almasına mani oldu.

Bütün bunlara rağmen 10 milyon ton civarında buğday istihsalimiz vardır. Bunun 500 bin ton kadarı da Senora veyahut Meksika tipi dediğimiz buğdaydır. Senora demek kâfi değil, çünkü değişik çeşitleri var. Meksika tipi 1.700.000 dönüm arazide denediğimiz buğdayın verdiği neticedir. 80 milyon dönümün üzerinde ekim, bütününden 10 milyon ton alıyorsunuz, 1.700.000 dönüm ekilen kısmın yarım milyon ton alıyorsunuz. Türk köylüsünün yenilikleri denemesindeki cesaretini kırmamalıyız. Onun için huzurunuzda geldim. Meksika tipi buğdaya yani yeni tip tohumun denendiği bölgelerde belki bazı istisnalar olabilir, bu istisnalar gayet tabii ki, gereken itinaı göstermemize, bu tohumun memleketimizde tutunması için tecrübe edinmemize yarayacaktır. Ama genellikle yeni denenmekte olan tohumun Türkiye'ye faydalı olmadığı şeklinde yapılmakta olan propagandalar yanlış, hatalıdır, kasıtlıdır diyorsanız kasıtlıdır. Hesap orta yerde, 150 kilo azami elde ettiğiniz aynı dönüm buğday size vasati 400 kilo ve azami de 1.300 kilo veriyor. Bunu, bu ekimin yapıldığı sahaların değerli temsilcileri senatörleri, milletvekilleri bilirler. Bunun münakaşası yapıldığı zaman kendileri de bu hususta ifadede bulunacaklardır. Ben huzurunuzda şunu da söylemek üzere geldim.

1968-1969 yılında, 1967-1968'in 1.700.000 dönümüne karşılık 10 milyon dönüm ekeceğiz, yedi misli artırıyoruz. 5 Mayısla-Haziran sonu arasında Türkiye Buğday istihsaline-gayet tabii ki semavi afetler olmazsa, Türkiye buğday istihsaline 3 milyon ton civarında yeni tohum bir ilave yapacaktır. 10 milyon dönüm arazide Türkiye'nin buğday istihsalini %30 artırmak imkânı vardır. Tohum hazır, köylüye büyük bir kısmı dağıtılmıştır, büyük bir kısmı da dağıtılmaktadır ve 10 milyon dönüm ekimin yapılması sağlanacaktır. 1.700.000 dönüm araziye ekmek için verdiğimiz para 22 milyon, 1.700.000 dönüm araziden aldığımız 500 milyon. 22 milyonluk tohum ektik, 500 milyonun üzerinde mahsul aldık, yalnız buğday olarak. Neyin münakaşası yapılıyor? Topyekûn tohuma itiraz ediyorsanız yanlış. Kocaeli Vilayetinde 38 tarlada iyi netice alınmadığını söylüyorsanız Kocaeli Vilayetini tetkik ederiz, edilmiştir uzmanlarımız tarafından neyin aksak, neyin iyi olduğu tesbit edilmiştir, aksiyan ne varsa onun düzeltilmesi yoluna gidilir. Ama 38 tarlaya bakıp Türk efkârı umumiyesinde yeni denen tohumun Türk çiftçisine faydalı olmadığı şeklinde bir intiba yaratmak istiyorsanız yanlış.

Şimdi Muhterem Senatörler, bu yeni tip tohum, Türkiye'nin her tarafına kabili tatbik değildir. Yağmur miktarına, toprak cinsin, ovaların irtifasına bağlı, birçok faktörlere bağlı Meksika tipi dediğimiz tohumlar daha çok yağmuru, kış şartlarında da olsa ilkbaharın ilk ayları şartlarında olsa bol olan mıntıkalara kabili tatbiktir. Türk işçisi bugün pamuk mu ekeyim, yoksa buğday mı ekeyim mukayesesini yapıyor. Endişemiz odur ki, yeni tip buğday tohumu Türkiye'deki pamuk istihsalı üzerine daha karlı olduğu için, pamuktan karlı olduğu için, aksi tesir yapabilir, bundan endişe duyarız, yoksa yeni denen buğday tohumunun karsız olduğundan endişe edilmiyor, bir pamuktan daha iyi olduğu için pamuk istihsalimizi azaltır mı şeklinde bir endişenin içindeyiz. Bunun da tedbirlerini almakla meşgulüz. Tohum Türk köylüsüne zorla verilmiyor, zorla hiçbir şey yok Türkiye'de. Hepsî gönüllü. Geliyor, geliyor bugün Anadolu'nun çeşitli yerlerinde bizden yeni tip tohum isteniyor. Güçlük içindeyiz o tohum bu toprağa ve bu ovaya uymaz demek; onun içindir ki, biz Orta Anadolu'muz Güney-Doğu Anadolu'muzun Trakya'mızın bilhassa ilkbaharın sonuna doğru yani Mayısla Haziran içerisinde yağış

almıyan mıntakaları için yeni tohum arıyoruz, yerli tohumlar deniyoruz. Bu tohumların çeşidi onun üzerindedir, bunda da başarı kazanırsak o zaman Türkiye'nin buğday istihsalini geniş çapta artırabiliriz. Türkiye'nin buğday istihsalini artırmaya mecburuz. Çünkü Türkiye buğday çiftçisi, bilhassa tek mahsule dayanan bölgedeki buğday çiftçisi, istihsalini artıracak unsurlara kavuşmadıkça, bunların başında makina, iyi tohum ve gübre geliyor. Bu üç unsura kavuşmadıkça ihtiyaçlarını, medeni ihtiyaçlarını asgari seviyede de olsa tedarik etme imkânlarından mahrumdur. Türk köylüsünü refaha götürmek bizim hedefimizdir. Refaha götürmenin yolu en kestirme yolu, en kısa vadeli yolu bir sene içinde nema alabilmektir. Uzun vadeli yolları da var. O yolların hepsini kalkınma felsefemiz ve kalkınma planımız derpiş etmiştir. Bir hususu daha huzurunuzda arz etmek isterim; Meksika tipi tohum denediniz. Evet. Niye hala buğday ithal ediyorsunuz? Gayet kolay, 1.700.000 dönüm arazide denenmiş, 240 milyon dönüm arazi ekiliyor Türkiye'de. Yüzde biri civarında bir sahada denenmiş, yüzde birinden de az. Bundan Türkiye'nin bütün buğday istihsalinin %20 si elde edilmiş, yüzde birinden az sahayı ekmişsiniz, bütün buğday istihsalimizin %20 sinden fazlasını elde etmişsiniz. Eğer %10 sahayı ekerseniz, bir probleminiz kalmaz.

Muhterem Senatörler, yeni tohumdan elde edilen netice sevindiricidir. Türk köylüsünün istihsalı arttı, cebine giren para arttı diye üzölmeye lüzum yok. Bunu, çeşitli spekülasyonlar yapıyor onun için söylüyorum. Dönümünden 100 lira, dönümünden 300 lira, 400 lira alırsa artan geliri ile hem kendi hayat şartlarını ıslah eder, hem köyünün hayat şartlarını ıslah eder, bunu da görüyoruz. Nerede Türk Köylüsünün gelir seviyesi artmıştır, orada Türk köyünün hizmetlerine Türk köylüsü büyük katkıda bulunuyor, hem de kendi hayat şartlarını ıslah ediyor. Bugün 1967 yılında Türk Köylüsünün yol, elektrik, su hizmetlerine iştiraki 200 milyon liranın üzerindedir. Gönüllü, hiç zor yok yine içerisinde ve bugün bin köyde elektrik yapılmaktadır Türkiye'de, yapılan her köyün elektrik parasının %30'unu köylü kendisi veriyor. 80 bin lira, 90 bin lira veren köylü var, köy var. 80 bin, 90 bin lira çok büyük rakamlar, ama yarın bir dönüm pamuktan daha çok, bir dönüm buğdaydan daha çok mahsul aldığı zaman daha medeni ihtiyaçlara kavuşması imkân dahiline girecektir. Bu, devletle köylünün el ele verip köy kalkınması yapabileceğinin işaretlidir. Ama köylü barınma sınırında is, sadece ve sadece hayatın idame ettirecek kadar eski tabiri ile bir lokma bir hırka sınırında is, medeni ihtiyaçların ne peşinde olacaktır, ne de medeni ihtiyaçlara kavuşmanın takati içinde olacaktır. Bu itibarla tohum için söylediğim şeyleri tarımımızın diğer sektörleri için aynen ifade etmek isterim, fide için aynen ifade etmek isterim, aşı için aynen ifade etmek isterim. Damızlık hayvan için aynen ifade etmek isterim. Hatta orman mahsullerimizi için aynen ifade etmek isterim. Büyük bir potansiyel yatmaktadır.

Türkiye bugünkü istihsalini, tarım istihsalini 4 veya beş misli artırabilir. Artırması mümkündür. Biz bunun yollarını arıyoruz, aramakla kalmıyoruz, bulduğumuz yollarda geniş tatbikata gidiyoruz. Türkiye'de bu sene Toprak Mahsulleri Ofisi şu anda 621 bin ton yemeklik buğdaya sahiptir. Yani depolarında 621 bin ton, evvelki günkü rakamları söylüyorum, 621 bin tondur. Bu rakamın 900 bin ton civarında olması lazımdır. Bunun dışında da her sene 300 bin ton civarında olan diğer stoklar 700 bin ton civarındadır. Yani Türkiye'de geniş çapta bir buğday noksanı ile karşı karşıya değiliz ama Toprak Mahsulleri Ofisinin tanzim fonksiyonunun eksiksiz yapabilmesi için 900 bin ton buğdaya ihtiyacı vardır. Geçen sene ve evvelki sene müstesna, ondan evvelki 15

senenin vasatısı Türkiye her sene 400 bin ton buğday dışardan ithal etmiştir. 400 bin ton buğday da takriben 250 milyon lira etmektedir. 62 dolardır, Mersin limanı teslimi Yani 58-60 kuruş civarındadır, buğdayın kilosu. 400 bin ton 15 sene ithal etmişiz, iki sene etmemişiz, bu sene Toprak Mahsulleri Ofisi kâfi mubayaa yapamamış, fakat dış storlarda mahsul var, binaenaleyh buğday fiyatı Türkiye'deki bütün fiyatların temelini teşkil eder. Buğdayı eken kadar, istihsal eden kadar da istihlak eden vardır. Geniş halk kütleleri ekmeği kendisi istihsal etmez, satın alır. Ekmeklik buğdayı satın alır. Onun içindir ki, Toprak Mahsulleri Ofisinin tanzimci fonksiyonu aksamasın diye tanzimci fonksiyonun normal bir şekilde yapabilmesi için, her sene yaptığı gibi yapabilmesi için yani 88 kuruştan buğday satarak tanzimci fonksiyonunu yapabilmesi için buğday ithal ediyoruz. Binaenaleyh yeni tohum, buğday ithali birbirinden ayrı konulardır. Bunların birbirine karıştırıldığını ve bunu etrafında çeşitli münakaşaların yapıldığını görüyoruz. Yeni tohum denediniz de ne oldu? Yine buğday ithal ediyorsunuz, bunda bir ağırlık yoktur, böyle bir düşüncede ağırlık yoktur. Ama ümit ediyoruz ki, 1969 şartları bu seneki gibi dahi olsa, istihsalimizin bu senekinden daha iyi olabileceğini tahmin etmek hatalı olmayacaktır. Belki bu gibi tahminlerde fevkalade ihtiyatlı olmak lazımdır. Karşınızda tabiat var, işte tabiat şartlarından mümkün mertebe kurtulmaya çalışıyoruz. Gübre o, sulama o yen, yeni tohum o, ama tabiat şartlarından tüm bir şekilde kurtulmanın imkânı yoktur.

Bir hususu daha yüksek huzurunuzda ifade etmek isterim. Türkiye'nin %70'i tarımla uğraşiyor, tarımın endüstri haline geldiği memleketlerde nüfusun %5-7'si tarımla uğraşiyor, hem kendi memleketini besliyor, hem geniş çapta stoklar meydana getiriyor, dünyanın diğer memleketlerini besliyecek kadar stoklara sahip oluyor. %5-7 bu ideali. Ama Türkiye tarımda çalışan nüfusunu azaltmadıkça tedbirlerden biri daha huzurunuzda arz ediyorum, azaltmadıkça tabiat şartlarından 23 milyon köylüsünü zaman zaman ıstırap çekmekten kurtaramaz. Toprakta çalışan nüfusu azaltma ancak endüstrileşme ile mümkündür. Onun içindir ki, ikinci Beş Yıllık planın itici gücünü endüstri teşkil ediyor. Bununla endüstriye ehemmiyet verilmiştir, tarıma verilmemiştir manasını katıyen çıkarmayınız, bunlar bir denge meselesidir. Bunlar memleketin gücü nisbetinde en çabuk ve en çok netice istihsal edebilmek için bir dengenin yapılmasını icabettiriyor. O denge de bildiğimiz kadarı ile yapılmıştır.

Muhterem Senatörler bu konu ile ilgili olarak huzurunuzu işgal etmekten maksadım, hem Sayın senatörün söylediği hususların birtakım yanlış manalara gelebilmesi ihtimalini düşünmem, hem de Senatamızın açılması dolayısıyla sizleri hürmetle selamlamamadır. Hepinize saygılarımı sunuyorum.⁶⁰

⁶⁰ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 7, Cilt 48, Birleşim 65, Sayfa 4-8*

10 Aralık 1968 Salı

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Birleşmiş Milletler'de Kabulünün 20. Yıldönümü Nedeniyle Millet Meclisinde Yaptığı Konuşma

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, daha önceki Birleşimde de işaret olunduğu veçhile bugün Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun karanında öngörülen insan Hakları Evrensel demecinin 20'nci yıldönümüdür. Bu sebeple günün önemini belirtecek mahiyette Sayın Başbakan Yüce Meclis huzurunda konuşacaktır.

Buyurun Sayın Başbakan. *(Alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, Millet Meclisinin Sayın Üyeleri; bugün Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilmiş olan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 20'nci yıl dönümünü idrak etmiş bulunuyoruz.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 19 Aralık 1966'da kabul ettiği bir kararla, Beyannamenin 20'nci yıl dönümüne tesadüf eden 1968 senesinin, bütün dünyada resmen, "Milletlerarası İnsan Hakları Yılı" ilan edilmesini bu yıl boyunca yapılacak çalışmalarla, insan hak ve hürriyetlerinin, herkese anlatılmasını ve bu arada, 10 Aralık 1968 günü parlamentoların, özel toplantılar yapmalarını tavsiye etmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımız, 1 Ocak 1968 tarihli mesajları ile "İnsan Hakları Yılı" açmışlardır. Aynı gün yaptığım konuşmada, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin bütün insanlık için önemine işaret etmiş ve memleketimizin, insan hak ve hürriyetlerine atfettiği değeri belirtmiştim.

Ayrıca bu yıl dolayısıyla, memleketimizde yapılacak faaliyetleri düzenlemek ve takibetmek üzere, muhtelif bakanlık ve kuruluş temsilcilerinden müteşekkil bir İnsan Hakları Komitesi kurulmuştur.

İnsanlık tarihi içinde dünya milletlerinin asırlar boyunca uğrunda mücadele etmiş oldukları hak ve hürriyet ideallerini dile getiren İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, çağımızın en büyük davası demokrasiyi ve onun temeli olan insan hürriyet ve haysiyetini bütün kutsal ve vazgeçilmez icaplarıyla dünya ölçüsünde ilan eden tarihi bir vesika değerini taşımaktadır. Hürriyete aşık ve insan haklarına derin saygı duygularıyla bağlı Büyük Milletimizin sinelerinden çıkmış Muhterem Heyetinizin huzurunda, bu tarihi vesikanın ifade ettiği asil manayı bu vesile ile anarken, Cumhuriyet hükümetinin Başkanı sıfatıyla sizlere hitabetmek ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin yirminci yıl dönümündeki düşünce ve duygularımı ifade etmek istiyorum:

İnsan yaratılışında ve varlığında mündemiç haysiyet ve değeri onun dokunulmaz tabii haklarının temeli olarak alan büyük düşünürlerin fikirleri hakikat haline gelebilmek için yüzyılların mücadele ve acı tecrübelerini beklemiştir.

Devlet gücünü elinde bulunduranların her dileğini kanun sayan düşüncenin karşısında, Devlet gücünün aşamayacağı sınırlar olarak insan hakları, zaman zaman cesaretle ve fedakârlıklarla müdafaa edilmiş ve çok kere insan hakları davası fikir alanından siyasî mücadele alanına intikal etmiştir.

Bütün insanlığı kanlı savaşların içinde büyük felaket ve ıstıraplara götürmüş ve milyonlarca insanın hayatına mal olmuş iki büyük dünya savaşından sonra, insanlığı

yeni savaş facialarından korumak için San Fransisco’da toplanan Birleşmiş Milletler Konferansı, dünya barışının teminatı olarak Birleşmiş Milletler Teşkilatını kurarken, bu teşkilatın ancak temel hak ve hürriyetlerine saygı esası üzerinde yükseleceğine inanmakla büyük bir karar almıştır.

Birleşmiş Milletler Andlaşmasının başlangıç kısmında da ifade edildiği gibi, “Bir insan ömrü içinde iki kere beşeriyete tarif olunmaz acılar yükliyen harb belasından gelecek nesilleri korumaya, insanın ana haklarına, şahsın haysiyet ve değerine, erkek ve kadınlar için olduğu gibi, büyük ve küçük milletler için de halk eşitliğine olan inancın ilanına, adaletin muhafazası, devletlerarası hukukun kaynaklarından doğan vecibelere saygı gösterilmesi için gerekli şartları yaratmaya, sosyal ilerlemeyi kolaylaştırmaya, daha büyük bir serbestlik içinde daha iyi yaşamayı ihdas etmeye” azmetmiş olan Birleşmiş Milletler, bu teşkilatı böyle bir görüş ve inançla kurmuşlardır. Harblerin sebepleri ve dünya barışını tehdideden şartlar üzerinde durulduğu zaman, insanların hürriyet ve haysiyet içinde insanca yaşamalarını engelleyen haksızlıkların ve hürriyetsizliklerin iç ve dış harblere yol açan başlıca sebebi teşkil ettiği görülür. Bunun içindir ki, Birleşmiş Milletler Andlaşması, barış ve dostluk münasebetlerini sağlamak gayesini ifade ederken, bir taraftan da bu münasebetlerin milletlerarasında hak eşitliği prensibine ve her milletin kendi mukadderatını kendi tayin etmesi hakkında dayandığını belirtmiş, öte yandan bu barış ve dostluğun istikrar ve refah şartlarının yaratılmasına bağlı olduğuna işaret ederek bunu sağlayacak amiller arasında, ırk, cins, dil ve din farkı gözetilmeksizin herkesin insan haklarına ve ana hürriyetlerine bütün dünyada saygı gösterilmesini kolaylaştırmayı, Birleşmiş Milletlerin bir görevi saymıştır.

Birleşmiş Milletler, kuruluşunun ilk yıllarında insan hakları mevzuunu ele almış, andlaşmada tarifi yapılmamış fakat esası bütün ilgili devletlerce kabul edilmiş olan insan haklarını aydınlığa kavuşturacak çalışmalara girişmiştir. 10 Aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, modern manada insan hak ve hürriyetlerinin unsurlarını, bütün dünya milletlerine rehber olacak bir vuzuhla açıklamıştır. Bu beyanname, tarihte ilk defa olarak insanların medeni ve siyasî haklarıyla ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını bir arada mütalaa etmiş, sadece medeni ve siyasî mahiyetteki insan haklarının yeterliğini kaybettiği yeni bir dünyada hürriyetle, refah arasında ve her ikisi ile dünya barışı arasında mevcut karşılıklı bağlılığı teyid etmiştir.

İngiltere’de 1215 tarihli Magna Charta’dan başlayarak 1776 Amerika Virginia Haklar Beyannamesinde ve 1789 Fransız İhtilalinin İnsan ve Vatandaş Hakları Beyannamesinde ifadesini bulan hükümler, insanın zulme, tahakküme, istibdada, hürriyetine tecavüz teşkil eden baskılara karşı korunmasını temin edecek hürriyet, adalet ve kanun karşısında eşitlik prensiplerine inhisar ediyordu. On dokuzuncu Asır başlarından itibaren Batı dünyasında vukua gelen büyük sanayi inkılabı ve onun meydana çıkardığı, iktisadi ve sosyal problemler, bilhassa Yirminci Asır içindeki iki dünya harbinden sonra insanın hürriyet ve haysiyetini, insanın eşitliğini gerçek manada temin edecek yeni bir hukuk anlayışına ihtiyaç göstermiştir. 19’uncu Asrın iktisadi sahada kazandığı başarıları sosyal mahrumiyetler ve sarsıntılarla kaybettiren aşırı liberal rejimler, demokrasinin zevahirine rağmen sınıf mücadelelerine ve totaliter zulüm idarecilerine yol açmış, her memleketin iç ve dış barışını tehdideden malum ideolojik gelişmeler, bütün dünyaya yayılmıştır. Dünya barışının bölünmezliği yanında, barışla refahın birbirinden ayrılmaz

bir bütün teşkil ettiği gerçeği, İkinci Dünya Harbi yılları içinde daha iyi anlaşılmıştır. Artık sadece klasik hürriyetlerin yetmediği, büyük kütlelerin medeni ve siyasî hak ve hürriyetler yanında, insan haysiyetine uygun hayat seviyesi, sosyal adalet, fırsat eşitliği gibi hak ve hürriyetleri istediği bir ortamda, Atlantik Beyannamesi, müttefiklerin harb sonrası için böyle bir insan hakları anlayışına yer vereceklerini ifade ediyordu. Birleşmiş Milletler Teşkilatının kuruluşu ve 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, hür dünya içinde hürriyetle refahın ancak bir arada gerçekleştirilebileceği inancının bir zaferidir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, devletleri bağlayıcı mahiyette bir andlaşma olmasına rağmen, kısa zamanda bütün dünya milletleri tarafından hararetle benimsenmiştir. İnsanı en geniş medeni ve siyasî haklarla ve hürriyetlerle teçhiz eden, aynı zamanda şahsiyetinin serbestçe gelişmesi için zaruri ekonomik sosyal ve kültürel hakları ona tanıyan bu beyannamedeki prensipler birçok memleketlerin anayasalarına geçmiş geniş demokratik haklar ve hürriyetlerle hukukun üstünlüğü ve sosyal devlet hedeflerini içinde toplayan bu değerli vesika, insan haklarına dayanan Anayasamızın hazırlıklarında ilham kaynağı olmuştur.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin hukuki bakımdan devletleri bağlayıcı bir taahhüt hükmü taşınamasına rağmen, dünya ölçüsünde kazandığı geniş ilgiyi, insanlığın bugünü ve yarını için hürriyet, demokrasi ve sosyal adalet ideallerine bağlılığın bir müjdesi ve hayırlı bir işaret sayarım. Şuna hepimiz inanmalıyız ki, Birleşmiş Milletler teşkilatının dünyada barışı ve istikrarı, sosyal ilerleme ve refahı gerçekleştirme yolunda ortaya koyduğu bu müşterek dilek ve inançlar, dünyanın her yerinde fertler, milletler, devletler tarafından paylaşıldığı ölçüde bir huzur, güven ve mutluluk kaynağı olacaktır. Tarihin bu devrinde hürriyete, insan haysiyetine, sosyal dayanışma geleneklerine hakkın ve adaletin zaferine inanmış bir milletin evlatları olarak, insan haklarının bütün dünyaca kutlandığı bugün, demokrasiye olan sarsılmaz inancımızı memleketimizde, milletimiz için “İnsan haklarının” teminatı olan Yüce meclislerimiz önünde bir kere daha tazelemek fırsatını bulmaktan derin bir memnunluk duymaktayız. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Türk Milleti Birinci Dünya Harbinin çetin gerçeklerinden çok şeyler öğrenerek haklarını ve bağımsızlığını korumak için büyük Atatürk'ün rehberliği altında millî mücadelesini başarmış ve insanlık ailesi içinde bütün milletlerin haklarına karşılıklı saygı esasına dayanan barışçı bir politikanın örneğini vermiştir. Atatürk'ün “Yurtta sulh, cihanda sulh” düsturu, insanlık ideallerine bağlı bir hukuk anlayışının iç ve dış politikadaki en veciz ifadesi olmuştur. Atatürk'ün sosyal alandaki cesur devrim hareketleri, laik Cumhuriyet çerçevesinde hürriyet ve eşitlik için lüzumlu ortamı tesis etmiş, kadın-erkek eşitliği, kadının medeni ve siyasî haklardan tam olarak faydalanması gibi konularda asırların Türk kadınına kapadığı kapıları açarak, milletimizin yarısını başlıca insan hak ve hürriyetlerinden mahrum eden Devre son vermiştir. İnsan hak ve hürriyetlerinin en büyük düşmanı olan cehaletle savaşta ön safta vazife alan büyük insan, halkın eğitimine, onda haklarına sahibolma şuurunu uyandırmaya önem vermiş, böylece insan haklarının başlangıç noktası olarak şahsiyeti geliştirmeyi, vatandaşın daha iyi hayat şartlarına kavuşması yolundaki sağlık tedbirlerini ve sosyal hizmetleri genişletmeyi yeni kurulan devletin güç şartları içinde ele almıştır. Bütün bunlar insan hakları alanında bugün Milletlerarası vesikalarda ifadesini bulan hedef ve idealleri bizim o zamandan millet ölçüsünde benimsemiş olduğumuzu göstermektedir.

İkinci Dünya Harbinin sonunda katıldığımız Birleşmiş Milletler Andlaşması çerçevesi içinde insan hak hürriyetlerine saygı gösterilmesi ideali memleketimizde demokrasi hareketimize ilham kaynağı olmuştur. Tek partili idareden çok partili sisteme geçiş, siyasî haklar alanında dürüst ve serbest seçim müessesesinin işlemesine doğru gelişme, Türk vatandaşının insan hakları şuuru içinde kamu idaresine katılma isteğinden bir kamuoyu tazyıkına kadar giden millî bir güç, bir hürriyet, demokrasi hareketi, harb sonrası Türkiye'sinin dünyanın gidişine, uygun bariz bir eğilimini teşkil etmiştir.

İnsan hakları ve demokrasi yolundaki gelişmeler gibi ekonomik ve sosyal hakların kullanılması istikametindeki ilerlemelerde hareket noktasını her şeyden evvel vatandaş vicdanında bulur. Terakki arzusu vatandaşların ruhunda uyanmadan yukarıdan aşağı bir hareket sathi kalmaya mahkûm olduğu gibi bizzat halkın kalkınma isteğinden, kalkınmaya katılma heyecanından kuvvet almıyan bir iktisadi ve sosyal gelişme de köklü ve sürekli olamaz. İnsan hak ve hürriyetleri, ona sahibolma şuuru içinde hukuk için mücadele azmiyle gerçekleşir ve kuvvet bulur. Eğer memleketimizde bugünkü millî hâkimiyet ve hukukun üstünlüğü, iktisadi ve sosyal insan haklarının inkişafı, dönüşü olmıyan ümit ve başarı dolu bir yolu bize açmışsa, bu, Türk milletinin Yirminci Yüzyılın ikinci yarısında kendi öz kültürüne ilaveten Çağdaş Batı medeniyetinin manevi değerlerini paylaşan bir anlayış ve inancı benimsemiş olmasındandır.

İnsan varlığına, onun haysiyet ve hürriyetine refahına ve kendi şahsiyetini geliştirme ve kendi kendini idare etme gücüne olan yaygın ve köklü inanç, milletlerin geleceklerine güvenle bakabilmeleri için en kıymetli teminattır.

Memleketimiz 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini, 1949 yılında bir hükümet kararıyla benimsemiş ve ilan etmiştir.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesinden mülhem olarak 1950'de Avrupa Konseyine dahil memleketler arasında imzalanan Avrupa İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Korumaya dair Sözleşmeye 1954 yılında katılan memleketimiz, Avrupa milletlerinin insan hakları sahasındaki ileri anlayışını paylaşmış oldu. Bu sözleşmedeki çok geniş medeni ve siyasî hakları koruyucu hükümlerle, Avrupa devletleri topluluğunun içinde yerimizi almış bulunuyoruz.

İnsan haklarına dayanan, millî, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti; Birleşmiş Milletler İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri konusunda ileri demokrasiler seviyesinde bir yer işgal etmektedir. İktisadi, sosyal ve kültürel insan haklarını geniş bir şekilde tanıyan bir hukuk devleti, düzeni çerçevesinde, insan haklarını hedefleri arasına alan demokratik bir kalkınma planı, modern dünyamızın en çetin bir meselesi olarak, hürriyet ve refahı bir arada gerçekleştirmemizin çarelerini içinde toplamıştır.

Vatandaşların korkudan ve yoksulluktan kurtulmuş olarak medeni ve siyasî haklardan serbestçe faydalanabilmeleri için gerekli ortamın ve şartların yaratılmasını, önemli bir hedef sayarız. Fakat her hedef gibi bunun da mevcut imkân ve kaynaklarımızın elverişliliği nisbetinde gerçekleşebileceğini realist bir görüşle kabul etmek lazımdır.

Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, bu yolda ciddi mesafeler alınmıştır. Ve bilhassa her Beş Yıllık Kalkınma Planının sonunda Türk vatandaşı her bakımdan daha çok hür, eşitsizliklerin baskısından daha çok sıyrılmış, ekonomik ve sosyal haklarının sağlıyacağı daha yüksek yaşama içinde daha mutlu olacaktır.

Vatandaşın maddi ve iktisadi bakımdan olduğu kadar manevi bakımdan da hak ve hürriyetlerinin sahibi olmasına büyük değer vermekteyiz. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin ve Avrupa İnsan Hakları ve Ana hürriyetleri Sözleşmesinin önemli prensiplerinden olan ve Anayasamızda en geniş şekilde ifade edilen düşünce, vicdan ve din hürriyeti ve ibadet serbestisi kanunların ve bağımsız Türk mahkemelerinin teminatı altındadır. Bu hak ve hürriyetlerin her türlü keyfi ve idari müdahalelerin dışında kalmasını, demokratik rejimimizin kaçınılmaz bir icabı saymaktayız...

Burada şu hususu kaydetmek isterim ki, inançların veya inançsızlıkların taassup merkezine erişip hak ve hürriyetler üzerinde bir baskı halini almasına hiçbir şekilde taraftar değiliz.

Hak ve hürriyetlerin meşruiyet sınırları dışında kullanılmak istenmesi, Anayasa düzenimizde ve kanunlarımızda müeyyidelere bağlanmıştır. Herkes kendi müsamahasızlığını ve taassubunu, etrafına bir ceza kanunu gibi tatbik kalkarsa, bunun nerede biteceğini ve hangi hak ve hürriyetlerimizi tehdit edeceğini kestirmek mümkün olamaz. Böyle bir fiili durumun bizzat hakları ortadan kaldıracağına şüphe yoktur. Nitekim insan hakları beyannamesinin 29'ncü maddesi "herkesin haklarını kullanmak ve hürriyetlerinden istifade etmek hususunda ancak kanun ile sırf başkalarının hak ve hürriyetlerinin tanınmasını ve bunlara saygı gösterilmesini sağlamak maksadıyla ve demokratik bir cemiyete ahlak, nizam ve genel refahın muhit icaplarını karşılamak için teşebbüs edilmiş kayıtlamalara tabi" olduğunu belirtmiştir. Bu kayıtlar dışında bir kısım kısıtlama insan haklarını ihlal etmek demek olur.

Bu izahlarımla insan hak ve hürriyetlerine saygı gösterme hususunda hepinizin gönülden paylaştığınıza inandığım duygulara tercüman olduğumu ümidederim.

20'nci yılını kutladığımız İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, her zaman insanlık için daha ileri bir hukuku aramak ve tesis etmek arzusuyla meşbu demokrasiler için değerli bir ilham kaynağı olmuştur. Şüphe yok ki, henüz dünyanın her köşesinde insan haklarına saygı esasına dayanan bir anlayış ve barış ortamının gerçekleştiğini söylemek mümkün değildir. Bununla beraber ümit etmek isteriz ki, insanlık vicdanını temsil eden bir dünya kamuoyunun manevi baskısı, hak ve hürriyet ülküsünü karşı konulmaz bir gerçek olarak her yerde hâkim kılacaktır.

Birleşmiş Milletlerin, İnsan Hakları Beyannamesindeki esasları genişleterek, medeni ve siyasî haklar, iktisadi ve siyasî haklar misakları halinde tedvin ettiği andlaşmaları gereken dikkat ve hassasiyetle incelemekteyiz. Milletlerarası insanlık ailesine yeni değerler katacak çalışmaları desteklemekten ve insan hak ve hürriyetlerinin tekâmülünü görmekten her zaman olduğu gibi bahtiyarlık duyacağız.

İnsanlık bakımından büyük değer taşıyan bu mutlu günün memleketimiz ve milletimiz için hayırlı, uğurlu olmasını diler, hepinizi saygı ile selamlarım.⁶¹ (A.P. sıralarından sürekli alkışlar)

⁶¹ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 29, Birleşim 15, Sayfa 490-494*

10 Aralık 1968 Salı

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Birleşmiş Milletler’de Kabulünün 20. Yıldönümü Nedeniyle Cumhuriyet Senatosunda Yaptığı Konuşma

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun Sayın Üyeleri; Bugün Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilmiş olan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 20’nci yıl dönümünü idrak etmiş bulunuyoruz. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 19 Aralık 1966 da kabul ettiği bir kararla, Beyannamenin 20’nci yıl dönümüne tesadüf eden 1968 senesini, bütün dünyada resmen, “Milletlerarası İnsan Hakları Yılı” ilan edilmesini, bu yıl boyunca yapılacak çalışmalarla, İnsan Hak ve Hürriyetlerinin, herkese anlatılmasını ve bu arada, 10 Aralık 1968 günü Parlamentoların, özel toplantılar yapmalarını tavsiye etmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımız, 1 Ocak 1968 tarihli mesajları ile İnsan Hakları yılını açmışlardır. Aynı gün yaptığım konuşmada, İnsan Hakları Evrensel beyannamesinin, bütün insanlık için önemine işaret etmiş ve memleketimizin, insan hak ve hürriyetlerine atfettiği değeri belirtmiştir.

Ayrıca bu yıl dolayısıyla, memleketimizde yapılacak faaliyetleri düzenlemek ve takibetmek üzere, muhtelif Bakanlık ve kuruluş temsilcilerinden müteşekkil bir İnsan Hakları Komitesi Kurulmuştur.

İnsanlık tarihi içinde dünya milletlerinin asırlar boyunca uğrunda mücadele etmiş oldukları hak ve hürriyet ideallerini dile getiren İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, çağımızın en büyük davası demokrasiyi ve onun temeli olan insan hürriyet ve haysiyetini bütün kutsal ve vazgeçilmez icaplarıyla dünya ölçüsünde ilan eden tarihi bir vesika değerini taşımaktadır. Hürriyete aşık ve insan haklarına derin saygı duygularıyla bağlı büyük milletimizin sinesinden çıkmış muhterem heyetinizin huzurunda, bu tarihi vesikanın ifade ettiği asıl manayı bu vesile ile anarken, Cumhuriyet Hükümetinin Başkanı sıfatıyla sizlere hitabetmek ve İnsan Hakları Evrensel beyannamesinin yirminci yıl dönümündeki düşünce ve duygularımı ifade etmek istiyorum:

İnsanın yaradılışında ve varlığında mündemiç haysiyet ve değeri onun dokunulmaz tabii haklarının temeli olarak alan büyük düşünürlerin fikirleri hakikat haline gelebilmek için yüz yılların mücadele ve acı tecrübelerini beklemiştir. Devlet gücünü elinde bulunduranların her dileğini kanun sayan düşüncenin karşısında, Devletin gücünün açamayacağı sınırlar olarak insan hakları, zaman zaman cesaretle ve fedakârlıklarla müdafaa edilmiş ve çok kere insan hakları davası fikir alanından siyasi mücadele alanına intikal etmiştir.

Bütün insanlığı kanlı savaşların içinde büyük felaket ve ıstıraplara götürmüş ve milyonlarca insanın hayatına mal olmuş iki büyük dünya savaşından sonra, insanlığı yeni savaş facialarından korumak için San Francisco’da toplanan Birleşmiş Milletler Konferansı, dünya barışının teminatı olarak Birleşmiş Milletler Teşkilatını kurarken, bu teşkilatın ancak temel insan hak ve hürriyetlerine saygı esası üzerinde yükseleceğine inanmakla büyük bir karar almıştır.

Birleşmiş Milletler Andlaşmasının başlangıç kısmında da ifade edildiği gibi “bir insan ömrü içinde iki kere beşeriyete tarif olunmaz acılar yükleyen harb belasından

gelecek nesilleri korumaya, insanın ana haklarına, şahsın haysiyet ve değerine, erkek ve kadınlar için olduğu gibi, büyük ve küçük milletler için de hak eşitliğine olan inancın ilanına, adaletin muhafazası, devletlerarası hukukun kaynaklarından doğan vebibelere saygı gösterilmesi için gerekli şartları yaratmaya, sosyal ilerlemeyi kolaylaştırmaya, daha büyük bir serbestlik içinde daha iyi yaşama ihdas etmeye” azmetmiş olan Birleşmiş Milletler, bu teşkilatı böyle bir görüş ve inançla kurmuşlardır. Harblerin sebepleri ve dünya barışını tehdid eden şartlar üzerinde durulduğu zaman, insanların hürriyet ve haysiyet içinde insanca yaşamalarını engelleyen haksızlıkların ve hürriyetsizliklerin iç ve dış harblere yol açan başlıca sebebi teşkil ettiği görülür. Bunun içindir ki, Birleşmiş Milletler Andlaşması, barış ve dostluk münasebetlerini sağlamak gayesini ifade ederken, bir taraftan bu münasebetlerin milletler arasında hak eşitliği prensibine ve her milletin kendi mukadderatını kendi tayin etmesi hakkına dayandığını belirtmiş, öte yandan bu barış ve dostluğun istikrar ve refah şartlarının yaratılmasına bağlı olduğuna işaret ederek bunu sağlayacak amiller arasında, ırk, cins, dil ve din farkı gözetilmeksizin herkesin İnsan Haklarına ve ana hürriyetlerine bütün dünyada saygı gösterilmesini kolaylaştırmayı, Birleşmiş milletlerin bir görevi saymıştır.

Birleşmiş Milletler kuruluşunun ilk yıllarında İnsan Hakları mevzuunu ele almış, andlaşmada tarifi yapılmış fakat esası bütün ilgili devletlerce kabul edilmiş olan insan haklarını aydınlığa kavuşturacak çalışmalara girişmiştir. 10 Aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, modern manada insan hak ve hürriyetlerinin unsurlarını, bütün dünya milletlerine rehber olacak bir vuzuhla açıklamıştır. Bu beyanname, tarihte ilk defa olarak insanların medeni ve siyasi haklarıyla ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını bir arada mütalaa etmiş, sadece medeni ve siyasi mahiyetteki insan haklarının yeterliğini kaybettiği yeni bir dünyada hürriyetle, refah arasında ve her ikisi ile dünya barışı arasında mevcut karşılıklı bağıllığı teyid etmiştir.

İngiltere’de 1215 tarihli Magna Charta’dan başlayarak 1776 Amerika Virginia Haklar Beyannamesinde ve 1789 Fransız ihtilalinin İnsan ve Vatandaş Hakları Beyannamesinde ifadesini bulan hükümler, insanın zulme, tahakküme, istibdada, hürriyetine tecavüz teşkil eden baskılara karşı korunmasını temin edecek hürriyet, adalet ve kanun karşısında eşitlik prensiplerine inhisar ediyordu. On dokuzuncu asır başlarından itibaren Batı dünyasında vukua gelen büyük sanayi inkılabı ve onun meydana çıkardığı iktisadi ve sosyal problemler, bilhassa yirminci asır içindeki iki dünya harbinden sonra insanın hürriyet ve haysiyetini, insanın insanla eşitliğini gerçek manada temin edecek yeni bir hukuk anlayışına ihtiyaç göstermiştir. 10’ncu asrın iktisadi sahada kazandığı başarıları sosyal mahrumiyetler ve sarsıntılarla kaybettiren aşırı liberal rejimler, demokrasinin zevahirine rağmen sınıf mücadelelerine ve totaliter zulüm idarelerine yol açmış, her memleketin iç ve dış barışını tehdideden malum ideolojik gelişmeler, bütün dünyaya yayılmıştır. Dünya barışının bölünmezliği yanında, barışla refahın birbirinden ayrılmaz bir bütün teşkil ettiği gerçeği, ikinci Dünya Harbi yılları içinde daha iyi anlaşılmıştır. Artık sadece klasik hürriyetlerin yetmediği, büyük kütlelerin medeni ve siyasi hak ve hürriyetler yanında, insan haysiyetine uygun hayat seviyesi, sosyal adalet, fırsat eşitliği gibi hak ve hürriyetler istediği bir ortamda, Atlantik Beyannamesi, müttefiklerin harb sonrası için böyle bir insan hakları anlayışına yer vereceklerini ifade ediyordu. Birleşmiş Milletler Teşkilatının kuruluşu ve 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, hür dünya içinde hürriyetle refahın ancak bir arada gerçekleştirilebileceği inancının bir zaferidir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, devletleri bağlayıcı mahiyette bir andlaşma olmamasına rağmen, kısa zamanda bütün dünya milletleri tarafından hararetle benimsenmiştir. İnsanı en geniş medeni ve siyasi haklarla ve hürriyetlerle teçhiz eden, aynı zamanda şahsiyetinin serbestçe gelişmesi için zaruri ekonomik, sosyal ve kültürel hakları ona tanıyan bu beyannamedeki prensipler birçok memleketlerin Anayasalarına geçmiş geniş demokratik haklar ve hürriyetlere hukukun üstünlüğü ve sosyal devlet hedeflerini içinde toplayan bu değerli vesika, insan haklarına dayanan Anayasamızın hazırlıklarında ilham kaynağı olmuştur.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin hukuki bakımdan devletleri bağlayıcı bir taahhüt hükmü taşınamasına rağmen, dünya ölçüsünde kazandığı geniş ilgiyi, insanlığın bugünü ve yarını için hürriyet, demokrasi ve sosyal adalet ideallerine bağlılığın bir müjdesi ve hayırlı bir işareti sayarım. Şuna hepimiz inanmalıyız ki, Birleşmiş Milletler Teşkilatının dünyada barışı ve istikrarı, sosyal ilerleme ve refahı gerçekleştirme yolunda ortaya koyduğu bu müşterek dilek ve inançlar, dünyanın her yerinde fertler, milletler, Devletler tarafından paylaşıldığı ölçüde bir huzur, güven ve mutluluk kaynağı olacaktır. Tarihin her devrinde hürriyete, insan haysiyetine, sosyal dayanışma geleneklerine, hakkın ve adaletin zaferine inanmış bir milletin evlatları olarak, insan haklarının bütün dünyaca kutlandığı bugün, demokrasiye olan sarsılmaz inancımızı memleketimizde, milletimiz için “İnsan Haklarının” Teminatı olan Yüce Meclisimiz önünde bir kere daha tazelemek fırsatını bulmaktan derin bir memnunluk duymaktayız.

Türk Milleti Birinci Dünya Harbinin çetin gerçeklerinden çok şeyler öğrenerek haklarını ve bağımsızlığını korumak için büyük Atatürk’ün rehberliği altında milli mücadelesini başarmış ve insanlık ailesi içinde bütün milletlerin halklarına karşılıklı saygı esasına dayanan barışçı bir politikanın örneğini vermiştir. Atatürk’ün “Yurtta sulh, cihanda sulh” düsturu, insanlık ideallerine bağlı bir hukuk anlayışının iç ve dış politikadaki en veciz ifadesi olmuştur. Atatürk’ün sosyal alandaki cesur devrim hareketleri, Laik Cumhuriyet çevresinde hürriyet ve eşitlik için lüzumlu ortamı tesis etmiş, kadın-erkek eşitliği, kadının medeni ve siyasi haklardan tam olarak faydalanması gibi konularda, asırların Türk kadınına kapadığı kapıları açarak, milletimizin yarısını başlıca insan hak ve hürriyetlerinden mahrum eden devre son vermiştir. İnsan hak ve hürriyetlerinin en büyük düşmanı olan cehaletle savaşta ön safta vazife alan büyük insan, halkın eğitimine, onda haklarına sahip olma şuurunu uyandırmaya önem vermiş, böylece insan haklarının başlangıç noktası olarak şahsiyeti geliştirmeyi, vatandaşın daha iyi hayat şartlarına kavuşması yolundaki sağlık tedbirlerini ve sosyal hizmetleri genişletmeyi yeni kurulan Devletin güç şartları içinde ele almıştır. Bütün bunlar insan hakları alanında bugün milletlerarası vesikalarda ifadesini bulan hedef ve idealleri bizim o zamandan millet ölçüsünde benimsemiş olduğumuzu göstermektedir.

İkinci Dünya Harbinin sonunda katıldığımız Birleşmiş Milletler Andlaşması çerçevesi içinde insan hak ve hürriyetlerine saygı gösterilmesi ideali memleketimizde demokrasi hareketine ilham kaynağı olmuştur. Tek partili idareden çok partili sisteme geçiş, siyasi haklar alanında dürüst ve serbest seçim müessesesinin işlemesine doğru gelişme, Türk vatandaşının insan hakları şuru içinde kamu idaresine katılma isteğinden bir kamuoyu tazyikine kadar giden milli bir güç, bir hürriyet, demokrasi hareketi, harb sonrası Türkiye’sinin dünyanın gidişine, uygun bariz bir eğilimini teşkil etmiştir.

İnsan Hakları ve demokrasi yolundaki gelişmeler gibi ekonomik ve sosyal hakların kullanılması istikametindeki ilerlemelerde hareket noktasını her şeyden evvel vatandaş

vicdanında bulur. Terakki arzusu vatandaşların ruhunda uyanmadan yukarıdan aşağı bir hareket sathi kalmaya mahkûm olduğu gibi bizzat halkın kalkınma isteğinden, kalkınmaya katılma heyecanından kuvvet almayan bir iktisadi ve sosyal gelişme de köklü ve sürekli olamaz. İnsan hak ve hürriyetleri, ona sahibolma şuuru içinde hukuk için mücadele azmiyle gerçekleşir ve kuvvet bulur. Eğer memleketimizde bugünkü milli hâkimiyet ve hukukun üstünlüğü, iktisadi ve sosyal insan haklarının inkişafı, dönüşü olmayan ümit ve başarı dolu bir yolu bize açmışsa bu, Türk Milletinin yirminci yüzyılın ikinci yarısında kendi öz kültürüne ilaveten çağdaş batı medeniyetinin manevi değerlerini paylaşan bir anlayış ve inancı benimsemiş olmasındandır.

İnsan varlığına, onun haysiyet ve hürriyetine, refahına ve kendi şahsiyetini geliştirme ve kendi kendini idare etmek gücüne olan yaygın ve köklü inanç, milletlerin geleceklerine güvenle bakabilmeleri için en kıymetli teminattır. Memleketimiz 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini, 1949 yılında bir Hükümet kararıyla benimsemiş ve ilan etmiştir.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesinden mülhem olarak 1950 de Avrupa Konseyine dahil memleketler arasında imzalanan Avrupa İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Korumaya dair sözleşmeye 1954 yılında katılan memleketimiz, Avrupa milletlerinin insan hakları sahasındaki ileri anlayışını paylaşmış oldu. Bu sözleşmedeki çok geniş medeni ve siyasi hakları koruyucu hükümlerle, Avrupa devletleri topluluğunun içinde yerimizi almış bulunuyoruz.

İnsan haklarına dayanan, milli demokratik, laik ve sosyal hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyeti; Birleşmiş Milletler İnsan Hakları ve ana hürriyetleri konusunda ileri demokrasiler seviyesinde bir yer işgal etmektedir. İktisadi, sosyal ve kültürel insan haklarını geniş bir şekilde tanıyan bir hukuk devleti düzeni çerçevesinde, insan haklarını hedefleri arasına alan demokratik bir kalkınma planı, modern dünyamızın en çetin bir meselesi olarak, hürriyet ve refahı bir arada gerçekleştirmemizin çarelerini içinde toplamıştır.

Vatandaşların korkudan ve yoksulluktan kurtulmuş olarak medeni ve siyasi haklardan serbestçe faydalanabilmeleri için gerekli ortamın ve şartların yaratılmasını, önemli bir hedef sayarız. Fakat her hedef gibi bunun da mevcut imkân ve kaynaklarımızın elverişliliği nisbetinde gerçekleştirebileceğini realist bir görüşle kabul etmek lazımdır.

Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, bu yolda ciddi mesafeler alınmıştır. Ve bilhassa her beş yıllık kalkınma planının sonunda Türk vatandaşı her bakımdan daha çok hür, eşitsizliklerin baskısından daha çok sıyrılmış, ekonomik ve sosyal haklarının sağlayacağı daha yüksek yaşama seviyesi içinde daha mutlu olacaktır.

Huzurunuzda kimseye cevap vermek için bulunmadığımdan dolayı burada bunların tafsilatına geçip bir siyasi polemik konusu açmak istemiyorum. Sadece huzuruza bugünün ehemmiyetini belirtmek, sırf bugün Türkiye'nin insan hakları bakımından nerede bulunduğunu ifade etmek için gelmiş bulunuyorum.

Vatandaşın maddi ve iktisadi bakımdan olduğu kadar manevi bakımdan da hak ve hürriyetlerinin sahibi olmasına büyük değer vermekteyiz. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin ve Avrupa İnsan Hakları ve Ana hürriyetleri Sözleşmesinin önemli prensiplerinden olan ve Anayasamızda en geniş şekilde ifade edilen düşünce, vicdan ve din hürriyeti ve ibadet serbestisi kanunların ve bağımsız Türk mahkemelerinin teminatı altındadır. Bu hak ve hürriyetlerin her türlü keyfi ve idari müdahalelerin dışında kalmasını, demokratik rejimimizin kaçınılmaz bir icabı saymaktayız.

Burada şu hususu kaydetmek isterim ki inançların veya inançsızlıkların taassup merhalesine erişip hak ve hürriyetler üzerinde bir baskı halini almasına hiçbir şekilde taraftar değiliz.

Hak ve hürriyetlerin meşruiyet sınırları dışında kullanılmak istenmesi, Anayasa düzenimizde ve kanunlarımızda müeyyidelere bağlanmıştır. Herkes kendi müsamahasızlığını ve taassubunu, etrafına bir ceza kanunu gibi tatbika kalkarsa, bunun nerede biteceğini ve hangi hak ve hürriyetlerimizi tehdit etmeyeceğini kestirmek mümkün olamaz. Böyle bir fiili durumun bizzat hakları ortadan kaldıracağına şüphe yoktur. Nitekim İnsan Hakları Beyannamesinin 29'ncü maddesi; "Herkesin haklarını kullanmak ve hürriyetlerinden istifade etmek hususunda ancak kanun ile sırf başkalarının hak ve hürriyetlerinin tanınmasını ve bunlara saygı gösterilmesini sağlamak maksadıyla ve demokratik bir cemiyete ahlak, nizam ve genel refahın muhik icaplarını karşılamak için teşebbüs edilmiş kayıtlamalara tabi" olduğunu belirtmiştir. Bu kayıtlar dışında bir kısım kısıtlama insan haklarını ihlal etmek demek olur.

Bu izahlarımla insan hak ve hürriyetlerine saygı gösterme hususunda hepinizin gönülden paylaştığınıza inandığım duygulara tercüman olduğumu ümidederim.

20'nci yılını kutladığımız İnsan Hakları Evrensel beyannamesi, her zaman insanlık için daha ileri bir hukuku aramak ve tesis etmek arzusuyla meşbu demokrasiler için değerli bir ilham kaynağı olmuştur. Şüphe yok ki henüz dünyanın her köşesinde insan haklarına saygı esasına dayanan bir anlayış ve barış ortamının gerçekleştiğini söylemek mümkün değildir. Bununla beraber ümit etmek isteriz ki insanlık vicdanını temsil eden bir dünya kamu oyununun manevi baskısı, hak ve hürriyet ülküsünü karşı konulmaz bir gerçek olarak her yerde hâkim kılacaktır.

Birleşmiş Milletlerin, İnsan Hakları Beyannamesindeki esasları genişleterek, medeni ve siyasi haklar, iktisadi ve siyasi haklar misakları halinde tedvin ettiği andlaşmaları gereken dikkat ve hassasiyetle incelemekteyiz. Milletlerarası insanlık ailesine yeni değerler katacak çalışmaları desteklemekten ve insan hak ve hürriyetlerinin tekâmülünü görmekten her zaman olduğu gibi bahtiyarlık duyacağız.

İnsanlık bakımından büyük değer taşıyan bu mutlu günün memleketimiz ve milletimiz için de hayırlı, uğurlu olmasını diler, hepinizi saygı ile selamlarım.⁶²

⁶² *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 8, Cilt 49, Birleşim 12, Sayfa 343-347*

24 Ocak 1969 Cuma

Milletlerarası Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkında Kanun Teklifi Nedeniyle

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Muhterem Milletvekilleri, 13 sayılı Kanun diye bir numara ve isimle kanunlarımız arasında yer almış bulunan ve aslında Devletin temsilindeki vahdeti bozan ve çıkarıldığı zamanki esbabı mucibesi herkesçe bilinen bir kanun tasarısı üzerinde, daha doğrusu, bu kanunun kaldırılması ile ilgili bir tasarı üzerinde kürsüye gelişimin sebebi şudur; Devlet Bakanı arkadaşım Sayın Öztürk, hükümet görüşünü muhterem heyetinize arz etmiştir. Hükümet görüşü budur. Hükümetin görüşü, esasen hükümetin programına da uygundur. Bunun dışında Komisyondan ayrı bir görüş kimden istenecektir? Hükümet adına çıkmıştır buraya, Hükümetin görüşünü serdetmiştir.

13 sayılı Kanun Devleti çok başlı yapmıştır, dedi arkadaşım, doğrudur. Devletin çok başlı olarak devamını istiyor isek, 13 sayılı Kanun devam eder.

Arkadaşlar, biz Devleti müessir hale getirmeye çalışıyoruz. Bir devleti bir sefir temsil eder dışarıda, İktisadi işler için ayrı, siyasî işler için ayrı, turizm için ayrı, ticaret için ayrı, aralarında hiçbir koordinasyon yok, ondan sonra bunun hesabını gelip Hükümetten soracaksınız, bu hesabı nasıl vereceğiz.

Dışarıdaki sefir Türkiye Cumhuriyetinin sefiridir, vali Türkiye Cumhuriyetinin valisidir. Vali İçişleri Bakanlığının valisi değildir. Sağlık Bakanlığının da valisi değildir. Sefir, hariciye Vekâletinin sefiri değildir, Türkiye Cumhuriyetinin sefiridir. Devlet başkanları arasında AGREMAN alınmak suretiyle tayin edilir, Devleti temsil eder, Devletin her işinden sorumlu olmalıdır, her işini bilmelidir. Bugün çeşitli kanunlarla Türkiye’de valileri yetkisiz hale getirmiştir. 13 sayılı Kanunla da sefirleri yetkisiz hale getirmişizdir.

Arkadaşlar, bir devletin Maliye Vekâletinin mümessilinin tesiri başkadır, bir devletin sefirinin tesiri başkadır. Herkes nereden bilecektir ki, sefirin mali meseleler üzerindeki fonksiyonu, Türkiye Cumhuriyetinde, Maliye Vekâletinin temsilcisine verilmiştir. Bunu herkes nereden bilecek? Güçlük çekiyoruz arkadaşlar, gayet açık söylüyorum; Devletin işlerini dışarıda yürütmekte güçlük çekiyoruz, koordinasyon zorlukları içindeyiz. Müessiriyetimizi düzeltmeye çalışıyoruz, daha tesirli olmaya çalışıyoruz. Onun içindir ki, Devleti çok başlı olmaktan kurtarmanızı rica ediyorum.

Tafsilatı nasıl olacaktır? Kanunun maddeleri geldiği zaman Değerli Milletvekillerinin bir itirazları varsa, telkinleri, talepleri varsa bunlar üzerinde münakaşasını yapar, en iyi şekli verirsiniz.

Meselenin prensibine gelince: Meselenin prensibi, Devletin temsilinde vahdetin sağlanmasıdır. Devletin temsilinde vahdetin sağlanmasına hiçbir itirazın olmaması lazım gelir. Çünkü bunda fayda vardır, memleketin faydası vardır. İçerideki koordinasyon sıkıntılarının, hadi diyelim, kendi iç meselelerimiz, ama dışardaki koordinasyon sıkıntılarının Devletin itibarı ile ilgisi olduğunu huzurunuzda ifade etmeye mecburum. Koordinasyon sıkıntıları meydana gelecek, ayyuka çıkacak, ondan sonra el konacak... Arkadaşlar, devletimizi bunlardan kurtaralım. Türkiye Cumhuriyetini her mevzuda temsil etmekte yetkili olsun. Doğrusu budur, meselenin. Ama mali mevzularda mali

müşavir maliyeden yetişmiş, maliye bilgisini haiz kimseler lazımmış. Turizm mevzuunda turizm dalından yetişmiş, turizmi bilenler lazımmış. Ticaret mevzuunda, o işi bilenler lazımmış. Bunlara hiçbir itiraz yok.

Düşününüz arkadaşlar, Türkiye Cumhuriyetinin sefiri bir memleketin hariciye vekilini ziyaret eder; daha evvel alt kademelerinde Maliye temsilcisi veyahut Ticaret Bakanlığı temsilcisi veyahut turizm temsilcisi tarafından ziyaret edilmiştir, aynı Vekâlet. Başka başka görüşler burada yer almıştır. Bu, doğrusunu isterseniz, gayet kötü bir manzara teşkil ediyor. Bunlardan kurtarınız, diyoruz.

Eğer bu mesele bir kanun meselesi olmasaydı, şimdiye kadar biz bunu yüz defa düzeltirdik, arkadaşlar. Bir kanun meselesidir, kanunla bu yola gidilmiştir, kanunla bu yoldan çıkılması lazımdır.

Bu, bir siyasî mesele de değildir. Doğrudan doğruya bir administrasyon meselesidir. Bir idare meselesidir. Sevki idarenin kaidelerine göre de vahdete irca, temsilde vahdeti temin etme zarureti vardır. Maliye Vekâleti, Türkiye Cumhuriyetinin Maliye Vekâleti, Hariciye Vekâleti, Türkiye Cumhuriyetinin Hariciye Vekâleti, Ticaret Vekâleti, Türkiye Cumhuriyetinin Ticaret Vekâleti, Bunların hepsinin işini Türkiye Cumhuriyetinin sefiri mükemmelen görebilir. Gördüğü iş, Vekâletin işi değildir, Devletin işidir, Hükümetin işidir, memleketin işidir.

Bu itibarla muhterem Heyetinizden Devletin temsiline verdiğimiz önemi belirterek, bu husustaki müzaheretinizi rica ediyorum.

Hepinizi saygı ile selamlıyorum.⁶³ (A.P. sıralarından sürekli alkışlar)

⁶³ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 31, Birleşim 36, Sayfa 480-481*

28 Ocak 1969 Salı

1969 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Nedeniyle Cumhuriyet Senatosunda Yaptıkları Konuşma

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Başkan, Yüce Senatonun muhterem üyeleri, hepinizi saygı ile selamlıyorum. Uzun saatlerden beri devam eden 1969 senesi bütçe görüşmeleriyle ilgili olarak Adalet Partisi Grubu adına konuşmuş bulunan Sayın Termen, benim temas etmek istediğim birçok hususlara, temas etmiştir. Sadece ben, huzuruza, temas edilmemiş bir hususu tamamlamak üzere geldim. Maliye Bakanı arkadaşım yapılmış bulunan tenkidlere enine boyuna cevap verecektir. Gecenin bu saatinde sizleri çok işgal etmiyeceğim, gecenin bu saatinde her Türk vatandaşı evinde, sıcak yuvasında rahat uyuyor ise, o sınırlarımızı bekliyen ve şu saatte bir metre kar, iki metre kar, üç metre kar nâkıs 20 derece, nâkıs 30 derece, güzel yurdumuzun her köşesinde Türk vatandaşının rahat bir şekilde uykusunu temin eden bir büyük ve millî müessesemizin ve onun içinde vazife almış bulunan neferiyle subayıyla, kumandanıyla, astsubayı ile büyük fedakârlıklara katlanarak fakat şerefle ve gururla vazife görmekte olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin sayesinde. Huzuruza şu saatte yurt sınırlarını bekliyen, Türk Silahlı Kuvvetlerinin bu büyük tarihi müessesenin üzerinde sarf edilmiş bulunan sözlerin bir takım zehapları, birtakım iltibaslarla meydan vermesi ihtimalini düşünerek bulunuyorum. Evvela şurasını ifade edeyim, buradan kontenjan grubu adına konuşan bir emekli general Türk ordusu ile ilgili bazı sözler sarf etti, ben burada şayet, Sayın senatörün söylediklerini defalarca okudum, doğru anladıysam, bu sözlerin içerisinde yanlış anlaşılabilir ve yahut da o şekilde söylenmiş bazı hususlar bulunduğunu bunların doğru olmadığını ve doğrularını söylemek için geldim.

Muhterem Senatörler, Türk Silahlı Kuvvetleri aziz milletimizin göz bebeğidir. Türk Silahlı Kuvvetlerine yöneltilecek her türlü tenkidi her türlü haksız tenkidi karşılamak hepimizin vazifesidir. Kim olursa olsun, bu haksız tenkid nereden gelirse gelsin, isterse bir eski ordu mensubundan gelsin, isterse bir generalden gelsin kimden gelirse gelsin bu haksızlıkların karşısında daima biz bulunacağız. Kaldı ki, tenkid yapıyoruz diye mesele tenkid sınırını aşar da dil uzatmaya varırsa her defasında mutlaka bu gibi hadiseler bizi karşısında azimle bulacaktır. Ne diyor Kontenjan Senatörü Sayın Emekli General? “Güvenliğin temel örgütü olan ordu gücünün kaynağı ulusun sevgi ve desteğidir.” Devam ediyor. “Milleti kendisini ayakta tutacaktır.” Devam ediyor. “Onun içindir ki, ordu millet kaynaşımı içinde ulusal ordu olmayı özler durur. Ulusal ordu olmayı özler durur” Basılı metni budur, buradan da aynen böyle söylemiştir. Gayet dikkatle dinledim. Şimdi “Milleti kendisi ayakta tutacaktır. “Milleti kendisini ayakta tutuyor” Bugün değil asırlardan beri ayakta tutuyor. Milleti kendisini ayakta tutmaktadır. Tutmaya devam edecektir. Onun içindir ki, diyor “Ordu millet kaynaşımı içinde ulusal ordu olmayı özler durur.” Soruyorum Sayın Emekli Generale. Buradan bir acayip mana çıkıyor. Hakikaten bu manada mı söyledi? Yoksa bunun manasını bilmeden mi söyledi? Manasını bilmeden söyledi ise affedilecek bir kusur değildir. Manasını bilerek söyledi ise fevkalade ayıp etmiştir. “Ulusal ordu olmayı özler durur.” Bundan şu mana çıkıyor. Bu mana çıkmıyorsa, bu mana çıkmak denilmesini istiyorum. Sanki ulusal ordu değilmiş de onu özler dururmuş özlem fiili özleme arzusu bir hedefi teşkil eder. Hedefe erişikten sonra özleme bitmiştir. Türkçe bu. Ama bunu konuşmanın her cümlesini eleştirecek

değilim. Ve üslubunu, lisanını mantalitesini, şeklini burada eleştirecek değilim. Sadece kim söylerse söylesin bu kürsüden söylenmiş ve zabıtlara geçmiştir. Bu zabıtlara boş kalamaz.

“Ulusal ordu olmayı özler durur”

Muhterem Senatörler, Emekli General Sayın Senatör Türk şehitlerinin kemiklerini sızlattmıştır. Türk gazilerinin gönlünü kırmıştır. Şayet Türk Ordusunun ulusal ordu olma özlemi içinde olduğunu söylemekle ulusal ordu olmadığını söylüyorsa bugün -20 derecede, -30 derece üç metre karın altında, 4 metre karın altında bu memleketin 20 yaşında 22 yaşında en iyi mahsulünü en değerli varlığını gençliğini temsil eden neferi, onun başında bulunan subayını, astsubayını, kumandanını hepsini incitmiştir. Ben bu hakkı aramaya geldim.

Kontenjan Grubu adına konuştuğuna göre şu suali içtüzüğe göre Kontenjan Grubu adı altında teşekkül etmiş olan ve kendilerini bu grubun mensubu sayan Muhterem Senatörlere yöneltiyorum. Mutabık mısınız, bununla? Mutabık mısınız? Bunu açıklamak size düşer Mutabık değilseniz mutabık olmadığınızı söylemelisiniz. Mutabıksanız mutabık olanların hepsi ile aynı münakaşanın içindeyim.

Burada bir hususu daha belirtmek isterim. Türk Ordusu hiç söylemeye lüzum yok ki, hep millî ordu olmuştur. Ne zaman vatan sınırlarını vatan ufuklarını tehlike bürümüş beş yaşındaki çocuğunu, genç karısını, ihtiyar anasını, ihtiyar babasını bu memleketin evlatları bırakmış ne yer diye düşünmemi, ne içer diye düşünmemiş ne yakar diye düşünmemiş bırakmış. Vatanın sınırlarına koşmuştur. 282 bini Çanakkale’de şehit yatıyor. Bağdat’ta şehit yatıyor. Bükreş’te şehit yatıyor, Dumlupınar’da şehit yatıyor. Kafkasya’da şehit yatıyor, Arabistan’da şehit yatıyor, Ne hakkı var kimsenin Türk Ordusuna millî ordu özlem, millî ordu olmayı özler durur demeye? Ne olursanız olunuz. Ne olursanız olunuz, şayet benim anladığım manada söylemiş ise Sayın emekli generalin içinden yetiştigi yuva affetmiyecektir. İçinden yetiştigi yuvaya karşı çok büyük bir kusur işlemiştir, günah işlemiştir ve vebal altındadır.

Bir hususu daha tasrih etmek isterim. Cumhurbaşkanlığı kontenjanı senatörlüğü. Şimdi Anayasamızın 72’nci maddesine göre Senatamızın tarzı teşekkülünde 10’u bağımsız olmak üzer, Cumhurbaşkanımız Senato üyesi seçiyor. 5’i bağımsız olmalı demektir buradan çıkan mana. Kontenjan Grubu bir siyasi parti değildir. Gayet tabii fikirleri olacaktır.

Buna bir şey demiyoruz. Ama benim burada üzerinde durmak istediğim husus şu: Cumhurbaşkanının vazifesi Senatoya 15 üye seçmekten ibarettir. Kontenjan Grubu üyeleri Cumhurbaşkanının grubu değildir. Kontenjan Grubu adına yapılan konuşmaların bir iltibasa meydan vermemesi için hiç bir şekilde kendi fikirlerinin Sayın Cumhurbaşkanını ilzam etmiyeceği hususunu huzurunuzda açıklamak isterim. Bunlar dışarda çok yanlış tefsirlere tabi tutulabiliyor. Anayasamızın 85’nci maddesi siyasi partilerin gruplarından bahsetmektedir. Bu meseleyi, ben burada münakaşa edecek değilim. Bu Yüce Senatoya ait bir keyfiyettir. Ama buraya gelip bir siyasi parti olmadan bir siyasi parti edası içerisinde memlekette yön vermek ne derece mümkündür ve bu yön nasıl kabil olacaktır? Bunu da yine Sayın sözcüye tevcih ediyorum. Bir kahraman edası ile buralardan konuşmak kolay Memleketi düzeltmek, düzenlemek E, bu mesuliyetsizliğin ta kendisidir. Mesuliyetsiz olunca her şeyi söylemek mümkün. Çünkü

hiç kimse size bunu yap demiyecektir. Neden yapmadın da demiyecektir, söylediğinin şeyi. Onun içindir ki bu kürsülerden çok dikkatli konuşmak gerekecektir.

Sayın senatör bununla kalmıyor diyor ki, "Ordu yabancı ve yerli şirketlerin ortaklığında ticarete itilmenin ne demeye geldiğini" ve cümle devam ediyor. Şayet bundan kasıt Ordu Yardımlaşma Kurumu ve onun faaliyetleri ise, Ordu Yardımlaşma Kurumu ile Orduyu birbirinden ayırmak lazım. Yani Ordu Yardımlaşma Kurumu ne zaman kurulmuş, bakıyoruz. Ocak 1961. Bu zannediyorum bu ifadenin sahibi de o zaman söz sahibi, öyle zannediyorum. Şayet Ordu Yardımlaşma Kurumunun tenkid ise maksat bu gayet, açıkça söylenebilir. Ordu Yardımlaşma Kurumunun maksadı orta yerdedir. Ordu yardımlaşma Kurumu hususi hukuk hükümlerine bağla, idare ve mali bakımdan muhtar ve hükmü şahsiyeti haizdir. Bu şekilde kanun çıkarmışsınız. Bunun faaliyetlerini Ordunun ticaretle iştigal etmesi şeklinde ve daha doğrusu, Ordunun yerli ve yabancı şirketlerle ortaklığında ticarete itilmesi şeklinde anlamak, Ordu Yardımlaşma Kurumunun ya lüzumsuzluğunu iddia etmek demektir, yahut da gördüğü işlerin bugün lüzumsuz olduğunu iddia etmek demektir. İkisini de söylemek mümkün. Ama böyle mümkün değil, bu şekilde mümkün değil. Orduyu ticaretin içinde göstermek mümkün değil.

Muhterem Senatörler, Türk Anayasasının 110'ncu maddesinde Başkumandanlık T.B.M.M.'in manevi varlığından ayrılmaz deniyor. Yani Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkumandanlığının TBMM manevi varlığında mündemiç olduğu beyan olunuyor. Bu demektir ki, Türk Silahlı Kuvvetleri kendiliğinden, kendi inisiyatifi ile vazife deruhte etmez. Kendisine vazife verilir. Kim tarafından verilir? T.B.M.M. tarafından verilir. Siyasi iktidarın bir parçası olan Hükümet tarafından verilir. Neye göre? Kanunlara göre, Kanunların derpiş ettiği hallerde kime yetki verdiyse ona göre verilir. Buradan şuraya gelmek istiyorum: Dahili nizamnamenin 34'ncü maddesine göre Cumhuriyeti korumakla kollamak gibi Ordunun bir görevi var. Ordu kendiliğinden inisiyatifi ele alıp Cumhuriyeti koruyorum ve kolluyorum diye Yunanistan modeli bilmem ne modeli, şu modeli, bu modeli birtakım hareketlerin içinde mi olacaktı? Diyor ki Sayın senatör, "Onun içindir ki Türkiye'de bir Yunanistan denemesi düşünülemez" Düşünülemez ya, düşünülemez ya. O zaman bu kürsüden bunu ifade etmek doğru değildir. Şayet Yunanistan modeli istiyorsanız Yunanistan modelinde Parlamento yok. Hem bu kürsüye geleceksiniz, hem bu Parlamente'nin aleyhinde konuşacaksınız, bu mümkün değildir. Parlamente'yi müdafaa etmekle her parlamenterin vazifesidir. Senatörü ile milletvekili ile her şeyi ile. Eğer parlamenter rejime inanç yok ise bu sıralarda oturmamak lazım.

Muhterem Senatörler, benim esas üzerinde duracağım nokta şu: Türk Ordunu, Türk Silahlı Kuvvetlerini aziz milletimiz bütün varlığı ile gönlü ile sevgisi ile oğlu ile her şeyi ile parası ile pulu ile her şeyi ile destekliyor Niçin? Kendi emniyeti için. Bunu her Allah'ın günü kendi emniyeti için kurduğu göz bebeği millî müessesesini her Allah'ın günü milletin karşısında, milletin emniyetine bir tehditmiş gibi göstermeyi en hafif manası ile hem Türk milletine hem Türk Silahlı Kuvvetlerine uzatılmış dil addediyorum.

Herkes kafasından çıkarsın, Türk Anayasası orta yerdedir. Şayet Türk Anayasasını ihlal suç ise ki, o yüzden 1960 hadiseleri o esbabı mucibe ile ortaya konmuştur. Bugün hiç kimse Türk Anayasasının önüne geldiği şekilde ihlalinden bahsedemez. Yani şunu demek istiyorum. Anayasayı rafa kaldıralım, memleketin işleri yürümüyor. Oturduğumuz yerden, işinden gücünde, sınırda bekçilik yapan Türk Ordusuna gel diyelim daha ne duruyorsun diyelim, bunlar Muhterem Senatörler vatanperverlikle bağdaşmaz.

Artık bu polemik bitmelidir. Ordu üzerinde ki bu spekülasyon bitmelidir. Milletin gözbebeği olan müesseseyi milletin tepesinde bir Demokles'in kılıcı gibi gösterme hevesleri son bulmalıdır. Gerçek böyle değildir. Kendi kumanda zincir içerisinde vatana hizmet aşkından başka bir düşüncesi olmayan Türk silahlı Kuvvetlerini politikanın içine sürükleyip ne yapacaksınız. Politikanın içine giren ordular harb gücünü kaybeder, harb gücünü diye bir şey kalmaz. Disiplin kalmaz, itaat kalmaz, hiç bir şey kalmaz. Dış itibarımızı sarsıyor bu çeşit münakaşalar Muhterem Senatörler. İma şeklinde dahi olsa kimden gelirse gelsin, kim söylemiştir bu lafı diye aramadan yakın mazinin hadiseleri tedai edilerek hem iç huzurumuzu bozuyor, hem aziz halkımızı, aziz milletimiz gönülden yaralıyor. Hem muhterem Türk Silahlı Kuvvetlerinin mümtaz kumandanlarını mümtaz subaylarını astsubaylarını ve kahraman erlerini hep beraber yer alıyor. Bu itibarla, rastgele, uluorta, önüne geldiği gibi bu spekülasyonların yapılması memlekete zararlıdır. Kalkınma. Kalkınma olur, Kalkınmanın olması için ilk şart istikrardır. Bir memlekette silahlı kuvvetlerinin yerini tayin edememiş iseniz, her gün bu yeri münakaşa ediyor iseniz, Silahlı Kuvvetlerin Parlamento ile münasebetlerini, Silahlı Kuvvetlerin Hükümetle olan münasebetlerini her gün münakaşa ediyorsanız o memlekete istikrardan bahsedemezsiniz. Evvela şu işi bir vuzuha götürelim. Bize istediğinizi söyleyebilirsiniz, biz bunun cevabını veririz, yani aldirmayız demiyorum, cevabını veririz, ama Türk Silahlı Kuvvetlerine dil uzatma adetinden herkes vaz geçmelidir. Ne şekilde olursa olsun, şu şekilde, bu şekilde herkes vazgeçmelidir. Hepimizin müşterek müessesesidir. Hepimiz içinde bulunduk, her Türk vatandaşı için bir şereftir. Yalnız memleket menfaatleri icabettirdiği zaman yine hepimiz içindeyiz. Eli silah tutan herkes içinde, kadını ile erkeği ile. Yaşı ve sairesi yok. Türk Ordusu bu. Türk Ordusu dünyanın en millî ordusudur. Dünyada ne kadar ordu varsa hepsinden daha çok millîdir. Türk Ordusunu Türk Milletinden ayrı düşünmek hataları, kusurların en büyüğüdür. Beraber düşüneceksiniz.

Yine Sayın Senatör, bir büyük buluş daha getiriyor burada diyor ki: Ordu tüketici durumdan çıkarılmalıdır. Acaba nasıl olacak bu? Yani ordunun eğitimin, talimin, terbiyesini, silahlarını, kampını bir kenara bırakıp da orduyu amele taburları gibi mi çalıştıracak? Bunu anlamadım. Tüketici durumdan çıkarılmalıdır. Acaba dünyanın hangi ordusu üretici? Bir şeyi yüz maksat için kullanamazsınız. Tüketici, üretici kelimeleri burada aldatıcı olabilir. Yani ben şunu demek istiyorum. Türk Silahlı Kuvvetlerinin vazifesi eğitimi, disiplininin, ikmalini yapmak yurdun karşılaşacağı muhtemel tehlikeler karşısında her an hazır olmak, bu vazifeden alıp acaba yatırımlara mı sevk edeceksiniz. Buna imkân yoktur. Bu takdirde Türkiye'nin emniyetinden, müdafaasından mesul Hükümetin başı olarak, Türk Anayasasının 110'ncu maddesine göre böyle bir şey kabil değildir. Ama müdafa politikamızı tenkit edebilirsiniz, savunma politikamızı enine boyuna eleştirebilirsiniz, dış politikamızı tenkit edebilirsiniz. Bunlara hiçbir şey demiyorum. Ve yine Yüce Senatamız, Millet Meclisimiz kapalı oturumlar yaparak Hükümetinden her türlü bilgiyi isteyebilir. Ama bunları bir kenara atarak buraya gelip ulu orta ve sanki bir zamanlar içinde bulunduğu müessesenin mümessiliymiş gibi, bazı şeyler verilmez alınır kaidesince o mümessillik kendisine verilmemiş ama o almış gibi buradan gelip Sayın Senatörün Türk Ordusuna, "Ulusal ordu olmayı özler durur" şeklinde bir söz sarf etmiş olmasını reddediyorum, kınıyorum, ayıplıyorum ve üzüntülerimi beyan ediyorum. Hepinize saygılarımı sunuyorum.⁶⁴

⁶⁴ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 8, Cilt 50, Birleşim 25, Sayfa 106-110*

12 Şubat 1969 Çarşamba

1969 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Millet Meclisine Sunuş Konuşması

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri, hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Huzurunuzda, beş saatten beri yapılmakta olan görüşmelere cevap vermek üzere gelmedim. Biz iktidarıyız. İktidar olmanın mesuliyeti bizi birçok yönlerden bağlamaktadır. Muhalefet olsak da mesuliyetsiz olmayız. Ben huzuruza, memleketin amme nizamını ilgilendiren bir hususta, bir açıklamada bulunmak için geldim.

Söylenenlerin cevapları verilecektir. Bu kürsüden biz, hiçbir şeyi cevapsız bırakmadık. Söylenen şeylerden tedirgin de değiliz. İlk defa söylenmiyor. Birçok kere söylendi. Hepsinin kendi ölçülerinden çok daha ağır ölçülerle cevapları vardır. Bunlar cevapsız kalmıyacaktır. Sırası geldikçe, zamanı geldikçe cevapları verilecektir.

Huzurunuzda 1969 bütçesinin ilk günü yapılmakta olan konuşmalarda Yüce Meclisin havasını gerginleştirmemenin de itinası içindeyim. Binaenaleyh, benim yapacağım açıklamaları bu ölçüler içinde değerlendirmenizi rica ediyorum.

Biz siyasi iktidar olarak memlekette pek çok şeylerden sorumlu olduğumuzu, bu arada demokratik hayatın gelişmesi, kökleşmesinden de kendimizi sorumlu tuttuğumuzu huzurunuzda ifade etmeye mecburum. Gayet tabiidir ki, bu sorumluluk sadece bize ait değildir. Ama herkes sorumsuz olursa biz sorumlu olmaya devam edeceğiz. (A.P. sıralarından alkışlar) Ümid ediyorum ki, gerek Yüce Meclis içinde, gerek Yüce Meclis dışında, söyleyeceğim hususlar bir aklisel ölçüsü içinde değerlendirilecektir.

Ana muhalefet sözcüsü konuşmasında pek çok şeylere temas etti. Bunların her birisi üzerinde uzunca durulabilir. Bunlar, ehemmiyetlidir, ehemmiyetsizdir, münakaşasını burada yapmıyacağım. Bir husus var ki, hem amme nizamını, hem Parlamentiye çok yakından ilgilendirir. Bu husus, Sayın Sözcünün şu ifadesidir. Bu ifadeyi aynen okuyacağım ve kısaca tahlilini yapacağım.

“Devlette, Hükümetten umudu kesen halk, Anayasamızın izin verdiği hatta emrettiği toprak reformunu yer yer kendisi gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu hareket ne jandarma ile ne teknolojik buluşlarla, ne de yasalarla önlenbilir.”

Muhterem Milletvekilleri; bütün yasaların üstünde anayasa vardır diyor Sayın Sözcü. “Bunun da ötesinde doğa yasaları, tabiat kanunları vardır. İnsanca yaşama hakkının bilincine varan bir halk, o hakkı elde etmesini bilir. Bu, bütün yasaların üstünde bir doğa yasasıdır. Elleri, topraksız köylü olmaz, diye kendi yazdıkları dövizleri alıp yürüyüşe geçen, üzerinde yaşama hakkı iddia ettikleri toprakları işgale girişen köylüleri hiçbir güç durduramaz.”

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Lütfen tam okuyunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz okudunuz, ben de okuyorum.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin Sayın Ecevit, karşılıklı konuşmalara fırsat vermeyin efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Elleri, topraksız köylü olmaz, diye, çok topraksız köylü olmaz diye birtakım levhaları alıp çıkarları kimse

durduramaz, diyor. Bunu şöyle de teşmil edebilirsiniz; evsiz insan olmaz diyenleri de kimse durduramaz, dükkânsız insan olmaz diyenleri de kimse durduramaz. İşte ben bunu anlatmaya geldim. (A.P. sıralarından bravo sesleri alkışlar)

Şimdi, Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası bir maddeden ibaret değildir. Türkiye Cumhuriyetinin Anayasasında birçok maddeler var. Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası sadece demokratik bir Anayasa da değildir. İnsan haklarına bağlı demokratik bir Anayasadır. Yani sadece demokrasiyi kâfi görmemiştir Anayasa müellifi. Aynı zamanda bu Anayasanın hürriyetçi olduğunu da ikinci maddenin gerekçesinde izah etmiştir. Hürriyetçiliği de kamu yararı için dahi olsa, çünkü kamu yararının içinde yine fert yararı var, kamu cansız bir şey değil, içinde fertler var, kamu yararı da fert yararı için, kamu yararı için dahi olsa, ferdin dokunulmaz haklarını hiç kimse zedeleyemez. Eğer o kapı açık olursa totaliter devlete gidersiniz. Adına demokratik devlet dersiniz, totaliter devlete gidersiniz. İşte bu kapıyı kapamak için Türk Anayasası ferdin haklarının özüne dokunulmayacağını da yine bir diğer maddesiyle tedvin etmiştir. Yani Türk Anayasasını herkes istediği gibi anlamaya mezun değildir. Türk Anayasasında haklar var, vecibeler var, bunun yanında Devletin umumi kuruluşu var.

Şimdi evvela Türk Anayasası hukukun üstünlüğü prensibini kabul ediyor. Hukukun üstünlüğünü kabul ettiğiniz takdirde kanunları kabul edeceksiniz. Hukukun üstünlüğünü kabul ettiğiniz yerde zor yok, zorbalık yok, bizzat ihkakı hak yok. Hakkınızı hakkınız dahi olsa zorla bunu almak yok, mercilerine gideceksiniz. Niçin bunlar? Bunlar bir nizamı korumak için. Bir nizamı tesis etmek ve bir nizamı korumak için.

Şimdi, diyorsunuz ki, gidiniz şu toprağı işgal ediniz, etti. Peki, ondan daha kuvvetlisini geldi çık buradan dedi, ne diyecek ve kime şikâyet edecek? Bu kaideyi zincirleme bütün memlekete tatbik ederseniz bu memleketin hali nice olur? Kime, ne hesabı soracaksınız, bunları buradan beyan ettikten sonra? Memlekette anarşi istidadı var diye kimse ne hesabı soracaksınız? Anarşiyi teşvik ettikten sonra, gasbı teşvik ettikten sonra, yağmayı teşvik ettikten sonra kime ne hesabı soracaksınız? (A.P. sıralarından bravo sesleri şiddetli alkışlar)

Bir memlekette nizam, kişi emniyetini korumakla başlar. Türk Anayasası mülkiyet hakkını tanıyor. Mülkiyet hakkına müdahale ettiğiniz zaman bununla beraber kişi emniyetine de müdahale edersiniz. Kanunsuz, nizamsız, istediğiniz gibi elinizi kolunuzu sallıyarak hakkın takdiri kime ait? Herhalde hak aramanın açık olduğu bir memlekette, hak aramanın her yolunun açık olduğu bir memlekette herkes kendi hakkını kendisi takdir etmeyecek. O zaman kanun devletinin sonunu bulursunuz. Ve bizi, amme nizamını korumuyorsunuz, diye itham edemezsiniz. Devam ediniz buna. Amme hizmetini niçin korumuyorsunuz diye bizi mesul tutamazsınız.

Şimdi geliyorum; Türk Anayasasının temel maddeleri var. Diğer maddeler fer'i maddeler demek istemiyorum. Hakları tesis eden maddeleri ifade etmek istiyorum. Madde7. "Yargı yetkisi Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır. Yürütme görevi (bizimki görev) yürütme görevi kanunlar çerçevesinde Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından yerine getirilir."

Yani yasama organı kanun yapacak, bu kanunları yürütmek bizim görevimiz. Yani bu kanunların istediğimiz maddelerini yürütmek, istediğimiz maddelerini yürütmemek gibi bir görevimiz yok bizim. Bizi mesul tutarsınız. Mesul tutmakta da haklısınız, eğer böyle bir yola gidersek.

Şimdi bakalım ne diyor Türk Ceza Kanunu? Madde 513-Türk Ceza Kanunu mer'i anayasaya uygun olmadığı dava açılıp Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmek suretiyle teyidolunmamış, mer'i. Ben size şunu söylemiye geldim; mer'i kanunlar muvacehesinde icranın yeri nedir, siz bu beyanları yaptıktan sonra? Ne yapacağız biz? Yarın sabah sizin bu sözünüze uyarak Türkiye'nin çeşitli yerlerinde vatandaşların bir kısmı, arazisi olan, olmıyan birbirine karışıp, birtakım vatandaşlara ait tapulu, mülkiyetin esas olduğu bir memlekette arazi işgaline kalkarlarsa bize gelip ne diyeceksiniz? Neden önlemiyorsunuz bunu diyebilecek misiniz bunu söyledikten sonra? Diyebilecek misiniz Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak? Bunu söyledikten sonra diyemezsiniz.

Şimdi, Türk Ceza Kanunu madde 513; "her kim başkasının mutasarrıf olduğu emlak ve araziye tamamen veya kısmen zapt ve tasarruf etmek veya bunlardan intifa eylemek için o arazi ve emlakın hudutlarını değiştirir veya bozarsa 2 aydan iki seneye kadar hapsolunur" İki aydan iki seneye kadar hapsolunur...

5917 sayılı Kanunun 1'nci maddesi; Kanun mer'i anayasa Mahkemesine kimse gidip, bu kanunun iptalini istememiş. Yani, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının yürütme görevi ile ilgili maddesine göre de siyasî kuvvet, yani icra, siyasî kuvvetin icra parçası bu Kanunu tatbikle mükellef. Bu kanunu tatbik etmediği takdirde mesuliyet doğar. Ne diyor kanun?

"Hakiki veya hükmi şahısların zilyed bulundukları gayrimenkule başkası tarafından tecavüzle müdahale edildiği takdirde... (Yani elimizde toprağımız yok, hakkımız var... Sizi kurtarmaz, tecavüzün şeklini değiştirmez) O gayrimenkul zilyedinin ve zilyed birden fazla olduğu takdirde içlerinden her hangi birinin müracaatı üzerine o gayrimenkulün bağlı bulunduğu mahallin kaymakam veya valisi tarafından, aşağıda yazılı hükümler dairesinde, bu tecavüz ve müdahale defi gayrimenkul zilyedine mahallen teslim olunur.

Zilyedine teslim olunan gayrimenkule başkaları tarafından vuku bulacak tecavüz ve müdahaleler yeni bir tatbikat yapılmaksızın derhal men edilir."

Geliyoruz Türk Kanunu Medenisine... Madde 894... Muhterem Milletvekilleri, bu da Türk Anayasasına uygun. Kanunların bir kısmının 1'nci derecede kuvvet olduğunu, bir kısmının 2'nci derecede kuvvet olduğunu, bir kısmının 3'ncü derecede kuvvet olduğunu kabul etmeye imkân yok. Kanun fikri, eğer Anayasaya uygunsa, hangi kanun olursa olsun, aynı kuvvetle tatbik edilecek. Bakıyoruz Medeni kanuna, "Zilyed, bütün gasp ve tecavüz fiillerini kuvvet kullanarak defetmek hakkını haizdir" Yani birtakım kimselerin kendilerinde hak farzedip birtakım yerleri işgal etmeleri hakkı yok da, zilyedin tecavüzü defetmek hakkı var. Türk kanunları bunlar...

Şimdi dönelim... Ne deniyor, bunun tahlilini yapalım. Toprak reformunu yer yer kendisi gerçekleştirmeye başlamış halk. Böyle bir hak Türk Anayasası ile kimseye tanınmamış. Türk Anayasası kimseye zorla hak alma yetkisini tanımıyor, şayet hakkı olsa bile. Türk Anayasası kimseye toprak reformu yapma hakkını tanımıyor. Bu hakkı siz ne salahiyetle, hangi yetki ile hangi düşünce ile birtakım kimselere bu kürsüden Türkiye radyoları ile havale ediyorsunuz? (A.P. sıralarından bravo sesleri)

Nasıl yapıyorsunuz? Anamuhalefet partisi bu kanunları eğer beğenmiyorsa kanun teklif etme hakları vardır. Bu kanunların hepsinin iptalini isteyebilir.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Mecliste.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İktidar olduğu zaman bu kanunların hepsini kaldırır, der ki; her şey serbest, herkes istediği yerde otursun, kalsın, ne işi varsa görsün, ev serbest, dükkân serbest, tarla serbest, bağ serbest, bahçe serbest... Bunu dersiniz. *(A.P. sıralarından alkışlar ve "Bravo" sesleri)*

Mesele buraya gelir. Ben onun için huzurunuzdayım. Ben şimdi şu andan itibaren, yarın sabah Türkiye’de üzerimize mevdu amme nizamını nasıl koruyacağımızı düşünüyorum. Her biriniz, her vatandaş mülkümü koruyun, kişi emniyetimi sağlayın, can emniyetimi sağlayın diye bize geldiği zaman size mi havale edeceğiz.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Seni Robert Kolej talebesi seni...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, bu gibi görüşmeler belki birçok yerlerde yapılabilir de; bu kürsünün hürriyetine hiçbir şey getirmek istemiyorum, ama bu kürsüden yapıldığı takdirde bir tenakuzun içinde olursunuz. Tenakuz şudur: kanun yapıyorsunuz Türkiye Cumhuriyetinin yasama organı olarak; bu kanunları görev olarak tatbik edin diye bize veriyorsunuz. Ondan sonra bu kürsüye çıkıyorsunuz, halka bu kanunlara karşı gelmelerini söylüyorsunuz, bu kanunlara karşı gelinmesini teşvik ediyorsunuz... Bir takım akliselim bu sözlerle bakmıyacaktır. Türk halkı hakkı hukuku bilir. Kendi hakkı olmyan hiçbir şeyde gözü yoktur. Fakirdir, muzdariptir, ihtiyaç içindedir, ama bunların hepsinden bunların çok daha üstünde değeri bulunan bir hak mefhumuna bağlıdır. *(A.P. sıralarından alkışlar ve "Bravo" sesleri)* Ne zannediliyor; Türkiye böyle kendi başına mı duruyor?

Muhterem Milletvekilleri; bu kürsüden halkı kanunları tanımamaya teşvik edemezsiniz. Bu olamaz. Bu aklın alacağı iş değil. Kanun getirilebilir, kanun üzerinde durulabilir, ama jandarmayı tanımayacak. Jandarma kimin jandarması? Devletin jandarması. Polisi tanıyacak, kanun tatbikçisini tanımayacak. Bu, otoritenin sifra indirilmesidir.

Anayasa var, Anayasa herkesi bağlıyor. Anayasa hükümleri; yasama yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kararlarıdır. 11’nci madde; hakların özüne dokunulamaz. 14’ncü madde; kişi dokunulmazlığını sağlıyor. 30’ncü madde; kişi güvenliğini sağlıyor. 31’nci madde; hak arama hürriyetini getirmiş. 36’ncı madde; mülkiyeti, mülkiyet hakkını getirmiş.

Peki, aleni, açık, vazıh bir şekilde Türk Anayasasında mülkiyetin, Türk vatandaşının hakkı olduğu yazılı da niçin bunun ihlalinin haklı olduğu yazılı değil? Acaba ana muhalefetin Sayın sözcüsü kendi söylediğinin anayasa tadili manasına geleceğini mi zannediyor? *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — İstirham edeceğim, hatibin sözünü kesmeyiniz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri; gecenin bu saatinde bana bunları söyleten sebep, taşıdığımız mesuliyettir. Yoksa gecenin bu saatinde meseleyi polemige dökmek istesem, sizin söylediğinize de, başkalarının söylediğine da sabaha kadar cevap veririm. Onun için müsaade edin söylemek istediğim şeyleri söyleyeyim. Sayın Bölükbaşı sırasındadır, kendisini gecenin yarısından sonraya bırakmak istemem, onun için.

Madde 36; herkes mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu neye cari? Toprağa da cari, eve de cari, bağa da cari, bahçeye de cari dükkâna da cari, elbiseye de cari, her şeye

cari. Ne olur aziz vatandaşlarım; yapmayınız bunu, yapmayınız, kanunsuzluğu teşvik etmeyiniz. Kanunlar Cumhuriyetin kanunlarıdır. Kanunları tatbik eden Cumhuriyetin zabıtasıdır, Cumhuriyetin adliyesidir, Cumhuriyetin idaresidir. Ne çıkacaktır anarşiden? Hiçbir şey çıkmaz. Milleti birbirine boğazlatırsınız, milleti birbirine boğazlatırsınız. 50 sene, 100 sene, 200 sene unutulmayacak nizalar açılır.

Türk halkı toprak üzerinde çok hassastır. Türk halkı toprağa his ile bağlıdır ve sizin söylediğiniz gibi Türkiye'nin her tarafı ağalarla örülü de vatandaş bunun elinde esir değildir. Bunların hepsi hayali şeylerdir. Bunlar Türkiye'yi bilmemekten doğuyor. Türkiye'yi bilerseniz bu şekilde konuşamazsınız. Biz, Türk vatandaşının haklarını da müdafaa ediyoruz. Topraksızın hakkını da müdafaa edeceğiz, toprak sahibinin hakkını da müdafaa edeceğiz. Evsizinkini de edeceğiz, ev sahibinkini de edeceğiz. Neden edeceğiz, biliyor musunuz? Türk kanunları öyle vaz'etmiş de ondan, bir.

İkincisi; topraksız vatandaş toprak sahibi yaptığınız zaman onu nasıl koruyacaksınız? Yine, yarı yarıya topraksızlar çıkacak, onlara karşı nasıl koruyacaksınız! Evsiz vatandaş ev sahibi yaptığınız zaman yeni yeni evsiz vatandaşlar çıkacak, onları nasıl koruyacaksınız? Bu oraya gider, bu oraya gider; onun içindir ki, herkesin söylediğini bilerek konuşması lazımdır.

Bir şeyin sebebi haklı ise, acaba o şey sizi suç işlemeye sevk edebilir mi? Suç sayılan bir şeyi istemeye sizi sevk edebilir mi? Sevk edemez. Anayasa da, kanunlar da suç himaye etmez. Türk vatandaşına suç işleteceksiniz, canını yaktıracaksınız, mahkeme mahkeme süründüreceksiniz, masum Türk vatandaşını bu yollara itmeye hakkınız yok.

Türk Anayasası gösteri hürriyetini tanımış ama saldırsız tanımış, silahsız tanımış. Acaba, bu beyanınız ile Türk vatandaşına saldırı hürriyet mi, tanıyorsunuz? Bunu sadece Türk vatandaşının topraksızına tanırırsınız da, topraklısına tanımazsınız, evsizine tanırırsınız da evlisine tanımazsınız, şu fikirde olanlara tanırırsınız da bu fikirde olanlara tanımazsınız; böyle şey olmaz. Bu yine Türk Anayasasına aykırıdır, çünkü Türk Anayasası sınıf imtiyazı tanımıyor. Onun içindir ki, bizim burada korumaya çalıştığımız vatandaş, Adalet Partisine mensup vatandaş değildir. Topraksız yine olur, işin açığı. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Biz, burada hangi partiye mensup olursa olsun, Türk Cumhuriyeti vatandaşının Türk Anayasası ve Türk kanunları nezdindeki hukukunu koruyoruz. Vazifemizdir, korumaya da devam edeceğiz.

Gecenin bu saatinde şayet bu beyan ile kanunların üstünde doğal kanunların olduğu, kanunların hepsinin üstünde Anayasa olduğu, Anayasanın da üstünde canının istediğini yapma gibi bir durumun mevcudolduğu beyan edilmeseydi, buraya gelip zamanınızı işgal etmezdim. Ayrıca, yasama organını bu şekilde yaptığı kanunları tanımama gibi bir durumun içine düşmüş gördüğüm için buraya geldim. Ayrıca da, nizamı korumakla mükellef olarak, bu beyanları yapmaya devam ederseniz memleketi anarşiye sürüklersiniz, demeye geldim.⁶⁵

Hepinize saygılar sunuyorum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

⁶⁵ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 32, Birleşim 49, Sayfa 610-614*

13 Şubat 1969 Perşembe**1969 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Tümü Üzerinde Sürmekte Olan Görüşmelerdeki Bazı Hususları Cevaplandırmak Üzere Yaptıkları Konuşma**

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, A.P. Grupunda idi söz sırası, fakat Sayın Başbakan söz istemiştir, kendisine söz veriyorum.

Buyurun efendim. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)*

Muhterem Arkadaşlarım, bir kifayet önergesi var. Başbakan konuştuktan sonra sırada bulunan ilk arkadaşımıza söz vereceğim, ondan sonra da kifayet önergesi hakkında muamele yapılacaktır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri;

17-18 saatten beri devam eden 1969 yılı bütçesinin tümü üzerindeki görüşmeler dolayısıyla son yapılan konuşmalarda temas edilen bazı hususları cevaplandırmak üzere huzurunuzda gelmiş bulunuyorum. Sözlerime başlarken Yüce Meclisin üyelerini ve Sayın Başkanı saygıyla selamlıyorum. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Bütçenin tümü üzerinde Millet Meclisinde grupları bulunan 5 partinin üyeleri evvela 12,5 saat, daha sonra da 1,5 saat konuştular. Buna karşı da Adalet Partisi Grubu adına konuşan Sayın arkadaşım iki saat 50 dakika konuştu, Maliye Bakanı 2,5 saat konuştu, dün akşam ben yarım saat konuştum.

Bu hesapları şunun için yapıyorum. Demeyiniz ki, bu kürsüde muhalefete söz hakkı yok. Bu kürsüde muhalefetin söz hakkı 14 saat, iktidarın söz hakkı, grup sözcüsünü de katarsak 5 saat, 6 saat, 7 saat. Yani muhalefet iktidarın iki misli, üç misli bir konuşma hakkına sahip.

LEBİT YURDOĞLU (İzmir) — 5 türlü fikri vardır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 5 türlü değil, 25 türlü fikri var. Her fikrin içinde 5 tane fikir var, bizim zorluğumuz da burada zaten. Meselenin normalliğini, anormalliğini belirtmeye çalışmıyorum, bir gerçeği tesbit ediyorum. Ve huzurunuzda şunu ifade edeyim ki, radyolardan da bu görüşmeler çok kere sesle veriliyor, bu durumda yarımşar saat muhalefet partileri, 5 parti 2,5 saat, yarım saat iktidar partisi, böyle veriliyor. Biz bütün bu şartlardan hiçbir şikâyetimiz olmadan hak bildiğimiz davayı müdafaaya, hak bildiğimiz yolda yürümeye devam ediyoruz.

14 saat zarfında söylenenlere bakarsınız, esasen bunların içinde cevapları var; herkes birbirini cevaplıyor; bize bir şey bırakmıyorsunuz. Bir muhalefet partisi; “Memlekette kızıl tehlike vardır, tehdit vardır, kıskırtma vardır” diyor; öbürü; “Yoktur böyle bir şey” diyor. Bir muhalefet partisi bu konuda hiç mütalaada bulunmuyor. Ben huzurunuzda yapılan bütün bu münakaşalardan büyük bir memnuniyet duyduğumu, bu münakaşaların, Türkiye’nin problemlerine eğilmede kaçınılmaz bulunduğu ve bu kürsüler hür oldukça, bu Yüce Müessese ayakta bulunduğu müddetçe mutlaka bir gün münakaşalarımızı boyutlandırmak, yani dimansyonlara, ölçülere kavuşturmak imkânlarını bulacağımıza inanıyorum. Bunu şunun için ifade ediyorum.

Muhterem Milletvekilleri; artık mücerret mevzularla uğraşarak hiçbir meseleyi çözmek imkânı kalmamıştır. Müşahhas olacaksınız, elle tutulur, gözle görülür, nedir, nedendir, nasıldır, nasıl halledilecektir, seçtiğiniz yol en iyi alternatif midir, bunları düşüneceksiniz.

Önümüzde bütçe 26.600.000.000. Ümidediyorum ki, bir gün gelecek bu bütçenin bu kürsülerde işte 26.600.000.000, bırakalım program kavgalarını doktrin kavgalarını, şunu bunu. İşte 26.600.000.000, söyleyiniz bunu artırabilir miyiz? Artırabilirsek ne kadar artırabiliriz, nasıl artırabiliriz, hangi yollardan artırabiliriz? Vatandaştan daha vergi almak imkânları var mıdır, başka kaynakları çalıştırmak imkânları var mıdır, bunlar söylenecek.

Sonra, buyurun 26.600.000.000, memleketin eğitimi yok, köy yolu yok, köy suyu yok, köy elektriği yok. Memleketin orman davası var, memleketin tarım davası var, memleketin endüstrileşme davası var. Bunlar bir günde meydana çıkmış davalar değil. Bunlar, kalkınan Türkiye'nin davaları. Bunlardan şikâyetçi olmakla meseleleri halletmenin imkânı yok. Bunları mesele olarak kabul edeceksiniz. Bunların üzerine eğileceksiniz ve her birini icabına göre halletmenin yollarını arayacaksınız.

Şimdi gönül isterdi ki, buradan 26.600.000.000 liranın dağıtımının münakaşası yapılsın. Yani, şu kadar milyon şu işe vermişsiniz ama eğitime, eğitimden kesin de savunmaya verin; tarıma şu kadar milyon vermişsiniz ama başka bir sahadan kesin ona verin. Bu münakaşalar yapılsın. Hayır. Gayet umumi, bütçe denk değil, bütçe yamalı bir bütçe, delikler büyük, yamalar ufak. İyi, anladık bunu, ama neyi anladığımızı ifade edelim "anladık" derken, yanlış anlaşılmasın. Bunları söylemek kâfi değil. Bunlar umumi laflar.

Bütçe denk değil. Cevaplandırıldı, her bütçe üzerinde bu iddialar yapılır, her Parlamentoda yapılır. Gücenmeyiz, darılmayız "denk değil" diyene. Hükümet önünüze samimi bir bütçe ile gelmiştir, denk bir bütçedir. Denk bütçe yapmayıp kendi kendimizi aldatmak bizim işimize gelmez. Ne yapacağız senenin sonunda? Nasıl ödiyecek memleket senenin sonunda denk olmiyan bütçenin farkını? Merkez Bankası kaynaklarından. Yok, Merkez Bankası kaynakları bitmiş, daha evvelki açık veren bütçeler Merkez Bankasının kaynaklarını yemiş. Açık bütçeyle, 4 milyar açık bütçeyle karşınıza gelmekte akıl var mı? Niçin farz etmiyorsunuz, akıl kârı olmiyan işleri hükümetlerin, siyasî iktidarların yapmıyacağını? Akıl kârı olmiyan işi hükümetler, iktidarlar niçin yapsın? Yükü çeken onlar.

Söylemesi kolaydır, ama bir memleketin mali idaresi fevkalade zor bir iştir. Mali idaresi sağlam olmiyan bir memleketin büyük sıkıntıları vardır. İktisadi istikrar mı diyorsunuz, mali idarenin içinde; siyasî istikrar mı diyorsunuz, iktisadi istikrara geniş çapta bağlı, Sosyal istikrar mı diyorsunuz, iktisadi ve siyasî istikrarın kaçınılmaz bir parçası. Hepsi birbirine girmiş, hepsi birbirinin ayrılmaz bir parçası.

Hemen huzurunuzda şunu ifade edeyim: Maliye Bakanı arkadaşım birçok hususlara cevap verdi. Ondan sonra açılmış bulunan münakaşalar dolayısıyla ben buraya geldim. Cevapları tekrarlayacak değilim. Ama bazı şeyler tekrarlandı, belki bazı şeyler iyi anlaşılmamış olabilir. Şundan emin olmanızı rica ediyorum, huzurunuzda bu büyük müesseseye duyduğumuz sonsuz saygının icabına göre hareket ediyoruz. Gayet hüsnüniyetle yöneltmiş bulunan tenkidlerin hepsine cevap vermeye çalışıyoruz. Ama bazı tenkidler var ki, cevabını bulmaya imkân yok. 20 senedir söylenen sözler

var. Yuvarlak yuvarlak sözler. Bunlarla sizin vaktinizi almanın da beyhude iş olduğunu huzurunuzda ifade etmeliyiz.

Şimdi, huzurunuza polemik yapmak için gelmedim. Ama bizzarur bazı hususlar var ki, zaman zaman çok itina etmek arzuma rağmen, belki de bu hususları cevaplandırırken o seviyeye inmekten kendimizi kurtaramayız. Peşinen özür diliyorum bunun için.

Muhterem Milletvekilleri, dün akşam da söyledim, iktidar olmanın bize yüklediği sorumluluğun altındayız ve bu sorumluluğun idraki ve şuuru içindeyiz. Biz rasgele konuşmayız, mesela: “20 senedir hiçbir iktidarın hiçbir mesuliyetine iştirak etmemiş olan partimiz” diye konuşamayız. Sorarlar adama; 20 senedir hiçbir şeye iştirak etmediyseniz ne yapıyorsunuz siz derler. (A.P. sıralarından *gülüşmeler, alkışlar, “Bravo” sesleri*) İşiniz ne derler? Ne alır, ne satarsanız, ne yaparsanız, derler. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) “Biz sadece konuşuruz” dersiniz, yine derler; “memlekete bir çivi çakın da bir görülsün” derler, “bir taşı bir taşın üstüne koyun bakalım” derler. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

İSMET KAPISIZ (Konya) — Sizi iktidara getirdik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sabırla dinledik, saatlerce sabırla dinledik, ister sabırla dinleyin, ister dinlemeyin, biz konuşmaya devam edeceğiz.

İSMET KAPISIZ (Konya) — Biz de dinleriz.

BAŞKAN — Efendim, müdahale etmeyin yerinizden.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Niye alınıyorsunuz? Dünyanın lâfi söylendi bize. Biz burada taş gibi dinledik, grupumuz dinledi.

Sayın Milletvekilleri, hakikaten her parlamentoda bütçenin müzakeresi sırasında her şey konuşulur. Bunları da anlayışla karşılıyoruz. Hükümetlerin yetersizliği, iktidarların iktidarsızlığı, hükümetlerin beceriksizliği, hükümetlerin memlekete iyi hizmet etmediği şeklindeki iddialar da yine birçok parlamentolarda tekrarlanır. Biz, bunları bildiğimiz için, bunlardan alınıp feveran haline gelmeyiz. Bunların ölçülerini bulmaya mecburuz. Neden diyorsunuz bu sözleri? Delilleriniz nelerdir, bu delilleriniz geçerli midir, ortaya koyduğunuz deliller tutarlı mıdır, bunların bir kıymeti var mıdır, vatandaş vicdanındaki inikası nelerdir? Hakikaten söylediğiniz şeylerin içinde doğruları varsa, herkesten çok bu doğrulara biz taliboluruz. Çünkü başarı, doğruyu reddetmekle mümkün değildir. Başarı, açığınızı gördüğünüz zaman kapatmakla mümkündür. Niçin iktidarı, bu kadarcık kendi menfaati olan şeyi düşünmekten fariğ addediyorsunuz mahrum addediyorsunuz? İktidar bunu düşünecektir. Zannediyor musunuz ki, biz, her söylenene mutlaka cevap yetiştirelim, diye burada oturuyoruz? Her söyleneni can kulağı ile dinliyoruz, söylenenler içinde gerçek varsa, emin olunuz, sizden evvel biz hem dilimizle, hem kalbimizle doğru diyoruz. (A.P. sıralarından *alkışlar, “Bravo” sesleri*) Bu budur.

Bu, iktidarl, iktidarsız, becerikli beceriksiz Hikâyelerinin başka parlamentolarda da çok enteresan münakaşaları yapılmıştır. Tabii ki, bunları burada nakledecek değilim. Huzurunuzda diğer parlamentoların hikâyesini anlatacak değilim. Sadece bize yöneltilmiş bulunan tenkidlerin içerisinde hakikaten ne varsa, doğruları varsa doğru olarak alacağız, doğru olmayanları varsa, bunları karşılayacağız. Zannediyorum ki, bu iktidar muhalefet diyalogunun esasıdır, zannediyorum ki, bu, bu kürsülerin sebebi vücududur. Bu kürsüler hür, bu kürsüler her şeyin konuşulabildiği kürsüler olduğu

müddetçe de bu diyalogun devam etmesi zaruridir. Onun içindir ki, biz huzurunuzda ne ölçüyü çok aşan tarizlerin içine gireceğiz, ne bizi derinden yaralayan, üzen meseleler karşısında dahi iktidar olduğumuzu unutarak birtakım infiallerin içinde olacağız. Şayet bizi derinden yaralayan, üzen, bizi infiale sevk etmesi gereken hususlar var da bunları bir ölçü içinde karşılıyorsak, emin olunuz ki, bu Yüce müessesenin daima itibarlı kalması, demokratik hayatın gelişmesi, yerleşmesi için bu fedakârlıklara katlanıyoruz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Şimdi burada konuşmalar oldu. Muhterem Milletvekilleri, seçime gidiyoruz, yol yakın. Sizin dediklerinizi aziz milletimiz radyoları başından, gazetelerden takibediyor. Öyle anlaşılıyor ki, bunlar önümüzdeki aylarda da demeye devam edeceksiniz. Belki başka şeyler de ekleyeceksiniz, bunlar denecek. Şimdi bütçe münasebetiyle başında, daha sonra da sonunda 1969 seçimlerinin sloganlarını muhalefet partilerimiz ekmeye başlamışlardır. Tabii ki, buna bir diyeceğimiz yok. Esasen demokratik hayat, medeni ölçüler içerisinde davalarımızı millete anlatabilmeye dayanır. Millete anlatabilirseniz, millet tuttuğunuz yolu doğru görürse, sizi iktidara getirir. Ama bir iktidar hırsına; memleket karışacakmış, memleket altüst olacakmış, bunlar yapılamaz, bu olmaz. Bir iktidar hırsına kendinizi kurban edebilirsiniz, ama memleketi kurban etmeye hakkınız yoktur. (A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri)

Burada görüşmeler oldu. Hakikaten son 9 senenin derin yaraları bulunduğunu gösteren görüşmelerdir, yapılan görüşmelerin bir kısmı. Bunlar karşılıklı münakaşalara sebeb oldu, şu oldu, bu oldu, bunların dibine bakmak lazım, altında ne var. Bunlar görünen uçlardır, bunlar geride kalmış hadiselerdir. Burada bir siyasî partinin, Adalet Partisinin binalarının taşlandığı, evrakının yakıldığı zaman Hükümetin arandığından acı acı şikâyet edildi. Ve hakikaten o gün Hükümette vazife almış bulunan bir Sayın sözcü geldi, o günlerin sıkıntılarını burada anlattı. Yalnız o günlerin sıkıntılarını anlattıktan sonra da yine, bugünkü iktidarı suçlamadan suçlamak belki ağır bir tabir, belki kasıt o değildir-bugünkü iktidarı töhmet altında bırakmadan, yani beceriksizlikle itham etmeden kendisini alamadı.

Şimdi düşünelim; bir memleket 5 sene evvel, 6 sene evvel parti binaları taşlanıyor, evler taşlanıyor içinde evrak yakılıyor, gazete idarehaneleri taşlanıyor, M.D.O beyannameleri dağıtılıyor, o anda kimin Hükümet olduğu belli değil; sokak mı Hükümet, yoksa hakikaten bir Hükümet var mı, yok mu, bu belli değil. O günlerden bugünlere gelmişiniz. Bugün talebe hareketi olmuş, grev olmuş, hepsi kontrol altındadır; anlatacağım. Peki nasıl gelmişiniz o günlerden bugünlere? O günlerden bugünlere gelen iktidar zayıf, beceriksiz, kanun tatbikinde sıkıntısı var. İşte burada tezat var... İşte burada tezat var. Ve 6 ay sonra, 7 ay sonra seçime gidiyorsunuz.

Şunu da söyleyelim; 40 ay bizden evvelki hükümetler Hükümet etmiş, üç Koalisyon. Dördüncü Koalisyonun hesabını biraz sonra yapacağım-üç koalisyon hükümet etmiş, 40 ay yahut 42 ay; 3,5 sene. Hakikaten 4 sene evvel tam bugünde biz 3'ncü Koalisyon hükümetini istifaya mecbur etmiştik. Tam bugün, 13 Şubat. (A.P. sıralarından alkışlar)

Bu dört sene içinde neler olmuş Türkiye'de? 42 ay içinde üç tane Hükümet değişmiş, 4 tane Hükümet değişmiş aslında. Üç tane kurulmuş 4'üncüsü tekrar kurulmuş, 40 ay içinde... Adalet Partisinin iktidarda bulunduğu geçen 40 ay içinde de memleket bir Hükümet istikrarı içinde olmuş. Her sene bir ay, meclisler Hükümet programlarıyla

uğraşmamış, bir istikrar gelmiş memlekete. Memleketin ekonomisi 1964'te deplâsyona girmiş, kalkınma hızı %4,9... Her şey geriye gidiyor, memleketin ekonomisi ölüyor. Gerçek bu. Memleketin ekonomisi son üç sene zarfında 7,7 kalkınma hızı ile her sahada genişlemeye doğru gitmiş ve fiyat istikrarı muhafaza edilmiş. Türkiye'de enflasyon var mı? "Vardır" deyin de yeni bir icadolsun. (A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri) Peki ne ile ölçüyorsunuz hükümetleri? Hükümetleri yapamadıkları şeylerle ölçmeyiniz, yaptıkları şeylerle ölçünüz.

Biz şu kadar sene geri kalmış bir memleketin bütün problemleri çözeceğiz, memleketi güllük gülistanlık haline getireceğiz, herkesin işi olacak, herkesin aşısı olacak, böyle mi dedik? Bu hedeftir. Dört sene zarfında bunu yapacağız mı dedik? Hiç demedik. Dedğimiz aynen şudur "Eğer bu memlekette siyasî ve iktisadi istikrar muhafaza edilirse Türkiye on sene zarfında" on sene ki milletin ömründe uzun bir Devre sayılmaz. "On sene zarfında çok büyük merhaleleri katedebilir" Dedğimiz budur.

Biz, bunları, rey alacağımız zaman halkın huzurunda dedik. Biz rey için toprak dağıtmayız. Biz rey için toprak dağıtmadığımızı 1965 seçimlerine çıkarken seçim beyannamemize yazdık. "Toprak dağıtacağız" diye çıkmadık biz. Toprak dağıtacağız diye, dağdaki çobandan kasabadaki, sokaktaki vatandaşa kadar "Toprak verileceği" ümidini verdiniz. Nereden bulup vereceksiniz toprağı diye sorduk? Evet, işte 7 Ekim Konya nutku. Ben söyledim, arkadaşlarım söyledi, "Nereden bulacaksınız toprağı, kimin toprağını kime vereceksiniz" dedik? Biz dedik bunu. Bizim siyasî felsefemizde kandırma diye bir bahis yok. Neden mi yok? Biz Çünkü Türk halkının kandırılabilceğine inanmayız bir. (A.P. sıralarından alkışlar) İkincisi de kandırma gibi bir yola sapmayız, buna siyasî ahlakımız müsait değildir.

Şimdi, son yapılan konuşmalar içinde bir kaç tane tema var ki, bu temaları konuşmak mecburiyetindeyiz. Hakikaten bunlarda bir anlayış birliğine varamazsak bile birbirimizi anlamaya yaklaşmamız lazım.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Sayın Genel Başkanı bu kürsüye geldiler, dün Cumhuriyet Halk Partisi'nin Sayın sözcüsü tarafından ortaya atılan bir hususun, benim müdahale etmek mecburiyetinde kaldığım bir hususun müdafaasını yapmaya çalıştılar. Zor bir müdafa idi, çok zor bir müdafa idi. Neticede bu müdafaanın yapılabildiğine de kaani değilim. Neden yapılamadığını göstereceğim. Söylenen şeyler buradadır, Ulus Gazetesinde de basılmıştır, zabıtlarda da vardır. Söylenen şeylerle C.H.P. Sayın Genel Başkanının söylediği şeyler aynı değildir.

YAŞAR AKAL (Samsun) — Aynı değildir demeyin, aynıdır.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz yerinizden.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Diyor ki, Sayın Cumhuriyet Halk Partisi'nin Genel Başkanı: "Biz bir uyarma yapmıştık." Ben soruyorum kimi uyardınız? Hükümetten evvel uyardığınız birtakım kimseler var. Bakalım, okuyalım beraber nereyi uyarıyorsunuz? Bakalım kim uyarılıyor? Bir uyarma var aslında, bizim de dediğimiz o zaten.

"Devletten, Hükümetten umudunu kesen halk Anayasamızın izin verdiği hatta emrettiği toprak reformunu yer yer kendisi gerçekleştirmeye başlamıştır." Görüyor musunuz uyarmayı?

“Bu hareket ne jandarma ile ne teknolojik buluşlarla, ne de yasalarla önlenabilir” Uyarılan kim?

Devam edelim: “Bütün yasaların üstünde Anayasa vardır” Bu, gayet tabii ki, diğer yasaların Anayasaya aykırı olamayacağı manasına gelir ancak. Yoksa yasaların üstünde altında diye raflamak yasaları, mümkün değil.

SELAHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Nevşehir) — Öyledir, yasaların altında tüzükler vardır.

BAŞKAN — Efendim, niçin yerinizden konuşuyorsunuz Sayın Esatoğlu? Böyle bir usul var mı tüzükte? Söz almadan konuşulur mu? Tüzüğün bu hükmünü bilmez misiniz siz? Çok rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, beni gayet rahat dinlemenizi rica ediyorum. Ben kimseyi rencide etmek istemem.

Benim maksadım hakikaten bütçenin tümü üzerinde konuşulurken bir gergin ortam yaratmak değil, gayet tabii ki, söylenmiş şeyleri bizim mesuliyetimiz dahilinde, bizim siyasî felsefemizin ve bizim siyasî adabımızın içerisinde cevaplandırmaktadır. Onun içindir ki, sizin oradan söyleyeceğiniz şey bana hiç tesir etmez. Ben ne söyleyeceksem onu söyleyeceğim.

“Bütün yasaların üstünde Anayasa vardır. Onun da ötesinde doğa yasaları.” Demek ki, bütün yasaların üstünde Anayasa yok, Anayasadan da yukarıda doğa yasası var. Öyle yazılmış buraya. Tabiat kanunları vardır. Tabiat kanunları. İşte insanla, medeni insanı ayıran husus, insanların tabiat kanunlarına bağlılığı ile hukukun icabı olan kanunlara bağlılığı meselesidir. (A.P. sıralarından alkışlar) İnsan acıktığı zaman bir lokantanın camını kırıp girip içeriye karnını doyurmuyor. Tabiat yasaları önce gelir, böyle bir şey yok. Medeni insanı bağlayan yasalar doğa yasalarının üstünde. Hukuk kuralları var. Hukuk devletinın müdafaasını yapıyoruz. Nerede yapıyoruz bunu? T.C.’nin Parlamentosunda. Eğer, hukukun yerine “doğa”yı ikame ederseniz o takdirde parlamentonun vazifesi kalmaz; mademki, her şeyin ötesinde doğa yasaları var.

Biraz daha okuyalım uyarmadan. Uyarma mı bu, çağrı mı? Bir bakalım ne diyor?

“Bu, bütün yasaların üstünde bir doğa yasasıdır. Ellerine (Topraksız köylü olmaz) diye dövizleri alıp yürüyüşe geçen, üzerinde yaşama hakkı iddia ettikleri toprakları işgale girişen köylüleri, toprak reformu yapmaktan, insanca bir toplum düzeni kurmaktan başka hiç bir güç durduramaz.”

Köylülere diyor ki, alın elinize toprağımız yok diye yazın, hem kendiniz yazın, başkasına yazdırmayın ve gidin yapın toprak reformunu. Nasıl yapacak toprak reformunu? “Gidin işgal edin araziyi” diyor, “Sormayın kime ait olduğunu” buldunuz madem işgal edin. Bundan başka mana çıkmaz, bundan bu mana çıkar, bundan başka mana çıkarmak mecburiyetinde kalmıştır C.H.P.’nin Sayın Genel Başkanı, zor bir işe memur edilmiştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar)

Sayın Milletvekilleri, benim toprak meselesi üzerinde bir polemik açtığım iddia olundu. İnsafınıza sığırırım, zabıtlar orta yerededir. Ben dünkü konuşmamda bir polemige girmedim, bir gerçeğe işaret ettim “Böyle yaparsanız” dedim, “yasaları dinlemeyin derseniz bu takdirde nizamı korumakta bir müşkülata gireriz, nizamı koruyamayız.”

Devam ettim, dedim, bugün bu toprağa olur yarın eve olur. Evsiz olan kimseler sizin evlere girerler. Ne diyeceksiniz? Çıkın diyemezsiniz ve o da doğal ihtiyaç, girerler. Hükümete geleceksiniz, Hükümetin tamamen elini kolunu bağladınız, “hakkıymış, yaparmış” dediniz. Öbürgün sırtınızdaki elbiseye sıra gelir. Kimin gelir, işte bu kimin olduğu belli olmaz. Bunun adına fetret denir, anarşi denir.

Muhterem Milletvekilleri, bugünkü Misakı Milli hudutları içerisinde oturan Türk vatandaşı fetretten çok çekmiştir. Yurdun çeşitli köşelerinde kargaşalık der, bozgun der çeşitli isimler koymuştur. Çünkü her 15-20 senede harbeden bir memleket olmuş Türkiye. İlk defa olarak 40-50 senedir Cumhuriyet devrinde sulhu sükûnu görmüş bunun değerini biliyor. Bu gibi sözlerden şayet Türk vatandaşı tedirgin oluyorsa korktuğundan değildir. Kendi hakkını müdafaa etmek mecburiyetinde kaldığı vakit müdafaa edemeyeceğinden üç-beş tane zorbaya teslim olacağından değildir. Çok çekmiştir fetretten. Bir çete devri, bir fetret devri, bir bozgun ve kargaşalık devri Türk vatandaşına çok eziyetlere mal olmuştur.

Onun içindir ki, Türk vatandaşı hassastır. Nizam olsun, sükûn olsun, işinde gücünde çalışsın, fakat hakkının karşılığını alsın, hakkını alsın. Hakkı vermek milletin iradesinin tecelligahı olan Yüce Parlamente'ye aittir. Bunun takdirini hakkını takdirini kime bırakıyorsunuz?

Muhterem Milletvekilleri “toprak meselesi diye bir mesele vardır yoktur” yerine, “toprak meselesi nedir” münakaşası yapılmalı ve doğru yapılmalı. Zannediyorum ki bazı gerçekler bilinirse, bu münakaşayı şayet birtakım kasıtların dışına çıkarabilirsek, o zaman hiç olmazsa çok açık zaviyelerden meseleye bakmak yerine, oldukça yakın zaviyelerden meseleye bakmak imkânlarını bulabiliriz.

Şimdi soruyorum, Cumhuriyet kurulduğundan bu yana 45 sene geçmiş. Acaba 45 sen içinde Türk vatandaşının toprağı vardı da bugün mü topraksız kaldı? Bu bir.

İkincisi de doğal kanunlar yok muydu? Acaba neden Türk vatandaşı gidip komşusunun toprağını işgal etmedi? Bu zaruret Cumhuriyetin kuruluşundan 45 sene sonra mı anlaşıldı? Adalet Partisi işbaşına geldiği zaman mı anlaşıldı?

Hatırlıyorum, 4 sene evvel bugün, bu kürsüden Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, o zamanki Sayın Başbakan, dediler ki: bir avuç toprağı fukara köylüden esirgediniz, tam verecektik esirgediniz. Zabıtlara bakınız, aynen böyledir. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

Sene 1937, Büyük Atatürk'ün Meclisi açış konuşması, 1 Kasım, Büyük Atatürk, topraksız köylünün toprağı kavuşmasını nutkunda beyan ediyor. Ama Cumhuriyetin kuruluşundan 15 sene sonra. Ondan sonra, sene 1961 hükümetler kuruluyor. 1937'den 1950'ye kadar bir Devre var. 1961'den 1965'e kadar bir Devre daha var. Onun gerisini üstlerine almazlar, onu kimse almaz üstüne, ona vururlar.

Şimdi, gelin münakaşayı yine çağırın da tatalım, 1938-1950'ye kadar neredesiniz, 1960'dan 1965'e kadar neredesiniz? Ondan sonra bugün gelip şu çağırıyor, isminizi değiştirmedikçe yapmanıza imkân yoktur.

Neden yapmanıza imkân yoktur? Çünkü hele sizin yapmadığınız şeyi, sizin dışınızdaki bir parti iktidara gelirse, sizin yapmadığınız yapamadığınız şeylerinizi vebalini taşıyamaz kimse. O kadar çok şey yapmamışınızdır ki, kimse taşıyamaz. Burada

gelip çizdiğiniz manzara bizim eserimiz değildir. Orman köylüsü, Türk köylüsü yolu yok, suyu yok, ışığı yok, çalışacak yeri yok. “Gecekonducusu, Türk kasabası, Türk esnafı” diye burada söylediğiniz şeyler bizim eserimiz değildir. Biz devraldığımız bu yükü, eğer şuramızdan buramızdan çekilmezse, ağzımızı açmadan götürmeye çalışırız.

MUSTAFA ŞÜKRÜ KOÇ (Aydın) — Muhalefet olmazsa.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, hayır. Biz muhalefetten şikâyetçi değiliz. Muhalefeti mutlak manada demokrasinin ayrılmaz parçası addediyoruz. Muhalefet olmazsa halimiz nice olur? Bakınız şu konuşmaları yapmaya lüzum kalmaz.

Muhalefetsiz demokrasi tasavvur etmiyoruz. Söylediğimiz şeyleri muhalefet olmasın manasında anlamayın, yani o zaman iktidar da olmazsa sizin söyleyeceğiniz bir şeyiniz kalmaz aynı mantıkla. Bu mantıkla gidemeyiz. Başka bir yol, başka bir mantığın içinde gidelim.

C.H.P’nin Sayın Genel Başkanına herkes şu suali soracaktır: Acaba bu çağrıyla, bu beyanla hukuktan ayrılıyor musunuz? Hukuktan ayrılıyorsunuz, bunun hukukla alakası yok. Halbuki demokratik hukuk devleti, Anayasanın ikinci maddesi. Demokratik hukuk devletinde hukuktan ayrılmıyacaksınız. Her şeyin çözümünü hukukta bulacaksınız, her şeyin çözümünü hukuk yoluyla bulacaksınız. Neden? Denenmiş; çok kan dökülmüş, çok gözyaşı dökülmüş, çok ıstırap çekilmiş. Bizim memleketimizde de böyle olmuş, Batı memleketlerinde de böyle olmuş. “Demokrasinin” en iyi idare şekli olduğunu kimse söylemiyor, ama Churchill’in dediği gibi, “Kötülerin içinde en iyisi” diyor. İnsanoğlu birçok şeyi becerebilmiş de en iyi idare şeklini bulmakta zorluk çekmiş. “Mevcudun içinde en iyisi budur” diyor.

Müzakere, münakaşa ettiğimiz kusurların bir kısmı bizatihi bünyeden geliyor. Onun içindir ki, bunları ayırabilirsek daha hakşinas oluruz. Neremiz işlemiyor, neden işlemiyor, neyi düzeltirsek olur. Hayır, A.P. iktidardan giderse her şey düzelir. Bunu kimse kabul etmez, çünkü Adalet Partisini iktidara getiren siz değilsiniz. Adalet Partisini iktidara getiren aziz Türk Milleti. Seçimlere yedi ay var, yedi ay sonra o ne derse o olur. Sizin meydanlara çıkıp seçimi kazandık, geliyoruz, geleceğiz falan demenizle mesele hallolmaz. (A.P. sıralarından alkışlar) “Nereye geliyorsunuz” diye sorarlar.

Sonra, meydanlara çıkıp, bugünkü idareden şikâyet edip, “Sandıktan bir De Gaulle çıksa” demekle de mesele hallolmaz. Tabii söyleyip gitmek mesele değil, söyledikten sonra dinlemek lazım. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Ne yapacaksınız De Gaulle’ü? Sandıktan nasıl çıkaracaksınız De Gaulle’ü? sandıktan aziz milletimizin iradesi neyi gösteriyorsa o çıkar. Öyle giriş başka, çıkış başka, bu mümkün değil. (Gülüşmeler) Mümkün değil.

Tabii bunlar güzel şeyler aslında. Siyasi hayatımızın rengi, bundan şikâyetçi değilim. Yani bu iş böyle söylendiği zaman hakikaten bir takım bunalımlar varsa, bu bunalımların giderilmesine de yardımcı oluyor.

Diktaya hayret edilmez. Neden edilmez? Yani dikta, ama diktanın sandıktan çıkmış... Buradan da gelip “Saçlarımızı hapisanelerde ağarttık hürriyet uğruna” diyorsunuz. O zaman ondan sonra diktaya gittiğinden dolayı 1960’da Parlamentosunu, Hükümetini o iddia ile götürmüşsünüz, Yassıada Mahkemesi kurmuşsunuz, muhakeme etmişsiniz, acıları orta yerde, ondan sonra “Sandıktan bir diktatör çıksa” diyorsunuz. Bunu anlamaya imkân yok. İnsanlar değişiyor, zahir.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Açıklıyayım, zatîâlinize.

BAŞKAN — Sayın Bölükbaşı, söz almadan yerinizden konuşmayınız efendim. Meclistesiniz. (*Gülüşmeler*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri; toprak reformu ile ilgili olarak C.H.P.'nin Sayın Genel Başkanının miras hakkı, mülkiyet hakkı üzerinde yaptığı beyanlardan birçok kimse memnuniyet duyacaktır. Ve T.İ.P.'nin Sayın Genel Başkanın da iki günlük müzakereler esnasında çok büyük inkişaf gördük. Bugün bu kürsüden kendi anladığı manada sosyalizmde miras hakkının, mülkiyet hakkının bulunduğunu söyledi. Dün, birçok hususları devletleştirmişti. Belki yine ikisini beraber yapacaktır. Bugün böyle söylemesi icabetmiştir ama kanaatimce bir başarıdır bu. Yani Meclisinizin bir başarısıdır. Üç senedir buradan serd edilen mütalaalarının hiç böyleleri yoktu. Öyle olacaktır. Türk Anayasasının bir maddesine dayanıp diğer maddelerini bir kenara ittiklerinden dolayı biz Türk Anayasasını okuyoruz. Türk Anayasasını okuma adetini kendileri bize kazandırdılar, yani bu kürsüden okuma adetini.

Geldiler, dediler ki, Türkiye emekçi sınıflar tarafından idare edilecektir. Biz çıktık dedik ki, hayır, Türkiye'de sınıf diktası olmayacaktır. Anayasa bu, Türk Ceza Kanunu bu. "Bir faşist idareden alınmış Türk Ceza Kanununun 141, 142'nci maddesi" dediler. Ama Türk Anayasasının hiçbir sınıfa imtiyaz tanımadığı maddesi var, 12'nci maddesi. Niçin emekçi sınıfa imtiyaz tanıyacak? Diğer sınıfları niçin emekçi sınıfın emrine verecek? Hiçbir sınıfın emrine vermiyecek, bir muvazenenin emrine verecek, bir dengenin. Her zümrenin söz hakkı olacak, her zümrenin hayat hakkı olacak. Bir zümre diğerini ezmiyecek. Bunun için biz Anayasanın maddelerini okumaya başladık, buradan okumaya başladık. Şimdi geldiniz bize diyorsunuz ki, "Anayasanın maddelerini okuyorsunuz, bunu bir tekniği vardır."

Bunun tekniği sizin anladığınız manadaki teknik değil, yani işinize gelen maddeleri okuyup, işinize gelmiyen maddeleri okumama tekniği değil. Bunun tekniği, bir Anayasayı tüm olarak okumak, tüm olarak vaz'etmek, ruhunu da metnini de her şeyini tüm olarak mütalaa etmektir.

C.H.P.'nin Sayın Genel Başkanı bu kürsüye Elmalı hadiselerini, Göllüce ve Atalan hadiselerini, Hatay hadiselerini, Konya'da Yunak civarında cereyan etmiş veyahut da Yunak civarından gelmiş bir heyetin dile getirdiği bazı hadiseleri bu kürsüden ifade buyurdular.

Birçok kere söyledik, geçen sene de aynı şeyleri söyledik; bu tarihleri hafızamda kaldığı gibi söyleyeceğim, dosyaya ve saireye bakmaya imkânım yok, zapta bakmaya da imkânım yok, şu anda. 1957 senesinde Elmalı hadiseleri olmuş, yani Elmalı'da göl kenarında bulunan köyler sahipli araziye işgal etmişler, arazinin sahibi gitmiş meri müdahale kararı almış, tatbik edilmiş, köylüleri çıkarmışlar. Sene 1962 olmuş, yani C.H.P.'nin Sayın Genel Başkanı Başbakan o zaman aynı köyler aynı araziye tekrar işgal etmişler, 5917 sayılı kanun işlemiş, kendi imzasıyla, geçen sene bu kürsüden okuduk ve köylüleri tekrar çıkarmışlar araziden dışarıya. Sene 1964 olmuş; aynı hadise yine olmuş, yine köylüleri araziden çıkarmışlar.

Kimin hakkını arıyorsunuz? 5917 sayılı Kanuna göre umumun hukukunu mu arıyorsunuz. Kendiniz vazifede iken umumun hukukunu korumuşsunuz, 5917 sayılı Kanunu tatbik etmişsiniz. Sonra bizim zamanımızda olmuş, biz de aynı şeyi yaparak, köylüleri oradan çıkarmışız.

Muhterem Milletvekilleri; gecenin bu saatinde huzurunuzda şunu ifade edeyim, gayet açıklıkla ifade edeyim. Türk Devletini ayakta tutan tapudur. Tapuyu deldiğiniz zaman, birçok şeyi birden delerseniz. Türk Devleti tapuyu koruyacaktır, kim olursa olsun koruyacaktır, herkese karşı koruyacaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Şimdi yanlış anlamadı, isem Sayın Genel Başkanın ifadesinde bir husus var: Diyor ki, tapu bugünkü haliyle becerikli insanların, nüfuzlu insanların açık kapılardan faydalanması suretiyle hudutları ayarlanabiliyor.

Bunu, bir hadise beyan ederek verseler ihbar telakki edeceğiz. Ama bunun neresinden tutalım? Bunanla acaba kimi kastediyorlar yani, hangi tapu dairesini kastediyorlar, bütün tapu teşkilatını mı kastediyorlar?

Şimdi doğrusunu isterseniz, canla başla vazife gören Devlet memurlarını, hiçbir şey bilmeden veya birtakım şeyleri yanlış bilerek veya birtakım şeyleri yanlış öğrenerek, memleketin vazife gören insanlarını anonim olarak, yani herkese şamil olarak kötülerseniz, o zaman meselenin içinden çıkamayız. Biz vazife gören insanların hakkını korumaya mecburuz. Bu, çok ulu orta bir beyandır. Söyleyiniz bize; bunu biz size sormaya mecburuz. "Siz Devletsiniz, bizden iyi bilirsiniz, her şeyi bilirsiniz" demeyiniz. Aklınızda olan ne ise onu söyleyiniz. Bu, suistimaldir, vazifeyi kötüye kullanmaktır. Eğer böyle yapılmış ta, bize vak'a olarak intikal etmiş te, biz bunu takibetmemişsek, siyasî mesuliyeti deruhte ederiz. Ama siz bunu böyle söylerseniz, misal vermeden birtakım insanları lekelemiş olursunuz ve buna hakkınız yoktur.

Elmalı köylülerinin topraklarının buldozerlerle kazındığı, doğru değildir. Köylü gelmiş, daha evvel ekilmiş araziye ekmiş. Men'i müdahale yapmışlar, sahibine teslim etmişler. Sahibi de harman makinasıyla biçmiş. Eğer bunun tazminatı, şusu busu, nesi varsa onlar icraya aidolan hususlar değildir, onları hâkim tayin edecektir. Mal sahibi arazisini biçmiştir. Bunu anlattık. Seçim zamanında da bu seçim sloganı idi: Elmalı'da fukara köylünün arazileri... Kimin arazisi? Tapusu başkasının, adam gelmiş ekmiş. Sizin bahçeye gelip çadır kursalar, yarın sabah, yahut gecekondu yapsalar ne diyeceksiniz? (A.P. sıralarından gülüşmeler) Bu aynı şeydir.

Sayın Genel Başkan diyor ki, "Toprak mülkiyeti bir haktır. Sahibini Hükümet tayin eder." Şimdi burada Sayın Genel Sekreter ile tezat içine girmişlerdir. Sayın Genel Sekreter diyor ki, "Sahibini köylü kendisi tayin eder" İşte bu çağrı... Bizim de söylediğimiz zaten "Sahibini, hakkı kim dağıtıyorsa o merciler tayin eder" diyoruz. Zannediyorum ki bu beyan, Sayın sekreterin bu ifadesini düzeltme sadedindedir, böyle anlıyoruz.

Konya'nın Yunak kazasında arazi dağıtılması meselesini de anlatalım.

Muhterem Milletvekilleri, "Arazi dağıtılacak" sözü çıkınca, Hazine arazisinin bulunduğu yere başka yerlerden vatandaş geliyor. Bunlar Türkiye'nin gerçekleri... Bakıyorsunuz, 20 hanelik bir köy bir senenin içinde 200 hane oluyor. Konya'daki tatbikat budur. Niye geliyor? Ne kadar uzak yerlerden geliyor? Bu işlerin simsarları türemiştir, geliyor oraya oturuyor. Alacak 50 veya 100 dönüm arazi, iki sene sonra satacak. Siz istediğiniz kadar tapuya "Satılmaz" diye yazın. Vatandaş "Beyin senedi" icadetmiştir: "Beyin senedi" der. İkisinin beyninde bir senet yapar, satar gider. Bu şekilde Devletin topraklarını elden çıkarırsanız, o zaman yine Devletin toprakları 50 şer veya 150 şer dönüm olarak vatandaşın eline geçmez de, 1.000'er dönüm, 1.500'er dönüm olacak

şekilde birtakım ellere geçer. Evet, bu tatbikat Türkiye’de 5 veya 6 yerde, belki 15-20 yerde var. Daha evvelki toprak dağıtımı dolayısıyla bu yapılmış.

Şimdi buraya bir heyet geliyor. Heyet geldi. Heyet bana gelmedi. Ben meselenin aslını biliyorum. İlgili milletvekili arkadaşlarım, kendilerine haksızlığı izah etmişlerdir. Seçim bölgeleri olmasına rağmen haksızlığı izah etmişlerdir. Heyet, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanına gitmiş, öyle anlaşıyor. Her şeyin doğru olmasına imkân yok. Her şeyi doğru farz ederseniz, bu şekilde Devlet idaresi mümkün değil. 20 hanelik köy, olmuş 200 hane... Toprağı dağıtırken çok dikkat edeceğiniz bir şey, bir husus var: Toprağı hakiki ihtiyaç sahibine vereceksiniz. Bir de orta yere toprak spekülasyonu çıkarmıyacaksınız. Onun için toprak meselesi zordur.

Atalan köyü meselesi de şu: Kadastro gitmiş, ölçmüş biçmiş. Şahıslara ait arazi ile ölçülen arazi arasında 2000 dönüm fark bulmuş. Şahıslar demiş ki, “Bu 2.000 dönüm arazi de bizimdir” Halk, yahut o köylü bu 2000 dönümlük toprağı işgal etmiştir. Sahipleri müracaat etmiş men’i müdahale yapılmış, hadisesiz bastırılmış. Ama oralarda kimler yok? Kimler yok oralarda? Siz zannediyor musunuz ki sadece sokaklardaki insanlardır Türkiye’nin bu huzurunu bozmak isteyen? Oralarda pek çok kimse var. Şimdi ferdin münakale hürriyetini mi kısıtlayalım? Gidecek... Yani, seyahat hürriyetini mi kısıtlayalım? O bahse ayrıca döneceğim.

Hadise budur. Koskoca Türkiye, 40.000 tane köyü var. Yıllardan beri, bakınız Türkiye’deki mahkemelerde neyin mahkemesi görülür: Yarı yarıya toprak kavgasıdır. Bu toprak kavgası, “Senindi, benimdi kavgası” değildir. Babasından 50 dönüm arazi intikal eder, bölüşürken kavgaya eder halk. Yoksa, ağa toprağını elinden almışta... Ağa ile değildir bu kavgaya, birbiriyle kavgadır. Anadolu’nun şartlarını, Türkiye’nin şartlarını bilmek lazımdır. Yahut, birisi diğerinin toprağını yarım metre -(AN) tabir ederler- geçer ve kavgaya bundan çıkar. Onun içindir ki, -dün akşam da söyledim- toprak meselesi çok nazik bir meseledir. Eğer yapacağınız işleri bilmeden yaparsanız, bir ebedi nizaa memleketi götürürsünüz. Bir ebedi nizaa, hem hiç temizlenmeyecek bir nizaa götürürsünüz. Bunun için isteyenler varsa, tabii ki ona diyecek çok şey vardır. Ama memleketin meselelerini hüsnüniyetli düşünen kimseler için, istiyorsunuz diyemem ve demekte istemem.

“İşgale kalktıklarına dair bir haber yok” diyor. Vardır, işgal etmişlerdir, ekmişlerdir. Men’i müdahale yapılmıştır ve mesele gayet normal bir şekilde halledilmiştir.

Şimdi, Sayın Genel Başkan, “Tapu memurları zamanında gelmezse, arazi sahipleri toprağı tekrar alabilirse, huzur teşevvüşe uğrar” diyor.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye’nin en mühim problemlerinden birisi tapu ve kadastrodur. Birkaç gün sonra bütçesi gelecek, konuşacaksınız. Türkiye’nin bugünkü kadastroğunu ikmal edebilmek için 20 seneye ve 2 milyar liraya ihtiyaç vardır. Toprak reformunu, kadastro suz, tapu suz nasıl yapacaksınız? Eğer, 45 senelik Cumhuriyetin 1965 senesine kadar olan kısmında bu yapılmış olsaydı, bitirilmiş olsaydı, meselelere daha yakından eğilmek imkânı olurdu. Tabii ki, buradan hangi memurun gelmediğini, hangi mahkemenin iş görmediğini bilmediğimiz için bir şey söylememize imkân yok.

Son seçimlerde Ankara Belediyesi... Şöyle bir iddia daha var, doğrusunu isterseniz bu iddiayı çok garipsedim. Ben Ankara Belediye Başkanı ile beraber seçimden evvel Karşıyaka’ya gitmedim, Yenimahalle’ye de gitmedim, gayet açık söylüyorum, gitmedim.

İspata davet ediyorum, bilen varsa getirsin izini koysun. Ben gitmedim. Birtakım yanlış bilgileri Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanına ilettiklerini zannediyorum. Ben Karşıyaka'ya gidip "size başkasının arazisini vereceğiz" demedim. İspata davet ediyorum. Getiriniz dokümanlarınızı, koyunuz orta yere. İşte 15 gün bütçe müzakeresi yapılacak. Bunun dışında elinizde gazete var, söyleme imkânlarınız var, her şeyiniz var, koyunuz dokümanlarımızı.

İBRAHİM SITKI HATİPOĞLU (Ankara) — Gecekondu Karşıyaka ile Yenimahalle arasında yapılmıştır.

BAŞKAN — Sayın Hatipoğlu, lütfen müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ama bakınız Cumhuriyet Halk Partisinin Ankara Belediye Başkanı adayının beyannamesine: Bu, resim Arkasında da yazı var: "Planlı gecekondu yapımına evet, gecekondu yıkımına hayır. Kaçak yapılara bir defaya mahsus olmak üzere af" İşte beyanname bu. Acaba nasıl yapacaksınız bu affı? Kanun meselesi bu. Nasıl çıkaracaksınız bu kanunu? Yani, bu şu demektir, kaçak yapılara bir defaya mahsus af. Yani, beni belediye reisi yapın da belediye reisi yapana kadar da kaçak yapın yapın. Bu odur işte. Gördünüz mü kimin neyin arkasında olduğunu? İşte burada da "Soğukpınar gündüzkondu izni verecek" Aynı bir şey, gene buna bağlı bir şey. Bu beyanın ispatını istiyorum, daha ne diyeyim; gayet açık. Zannediyorum ki, bu, Sayın Genel Başkana, Ankara seçimini neden kaybettiklerinin izahı olarak yapılmıştır. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Tek yolu bu.

İBRAHİM SITKI HATİPOĞLU (Ankara) — Yalnız gecekondu için söylenmiştir.

BAŞKAN — Sayın Hatipoğlu, birkaç defa sizden rica ettim, yerinizden müdahale etmeyiniz, diye.

İBRAHİM SITKI HATİPOĞLU (Ankara) — Soruyorlar, cevap veriyorum.

BAŞKAN — Başbakan Sayın Hatipoğlu'na sormuyor, muhatabı siz değilsiniz Başbakanın. Siz dinlemekle mükellefsiniz beyefendi, çok rica ederim.

İBRAHİM SITKI HATİPOĞLU (Ankara) — Dinliyorum, ama binalar yapılmıştır. İmar ve İskân Bakanlığı yaptırmıştır.

BAŞKAN — Sayın Hatipoğlu, tekrar ediyorum. Müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, Yenimahalle ile Karşıyaka arasında gecekondu yapıldığı doğrudur. Bu gecekonduların tarafımızdan yıktırıldığı da doğrudur. Evet, biz yıktırdık, çünkü şahısların arazisi üzerinde idi. Gecekondu sahipleri bize şikâyet gelmediler; Anamuhalefet partisine gittiler. Çünkü onların verdiği söz üzerine yapılmıştı. İşte bu beyannamenin üstüne yapılmıştı. Bize şikâyet gelmediler. Ulus Gazetesi bunu aldı, "Seçimden evvel bina yapmak serbest dediler de seçimden sonra gecekondu yıkıyorlar" diye reklam etti. O zamanı da söyledik, açıkladık bunu: "Biz kimseye gecekondu yapınız demedik. Sahipleri arazi üzerine gecekondu yapınız demedik. Gecekondu bir gerçektir" dedik. Öyle değil mi? Gecekondu Türkiye'de bir gerçektir, bunu dedik. Ama biz sadece vatandaşın evini yıkmakla kalmadık, vatandaş götürdük Aktepe'de "al sana 400 metre kare arsa 5 bin lira para, 7 bin 500 lira para, 10 bin lira para, ödiyebileceğin kadar. Başını sokacak şu plana göre bir ev yap" (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sosyal güvenlik tedbirlerini almak lazım, sosyal adalet ve sosyal güvenlik. Şu işi unsurlarına rica etmeniz lazım. Nedir bu sosyal adalet ve sosyal güvenlik? Demokratik bir sistem içinde sosyal adalet ve sosyal güvenliği nasıl sağlarız? Sadece fukaralığı dile getirmekle meseleyi bitiremeyiz. Fukaralığın dile gelmesinden memnunuz. Çünkü senelerce sesi işitilmemiş bir kimse idi. Biz o sesin sahibiyiz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ama İstanbul’da 15 bin, Ankara’da 10 bin vatandaşa 1969 senesinde ev yeri vereceğiz. Şimdiden söyleyeyim de sonradan başka manalara çekmeyin, plan vereceğiz eline ki, İstanbul’dakinin büyük bir kısmına verilmiştir, Büyüksuyunda ve Küçükköy’de, Kurttepe mıntıkasında. Ankara’da da vereceğiz. Bu iki şehrimizde 25 bin eve ihtiyaç var. Vatandaş kendi katkısını katacak, 5 ila 10 bin lira arasında da para vereceğiz. 40 bin liraya, 50 bin liraya vatandaş ev sahibi etmişsin, ödemesine imkân yok. 500 lira, 600 lira alan vatandaşın 40 bin lirayı, 50 bin lirayı ödemesine imkân yok. Vereceğimiz 5 bin lirayı, 10 bin lirayı da faizsiz vereceğiz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) İstanbul’da ve Ankara’da 25 bin ev yapılacak, faizsiz para ile vatandaş ödiyebileceği para ile arazisi Devlet tarafından verilmiş, planı Devlet tarafından verilmiş bir nüve yapacak vatandaş, gücü olduğu nisbette o nüveyi büyütecek. Ama “benim evim var” diyecek. “Bana bir şey olursa çoluk çocuğun sokakta kalmaz” diyecek. Siz konuşun, biz yapalım. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İşte 5 Temmuz 1968 tarihli Ulus Gazetesi: “Seçim öncesinde yurttaşları gecekondu yapımına alabildiğine teşvik eden Ekrem Barlas, Belediye Başkanlığı koltuğuna oturduktan sonra mühlet bile tanımadan gecekondularda insafsız bir yıkıma girişti” Görüyor musunuz? Kaç çeşitli işliyor mekanizma? Bir taraftan “yapın” diyor, bir taraftan “yıkın” diyor, öbür taraftan “git, işgal et” diyor. Bunun içinden çıkamayız.

Şimdi geliyorum, Hatay’daki Suriyelilerin topraklarına:

Muhterem Milletvekilleri, bu henüz siyasî bir konudur, halledilmiş bir konu değildir, hakikaten mühim bir konudur. Bu konu, bir genel görüşme veya sözlü soru münasebetiyle bu kürsüden Dışişleri bakanı arkadaşım tarafından cevaplandırılmıştır, zabıtlarda vardır. Onlar el koymuş, karşılığında biz bu tarafta el koymuşuz. Henüz iki memleket oturup buna bir hal şekli bulmamış ki, ne yapacak Hazine bunu? Kiraya verecek, kiraya nasıl verecek? Fakrûhal ilmühaberine göre kiraya veremez, usulü var, nizamı var. Sonra “Rüşvet yedin” derler adama. Maliyenin usullerine ve nizamlarına göre kiraya verilecek. Yani, Türkiye’de imtiyazlı olmak için fukara mı olmak lazım? Yok böyle bir şey. Biz Türkiye’yi fukaralıktan kurtaralım diye uğraşıyoruz.

Muhterem Milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanının toprak reformu ile ilgili olarak söylediği şeylere çok uzun cevap vermem lazım. Yani, şu söylediği şeyler aslında şununla irtibat halinde değildir. Teker teker eleştirdim, Sayın sözcünün dün söylediği şey bu, Sayın Genel Başkanın söylediği şey bu. İkisnin birbiriyle hiç bir irtibatı yok.

Toprak reformu gene konuşulacak Tarım Bakanlığı bütçesinde, bütçenin sonunda konuşulacak. O zaman inşallah bu mevzuu daha uzun boylu konuşmak imkânını buluruz. Kolay bir iş değildir. Anayasa hukuku bakımından da, özel hukuk bakımından da, tapu meselesi bakımından da, maliyeti bakımından da çok çetrefil meselelerle karışmıştır. Sosyal veçheleri vardır.

Türkiye’de nüfusun dağılışı ile mevcut arazinin dağılışı da tamamen terstir. Karadeniz sahillerinde büyük bir nüfus kütlesi, Güney Doğu Anadolu’da da büyük topraklar. Karadenizdeki vatandaşa “Güney Doğu’ya gider misin?” diye soruyoruz, “Hayır!” diyor. Zor da tatbik edemezsiniz. Ama enfastrüktürü tamamlarsanız, içecek suyu götürürseniz yolu götürürseniz, sağlık tesislerini götürürseniz esasen kendiliğinden büyük bir kaynaşma oluyor ve arazi parçalanması fevkalade süratle gidiyor.

Muhterem Milletvekilleri; toprağın içinden gelen bir kimse olarak söylüyorum: Tarizde bulunuyorlar, “Acaba köyü unuttu mu” falan diye. Unutmam, bundan emin olunuz. Bizi bu yollara düşüren Türk köylüsünün, Türk fukarasının, kasabasının dertleridir. Biz o dertler için yollardayız. Kerpiç evli köyüm daima gözümde tüter, 40.000 parçadır, yurdumun çeşitli yerlerine yayılmıştır. Taşın üstündedir, ormanın içindedir, çayır kenarındadır, denizin kenarındadır, 23.000.000 vatandaşım yaşar. 40.000 parçadır diyorum, yurdun her tarafına yayılmıştır. Onun içindir ki, Türk köyünün yurdun çeşitli köşelerinde ayrı dertleri vardır. Balıkçı köyünün ayrı derdi var, orman köyünün ayrı derdi var, buğday yetiştiren ova köyünün ayrı derdi var.

Burada gayet kolaydır “Buğday fiyatlarını artır” diye söylemesi. Ama “buğday fiyatlarını artır” dediğin zaman şehirlerde on milyon insan ve bunun kadar buğday yiyen köylü var. Yani, güzel Orta-Anadolu’da buğday yetiştiren köylüye, “buğday fiyatını artır” diye hitabedebilirsin, haline acıdığın orman köylüsüne ne yapacaksın? Bir şey ekip biçmiyord.

Muhterem Milletvekilleri;

Orman köylüsü Türkiye’nin mühim problemlerinden bir tanesidir. Rivayete göre 7 milyon, rivayete göre daha az, rivayete göre daha çok. Bunu bir boyutlandıralım:

Elde mevcut bilgilere göre orman içinde yaşayan köyleri ilave ederseniz, bu miktar artıyor. Ama fiilen ormanda yaşayan 3 milyon, 50 milyon koymamışsınız, koysanız 50 milyon ile neyi halledeceksiniz? Şimdi suali kendime soruyorum, münakaşayı yürütebilmek için. Ne yapacaksınız yani ormanın içinde? Bu, problemi halletmez.

Biz orman köyünün probleminin hal çaresini bulmuşuz. Bakınız ne yapıyoruz? 12 Aralık 1968 Perşembe, Resmi Gazete, Sayfa 113, Madde 7: Orman içinde yaşayan vatandaşlarımızın geçim imkânlarını artırmak üzere ormanların ıslah, işletme, ağaçlandırma faaliyetleri ile yol yapımı, tahmil-tahliye ve nakliye işlerinde, orman içinde oturan her aileden hiç olmazsa bir kişiye çalışma imkânı verecek yönde Tarım Bakanlığınca gerekli tedbirler alınacaktır. 500.000 aile var. 500.000 ailede 500.000 kişiye iş vereceğiz. 3 milyon insan 500.000 aile eder. Nasıl olacak bu, nasıl olacak? Bugün orman içinde 100.000 kişi çalışıyor. Daha 400.000 kişiye iş vermemiz lazım. Bugün ormanlarımızın çıkardığı para 800.000 milyon. Ormanların çıkardığı parayı 3 milyara çıkaracaksınız, 500.000 kişiye iş vereceksiniz. Bir taraftan harabolan ormanlar tamir edilecek, vatandaş çalışacak içinde. Bir taraftan yollar yapılacak, bir taraftan fidanlıklar tesisedilecek, bir taraftan orman kesimi yapılacak.

Mesele bunlarla bitmiyor. Orman endüstrisi kuracaksınız. Nedir orman endüstrisi? Türkiye senede 20 milyon dolarlık, 200 milyon liralık kâğıt ithal ediyor. Bu miktar gittikçe de artıyor. Üç tane fabrika kuruyoruz, her birisi 500.000 liranın üzerinde. Çaycuma gelecek sene işletmeye giriyor; Giresun ve Dalaman 1970 ve 1971’de işletmeye giriyor.

Üç tane de 1969 programına koyduk, Antalya, Afyon ve Balıkesir’de. Türkiye 6 tane yeni kâğıt fabrikasına giriyor. Ne yapacak? Ormandan daha çok ağaç keseceksiniz. Bugün kestiğiniz ağacın 10 mislini kesmeniz mümkün; Türkiye’de ormanları tahribetmeden bugün kestiğiniz ağacın 10 mislini kesmeniz mümkün. Bir taraftan kâğıt endüstrisine, bir taraftan suni tahta endüstrisine; bir taraftan formika endüstrisine, bir taraftan orman mahsulleri endüstrisine gideceksiniz ve metremikabı 600 liraya değil, metremikabı 200-250 liraya orman mahsulü satacak şekilde maliyetlerinizi indireceksiniz. Bu şekilde dışarıya da ağaç satmak mümkün. Orman bir hazine içinde vatandaş mustarip, o kadar mustarip ki, bir avuç çavdar ekip yetiştirdiği tarlayı elinden almışsınız. İçinde bir tane çam ağaca var, orman demişsiniz elinden almışsınız, şu kadarlık yeri, bir avuç mısır ektiği tarlayı elinden almışsınız, orman demişsiniz. İstirap buradan geliyor.

Ne olacak orman köylüsünden her aileden bir kişiye 15 liradan iş verilirse? Bunu sigortaya bağlayacaksınız, sağlık hizmetlerini sigorta ile gördürmemiz mümkün. Orman köyünde 450 lira gibi bir para girerse bir eve o evin çayı da olur, şekeri de olur, yatacak yatağı da olur, yenecek yemeği de olur. Kalkınmanın yolu bu. Mesele, Türkiye ormanlarının 800 milyon liralık değil, 3 milyon liralık verim çıkarabilmek. Vardır, yanıp gitmektedir, çürüyüp gitmektedir, yolu yoktur, izi yoktur. Bulmuşuz, programımıza koymuşuz. Zannediyorum ki, 50 milyon liradan çok daha ileri bir hamleyi getiriyoruz. Bir taraftan da enfrastrüktür hizmetleri götürmekteyiz.

Şimdi, Muhterem Milletvekilleri, gecenin bu saatinde huzurunuzu çok işgal etmek istemem ama öylesine mühim konular ortaya kondu ki, ümid ediyorum, bu söylediğim hususlar bütçe içerisinde, bütçenin sonunda yeniden münakaşa konusu olur. Biz münakaşadan kaçmıyoruz. Doğruyu, iyiyi bulalım, herkes katkıda bulunsun. Evet katkıda bulunurken de rey istemek için de yarış halinde bulunmaya bir şey demiyorum. Ona hiçbir şey demiyorum. Ama hep rey istemek için yarış halinde olursak işte meseleler geride kalır o zaman.

Sayın Feyzioğlu, sabahki konuşmasının bir yerinde de bugün 15 dakikalık konuşmasında da çok mühim bir konuyu dile getirdi. Ben zannediyorum ki bu konunun münakaşa edilip vuzuha kavuşması lazım. Hakikaten bizim Parlamentomuzun bizden ne istediğini bilmemiz lazım. Yani Parlamentonun icradan ne istediğini bilmemiz lazım. Kanunları nasıl anlıyor, acaba kanunları biz mi farklı anlıyoruz, Parlamentomuz kanun devletini nasıl anlıyor? Muhalefetimiz nasıl anlıyor? Bunu bilmekte fayda var. Onun içindir ki, sadece Sayın Feyzioğlu’nun meseleyi vaz’ediş tarzında bir noksanlık gördüğümü evvela ifade edeceğim, sonra bunun münakaşasını yapacağım.

Sabahki konuşmasında; zabıttan okuyorum; eğer doğru ise; çünkü zabıt sonra teyple tashih ediliyor; “kanun hâkimiyeti olmıyan yerde hürriyetten eser kalmaz. Bu konuda Sayın Başbakanın Cumhuriyet Senatosunda söylediği gibi, kanunları Meclis yapar, kanunları mahkeme tatbik eder, o halde bizden ne istiyorsunuz, yapmadığımız ne vardır, demesini yeterli görmüyoruz.” Evvela, böyle diyor muyum, demiyor muyum? Bunun üzerine bir münakaşa açarsanız, bunun açığı var. Benim dediğim bu değil ki. Yani bundan şu çıkar; “siz kanun yapıyorsunuz, öbür taraf tatbik ediyor, biz bir şeyci değiliz.” Dediğim bu değil, katiyen bu değil. Senatonun zabıtları orada, basın toplantısı orta yerde, gazetelere verdiğim beyanlar orta yerde. Bu hususta bundan sonraki yapacağınız konuşmalarda, Adliye Vekâleti bütçesinde, Başbakanlık bütçesinde, mütalaalarınızı serd ederseniz çok memnun olurum.

Diyorum ki, bir kuvvetler ayrılığı prensibi vardır. Kuvvetler ayrılığı prensibine cankurtaran simidi gibi neye sarılıyorsunuz canım, demek neyi halleder? Değiştirir mi kuvvetler ayrılığı prensibinin mevcudiyetini? Yasama organının yetkisi, yargı organının yetkisi, icra organının görevi vardır. İcra organının görevi, kanunların sadakatla tatbik edilmesini takibetmektedir. Yalnız icra organı ile siyasî iktidarı ayıracağım. İcra organı, siyasî iktidarın içindedir. Siyasi iktidar, icra organını aşar. İcra organının içinde siyasî iktidarın Hükümet parçası ile administrasyon vardır. Siyasi iktidarın içinde, Millet Meclisinde ve Senatodaki grupları ile teşkilatı ile parti kademeleri ile ki Hükümet parti içerisinde, partiden fonksiyon almış bir heyettir bütün bu heyetler vardır, hepsi beraber siyasî iktidardır.

Ben kendi anlayışımı söylüyorum. Neden söylüyorum? Yine kendi üzerimize vazife alacağım, onun için söylüyorum, vazife atmıyorum üstümüzden. İcranın vazifesi nedir? İcranın vazifesi; hadiselerin önleyici tedbirleri varsa bunları almak. Sosyal adalet ve sosyal güvenliği düzeltin, hadiseler olmaz... Bu geçerli tutarlı bir mantık değil. Sosyal güvenlik ve sosyal adaleti daha senelerce uğraşacak Türkiye düzeltmek için. Senelerce...

Sigorta sistemini her vatandaşa erdirmedikçe, asgari hayat standardına her vatandaş getirmediği, işsizlik sigortasını koyamadıkça, sosyal güvenliği sağlayamazsınız. Bunlar masraf meselesi, para meselesi. İşte 26 milyar elinizde. Hepsisi para meselesi. İşte onun için oluyor ya. Bir tarafını düşünüyorsunuz bilançonun, öbür tarafını düşünen yok. Dertler hanesi dolu, dava hanesinde bir şey yok. Yani, bu mantıkla meselelerin içinden çıkılabilir mi? Dava hanesini dolu, dava hanesinde bir şey yok. Yani, bu mantıkla meselelerin içinden çıkılabilir mi? Dava hanesini de dolduralım, gelin. Bu dava hanesini doldurmak nasıl olacak? İstikrarla olacak, memleketin ekonomisinin büyümesi ile olacak, memleketin zenginleşmesi ile olacak, imkânlarının artması ile olacak. Vergi potansiyelinin artması ile olacak ve mevcut mekanizmayı ıslah etmek ile olacak. Daha çok vergi alabilmekle, verilen paraları daha iyi kullanabilmekle, bunlarla olacak. Bunun için ne ticareti devletleştirmeye ne bankacılığı devletleştirmeye lüzum var. Ticareti, bankacılığı devletleştirirseniz, şu elinizdeki paralar var ya, bunlardan bir kısmı daha gider. Bir kısmı daha gider... Neden gider? Söyleyip gitmek kolaydır, gayet kolaydır söylemesi. Hem piyasada mal bulunmaz, hem zamanında ithalat yapamazsınız. İthalatın Devletin elinde olduğu memleketlerden çimentoyu 9 ayda satın alamıyoruz. Kolay iş değildir, sokmayın Devleti ticaretin içine.

AHMET ÜSTÜN (Ankara) — Bu sözler bize ait değil Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Acaba siz niçin üstünüze aldınız öyleyse?

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Hayır, ayır, tasrih etmeden atladınız da.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben zaten karışık konuşuyorum. Yani benim karşımda hedef falan yok. Ben sadece söylenen şeylerin bir kısmını karşılamaya çalışıyorum.

Şimdi tedbiri varsa alacaksınız... Geliniz söyleyiniz “şu meselenin tedbirini almadınız” deyiniz Benim Sayın Alican’a sorduğun sual bu idi. Efendim, ortam... Ortam; bu çok yuvarlak laf. Bunu herkes söyler ve ortam ne imiş diye de birbirinize bakınarak gidersiniz... Ortamı bu hale getirmeyiniz. Ne hale getirmişiz ortamı? Biz mi getirmişiz?

Türkiye’de Marksist cereyanların acaba boy atmasının sebebi biz miyiz? Buyurunuz Anayasa... Kitap basmak serbest, izne tabi değil, gazete basmak serbest, izne tabii değil, parti kurmak serbest, izne tabi değil, gösteri yapmak serbest, izne tabi değil; sadece yer gösterirler size, her türlü fikir ve düşüncüyü yaymak serbest. Buyurun Anayasa... Şimdi soruyoruz, tedbiri var da almadık mı? Hangi hadisenin tedbiri var da almadık? Türk Anayasası bugünkü haliyle hürriyetçilik bakımından dünyanın en ileri Anayasasıdır. Ama buna dayanabilmek lazım beyler, dayanabilmek lazım.

Şimdi dönüyoruz; “tedbiri var da almadınız” deyiniz... Gayet tabii “misal veriniz” diyeceğiz. Yani münakaşayı mücerret yapmamak lazım. O zaman sizin dediğinizi doğru kabul etmekten başka yapacağımız bir şey yok bizim yahut yanlış kabul etmekten başka yapacağımız bir şey yok... Burada da münakaşa biter. Münakaşayı yapabilmemiz için misal vermeniz lazım. “Siz hükümete, bizden daha iyi bilirsiniz her şeyi...” Gayet tabii ki, bu söylediğiniz doğrudur. Yani, bizim muhalefet partilerimizden çok daha fazla istihbaratımız, bilgimiz vardır, Devletin bütün arşivleri elimizdedir, Devletin her şeyi elimizdedir, gayet tabii ki, Türkiye’de ne olup, ne bittiğini biliriz. Biliriz ama kimseyi tevkif edemeyiz. Mahkemenin vermediği kararı infaz edemeyiz.

Önleyici tedbir... “Önleyici tedbir var da almadınız” deyin “şunun tedbirini almadınız” deyin. Gazete kapatmak bize ait değil, gazete toplattırırız biz. O da şöyle olur; gazete sabahleyin çıkar, 9 da savcı gazeteye el koyar, 11’de hâkim el koyar, saat 2,5 ta da toplatma kararı çıkar, zaten herkes gazeteyi okumuş ve cebindedir. Bugünkü nizam bu...

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Sansür getirin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, hayır sansür falan istemiyoruz Sayın Bölükbaşı. Buraya çıkıp, “Ben, komünizme karşı mücadele eden partinin lideriyim” diyorsunuz, ondan sonra da itham ediyorsunuz “komünizmle mücadele etmiyorsunuz” diye. Bu gayet yağlı bir mevzudur, geçer bu. Yani eni, boyu belli değildir. Çünkü... Onun içindir ki, bunun biz enini, boyunu koymaya mecburuz. Hep beraber koyalım. Getirdik Anayasa nizamını koruma kanun tasarısını. Bugün Meclise verilmiştir. Buyurun, bütün hürriyetçi, hürriyet taraftarı değerli partileri bunun etrafında toplanmaya davet ediyoruz. Yarın gelir bu kürsüden dersiniz ki, hürriyetleri boğuyorsunuz, o zaman tezat içinde olduğunuzu söyleriz. Getirdik Türk Ceza Kanunundaki değişiklik tasarısını Cemiyetler Kanunundaki değişiklik de hazır. Buyurun, ekseriyet yapın çıkarın. İşte parlamentonuz. Bakıyoruz anamuhalefet partisinden zannediyorum 20 arkadaş var burada.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Siz konuştuğumuz için var. Dün yoktur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben şimdi şu saatte anamuhalefet partisinden yirmi kişi var diyorum.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Yine var ya.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir gerçek var. Var, bunu değiştiremezsiniz. Sayın Bölükbaşı, faraziyeler yapmak suretiyle gerçeği değiştiremezsiniz.

Şimdi ne yapacağız, ne diyoruz? Kanun devleti... Söyleyiniz bize, komünizmle mücadele için şunu yapmadınız, bunu yapmadınız, halbuki bunları yapabildiniz. Sayın Feyzioğlu “bir yürek lazım” diyor “sıcak bir yürek”.

Sıcak bir yürek lazımsa, bizim yüreğimizi beğenmiyorsanız, yürekli nakli yapıyor bugün artık. *(A.P. sıralarından, alkışlar)* Bu mümkün. Bunları daha unsurlarına irca edelim. Yani ne yapalım dediğiniz zaman? “Yürek lazım” derseniz bu cevap değil. Yürek bizde var. Hem iyisi var. *(Gülüşmeler)*

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Çatal, hem de çatal yürek.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sonra, bir hadise olmuş. Ne yapacağız. Müdahale edeceğiz, alacağız götüreceğiz savcıya. Savcı delillerini toplıyacak, zabıta ile beraber verecek mahkemeye. Biz Türk Anayasasındaki suç ve ceza, yani yargı organı ile icra münasebetlerini izaha çalışıyoruz. Bunun neresi yanlış? Bu söyledüğümüzden dolayı niçin töhmet altında kalacağız? Gerçek bu, Anayasa bunu çizmiş. Şayet Devletin zabıtası, polisi vazifesini yapmaz, suç işliyen yakalamaz ise bu kusurdur. Bunu söyleyiniz. Nerede, hangi vakada polis vazifesini yapmamış? Bunu kabul ederiz.

Gelelim savcıya; savcı delilleri toplayıp mahkeme açmakla vazifeli. Şayet savcı mahkeme açarsa biz açma diyemeyiz. Açmazsa aç deriz. Yine soruyorum, hangi hadisede savcı mahkeme açmaktan imtina etmiştir? Ondandır yargı organına geliyor mesele Yargı organı, şayet hiçbirimizin tasvibetmediği bir şey suç saymıyorsa, bu kusur hükümetin mi? Burada, siyasî iktidara geliyoruz. siyasî iktidarın burada vazifesi var. Siyasî iktidar dönecek, kanunların noksanlarını ikmal edecek. Bunu getirdik bizde. Türk Ceza Kanunu komisyondan geçmiş, geliyor. Adli ıslahatla ilgili kanun aynı şekilde, Anayasa nizamını koruma Kanunu verilmiş.

Diyeceksiniz ki, bu zamana kadar niye durdunuz. Onun da cevabını verelim. Çünkü belki zayıf bir nokta yakaladık zannederler, bazı kimseler. 141 ve 142’nci maddelere itiraz vaki olmuştur. Anayasa Mahkemesi bu itirazı reddetmiştir. Anayasaya uygundur demiştir. Bunun gerekçesi birbuçuk sene sonra ortaya ancak çıkabilmiştir, tahmin ediyorum. Bu gerekçe elimizde olmadan buradan kanun çıkaralım, Anayasa Mahkemesi reddetsin. O zaman da Meclisin itibarı sıkıntıya giriyor. O zaman da “kanun yazmasını bilmiyorsunuz, kanun çıkarmasını bilmiyorsunuz, çıkardığınız kanunları Anayasa Mahkemesi bozuyor” diye hücumla maruz kalıyoruz. Gayet tabii ki, bu gerekçeyi görecektik. Gayet tabii ki, çok mühim bir konudur, her türlü etüdü yapacaktık. Yapılmıştır ve Parlamente’ye tevdi edilmiştir.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, son günlerde bazı hadiseler oldu. Bu hadiselerin bir kısmını tahlil etmekte fayda görüyorum. Nasıl olacak yani, kanun devletinin dışında kuvvetli Hükümet? “Kuvvetli Hükümet” tabirini bir vasma bağlamaya mecburuz. Neyi yaparsa bir Hükümet kuvvetlidir? Yani “Hükümet kuvvetli değildir” bu hiçbir şeyi ifade etmez “neden” diye sorarlar. Hükümetin neyi yapması lazımdı da yapmadı? Onu söylemek lazım. Onu söylemeye mecbursunuz. Neyi yapması lazımdı da yapmadı? Bunu söylerseniz gayet tabii ki, meseleleri münakaşa etmek imkânlarını buluruz. Ben Sayın Alican’ın sorduğu suale karşı “Trafik işaretlerinin yanında arabalar duruyor, buna mani olunmuyor” demesini dahi değerli addederim. Bir misaldir hiç olmazsa. “Bunu yapmamışız” derim ve ona göre de tedbirimi alırım.

Ondandır sonra, “efendim, özel okullarla ilgili olarak bir rapor yazılmış” Sayın Alican bana buradan sordular, “Bu raporu okudunuz mu?” diye. Ben de “okudum” dedim. Adetim değildir, ben konuşan hatibe bir şey sormam. Ama nedense sormuş bulundu “okudum” dedim ve orada kestim. Yalnız orada kesilemez mesele. Ben de kendisine

sorayım, aşağıdan soramazdım; Milli Eğitim Bakanının bu rapor hakkında Senatoda yaptığı konuşmaları da kendisi okumuş mu? Bunların hepsi cevaplanmış. Yani bir Senato heyeti raporu hazırlar, yazarsa bunun yazdığı şeyler size doğru gibi geliyorsa, doğru mudur acaba? Milli Eğitim Bakanı bunların hepsini cevaplamış. 625 sayılı Kanuna göre ne yapabilmış, Hükümet ne yapabilmış, neyi yapmış. Özel okullar konusunda Hükümete ne verilmiş? Yetki ne verilmiş, vazife ne verilmiş?

Muhterem Milletvekilleri, bir kanun çıkarıyorsunuz, bu kanunun getirdiği neticelerden bizim suitaksirimiz dışında getirdiği neticelerden bizi niçin mesul tutuyorsunuz? Türk Anayasası birtakım hakları sağlamış, serbest teşebbüs hakkını sağlamış. Serbest teşebbüs hakkının neticelerinden bizi niçin mesul tutuyorsunuz? O zaman hakkı tanımamak lazım, eğer neticesini tanımıyorsunuz?

Şimdi, bakınız son ayın hadiselerine. Singer grevi olmuş. Grevle beraber arkasından işgal takibetmiş ve kanunsuz olduğu ihtar edilmiş, terk etmemişler fabrikayı, Polis girmiş çıkarmış. Ne yapacaktı polis? Polis vazifesini yapmış. Kim vermiş emri polise? Hükümet vermiş. Polise direkt emir vermeye lüzum yok, vazifesi o. Girmiş çıkarmış. Ne yapmış? Götürmüş mahkemeye vermiş. Birinci mahkeme salmış elebaşlarını, bir yüksek mahkemeye, onun üstündeki bir mahkemeye vermiş. O mahkeme altı tane elebaşını tevkif etmiş. Hükümet vazife yapmış mı? Kanun işlemiş mi? Hâkim elebaşlarını tevkif etmiş mi? Yani biz hâkime falan götürmeden bu elebaşlarını tabutluğa mı götürecektik? *(A.P. sıralarından, alkışlar)*

Karayolları grevi olmuş. Karayollarında çalışan teknik elemanlar “10195 sayılı Kanuna, kararnameye hem bağlı olalım, hem de toplu sözleşmeye girelim” demişler. Olmaz denmiş. Grev yapmışlar. Grevin kanunsuz olduğunu mahkeme tayin etmiş ve mesele bitmiş.

Keban grevi olmuş. Keban’da işçiler greve gitmek istemiş, “Kanunsuz” demiş mahkeme. Temyiz Mahkemesine gelmiş, Temyiz Mahkemesi de “kanunsuz” demiş. Ondan sonra, orada birtakım huzursuzluklar çıkaran, birtakım tahrikler neticesinde huzursuzluklar çıkaran, işçilerin bir kısmı hadiseler yaratmışlar, seri halinde. Bunlardan 15 kişiyi de mahkeme tevkif etmiş. Yani polis tutmuş, yakalamış teslim etmiş.

Terörden şikâyet ediliyor gazetelerin bir kısmında. İnzibat tedbirlerini almış Devlet. Bir sene gecikmesi 500 milyon liraya mal olur Türk ekonomisine. Böyle şeyler üstünde kimsenin birtakım hesaplar yapmasına memleketin tahammülü yoktur. Teksif grevi olmuş, 20-25 fabrika. 6, 7, 8 fabrika greve gitmiş, sonra 8-10 gün sonra bir uzlaşma yolu bulunmuş, 30 bin işçi.

Ulaş grevi olmuş, üç gün sonra bir uzlaşma imkânı bulunmuş. Orta-Doğuda talebeler, “talebeler” demek de doğru değil, bir kısım talebeler, emniyeti Devletin teminatı içinde bulunan bir sefirin -hangi memleketin sefiri olursa olsun, sefir sefirdir- arabasını devirip yakmışlardır. Bunun masum gençlik hareketleriyle ne alakası var?

Şimdi deniyor ki, “Efendim, tedbir alsaydınız” Nasıl alırdık tedbiri acaba? Daha evvelden birtakım metotlarla nerede, ne olacağını kestirmek gibi bir şey var mı orta yerde? Söylememiş, Rektör davet etmiş, giden söylememiş, 15 dakika evveline kadar giden iki kişiden başka kimse bilmemiş. Ve biz herkesin peşine bir adamı mı koyduk ki, her şeyi bileceğiz. Ne yapmışız, takibetmişiz. 14 talebe tevkif edilmiş, 7 tanesi anında, 7 tanesi de 3-5 gün sonra tevkif edilmiş.

Muhterem Milletvekilleri; Üniversite meselelerini çok itinalı meseleler addetmek gerekir. Üniversite talebesine suç imtiyazı tanımıyoruz, hiç kimseye suç imtiyazı tanımıyoruz. Ama bir şaki muamelesi de dünyanın hiçbir yerinde yapılmıyor, daha itinalı hareket ediliyor.

Türkiye’de bundan 9 sene öncesi var. Orada, hemen şunu söyleyeyim, biz, Yassıada muhakemelerinin acaba tesiri altında mıyız? Hiç böyle değiliz. Ama gerçekleri değiştirmez, Üniversitenin bahçesine giren polisi siz, o günkü idarenin amaline hizmet etmek ihtimalinden dolayı cezalandırırsanız, bu bizim üstümüzde tesir etmez, ama vaziyete göre, polisin üstünde tesir eder. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Birçok kereler söyledik, şu kürsüden grupumuz tehdidedilmiştir “Sonunuz iyi olmaz” diye. Yine başı sıkışan bizim tarafa döner, “Sonunuz iyi olmaz” der. Biz tesir altında değiliz, ama birtakım mihraklar bunu bir tehdit vasıtası yapmaktan kurtulmamışlardır. Şimdi şunu, bir kadirşinaslık için söyleyeyim, bugün Türk polisi geçen 3-4 sene zarfındaki birçok hadisede çok güzel bir imtihan vermiştir. Polisin morali çok yıkılmıştır. Vazife gören polisi cezalandırmak suretiyle polisin morali çok tahribedilmiştir. Yassıada budur, Yassıada’da polis budur. Polisin moralini tahribetmiştir Yassıada. Polisi yeniden vazife görür hale getirmek için büyük gayretler sarf edilmiştir ve polis kendisine verilen vazifeyi büyük bir şuurla yapmıştır ve yapmaya devam ediyor.

Polis bitaraf olur mu? Polis bitaraf nasıl olsun, polis kanun tarafı Ama polis, partizan olmaz. Olmaz öyle şey misal verin, yani İstanbul’da Cağaloğlu’ndaki hadiseler Adalet Partisinin hadiseleri mi? Cağaloğlu’nda kanunsuz yürüyüş yapıyor, polis karşısına çıkıyor. 171 sayılı kanunu yerine getirmek Adalet Partisi ile mi ilgili? Eli kolu arkasına bağlı olarak bakacak mı polis? Vazifesini yapmaya devam ediyor, vazifesini yapacaktır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Şimdi Muhterem Milletvekilleri her şeyin adını koymaya mecburuz. Geliniz bize gayet açıklıkla söyleyiniz: Komünizmle mücadele için şunları yapın, şunları yapın, şunları yapın. Ama Türk Kanunları bilerek söyleyin.

Evet, polis metodlarıyla sadece polis metodlarıyla komünizmle mücadele etmeğe imkân yok. Memleketi fukaralıktan kurtaracaksınız. Memlekette işsizliği kaldıracaksınız, eğitim imkânlarını götüreceksiniz, sağlık imkânlarını götüreceksiniz, gelir dağılımını düzelteceksiniz, mümkün olduğu kadar çok sigorta imkânlarını sağlayacaksınız. Bin bunları yapmıyor muyuz? Biz bunları yapıyoruz, Devletin gücü nisbetinde yapıyoruz. O da Türk Anayasasının icabı, Eğer o madde olmasaydı zaten söyleyecek bir şeyiniz yoktu. O madde fiilen olmasa. Yani metnin içinde olmasa fiilen hüküm sürerdi yine. 53’ncü madde bunları yapacaksınız, ama devletin imkânları nispetinde yapacaksınız. Ne ile yapacaksınız, imkânlarımızın dışında? Gayet kolaydır, fukaralık istismarı yapmak, işsiz istismarı yapmak, dertli insanı istismar etmek; gayet kolaydır bunlar. Ama mühim olan mesele derde çare bulmaktır.

Söylüyorum, İmam-Hatip Okulları açmışız da memleketin çocuklarını o istikamette sevk etmişiz. Biz İmam-Hatip Okulları açtık. 69 tanedir. 26 tanesi bizden evvel açılmıştır, 43 tanesi zamanımızda açılmıştır. Açtık bunun saklısı gizlisi yok, aleni açık açtık, kimseden izin alarak da açmadık. Devletin bize verdiği vazife meyanında mütalaa ettik açtık. Ortaokul da açtık, ne kadar açtık? 1969-1970 ders yılında Türkiye’de mevcut

ortaokullar, 1964-1965 ders yılındakinin iki misli olacaktır. Cumhuriyet ne kadar ortaokullar açtıysa Adalet partisi iktidarı da o kadar ortaokul açmaktadır.

Lise açtık açmaya devam edeceğiz. Ne kadar açtık? 1964-1965 ders yılında ne kadar lise açılmışsa 1969 -1970 ders yılına bir o kadar ilave ederek giriyoruz, yani cumhuriyetin açtığı 119 liseye bir 119 lise daha ilave ederek giriyoruz.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Saltanat mı açtı? Elbetteki Cumhuriyette açıldı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, evet. 1965 senesine kadar diyoruz. Ve bunları da “İmam-hatip okulları açtınız çocukların hepsini imam ve hatip yapacaksınız” diyenlere söylüyorum. Bilhassa “fakir köylü çocuklarını İmam-Hatip Okullarında okutacağız. Zengin çocukları da başka mekteplerde okutacağız” diye iddialar var. Acaba fakir çocuklarını 69 İmam-Hatip Okullarında topluyoruz da zengin çocuklarını diğer okullara mı götürüyoruz. Bu zenginlik istismarının, zenginlik düşmanlığının servet düşmanlığının başka çeşit dillendirilmesidir. Nereye açtık ortaokulları? Ortaokullar 2 bin civarında nüfusu bulunan köylerdedir, belediyesi olan köylerdedir. 8-10 köye bir ortaokul. Liseleri nereye açtık? Kazalara açtık. Nereye? Türkiye’nin bir ucundan bir ucuna Ardahan’a açtık, Iğdır’a açtık. Iğdır Lisesi bu sene son sınıf talebelerini veriyor, mezununu veriyor. Hakkâri’ye açtık. Hakkâri’nin beş tane kazasında 4 ündü ortaokul yoktur. 4 üne birden ortaokul açtık. Liseyi nereye açtık? Van’ın Van’ına açtık, Nizip’e açtık, Bileciğe açtık, Olur’a açtık, Şenkaya’ya açtık. (“Türkiye’nin her yerinde açtık” sesleri)

BAŞKAN — Arkadaşlarım, lehte de müdahale olmaz. Müdahalenin her türlüşü tüzüğe aykırıdır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, size rakamlar vermeyeceğim, Milli Eğitim bütçesinde bu rakamlar verilecek. Bugün 1964 senesine nazaran, 63-64 ders yılına nazaran ilkokullarda okuyan çocuklarımızın yekûnu 1,5 milyon artmıştır. 3,5 milyondan 4,5 milyona çıkmıştır, geçen 5, 6 sene zarfında. Ortaokullarda okuyan çocuklarımız iki misline çıkmıştır. Liselerde okuyan çocuklarımız iki misline çıkmıştır. 1963 senesinin bütçesinde 340 milyon lira üniversitelere para verirken, 1969 senesinde 949 milyon lira para veriyoruz. Eğitim hizmetlerini bu kadar yapabildik, küçümsenmeyecek hizmetlerdir. Yeniden fakülteler, yeniden üniversiteler, bunların hepsi bunun içinde.

Sağlık Hizmetleri; 6 ilde sosyalizasyon bulduk, 23’e çıkardık. Ama bazı yerde doktor yokmuş, yok. Onun için Diyarbakır Tıp Fakültesini Erzurum Tıp Fakültesini açtık. Devlet ne yapacak? Hastane yapacak, doktor kadrosu verecek, doktor yetiştirecek, doktor da gidip onun içinde çalışacak. Bütün yükü bir avuç insandan ibaret olan siyasî iktidara yükler de başkası sadece seyirci olursa bu işin içinden çıkmak imkânı yoktur. Haydi, gayret edin, yaşayın, çalışın ama Türkiye’nin meselelerini hep beraber tutarsak kaldırabiliriz.

Tabii ki, burada “tedbir alma yeteneği yok” ve saire gibi beyanların içine de girmiyorum. Bunlar daha boyutlandırılmalıdır. Yapılacak tendiklerle bizi daha rahat konuşma imkânına kavuşturursunuz, size daha rahatlıkla izahat vermek imkânlarını buluruz. “Tedbir alma yeteneği yok” Bu hükme nasıl geliyorsunuz? İntibalarla geliyoruz, olmadı. İntibalarla gelinen hükümlere değişik gelmek mümkündür. Sizin geldiğiniz hükmün tamamen aksine de ben gelirim. Neden yok? Tedbirler Kanunun ve saire

üzerinde açılmış münakaşalara girmek istemiyorum. Ama hem hükümetin güçsüzlüğünü ifade etmek, hem de bugün Tedbirler Kanununu ortadan kaldıracak kadar bir ortamı yapılabilmiş olmayı kabul etmek, birbiriyle zıddır.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye’de atmosfer değişiyor. Bundan 3 sene evvel, 5 sene evvel münakaşa ettiğiniz konular, siyasi ve iktisadi konular tamamen başka idi. Bu gün daha başka istikametlere meseleler kayıyor.

4’ncü Koalisyondaki hissemizi kabul ederiz. Hiçbir zaman da reddetmedik. 4’ncü koalisyon şerefle iş görmüştür. O zaman da söyledim. 4’ncü koalisyon teşkil eden partilere bu kürsüden teşekkür etmişimdir. Dürüst bir seçim yapılmasını sağlamıştır. “Seçim emniyeti” diye bir şey mevzubahsolmamıştır, kimse şikâyetçi de olmamıştır. 4’ncü Koalisyonda biz hissemizi kabul etmiyor değiliz. Yalnız Sayın Alican’ın tenkidleri boş değildir. Şu bakımdan boş değildir; koalisyonların sahibi olmuyor umumiyet itibarıyla, iyisini herkes alıyor, kötüsü açıkta kalıyor. Koalisyona zaten eşit şartlarla girmişizdir. Eşit şartlar; “Eşit hak, eşit mesuliyet” düsturu ile girmişizdir. Koalisyon bu idi. Koalisyonda “büyük parti, küçük parti” olmaz, “ana kanadı yan kanadı” diye bir şey olmaz. Nitekim 22 vekilliğin 8’i bizim idi. İşte koalisyon idaresinin zorluğu, koalisyon idaresinin müessir olmayışının hususiyeti buradadır. Onun içindir ki, koalisyon idaresinin daima tenkidçisi olduk. Müessir bir idare değildir. Bu kadar çok meseleleri olan bir memleketin meselelerini halle koalisyon idaresiyle muktedir olamazsınız.

Sayın Alican “müreffeh Türkiye’yi üç sene de yaptınız” veya bu manaya gelen bir şey söylediler. “Müreffeh Türkiye” bir hedeftir. “Müreffeh Türkiye’yi” 3 senede yapmak imkânı yoktur. Ama “müreffeh Türkiye’yi” terennüm etmek. “Müreffeh Türkiye’yi” gönlümüzde ve kalbimizde yaşatmaya, bu hedefi elde edecek şekilde çalışmaya da mani bir şey yoktur. Biz bunu bir “hedef” olarak ortaya koyduk. Yani, biz size, “3 senede Türkiye’yi müreffeh hale getiririz” ne zaman dedik?

Muhterem Milletvekilleri, üzerinde durulacak daha birçok konu var. Sadece bir iki hususu açıklayarak sözlerimi bağliayacağım.

Türk Devletini, sokaklarda dolaşan 100 kişi, 200 kişi 300 kişi yıldırılmaz. Bunlara bakıp da “vatan elden gidiyor” gibi bir telaşa kapılmaya da lüzum yoktur, bir umursamazlığın içinde olmya da lüzum yoktur. Dünyanın her tarafında karışıklık olduğu bir gerçek İngiltere’de 200 tane, sadece motor sahasında, bu sene grev olmuştur. Talebe hareketleri öyle. Japonya’da talebeler 8 ay üniversiteyi hükümete teslim etmemişlerdir. Sorbon’da cereyan eden hadiseler orta yerde. İtalya’da cereyan eden hadiseler orta yerde. Dünyanın karma karışık olduğu bir Devrede, en ileri anayasa ile idare edilmekte olan Türkiye’de hiç çıt çıkmıyacağını mı zannediyorsunuz. Buna imkân yok muhterem arkadaşlarım.

Sayın Bölükbaşı burada Rus kültür anlaşmasını söylediler. İzmir’de 1965 seçimleri öncesinde de bunu söylemişlerdir başka yerde de söylemişlerdir. 1965 seçimlerinin sloganlarından Sayın Bölükbaşı’nın; bana İzmir’de miting yaparken Konak meydanında sordular; “Rus Kültür Anlaşmasını imzalamışsınız” dediler. Rus Kültür Anlaşması da benim çantamda idi. “İmzalamışsınız da Bölükbaşı durdurmuş öyle mi?” dediler. Anlaşıldı Bölükbaşı buralardan geçmiş dedim. Çıkardım anlaşmada Bölükbaşı’nın kanadını teşkil eden değerli Bakan arkadaşlarımızın da imzaları vardı. Ama anlaşmayı biz sevk etmedik durdu. O ayrı meseledir.

Samsun'da "C.H.P. komünizme kâfi mücadele etmiyor" diye beyanatta bulunmuşum. Beyanatım öyle değildir, beyanatım şöyledir; 11 Mayıs 1965 senesinde bulundum bu beyanatta; niçin 3'ncü Koalisyonu istifaya mecbur ettik, devirdik, bunu izah ettim. Sebeplerden birisi iktisadi meselelerdi ki, memlekete soktukları durgunluk, sebeplerden ikincisi de, sola taviz verdikleri idi. Doğru söyledim, 8 ay sonra da C.H.P. "ortanın solu" ile çıktı orta yere... (A.P. sıralarından; "Bravo" sesleri, alkışlar)

AHMET ŞENER (Trabzon) — Ortanın solu komünizme taviz vermek midir?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Komünizm" tabirini kullanmadım, onu ifade ediyorum.

Bir husustan daha bahsettiler? Hakikaten Sayın Bölükbaşı Avrupa'da Türk işçileri arasında değerli bir gezi yapmıştır. Bu geziden elde ettiği neticeleri bize ulaştırmıştır. Kendisiyle bu sene iki defa görüştük. Zannediyorum; bize intikal ettirdiği bütün hususları da büyük bir memnuniyetle aldık, bizim seçim beyannamemizde iktidar muhalefet münasebetlerimiz yazılıdır. Sayın Bölükbaşı'nın bu hususları Hükümete intikal ettirmiş olmasından büyük memnuniyet duydum, burada huzurunuzda ifade ediyorum. Birçoğu bizim bildiğimiz hususlardı, bunları aldık, icraya koyduk. Kabili tatbik olanları var, olmıyanları var. Hatta, Sayın Bölükbaşı bu hususta geçen sene bir de gensoru açılmasını istemişti. Bu sene yine istiyecektir, zannediyorum. Gayet açıklıkla söylüyorum sermaye meselesinde "Benim bundan haberim yoktu" diye bir şey dediğimi hatırlamıyorum. Ama Sayın Bölükbaşı, ziyaret ettiği zaman daima konuşmalar yazılır, bu konuşmaların kopyaları bende yok, kendilerinde vardır. Böyle bir şey dediysem demişimdir; demediysem...

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Paşam benimle beraberdi. (Ankara Milletvekili Osman Bölükbaşı'nın yanında oturmakta bulunan İstanbul Milletvekili Hüseyin Ataman ayağa kalktı)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şahit de var. Yalnız ben böyle bir şey dediğimi hatırlamıyorum. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Hatırlamıyorum yani beni gayet doğru anlamanızı rica ediyorum. "Hatırlamıyorum" diyorum.

Muhterem Milletvekilleri, bu konuşmayı daha da uzatmak mümkün. Sadece, konuşmamı şöyle bitirmek istiyorum:

Sayın Bölükbaşı buradan bazı şeyler ifade ettiler. Bunlara cevap verecek değilim. Cevap vermek istemeyişimin sebebi, o seviyeye inmek içindir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Yalnız, bir şey söyleyeceğim:

Kendisine "Sayın bir din adamını yanına niçin aldı?" hakkındaki bir tarize, cevap vardı. Arkadaşlarımdan birine sorulan suale, bir arkadaşımızın aldığı cevap var: Denmiştir ki, "Kavuğa yoğurt çaldık, tutarsa yüzeceğiz."

Hepinizi saygı ile selamlıyorum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli ve şiddetli alkışlar)

SELÂHATTİN GÜVEN (Trabzon) — Başbakana "Yalan söylüyorsun" diye sataşmıştır Reis Bey.

BAŞKAN — Efendim, susunuz evvelâ... Kendisine sataşıldığını iddia eden, söz istiyor. Fuzuli avukatlık yapmayınız. Sayın Başbakan söz istedi. Kendisine sataşıldığını söylüyor. Onun yerine siz niçin hareket ediyorsunuz? Birinci hareket susmanız değil midir? (A.P. sıralarından gürültüler) Susun efendim.

SELÂHATTİN GÜVEN (Trabzon) — Yalancılıkla itham etmeye hakkı yoktur beyefendinin. Siz sükûnu temin etmekle mükellefsiniz, Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Beyefendi, bunu temin edebilmek için sizin evvelâ susmanız lâzım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sataşma vardır efendim.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, buyurunuz efendim. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar ve “Bravo” sesleri)

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Kifayet takriri vardı, ne oldu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Kifayet önergesinin aleyhinde konuşan Sayın hatip... (A.P. sıralarından “Hatip değil, sarhoş” sesleri)

İSMET KAPISIZ (Konya) — O sarhoş değil, siz sarhoşsunuz. (M.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, “Yalan söylüyorsunuz” demek sataşmadır da, “Sarhoş” demek sataşma değil midir? Çok rica ederim. Başkasına izafe ettiğiniz bir hususu bizzat irtikâbetmemeniz lâzımgelir. Biraz evvel sizin grup, bu gruptan bir arkadaşınız bir başka partinin lideri için “Yalan söylüyor” diye bağırmadı mı? Siz de suç işleme imtiyazı mı vardır? Çok rica ederim. Buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Konuşan Sayın hatip, ağır bir ithamda bulunmuştur. Bu ithamını ispata davet ederim. Kendisi, sadece ağzına geleni söylemekte, istediği şekilde söylemekte, istediği şekilde tecavüz etmekte, istediği şekilde taarruz etmekte ün yapmıştır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Başkalarından gelen en ufak bir cevaba dayanamaz.

Bu kürsülerde herkes müsavidir, iddiasını ispata davet ediyorum. Edemediği takdirde de kendisini iffetsizlikle itham ediyorum.

Saygılar sunarım.⁶⁶ (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

⁶⁶ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 32, Birleşim 50, Sayfa 720-738-740*

17 Şubat 1969 Pazartesi İçişleri Bakanlığı 1969 Mali Yılı Bütçesi Nedeniyle

BAŞKAN — Efendim, grup adına söz almalar sıralanmıştır. Esasında bir kifayet önergesi de vardır. Ancak, Hükümet söz isterse verebilirim. Onun dışında kifayeti muameleye koymaya mecburum. Sayın Başbakan, söz istiyorsunuz. Buyurun. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri; bu kürsüden biraz evvel konuşan ana muhalefetin Sayın Sözcüsü, şayet hilafı hakikat bazı hususları söylememiş olsaydı, huzurunuzda gelmiyecektim.

Evvela şurasını belirteyim; İstanbul’da cereyan eden hadiseler üzücüdür. Bunu hem İçişleri Bakanı arkadaşım, hem A.P. Grup sözcüsü arkadaşım bu kürsüden beyan etmişlerdir. Henüz bu hadiselerin üzerinden 24 Saati üç-beş saat aşan bir zaman geçmiştir. Bu zaman içerisinde hadiseler, idaremiz ve adliyemiz el koymuş, hadiselerin enini boyunu çözmekle meşguldür. Hal böyleyken, anamuhalefetin Sayın Sözcüsü, bu meseleyi, bizi bu kadar üzen milletimizi bu kadar üzen meseleyi, bir siyasî istismar konusu yapmak gibi bir yola tevessül etmiştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

MUZAFFER KARAN (Denizli) — Gerçek, gerçeği söyledi, gerçeğin ta kendisi. (A.P. sıralarından gürültüler, “Gerçeğin aksini siz söylersiniz” sesleri)

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmalıyım arkadaşlar.

İ. ETEM KILIÇOĞLU (Giresun) — Niye saygısızlık yapıyor?

BAŞKAN — Müsaade edin efendim, müsaade edin, durdurtmasını bilirim. Buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bütçe müzakerelerinin asapları ne kadar gerdiğini ve uzun saatler çalışmanın yorgunluğunu biliyorum. Bu kürsüden bütçe müzakereleri başlıyalıdan beri, iktidar olarak ne kadar ağır mesuliyetin içinde olduğumuzu ve memleketteki huzurun ve sükûnun buradan başladığını, bu çatı altındaki huzur ve sükûnla başladığını ne kadar iyi bildiğimizi, birkaç kere ifadeye çalıştık.

Daha evvel, geçen sene bütçe müzakereleri sırasında da aynı şeyleri söyledik. Seçimler sonunda yapılan çeşitli görüşmelerde yine aynı şeyleri söyledik. Ben fevkalade itina ile konuşmak mecburiyetindeyim. Sizinle silahlarımız, yani benden evvel konuşan Sayın Sözcü ile silahlarımız aynı değil, vasıtalarımız aynı değil. Siz buradan istediğiniz şekilde konuşmak gibi bir sorumsuzluğun içindesiniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Biz istediğimiz şekilde konuşmamak gibi bir sorumluluğun içindeyiz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Onun içindir ki, maruzatım bu ölçülerin içinde olacaktır.

İçişleri Bakanı arkadaşım, Adalet Partisi Grubu adına konuşan arkadaşım, hep bu ölçülerin içinde kalmaya gayret sarf etmişlerdir. Bu kürsüye gelirsiniz, henüz üzerinden 30 saat geçmemiş hadiselerin suçunu, dinlemeden, bilmeden, faktörlerini tahlil etmeden Hükümete yükler inerseniz. Bunda hak ve insaf var mı? Bunda hak ve insaf yok.

Hem hâkimsiniz, hem savcısınız. Sizin söylediğiniz doğru, başkasının söylediği yanlış. Bu klişe fikirden kurtulmaya mecbursunuz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Yani, siz söyleyince bir şey doğru oluyor mu? Siz söylediğinizden dolayı doğru oluyor mu? Bu mentaliteden, bu zihniyetten bir türlü anamuhalefet sözcüsü arkadaşımız kurtulamadan bu kürsüden beyanlarda bulunmuştur.

Gerçeklere gelelim... Gerçeklerin içinde ne var?

Tabii ki bu kürsü hür. Ama her şeyi söylemek gibi hürriyeti de zannediyorum ki, düşünmek mümkün değil. Yani, kürsüye tahdidetmeye çalışmıyorum. Sadece, bu kürsüden değerini vermeyi de millet, bu çatının altına gönderdiği Muhterem Milletvekillerinden bekliyor. Henüz 4 gün olmadı, anamuhalefet sözcüsünün bir beyanı üzerine burada söyledim. Dedim ki, "Kanunsuzluğu teşvik etmeyiniz" demedim mi? Zabıtlarda yok mu? Kanunsuzluğu teşvik etmeyiniz. Bundan böyle, nizamı korumakta büyük...

BÜLENT ECEVİT (Ankara) — Sataşma vardır, söz istiyorum, (A.P. sıralarından gürültüler, "Ne sataşması" sesleri)

AHMET ŞENER (Trabzon) — Ne demek bunlar?

LÂTİF AKÜZÜM (Kars) — Otur yerine be.

BAŞKAN — Arkadaşlar, muhterem arkadaşlar, (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler ve ayağa kalkmalar) Bir milletvekili... (Gürültüler) Müsaade ediniz efendim.

FUAT AVCI (Denizli) — Şunlara bakın...

BAŞKAN — Oturun efendim, siz de oturun.

FUAT AVCI (Denizli) — Onlara da biraz baksanıza.

BAŞKAN — Ben her yere bakıyorum. Oraya da bakıyorum, buraya da bakıyorum. Nereye bakacağımı da sizden soracak değilim. Bir milletvekili...

FUAT AVCI (Denizli) — Oraya da bak, oraya da... (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Avcı, size bir ihtar veriyorum. Bir milletvekili sataşma olduğundan bahsetti, ben de gördüm, o kadar.

Arkadaşlar, oturunuz yerinize lütfen, oturunuz istirham ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlar; ben gecenin bu saatinde... (C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı sataşmalar)

LÜTFİ EVLİYA OĞLU (Malatya) — Ne demek istiyorsun?

ŞÜKRÜ NİHAT BAYRAMOĞLU (Bolu) — "Hasstir ulan" (C.H.P. sıralarından gürültüler, ayağa kalkmalar)

AHMET ŞENER (Trabzon) — Sarhoş bu adam.

MUZAFFER KARAN (Denizli) — Sayın Başbakan, sizin adamınız işte böyle sarhoş, ne dediğini bilmiyor.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sarhoş adamlarınızı buradan çıkarın.

BAŞKAN — Müsaade edin efendim. Sayın Bayramoğlu, müsaade edin efendim. Oturun lütfen. Muamele yapacağım efendim, müsaade edin.

Sayın Bayramoğlu, size bir takbih veriyorum, ağzınızdan çıkan kötü ve tahkir edici bir küfür için... Müsaade edin efendim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sarhoş bu adam, muayene ettiriniz.

BAŞKAN — Oturunuz. Ben üzerime düşen vazifeyi yaptım. Başkanlığa müracaat edersiniz, daha yapılacak şey varsa yaparım.

MUSTAFA ŞÜKRÜ KOÇ (Aydın) — Muayene edilsin, talebediyorum.

BAŞKAN — Bunun usulü vardır, efendim. Herkes yerine otursun.

NAZMİ OĞUZ (Mardin) — Sayın Başbakan, biraz konuşmanızı kısa kesin.

NEVZAT GÜNGÖR (Ağrı) — Sen kim oluyorsun? (A.P. sıralarından gürültüler, ayağa kalkmalar)

NAZMİ OĞUZ (Mardin) — Ben milletvekiliyim.

ATA BODUR (Ordu) — Sana ne, ne karışyorsun?

BAŞKAN — Sayın Nazmi Oğuz... (Gürültüler) Sayın Ata Bodur.. İdare Âmirlerinden başka herkes yerine otursun arkadaşlar.

Muhterem Arkadaşlar, Sayın Nazmi Oğuz, bir Hükümet üyesinin veya Başbakanın ne kadar konuşacağını tahdidetmek yetkisi Riyasette dahi yok. Bunu size hatırlatırım. (A.P. sıralarından "Bravo Başkan" sesleri)

NAZMİ OĞUZ (Mardin) — Biraz kısa konuşmasını rica ettim, hâdisе çıkıyor, tahammül kalmıyor.

BAŞKAN — Tahammül edemiyen çıkar gider efendim, o kadar. Bakın ne kadar lüzumsuz tartışmalara sebebiyet verdiniz, haksız bir müdahalenizle.

Buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞKAN — Tahammül edemiyen çıkar gider efendim, o kadar. Bakın ne kadar lüzumsuz

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Başkan, Muhterem Milletvekilleri;

Size gayet sükûnetle hitabediyorum. Şayet memlekette huzursuzluğu tasvipetmiyor iseniz, evvela burada huzuru tesis etmeye mecburuz. Ben şimdi dönüp şu 6 dakikadır konuşuyorum. 6 dakika içerisinde olan hadiseleri tahlil etmem, söylemek istediğim şeyleri yine söylerim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Bir şey olsa işte böyle ilk hedef sen olacaksın.

BAŞKAN — Sayın Bölükbaşı, istirham edeceğim efendim, sizi sükûnete davet ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu kürsüden, anamuhalefet sözcüsünü 20 dakika hiç çıt çıkarmadan yerimden dinledim. Benim ne kadar konuşacağımı, muhalefet milletvekilleri tayin etmiyecektir. Ne kadar konuşacaksam, o kadar konuşacağım ve sizin "Şu kadar konuş, bu kadar konuş" demenizle değil, ne söylemek istiyorsam, onu söylemeden inmiyeceğim.

Tahammül edeceksiniz bize, hiç çareniz yoktur. Biz bunu birçok kereler söyledik. Bu tahammülü öğrendiğiniz zaman Türkiye'de huzur olacaktır, istediğiniz huzur olacaktır. Bize derken, millete tahammül edeceksiniz, milletin seçtiklerine tahammül edeceksiniz. (A.P. sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar)

Çıkar söylersiniz. Tahammül edeceksiniz, bize tahammül edeceksiniz, millete tahammül edeceksiniz, milletin seçtiklerine tahammül edeceksiniz. (C.H.P. sıralarından, gürültüler)

BAŞKAN — Müsaade edin efendim. Kanaatlerini söylüyor, niye tahammülsüzlük gösteriyorsunuz?

Sayın Satır konuşurken, diğer hatipler konuşurken dinledi herkes, müdahaleleri önlemeye çalıştım, siz de aynı şeyleri tekrar etmeyiniz, rica ederim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çıkar söylersiniz. Tahammül edeceksiniz, bize tahammül edeceksiniz, millete tahammül edeceksiniz, milletin seçtiklerine tahammül edeceksiniz, milletin işbaşına getirdiği iktidarlara tahammül edeceksiniz. Bunu öğrenirsiniz anamuhalefeti partisi olarak, Türkiye’de huzur tesis etmek mümkündür. (A.P. sıralarından alkışlar) Huzurun şartlarını arıyoruz, şimdi. Eğer huzursuz olur da vatandaşı huzursuz kılarsanız, ondan sonra da buraya çıkıp “memlekette huzur yoktur” diye şikâyetle bulunur ve bunun kusurunu hükümete yüklemeye kalkarsanız, bu cevapları alırsınız.

Huzursuzluk teşvik görmüş... Gördü... Dört gün evvel bu kürsüden siz teşvik ettiniz, huzursuzluğu. Kanunsuzluğu teşvik ettiniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

SEYFİ SADİ PENCAP (Muğla) — “Adamları öldürün” diye biz söylemedik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kanunsuzluğu teşvik ettiniz. Bu kürsüden aynen şunları söyledim; “Yarın sabah amme nizamını nasıl koruyacağımızı düşünüyorum. Onun için geldim bu kürsüye” Zabıta yazılı. Bu Parlamenteonun zabıtları var.

“Şayet siz kanunların üstünde Anayasa, anayasanın üstünde de keyfi kanunlar olduğunu bu kürsüden ilan edersiniz, o zaman memlekette vatandaşın kanunlara uymasını istiyemezsiniz” dedim. “Kanunsuzluğu teşvik ediyorsunuz” dedim. “Hükümetleri de mesul tutamazsınız” dedim.

Bunları dedim mi bu kürsüden?

“Bu sadece toprak meselesi değildir” dedim, “Yarın evine, öbür gün üstüne başına, öbür gün can emniyetine gider” dedim. Bunları dedim. Zabıt orta yerde, bulun gelin zaptı okuyun.

Hep, bu manada şeyleri söyledim. Bütün endişem sizin fikriyatınızı destekliyen insanların kanunsuzluk yapması halinde doğal kanuna tabi olacak, sizin istemediğiniz hadiseler meydana geldiği vakit de bunun yükünü doğal kanunlardan doğmadı farz edip hükümetin üstüne yükliyeceksiniz, iktidarın üstüne yükliyeceksiniz.

Bu mantıksızlık içinde zannetmiyorum ki, meselenin bir yolunu bulabilelim.

Bizim istediğimiz huzurdur. Huzur için hep söylüyoruz; üç senedir bu kürsüden söylüyoruz; “Geliniz” diyoruz, “hiç olmazsa asgari müştereklerde bir anlaşmaya varalım; Kanun Devleti anlayışında bir anlaşmaya varalım, Parlamente icradan ne bekliyor, bunda bir anlaşmaya varalım” diyoruz.

Hayır, bunların hiçbirinde bu zamana kadar en küçük bir anlayış görmedik. Görmediğimiz gibi, vatan sathında ve bu kürsüden kanunsuzluk, tarafınızdan teşvik edilmiştir.

Kanunsuzluk öyle bir yoldur ki, bir defa açıldı mı o yolu öylesine genişletirler ki, ondan sonra nereye varacağı belli olmaz.

“Memleket çok çekmiştir” dedik, “Memleket çete devirlerini görmüştür, memleket fetret devirlerini görmüştür, memleket nizamsızlığın her şeklini görmüştür, vatandaş bunun için mustarıptır” dedik. Bunların hepsini söyledik. Ama hiçbir gün gelip buradan, memleketin huzurunu istiyoruz. (C.H.P. sıralarından “İstedik” sesleri) istiyorsunuz, ama memlekette meydana gelen hadiselerde sadece tek taraflı bir tavır takınıp, sadece birtakım üzücü olaylar meydana geldiği vakit bunların yükünü iktidar partisine ve Hükümete yüklemekle hiçbir netice istihsal edemeyiz, siz de edemezsiniz, vatandaşın huzuru da düzelmez ve bu şekilde demokrasinin gelişmesine de bir hizmet mümkün değildir.

Yalnız mesele doğal yasa ile bitmiyor.

Yine bu kürsüden konuşuldu arkadaşlar; bu hadiselerin başlangıcı bugün değildir. Bunun başlangıcı Haziran 1968’dir. 2 Haziran 1968’den sonra 9 Haziranda üniversitelerimizde açılmış kampanyalar birbiri arkası sıra birçok hadiselerin meydana gelmesine sebeb olmuştur. Hemen onun arkasından işgaller olmuştur.

Takbih ettiniz mi işgali? Etmediniz. Teşvik ettiniz.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Ettik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Boykotla işgal aynı şey” dediniz, bu kanunsuzluğu teşvik idi, ta kendisi idi.

Ondan sonra donanma hadiseleri olmuştur. Bir dost memleketin donanması memleketimize gelmiş, memleketimizin limanlarını ziyaret etmiş ve Türk topraklarına ayak basan gemicileri denize atılmıştır.

Takbih ettiniz mi? Etmediniz.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Ettik. Parti Meclisi tebliğ çıkardı.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Bildiri yayınladık.

SEYFİ SADİ PENCAP (Muğla) — Farkında değiller..

BAŞKAN — Arkadaşlar, karşılıklı konuşmakla bu iş hallolmaz. İstirham ediyorum, efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ettiyseniz, çıkar buraya “ettik” dersiniz.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmalıyım, efendim.

MURAT ÖNER (Afyon Karahisar) — Soruyor.

BAŞKAN — Soruyorsa sizden cevap istemiyor. Sıranız geldiği zaman cevap verirsiniz. Rica ediyorum, efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ondan sonra bu hadiselerin başlangıcına geliyoruz. Bu hadiselerin başlangıcı Bayazıt Kulesine kırmızı bayrak çekilmekle başlar.

Altı gündür memlekette, bilhassa İstanbul’da mütemadiyen yürüyüşler oluyor, mütemadiyen mitingler oluyor, mütemadiyen oluyor... İyi, bunlara bir şey demiyoruz,

ama düşünmek lazımdır; memlekette bunlar ne kadar çok gerginlikler meydana getiriyor.

Bu kürsüden, her gün gelinecek, fukaralık edebiyatı yapılacak, servet düşmanlığı yapılacak, Türkiye Devletine dile alınmayacak sözler söylenecek, Türkiye bağımlı mı, bağımsız mı münakaşaları yapılacak, ondan sonra da vatandaşın bunları nasıl karşıladığı birtakım zihinlerin bunlara nasıl tahammül ettiği üzerinde münakaşalar yapılacak. Evvela buradan başlıyor, mesele. Vatandaş tedirgin etmeye kimsenin hakkı yoktur.

Doktrin mücadelesi, şu mücadelesi, bu mücadelesi, bunların hiçbirisi vatandaşın derdini halletmiyor. Ama memleketin huzurunu bu gibi davranışlarla hem bozuyorsunuz, hem de sonra geliyorsunuz, bu huzurun bozulmuş olmasından dolayı Hükümeti mesul tutuyorsunuz.

Şu 3-4 senedir olan hadiselerle bakın: Doğu illerine gidecek birtakım kimseler, Doğu illerinde akıllarına gelenleri söyleyecekler, hiç olmadık şeyleri söyleyecekler.

Henüz İkinci Beş Yıllık Plan yeni yapılmış, bu planda sadece sektörlerle ne kadar para ayrıldığı yazılmış, nereye ne yapılacağı yazılmamış. Gidecekler, diyecekler ki, 2'nci Beş Yıllık Plan Doğuya bir şey getirmiyor.

Demokrasi bu değil. Bu, memleketi anarşiye götürme hevesleridir.

Daha plan memleketin kaynaklarını Doğu, Batı diye taksim etmemiş, hiçbir şey yok orta yerde.

Muhterem Milletvekilleri; A.P. İktidarının gayrimeşru olan hiçbir şeyle alakası yoktur.

Birçok kereler söyledik; “Zoru ve zorbayı hâkim kılmayınız. Yumruklar işlemeye başlarsa, kimin yumruğunun daha kuvvetli olduğu belli olmaz” dedik. “Sokaktan hiç kimse bir ümit içerisinde olmasın” dedik. Ama bütün bunlara rağmen sokak çalıştırılmak istenmiştir.

Bugün “Parlamento dışı muhalefet” namı altında birtakım kulüpler kurulmuş, birtakım dernekler kurulmuş, birtakım gayrimesul teşekküller meydana getirilmiş, bunların başlarına Parlamento üyelerinden geçenler bulunmuş ve dışarda masum gençlerimizi ve masum vatandaşlarımızı tahriklere devam edilmiştir. Daha buradan, üç gün evvel, dört gün evvel Bütçenin tümü üzerinde görüşülürken, Başbakanlık Bütçesi üzerinde görüşülürken, fotoğraflar ibraz edildi, kimin kiminle beraber gezdiği, kimin nerede oturduğunun fotoğrafları ibraz edildi. Hem bu Parlamentonun üyesi olunacak hem de bu Parlamentodaki muhalefet kifayet etmiyormuş gibi, dışarda tabelasız partiler, programı, tüzüğü olmayan partiler; ama sokağı çalıştıran birtakım dernekler şeklinde çalışma olacak. Bu olmaz, bu olmaz.

Dedik ki, herkes elini çeksın şu okullardan... Siyaset yapmanın yolları var. Ama kestirme yoldur. Memlekette huzursuzluk mu çıkarmak istiyorsunuz; öğrenci ile polisi çatıştırın. İşte, 6 gündür İstanbul’da devam eden hadise öğrenci ile polisi çatıştırmak için fırsat aramak hadisesidir. Aslında mesele 6'ncı Filonun gemilerinin gelmiş olması değildir. Bir vesiledir bu, hedef değildir. Hedef, polisle öğrenciyi çatıştırın, askerle öğrenciyi karşı karşıya getirin, memlekette otoriteyi zedelemenin ne kadar usulü ve yolu varsa bunu yapın... Niçin bunu takbih etmiyorsunuz? Niçin takbih etmiyorsunuz.

KEMAL SATIR (Elazığ) — Takbih ettik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hadisenin gerisinde bunlar var. 6 gündür kim yapıyor bu hadiseleri? Bunlar var.

Şunu ifade edelim, bizden gayrimeşruun müdafaasını beklemeyin. Bizi hiç kimse gayrimeşru duruma düşüremeyecektir. Gayrimeşru meselesi bu memlekette bir defa münakaşa edilmiştir. Bur daha o münakaşalara girilmeyecek. Onun için, biz “Kanun devletinın şaşmaz savunucusuyuz” diyoruz. Bizi ne kadar zorlarsanız zorlayın, kanunların dışına çıkmayacağız. Her şeyi kanun dahilinde yapacağız. Sokakta her gün huzursuzluk çıkaran birtakım kendilerini güçler addeden; devrimci güçler, şucu güçler, bucu güçler addeden teşekküllerle Adalet Partisinin hiçbir alakası yoktur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Herkes gelsin aynı şeyi söylesin, “Bizim de alakamız yoktur, bizim de alakamız yoktur, bizim de alakamız yoktur” desin. Gelin söyleyin. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Pahalılıkla Mücadele Derneği, 27 Mayıs Devrim Derneği, Fikir Kulüpleri Derneği, Sosyal Demokrasi Derneği, şu derneği, bu derneği... Gelin söyleyin... Herkes gelsin söylesin.

Muhterem Milletvekilleri, biz açıkça söylüyoruz, bizim politikamızın içerisinde sokak yok. Sokaktan medet ummayız. Sokakta şayet birtakım vatandaşlar birbiriyle kavga eder hale geliyorsa, bizi bunların içinde olarak hiç kimse bulamayacaktır, bulamayacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Neyapmış Taksim Meydanında polis? Kordon kurmuş, boşaltmış meydanı. Gelecekler meydana, kanunlara göre kendilerinde o meydanda konuşmak hakkını bulan kimseler konuşacaklar. İşte buradan izah edilmiş bunların hepsi... Neticede bir arbede çıkmış, bu arbede maalesef üzücü bir şekilde bitmiş. Ama bütün bunlar niçin İktidarın boynuna takılsın? Ortamı düşününüz, vatandaşın asabı ne hale geliyor, onu düşününüz. “Madem ki, arazi işgal etmek serbesttir, başka türlü kanunsuzluklar yapmak da serbesttir” diye vatandaşın düşünmeyeceğini nereden biliyorsunuz?

Onun içindir ki, Muhterem Milletvekilleri, 4 gün evvel buradan söyledim şeyi bir daha söyleyeyim; vatandaş birbiri kırıdırırsınız, vatandaş birbiri boğdurursunuz. Demedim mi? İşte bununla memleket karşı karşıya kaldı. Şayet, kanunsuzluklar teşvik edilmeye devam edilirse, yasama organında teşvik edilmeye devam edilirse veya yasama organına mensup kişiler tarafından teşvik edilmeye devam edilirse, yine huzurunuzda açıkça söylüyorum, nizamı korumakta bütün hüsnüniyetimizle, bütün sadakatımızla, Türk Devletinin bütün kuvvetlerinin gücüne inanarak çalışacağız; ama yine birçok müşküllerle karşı karşıya kalacağız. Ondan sonra, Hükümet beceriksizmiş... İşte bu bile tahrik... (C.H.P. sıralarından gürültüler) Siz böyle dediğiniz takdirde, Hükümet otoritesini; ortaya bunun delillerini koymadan, Hükümet otoritesini zedelemeye devam ettiğiniz takdirde vatandaş bir otorite özlemi içerisine sokmaya çalışıyorsunuz demektir. Bunları çok dinledik, eni boyu olmayan iddialardır bunlar. Eni boyu yoktur bu iddiaların. Onun içindir ki, bizim hiçbir zaman meşruiyetin dışında olmamıza imkân yoktur, Devlet kuvvetleri kanunların emrindedir, Devlet kuvvetleri kanunların icabettirdiği işleri yapmaktadırlar ve sokakta bizi ilzam edecek hiçbir hareketin içinde bizi bulmanıza imkân yoktur. Herkes, kendisine iyi baksın.

Saygılarımı sunuyorum.⁶⁷ (A.P. sıralarından sürekli alkışlar ve “Bravo” sesleri)

⁶⁷ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 33, Birleşim 54, Sayfa 472-477*

25 Şubat 1969 Salı

**1969 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Millet Meclisindeki
Görüşmelerinin Tamamlanması Nedeniyle Yaptıkları Konuşma**

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Yüce Meclisin Sayın Başkanını ve Yüce Meclisin Sayın Üyelerini sözlerime başlarken saygıyla selamlıyorum. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

İki ayı aşan bir zamandan beri yapılmakta olan, 1969 senesi bütçe müzakereleri, bugün yapılmakta olan konuşmalarla, kapanmaktadır.

Bütçe, dünyanın her memleketinde bir gensoru mahiyetinde mütalaa olunur ve uzun münakaşaların yapılması, bütçe vesilesiyle ortaya çıkar. Encümende, daha sonra Yüce Senatoda, 15 güne yakın bir zamandır da Yüce Mecliste, 1969 bütçesinin içinde veya onun dışında birçok hususlara temas olunmuştur. Huzurunuzda, Meclisimizde teessüs etmiş bir prosedür gereğince konuşmuş olan beş muhalefet partisinin sözcülerine cevap arz etmek üzere bulunuyorum.

Esasen, Adalet Partisi Grubu adına konuşan arkadaşım, birçok hususları cevaplandırmıştır.

İçtüzüğümüzün 110'ncu maddesi gereğince yapılmakta olan bu son görüşmelerin maksadı, siyasî partilerin bütçeye verecekleri reyin rengini, renginin esbabı mucibesini izah etmek oluyor. Aslında içtüzüğe göre onun ayrı bir maddesi olmakla beraber, neticede bu müzakereler bu zamana kadar söylenmiş olan fikirlerin tenkidlerin tekrarını içine alıyor ve buna göre de siyasî partiler ne çeşit oy kullanacaklarını, söylemeseler dahi, belli etmiş oluyorlar.

Evvela huzurunuzda bir küçük hesabı arz edeyim: Grupları bulunan beş muhalefet partisinin ikişer saatten on saat görüşme hakkı tesbit olunmuştur. Bunun, beş muhalefet partisi tarafından sekiz saat on dakikası kullanılmıştır.

İktidar partisi adına konuşan sözcü arkadaşım ise iki saat konuşmuştur.

Bu itibarla muhalefetin, “Bütçe üzerinde konuşturulmadık” gibi bir iddiası olmayacağını zabıtlara geçmesini istediğim için, bu hesabı huzurlarınızda arz ediyorum.

Sekiz saat on dakika süren ve konuşmalar esnasında hemen hemen 250'ye yakın iddia serd edilmiştir. Bu 250 iddiayı huzurlarınızda teker teker cevaplandırmaya imkân yoktur. Her iddia üzerinde beş dakika dursak, 12,5 saat cevap verme gibi bir durum meydana gelmektedir.

Takdir buyurursunuz ki 12,5 saat gibi bir zaman sizi burada meşgul etmeye niyetli değilim. Ama şunu ifade etmek istiyorum, burada serd ettiğiniz hususların hepsini, en ufak tafsilatına kadar, zabıtlara geçmiş cevapları dahil, şayet geçmemişi varsa o da dahil, münakaşa etmeye hazır olduğumuzu ifade etmek istiyorum.

Bununla, tenkidlerden, ölçüsü dozu şekli ne olursa olsun, hiç gocunmadığımızı, tenkidlerden çekinmediğimizi, tenkidlerin bizi üzüntüye sevk etmediğini ifade etmek istiyorum.

Muhterem Milletvekilleri,

Sözlerimin mütaakip kısmına geçmeden önce bir hususu daha ifade etmek istiyorum:

Mevcut bütçe sekizinci defadır görüşülüyor. Yani geçen iki ay zarfında komisyonda, Senatoda, Mecliste olmak üzere, tümü, bakanlıkları diye bir hesap yaparsanız, bu bütçeyi Yüce Heyetiniz sekizinci defa görüşmüş oluyor.

Yine şunu ifade edeyim ki, bu kadar çok bir meseleyi görüşmek, mesele ne kadar ciddi olursa olsun, o mesele üzerinde bir alakasızlık doğruyor. Bakıyorum, anamuhalefet partisinin sıraları yarı yarıya dolu, yarı yarıya boş. Bütçe müzakeresi yapıyoruz, muhalefet yapacaksınız.

İBRAHİM SITKI HATİPOĞLU (Ankara) — Beş kişi ile bütçe çıkardık.

AHMET ŞENER (Trabzon) — Sabahleyin iktidar sıraları da boştu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İktidar dolu, evet dolu. Ben şimdiden bahsediyorum.

Muhterem Milletvekilleri, meseleleri bu çatı altında konuşmaya ne kadar itinalı olduğumuzu birçok kereler söyledik. Bu kürsü, münakaşalarımızın şiddeti ne olursa olsun, bir karşılıklı konuşma vasıtası olarak, hür olarak muhafaza etmenin değerini birçok defalar ifade ettik. Bu husustaki samimiyetimizi ve inancımızı tekrarlamak istiyorum.

Burada muhalefet kâfi gelmez, muhalefeti Parlamento dışına taşıyorsanız o zaman Parlamento dışı muhalefet doğar. Parlamento dışı muhalefetin ölçüsü, tüzüğü, nizamı bulunmadığı için birçok kargaşalıklar çıkar. Sonradan bunların yükünü de iktidarın sırtına yüklersiniz; "Ne oluyor bu memlekette" dersiniz...

Onun için diyorum ki, herkesin nesi varsa konuşacak, geliniz bu kürsülerden konuşalım. Açık serbest, iki saat kâfi gelmiyorsa dörder saat konuşun, dört saat kâfi gelmiyorsa altışar saat konuşun...

HASAN LATİF SARIYÜCE (Çorum) — Yeterlik önergesi veriyorsunuz...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yeterlik önergesi geçen gün burada verildi, sonra vazgeçildi. Sözcünüz kalktı konuştu; 15 dakika hakkı vardı, 6 dakika konuştu... (A.P. sıralarından alkışlar)

A.P. İktidarı zamanın da hiç kimse bu kürsüde konuşturulmadığından şikâyet edemez, edemeyecektir de... Çünkü A.P.'nin her şeyi açık, her şeyi aleni, her şeyi milletin huzurunda cereyan etmektedir. Biz bu kürsüden kendi hakkımızdan fedakârlık edeceğiz; muhalefet konuşsun isteriz, ama benim üstünde durmak istediğim nokta burayı kâfi görmediğiniz takdirde dışarıya taşarsınız, dışarda, başka memleketlerin demokratik tecrübelerinde görülmüş olan üzücü hadiselerle şahidoluruz. Onlara biraz sonra geleceğim.

Şunu ifade etmek istiyorum; her halde Yüce Meclisimizin, Yüce Senatamız bütçenin konuşulması üzerindeki prosedürü gözden geçirmeye mecburdur. Anayasada yazıldığı gibi, bugün takibedilen usul Anayasada yazıldığı gibidir, ama bütün siyaset partilerin bir araya gelerek bu prosedürü gözden geçirmelerinde çok büyük menfaat vardır. Neden vardır?

Muhterem Milletvekilleri, bir memleketin, bir demokratik memleketin kilit müessesesi Parlamentodur. Parlamentonun mutlaka bütün müesseselerin üstünde

itibara sahibolması lazımdır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Demokrasinin devamı buna bağlıdır. Demokrasi kendi kendine yaşayan, yürüyüp giden bir şey değildir, yaşatılması gereken bir şeydir. Demokrasinin yaşatılması, Parlamentosunun itibarına bağlıdır. Onun içindir ki, her şeyin buradan başladığını, birçok şeylerin burada çözümlendiğini kabul etmeye mecburuz.

Muhterem Milletvekilleri; serd edilen mütalaalar içerisinde daha evvel yapılmış konuşmalara yeniden cevap verme, yeniden itham etme yer almış bulunuyor. Hatta tenkid ve mütalaa serd ediyor diye tezyife, tahkire, şahsiyata kaçan üzücü ifadeler bu kürsüden sarf edilmiş bulunuyor. Gönül isterdi ki, bütçenin bu son gününde tezyif, tahkir ve şahsiyat olmasın. Çünkü bu tezyif, tahkir ve şahsiyat, bu kürsüden yapılan tezyif, tahkir ve şahsiyat bu zamana kadar yüz defa yapıldı. İlk defa yapılıyor değil, kimsenin bilmediği şeyler değil. Milletın üstünde damgasını vurduğu, yalandır dediği, tezyiftir dediği, iftiradır dediği şeylerdir. Gönül isterdi ki, bunlar bugün yapılmasın. 1969 Bütçesi A.P.'nin bütçesi değildir, A.P. iktidarının bütçesidir, ama Devletin bütçesidir. Gönül isterdi ki, Meclis bu kadar saat yorulduktan sonra üzücü birtakım sözlerin karşılıklı söylenmesi gibi bir durum hasıl olmasın; ama olmuştur. Yine meseleyi dozunda tutmaya gayret ederek ne kadar istenilirse istenilsin bu bütçenin çıkmasına engel olunması, hadise çıkarılması gibi şeyler; biz iktidar iktidar olarak bu bütçeyi çıkarmaya mecbur olduğumuzun mesuliyeti içerisinde, gerek grup sözcümüz, gerek ben bu ölçüler içerisinde konuşmaya devam edeceğiz. Zannetmeyiniz ki yer ve sırası geldiği zaman cevap verilmeyecektir; cevap verilecektir, ama ölçü meselesinde bizim iktidar olduğumuzun ve bu kürsünün de bizim şahsi meselelerimizi hal için bir vasıta olmadığını bildiğimizin bilinmesinde fayda vardır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Birçok şeyler söylendi; mütereddit iktidar denildi, başarısız iktidar denildi. Kısmen başarısız, tümünden başarısız denildi... Bunlara bir şey demiyorum. Bunların hepsinin cevapları var. Gayet tabii ki bizim muhalefetten bu kürsüye gelip bizi methetmesini bekliyemedik. O zaman güdümlü demokrasi olurdu. Biz bu anlayışın içindeyiz. Ama şunu ifade edeyim; şayet bugün sabahtan akşama kadar, daha doğrusu dün başlayan münakaşalar, müzakereler iyi bir sosyo-politik tetkike, objektif bir şekilde sosyal-politik bir tetkike tabi tutulursa, Türk demokrasinin fotoğrafını görmek mümkündür. Çok değişik şeyler meydana getirilmiştir. Bu fotoğrafı memleket sathına değilse bile her memlekette büyük şehirlerin kendine mahsus problemleri var, oralara teşmil ettiğimiz takdirde Türkiye'nin meselelerini daha iyi anlamak imkân olacaktır. Ben sadece dinledim, zabıtları tetkik etmek imkânını bulamadım. Takdir buyuracağınız gibi, konuşmam hafızamın bana yardımcı olduğu miktar içerisinde ve alabildiğim notlar nisbetinde olacaktır.

Muhterem Milletvekilleri, Cumhuriyetin tarihinde 1965 seçimleriyle iş başına gelen A.P. İktidarı kadar, karşısında çok muhalefet bulunan bir iktidarı mevcut değildir. Yedi adet muhalefet partisi Meclisin içinde temsil ediliyor. Meclisin içinde temsil edilmeyen, tabelası olmıyan, tüzüğü, programı olmıyan birçok siyasî teşekkül...

Onun dışında Senatoda başka bir grup; yani demokrasi kendilerine emanet edilmiş addedilen başka bir heyet... (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

ŞÜKRÜ KOÇ (Aydın) — Anayasada yeri yok mu o heyetin?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kim dedi, yok diye?

ŞÜKRÜ KOÇ (Aydın) — Niye söylüyorsun öyleyse...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Söyliyeceğim gayet tabii. Siz her şeyi söylüyorsunuz ya... Ben karşımızda ne kadar muhalefet var bunu anlatmaya çalışıyorum. Anayasada yeri var mı, yok mu, kanunlarda yeri var mı, yok mu o ayrı münakaşadır, o münakaşaya girmedim.

Muhterem Milletvekilleri, gayet tabii ki bir memlekette bu kadar çok siyasetle uğraşan teşekkül bulunursa -bunları Türk demokrasisinin ilerisi için söylüyorum- gayet tabii ki bir mefhumlar keşmekeşi, gayet tabii ki her zihinde bir devlet fikri, her zihinde bir icra fikri, her zihinde ayrı bir kuvvetler ayrılığı prensibi anlayışı bulunacaktır. Eğer bunu ifade etmezsek Türkiye'nin bugünkü siyasî ortamını anlamak imkânı yoktur.

Şunu da ifade edelim ki, Türkiye, siyasî tarihi bakımından yarım asır içerisinde çok enteresan merhalelerden geçmiş geliyor. Her siyasî tarihçi için fevkalade önemli hadiselerin bulunduğu, fevkalade önemli gelişmelerin cereyan ettiği, acı tatlı birçok hadisenin doldurduğu bir Devreye sahibiz. Bu bizim, başkasının değil. Onun içindir ki, bugün A.P. iktidarı mazideki birtakım Devlet anlayışı, mazideki icra anlayışı, mazideki yasama organları anlayışı, güç anlayışı, kudret anlayışı bunların tezahürleri, hak anlayışı hukuk anlayışı dolayısıyla meydana gelen birtakım, mefhum keşmekeşi diyebileceğimiz, bir siyasî ortamın içinde oturuyor.

Bununla da kalmıyor. Bir memleket düşününüz ki, üç defa ihtilal olmuş, Kıbrıs hadiseleri olmuş, talebe hadiseleri olmuş, sokak hareketleri olmuş, Orta-Doğu'da buhran olmuş, dünyanın her tarafı karmakarışık, böyle bir ortamın içerisinde de bulunuyoruz.

Burada şunu kaydetmek istiyorum, Türkiye'nin meselelerini anlıyabilmek için, bazı hususların münakaşasını yapmaya mecburuz. Bu münakaşayı bugün yapmakla zihinlerin hür olmadığını biliyorum. Bu münakaşayı bugün yapmakla, birtakım alerjilerin bulunduğunu yine biliyorum. Ama şunu ifade edeyim ki, bugünün meselelerini anlamak için bu münakaşa er geç bir gün yapılacaktır ve bu mesele hür fikirlerle münakaşa edilmedikçe hür zihinlerle münakaşa edilmedikçe de bugünkü ortamı anlamanın imkânı yoktur.

Neden bahsediyorsunuz, Hükümetin hukuk Devletini anlayışından mı, Hükümetin itibarından mı, hükümetin beceriğinden mi, Parlamentonun itibarından mı? Bunlar alt-üst olmuş. Öyle bir Devreden geliyorsunuz. "Niçin bunları üç sene içinde düzeltmediniz?" diyorsanız işte adım adım bunların hepsini düzeltmeye çalışıyoruz.

Milletlerin hayatında hadiseleri, düğmeye bastığınız zaman şu istikamete, düğmeye bastığınız zaman bu istikamete çeviremezsiniz. Hadiseler olur, tortuları kalır, zihinlerde kalır, gönüllerde kalır, vicdanlarda kalır ve bir tereddüt ve endişe mirası veyahut da bir inanç mirası kalır. Bize Devredilen bir endişe ve tereddüt mirasıdır. Biz, bu mirasın üzerinde Devleti bütün müesseseleriyle itibarıyla kılmaya, bütün müesseseleriyle yeniden yapmaya çalışıyoruz. "üç sene içinde niçin yapmadınız?" dersiniz, "Mümkün değildi de ondan" deriz. Onun içindir ki, bugünün hadiselerini, sebep-netice, netice-sebep, netice-netice, meselelerini düşünmeden anlamak imkânı yoktur.

Muhterem Milletvekilleri,

Hiçbir hissin içinde konuşmuyorum. Tamamen Türk demokrasisinin güçlenmesi, gelişmesi neye vabestedir, bugünün meselelerini anlamak neye vabestedir, yarının

meselelerini anlamak neye vabestedir? Bunun için konuşuyorum. Evvela Türk Anayasasına ve Türk Devletine inanç olacak. Zabıtlar doldu. Bu kürsüden bugün de ifade edildi, biraz sonra temas edeceğim. Patlamalar, buhranlar, “sonumuz iyi olmazlar, sonu karanlıklar, yasa çıkaramazsınız, çıkarsanız da tatbik olmaz” gibi şeyler ifade edildi.

Hukuk devletine ya inanırsanız, ya inanmazsınız. Hukuk devletine inanmıyorsanız bu Meclisin dışında birtakım kuvvetler ararsanız. Hukuk devletine inanıyor iseniz bu Meclisi bütün kuvvetlerin üstünde tutarsanız. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar)

Birçok hususlar var ki, mutlaka zihinler vuzuha kavuşacak. Biz herkesin zihnini vuzuha kavuşturamayız. Biraz da herkes kendi kendisine yardımcı olacak, zihnini vuzuha kavuşturmakta.

Metodoloji bakımından tetkik ediyorum konuşmaları, sadece hükümler vaz’ediliyor. Neye dayanıyor, bu hüküm nereden çıkıyor, peşin peşin hükümler?

Muhterem Milletvekilleri;

Hakikaten 1969 senesi enteresan bir yıldır. 1970 dönemine giriyor Türkiye. 1970-1980 dönemi Türkiye için hayati bir dönemdir. 1960-1970 döneminde Türkiye çok çalkantılı bir devir yaşamıştır, fevkalade çalkantılı bir devir yaşamıştır. Ama 1969 Türkiye’si 1965 Türkiye’si değildir, hatta 1968 Türkiye’si değildir. Çok yeni şartlar, çok yeni esaslar meydana çıkmıştır. Bunda korkulacak bir şey yok. Bu aziz milletimizin dinamizmasının, hareket gücünün ve daima iyiyi, güzeli, ileriye arayışının millî hayatımıza getirdiği muvmandır, harekettir.

Ama bunların birçok tesirleri var. Her şeyin arzu edildiği bir memleket idare etmek her halde hiçbir şeyin istenmesinin bilinmediği bir memleketi idare etmekten çok daha zordur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar) Ayrıca her şeyin serbest olduğu bir memleketi idare etmekten çok daha zordur. Bu şartları anlamamız lazımdır. Onun içindir ki, 1969 senesinde politika yaparken sadece hükümleri vaz’edip geçmek değil, bu hükümlere sizi getiren faraziyeler nelerdir, doneler, veriler varsa, onlar nelerdir, bunları bilmek lazımdır. Bunları bilmeden sadece hüküm vaz’ederek artık Türkiye’nin hiçbir meselesini halletmek imkânı kalmamıştır.

Bir diğer husus daha, herkesin kendisine göre bir demokrasi anlayışı var. Herkes demokrasi budur diyor. Ümidediyorum ki, bu Devre başarıyla geçirilirse daha iyi anlaşma imkânlarını bulacağız. Birbirimizi daha iyi anlama imkânları bulacağız. Daha vazih hedefler ortaya konabilecek.

Muhterem Milletvekilleri, bugünkü siyasî hayatımızın diğer bir meselesi de şudur: 1965’lere kadar münakaşa edilen konular bugün artık münakaşa edilmiyor. Onların yerini daha çok sosyal ve ekonomik konular almıştır. İlk defa olarak Türkiye, sosyal ve ekonomik konuları siyasî platformda ama bütün vatan sathında konuşmaya başlamıştır. Çok geniştir, yirmi, yirmibeş sene almıştır buraya gelmemiz. Kendiliğinden olmamıştır. Ekile biçile gelmiştir. Yani şöyle olmuştur; Acaba hatırlıyacaksınız 1946’ları, hükümet aleyhinde bir tek söz söyleyebilen kahramandı 1946’larda. Bugün enflasyonu var bunun. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar) Bundan korkmamak lazımdır.

Muhterem Milletvekilleri, konuşabilen bir memlekettir, korkmamak lazımdır. Ama meydana boş bırakıp hürriyet ağacını kurutturmamız. Mesele oraya kadar gitmez. Mesele

Anayasanın içindeki hakları kullanıyorum diye Anayasanın hiç vermediği hakları kullanmaya kadar gitmez. Herkesin Anayasa çizgisi deyip de kendisinin içinde mi, dışında mı olduğunu da söylemesi lazımdır. Ama bunlar bugün yine söylenmiştir. Artık herkes çizgisinin neresinde olduğunu biliyor herkes.

Muhterem Milletvekilleri, bugün yapılmakta olan müzakerelerin bir hususiyeti daha var. O hususiyet şudur: yedi ay sonra seçime gidiyoruz. Radyolar çalışıyor. Herkes bir defa daha vatandaşın zihnine, usanmış mıdır, usanmamış mıdır, bıkmış mıdır, bıkmamış mıdır demeden bir defa daha kendi fikrini ortaya koymak istiyor, bir.

İkincisi de, zannediyorum ki bu müzakerelerle seçim kampanyası açılmış oluyor. Biz ne kadar daha erkendir, biraz daha bekliyen falan desek kendiliğinden bir hız almış, herkes seçim meydanlarında ne söyleyecekse onu burada söylemiş oluyor. Onun içindir ki, konuşmaların birçoğunda muayyen grupların hoşuna gitmek, işte bak, iktidar bizi muayyen gruplara şikâyet etmek gibi kokuları sezmeye imkân yok. Bunları da bir haksızlık olarak söylemiyorum. Sadece meselenin bir tahlilini yapıyorum. İktidar köylüye şunu yapmadı, şoför bunu yapmadı filancanın malını artırmadı, bunları söylüyor. Sayın Milletvekilleri, yalnız bunların içinde bir tutarlılık olması lazımdır. Tutarlılık meselesini biraz sonra tahlil edeceğim. Bir taraftan fiyat istikrarından bahsedeceksiniz, diğer taraftan malların ucuzluğundan bahsedeceksiniz, bunlar zor bağdaşır. Onu ilerde biraz sonra tahlil edeceğim.

Muhterem Milletvekilleri, beni çok üzen, huzurunuzda üzülen tekrar etmek mecburiyetinde bulunduğum bir husus daha var. Bu da Parlamento üyelerine yöneltilmiş bulunan, hakikaten vuzuha erişmediği müddetçe hiçbir şekilde hoş karşılanmayacak insadlardır.

Muhterem Milletvekilleri, Parlamento itibarından bahsediyoruz. Şayet herkes bir şey biliyorsa bunu açıkça söylemelidir. Kimin hakkında ne biliyorsa açıkça söylemelidir. Ama şöyle dersiniz, Parlamantonun %99 iyidir ama %1'inde birtakım işler vardır. Bu %1'in içine herkes girer. Kim olduğunu söylemediğiniz müddetçe %1'in içine herkes girer. Çünkü herkes birbirine soracaktır, bu kim, ben miyim, sen misin diye. Onun içindir ki, bu şekilde ki bu burada yine söylendi, bu şekilde uluorta beyanlarda bulunmak Parlamento itibarını zedeliyen bir husustur. Söylüyoruz, kimseden her hangi bir şeyi örtbas etmesini filan istemiyoruz, ne biliyorsa vaka, şahıs, mahal göstermek suretiyle söylemelidir ki, itham altında kalan kendisini müdafaa etmek imkânını bulsun. Bunu zannediyorum ki, sadece bir iktidar muhalefet meselesi değil, bu şu Parlamantonun içerisinde bulunan her milletvekilinin, hangi gruba mensubolursa olsun birbirine karşı asgariden arkadaşlık vazifesidir. Bu yapılmıyor. Burada bir Sayın sözcü, bir önerge getirdiklerinden, önerge kabul edilmezse şöyle olacağından ve saireden bahsetti. Şunu ifade edin, namusluluk ve faziletin inhisarı kimsede değildir. Bunun patent hakkı da kimseye ait değildir. Herkesi asgari kendiniz kadar namuslu kabul etmeye mecbursunuz.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye bir Devreden geçti, geliyor. İstanbul'da Taşlıtarlada yedi bin silah ve asker elbisesi ele geçti, depolar bulundu 75 milyon liralık suiistimalin iç yüzü, meydana çıkarılan milyonluk yolsuzlukların sonu gelmiyor, filan yerde gizli silahlar çıktı, falanca gemi işletiyormuş, büyük yolsuzluklar meydana çıkarıldı, Turizm bankasında otuz milyonluk yolsuzluk çıktı, korkunç cinayetler aydınlanıyor, bir çukura gömülen üç ceset bulundu, bankalardaki para miktarı bir milyar falan, falan şahısların.

Muhterem Milletvekilleri, bu ortama yeniden girmiyelim. Bunların hiç birisinin doğruluğu isbat edilememiştir. Ama memleket büyük yaralar aldı. Girmiyelim bu ortama yeniden Fısıltı gazetesini işletip, parlamentonun hür olduğu bir memlekette, basın hür olduğu bir memlekette, her şeyin hür olduğu bir memlekette, meydanların kahvelerin her şeyin her şeyin hür olduğu bir memlekette fısıltı gazetesini işletip birtakım zihinleri bulandırmanın manası nedir? Hiç kimseden bir şey gizleyiniz, örtbas ediniz, demiyorum, herkes ne biliyorsa söylemelidir diyorum. İlk defa da demiyorum, dört senedir diyorum. Ama diyoruz vaka, şahıs mahal göstererek Senato kürsüsünde de söyledim, açıklığa davet ediyorum herkesi. Bu kürsüye gelip, bu Parlamentonun içinde bulunan bir arkadaş hakkında ithamda bulunacak kim varsa bu kürsüye gelip ithamında bulunmalıdır ve parlamentoyu şaibe altında bırakmamalıdır. Bulunan, herkes kendisini müdafaa etmek imkânını bulsun. Mertlik budur, fazilet budur, ahlak budur, hukuk budur. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, bir hususu daha siyasî hayatımıza yerleştirmeye mecburuz. Bu da, haklarını kabul etmişsiniz, neticesini kabul etmiyorsunuz. Yani hür teşebbüsü kabul etmişsiniz, hür teşebbüsün neticesi olan serveti kabul etmiyorsunuz. Bu anlaşılır iş değildir. Mülkiyeti kabul etmişsiniz neticesini kabul etmiyorsunuz.

Muhterem Milletvekilleri, eğer Anayasa çizgisinin içinde isek kabul edilen hakların neticelerini kabul etmek mecburiyetindeyiz. Asgari bir servet düşmanlığını, fukaralık istismarını bir alem haline getirip de asırlardan beri her memleketi karıştırmaya kâfi gelmiş ise fesadı yeni baştan yapmanın manası yoktur. Ya hür teşebbüs hakkını kabul etmeyeceksiniz ya da hür teşebbüs hakkını kabul ettiyseniz serveti kabul edeceksiniz. Ama mütarakki vergi sistemi ile başka usullerle, toplu sözleşmelerle, çeşitli usullerle servetin dağılımında daha iyi bir netice istihsal etmek istiyeceksiniz. Bu, bugünkü çağın devletin bugünkü çağın nizamının esasıdır. Bu ahvalde dahi serveti yine kabul etmeye mecbursunuz. Yine birtakım farklıklar olacaktır, yine birisi daha az zengin birisi daha çok zengin olacaktır.

Muhterem Milletvekilleri;

Serveti kabul etmediğiniz zaman fukaralıktan nasıl kurtulacaksınız? Servet hedeftir, zenginlik hedeftir. Herkesi zengin etmeyi aklınıza koymadığınız müddetçe nasıl olur zenginlik düşmanı olabilirsiniz, servet düşmanı olabilirsiniz. Yani şunu demek istiyorum; herkesi fukara bırakmayı aklınıza koymadığınız müddetçe servet düşmanı olamazsınız. Çünkü eğer maksat fukaralıktan kurtarmaksa, maksat memleketi servete, zenginliğe götürmekse, koyduğunuz hedefe düşmansınız. Koyduğunuz hedefe düşman olarak meseleyi götürmenin imkânı yoktur.

Muhterem Milletvekilleri; Bütün dünya bugün servet düşmanlığı ile çalkalanıyor. Bunu da biliyoruz. Neresi çalkalanıyor? Hür memleketler çalkalanıyor. Hür olmyan memleketler de ses seda yok.

Burada bir Sayın sözcü Fransa'yı misal aldı. Dedi ki, kapitalist sistemin çöküşünü göstermek için asla Fransa değildi maksadı, maksadı Türkiye bu sistemle çöker demek istiyordu-şöyle bir muhakeme yürüttü benim anılabildiğim kadarla; bakın Fransa'ya ne oldu Fransa'da dedi: "Kapitalist sistem Fransa'yı bile adam edememiş ki..." Fransa'da büyük tepkiler oldu, ayaklanmalar oldu ve mademki Fransa bu kadar gayrimemnun ve buhran içerisindedir, Türkiye haydi haydi gayrimemnun ve buhran içinde olacaktır.

Tabii ki bu mantığı anlamaya imkân yok. Keşke Türkiye-Fransa'nın seviyesine gelebilse... 1500-1800 dolar millî gelir, 15-20 milyon işçi, şu kadar fabrika, bu kadar istihsal... Keşke o seviyeye gelebilse, Fransa'nın seviyesine gelebilse Türkiye. Ama bir şey söyleyelim -Fransa'nın müdafaası için değil- ne oldu? İsyan oldu, 10 milyon insan ayaklandı, tek kimsenin burnu kanamadı. Yani Parlamento alaşağı edilmedi, siyasî kadrolar alaşağı edilmedi, kargaşalıklarda gayet tabii ki kargaşalıkların kendine göre birtakım kurbanları var. Hiçbirisi alaşağı edilmedi. Ama Çekoslovakya'yı da alın ele, bir parçacık hürriyet isteriz dediler... Ne istedikleri de belli değildi, çünkü hürriyeti bilen bir ülke değildi. Ne biçim şeydir, bir görelim dediler, başlarına geleni biliyorsunuz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bugün burada hakikaten çok enteresan konular ortaya atıldı. Bu konuların bir kısmına temas etmek imkânını bulacağım, bir kısmına bulamayacağım. Bulabildiklerim kadarı ile iktifa etmeye mecburum zaman bakımından.

Yine metot içerisinde bol bol gazete kupürlerinden, havadislerden birtakım bilgiler buraya verildi ve denildi ki, "şöyle yazılmıştır, mademki tekzibedilmemeştir, öyle ise bunun içindeki doğrudur..." Böyle denmese bile "Tekzibedilmemiştir, edilmesi lazımdır..."

Muhterem Milletvekilleri: Bu mesele bu kürsüde iki seneden beri üç seneden beri konuşulur. Bugünkü hükümet, bugünkü hür basın içerisinde, hür basın atmosferi içerisinde sabahtan akşama kadar tekzip yazsa başa çıkmasına imkân yoktur. Bundan hem basın sıkılır, hem siz sıkılırsınız. "Ne oluyor canım, her meseleyi de tekzip, tekzip, tekzip... Bir gün gazeteler yazıyor, bir gün siz yazıyorsunuz" dersiniz.

Basın memleketimizde çok değerli bir müessesesidir. Zaten hür basınsız bir de demokrasiyi düşünmek imkânı yoktur. Ama her müessesemiz gibi basınımız da bir ölçüyü kazanacaktır. Başka yolu yoktur bunun ki, biraz sonra bazı bilgiler arz edeceğim.

Burada bir Sayın sözcü, Sayın Alican Konya ile yapılmış bulunan bir telefon konuşmasından bahis buyurdular. Arkadaşlarımız "Hangi gazeteden" dediği zaman, "Akşam" dediler, "onun için söylüyorum" dediler. E, bu bahis buyurduğu husus, telefon konuşması 31 Ağustos 1968 tarihli aynı gazetede tekzibedilmiştir. Bunu niçin söylüyorum? Yani sadece bir haberi okuyup ondan sonrakini okumamak... Artık o bizim mesuliyetimiz dahilinde değil.

Bir haberi okuduğumuz zaman onun arkasını da okumak lazım. İşte burada diyor, "Konya hadiseleri dolayısıyla hiçbir telefon konuşması yapılmamıştır." Gazetenizin 15.8.1968 tarihli nüshasının birinci sayfasının yedinci sütununda "İzmir'in Kavakları" başlığı altında yayınlanan yedinci sayfanın yedinci sütununda devam eden yazıda; "aman konuşmasınlar" "Başkanlar nerede" gazeteciler sıkıştırılıyor" "bir başka konuşma" alt başlıklarıyla verilen haberlerin hakikatle hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Devam ediyor... Hepsini okumuyacağım. "İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükan"

E, şimdi Muhterem Milletvekilleri nasıl biz Hükümet yapalım? Size soruyorum. Yani nasıl hoşunuza gidelim, nasıl becerikli olalım, nasıl itibarlı olalım? Yani, bu verilmiş misallerden biri. Ben onun için "misal verin" diyorum.

EKREM ALİCAN (Sakarya) — Takibat var mı Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Alican! Ben; “Bu tekzibedilmemiştir” buyurdunuz, ona cevap veriyorum. “Takibat var mı” diyorsunuz, mahkemeye de verilmiş. Yani onu sorsanız onu da söyledim. Benim aldığım notlarda o yok.

Muhterem Milletvekilleri! Bu konuşmaların başka bir hususiyetini arz edeceğim. Aslında bu konuşmalar A.P.’ye hücum kampanyasıdır. Hemen onun yanında Demirel’e hücum kampanyasıdır, hemen onun yanında her partinin kendi programını anlatma kampanyasıdır, hemen onun yanında seçmene selam kampanyasıdır, bunların bütün dışında biraz da bütçedir. (*Gülüşmeler, A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Şimdi bakıyorum, dediğimiz doğru mu, değil mi millet Partisinin Sayın Sözcüsü konuşması esnasında 11 defa, “Başbakan” 18 defa “Demirel”, yani 29 defa ben, 37 defa “iktidar”, 22 defa, “Adalet partisi” 28 defa “hükümet” demiş (*Gülüşmeler*) Yani 100’ün üstünde 24 sayfadır, her sayfada 4-5 defa biz geçiyoruz. Ben bunu şunun için söylüyorum: Bu tenkidlerin bir kısmı; iktidar şunu yapmıştır, bunu yapmamıştırda daha çok, yani iktidarsınız, bir şey yapacaksınız, bir kısmı memnuniyet verici olacak, bir kısmı memnuniyet verici olmayacak. Bir kısmı vatandaşı memnun edecek, bir kısmı etmiyecek. Demokrasi zor iş. Ama bütün bunlar, netice itibarıyla, şunu yaptın doğru yaptın, bunu yaptın yanlış yaptına gelmelidir. Buna gelmeyip de biz sizi beğenmiyoruz, sempatik bulmuyoruz, sevimli bulmuyoruz; yani icradan doğan efal ve harekâtımızdan dolayı değil, vasıflarımızdan dolayı tenkid edilmemizi Türk Politikasının bir hususiyeti addediyorum. Dünyanın hiçbir memleketinde sadece vasıflarından dolayı tenkid edilip icraatından dolayı tenkid edilmeyen iktidar mevcut değildir. İktidarın hedefi; biz ne isek o var. Yani kimseye şirin görünemiyorsak görünemeyiz. Ama biz neyi yapmışız neyi yapmamışız, bundan dolayı tenkid edilmemiz lazımgelir. Onun içindir ki bu dökümü verdim.

Muhterem Milletvekilleri;

Orta-Doğuda bir kriz olmuş. Geçen üç sene zarfında, Kıbrıs’ta çok ciddi hadiseler olmuş, memleket harbin eşiğine gelmiş. Hazıranda bütün dünyaya paralel olarak üniversitelerimizde, gayet ciddi, bu zamana kadar hiç görülmemiş şiddette talebe hareketleri olmuş.

İki seçim olmuş, 1966’da 1968’de, 1966 Meclisi tamamen obstrüksiyonlarla 2,5 ay tıkanmış Dört koalisyon hükümeti olmuş ondan evvel, diğer şeylere ilaveten. Türkiye’nin siyasî tablosunu yapan unsurlar bunlar. Bütün bunların içinde de bankalardaki mevduat hacmimiz geçen 6-7 sene zarfında 2 misline çıkmış. Yani 1963’te 10 küsur milyardan, 1968’de 23 milyara çıkmış. Biraz sonra arz edeceğim, ekonomimiz nereye gelmiş, hizmetler nereye gelmiş... Sadece, “beceriksiz” deyip gitmek kâfi değil ki. Bunun unsurlarını vermek lazım. Yani bugün politikada iddialar; delile boyuta ve ölçüye kavuşmak ve kavuşturulmak mecburiyetindedir. Eğer değerli muhalefet partilerimiz bunu yapmazsa iktidar olarak biz, bir de bu fonksiyonu yapmak mecburiyetindeyiz. Yani kendilerinin iddialarını, delile bağlyacağız.

Bir hususu daha ifade etmek istiyorum: Bizden her nedense senelerce iktidarda bulunanlar da, hiç iktidarla irtibatı olmıyanlar da, iktidarda bulunmıyanlar da, en çok övündükleri şeyin hiçbir devrin mesuliyetine iştirak etmemiş olmak, olanlar da her şeyin birden yapılmasını istiyorlar. Yani bize diyorlar ki; “Şu yükü de taşı bu yükü de taşı,

bunu da taşı. Niye taşıyorsun bunları” Bunları kaldır. Bu bizim diğer bir cephemizi teşkil ediyor.

Muhterem Milletvekilleri; bir hususa daha temas etmek istiyorum:

Her meseleye bakarken yerimizi, meşru alet ve vasıtalarımızı da iyi bilmeye mecburuz. “Yapamadım, yapmam lazım mıydı, yapabilir miydim, meşru alet ve vasıtalarım ne idi, bunları akıllı bir şekilde kullandım mı, sadakatle kullandım mı” Bunları da düşünmeye mecburuz.

Müşterek hususlardan bir hususa daha temas edeyim; yine bu kürsüden ifade olundu, herkes bizi, “kendisiyle; başka biriyle ortak ithamında bulundular” Biz, kimseyle ortak değiliz. Biz, kendi siyasî felsefemizin, siyasî prensiplerimizin icabı ne ise onu yapıyoruz. Bundan dolayı da çok gürültü çıkıyor. Bunu da biliyoruz. ama biz siyasî parti olmanın sevabı, hatası, gururu, üzüntüsünü, ıftıharı, her şeyi o siyasî partinin mensupları tarafından paylaşıyor.

Yine bugünkü konuşmalar esnasında bazı hususlara daha şahid olduk. Mesela, “doğal kanunlar meselesinde” anamuhalefet partisiyle diğer bir muhalefet partimiz, yani bunu söyleyince kim diye şey olmasın diye ifade ediyor; T.İ.P. birleştiler. (A.P. sıralarından “Her zaman olduğu gibi” sesleri) Yani her ikisi de hemen hemen aynı fikri savundular. Belki T.İ.P. meseleye biraz daha vuzuh getirdi. Dedi ki; T.İ.P.’nin Sayın sözcüsü buradan dün konuşurken “işgal mi, otomobil yakmak mı, cam çerçeve kırmak mı, fabrika işgal etmek mi? Ne var bunda canım” Bunda ne var diyor. “Bunlar kötü niyetle yapılmıyor ki” diyor. Yani “Fabrikayı zaptetmek için sahibine iade etmemek için yapılmıyor ki” diyor. Acaba bu ikinci bir aşama mı olacak diye düşündüm. Kendi tabirleriyle; ikinci bir merhale mi olacak bu? Yani bugün işgal, yarın fabrikadan hiç çıkmamak gibi mi olacak? (“Ne var bunda” sorusu) Ne mi var bunda? Bunda kanunsuzluk var. Suç var. Eğer bunda ne var diyorsanız siz Türkiye’nin kanunları içinde değilsiniz. “bunu böyle değerlendirmeyin, bunu bir tepki olarak değerlendirin” diyor. Peki ben size şimdi soruyorum: Protesto maksadıyla, kendisini şu veya bu sebeple haklı gören bir grup, tabii ki, hep sizin haklı gördüğünüz, yani, sizin tasvibettiğiniz gruplar kendisini haklı görmez ya? Başka bir grup da çıkar. Mademki, siz kendinize göre haklı görüyorsunuz. Kendisini haklı gören bir grup gelir, sizin evi işgal ederse, o zaman kime gideceksiniz? Ve diyebilecek misiniz ki, bu tepkidir. Tepki oldu, buyurun tepkiyi yapanlar buyursun. Basabilecek misiniz bağırınıza? Nereye gideceksiniz o zaman? İşte bu anarşidir. Bu düşünce, anarşidir. Bu şekilde düşünmek anarşidir. O zaman geçen defa da söyledim, mal ve can emniyetinin korunmasından dolayı Hükümetleri nasıl mesul tutarsınız? “Tepkidir efendim” E... şimdi tepkinin şekilleri otomobil devirip yakmak, camı çerçeveyi indirmek, istediğiniz kadar sövmek, aklınıza geldiği gibi, önünüze geldiği gibi sövmek, kim olduğunu ne olduğunu düşünmeden, ne kusuru, ne hatası olduğunu bilmeden sövmek sövdürmek... Eğer bu yolu açarsanız hiçbir şeyden şikâyet hakkınız kalmaz. Çünkü kendileri aynı şekilde haklı farz eden birçok kimse de sizin karşınıza çıkar, aynı şeyleri yapar. Onları nasıl bu zihniyetle sizin mantığınızla haksız addedebilirsiniz?

İşte bu mantık içinden çıkılmayan bir mantıktır ve sizi çıkmaza götüren bir mantıktır. Onun içindir ki, geliniz bu gibi sevdalardan vazgeçiniz, nizamın, kanunların içine giriniz ve meşru sınırlar içinde kanunlardaki hakkı herkes kullansın. Yani siz Anayasanın sağladığı hakları kâfi görmüyorsunuz, bunun dışında bir de “saldırı, tepki” namı altında “saldırı hakkı” istiyorsunuz. Yok böyle bir hak.

Haziranda talebe hareketleri olur. T.İ.P. sözcüsü gelir, bu kürsüden zabıtları burada “rektör odasını işgal etmiş, ne var canım işgal edecek? Protesto eden kimse, bir yeri zaten işgal edecek” der.

Rektörün odasını işgal etmiş, işte bunları takbih etmediğiniz müddetçe, kanunsuzluktan şikâyet hakkınızı kaybedersiniz. İşinize geldiği zaman kanunsuzluk, işinize gelmediği zaman anarşi. Bunun tarifi size ait değildir, bunun tarifi vazı kanuna aittir. Bu bir siyasî görüş olmaktan çıkalı çok olmuş. Taş devrinde mi yaşıyoruz ki, doğal kanunlara tabi olalım? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri,

Bugün burada mevzuubahsedilen meseleler içinde, Anayasa nizamını koruma kanun tasarısından sık sık bahsedildi. Hemen hemen her sözcü bu meselenin üzerinde durdu. Anayasa nizamını koruma kanun tasarısı geldiği zaman arz ve âmik konuşulacak bir tasarıyı şimdiden afişe edip, şimdiden birtakım reaksiyonlar doğurma maksadına matuftur bu konuşmaların büyük bir kısmı, hepsi demiyorum, büyük bir kısmı diyorum. Gayet tabii ki, bütçenin tümü konuşuluyor, samimiyetle bunun üzerinde duranlara da olmuştur.

Şunu ifade edeyim: Niçin Anayasa nizamını koruma kanun tasarısı veya başka bir nam altındaki tasarı, baskı kanunu olsun? Niçin olsun? Baskı kanunu demek, hürriyetleri kısıtlayan bir kanun demektir.

Hürriyetleri... Hangi hürriyetler? Anayasanın bahsettiği hürriyetleri kısıtlayan bir kanun. Hangi ahvalde? Anayasanın göstermediği ahvalde kısıtlayan bir kanun. Anayasa bazı hürriyetlerin kısıtlanabileceği âmm nizamı için göstermiş. İcabettiği zaman kamu yararına mülkiyetin üstüne gidiyorsunuz.

Şimdi, şayet Yüce meclislerin geçireceği bir tasarı, kanunlaştıracığı bir tasarı, Anayasanın ruhuna ve metnine aykırı ise, gidilebilecek bir merci vardır: Anayasa Mahkemesi vardır. Herkes fikrini söyler, ondan sonra Anayasa Mahkemesine gidilir. Anayasa Mahkemesi derse ki, “Bu kanun Anayasa aykırıdır” Tatbik kabiliyetini kaybeder. Derse ki, “Uygundur” tatbik edilir. Niçin tatbik edilmesin? Niçin ölü doğsun? “Bu kanunu çıkaramazsınız, çıkarsanız bile tatbik edilmez” demek, başka bir doğa yasa icabı olsa gerek, zannediyorum. O zaman, yasama organının fonksiyonu ne? Anayasa Mahkemesinin fonksiyonu ne? Hem yasama organının fonksiyonunu, hem Anayasa Mahkemesini fonksiyonunu hiçbir siyasî parti üstüne alamaz, ikisini birden.

Niçin kıyamet koparılmak isteniyor? Anayasa Mahkemesine saygıdan bahsediyorsunuz, Anayasa müesseselerine saygıdan bahsediyorsunuz. Anayasa müesseseleri içerisinde Millet Meclisi yok mu, Senato yok mu? Anayasa müesseselerinin içinde hükümet yok mu? Anayasa Mahkemesi yok mu? Söylediğiniz şey bunların hepsine birden uzanan bir dildir. Yani işinize geldiği zaman bu kürsüye çıkıp, “Anayasa müesseselerine hücum ediyorsunuz. Anayasa müesseselerine saygı göstermiyorsunuz?” diyeceksiniz, ama prensip itibarıyla saygının mühim kısmını göstermiyeceksiniz. Bunu anlamaya imkân yoktur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Yani teferruatta değil, temelde saygı göstermiyeceksiniz. Bunu anlamaya imkân yoktur. Onun içindir ki, inanıyor musunuz Anayasaya? Türk Devletine inanıyor musunuz? Türk Milletine inanıyor musunuz?

Seçime inanacaksınız. Yani öyle “sandıktan çıkmakla olmaz” falan gibi, bunlar inançsızlığı gösterir, Millete inançsızlığı gösterir. Başka bir yolu da yok “Sandıktan

çıkarmaktan" başka. Yani, "sandıktan çıksın ama ben çıkayım" diyor, "ben çıkayım" (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar ve gülüşmeler) Buna biz karışmayız, bu milletin bileceği bir iş. Hatta tevazu gösterip de, kendi ismini söylemeden "De Gaulle falan çıksın" diyor. (A.P. sıralarından gülüşmeler)

Muhterem Milletvekilleri, bunu latife için söylemiyorum, gayet ciddi olarak söylüyorum: İnaniyor musunuz seçim sistemine? Türk anayasasına inanmak, seçime inanmakla başlar. Çünkü iktidarların zorla gelip, zorla gittiği Devreler çok geride kalmıştır. Eğer iktidarlar, milletin rızasına dayanacak; milletin rızası varsa, o gruplar, o siyasî teşekküller iktidarı alacak; eğer milletin rızası yoksa, o gruplar, o siyasî teşekküller muhalefet olacak. Bu sistemi yerleştiremezsek, şurada "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" diye, altın harflerle yazılmış bulunan ve Büyük Atatürk'ün Cumhuriyetin temeline Büyük Milletimizle beraber koyduğu harç manasız hal alır, manasız olur. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Onun içindir ki, herkes buradan konuşurken söylediğinin nereye varacağını bir ölçüp biçmeli.

Muhterem Milletvekilleri, burada İstanbul hadiselerinden bahsedildi. İstanbul hadiseleri İçişleri Bakanlığı bütçesinde de konuşuldu, arız ve âmîk konuşuldu, burada da konuşuldu. Gönül isterdi ki, İstanbul hadiseleri üzerinde size çok uzun bilgi verelim.

Gayet tabii ki, Mecliste bu mevzuda bir de gensoru vardır. Mesele, Adalet Partisinin Senato Grupunda konuşulmuştur, Millet Meclisi Grupunda da konuşulacaktır. Ama bununla beraber, ben size bazı bilgileri arz edeceğim, tekrar dahi olsa bunları arz edeceğim, niçinini de biraz sonra arz edeceğim.

2 Haziran 1968 tarihinden bu yana, 9 Haziranda başlayarak tevali eden hadiseler olmuştur, Türkiye'de. Bunlar muayyen mihraklar tarafından yönetilmektedir, sloganları aynıdır. Yüce Meclisin bu sloganları bilmesinde fayda vardır. Aslında bunlar biraz daha geriye gider: Martta yapılan mitingler... Biraz daha geriye gider: Doğu bölgemizde yapılan mitinglere... Aynı sloganlar kullanılmakta ve aynı fikriyat işlenmekte ve aynı şahıslar, her defa sahnededir.

Bu sloganlar şunlardır: Düzen değişikliği; Anti Emperyalist mücadele; İkinci Kurtuluş Savaşı...

Ben bunların özetlerini veriyorum, yani bunlar şöyle veya böyle kullanılmaktadır:

Bağımsız Türkiye; Amerikan düşmanlığı; NATO aleyhtarlığı; yabancı sermaye düşmanlığı; devrim için eğitim mücadelesi, ki, bunun içinde "Halka dönük üniversite" de var; montaj sanayii ve Ortak Pazar düşmanlığı...

Şimdi bunlara bir de Anayasa nizamını koruma kanunu tasarısı aleyhtarlığı eklendi. "Bağımsız Türkiye"nin içerisinde hemen arkasından "Sosyalist Türkiye" var zaten. Yani, Türkiye sosyalist olmadıkça, birtakım zihinler işte bu sokakta bu işleri çıkaranlar, bunları, Türkiye'yi "Bağımsız Türkiye" kabul etmiyorlar.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, idrakinize ve takdirinize arz ediyorum. Şurada sayılan hususlar içerisinde, montaj sanayii, Ortak Pazar meselesi bunların hepsi münakaşa edildi, ediliyor, edilebilir. Ama yabancı sermaye meselesi, bu da münakaşa ediliyor... Edilebilir, fakat, "Yabancı sermayeyi istemiyoruz. Türkiye NATO ile alakasını kessin. Türkiye, Amerikan emperyalizminin içine girmiştir, Türkiye bağımsız değildir. Türkiye ikinci kurtuluş savaşını vermelidir. Bu düzen yıkılmalıdır..."

... Bunlar hangi çeşit fikriyat? Türkiye batmış da bunların sayesinde mi çıkacak yukarıya? Bunlar kimi temsil ediyor? Bunlar, acaba Türkiye'nin kamuoyunun reaksiyonları mı?

Kendilerinde bunları söylemeye hak görenler, bunların aksinin söylenmesine de başkaları tarafından söylenmesinde de hak göreceklidir, yolu yoktur, bunun.

Yani siz doktrincisiniz, diye sizin söylediğiniz doktrin doğru, hür bir memlekette başkalarının söylediği (ki, sizin söylediğiniz doktrinin Anayasanın neresinde olduğunu münakaşa ediyoruz, her zaman) yanlış mı, bir söyliyeceği olmayacak mı?

İşte doktrincilerin bu hastalığı vardır. Yani tek düşünceyi tanırlar. Kendileri düşüncesidir; kendi kendini esir eder, kendi kendini hapseder. Başkasının düşüncesine tahammülü yoktur, başkasının düşüncesine saygısı yoktur, başka düşünceye hayat hakkı tanımaz. Türkiye böyle bir memleket değil. Türkiye, Anayasanın çerçevesi içerisindeki çeşitli fikirlere açıktır, ama Türkiye komünizme açık değil, faşizme açık değil, teokratik devlet kurma heveslerine açık değil.

Bakınız bu sloganlara: Biraz sonra başka şey okuyacağım Bunları yapanların hepsi malumdur.

Diyeceksiniz ki, peki malum, bunlar hakkında ne yapıyorsunuz? Bunlar hakkında hiçbir şey yapmıyor musunuz?

Kanunlara uymıyan her hareket, takip görmüştür, mahkemelere götürülmüş, teslim edilmiştir. Bunların failleri hapisanelere girmiştir, girmemiştir, serbest bırakılmıştır, çıkmıştır. Biz ne yapacağız, bunları götürüp denize mi atacağız? (Gülüşmeler)

Biraz sonra vereceğim, bunların hepsinin listelerini.

EKREM ALİCAN (Sakarya) — Kanun çıkarmıyorsunuz, sizin deyiminizle.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Sayın Alican, “hükümete ağır hücumlar oluyor, hakaretler oluyor, hükümet bunların karşısında hassas değil mi?” buyurdular.

Hükümet bunların karşısında hassastır. Yalnız bir şeyde anlaşılmamız lazım: hükümetin elindeki meşru alet ve vasıtalar nedir? Meşru, diyorum biraz sonra onun münakaşasını da yapacağım.

Fikir Kulüpleri Federasyonu; 14 tane dava açılmış, birisi mahkûmiyetle neticelenmiş, birisi zamanaşımına uğramış.

Sosyalist Fikir Kulübü; 3 tane dava açılmış. Erkek Teknik Öğretmen Okulu Fikir Kulübü; bir dava derdesttir, fesih talebini muhtevidir.

Sosyal Demokrasi Derneği; 4 dava açılmış, ikisi beraat etmiş, ikisi de zamanaşımına uğramış.

Şimdi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve diğer okullarımızda bulunan birtakım dernekler hakkında da davalar açılmış. Bu derneklerden birisi hakkında açılan dava gayet enteresandır. Bunu burada okuyacağım.

Siyasal Bilgiler Fakültesi Fikir Kulübünün, Cemiyetler Kanununa aykırı olduğu için 10'ncu Asliye Hukuk Mahkemesi kapatılmasına karar vermiş. Yargıtay şu esbabı mucibe ile şu neticeye varmış: Bir bakanın iddia edilen beyanına karşı bildiride izhar edilen ve

bir olaya münhasır kalan bildirideki düşüncenin derneğin siyasetle iştigaline mesnet bir eylem ve hareket niteliğinde bulunmadığı nazara alınmadan yazılı şekilde hüküm tesis edildiğinden, bozmuş muhakemeyi.

Yani bir defaya mahsus olmuş, bu. Bir defaya mahsus olduğu için bir defa yapılabilir; aynı şeylerle giderseniz, birçok defa yapılabilir. İşte karar suretleri buradadır. Yargıtayın 6861 sayılı kararıdır.

Mahkemenin kararı da 967/45 dir. Mahkeme kapatmış, Yargıtay kararı bozmuş. Şimdi elimizde meşru alet ve vasıtalar ne? Mahkemeye gideceğiz gayet tabii. Karşı tarafın ne hakkı var? O da temyize gidecek.

Şimdi buna bakarak bizim zaafımızı ortaya koymanın zannediyorum ki, insafla bağdaşması mümkün değildir.

Geçen sene hükümete yöneltilen hareketler dolayısıyla 101 dava açılmış. Bu sene iki ay zarfında 19 dava açılmış.

Bunun dışında ne yapacağız? Ne yapacağız, bunun dışında? Şimdi bunu dışında yapılabilecek bir şey var; kanunları bir tarafa atmak, kanun yolu yerine başka yolları çalıştırmak. O zaman gayrimeşru duruma düşersiniz.

Muhterem Milletvekilleri; bugün Türkiye’de en mühim meselelerden birisi suç, ceza, suçu ve cezayı tayin edecek merci, bunların anlaşılması olmaktadır.

Türk kanunlarının neresinde icraya ceza tertibetme yetkisi verilmiş?

Efendim, polis var, mahkeme var, biz ne yapalım? Böyle demiyoruz ki. Biz diyoruz ki, Devletin polisi var, emniyet kuvvetleri var. Polis de bitmiyor, jandarması her şeyi var. Sonra Devletin savcısı var Devletin mahkemeleri var. “siz necisiniz?” dersiniz biz bütün bu sistemin işlemesinden mesulüz.

Nasıl mesulüz? Geçen gün de burada izah ettim. Önceden önlenmesi mümkün hadiseler varsa, bunları önleyici tedbirler almak bize aittir. Almadığınız ahvalde şu meselede şu tedbirleri alsaydınız şu olmazdı, deyin, ama bir Sayın sözcü diyor ki, efendim, komünizm vasat buluyor, Türkiye’de çünkü sosyal adalet ve sosyal güvenliği gerçekleştiremediniz.

Muhterem Milletvekilleri; bu sosyal adalet ve sosyal güvenlik meseleleri de böyle rastgele kullanılacak terimler, tabirler değildir. Yani üç sene zarfında Türkiye’yi fukaralıktan kurtarmadınız, üç sene zarfında Türkiye’de yolsuz köy bırakmamalıydınız, üç sene zarfında Türkiye’de susuz köy bırakmamalıydınız, üç sene zarfında Türkiye’de karanlıkta köy bırakmamalıydınız, üç sene zarfında evsiz adam bırakmamalıydınız... Bu, mümkün mü? Mümkündü de bizden evvelki iktidarlar niçin yapmadı, niçin yapamadı? Mümkün değil.

Sosyal adalet, sosyal güvenlik; işsizlik sigortasına götüreceksiniz memleketi. Yani iş bulamıyan vatandaş gidip sigortadan para alacak. Bunun bir bu yolu var, bir de bugün fiilen sigortaya kayıtlı bulunan işçi vatandaşlarımız her hangi bir şekilde işsiz kalırsa onların sigortadan para alması var. Türkiye daha uzun seneler tüm işsizlik sigortasına gidemez. Bahse konu olan mesele sigortaya kayıtlı vatandaşların işsiz kalması halindeki durumdur. Nitekim Türkiye uzun seneler tüm işsizlik sigortasına gidemeyeceği Anayasanın gerekçesinde, daha doğrusu Anayasanın münakaşası esnasında

yapılmış. Gayet tabii ki ben soracağım, sigorta masraflarını ne ile ödeyeceksiniz? İşte 26.000.000.000 lira para. Bu 26.000.000.000 lira parayı da toplarken işte 4.000.000.000 açıktır, fukara halkın cebinden para alıyorsunuz, yeni birtakım vergiler getirdiniz, halkı eziyorsunuz gibi her türlü şeye maruz kalıyoruz.

Muhterem Milletvekilleri Batı'da Sol'un bir hususiyeti var. Batı'da sol, şu damga ile damgalanmıştır: Mizanı yok, mizan yok. Yani talepleri ile kaynakları arasında 10 misli fark var. Şunu da yap, şunu da yap, şunu da yap, şunu da yap. Ne ile yapayım? Vergi alma, fakir halkı ezme parayı nereden bulursan bul. Parayı nereden bulayım? Bu anlaşılır bir şey değildir. Aslında bu. Fransızlar diyor ki; "Fransa'da sol iki defa iktidara geldi, ikisinde de ikiye seneden fazla barınamadı, çünkü mizanı yoktur"

Muhterem Milletvekilleri; İstanbul hadiseleri bir devamlı tahrikin neticesidir. Bu tahrikin içerisinde birçok parmaklar mevcuttur. 6 gün, 8 gün mütemadiyen Beyazıt Kulesine kızıl bayrak çekmekten başlayacaksınız, her gün caddeler işgal edeceksiniz, halkı bıktıracaksınız, ondan sonra da sağ-sol mücadelesi haline getireceksiniz. Bu doğru değildir, doğru değildir.

İstanbul hadiseleri üzücüdür. Bir daha tekerrür etmemesini temenni ediyorum. Ama hadiseler bir gerici-ilerici kavgası, hadiseler bir sağ-sol kavgası şeklinde bakmak yanlıştır. Her gün bunları diyeceksiniz. E, bunlardan hoşlanmayan vatandaşlar da var, hem çok -kendinize hak bulacaksınız, başkalarına hak tanımayacaksınız.

MURAT ÖNER (Afyon Karahisar) — Arbede hakkı yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Arbede hakkı yok ama arbede hakkı her iki tarafa da yok. İşte burada fotoğraflar, istiyen gelsin baksın, aşağıya bırakayım baksınlar. Bu, burada izah edildi. Cebinizde molotof kokteyli, geleceksiniz halkın üstüne atacaksınız, kavga çıkacak; kavga polis tarafından 4-5 dakika zarfında bastırılacak, Devletin emniyet kuvvetleri tarafından 1.100 tane polis sabahdan akşama kadar orada bekleyecek, 7 bölük asker de 100 metre gerisinde saat 13.30'dan itibaren bekleyecek. Niçin? Siz Taksim Meydanına gelip "Bağımsız Türkiye isteriz, sosyalist Türkiye isteriz" diye bağırıyorsunuz diye. İşte anayasa Nizamını Kuruma Kanunu böyle bir bağırıma hakkınız var mı, yok mu bunu tayin edecek.

ŞABAN ERİK (Malatya) — Bağımsız Türkiye diyemeyeceğiz değil mi, Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye zaten bağımsızdır, Türkiye zaten bağımsızdır, bağımsızdır! Eğer kafanıza bir şey takıldı ise kafanızı düzeltin. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

ŞABAN ERİK (Malatya) — İzahınızı düzeltiniz, izahınızı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye NATO'dan ayrılmalı imiş. Buna kim karar verecek? Taksim meydanında toplanıp siz mi karar verecektiniz? Burada karar verilecek, burada! 15 kişisiniz, 15 kişi Türkiye'nin NATO da kalmasını istemiyor. Burada bütün partiler konuştu, geriye 430 milletvekili arkadaşımız kalıyor. Bunların hiçbirisi NATO'dan ayrılalım demiyor. 15 kişi Amerikan düşmanlığı içerisinde, Türkiye-Amerika münasebetlerinin kesilmesini istiyor, 430 kişi istemiyor. Yani siz bu memleketin çocukları da. 430 kişi değil mi? Bu memleket size vasiyet mi edildi? Bu haklı kendinizde nereden buluyorsunuz?

Burada fotoğraflar var, bırakacağım, istiyen bunlara atfı nazar edebilir. Nasıl başlamış, nasıl olmuş? Paris'teki komünist işareti ile İstanbul'da kullanılan işaret aynı, bunu da bırakacağım. Ondan sonra soruyorum Sayın Aren'e acaba bu kalabalığın içinde ne arıyor? (A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" ve "yuh" sesleri) İşte Türk polisi (Fotoğrafları göstererek) bu kadar kanuna bağlıyız biz, açmış meydana gelin ne yapacaksınız yapın diyor. Televizyonda bir film varmış da oynatılmamış. Anamuhalefet partisi sözcüsü aynen şu tabiri kullandı, hatırımda kaldığına göre, "Özel şekilde temin edilen film" Kimden temin edilmiş film? Kimden? Kızıl bayrak çekenlerden. Televizyonda bunu mu oynattıracaktık? (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Muhterem Milletvekilleri; Türkiye'nin nizamı bizden sorulur. Siyasi iktidar olarak bizden sorulur. Türkiye'nin nizamının icabettirdiği meşru kanallarla, meşru yollar içerisinde, kanunların içerisinde ne lazımsa onu yapıyoruz. Kanunlar kâfi değilse yeniden kanun getirmenin yollarını aramışızdır. Onun içindir ki, Türk Ceza kanunu huzurunuzdadır; onun içindir ki, adli teşkilatımızda bir ıslahat yapmayı tasarlayan kanun tasarısı huzurunuzdadır, onun içindir ki, Anayasa nizamını koruma kanun tasarısı huzurunuzdadır. Cemiyetler Kanununda yapılacak değişiklikler de bugün yarın huzuruza gelecektir, her şeyi konuşulmuştur Bakanlar Kurulunda. Kanunlar noksansa kanun yapacağız. Sokaklara çıkıp dövüşecek değiliz ki.

5 Ocak 1969 tarihli Bizim radyodan bir pasaj okuyacağım.

OSMAN ZEKİ YÜKSEL (Antalya) — Bizim radyo değil, onların radyosu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İsmi öyle, Bizim Radyo.

5 Ocak 1969 tarihli neşriyatında Bizim radyo şöyle diyor: "ayrıca işçi sınıfı ile öteki yurtsever aydın grupları, özellikle yurtsever öğrenciler arasında mevcut işbirliği ve ahenk daha da kuvvetlendirilmeli ve bunun Meclis dışı vurucu bir güç olmasına dikkat etmelidir".

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Anlıyamadık, bir daha okur musunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Meclis dışı vurucu bir güç olmasına dikkat etmelidir. Şüphe yok ki, Meclis içinde de bütün muhalefetin yakın ve sıkı bir işbirliğine girişmesi ve şimdiden iktidarın faşist tedbirlerini Meclisten geçirme teşebbüslerine karşı ortak bir hareket hattı tesbit edilmelidir.

Bu maksatla bütün demokratik antiemperyalist ve reformcu akımların -ki bunların ismini burada sayıyor, saymıyacağım- büyük bir reform halinde toplanmalı, iktidarın yeni faşist tedbirlerine karşı Meclis içinde ve Meclis dışında yürütülecek savaşın programı ve esaslarını tesbit etmelidir. Bütün bu akımlar, iktidarın faşist kanunları Meclisten geçirmesini engellemek gibi asgari bir program etrafında iş ve eylem birliğine girişilebilirler. Girişimleri de gerekir. Aksi halde muhalefet akımları teker teker çok daha zor şartlar altında iktidarın faşist tedbirlerine karşı savaşmak zorunda kalacaklar ve belki de emperyalistlerle Demirel'cilerin elele kendilerini teker teker ezmelerine, memleketi karanlığa gömmelerine teker teker engel olamayacaklardır."

Muhterem Milletvekilleri, kanunsuzluk teşvik görmemelidir. Kanunsuzluk teşvik gördüğü müddetçe memlekette üzücü olaylar olur. Bir taraftan kanunsuzluk teşvik edilecek, bir taraftan hükümetler bu kanunsuzluğun neticesinden mesul tutulacak. Bunu anlamaya imkân yoktur. Yani maksat, hükümetleri zor ve sıkıntılı duruma düşürmekse

kanunsuzluğu teşvik edin. Ama bu takdirde suçun bir tarafında bulunursunuz, suçlu hale gelirsiniz. Kim teşvik ederse kanunsuzluğu suçlu hale gelir. Devletin kuvvetleri vardır, Devletin meşru kuvvetleri vardır. Devlet, meşru kuvvetleriyle bugün de, yarın da Türkiye’de kanunları hâkim kılmaya muktedirdir ve Türkiye’de kanunlar hâkimdir. Soruyorum, hangi hadise takipsiz kalmış? Yok cevabı, her şeyi getiriyorsunuz, lütfen onu da getirin. Hangi hadisede polis kusur etmiş, hangi hadisede Hükümet kusur etmiş? Bunların cevabını bulamıyoruz ama filan yerde hadise meydana gelmiş, doğrudur, meydana gelmiştir.

Hadise meydana gelmesin. Biz de istemiyoruz hadisenin meydana gelmesini. Hadisenin meydana gelmemesi için alınacak tedbirlerin hepsi alınmış, buna rağmen gelmiş.

Kanun lazımmış. Aman kanun getirmeyin, hadise de meydana getirtmeyin idare edin. Vaziyeti işte bu mümkün değil.

Sayın Alican’ın bir meseledeki mütalaasına temas etmek istiyorum:

Ben muntazaman basın toplantıları yaptım. Basın toplantıları o günün şartları içerisinde efkârı umumiyede nelerin aydınlanması lazımsa o istikamete yöneltilmiştir. Basın toplantıları, bir parti seçim programı gibi, bir hükümet programı gibi veyahut ta bir dersin, bir kitabın muayyen sayfaları gibi mütalaa olunamaz. O günkü şartlar içinde aydınlatılması lazımgelen mevzuular olarak şunları bulmuşumdur, onları aydınlatmışımdır, ertesi gün, ertesi hafta, ertesi ay, ertesi defa başka bir konuyu bulmuşum, onları aydınlatmışımdır.

Benim basın toplantılarında bir süreklilik aranacaktır. Ama bu süreklilik, bir tanesinde şu husus geçmedi diye ondan vazgeçtiğim manasına alınamaz. Ben her zaman söyledim, kanunlarda noksanlıklar var, tamamlanması lazımdır diye. Ama bunun yanında kanunların tatbik de edilmesi lazımdır dedim. Bunun yanında iktisadi ve sosyal meselelerin de ileriye götürülmesi lazımdır dedim. Biraz sonra anlatacağım iktisadi, sosyal meseleleri nereye götürmüşüz.

Muhterem Milletvekilleri, T.İ.P.’in Sayın sözcüsü geçen seneki konuşmasının hemen hemen aynısını yaptı. Dedi ki; “Bu kapitalist düzenle kalkınma olmaz. A.P. de kapitalist düzene sahiptir, binaenaleyh A.P. ile kalkınma olmaz” dedi.

Biz dedik ki, biz kapitalist düzen tarafılsa falan değiliz, siz istediğiniz kadar söyleyin. Onun ispat etmek istediği şey, “bu iş kendi düşüncelerinin dışında olmaz”dır. Yani sizin tuttuğunuz yolla bu işin olmayacağını ispata çalışmıyor, o, kendilerinin, kendi düşüncelerinin dışında bir yolla Türkiye’yi ileriye götürmek imkânı yoktur, bunu ispata çalışıyor. O zaman, kapitalist sistem de A.P. de veya hücum ettikleri diğer organların hepsi birer vasıta bunlar. Yani, kendi konuşmasını süslemesi için, kendi konuşmasının nirengilerini koyması için hepsi bire vasıta.

Ben burada “kapitalist sistemle kalkınma olur”un müdafaasını yapmıyacağım. Neden? Çünkü A.P.’nin seçmiş bulunduğu kalkınma modeli ne kapitalist sistem, ne liberalist sistem, ne sosyalist sistem. Öyle mi diyorsunuz? Türk Anayasasının tesbit ettiği sınırlar içerisinde karma ekonomiyi öngören, mülkiyeti, özel teşebbüsü var sayan ve memleketin kaynaklarını memleketin ihtiyaçlarına göre, tanzim edilmiş bir plana göre, dağıtan bir kalkınma modeli. Memleketin gerçeklerine, neye ihtiyacı varsa o tarafa yönelen bir kalkınma modeli... Ne için illaki bir doktrin kopyası yapalım?

Kendi şartlarımıza, kendi icaplarımıza uygun bir model seçmişiz. Atatürk'ün gölgesine sığınmasın kimse. Yani, mülkiyeti tanımayan, özel teşebbüsü tanımayan, memleketin gerçeklerine göre bir ekonomiyi tanımayan, ticaret serbestisini tanımayan, endüstri kurma serbestisini tanımayan bir fikriyatla Atatürkçü olmanın hiçbir münasebeti yoktur.

Atatürk onbeş sene bu memleketi idare etmiş, mülkiyete dokunmamış, özel teşebbüse dokunmamış, ticareti devletleştirmemiş, bankacılığı devletleştirmemiş, sanayi devletleştirmemiş. Nasıl bağdaşacak sizin söylediğiniz sosyalist Türkiye ile Atatürk Türkiye'si, sizin söylediğiniz sosyalist Türkiye, Atatürk Türkiye'si ile hiçbir alakası olmayan Türkiye'dir. Zehirlemeyin genç dimağları.

Şimdi, Sayın sözcü kendi fikirlerini ortaya koymak için birtakım misaller aldı. Bakınız ben bu misallere bakacağım; A.P. yabancı sermayenin taraftarıymış.

A.P. bir şeyin taraftarı, tek bir şeyin: Türkiye'nin kalkınması, biran evvel kalkınması, her imkândan millî menfaatlerimizin icabettirdiği şekilde faydalanılarak kalkınması, fukaralıktan, çileden aziz milletimizin kurtulması... Buna taraftarız. (A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri) Bunun içine yabancı sermaye giriyorsa yabancı sermayeden faydalanmanın taraftarı. Bunun içerisine Türkiye'nin millî menfaatlerinin icabettirdiği ne giriyorsa onların hepsinden faydalanmanın taraftarı.

Bir kanun varmış Türkiye'de, bu kanuna göre sermaye gelirmiş. Şimdi, Adalet Partisi iktidarı gidip yabancı sermayenin yakasına yapışıp getiriyormuş. Misal olarak da işte Meyve projesi, orman projesi gibi şeyler verildi. Petrol başka maksatlarla sayıldı.

Şimdi bakalım Muhterem Milletvekilleri, millî menfaat nedir, millî hesap nedir? Adalet Partisinin hesabı mı millî menfaate uygundur, başka çeşit hesaplar mı millî menfaate uygundur? Bunlara bakalım.

Türkiye'de üzüm var. 500 milyon kilo Antep'te, 200 milyon kilo Nevşehir'de. 80 kuruşa satamıyoruz kilosunu kuru üzümün. 5 kilo yaş üzümünden bir kilo kuru üzüm meyana geliyor. Yani yaş üzümün kilosu 15 ila 20 kuruşa geliyor. Mardin'de üzüm var, Urfa'da üzüm var. Üzümünden başka da bir şey olmuyor kalker arazide. Nevşehir'de de öyle. Ne yapalım üzümü? Bırakın çürüsün.

Türkiye'de elma var, 600 bin ton bu sene. Altı sene zarfında 300 bin tondan 600 bin tona çıkmış. Ne yapalım elmayı? Bırakalım çürüsün.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye'nin yaş meyvesi var, yaş sebzesi var. Bir kuruş yeniden yatırım yapmanıza lüzum yok. Hepsi var. Türk Milleti taşın dibinde, taşı oymuş dikmiş yetiştirmiş. Aşılabilir, verebildiğiniz kadar modern fenden, modern teknikten istifade etmiş. Daha çoğunu verin daha iyisini yapsın. Satamıyor ne yapacağız bunları? Yabancı sermaye ile müştereken yabancı sevkü idareden, pazar bulmadan faydalanma suretiyle üzümü satar, kilosunu 15 kuruş yerine 40 kuruşa getirebilirsek acaba fena mı olur? Elmayı 30 kuruş, 40 kuruş yerine 60 kuruşa, 80 kuruşa getirebilirsek acaba fena mı olur?

Efendim, kendimiz yapalım. Kendimize itimadımız yok mu? Kendimiz yapalım.

Muhterem Milletvekilleri, pazar bulma diye bir mesele var, pazarlara nakletme diye bir mesele var. Türkiye henüz bu imkânların çoğundan mahrum. Türk tüccarı gayet klasik bir şekilde ticaret yapıyor. Yeni pazarlar arama yeni pazarlar bulma, yeni malları yeni pazarlara sürme. Bütün dünyada bir teşriki mesaiyi icabettiriyor. Bizim maksadımız

Türkiye'nin üzümünü bedava dışarıya vermek değildir. Bizim maksadımız 15 kuruşa satamayan üzümü 40 kuruşa, 50 kuruşa 60 kuruşa değerlendirmektir. Satabilirsek, yaş üzümü 80 kuruşa, değerlendirmektedir.

Yaş meyveyi de aynı şekilde, çürüyüp gidiyor. 5 kuruşa mevsiminde domatesi alan yok. Ama 16 kuruşa domatesi fabrikaya verdiğimiz zaman fabrika bunu alıyor işliyor, kendi memleketine götürüyor ve bu sene yapılmış bulunan bir konserve fabrikası Bursa'nın Kemalpaşa'sında sarf edilen dövizin %60'ını ödemiştir. Türkiye'ye gelmiştir bu döviz. 16 kuruşa Türk köylüsü domatesini seve seve satmıştır. Mühim olan mesele nedir? Bir dönüm domates tarlasından iki ton değil, beş ton domates alacaksınız. 4,5 tondan aşağı almıyacaksınız ve o teknolojiyi de vereceksiniz.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye gıda sanayiinde, Türkiye orman mamulleri sanayiinde, Türkiye daha birtakım bugün hammaddesi bulunan sanayide menagement ihtiyacı var, teknolojiye de ihtiyacı var. Var mı bu teknoloji benim elimde? Yok.

Bugün bundan sadece Türkiye şikâyetçi değil. Bir teknoloji ile bir menagement, sevkü idare boşluğundan Avrupa şikâyet ediyor. Avrupa ile bizim aramızdaki mesafe ne kadar? Avrupa bundan bugün şikâyetçi, eğer bu boşluğu münasip bir şekilde kapatamazsınız işte o zaman emperyalist emellere kurban gidersiniz, işte o zaman gidersiniz.

Türkiye'ye hiç yabancı gelmesin. Türkiye'ye yabancı "Gel bizi soy" diye gelmiyor ki. Hesabınızı yaparsınız, kitabınızı yaparsınız, işinize geliyorsa buyurun dersiniz.

Merak etmeyin bir şey de gelmiyor.

Bu münakaşalar yapıldığı müddetçe ve bu böylece sadece parlamentolarda değil, sokaklarda da yapıldığı müddetçe sermaye gelmez Türkiye'ye. Sermaye gayet nazik bir iştir. Hiç kimse parayı sokakta bulmamıştır, getirip sokağa para atmaz. Sermaye itimat ister, yerlisi de itimat ister yabancı da itimat ister. İtimat olmıyan bir ortama sermaye gelir mi? Gelen sermayeyi biraz sonra okuyacağım. Ne gelmiş, ne gitmiş. Ama bununla Türkiye'nin dışardan ödünç alarak borç alarak yaptığı tesisleri birbirine karıştırmayınız.

Turizm imkânları namütenahi, gayet haklı olarak tenkid ettiler Sayın sözcüler: "Kâfi derecede turizm imkânlarımız gelişmiyor" diyor. Doğrudur, enfastrüktür noksan, turizmin icaplarını bilmiyoruz, havası yerleşmemiş, bunun için çırpınıp duruyoruz. Daha en iyi turistik bölgelerimizin yollarının bir kısmını ancak asfaltladık, bir kısmı daha duruyor. Otel lazım, lokanta lazım, otel ve lokantanın içinde hizmet edebilecek yetişmiş personel lazım. 100 kişiye hizmet etmek başka 1000 kişiye hizmet etmek başka, 1.000.000 kişiye hizmet etmek başka iş. Bunlar yerleşecek. Her şeyi kendim yaparım diyenlerin neyi yaptığını gidip görmek lazım.

Niçin kendimizi birtakım doğmalarla bağıyalım? Niçin zihin gücümüzü birtakım çıkmazlara saplıyalım? Doğrusu, iyisi ne ise düşünelim taşınalım her mesele için onu yapalım. Ve onu yapıyoruz.

Petrol var yerin dibinde. Türkiye her sene 70 milyon, 80 milyon dolar petrol parası verecek. Ondan sonra da buradan bağıracağız: Ticaret muvazenemiz bozuk. Meyveler çürüyüp gidiyor, sebzeler çürüyüp gidiyor. Orman var, 3 milyon metre mikap kesiyorsunuz, 12 milyon metre mikap kesebilirsiniz. Ne yapacaksınız 12 milyon metre karelik? Endüstriye çevirmezsiniz satamazsınız, bir şey yapamazsınız. Ve kesme usullerinde maliyet tekniğini ve fenni ikame etmezseniz 600 liradan kereste satamazsınız 200 liraya

satıyor başka memleketler. Dışarıya satacaksınız, döviz alacaksınız. Ama takas usulüne giderseniz o başka meseledir. O zaman paranızın hakiki değeriyle görünen değeri arasında dört-beş misli bir fark olur.

Biz diyoruz ki, ormanı çürüyüp gidiyor, bundan nemalanalım. Nasıl kurtaracağız orman köylüsünü? Nasıl bu memleketin ekonomisini geliştireceğiz? Bunu başkalarına vererek mi nemalandıralım. Azami nema alma şekli ne ise onu bulup yapalım... Meyvesi çürüyüp gidiyor, nemalandıralım; petrol toprağın altında bunu çıkaralım, biran evvel petROLSÜZLÜKTEN kurtulalım. Başkasını zengin etmeye çalışmıyoruz, kendi milletimizi kendi ülkemizi en kestirme yoldan zengin etmenin yollarını arıyoruz. *(A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri)*

Maksatları şu: Memleket fukara kalsın, bu demokratik sistem yürümüyor densin, bu sistemle bu iş olmaz densin. Ondan sonra Türkiye'nin bir asırdan beri yaptığı hürriyet mücadelesinin mezarını yapalım. Bunun hiç kimse görmeye muktedir olamayacaktır... *(A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri)*

Deniyor ki, "Bu A.P.'nin felsefesiyle olmaz; A.P. ile olmaz" İtirazınız bize değil, itirazınız milletin iradesine. Eğer onu hakem olarak kabul ediyorsanız ayrı iştir. Hakem olarak kabul etmeyip de başka metotlar peşindeyseniz o yine ayrı bir iştir. Yani ihtilalci sosyalizm bilmem ne gibi falan... O işler Türkiye'de yürümez, gayet açıklıkla söylüyorum: Ne kadar tahrik etseniz, ne kadar bozgunculuk yapsanız, ne kadar nifak soksanız, ne kadar körpe zihinleri zehirlemeye çalışsanız, aziz milletimizin bir tarihi şuuru var, her şeyi ölçüp biçecek... Türk Devletinin müesseseleri var, bunlar hepsi dimdik ayakta. Onun içindir ki, ikide bir milleti tedirgin edip durmanın manası yoktur.

Sayın T.İ.P. Sözcüsü 1 saat 20 dakika kapitalizm hakkında konuştu. Çünkü aslında bir şeyi yermek suretiyle başka bir şeyi methetmek mümkündür, onu yaptı. Ondan sonra ki, tam 19,47 idi, "Şimdi de bütçeye geliyorum" dedi. Yarım saat vakti kalmıştı. Başkan da ihtar itti "Daha evvel bütçeye gelseydin, iyi olurdu" gibi aynen zapta da geçmiştir. Kürsüye çıktığı zaman kendisini kendi arkadaşlarından üç kişi dinliyordu, sonra altı kişi oldular, güçleri de bu...

Toprak reformu meselesine ayrıca dokunacağım.

Geliştirme fonları hakkında burada çok izahat verildi. Geliştirme fonları plana, programa politikalara uygundur.

Sayın sözcü sosyal adaletin bugünkü ekonomik bünye ile geliştirilemeyeceğine de kaanidir. Aynen şöyle diyor; "Gelirleri ekonomik bünye dağıtır. Sanayi devletleştirilmedikçe, toprak reformu yapılmadıkça, ticaret, bildiğimiz fikirleri devletleştirilmedikçe, hatta ekonomi büyüse gelir dağılımı kötüye gider" diyor.

Muhterem Milletvekilleri, bakınız batı memleketlerine: Batı memleketleri demokratik idareyi senelerce evvel benimsemişler ve yürütegelmışlerdir. Batının ekonomik kalkınması demokratik idarenin sayesinde. Batı demokratik idareye başladığı zaman kültür bakımından da, ekonomi bakımından da bizim bugün bulunduğumuz seviyenin çok çok gerilerindeydi. Onun içindir ki, "Bizim kültür seviyemiz, bizim ekonomi seviyemiz demokratik idareyi yürütmeye yetmez" gibi yanlış bir şeyin içine de kimsenin girmemesi lazımdır. Hangisi hangisinden çıkmıştır. Fikrimizce demokratik idareden kalkınma çıkmıştır, demokratik idareden bugünkü güçlü cemiyet çıkmıştır; korkusuz, hür yaşayan cemiyet çıkmıştır.

“İşçilerin ücret yükseltilmesine karşı devletten mukavemet gelmiş.” Bu doğru değildir. Toplu sözleşmeye oturuyorsunuz, devlete bırakmamışsınız ki ne kadar olacak, nasıl olacak... Karşılıklı oturup konuşuyorsunuz; devlet bu haliyle bir işveren, ama karşısındaki evvela vatandaşı, sonra işçi... Meselenin zayıf tarafı da burada başlıyor.

Devletle, devletin çalıştırdığı, grev hakkı olan, toplu sözleşme hakkı olan işçi karşılıklı pazarlığa oturursa bunda şaşılacak ne var? Bunun neticesinde grev ve lokavt doğarsa bunda şaşılacak ne var? Hiçbir şey yok bunda şaşılacak. Ne olur, Devlet bugün vermekte olduğu ücretleri şayet hiçbir kayıt ve sınır tanımadan vermeye devam ederse bir gün gelir bütün fabrikalar kapanır. Devlet vatandaşından bir şey esirgemez, ama verebileceğinin azamisini vermiş, bunun üstünde ne versin?

E; Bu takdirde gayet tabii ki grev doğacaktır. Aksi halde devlette çalışan işçinin hiç grev yapmaması lazım gelir. İstediyini gider alır, grev yapmaz. Bu şekilde devleti yürütmeye imkân yoktur. Nereden karşılayacaksınız işçinin muayyen sınırları üstündeki fahiş taleplerini? İşçinin baskısı altında işçi fahiş taleple bulunmaz diyemezsiniz. İşte Güney-Amerika: Enflasyonlardan kurtulamamıştır. Onun içindir ki, bizim Birinci Beş Yıllık Planda işçinin artan ücretleri produktiviteye bağlanmıştır.

Kaldı ki, biz o kayda da riayet etmedik. Sübvansiyonlarla, şunlarla, bunlarla verilebilecek azami ücretleri verdik. Onun içindir ki, işçi yevmiyeleri 11,5 liradan vasatı 25 liraya çıkmıştır, A.P. iktidarı zarfında işçi yevmiyeleri 25 liraya çıkmıştır. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Singer grevi... Ne olmuş Singer grevinde? İşgal etmiş, işçi, tahribetmiş... Düşününüz Türkiye'nin her tarafındaki işçi ekmek yediği müesseseyi tahribediyor, işgal ediyor, tahribediyor... E. Ertesi gün işyeri nereden bulunacak, ekmek nereden çıkacak? Bırakın bu şiddet fikrini. Şiddet fikriyle bir şey halledemezsiniz.

“Otomobil sanayii lükstür” diyor... Bu, ekonomik doktrin meselesidir. Hakikaten bugün yanılmıyorsam bütün Sovyet Rusya'da 60 bin otomobil var ve yol yok. Şimdi Sovyet Rusya Fiat'la anlaştı, 900 milyon dolarlık Fiat sermaye götürüyor ve senede 1 milyon otomobil yapmaya başlıyor. İstanbul'da 100 bin otomobil var, yani Sovyet Rusya'da 260 bin otomobil, İstanbul'da 100 bin otomobil! Yabancı sermaye, diyor... Yugoslavya yabancı sermaye almıştır, Bulgaristan yabancı sermaye almıştır, Romanya yabancı sermaye almıştır ve Romanya Başbakanı bana söyledi; “sermaye mal gibidir, bulabilene ne âlâ, alabilene ne âlâ” dedi. İşte sosyalist memleketler dediğiniz memleketler bu... Ama şimdi tabii onun da biçimi çıktı; çeşit çeşit onlar. Şu biçim, bu biçim diye bir takım biçimleri çıktı.

Ortak pazara fikren karşıdılar, biliyorum. Ana muhalefet partisi de Ortak pazara nasıl gireceğiz, diye tereddüt içindedir, sözcülerinin ifade ettiğine göre. Ortak Pazara girersek sanayinin mahvolur... Olmıyacak şekilde girelim. 12 senelik ve 22 senelik iki devresi var.

Muhterem Milletvekilleri, Ortak Pazar Türkiye için, Türkiye'nin kalkınması için, Türkiye'nin batı topluluğu içerisinde, batı komünitesi içerisinde başarılı bir yer alması için mühim ve güzel bir adımdır.

Anlaşması yapılırken o günkü hükümet demiş ki, “Üç sene sonra otomatik olarak girelim” Ortak Pazar memleketleri demiş ki, “Hayır, beş sene sonra girin ve tetkik ederek giren” Yani biz demişiz ki, üç sene sonra otomatik olarak girelim. Bize beş sene sonra girin ve tetkik ederek girin denmiş. Bir senedir bu tetkikat yapıyor.

Türkiye Ortak Pazara girebilir, girme gücü vardır. Niçin sanayini mahvetsin? O şekilde girecektir ki, hangi mamullerini ilk fırsatta sürecekler piyasaya, hangilerini sürmeyecektir. Bunların hepsinin ayarlanması mümkün.

Şimdi burada mühim bir noktaya geliyorum.

Muhterem Milletvekilleri, sanayileşmek güzel bir şeydir, şarttır, lazımdır, kaçınılmazdır. Sanayileşmek istihlal meydana getirmek demektir. Ama bu istihsalı iyi mamulden iyi kalitede yapmaya mecbursunuz. Aksi halde müstehlikinizi ezersiniz. Müstehlikin iştira gücünü artırmak, eline geçen parayla daha çok mal almasını sağlamak, daha ucuza ve daha iyi mal almasını sağlamakla mümkündür. Belirli bir piyasayla rekabet edemeyecek sanayi ancak kapalı rejimlerde mevzuubahsolabilir. Yani hesabı, kitabı belli olmıyan, neyin nereye gittiği, neyin nereye gitmediği belli olmayan rejimler de mevzuubahsolunabilir.

Türkiye'nin endüstrileşmesi sağlam baz'a oturacak ise bu endüstrileşme en kısa zamanda rekabet gücünü kazanmalıdır. Ortak Pazar bu bakımdan bir fırsattır ve rekabet gücünü kazanacak şekilde olmalıdır. Gümrük duvarlarının arkasına çekilip sanayi kuruyorum diye kendi müstehlikinizi ezdirmek esas yanlış olan iştir. *(A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri)*

Bizim özel sektör anlayışımız bu. Yani hem istihlak olsun hem müstehlik ezilmesin. Müstehliki düşünmiyen hiçbir Devlet yok bugün. Müstehliki de düşüneceksiniz. Ama bunun uzun vadede, kısa vadede müessir olan, müessir olmıyan yolları var. Şurasını ifade ediyim; "bizi soyarlar, bizi aldatırlar" gibi bir fobinin içine girerseniz, o zaman kendinize inancı kaybedersiniz, ne Devlet olabilirsiniz, ne millet olabilirsiniz. İkisi de olmaz. Geliniz, her meselede zihnimizi kullanalım ve en doğru yolu bulalım, en doğru çareyi bulalım.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye'yi güçsüz itibarsız, her gün çökmeye müheyya görmeye ve göstermeye kimsenin hakkı yok.

Dışardan bakanlar, Türkiye'ye dışardan bakan dost-düşman Türkiye'nin içinde bulunan birtakım adamlardan çok daha iyi görüyor Türkiye'yi.

Türkiye, hem demokrasinin gücüne, hem aziz milletimizin gücüne beraberce intibak etmeye doğru gidiyor. Elde edilmiş bulunan inkişaf küçümsenmeyecek kadar güzeldir.

Şimdi ikinci bir konuya geçiyorum. Güven Partisi Genel Başkanı Sayın Feyzioğlu, 20 maddeden fazla madde sayarak neden kırmızı oy vereceklerini ifade ettiler. Ben bu maddelerin her birisine böyle değildir de şöyledir desem, gayet tabiidir ki, yine kırmızı oy verecekler. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* Yani muhalefetin kırmızı oy vermesi gibi normal bir şey yok.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Bizim ki millî kırmızıdır. Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte ret oyu demek, yani o manada söylüyorum.

Sayın Feyzioğlu, benim yerimde bir bakan arkadaşım la konuşurken, meseleleri hafife aldığımız şeklinde bir ifadede bulundular. Buna üzüldüğümü ifade etmeliyim.

Tabii ki biz iktidarız, her türlü tarizleri gayet müsamaha ile karşılarız, ama doğrusunu isterseniz, haklı değillerdi.

Kendileri, “Hacca giden vatandaşlarımızın götürdüğü parayı Türkiye’ye getirmek imkânı vardır” şeklinde bir hususu ifade ettiler. İzah etmeliler. Biz onun konuşmasını yapıyorduk. Acaba, bir yol bulunup da, bizim hacıları Suudi Arabistan misafir mi eder falan diye kendi aramızda konuşuyorduk. (A.P. sıralarından alkışlar)

Tabii...

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Başka delil istemez.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade edin söyleyeyim gerisini.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — İşte o kâfi. Siz söylüyorsunuz. Misafir etsin diyorsunuz. Biz de işte bunu söylüyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz dayanıyoruz, sizin de dayanmanız lazım.

Suudi Arabistan’la ticaret münasebetlerimizde büyük bir potansiyel vardır.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Biz de onu söylüyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte ben de oraya geliyorum zaten. Büyük bir potansiyel vardır. İki, üç senedir, bu potansiyeli açmaya çalışıyoruz. Yalnız, mühim noksanımız münakale imkânlarındadır, bir. İkincisi de mallarımızın o piyasada, o piyasanın şartlarına uymamasındadır.

Japon endüstrisi, Kızıl Çin endüstrisi, Milliyetçi Çin endüstrisi bu piyasalara bedava denecek kadar ucuz fiyatlarla yayılmıştır. Ve onlarla rekabet şartları kolay değildir. Sanayi mamullerinin hemen hemen hepsini ellerine geçirmişlerdir. O ülkenin idarecileri haklı olarak “Buyurun gelin bizim pazarlara” diyorlar. “Ama eşit şartlarla. Yani başkaları kaçta satıyorsa, siz de ondan gelir alır” diyorlar.

Bu kürsüden birkaç defa ifade ettim, yine ifade edeceğim. Orta-Doğu’da 2 milyar dolar petrol parası vardır. Bunun 280 milyon doları Libya’dadır. 500 küsur milyon doları Suudi Arabistan’dadır. 500 küsur milyon Doları Kuveyt’tedir. 500 küsur milyon doları Irak’tadır ve geriye kalan miktarı da Arap şeyhliklerindedir.

Her sene royalite şeklinde, hak şeklinde bu paralar bu memleketlerde kalmaktadır. Libya misali gayet enteresandır.

Libya’nın 1954’te bütçesi 8 milyon Sterling idi. 4 milyon sterling’ini İngiltere yardım olarak veriyordu, 4 milyon sterling’ini kendileri yapıyorlardı. 1965’te petrolden aldıkları para 86 milyon sterling’ti. Yani 240 milyon dolar. Yabancı petrol şirketleri sayesinde almışlardır.

Onun içindir ki, petrol meselesi böyle bir hesaba vurmadan millî bir hesaba vurmadan “Kaynaklarımız sömürülüyor, kaynaklarımız elimizden gidiyor” diye kesip atılacak bir mesele değildir. Neden verelim efendim petrolü başkasına? Ama çıkaramıyorsanız, yerin dibinde duruyorsa, çıkaracak makinanız çıkaracağınız mütehasssınız yoksa, bir kuyuya sarf edecek 30-40 milyon dolar gibi riskle edeceğiniz para yoksa, yahut bu kadar liranız yoksa, o zaman başkasından faydalanmak yanlış bir iş değil.

Çıksın, 70-80 milyon dolar dışarıya para vermekten kurtulalım. Tediye muvazenemiz böylece düzelecek. Bu sebeple getirilmiştir Petrol Kanunu.

Ziraat Bankası kredileri yeni baştan bir tetkike tabi tutulmuştur. Baremler değiştirilmiştir, toprak baremleri, hiç arazisi olmayan vatandaşa kredi verebilmek için müteselsil kefalet yolları açılmıştır.

Muhterem Milletvekilleri; bu Ziraat Bankası kredileri üzerinde bir nebze durmak istiyorum.

Türk köylüsü Ziraat Bankasından aldığı para ile senelerden beri noksan mahsul aldığı yılların açığını kapatarak gelmiştir. Aç kalmamak için noksan mahsul aldığı yıllar onunla yem almıştır onunla tohum almıştır, onunla yiyecek almıştır kendisine, bazan ödiyebilmiştir, bazan ödiyememiştir. Karadeniz bölgemizde fındık bölgelerinde bir sene fındık olur, bir sene olmaz, bu borçlar katmerlenmiştir. 1944 senesinden beri teraküm etmiş borçlar vardır.

Ziraat Bankasıyla Türk köylüsünün borç alacak vaziyeti hakikaten fevkalade ciddi bir şekil almıştır. Bunun içindir ki, biz plasman miktarını mümkün olduğu kadar çoğaltmanın yollarını aradık, nitekim 1963'te 2.5 milyar lira civarında olan parayı bu sene 8,5 milyar liraya çıkardık ve bu suretle daha çok köylüye yardımcı olmanın yollarını arıyoruz.

Ayrıca aynı kredi tatbikatını 19 ile çıkardık. 1965'te iki ilden 19 ile çıkardık, bu sene 19 ilde aynı kredi tatbikatı yapılmaktadır. Traktör edinme, gübre edinme, alet vasıta edinme, tohum edinme, toprak edinme bunların hepsi aynı kredilerin içerisinde mevcuttur.

Kredi meselesi fevkalade mühim bir konudur. Şu fikrin vatandaşa verilmemesi lazımdır: "İşte banka, para Devlete ait, git al" Borçlanıp da borcunu ödiyemeyecek duruma gelecek yani borçlandığı parayı istihlak edecek vatandaşın gelecek sene o para istendiği takdirde bu parayı vermemek gibi bir durum karşısında vatandaş daha çok mustarip edersiniz.

Bu para tahsil edilmeyecektir hissini verirsiniz bütün bankalar batır, bunları Devlet ödemek mecburiyetinde kalır, vatandaş tasarruflarını götürüp bankalara yatırmaz, yastığının altına koyar, küpe koyar, bir yere koyar, bu takdirde de sirkülasyona para girmez.

Binaenaleyh, kredi meselesi üzerinde ölçmeden biçmeden açılacak spekülasyonların memleketin ekonomisine çok büyük zararları vardır. Gayet tabii ben söyledim; "Ağacın altında oturan vatandaşa kredi yok" dedim. Yani çalışmıyan, iş görmiyen, sadece banka Devletin, oradaki para Devletin o da vatandaş, Devletin parasında ortak.

Git bankadan parayı al gel, ağacın dibinde otur, karışma, hiçbir şey yapma... Böyle şey yok. Bu manada söyledim. Tasvip gördü, Türk köylüsü tarafından tasvip gördü. Türk köylüsü hakkı, hukuku bilir. Yani çalışmıyan kimseye kredi mi verecek? Bunu ödeme kabiliyeti olmayan, ödeyemeyen kimseye kredi mi verilecek? Alıp bu parayı borç olarak boynuna geçiren, tahsil zamanı geldiği vakit köşe köşe kaçan vatandaş ne yapsın krediyi? Mühim olan mesele, vatandaş müstahsil hale getirmektedir. Bunları doğru anlamak lazım, müstahsil hale getirmektedir. Müstahsil hale getirebilecek şekilde kredi vermek lazımdır. Borcun altında inim inim inliyecek şekilde kredi vermek değil.

Ve geriye alınmıyacak şekilde bir krediyi, kimin parasını kime veriyorsunuz? Bankalardaki para başka vatandaşların... Gelip istediği zaman ne vereceksiniz ona?

Onun içindir ki, bu meselede açılmış bulunan spekülasyon belki bir miktar oy toplamaya yardım eder ama netice itibariyle kimse bunun altından kalkamaz.

Bunlar kanunla, nizamla düzenlenmiş.

Ama şunu ifade edeyim, Türkiye'nin yeni bir zirai kredi sistemine ihtiyacı var. Senelerden beri yapılmış bulunan tatbikatın birçok yerlerini değiştirmiş olmamıza rağmen, bu sene bu tatbikatı yeni baştan değiştiriyoruz, hedefi de; Türk vatandaşına, Türk köylüsüne, Türk çiftçisine daha çok faydalı olmak, onu daha çok müstahsil hale getirmektir, hedef bu.

Burada şunu ifade edeyim:

Muhterem Milletvekilleri, planın 26,5 milyar lira kaynağı var Devlet bütçesi olarak. Bunun bir kısmı tabii ki cari masraflardır, bir kısmı yatırımlara gider. Bunun dışında özel teşebbüsün yaptığı yatırımlar var, bunun dışında da bankaların kaynakları var. Yani 26,5 milyar zait 10 küsur milyar lira özel teşebbüsün yaptığı yatırım. Bununla bitmiyor Türkiye'nin işi. Türkiye'nin kalkınmasındaki kaynaklar içinde Ziraat Bankasının bu sene verebileceği kredi 8,5 milyar, Emlak Bankasının, Halk Bankasının verebilecekleri krediler takriben birer milyar, böylece 10,5 milyar liralık bir kaynak daha var, İş Bankası ve diğer özel bankaların kaynakları ayrı. Ama Devletin manipüle edebileceği 10,5 milyar lira daha bir para var. Bu paraların hepsinin plan hedeflerine göre kullanılmasını biz 1969 programı içerisinde gayet dikkatle düşünmüşüzdür; aynı hedefe yöneltme, kalkınma hedefine yöneltme. Yani 26,5 milyar zait 10,5 milyar özel teşebbüsün şeyi ve 10,5 milyar da bankaların kredi hacmi.

Esnaf ve sanatkârların sigortadan faydalanmasını çok isteriz. Yalnız esnaf ve sanatkâr bugün sigorta primini ödemekten çekiniyor. Yani kazancı henüz o seviyede değil ki veyahut ihtiyatlar o seviyede değil ki, sigorta priminden çekiniyor. E, sigorta primi ödemediği müddetçe de o primi kim ödiyecek? O zaman Devletin bir genel sigortası olsa, yani bir gün Devlet o hale gelse, bütün vatandaşlarını sigortaya bağlayabilse mesele yok... Onu yapamadığı müddetçe muayyen zümreleri sigortaya bağlarsanız, sigortaya bağladığınız sınıflara karşı adaletsizlik yaparsınız.

Petrol fiyatlarıyla ilgili hususlarda zannediyorum mevzu buradan izah edilmiştir ama bu verilen izahat Sayın G.P. Genel Başkanını tatmin etmiş görünmüyor. Ben kendisine burada uzunboylu; bir litre yüksek oktanlı benzinin fiyatını tahlil etmeye gitmeyeceğim. Ama kendisine ayrıca memnuniyetle izahat veririz ve elimizdeki dokümanları da kendisine memnuniyetle tevdi ederiz; hesap nasıl yapılmıştır... Ama bilindiği gibi yüksek oktanlı benzin bu sene Hazineye 100 milyon lira civarında para getirecek. Bu para hesaba alınmıyor ise, başka kaynaklara kayıyor gibi görünüyor ise tabii ki bu mesele o zaman yanlış anlaşılmalıdır.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Şirketlere verilen para.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şirketlere verilen de öyle. Kendi maliyetine gayet tabii her şeyde olduğu gibi cüzi bir kar... İtirazınız maliyet ve kar unsurlarına ise o unsurlar gayet iyi tetkik edilmiştir.

Petrol Kanunu değişikliği hazırdır, Bakanlar Kurulundan da geçmiştir. Bir özel komisyon Bakanlar Kurulu içerisinde meseleyi tetkik etmiş ve Bakanlar Kuruluna meseleyi rapor etmiştir. Mart sonuna kadar sevk edilecektir demiş bakan arkadaşım,

hakikaten bütçe dolayısıyla birkaç gün gecikmiştir. Martın başında, ilk haftası zarfında Petrol Kanunu Meclistedir.

BEKİR TÜNAY (Adana) — 1968 Martı mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1969.

Tabii ki geç kalmıştır diyeceksiniz, bu sizin hakkınız, ona bir şey demiyorum.

Köylünün mahsulünün değerlendirilmesi meselesinde hem Sayın Güven Partisi Genel Başkanı hem de Sayın Millet Partisi Genel Başkanı mütalâalarda bulundular. Daha çok Sayın Millet Partisi Sözcüsü buğday fiyatları üstünde durdu. Ama Güven Partisi'nin Sayın Sözcüsü topyekûn köylünün mahsulü üzerinde durdu. Şu buğday fiyatlarına bakalım bir, nedir durum?

85 kuruştur Türkiye'de buğdayın fiyatı 58 kuruştur Batı-Avrupa'da. 60 kuruştan Türkiye limanlarına teslim, buğday aldık bu sene.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri bir hususu arz etmek istiyorum huzurunuzda: Evet, buğday yetiştiren çiftçinin durumunun daha iyi olmasını hep canı gönülden isteriz. Yalnız 85 kuruş dediğimiz fiyat alt fiyattır. Yani kimseye satamazsan getir Devletin ofisine sat 85 kuruş. Bu fiyatlar bir ara bir liraya kadar çıktı. Gazetelerde de kıyamet koptu, buğdaylar yüz kuruşa, yüz beş kuruşa çıktı diye. Ekmek fiyatlarına doğru gidiyor.

Buğday fiyatları meselesi çok enteresan bir konudur Türkiye'de. Birçok sebeplerden dolayı enteresandır. Üzerinde spekülasyon yapılabilir. Buğday eken bölgelerdeki vatandaşlarımızı memnun edecek birtakım sözler söylenebilir. Buğday yiyen bölgelerdeki vatandaşlarımızı tedirgin edecek birtakım yollar tutulabilir. Bunlar kadar mühim olanı şudur; yapmakta olduğu gübre, sulama ve tohum tatbikiyle Türkiye önümüzdeki yıllarda buğday ihracedebilecek hale gelecek.

Pancara döner, yani fiyatlarda hiçbir hesaba dayanmadan yapılacak ilaveler bizi pancar durumuna götürür.

Bugün şekerdeki durumumuz nedir? 194 kuruşa şeker malederiz. İhracetmek mecburiyeti hasıl olduğu zaman 45 kuruştur şekerin dışardaki bedeli.

Şimdi düşününüz, bugün Türkiye'nin elinde buğday olsa, ihracetmek durumunda olsa, 52 kuruştan İran'dan aldık buğdayı, 52 kuruştan aldık İran'dan. 85 kuruşa halktan aldığınız buğdayı 52 kuruştan satacaksınız. 55 kuruştan satacaksınız 60 kuruştan satacaksınız nihayet. O zaman buğday istihsalini kısıtlamak lazım gelir Türkiye'de. Çünkü pancarda bugün o durumdayız.

Mühim olan mesele nedir? Mühim olan mesele istikrarı muhafaza etmek. Yani, köylünün hayati ihtiyaçlarındaki artışları frenleyebilmek. Bunu yapmışızdır. Nasıl yapmışızdır? Türkiye'deki genel endeks fiyatları orta yerdedir. Türkiye'yi bir enflasyon baskısı içine sokmamış olmakla Türk ekonomisinin istikrarını muhafaza ettiğimizi geçen gün arz ettim. Kimse de buna itiraz etmedi. Bu istikrarı muhafaza etmiş olmakla bir defa paranın alım kabiliyetini muhafaza etmişizdir, bir. İkincisi; bir dönüm tarladan ne alacağız?

Meksika tipi veyahut da diğer yabancı tohumların denemesi suretiyle iyi neticeler istihsal edilmiştir geçen sene 1.700.000 dönüm Meksika tipi buğday ekilmiştir Türkiye'de, bilhassa yağmur kuşağında. Vasati 400 kilonun üzerinde verim alınmıştır.

Hiçbir zaman bu vasatı 120 kiloyu, 130 kiloyu geçmez idi. 400 kilo alınmıştır, vasatı 500 kilo alanlar, 600 kilo alanlar vardır bir dönümden.

Mühim olan mesele, 120 kilo buğday yerine yağmur kuşağından bahsediyorum çünkü Orta-Anadolu şartları bundan çok daha kötüdür. Orta-Anadolu şartlarında 30 kilodan başlar bu iş, bazen sıfırdan başlar, en iyisi de 150 kiloya gider. Devletin çiftliklerinde bu kadar itina ile yapılan Ekimlerde 150 kiloyu geçmez, dönüm başına. Ama 400 kiloya gittiğiniz takdirde buğday tohumunda, böyle bir tohumu getirdiğiniz takdirde ve bunu tutturabildiğiniz takdirde, o zaman 85 kuruş, güzel bir paradır.

Mühim olan mesele, fiyatları alabildiğine götürmek değil, istihsalı artırmak suretiyle o istihsale giren unsurların maliyetini düşürmek suretiyle-ki biraz sonra onu da arz edeceğim gübre meselesini-bir dönüm tarladan daha çok randıman almakla daha çok para çıkarmaktadır.

Bu sene on milyon dönüm Meksika tipi buğday ekiyoruz. 80.000 ton Meksika tipi tohum dağıtılmıştır. On milyon dönüm Meksika tipi tohumdan iki milyon ton civarında fazla mahsul alabileceğimizi tahmin ediyoruz. Yani Türkiye'nin buğday istihsaline iki milyon ton yeni bir ilavenin yapılabileceğini tahmin ediyoruz. Şayet geçen sene Meksika tipi buğday ekilmemiş olsaydı yarım milyon ton daha fazla buğday ithal etmek mecburiyetinde kalırdı. Türkiye. Yani, "Meksika tipi ektiniz de ne oldu deniyor" ekmeseydik yarım milyon ton daha fazla almak mecburiyetinde kalırdık. 1 milyon ton ithal etmek mecburiyetinde kalırdık.

Muhterem Milletvekilleri; Türkiye'nin tarımı hava şartlarına bağlıdır. Daha uzun seneler de hava şartlarına esaslı olarak bağlı kalmaya devam edecektir.

Tarım 4 milyon ailedir karşınızda, bir fabrika değildir, bütün vatan sathıdır. Tarıma teknolojiyi indirmek, tarıma modern bilgileri indirmek ve birtakım müesseseyi meseleleri vardır, bunları halletmek kolay bir iş değildir. Ve tarımdan çok kısa bir zaman içerisinde çok büyük neticeler alınması zor bir iştir. Sulama şebekeleri meydana getirmesi, milyarlarca lira para sarfedersiniz, uzun zaman alır, bu zaman alır, bu zaman içerisinde de on sene alır bir ovanın sulama şebekesiyle teşhizi. Ondan sonra da sulu ziraate geçirdiğiniz zaman sulu ziraatin ayrı bir tekniği vardır. Onun içindir ki, Türkiye'nin buğday meselesi kolay bir mesele değildir. Gayet dikkatle üzerinde durulması lazımdır. "al beş kuruş daha, al on kuruş daha" ile hallolabilecek bir mesele değildir.

Gübreyi ucuzlatacaksınız. Bugün artık gübre tatbikatı adet haline gelmiş ama hakikaten bazı yerlerde iyi tatbik edilmediği de olmuştur. Neden olmuştur? İfade ederim, Türkiye 1965 senesine kadar ithal ettiği gübre kadar 1967'de gübre ithal etti, yani Cumhuriyetin kuruluşundan 1965 senesine kadar ithal edilen gübre kadar 1967'de gübre ithal etti Türkiye. 60.000 tondan başladı Türkiye'de gübre kullanılışı 1950'de, 1960'larda yine gayet cüz'i bir miktardadır, fakat 1969 senesinde 2.700.000 ton gübre kullanıyor Türkiye. 1968'de 1.700.000 tona yakın gübre kullandı.

Tabii ki, her vasıtayı suiistimal edenler olabilir. Ama bunlar yaygın bir halde değildir, münferit misallerdir, öyle olması lazımdır.

Bu münferit misalleri hoş karşıladığınızı zannetmeyin.

Şöyle özetlemek istiyorum: Türk köylüsü bugün gübreyi 50-55 kuruştan alıyor, çeşitli gübreler var. Bunu 35 kuruşa indirebiliyor musunuz? İşte mühim olan mesele

odur. Mersin’de yapmakta olduğumuz fabrika takriben 35 kuruşa gübreyi satabilecek. Marmara kompleksi diye düşündüğümüz fabrika 27 kuruşa gübre imal edebilecektir. 55 kuruştan 35 kuruşa indirebilirseniz gübreyi, Türk köylüsüne 35 kuruştan gübre satabilirseniz, 40 kuruştan gübre satabilirseniz, sulamayı da oraya götürebilirseniz, tohumu daha iyi ve bol bir şekilde verebilirseniz, zannediyorum ki, Türk köylüsünü bu yoldan zengin etmek çok daha tutarlı bir yoldur. Evet, ucuz traktör de verebilirseniz, ucuz ilaç da verebilirseniz, bunlar hep birbirinin içinde...

Cari harcamalar, Devlet idaresindeki israf, orman köylerinin durumu... Bunlar geçen günkü görüşmelerimizde izah edildi.

“Bütçe açık...” Bütçe açık değildir. Bütçe denk bağlanmıştır. Ümidediyoruz ki, bunların hepsi tahminlerdir. İyi bir, fiskal ve monoter politika tatbiki suretiyle bu bütçe, (Tabii ki, bu günden görünmeyen birtakım masraflar karşımıza çıkmazsa, memleketin karşısına çıkmazsa, onu demek istiyorum, savunma masraflarında, şunda bunda birtakım bugünden beklemediğimiz hususlarla karşı karşıya kalmazsak) bu bütçe iyi bir bütçedir, denk bir bütçedir. Türkiye’deki fiyat istikrarına büyük ehemmiyet atfettiğimiz için, gelirleri şişirilmiş bir bütçe değildir ve seçime giderken de denk bir bütçe yapmak pahasına Tekel maddelerine, birtakım vergilere zam yapacak kadar da samimiyetle hareket etmişizdir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Sayın Feyzioğlu rejim meselesine de temas ettiler. Daha doğrusu memleketteki huzur meselesine, talebe hareketlerine, birçok şeylere temas ettiler. Ankara Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu içindeki bir broşürden bahsettiler. Broşür budur; bu, okul içinde basılmış değildir. Basanlar yakalanmıştır. Kendileri hakkında da disiplin cezası verilmiştir.

Sayın Feyzioğlu’nun bir şeyini anlamadım. Kendileri diyorlar ki: “Biz Türkiye’nin meselelerine bir yabancı merkezden değil, Ankara’dan bakılmasını isteyen milliyetçi partiyiz”

Türkiye’nin meselelerine hep Ankara’dan bakılır. Yani, bu zamana kadar gelmiş Hükümetler Türkiye’nin meselelerine hep Ankara’dan bakmıştır. Eğer bunun manası, kendilerini Anayasa içinde addettikleri halde lisanları Anayasayı tutmayan partiler kasdolunuyorsa, o tabii ki, meseleyi vuzuha götürür.

Türkiye’yi ne kalkındırır; nasıl kalkınırız? Bu hakikaten bir bütçenin tümü içerisinde münakaşa edebileceğimiz bir konu değil. Eğitimin ehemmiyeti inkâr kabul etmez, teknoloji inkâr kabul etmez. Ama mesele sadece bunlardan ibaret değil ki. Ekonomisini genişletemeyen bir memleket eğitime eğitime para bulamaz zaten. Birçok şeyi Türkiye beraber yapmak mecburiyetindedir. Onun içindir ki “her şey eğitimidir, başka bir şey değildir.” Bu, nazari olarak doğru olabilir ama gerçekleştirilmesi imkânı yoktur.

İktisadi ve içtimai alanlarda gerekli ıslahata azimle ve samimiyetle girişmediğimiz iddia olunmuştur. Tabii ki, bu bir iddiadır. Biz söyliyiceğimiz şeyi dokümanite ederiz ve biz katiyen bu fikirde değiliz. İktisadi ve sosyal meselelere Adalet Partisi iktidarı başarı ile girişmiştir. Üç senelik tatbikatını da başarı ile bitirmiştir.

Şimdi Sayın Feyzioğlu, sol maceracıların yarattığı birtakım huzursuzluklardan şikâyetle bulundular. Bunun için de bizim neyi yapmadığımızı ifade ettiler. Evvela şurasını ifade edeyim. Türkiye’de hürriyet nizamını müdafaa, Türkiye’de komünizm ve

diğer totaliter rejimlerle mücadele sadece Adalet partisinin vazifesi değildir. Herkesin vazifesidir, her siyasî teşekkülün vazifesidir, her Türk aydınının vazifesidir, üniversitenin vazifesidir, müesseselerinin vazifesidir. “Sadece, biz seyredelim, siz bu işle uğraşın” dersiniz bu işi yapmamıza imkân yoktur. Onun içindir ki, herkesin elbirliği etmesi lazımdır bu meselede.

Biz ne yapabiliriz? Ben bunu hep soruyorum: ne yapabiliriz? Keşif bir fikir mücadelesi ile kamuoyunun aydınlatılmasını tavsiye ederler ki, bunların yapılmadığını söylüyorlar. “Kanunların uygulanmasında ciddiyet ve fikri takip şarttır” diyorlar. “İktisadi ve içtimai ıslahat tedbirleri lazımdır” diyorlar. İktisadi ve içtimai ıslahat tedbirlerinden biraz sonra bahsedeceğim.

Kanunların uygulanmasında ciddiyet ve fikri takibolmadığını kabul etmiyorum, hiçbir şekilde kabul etmiyorum. Bazı mesuliyetler var ki, bunlar herkesin omuzundadır. Milli bütünlük bunlardan biridir. Rejim bunlardan biridir. Beraberce bir arada yaşama meselesi bunlardan biridir. Bu her siyasî teşekkülün asgari müşteregi içinde bulunmak mecburiyetindedir.

Türkiye’deki mücadelenin, uçların çarpıştırılmasıyla önlenemeyeceğini ifade ettiler. Doğrudur, uçları çarpıştırma politikasına hiçbir şekilde taraftar değiliz. Meseleleri daha büyütür. Mühim olan mesele Türkiye’de çarpışacak şekilde uçların meydana gelmemesidir. Ama sokak teşvik gördükçe ve siyasî partiler parlamento platformundan sokağa kaydıkça sokakta bir fuvaye meydana getirme, bir cephe meydana getirme hevesi içinde oldukça, sokak yoruluncaya kadar parlamento ayakta durmak mecburiyetinde kalır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Mevcut kanunların çiğnenen hükümlerinin hepsi takip görmektedir. Kanunlar çiğnenmesin dersiniz orta yerde suç olmaz. Kanunların çiğnenmesinden suçlar doğmaktadır, ama bu suçlar takip görmektedir.

Unutmamak lazımdır ki, 9 Haziran’da başlayan ve bütün Haziran ayı içerisinde devam eden, Türkiye’de gayet şiddetli bir üniversite problemi çıkmıştır meydana. Ve bu üniversite problemine yaklaşık tarzında da hükümet gayet teenniyle, gayet itina ile hareket etmiş ve zannediyorum ki efkârı umumiyemizin takdirini kazanmıştır. Bunların serpintilerinin ortadan kalktığını iddia etmek doğru olmaz.

Biz diyoruz ki, bütün dünyada birtakım karışıklıklar var. E; Bunlar Türkiye’deki karışıklıklar için üniversite meseleleri için sebep mi deniyor. Ama bugünkü muhabere imkânları ile bugünkü münakale imkânları ile dünya küçülmüştür. Dünyanın bizim üzerimizde tesiri olmadığını iddia etmek doğru değildir. Ben bunu belirtmek için bunu ifade ediyorum.

“Sertlik istemiyoruz, ciddiyet istiyoruz” deniliyor. “Şiddet değil kararlılık ve yüreklilik istiyoruz” deniliyor. Doğrusunu isterseniz bu reçeteden bir ilaç çıkarmak imkânı yok. (A.P. sıralarından alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, gecenin bu saatinde bir hususu ifade etmek mecburiyetindeyim: 1960 hadiseleri Türkiye’de bir meşruyet münakaşasıdır ve Anayasanın dibacesine de bu münakaşanın geçiş şekli bellidir.

Türkiye’de 1960 hadiseleri, arkasından 1962 hadiseleri, arkasından 1963 hadiseleri çok hassas bir ortam meydana getirmiştir.

Bugünkü Anayasa nizamının getirdiği hürriyetlerin kullanılmasına bir diyeceğimiz yok, olamaz da zaten. Suiistimalinden doğan birtakım hadiseler vardır. Bunlara bakarak her defasında 1960 modeline dönmek suretiyle birtakım kıyaslamalar yapmak; “İşte İstanbul’da Taksim’de şu hadise oldu, sonunuz yaklaştı, işte filan yerde şöyle hadise oldu, 28 Nisan’da da böyle hadiseler olmuştu bir ayınız daha kaldı...”

Muhterem Arkadaşlar, hangi hükümet olursa olsun 1960 hipotezinin altında Türkiye’ye hizmet etme imkânı yoktur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu hipotezden memleketi bir kurtarmaya mecburuz.

Siz söylüyorsunuz; hadiseler şudur, şundan ibarettir, kanunlar budur... Vatandaş yine tedirgin olmaya devam ediyor. Basın bir taraftan gayretini esirgemiyor, bir taraftan siyasî konuşmacılar gayretini esirgemiyor, fısıltı gazetesi bir taraftan çalışıyor.

Vatandaş diyor ki; e... o zaman, “Bir defa oldu ya, yine de olur; arkasından bir daha oldu ya, yine de olur, arkasından bir daha oldu, üç defa olur, yine de olur...” Bunun büyük tehlikesine işaret etmek istiyorum; bu şekilde kendi kendimizi küçültüyoruz; idareyi randımsız hale getiriyoruz, vatandaşın elini ayağını soğutuyoruz. Bununla da kalmıyor, dış itibarımızı kötülüyoruz. Bununla da kalmıyor...

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye’de Anayasayı yok addeden, Parlamentoyu kapatan hareket ordudan gelmiştir. Eğer her gün böyle bir hareket olması ihtimali vardır, şöyle bir hareket olması ihtimali vardır şeklinde birtakım korkuların içerisinde yaşanacaksa bu, Türkiye’de ordu ile halk arasındaki münasebetlere, ordu ile millet arasındaki münasebetlere çok kötü tesir ediyor. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Ordudan kimsenin şüphelenmeye hakkı yok ve milletin göz bebeği olan Türk Silahlı Kuvvetleri kendi kumanda zinciri içerisinde vatan müdafaasını düşünürken kendilerine meşru merciler tarafından verilecek vazifeleri yapmanın hazırlığı içerisindeyken, her gün birtakım zihinlerin milleti ordu korkusu içerisinde sokmaya hakkı yok. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Gayet itibar sarsıcı oluyor.

Bir şeyi daha ifade edelim; her gün bizim önümüze darağaçları konuyor: Merhum Menderes’in akıbeti böyle oldu, sizinki de böyle olur. Yazılıyor, çiziliyor, karikatürler yapılıyor, söyleniyor sağda solda...

Muhterem Milletvekilleri, darağacının altında ot bitmez... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bunları Türkiye’de her şey vuzuha kavuşsun diye söylüyorum.

Bir iktidar düşünüz ki, başındaki adama her gün; senin başına da şu gelir, senin başına da bu gelir. Ondan sonra da; niye kuvvetli değilsiniz, niye güçlü değilsiniz, niye herkese kendinizi kabul ettirmiyorsunuz... Bunları bağdaştırmaya imkân yok.

Muhterem Milletvekilleri, bir Sayın sözcü millî Hükümetten bahsettiler, zannediyorum Sayın Alican. “Millî Hükümet” bu yeni bir tabir. Sayın Alican geçen sene de akıllı idareden bahsetmişti, bu sene etmedi: tam rekabet ve akıllı idare... Bu sene Millî Hükümetten bahsettiler.

EKREM ALİCAN (Sakarya) — “Aklınız ermiyor” dedim, İçişleri Bakanınız da kullandı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Alican’ın söylediğini işitemedim, onun için ben konuşmama devam edeceğim.

Milli hükümet... Milli hükümet nasıl olacak? Yeni bir tarif getiriyor Sayın Alican, yeni bir bir konsepsiyon getiriyor. Kendine özgü, kendine has bir tarif. İşte, Türk Anayasasının gösterdiği istikamette seçim yapılmış. Seçimler Türk Anayasasının 75'nci maddesine göre hâkimlerin idaresinde yapılmış. Millet hür reyini kullanmış (ki bazı iddialara göre de topraksız olduğu için hür rey yokmuş, ağalar kullandırtmış; bunlar tabii gülünç iddialarıdır) hürriyetini kullanmış, bir siyasî parti çıkmış. Siyasi parti iktidar olmuş... Milli hükümeti tarif için başka unsura lüzum yok. Gayet tabii ki bu hükümeti beğenenler de olacaktır, beğenmeyenlerde de olacaktır. Beğenmeyenlerin içerisinde ne yaparsanız yapın, Ebu Cehil gibi, hiçbir şekilde sizi kabul etmeyecekler olacaktır... (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, biz kanunların dışına çıkmıyacağız. Kanunları tatbik etmekte eğer bizi kusurlu bulursanız, kanunlar yokken kanun varmış gibi hareket eder görürseniz veya mevcut kanunları tatbik edersek: şöyle demek istiyorum, kanun yok kendiliğimizden kanun tatbik eder gibi olmayan şeyleri tatbik edersek bizi muaheze etmek hakkınızdır, ama muayyen mevzuda kanunlar yoksa, kanunlar müeyyideler koymamışsa neden bunları önlemiyorsunuz, birtakım müeyyideler meydana getirmiyorsanız dersiniz, bunda da sizin hakkınız yoktur. Bizi, kanunları neden ediyorsunuz diye muaheze edemezsiniz. Neden etmiyorsunuz diye muaheze ediniz. Ama yine arz ediyorum, sadece birtakım hükümler şeklinde değil, bu hükümlere sizi götüren sebepler neler ise onları da bilelim ki, sizi anlamak imkânlarını bulalım.

Burada Sayın Feyzioğlu'nun 1961 Anayasası için yaptığı bir konuşma var, kendileri de rücu ettiler, oradan birkaç pasaj okuyacağım.

"Bu maddelerde masum bir siyasî toplantıya katıldığı için cop yiyen aksakallı ihtiyarın, kurşunlanan masum gençlerin, genç karısına ve birkaç aylık çocuğuna güler yüzle veda edip onaltı ayını koğuşlarda geçirmek üzere Ankara ceza evinin kapısını aşan basın erinin izleri vardır. Bu maddelerle her türlü Meclis gündemine alınmayan önergelerin, söylenilmeyen, yazdırılmayan, ispat ettirilmeyen yolsuzluklar, mahkeme odaları yerine vekil odalarında verilen mahkûmiyet kararlarının önceden imzalanmış ve kullanılmayan hazır neşir yasağı kararlarının, bir sabah vicdan huzuru içinde uyanıp mahkemeye gitmeye hazırlanan haysiyetli hâkimin eline tutuşturulan iki satırlık, (Görülen lüzum üzerine emekliye sevk edilmiştir) emrinin, yedi defa köy muhtarı seçildiği halde partizanları tarafından yedi defa seçimi iptal edilen, kanaatleri için çile çeken, yılmak bilmiyen adsız halk ve hürriyet savaşçıların izi vardır. Ne muhalefet partisi ne de parti içinde muhalefet düsturuna kapılarak rahat edeceğini sanan, örtülü ödenekli ve saireli bir bahis daha var. Bu maddeler, her sabah karısına ve çocuğuna veda ederek evden çıkıp, akşama dönüp dönemiyeceğini bilmeden hak savaşına devam etmiş olanların izi vardır. Hülâsa bu Anayasada bir taklitçilik ve özenti değil, kendi topluluğumuzun gerçeklerinden, burada bulunan üyelerin her birinin kendi canından, kendi yakınından, kendi yüreğinden ve kendi kafasında çektiklerinin duyduklarının hissesi vardır. Tarih tekerrür etmesi diye, tarihten alınan dersler vardır. Bu Anayasa yürürlüğe girdiği zaman şehit Teğmen Ali İhsan Kalmaz'ın ruhu bir kat daha şad olacaktır. O gün Turan Emeksiz'in yasal anası, o gün Turan Emeksizin yiğit arkadaşları, onun boşuna ölmediğine şimdi daha çok inanıyoruz diyeceklerdir."

Muhterem Milletvekilleri, bunu söyleyişimin sebebi var. Türk Anayasası nasıl yapılmış onu anlatıyor. Ama içerisinde birtakım hususlar var ki, bugün bize yürekli

ol, nasıl olalım yürekli? Gazete kapatma yetkisi bize ait değil. Gazete toplama yetkisi mahkeme öğleden sonra toplar. Kitap basma izne tabi değil. Parti kurma izne tabi değil. Dernek kurma izne tabi değil. Yürekle olur, ondan sonra buraya gelirsiniz netice, işte buraya gelirsiniz.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Türk Anayasasının nasıl yapıldığını öğrenirler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — E, onun için müsaade edin de yakın mazide ne cereyan ettiğini ve onun ne şekilde “İnterprete” edildiğini söyleyelim.

Bir şey ifade edeyim, bir Yassıada fobisi içinde misiniz, hayır. Hiçbir fobinin içinde değiliz. Ama bir Yassıada gerçeği var, ama Yassıada’ya götürülmüş bir Parlamento var, bunlar gerçek ve Türkiye’de asılmış bir başvekil var, bunlar gerçek.

ALPASLAN TÜRKEŞ (Ankara) — Bunları söylemeye ne lüzum var, tekrara ne lüzum var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sizden öğrenecek değilim neye lüzum olduğunu Sayın Türkeş. Müsaade edin.

ALPASLAN TÜRKEŞ (Ankara) — Sayın Başbakan bunlar unutulsa, örtülse iyi olur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir türlü unutulamıyor ve örtülemiyor işte. Memlekette bir yara açılmış, burayı kapatalım uğraşıyoruz.

ALPASLAN TÜRKEŞ (Ankara) — Ama siz açıyorsunuz yarayı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz onu hep kapatarak geldik. Biz, kapatarak geldik!

Üniversiteye polis girer mi girmez mi, bu münakaşa da yapıldı. Üniversiteye polis girer. Üniversite gayet tabii ki, mani zabıta tedbiri almak isteniyorsa, nezaketen bir anlaşma şeklinde girer. Üniversite idaresinin kendi nizamını tesis etmek için polisi yoktur. Üniversite de Türkiye’nin bir parçasıdır. Orada her hangi bir suç işlenirse girer. Ama bunlar birtakım takt, birtakım incelik meseleleridir. Yalnız geçen defa da söyledim, neden bu münakaşalar yapılıyor?

Neden olduğunu söyleyeyim: Yassıada’da, İstanbul Üniversitesinin bahçesine, ağacın altına gelmiş olan polis cezalandırmıştır, onun için yapılıyor bu münakaşalar. Memleketin meselelerini olduğu gibi görüşelim. Yani “Sadece bir taraf serbest öbür taraf baskı altında,” onun için düğümleniyor her şey konuşamıyoruz, kırılmasın, dökülmesin, bozulmasın diye uğraşıyoruz ama Devlet ne hale gelmiştir, ne halde bir Devlet teslim edilmiştir bize? (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri) Ondan sonra dönünüz, beceriksizsiniz, iktidarsızsınız, şunu yapamıyorsunuz, bunu yapamıyorsunuz. Dört koalisyon, üç tane silahlı ihtilalle, getirmişsiniz bu noktaya meseleyi. Bugün başka şeyi münakaşa ediyoruz. Bugün sokak meselelerini münakaşa ediyoruz. Bunlara da bir çare buluruz. Bunların da bir çaresi bulunur.

Millet Partisi Sayın Sözcüsü bir saat beş dakika süren konuşması içerisinde bir miktar kendi fikirlerini, bir miktar merhum Ali Fuat Başgil’in fikirlerini ifade buyurdular. Kendi beyan ettiği fikirler de yeni fikirler değildir. Yılların nakaratı, çelişmeler zinciri, tekerlemeler, zaman ve modası geçmiş iddialardan müteşekkil bir öfke rüzgârdır. (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri) Birtakım tehditler içerisinde, “Demokrasiye paydos olur ha” filan gibi, demokrasi oyununa paydos olur, ondan sonra da buradan çıkar Allahsız

komünistler falan der, sonra döner kendi sözcüleri aynen T.İ.P'nin fikriyatını savunur. Var burada. Dışişleri bütçesinde de var, daha evvel Ticaret Vekâleti bütçesinde de var, hepsi burada.

Ondan sonra döner fukaralık edebiyatını gayet güzel yapar, sonra da buradan; "Bu memlekette kızıl baykuş ötmeyecektir" diye söyler. Bunda samimiyeti anlamaya imkân yok. Ahlakın, faziletin, hukukun şeyinden bahseder, ondan sonra, "şayet çıksa bile sandıktan" diye birtakım şeyler söyler.

Burada hakikaten demokrasiye ve millete inançsızlık var. Dört senedir, beş senedir biz bütçe müzakeresi yapıyoruz. Yani Dördüncü Koalisyonun bütçesi ile Adalet Partisi İktidarının dört bütçesi-ki, bu dördüncü bütçedir, beş bütçedir biz bunun münakaşasını yapıyoruz.

Millet Partisinin Sayın Sözcüsü 1965 seçimleri sonunda millete küsmüştü. Biraz sonra da işte, "zengini zengin, fakiri fakir" gibi bir düstur tutturdu. "Böyle lüks yerlerde filanca otururken bu fukaralar ne olacak?" gibi birtakım fukaralık edebiyatına daldı. Bu, hatta bir arada kendi iktisadi doktrinini tarif ederken bir tabir kullanmıştı, şimdi o tabir çok hatırımda değil, o zaman aramızda münakaşa etmiştik. Bundan şu anlaşılıyor, adeta iktidar düşmanlığını Sayın sözcü bir profesyonel haline getirmiştir, bir meslek haline getirmiştir. (*A.P. sıralarından, alkışlar*)

Tenkidlerine bir şey demem ama tenkidleri, tenkid sınırlarının ötesinde birtakım hususları ihtiva etmektedir. Bütçe tenkidi olmaktan çok iktidar tenkidi, seçmene selam, "İşte senin buğdayının parası artmadı gibi" buğday mıntakası Orta-Anadolu'daki köylüye sesleniş, "Şoföre yirmi milyon lira para verdiler, hani herkes bir otomobil sahibi olacaktı, olmadı," gibi başka bir sesleniş. "Köy hizmetleri görülmedi gibi" başka bir sesleniş. Bunların hepsine seçim için prim derler.

Bir itiyat daha kazanıyor zannediyorum Meclisimiz, siyasî partilerin, genel idare kararları defteri de vesika hazinesi haline geliyor. Onun için meselenin üzerinde durmuyorum.

Dar ve sabit gelirlilere ayrı bir şey. Şeriat esasına göre Devlet kurulamaz diye, halk anlar diye söylemiyormuşuz da teokratik esasa göre Devlet kurulamaz diyormuşuz. Bundan maksat, yani eskiden olduğu gibi, padişahlık devrinde olduğu gibi din kurallarına bağlı bir Devlet kurulamaz manasındadır. Gayet tabii ki, Türkiye Cumhuriyetinin modern kanunları, modern Anayasası, Medeni Kanunu, Borçlar Kanunu, Ticaret kanunu, Ceza Kanunu yani Türkiye Cumhuriyetinin hukuk düzenini kuran kanunlar ayakta kalacak, hiçbir şekilde değişmeyecek demektir.

Halk aslında şeriat ister diyor. Yani şunu demek istiyor: (Şeriatçılık) diyemeyişimizi, sanki halk şeriat istermiş de biz bunu bu manada beyan edemiyoruz demek istiyor.

Tasrih ediyorum sözümü: Türkiye'de halk bugünden memnundur, millet memnundur bugünden. Yani cumhuriyetten millet memnundur Muhterem Milletvekilleri! (*Bravo sesleri*) Cumhuriyet millete zorla kabul ettirilmemiştir. Türk halkı, Türk Milleti büyük bir dinamizmanın sahibidir. İyiye, güzele daima kendisi talibolur.

Mesele şudur ki; Türkiye'de idareler daima milletin gerisinde kalmıştır. Millet idarelerden daha ileridir. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar*) Millet şeriat filan istemez. Bugünkü halinden memnundur. Ama millet örfünü, ananesini muhafaza etmek

ister. Din ve vicdan hürriyetine hürmet ister. İsteddiği gibi yaşamak ister. Hür olmak ister, memnun olmak ister, refah içinde olmak ister. Bunları istiyen milletler er geç bir gün bütün bu sıkıntılardan kurtulur ve özlenen seviyeye erişir. Bunlar istenmiyorsa o zaman şikâyetçi olabilirsiniz. Milleti iyi anlamak lazımdır.

Hesap sorulacağından bahsediliyor. Ne biçim hesapsa o. Bu hesap meselesini bir şeye koymaya mecburum. Siyasi heyetler hesaplarını millete verirler. Bunların içerisinde şayet siyasî kusurların dışında birtakım kusurlar varsa bunların prosedürünü de Anayasa tanzim etmiştir. Nasıl verilir, nasıl olur, nasıl gidilir, nasıl yapılır? Şayet Anayasanın tanzim ettiği müesseselerin dışında ve siyasî mekanizmanın tasvir ettiği usullerin dışında birtakım ayrı hesap yolları varsa acaba hesap soracaklar hesap sorma yetkisini nereden alacaklar, kimden alacaklar?

Vatandaş iradesini ifsat için milyonlar dökülmüş, bunlar doğru şeyler değildir.

A.P. para sarf etmek suretiyle seçim kazandı gibi iddialar daha evvel yapıldı. 1965'te yapıldı. Adalet Partisinin seçimlerde kaç para sarf ettiğini ilan ettik, altı milyon liradır. Üç milyon lirasını azalarından toplamıştır, üç milyon lirasının da kaynakları yerindedir. Biz ilan ettik.

Biz kimseyi para sarf etmek suretiyle seçim kazandı diye itham etmeyiz. Çünkü para sarf etmek suretiyle Türk halkının reyini almaya imkân yoktur. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

2 Haziran seçimleri hakkında seçim şikâyetleri duyuyoruz. Seçimi Anayasanın 75'nci maddesine göre hukuk sistemimizde hâkimler idare ediyor. Şikâyetler oraya yapılmalıdır. Vaktinde, zamanında yapılmadı ise şimdi gelip siyasî iktidarı suçlamanın sebeplerini anlamaya imkân yok. Tabii, burada aslında üzerinde durulabilecek pek çok nokta var. Fakat zaman bir hayli ilerlemiştir. Daha yapılacak işler olduğunu biliyorum. Onun için Sayın Millet Partisi Genel Başkanının sözlerini de bu kadarla cevaplandırmış olacağım.

Birçok hilafı hakikat şeyler var. Birçok da anlamadığımız hususlar var. Yalnız yolun sonunu aydınlık görmemektedir, sözleri öyle bitiriyor, Millet Partisi yolun sonunu aydınlık görmemektedir. Aydınlık olmamaktan kastın ne olduğunu bilmiyorum. Birtakım imkânlar varsa onları daha evvelki, biraz evvelki konuşmalarımın içinde cevaplandırdım.

Şimdi, bir iki hususa daha temas edeceğim:

Sayın Alican, Anayasa nizamını koruma Kanununun niçin geciktirildiğini ifade ettiler. Acaba mütereddidiz de ondan mı geciktirilmişti? Gazeteden de bir parça okudular.

Şunu da ifade edeyim: Eğer okudukları parça Senato Grup müzakerelerine ait ise yani bir kaç gün evvel ait ise, öyle bir ifade doğru olmaz. Çünkü bizim Senato Grubunun toplantısı gizli idi. Senato Grubunun sonunda da bir şey neşredilmedi, bir grup tebliği neşredilmedi. Grup başkanı beyanat verdi ve radyo bunu yaydı. İki gün evvel gazetelerde çıktı. Dedi ki; "Gazetelerde birtakım neşriyat görüyoruz, grup toplantısı gizli idi, tebliğ de neşredilmedi. Bunlar hiçbir şekilde partiyi ve Hükümeti bağlamaz" dedi.

İşte burada bir misal daha görüyoruz. Yani zannediyorum ki, Sayın Alican bütün bunları görmemiş, yahut duymamış. Duymak mecburiyetinde değil ama bizim

bahtsızlığımız da bu. Yani meselenin bir tarafını bilip, öbür tarafını bilmemekten dolayı şu kürsüye tenkid geliyor.

İfade edeyim; Anayasa nizamını koruma kanunu tasarısı Anayasa Mahkemesinin gerekçesi çıkmadan hazırlanamazdı, kanaatimiz oydu. Bunda da haklıyız. Şimdi Anayasa Mahkemesi bu kadar mühim bir kanunu geriye çevirirse onun gerekçesini bilmeden, gayet tabii ki bu Parlamento için iyi bir şey olmaz. Onun gerekçesini bilerek ne şekilde anlıyor 141-142'yi ve ona göre kanun tanzim etmek gayet tabii ki doğru bir işti. Bunu yaptık. Bir ay evvel gelebilirdi, iki ay evvel gelebilirdi.

EKREM ALİCAN (Sakarya) — Önce aksini söylediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır hayır, hep bunu söylüyorum. Hep başından beri bunu söyledim.

EKREM ALİCAN (Sakarya) — Siz de bir kısmını biliyor gözüküyorsunuz, bir kısmını bilmez gözüküyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, hep başından beri bunu söyledim. Basın toplantılarımda da bunu söyledim.

EKREM ALİCAN (Sakarya) — Okuyun basın toplantısını.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Basın toplantım bir tane değil ki, 13 tane. Ama “Türkiye’de kanunlar kâfidir” böyle bir şey demedim ben. Gayet tabii ki Türkiye’de birtakım müeyyideler vardır, bu müeyyidelerin işlemesi lazımdır. Noksandır dediğim yerde şayet bunu ikinci defa tekrar etmemişsem bunu noksandır manasına alınması doğru değildir.

Şimdi getirilmiştir. Anayasa nizamını koruma kanunu. Ne baskı kanunudur, ne şudur, ne budur. Doğrudan doğruya şikâyetçisi bulunduğunuz birçok hususları düzeltereğine kaani olduğumuz bir kanun tasarısıdır. Yüksek irade Yüce meclislerindir. Yüce Meclisler kanun tasarısına istediği şekli vermekte gayet tabii ki serbesttir.

Bu tasarı ile ilgili olarak sırası gelmişken bir şeyi ifade edeyim; “Baskı tasarısı, baskı tasarısı” deniyor ve bunu Anamuhalefet partisi de söylüyor; Anamuhalefet partisinin sözcüsü baskı tasarısından bahsediyor. Burada kendilerinin hükümette iken hazırladıkları tasarı var, bu tasarı bizim hazırladığımız tasarıdan daha ağır. Burada kendilerinin imzalarıyla yani Anamuhalefet partisi sözcüsünün, Sayın genel sekreterin imzalarıyla “Bu kanunla mutabıkım” diye yazısı var. Dosya burada. İsterseniz okuyayım yazıyı. (“Oku oku” sesleri)

“Yıkıcı cereyanları önlemek amacıyla Bakanlığınızca hazırlanmış olan Milli güvenlik kanun tasarısı ile...” Adı öyle imiş, çok ad değiştirdi bu “gerekçesi tetkik edildi” diyor; “burada 23’ncü maddenin tasarıdan çıkarılarak Türk Ceza kanununun 260’ncı maddesinde gerekli değişiklik yapılması uygun olacağı düşünülmektedir. Hürmetle selamlarımı sunarım” diyor. İmza da burada yani imza aramaya falan lüzum yok. (A.P. sıralarından “Çalışma Bakanı mı?” sesi) Çalışma Bakanı, evet Çalışma Bakanı olarak.

Şimdi bu oldu baskı tasarısı.

Muhterem Milletvekilleri! Şayet bu bir kanun tasarısı olmasa da bir fabrika olsaydı, hemen çıkıp; “Projesi bizim zamanımızda yapılmıştır” diye sahip çıkarlardı. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar)

15 Şubat tarihli Ulus Gazetesi, Manşet: “Ekonomik ve sosyal sorunların hakkından gelemeyen AP iktidarı çareyi şiddet yoluna başvurmakta buldu” Manşet: “Hürriyetleri katledecek tasarı Mecliste” Manşette bu. Evet ben bunu çok görmüyorum, çünkü biraz sonra koyacağım bazı dokümanlar var, bunu izah edecek.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Tasarı Meclise gelmiş mi Sayın Başbakan? Meclise gelmiyenin adı tasarı olmaz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Erim, Meclise gelmiyen şey tasarı olur olmaz, bunu münakaşa etmiyoruz. Münakaşa ettiğimiz husus; sizin Hükümetiniz zamanında böyle bir tasarinin hazırlandığını ve bütün Vekâletlerin müspet mütalaasının bulunduğunu, bu arada Çalışma Bakanlığının da müspet mütalaası olduğunu söylüyorum. Üst tarafını kıymetlendirmek Yüce Heyetinize ait. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)*

Toprak meselesine başka bir vesileyle temas edeceğim.

Bu aşırı cereyanlar meselesi 1961’den sonra gelen Hükümetin programında var, her Hükümet bunu programına koymuş. Biz getirebildik kanun tasarısını, himmetinize kalmıştır.

Ana muhalefet partisinin Sayın sözcüsü bu kürsüden bazı beyanlarda bulundular. Bu beyanlar bundan evvelki beyanlardan çok farklı değildir. Aslında bunun üzerinde saatlerce polemik yapılabilir ve eğlenceli de bir iş olur. Yalnız çok vakit geçmiştir, onun için telhis etmek istemiyorum.

Bir defa şunu ifade edeyim, komandoları işte o şekilde tabir ediyorlar, “Biz bunların sahibiyiz” dedi Sayın Türkeş, binaenaleyh kendisinin Hükümet tarafından herhangi bir şekilde himaye görmediğini ifade etti. Tamamen teyidediyorum ifadelerini, sahibi kendisidir. Ama bundan dolayı da anamuhalefet partisinin Sayın sözcüsü bizi, “Es-Es” kitalarını beslemek, onları muhafaza etmek, müdafaa etmek, böylece sokak saldırıları tertiplemekle suçladı. Gayet haksız, hiç bir mesnedi olmiyan suçlamalardır. Bu gibi suçlamalar Sayın sözcünün bütün konuşmasının içerisinde birçok yerde vardır. Onların da biraz sonra bir kısmının tahlilini yapacağım.

Biz Devletin meşru kuvvetlerinin dışında bir kuvvet tertibine hiç bir şekilde taraftar değiliz. Biz iktidarız, muhalefet olsak da değiliz iktidar olsak da değiliz. Bizim siyasî felsefemiz budur. Biz kuvvetle meselelerin hallolacağına kaani değiliz. Çıkarız meydanlara, çıkarız kahvelere, gideriz köylere anlatırız aziz milletimize derdimizi, bizim derdimiz değildir o zaten, milletin derdidir. Onun derdinin takipçisi oluruz, bizim siyasî felsefemiz bu. Bizi doğru anlarsınız birçok kimse rahat eder.

Toprak saldırılarından bahsedildi. Türkiye’de 40.000 köy var.

Elmalı’da bu saldırıların olduğunu ifade ettiler. Sayın Kılıçoğlu arkadaşım buradan okudu; 1964’te bu hadiseler olmuştur, 1962’de de olmuştur, 1957’de olmuştur, aynı Elmalı’da.

Yalnız ben başka bir şey söyleyeceğim burada. Anamuhalefet Partisinin Sayın Genel Sekreteri Yozgat’ta diyor ki: “Bugünkü düzenden A.P.li yurttaşlarımız da eziliyor” Bizim partililere söylüyor bunu. *(Anlaşılmayan bir müdahale)* Bizimkiler dinler. *(Gülüşmeler)* Biz parti farkı gözetmeksizin onların da davasını güdüyoruz. “Bugün Atatürk’ün gönlünün

istediği bir parti olduk” diyor. “Bugün C.H.P. yeni bir parti olarak huzurunuzdadır, Atatürk’ün gösterdiği yola girmiş olarak huzurunuzdayız” diyor. Yani şu kadar sene (A.P. sıralarından *gülüştürmeler*) Atatürk’ün yolunda değildik te, ondan sonra döndük geldik, bu yola girdik manası çıkar bundan. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

18 Eylül 1967 günlü Elmalı köylerindeki konuşmasından bir pasaj okuyacağım.

Köylülere diyor ki, Sayın Genel Sekreter: “Birkaç toprak ağası ve binlerce köylünün arasındaki mücadele A.P.’nin kimden yana olduğunu gördünüz. Şimdi bizi köylülere jurnal ediyor. Hava, toprak, su yaşamamız için gerekli üç önemli unsurdur. Doğal kanuna göre olması lazım”

“Kimse bunların bölüşülmesinde adaletsizlik yapamaz. Sizin hepinize insanca yaşama hakkı verecek bir toprak düzeni istediğinizi biliyorum, ortanın bolu bayrağını şerefle yürütüyor ve bize davamızı bütün Türkiye ölçüsünde savunmamızda büyük güç katıyorsunuz.”

“Ben size yeni bir şey öğretmek için gelmedim. Bilakis öğrenmek için geldim, çünkü siz sosyal adalet bayrağını burada açtınız.” İşgalcilere diyor bunu. Şimdi şurada da diyor ki: “Utanç duvarlarını dışarlarda arayanlar, bu münasebetle bizlere de türlü iftiralar atanlar, bugün benim Bayralar ve Beyler köyünde gördüğüm utanç duvarını ibretle seyretmelidirler, tel örgülerle ve jandarmalarla, köylerde utanç duvarları yaratanlar aslında birer köylü çocuğu olan jandarmaları topraksız köylülerin üzerine saldırtanlar halktan yana olduklarını söyleyemezler” Jandarma, Devletin jandarması, Kanun, Devletin kanunu.

Şimdi başka bir pasaj daha var şurada. “Kanun olsa, şu hava parsellense, 2-3 ağa gelseler deseler ki, bütün bu havalara bizim. Bizden izinsiz, bize para vermeden siz bu havalara teneffüs edemezsiniz. Buralarda da nefes alamazsınız dese, siz buna isyan etmez misiniz?” diyor. Köylüler “Ederiz, ederiz” diyor. İşte toprak dağıtımında adaletsizlik de aynı şekilde büyük bir adaletsizliktir. İnkâr varsa teybi var. (C.H.P. sıralarından *“Allah Allah” sesleri*)

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — İnkâr etmiyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İnkâr etmiyorsunuz. Çok güzel, zapta geçtiğine memnun oldum.

Bir iki şeyi daha söyleyeceğim. Başka bir yerde Sayın Genel Sekreter “Özerk kuruluşlardan biri olan TRT’nin kanununu değiştireceklerini söylüyorlar, eğer A.P. TRT’nin bir teline dokunmak isterse kıyameti koparacağız” (A.P. sıralarından *gülüştürmeler*) Kıyameti koparmak kimin elinde bilmiyoruz ki. Sizin bunu ne zaman deruhde ettiğinizi de bilmiyoruz.

Şimdi geliyor “Emirdağ’lı Bayram” yine, tekrarlandı burada da. Toprak meselesinden dolayı Bayram’ı öldürmüşler. Geçen sene bunu söyledik, bu sene tekrarlandı. Artık bunlar klasik şeyler haline geldi. Böyle klasik meseleler. “Emirdağlı Bayram, toprak meselesinden dolayı öldürülmüştür” diye bugün yine tekrarlandı. Diyor ki, Milliyet Gazetesine: “Muhterem gazetenizin 3 Şubat 1968 tarih ve 7253 sayılı nüshasının birinci sayısının 8’nci sütununda (Toprak istiyen Köylü 57 yerinden Vuruldu) başlıklı haber yanlış olarak bildirilmiştir. Olayda toprak konusu bulunmayıp, kumar oynamaktan dolayı alacaklı bulunan maktul Bayram Çıtak ile Ahmet Ceylan adındaki şahıslar

arasındaki husumetin, her iki tarafın taraftarlarına da sirayeti üzerine olay günü meydan kavgasına sebeb olduğu, bu kavgada taraftarların bir birine karşı silah kullandıkları, bu sırada Bayram Çıtak'ın av tüfeğiyle sağ ayak baldırından yaralanarak geç vasıta temin edilmesiyle Emirdağ Devlet Hastanesine nakli sırasında kan kaybından öldüğü" diyor Cumhuriyet Savcısı Can Kat.

Devletin savcısı; gazeteyi yalanlıyor. "Toprak kavgası falan değil, kumar kavgasıdır" diyor söylüyoruz. Yine bu kürsüye geliyor, "Topraktan Bayram öldü" (*A.P. sıralarından gülüşmeler*)

Bir hususu daha nazarı dikkatinize getireceğim. Aslında iki hususu daha dikkatinize sunacağım. Burada Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Bütçesi konuşulurken ben de dinliyordum. Sayın anamuhalefet sözcüsü Sayın genel sekreter değil, başka bir milletvekili konuştu. Yalnız Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı olan arkadaşım konuşmasıyla basına verdiği yazının aynı olmadığını ifade etti. Zabitlara geçti. Bunu bütün arkadaşların bilmesinde fayda mütalaa ediyorum. "İşte bize lazım gelen muamele reva görüldü" den sonra şöyle deniyor: "Oysa ki, Türk halkının beklediği bir petrol kanunu, bir maden kanunu, bir yabancı sermayeyi teşvik kanunu; bir tek kanunu var" Buna bir şey demiyoruz "İktidar elini buralara uzatmamaktadır. Çünkü bu konularda karşımıza gayrimillî Hristiyan şirketleri çıkmaktadır" diyorlar. Gayrimillî Hristiyan şirketleri. (*A.P. sıralarından gülüşmeler*)

MUSTAFA ŞÜKRÜ KOÇ (Aydın) — Müslüman şirketi mi Mobil?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte oraya geliyoruz. İşinize geldiği zaman böyle, işinize geldiği zaman öyle. Gayrimillî Hristiyan şirketleri, yani birisi duyarsa bunlar gâvur şirketleriymiş desin... Mesele budur.

Muhterem Milletvekilleri; "Tabii, diyor, A.P. bu kadar köyün suyu dururken İstanbul'a gider köprü yaparsa..." Tabii bu kadar köyün yolu dururken İstanbul'a gider köprü yaparsa diye bir köprü davası da yürüyüp gidiyor.

Burada bir mentaliteye işaret etmek istiyorum. Türkiye'nin bu kadar köyü susuzken, bu kadar köyü yolsuzken, bu kadar köyü ışıksızken, hatta bunların susuz mu, ışıksız mı, yolsuz mu olduğu belli değilken, Türkiye'de birçok şeyler yapılmıştır. Şimdi hizmetleri görürken; bu yol istismar yoludur. Bu istismar yer yer geçer de. Onu da ifade edeyim. Yer yer geçer. Ama gidip vatandaşa anlattığımız zaman, mesele döner. "İstanbul'a köprü yapacağımıza bizim köye yol yapın" der vatandaş... Bu demektir: Türkiye'de son köyün yolu yapıncaya kadar, son köyün suyu yapıncaya kadar, son köyün ışığı gelinceye kadar İstanbul'a köprü yapmamak lazım. Aynı mentaliteyle giderseniz; İstanbul'a elektrik de yapmamak lazımdır. Aynı mentaliteyle giderseniz, İstanbul'a su da yapmamak lazımdır. Aynı mentaliteyle giderseniz, Ankara'ya bir şey yapmamak lazımdır.

Şimdi bu yol yanlış bir yoldur. Ama yani politik istismar bakımından fena bir yol değildir. (*A.P. sıralarından gülüşmeler*) Onu takdir ediyorum. Şimdi ama adama birçok şeyler derler. Türkiye bir planla kalkınıyor, İstanbul köprüsü bir fantazi değildir. İstanbul köprüsü köprü olduğu için yapılıyor değil. İstanbullular üstünden geçsin diye de yapılıyor değil. Zenginler, arabalı olanlar falan geçsin diye yapılıyor değil. Ama onlar da geçecek. Gayet tabii Türkiye'de mülkiyet var, serbest teşebbüs var, arabası olan da var olmıyan da var, geçecek üstünden. İstanbul köprüsü İstanbul'un köprüsü

değildir, boğazın bir yakasından öbür yakasına geçme problemidir. Nasıl Fırat nehrini Bilecik köprüsüyle bir yakasından öbür yakasına geçiyorsanız, nasıl Dicle Nehrini, Cizre Köprüsüyle bir yakasından öbür yakasına geçiyorsanız bunların Türkiye’de köprülerin tulû 34 küsur Km.yi bulur. Köprü bir yakadan öbür yakaya geçmek içindir. Neyle geçeceksiniz? Kayıkla, dombazla, sandalla şununla bununla yahut feribotla, yani araba vapuruyla. Şimdi bakıyoruz, hesap yapıyoruz, hesap yapılıyor. Hesabı da dünyanın en iyi mütehasşısı yapıyor, bizim hatırımız için falan da yapmıyor. Yani öyle herkes hatır için falan, Batılı profesyonel itibarını satmaz. Batılı olmanın büyük taraflarından birisi odur. İtibar çok mühim şeydir. Yapıyor, getiriyor, diyor ki, “1973 senesinde bu köprü işletmeye girerse 118 milyon lira senede kar ederseniz. 1995 senesinde de 449 milyon lira kar edersiniz.” 1,5 milyar sarf edeceksiniz. 20 senede bu köprü kendi kendisini öder, bütün masrafları çıktıktan sonra. 1973 senesinde köprüden ortalama geçiş maliyeti 11,48 liradır. Araba vapuru ile 17,03 liradır vasati, kamyonu, otomobil ve saire vasatısı. 1995’te 3 liraya geçiş iner, 3 lira ile 449 milyon kazanırsınız. Araba vapuru kullanmaya kalkarsanız 12,44 lira eder, vasati maliyeti. Mesele bununla da bitmiyor.

Muhterem Milletvekilleri, trafik büyük bir hızla artıyor. Halen bir taraftan diğer tarafa geçen 4 milyonu aşmıştır... Bugün bunun yüzden 50 sinden fazlası da ticari eşya taşıyan kamyon-kamyonet Anadolu’dan geliyor. Anadolu’ya gidiyor. Türkiye’de sanayiın %51’i İstanbul civarındadır, ticaretin %60’ı İstanbul’da...

RUHİ SOYER (Niğde) — Çok fena.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İyi veya fena, bu böyle. Kültür merkezi, üç tane üniversite; 24 bin yatağı bulunan hastaneler; İstanbul, bugün bütün Türkiye’nin istifade ettiği bir merkez.

Şimdi ne yapıyorsunuz? Boğazın bir sahilinden öbür sahiline geçeceksiniz, probleminiz bu. Efendim, kaç tane çaresi var bunun. Araba vapuru var, köprü var, tünel var. Bunların hepsi tetkik edilmiş, hesapları yapılmış. Tetkikat gösteriyor ki, 3-4 sene sonra koyacağınız araba vapurlarıyla boğazın bir tarafından bir tarafına geçebilirsiniz, ama Karadeniz’den Marmara Denizine geçemezsiniz. Yani, yüzen bir köprü meydana geliyor. Geçemezsiniz, zaten kazalar ve saire çok artmaya başlamıştır. Köprü bir süs değildir. Köprü bir iktisadi tesistir. Kendi kendini ödiyecek bir tesistir. “Yabancılardan para bulacaktıydık, ödünç para...” Bulacağız. Üstünden geçen adamdan alacağız, yabancılara ödiyeceğiz. Bunun neresinde mahzur var? Yani, bu neden kötü görülüyor? İktisadi bir tesistir. Köprünün ihale evrakları müteahhitlerine gönderilmiştir. Avrupa Yatırım Bankasının teşkil ettiği konsorsiyum, köprüyü prensibolarak finanse etmeye karar vermiştir. Martın sonunda finansman modelini verecek ve 9 Temmuz tarihinden evvel de köprünün temeli atılacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri sürekli alkışlar)

Söz buraya gelmişken, “E, bari İstanbul’un elektriğini, suyunu yapsanız” diyor Sayın genel sekreter. İstanbul meselelerine ne kadar aşına, ben söylüyeyim.

İstanbul’da Alibey Barajı yapılıyor. İstanbul’da terkos derivasyonu yapılıyor. İstanbul’da Ömerli Barajı yapılıyor. İstanbul’da Kartal mıntıkasında ikinci bir belediyeye su getirecek tesisler yapılıyor. Kâğıthane su tesisleri yapıldı. 541 milyon lira para sarf ediliyor, yapılıyor bugün. 541 milyon lira sarf ediliyor, çünkü Taksim Meydanında “İstanbul’un su meselesini halledeceğimizi, bunun için de 541 milyon lira para sarf edeceğimizi” söyledik, onu yapıyoruz.

Elektriği bari onu da söylüyeyim: 110.000 kilovat Ambarlı Santralı+220.000 kilovat Ambarlı Santralı+330.000 kilovat Ambarlı Santralı, 630.000 kilovat Ambarlı Santralı 1 milyar lira sarf ediliyor.

Keban İstanbul hattı inşa halinde; 500.000 kilovat Seyit Ömer tesisleri, Kütahya'da yapılıyor; bütün bunlar yapılıyor. Yani onları yapıyoruz. Köprüyü de munasip şekilde, borç bulmak ve hasılatı ile ödemek suretiyle yapıyoruz. "İktisadi genişleme" derler bunun adına. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Şimdi Muhterem Milletvekilleri; huzurunuzda başka bir konuya geçeceğim. İstanbul'da meydana gelen hadiselerin üzücü olduğunu söyledim. Mani olmak için bütün itinaımız kullanılmıştır. Fakat, maalesef hadiseler çıkmıştır. Biz, sokaklarda vatandaşlarımızın kavga etmesinden hoşlanacak kimseler değiliz. Biz, kimsenin burnunun kanamasından hoşlanacak kimseler değiliz. Maalesef olmuştur; üzücüdür. Ama ümidederiz ki, tekrerrür etmez.

Burada bir hususa dokunacağım:

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü aklı sıra beni buradan tezyif etti. Öyle şeyler söyledi ki, ben bunlara o seviyeye inip cevap verecek değilim. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Yalnız bazı şeyleri söyleyeceğim:

Burası şahısların birbirlerini tezyif etmesi onun karşısında durup dururken müdafaaya girmesi ve saire gibi maksatlar için istimal olunamaz olunmamalıdır da. Çok esefle karşıladığımı sözlerini ifade edeyim. Bunları ilk defa söylemiyor. Zannediyorum başka yerlerde de söylemiş olmalı ki, burada bunları alt alta çabucak koydu. Şunu ifade edeyim: Biz Türkiye'de demokratik hayatın gelişmesi, yerleşmesi, aziz milletimizin refaha memleketimizin ümrana gitmesi bizden ne kadar fedakârlık istiyorsa biz bu fedakârlığı vermek üzere yola çıkmışızdır. Onun içindir ki, bu işi batırmak isteyenlerin tahriklerine uymıyacağız. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar) Sokağı tahrik edebilirsiniz. ama bizi tahrik edemezsiniz. Evvela bunu ifade edeyim.

Buradaki beyanlar bir hıncın ifadesidir: Hınc... Neden? 13 Şubat 1965 tarihinde kendilerini istifaya mecbur ettik. Ben böyle konuşayım. Bu bir türlü unutulmamıştır. Arkasından 1965 seçimlerinde, seçimi kaybettiler, bunu da unutamamışlardır.

Birçok yerlerde bana işte "Nerden çıktı bu adam" gibi falan sözler sordular. Ben de dedim ki, "Ben millet içinden geliyorum, aziz halkımın sinelerinden geliyorum. Bir köylü çocuğuyum. Yerim, cefakâr ve vefakâr milletimin sinesidir. Buradan çıktık, geliyoruz. Nasıl iktidar olduğumuzu da sorarsanız sandıktan geçtik geliyoruz" dedim. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Adalet partisinin Büyük Kongresi, beni 1964 senesinde 1.600 delegeden 1.072 sinin iştirakiyle Genel Başkanlığı seçti. Gayet tabii ki ben 1960 ihtilalinden sonra Devlette vazife almadım, askerliğimin dışında. Hayatımı kazanmak için mesleğimi icra edecektim. Mesleğim de mühendislikti, onu icra ediyorum. Tabii ki, herkesin mesleğini icra etmesi kadar tabii bir şey olamaz, ama söylenmedik laf kalmadı buradan: Dış iş çevreleri ile iç iş çevreleriyle alaka, bilmem ne, birtakım şeyler... Bunlar söylendi. Bunlar sadece burada söylenmedi. Ayrıca bir gazetede de hatıra olarak yazılıyor. Milliyet Gazetesinin 15, 16 ve 17 Şubat tarihli yazıları tarafımızdan dikkatle tetkik edilmektedir. Burada çıkan bir hatıra dikkatle tetkik edilmektedir.

Biz dört parti bir araya geldik, 226 oy bulduk, 13 Şubat günü Hükümeti istifaya mecbur ettik. Meğer bizi birtakım dış çevreler, bu arada Amerikalılar böyle bir yola itmiş, bundan haberimiz yokmuş.

Bu, hepimizi birden alakadar eder. Bu yazılanlar da bunlar vardır. 226 tane Türk Parlamentosunun milletvekilinin rey i ile hür iradesi ile o günkü Hükümeti istifaya mecbur ettik. Neden ettiğimizi de sonra izah ettik. Bu hıncı almak için karalama tezyif ve iftiraya müracaat etmek insaf sahibi insanların yapacağı iş değildir. Ama ben bunu çok görmüyorum. Neden çok görmüyorum. Bu şekildeki iftiraların insafsızca yapıldığını hep gördük, yani bu iftira onu yapanlar tarafından itiyat haline gelmiştir. Gayet tabii ki, bu makaleler tarafımızdan gayet dikkatle tetkik ediliyor.

Şimdi ben burada şunu söyleyeceğim: tabii ki, bu gibi haller karşısında dövüşmek veya sövüşmek iki yoldan biridir. Ben ikisine de saptırmıyacağım, çünkü mesuliyet taşıyoruz. Taşındığımız mesuliyet bizi bu iki yoldan birine gitmekten men ediyor... Türkiye için, aziz vatanımız için şahsımıza yapılmış bulunan hareketlerin birçoğunu sineye çekmişizdir ve bunu da sineye çekeceğiz. Sadece bunun bir iftara olduğunu, bir yalan olduğunu ve bu şekildeki iftiralara tenezzülle bir şeyin çıkmıyacağına huzurunuzda ifade etmek istiyorum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Sayın Genel sekreter, adam lekelemek sanatımız değildir. O sanatın erbabı olan bu işlere tenezzül ediyor?

Sayın Genel Sekreter, "Kendisi ispat edemezse müfteridir" sözüme karşı cevap vermiş. Hakikaten müfteri olduğunu ispatladı, buradan. Adalet Gazetesinde yazılmış iki makaleye bakarak, ondan sonra da iş çevreleriyle bilmem alakalıymış ve saireymiş.

Ben gayet açıklıkla söylüyorum, sırça köşkte oturan kimse nereden neyin geleceğini gayet iyi hesaplar. Dört küsur senedir bu işin içindeyim.

İlk defa söylemiyorum; herkes ne biliyorsa, zaman, mekân şahıs söylemek suretiyle ortaya koymazsa gayet tabii ki, en ağır tabirlerle bu gibileri bir muameleye tabi tutarım.

Kendisi buradan müfteri olmadığını değil, olduğunu ispatlamışlardır. Çünkü söylediği, birtakım alt alta konmuş, üzerinde şu kadar sene geçmiş gazete yazılarıdır. Gazete yazılarını bakarak bu gibi büyük işlere cüret etmemek lazımdır; mahcup ederler, insanı. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri; şahıslar arasındaki dostluklar ayrıdır, milletlerarasındaki dostluklar ayrıdır, devletlerarasındaki dostluklar ayrıdır. Eğer Ana Muhalefet Partisinin Sayın Sözcüsü bunları ayırt edemezse ben kendisine bir yardımda bulunamam. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Onun içindir ki, bu bahsi şöyle kapatmak istiyorum: Hakikaten tezyif müzeyyifin kavliyle mütenasiptir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri; 3,5 saate yakın zamandır konuşuyorum. Daha çok konuşma ihtiyacımdayım, fakat bağlıyacağım. (Muhalefet partileri sıralarından "Bağla, bağla" sesleri)

Türkiye %7,6 kalkınma hızını sağlamıştır. Üç senelik A.P. Hükümeti zamanında batıyoruz, gidiyoruz falan denen iktidar zamanında 7, 6 kalkınma hızı sağlamıştır. 1960-1965 Devresinde tasarlanıp ta kuvveden fiile çıkarılamayan (ki hemen hiçbir tesis yoktur) bütün tesisleri kuvveden fiile çıkarmıştır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

A.P. İktidarı zamanında Türkiye 12,5 milyar yatırım hacminden (Planın birinci yılı) 24,7 milyar yatırım hacmine memleketi çıkarmıştır.

A.P. İktidarı zamanında Türkiye 1964-1965 ders yılında ilkokula giden 3 milyon çocuğunu 4,5 milyona çıkarmıştır.

A.P. İktidarı zamanında, 6 vilayetteki sosyalizasyonu 23 vilayete götürmüştür.

A.P. İktidarı zamanında geçen üç sene zarfında memleketimiz birçok güzel tesis kazanmıştır. Bunları teker teker sayacak değilim. Hepsini söyleyecektim. Güzel hedefler konmuştur, orta yere.

2,5 milyon çimento 1969 yılında 6,5 milyon ton istihsale çıkmış, 1972’de 12 milyon ton istihsale çıkacaktır.

2,5 milyar kilovat-saat elektrik 12 milyar kilovat saate çıkmaktadır.

300.000 ton civarındaki gübre kapasitesi 4 milyon tona çıkmaktadır.

430.000 ton olan demir kapasitesi 4 milyon tona çıkarılmaktadır.

900.000 ton olan petrol istihsalı 4 milyon tona çıkarılmıştır.

Üç tane kâğıt fabrikası hali inşadadır, üç tanesi daha inşa edilecektir, programa konmuştur.

1952’de 12 tane elektrikli köyü olan Türkiye’de yalnız 1969 senesinde 2260 köye yeniden elektrik götürülmesi için çalışmalar yapılacaktır ve bunun 1.500’ü bitirilecektir, parası konmuştur.

1950’ye kadar (ki 1949 da bir 500.000 lira var, zannediyorum) köy hizmetlerine hiçbir para konmamış iken, 1969 senesinde 750 milyon lira köy hizmetlerine konmuştur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Bunun yanında 250 milyon lira da Türk köylüsü kendi gönlü ile katkıda bulunmaktadır. Bir milyar liralık Türk köyüne hizmet gitmektedir, sadece yol, su, elektrik.

1962 senesinde 45 milyon olan köy tahsisatı 1969 senesinde yedi misline çıkarılmıştır, yedi senede yedi misline çıkarılmıştır. Ondan sonra bakıyoruz, gidiyoruz, Türkiye geriye gidiyor.

Sınai istihsal 1962-1965 senesinde %8 civarında iken 1965-1968 senesinde millî hasıladaki yeri %11’in üzerindedir. Ama %12’nin altında. Doğru; %11’in üzerinde.

Muhterem Milletvekilleri;

1969 bütçesi büyük gayretler sonunda hazırlanmıştır. 1969 programı İkinci Beş Yıllık Planın ikinci senesine tekabül ediyor ve ekonomimizdeki gelişmenin sıhhatli bir şekilde gideceğine göre hazırlanmış. 1970’lerde yeni Devre başlıyor. Bu Devrede mühim hadiseler olacak. Ekonomimiz bakımından, sosyal meselelerimiz bakımından mühim hadiseler olacak.

İhracat meselesi Türkiye’nin bir numaralı meselesidir. İhracatı artırmak için birçok tedbirler alınmıştır. Bu sene 575.000.000 dolarlık bir ihracat yapılması düşünülmektedir. Fakat bunun 600.000.000 dolar seviyesine erişmesi için gayret sarf ediyoruz.

Mühim olan mesele Türkiye’nin kaynaklarını daha iyi kullanmak, Türkiye’nin planlarını daha iyi yapmak ve 1970-1980 Devresinde, 1960-1970 Devresindeki inkişafın çok daha ilerisini sağlayabilmektedir. Sağlamak mümkündür. 1970’lerin ortasında yani.

1970-1980 Devresinin ortasında Türkiye bugünkü sıkıntılarından geniş çapta kurtulacaktır. 1972 senesinde ilkokul davası hallolmaktadır. “Eğitim meselesinde kifayetsizsiniz” denildi. Biz, her 20 Türk köyüne bir ortaokul götürmekteyiz. Ve Cumhuriyetin kurulduğu günden bu yana açılan ortaokulu -geçen gün de söyledim- Adalet Partisi 4 sene zarfında açmaktadır. Bunun %75’ini açmıştır, keza lise de aynı şekildedir, sanat okulu aynı şekildedir, ziraat okulu aynı şekildedir. 6 tane ziraat okulunu 60 ziraat okuluna çıkartmaktayız. 43 tanesi açılmıştır, Türk köylüsüne hizmet gidecektir.

Binaenaleyh huzurunuzda Adalet partisi iktidarının üç senelik icraatını sayıp dökmeyi çok isterdim. Ümit ederim ki başka bir vesile hasıl olacaktır, bunu sayıp dökeceğiz.

Bu itibarla biz, bize Devredilmiş bulunan emaneti titizlikle muhafaza ettik, büyümeye geliştirmeye gayret sarfettik. Bizden evvel bu hizmetleri görenlerin hizmetlerine yenilerini ilave etmeye çalıştık. Bunu yaparken de iyi niyetle bütün gücümüzle aziz milletimize olan muhabbetimizle, saygımızla, hukuk ve kanun devletine olan saygımızla çalıştık.

Encümenlerde, Yüce Mecliste Bütçenin tümü üzerinde bakanlıklar bütçeleri üzerinde fikir ve mütalaa beyan eden değerli milletvekili arkadaşlarıma, bütün siyasî partilerdeki milletvekili arkadaşlarıma huzurunuzda teşekkür ediyorum.

Ayrıca Bütçe ve Plan Komisyonunun değerli Başkanına, yardımcılara huzurunuzda yine teşekkürlerimi sunmayı bir borç biliyorum.

Beni uzun saatler dinlediğiniz için Yüce Meclisin muhterem üyelerine şükranlarımı ve saygılarımı sunuyorum. (A.P. sıralarında şiddetli alkışlar ve “Bravo” sesleri)

Görüşmelerin tamamlanmasından sonra tekrar kürsüye çıkar

BAŞKAN — Sayın Başbakan, teşekkür sadedinde söz istemiştir. Buyurunuz Sayın Başbakan.

(A.P. sıralarından sürekli alkışlar, “Bravo” sesleri)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Yüce Meclisin Sayın Üyeleri,

1969 senesi Bütçesinin Yüce Meclisinizce kabulü dolayısıyla hepinize şükranlarımı sunarım.

1969 yılı Bütçesinin her kuruluşunun mahalline masruf olması, her kuruluşunun en yüksek seviyede değerlendirilerek hizmetlere kalbolması için gayret sarf edeceğimiz hususunda bize itimadettenizi rica ediyorum.

1969 senesinin memleketimizin çeşitli köşelerine dağılan gerek daha sonraki yıllar için gerekse 1969 senesi için ekonomimiz bakımından, sosyal hizmetlerimiz bakımından, kültürel hizmetlerimiz bakımından, güzel hizmetlere yönelmiş bir bütçe yılı olmasını temenni ediyorum.

Aziz milletimizin emrinde Yüce Meclislerimizin gösterdiği istikamette bu bütçenin sarfına dikkat, itina ve gayret sarf edeceğiz.

1969 yılı Bütçesinin milletimize, memleketimize hayırlı uğurlu olmasını Cenabı Haktan niyaz eder, hepinize saygılarımı sunarım.⁶⁸ (A.P. sıralarından sürekli alkışlar ve “Bravo” sesleri)

⁶⁸ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 34, Birleşim 62, Sayfa 948-982*

6 Mayıs 1969 Salı

Yargıtay Başkanının Cenaze Töreninde Meydana Gelen İrtica Olayının Sorumlusu Olduğu İddiasıyla I. Demirel Hükümeti Hakkında Gensoru Açılması İlişkin Önerge Nedeniyle

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri;

C.H.P'nin dün vermiş bulunduğu bir gensoru önergesi üzerinde Millet Meclisinde grupları bulunan partilerin sözcülerinin yapmış bulunduğu iki saat onbeş dakika süren bir konuşmayı dinledikten sonra izahlarda bulunmak üzere huzurunuzda geldiğim şu anda hepinizi saygı ile selamlıyorum. *(A.P. sıralarından şiddetli alkışlar)*

Sözlerime başlarken, dün, geçen hafta içinde müzakereye başlanmış olan başka bir gensoru önergesini müzakere edip Yüce Meclisimiz gensoru açılmamasına karar vermiş idi. Dört seneye yaklaşan iktidar devrimizde Cumhuriyet tarihinin en çok gensoruya, en çok genel görüşmeye, en çok gensoruya, en çok araştırmaya maruz iktidarı mutlaka Adalet Partisi iktidarındır. Bununla şunu ifade etmek istiyorum: Biz hiçbir zaman murakabeden kaçınmadık, murakabe yollarını hiçbir zaman tıkamadık. Bugün burada, memleket sathında çeşitli tefsirlere yol açan bir hadise konuşulurken de konuşmacıların konuşma süresini tahditetmedik. Herkes istediği şeyi söyleyebilirdi. Hiç kimse, “Zamanım yoktu” diyemeyecektir. Hiç kimse elinde bulundurduğu delilleri ortaya koymaktan men olunmamıştır. Binaenaleyh, bundan sonra yapılacak siyasî polemiklerde hiç kimse kendisine verilen hakkı, kendi hakkını kullanmamak suretiyle, bildiklerini ortaya koymadığını iddia etmeyecektir, edemeyecektir. Onun içindir ki, huzurunuzda fevkalade önemli bulunan bir iddiayı, çeşitli vesilelerle cevaplandırmış bulunduğumuz bir iddiayı tekrar cevaplandırmak gibi bir görevle bulunurken, iktidar olarak muhalefet partilerimizle her şeyi söylemek imkân ve fırsatını sağlamış olmanın vicdan huzuru içinde bulunuyoruz. *(C.H.P. sıralarından Anayasa sağlıyor siz sağlamıyorsunuz sesleri)*

ALİ İHSAN GÖĞÜŞ (Gaziantep) — Bize Anayasa bu hakkı veriyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Demek istediğim şudur: Muhterem Milletvekilleri, biz, bizden evvel konuşan hatipleri gayet sükûnetle dinledik. Bunun aksini hiç kimse iddia edemez. Beni sükûnetle dinlerseniz, zannediyorum ki, memleketimizin her türlü meselesinin görüşüleceği son merci olan bu platformu memleketimizin yararına kullanmış oluruz. Esasen, sükûnetle dinlemezseniz de, ben bu platformun hiçbir zaman memleketimizin zararına kullanılmasına vesile olmayacağım.

Muhterem Milletvekilleri, dün bir gensoru önergesi konuşulurken anamuhalefet partisinden, C.H.P'den burada sekiz kişi vardı. Bununla, mesaisini bitirmekte olan Meclislerimizin gensoru gibi çok mühim bir müesseseyi kullanırken anamuhalefet partisinden gensoru müessesesine atfettiği önemi sözlerimin başında kaydetmek istiyorum. Hükümet her zaman bütün işini gücünü bırakmış, gelmiş Meclislerde hesap vermiştir; hesap vermekten hiçbir zaman kaçınmamıştır. Hesap soranların da aynı sorumluluk içinde olması lazım idi. Gayet tabii ki, bunları milletimize anlatacağız. Bugün sadece milletin huzurunda iktidarların hesap vermesi, muhalefetlerin mesuliyetsiz

olması gibi bir durum mevcut değildir. Muhalefetler de ne yaptıkları hakkında millete hesap vermek mecburiyetindedirler. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Böyle olmazsa, muhalefet partilerinin demokrasinin ayrılmaz bir parçası olduğu şeklindeki Anayasa hükmünü iddia etmek imkânı kalmaz.

Bugün huzurunuzda çeşitli yönleri bulunan bir konu ile ilgili olarak serdedilmiş mütalaalara cevap verirken bazı açıklamalar yapmak zarureti de duymaktayım.

Muhterem Milletvekilleri, bir önerge getirilmiştir. Bu önergede, 3 Mayıs 1969 tarihinde cereyan eden bir olay irtica olayı olarak gösterilmiş ve bunun Hükümetin sorumluluğu içinde bulunduğu bu iddiaya ilave olunmuştur. Ayrıca, bu olay dolayısıyla de ibadet hürriyetinin zedelendiği ifade olunmuştur. Muhalefet Partileri, gensoru açılmasının neden لازم geldiği ile ilgili mütalaalarını serdederken çeşitli kanaatlar izhar etmişlerdir. Zaman kifayetsizliği mevzuubahsolmadığı halde, hiç kimse bu iddiayı delillendirmemiştir. Bu zamana kadar meclislerimizde irtica konusunda müzakere açtı, gensoru önergesini getiren anamuhalefet partisi, parti adına çıkıp konuşma hakkını dahi kullanmamıştır.

Muhterem Milletvekilleri, muhalefet, bizi, meclislerin zabıtları karıştırıldığı takdirde görülecektir ki, çeşitli ithamlar altında tutmuştur. Türkiye’de din ve vicdan hürriyeti meselesi 1965 Hükümet programından başlamak üzere 1966, 1967, 1968 ve 1969 bütçelerinde, bütçenin başında, bütçenin sonunda ve değişik zamanlarda gerek Cumhuriyet Senatomuzda, gerek Millet Meclisimizde çeşitli şekillerde ve muhtelif zamanlarda müzakere ve münakaşa konusu olmuştur. Bunların hiçbirisinde de yuvarlak beyanların ötesinde deliller ortaya konamamıştır.

Bugün başka bir olayla karşı karşıyayız. Hakikaten hepimizi üzen, hiç kimsenin tasvibetmediği, tasvibetmesine imkân olmadığı bir olay cereyan etmiştir. Bu olay, Maltepe Camiinde Yargıtay Başkanının cenaze namazı dolayısıyla meydana gelmiştir.

Şimdi hisleri bir kenara bırakalım, meseleleri Yüce Meclisin yüksek havasına yakışır bir şekilde münakaşa etmenin yollarını arayalım.

Ne olmuştur? Camiiden çıkan cemaatin içerisinde birtakım vatandaşlar “Bu zatın cenaze namazı kılınmaz” demişlerdir. Bunun üzerine cenaze namazı için oraya gelen diğer grup vatandaşlar müdahalede bulunmuştur. Karşılıklı “yuh”lar çekilmiştir. Polis meseleye müdahale etmiş, vatandaşları, yani camiin içinden çıkıp da cenaze namazı kılınmasına müdahale etmek isteyen vatandaşları camiin dışına çıkarmış, imam bulunamamış, daha sonra imam bulunmuş ve cenaze namazı eda edilmiştir. Hadise bu. Fakat burada bitmiyor. Hadisenin bu kısmının enine boyuna münakaşasını yaparız.

Burada hükümetin kusuru nedir? “Camiden çıkan vatandaşların bağırmasına mani olunamaz mı?” Hükümeti böyle bir kusur izafe edilemez. Hükümet bağranların yakasına yapışıp, alıp götürüp savcıya teslim etmiş mi? Etmiş 13 kişiyi götürmüş, 13 kişinin 9’unu da mahkeme tevkif etmiş mi? Etmiş. Hükümetin kusuru nedir? Tedbir almamak mı? Neyin tedbirini almamak? 600 polis getirmiş koymuş Hükümet oraya. Bir çatışmayı önlemiş, kimse kimse ile kavga, döğüş haline gelmemiş. Başka Hükümetin ne kusuru var? “Hükümetin böyle bir hadisenin meydana gelmesini önlemesi lazımdı” Ne yapması lazımdı? Bunu kimse söylemiyor.

Bir parti sözcüsü “Cumhurbaşkanının ve Başbakanının böyle bir hadiseden daha evvelden malumatı varmış” dedi. Böyle bir beyan tamamen hilafı hakikattir. “Bir sene

evvelden malumatı varmış” Böyle bir beyan hilafı hakikattir, ama birtakım hadiselerin çıkabileceği son akşam ihbar edilmiştir. Bunun üzerine merasim Maltepe Camiine nakledilmiştir, çünkü Maltepe Camiinde emniyet tedbirlerini almak, Hacıbayram Camiine nazaran çok daha kolaydır.

MUZAFFER KARAN (Denizli) — O halde Hükümet âcz içinde.

BAŞKAN — Efendim, yerinizden müdahale etmeyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet gayet tabii ki, “Kudretimi kullanacağım” diye vatandaşları kırdırmanın yoluna gitmiyecektir. En kolay tedbir nerede alınabiliyorsa, orayı seçmekle Hükümet acizlik değil, basiret göstermiştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar)

Şimdi hadisenin bu kısmında başka olaylar var: Söylüyorum; hiç kimse cenaze namazını kılmaya zorlanamaz, ama hiç kimse de başkasının cenaze namazı kılmasına karışamaz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Ama bütün bunlara rağmen hadise orta yerdedir ve olmuştur.

Polis meseleye müdahale etmiştir, polis meseleyi kontrol altında tutmuştur, kimsenin en ufak bir şekilde burnunun kanamasına sebeb olunmamıştır, mani olmuştur.

Hadisenin bu kısmından sonraki kısmına geliyorum.

Bu arada iki hükümet üyesi, hükümeti temsilen Yargıtay Başkanının cenazesinde hazır bulunmuş, hakaret görmüştür, tariz değil, hakaret görmüştür. Bunları da söylesenize...

Daha sonra, Devlet ne yapmıştır? Devlet askeri merasim yapmıştır. Ölen Yargıtay Başkanıdır. Yargıtay Başkanının şerefiyle mütenasip olarak askeri merasim yapmıştır, ama camiden 200 metre sonra askeri merasimin yönetimi başka ellere geçmiş ve cenaze Necati Bey caddesinden alınarak Zafer Meydanına getirilmiş, Zafer Meydanında nutuk söylenmiştir. Söylenen nutuk şudur: “Bugünkü olayları yaratan Devrik Vahdettin’in torunları, Saidi Nursi’nin çömezleridir. (C.H.P. sıralarından “doğru” sesleri) (A.P. sıralarından “yuh” sesi) Onlara çanak tutan yöneticilerdir. Biz ulusal kurtuluş savaşını verecek olan devrimciler, Atatürk’ün huzurunda onlara layık oldukları dersi veriyoruz ve vereceğiz.”

Cenaze bir kenarda kalmış, siyasî nutuklar çekilmeye başlanmış.

“Bu güruh, devrimci Yargıtay Başkanımızın cenaze namazını kaldırtmamıştır. Biz, devrimci büyüğümüzü kalplerimize gömüyoruz. Biz Atatürkçüler, biz ulusal kurtuluş savaşını devam ettiren devrimci gençlik ve ordu eleleyiz...”

Böyle gidiyor nutuk. E, niçin bundan hiç kimse bahsetmiyor? Cenaze niçin bir nutuk vesilesi yapılıyor? (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler) Daha sonra... (C.H.P. sıralarından “neyi söylemek istiyorsan söyle” sesleri) Neyi söylemek istediğimi biraz sonra söyleyeceğim merak etmeyin.

Daha sonra, yoldan geçen otobüsler durdurulmuş, yoldan geçen belediye otobüsleri durdurulmuş, içindeki halk indirilmek istenmiş ve içine cenazeyi takibeden kimseler binmek istemiştir. Daha sonra, cenaze ellerde Hukuk Fakültesinin önüne götürülmüş, orada Hukuk Fakültesi Dekanı nutuk söylemiş; Dikimevi’ne götürülmüş, Dikimevinde arabaya konmuş, kabristana götürülmüş, kabristanda yine nutuk söylenmiştir. Söylenen nutuk, “Bu bir İmran Öktem meselesi değil, ilerici-gerici kavgasıdır” şeklinde bitmektedir.

Bununla da kalmıyor... Devlet Başkanının, Başbakanın (Cumhuriyetin Devlet Başkanı, Cumhuriyetin Başbakanı) Adliye Bakanının çelenkleri mezara konulmak istenmemiş arabaya konulmuş, tekrar daha sonra mezara indirilmiştir.

Hadiseyi bir 31 Mart vakası, bir irtica olayı olarak takdim ederken, hükümetin Cumhuriyet Hükümeti olduğunu, her vesilenin Cumhuriyet Hükümetine bir hakaret, tahkir, terzil vesilesi yapılmaması lazımgeldiğini de söylemek değerli muhalefetimize düşerdi.

Biz burada kusuru müdafaa etmiyoruz, ayıbı müdafaa etmiyoruz, doğru olmıyan müdafaa etmiyoruz. Bizi, bunların müdafaasında bulamıyacaksınız, kimse bulamıyacaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Ama görüyoruz ki, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı dünkü gazetelerde çıkan demecinde, "31 Mart vakası bütün unsurlarıyla vardır" diyorlar. Bugün bunu burada tekrarlamadılar. Gönül isterdi ki bu iddia burada tekrarlansın. Zannediyorum ki, Cumhuriyet Halk Partisinin resmi organında bu neşriyat yapıldığına göre, radyolar vasıtasıyla de verildiğine göre, böyle bir şeyin doğruluğunu farz etmek yerinde olacaktır.

Muhterem Milletvekilleri, hadiseler çok üzücü olabilir, hadiseler çok esef verici olabilir, hadiseler çok elim olabilir, ama teessürümüz, daha üzücü daha elem verici hadiseler yaratmaya bize hak vermez, kimseye hak vermez. (A.P. sıralarından, "Bravo, çok güzel" sesleri)

"31 Mart Vakası bütün unsurlarıyla vardır" derken, bu iddianın 31 Mart ile ilişkisinin iyi kurulması lazımdır. 31 Mart vakası ne ise zaman zaman tekrarlanıp durmaktadır; milletin bu şaibeden kurtulması lazımdır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Kurtarılması lazımdır; ben o vazifeyi ifa edeceğim. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

31 Martın üzerinden 61 seneye yakın bir zaman geçmiş. 31 Mart vakasının, tarihler, halka ve millete dayanan bir irtica hadisesi olmadığını yazıyor. Tarihler, Türk tarihinin hiçbir devrinde, Türk Milletinden irtica geldiğini kaydetmiyor. İsyanlar vardır, Osmanlı tarihi isyanlarla doludur, ihtilaller vardır, Osmanlı tarihi ihtilallerle doludur, ama 31 Mart hadisesini yaratanların, kendilerine ne asker ve ne de sivil içerisinde tanınmış bir baş bulamadığını ve Hamdi Çavuş namında, Selanik'ten getirilmiş avcı taburlarından bir zatı bu işe memur ettiklerini ve avcı taburlarının 11 gün İstanbul'u kasıp kavurduğunu yazıyor. 31 Mart bu... 31 Martta bir isyan hareketi var. İsyen hareketi, tahrik edilmiş bir isyan hareketi, arkasında Volkan Gazetesi var, arkasında Derviş Vahdeti var, arkasında birçok kimseler var. (C.H.P. sıralarından, "Saray var" sesleri) (A.P. sıralarından "Ama millet yok" sesleri)

Muhterem Milletvekilleri, burada tarih müzakeresi yapmıyoruz. Ben bir konuyu açtım. Bu 31 Mart ne ise, bunu herkese anlatmamız lazımdır. İki de birde "31 Mart geliyor" dendiği zaman, "31 Mart oluyor" dendiği zaman ki, bu senede iki üç defa tekrarlanıyor; bu işe bir vuzuh vermemiz lazımdır. Bizim bilgimize göre 31 Mart, bir isyandır.

Acaba, "31 Mart vakasıdır" derken "Bu bir isyandır" mı denmek isteniyor?

NİHAT ERİM (Kocaeli) — İrticadır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beyefendi, grup olarak sıranız vardı, çıkıp söylerdiniz... (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Sormayın öyle ise Sayın Başbakan. (C.H.P. sıralarından “Siz de soru sormayın” sesleri, gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben zatiâlinize sormuyorum, benim konuşma üslûbım bu. 31 Mart vakası bir isyandır, 11 gün devam etmiştir, birçok cinayetler işlenmiştir. Böyle bir şeyden mi korkuluyor?

Şayet Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, Türkiye’de bir isyan olabileceğine kaani ise, o zaman bazı sualleri kendisine tevdi etmemiz gerekecek.

31 Martın üzerinden 60 küsur sene, 60 seneyi aşan bir zaman geçmiştir. Bu 60 senenin içerisinde, kendileri 30 sene söz sahibidir. Bu 30 senenin 15 senesinde tamamen kendileri söz sahibi, 15 senesinde de derecesini tarihin tayin edeceği şekilde söz sahibidir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

AHMET ŞENER (Trabzon) — Pek büyük lâf...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şayet, Cumhuriyetin üzerinden 45 sene geçtikten sonra, Türkiye’de halktan, irticaa dayanan bir isyan hareketinin gelebileceği korkusu var ise, bunu Cumhuriyete inançsızlık addederim. Ben burada her zaman Cumhuriyetin müdafaasını yaptım; bu inançsızlıkta da isabet olmadığı şeklinde bir beyanı yapmakta fayda mütalaa ettim.

Kimden korkuluyor? Halktan mı korkuluyor? (C.H.P. sıralarından “Yobazdan... Yobazdan” sesleri)

İBRAHİM SITKI HATİPOĞLU (Ankara) — Senin aczinden.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şayet, “31 Mart isyanı olacaktır” diyorsanız, o zaman Cumhuriyetin gücüne de inanmıyorsunuz demektir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Ve henüz orta yerde isyan yokken, şu yokken, bu yokken, “31 Mart hadisesidir” deyip suçlu sandalyesine, ferdi faillerin yanına Hükümeti, Adalet Partisini ne hakla oturtuyorsunuz?

30 sene süren Devr-i İdarenizde Türkiye’de isyanlar olmuştur, Türkiye’de çeşitli hadiseler olmuştur. Bu hadiselerde kimse sizi isyancıların yanına oturtmadı. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bize şunu söylemeniz lazımdı: “Şunları, yapmalıydınız, bunları yapmadınız” Bunu, bizim sormak hakkımız. Biraz sonra, “Neden gensoru açılması lazımdır” şeklindeki beyanların tahlilini yapacağım, o zaman bu sualleri tekrarlıyacağım. “Kusurunuz şudur, şunları, şunları, yapmadığınızdan dolayı kusurlusunuz” Ama 3,5 senelik A.P. iktidarını irticaın destekçisi gibi göstermek ve bunu birkaç gün evvel olan bir hadise ile irtibatlandırıp Hükümeti sorumlu addetmek insafla bağdaşır bir iş değildir.

Camiden çıkan insanlar 3,5 yaşında çocuk değildir. Camiden çıkan insanlar yaşlı, başlı kimselerdir. Bunları siz iyi yetiştirdiniz de biz mi kötü yaptık? (A.P. sıralarından gülüşmeler, “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

İBRAHİM SITKI HATİBOĞLU (Ankara) — Seni de yetiştirdik, ama sen de iyi yetişmemişsin...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kanunların bize vermediği yetkilerin kullanılmasını mı istiyorsunuz?

Muhterem Milletvekilleri; cenaze hadisesi Türkiye’de ilk defa olmuyor, pek sık da olmuyor. 13 Nisan 1950’de merhum Mareşal Fevzi Çakmak’ın cenazesinde tekbirler getirilmiş, Arapça ezan okunmuştur, o zaman Arapça ezan yasak olduğu halde. Acaba o da 31 Mart mı idi? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Bir hususu kaydetmeye mecburuz, hakşinaslık için. Hadiseye sebeb olmuş kimseler şu da ceza evindedir, tevkif evindedir. Türkiye Cumhuriyetinin mahkemeleri hürdür, savcılar hürdür, her türlü tahkikatı yapmak ellerindedir, her türlü mesulleri bulmak, çıkarmak savcılarımızın elindedir. İcra, her türlü imkânıyla Türk adliyesine yardımcıdır. Türk zabıtası, icra, her türlü imkânıyla Türk adliyesine yardımcıdır. Her şeyi bulup, çıkarmak orta yerdedir.

Hal böyle olduğu için her şeyin aleni, açık cereyan ettiği bir memlekette, biz huzurunuzda her şeyi olduğu gibi söylüyoruz.

Burada bir hususu açıklayacağım: Mugalata yapmak gayet kolaydır, bu meselede mugalata yapmak kolaydır. Din ve vicdan hürriyeti üzerinde yapılmış mugalatalar bizi din ve vicdan hürriyetini müdafaadan vazgeçirmeyecektir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Türk Anayasasında, Türk kanunlarında A.P.’nin programında, A.P.’nin seçim beyannamesinde, Hükümet programında yazdığımız şekilde din ve vicdan hürriyetini müdafaa etmeye devam edeceğiz. Ama hadiseyi Yargıtay Başkanına yapılmış bir hadise olarak görmek de gerçi ölen Yargıtay Başkanıdır, ama ümidediyorum ki, çok doğru bir hareket olmayacaktır.

İfade ediyorum; kime yapılırsa yapılsın, böyle bir hareketi tasvibetmiyoruz. Hiçbir şekilde tasvibetmiyoruz, üzülüyoruz, elem duyuyoruz, kınıyoruz; ama...

HÜDAİ ORAL (Denizli) — Hâdise olduktan sonra...

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, yerinizden müdahale etmemenizi bilhassa rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Şahsında Yargıtayın temsil edildiği kimseye milletten bir tepki gelmiştir, halktan bir tepki gelmiştir” şeklindeki bir yargı da doğru olmayacaktır.

Benden evvel fikir beyan eden siyasî partilerin bazı mütalaalarını doğru anladı isem; zannediyorum ki, bazı şeyleri söylemeye çalıştılar.

Muhterem Milletvekilleri; hadise burada bitmiyor. Ne olmuştur? Hadiseye sebeb olanlar yakalanmış savcılığa teslim edilmiş, mahkeme vazifesini yapmış, tevkif evine koymuş. Hadiseye sebeb olan daha başka kimseler varsa, bunları tahkike mani kimse var mı?

Hal böyle iken, hal fevkalade hüznün verici iken, hal fevkalade esef verici iken, bir bildiriler furyası ortaya çıkmıştır, yeniden.

Bu bildirilerde çeşitli fikirler ortaya konuyor. Bildirilerden birisi Sosyal Demokrasi Dernekleri Federasyonununundur. Bu bildiriden bir iki pasaj okuyacağım; şöyle deniyor: “Oylarını ve inançlarını çaldığınız halkımıza hesap verin. Türk halkı Türk Gençliği olarak Hükümeti istifaya çağırıyoruz.”

Devam ediyor: “Gazi Mustafa Kemal’in gençliği, devrimlerini korumak ve yürütmek için dimdik ayakta ve hazırdır. Türk genci, devrimleri zayıf düşürecek en küçük bir kıpırtı duydu mu, memleketin polisi vardır, jandarması vardır, adliyesi vardır, ordusu vardır, demiyecektir, hemen müdahale edecektir.”

MUZAFFER KARAN (Denizli) — O okuduklarınız Atatürk’ün vasiyetidir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Atatürk anarşiyi vasiyet etmemiştir, bu anarşidir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Atatürk’ün sözleridir. Mahkemeden çıktı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Başka bir bildiri: “Gayrimillî güçler, emperyalizmci, işbirlikçi sermaye, feodal kalıntıları yok edilmedikçe Türkiye’de daha çok 31 Martlar, kanlı pazarlar, 3 Mayıslar sahneye konmak istenecektir.

MEVLÜT YILMAZ (Balıkesir) — Tam bir komünist ağzı...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve bu başka bir derneğin bildirisi...

Şurada başka bir duyuru daha var. Deniyor ki: “Yargıtay Başkanı Sayın İmran Öktem’in cenaze töreninde mürteciler işbirlikçi iktidarın açık desteği ile törene gelen Türk adliyesinin, Türk ordusunun, Türk gençliğinin ve 1919 Milli Kurtuluş Savaşı öncülerinin temsilcilerine şerefsizce saldırmışlar. Artık Anayasanın millî, demokratik ve laik sosyal hukuk devletinden bu iktidar başta iken söz edilemez...”

Muhterem Milletvekilleri; “Bu gidiş ne olacaktır” mı diyorsunuz? 5 ay sonra seçim var. Soracağız millete, “Kimi istiyorsun” diye tekrar soracağız. Yoksa, milletin dışında bazı hakemler tayin etme hevesi mi var? Seçimi yenilecek bir ülkede memleketi selamete seçime götürmeye çalışıyoruz. Bütün vatanperverlerden bize yardımcı olmalarını rica ediyoruz. Memleketi selamete seçime götürelim. “Halka dönük” dediğiniz, “halka dönük olsun her şeyiniz” dediğiniz işlerin başında evvela halkın iradesine hürmet gelir. (A.P. sıralarından alkışlar ve “Bravo” sesleri) Halkın iradesine, halkın reyine hürmet etmiyorsanız, halka dönüklük nasıl olacak? Niçin dönük olacaksınız halka?

Muhterem Arkadaşlar, bütün bu bildiriler bir cenaze münasebetiyledir. Bir cenaze münasebetiyle 31 Mart vakası ortaya atılmıştır. Onunla da kalmamış, uluorta Hükümet tahkir edilmiştir. Bununla da kalmamış, Cumhuriyet Halk Partisinin resmi organı Ulus Gazetesi üç günlük neşriyatı ile bizi yerden yere vurmıştır. Anamuhalefet olacaksınız ama milletin reyleri ile gelmiş iktidarı dilinize geldiği gibi tezyif etmek hakkını bulmıyacaksınız. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Bir memlekette sadece kanunlar değil, kanunlara ilaveten vicdanlar da çalışır. Milletin %53 reyini alıp gelmiş, memleketin çeşitli köşelerinden gelmiş bir siyasî partiyi arzu etmiyebilirsiniz. Arzu etmeyişinizin size hak verir tek şeyi vardır, içinde olmazsınız; ama içinde olmadıktan sonra, dışında olduktan sonra bunun mevcudiyetine “Neden bu mevcuttur?” diye dövünmeye lüzum yoktur. Beyhude yere kendi kendinizi yormaktasınız. Ulus gazetesi buradadır. 4...

CİHAD BABAN (Çanakkale) — Yargıtay üyelerinin bildirisini de okuyun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 4 Mayıs tarihli Ulus Gazetesinde “Demirel bu cinayeti işliyemeyecektir” deniyor. Ne imiş bu cinayet? Ne cinayeti işliyeceğiz? 5 ay sonra seçime gidiyoruz, niye cinayeti işliyeceğiz? Hür seçim hâkimlerin

teminatı altında seçim, müstakil adliyenin elinde seçim... Ne cinayeti işliyeceğiz. Birtakım tahrikleri üzücü hadiselere meydan verecek şekilde yapmıyoruz.

Bununla da kalmıyor, daha sonraki nüshalarında da her türlü hakaret yapılıyor. Gayet tabii ki, bunlar, Basın Kanunu hükümleri içerisinde cevabını alacaktır. Ancak Ulus Gazetesi sadece bir gazete değil, bir siyasî partinin naşiri efkârıdır. Bir siyasî partinin naşiri efkârının Cumhuriyet Hükümetini, şu veya bu şekilde, tenkid etmesi herkes tarafından anlaşılır, ama terzil etmesi, tahkir etmesi kendinizi küçük düşürür. (A.P. sıralarından alkışlar ve "Bravo" sesleri)

Muhterem Milletvekilleri; 1964 senesinde Karakurt olayları oluyor. O günün başbakanı ve bugünün Sayın anamuhalefet partisi lideri kürsüye geliyor -zabıttan- diyor ki; "Sayın Milletvekilleri, hükümet mücadelesi aşırı sağın, aşırı solun ifratları aleyhindedir. Hürriyet memleketinde fikirlerin söylenmesinden korkulmaz. Nitekim, bugün toplumun bütün meseleleri sağın ve solun görüşlerini ortaya koyması suretiyle serbestçe, hem de bol bol tartışılmaktadır"

Biz burada sağ-sol müdafaası filan yapmıyoruz. Karakurt olayı olduğu vakit böyle görüyorlar; Horasan'da teravih namazından alınıp karakola götürülen bir hocanın yüzünden halkın karakol etrafına birikmesini 31 Mart görüyorlar. Ölçüler ne kadar değişiyor, iktidarda ve muhalefette ölçüler ne kadar değişiyor. 31 Mart içerisinde yaşamak, 31 Mart korkusu içerisinde yaşamak Türk halkını daimi bir şaibe altında tutmaktır. Cumhuriyetin 45'nci, 46'ncı senesinde bu şaibeden aziz milletimizi tenzih ediyoruz. (A.P. sıralarından alkışlar)

MUZAFFER KARAN (Denizli) — Millete söz söyleyen yoktur, siz kendinizi tenzih ediniz.

BAŞKAN — Efendim yerinizden müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yine dönüyorum, önerge vesilesi ile önerge sahibi Sayın sözcünün bazı iddialarına. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanına Türkiye'de kimse, şu veya bu şekilde, kendisini rencide edecek şekilde davranmaz. En ufak bir endişeye lüzum yoktur. Türk halkı, bugün meydana gelmiş bir halk değildir. Asırlarca devlet idare etmiş bir milletin mensubudur. Edebi, terbiyeyi, her şeyi çok iyi bilir. Zannediyorum ki, kendisine yanlış bilgi verilmiştir. Kendisine, o topluluk içerisinde kimsenin şu veya bu şekilde bir saldırı hazırlığı içinde olmasına imkân yoktur. Esasen etrafında, cenaze töreni için gelmiş kimseler mevcuttur.

Burada bir Sayın parti sözcüsü, kendisini korumak maksadıyla, bir generalin eline tabanca alıp yol açtığını ifade etti, bunu hoş karşılamadığını söyledi. Orada vazifeliler vardır, 600 tane polis vardır. Ayrıca, Sayın İnönü'nün emniyetine ayrılmış kimseler vardır. Kalabalığın içinde tabanca çekmek suretiyle emniyet sağlanır? Bu, ayrı bir iştir. Ama gazetelerde bir resim çıkmıştır. Gazete burada. Bir sakallı adam, bu sakallı adamı Hacı Bayram Camiine gidenler tanır. Bu Türk halkını mı temsil ediyor? Yani, irtica bunun yolu ile mi geliyor? Eli tabancalı bir general, bu, ileri güçleri mi temsil ediyor? Ve arkasında Sayın Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı, devletin babası rolünde mi? (A.P. sıralarında alkışlar ve gülüşmeler) Verilmek istenen imaj budur.

Biz burada kendisini tenkid etmiyoruz, ama böyle bir hadiseyi Sayın YTP Genel Başkanı dile getirdiği için kendisine müteşekkirimiz, her şeyi olduğu gibi söyleyeceğiz.

Hiç kimse kendisine verilmeyen bir vazifeyi deruhde etmez. Ama olmuştur, bir heyecan mahsulü deyiniz, başka şey deyiniz, olmuş böyle bir şey.

Orada bulunan bakan arkadaşlarıma tarizler değil, tahkirler yöneltilmiştir, “Ne için bunları önlemiyorsunuz” denmiştir.

C.H.P. Sayın Genel Başkanı, Bakan arkadaşımın, “E, o da yapmasaydı” şeklinde bir ifadede bulunduğunu söylediler. Bu, doğru değildir. Bakan burada oturuyor, şimdi çıkar kürsüye ne olduğunu söyler. Bu doğru değildir, kendisine yanlış söylenmiştir, Bakanın söylediği şey Bakan da orada, kalabalığın içerisinde, meydana gelen hadiselerden üzgün, polisler var, Polis müdürü var, Emniyet Genel Müdürü var, bütün vazifeliler orada. Bütün bunları aşırıp da Bakanın orada polis vazifesini deruhde etmesi nasıl icabeder? Kaldı ki, polis vaziyete hâkim olmuş. Söylenen bu.

Muhterem Milletvekilleri, basın, C.H.P. Sayın Genel Başkanının hücumu maruz kaldığını yazdı. Bu gayet hassas bir haberdır Türk efkârı umumiyesi için. Böyle bir şey yok, böyle bir şey orta yerde yok. Görüyorsunuz ki, efkârı umumiye nasıl dalgalandırılabilir, nasıl bulandırılabilir. Ne lüzum var bunlara. Bütün bunların münakaşasını yaparken zannediyorum ki esas meseleden çok ayrılınmış oluyor.

Şimdi, geliyorum Sayın önerge sahibinin biraz evvel bu kürsüde ifade ettikleri hususlara.

Bizim grupumuz bugün sabahleyin toplanmıştır. Ben, müşterek grupta bir konuşma yaptım. Konuşmamın başına verilen kısmı buradadır. Binaenaleyh, grupumuz şu mu söylenmiş, bunların hepsine baktım, başına verilen kısımda buna dair en ufak bir şey yok. İfade ettikleri hususlardan birçoğu yanlıştır. Gerçi başına her şeyi vermediğimiz gerçek, ama ifade ettikleri hususlardan pek çoğu gerçeğe uygun değil, o manalarda söylenmemiş, başka şekillerde söylenmiştir. Burada bunun münakaşasına girecek değilim.

Bir suç işlenmiş. Suçun cinsi, gayet tabii ki verdiği üzüntü, elem bakımından, verdiği tedirginlik bakımından mühimdir. Ama hukukun üstünlüğü prensibini kabul ediyor isek, Anayasanın herkesi bağladığı prensibini kabul ediyor isek, işlenen suçun karşısında Hükümet ne yapacaktır? Yani, ceza tertibi Hükümete ait bir iş midir?

Efendim, hadisenin olmasını önleyediniz. Her hadisenin önlenmesi mümkün mü? Her hadisenin önlenmesi mümkün olsaydı hadise olmazdı. Önlenemiyor ki, birtakım hadiseler. Bunun karşısına müeyyideler konmuş, bu müeyyideler işliyecektir. Bu müeyyideler işlemiyor mu? Hukuk devleti ayakta değil mi Türkiye’de? Kim muhafaza edilmiş, kim himaye edilmiş? Ferdi suçlarla, kolektif suçları birbirine karıştırmamak lazım. Türk kanunlarının suç saydığı şeyi kim işlemişse suçlu odur. Bunun ne suçlusu aranıyor?

O merasimde bulunup ta kendi canını, kendi haysiyetini korumak mecburiyetinde kalan hiç kimse olduğuna kaani değilim. Yalnız, hükümeti temsil eden iki bakana fevkalade ağır sözlerin söylendiği bir gerçektir. Onun dışında, kimsenin sıkıntı içinde olduğuna kaani değilim, o topluluğun içinde.

Şimdi burada deniliyor ki, saldırganları koruyan bir Hükümet, yurdun herhangi bir köşesinde vatandaşlarımızın canına, malına yapılabilecek saldırıları nasıl önliyecektir? Yani, orta yerde bir suç yok ta, hükümete atfedilebilecek bir kusur yok ta, istikbale muzaaf, istikbalde böyle olursa bunu nasıl önliyecektir, Hükümet diyor.

Bunu üzerine gensoru açılmaz. Bir Hükümet yaptığı şeylerden mesuldür. Yapmadığı şeylerden olması ihtimali olan şeylerden mesul addedilebilir mi? Ya, dediğiniz çıkmazsa ne olacaktır?

AHMET ŞENER (Trabzon) — Ya çıkarsa?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çıkacak ihtimali içerisinde gensoru açıldığı nerede görülmüş? İhtimallerin suç teşkil ettiği nerede görülmüş? İhtimallerin mesuliyet teşkil ettiği nerede görülmüş.

Deniyor ki, “ekonomik ve sosyal meseleleri çıkmaza götüren hükümetin, bu meseleleri unutturmak için irticaa her zamankinden daha çok destek olduğu son tertiplerle ortaya çıkmıştır.”

Muhterem Milletvekilleri; biz tertip nedir bilmeyiz. Tertip işi bize ait değil. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Bizim kafamız o istikamette işlemez. Binaenaleyh, bu iddia, öyle bir muallakta iddia ki, delilleri ortaya konmadığı müddetçe muallakta kalmaya devam edecektir.

Peki, Emri hak vaki olmuş, yani bunların hepsi bir araya nasıl gelmiş? Hem sosyal durum bozulmuş, hem ekonomik durum bozulmuş, biz bundan istifade etmek için, bir Emri Hak vaki olmuş, onun üstüne de irtica getirmişiz. Bu mantığı anlamaya imkân yok.

Şunu da söyleyelim; ne sosyal durum bozuktur, ne ekonomik durum bozuktur. Bunun daha iki ay evvel burada münakaşasını yaptık. Bütçe münakaşası yaptık, aylarca sürdü. Türkiye, yaptığı planlara göre meselelerini halletme yolundadır.

Muhterem Milletvekilleri; C.H.P. Sayın Genel Başkanının ifadesi içinde bir hususa daha temas etmek istiyorum: Burada kendileri “irtica” diye ortaya koyduğu kuvveti Cumhuriyetten daha güçlü imiş gibi görüyorlar ki yahut ben bu intibai alıyorum. Türkiye’de devletten ve cumhuriyetten güçlü bir şey yok. Olamaz da, olması da mümkün değildir. Gayet tabii ki, açıktan suç işliyen devlet memurları kim ise, bunların hepsi hakkında bilgimiz olursa tatbikat yaparız, yapmışızdır da. Bizim ıtlılamıza ulaşmış hiçbir kimse hakkında tatbikat yapmamış durumumuz yoktur. Bunlar söylenebilir yahut bize verilebilir. Kimdir açıktan suç işlemiş din görevlileri?

Bir hususa daha temas edeceğim: Biz din ve vicdan hürriyeti üzerinde konuşuyoruz. Ne anladığımız gayet açıklıkla orta yerdedir. Anayasanın 19’uncu maddesinde ne yazıldıysa onu anlıyoruz. 633 sayılı Kanun, Türk Ceza Kanunu ve bu meseleyi tanzim eden diğer mevzuatımız ne diyorsa onu söylüyoruz. Bu, niçin din ve vicdan hürriyeti perdesi olsun? Gelip söyleyiniz, bizim anlayışımızın neresine bir perde mahiyeti veriyorsunuz? İbadet serbest olacak, tedrisat serbest olacak, itikat serbest olacak, ayin serbest olacak. Bütün bunları koyduktan sonra “siz bunları söylüyorsunuz, ama bunları bir perde olarak koyuyorsunuz” demenin manası yok.

Türk Anayasasının ve Türk kanunlarının koyduğu sınırların dışında biz bir şey söylemiyoruz, söylemedik. Zabıtlar buradadır, resmi beyanlarımız orta yerdedir. Gelin, bunu söyleyin “bir perde olarak bunu kullanıyorsunuz” diyeceğinize “bu perdeyi nasıl kullandığımızı” söyleyin. Ne yapıyoruz da perde olarak kullanıyoruz? Bunu söyleyin.

Gayet açıklıkla soruyoruz: Din ve vicdan hürriyetinin, Türk kanunlarının sınırları dışında kullanılmasından doğan mahzurları önlemek için ne düşünüyorsunuz? Hangi

tedbir ve telkinleri tavsiye ediyorsunuz? Bunlar da yok orta yerde. Siz bulun tedbir... Öyle diyorsunuz.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Sayın Genel Başkanı "Parlamento meseleye el koymalıdır" diyor. Parlamento meseleye el koymuştur. El koymuştur, müzakeresini yapıyor. Telkin ettiği, tavsiye ettiği husus Meclis Riyasetinin bileceği iştir. İç tüzüğe ne derecede uyar, ne derecede uymaz? Ondan sonra da muhterem Meclisin vereceği karardır.

Burada bir hususu daha görüyoruz: Adalet Partisi içinde irticai tasvibetmiyenler vardır, edenler vardır gibi, bir intibai uyandıracak bir beyan var. Adalet Partisi içinde Türk Anayasasının, parti programının, parti seçim beyannamesinin Türk kanunlarının din ve vicdan hürriyetini tarif eden, çizen, limitliyen sınırlarının dışında bir din ve vicdan hürriyeti anlayışına sahip kimse yoktur. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Sonra, bu "irticai" tarifinde de anlaşılmak lazım. Yani, neyi yaparsanız irticadır, ne irtica değildir? Bunda bir anlaşmaya varmak lazım. Bunda anlaşamadığımız müddetçe ve irticanın suçu nedir, bu suçu kim tayin eder, bunda anlaşamadığımız müddetçe şöyle acayip bir durum çıkıyor ortaya: İrtica mahkemesi ayrı bir mahkeme, bunun hâkimleri ayrı, Türk yargı organına dahil değil. Her halde bir yerde bir hadise oldu mu bu mahkeme kuruluyor "irtica vardır" diyor veya "irtica yoktur" diyor. Bu, böyle olmaz. Bu, hukukun içinde değildir. Türk Ceza Kanunu müeyyideler koymuş, bu müeyyideler içinde hangi fiilleri işlerseniz, bunun karşısında, hangi suçla karşı karşıya kalacağınız yazılı. Meseleyi bu ölçü içinde münakaşa etmek lazım.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Sayın Genel Başkanı din görevlilerinden şikâyet ediyor. Tümünden değil, bir kısmından şikâyet ediyor. Tabii, şikâyetleri ne ise, kimden şikâyet ediyorsa, bu hususları biz bilirsek, zannediyorum ki daha sarîh bir diyalog kurmak imkânı olur.

Anayasa Nizamı Kanununa, TRT Kanununa izafeten bazı hususları ifade ettiler. Anayasa Nizam Kanunu memleketimizde, bizim görüşümüze göre, kanun tasarısı gerekçesinde yazılı hususlar için getirilmisti. Ama o şekilde takdim edildi ki, içerisinde olmiyan şeyler varmış gibi, olan şeyler yokmuş gibi gösterildi, o şekilde yanlış anlamlara sebeb olundu ki hükümet meseleyi yeniden tetkik etmek ihtiyacını duydu.

"TRT Kanununun bu olay sırasında çıkmamış olması vatan için büyük talih olmuştur" dediler. Bunda büyük mübalağa görürüm. Aslında bunun çıkmamış olmasının talih olduğu söylenebilir, ama vatan için olduğu söylenemez. *(A.P. sıralarından alkışlar ve bravo sesleri)*

Muhterem Milletvekilleri, Meclis bir mahkeme değildir. Meclis, suçu suçluyu tayin eden bir merci değildir. Ferdi suçlardan bahsediyorum. Meclis siyasî bir organdır. Kanun yapar, hükümetleri murakabe eder, ama siyasî efal ve hareketinden dolayı murakabe eder. Bunun dışında hükümetlerin murakabesi usullere bağlanmıştır. Fertlerin muhakeme edildiği yer Meclis değildir. Fertlerin muhakeme edildiği yer, yargı organıdır.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Sayın Genel Başkanının ifadesinden bu gensorunun hükümete mi yöneltildiğini, yoksa parlamentoya mı yöneltildiğini anlamak güçtür.

Muhterem Milletvekilleri, iktidar olmanın mesuliyetine müdrikiz. Biz sadece, hatalısınız, kararsızsınız yetersizsiniz basiretsizsiniz demenin bir şey ifade etmediğini, bundan üç ay evvel bu kürsüden münakaşa ettik. Neden hatalıyız, neden yetersiz, neden basiretsiz, neden kararsız? Bunun söylenmesi lazım. Bu bir türlü söylenmiyor.

Eskidiniz, artık hükümetten gidin. E bunların karar mercileri var, Adalet Partisi Grubu var. Hükümetin eskiyip eskimeğini gayet iyi bilir. Neden eskidiğimizi de söyleyin. Sadece bir takım önyargıları, birtakım muhkem kaziyeler gibi, buraya getirmenin muhalefet yapmakla, hele bugünkü şartlar altında muhalefet yapmakla bağdaşması mümkün değildir. Önyargılar devri bitmiştir, ne söylüyorsanız söylediğinizi delillendirmeniz lazımdır. Ve iddia sahibine de ispat düşer. İddia sahibinin karşısına biz gelip o iddianın doğru olmadığını değil, siz gelip iddianın doğru olduğunu ispata mecbursunuz, gelin söyleyin nedenlerini.

Güven Partisi Sayın sözcüsüne huzurunuzda teşekkür ediyorum. Teşekkürüm şundandır; gayet tabii ki, her meseleye bakarken meselenin çeşitli açılarından bakabilmek lazım. Bize yönelttiği tenkitlerin gayet tabii ki, muhalefet partisi olarak yönelttiği tenkitlerin hepsini karşılayacak durumdayız. Ama bu meseleye bakış tarzını takdirle karşıladığımı ifade etmeliyim.

Yeni Türkiye Partisi Sayın Başkanı Yusuf Azizoğlu, buraya gelip bizi hayret edilecek umursamazlıkla itham ettiler. Bu itham yeni değildir, bu itham epey eskidi. Neden umursamazız diye sorduğumuz zaman, bunun cevabını şimdiye kadar alamadık. Neden umursamaz olduğumuzu söylerse memnun oluruz.

Ne yapmamızı istiyorsunuz, diye soruyoruz cevap alamıyoruz. Burada bana ve partime karşı yönelmiş bulunduğu tenkidlerin hiç bir delili olmadığını, hiç bir istinadgâhı olmadığını ifade etmeliyim.

Adalet Partisi oy mihrakı üzerine kurulmuş da... Peki oy mihrakı üzerine kurulunca oy almak mümkün mü? Mümkünse siz de kurulun oy mihrakı üzerine. *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar)*

Fabrikalar yıkılmış, üniversiteler şöyle şöyle olurmuş, işte Yargıtay Başkanının cenazesinde şu olmuş, hâkimler protestoya geçmiş, bir sosyal hastalık vardır, diyorlar. Nedir sosyal hastalığın tedavisi? Siz giderseniz iyi olacak. Bu sizin fikriniz. Yani, hastalığın tedavisinin bu olduğunu başkaları kabul etmediği takdirde fikrinizde ısrar ederseniz ne ifade eder?

Demokrasilerde memleket, bir kavşak noktasından bir kavşak noktasına gider. Kavşak noktası seçimdir. 20-25 gün sonra Yüce Heyetinizin vereceği kararla parlamento tatile girecektir. Parlamento tatile girdikten sonra hepiniz gelin, vatandaşa gidelim, siz söyleyin, biz söyliyelim; ama sonra kandırdınız falan demeyin. *(Gülüşmeler)* E, açık rejim bu. Türk Anayasası başka türlü iktidara gelmeyi mümkün görmemiş.

Efendim, sadece reyle olur mu? Sadece reyle olmaz ama rey şart. Rey olmayınca bir şey olmaz, evvela reye dayanacaksınız ve ondan sonra? Ondan sonra, öyle bir Anayasa getirmişsiniz ki; öyle bir murakabe sistemi vazetmiş ki, icranın her türlü eylem ve işlemi yargı organının denetimine tabi icra, Meclislerin denetimine tabi, Meclislerin çıkardığı kanunlar, tarafsız Cumhurbaşkanının vetosuna tabi, Meclislerin çıkardığı kanunlar Anayasa Mahkemesinin tetkikine tabi. Bu şartlar altında başka ne teminat istiyorsunuz? Yani, sizin dediğiniz şey, oy olacak ama oy aynı zamanda sizi değil, başka türlü değerleri getirsin, demek için ne teminat istiyorsunuz? Öyle bir teminata ihtiyaç olsaydı o zaman Anayasa yapıcısı bunu düşünürdü. Mamafih, beş ay var, çıkarsınız dersiniz ki; "sadece rey vermekle iktidar olmuyor, reye ilaveten başka unsurlar da lazımdır, çift yıldız lazımdır,

3 yıldız lazımdır” neyse, ne diyeceksiniz onu söylersiniz, Anayasaya yeni bir hüküm getirmek için, Anayasa değişikliği yapacak çoğunluğu vatandaştan istersiniz. Hukuki yolu, bunun bu, başka bir yolu yok. Biz sizi beğenmiyoruz... Bu şekilde muhalefet olmaz, Sayın arkadaşlar. Yani, beğenip beğenmemek indi ve keyfidir. Bizi beğenmeyebilirsiniz ama biz bu memlekete faydalıyız. Beğendiğiniz kimseler de bu memlekete faydalı olmalı. Binaenaleyh, hareket noktası beğenip beğenmemek değildir. Hareket noktası; aziz milletimizin rızasını almak alabilmek meselesidir.

Biz, siyasî kar hesabı yapmayız, hiçbir zaman da suçluların yanında olmayız. Bu şekildeki iddiaları gayriciddi addediyorum.

Taksim hadiselerini konuştuk, tekrar dile getirildi. O kadar enine boyuna konuştuk ki burada. Aynı iddialar, cevapları verilmiş, zabıtlara geçmiş aynı iddialar tekrarlanıyor.

İçişleri Bakanı demiş ki; “efendim bir üniversite rektörünün müsaadesi üzerine üniversiteye girdik.” Bu kürsüden İçişleri Bakanı da ifade etti, ben de aleni olarak ifade ettim; üniversitelerin muhtariyeti, özerkliği üniversiteler içerisinde suç imtiyazı manasına gelmez. Devletin kuvvetleri üniversitelere girer. Ama üniversiteler, dünyanın her tarafında itina ile muamele edilen müesseselerdir, buraya girerken birtakım şeylere itina edilir. Bunu söyledik.

Devletin kuvvetleri Orta-Doğu Üniversitesine, Orta-Doğu Rektörü müsaade ettiği için girmiş değildir. Etse de girecekti, etmese de girecekti. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar*) Hadise ayın 8 inde olmuş. Kurul toplanmış, 12 sine kadar mühlet vermiş. Bir ihmâl değildir, 2 gün evvel yapacağı şeyi, iki gün sonra yapmak. Bu suretle de, gayet tabii ki, vatandaş incitmemeyi düşünceğiz, gayet tabii düşünceğiz, vatandaş bizim için asıldır. Devlet gücü gösteriyoruz, diye her gün vatandaş incitmenin manası var mı? (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Hem Devletin gücünü göstereceğiz, hem de vatandaş incitmeyeceğiz. İkisini birleştirmek varken vatandaş inciterek Devlet gücü göstermenin manası var mı? Bizim Devlet anlayışımız bu. Vatandaş incitmemenin kabil olduğu yerde vatandaş incitmeyiz. Ama Devletin itibarını, kanun hâkimiyetini her şeyin üstünde tutarız.

Biz, Yargıtay Başkanının cenazesinde meydana gelen hadiseye olağan demiyoruz. Bilakis, pek nadir olan bir hadisedir diyoruz. Hükümet, bu işte selameti temin etmeliydi... Hükümet, hadiseler çıkmaması için her türlü tedbiri almıştır ve hadiseleri önlemek için Emniyet Genel Müdürü, Emniyet Müdürü, Ankara Valisini ve 600 polisini vaka mahallinde bulundurmuştur.

Ne yapacaktık? Acaba birtakım adamları, “suç işleme ihtimalleri var” diye tevkif mi edecektik? Arkadaşlar, ön tevkif müessesesi bizim hukuk sistemimizde mevcut değil. Ve adama evvela suç işlet, sonra tevkif et. Hiç kimsenin suç işlememesi lazım. Suç işlediği zaman gayet tabii tevkif edilecek, ama “suç işlemesi ihtimali vardır” diye kimseyi tevkif etmenin imkânı yoktur, Türkiye’de. 24 saatten fazla hiç kimseyi karakollarda tutamazsınız, her ne sebeple olursa olsun. O devirler kapanmış, zor bir idare devri gelmiş zor. İnsan haklarına çok daha fazla saygılı olmak bütün bunlar.

Muhterem Arkadaşlarım, biz demokrasinin oturmasına çalışıyoruz. Gayet tabiidir ki, yetkilerin, sorumlulukların sınırlarında birçok ihtilatlar var. Gayet tabiidir ki, alışamadığımız birçok konsepsiyonlar var. “Dünyanın her tarafında hadiseler oluyor”

dediğimiz zaman, hem demokrasi olsun, hem hürriyet olsun, bize memlekette hiçbir hadise olmasın demeye imkân yoktur.

Biz, sağcılarla solcuların veyahut da şu vatandaşımızla bu vatandaşımızın, değil sağcılarla solcuların, şu vatandaşımızla bu vatandaşımızın itişip kalkışmasından, burnunun kanamasından medet ummayız. Biz, barışın insanlarıyız, çatışmanın değil. İç barışın insanlarıyız, dış barışın insanlarıyız. Onun için değil iki vatandaşın birbirinin burnunu kanatmasını, iki vatandaşın birbirine en ufak bir inciklik vermesini dahi tasvibetmeyiz. Onlar bizim defterimizde yok. Ama bunlar, böyle muayyen kaziyeler şeklinde bizim üstümüze atılmış şeyler. Bunların ispatını isteriz.

“Hükümet yıpranmış, çalışamaz hale gelmiş, umumi efkârın itimadını kaybetmiş.” Bu sözler uluorta olmak vasfının dışında değildir.

Türkiye İşçi Partisinin Sayın Sözcüsü burada gazetelerden şikâyet etti. Şikâyeti niçin yaptığını bilmiyorum. Eğer gazetelerden şikâyetçi, bizden şikâyetçi ise bir yanlış merci seçti. Gazetelerden şikâyetçi, Anayasadan şikâyetçi ise o ayrı bir iştir.

Şimdi, Türkiye’de sizin istediğiniz istikamette gazete basmak, başkasının istediği istikamette gazete basmak, istemediğiniz istikamette gazete basmakla hükümetin bir alakası yoktur. Gazete kapatmak Hükümete ait bir keyfiyet değildir. Gazete basmak için izin almaya lüzum yoktur. İşte mahkemeler, savcılar, hâkimler, hür yargı organı.

Acaba muayyen gazetelerden şikâyet ederlerken niçin bize meseleyi yöneltiyorsunuz? Onu anlamak imkânını bulamadım. Bunu bilmemiz lazım, bilirsiniz efkârı umumiyede bizim nasiri efkârımız gibi göstermekte fayda umduğunuz bazı hususlar olabilir. Adalet Partisinin resmen nasiri efkârı bir gazete yoktur. Adalet Partisine sempatisi olanlar vardır, olmıyanlar vardır. Lehimizde yazı yazarlar vardır, aleyhimizde yazı yazarlar vardır. Bugün lehimize yazarlar vardır, yarın aleyhimizde yazarlar vardır.

İrticai amaçlar güden dernekler kurulmuş... Kendileri dernek kurmanın serbest olduğunu bilir, izine tabi olmadığını bilir, Anayasa hakkı olduğunu bilir. O yüzden birçok dernek kurulmuştur, Türkiye’de. Ama derler ki yine burada neden şikâyet ettiğinizi anlamadım- “bu derneklerin birtakım mali kaynaklardan beslendiği iddia olunduğu birçok kere söylendiği halde Hükümetin bu hususta bilgi vermediği...”

Gayet açıklıkla ifade edelim. Bu derneklerin neler olduğu, nerelerden para aldığı, gelirlerinin ne olduğu bize hiçbir zaman sorulmamıştır. Kendisi, derneklerin ismini burada vermekten imtina etmiştir. Ama şunu ifade etmiştir, birçok kereler söylediğimiz halde. “Hükümet bu derneklerin nereden para aldığını tespit etmemiştir” demiştir. Hangi derneklerdir, nedir bu dernekler, hangi derneklerden şikâyet ediyorsunuz? Çünkü derneklerden şikâyet çok. Siz hangilerinden şikâyet ediyorsunuz, onu bilelim. Sizin yaptığınız aynı iddiaları yapan başkaları da var, “Başka kaynaklardan para alıyor, bu dernekler” diyenler var. Acaba sizin söylediklerinizle onlar aynı mı? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Zabıtaya yöneltilmiş bazı hususlar var ki, huzurunuzda bir kadirşinaslık için bunu açıklamaya mecburum. Türk zabıtası kendisine verilen vazifeyi canla, başla hevesle, şerefle yapmaktadır. (A.P. sıralarından alkışlar) Zabitanın “vazife görmediği” şeklindeki bir iddia katiyen varit değildir. Nerede görmemiştir, nasıl görmemiştir, bunları söyleyin.

Ama sizin istediğiniz şekilde kanunsuzluğu zabıta korumadıysa-gayet tabiidir ki, zabıta bunu korumayacaktır. Bundan memnun değilseniz, sizi hiçbir zaman memnun etmeye imkân yoktur.

Aydın'da konferans verilmiş. İlk defa işitiyorum. Nasıl olmuş, nasıl gitmiş, hoparlörler nasıl kullanılmış? Doğrusunu isterseniz, meseleyi ilk defa duyduğum gibi, hoparlörlerin nasıl kullanılabileceğini de bilmiyorum. Üzerinde duracağım. Usule, nizama uygun bir iş yapılmışsa hiç mesele yok. O zaman siz de gider, istersiniz hoparlörleri, verirler, siz de konuşursunuz. Ama bir usulsüzlük olduğunu ifade etmediniz. Bir usulsüzlük varsa üzerinde duralım.

Şimdi geliyoruz, başka türlü yargılara "Müşamahakâr ve teşvikkâr sözleriyle Hükümet irticai hareketleri desteklemekten ne umar?"

Evvela, hükümetin müşamahakâr ve teşvikkâr sözleriyle irticai desteklediğini gelin ispatlayın, delillendirin. Ne demek müşamahakâr sözleriyle hangi sözle? Ne demek teşvikkâr sözleriyle? Hangi sözümüzle ve nasıl tesir etmiş? Acaba, Türk kanunlarının, Türk Anayasasının gösterdiği hakların müdafaasını mı yapmışız, bunlar size müşamahakâr ve teşvikkâr mı görünmüş? Ne yapmışız, burada söyleyebilirdiniz.

Bu şekilde, böyle aslında bir dayanağı olmyan iddiaları serd edip bundan hüküm çıkarmak, bizim siyasî hayatımızda kaybolmaya doğru gidiyor, ama bir müddet daha bunlara tahammül göstereceğiz. Bir müddet sonra, herkes ne söylüyorsa, söylediği şeyin delillerini de beraber ortaya koymak mecburiyetinde kalacaktır. Türk siyasî hayatı büyük bir gelişmeye doğru gidiyor, sadece söyleyip gitmek kâfi değil, ikna etmek, inandırmak, delile bağlamak da artık bugün usul haline gelmek üzeredir.

Yine burada görüyoruz, cenaze meselesinin bir sosyalizm propagandası yapılmasına vesile olduğunu. Yok efendim, şöyle olmazsa böyle olmazmış, halkın uyanışına mani olunuyormuş, kaynaklar bu şekilde kullanılıyormuş.

Her zaman dinlediğiniz, 4 senedir bu kürsüden, dışarda, basında, her pazar günü saat 19.00 radyosunda ve hafta içerisinde birkaç defa yine 19.00 radyosunda dinlediğimiz malum ve herkesin, "ne söylüyorlar acaba" dediği şeyleri buradan, bugün yine bir cenaze vesilesiyle ve ona müteallik bir önerge vesilesiyle tekrar dinlemiş olduk.

Cenaze merasimini Maltepe Camiine alışımızın sebebini izah ettim. Bu, bize bir kusur olarak izafe olunamaz, bilakis bir tedbir olarak izafe olunabilir, iyi bir tedbir olarak.

Güzergâhı değiştirmişiz. Biz, güzergâhı falan değiştirmedik. Güzergâh; Fikir Kulüpleri Federasyonu Başkanının Zafer Meydanında nutuk verebilmesi için, artık hâkim olunmyan bir şekilde oraya kadar gitmiş, daha sonra Dikimevine kadar gitmiştir.

Emniyet kuvvetleri gereği gibi kullanılmamış. "Gereği gibi" den ne kastedildiğini bilmiyorum. Emniyet kuvvetleri bizim ölçülerimiz içerisinde vazifesini yapmıştır.

Bir diğer mantığa şahidoluyoruz. Deniyor ki, sorumluluk vardır. Bu bir yargıdır. Ama bu yargının netice verip vermiyeceği ayrı bir meseledir. Eğer Adalet Partisi Grubu "gensoru açılın" derse bu yargı kendisine göre netice verecek. Yani, Adalet Partisi Grubunun yargı iradesini kendisi buradan tayin ediyor. Şöyle yargı verirsiniz iyisiniz, bunun dışında yargı verirsiniz, zaten sorumluluğu örtbas ediyorsunuz, demek ister. Bu, bir mantıktır. Ama sorumluluk var mı yok mu? O yargıyı verecek olan Adalet Partisi

Grupunun değerli mensuplarıdır. Her halde bunu Sayın Aybar'dan öğrenecek değillerdir, kendileri meseleleri gayet ciddiyle dinlemişlerdir, yargılarını ellerini vicdanlarına koyup, verirler.

Burada bir şey daha görüyoruz; oyla iktidara gelen Hükümetin Anayasa doğrultusunda gitmesi lazımmış... Anayasa doğrultusunda gitmenin şartlarını her gün siz tayin ettiğiniz müddetçe, şayet size kalırsa, hiçbir Hükümet nereye gideceğini tayin edemez. Acaba, açıklık mı var Anayasada, müeyyide noksanlığı mı var? Bu hususu, demin serd ettiğim mütalaa içine koyuyorum.

Muhterem Milletvekilleri, sözlerimin sonuna geliyorum. Yalnız, bir hususa daha işaret etmeden geçemeyeceğim. Yargı organı, müstakil adliye, müstakil mahkemeler, en yüksek yargı organı bizim kuvvetler ayrılığı sistemimizde, memleketimizdeki dengenin en mühim unsurlarından birini teşkil eder. Hak dağıtıcısıdır, yargı organları. Yargı organlarında hâkim, kendi kardeşinin katilini dahi muhakeme etmek durumundadır. Bunda dahi, kendi kardeşinin katilini muhakeme ederken dahi adil olmak mecburiyetindedir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Binaenaleyh; teessürü anlıyoruz, üzüntüyü anlıyoruz, teessüre ve üzüntüye katılıyoruz, ama teessür ve üzüntünün, üzülmeye vesile olan hadiselerin yeni üzülmeye vesile olacak hadiselerle kuvvet vermesini anlamaya imkân yoktur.

Türk Anayasasının 139'ncu maddesine göre Yargıtay, en yüksek mercidir. Yani, yargı organı yok. Onun üstünde bir yargı organı olmadığına göre, Yargıtay kendisini muhafaza etmekle mükelleftir. Çünkü yerine bir şey koyamayız. Onun içindir ki, teessürleri, infialleri hudutları içerisinde muhafaza etmek ve Türk Adliyesini zedelememenin gereğine, ümit ediyorum ki, Yüce Meclisinizin iştirak edeceği muhakkaktır. Bu itibarla Yargıtay üyelerinin infiali olarak, teessürü olarak, bu teessürlerini ifade tarzı olarak, herkesin seçtiği metodları seçmekte serbest oldukları kanaatinde değilim. Değilim, çünkü yargı organımızın üstüne, Yargıtayımızın üstüne en ufak toz konmasına gönlümüz razı olmaz. Ve halkın nazarında yargı organımızın ve Yargıtayımızın itibarının zedelenmesine her ne sebeple olursa olsun, en elim hadise dahi sebepolmamalıdır.

Muhterem Milletvekilleri, önerge ile ilgili olarak cevapları, izahları arz etmiş bulunuyorum. Memleketimiz 12 Ekim 1969 tarihinde seçime gidecektir. Memleketimizin huzur içerisinde, sükûn içerisinde selamete seçime gitmesinden başka sizin şikâyetlerinizi muhalefet olarak karşılayacak bir yol yoktur. Binaenaleyh, 12 Ekim 1969 tarihine kadar değerli Meclisimizin, Yüce Meclisimizin aziz üyelerinin sükûnet içerisinde, huzur içerisinde bir seçim yapılmasına yardımcı olmalarını ayrıca rica ediyorum. Hadiseleri hep beraber düşünelim. Ama sadece hadiseleri bir istikametten körüklemek suretiyle efkârı umumiye bulandırmakta ve çeşitli yeni hadiselerin meydana gelmesine sebeb olmakta memleketin faydası yoktur.

Huzurunuzdan ayrılırken beni uzun saatler dinlemek zahmetine katlandığımız için, hepinize saygılarımı sunuyorum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, müzakeresi tamamlanmış olan gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmaması hususunu oylarınıza sunuyorum. Gündeme alınması hususunu kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir. Vakit geçmiş olduğundan, 7 Mayıs Çarşamba günü saat 15.00'te toplanılmak üzere, Birleşimi kapatıyorum.⁶⁹

⁶⁹ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 36, Birleşim 88, Sayfa 211-223*

14 Mayıs 1969 Çarşamba**Anayasanın 68. Maddesinin Değiştirilmesine ve Geçici 11. Maddesinin Kaldırılmasına Dair Kanun Teklifi Nedeniyle***(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin Sayın Üyeleri; Millet Meclisi bugün tarihi celselerinden birini daha akdetmektedir.

Her milletin tarihinde iç ve dış olayların sebeb olduğu ıstıraplı zamanlar vardır. Bilhassa iç olayların sebeb olduğu acı ve kırınlıkların ortadan kaldırılması, dış olayların sebep olduğu acı ve kırınlıkların kaldırılmasından güçtür. Çünkü dış olaylarda millet beraberdir, iç olaylarda millet bölünmüştür. Bir kısım vatandaşın ıstırabından, bir kısım vatandaşın memnun olması gibi bir durum ortaya çıkmıştır. Milletin gücü, iç olayların sebebi ne olursa olsun, yaraların biran evvel sarılıp köklü bir iç barışın temini ile artar. Böylece Devletin dış itibarı yükselir, memleketin millî menfaatlerini korumada sesi daha gür ve daha kararlı çıkar, dost-düşman bu sese değer verir.

İç olayların sebeb olduğu yaraları onulmaz, iyileşmez halde tutmak millî menfaatlerle taban tabana zıttır. Hadiselerin izahını gayet tabiidir ki, bölünmüş bir milletin bir kısım fertleri başka, bir kısım fertleri de başka türlü yapacaktır. Millî vicdan ve akliselim, sosyal çalkantıların sonunda yeni çalkantıların meydana gelmesini değil, bir durulmayı arar. Haklı-haksız münakaşası yerini bir çıkar yol bulmaya terk eder. Çıkar yol, barıştır, beraberliktir, bütünlüktür. *(A.P. sıralarından alkışlar ve "Bravo" sesleri)*

1961 Anayasasının temel ilkesi kaderde, kıvançta ve tasada ortak Türk vatandaşlarının bölünmez bir bütün halinde millî şuur ve ülküler etrafında toplanmasıdır. Demokratik hukuk Devletin hedefi de insan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, ferdin ve toplumun huzurunu gerçekleştirmek ve teminat altına almaktır.

Anayasamızın 12'nci maddesi ise, her ne sebeple olursa olsun vatandaşların ayırımı tabi tutulmaması ve hiçbir kişiye aileye, zümreye, sınıfa imtiyaz tanınamasını gerektirir. Bize düşen vazife, bu ilkeleri cesaretle gerçekleştirmektir. Bu ilkelerin, kâğıt üzerinde değil, bilfiil işler halde olmasını temin etmektir.

Fertleri birbirinden korkan, birbirini kendileri için tehlikeli sayan, birbirine kırgın, küskün bir toplum, kaderde, kıvançta ve tasada nasıl ortak olabilir? Böyle bir toplum içerisinde huzur nasıl gerçekleştirilebilir ve nasıl teminat altında tutulabilir?

Adet haline gelmiştir; Yüce Mecliste Anayasaya ilişkin mütalaalar serd edilirken sadece Anayasanın bir tarafından almak, Anayasanın diğer hükümlerini bir kenara bırakmak suretiyle bizatihi kendi kendisiyle tezat halindeki fikirleri söylemek bu kürsüden adet haline gelmiştir.

Saydığımız hususlar, kaderde, kıvançta ve tasada ortak olmak Anayasanın dibacesinde yazılı. Milletin bütünlüğü, bölünmezliği Anayasanın temel ilkesi. İmtiyaz tanımama Anayasanın temel ilkesi.

Bütün bu ilkeleri bir kenara atarak Anayasanın bir tarafından tutmak suretiyle buradan şahsi tefsirler yapmanın gayet tabii ki muayyen hedefleri vardır. Bu hedeflerin, memleket yararına olmadığını huzurunuzda ifade etmek mecburiyetindeyim.

Daima ileriye bakılmasından fayda mülâhaza ediyoruz. Zira millî felsefemizin temelinde hamle vardır. Bugünkü Türkiye devamlı hamlelerin eseridir. Birbirimizden korkarak, çekinerek hiçbir yere varamayız. Görünüşte iç barış olsa bile gerçekte için için kanayan bir yara mevcudolur. Bir kısım vatandaşların, diğer bir kısım vatandaşlara zarar vermesi, endişesiyle birtakım haklardan mahrum bırakılması güven duygusunu zedeler.

Hakkından mahrum olan çeşitli çarelere başvurarak hak arama yollarına tevessül eder. Hak aramayı, Anayasanın temel ilkelerinden almıyor muyuz? Hak aramayı muayyen kimselere açık tutacağız, muayyen kimselere kapalı mı tutacağız? Eşitlik ilkesi Anayasanın; herkese aynı şeyi tanıyacağız.

Bu itibarla bir hak arama mücadelesi bir memleketi nereye götürür, bilinemez. Millî menfaatlere uygun olan, doğru olan, böyle bir mücadeleyi ortadan kaldırmaktır. Bunun yolu ile hak arama zaruret ve ihtiyacında olan vatandaşa, hukukun içinde kalarak bu hakları tanımak olur. Devletimizi tarif eden unsurlardan birisi de insan haklarına dayalı olmaktır.

Siyasi hürriyet, bütün insan haklarının temelini teşkil eder. Bir kısım vatandaşların siyasî hürriyete sahip olması, bir kısım vatandaşların ise siyasî hürriyetten mahrum bulunması, bu hürriyetlere sahibolanlar için imtiyaz manasına gelmez mi?

Sebebi ne olursa olsun, bir kısım vatandaşlarımızı siyasî haklardan mahrum etmek ve bunun devamında ısrar etmek, bu haklara sahibolanlar için isteseler de, istemeseler de kendilerini eninde sonunda millî vicdanda imtiyazlı ve haksız duruma düşürür.

Gerek insan hakları zaviyesinden, gerekse Devletimizin ve Anayasamızın temel ilkeleri bakımından siyasî sebeplerle, siyasî hak mahrumiyeti ancak bir iç mücadelenin, bir çekişmenin ve neticede fetretin sebebi olabilir.

Modern devlet, her şeyden önce siyasî iktidarların kaygısız, kansız, tamiri gayrikabil yaralar açılmadan değişebilmesinin usullerine sahibolan devlettir. Devletin bekası, gücü, itibarı buna bağlıdır. Milletler ailesi içinde şerefli bir üye olabilmek buna bağlıdır.

Mazide memleketimizde mühim hadiseler olmuştur. Bu hadiselerin milleti üzen neticelerinin devamı bizatihi 1961 Anayasasının ruhu ile bağdaşmaz.

Siyasi hakların iadesini hem insan hakları bakımından, ben millî menfaatlerimiz bakımından zaruri görüyoruz. Bununla bir çekişmenin son bulacağına eminiz. Vehimlere lüzum yoktur. Kimsenin güvensizlik duygusu içinde olmasına da lüzum yoktur.

Yasaklarla güven duygusunu tesis etmek ve bunu devam ettirmek mümkün değildir. Birtakım ihtimaller ve faraziyeler yürüterek, bunların mevcudolmayan neticelerinden endişe duyarak Türk Milletini, bütün fertleriyle kaderde, kıvançta ve tasada bölünmez bir bütün kılmaya imkân yoktur. Esasen birtakım, ileride olması melhuz hadiseleri farz ederek, suç tertibetmek, ceza tertibetmek Anayasanın temel ilkesine aykırıdır.

Kin ve nefret duyguları son bulacaktır. Bulması lazımdır, zarurettir. Kin ve nefret duygularının intikam haline gelebileceğini düşünmek milletin akliselimine, demokrasinin gücüne, açık hürriyet rejiminin faziletine inanmamak olur. Zira milletimiz kavga değil, barışı millî hedef yapmıştır.

Muasır medeniyet seviyesine ulaşmamız, hür tefekkürü her türlü baskıdan kurtarmakla mümkündür.

İnancımız odur ki, siyasî sebeplerden dolayı Türkiye’de bir daha siyasî heyetlerin istiraplara maruz bırakılması tekerrür etmiyecektir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Türk tarihinin her safhasında fetretin, bölünmenin, Türk Devletlerinin yıkılışına sebep olduğunu görürüz. Ne zaman millî beraberlik sağlanmışsa o zaman destanlar yaratılmıştır.

Siyasi hakların iadesi konusu, sadece muayyen kimselere siyasetle uğraşma imkânının verilmesi şeklinde mütalaa olunamaz. Bu mesele bu sınırları çok aşar. Milletimizin istikbali, Devletimizin bekasının teminatı olarak millî bütünlüğümüzü tamamlamak için bir zaruri adımdır bu. Vatan için elele vermenin, vatana hizmet olduğuna inanan her çeşit düşünce sahibinin şahsi endişelerini bir kenara atarak gönülden, vatan için bir araya gelmesi ancak vatana hizmettir. Türkiye Büyük Millet Meclisini teşkil eden muhalefet partileri, siyasî hayatımızın vazgeçilmez unsurları olduklarını bugün bu dava etrafında toplanmış olmakla tekrar göstermişlerdir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin milletin vatanperver üyelerinden müteşekkil ve demokrasimizin kilit müessesesi olduğu bir defa daha ortaya çıkmıştır.

1961 yılından beri Adalet Partisinin bütün vatan sathında her vesile ile beraberlik ve bütünlük için çalışmaları, 1965 seçim beyannamesi ve Hükümet Programı ve 1968 Büyük Kongresinin bu konudaki kararları etrafında toplanılmış olmasından duyduğumuz sevinci bahtiyarlığı belirtir, hepinizi Adalet Partisi Genel Başkanı olarak ve Başbakan olarak saygı ile selamlarım.⁷⁰ (A.P. sıralarından alkışlar ve “Bravo” sesleri)

⁷⁰ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre II, Cilt 36, Birleşim 93, Sayfa 452-454*

II. DEMİREL HÜKÜMETİ DÖNEMİ
31. Cumhuriyet Hükümeti
(03.11.1969-06.03.1970)

7 Kasım 1969 Cuma

31. Cumhuriyet Hükümetinin (II. Demirel Hükümeti) Programını Millet Meclisine Sunuş Konuşması

BAŞKAN — Şimdi Sayın Başbakan tarafından Hükümet programı okunacaktır. Buyurun Sayın Başbakan. *(A.P. sıralarından alkışlar, "bravo" sesleri)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri;

1969 seçimleri neticesinde aziz milletimiz tarafından iktidar emaneti tevdi edilen, Adalet Partisinin Genel Başkanı olarak, Başbakanlık görevi, Sayın Cumhurbaşkanımızca tekrar uhdeme tevcih buyurulmuş ve yeni Hükümet kurulmuştur.

Büyük Meclisin, programımıza güvenoyu vermesiyle başlayacak ve yüksek itimadınızın esirgenmediği müddetçe devam edecek olan hizmet ve gayretlerimizi ne şekilde yürüteceğimizin izahına geçmeden önce; siyasî hayatımızın bugünkü safhası ve geçen devreleri ile ilgili olup açıklığa kavuşmasını faydalı gördüğümüz bazı konular üzerindeki görüş ve düşüncelerimizin arzına müsaade buyrulmasını rica edeceğim.

Sayın Milletvekilleri;

Yeni bir çalışma devresine girmiş bulunuyoruz. Geride kalan dört yılın muhasebesi, son seçimlerde bütün siyasî partiler tarafından ayrı ayrı açılardan yapılmıştır. Bu münakaşaları tazelemekte fayda yoktur.

Gerçek şudur ki, dört yıl öncesine nispetle daha büyük bir Türkiye ile karşı karşıyayız.

Bu neticeye varmak kolay olmamıştır.

1965-1969 devresi çetin siyasî şartlar altında geçmiştir. 1924 ve 1961 Anayasalarının getirdiği devlet nizamı ile yasama ve icra fonksiyonlarının birbirlerinden çok farklı oluşu; yepyeni durumlar yaratmıştır. Demokratik camiada Türkiye'ye müstesna bir mevki sağlamaya yardımcı olan ve yeni nizamla sağlanan, geniş hak ve hürriyetler, zaman zaman ölçüsüz bir şekilde kullanılmıştır. Türkiye'de gerek fikir, gerek hareket bakımından anarşik bir hava yaratılmasının heveslileri, bu ortamdan aşırı derecede faydalanabilmişlerdir. Şimdiye kadar memleketimizde alışmadığımız ve yadırgadığımız olaylar ortaya çıkabilmiştir. Bu ortam, zaman zaman ideolojik maksatlarla da istismar olunabilmiştir.

Bu ağır şartlara, aynı zamanda zararlı cereyanları ve olayları önlemekle görevli mercilerimizin ve yeni müesseselerimizin, memleketin değişmiş, siyasî iklimine intibakındaki müşkülata rağmen, olağanüstü usullere başvurulmadan Parlamento ve Hükümet krizlerine fırsat bırakılmadan, Türk demokrasisinin işleyişinde her hangi bir duraklamaya ve sarsıntıya maruz kalınmadan bu devreye gelmiş; aynı zamanda içerde istikrar, dışarıda itibar sağlamış bulunuyoruz.

Geçen devrenin olumsuz şartları yanında cesaret verici gelişmeler de vardır. Eşit haklardan herkesin en geniş şekilde yararlanabilmesi, iç barışın sağlam temeller üzerine kurulabilmesi, yakın geçmişin tortularının ortadan kaldırılabilmesi, bu dönemin belli başlı vasıfları olmuştur.

Türk demokrasisi bu devrede çok değerli denemeler geçirmiştir.

Şurası muhakkaktır ki, Türkiye ile beraber meseleleri de büyümektedir. Gittikçe daha da büyüyecektir. Önemli olan cihet, milletin sinesinde şuurlaşan yepyeni ihtiyaçların, iktidarı ile muhalefeti ile hepimize büyük görev ve ödevler, ağır sorumluluklar yüklediğidir.

Bu güçlükleri yenebilmek için asgari bazı müşterekler etrafında toplanmaya mecbur olduğumuza inanıyoruz. Nasıl bir Türkiye istediğimiz hakkında bütün zihinlerde bir mutabakata varmak ihtiyacındayız.

Sayın Milletvekilleri;

Anayasamız; gerek ayrı ayrı, gerek toplumla birlikte, her yurtdaşımızı özgür, varlıklı ve mutlu kılacak hakları ve hürriyetleri, baş hedef olarak ele almış ve bunlarla ilgili hükümleri kesinlikle belirtmiştir.

Bu amaçların gerçekleştirilmesi için Anayasanın kurduğu idare şekli; millî demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. Bu vasıflardan birini diğerinden üstün görmeden ve hiç birini zedelemekten, devlet nizamının ahenkli ve dengeli olarak işletilmesi, icranın baş görevidir. Kamu yararı, genel ahlak, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi, devlet ve milletin beka ve selameti ile ilgili sebeplerle ve kanun yoluyla bile olsa, hak ve hürriyetlerin özüne dokunulamayacağının ve iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmanın ancak demokratik yollarla gerçekleştirilebileceğinin Anayasamızda açıkça belirtilmiş olması; bu kesin inancımızın sağlam dayanağıdır.

Hükümetimiz bu anlayış içinde; Anayasamızın getirdiği geniş hak ve hürriyetlerin şaşmaz savunucusu ve sabırlı uygulayıcısı olmakta devam edecektir. Bu taahhüdümüzün imtihandan geçmiş teminatı; hak ve hürriyetleri tam olarak korumak için geçen dört yıl zarfında gösterdiğimiz titiz itinanın millet vicdanında yarattığı rahatlık ve huzurda yatmaktadır.

Ancak şu cihet de unutulmamalıdır ki hak ve hürriyetler; İnsan Hakları Evrensel Beyannameşi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin de belirttikleri gibi, devlet ve hukuk düzenini yok etmek ya da hak ve hürriyetleri tahrip eylemek için kullanılamazlar.

Hürriyet refah ve saadet içinde yaşayan bir Türkiye yapmak hedefi; gerçek demokrasilerin reddettiği denenmiş baskı metodlarına, vatandaşın millî hislerini veya dini inançlarını zedeleyen davranışlara, milleti her ne sebeple olursa olsun birbirinden ayırt edici, bölücü tutumlara ve halkın bütününü gözönüne almayan niyet ve tasarruflara başvurmak yoluyla gerçekleştirilemez. Biz Anayasamızın kendi yarattığı temel nizam dışında hiç bir doktrine bağlı ve razı olmadığının kesin inancı içindeyiz.

Bu görüşlerimiz; seçimlerde bütün açıklığı ile kamuoyumuzun bilgisine sunulmuş milletin karar ve tasvibi alınmıştır.

Artık rejim ve seçim tartışmalarını kendi alanına terk edip geriye atarak istikrar ve hürriyet içinde refah yoluna yönelmek için millet ve memleket hizmetinde yerlerimizi almanın zamanı gelmiştir.

Sayın Milletvekilleri,

Biz 1969 seçimleri neticelerinin siyasi hayatımızda olumlu gelişmeler kaydedildiğine bir işaret sayılacağı kanısındayız. Demokratik rejimimiz, genel takdire mazhar olacak şekilde güç kazanmıştır.

Türk milleti bu seçimlerde siyasi partilerin memleket idaresinde yöneldiği istikametler karşısında hakemlik yapmıştır. Bu seçimlerin siyasi hayatımıza getirdiği istikrarlı ortamı iyi kullanmak, ana meselelerde değişik partiler arasındaki ayrılıkların hallini seçim meydanlarına bırakmak, aynı açıdan baktığımız konuları hızla milletin hizmetine koymak memleket meseleleriyle ilgili diğer görüş farklarımızı da hepimize açık olan bu hür ve serbest kürsüde iyi niyetle çözmeye çalışmak; şu Yüce Meclis'in çatısı altında birlikte sorumluluk yüklenmiş olan bütün siyasi partiler için milli bir görev halini almıştır. Hangi kanattan gelirse gelsin, Türkiye'nin çeşitli problemlerini çözebilecek, milleti refaha kavuşturacak ve temel nizamı aksatmayacak her türlü çare ve tedbiri; milli idarenin yegâne tecelligahı olan bu kürsüde görüşülüp tartışarak gerçekleştirme ve bu suretle millet teveccühüne layık olma yolları hepimiz için açık olarak önümüzde bulunmaktadır.

Bu çilekeş memleketi, artık gecikmiş bir hakkı haline gelen huzur ve refaha en kısa zamanda kavuşturmak için gerçekleştirilmesi gereken büyük ve güçlü hizmetler bizi beklemektedir. Bu hizmetler, Yüce Meclisimizde halen liyakatle temsil edilmekte olan Sayın Muhalefet Partilerinin devrinde tamamlanabilirse bunun şerefi bu çalışmaları sevk ve idareye büyük Türk Milletince memur edilen iktidarımızınkinden elbette ki daha az olmayacaktır. Millet ve memleket için mutlu ve büyük eserlerle dolu geçmesini temenni ettiğimiz aynı zamanda çok çetin şartların bizi beklemekte olduğuna kaani bulunduğumuz 1969-1973 çalışma devresine, Hükümetimizin bu anlayış içinde girmekte olduğunu Yüce Heyetimize arz ve temin eylemekten müstesna bir zevk duymaktayım.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimiz iktidarla muhalefetin aynı bünyenin unsurları olduğuna inanmış bir zihniyete sahiptir. Muhalefeti yok farz edemeyeceğimize onun haklarını kendimizinki kadar savunmakla mükellef olduğumuza nasıl inanıyorsak muhalefetin de son sözün kendisinde olmadığını takdiri içinde bulunduğuna o nispette kaani olmak ihtiyacındayız. Geçen dört yıl zarfında gerek muhalefetle gerek demokratik rejimin diğer müesseseleriyle iktidar arasındaki diyalogun daima açık ve serbest kalması hususunda gösterdiğimiz dikkat; bu zihniyeti samimi olarak tatbikata inikâs ettirdiğimizin kesin bir delilidir. Geçen devre içinde basının sosyal kuruluşların, sendikaların, hülâsa her türlü müesseselerin; fikir ve tenkitlerini mazide hiç bir zaman görülmemiş bir hürriyet ve serbesti içinde izhar edebilmeleri daima mümkün olmuştur. Zaman zaman görülen ve icranın meşru hak ve tasarruflarını veya kamu düzenini zedeleyen sınır taşmaları veya ifrat hakaretleri; bir yandan mevzuatımızdaki boşluklardan öte yandan aşırı şiddet yollarına başvurmaktan kaçınılmasından ileri gelmiştir. Aynı zamanda demokrasilerde, geleneklerin de kanunlar kadar önemli olduğu ve hatalı davranışların ıslahı hususunda zamanın müessir bir unsur bulunduğu kanaatine de, tatbikatta sabırla yer verdik. Devletin gücünü her vesile ile göstermek hevesine kapılıp daha derin hoşnutsuzluklar yaratmak yerine nerede lazımsa bu gücü orada kullanmak yolunu seçtik. Filhakika gerek hak tecavüzleri önlemekle görevli mercilerin gerek haklarını kullanırken bilerek veya bilmeyerek hatalı hareket edenlerin; zamanla tecrübe kazandıkları ve taşkınlıkların azaldığı görülmektedir. Ancak hak ve hürriyetlere yönelecek tecavüzlere karşı hükümeti gerektiği şekilde müessir kılacak bazı kanuni tedbirlerin alınmasına da ihtiyaç duyulduğunu bu vesile ile belirtmekte fayda görmektediriz.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimiz din ve vicdan hürriyetini bütün vatandaşlarımızın doğuştan var olan kutsal ve medeni hakları olarak görür. Bu haklar, Anayasamızın teminatı altındadır.

Hürriyetlerin en geniş şekilde korkusuz endişesiz, kanun dairesinde serbestçe kullanılmasının sağlandığı bugünkü ortamda, vatandaşlarımızın din ve vicdan hürriyetinden de bütünü ile ve tam bir açıklık ile istifade etmeleri mümkün kılınmıştır.

Anayasamızın teminatı altında bulunan din ve vicdan hürriyeti, hiç bir şekilde tehlike sebebi olarak gösterilemeyeceği gibi, laiklik prensibi, vatandaşın dini ihtiyaçlarının karşılanmasında bir baskı vasıtası değil bir teminat olarak görülmelidir.

Her sahada kalkınma halinde bulunan memleketimizde, maddi kalkınmanın yanı sıra manevi inanç ihtiyacını karşılayacak modern hayatın icaplarına uygun iyi eğitim görmüş din adamlarının yetiştirilmesine devam olunacaktır.

Din görevlilerinin ifa ettikleri vazifenin değer ve önemi nazara alınarak hayat şartlarının düzeltilmesi için gereken tedbirlerin alınmasına devam olunacaktır. Bu arada vekil İmam-Hatiplerin bugünkü durumları ıslah edilerek adil bir ücret almaları sağlanacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

1969 Türkiye'sini, yakın mazideki Türkiye ile dahi kıyas etmeye imkân kalmamıştır. Büyük Milletimiz kısır iç çekişmeler faydasız tartışmalar yerine verimli bir hizmetler devri açılmasının özlemi içine girmiştir.

Memleketimizin bir kısmı asırlık ihmallerden bir kısmı sosyal yapımızdan gelen köklü dertlerini, seçim devrelerine sığacak imkânlar çerçevesinde geride bırakmanın gerek Hükümetimizin gerek bizden sonra gelecek iktidarların en önemli görevi ve baş sorumluluğu haline gelmiş olduğunun tam idraki içindeyiz. Hükümetimiz önümüzdeki çalışma devresine bu inançlarla girmektedir.

Günlük hayatında tümüyle Türk milletini çevreleyen meselelere acil bir çözüm yolu getirmek ve günden güne büyüyen gelişen genişleyen Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılamak temel hedefimiz olmakta devam edecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Biz seçim sisteminin ıslah edilmesi lüzumuna inanıyoruz.

Büyük bir kısmı bakımından iktidar değişikliği ile ilgili olmayan seçimlerin çok sık yapılması seçmen vatandaşa seçimlere karşı bıkkınlık eğilimi doğurmaktadır. Bu eğilimin giderilmesinde demokrasimizin istikbali bakımından toplumun hayati menfaatleri vardır. Bu amaçla seçimlerin birbiri ardına çok sık yapılmasını önleyecek tedbirlere ihtiyaç olduğu düşüncesindeyiz.

Seçimlerin, yargı organlarının ve hâkimlerden kurulu Yüksek Seçim Kurulunun genel yönetim ve denetimi altında yapılmasını zaruri görmekle beraber seçim mevzuatındaki hükümlerin seçmen oyu ile seçilmemiş kimselerin seçmenin şuurlu iradesi dışında seçilmiş farz olunmasına değil fakat seçmen iradesinin festsız tezahür edebilmesini sağlamaya matuf olması lâzım geldiğine inanmaktayız.

Bu maksatları temin edecek mevzuat değişikliklerinin Anayasa tadillerini gerektiği hallerde iktidarla muhalefet arasında bir iş birliğinin demokrasimizin gelişmesine ve memleket menfaatlerine yararlı olacağı kanaatindeyiz.

Esasen Seçim Beyannamesinde Anayasa değişikliği ile ilgili olarak ifade ettiğimiz ıslahatı gerçekleştirebilmemiz ancak diğer partilerin iltihakı ile gerekli çoğunluğu sağladığımız takdirde mümkün olacaktır.

Devletin müessir hale getirme yolundaki tedbirlerin önemli bir cephesini, Hükümetin müessir işlemlerini sağlayacak tedbirlerde görmekteyiz. Şüphe yoktur ki Parlamentonun üstünlüğü prensibi tabii olmakla beraber modern devletin faaliyetlerinde Hükümet ve idare olarak yürütme organı gerek kanunların uygulanması ve gerek kamu hizmetlerinin görülmesi bakımından en mühim unsuru teşkil eder.

Devletle vatandaş arasındaki temas ve münasebetlerin büyük kısmı, Hükümet ve idarenin çalışma ve hizmet sahaları içinde cereyan eder. Vatandaşın Devlettten beklediği hizmetlerde şikâyet konuları Hükümetin karar ve muamelelerinde gerekli sürat ve istenilen isabet ve müessiriyetin sağlanması ile ortadan kalkacaktır. Yüzbinlerce kamu görevlisinin çeşitli teşkilât içinde merkezi ve mahalli idarelerde kamu ve müesseselerinde yürüttükleri hizmet yurdun her yerinde ve günün her saatinde vatandaşlar tarafından devamlı olarak değerlendirilmekte ve en küçük bir aksaklık bile bütün Devlet ve Hükümet mekanizmasını sorumlu tutan tepkilere sebep olmaktadır. Bu bakımdan birbirine bağlı çok çeşitli teşkilatın vatandaşa en mükemmel şekilde hizmet davası etrafında ahenkli ve müessir bir çalışma nizamına girmesini zaruri görüyoruz.

Yürütme organının müessir hale getirilmesi bir taraftan onun bünye ve işleyişinin ıslahı meselesidir. Diğer taraftan yargı organı ile yürütme organı arasındaki münasebetlerin yürütme tasarruflarını tesirsiz duruma düşürmeyecek bir ölçü içinde düzenlenmesi meselesidir.

İcranın müessiriyetini artırmak maksadıyla yapılacak ıslahatın hedefi merkezi hükümet teşkilatının ve mahalli idarelerin kanunları uygulama ve kamu hizmetlerini yürütmeye zamandan insan gücünden ve paradan tasarruf sağlayacak ve daha iyi hizmet edecek surette yeniden teşkilatlanması ve çalışma usullerinin bu maksatlara göre rasyonelleştirilmesidir.

Bu mülahazaların ışığı altında, idaredaki ıslahatın yönelmesi gereken hedeflerini şöylece özetlemek mümkündür:

1. Kanunların uygulanmasında vatandaş işlerinin görülmesinde yetki ve görevlerin Bakanlar Kurulunda toplanması yerine karar yetkileri iş bölümü esasına göre ilgili Bakanlıklara bırakılacaktır.

2. Hizmetlerin vatandaşın ayağına götürülmesi bakımından işlerin merkezde toplanması yerine illerde hatta ilçelerde Devlet teşkilatının vatandaş ihtiyacı ile teması üzerinde neticelendirilmesine çalışılacaktır.

3. Bakanların yetkileri altında bulunan teşkilatın idaresinde başlıca amir durumundaki yüksek dereceli memurları seçmek hususunda takdir yetkileri Anayasanın icabına uygun olarak kabul edilecek. Bakanın müsteşar ve genel müdür gibi doğrudan doğruya kendi sorumluluğu ile alakalı görevlerde çalışanları değiştirebilmek yetkisini bu derecelerdeki memurların müktesep maaş haklarını mahfuz tutma esası ile bağdaştıran bir tatbikata gidilecektir. Danıştay kararlarıyla bugün memurun muayyen memuriyette kalma teminatı haline getirilen sübjektif hakları sadece müktesep hakların korunmasına inhiyar edecektir.

4. Lüzumsuz yazışmalara mahal vermeyecek usuller tatbik edilecek kanunlarda açıkça tasrih edilmiş tahditler olmadıkça vatandaş haklarını keyfi şekilde daraltıcı bir takdir yetkisi hiçbir idare kademe için kabul edilmeyecektir.

5. Kanuna aykırılığı yetkili mercilerin kararıyla sabit olmuş konularda hataların düzeltilmesinden kaçınılmayacak vatandaşları mutlaka mahkemeye başvurmamakla hakkını alamayacak yollara sürüklemeyi marifet sayan zihniyete son verilecektir.

6. Memurların mesleki bilgi ve ahlaki vasıflarını takviye ve teşvik edecek Devlet idaresinin bilgi ve fazilet disiplini içinde kamu hizmetlerini daha tesirli seviyeye çıkaracak yetiştirme mükâfat ve müeyyideler sistemleri konulacaktır.

7. Yurt içinde ve yurt dışında temsil birliği sağlanacak valilerin kaymakamların ve büyükelçilerin hizmetlerin görülmesinde genel koordinasyonu sağlayacak ve Devletin gözü kulağı olacak şekilde yeterli yetkilerle techizi cihetine gidilecektir.

8. Kalkınma Planının hazırlanmasında ve uygulanmasında mahalli idarelere düşecek görevleri karşılayacak şekilde mahalli idareler yetki, sorumluluk ve kaynaklarla teçhiz edilecektir.

9. Plan uygulamasında edinilen tecrübeler göz önünde tutularak, planlı kalkınmanın Devlet bünyesine uygunluğunu sağlayacak tedbirler alınacaktır. Böylece idari bünye ve mevzuat planlı kalkınmanın icaplarına cevap verir hale getirilecektir.

10. Başbakanlığa bağlı üniteler yeniden düzenlenecektir.

11. Bakanlık kuruluşları yeniden düzenlenecektir. Bu düzenlemede Türkiye'nin gelecek yıllardaki ihtiyaçları göz önünde tutulacak hizmet tekerrürleri yetki tedahülleri ve bunların doğurduğu israf önleneyecektir.

12. Bakanlar kurulunun yetki ve görevleri yeniden düzenlenecektir.

13. Finansman kuruluşlarının görev yetki ve sorumlulukları yeniden düzenlenecektir.

14. Kamu iktisadi teşebbüslerinin daha rasyonel çalışır hale getirilmesi için girişilen yeniden düzenleme çalışmalarına devam olunacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

İktisadi durumlarının ve hayat şartlarının ıslahı gereken gruplar arasında sayıları büyük bir yekûn tutan kamu personeli ile ilgili meseleler elbette ki acil bir ehemmiyet arz etmektedir.

İktisadi devlet teşekkülleri mahalli idareler ve belediyeler personeli de dâhil olmak üzere devlet hizmetinde çalışan bütün personelin hayat şartlarını ıslah için memleketimizin kaynaklarının elverdiği nispette gerekli tedbirler alınacaktır.

Bu arada asgari geçim seviyesinin altında ücret alan memur ve hizmetliler maaş ve ücretleri ilk merhalede asgari geçim seviyesine çıkarılacaktır.

Asgari geçim seviyesinin üstünde maaş alan memur ve hizmetlilerin de gördükleri hizmete göre hayat şartlarını ıslah edici tedbirlere başvurulacaktır.

Bilumum kamu personelinin huzur içerisinde çalışabilmeleri için, bir taraftan asgari hayat şartlarına intibakları yapılırken, diğer taraftan da adil bir ücret dengesi sağlanacaktır. Ayrıca bütün memur ve hizmetlilerin sosyal güvenlik şartlarının artırılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Devlet Personel Kanununun mali hükümleri, yukarıda belirtilen esaslar dâhilinde ıslah edilecektir.

Kamu hizmetlerinden emekli olanların ve bunların dul ve yetimlerinin hayat şartlarını düzeltici mahiyetteki tedbirlere devam edilecektir. Bu arada devlet memurlarının aile efradının ve emekli dul ve yetim aylığı alanların tedavilerinin devletçe sağlanması konusu ele alınacaktır.

Sayın Milletvekilleri;

Planlı kalkınma ve refah devletini kurma kalkınma politikamızın temelini teşkil eden başlıca yol olmaya devam edecektir. Planlamayı yüksek bir hayat seviyesine ulaşmada ihtiyaçları ve imkânları artan medeni ve ileri bir toplumu yürütmeye rasyonel bir politika izlemenin başlıca aracı olarak kabul ediyoruz. Böyle bir toplumun kalkınma hamlesini daha da yoğunlaştırmak için iktisadi bilgileri toplamayı geliştirmek istatistiklerimizi ve kalkınma politikamıza rehberlik eden ilmi malzemeyi arttırmak ve zenginleştirmek için sarf edilen çabalara hız vereceğiz.

Planı iktisat politikasına devlet müdahalesini ve kontrolünü artıran bir vasıta değil fakat kalkınma potansiyelimizi ilmi metotlarla tam olarak değerlendirmede zaruri bir yol telakki eden siyasi ve iktisadi felsefemize uygun şekilde yürütmeye devam edeceğiz. İktisadi planlamayı hür ve demokratik ülkelerin ileri verimli ve piyasa ekonomisine uygun bir politika vasıtası kabul ederek özel teşebbüs için yol gösterici destekleyici ve teşvik edici bir yönde geliştireceğiz.

İktisadi kalkınmamızın başlıca potansiyelini gücü hızla ve devamlı şekilde artan vatandaş kütlesinde yani özel sektörde görmekte ve buna önemli katkıda bulunan kamu sektörü ile dış âlemden gelecek kaynakları ihmal edilmesi mümkün olmayan unsurlar olarak mütalaa etmekteyiz. Bu sebeple önümüzdeki dönemde de karma ekonominin bu bünyesinden yararlanarak üç kanaldan gelen kaynakları en yüksek kalkınma hızı temin edecek şekilde ahenk ve verim içinde kullanmaya devam edeceğiz.

Bu arada, iç imkânlarımıza ek bir kaynak olarak yabancı sermayeyi yurt kalkınmasına yararlı olduğu ölçüde teşvike devam edeceğiz. Böylece kalkınmamız için bütün iç ve dış imkânları azami şekilde harekete geçirerek yabancı sermaye ile birlikte yeni teknolojilerden sevk ve idare metot ve tecrübelerinden yurdumuzun faydalanmasını sağlayacağız.

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler iktisadi kalkınma ve sosyal gelişmelerin sağlanmasında en müessir bir vasıtaadır.

Çağımızda teknolojik yenilik ve gelişmelerin meydana getirdiği verimlilik istihsalin ana unsurlarından biri olmuştur. Teknolojik gelişmelerin temelinde bilimsel çalışma ve araştırma vardır.

Memleketimizde yükseköğrenim kurumları kamu kuruluşları ile bir takım iktisadi devlet teşekkülleri bünyesinde araştırmalar yapılmaktadır. Fakat bu müesseselerde genellikle araştırmanın önemi yeterince anlaşılmamış çalışmalar arasında gerekli işbirliği sağlanamamış araştırmaların organize edilmesi bir arada yönetilmesi ve özendirilmesi için gerekli ortam henüz yaratılamamıştır.

Bu ortamın yaratılması ve gerekli işbirliği ve organizasyonun kurulması suretiyle çalışmalardan daha verimli sonuçlar alınması sağlanacaktır.

Bugün gelişmiş memleketler ile gelişmekte olan memleketler arasındaki en büyük mesafe teknolojidir. Teknoloji açığı kapatılmadıkça gelişmiş memleket haline gelmek mümkün değildir.

Bir taraftan kendi ilim ve araştırma müesseselerimizin memleket şartlarına uygun usulleri ve metotları geliştirmeleri teşvik edilecek diğer taraftan ileri memleketlerden teknoloji ve sevki idarenin en son buluşlarının alınmasına devam olunacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Siyasi istikrar yanında vatandaşın her türlü emniyetini gezi ve çalışma hürriyetini teminat altında bulundurmanın lüzum ve ehemmiyeti izahtan varestedir. Adaletin süratli ve adil ölçülerle tevziine duyulan ihtiyaçla birlikte vatandaşın can ve mal güvenliğinin de sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması lüzumunun devlet müessesesine ruh ve hayat veren unsurların başında geldiğine inanıyoruz. Asayişin korunması Hükümetimizin bütün dikkatini üzerinde teksif ettiği bir konu olmakta devam edecektir.

Birçok memleketlerde görülen toplum hadiselerinin yurdumuzda da tesirini gösterdiği zaman zaman gösteri yürüyüş ve grev haklarının kanun sınırlarını aşarak kullanıldığı bir takım işgal hareketlerine tevessül olduğu bir vakıdır. Esefle söyleyelim ki bu hadiselerle karışan maksatlı tahriklere de rastlanmıştır. Ancak hakların kötü kullanılmasına ve bu yüzden başkalarının zarar görmesine göz yumulması hiç bir zaman mümkün olamaz. Hükümetimiz tecavüzler kimden ve nereden gelirse gelsin bunları kanun yoluyla karşılamaya kararlıdır. Bu maksadı teminen yetkili zabıta kuvvetleri vasıtasıyla kanunlar daima hâkim kılınacak vatandaşlarımızın güven içinde ve korkusuz yaşama haklarının zedelenmesine fırsat ve imkân bırakılmayacak, emniyet kuvvetlerinin sayısı ihtiyaca cevap verecek şekilde artırılacak, cihazları ikmal olunacak, gerektiği şekilde eğitimleri sağlanacak ve bu konu ile ilgili kanuni, idari bütün tedbirler tamamlanacaktır.

Suçluların takibi ve cezalandırılması yanında, suçların önlenmesi görevini de müessir şekilde yerine getirecek bir seviyede, emniyet ve jandarma teşkilatını takviye ve teçhiz etmek kararındayız.

Üzücü ve zararlı bir hal alan trafik kazalarını önleyebilmek için, bir taraftan seyrüsefer şartlarına artık cevap veremez hale gelen ulaştırma sistemlerinin kapasitesinin arttırılmasına devam olunacak, diğer taraftan bu teşkilatı bilgi teknik ve gerekli araçlarla teçhiz ederek kazaların önüne geçilmesi çareleri aranacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Demokratik rejimin beşiği olan en ileri batı ülkelerinde bile memleketin geleceğini devralmak için nöbet bekleyen gençliğin, yetiştirilmesi hususunda devlet nizamının korunmasından ve bekasından sorumlu olan Hükümetin, vazife dışı bırakılmayacağı fikri her zaman olduğu gibi bugün de değerini muhafaza etmektedir. Siyasi İktidarların vazifesi üniversite bütçelerine tahsisat sağlamaktan ibaret değildir. Rejimi ne olursa olsun hiç bir memleket istikbalin ümidini teşkil eden çocuklarının, kendi devletin dayandığı ilkelere karşı ve tek taraflı bir telkin altında yetiştirilmesine müsaade etmemektedir.

Hükümet olarak biz; Anayasamızın üniversiteleri muhtar kılma esasının, onları devletin ve aynı temel ilkeleri dışına da çıkaracak bir kapsam taşıdığı manasına alınamayacağına

inıyoruz. Üniversitelerimizi günümüzün ihtiyaçlarına uygun bir duruma getirebilmek için eğitim usullerinde gerekli ıslahatın yapılması öğretim kadrosunda yeni bir zihniyetin yer alması lazımdır. Üniversite muhtariyeti münhasıran müesseseye verilmiş bir haktır. Bu anlayışlardır ki, Hükümetimiz üniversitelerin muhtariyeti prensibini zedelemekten bir “Üniversiteler arası Yüksek Kurul” teşkilini lüzumlu görmektedir. Bu kurul çoğunluğu üniversiteler tarafından seçilmiş fakat içinde yetkili Hükümet uzuvları da bulunan bir organ olacak her çeşit ıslahat, tedbirlerini ele alacak, Hükümetle üniversiteler arasında işbirliği kuracak ve eğitim, araştırma yayın ve danışma gibi faaliyetlerinde Anayasanın temel ilkeleri dışına çıkılmamasını sağlayacaktır.

Anayasanın tadili ile alakalı olan bu teşebbüsümüzde diğer siyasi partilerden gördüğümüz ilgi ölçüsünde başarılı olmaya çalışacağız.

Hükümetimiz Türkiye’de eğitimle ilgili olarak çeşitli meselelerin var olduğuna inanmaktadır. Her Türk gencine istidadına göre eğitim imkânı sağlamak yeni müesseseler kurmak zorundayız. Genel olarak eğitimin memleketimizin ihtiyaçlarına uygun ve amaçlarına çevrik bir nitelik kazanması lüzumuna kaniiz. Eğitim sistemimizi, bugünün ve geleceğin ihtiyaçlarına cevap verecek ve bütün kademeleri kapsayacak bir denge ve irtibat içinde düzenlemek programları ıslah eylemek karındayız.

Yükseköğretim gençliğinin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik şartların aksayan taraflarını süratle gidereceğiz. Her tip okulun dengeli şekilde yurt sathına yayılması parasız yatılı ve burslu öğrenci sayılarının artırılması ve bunların köylü, işçi, esnaf ve dar gelirli ailelere ağırlık ve öncelik verilerek geliştirilmesi, çalışmalarımızın hedefini teşkil edecektir. Vakfiye şartlarına uygun vakıf sosyal hizmetleri öğrenci yurtları imaret ve muhtaçlara yardım tesisleri artırılabacaktır. Hükümetimiz eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin her türlü vasıtaya başvurarak sağlanması karındadır.

İhtiyaçlara yönelmiş ortaokullarımızı en küçük kasabalara kadar götürme politikamıza devam edeceğiz.

Kız teknik öğretim kurumlarımız özellikle gezici kadın kursları yurdun her köşesine ulaştırılacaktır.

İlköğretimden üniversiteye kadar bütün öğretim kurumlarının çağın yeniliklerine intibakı sağlanacaktır.

Öğretmen yetiştiren müesseselerimizin her bakımdan geliştirilmesine, öğretmenlerimizin meslekleri içinde ilerlemelerine ve öğretmenliği cazip hale getirecek tedbirlere, öncelik verilmesine devam edeceğiz.

Yeni yüksekokullar ve üniversiteler açılması ve mevcutların süratle geliştirilmesi politikasına devamda kararlıyız.

Gençlerimizin her gün biraz daha elverişli okuma, barınma, beslenme, dinlenme, boş zamanlarını değerlendirme ve tedavi olma şartları artan bir hızla geliştirilecektir.

Eğitim mensuplarının sosyal ve ekonomik güvenliklerini sağlamak üzere “Milli Eğitim Mensupları Yardımlaşma Kurumu” kurulacaktır. Her yıl artan üniversite taleplerini karşılayabilmek maksadıyla üniversitelerde ve yüksekokullarda gece öğretimi yapılması, yurdumuzun muhtelif yerlerinde fakülteler açılması, üniversiteler, yeni fakülteler ve yüksekokullar eklenmesi, mevcutların kapasitesinin arttırılması,

kadroların temini, bazı üniversitelere mahrumiyet ödeneği verilmesi gibi hususlar için çıkarılan kanunlara yenileri eklenecektir.

Üniversite öğretim üyelerinin zamanlarını ve çalışmalarını üniversiteye hasretmelerini cazip kılmak, öğrencilerin Anayasa hükümleri çerçevesinde yönetime katılmalarını mümkün kılmak, öğretimde araştırmayı ve yayımı daha yeterli hale sokmak için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Yükseköğretim gençliğinin önemli bir kısmını yetiştiren özel yüksekokulların Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak faaliyet göstermeleri ve tespit edilen gerekli akademik ve maddi standartlara uymaları için, Devletin denetim ve gözetimine devam olunacaktır.

Yükseköğretim gençliğinin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik şartları iyileştirici tedbirler geliştirilecektir.

Herkes için eğitim, Milli Eğitim Politikamızın ana hedefi olacaktır.

İlkokul çağındaki bütün çocuklarımızı okula kavuşturacak temel eğitim %100 gerçekleştirilecektir.

Okullarımızda eğitim görenlerin sayısı yanında, bilhassa eğitimin vasıflarını yükseltici tedbirleri de alacağız.

Ayrıca okul öncesi eğitim de lâyık olduğu önemle ele alınacaktır.

Koruma kararı alınmış, gelişmeleri tehlikede bulunan kimsesiz çocukların tamamını, yetiştirme yurtlarına alma imkânı sağlanacaktır. Böylelikle sokağa terk edilmiş çocuk kalmayacaktır. Çocuk mahkemelerinin kurulması ve çocuk ıslah evlerinin geliştirilmesi, adalet anlayışımıza sosyal bir veçhe kazandıracaktır.

Mektupla öğretim metodu ile okullar arası seviye farklılığı giderilmeye çalışılacaktır.

İlköğretimle orta ve Yükseköğretim arasında organik bir bağ kurulacak, okul programlarını ders kitaplarını ve öğretim araçlarını gelişmelere uygun olarak, devamlı surette yenilemeye önem verilecektir.

Meslek okullarında orta öğretimlerini tamamlayanların kabiliyetlerine göre üniversite ve yüksekokullara devam edebilmelerini fırsat eşitliği bakımından imkân veren gerekli tedbirler alınacak, meslek okullarının programları bu maksada göre düzenlenecektir.

Hükümetimiz, bu maksatları teminen çeşitli görevlerin yarattığı iş hacminin baskısı altında kalan Milli Eğitim Bakanlığının çalışmalarını verimli kılabilmek üzere, kültür ve gençlik işlerinin ayrı bakanlıklar halinde idaresini uygun görmüştür. Bu ayırma; milli kültürümüzün, çağdaş medeniyetin bu konu ile ilgili çabalarını da izleyerek yaratıcı bir güç kazanmasına imkân verecektir.

Tarih ve kültür hazinelerimizin değerlendirilmesi, yaşayan nesillere tanıtılması için gerekli çaba sarf edilecektir.

Türk dilinin, birlik ve istikrar içinde kendi kaidelerine uygun, ilmi ve tabii yollarla gelişmesi ve zenginleşmesi bir araştırma konusu yapılacaktır.

Dilimizin gelişigüzel uydurma birtakım kelimelerle bozulması ve özleştirilme bahanesiyle fakirleştirilmesi önlenecak ve nesiller arasındaki bağlantıyı tekâmül içinde

devam ettirecek bir dil gelişmesi ve zenginleşmesi sağlanacaktır. Bu maksada hizmet etmek üzere bir “Dil Akademisi” kurulacaktır.

Yurt dışında bulunan soydaşlarımızın Türk kültür ve varlığının korunması ve geliştirilmesi için yapılan çalışmalara devam olunacaktır.

Türk kültür ve sanat eserleriyle, dünya tefekkürünün insanlığa mal olmuş eserlerinden müteşekkil, geçen dönemde başladığımız Bin Temel Eserlik yayın programını önümüzdeki dönemde tamamlamak kararındayız.

Örf adet ve geleneklerimiz müzik ve folklor eserlerimiz ortaya çıkarılıp, ilmi inceleme konusu yapılacak ve her sahada sanatçılarımız teşvik edilecektir.

Devlet Tiyatrosu Devlet Operası ve Balesinin daha da gelişmesi ve yurt dışında daha geniş halk kitlelerine hitap edebilmesi sağlanacak, bu maksatla bölge tiyatroları kurulacaktır.

Memleketimizin tarihi ve turistik bölgelerinin arkeolojik karakterleri göz önüne alınarak, müzeler açma, eski eserleri meydana çıkarma, bunları yurt içinde ve yurt dışında tanıtmaya çabalarımıza devam olunacaktır.

Türk medeniyet tarihinin canlı abidesi olan, eski eserlerin muhafazası ve bunlardan faydalanılması yanında yeni tesislerinin ve hayır kurumlarının gelişmesini de teşvik edeceğiz.

Muhterem Milletvekilleri,

Türk Gençliği bu memleketin milli ümitlerinin mihrakıdır. Gençliğimiz; milletçe iftihar edebileceğimiz bir seviyeye yükselmiş ve Büyük Atatürk’ün emanetine sahip olmanın sağlam karakterli şuurunu daima muhafaza etmiştir.

Zaman zaman rastladığımız üzücü davranışlar bizi hatalı değerlendirmelere sürüklememelidir. Dünyanın her tarafında görülen buhranların sosyal ve politik meselelere karşı cephe almanın bir parçası olan tezahürler ile kasıtlı ve zararlı davranışları birbirinden ayırmak mecburiyetindeyiz. Gençlik hareketlerinin, dünya gençliği ile ortak ve memleketlere göre farklı sebeplerini iyice değerlendirmemiz gerekmektedir.

Gençliğin bütün meselelerini tüm olarak ele almak suretiyle, bunlara en uygun çözüm yollarını süratle getirmek kararındayız. Hürriyet içinde, refah yoluna yönelmiş Büyük Türkiye idealini, memleketin yarınki sahipleri olan genç kuşaklara hedef olarak vermek ve onları zararlı cereyanlara kapılmadan bu inanç etrafında toplamak, günümüzün en önemli konusu haline gelmiştir.

Yeni kurulan gençlik işleriyle görevli Bakanlığın bu konulara ciddi şekilde eğileceğine ve Türk Gençliğinin haklı derdlerine en kısa zamanda isabetli çözüm yolları getireceğine kani bulunuyoruz. Hükümetimiz bu uğurda her türlü imkânı sağlamanın kesin kararı içindedir.

Bu arada sporla ilgili meseleler üzerinde de önemle durduğumuzu belirtmek isteriz. Sporun ruh ve beden eğitimi bakımından değerli bir vasıta olduğuna inanıyoruz. Her yaşta herkesin sporla ilgisini teşvik amacıyla lüzumlu tesisler inşa edilecek bedeni ruhi ve fikri gelişmeler için bir çalışma sistemi kurulacaktır. Beden Terbiyesi Kanunu değiştirilecek, Türk sporuna bütünüyle ve modern anlamda hizmet imkânları vermenin tedbirleri alınacaktır.

Gayemiz sporun kanun, nizam, ahlak ve disiplin ölçüleri içinde gelişmesini sağlamak, amatör sporu da kitlelere yaymak suretiyle gençliğin moral ve fizik gücünü artırmak olacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Devletin temel nizamını tahribe yönelmiş herhangi bir davranışı Anayasamızın reddetmiş olmasına rağmen, bugün başta komünizm olmak üzere çeşitli Anayasa dışı cereyanlar ve propagandalar bazen açık bazen örtülü bir şekilde yurdumuzda görülebilmektedir. Bu konularla ilgili suçların takibinde istenilen şekilde müessir ve hızlı işleyen bir mekanizmanın kurulmamış olması bazı hallerde de Anayasa dışı cereyanların muhtevasını tahlil ve tespiti yetkili mercilerin farklı görüşlere sahip bulunması, bu gibi zararlı faaliyetlerin tamamıyla önlenmesini mümkün kılmamaktadır.

Anayasamız herkesin düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ve başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilmesini ve yayabilmesini hiçbir kayda bağlamamıştır. Şu kadar ki Türk Milletine tanınmış olan bu hakların ve hürriyetlerin ancak Anayasanın sözü ve özü ile belirtilen nizam içinde serbest olabilmesi de yine bir Anayasa icabıdır. Anayasanın ilgili hükümleriyle ve kesin çizgilerle açıklanan bu nizam, bölünmez bir bütün halinde milli şuur ve ülküler etrafında toplanmış, Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham almış, barışçı Atatürk devrimlerinin tam şuuruna sahip, insan hak ve hürriyetini sosyal adaleti teminat altına almakla görevli, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletinde olduğuna inanmış, milli, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti yani Büyük Türkiye Cumhuriyeti'dir. Bu nizamda çok şey var fakat bir şey yoktur. Bu nizam içinde içgüdülere veya art fikirlere göre bir tercih yapıp, diğerlerini ihmal etmek mümkün değildir. Bunun içindir ki; Türk Anayasasından bir hak alarak aynı yasanın kurduğu nizamı yıkmamanın mümkün ve hukuki olduğu kabul edilemez.

Hükümetimiz, sekiz yıllık uygulama süresince görülen aksaklıkları dikkate alarak, mevzuatımızdaki boşlukların kanun yoluyla giderilmesi kararındadır. Hür tartışma ortamını asla ihlal etmeyecek şekilde gerçekleştirecek olan bu çalışmalarımıza, bütün siyasi partilerin yardımcı olacağını ümit ediyoruz.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimiz sosyal adaletin temel şartını, kabiliyetine göre herkesin bir işe sahip olabilmesinde ve geçim seviyesine uygun bir gelir sağlama imkânının bütün vatandaşlar için teminat altına alınabilmesinde görmektedir.

İşsizliği önlemek için, istihdam imkânlarını plan hedeflerine uygun şekilde genişletmek, büyük sanayileşme hamlelerini geliştirmek yolundaki gayretlerimizin artırılmasında kararlı bulunuyoruz. Yeni iş sahalarının açılması, çalışanların sayısının artırılması ve emeğinin karşılığını her işçinin tam almasıyla ki çekilen sıkıntıların azalacağına, refah yolunun açılacağına inanıyoruz.

Hükümetimiz iktisadi kalkınmamızı insan gücü, sermaye ve tabiat kaynaklarının ahenkli şekilde kullanarak gerçekleştirme yolunda olacaktır. Biz sermaye, emek ve teşebbüsü birbirine muhtaç ve yekdiğerini tamamlayan ana unsurlar olarak görmektediriz. Bu itibarla dengeli bir çalışma ortamı yaratmanın, işçilerimizin bugününü ve yarınını teminat altında tutacak tek yol olan sosyal güvenliği sağlamanın, iş itibarıyla başkalarına tabi olanları huzur, emniyet ve refah içinde bulundurmanın, bir devlet vazifesi olduğunda tereddüdümüz yoktur.

Tarım sektöründe her yaşta emek verenleri, hülasa çalışan bütün hizmetlileri kapsayacak şekilde, sosyal güvenlik alanının genişletilmesi, Hükümetimizin bu konu ile ilgili politikasının ana hedefidir.

Çalışma ve işyeri şartlarının düzenlenmesine, işçi sağlığını çevreleyen bütün tedbirlerin tamamlanmasına, işçi konutları için ayrılan fonların artırılmasına ve işçilere ferdi mesken kredisi verilmesi işlemine devam olunmasına önem vermekteyiz.

İşçi çocuklarının Sosyal Sigortalar fonundan getirilen burslarla eğitilmeleri imkânı geliştirilecektir.

Tarım iş kanunu tasarısı yürürlüğe konacak, tarım ve orman işçileri sigorta kapsamına alınmış olacaktır.

Sosyal sigortaların kapsadığı risk alanları genişletilecek ve işsizlik sigortasının gerçekleştirilmesi imkânları aranacaktır.

İşçi bütünlüğünün sağlanması ve devamını teminen, Türk sendikacılığının demokratik sistem içinde güçlenmesine yardımcı olmak için, ilgili mevzuatta gerekli değişimler yapılacaktır.

İşçi memur ayırımını kanunla kesin bir şekle bağlayacağız.

Bu arada çalışmaya hazır iş gücüyle, boş işyerleri arasındaki denge kuruluncaya kadar, dış memleketlere gönderilmesi zaruri gördüğümüz işçilerimizle ilgili her çeşit meseleleri de süratle düzenleme kararındayız. İş ve İşçi Bulma Kurumunun şikâyetlere konu olan aksaklıkları giderilecek, dış ülkelere çıkış formaliteleri sadeleştirilecektir.

Yabancı memleketlerdeki işçi tasarruflarının yurda aktarılması ve dönüşlerinde kendilerine iş imkânları ve güvenlik verecek tesislere yatırılması konularındaki tedbirlerin alınmasına devam olunacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Fertlerin sadece hak ve hürriyetlerini korumakla yetinen bir devlet, sosyal vasfını kazanamaz. Bizim sosyal devlet anlayışımızın yurttaşların insan gibi yaşamaları için, zaruri olan maddi ihtiyaçlarını gidermek çarelerini de, devlet vazifeleri içine alan bir kapsamı vardır. Bu anlayışın yalnız fert refahının değil, demokratik rejimin de bir teminatı olduğu inancındayız. Bunun içindir ki dar gelirli ve yoksulları sıkıntıdan kurtarmak, korunmaya muhtaç çocuklara, sakatlara, bakıma muhtaç ihtiyarlara, el uzatmak, hülasa iktisadi bakımdan zayıf düşmüş vatandaşlarımızın bu durumlarını gidermek için, almakta olduğumuz ekonomik ve sosyal tedbirleri geliştirerek devam ettireceğiz. Milli gelirin kalkınmaya ayrılan parçasıyla dengeli olarak sosyal yardım ihtiyaçlarını da karşılamak kararındayız.

Değişik gelir grupları ve bölgeler arasında dengeli bir iktisadi gelişme sağlamak, milli gelirin fert başına düşen oranını arttırmak, kalkınmanın getirdiği nimetlerde fırsat eşitliği, yüklediği külfetlerde takat ölçüleri prensiplerini daima mahfuz tutmak, kalkınmayı halkın erişilmiş geçim seviyesini indirerek değil yükselterek gerçekleştirmek, çok sayıda vatandaşa iş imkânı açmak, bu konu ile ilgili politikamızın temel direkleri ve kalkınma programımızın ana hedefleridir.

Müterakki vergiler dengeli şekilde dağılmış ve halkın yararına yönelmiş kamu hizmetleri, eğitim, sağlık ve diğer hizmetlerin, vatandaşın ihtiyaçlarına göre

düzenlenmesi gibi tedbirlere önem vermekte devam edecek, bu alanda gerekli ıslahatı gerçekleştireceğiz.

Tüm olarak toplumun yaşama seviyesinin yükseltilmesi, artan gelir ve yükselen refahtan herkesin dengesizliği giderici nispette pay alması gibi tedbirlere öncelik verilmekle beraber, milletimizin geçim sıkıntısından kurtulması çarelerinin bütün gücümüzü kalkınmaya yöneltmekle elde edilebileceğine inanıyoruz. Türkiye halen, ekonomik kalkınmanın alt yapılarıyla meşgul bir memlekettir. Bu güne kadar gerçekleştirdiğimiz ve peyderpey neticeleri alınmaya başlamış olan hizmetler, önümüzdeki plan devresi içinde de beklediğimiz neticeleri vermeye devam edecektir. Ancak, bunu yaparken, servet ve gelir dağılımı; bütün iddialara rağmen her rejimde mevcut, servet ve gelir farklarının ortadan kaldıracak bir çeşit iktisadi eşitlik hedefi ile düzenlenemeyeceğini belirtmek isterim. Mevcut düzenimizin Türkiye'nin kalkınmasına ve ilerlemesine engel olmadığını, aynı zamanda toplumun çeşitli grupları arasında sefaleti önleyecek bir düzen içinde yaşama lüzumuna inanıyoruz. Ancak, sosyal devlet anlayışının totaliter aşırı akımların meşru gösterilmesi veya temel hak ve hürriyetlerin zedelenmesi ya da servet düşmanlığı gibi maksatlara alet edilmesine karşıyız.

Asırlık ihmallerin, sosyal yapımızdan gelen tarihi ve iktisadi sebeplerin bize devrettiği mirasın bir eseri olan yoksulluktan, birbirimizi sorumlu tutarak, bu köklü derdi ortadan yok edemeyiz. Tartışmamız lazım gelen, sıkıntının mevcudiyeti değil, bunun izalesi için aldığımız tedbirlerin yeterliliği konusu olmak gerekir. Biz; antidemokratik, taklit ve zora dayanan tedbirlerin cenderesi içinde ve toplum yararı iddiası ile ferdi ezerek; vatandaşı kendi ihtiyaçlarına yabancı sahalarda çalışmaya mecbur etmek suretiyle, refaha ve mutluluğa kavuşmanın mümkün ve isabetli bir yol olduğunu reddeden bir zihniyete sahibiz. Devleti milletin maşeri vicdanında beliren istikameti hiçe sayan, emreden bir varlık olarak göremeyiz. Devlet anlayışımız; vatandaşa hizmet felsefesine dayanmaktadır. Biz, iktisadi hayatın en dinamik dayanağı olan dürüst ve yurtsever hür teşebbüse yol gösterici teşvik edici, yardımcı bir davranışın en doğru yol olduğuna inanmışız. Artarak devam edecek olan hizmetlerimize ilave olarak, milletimizin müteşebbislerimizin başarıları bizim hem ana hedefimiz, hem iftiharımız olacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Topyekûn kalkınmamızın; ancak köyün ve köylünün refaha kavuşması ile mümkün olabileceğine inanıyoruz. Nüfusumuzun %70'ini teşkil eden köylü ve çiftçilerimizi kalkındırmak hedefine, milli bir mesele, bir medeniyet davası gözüyle bakıyoruz. İkinci Beş Yıllık Kalkınma planımızın ana yapısı ve temel felsefesi bu ilkelere dayanmaktadır.

Hükümetimiz; köye medeni hizmetleri götürmeyi, köylüyü bu hizmetlerden yararlanacak iktisadi güce ulaştırmayı ana hedef olarak ele almaya devam edecektir.

Bu hedefi gerçekleştirmek için, köyle ilgili yol, su, elektrik, eğitim, sağlık, kredi ve tarım hizmetlerine önem vermekte devam edeceğiz.

Çiftçinin alın terini değerlendirebilmek için, mahsullerinin taban fiyatlarıyla desteklenmesi, devlet eliyle alım politikamız bir bütün olarak ve dengeli şekilde yürürlükte kalacaktır.

İkinci Plân döneminin sonunda okulsuz köy kalmaması için, bütün gücümüzle çalışacağız. Türkiye'de yolsuz, susuz, ışıksız köy bulunduğunu tarihi bir hatıra haline getirmek yoluna yönelmişizdir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Herbölgenin arzettiği özellik ve imkânlar göre, çeşitli ürünlerinde değerlendirilebilmesi için, küçük sanayi tesislerinin köylerimize götürülmesi sağlanacak; bu yoldaki teşebbüsler, kredi, teçhizatlanma ve teknik yardım yolu ile teşvik olunacaktır.

Sahil köylerimizde yaşayan vatandaşlarımızın denizle olan münasebetlerini kolaylaştırmak ve müstahsil hale gelebilmelerini sağlamak amacıyla, küçük barınaklar, iskeleler, çekek yerleri yapmağa hızla devam olunacaktır.

Su baskını, zelzele, yangın, don, kuraklık gibi tabii afetlerin sebep olduğu ıstıraplar karşısında bütün yurttaşlarımızın dertlerine ortak olmaya; devletin kudretli ve müşfik ellerini onlara uzatmaya devam edeceğiz.

Köye hizmet götüren kuruluşlar, yılların tecrübelerinden faydalanarak daha tesirli yetki ve usullerle kuvvetlendirilecek ve bu gayeye yönelmiş çeşitli müesseseler arasında işbirliği tesis edilecektir. Köylünün idare ile olan münasebetlerine kolaylık, ucuzluk ve sürat sağlayacağız.

Köy Kanununda, bütün faaliyetleri içine alacak özellikle yetki ve kaynak yönünden günün ihtiyaçlarına cevap verecek değişiklikleri gerçekleştireceğiz.

Köylülerimizdeki gizli işsizliği önlemek ve atıl iş gücünü değerlendirmek amacıyla, el ve ev sanatlarının geliştirilmesine, köy toplum kalkınması çalışmalarına önem vereceğiz. Bu konu ile ilgili olarak araç ve gereçler için kredi ve pazarlama imkânları sağlanacaktır.

Köylüye ev yeri verme, kendi evini yapana yardım etme konularıyla köy imar planı üzerinde önemle duracağız.

Köy kalkınma kooperatiflerinin kurulması teşvik edilecek, projelerin yapılması, özellikle kredi sağlanması yeni usullere bağlanacaktır.

Topraksız veya yeterli toprağı bulunmayan köylüye, mevcut olan yerlerde Hazine Arazisi dağıtımı süratle ve adil bir şekilde devam edecek, şikâyetle konu teşkil eden meseleler üzerinde gerekli usul ve mevzuat değişiklikleri süratle gerçekleştirilecektir. Hedefimiz tarımda topyekûn üretimin artırılmasıdır. Aynı zamanda topraksız köylüyü toprağa kavuşturmaktır. Topraksız ve az topraklı köylülere yeter miktarda arazi satın alabilmelerini ve bu toprakları işletebilmelerini teminen, kendine elverişli şartlar altında tesis ve edindirme kredileri açılacak ve böylece kredi yoluyla topraklandırma faaliyetlerine önem verilecektir. Ayrıca, modern işletmecilik esaslarına uygun şekilde toprak rejiminin düzenlenmesi suretiyle de topraksız köylüyü toprak sahibi yapacağız.

Toprak-su hizmetlerine, özellikle küçük sulamalara öncelik ve ağırlık verilmesine devam olunacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Köylü ve çiftçilerimizle ilgili meselelerimiz üzerinde dururken, büyük bir davamız olan orman ve dağ köylerimiz ve buralarda yaşayan vatandaşlarla ilgili konulara da değinmek ihtiyacındayız.

Memleketimiz için hayati önem taşıyan, tabii ve devamlı bir servet kaynağı olan, ormanlarımızın, milli ekonomimize faydalı olarak geliştirilmesi, işletilmesi, değerlendirilmesi ve bu yolla, orman içinde ve kenarında yaşayan vatandaşlarımıza geçim imkânları sağlanması, bu konu ile ilgili politikamızın temel hedefidir.

Ormanlarımızda istihsal miktarımızın artırılması, yeni ağaçlarımızın geliştirilmesi, imar, yol yapımı ve erozyonu kontrol çalışmalarına hız verilmesi, çeşitli sanayi tesislerinin kurulması ile yeniden iş gücü yaratmak ve bu suretle orman bölgeleri halkına geniş seçim imkânları sağlamak kararındayız. Aynı zamanda yıllar yılı birikmiş orman mahsullerini değerlendirmek ve milli ekonomimize yeni kaynaklar katmak imkânı da bu yolla gerçekleşmiş olacaktır.

Dağ ve orman köylerinin alt yapı tesislerinin tamamlanmasına öncelik vereceğiz. Ulaşım ve nakliye imkânı sağlayacağız.

Dar arazili ve az verimli orman köylerinde yaşayanların, topraktan daha çok gelir sağlayabilmeleri için, bu bölgelere elverişli bitki çeşitlerini belirtecek ve bunların ekimini teşvik edeceğiz. Orman bölgelerindeki hayvancılığı desteklemek ve geliştirme tedbirlerini ele almak; üzerinde önemle durduğumuz konular arasındadır.

Orman mahsulleri endüstrisinin geliştirilmesine kararlıyız. Bu sayededir ki, mevcut ham maddelerin en iyi şekilde değerlendirilebilmesi ve orman içerisinde yaşayan yurttaşlarımıza iş ve geçim imkânları elde edilmesi mümkün olacaktır.

Diğer siyasi partilerimizden gördüğümüz ilgi ölçüsünde, orman suçlarının genel af konusu olamayacağına dair Anayasada mevcut hükmün kaldırılmasına çalışacağız. *(Alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri,

Köylü ve çiftçilerimizle ilgili meseleleri bitirmeden evvel, zirai krediler konusuna da kısaca değinmekte fayda görüyoruz.

Hükümetimizin tarım kredisi politikasının amacı; üretimi artırmak, ürünün sürüm ve satışını ve uygun fiyatla değerlendirilmesini kolaylaştırmak, bu suretle de köylünün kalkınmasına yardımcı olmaktır.

Kimyevi gübre, yüksek verimli tohumluk, zirai mücadele ve sulama uygulamalarının kredi ile desteklenmesine devam edeceğiz. Bu konu ile ilgili fonları artıracamız. Kontrollü zirai kredi sisteminin bütün yurda yayılmasını sağlayacağız.

Kredi dağıtımında sosyal adalet ilkelerine önem verilecektir. Kredilenmede kooperatiflere öncelik tanyacağız.

Proje esasına dayanan bir düzen içerisinde güçlü işletmeler yaratacak ölçüde bir kredi desteği sağlanacak, bu yolla tarım sektörünün belirli dallarının kalkındırılması, ulaştırma, depolama tesis ve hizmetleri ve gıda sanayinin geliştirilmesi gerçekleştirilecektir.

Tarımsal ihracatın artırılması maksadıyla kurulan teşvik ve geliştirme fonlarının uygulanmasına devam olunacaktır.

Kredi dağıtımında başarılı çiftçilere kolaylık gösterilecek, krediyle edinilen araç ve tesisler teminat olarak kabul edilecektir.

Geniş ölçüde yenilenmiş olan toprak değer baremleri, belirli süreleri beklemeden günün şart ve ihtiyaçlarına göre yeniden ayarlanacaktır.

Köylünün mevduatını toplayıp bunu değerlendirebilecek bir mali müessese kurulacaktır. Küçük çiftçiye hitap eden düşük faizli bir kredi sisteminin ihdası ve geliştirilmesine önem verilecektir.

Kötü hava şartları yüzünden ödeme gücünden yoksun kalan küçük çiftçilerimizin, yıllardır birikmiş banka borçları faizsiz ve uzun vade ile taksitle bağlanacaktır. Böylece küçük çiftçilerimiz yeni kredi imkânına kavuşturulmuş olacaktır. *(A.P. sıralarından, alkışlar)*

Hayvancılık kredilerini yeterli ve dengeli bir hale getireceğiz. Çiftçilerimizin istihsal vasıtalarını daha ucuz fiyatla temin etmesi ve mahsullerini iyi değerlendirmesi için kooperatifler ve birlikler şeklinde teşkilatlanmaları desteklenecek ve teşvik olunacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Sermayelerinden çok, el emeği ile hayatlarını kazanan, yurt kalkınmasında ve sosyal bütünlüğümüzün korunmasında büyük ve önemli görevleri bulunan esnaf ve sanatkârlarımızın, iktisadi güçlerinin geliştirilmesi başlıca hedeflerimizden biridir.

Bu hedefi engelleyen sosyal ve çalışma düzenimizdeki tikanıklıklar giderilecek, kredi, ham madde, alet edevat, eğitim ve pazarlama gibi konularda, günümüzün değişen ve gelişen ihtiyaçlarına göre tedbirler alınmasına devam olunacaktır.

Esnaf ve sanatkârlarımızın işyeri şartları rekabet gücünü ve iş verimini artıracak şekilde ıslah edilecektir.

Halka daha güvenilir bir hizmet verebilmek ve mesleğin örf ve adetlerini koruyabilmek amacıyla, çıraklık, kalfalık ve ustalık kanunu çıkarılacaktır.

Esnaf ve sanatkârlarımızın çalışma düzenindeki tikanıklığı önlemek için, küçük sanayi siteleri yapmaya hızla devam edeceğiz.

İç ve dış piyasalardan teminine mecbur olduğumuz ham madde, işletme malzemesi ve makine ihtiyaçları için ayrılan tahsisler artırılacaktır.

Esnafın ödediği vergiye; adil dengeli ve kolay ödenir bir şekil verebilmek için vergileme usulleri basitleştirilecektir.

Esnaf ve sanatkârlarımızın mamullerinin pazarlama ve ihraç imkânlarının geliştirilmesi için yapılan çalışmalara devam edilecek, sürüm ve satış kolaylaştırılacak, sergileme faaliyetleri desteklenecektir.

Ayrıca küçük sanayide gelişmenin hızlandırılması için, esnaf ve sanatkârlarımızın eğitim, öğretim metotlarından geniş ölçüde faydalanmaları imkânı sağlanacaktır.

Esnaf ve sanatkârlarımızın Sosyal Sigortalar kapsamına alınmaları, sağlık hizmetinden faydalanmaları sağlanacaktır. Ayrıca sosyal mesken politikamız, esnafa da teşmil edilecek ve kredilerden istifade yoluyla ev sahibi olmaları mümkün hale gelecektir. *(Alkışlar)*

Esnaf ve sanatkârlarımızın iktisadi durumlarının ıslahı, hiç şüphesiz ki bu tedbirlerle birlikte kredi meselesinin de düzeninde yürütülmesine bağlıdır.

Bu maksadı teminen, Halk Bankası Teşkilat kanunu yeni ihtiyaçlara göre ıslah olunacak, kredi kaynakları takviye edilecektir. Küçük sanayicinin yatırım finansmanlarının desteklenmesi yolundaki çalışmalarımızı artıracaktır.

Orta ve uzun vadeli proje kredileri yanında, esnafın acil ihtiyaçlarını karşılamak üzere ayrılan kısa vadeli kredilerin limitleri de öz kaynakların müsaadesi nispetinde genişletilecektir.

Makina ve teçhizat edinebilmek için verilen kredilerin, şahıs başına limitleri yükseltilecek, vadeleri uzatılacaktır.

Şoförlerin taşıt sahibi olabilmesi, taşıtı bulunanların da tamir ihtiyaçlarının karşılanabilmesi amacıyla özel fonun miktarı arttırılacak, bunlardan faydalananların sayısı çoğaltılacak ve bu konu ile ilgili formaliteler basitleştirilecektir.

Diğer taraftan, kefalet kooperatiflerinin üye sayısının arttırılması, daha çok sanatkâr ve esnafımızın kredi imkânına kavuşturulması ve kooperatifler yoluyla verilen kredilerin faiz hadlerinin düşürülmesiyle ilgili çalışmalarımız hızlandırılacak ve geliştirilecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Türkiye hızlı bir şehirleşme meselesi ile karşı karşıyadır. Düzensiz bir şehirleşmenin kontrol altına alınamaması halinde, çözümünde ciddi zorluklar çekeceğimiz durumlarla karşılaşılması mukadderdir. Bunun içindir ki; imar ve iskân politikamızın hedefi, şehirleşmeyi düzenli bir şekilde sağlamak ve yerleşme merkezlerini medeni imkân ve vasıtalarla kavuşturmak istikametine yönelmiştir. Bu maksatla, bölge ve il ölçüsünde, kademeli bir yerleşmeler ağı kurma çalışmalarına hız verilecektir. Muhtelif şehirler için yapılmakta olan metropoliten planlama çalışmaları tamamlanacak, buralarda sanayi bölgeleri kurulacaktır.

Turistik, tarihi ve tabii değerleri önemli olan yerlerde, özellikle sahil bölgelerimizde, belediye sınırları dışında kalan sahalar için bir koruma kullanma ve kontrol düzeni getirmek amacıyla yapılmakta olan çevre düzeni planları tamamlanacaktır.

Belediyeleri, teknik ve mali yönlerden yeterli hale getirerek ve bu maksatla bir imar fonu kurarak, gerekli mali desteği sağlayacağız.

İller Bankasının kaynakları arttırılacak, belediyeler ile banka arasındaki münasebetler kolaylaştırılacak, kredi şartları daha elverişli hale konacak, mali gücü zayıf belediyelere gerekli yardımın Devlet bütçesinden yapılmasına devam olunacaktır.

Modern şehirciliğin icabı olan ve halk sağlığı bakımından büyük önem taşıyan soğuk hava tesislerine ve kanalizasyon işlerine ağırlık ve öncelik verilecektir.

İmar mevzuatının tatbikatında karşılaşılan aksaklıklar giderilecek ve kanunlarda gerekli değişiklikler gerçekleştirilecektir.

İmar planlarına uygun olarak, geniş çapta yeni iskân sahaları ayrılacak ve arsa spekülasyonları önlenecektir. Bu maksatla şehirlerimizin etrafında alt yapıları tamamlanmış, sosyal ve kültürel ihtiyaçları sağlanmış, toplu konut bölgeleri hazırlanacak ve bu yerlerden dar gelirli ailelerin faydalanmaları kolaylaştırılacaktır.

Hükümetimizin mesken politikasının temel hedefi; henüz başını sokacak bir yuvaya kavuşamamış aileleri, meşru ve hukuki yollardan ev sahibi yapmaktır. Devlet ve fert güçlerinin yan yana gelmesiyle, vatandaşın mesken ihtiyacının mümkün olan en kısa zamanda giderilebileceğine inanmaktayız. Bu maksatla mesken kredileri faizlerinin, kısmen veya tamamen Devlet bütçesinden karşılanmasını mümkün kılacak bir sistemi uygulamak kararındayız.

Bu arada, bir yandan gecekondu yapımını nizam ve kontrol altına alan çalışmalarımıza devam edeceğiz.

Ucuz arsa, proje, kredi, geliştirilmiş yapı sistemleri çalışmalarımızla ve bunların yanında aldığımız diğer sosyal ve ekonomik tedbirlerle, gecekonduların yapımı ve yayımı önlenirken, mevcut gecekonduların yol, su kanalizasyon ve elektrik gibi kamu hizmetlerini en kısa zamanda tamamlamak amacını güden faaliyetlere hız vereceğiz.

Diğer taraftan tabii afetler karşısında daha süratli ve güçlü olarak, afetzede vatandaşın yanında ve hizmetinde olmak kararındayız. Vatandaşın güvenlik içinde yaşaması ve felaket anında Devletin bütün imkânlarıyla afetzedelerin yardımına koşacağından, kimseyi aç ve açıkta bırakmayacağından emin bulunması, bu konu ile ilgili çalışmalarımızın ana hedefini teşkil etmektedir. Bu maksatla, çadır, portatif baraka, prefabrik konut, paketlenmiş “Bölgesel Teçhizat Merkezleri” kurulacaktır. Afet vukuunda; emniyet, sağlık, iâşe ve geçici barınak gibi tedbirler manzumesi, yurdun en ücra köşelerine kadar ulaşacak tarzda yeniden düzenlenecek, ilgili kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanacak ve yardım tedbirleri süratle uygulanacaktır.

Afetler dolayısıyla ekonomik gücünü kaybetmiş vatandaşların, yeni yerleşme yerlerine modern, fenni ve sıhhi konutlara kavuşmalarına ve ekonomik güç kazanmalarına yardım edeceğiz. Bu yardımların büyük ölçüde karşılıksız olmasına çalışacağız.

Sayın Milletvekilleri,

Önemle üzerinde durduğumuzu diğer bir konu da, Doğu Bölgesinin kalkınması meselesidir. Ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan memleketimizin, bütün bölgelerinin kalkınması, Anayasamızın bir icabıdır. *(Alkışlar)*

Memleketimizin çeşitli bölgeleri, hatta bir bölgenin çeşitli mevkileri arasında nispi gelişmişlik farkları mevcut olduğu bir gerçektir. Hedefimiz, Türkiye’nin bütün bölgelerini tüm olarak çağımızın medeniyet seviyesine çıkartmaktır. Bunun içindir ki, memleketimizin tümüne şamil bir kalkınma planı tatbik olunurken, geri kalmışlığın yaygın ve tesirli olduğu bölgelerde, özel tedbirler alınmasına ihtiyaç görmekteyiz. Bu özel tedbirlerin maksadı; memlekette imtiyazlı bölgeler yaratmak değil, bütünlüğü perçinlemektir.

İkinci Beş Yıllık Planımızda, dengeli kalkınmanın bir icabı olan bu tedbirlere büyük bir ağırlık verilmiştir. Plan hedeflerinden ve Doğu Bölgemizin özelliğine verdiğimiz önemden aldığımız ilhamla, kararlaştırılan tedbirlerimiz aşağıda sıralanmıştır:

1. Eğitim tesislerinin çoğaltılmasına devam olunacaktır. Bu arada, bölgede kurulmakta olan Atatürk Üniversitesi kuruluşunun tamamlanmasına gayret edilecek ve kurulmasına başlanılan Diyarbakır Üniversitesinin bir an önce tamamlanması için gereken gayretler gösterilecektir.

2. Bölgede kurulmasına başlanmış olan yatılı bölge okullarının sayısı çoğaltılacak, bu okullarda, ilkokuldan sonra yerine göre ortaokul veya sanat okulu kısımları ilave olunacaktır.

3. Bölgede kurulmasına başlanılan tarım, hayvancılık ve orman okulları ikmal olunacaktır.

4. Bölgede yeniden teknik okullar ve yüksek teknik okullar açılacaktır.

5. Bölgenin ulaşım imkânları süratle geliştirilecek, ana yol şebekesi tamamlanacak ve her mevsimde geçit verir hale getirilecektir.

6. Bölgede mevcut hava meydanlarına yenileri eklenmek suretiyle hava ulaşımının şümülü genişletilecek ve senenin daha uzun bir süresince hava ulaşımı için gerekli tedbirler alınacaktır.

7. Bölgenin transit ulaşım imkânları arttırılacaktır. Yeni transit ulaşım hizmet merkezleri ve hudut kapıları açılacaktır.

8. Ana ulaşım şebekesi dışında daha küçük merkezlere ve köylere ulaşım imkânları arttırılacaktır.

9. Sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonunda görülen aksaklıklar giderilecektir.

10. Şehir ve kasabalardan başlamak üzere, bölgedeki bütün merkezlere enterkonnekte şebeke ulaştırmak suretiyle elektrik götürülecektir.

Keban Barajı, Dicle ve Fırat ile diğer sular üzerinde kurulacak santrallerden bütün bölge faydalanacaktır. Sanayileşmenin zaruri gereği olan elektrik enerjisinin bölgeye yayılması, bölgenin kalkınmasında en önemli unsurlardan biri olacaktır.

11. Bölgenin kalkınması için imtiyazlı bir kredi politikası kabul olunmuştur. Bu politikanın tatbikine devam olunacaktır.

12. Bölgede yeni iş imkânları yaratacak çeşitli tesislerin kurulmasına devam olunacaktır.

13. Bölgenin tabii kaynakları geliştirmek suretiyle yeni iş imkânları yaratılacaktır. Bu arada maden, toprak ve su kaynaklarının ve ormanların geliştirilmesine özel önem verilecektir.

14. Bölge için hazırlanmış bulunan özel hayvancılık projesinin tatbikatına devam olunacaktır. Bu projenin tatbikatında, hayvan besiciliğinden başlayan ve satışa kadar devam eden her safha ele alınacaktır. Bu cümleden olarak et kombinaları, süt tesisleri, yem fabrikaları, deri işletme tesislerinin kurulmasına devam olunacaktır.

Hayvan yetiştiriciliği ve hayvan ürünlerini kullanan işletmeler özel kredi şartlarıyla teşvik edilecektir.

Komşu ülkelere canlı hayvan ve et ihracına devam olunacaktır. Hayvancılıkta iştigal eden köylü ve müstahsilini eline, alın terinin karşılığının geçmesini sağlayan her türlü tedbire müracaat olunacaktır.

15. Bölgede gıda ve istihlak maddeleri sanayi geliştirilecektir. Esasen, satın alma gücü çok sınırlı olan bölge halkının istihlak ettiği bazı mamullerin uzak mesafelerden taşınması önlenecek, böylelikle hem yeni iş imkânları açılmış, hem de istihlak malları makul fiyatlarla bölgeden sağlanmış olacaktır.

16. Bölgede veteriner hizmetleri geliştirilecek, bu hizmetler köylere kadar götürülecek ve hayvan sağlığı ile ilgili yeni merkez açılacaktır.

17. Bölgede ucuz yakacak tesisleri geliştirilecektir.

18. Bölgenin hububat yetiştirilmesine müsait olmayan kısımlarında, her mevsim kâfi miktarda hububat bulundurulacak şekilde, toprak mahsulleri hizmetleri genişletilecektir.

19. Köylüye açılan zirai kredilerin daha verimli olması sağlanacak, besi kredisi daha yaygın hale getirilecektir.

20. Büyük sulama programlarının tatbikatı hızlandırılacaktır.

21. Köy hizmetleri “yol, su, okul, elektrik” gittikçe genişleyen bir program dâhilinde yürütülecektir.

İçme sularından mahrum bölgeler, özel projelerle çok kısa zamanda içme suyuna kavuşturulmaya devam olunacaktır.

22. Sanayi siteleri ve çarşıları kurulmasına devam edilecektir.

23. Turizm gelişmesine hizmet edecek tesisler çoğaltılacaktır.

24. Demiryolu ulaşımı bölgenin bütün merkezlerinde daha iyi hizmet edecek şekilde ıslah olunacak, bu arada tren seferleri dizel lokomotiflerle yapılacaktır.

25. Topraksız köylünün toprağa kavuşturulması ve eline geçen toprağı muhafaza edecek şekilde cihazlandırılmasına gayret sarf edilecektir.

26. Milli plan mefhumundan uzaklaşmamak şartı ile ve bölgenin imkânlarını daha ileri ölçüler içerisinde tespit etmek maksadıyla ve elde edilen neticeleri milli plan şümülü içinde kıymetlendirerek, Doğu Bölgesi için özel bir plan çalışması yapılacaktır.

27. Doğu kalkınmasında devamlılık ve sürati sağlamak amacıyla, daha çok sayıda teknisyenin bölgede çalışması için gerekli tedbirler alınacaktır. Az gelişmiş bütün bölgelerde hizmet gören her çeşit görevlinin huzur için çalışabilmesi imkânları hazırlanacaktır.

Muhterem Milletvekilleri,

Türk Silahlı Kuvvetlerinin, yurdumuza yönelebilecek her türlü tehdidi karşılayabilecek şekilde ve aralıksız olarak cihazlanması için alınan tedbirlere devam olunacaktır.

Silahlı Kuvvetlerimizin kendi kumanda zinciri içerisinde öğretim, eğitim ve moral seviyesini daimi olarak yüksek tutmak için alınan tedbirlere devam edilecektir.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin ikmal hizmetleri sürekli ve güvenilir bir şekilde yürütülecektir.

Silahlı Kuvvetlerimizin hizada iskân edildiğı sahalardaki tesislerinin modernleştirilmesine ve yeni kışlalar, hastaneler ve eğitim tesisleri yapılmasına devam olunacaktır.

Şehirlerden uzak birliklerin kurulduğu yerlerden ve hudut karakollarından başlamak üzere girişilen subay ve astsubay lojmanları ile sosyal tesislerin yapımına devam olunacaktır.

Harp silah ve vasıtalarından memleketimizde yapılması mümkün ve lazım olanlar ile ilgili sanayiini geliştirilmesi için özel bir program uygulanacaktır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin teşkilat, personel ve eğitimini geliştirecek tasarıların kanunlaşmasına çalışılacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Maliye politikamız; topyekûn kalkınmamızın sıhhatli ve süratli olarak gerçekleşmesini ve ekonomimizin enflasyon, resesyon, deflasyon gibi arızalardan uzak kalarak, istikrar içinde gelişmesini sağlamak, artan milli gelirin vatandaşlar arasında adil ve dengeli olarak dağılımına yardımcı olmak esasına dayanır.

Kamu maliyesini program-bütçe sistemine geçirerek kaynaklarımızın en iyi şekilde kullanılması sağlanacaktır.

Bankalar ve kredi sistemi günümüzün gelişen şartlarına göre yeniden düzenlenecektir.

Diğer taraftan sermaye piyasalarının kurulması, gönüllü tasarrufların teşviki, halka açık anonim ortaklıklar gibi konularda alacağımız tedbirlerle halkın elindeki tasarrufların değerlendirilmesi ve bunların yatırımlara aktarılması sağlanacaktır.

Önemli hacimde bir Devlet sermayesini bünyesinde toplayan ve adetleri günden güne artmakta bulunan Döner Sermayeli kuruluşların, yönetimindeki birlik ve beraberliği sağlamak üzere, bir Döner Sermayeli Kuruluşlar Kanunu Tasarısı hazırlanacaktır.

İktisadi Devlet Teşekküllerinin elindeki imkânlardan daha çok faydalanmak ve yeni kaynaklar yaratmak suretiyle, kalkınmaya olan katkısını artırmak için, ıslahat tedbirlerinin alınmasına devam edecektir.

İktisadi istikrarı sağlayacak, sanayileşmemizi kolaylaştıracak ve gelir dağılımında adaleti temin edecek bir fiyatlar ve gelirler politikasının ahenkle yürütülmesine devam olunacaktır.

Gerçek vergileme alanına girmeyen gelir vergisi mükelleflerinin, global götürü vergileme sisteminden şahsi götürülüğe kaydırılarak vergilendirilmeleri sağlanacaktır.

Veraset-intikal vergimiz ve bu verginin tatbikatına ait Vergi Usul Kanunu hükümlerinde yapılacak değişikliklerle bu vergi ile gelir vergisi arasındaki organik bağ kurulacak, her iki verginin randımanlı birer kaynak haline gelmesi sağlanacaktır.

Tarım kazançlarının vergilendirilmesinde, bugünkü ikili sistemin yani gelir ve arazi vergilerinin uygulanmasına devam olunacaktır. Her iki vergi de, daha rasyonel modern ve toprağın potansiyeli ile olan yakın ilişkisi nazara alınarak daha basit vergileme teknikleri ile takviye edilecektir.

Vasıtalı vergiler alanında gider vergisinin bütünlüğünü bozan tek el ve şeker fiskaliteleri üzerinde başlanmış bulunan ıslahat hareketine devam olunacak ve halkın zaruri gıda maddesi şeker üzerindeki verginin ileri batı memleketleri bilhassa üyesi olmak kararında bulunduğumuz ortak pazar ülkeleri seviyesine indirilmesine gayret edilecektir.

Gider vergilerimizin bugünkü tek kademeli istihsal vergisi durumundan, ortak pazar vergisi olarak kabul edilmiş bulunan, üç kademeli eklenen değer vergisi sistemine geçebilmenin şartları temin edilecektir. Ortak pazarın vergi ahenkleştirilmesi faaliyetlerine ayak uydurabilmek için, bu konuda başlamış bulunan araştırma faaliyetleri sonucuna göre vergi sistemimizde gerekli değişiklikler yapılacaktır.

Türkiye'nin dış ticaret gelirlerinin ve yabancı sermaye yatırımlarının vergilendirilmesinde, ülkemizin vergileme haklarının açıklığa kavuşturulması ve vaki vergi ziyanının önlenmesi için, vergi anlaşmaları akdi faaliyetlerine devam edilecek ve akdedilen vergi anlaşmalarının süratle Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçirilmeleri sağlanacaktır.

Mali kaza sistemi Anayasa hükümleri göz önünde bulundurulmak suretiyle ıslah edilecektir.

Genel olarak vergi ziyanının önlenmesi için müessir tedbirler alınacaktır. Sınâî ve ticari faaliyette bulunan teşebbüs ve işletmelerin, bilançolarında yazılı olup, mukayyet kıymetleriyle değerlendirilmekte olan aktiflerin, revalüasyonunu temin için mevzuatta gerekli değişiklik yapılacaktır.

Tasarruf bonoları değiştirme sistemi ıslah edilecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Ticaret politikamıza verilen açıklık, güvenlik ve eşitlik prensiplerine devam olunacaktır. Fiyatların arz ve talep kanunlarına uygun olarak serbestçe tekevvün edebileceği bir ortamın yaratılması esastır. Bu hal hiçbir zaman piyasayı başıboş bırakmak şeklinde anlaşılamaz. Belli hedeflere ancak ekonominin gerektirdiği tedbirler alınmak suretiyle ulaşılabilir.

Vatandaşın yiyecek, giyecek ve sair ihtiyaçlarının en iyi ve en ucuz şekilde giderilmesi ve gıda maddelerinin istikrarlı ve rasyonel bir şekilde pazarlanması teşvik edilecektir.

Temel mal ve hizmetlerde veya zaruri ihtiyaç maddelerinde, fiyat istikrarını sağlayacak tedbirlerin alınmasına devam edilecektir. Müstehlikin ihtiyaçlarına doğrudan doğruya cevap veren mal ve hizmetlerde müstehlikin kalite ve fiyat yönünden aldanmasını önlemek için teşkilatlanması teşvik olunacaktır.

Zirai mahsullerin değerlendirilmesi ile ilgili taban fiyat politikamıza müstahsilleri teşkilatlandırma yolu ile devam edilecektir.

Pamuk, fındık, üzüm, incir, tütün, fıstık, ayçiçeği, çeltik, zeytinyağı destekleme alımlarına devam olunacaktır. Böylece gelirin istikrarını koruma yanında istihali geliştirici ve dış pazar açısından imkân sağlayıcı bu politika, madde grupları artırılarak uygulanacaktır.

Kooperatiflerimizin çoğalması ve yayılması için yapılan çalışmalar geliştirilecektir. Yeni Kooperatifler Kanununun getirdiği müesseseler kurulacaktır.

Hayvan üretimi ile iştigal eden müstahsil bölgelerde, üretimin değerlendirilmesi ile görevli bulunan Et - Balık Kurumunun büyük ve güçlü bir devlet müessesesi haline getirilerek memleket hayvancılığında nazım rol oynaması sağlanacaktır.

Toprak Mahsulleri Ofisi'nin çalışma sahası genişletilerek, zirai mahsullerin bütünü üzerinde faaliyet göstermesi sağlanacaktır. Yeni satış merkezleri tesis edilerek, ekmeklik hububat yanında, yemlik satış imkânları da sağlanmak suretiyle, yem istihlak bölgeleri ihtiyaçlarının ucuz ve emniyetli bir yolda karşılanmasına çalışılacaktır.

Çeltik müstahsilinin korunması, çeltik üretiminin teşviki, fiyat istikrarının sağlanması gerçekleştirilecektir.

Zirai mahsullerin dolu, don, kuraklık, yağmur, heyelan gibi afetlere ve hayvanların ölüm, hastalık, çalınma, kaza rizikolarına karşı sigorta edilmesi teşvik olunacaktır.

Sigortacılığın milli ekonomimize daha müessir katkıda bulunması için, yurt servetini koruyucu ve tasarrufu teşvik edici çalışmaları desteklenecektir.

Sigortacı kuruluşla, sigortalı ilişkilerini koruyan sistem ıslah edilerek, daha verimli bir gelişme ortamı hazırlanacaktır.

Ekonomik kalkınmamızın gelişmesini ve devamlılığını sağlamak ve korumakla alakalı çalışmalara dış ücret politikası açısından büyük ağırlık vermekteyiz. Yatırım malları ve gelişen sanayiın ham madde ihtiyaçlarını karşılayabilmek için ve daha büyük hacimde yatırım sağlamak daha büyük hacimde istihsalı devamlı kılabilmek için dış ticaretimizde ihracat politikamızı geliştirici tedbirlere büyük ağırlık verecek bu arada ihracat ve Kalkınma Bankası kurulacaktır.

Çeşitli devrelerde çeşitli hedefleri gerçekleştirmek üzere çıkarılmış olan mevzuat basitleştirilecek, dış ticaret ve ödeme bilançomuzla ilgili hususlardaki tahditlerin tedricen makul ölçülerde hafifletilmesi için gereken rasyonalizasyon tedbirleri alınacaktır.

İhracatımızın arttırılmasına, çeşitlendirilmesine, bu arada hemen istihsal edilip de değerlendirilemeyen mahsullerimize pazar bulunmasına ve ihracat hacmimize önemli miktarda sanayi mamullerinin eklenmesine çalışılacaktır. Bu maksatla, gerekli teşkilatlanma ve yeniden düzenlenme tedbirlerine başvurulacaktır.

İhraç mallarımızın çeşitlendirilmesi ve istihsalinin artırılması yolundaki politika yanında bu mallara beynelmilel standartlara uygunluğun ve dış pazarlarda aranılan niteliğin kazandırılması istikametindeki tedbirlere ve çalışmalara devam edilecektir.

Ayrıca, dış ülkelerde pazarlama ile ilgili yerleşme ve araştırma tedbirlerine ağırlık verilecek, yeni pazarlar kazanma gayretlerimiz geliştirilecektir. Bu politikanın başarıya ulaşması ile ilgili iç ve dış organizasyon konuları yanında yetiştirici ve öğretici çok yönlü çalışmalara da ağırlık verilecektir.

İthalatımızın ekonomik kalkınmamız ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yürütülmesini sağlayacak çalışmalarda, ithalatın gerçek ihtiyaçlara cevap verecek şekilde düzenlenmesine ve geliştirilmesine devam edilecektir.

Gelişen sanayimizin artan ham madde ihtiyacının karşılanması, ithalat ikamesi politikası yanında ihracat sanayiinin kurulması ve gelişmesi istikametinde ithal programları uygulamasına önem verilecektir.

Yurt kaynaklarının değerlendirilmesi için gerekli yatırım malları ithaline öncelik verilecektir.

Dış ticaret rejimimizin hazırlanmasında ve tatbikatında eşitlik, açıklık ve genellik ilkelerine sıkı şekilde bağlı kalınacaktır. Dış ticaret politikasının yürütülmesinde, ekonominin her sektöründe olduğu gibi, özel sektöre de ilişkilerimizi işbirliği anlayışı içinde daha da geliştirici ve güçlendirici tatbikata devam edilecektir.

İkinci Beş Yıllık Planında öngörülen prensiplere göre, memleketimizin hızla sanayileşmesini mümkün kılacak tarzda çalışmalara devam edilecektir.

Yatırım malları imalatını geliştirecek ağır sanayi projelerine öncelik verilerek sanayileşme hamlemizde önemli bir merhalenin aşılması sağlanacaktır.

İhraç imkânı bulunan sahaları ele alan ve ihracat kaynaklarımızı harekete geçirecek olan sınai teşebbüslere öncelik verilerek çeşitli yollardan desteklenecektir.

İthalatımızda hacim itibariyle büyük yer tutan malların dâhilde istihsalı ekonomik icapların elverdiği nispette ele alınarak ekonomimizi güçlendirilecektir.

Sanayileşme hamlemizin kaydettiği gelişmeye yeni bir hız verilebilmesi için kredi ve ham madde tedarikinde yeni uygulamalar suretiyle güven ve istikrar ortamı güçlendirilecektir.

Ekonomik ve teknik icapların müsaade ettiği veya sosyal zaruretlerin gerektirdiği ölçüde ağır sanayi ile birlikte yan sanayinin kuruluşu da teşvik edilecektir.

Montaj sanayinde mamullerin bünyesine dahil olan yerli malzeme nispetlerinin arttırılmasına devam olunacaktır.

Kurulacak teşebbüslerin dünya piyasalarında rekabet edebilecek ölçü ve kıstaslara uygun şekilde kurulması temin olunacaktır.

Sanayileşmemizde dış pazarların elverişliliği nispetinde ham maddelerimizi yarı mamul veya mamul hale getirerek ihraç etmeye önem verilecektir.

Karma ekonominin ahenk içinde gelişebilmesi için kamu sektörüne ve özel sektöre aynı ölçüler uygulanacaktır. Özel teşebbüsün plan hedeflerine uygun olarak meydana getireceği sanayi tesisleri teşvik olunmaya devam edilecektir.

Tesislerin, teknik şartlar ve ekonomik icaplara hanel gelmemek şartı ile memleket sathına dengeli bir şekilde dağılması sağlanacaktır.

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası ve Sınai Yatırım ve Kredi bankası sanayileşmemize daha çok yardımcı hale getirilecektir.

Hükümetimizin önemle üzerinde duracağı hususlardan biri de, organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi çarşılarıdır.

Bunların yapımına hızla devam olunacaktır.

Sanayi mamullerimizin dış pazarlarda rekabet gücüne sahip kalite ve vasıfta olması müstehliki ezmeyecek uygun fiyatla piyasaya arzı ve devamlılığı dikkatle takip olunacaktır.

Özet olarak, sanayileşmemizin devamlılığı ve randımanlı çalışması için gereken her türlü tedbire başvurulacak ve kalkınmamızın sürükleyici sektörü olan sanayimiz yeni hamleler yapabilecek hale getirilecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Memleketimizin zengin maden kaynaklarının aranıp bulunması ve milletimizin bir an önce istifadesine arzı hususuna büyük önem vermekteyiz. Madenlerimizin iyi işletilmesi ve daha çok istihsal yapılmasının memleket ihtiyacının karşılanması ve ihracının geliştirilmesi yönünden değeri büyüktür. Yapılacak ihracatın cevher şeklinde değil, mamul veya yarı mamul maden şeklinde olması için sarf edilen gayretlere hız verilecektir. Bakır, alüminyum, boraks ve demir madenlerinin istihsalini arttırmak için kurulmakta olan tesislere yenileri ilave edilecektir.

Madencilüğimizin inkişafı için lüzumlu olan mevzuat değişikliğinin biran önce uygulama sahasına konulmasına çalışılacaktır. Memleket madencilüğünün inkişafını önleyen çeşitli engeller ve ihtilaflar ortadan kaldırılacak, uygulamada açıklık ve kolaylık sağlanacaktır.

Madenlerimizin arama ve işletme haklarının iktisabında, kamu sektörü ile özel sektör arasında hukuk eşitliği prensibi muhafaza edilecektir.

Ekonomik kalkınmamızda dış ticaret dengesinin sağlanmasında büyük yeri olan madenlerimizi hem devlet hem de özel sektör eliyle veya lüzumu halinde karma teşebbüsler kurarak işletmeyi milli ekonomimiz bakımından faydalı ve zaruri görmekteyiz. Maden sahasında ekonomimize katkıda bulunacak her teşebbüs yardım ve teşvik görecektir. Bu maksatla kamu kesimi özel sektöre gereken teknik yardımda bulunacaktır. Maden işletmeciliğinin ihtiyacı olan makine malzeme ve teçhizatın ithalinde kolaylık sağlanacaktır. Maden ihracı çeşitli teşvik tedbirleri ile desteklenecektir.

Maden araştırmalarında ve maden istihsalinde endüstrimizin ihtiyaçları ve dış piyasalarda değeri bulunan madenlere öncelik verilecektir. Bu arada endüstrileşmemizin en önemli temel malını teşkil eden demir, kömür, bakır, alüminyum ve dış piyasalarda değeri bulunan cıva gibi maden cevherlerinin bulunması ve işletilmesine ağırlık verilecektir. Ayrıca tarımımızın ihtiyacı bulunan gübreyi karşılamakla lüzumlu bir unsur olan fosfat taşı araştırılması üzerinde durulacaktır.

Isınma konusunda alışılmış fakat kullanılması çeşitli zararları doğuran yakıtlar yerine başta linyit olmak üzere diğer ticari yakıtların kullanılması ve bunların halkımıza ucuz fiyatla intikali sağlanacaktır. Halkımızın ısınma ihtiyacı mali imkânları mütenasip bir fiyatla yurdun her yerinde karşılamak yakıt politikamızın esasını teşkil eder.

Memleketimizin petrol ve petrol ürünleri ihtiyacının biran önce ve tamamıyla milli kaynaklarımızdan karşılanması ham ve mamul petrol ihtiyacı için yabancı memleketlere ödenmekte olan paraların tasarrufu, Türkiye'nin ham ve mamul petrol ihraç eden bir ülke haline gelmesi takip ettiğimiz ve takip edeceğimiz petrol politikamızın esaslarını teşkil eder.

Petrol rezervlerimizin tespiti, aranması, istihsalı, rafinajı, nakil ve dağıtılması ile ilgili çalışmalar milli menfaatlerimizin gerektirdiği bütün tedbirler alınarak artan bir hızla devam edecektir. Yerli ham petrolümüzün ihtiyaçlarımızın karşılanacağı zamana kadar yurt dışından alınması zaruri olan ham petrol için en ucuz fiyatın bulunması yolundaki teşebbüs ve gayretlere devam olunacaktır. Petrolün yurt içinde dağıtılmasında bütün yurda şamil bir boru hattı şebekesi kurulmasına çalışılacaktır.

Petrol Kanununda yapılacak değişikliklerle müşahede edilen güçlükler ve tereddütler kaldırılacak ham petrol istihsalimizin artırılması yönünde yeni hukuki esaslar konulacaktır.

Petrolü olan komşu ülkelerin ham petrol satışlarını memleketimiz limanlarından yapabilmeleri için memleketler arası petrol boru hatları tesisi imkânları araştırılacak yurt ekonomisinin geliştirilmesinde ve petrol ithalimizde önemli faydalar elde edilecektir.

Halkın ucuz temiz yüksek kalorili yakıt maddesi ihtiyacının karşılanmasında çok önemli yeri olan mayi petrol fazı istihsalinin istihlaki karşılayacak şekilde artırılması temin olunacaktır.

Tabii petrol gazına sahip olan komşu memleketlerden tabii gaz alınması imkânları üzerinde çalışılacaktır.

Petrol sanayi artıklarının değerlendirilmesi için Petro-Kimya ve suni gübre sanayi yatırımlarına öncelik verilecektir. Hususiyle günlük hayatın bir parçası haline gelen

plastik sanayi başlıca ham maddesini üreten Petro-Kimya sanayi süratle geliştirilecek bir taraftan döviz tasarrufu sağlanacak diğer taraftan yeni iş sahaları açmak imkânı elde edilecektir.

Süratle artan nüfusumuzun beslenmesi, tarım ve sanayi ihtiyaçlarının karşılanması, içme, kullanma ve endüstri suyunun temini, taşkınların önlenmesi, bataklıkların kurutulması, enerji üretilmesi gibi meseleler su kaynaklarının geliştirilmesi zaruret ve önemini ortaya çıkarmıştır.

Sulanabilir yurt topraklarının bir an önce suya kavuşturulması için ayrılan imkânlar plana uygun olarak artırılacaktır. Sulama işletmelerinin istifade edenlerle devlet tarafından ortaklaşa idaresi sağlanacaktır.

Sulama tarifelerinin esasları yeniden gözden geçirilerek vatandaşın ödeme gücü dışına çıkmayacak yeni bir sistem tatbik edilecektir.

Taşkınlara maruz sahalarda tedbirler alınarak mal ve can kaybının önlenmesine itina olunacaktır. Bilhassa şehir kasaba ve köylerimizin taşkından koruma ile ilgili projelerine öncelik ve sürat verilecektir.

Enerji politikamızın esası yurdun her köşesine yeterli devamlı emniyetli ve ucuz elektrik enerjisi götürmektir. Bu maksatla üretimin artırılması nakil ve dağıtım imkânlarının yurt sathına yayılması çalışmalarımızın ana hedefini teşkil eder.

Komşu memleketlerin elektrik şebekeleri ile bağlantılar yapılarak daha emniyetli ve ekonomik sonuçlar almak için elektrik ihraç ve ithal imkânları üzerinde durulacaktır.

Bugün yurdumuzda çeşitli elektrik ücret tarifeleri uygulanmaktadır. Enterkonekte şebekesinin ulaşabildiği yerlerde elektrik ücretleri çok düşük diğer yörelerde ise çok yüksektir. Bu farklı tatbikatı önlemek amacıyla enterkonekte şebekesinin ulaştığı veya ulaşmadığı köyler dahil her yerde bütün yurda şamil tek elektrik tarifesi uygulanacaktır.

Elektrik enerjisi ile ilgili malzeme ve teçhizatın yurt içinde imal edilmesi prensip olarak kabul edilmiştir.

Elektrik enerjisinin tek elden etüt ve planlanmasını inşaatını ve işletmesini temin gayesiyle Türkiye Elektrik Kurumu kurulacaktır.

Köylerimizin bir an önce elektriğe kavuşması için yapılan çalışmalara hızla devam olunacak ve köyde ucuz elektrik kullanılması imkânları sağlanacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Yurdumuzun imarına ekonomik sosyal ve kültürel gelişmesinin dayanağını teşkil eden bayındırlık hizmetlerine bilim ve teknolojinin en ileri imkânları ve memleket gerçekleri nazara alınarak hızla devam edilecektir. Bu sahada ihtiyaç duyulan kadronun ve yetişmiş insan gücünün artırılması, huzur ve emniyetle çalışmalarının sağlanması üzerinde durulacaktır.

Proje, yapım, müşavirlik ve kontrollük hizmetlerini görme şekli ileri memleketlerdeki seviyeye ulaşması için gerekli tedbirleri alınacaktır.

Ulaştırma sektörünün plan hedeflerine erişmesi için yolcu ve mal akımı etütleri nazara alınarak alt yapının ahenkli bir şekilde inşa ve işletilmesi sağlanacaktır.

Turistik yollar, hava meydanları, limanlar modern ve gelişen ihtiyaca cevap verecek şekilde ele alınacak ve inşalarına hızla devam edilecektir. Yapıların yurt dışında dengeli bir şekilde dağılması ön planda tutulacaktır.

İnşaatlarda kalite ve ucuz yapı malzemesi sağlama yapı maliyetlerini ucuzlatmaya fiyat istikrarını temin hususları önemle takip edilerek yerli yapı sanayinin ileri merhaleye ulaşması teşvik edilecektir.

Yapı malzemesi standartlarının biran önce tamamlanması ve kalite kontrolünün etirli bir şekilde yapılması yolunda her türlü teknik yardım temin ve gereken faaliyet gösterilecektir.

Kitle nakliyatı bakımından büyük önemi olan güzergâhlardan başlamak üzere demiryolu şebekemiz ıslah edilecektir.

Yurdumuzun her tarafına dizel lokomotif ile çekilen tren seferleri konulacaktır.

Üç tarafı denizle çevrili yurdumuzun bütün sahilleri boyunca yer yer turistik limanlar ve balıkçı limanları ile çekek yerleri gibi kıyı yapıları büyük sayıda ele alınarak inşaatlarına süratle başlanacaktır.

Karayollarımızın bakım, onarım ve yapım çalışmalarına hız verilecek, yüksek standartlı yollarla yurt köşelerinin bağlantıları sağlanacaktır. Ana yol şebekelerimizin en mükemmel şekilde tamamlanması için önümüzdeki yıllarda büyük çapta inşaatına ve asfalt kaplama faaliyetine devam edilecektir.

Trafik kesafetinin büyük çapta arttığı güzergâhlardan başlamak üzere trafik kazalarını önlemek amacıyla sürat yolları yapımına devam olunacaktır.

Komşu memleketlerle olan kara yolu irtibatı geliştirilecek, yurdumuza giriş ve çıkışlar yüksek standartlı yola kavuşturulacaktır.

Kıtalar arası hava yolu bağlantısının önemli düğüm noktalarında hava limanları inşaatına devam olunacaktır.

Turistik bölgelerimizle yurdumuzun diğer köşelerine havadan ulaşımı sağlamak için yeniden meydanlar inşa edilecektir.

Kara deniz ve hava ulaştırması ve telekomünikasyon faaliyetleri, ekonomik sosyal ve can ve mal emniyeti yönünden yeniden düzenlenecektir.

Deniz yolu ulaştırmasının ekonomik hayatımızdaki büyük önemi dolayısıyla bu sahada başlanılan planlı kalkınma hareketlerine devam olunacaktır.

Deniz ticaretimizin ileri memleketler denizcilik seviyesine çıkarılması için genç ve modern gemilerle deniz ticaret filomuzun kuvvetlendirilmesi yolundaki gayretlerimize devam olunacaktır.

Deniz vasıtaları sanayinin geliştirilmesi için kurulmakta olan Tersane ve Deniz Dizel Motor Fabrikasının bir an önce işletmeye girmesi sağlanacaktır.

Ayrıca yurdumuzdaki bütün tersane tezgâhlarından azami şekilde faydalanacaktır.

Deniz nakliyatı sahasında yabancı gemilerle gemilerimiz arasında ticari rekabet şartları hazırlanacak yolcu ve navlun dövizlerinin artırılmasına çalışılacaktır.

Memleketimize yeni ve büyük döviz kaynakları sağlamak amacı ile serbest limanlar tesisi üzerinde durulacaktır.

Sivil havacılık sahasında işletmelerimiz modern standartlara uygun bir seviyeye getirilecektir.

Türk Hava Yollarının iç ve dış hatlarımızda tespit edilen programa göre malzeme ve vasıta ihtiyaçları temin olunacak ve mütekâmil bir işletme ile halkımızın emin süratli ve rahat bir havayolu hizmetine kavuşması gerçekleştirilecektir.

Demiryollarımızın yolcu ve yük taşıma hizmetlerinin ıslah edilmesi çalışmalarına devam olunacaktır.

Avrupa ve Ortadoğu ve Asya arasında memleketimiz üzerinden geçecek transit demiryolu nakliyatı geliştirilecek memleketimiz için önemli bir gelir kaynağı sağlanacaktır.

Başlanmış bulunan lokomotif ve vagon sanayi geliştirilerek memleketimizin artan ihtiyaçlarına cevap verecek hale getirilecek ve dış pazarlarda satış imkânları aranacaktır.

Memleketimizin ekonomik ve kültürel faaliyetlerinin hızla gelişmesinin tabii bir sonucu olarak büyük nispette artan halkımızın haberleşme ihtiyacını karşılamak için başlanan çalışmalar kısa zamanda bitirilecektir.

Şehir içi, şehirlerarası ve milletlerarası telekomünikasyon sistemleri süratle ikmal edilecek ve memleket içinde tesis ettiğimiz santral ve telefon fabrikasının bu yıl imalata başlaması ve buna ilaveten alınacak tedbirlerle gelecek yıllar içinde halkımızın telefon ihtiyacı süratle karşılanacaktır.

Bir taraftan büyük merkezler arasındaki telefon konuşmalarını yarı otomatik ve otomatik hale getirirken diğer taraftan daha küçük merkez ve köylere telefon hizmetlerinin götürülmesine çalışılacaktır.

Radyolarımızın yurdumuzun her köşesinde iyi bir şekilde dinlenebilmesi için alınan tedbirlere devam edilecektir.

Endüstrisi memleketimizde kurulmak suretiyle taşıdığı yüksek eğitim değeri bakımından televizyonun memleket sathına yayılmasına devam olunacaktır.

Teknolojik ilerlemelerden halkımızın istifadesini sağlamak üzere milletlerarası suni peyk yolu ile haberleşme anlaşmasına geçen yıl üye olmamızın ikinci merhalesi olarak Türkiye’de bir yer istasyonu kurulması yolundaki teşebbüslerimiz gerçekleştirilecektir.

Küçük kasaba ve köylerimizdeki vatandaşlarımızın haberleşme hizmetlerinden en geniş şekilde istifadeleri sağlanacaktır. Kurulacak Posta Biriktirme Sandığı ile vatandaşlarımızın biriken tasarrufları faydalı yatırımlara aktarılacak suretiyle değerlendirilecektir.

Muhterem Milletvekilleri,

Turizm, tarım ve sanayi dışında, birçok şehir, kasaba ve köyümüz için yepyeni ufuklar açan ve pazar sahaları yaratan geniş imkânları ve modern hayatın bütün veçhelerini beraberinde getiren bir ekonomik harekettir. Turizm, sadece otel motel ve lokanta adedinin artması demek değildir. Turizm, aynı zamanda yol yapımı liman ve hava alanı inşası, elektrik, su ve haberleşme şebekesinin ıslahı, bütünüyle topyekûn bir gelişme demektir. Dış ve iç turizm yoluyla bu hareketin bütün vatan sathına yayılması için en çok gelişme imkânı vaad eden bölgelerden başlayarak girişilen çalışmalara devam olunacaktır.

Bugün görünmeyen ihracat ve bacasız sanayi olarak adlandırılan turizm, memleketlerin ekonomisinde ihmal edilmeyecek ve ödemeler dengesinde büyük rolü olan bir unsur haline gelmiş bulunmaktadır. Bu husus kalkınma halinde olan ve dolayısıyla dışarıdan yatırım malları almaya muhtaç Türk ekonomisi için daha büyük bir önem kazanmaktadır.

Turistik tanıtmaya ve kredi politikasına yeni bir yön verilecektir. Kamu sektörü elindeki turistik işletmelere aynı elden yürütülmesi ve belirli bir işletme politikasının izlenmesi esası uygulanacaktır.

Turistik bölgelerin intizam içinde ve gelişme planlarına uygun olarak bir işletme politikasının izlenmesi esası uygulanacaktır.

Turizm kredileri artırılacak, sadece bu hususta faaliyet gösterecek Turizm Bankası takviye ve reorganize edilerek Türk turizminin gelişmesinde daha müessir şekilde hizmet edecek hale getirilecektir.

Türkiye turizmi bir bütün olarak ele alınacak, yapılan yatırımların bir plan çerçevesi içinde gelişmesi sağlanacaktır. Turizm eğitimi, fiziki planlama tanıtma gibi çeşitli çalışmaları bir arada ahenkli bir şekilde yürütecek ve diğer sektörlerle turizm sektörü arasındaki ilişkileri düzenleyecek yeterli tedbirler alınacaktır.

Özellikle vatandaşlarımızın denizden istifade imkânını sağlamak için umumi vasıtalarla gidilebilen yakın mesafelerde ucuz halk plajları inşa edilecektir.

Bugün dünyada münferit turist hareketlerinin yerini kitle turizmi almış bulunmaktadır. Beynelmilel turizm bugünkü temayülüne uyarak kitle turizmine önem verilecektir.

Planlı bir iktisadi kalkınma hamlesi içinde bulunan memleketimizin genel enfastrüktürü tamamlandıkça turizm sektöründeki çalışmalar daha süratli bir tempoya erişecek, sağlam ekonomik temellere oturacak ve turistik tesislerimiz daha uygun şartlarla gelişecek ve turizm ekonomimize, büyük katkılarda bulunan bir sektör haline getirilecektir.

Gelişmekte olan ticaretimiz ve turistik hareketler, gümrük mevzuatının yeni ihtiyaçlara cevap verecek kolaylık ve ferahlık sağlayacak tarzda değiştirilmesini zaruri kılmaktadır. Buna paralel olarak, hizmetlerin daha iyi şekilde görülmesi ve teşkilatın yeniden düzenlenmesi sağlanacaktır. Kaçakçılığın önlenmesi hususunda müessir tedbirler alınacaktır.

Gümrük ve Muhafaza Teşkilatı kendisine kanunla verilmiş olan mücadele görevini daha olumlu şekilde yapabilmesi için lüzumlu araç ve gereçle takviye edilecektir.

Tekel Genel Müdürlüğü Teşkilatı bünyesindeki iştigal konuları gelişen ihtiyaçlar dikkate alınarak yeniden düzenlenecektir.

Çay ziraati ile fabrikasyonun birleştirilmesini öngören bir projenin geliştirilmesine devam olunacaktır.

Ayrıca çay endüstri ve pazarlama sistemi yeni baştan düzenlenecektir.

Günden güne artan yaş çay yaprağı istihsalinin işletme imkânına kavuşması için açılan fabrikalara yenileri eklenecek ve çaylarımızın dünya piyasalarının istediği standart bir tasnife tabi tutulmasına çalışılacaktır.

Dış ticaretimiz bakımından önemi olan tütünün yeni pazarlar bulunarak stoklarının eritilmesine önem verilecektir. Yeni tütün ve tütün tekeli kanununun yürürlüğe girmesi ile tütün istihsalinin iktisadi ve ticari icaplara göre ayarlanması sağlanacak tütünlerimizin kalitesinin muhafazası için gerekli tedbirler alınacaktır.

Tütün yetiştiren müstahsilin emeğinin değerlendirilmesi, destekleme alımlarında ön planda tutulacaktır.

Devlet tekeli bulunan tütün sanayi işletmeleri bir iktisadi devlet teşekkülü çerçevesinde yeniden tutulacaktır.

Bağ mahsullerimizin daha geniş ölçüde değerlendirilmesi için lüzumlu tesisler genişletilecek ve yenileri kurulacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Bütün vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerinden en geniş şekilde faydalanmalarını sağlamak, hizmeti vatandaşın ayağına getirmek, halkın sağlık bilgisini artırmak koruyucu hekimliğe öncelik vermek tedavi hekimliğini tamamlayıcı bir unsur olarak kabul etmek ve yürütmek maddi imkândan yoksun olanlarla, bakıma muhtaç kimsesizleri, sakatları, küçükleri, ihtiyarları ve dar gelirli vatandaşları parasız tedavi imkânlarına kavuşturmak, ana hedefimizdir.

Toplunun ruh ve beden sağlığı korunacak halkın sağlık hizmetlerinden yararlanma seviyesi yükseltilecek ve hasta olanlara eşit tıbbi bakım imkânları sağlanacaktır.

Geniş halk kitlelerine yönelmiş ve özellikle koruyucu hekimlik hizmetlerine ağırlık veren faaliyetlere devam olunacaktır.

Bulaşıcı hastalıklarla mücadele programları geliştirilecek, aşı faaliyetlerinin kesif vatandaş kitlelerine yeniden uygulanması sağlanacak ve aşı üretimi artırılacaktır.

Verem savaşı programına ve yurt içindeki veremli sayısını azaltan tedbirlerin uygulanmasına devam edilecektir.

Trahomlular ve cüzzamlıların içine alan savaş programlarının sıtmada olduğu gibi eradikasyona çevrilmesi için, gerekli tedbirler alınacaktır.

Çevre sağlığı şartlarının iyileştirilmesine devam olunacaktır.

Ana ve çocuk sağlığı programı geliştirilecek bu konuda çalışan personel sayıları artırılacak ve çocuk ölümlerini azaltan tıbbi tedbirlerin alınmasına devam edilecektir.

Halkın sağlık eğitimine önem verilecek ve bu maksatla yapılmakta olan hizmetler geliştirilecektir.

Tedavi hizmetleri geliştirilecek hastane ve yatak sayısı az olan illere öncelik verilecek, yatak sayısı artırılacak, kanser hastaneleri ile ruh sağlığı hastane ve dispanserlerin gelişmesi için uygulanmaya başlanılan programa devam olunacaktır.

Yurt içinde imali mümkün yabancı ilaçların ithalinin önlenmesine ve yeni ilaç sanayinin geliştirilmesine devam edilecek, halk sağlığı ve yurt ekonomisi yönünden önemli olan ilaç kontrolü daha da geliştirilecek, ilaçların yurt içindeki istihsal kapasitesi artırılacak ve ihtiyaç fazlasının da dış memleketlere ihracı için gereken tedbirler alınacaktır. Ayrıca ilaç çeşitlerinden meydana gelen israf önlenecektir.

Hekim ve yardımcı sağlık personelinin artan sayılarla yetiştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasına devam edilecektir.

Kademeli bir sağlık sigortası sistemi geliştirilecektir.

Yoksul ve güçsüz vatandaşlarımızın yaşlılık çağlarını huzur içinde geçirmek için ihtiyarlık bakım yurtları ve çalışan annelerin çocuklarının bakımı için kreş ve gündüz bakımevlerinin sayıları süratle artırılacaktır.

Sakatların ve hastalık sebebiyle bedeni ve ruhi kabiliyetlerini kısmen veya tamamen kaybeden kimselerin rehabilitasyonu ve kendilerinin fiziki yapılarına göre yeni meslek edinmelerini sağlayan rehabilitasyon merkezleri artırılacaktır.

0-6 yaş arasındaki korunmaya muhtaç çocuklar için hizmete sokulan çocuk yuvalarının sayıları artırılacaktır.

Sosyal refah hizmetlerini bir elde toplayacak olan Sosyal Hizmetler Kurumu kurulacaktır.

Yurdumuzun her köşesinde, çok geniş vatandaş topluluğunu ilgilendiren ve memleketimizin hukuk ve ekonomik yapısında önemli yeri olan, tapu, tapulama ve kadastro işlerinde, kalkınma planında tespit edilen hedeflerin gerçekleştirilmesine hız verilecektir.

İl ve ilçelerdeki tapu dairelerinin kadroları takviye edilerek vatandaşların tapu işlerini süratle yapılması sağlanacaktır. Bu arada özel idaresi ve mal sandığı bulunan bucak merkezlerinde de tapu sicil memurları görevlendirilecek bu suretle hizmet, vatandaşa daha yakın olarak yürütülecektir.

Yurdun her tarafında şiddetle ihtiyaç duyulan tapulama ve kadastro işlerine hız verilecek, mevzuatta gerekli değişiklikler yapılarak işlerin süratle ve suhuletle görülmesi sağlanacak, artırılacak imkânlarla yeni bölgeler açılacaktır.

Muhterem Milletvekilleri,

Türk ailesinde kadının büyük ve kutsal mevkiine uygun olarak günlük hayatını kolaylaştırmak ve evindeki görevini huzur içerisinde yerine getirmesine imkân vermek hedeflerimiz arasındadır. Kalkınmamızın ve bu suretle gelişen ekonomimizin hedefi memlekette refahın sağlanmasıdır.

Ev kadınına hitap eden sağlık, sosyal ve kültür hizmetleri artırılacak; bunların ucuz ve kolay sağlanması temin edilecektir.

Milli gelir artışından ve refaktan her aile payını alacaktır. Her ailenin gelir seviyesinin yükselmesi, dolayısıyla satın alma gücünü artıracaktır.

Memleket piyasasında her çeşit malın makul fiyatlarla bulunabilmesi her ailenin yaşama seviyesini yükseltecektir.

Bu istikamete yönelen çeşitli programlarımızın hedefi neticede yoksulluğun sebep olduğu ıstırapların en ağır yükünü taşıyan ev kadınına, Türk anasını rahatlığa ve refaha götürmektir. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri,

Türk basınının her türlü ihtiyaçlarının temininde yardımcı olmağa devam edeceğiz. Fikir işçileri ile işverenler arasındaki münasebetlerin adil ölçüler için de tanzimine çalışacağız.

Devlet Radyoları ve Televizyonunun, Anayasa'da öngörülen tarafsızlık esasına uygun bir şekilde çalışması sağlanacaktır.

Yüce Meclisin Sayın Üyeleri,

Dış politikamız; memleket güvenliğini sağlamak, milletlerarası ilişkilerimizi karşılıklı menfaatler dengesi içinde geliştirmek, uluslararası işbirliği zihniyetinin gelişmesine yardımcı olmak, bölgemizde ve bütün dünyada istikrar ve barış sağlayıcı şartların gerçekleşmesi için sarf edilen gayretlere faal ve yapıcı bir şekilde katkıda bulunmak, ikili ve çok yönlü ekonomik münasebetlerimizi kalkınma davamızın icapları istikametinde yürütmek ve Kıbrıs ihtilafının Türkiye'nin ve cemaatimizin hak ve menfaatlerine uygun bir tarzda çözümlenmesini sağlamak esaslarına dayanmaktadır.

Dış politik icraatımız; son dört yıllık tatbikatın hazırlamış olduğu müsait zemine dayanılarak yürütülecek bu alanda benimsemiş olduğumuz devamlılık açıklık ilkelerine bağlı kalınacak, dış siyasetimizin yapıcı barışçı ve çok yönlü karakteri muhafaza edilecektir.

Milletlerarası siyaset alanında cereyan eden gelişmeleri devamlı surette izlemeğe en doğru şekilde teşhise aldığımız tedbirlerde kararlılık göstermeğe önem vermekteyiz.

Dış politika ve güvenlik hedeflerinde; taviz tanımayan, geçici heveslere iltifat etmeyen tutumumuzu aynen devam ettirmek kararındayız.

Dünya barış ve istikrarını kurma ve koruma yolunda Birleşmiş Milletler Teşkilatına bir bütün olarak verilmiş bulunan görevlerin daha müessir bir şekilde yerine getirilmesi için sarf edilecek gayretlere katılacağız. Bu çalışmaların sürekli olmasına yardımcı olacağız.

Batı ve Doğu âlemi arasında güvenliğe dayanan ilişkilerin geliştirilmesi yolu ile Avrupa'da huzur ve güven sağlanacağına ve bu çalışmaların genel barış davasına geniş ölçüde yardımcı olacağına inanıyoruz.

Türkiye'nin Batı memleketleri ile ilişkileri; yakın dostluk sıkı işbirliği ittifak ve ortaklık esasları dairesinde mütemadi bir gelişme göstermektedir. Bu ilişkilerin kuvvetlendirilmesi hususundaki gayret ve arzunun karşılıklı olması özel bir memnuniyet kaynağı teşkil etmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri, Federal Almanya Cumhuriyeti, İngiltere, Fransa, İtalya ve diğer batı ülkeleri ile münasebetlerimize bu açıdan büyük önem vermekteyiz.

Batılı ülkelerle savunma alanında sahip olduğumuz sıkı tesanüt bağlarının ifadesini teşkil eden NATO ittifakını müessir bir güvenlik ve istikrar teminatı olarak göstermekte devam ediyoruz.

Mevcut dostluklarımız takviye edilirken; diğer ülkelerle olan münasebetlerimizin büyük ölçüde geliştirilmesine ve yeni dostluk edinilmesine devam olunacaktır.

Doğu âlemi, Arap memleketleri, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleriyle milletlerarası işbirliği havasının kuvvetlenmesine kendi ölçüleri içinde yardımcı olan ilişkilerimizi geliştirerek devam ettireceğiz.

Bağımsızlığa, egemenliğe ve toprak bütünlüğüne saygı; hak eşitliği; içişlerine karışmama prensipleri dâhilinde komşu memleketlerle son dört yılda muntazam bir gelişme gösteren münasebetlerimizi kuvvetlendireceğiz.

Bu cümleden olarak Sovyetler Birliği ile geliştirilen iyi komşuluk ilişkilerinin, dünyanın bu bölgesinde, milletlerarası münasebetlerin havasına olumlu bir katkı teşkil ettiğini kaydetmek isteriz.

Balkan memleketleri ile olan münasebetlerimizde karşılıklı arzuya dayanan gelişmeden de memnuniyet duymaktayız.

Tarihi ve manevi bağlarımız bulunan Arap ülkeleri ile samimiyete ve dostluğa müstenit münasebetler tesis ve idamesi için sarf ettiğimiz gayretler karşılıklı anlayış içerisinde başarılı sonuçlar vermektedir. Bu münasebetleri, daha verimli hale getirmek için çalışacağız. Hükümetimiz daima açıklamış olduğu üzere, ihtilafların kuvvet istimali suretiyle halli, kuvvet yolu ile toprak kazancı sağlanması ve müzakere pozisyonu takviyesi ve emrivakilerin çözümlere esas olarak ileri sürülmesi metotlarına muarızdır. Bu itibarlar Orta-Doğu bölgesinde barış ve istikrarın tesisine hizmet etmesi düşünülecek herhangi bir çözümün Arap memleketlerinin meşru hak ve menfaatlerini vikaye etmesi gerekeceği kanaatindeyiz. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi kararları; Orta Doğu ihtilaflarının barışçı yoldan çözümü istikametinde gösterilecek çabalar için müsait ve ölçülü bir zemin teşkil ettiği görüşündeyiz. Türkiye; bu yöndeki gayretleri desteklemeğe devam edecektir.

Tarihi ve manevi bağların yaklaştırdığı Orta Doğu ülkeleri arasında iyi münasebetlerin hüküm sürmesini temenni eden Türkiye, bu amaca hizmet edici gayretlerden geri kalmayacaktır.

İran, Pakistan ve Afganistan ile olan kardeşlik ve ananevi dostluk münasebetlerimiz yardım ve işbirliği zihniyetine dayanan olumlu ve özel bir gelişme içindedir. İran ve Pakistan ile gerek CENTO ve RCD gibi teşekküller içinde çok taraflı olarak gerek karşılıklı münasebetler çerçevesinde ikili olarak yürütmekte olduğumuz işbirliği zihniyeti her alanda semerelerini vermeğe devam edecektir.

Sömürgeciliğin tasfiyesi istikametinde Asya Afrika memleketleriyle görüş birliği ve müşterek mesai halindeyiz.

Bu ülkelerle ticari iktisadi, teknik ve kültürel alanlardaki temas ve mübadelelerimizi teşvik ve takviye edici gayretlere devam edeceğiz.

Güney Asya ve Uzak Doğu ülkeleriyle mevcut münasebetlerimizi daha da geliştireceğiz. Bu meyanda Japonya ile çeşitli alanlardaki ilişkilerimizin takviyesine önem ve değer atfetmekteyiz.

Latin Amerika ülkeleriyle olan münasebetlerimizin havasına öteden beri hâkim olmuş olan anlayış zihniyeti; bu münasebetlerin geleceği bakımından müsait bir zemin teşkil etmektedir.

Sayın Milletvekilleri,

Milli davamız olan Kıbrıs meselesinin, Türkiye'nin ve Kıbrıs Türk Cemaatinin haklarına ve menfaatlerine uygun bir şekilde halledilmesi geçmişte olduğu gibi bundan sonrada değişmez hedefimiz olacaktır.

Kıbrıs meselesinde son dört yılda beri önemli sayılması gereken gelişmeler olmuştur. Zorlamalar kısıtlamalar yerine barışçı arzuların uyandığı görülmektedir. İhtilafların en yakın taraflarını teşkil eden Türk ve Rum Cemaatleri arasında ortaklık şartlarını yeniden

gözden geçirmek üzere birbuçuk yıldan beri görüşmeler yapılmaktadır. Kıbrıs'ta bugün geride kalan ortam düşünüldüğü takdirde bunun bir ilerleme teşkil ettiğini kabul etmemeye imkân yoktur.

Diğer önemli bir gelişme ise Kıbrıs'ın bağımsızlığının devamı hususunda ilgili bütün taraflar arasında mutabakat hâsıl olmasıdır. Şimdi bütün mesele bağımsız devletin ortağı bulunan iki Cemaat arasında araştırıcı görüşmelerin bağımsız devletin yeniden ihya edilmesine imkân verecek bir anlaşma ile sonuçlanabilmesidir. Ancak bundan sonradır ki, bütün ilgili tarafların iştirakiyle meseleye nihai çözümün aranması safhasına geçilebilecektir.

Kıbrıs meselesi çok taraflı bir dava niteliğindedir. Bu bakımdan taraflardan sadece birinin öne sürdüğü dilekler ve kayıtlara göre ihtilafın çözümlenebilmesi mümkün değildir. Bu meselenin halli bütün tarafların haklarını ve meşru menfaatlerini bağdaştırmak suretiyle imkân dâhiline girebilir. Bunun yolu ise müzakere yoludur.

Milletimizin en önemli davası olan Kıbrıs meselesinde, cemaatimizin haklarının korunmasında ve milli çıkarlarımızı aynı azimle takibe devam edeceğiz.

Kıbrıs konusunda kaydedilecek ilerlemelerin son zamanlarda olumlu gelişme istidadı gösteren Türk - Yunan münasebetlerini de müspet yönde etkileyeceğinden şüphe yoktur.

Sayın Milletvekilleri,

Gelişmekte olan dış politikamız esaslarına uygun olarak yabancı devletlerle olan ticari ve iktisadi münasebetlerimizin geliştirilmesi; önemli gayelerimizden birini teşkil etmektedir. Bu itibarla yabancı devletlerle gerek ikili gerekse çok taraflı olarak yürütülmekte olan ticari ve iktisadi münasebetlerimizin önümüzdeki yıllarda da bu hedefe doğru yöneltmesine devam olunacaktır.

İktisadi ve sosyal kalkınmamızın temel unsurlarından birini teşkil eden bilimsel ve teknik gelişme için gerekli kaynaklardan bir kısmının iki ve çok taraflı teknik ve bilimsel dayanışma yoluyla sağlanmasına büyük önem atfetmeye devam edeceğiz.

Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasındaki ortaklığı; milli menfaatlerimize ve plan hedeflerimize uygun bir yol olarak kabul ediyoruz.

Geleneksel dış siyasetimizin gereklerine de cevap veren bu ortaklığın yurdumuzun iktisadi ve sosyal alanlarda aynı zamanda da hürriyet içinde süratle kalkınması için elverişli bir ortam tesis edeceğine inanmaktayız.

Halen bu ortaklığın Geçiş Dönemine giriş müzakerelerini; bu inançla ve olumlu bir şekilde yürütmekte ve menfaatlerimize en uygun vasıta ve tedbirleri bize sağlayacak olan bir sonuca süratle varmaya çalışmaktayız.

Dış politika alanında gerçekleştirilmesine çalışacağımız hedefler konusunda buraya kadar verdiğim izahat, milletlerarası münasebetlerimizin çerçeve ve muhteva itibarıyla süratle bir gelişme göstermekte olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum dış münasebetlerimizi tevdi sorumluluğunu yüklenmiş olan Dışişleri Bakanlığı teşkilat ve personelinin bundan sonra daha büyük feragat ve gayret göstermesini gerektirecektir.

Şurasını da ayrıca ilave etmek gerekir ki dış münasebetlerimizin icaplarını tam manasıyla karşılayabilmek için Dışişleri Teşkilatının takviye ve teçhiz edilmesini önemli bir konu olarak ele almak kararındayız.

Sayın Milletvekilleri,

1969-1973 devresinin Türkiye için ne büyük önem taşıdığının tam idraki içindeyiz. Biz bütün güçlükleri yenebilecek azim ve şevke sahibiz

Siyasi ve iktisadi istikrarı muhafaza etmenin; önümüzdeki devrede başarıya ulaşmanın ilk şartı olduğuna inanıyoruz. Yurt kalkınmasını gerçekleştirebilmek için herkesin bütün tereddütlerden uzak ve güven duygusu içinde yaşamaya muhtaç olduğunu biliyoruz. Güçlü devletimizin kanun ve hukuk yollarından ayrılmadan yurdumuzda emniyeti sağlayacağına itimadımız tamdır.

Hürriyetleri zedelemekten iktisadi gelişmeyi başarmak yolunda ve kararındayız.

Türkiye'nin çeşitli sosyal meselelerine büyük önem vermekteyiz. Memleketin istikrarlı durumunun yarattığı ortam içinde daha fazla üretim sağlamak daha çok daha iyi iş imkânları açmak ana hedeflerimizdir. Özellikle geniş halk kütlelerinin artan milli gelirden daha çok yararlanmasına ve böylece refahın tabana yayılmasına büyük bir dikkat ve gayret sarf edeceğiz. Sınıf kavgalarından uzak kalmanın Türkiye için en önemli bir mesele olduğunu biliyoruz. Ekonomik gerçeklere ve milli önceliklere dayanan ve bütün zümre ve sınıfların haklarını adil ölçüler içinde beraberce koruyan bir denge nizamını devam ettirmek kararındayız. Hak dağıtımında eşitliğe büyük önem vermekteyiz. Herkesin istikbal endişesinden uzak ve medeni imkân ve vasıtalarla sahip olarak yaşamasını sağlamak başlıca görevimiz olacaktır.

Çalışmalarımız; sanayimizi bir hamle haline getirmek ihracatımızı artıracak her türlü tedbiri süratle gerçekleştirmek ve böylece tediye muvazenemizi düzeltmek istikametine yönelecektir. Kalkınma planımızın hedefleri ve bu çerçevesi içinde gerçekleşecek olan bu icraatımız büyük bir dikkatle yürütülecektir. Bu münasebetle içinde bulunduğumuz devrenin bir özelliğine yani ikinci Beş Yıllık Kalkınma Planımızın önümüzdeki dört yıl zarfında tatbikatının tamamlanacağına ve Üçüncü Beş Yıllık Planımızın da arz ve izahına çalıştığımız hedeflere muvazi olarak hazırlanması gerektiğine işaret etmek isteriz. Böylece bir taraftan mutlu ve büyük Türkiye'yi gerçekleştirecek ana yapıyı kuracağız, diğer taraftan bütün vatandaşların artan refahın veriminden günlük hayatlarında faydalanmalarını sağlayacağız.

Türkiye'nin ülkesi ve milleti ile bir bütün olduğunun inancı içinde sosyal adalet sosyal güvenlik kavramlarını siyasi hayatımıza ve icraatımıza hâkim kılacağız.

Bu arada devlet çarkının iyi işleyebilmesi için gerekli ıslah hareketlerine girişmeyi kaçınılmaz bir lüzum halinde görmekteyiz. Kırtasiyeciliği ortadan kaldırmak, devlet dairelerini israftan korumak, tasarruf tedbirlerine saygılı olmak, devlet iktisadi teşekküllerini verimli hale sokmak ve diğer sahalardaki aksaklıkları gidermek için topyekûn bir ıslahat hareketine kati lüzum olduğu inancındayız. Bu meyanda idari teşkilatı vatandaşa daha iyi hizmet eder bir zihniyet içinde görmek vergi sisteminde devlet gelirlerini artıracak değişiklikleri gerçekleştirmek için gerekli tedbirleri alacağız.

Sayın Milletvekilleri,

Demokratik rejimin tam bir açıklık içinde yürütülmesine büyük önem vermekteyiz. Haksızlığın adaletsizliğin eşitsizliğin faziletsizliğin hiç bir zaman koruyucusu ve savunucusu olmayacağız. (A.P. sıralarından alkışlar "Bravo" sesleri) Bütün siyasi

partilerimizden değerli Türk basınından bu konuda büyük destek göreceğimize inanmaktayız. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Hükümetimizin şaşmaz ve vazgeçilmez hedefi siyasi iktisadi istikrar içinde demokratik rejimin bütün icaplarına saygılı olarak kuvvetli mutlu itibarlı bir devlete sahip olmaktır.

Büyük Türkiye yolunda milletimizin dehasından yurdumuzun imkânlarından ve rejimimizin faziletlerinden ümitsizliğe düşmek için hiç bir sebep yoktur.

Köklü ve tarihte hiç bir zaman silinmemiş bir millete mensubuz. Çok çeşitli kaynak ve imkânları olan bir yurda sahibiz. Aziz vatanımızı koruma ve kalkındırma azmi ile yanan bir milletimiz var. Elinden tutulduğu ve kendisine yol gösterildiği zaman bu milletin yenemeyeceği hiç bir güçlük olmadığına hepimizin inancı tamdır. Şimdiye kadar elbirliği ile ortaya koyduğumuz ve başkalarının gıpta ile baktığı büyük gelişme gelecekteki başarıların en kuvvetli teminatıdır.

Sayın Milletvekilleri,

Biz; aziz milletimizin son iki seçimde de idareyi kendisine emanet ettiği siyasi iktidarın yeni bir Hükümeti olarak huzurunuzda bulunuyoruz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Büyük milletimize karşı taahhüt ettiğimiz bütün hizmetleri kaynaklarımızın ve zamanın ölçüsü dahilinde şevk ve azimle yerine getirmenin sarsılmaz inancı ve kesin kararı içindeyiz. Şimdiye kadar edinmiş olduğumuz tecrübe işbirliği ve beraberlik ruhu iyi niyet ve hoş görürlülük en sağlam dayanağımız ve ilham kaynağımız olacaktır.

Önümüzdeki devre zarfında aziz Türk Milletine hayırlı ve mutlu hizmetler görebilmemiz için cümlemize yardımcı olmasını Cenabı Hak'tan niyaz ediyorum.

Takdir Yüce Heyetinizindir. Saygılarımı sunuyorum. *(A.P. sıralarından şiddetli alkışlar, "Bravo" sesleri)*

BAŞKAN — Hükümet programının okunması tamamlandı. Anayasa gereğince iki tam gün geçtikten sonra program üzerindeki müzakerelere başlayacağız. Söz almak isteyen arkadaşlarımızın Başkanlığa müracaatlarını rica ederim.

Şimdi gündemimizde yapılacak başka bir husus kalmadığı için, 10 Kasım 1969 Pazartesi günü saat 15.00'de toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.⁷¹

⁷¹ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre III, Cilt 1, Birleşim 4, Sayfa 43-70*

7 Kasım 1969 Cuma

31. Cumhuriyet Hükümetinin (II. Demirel Hükümeti) Programını Cumhuriyet Senatosuna Sunuş Konuşması

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri; 1969 seçimleri neticesinde aziz milletimiz tarafından iktidar emaneti tevdi edilen, Adalet Partisinin Genel Başkanı olarak, Başbakanlık görevi, Sayın Cumhurbaşkanımızca tekrar uhdeme tevcih buyurulmuş ve yeni Hükümet kurulmuştur.

Büyük Meclisin, programımıza güvenoyu vermesiyle başlayacak ve yüksek itimadınızın esirgenmediği müddetçe devam edecek olan hizmet ve gayretlerimizi ne şekilde yürüteceğimizin izahına geçmeden önce; siyasî hayatımızın bugünkü safhası ve geçen devreleri ile ilgili olup açıklığa kavuşmasını faydalı gördüğümüz bazı konular üzerindeki görüş ve düşüncelerimizin arzına müsaade buyurulmasını rica edeceğim.

Sayın Üyeler;

Yeni bir çalışma devresine girmiş bulunuyoruz. Geride kalan dört yılın muhasebesi, son seçimlerde bütün siyasî partiler tarafından, ayrı ayrı açılardan yapılmıştır. Bu münakaşaları tazelemekte fayda yoktur.

Gerçek şudur ki, dört yıl öncesine nisbetle daha büyük bir Türkiye ile karşı karşıyayız.

Bu neticeye varmak kolay olmamıştır.

Hükümet Programı Millet Meclisine de aynı metin halinde sunulduğundan tekrar alınmamıştır.

Muhterem Üyeler;

Büyük milletimize karşı taahhüettiğimiz bütün hizmetleri, kaynaklarımızın ve zamanın ölçüsü dahilinde şevk ve azimle yerine getirmenin sarsılmaz inancı ve kesin kararı içindeyiz. Şimdiye kadar edinmiş olduğumuz tecrübe, işbirliği ve beraberlik ruha, iyi niyet ve hoş görürlülük en sağlam dayanağımız ve ilham kaynağımız olacaktır.

Önümüzdeki devre zarfında aziz Türk Milletine hayırlı ve mutlu hizmetler görebilmemiz için cümlemize yardımcı olmasını Cenab-ı Haktan niyaz ediyorum.

Takdir Yüce Heyetinizindir. Saygılarımı sunuyorum.⁷²

⁷² *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 9, Cilt 54, Birleşim 4, Sayfa 139-166*

10 Kasım 1969 Pazartesi

31. Cumhuriyet Hükümetinin (II. Demirel Hükümeti) Programının Millet Meclisindeki Görüşmeleri Dolayısı ile Yaptıkları Konuşma

BAŞKAN — Sayın Başbakan söz istemiştir. Buyurun Sayın Başbakan. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri şiddetli alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri; 6,5 saate yakın bir zamandır devam eden, Hükümet programı ile ilgili olarak serd edilmiş mütalâaları, tenkitleri, izhar edilmiş temennileri cevaplandırmak üzere huzurunuzda geldiğim şu anda hepinize saygılarımı sunuyorum. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Ana muhalefet Partisi ve grubu bulunan Güven Partisi adına yapılmış bulunan tenkitler ve şahıslar adına yapılmış bulunan tenkitleri bir tasnife tabi tutmadan cevaplandıracağım, takdir buyuracaksınız ki, bir tasnife tabi tutmak için kâfi zaman mevcut değildir.

Bugün burada serd edilmiş olan mütalâaların büyük bir kısmının, hemen hemen hepsinin seçim meydanlarında, radyolarda bundan üç hafta evvel kerrat ile tekrarlandığı bir gerçektir.

1965-1969 döneminde, 1965 Hükümet programı müzakere edilirken daha sonra her bütçede, komisyonda, bütçenin tümü üzerinde, bütçenin sonunda da aynı mütalâalar, aynı tenkitler tekrarlanmıştır. Bugün burada yeniden seçimle gelmiş bulunan, yenilenmiş bulunan Yüce Heyetinize, bir kısmı tekrar dahi olsa, bâzı mütalâaları serd edeceğim.

Aslında söylenen şeylerin hemen hepsi istisnasız, 1965-1969 döneminin zabıtları tetkik edilirse görüleceği üzere, cevaplanmıştır, vesikalarla, delillerle vuzuha götürülmüştür.

Şu hususu ifade edeyim; 1969 seçim beyannameleriyle siyasi partilerimiz aziz milletimizin önüne çıktılar. Hep beraber çıktık, hepimiz çıktık, müsavi şartlarla çıktık, herkes eşit olarak çıktı. Bir şikâyeti olan varsa eşit şartlarla çıkmadık diye, bu kürsü açıklar, hür matbuat açıktır. *(A.P. sıralarından “bravo” sesleri, şiddetli alkışlar)* Gelirsiniz, söylersiniz, cevap verimiz, cevap vermeye değer gördüğümüz müddetçe, ama birtakım ipe-sapa gelmez şeyleri alt alta koyar da alın bunların cevabını veriniz dersiniz, bunların da cevabını vermeyiz. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Ben sizi, konuşmacıları altıbuçuk saat dinledim. Eğer rahat dinlerseniz üzülerken bâzı şeyleri söyleyeceğim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Yerinizden müdahale etmeyiniz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben burada otururken dahi lâf atacak kadar bir asabi hırçınlığın içinde olmanın mânasını anlamıyorum. Biz burada Hükümet programını müzakere ediyoruz. Hükümet programı için zaman tahdidi koymaksızın konuşma serbest, Grup sözcünüz ikibuçuk saate yakın görüştü. Daha isterse daha da görüşür. Sözcüleriniz yine görüştü. Bu itibarla ben grup sözcülerinizin, değerli Parlâmentomuzun değerli üyelerinin söylemiş oldukları hususlara kendi mesuliyetimin dâhilinde ve temsil ettiğim felsefenin, Adalet Partisi siyasi felsefesinin ve o felsefenin icabı olarak ortaya konmuş bulunan hukukî dokümanların, parti programının, seçim beyannamesinin, İkinci Beş Yıllık Plânın çerçevesi içerisinde tenkitlere cevaplar arz edeceğim.

Şunu ifade edeyim evvelâ, anamuhalefet partisinin Sayın sözcüsünün ve anamuhalefet partisi mensubu iki değerli milletvekilinin görüşlerine cevap vereceğim. Bu görüşlerin içerisinde çeşitli hususlar, çeşitli konular vardır. Bu konulara geçmeden evvel bâzı yanlış rakamlara dayanan, yanlış bilgilere dayanan mütalâaların burada ifade edildiğini söyleyeyim. Burada gelip sistemi tenkit etmek, düzeni beğenmemek, bunların hepsini çok dinledik. Yalnız beğenmediğiniz bu düzenin yerine ne koyacağınıza bu zamana kadar kimse gelip buradan cevap vermedi. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Bir yağ fabrikası yapılmış da, bu yağ fabrikası her sene iki yağ fabrikası götürüyormuş da, bir lâstik fabrikası yapılmış da, bir ilâç fabrikası yapılmış da... Bunları bize niye söylüyorsunuz? Söylediğiniz şeylerin belgelerini, müsaadelerini veren sizsiniz. *(A.P. sıralarından "bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)* Yani kimi kime şikâyet ediyorsunuz? Eğer söylediğiniz yağ fabrikası Unilever fabrikası ise, 1950'den evvel müsaadesi verilmiş. Türkiye'de 1961'den evvel lâstik fabrikası yok, söylediğiniz lâstik fabrikaları Good-Year ise U.S. Royal ise 1961'de verilmiş müsaadeleri. Kimi kime şikâyet ediyorsunuz? *(A.P. sıralarından "bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)* Şikâyet ettiğiniz fabrikalar montaj fabrikaları ise, müsaadeleri 1961-1965 arasında verilmiş. Şikâyet ettiğiniz Pepsi-Cola, Coca-Cola fabrikaları ise müsaadeleri 1961-1965 arasında verilmiş. *(A.P. sıralarından "bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)* Yani bir de sizi, biz mi teselli edeceğiz şikâyetleriniz karşısında? *(A.P. sıralarından "bravo" sesleri, şiddetli alkışlar, gülüşmeler)*

EŞREF DERİNÇAY (İstanbul) — Tuborg'u kim verdi? Efes Pilseni kim verdi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Üç adet lâstik fabrikası, yedi adet ilâç ambalaj fabrikası, sekiz adet montaj sanayi fabrikası, beş adet maden arama ve ihtira müsaadesi, üç adet meşrubat fabrikası, 1961-1965 arasında verilmiştir. O devirde de Cumhuriyet Halk Partisi iktidardadır.

ORHAN BİRGİT (Ankara) — Adalet Partisi o devirde yok mu idi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz söylediniz, söylediniz; bırakın da bir de biz söyleyelim size.

BAŞKAN — Yerinizden müdahale etmeyiniz efendim.

EŞREF DERİNÇAY (İstanbul) — Sabredemiyoruz ki, ne yapalım Sayın Başkan?

BAŞKAN — Eğer iş, sabırsızlık ölçüsüne vurulacaksa herkes aynı şeyi söyleyebilir beyefendi. Buraya sabretmesini de öğrenerek gelmek lâzım. *(A.P. sıralarından "bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakınız biz ne vermişiz: Bir adet suni gübre kompleksi; buradan gelip de kendisine selâm gönderdiğiniz Türk köylüsünün tarlasına ucuz gübre çıkarsın diye. İki adet otomobil imal sanayii, montaj değil, imal. İki adet traktör imal sanayii, montaj değil, iki adet dizel motor imalât fabrikası. Bir adet dişli kutu ve transmisyon aksamı fabrikası, yine imalât. Bir adet anakimya tesisi, bir adet kâğıt kompleksi, bir adet büyük pompa imal tesisi, iki adet büyük turizm projesi. Yani Türkiye'nin ağır sanayiye geçişte hem teknolojiyi ve hem sevkü idareyi başlangıçta zaruri olarak icap ettiren tesislere müsaade vermişiz. Bunları lüzumsuz görüyorsanız bunların münakaşasını da yapmaya hazırız.

Muhterem Milletvekilleri, evvelâ şu münakaşayı bir rayına oturtalım. Hükümet programını mı münakaşa ediyoruz, yoksa 12 Ekim 1969 tarihinde milletçe ibra edilmiş

gelmiş bir siyasi iktidarın 1965-1969 devresindeki icraatını mı münakaşa ediyoruz? Evvelâ bunu bir rayına oturtalım. Mamafih, ben 1965-1969 devresindeki icraatımızın tümünün müzakere edilmesinden de memnunum. Çünkü biz, aziz milletimizin huzuruna yüz akı ile çıktık ve şu kürsüye de yine yüz akı ile geldik. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

"Seçim sistemi" mi diyorsunuz? Aynı seçim sistemi size de tatbik edildi, kazanıp gelseydiniz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar) Yani seçim sistemi bize ayrı, size ayrı tatbik edilmedi ki. Müsavi şartlar altında bir plâtfoma çıktık. Siz her şeyi vadettiniz, biz ölçümüzü muhafaza ettik. Evsiz olana ev vadettiniz, "Toprak işleyenindir" dediniz, muhtara maaş vadettiniz, beşyüz lira da borç affettiniz ki, geleceğim biraz sonra. (A.P. sıralarından, "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

Şimdi Sayın Satır gelmiş diyorlar ki, "Hep bir araya gelelim de" diyorlar, "Şu beşyüz lira borçları ödeyiverelim" Sayın Satır kendi bononuzu kendiniz ödeyiniz, biz sizin bononuzu niye ödeyelim? (A.P. sıralarından şiddetli alkışlar ve gülüşmeler) Ve bonolarınız halkın elinde zaten. Halka, iktidara gelirsek beşyüz lira ödeyeceğiz diye bono vermişsiniz. (Gülüşmeler) Müsavi şartlar altında seçime gitmişiz, siz bedeli Devlet tarafından, Devlet Hazinesi tarafından ödenecek rey satın almağa kalkmışsınız, millet reddetmiş, "Bizim reyimiz satılık değil" demiş. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

"Seçim sistemi" mi dediniz? 1961 Kurucu Meclisinin koyduğu Seçim Kanununu millî bakiyeye çevirdiniz. Millî bakiye rejimi dejenere edecek bir sistemdi. Biz bunun mücadelesini vatan sathında yaptık, iktidara geldik, değiştirdik; 1961 şartlarına aynen döndük. Anayasa Mahkemesine gittiniz; Anayasa Mahkemesi Kanunda bir fıkra kaldırmak suretiyle 1961 şartlarından daha gayri müsait bir seçim sistemini hâkim kıldı, ona göre seçim yaptık, geldik.

"Seçim sistemi" mi diyorsunuz? Neden Millî Bakiye Kanunuyla mukayese için esas alıyorsunuz? Alın bakalım majoriter sistemi, kaç milletvekili getirirsiniz? (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Böyle hep işinize gelen tarafı, hep kârlı tarafını almayın, bir de çizginin bu tarafını ve bu tarafında olan işleri beraberce alın, beraberce mütalâasını yapalım. Majoriter sistemde 35 milletvekili getirirsiniz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Biz sizin karşınıza gelip de, majoriter sistem olmadığından dolayı hayıflanıyor değiliz. Çünkü majoriter sistemin, ekseriyet sisteminin bugünkü şartlar altında tatbik kabiliyeti yoktur, nispî temsil sistemi Türkiye de zarurettir. Hakikaten iktidarın çok daha büyük gruplar halinde iktidar olması yerine daha küçük gruplar halinde iktidar olsun, ama muhalefet daha çok temsil edilsin.

Değerli Milletvekilleri, biz muhalefetten şikâyetçi değiliz. Muhalefetsiz bir demokrasi olmayacağına inanmışızdır. Size açıklıkla şunu söyleyelim: Asgari müştereklerden zaman zaman bahsederiz; bu asgari müştereklerin başında demokratik rejime inanç gelir. Demokratik rejimin biz birkaç unsurla varlığına inanmışızdır. Bunlardan birisi hür seçim, ikincisi; hür Parlâmento, hür Parlâmentonun içerisinde hür muhalefet, hür basın, hür yargı organı... Bunlar olmazsa demokratik sistem olmaz. Onun için Hükümet programımızda da iyi niyetlerle ifade ettiğimiz gibi, biz muhalefetsiz bir demokrasi düşünmeyiz. Hiç merak etmeyiniz, kimse merak etmesin, muhalefet bizim işimizi güçleştirmez, bizim işimizi muhalefet hakkıyla vazife yaptığı zaman kolaylaştırır. Çünkü bizim maksadımız milletimize iyi hizmet etmek, doğru hizmet etmek, hakkı, adaleti,

fazileti daima hâkim kılmaktır. Gayet açıklıkla sözlerimin başında ifade ediyorum; bunun dışında bir şey görürseniz, muhalefet olarak, hür Türk basını olarak bunu ortaya koymaktan çekinmeyiniz. Çekinmeyiniz ki, siz vazifenizi yapmış olarsınız, biz vazifemizi daha iyi yapmış olalım. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Onun içindir ki, muhalefetin varlığına tahammül edemeyen bir iktidar değildir, A.P. iktidarı. Böyle olmadığını da bütün dört sene zarfında iktidarken göstermiştir. Bugün Hükümet programının müzakeresi yapılırken muhalefetin varlığına tahammülü olmayan bir tutumun içinde değilim. Böyle bir tutumun içinde benim grubuma mensup arkadaşlarım da değil, ama şunu da kabul etmek lâzımdır ki, son söz hakkı da muhalefete ait değildir.

Muhterem Milletvekilleri;

1961 Anayasasının 1924 Anayasasından büyük farkları var. Bu farklardan birisi azınlığın muayyen haklarını çoğunluk kararıyla dahi alamamaktır. Bu, iyidir. Yani azınlığın öyle hakları var ki, kararı çoğunluk verecek, ama çoğunluğun kararıyla dahi azınlığın bu hakları alınamaz. Yani azınlık ve çoğunluk mânasını Parlâmento lisanı içerisinde kullanıyorum. Bizim buna da bir itirazımız yok. 1969 Türkiye’si, her gün yeni şartlarla karşılaşan, büyüyen, gelişen, genişleyen bir ülkedir, bu ülkede sulhun ve refahın, huzurun devamlı olması çeşitli dengelerin iyi yapılmış olmasına bağlıdır. Birinci denge çoğunluk-azınlık hakları dengesidir. Azınlığa hakkını tanıyoruz. Esasen, “tanıyoruz” demek bile zait, bunu biz bahsediyor değiliz, bunu Türk Anayasası bu şekilde vaz’etmiş. Biz buna hürmetkârız ve bunun savunucusuyuz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Kendi menfaatimiz için hiçbir şekilde azınlık haklarına dokunmayız, hattâ azınlık haklarına dokunur bir temayül, nereden gelirse gelsin, ortaya çıkarsa hiç kimse şüphe etmesin ki, A.P. grupları ve onun Hükümeti böyle bir tutumun ve tavrın karşısında olacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Bizim maksadımız kargaşalık değildir. Nasıl olsun ki, bir memleketin emanet tevdi ettiği bir siyasi parti ancak o memlekette huzur ve sükûn getirmekle mükelleftir, kargaşalık çıkartmakla değil.

1969 yasama dönemine yeni başlıyoruz. Değerli Milletvekilleri, Parlâmentonun memleket huzuru üzerinde fevkalâde mühim bir rolü vardır. Şayet Parlâmento huzur içinde çalışırsa emin olunuz ki, Parlâmento hem çok itibarlı olur, bu itibar sayesinde demokratik müesseselerin hepsinde zincirleme bir koordinasyon olur, dışarıda Parlâmento ve politikacının itibarı ne kadar yüksek olursa o memlekette huzur ve sükûnu sağlamak o kadar kolay olur. Onun içindir ki, bu başladığımız dönemde Parlâmentonun huzurlu bir çalışma içerisinde olmasını 1969-1973 devresi için kaçınılmaz bir şart görüyoruz. Huzurlu bir çalışına içinde olmak demek, hür tenkitten vazgeçmek demek değil, ama mutlaka siyasi münakaşalara ölçü kazanması demektir. Onun içindir ki, huzurunuzla çıkarken hakikaten vatan sathında hiçbir seçimde olmayacak şekilde çeşitli fikirlerin yer aldığı bir mücadeleden sonra bu çatının altında huzur ve sükûn içinde bu çalışmayı devam ettirmeye Parlâmento mecburdur. Demokratik rejimi korumak, yaşatmak, kökleştirmek, geliştirmekten bahsediyorum. Ana muhalefet Partisi Sayın Genel Başkanı ve Sayın sözcüleri de aynı şeyden bahsediyorlar. Bunun gereklerine inmek her halde asgari müştereklerden birisini teşkil ediyor.

Muhterem Milletvekilleri; şu veya bu şekilde tenkit edilmiş hususlar var; seçim meydanlarında da tenkit edildi, burada da bugün tenkit edildi. A.P. 1969-1973 dönemini Türkiye’nin fevkalâde hayatî meselelerle dolu bir dönemi addediyor. Bunu bilerek aziz

milletimizin hizmetine talip olmuştur, Adalet Partisi Parlâmentonun güçlenmesi, rejimin güç ve kuvvet kazanması, rejim düşmanlarının elindeki silâhları almakla mümkündür. Rejim düşmanlarının elindeki silâhların en başlıcası halka bu rejimi kötölemek suretiyle, “Bundan kötüsü de olmaz ya” şeklinde bir kanaate götürmektir. Yani, bundan daha kötüsü olmadığını ispat eden bir Parlâmento veya bir nizam ayakta duramaz. Ayakta durmanın en birinci şartı mutlak mânada bu sistemin işleyen, yürüyen, vatandaşın işini gören, haysiyetini, hürriyetini teminat altında tutan bir sistem olduğunu göstermek mecburiyetindeyiz. Türkiye 1965 Türkiye’si değildir. Türkiye 1968 Türkiye’si değildir. 1969 Türkiye’sinin şartlarını konuşurken de 1969 Türkiye’si ile iktifa etmek kâfi değildir. 1970 Türkiye’si ile daha ötesini düşünmeye mecburuz; imajımızın, hayal gücümüzün, görme kudretimizin yettiği nispette daha ilerisini düşünmeye mecburuz. İşte bütün bu düşüncelerle kanaatim odur ki, Adalet Partisi seçim beyannamesinde de izah olunduğu gibi Devletin topyekûn olarak müessir çalışması, halkımızın tâbiri ile Devlet çarkımızın işlemesi, zannediyorum ki bu devrenin en mühim meselelerinden birisidir. Bunun içine Parlâmento da dâhildir, bunun içine icra da dâhildir, bunun içine yargı organı da dâhildir.

Muhterem Milletvekilleri, hiç kimse üstüne almasın, yine başlıyorsunuz, “Filân kanunu çıkarttırmayacağız, Anayasanın 89’uncu maddesi...” Dört sene içinde 81 gensoru önergesinin verildiği bir Parlâmento mevcut değildir. Dört sene içinde 81 gensoru. Bu Parlâmento yasa yapmakta gecikir ise, bunu yasa yaptırmamak için Anayasanın muayyen maddelerini, başka maksatlar için konmuş hakları suiistimal etmekte de aramak lâzım. Gelin evvelâ bu müessesenin müessir bir şekilde çalışmasını sağlayalım. Üzerinde mutabık kalmamız gereken hususlardan bir tanesi budur.

Değerli Milletvekilleri, bu müessese, bu çatı Türkiye’de açık durduğu müddetçe iktidarlar birtakım oyunlarla, entrikalarla veya kanla değişmez. Bu çatı açık durduğu müddetçe, biraz evvel konuşan değerli Bitlis Milletvekili arkadaşımızın şikâyetleri sadece kendi kapalı dünyasında kalmaktan çıkar, duyulur, işitilir, üzerine varılır hale gelir. Türkiye’de bu müessese açık durduğu müddetçe hiç kimse milletin alın terinin üstüne oturamaz, omzuna çıkıp oturamaz, hiç kimse millettten birtakım paralar toplayıp keyfi şekilde sarf edemez; irtikâp, irtişa, rüşvet gizlenemez, kolları kullanamaz. Bunlar güzel şeylerdir. Zannediyorum ki bu büyük bir merhaledir. Onun içindir ki, 1969-1973 döneminde Parlâmentomuza büyük bir vazife düşüyor.

Muhterem Milletvekilleri;

Şunda bir anlaşmaya varmaya mecburuz: Bir iktidar partisi düşününüz ki seçim beyannamesine yasama faaliyetleri -ki muayyen şeyleri koymuştur- bunları çıkaracaktır. Başka türlü iktidar olmanın mânası olmaz. Bunu bizim için düşünmeyin, kendiniz için de düşününüz. O zaman iktidar olmanın geçerliliği nedir? “Filân kanunu çıkartmayız” Bu olmadı. Yani bu, millî hâkimiyet anlayışı ile kabili telif değil. Buna azınlığın çoğunluğa tahakkümü derler. Çoğunluğun azınlığa tahakküm etmesi gerektiğini söyledik ki buna sınırlı iktidar deniyor, ama sınırlı iktidar sadece çoğunluğun azınlığa hâkim olmaması mânasına gelmiyor, aynı zamanda azınlığın çoğunluğa da tahakküm etmemesi gerekir. Bu dengeyi kurmaya mecburuz. Türkiye bu dengeyi kuramadığı müddetçe rejim münakaşalarından kurtulamayız. Yani iktidar iktidarlığını, muhalefet muhalefetliğini bilecek, birbirlerine karşılıklı saygı içinde olacaklar, medeni ölçüler içinde herkes gelip fikrini söyleyecek. Türk demokrasisine yapılacak en büyük hizmet Türk Parlâmentosundan başlar.

Sayın Başkan, başkan seçildiği gün bu kürsüden bütün Meclisten bir ricada bulundu: “İçtüzüğü çıkaralım” Bunun bir mânası var. İçtüzüğü zannetmeyin ki, kendi seçim şansımızı artıracak işleri yapmak için kullanacağız. Biz böyle niyetlerin insanları değiliz, ama her halde seçim beyannamemize koyup millete va’dettiğimiz şeyleri yapmamız lâzım. Yapmadığımız takdirde sadece iktidar yıpranmaz, Meclis yıpranır, muhalefet yıpranır, siz de yıpranırsınız. Hep beraber yıpranırız.

Muhterem Milletvekilleri;

Geçen devre Meclisin müzakere ettiği hususları yalnız 81 gensoru önergesinden ibaret kalmamıştır. Zannediyorum 53 tane Meclis araştırması, bir o kadar genel görüşme, bir o kadar soruşturma, yani haftada bir güne bütçenin sözlü soruların dışında murakabe fonksiyonu düşüyor ve saat hesabı yapıldığı takdirde, bütçe dâhil, yasama faaliyeti %40, murakabe fonksiyonu %60 oluyor. Biz demokrasiyi icat ediyor değiliz. Gayet tabii ki, bizim bünyemize göre birtakım hususiyetleri olacak, ama çok partili demokratik sistem Batıdan alındığına göre, Batı demokrasisinin hallettiği meseleleri biz birbirimizi inciterek münakaşa etmekteyiz. Bunların durulup, akliselimine hâkim olacağına, bir yol, bir denge bulunacağına inanıyorum. Yani Millet Meclisimiz 89’uncu maddenin engellemelerinden kurtarılmalıdır ki, 89’uncu madde ciddiyetini kaybetmesin. 89’uncu madde en mühim murakabe vasıtasıdır, ama her hafta, haftada bir defa 89’uncu madde işletilirse o zaman 89’uncu maddenin Hükümet üzerindeki müeyyide olma vasfı kalmaz. Size iktidar partisinin başı olarak ve yeniden Hükümeti kurmaya memur edilmiş, Hükümeti kurmuş güvenoyu için huzurunuzda bulunan Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanı olarak, kaçınılmaz bir ıslâhat hareketinde, hangi partiye mensup olursa olsun, Değerli Milletvekillerinin meseleye yardımcı olmasını rica ediyorum.

Muhterem Milletvekilleri;

Önünüze getirdiğimiz ıslahat hareketi şayet zamanında gerçekleştirilmez ise, o zaman işte birtakım bunalmalardan, birtakım rejim münakaşalarından kurtulamayız. Müessir olmayan bir Devleti müdafaa etmek mümkün değil, müessir olmayan bir parlâmentoyu da müdafaa etmek mümkün değil. Ne lazımsa onu yapalım.

Parlâmentonun yetkilerini devralmak gibi bir hevesin içinde değiliz, ama her halde müessir bir icra, müessir bir Devlet için şart.

Bugün icranın durumu nedir?

Bugün icranın durumu, işte Anayasamız... Anayasamızda “Yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisinindir, bu yetki devredilemez. Yürütme görevi kanunlar çerçevesi içinde Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından yerine getirilir” demektedir. Gerekçesinde de bunun bir müştak deneme - yetki olduğundan bahsediliyor. Benim bahsettiğim bu. Yani Anayasanın içerisinde kuvvetler ayrılığı prensibinde yasama organına veya yargı organına yetki verilmiştir. Yürütme organına görev verilmiştir. Bunun çeşitli reperküsyonları var. Bir icra düşününüz, her türlü eylem ve işlemi yargı organının murakabesine tabi; her türlü eylem ve işlemi Parlâmentonun murakabesine tâbi, her türlü eylem ve işlemi hür basınının murakabesine tabi. Peki, bu icranın siyasi mesuliyetinden bahsedebilir misiniz? Yanlış bir şey yaptıysa, yasama organı bunu bozar, yanlış olmaktan çıkar mesele. Nerede, hangi meselede takdir hakkını kullanacak da, hangi meselede yetki kullanacak da memleket için faydalı olduğuna inandığı bir

meseleyi yürütecek de, memleketin işini çabuk gördürecek de, ondan dolayı maahaze edilecek?

Değerli Milletvekilleri bugünkü sistem içerisinde bizim anlayışımız, arz ediyoruz orta yere, bugünkü sistem içinde icranın siyasi sorumluluğunu değerli hukukçularımız münakaşa etsinler. Takdir hakkı olmayan bir icranın siyasi sorumluluğu nasıl olacak?

Niçin biz yargı organından şikâyet edelim? Biz, Devleti müessir hale getirmeye çalışıyoruz. Şunu da ifade edelim, aziz milletimiz bize iktidar tevcih ettiği müddetçe biz iktidarıyız. Biz ilelebet iktidarda kalmanın yollarını falan aramayız. Millet tevcih ederse biz bu işin gönüllü, ivazsız müdafileriyiz. İnaniyoruz ki, bu Meclisin her sırasında oturan değerli üyeler memleketimizin mümtaz evlâtlarıdır, şu siyasi kanaate sahiptir, bu siyasi kanaate sahiptir ama bu memleketin çocuklarıdır, gönülleri bu memleket için çarpar.

Binaenaleyh, “bizden başkası iktidar olmasın” gibi bir düşüncenin içinde falan değiliz. Geliniz bunu gayri şahsi yaparak meseleyi mütalâa edelim. Yani A partisi, B partisi, C partisi olmaktan çıkaralım, Devletin aksayan tarafları nelerdir, bunları ortaya koyup ve bu ortaya koyuşta da birtakım doktrinlerin, kalıpların, dogmatik fikirlerin falan esiri olmayalım peşinen.

Biz diyoruz ki, vatandaş bugün Devletle olan ilişkilerinden şikâyetçi. Ee, iktidarın başısın, neden şikâyetçi? Düzeltilecek hususlar var. Bunlar düzeltilmediği müddetçe bu şikâyetler kalkmaz. O zaman biz kanunların dışına çıkarız. Kanunların dışına çıkmak aklımızdan geçmez. Vatandaş, yargı organının işleyişinden şikâyetçi. Bunu söylemekte yargı organına en ufak bir şeyde bulunmuyoruz. Bu bir gerçek. Beş senede bir mahkemesini görmeyen, bir mahkemesinin neticesini alamayan vatandaş ne yapacak? Geliniz hep beraber bu problemlere eğilelim. Bunların yollarını bulalım.

Ne yapacağız biz yetkiyi? Muhterem Milletvekilleri, modern devlette her halde dünyada tek başımıza devlet idaresi yapan biz değiliz. Almanya’da, Fransa’da, İtalya’da, İngiltere’de, Birleşik Amerika’da, Batı demokrasilerinin mevcut olduğu bütün memleketlerde bir devlet idaresi var. Biz çerçeve kanun, yetki kanunu veya seçim esnasında kullandık, çok istismar edildi, kanun mahiyetinde kararname gibi, hususları sadece kendimize şöhret sağlamak maksadıyla değil, sadece ve sadece memleket hizmetlerini daha iyi görebilmek için ortaya koymuşuzdur.

Eninde sonunda bunlar yapılacaktır. Bunlar yapılmadığı müddetçe biz burada ne kadar çırpınırsak çırpınalım, biz ıslahat istiyoruz, rasyonalizasyon istiyoruz, memleketin kaynaklarının en iyi şekilde kullanılmasını istiyoruz, bu kaynaklardan en kısa zamanda randıman alınmasını istiyoruz, istikrar içerisinde ekonomik gelişme istiyoruz, ekonomik genişleme istiyoruz. Bütün bunları başarabilirsek sosyal meselelerin halini başarabiliriz.

Yanlış anlaşılmasın, “Bunları başardıktan sonra sosyal meseleleri başarırız” demiyoruz. Öyle bir denge içerisinde bu meseleleri yürütmek, götürmek gerekecektir ki, artan iktisadi güçle sosyal meseleleri yapacaksınız, onlar size yeni yeni güçler verecek.

Ne ile hallededeceksiniz okul meselesini? Ne ile yapacaksınız 14 haneli bir köye ilkokulu? Bu kürsüden, eğer ben doğru anlamışsam, 14 haneli bir köye okul yapılması söylenmişse, bu bir üzüntünün mahsulü olarak değil bir sevincin mahsulü olarak

söylenmeliydi. Cumhuriyet, 50 sene zarfında 14 haneli köye okul götürebilmiş, mezraya götürememiş.

Muhterem Milletvekilleri, neye sahip olduğumuzu bilmezsek bu kadar ağır yükün altında eziliriz. Maalesef memleketimizin ekonomik ve sosyal şartlarının icabı, dağ ve orman bölgelerinde bilhassa bâzı yerde ova, bâzı yerde mezra, bâzı yerde divan, bâzı yerde mahalle tâbir edilen çok dağınık bir iskân şekli vardır. Her evin yanına bir okul yapmak imkânı yok. Her evin yanına bir okul yapmadın diye Cumhuriyeti muaheze edemezsiniz, ama 14 haneli köye okul yapılması başarıdır. (C.H.P. sıralarından “öyle şey söylenmedi” sesleri) Ben doğru anladıysam. 14 haneli köye yapıldı da mezraya yapılmadı diyorsanız, işte sebebi bu.

Efendim, 200’den yukarı nüfusu olan köylerin evvelâ okula kavuşturulması esas alınmıştır, ondan sonra 200’den aşağı inilecektir.

Muhterem Milletvekilleri;

Huzurunuzda getirdiğimiz meseleler, pek çoğu ile bizim siyasi felsefemizi ve parti olarak bizi aşan meselelerdir. Devlete ait meselelerdir ama biz A.P. siyasi iktidar olarak bu meselelere sahip çıktığımız ilhamını aziz milletimizden alarak onun ıstıraplarına, şikâyetlerine çare bulmak için çırpındığımızdan dolayı kendimizi bahtiyar addediyoruz.

Çerçeve kanun, yetki kanunu veya kanun mahiyetinde kararname, bürokrasiye boğulmuş bir devleti, mesuliyet korkusu altında bürokrasiye boğulmuş bir devleti, israfa boğulmuş bir devleti kurtarma çabasıdır. Devam edelim mi israfa, bürokrasiye? Mesuliyet korkusu altında memleketin işlerini görmeden dosya yapmaya devam edelim mi? Yoksa mesuliyeti sırtımıza alıp iş mi görelim?

Muhterem Milletvekilleri,

600 bin ilâ 800 bin nüfusumuz artıyor her sene. Çığ gibi nesiller geliyor, altı milyon Türk çocuğu 1972’de ilkokula gidecek, altı milyon! Bunlar yarın ortaokul isteyecek, öbür gün başka okul isteyecek, öbür gün iş isteyecek sizden, ama kırılmasın, dökülmesin, ucundan, kıyısından bir şey olmasın korkusuyla kendi kendini bağlamış bir devletin şayet işleri görülemiyorsa, bunları memleketin içinden çıkıp gelen, didinen, çırpınan insanları beceriksizlikle itham ederek izah etmek mümkün değildir. Gelin, derdin dibine inelim.

Esasen Türkiye gibi memlekette bu kadar hayatîyeti, dinamizmi olan bir memlekette her 15 senede bir veya daha kısa zaman içinde veya daha uzun zaman içinde -ama onbeş seneyi geçmeyecek zaman içinde- elbisenin dar gelmeye başladığını göreceğiz. Elbise dar gelmeye başlamışsa bu elbiseyi vücudun ölçüsüne göre yapmaktan başka çare yoktur. Biz yetkiyi bunun için istemiştik, ama bunların hepsi Anayasa tadilini gerektirir. Siz iktidar istediniz, aziz milletimiz anamuhalefet partimize iktidar vermedi. Biz, Anayasa tadili yapacak kadar milletvekili istedik, bize de vermedi, ama bizi iktidar yaptı.

Muhterem Milletvekilleri, anamuhalefet sözcüsü değerli arkadaşımız, yazılı ve şifahi konuşmasında -kısmen yazılı, kısmen şifahi konuşmasında- “Ortanın solundan” ve “Düzen değişikliğinden” hiç bahsetmediler. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Şayet, diğer bir değerli milletvekili bu mevzua temas etmeseydi, bayağı ortanın solu ve düzen değişikliği askıda kalacaktı. (C.H.P. sıralarından “Evham ediyorsunuz” sesleri) Ümit ediyorum ki, anamuhalefet partisi, düzen değişikliği, evvelâ ortanın solu ki son seçimlerde de

kullanıldığını pek görmedik, evvelâ ortanın solu, sonra da düzen değişikliğinden vazgeçti ise, onu, tabîî iktidar olarak bizim de bilmemiz lâzım ki, muhalefetimizin düşünce tarzına zaman zaman cevap vermek imkânlarını bulalım. Sayın Satır'ın konuşmasının hiçbir yerinde tek kelime ortanın solu ve tek kelime düzen değişikliği görmedim ben, konuşma da burada...

NECDET UĞUR (İstanbul) — Muhtevasında var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mütalâalar serd edildi: “Program tutarsız” Neden? Neden tutarsız? Nedeni yok...

Mütalâalar serd edildi: “Bu programın bâzı yerlerini beğeniyoruz bâzı yerlerini beğenmiyoruz” “Kırmızı oy veriyoruz...”

Gayet tabîî muhalefet olarak beyaz oy vermenizi beklemeyiz, ama...

ORHAN BİRGİT (Ankara) — Bıraksanız Bilgiç bile kırmızı oy verir. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neden kırmızı oy vereceğinizi daha iyi izah etmenizi bekledik. Çünkü muhalefet olarak otomatik kırmızı oy vereceğiz, gibi bir manânın çıkmasında, yine demokrasimizin ana muhalefetin alternatif olma hassası dolayısıyla faydalanmayacağı kanaatindeyiz. Anamuhalefet, iktidarın alternatifidir. Millet iktidardan bıktığı zaman, onun yerine ikame edebilecek bir grubu bulabilmelidir. Ben bu zaviyeden söylüyorum. Mütalâalar, sebepten neticeye giden mütalâalar yerine, neticeyi farz edip, sebep arıyan mütalâalar olmuştur.

Şimdi, Sayın Satır, seçime iştirak oranının neden düşük olduğu hakkında bâzı beyanlarda bulundular ve dediler ki, “Evet, kanunun birtakım düzeltilmesi lâzım gelen yerleri vardır” ki bu bizim Hükümet Programımızda yer almıştır. Muhterem Milletvekilleri, demokrasiyi ayakta tutmanın diğer bir mühim unsuru olarak da mutlaka seçime bir stabilize kazandırmaya mecburuz. Seçim bütün usulleriyle mutlaka demokrasiyi güçlendirme yönünde olmalıdır. Her partiyi kendi iç bünyesinde tahrip edici bir seçim sistemi ile veya vatandaşın sandık başına gitmesini önleyici bir seçim sistemi ile veya vatandaşın 400,000 oyunu iptal eden bir seçim sistemi ile de hakikaten demokrasi sıkıntı içindedir. Açıklıkla söylüyoruz, kütüğünden oy pusulasına kadar vatandaşa her türlü kolaylığı gösterici ve suiistimal kapılarını tıkayıcı bir seçim mekanizmasını meydana getirelim. Şurası bir gerçektir ki, en mükemmeli bulmak fevkalâde zor, ama belki mahzurları en az olanı bulabiliriz. Bugünkü sistemin 1961’de, 1965’de, 1969’da tatbikatı görülmüştür.

Şimdi Sayın Satır buyurdular ki, “Toprak Reformu yapılmadığı için vatandaş, köklü ıslahat hareketleri yapılmadığı için yahut ta düzen hareketleri -ne ise- sandık başına gitmemiştir.” Ve Doğu Bölgesini de misal olarak ifadelerinde verdiler.

Merakınızı tatmin için söyleyeyim: Ağrı’da seçime iştirak nispeti %79,41; Bitlis’t e %78,47; Diyarbakır’da %62,59; Mardin’de %78,37; Siirt’t e %68,36 -Resmî Gazeteden aldım yani şimdi- Urfa’da %64,50; Bingöl’de %79,80; Muş’t a %80,22; Erzurum’da %66,68; Hakkâri’de %74,63; Tunceli’de %72,24; Van’da %77,23; Adıyaman’da %73,27...

Şimdi, bir de hiç toprakla vesaire ile âlâkası olmayan yerleri okuyayım: İstanbul’da %52,42; İzmir’de %63,53; Ankara’da %63,58; Afyon’da %58,15; Burdur’da %57,47; Sinop’t a %57,20; Trabzon’da %59,19; Uşak’t a %54,25...

Şimdi, serd edilen “bilhassa, Doğu illerimizde toprak reformu yapılsaydı, seçim nispeti yüksek olurdu” şeklinde bir beyan -eğer doğru anladıysam- doğru değil. Çünkü rakamlar aksini gösteriyor. Her aklımıza geldiği zaman “Toprak Reformu” yaftasını her şeyin üstüne takmanın mânâsı yok. Doğu illerimizde seçim nispeti çok daha yüksek; büyük merkezlerimizde hiç toprakla alâkası olmayan yerlerde çok daha düşük.

Muhterem Milletvekilleri, seçime iştirak etmemenin çeşitli sebepleri var. Bunları burada sayıp dökecek değilim. Çünkü bunlar bu münakaşanın dışında; ama ben ne çeşit mülâhazalar, mütalâalar neye dayanılarak mütalâalar serd edildiğini meydana koymak için bunları söylüyorum.

Sayın Satır, altın üzerine burada bâzı beyanlarda bulundular.

Değerli Milletvekilleri, altın bildiğiniz gibi, büyük devletlerin piyasa üzerindeki tuttukları politikaya bağlıdır. Nitekim dünya piyasasına altın veren memleketlerin, altını garanti etmiş olan memleketlerin, Birleşik Amerika’nın, İngiltere’nin, Fransa’nın altın politikası, dünya para piyasasını altüst etmiştir. “Paranın değeri azaldı, çünkü altın yükseldi” demek, bizi dünya altın piyasasının tanziminden sorumlu tutmaktır. Acaba “Dünya altın piyasasını iyi idare etmediniz de altını yükselttiniz” mi demek isteniyor? (A.P. sıralarından *gülüşmeler*, C.H.P. sıralarından “Hoppala” sesleri) O odur işte... Dünyanın her tarafında altın fiyatları yükseldi, önce 35 Dolara olan altın fiyatı, çıktı 60 dolara, 70 dolara; indi 50-55 dolara. Türkiye’dekinin kalacağını nereden biliyordunuz? Altın bu esas üzerinden gider..

Şimdi ekonomi gelişmemiş, istikrar olmamış. Bir bakalım rakamlara. Adalet Partisinin iktidarda bulunduğu geçen 4 sene zarfında genel fiyat endeksindeki artış vasatı %5’i geçmez. Bu kürsüden hiç kimse Türkiye’de enflasyon olduğunu söylemedi. İlk defa bugün Anglosakson’ların Klipin - Enflasyon dedikleri “sürünen enflasyon”dan Güven Partisi Sayın Genel Başkanı bahsettiler.

Değerli Milletvekilleri, kalkınan memleketlerde, yatırım yapan memleketlerde istikrarı muhafaza etmek fevkalâde zordur. Sayın Feyzioğlu’da bilirler ki, yatırım yapan bir memlekette %5 civarında genel endekste oynamalar olmuş ise, bu bir başarıdır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Dünyanın hangi memleketinde fiyatlar olduğu yerde duruyor? Fiyatlarda muayyen nispetlerde artışlar vardır. Hele gelişen, genişleyen ekonomilerde fiyatları tutabilmek çok zor iştir.

Sayın Satır; “Doğru iktisadi politika, malî politika takip edilseydi fiyatlar artmazdı” dediler. Doğru takip edildiği için artmamıştır zaten. Doğrunun ne olduğunu da söyleselerdi memnun olurduk. Her sene 2,5 milyar lira bütçe açığı çıkardığınız bütçelerin, senenin sonunda ne ile kapandığını hep gördük. 20-25 Milyar liralık bütçelerde Adalet Partisi iktidar bir sene denk, diğer senelerde de vasatı 400-500 milyonu geçmeyen açıklarla, bütçe kapattı. Yine bugün Dünyanın hiçbir memleketinde bütçe açığı olmayan memleket yok. 20-25 Milyarlık bir bütçe operasyonunda 400-500 milyon nedir ki? Bunun çeşitli sebeplerini de bütçe müzakereleri esnasında geniş geniş izah etmişizdir. Bizim bir bütün politikamız var, bizim bir şeker politikamız var. Bunların Hazine üzerine yüklediği birtakım külfetler var.

Doğru iktisadi, malî politika takip etmemişiz... Ne olmuş neticede? 4 sene zarfında Türkiye’nin millî geliri, 1965 sabit fiyatları ile 73 milyar liradan 98 milyar liraya çıkmış.

Nasıl olmuş bakalım... 1940'dan 1950'ye kadar Türkiye'nin millî geliri gerilemiş. 1950'den 1960'a kadar Türkiye'nin millî gelirinde 1965 sabit fiyatları ile 25 milyar lira artış olmuş. 1960'dan 1965'e kadar 14 milyar lira artış olmuş, 1965'ten 1969'a kadar; 1965 senesine kadar, Cumhuriyet kurulduğu günden 1965 senesine kadar eriştiğimiz millî gelir seviyesine, %40'a yakın bir ilâve ile 25 milyar lira ilâve olmuş. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar) Bu mu yanlış olan iktisadi, mali politikanın neticesi? %7 kalkınma hızı tutulmuş, vasatı %7'nin de üzerinde olacaktır bizim devremizde ve fevkalâde kötü hayat şartlarına rağmen, tarımdan ümit ettiğimizi almamış olmamıza rağmen, %7 kalkınma hızı tutulmuş, 25 milyar lira Türkiye millî gelirine ilâve olmuş.

Bu devrede yanlış iktisadi politika takip edilmiş. Ne olmuş? Bankalardaki mevduat 1963 senesinde 10 küsur milyar liradan, 1968 senesi sonu itibariyle, 26 milyar liraya çıkmış. Yani, geçen 4 sene zarfında bankalardaki mevduat iki misli artmış. Cumhuriyetin kurulduğu günden itibaren 1964 senesine kadar mevduat neyse o tarihten bu yana iki mislinden bir miktar daha fazla artmış mevduat. Bu, vatandaşa güven veren doğru iktisadi, malî politikanın eseridir. Yani, her şeyi yanlış yapmışız da burada ne arıyoruz biz? (A.P. sıralarından gülüşmeler) Bunları siz söylediniz, biz söyledik, vatandaş bunun da hakemliğini yaptı.

Şimdi dönüyoruz eski deftere, yani 1965-1969 defterine... O defterdeki sayfalar o yılların şartları içerisinde Adalet Partisi siyasi iktidarı için başarılı sayfalar. Millet için, memleket için başarılı sayfalar. 12 milyar liralık bütçe, çıkmış 24 milyar liraya, 1963 yılının 12 milyar liralık bütçesi, çıkmış 24 milyar liraya. 12 milyar liralık yatırım hacmi, çıkmış 24 milyar liraya... Bütçenin dışında yatırım hacmi... 1963-1968 devresinde memleketin tüm kaynakları, kalkınmaya sarf edeceği kaynaklar 60 milyar lira, 1968-1973 devresinde 119 milyar lira... Yanlış iktisadi, malî politikanın neticesi bu mu? Kalkınmadaki başarısızlık bu mu?

İhracat; 1950 senesinden 1965 senesine kadar Türkiye'nin ihracatı 300-350 milyon dolar arasında değişmiştir. Sattığınız 4 kalem mal; fındık, üzüm, tütün, pamuk... Biraz da maden cevherleri. Ne olmuş? 1964 senesinde ihracat 411 milyon doları bulduğu zaman günün Hükümet başkanı "Ses duvarını aştık" diye radyoya çıkmış. (A.P. sıralarından gülüşmeler) 1969 senesindeki ihracat 550 milyon dolar olacak... 550 milyon dolar...

ABDÜLKERİM BAYAZIT (Ağrı) — İthalât?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İthalât da 800 milyon dolar olacak.

ABDÜLKERİM BAYAZIT (Ağrı) — Aradaki fark 300 milyon dolar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Farkı vermiş miydiniz bana?

ABDÜLKERİM BAYAZIT (Ağrı) — Almadınız ki.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1961 senesinde yapılan plân Türkiye'nin 15 sene tediye açığı olacağını gösteriyor. Plân sizin plânınız. Yani, bize, tediye açığı olmayan bir Devlet teslim ettiniz de, biz bunu tediye açığı veren bir Devlet haline mi getirdik? (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, bir değerli arkadaşımız Türkiye'nin kalkınması "A.P. felsefesi ile olmaz, bu düzenle olmaz" dediler. Ne ile olduğunu söylemeden, sadece "olmaz" dediler. Ne ile olur? Hür teşebbüsü vatandaşın Anayasa hakkı tanımışsın,

neticesini niçin tanımıyorsun? Hür teşebbüs... Hür teşebbüsü tutmak her vatandaşın hakkı. Neticesine niçin razı olmuyorsunuz? Anayasayı istediğimiz gibi anlamayalım, diyorsunuz, mülkiyeti vatandaşın hakkı tanımışsınız, mülkiyet zedelenebilir mi? Zedelenmez.

Değerli Milletvekilleri, bu kürsüden çok şey söylendi. Toprak reformu, dendi. Güven Partisinin Sayın Genel Başkanı toprak reformunda bizim gitgide çekingen olduğumuzu, C.H.P. ise bizim toprak reformunda kapitalist sisteme gittiğimizi ifade etti, değerli sözcüler. 1965 senesinden de geriye gittiğimizi ifade ettiler.

Bunun ispatı kolay. İşte Adalet Partisinin 1965 senesi seçim beyannamesi, işte 1969 senesi Hükümet Programı. Bakalım, geriye mi gitmişiz, ileriye mi? 1965 senesini okuyorum:

“Parti Programımıza göre toprak politikamızın hedefi, tarımda topyekûn üretimin artırılması, modern işletmecilik esaslarına uygun şekilde toprak rejiminin düzenlenmesi, köylülerimizin toprağa kavuşturulmasıdır.”

1969 yılına geliyorum: “Topraksız veya yeter toprağı bulunmayan köylüye mevcut olan yerlerde Hazine arazisi dağıtımı süratli ve âdil bir şekilde devam edecek, şikâyetle konu teşkil eden meseleler üzerinde gerekli usul ve mevzuat değişiklikleri süratle gerçekleştirilecektir. Hedefimiz tarımda topyekûn üretimin artırılmasıdır” Kelime kelime aynen... Her iki beyannamede hedefimiz tarımda topyekûn üretimin artırılmasıdır. Aynı zamanda topraksız köylüyü toprağa kavuşturmaktır. Ne söylediysek bunu söylemişiz...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Adıyaman) — 50 sene sonra yine söylersiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — C.H.P’nin 1936’dan 1950’ye kadar, 1961’den 1965’e kadar kavuşturmadığı şeyi bizden 4 senede nasıl istiyor? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

ABDÜLKERİM BAYAZIT (Ağrı) — 50 sene sonra yine okursunuz. (A.P. sıralarından “otur yerine, otur” sesleri)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz buna angajeyiz, sizin fikriyatınıza angaje değiliz, biz buna angajeyiz. (A.P. sıralarından “bravo” sesleri) Biz bu beyannamenin dışında bir şey taahhüt etmiş değiliz. Niçin yapmadınız, diye bizi zorlayamazsınız. İktidara gelir siz yaparsınız.

Değerli Milletvekilleri; A.P. 4 sene iktidarda bulundu, C.H.P’de ondan evvel 3,5 sene bulundu. Yani aramızda çok büyük fark yok. 3,5 sene içerisinde yapmadıkları şeyi...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Adıyaman) — Beraberdik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir yanlışlık oldu, 8 ay bulunduk. (Gülüşmeler) 8 ayda zor kurtardık kendimizi.

Muhterem Milletvekilleri; 4’üncü Koalisyonun programında şöyle bir şey varmış. 4’üncü Koalisyonun 4 tane ortağı vardı, bir de tarafsız Başbakanı vardı...

EŞREF DERİNÇAY (İstanbul) — Bilgiç ayrılırsa yine yalvarırsınız birleşelim diye.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir daha tekrarlar mısınız onu, tekrarlar mısınız bir daha söylediğinizi?

EŞREF DERİNÇAY (İstanbul) — Bilgiç ayrılırsa yine yalvarırsınız birleşelim diye.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz kendi içinize bakın, kendi içinize bakın siz. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Seçim esnasında milletimize ne taahhüt etmişsek onu yapmakla mükellefiz. Onun ilerisinde A.P. politikasını yapan organlar, büyük kongresi, Temsilciler Meclisi, Genel idare Kurulu, grupları memleket menfaatine neyi görürlerse onu yaparız. Onun içindir ki, muhalefet olarak yerimizi, iktidar olarak yerimizi tâyin edelim derken, biz sizin programlarınızı tatbikle mükellef değiliz, biz kendi programlarımızı tatbikle mükellefiz. Neden bizim programımızı tatbik etmiyorsunuz, diye bir şikâyetle bulunmamanızı rica ediyorum.

Yetki Kanunu iptal edilmiş. Doğru, Yetki Kanununun, bir kaç maddesi müstesna, iptal edildi. Düzen bozukluğundan şikâyet eden C.H.P. Yetki Kanununa itiraz etti. Henüz iptal gerekçesini bilmiyoruz. Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir ama kabili münakaşadır. Tabu olan hiçbir müessese yok Türkiye’de. (*A.P. sıralarından alkışlar*) Anayasa Mahkemesinin kararlarını, Anayasa Mahkemesinin itibarını zedelemekten de münakaşa edebilirsiniz, ölçü içerisinde.

Anayasa Mahkemesi yetkiyi Anayasadan ve Büyük Meclislerden alıyor. Şayet, Anayasa Mahkemesinin kararları kabili münakaşa değildir, dersiniz yetki verdiğiniz organların mesuliyetsiz olması gibi bir durumla karşı karşıya kalırsınız. Türkiye’de herkesin ef’al ve harekâtı Türk kamuoyunda münakaşa götürür. Binaenaleyh, bugün Türk Devletine, Türk Devletin idaresine, Türk kamuoyuna artık hakkında söz söylenmeyen kimsenin kalmadığı gerçeği girmiştir. Bu kararın gerekçesi çıksın, bunu münakaşa edeceğiz. Şu anda gerekçesi olmayan bir kararın münakaşasına girmek istemiyorum. Çünkü böyle bir münakaşanın içine girmenin esas üzerinden birtakım zanlar, farzlar yapılması halinde yanlış neticelere varacağımız bir gerçektir.

Şunu ifade edeyim ki, Yetki Kanunu Türkiye’nin kalkınması için mühim bir vâsıta idi. Sizin zannettiğiniz gibi, “Fakiri fakir, zengini zengin” diye bur tekerleme var, öyle, o gibi bir iş değildi; fakiri zengin yapmak için tutulmuş bir yolun aleti idi. Anayasa Mahkemesi böyle görmüş. Ama söyleyeceğim husus şudur ki, düzen bozukluğundan şikâyet eden bir siyasi partimin Yetki Kanununun karşısında cephe almış olmasını şikâyet ile bağdaştırmak mümkün değildir.

Muhterem Milletvekilleri; C.H.P.’nin Sayın Sözcüsü Plân hakkında, kalkınma felsefesi hakkında mütalâalar serd ettiler. C.H.P. 10 sene “Plân!” demiştir, 1950’den 1960’a kadar. 1961’de iş başına geldiği zaman kendisinin bir plânı yoktu. Nihayet Plânlama Teşkilâtı kuruldu, 1963-1968 devresi arasında tatbik edilen plân yapıldı, yürütüldü. Bu plânın 3 senesini biz tatbik ettik, 1965, 1966, 1967. 2’nci 5 Yıllık Plânı müstemirren biz hazırladık ve 1968’i tatbik ettik, 1969’u tatbik ediyoruz, 1970 hazırlanacak. Binaenaleyh, plân tecrübemiz bizim sizden fazla, hem yapma bakımından, hem tatbik etme bakımından. Plânın neticeleri de orta yerde. Aslında 1963, 1964 senelerinde tatbik ettiğiniz plânı da tatbik edemediğiniz orta yerdedir. Bakın yatırım gerçekleşme nispetlerine, %50 civarındadır endüstri sahasında, maden sahasında, diğer mühim sahalarda. Biz idareyi devraldıktan sonra bu nispetler %95’in üstüne çıkmıştır.

Para değerini kaybetmiş, 10,5 liradan dolar alınırılmış, 15,5 liraya çıkmış. Bunlar, para değeri için serd edilecek ciddî mütalâalar değildir. Ve bu mütalâaların yerine ekonominin istikrarını başka göstergelerle ölçmek lâzımdır. İstikrar, bir memleketin

istikrarı genel endeksle ölçülür. Enflasyon, deflasyon, resesyonun başka ölçüleri vardır. Ekonomide Doların karaborsada kaç para olduğu ile para değeri ölçülmez.

Yabancı Sermaye Kanunundan, Petrol Kanunundan şikâyetler oldu burada. Yabancı sermayenin bir nevi kapitülasyonlar devri gibi bir intibai yarattığını ifade edecek kadar bâzı görüşler serd edildi.

Muhterem Milletvekilleri; yine açıklıkla söylüyorum, C.H.P. gerek Yabancı Sermaye Kanunu, gerek Petrol Kanunu çıktığı zaman bunun karşısında olmuştur, 1951’de ve 1954’de. Hattâ Yabancı Sermaye Kanunu için dışarıdan yabancılar gelip “çiftçiliği bile onlar yapacak” şeklinde ifadelerin serd edildiğini biliyoruz. Ama iktidarda bulundukları yine 1961-1965 devresinde de ne Yabancı Sermaye Kanununa, ne Petrol Kanununa dokunmamışlar ve Yabancı Sermaye Kanununa göre işlem yapmışlardır. Verilen müsaadelerin listesi burada, Devletin resmî arşivi.

Şimdi, bâzı meseleleri yine rayına oturtmakta fayda var. Bizim kalkınma felsefemiz, Türkiye’nin ekonomisini biran evvel güçlendirmektir; hedef o, iktisadi kalkınma hedefi... Topyekûn kalkınma, sosyal kalkınmayı, kültürel kalkınmayı da içine alır ve birbirine bağlıdır. 1969 Türkiye’sinde bu denge iyi yapılamadığı takdirde yine sıkıntıya girilir.

İki görüş var. Bu görüşlerden birisi iktisadi kaynak tanımadan sosyal meseleleri halletmek. Halledebiliyorsanız, buyurun halledin. Türk Anayasasının 35’inci maddeden 53’üncü maddeye kadar gelen maddelerini 53’üncü maddeyi görmeden güçlendirmek mümkün değil. 53’üncü madde, Türk Anayasasının kilit taşıdır. 53’üncü madde der ki, “Devlet, bu bölümde belirtilen iktisadi ve sosyal amaçlara ulaşma ödevlerini, ancak iktisadi gelişme ile malî kaynaklarının yeterliği ölçüsünde yerine getirir.” Esasen bu madde olmasa da böyle yapacaksınız yine. Yani, iktisadi ve malî kaynaklarınız yetmiyorsa, sosyal meseleleri nasıl halledersiniz? Anayasa, bu 53’üncü maddeyi 18 küsur madde saydıktan sonra sosyal meselelerle ilgili, bir kilit taşı olarak bağlamıştır. O zaman müzakereleri yapılmış, böyle bir madde konulursa sosyal meselelere eğilinmez, mazeret beyan edilir vs. şeklinde. Kaynaksız ne ile yapacaksınız, diye bunun karşısına mütalâalar dikilmiş ve bu madde burada yer almıştır.

Muhterem Milletvekilleri; iktisadi genişleme olmadıkça bir memleketin diğer meselelerini halletmek mümkün değildir. İşsizliği halletmeniz mümkün değildir, eğitim meselesini halletmeniz mümkün değildir, sağlık meselesini halletmeniz mümkün değildir; bunların hepsi gelir, paraya dayanır. Yoksa bu, bunların hiçbirisini yapamazsınız. Yani, Türkiye, Cumhuriyetin 50’nci yılına yaklaşırken hâlâ ilköğretim meselesi ile uğraşıyorsa, Türkiye’nin kaynakları var da bu meseleyi yapmadığından dolayı mı? Her şey değişir, bâzı katı gerçekler değişmez. Kaynağınız yoksa hiçbir şey yapamazsınız. Yapacağınız işler kaynaklarınız ile mütenasip olacak. Şimdi, mühim olan mesele prioritetleri vermektedir. Kaynakları büyütürken mühim olan mesele prioritetleri doğru vermektedir. Yani, bu kaynağı nereye sarf edeyim, şu sahaya mı sarf edeyim, bu sahaya mı sarf edeyim? İşte, plancılık da burada başlar, ekonomi bilgisi de burada başlar, akılcılık da burada başlar.

Bütün kaynaklarınızı ekonomiye verdiğiniz takdirde sosyal meseleleriniz kalır, bu takdirde dengesizlik doğar. Bütün kaynaklarınızı sosyal meselelere verdiğiniz takdirde iki sene sonra kaynağınız kalmaz, ne sosyal meseleyi yürütebilirsiniz, ne iktisadi genişlemeyi yapabilirsiniz. 1969 Türkiye’sinde en mühim hale gelen hususlardan birisi

bu dengeyi iyi kurabilmektir. Biz zannediyoruz ki, ikinci Beş Yıllık Plân ile bu dengeyi kurmaya doğru mühim adımlar attık. Üçüncü beş yıllık plânı hazırlamak bize kısmet olursa, bu dengeyi çok daha iyi kuracağımıza kaniiz.

Muhterem Milletvekilleri; hiç kimse sosyal meselelerin demokratik sistem içerisinde halledilemeyeceği gibi bir kanaat ile gelmesin. Bugünkü sistem ne kapitalizmdir, ne liberalizmdir. Bugünkü sistem, karma ekonomi sistemidir. Niçin karma ekonomi sistemidir? Çünkü hedef ekonomiyi büyütmek olduğuna göre, her kaynaktan faydalanmak asıldır. Bundan daha doğru bir kailde vaz'edilebilir mi, bu hedefe erişmek için ekonomiyi büyütekseniz, her kaynaktan faydalanma asıl. Hangi istikamette? Memleketin millî menfaatleri istikametinde ve ekonomiyi büyütmeye istikametinde.

Muhterem Milletvekilleri; millî menfaatler bir hesap meselesidir. Hislerle millî menfaatler ölçülmez... "Şu işte millî menfaat var, bu işte millî menfaat yok" şeklinde hislerle karara bağlanırsa memleket zarar görür, yani millî menfaatler bizatihi zedelenmiş olur.

Her kaynaktan faydalanma... İç kaynaklarınızı âzami şekilde seferber edeceksiniz, mobilize edeceksiniz, harekete geçireceksiniz. Açıklıkta ifade ediyoruz, bütçe geldiği zaman yine bunların münakaşası yapılır. Adalet Partisi iktidarı seçime giderken vergi koymuştur, geçen Şubat ayında. Bunun müzakereleri de yine zabıtlarda mevcut. İç kaynakları vergi ziyai, vergi idaresinde yapılacak ıslahat ki, Hükümet programında ve parti seçim beyannamesinde mevcuttur. Bunların dışında çok artırmak mümkün değil. Bâzı imkânlar daha var, ama çok artırmak mümkün değil. Ne yapacaksınız? Kendi kaynaklarınıza bağlı kalacaksınız, 25 senede kalkınacaksınız, ödünç para alacaksınız, borçlanacaksınız, 15 senede kalkınacaksınız; hem borcunuzu ödeyeceksiniz. Hem fukaralıktan kurtulacaksınız. Hangisini yapalım? Hangisinde millî menfaat var? Memleketi biran evvel fukaralıktan kurtarmakta millî menfaat var.

Yabancı sermayeye kapitülâsyon gözü ile bakmayınız Muhterem Milletvekilleri. Biz yabancı sermayenin müdafaasını milletimizin, memleketimizin menfaatine olduğu için yapıyoruz. Aksini düşünmek abestir. Milletın ve memleketin menfaatini düşünmenin inhisarı kimsenin değil. Vatan çocuklarının hepsi milletın ve memleketin menfaatini düşünecek. Yabancı sermaye dediğiniz zaman da böyle akın akın yabancı sermaye filân geliyor, değil. Yabancı sermaye dünyanın her tarafında aranıyor. Meseleyi bir yabancı sermaye meselesi olarak da mütalâa etmeyin. Teknoloji ve sevk-ü idare ithaline mecbursunuz.

Kalkınmamış memleket olmak acı şey. Yani, kendi gücümüz yetiyor da kalkınmaya, sarf etmiyor muyuz, bunu? Teknoloji de ithal edeceksiniz, sevk-ü idare de ithal edeceksiniz. Bugün teknoloji ve sevk-ü idare açığı sadece Türkiye'nin problemi mi... Hayır, Kanada ve Birleşik Amerika ile Batı dünyası arasında büyük uçurum açıldı ve Atlantığın öbür tarafındaki sermayedarlar, hattâ sermaye bile değil, sermayedarlar, müteşebbisler gelip, Atlantığın bu tarafındaki Batı memleketlerinde teşebbüsler kurdular. Kurdukları teşebbüslerin parasının çoğunu da o memleketin bankalarından aldılar. Yani, o memleketlerin milletlerinin, halklarının paraları. Fransa'nın bugün en çok meşgul olduğu meselelerden birisi bu. Almanya'da aynı meseleler var, İsviçre'de aynı meseleler var. Kalkınma istiyorsak, biran evvel kalkınma istiyorsak her kaynaktan faydalanmayı şart koyacağız.

Yabancı sermaye memlekete tesis kurmak için gelir, bir de borç alırız. Borcu tabii yabancı sermaye addetmemek lâzım.

Şimdi, yine huzurunuzda söylüyorum, bir plân yapmışsınız, %7 kalkınma hızı koymuşsunuz. Memleketin acı dertleri var. İşsizlik var, medeni imkânlardan yoksulluk var, kâfi miktarda istihsal yok, birçok şeyleri ithal etmeye mecburuz, ihracat olarak satacak malımız yok. Endüstri kuracağız. Bir taraftan iş imkânları açılacak bir, taraftan vatandaşımızın kullanacağı mallar çıkacak meydana, bir taraftan da dışarıya satacak mal çıkacak. Bunları yaparken kendi gücümüz yetiyor da, dışarıdan birtakım adamlara kâr sağlayalım, diye yabancı sermaye mi getiriyoruz. Kendi gücümüz yetiyor da bir de dışarıdan borç alalım bakalım, belki o başka çeşit paradır mı diyoruz?

Muhterem Milletvekilleri,

Türkiye'nin ithalâtının %45'ini sermaye, yani yatırım malları teşkil eder, %45'ini hammadde teşkil eder, %10'unu da istihlâk malları teşkil eder. Aşağı yukarı ithalâtın kompozisyonu bu. Neresinden keselim bunun? Söyleyin. Şayet, hammaddeden keserseniz memlekette yokluk başlar, onu ithal etmeye mecbursunuz. İthal ettiğiniz zaman, vergisini, işçiliğini ve sairesini hep beraber ithal edersiniz. Şayet yatırım mallarından keserseniz, bu takdirde ne yeni işyeri yaratabilirsiniz, ne yeni istihsal malları yaratabilirsiniz. %10 istihlâk mallarından mı keselim? Bu da memleket piyasalarında yokluk psikozunu önlemek için konmuş sübaptır. Hâdis bu. Neyi almalıyız? Gübre mi almalıyız? 1 milyon dolar. Almamamın tek şartı var: Beş tane gübre fabrikası yapılıyor. 1970'de bir kısmı, 1971'de bir kısmı, 1972'de bir kısmı hizmete girecek. O zaman Türkiye 260 bin ton gübre üreten bir memleket olmaktan çıkıp 4 milyon ton gübre üreten bir memleket haline gelecektir. Yolu budur, kurtulmanın. Bunun için de, 100 milyon dolar gübre ithaline para vereceğine -ki her sene bunu veriyorsunuz- 100 milyon dolara 4 tane, 5 tane gübre fabrikası kurabiliyorum. Ama ekonominin birtakım doktrinlerinin esiri haline getirirseniz Türkiye'yi fukara cenneti yaparsınız.

Onun için doktrine falan ihtiyacımız yok. Türk Anayasası kendi nizamını vaz'etmiştir. Türk Anayasasının vaz'ettiği nizamın dışında başka bir nizam aramaya lüzum yok.

Sayın Satır "Atatürk'ün etrafında birleşelim" dediler. Bu, en ufak bir münakaşa tarafı olmayan, herkes tarafından en ufak bir tereddüde mahal olmadan "evet" denecek, hattâ "evet" denmesi dahi zait olabilecek bir şeydir. Ama Atatürk'ü de doğru anlayalım. Birtakım adamların Atatürk'ün himayesine sığınıp "Sosyalist Türküler" "Sosyalist Türkiye" şarkılarını söylemesini de hep beraber göğüsleyelim. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar ve "bravo" sesleri)

Atatürk bir düşünce tarzını memleketimize getirmiştir. Bu düşünce tarzı dogmatik birtakım hususlar değildir. Bu, Batı medeniyetinin temeli olan akılcılıktır. Bir sisteme gidip esir olmak yerine, memleketin şart ve imkânlarına göre memleketin ekonomisinin tanzim edilmesini bir düşünce tarzı olarak koymuştur.

Marx'ın düşünceleri 1920 yılında da vardı, 1923 yılında da vardı. Engels'in fikirleri o zamanlarda da vardır. Bolşeviklik, sosyalistlik o zamanlarda da vardı. Bunların hiçbirisine itibar etmemiştir, Atatürk Medeni Kanunu getirmiştir. Medeni Kanunun içinde mülkiyet hakkı vardır. Toprak kullananın nasıl olur? (A.P. sıralarından alkışlar) Toprak tapusu olanındır, tapusu olanın!

Atatürk'ü doğru anlayalım, doğru anlayalım. Medeni Kanunda mülkiyet hakkı var.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Medeni Kanunda zilyedlik hakkı da vardır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, “toprak kullananındır” dersiniz, toprağı olmayan vatandaş tapulu, zilyedli arazisinin üstüne hücum ettirirseniz Türk Medeni Kanununu ihlâl edersiniz. Binaenaleyh, Atatürk'ün getirdiğı bir sistem ihlâl edilir, Türk Anayasası ihlâl edilir. 1924 Anayasası “Değer parası verilmeden kimsenin malı elinden alınamaz” der.

Tecavüzler teşvik edilmiştir, hâdise odur, Hem de bunlar, tarafınızdan yapılmıştır. Doğal kanunu olarak bu kürsüden ortaya konmuştur.

Atatürk'ün etrafında toplanma fikrini ortaya atan ana muhalefetin değerli sözcüsüne şunu söylüyorum: Atatürk'ün getirdiğı tüm sistemi beraberce nazarı dikkate almak lâzımdır. Atatürk'ün getirdiğı sistemde sınıf kavgası yok. Fakiri zengine düşman etmek, köylüyü şehirliye düşman etmek yoktur. Sınıf kavgası yok, onun yerine denge var. Bütün sınıfların menfaatlerinin, bütün zümrelerin menfaatlerinin kollandığı büyük bir denge. Gelin bunlarda mutabık kalalım.

Muhterem Milletvekilleri;

Nasıl duracağız ülkesiyle ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak? Yani, vatandaş kütlelerini birbirine karşı kıskırt, ondan sonra da Türk Anayasasının 3'üncü maddesi yerinde dursun. Bu olmaz. Nasıl olacağız Türk Anayasasının 2'nci maddesine riayetkâr? İnsan haklarına dayalı, demokratik, millî, lâik, sosyal Hukuk Devleti nasıl olacağız? Onun için, gelin her şeyin hakkını verelim. Ve 1969 senesinde bir kavramlar anarşisinden kurtulmaya, bir kavramlar mutabakatına gitmeye ihtiyacımız var.

Yabancı sermaye bir memleketin menfaatlerine uygun ise, müsaade edilir, gelir. Memleketin menfaatlerini takdir edecek makamlar vardır. Şayet, bu makamların yanlış iş yaptığı kanaati varsa, zaman, mekân ve vaka tasrih etmek suretiyle bu kürsüde, hür basında ve efkârı umumiye önünde meseleler tartışılır. Onlar da vazifelerini doğru yaparlar. Şayet hüsnüniyetle yapılmamış da suiniyetle vazifeler yanlış yapılmışsa Türkiye Cumhuriyetinin kanunları vardır, suiniyet sahibinin yakasına yapışır. Bunun dışında siz bir yol biliyor musunuz? Mevcut değil. Bunları vuzuha götürmeye mecburuz. Sadece bizim için değil, bizimle birlikte çalışan bir Türk administrasyonu var, bir Türk idaresi var.

Türkiye'de cereyan etmekte olan yabancı sermaye münakaşalarından dolayı Türkiye'ye yabancı sermaye istenildiğı kadar gelmiyor, Türkiye'nin kalkınmasının ihtiyacı olduğu kadar da gelmiyor.

Muhterem Milletvekilleri, ben gayet açıklıkla söyledim: Türk köylüsünü toprağı kavuşturmak bizim en büyük arzumuzdur. Realist olmalıyız. Toprak nerede varsa ancak onu dağıtabiliriz. Birçok kereler bu kürsüden söyledim; bâzı yerlerde toprağı olduğu mıntakalar var, nüfus yok, enfastrüktür yok, oraya vatandaş götürüp barındırmanız mümkün değil. Bâzı yerlerde nüfus var, toprak yok. Türkiye'nin coğrafi durumunda ve yerleşme durumunda intibaksızlıklar var. Enfastrüktürü meydana getirdikçe, ekonomiyi kaldırdıkça ve memleketin her tarafında kazanç imkânlarını müemmen hale getirdikçe, çalışma imkânlarını müemmen hale getirdikçe Türk vatandaş, hiç endişe etmeyiniz, bu düzensizliklerin büyük bir kısmını kendisi tasfiye edecektir. Kendi başına

kalksın tasfiye etsin de demiyoruz. Devlet plânları, programları mucibince yardımcıdır bunlara gayet tabîî.

Muhterem Milletvekilleri, ne kadar kaynak varsa ondan faydalanalım diyoruz.

1964 senesinde Türkiye'nin petrol istihsalı 900 bin ton idi. 1954 senesinde de 60 bin ton idi. Türkiye 1932 senesinden beri petrol arar. Bugün Türkiye 6,5-7 milyon ton petrol kullanıyor. Bunun için de 60 milyon dolar dışarıya para veriyor. 1932'de başlamışız petrol aramaya. Türkiye'de petrol var. 1932'den 1946'ya kadar çalışmışız, 1946'da petrol bulmuşuz, 1954'e kadar çalışmış, 60 bin ton.

1954'de Yabancı Sermaye Kanunu, Petrol Kanununu çıkarmışız. O tarihten 1964'e kadar 60 bin ton, 900 bin tona çıkmış. Bugün, 1969 senesinde Türkiye'nin petrol istihsalı dört milyon tondur. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Ve Türkiye kendi kaynaklarından kendi ihtiyaçlarını karşılamaya doğru gidiyor.

Şimdi iki şıktan birini seçmeye mecburdur Türkiye:

1. Madenlerinin üzerine oturmak, petrolün üzerine oturmak, karnı aç, ayağı çıplak bunların üzerinde oturmak, gelecek nesillere kalsın, şimdi tükenir belki diye.

2. Kendi imkânları ve gücü yetiyor da bunları, çıkarmıyor mu? Kendi imkânları ve gücü yetmediği takdirde de karşılıklı menfaatler esası üzerinden; -karşılıklı menfaatlerin hâkim olmadığı yerde hiçbir sağlam iş yoktur- karşılıklı menfaatler hâkim olacak şekilde teknoloji ve sermayeden faydalanmak. Ve böylece ayağımıza ayakkabı bulmak, midemize sıcak bir yemek bulmak, çocuğumuza bir okul yapmak. Hangisini yapalım? Halka sorduk; şurada bir arsan var, paran yok, üzerine ev yapamıyorsun. Birisi geliyor, diyor ki, ben bunun üzerine üç katlı bir ev yaptıracağım. Bir katını sana vereceğim, bir katında kendim oturacağım, bir katını da satacağım. Hiç bir şekilde o arsayı ev haline getirmek imkânın yok. Ne yaparsın? Diye soruyor. Arsanın üzerinde yaşayamayacağıma göre anlaşırım, bir kat sahibi olurum, katın bedeli arsanın bedelinden kat kat fazladır, başımı sokacak bir yerim olur.

Aynı şeydir, yani petrolün ve madenin üzerine oturup “yabancılarla kaptırmayacağız” fobisi içerisinde kendimizi fukaralığa mahkûm etmenin akılla bağdaşır tarafı yoktur.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye'nin menfaatleri dışında Cumhuriyet Hükümetleri bir şey yapamaz. Bunu söylemek bile abes. Ama öyle çirkin şeyler oluyor ki bu kürsülerden bunları söylemek mecburiyeti hâsıl oluyor.

Sayın Satır, “A.P. iktidarının felsefesi yanlıştır. Çünkü A.P. halkın çok azının yanındadır, çoğunun yanında değildir” dediler. Peki seçimi nasıl izah ediyorsunuz? Peki vatandaş kendi cebinden para alan ve başkasına veren kimseye rey veriyor da, kendi cebine para koyan Cumhuriyet Halk Partisine niye vermiyor? *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Kavramlar anarşisinden kurtulmaya mecburuz, dedim. O meyanda halkın hakemliğine, bu hakemliği de doğru yaptığına bir inanalım. Halkın, menfaatlerini bildiğine, bu menfaatlerini bilmesinin neticesi olarak da kendisine en iyi hizmet edebilecek vatan çocuklarını işbaşına getirdiğine inanalım. Bir gün siz gelirsiniz iktidara, o zaman da size böyle şeyler söylerler.

Onun içindir ki, seçim öncesinde söyledim: Herkes ne söyleyecekse şimdi söylesin, halkın hakemliğine inanmıyorsanız halkın karşısına niye geliyorsunuz, dedim. Halk,

hakemliğini hangi kıstaslar üzerinden yaptı? Birtakım fanatik gruplar, ilim yayma cemiyetleri, büyük iş çevreleri veyahut da birtakım kimselerin ifade ettikleri gibi, “Karacahiller zümresi, seçmesini ne bilsin?” Gibi lâflarla, hem halkın önüne rey istemeye gidin, kazanamayınca da onu tahkir edin, bu, olmaz! İnanmıyorsanız gitmeyin halkın karşısına.

Evet, Adalet Partisi iktidarı, halkın içinden çıkan bir iktidardır, iş çevrelerinin, fanatik grupların, bilmem neyin... Bu halka yöneltilmiş tahkir değil de ne?

Adalet Partisinin felsefesi doğrudur, akılcı bir felsefedir, gerçekçi bir felsefedir. Memleketin kalkınmasını ön hedef almıştır. İktisadi ve sosyal meselelerde hem doğru teşhis koymuştur, hem doğru reçetelere sahiptir.

Cumhuriyet Halk Partisi tarafından, Ziraat Bankasına 500 liraya kadar borcu olan vatandaşın borcunun affının ortaya konduğunu biliyoruz. Biz diyemez miydik aynı şeyi? Yahut da açık artırmaya çıkıp, biz bin liraya kadarını affediyoruz, diyemez miydik? (A.P. sıralarından alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, batırırsınız Türkiye bankacılığını. Kimin parasıdır halka verilen para? Vatandaşın parası. Bunu affettiğiniz takdirde nereden karşılayacaksınız? Bütçeden. Peki vatandaşın Ziraat Bankasına olan borcunu affettiniz, Halk Bankasına, Emlâk Bankasına, diğer bankalara olan borçlar ne olacak? Eşitlik mi bu yol? Neresinde bunun eşitlik? Böyle yolları açmayınız, böyle yollarda fayda yok. İşte bu, rey karşılığında bir şey vermek olur. Hizmet de değil, menfaat vermek olur. Hizmetten umum faydalanır ama burada şu vatandaşdır, şu vatandaşdır, şu vatandaşdır bundan faydalanacak. Umuma açık değil, 34,5 milyon Türk vatandaşına açık değil. Türk Anayasasının eşitlik prensibine aykırıdır. Alıştırmayınız Türk vatandaşını, bankadan parayı al, iade etme. Alıştırmayın buna! Bir gün gelir affolur... Batırırsınız Türk müesseselerini. Bu şekilde demokrasiyi de dejenere ederiz. Yarın başka bir parti çıkar, başka bir şey va'deder. Bereket ki, Türk vatandaşının akliselimi, böyle şeylerin doğru olmadığına yetecek kadar kudretlidir de bu kadar çok dağıtmanın karşısında, sizin reynizi yüzde bir kadar yine düşürmüştür. (A.P. sıralarından alkışlar)

Biz iktidarız ve iktidarın çeşitli sıkıntıları vardır. Karşısında yedi tane siyasi parti var, müstakiller var, çeşitli dertler var, yıpranma payı var, hepsi var. Siz muhalefetsiniz, sizin hiçbir payınız yok.

EŞREF DERİNÇAY (İstanbul) — Milletvekillerinin borçlarını nasıl affettiniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kim affetmiş milletvekillerinin borçlarını? Meclisiniz affetmiştir efendim.

BAŞKAN — Yerinizden fazla müdahale ediyorsunuz beyefendi. Bu hareketiniz tüzüğe aykırıdır, çok rica ederim, bir daha tekrar etmeyiniz. (A.P. ve C.H.P. sıraları arasında anlaşılmayan sesler)

Karşılıklı konuşmayın, efendim. Lütfen karşılıklı konuşmayalım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, teşvik fonlarından verilen paralar, yapılan yatırımlar, kullanılan teşvik fonları kurumu kurşuna hepsi buradadır efendim. Bunların maksadı, plân hedeflerine memleketi biran evvel ulaştırmak idi. Vatandaşın şayet kazanç sahibi olmasından korkuyorsanız. Türkiye

fukaralıktan kurtulmaz. Vatandaşın iş ve kazanç sahibi olmasını istiyorsanız bâzı kestirme yollardan gitmeye ve herkese açık olan bir sistemi tatbik etmeye mecbursunuz. Herkese açık bir sistemdi bu. Onun içindir ki, birtakım kimseleri zengin etmek ve saire gibi şeyler değildir maksat, maksat memleketin istihsalini artırmak, iş hacmini artırmak ve ekonomiyi büyültmektir...

Biz, devletçi bir felsefenin insanları değiliz, biz, karma ekonomi felsefesini benimsemişiz. Devletin imkânları da vatandaşın imkânları da, dış kaynaklar da, memleketin tabii kaynakları da hepsi beraberce harekete geçirilebilirse ve maksimum, âzami neticeyi alacak şekilde harekete geçirilebilirse, o zaman biran evvel kalkınma mümkün olur. Bunu reddetmenin imkânı yoktur, gayet aksiyomatik bir neticedir.

Niçin Türk hür teşebbüsünden memnun değilsiniz? Netice itibariyle herkesi Devlet memuru yapamayacağınıza göre, milyonlarca vatandaşın kendi hayatını kendisi kazanmasında, herkese açık olan birtakım teşvik sistemleri bulunursa bunun mahzuru nedir? Toplum, toplum yararı... Toplum yararı da fert içindir. Ferdi korumayan bir sistem düşünülebilir. Demokratik sistemde, Türk Anayasasının 2'nci maddesinde hürriyetçilik fıkrası, yani insan haklarına dayalı olma maddesi, demokratik hukuk devletine ilâveten "insan haklarına dayalı olacaktır, Türk demokrasisi" denilirse toplum yararına ferdin haklarının ezilemeyeceğini ifade içindir.

Bu da %83'ü Cumhuriyet Halk Partisine mensup Kurucu Meclis üyelerinin hazırladığı Anayasadır.

"Ekonominin genişlemesi" tâbirini yanlış buluyorlar C.H.P.'nin Sayın sözcüsü. Tâbir doğrudur, tâbir doğrudur ve iktisâdi bir tâbirdir. Ekonomi genişlerse, netice itibariyle büyürse ekonomik kalkınma olur, ekonomik gelişme olur. Büyümeyen, genişlemeyen, hacmi artmayan bir ekonomi -Ticaret hacminden bahsetmiyoruz- millî gelir seviyesi çoğalmayan, istihsal seviyesi çoğalmayan bir ekonomi, genişleyen bir ekonomi addedilemez ve gelişmiş bir ekonomi olmaz. Akademik bir münakaşaya girmek istemem, yalnız tâbirleri doğru kullandığımı biliyorum.

Teşvik fonlarından 300 küsur milyon lira para dağıtılmıştır. Hepsinin hesabı burada, her kim isterse verebiliriz, gazetede de neşredilmiştir.

Muhterem Milletvekilleri, her türlü vasıta elinizde var. Önerge vermek var, sözlü soru vermek var, gensoru vermek var, araştırana yapmak var. Birtakım şeyleri uluorta beyan haline getireceğinize, bu müesseseleri kullanın. Hakikaten hem efkârı umumiyenin zihni bulanmaz, hem bize yardımcı olursunuz.

Ortak Pazar meselesine gelince; Ortak Pazardan Ana muhalefet Partisinin şikâyet ettiğini görüyoruz. Ortak Pazar anlaşmasını biz yapmadık. Ortak Pazar anlaşması, Cumhuriyet Halk Partisinin tek başına hükümet olduğu zaman yapılmıştır, bildiğime göre.

Ortak Pazarın tarihleri var, şu tarihte geçiş dönemi olacak, şu tarihte tam ortaklık olacak, bu tarihleri de biz koymadık. Bu tarih gelmiş, ne yapacağız? Ya geçiş dönemine gireceğiz, ya tehir edeceğiz. Türk ekonomisinin faydasına olacak bir müzakere ile Türk ekonomisinin kaldırabileceği bir geçiş dönemine geçmekte memleketin ne zararı var?

Muhterem Milletvekilleri, 1970 Türkiye'sinde bir gerçek daha var. Türk endüstrisi, devletin ve hususi şahısların hepsi beraber, rasyonel çalışma yollarına girmeye mecbur.

Gümrük duvarının arkasında müstehlikli ezen bir endüstriyi müdafaa edemezsiniz. Türk müstehlikine dünya rekabetinin tadını tattıracaksınız. Bu, endüstriyi tümden mahvederek olmaz. Bir memlekette endüstri müstehlikin sırtında yürümez. Biz özel teşebbüsçüyüz. Görüyor musunuz nasıl özel teşebbüsçüyüz? Rekabetten korkmayın, gümrük duvarından korkun. Himayelerle, dâimi himayelerle... O himayeler nereden çıkıyor? Onlar, bir noktaya kadar ekonominin teşvikçi unsurlarıdır, bir noktadan itibaren ekonominin sırtına yüküdür. Türk ekonomisi biran evvel himaye edilen bir endüstriden kurtulursa o zaman Türkiye'nin ekonomik kaynakları çok daha iyi kullanılmış, Türk vatandaşının kazandığı paranın alım gücü artmış olur, iştirat gücü artmış olur.

“Ortak Pazarın geçiş devresine neye giriyorsunuz? Hükümetin bu gerçekleri görmeyerek, Türk ekonomisinin muhtaç bulunduğu korunma ortamını ortadan kaldırmak pahasına ikinci döneme geçiş kararını almakta oluşunu, kalkınan ve bağımsız bir Türkiye gerçeği ile bağdaştıramıyoruz.”

Bu dönemi siz tespit etmişsiniz ondan sonra bu sözlerin alkış topladığını görmekten müteessir oluyorum.

Yabancı sermayeden mütemadiyen şikâyet. Bugün 200 bin Türk vatandaşı yurt dışında çalışıyor, bir ona yakını da, daha fazlası da sırada, yurt dışına gitmek için sıra bekliyor. Türk vatandaşını Türkiye’de şu veya bu düşünce ile işsiz bırakıp yurt dışına göndermek mi iyi? Orada kimin fabrikasında çalışıyor, bizim fabrikamızda mı çalışıyor? Yoksa her çeşit imkândan faydalanarak, Türkiye’de fabrika da kurarak Türk vatandaşını vatanını muhafaza etmek ve vatanında iş verebilmek mi iyi? Meseleleri bir taraftan mütalâa etmeyin, meseleleri çeşitli yönlerden mütalâa edin.

Şimdi Doğu ile ilgili tenkitlere geliyorum.

Muhterem Milletvekilleri, Doğu bölgesi memleketimizin hakikaten her türlü, itinaya, her türlü ihtimama lâyık bir bölgesidir. Bununla, diğer bölgeleri lâyık değildir demek istemiyorum. Türkiye’de kalkınmamışlığın yaygın olduğu yerler vardır. Yalnız Türkiye’de kalkınmamışlığın münhasır olduğu bir yer yoktur.

Bugün Türkiye’de aynı vilâyetin içerisinde fevkalade kötü şartların ve iyi şartların yan yana bulunduğu yerler vardır; Türk ekonomisinin seviyesinin meselesi olarak...

Bugün faraza Antalya ilini ele alınız; Serik kazası ile Akseki kazası arasında çok büyük fark vardır. Faraza Balıkesir ilini alınız; Savaştepe kazası ile Balya kazası ile İvrindi kazası ile Edremit arasında çok fark vardır.

Kastamonu ilini alınız; Taşköprü kazası ile Cide kazası arasında çok büyük fark vardır. Bunun gibi birçok yerler alın...

Binaenaleyh, kalkınmamışlık acısı Türkiye’nin acısıdır. Bu acıdır ki, bizi muasır medeniyet seviyesine çıkmaya zorluyor. Bu acıdan muasır medeniyet seviyesine çıkarak kurtulabiliriz. Eğer iktisadiyatımız geliyorsa bu acıdan kurtulmamız mümkün değildir. Dengesizlik bu acının bir parçasıdır.

Doğu illerimizdeki kalkınmamışlık gayet tabii ki daha yaygın, daha şümullüdür, ama kalkınmamışlık sadece Doğu illerimize münhasır değildir, bütün Türkiye’ye münhasırdır, Türkiye içerisinde de çeşitli yerler vardır ki, birbiriyle mukayese edilemeyecek kadar üzücüdür.

Dağ ve orman kasabaları, umumiyet itibariyle ova kasabalarına nazaran çok sıkıntı içerisinde. Doğu kalkınmasının bir özel plâna bağlanamayacağı hususu yine Anayasanın icabıdır; ayrı bir plâna bağlanamayacağı hususu...

Yani, 1961 Kurucu Meclisinin yaptığı Anayasa millî plânı derpiş etmiştir, bölge plânı yapılamaz, demiştir, Vanonî plânı şeklindeki bir plân. Anayasa Komisyonu Sözcüsünün ifadeleridir, mevzuu bahis olamaz demiştir. Biz bunu, bir millî plân şümulü içerisinde özel bir plân yapılamayacağı mânasında anlamıyoruz. Birinci Beş Yıllık Plân bu esas, üzerinden hazırlanmıştır. İkinci Beş Yıllık Plân da bu esas üzerinden hazırlanmıştır, ama bir değişik görüş getiriyoruz Doğu bölgesi için bir özel plân yapacağız, bu özel plân millî plân çerçevesi içerisinde tatbikat görecektir.

Muhterem Milletvekilleri, yine buradan hiç doğru olmayan birtakım şeyler söyledi. Doğu bölgesine nüfusu kadar bile yatırım düşmüyormuş...

1963 senesinde Doğu bölgesine ayrılan yatırımların tüm yatırımlara oranı %10'dur. 1969 senesinde ise Doğu bölgesine ayrılan yatırımların tüm yatırımlara oranı %24'tür. Bu rakamları ben Erzurum'da, Diyarbakır'da yapmış olduğum konuşmalarda söyledim.

Türkiye'de 57 tane yatılı okul var, 50 tanesi Doğu bölgesindedir. 23 ilimizde sosyalizasyon tatbik edilmiştir, bundan şikâyetler var; evet 6 ilden 23 ile çıkmıştır. Bu 23 ilin hemen hemen hepsi Doğu illerimizdir. Bugün Türkiye nüfusunun %16'ısı iken %22'ye çıktı, yatırımı %24...

Yetki Kanunun ile imtiyazlı bir kredi politikasını götürmüştük, tabî Yetki Kanunu şimdi ortadan kalktı, başka bir çare bulacağız. E! Şimdi, samimî olmaya mecburuz. Doğu'ya A.P. iktidarı sadece yatırımla, sadece iktisadi kalkınma ile eğilmiş değildir, Doğu'ya A.P. iktidarı gönlü ile eğilmiştir. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Gecenin geç saatinde Doğu illerimizde neler yapılmıştır, bunları sayıp dökecek değilim. Bir başka vesileyle bu mesele gelecek, bunları sayıp dökeceğim. Bilâncosu parlaktır A.P. iktidarının ve çeşitli kıskırtmalara rağmen, Doğu'nun asil ve kahraman halkı kadirşinashğını, takdir bilirliliğini her vesileyle göstermiştir. Onun içindir ki, kalkınmamışlık acısı içinde Doğu yarısı var Türkiye'de.

Buraya gelip de Bitlis'in derdini söyleyen arkadaştan çok daha biz dertliyiz, içecek suyu olmayan, gidecek yolu olmayan vatandaşın derdi bizim derdimiz olmuştur ve şunu size açıklıkla ifade edeyim, bu dertlere doğru metotlarla eğilinmiştir, iyi neticeler alınmasına başlanmıştır ve iyi neticeler alınacaktır.

27 maddelik bir Doğu programı getiriyoruz, Hükümet programımızla birlikte. Her mesele için aynı şekilde detayı, prensipleri olan programlar getirebiliriz. O zaman Hükümet programı olmaktan çıkar bu, kocaman bir cilt olur, ama Doğu için bunu getiriyoruz. Çünkü o 27 madde içerisinde Doğunun bütün problemleri gerçekçi bir şekilde sıralanmıştır. Bunlar kapalı odalarda bulunmuş şeyler değildir.

Enfrastrüktür genişletilecek, eğitim tesisleri artırılacak, yeni iş imkânları götürülecek, ormanlar açılacak, yollar açılacak... Bunların hepsinden mühimi Doğunun her tarafına elektrik götürülecek. Plânları yapılmış, projeleri tanzim edilmiş ve Türkiye'nin her tarafında tek tarife tatbik edilecek... Hakkârî'deki vatandaşımız da aynı parayı ödeyecek, Edirne'deki vatandaşımız da aynı parayı ödeyecek, Kars'taki, Manisa'daki vatandaşımız da aynı parayı ödeyecek. Binaenaleyh, biz huzurunuzda ileri düşüncelerle geliyoruz;

memleketin yararına ileri düşüncelerle... 27 madde Doğu plânımızın stratejisini teşkil eder. 27 maddenin içerisinde Doğuda vazife alacak kimselerin huzur içerisinde olması da yazılıdır.

Muhterem Milletvekilleri, Doğu kalkınmamızda en mühim mesele teknisyendir. Çok sayıda teknisyen götüreceksiniz ve orada barınacak. Türk vatandaşı olup da Doğuyu sevmemek mümkün değildir ve Doğuya hizmet vermek Türk vatandaşı için bir borçtur ve bu borcu, asgari hayat şartları yaratıldığı takdirde Türk teknisyeni, Türk entelektüeli seve seve yapacaktır ve bugün yapmaktadır.

Keyfi idare şikâyetlerinin hiçbirisini kabul etmem... Her şeyin açık olduğu bir memlekette keyfi idare olmaz. Kim keyfi idareden şikâyetçiyle, kim kanunsuzluktan şikâyetçiye vaka, mahal tasrih etmek suretiyle hem bu kürsülere, hem bize, hem de basına intikal ettirebilir.

Doğudaki bankalara yatırılan paralar Batıya geliyormuş... 1.084.000.000 lira para yatırılmış, bunun 810.000.000 lirası orada kullanılmış...

Şimdi, bakın bir hesap yapalım; Bankalar Kanununa göre %20 kanuni karşılık ayırması lâzım bankaların. %10 da teknik karşılık ayırması lâzım. Bankalar %30'unu veremez kimseye; aldığı paranın %30'unu bankalar kimseye veremez. 1.084.000.000 liranın %30'unu, 300.000.000 milyonu düşün, 810.000.000 liradan daha aşağıya düşer.

Arkadaşlar, bu şekildeki iddialar yanlış bilgilere dayanıyor. Bunlar yanlış şeyler ve bankalar sokaklara çıkıp para vermek için adam aramaz. Siz orada teşebbüsü güçlendirin, oraya bir kalkınma hamlesi, kalkınma şevki verin, para kullanılır hale gelsin. Bizim üzerinde mütemadiyen durduğumuz nokta o, enfastrüktürü tamamlamak. 1970 programında Doğu bölgesindeki işsizlikle mücadele için çok değerli teşebbüslerimiz vardır, 1970 programı huzurunuzda geldiği vakit bunlar arz edilecektir.

Sonra, bankalar filân bölgeden topladığı parayı, falan bölgeye vermemesi gibi bir kayıt yok. %36'sı İstanbul mıntıkasında imiş, Marmara mıntıkasında imiş...

Muhterem Milletvekilleri, her memleketin büyük iş merkezleri var. İstanbul Türk Bütçesinin gelirlerinin %60'ını ödüyor. Türk endüstrisinin %52'si İstanbul civarındadır. E bu, memleketin bir tarafının kalkınması, öbür tarafının batması ile mümkün değil. Gelin "buradaki kredi miktarını artıralım, kullanılır hale getirelim" deyin, bunları söyleyin. O taraftan para alınıyormuş, bu tarafa geliyormuş... E bu, doğrusunu isterseniz, "Temel kavramlarda mutabık olalım"la bağdaşmıyor.

Şunu ifade edeyim; Doğu bölgesine yapılmakta olan yatırımları %24 olarak söyledim, ondan sonra gelen bölgeler %16'dan başlar. Yani en yüksek yatırım hacmi, 22 ilden müteşekkil Doğu bölgesindedir, 1969 plânında. Ondan sonra %16, %15, %10 diye gider. Yani kendisinden sonra gelen bölge ile %8 farkı vardır.

Muhterem Milletvekilleri, Sayın Satır burada bâzı beyanlarda bulundular; "Türk köylüsünün malına el uzatılmamış" dediler. 1967 senesinde Adana'da pamuk 235-240 kuruşa satıldı. 1968 senesinde mahsul biraz bol oldu.

Muhterem Milletvekilleri, Adana mıntıkası, yani Çukurova 600,000 ton kütlü pamuk çıkarır. Bu, 5-6 sene evvel 400,000 tondur. 600,000 tona çıktı. Gübrenin, sulamanın, zirai mücadelenin bu istihsalin artışında büyük rolü vardır; %50 artıştır. Devlet pamuğun

tümünü alacak şekilde organize değildir. Parası olmadığından dolayı değil, organize değildir. Çünkü Devlet bu zamana kadar tanzim alışlarıyla pamuğun %10'unu alırdı. %10'unu almasıyla fiyatlar teessüs ederdi. Devlet orta yerden çekildiği takdirde, bugün 225 kuruş, 220 kuruş, 215 kuruş olan pamuk 150 kuruşa iner. Devlet tanzimcidir. Bizim felsefemize göre öyledir. Ama şunu ifade edeyim; dünya konjonktürü, bâzı mallarımızda, iyi gittiği zaman Devletin verdiği fiyatlar taban fiyatı oluyor. Üzümde, incirde, pamukta, zeytinyağında, çeltikte Devlet büyük fedakârlıklara katlanmıştır. Yani, Adana çiftçisine yaptığı sübvansiyonu başka yerlere götüreceği hizmetten keserek yapmıştır, Ege çiftçisine yaptığı sübvansiyonu, memleketin başka yerlere götüreceği hizmetlerden keserek yapmıştır.

Destekleme mubayaaları başarılıdır. Şayet bu destekleme mubayaaları olmasaydı, Türk çiftçisi çok perişan duruma düşerdi. Ama size şunu ifade edeyim; bugün buğday mahsulünü meselâ 88 kuruşa Devlet alıyor. Dışarıdan 52 kuruşa buğday alıyor, Türk limanlarında C.I.F. teslim, 52 kuruş.

Fiyat seviyelerini mütemadiyen yükseltmekle meseleyi halledemezsiniz. Türk ekonomisinin en mühim meselelerinden birisi tarımdaki verim düşüklüğüdür. Tarımdaki verim düşüklüğünü halledemediğiniz takdirde biz Türk ekonomisini sübvansiyonlarla yürütemeyiz. O zaman yatırımlara ayıracağımız para kalmaz. Pamuğu 2,5 lira diyelim, Devlet hepsini alsın, satsın bunu 2 liradan, şu kadar milyon zarara girsin. Üzümü diyelim 227 kuruş, 250 kuruş, bu sene 255 kuruş. Bunu koysun depoya... E bunun içinden çıkmaya imkân yok. Mühim olan mesele; verimi artırmak, istihsal maliyetlerini düşürmek ve bunların yetmediği yerde de sübvansiyonlardan kaçınmamak. Şayet bu politika başarı göstermezse Türkiye'nin tarım istihsalı Türkiye'nin kaynaklarını yer, bitirir. O zaman mektebi ne ile yapacaksınız, hastaneyi ne ile yapacaksınız?

Muhterem Milletvekilleri, Devletin bitmez tükenmez hazineleri falan yok, hepsi birbirine bağlı bunların.

Sayın Satır bir hususa temas ettiler; pamuk ihracatçılarına %2 para verilmiş, sonra bu %10'a çıkarılmış. Vergi iadesi için bir kanun çıkarılmış, yanlış hatırlıyorsam zannediyorum 261 sayılı Kanun.

Evet, 261 sayılı Kanun 1961'de çıkarılmış, o zamandan beri tatbikatı yapılır. Vergi idaresi başlangıçta muvakkat olarak tespit edilir, sonra da dönülür hesap yapılır. Hesabı da bakanlar, siyasi şahsiyetler yapmaz, hesap uzmanları yapar. Ne kadar vergi iade edilmesi lazımsa iade edilir. E bu, %10'a çıkmış, iade edilmiş. Bunu alan satan kimse de buna göre almış satmış. Birtakım kimselerin malı satılsın diye... Bunları düşünmek bile caiz değildir. Eğer korunmuş, himaye edilmiş kimseler varsa, çok rica ediyorum getiriniz bu kürsüye, bunun münakaşasını yapalım, mesulleri varsa bunları bulalım. Gayet açık.

Sayın Satır'ın Devlet kuvvetleri hakkında söylediği şeyler beni üzmüştür, söylememesi lâzımdır: "Türkiye'de meydana gelen sokak hareketlerinde anlaşılmış ki, polis methaldarmış." Bu, fevkalâde üzücü bir şeydir, eğer yanlış anlamadıysam söylediğini. Veyahut da o işlere methaldar olan kimselerin polise yakınlığı çıkmış meydana. 4 senedir böyle bir söz söylemediniz. Biz söyledik; "Politikacılar girmeyin üniversitelere, girmeyin işyerlerine, okula, camiye, kışlaya girmeyin" dedik. Ama ilk defa olarak duyuyoruz; meğer Devlet kuvvetleri, kanlı hâdiseleri bastırmakla mükellef Devlet kuvvetleri, feragatle, fedakârlıkla vazife gören Devlet kuvvetleri bu hâdiselerin

elebaşları ile berabermiş. Beraber oldukları adamları hapishanelere niye koyuyorlar? Muhterem Milletvekilleri, bunlar mülâhaza değil...

Şimdi diğer bir konuya geçiyorum.

Güven Partisi Sayın Genel Başkanı mütalâalar, mülâhazalar serd ettiler. Bu mütalâa ve mülâhazaların büyük bir kısmında; “Esnaf meselesinde getirilen tedbirlerle beraberiz, eğitim meselesinde getirilen tedbirlerle beraberiz, birtakım meselelerde getirilen tedbirlerle beraberiz” dediler. Yalnız bir hususa temas ettiler; “Bir tarafta huzurdan bahsediliyor, öbür tarafta huzur hedeftir, deniyor. Acaba bunda tenakuz mu var?” Tenakuz yok. Hükümet beyannamesinin 3’üncü sayfasında, 2’nci sayfasında, 4’ncü sayfasındaki kısımların beraberce okunması lâzımdır. İkinci sayfasında; “Bu ağır şartları, aynı zamanda zararlı olayları ve cereyanları önlemekle görevli mercilerimizin ve yeni müesseselerimizin memleketin değişmiş siyasi iklimine intibakındaki müşkülâta rağmen olağanüstü usullere başvurulmadan, Parlâmentoda Hükümet krizlerine fırsat bırakılmadan, Türk demokrasisinin işleyişinde her hangi bir duraklamaya ve sarsıntıya mâruz kalınmadan bu devreye gelmiş, aynı zamanda içerde istikrar, dışarıda itibar sağlamış bulunuyoruz.” Bu doğru mu? Bu gerçek. Buna kimse itiraz edemez. İçerde istikrar, dışarıda itibar sağlamış bulunuyoruz,

Üçüncü sayfasında “Anayasamızın getirdiği geniş hak ve hürriyetlerin şaşmaz savunucusu ve sabırlı uygulayıcısı olmakta devam edecektir” Bu taahhüdümüzün imtiyandan geçmiş teminatı, hak ve hürriyetleri tam olarak korumak için geçen dört yıl zarfında gösterdiğimiz titiz itinanın millet vicdanında yarattığı rahatlık ve huzurda yatmaktadır. Gayet tabii ki, sağladığımız istikrar millet vicdanında bir huzur ve rahatlık yaratmıştır. Bununla Türkiye’nin huzur meselesi bitmemiştir. Huzur meselesi, güven ortamının devamlılığı ile bağlıdır.

Dördüncü sayfasında da o arzumuzu ortaya koyuyoruz “Güven ortamı devam etmelidir ki huzur ortamı devam etsin ve huzur Türkiye’nin hakkıdır” diyoruz. Olmadığı için söylemiyoruz. Ve “Türkiye çeşitli huzursuzlukların içinden geçip geliyor” diyoruz. Bu da doğru. Geç bile kalınmıştır, huzura kavuşulmuş olmasında, diyoruz. Nihayet huzur, bir kademe meselesidir. Çeşitli kademeleri, mertebeleri vardır.

Bütün bu üç mütalâadan huzur meselesinde mühim adımların atıldığını, ama bu meselenin yine itina ile takip edilmesi lâzım geldiğini anlamak gerekir.

Kıbrıs meselesiyle ilgili olarak şunu ifade edeyim; Türkiye güçlü, kudretli olmaya devam ettiği müddetçe ve Türk cemaati, Kıbrıs’taki Türk cemaati haklarına sahip çıkmaya devam ettiği müddetçe Kıbrıs meselesinin Türkiye’nin aleyhine çözülmesi mümkün değildir. Bütün mesele, meselenin halli Kıbrıs’ta değil, meselenin halli Türkiye’dedir. Türkiye ne kadar istikrar içinde olursa, ekonomisini ne kadar ileri götürürse, kalkınmasında ne kadar başarı sağlarsa, ihtiyaçlarını ne kadar iyi tedarik ederse, iyi görürse Kıbrıs meselesini o kadar kolaylıkla hallederiz.

Buhranın bir masanın başına oturtulduğu doğrudur. Ama bu, bütün Kıbrıs Adası sathında yaygın olup Kıbrıs’taki soydaşlarımızın her ocağının başında olacağına, bir masanın başında olması daha iyidir. Ümit ederim ki, o masanın başında onu çözelim. Çünkü Kıbrıs politikamız sulhçu bir politikadır.

Kıbrıs meselesi bu büyük Mecliste çok müzakere edildi. Siyasi partilerimiz çeşitli fikirlere sahiptir “Adanın tümünü harbetmeksizin alın” diyen siyasi parti sözcüleri oldu, “taksim edin” diyen parti sözcüleri oldu, “federasyon olsun” diyen sözcüler oldu.

Bir şeyi açıklıkla ifade edelim, bizim Kıbrıs’ta aradığımız şey, ekalliyet hakkı değildir. Biz Kıbrıs’ta ortak bir devletin, yani iki cemaatin ortaklaşa yürütebilecekleri bir devletin şartlarını arıyoruz ve Türk cemaati için ortaklık arıyoruz, ekalliyet hakkı aramıyoruz.

Onun içindir ki, hiç kimse endişe etmesin, Türk kamuoyu ve Türk Milletinin iradesinin tecelligâhı olan Yüce meclisleri, ondan güç alan hükümetleri, bu meselenin etrafında hassas olmaya devam ettiği müddetçe Türkiye’nin ve Kıbrıs Türk Cemaatinin hakları ihlâl edilemez.

Şimdi başka bir hususa temas etmek istiyorum. Sayın Feyzioğlu “Anayasa Nizamını Koruma Kanunu acaba yine gelecek mi” diye sözler söylediler, diğer sözcüler de aynı şeyi ifade ettiler.

Bizim beyannamemizde getirdiğimiz husus şudur: Hürriyetler, evet. Hürriyetleri tahrip hürriyeti İnsan Hakları Beyannamesinde ve Avrupa İnsan Hakları Beyannamesinde mevcut değil. Yani, hürriyetleri tahrip hürriyetinin olamayacağı mevcut. Şayet hürriyetler, hürriyetler tahrip sınırına götürülürse, şayet bunun çaresi yeni mevzuat getirmek ise, gayet tabii ki, yeni mevzuat gelir.

Anayasa nizamını koruma kanunu, temel hak ve hürriyetler kanunu, Türkiye’de çok yanlış anlaşıldı ve büyük bir tepki ile karşılandı.

Biz Hükümet olarak yanlış bir şey yaptığımızdan dolayı değil -Hükümet etmenin zorluklarını takdir etmek lâzımdır- ortamını bizden evvel buna mâruz olanlar çok daha iyi yaptıkları için geri aldık.

Biz sabit fikirlerin esiri değiliz, ama burada Sayın Feyzioğlu “Anayasaya bir kayıt koymak lâzımdır” diyor, “bu Anayasa komünizme kapalıdır” diye yahut da ona benzer bir kayıt. Aşırı cereyanların her türlüüne kapalıdır. Bu bir yoldur. Bunun yanında Türk Ceza Kanununda, Cemiyetler Kanununda yapılacak bir sürü değişiklikler vardır. Kastımız, Anayasa değiştirecek gücümüz olursa bunun için de formülümüz vardır, ama kastımız daha çok Türk Ceza Kanununda ve Cemiyetler Kanununda yapılacak değişikliklerle mevzuat boşluklarını tıkamaktır.

Bir diğer husus, Sayın Feyzioğlu’nun ortaya koyduğu petrolle ilgilidir. Bu mesele Bütçe Komisyonunda, daha sonra bütçe müzakereleri sırasında Umumi Heyette müzakere edilmiştir.

Muhterem Milletvekilleri, petrol fiyatlarında indirim meselesi bizim Hükümetimiz tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu gerçekleştirmenin ham petrol fiyatlarından mamullere intikali meselesi çok nazik bir meseledir.

Mamullere intikali meselesi müzakere konusu yapılmıştır ve %8 gibi bir indirim sağlanmıştır. Hukuk Devletiyiz. Petrol Nizamnamesinin 224’üncü maddesi ve Proserverbal Türk rafinerilerinden çıkan mamullerin fiyatlarının tayinini serbest bırakmıştır. Bir şartla bırakmıştır; tasfiye edilmiş, en yakın ve erişilebilir dünya fiyatlarından yukarı olmamak şartı ile. Bir kararname çıkarılmıştır. Bu kararname, rafinaj yapan şirketlerden değil, dağıtan şirketlerden para alınmak üzere çıkarılmıştır.

Dağıtan şirketler gelmişlerdir, demişlerdir ki, bize Rafineri tenzilat yapmıyor ki, siz bizden para istiyorsunuz. Bunun üzerine, Devletin dağıtım yapan şirketleri dâhil, oturulmuş mesele tezekkür edilmiş - O orta yerde görünen, söylenen 50 milyon lira gibi para tamamen hayalden ibarettir; böyle bir para yoktur. Rafinaj yapan firma ile ham petrolün indiriminin mamullere inikas ettiği nispet dâhilinde -ki, bunlar münakaşa götürür, bu nispet doğru mu, değil mi- uzun müzakerelerden sonra bir anlaşma yapılmış, Devlet hem döviz tasarruf etmiştir, hem para tasarruf etmiştir, iddia olunan, “tasarruf olunmadı” denen para, olmayan paradır, zaten.

Şimdi burada şunu ifade ediyorum Sayın Feyzioğlu dediler ki, ekseriyettesin, komisyonunun reisi de, sözcüsü de sizden olsun, bir araştırma önergesi getirdik, bunu kabul edin.

A.P. Grubunu teşkil eden değerli arkadaşlarımdan ricam şudur En kısa zamanda böyle bir araştırma önergesini kabul ediniz, araştırma komisyonunun başkanını ve sözcüsünü de bizden tâyin etmeyiniz, eğer mevzuat müsait ise (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, Devletin kırk parası zayi oldu ise, bunun kamufle edileceğini zannediyor musunuz? Bizim kamufle edeceğimizi zannediyor musunuz? Gayet açıklıkla söylüyorum. Onun içindir ki, buna dayanılarak ki, bunda Meclis araştırması yapılsın, haklılık, haksızlık çıksın orta yere. Gayet tabii ki, Hükümet kendisini savunma hakkını, izahat verme hakkını muhafaza edecektir, ama orta yerde Sayın Feyzioğlu’nun fikrinin tamamen karşısında, gayet müdellel kuvvette argümanlar varken, bu argümanlar kendisine verilmişken, “Biz Hükümet programında birçok şeylerle mutabıkız, ama Hükümetle mutabık değiliz, çünkü petrol meselesinde böyle bir muameleyi yapmış olan Bakan Hükümette yer almıştır” demesini teessürle karşıladım.

Muhterem Milletvekilleri, bu kararname Bakanın kararnamesi değildir, Hükümetin kararnamesidir. Zaten Bakanın kararnamesi olmaz, Hükümetin kararnamesi olur, müşterek mesuliyete girer, kimin imzası varsa orada, başta ben olmak üzere, Anayasanın 102’nci maddesi gereğince bir mesuliyeti varsa tekabül ederiz. İyi yaptığımıza kaniiz, memlekete hizmet için yaptığımıza kaniiz, ama bunun aksi çıkarsa, bunun mesuliyetini tekabülden hiçbir zaman kaçmayız, böyle bir şey de mevzuubahsolmaz.

Türkiye’de her şey açıkta cereyan edecektir, her şey aleni olacak, Devletin bir tek kuruşu israf edilmeyecek veya hak etmediği bir kimseye verilmeyecektir.

Sayın Milletvekilleri, açıklıkla söylüyorum, muhalefet kanadı, iktidar kanadı hepinizden rica ediyorum, bunun aksini görürseniz bizim yakamıza yapışın. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Sayın Feyzioğlu, “Biz programı değil, kabineyi beğenmedik, onun için itimat oyu vermeyeceğiz” dediler, eğer yanlış anlamadı isem, notlarım böyle.

Henüz hiçbir şey yapmamış Hükümete neye dayanarak “Hükümeti beğenmedik” demek mümkün?

Türk Anayasası bu meseleyi halletmiş. Şahıslar hakkında sübjektif ölçülere göre güvenoyu gibi ciddi bir meselede istikrarsızlık meydana gelmesin, diye Anayasanın 103’üncü maddesi tanzim olunmuş. Anayasanın 103’üncü maddesinde Hükümetin

tarzı teşkilinin veya Hükümette yer alan kimselerin münakaşa konusu yapılacağı yok, gerekçesinde de yok.

İşte Anayasanın maddesi “Madde 103. — Bakanlar Kurulunun listesi tam olarak Meclislere sunulur; Meclisler tatilde ise toplantıya çağırılır.

Bakanlar Kurulunun programı, kuruluşundan en geç bir hafta içinde Başbakan veya bir Bakan tarafından Meclislerde okunur ve Millet Meclisinde güvenoyuna başvurulur. Güvenoyu için görüşmeler, programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra başlar.”

Program okunacak, görüşmeler yapılacak. Neyin üzerinde? Bu maddeye göre, münhasıran program üzerinde. Ama sizin vicdani kanaatiniz şu istikamettedir, bu istikamettedir, o ayrı mesele, Türk Anayasası şöyle diyebilirdi Bakanlar Kurulu listesi Meclislere sunulur, ondan sonra bu liste üzerinde münakaşa açılır... Öyle demiyor. Program okunacak, bu program herkes tarafından tetkik edilecek, ondan iki gün sonra gelinecek, müzakere açılacak. O müzakereyi yapıyoruz. Türkiye Cumhuriyetinin bu zamana kadar kurulmuş hükümetlerinin içerisinde, bilmiyorum, hangi güvenoyu münakaşasında, program münakaşasında şahıs münakaşası yapılmıştır? Mazi geride kalmıştır, biz yepyeni bir Hükümetiz, karşınıza A.P. siyasi iktidarının yeni bir Hükümeti olarak çıkıyoruz. Verilen vazifede henüz hiçbir icraat yapmamış, eski vazifesini yaparken de kendisine yöneltilmiş her şeyi cevaplandırmış bir arkadaşımız hakkında “bundan dolayı güvenoyu vermiyoruz” demek yerine, “güvenoyu vermiyoruz” demek daha iyi olurdu. Teessürlerimi ifade ederim ve zannetmiyorum ki, Anayasa hukukuna da böyle bir mütalâa uygun olsun. Kendisiyle de ayrıca bunun münakaşasını yapmaya hazırım. Şayet böyle bir kapı açılırsa hissi ve şahsi sebeplerle hiçbir Hükümet buradan güvenoyu alamaz.

Ortak Pazar meselesinde hiç kimse endişe etmesin, memleketimizin aleyhine bir şeye girmeyiz.

Muhterem Milletvekilleri, “aşırı şiddet hareketlerine tevessül etmedik” derken, gayet hulûsu kalple bunu yazdık. Aşırı şiddet hareketlerine tevessül etmemiz halinde hâdiselerin daha çok büyüyecek tecrübe ile sabit idi. Aşırı şiddet hareketlerine tevessül etmeyişimizi Yüce Meclis de zaman zaman tasviple karşıladı. Ama bunun da birtakım mahzurları olduğunu ifade etmekte bir sakınca biz görmedik. Tevessül ötmememizden birtakım mahzurlar, birtakım faydalar doğdu, faydaları daha fazla idi, programda onu belirtmek istedik. Yoksa “gevşekliğin” adına “müsamaha” koymak gibi bir durum mevzuubahis değildir. Hangi hâdisede Hükümet müeyyideleri tatbik etmemiştir, hangi hâdisede kimin yakasına yapışmamıştır? Bunu her defasında sorduk, buna cevap almadık.

Muhterem Milletvekilleri, Yüce Heyetinizin vazifesi, kanunların yanlış tatbik edilmesini önlemek kadar, kanunların tatbik edilmemesi halinde vazifenizi yapmaktır. Hangi hâdisede yapılmamıştır ve hangi hâdisede yapılmadığına dair, geçen dört sene zarfında ne getirdiniz ve getirdiniz de cevabını almadınız?

Hakikaten bunları söylemek, geçmiş iktidar için, geçmiş iktidar, diyorum, çünkü şayet biz 12 Ekim seçimleriyle ibra edilmediyse, o zaman bizi kötüleme kampanyası geçmiş devremiz de devam edecek ise, 12 Ekim seçimleri, iktidarı yenileme bakımından mâna kaybeder.

Muhterem Milletvekilleri, takdir buyurursunuz ki, Hükümet programı bir plân değildir. Yani, bir plân tekniği içerisinde hazırlanmış değildir. Hükümet programı daha çok bir hedefler manzumesidir.

Bunları nasıl gerçekleştireceksiniz, dersiniz, Türkiye'nin 5 senede 119.000.000.000 lira parası var, câri masrafları var câri masraflara gelmişken personel meselesine değineceğim. Câri masrafları asgari tutmak, kaynaklarımızı daha çok yatırımlara aktarmak hedefimizdir. Gayet tabii ki bununla, câri masrafları asgarî seviyede tutacağız, diye Devlete hizmet görenleri ezmeli gibi bir şey bahis konusu olamaz.

Programda vuzuhsuzluk olduğu ifade edildi. Programda vuzuh vardır. Bugün Devletin belediyeler, İktisadi Devlet Teşekkülleri ve diğer Devlet dairelerinde çalışan 784.000 memur var. Bunun hemen yarısı, 300.000'e yakını 400 lira civarında para alır, hattâ bir kısmı ondan da aşağı. İlk yapacağımız iş, 1970 bütçesi ile 300.000 memurumuzu asgarî geçim seviyesine çıkarmaktır. Bununla beraber, bundan yukarı kademelerdeki memurlarımızla da Devletin imkânları ile mütenasip olarak el uzatmaktır.

C.H.P. SİRALARINDAN BİR ÜYE — Senet ne oldu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Senedin ne olduğunu da söyleyelim? Bunu kimin söylediğini bilmiyorum ama bu senet sözü de buradan tekrarlanmıştır, 5 defa zabıtlara geçmiştir, gecenin bu saatinde bir daha tekrarlayalım.

Personel Kanunu çıktığı zaman gazeteciler “Bunu tatbik edecek misiniz, etmeyecek misiniz?” diye sordular. Biz de dedik ki, “çıkış bir kanunu nasıl tatbik etmeyeceğiz deriz, meseleyi tetkik ediyoruz, şimdi bizden bir şey alıyorsunuz, sonra bunu senet addediyorsunuz, bırakın mesele olgunlaşsın o zaman söyleyelim.”

Politikanın kendine mahsus birtakım tarafları vardır. Siz böyle söylersiniz o “sözüm senettir” olur, üstünüze pek güzel de yakışır, artık ne kadar çırpınsanız onun altından kalkamazsınız, o sizin malınız olur. Bu senet sözü de bize böyle geldi. Biz elimizdeki imkânlarla, Devletin imkânları ile sözümüzü yerine getireceğiz, kanunların icaplarını yerine getireceğiz, dedik.

Personel Kanununun tatbikatındaki güçlük şuradan geliyor: Personel Kanununun üçüncü maddesi, herkesin gördüğü işe göre ücrete tabi tutulmasını âmiridir, esas reform bu. Ama 784.000 memuru gördüğü işe göre tasnif ediniz, bakalım. Bunu yapamazsınız. Bunu yapamadık. Bu fevkalâde ileri bir görüştür, Personel Kanunumuza, da böyle geçmiştir. Bunu yapamadık ama biz, kabili tatbik olan bir şey getireceğiz. Bunun prensiplerini Hükümet programımıza koyduk.

Muhterem Milletvekilleri; çeşitli hesaplar var, o hesaplara göre 2.500.000.000 lira ilâve ederseniz ancak dengeli bir şey çıkarmak mümkün. 2.500.000.000 lira gibi bir parayı bulmak meseledir. “Hükümetsiniz, kaynak bulun, ne yaparsanız yapın” demek kolaydır. Ama vergi getirdiğimiz zaman da ne yapıyorsunuz demek yine size düşmektedir ve haklısınız da. Böyle 2.500.000.000 lirayı çıkaracak bir vergi kaynağımız da yoktur. Onun içindir ki, bu para meselelerinde mevcutla iktifa etmeye ve mevcutla en iyisini yapmaya mecburuz. Bizi de anlayışla karşılayacağımızı umarız.

Muhterem Milletvekilleri; köylünün mahsulü üzerinde fevkalâde titizlikle duruyoruz. Arz ettiğim gibi, diğer programımızda da yer aldığı gibi, dünya konjonktürünün kötü olması ahvalinde mahsulün büyük bir kısmını satın alıp depo edebilecek şekilde

organizasyona gideceğiz. Yani, Devlet müdahale yapmak mecburiyetinde kaldığı takdirde, bu müdahaleyi %10 ile değil -bu sene meselâ Çukurova'da ancak %30 ile müdahale yapabiliyoruz- daha büyük nispetler yapabilmektir. Daha sonra da bunu değerlendirmenin yollarını aramalıdır.

Bugün 1.500.000.000 liralık tütün depolardadır. Tütün meselesi Türkiye'nin en mühim meselelerinden birisidir. Tekelin Türk bütçesine, bu sene 1.600.000.000 lira para vermesi lâzım. Rakamlar hatırımda yanlış kalmadı ise, halen bu rakam 800.000.000 lira civarındadır. Tekel vergiyi tahsil etmekte, sübvansiyonlara yatırmakta, bu yüzden de Hazine sıkıntı çekmektedir.

Muhterem Milletvekilleri, Hazinesin sıkıntıları bizim sebep olduğumuz açık bütçelerden ileri gelmiyor. Bizim sebep olduğumuz açıkların yekûnu gayet mahduttur. Biz 1964 bütçesini 1965'e devrederken 800.000.000 lira borçla devraldık. 1965 bütçesi de yaptı o kadar açık. Ondaki sonraki senelerin açık miktarı mahduttur.

Bu sene seçime giderken biz tasarrufa gittik. Niçin? Tekelden ve şekerden beklediğimiz tahsilâtı yapmamız mümkün değil. Tahakkuk oluyor, tahsilât yapmak mümkün değil. Gayet tabîî ki cari masraflardan kısılabileceğini kıstık, yatırımlardan da çok acelesi olmayanlarında da kısıntılar yaptık. Maksadımız Türk Hazinesini sıhate kavuşturmakta ve bunu seçime giderken yaptık, seçimden önce yaptık. Şimdi yapıyor değiliz, seçimden önce yaptık, kararnamesi de ilân edilmiştir.

İkili anlaşmalar hakkında üç-beş kelime söyleyeceğim. İkili anlaşmaların ana anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma, mevcut kanunun Hükûmete verdiği yetkiye dayanılarak, Hükûmetçe onaylanmıştır. Bu anlaşmanın Meclislere gelip gelmeyeceği hususu soruldu. Bir kapalı celse yapıp bu anlaşmayı Meclislerimize anlatacağız. Ondaki sonraki durumu ayrıca mülâhaza etmek mümkündür, ama düşüncemiz en kısa zamanda bir kapalı celse yapıp anlaşmanın içinde ne var, ne yok hepsini anlatacağız.

Muhterem Milletvekilleri, bu anlaşmalar sadece bizimle yapılmıyor. Bizi anlayışla karşılamazı rica ediyoruz. Bu anlaşmalar çeşitli devletlerle yapılıyor. Bu itibarla, üç seneye yakın bir zaman üzerinde çalışılan bu anlaşmanın bâzı kısımlarının gizli kalması bir zarurettir ve müsaade ederseniz o güne geldiğimiz zaman bu hususta daha geniş izahat vermek imkânını bulacağız.

Ümit ediyorum ki, sabrınızı daha çok suiistimal etmeden ortaya koymuş olduğunuz hususları cevaplandırmış olayım. Şayet bir kısım kalmışsa, yine önümüzdeki günlerde yapılacak çeşitli görüşmelerde onları da ayrıca cevaplamaya çalışırız.

Muhterem Milletvekilleri, 1970'lere girerken yeni bir on yıla başlıyoruz. Bu yeni on yılın içinde Cumhuriyetimizin 50'nci yıl dönümü var ve bu on yılın, önümüzdeki dört yıl, çok kıymetli bir kısmını teşkil ediyor. Türkiye bu dört yılda başarı göstermeye mecburdur.

Bu dört yılın meseleleri, geçen yılların meselelerinden çok daha çetindir. Bu meselelerin içerisinde kalkınma hamlelerimizi istikrar içerisinde ve devamlı bir şekilde göstermek -dış yardım imkânları azalmaktadır- ihracat seferberliği yaparak, ihracatımızı artırmak, görünmeyen kalemlerden kazançlarımızı artırmak, turizm gelirlerimizi artırmak ve yeniden bir yüzbin işçiyi dış memleketlere göndermek suretiyle bugün 140 milyon dolar olan işçi gelirimizi hiç olmazsa 200-250 milyon dolar

seviyesine çıkarmak ve işçilerimizin dış memleketlerdeki tasarruflarını daha cazip hale getirip Türkiye'ye cezbetmek suretiyle tediye muvazenemize yeni imkânlar eklemek, endüstrileşme hamlemizi devam ettirmek, topraktan daha çok nüfusu kurtarıp endüstriye aktarmak, bunun neticesinde meydana gelen şehirleşmeye tekaddüm etmek ve gayri sıhhi, gayri hukukî vatandaşın bütün varlığını alan gecekondu dâvasına tekaddüm etmek, ekonomimizi rekabet gücüne kavuşturmak, yeni pazarlar aramak, yurdumuzdaki gelişmemişlik farklarını kaldırmak, bir taraftan endüstrileşmeyi hamle haline getirirken, diğer taraftan tarımda mutlak mânada istihsal meselesine yeni çareler ve tedbirler bulmak, tabii kaynaklarımızdan, ormanlarımızdan, madenlerimizden, denizlerimizden, diğer yeraltı servetlerimizden daha çok faydalanmak, refahı tabana inecek şekilde daha âdil bir gelir dağılımını sağlayacak şekilde gerekli tedbirler almak, eğitim ve sağlık hizmetlerini tabana yaymak, daha çok halk kütlelerine götürmek, eğitim sistemimizi baştan aşağı ıslah etmek, iktisadi ve sosyal kalkınmanın bir cüz'ü olan kültür kalkınmasına yeni bir veçhe vermek, köye, köylüye, esnafa, işçiye yönelmiş hizmetlere yeni bir nuvman, yeni bir hız vermek ve nihayet iktisadi Devlet Teşekküllerinin elindeki imkânları daha çok kaynak yaratıcı hale getirmek ve bunlara ilâveten de büyük Türkiye'nin gerektirdiği alt yapıyı, bu alt yapı ihtiyaç haline gelmeden ve fakat dozunu da çok kaçırıp bütün kaynakları oraya sarf etmeden ekonominin ve memleketin sosyal gelişmesinin icaplarına uygun bir şekilde ihtiyaç doğmadan buna tekaddüm etmek; bilhassa münakale, muhabere ve enerji sistemlerini bütün yurda şâmil hale getirmek ve böylece bunun etrafında Büyük Türkiye'yi kurabilmek.

Bunlara daha pek çoklarını ilâve etmek mümkündür. Bunların başında, konuşmamın bir yerinde izaha çalıştığım gibi, Devleti mutlak mânada müessir hale getirmek, demokrasimizi daha müstakar hale getirmek için demokrasiyi, demokrasiyi dejenere edecek bir sisteme, seçim sistemine değil, kökleştirecek bir seçim sistemine kavuşturmak.

Bütün bunlar güven içerisinde, istikrar içerisinde yaşama duygusunu artıracaktır, ülkemizde. Güven ve istikrar içinde yaşayan bir Türkiye'de, milletimizin başaramayacağı iş yoktur. Milletimizin hem istikbale olan güvenini, hem günlük hayatında birtakım kolaylıkları sağlamak suretiyle "yarın" endişesini beraberce mütalâa etmek lâzımdır.

1969 senesi kapanmaktadır. 1970 senesi ile büyük bir sosyal dengeyi mutlak mânada gerçekleştirmeye mecburuz. Çatışmalara giden bir mücadele değil, bilâkis bir arada yaşamaya, barış içinde yaşamaya daima bizi götüren bir dengeyi gerçekleştirmeye mecburuz.

Bütün bu hisler içinde uzun zamandır beni dinleyen Yüce Meclisin değerli Başkanını ve değerli üyelerini saygı ile selâmlarken, takdirin Yüce Meclisimize ait olduğunu ifade etmekten bahtıyım.

Cenabı Allah, memleketimizin, milletimizin ileriye gitmesinde bize daima yardımcıdır. Hepinize muhabbetlerimi ve saygılarımı sunuyorum.⁷³ (A.P. sıralarından şiddetli ve sürekli alkışlar "bravo" sesleri)

⁷³ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre III, Cilt 1, Birleşim 5, Sayfa 137-162*

12 Kasım 1969 Çarşamba**31. Cumhuriyet Hükümetinin (II. Demirel Hükümeti) Güven Oylaması Görüşmeleri ve Sonucu Dolayısı ile Yaptıkları Teşekkür Konuşması**

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım; şimdi Anayasanın 103'üncü maddesi gereğince güven oylamasına geçiyoruz.

Gerek Anayasamız, gerek İttüğügümüz güven oylaması için işari oy esasını vaz'etmiştir Fakat öteden beri vuzuğu sağlamak ve bu yolda teşekkür eden bir anane gereğince daima güven oylaması açık oy suretiyle yapılmaktadır. Bu arada, bazı arkadaşlarımız Riyasete müracaat ederek açık oylamanın isim okunmak suretiyle yapılmasını istemektedirler. Bu şekilde yapılacaktır, ismi okunan Sayın Milletvekili lütfeder ayağa kalkarsa, tespit bakımından kolaylık olur. Ayağa kalkarak, "kabul", "ret" veya "çekinse" diye iradesini beyan edecektir.

Güven oylamasına Muğla'dan başlıyoruz.

(Muğla milletvekillerinden başlanarak oylar tespit olundu)

BAŞKAN — Oylama sonuçlarım arz ediyorum: Oylamaya 428 arkadaşımız iştirak etmiş, 263 kabul ve 165 ret oyu çıkmıştır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Başbakan, ben sizi davet edeceğim efendim.

Muhterem Arkadaşlarım, dinleyici localarından tasvip veya ademi tasvibi ifade eden herhangi bir hareket yapmak mümkün değildir. Vazifeliler lütfen vazife yapsınlar, bu türlü kimseleri derhal salondan dışarıya çıkarsınlar. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Muhterem Arkadaşlarım, bu suretle Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulmuş olan Bakanlar Kurulu güvenoyu almıştır. Sayın Başbakan ve bütün bakanları tebrik eder, çalışmalarında Hükümete başarılar dilerim. (A.P. sıralarından şiddetli alkışlar)

Şimdi Sayın Başbakan teşekkür için söz istemiştir. Buyurun Sayın Başbakan. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri, Hükümetiniz Yüce Meclisin güvenine mazhar olmaktan şeref duymaktadır. Bunun mânâsının ve yüklediği sorumluluğun tam şuuru içindeyiz. İtimat ve teveccühünüze lâyık olmaya bütün gücümüzle çalışacağız. Destek ve murakabenizi esirgemeyeceğinizden eminiz. Cenabı Allah'ın milletimize, memleketimize ve onun hizmetinde olan Hükümetimize başarı yolunda yardımcı olmasını niyaz eder, Yüce Heyetinizi şahsım ve arkadaşlarım adına şükran duygularıyla ve saygı ile selâmlarım.⁷⁴ (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

⁷⁴ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre III, Cilt 1, Birleşim 5, Sayfa 169.*

17 Aralık 1969 Çarşamba

Boykotlar, Öğrenci Hareketleri ve Demokratik Rejim Aleyhindeki Aşırı Akımlarla İlgili Yaptıkları Konuşma

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri; hepinizi saygı ile selamlıyorum. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

İki saate yakın bir süreden beri iki muhalefet partisinin Sayın genel başkanlarının, son günlerde meydana gelen hadiseler dolayısıyla ortaya çıkan durum hakkındaki fikirlerini, mütâlalarını, bir gündem dışı konuşmanın sınırları içerisinde dinlemiş bulunuyoruz.

Yine huzurunuzda bu gündem dışı konuşmaları cevaplandırmak ve bazı hususları aydınlığa kavuşturmak maksadıyla gelmişken izahlarımın bu çerçeve içerisinde kalacağını, yani gündem dışı mahiyetini geçmeyeceğini ifade etmek isterim. Daha doğrusu gündem dışı konuşma müessesesinin hudutları içerisinde kalmaya gayret edeceğim.

Gündem dışı konuşmalar millet meclisimizin teamülü içerisinde, Senatamızın teamülü içerisinde bu kadar uzun zamana kadar hiç olmamıştı. Bugün zannediyorum ki, 1961'den bu yana yapılmış bulunan toplantıların hemen hemen hiçbirinde olmayan Türkiye Büyük Millet Meclisi müşterek toplantısında bir gündem dışı konuşma müessesine başlamış bulunuyoruz. Bunu memnuniyetle kaydetmek istiyorum. Bu suretle her iki Meclisimizin de üyeleri çok önemli bulunan bir vaziyetten beraberce haberdar olmuş ve meseleyi beraberce dinlenmiş, münakaşa etmiş olacaklardır.

Evvela şurasını kaydedeyim; henüz 12 Ekim 1969 Ekim seçimlerinin üzerinden bir ay yirmi güne yakın bir zaman geçmiştir. Henüz Hükümet kuruluşunun üzerinden ve güvenoyu müessesesinin ikmalinin üzerinden bir ayı üç dört gün aşan bir zaman geçmiştir. Bu süre içerisinde meclislerimiz, tüzüklerine göre yapılması gereken seçimleri yapmış, araya bayram tatili girmiş ve henüz çalışmayı başlatmıştır.

Bir büyük seçimden geliyoruz, bu büyük seçimde Türkiye'nin her meselesi münakaşa edegelmiştir. Henüz bunu üzerinden iki ay geçmeden yine Türkiye'nin iki aya evvel münakaşa ede geldiğimiz meselelerini tekrar münakaşa etmeye başladık. Bundan bir şikâyetim yok, hiçbir şikâyetim yok Aslında geçen ayın 10 unda, 11 'inde yapılmış bulunan toplantılarda da hemen hemen bu konuların hepsi münakaşa edilmiştir. Demek istiyorum ki, burada bugün münakaşa edilen konulara durup dururken aniden, kendiliğinden çıkıvermiş mevzular değildir. Ama orta yerde müşahhas hadiseler var; meselenin prensiplerini münakaşa etmek başka iştir, müşahhas hadiseleri münakaşa etmek başka iştir.

Muhterem milletvekilleri, rey endişesiyle, şu zümreyi kırmıyalım, bu zümreyi dağıtmıyalım endişesiyle demokrasinin dejenere edilmesinden korktuğumuzu, ürküttüğümüzü huzurunuzda ifade etmek istiyorum. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Hadisenin adını koyalım; iki tane hadise var, bir öğretmenler boykotu var, bir de İstanbul'da bir vatan çocuğunun öldürülmesi ile neticelenen bir hadise var. Bu hadiseye tekaddüm eden günlerde başka bir vatan çocuğunu öldürülmesi hadisesi var. İddia edilir ki, bu seri halindedir, bu dahi bir müşahhas hadisedir. Biraz sonra bunun münakaşasını

yapacağım. Ama orta yerde müşahhas hadiseler var, bir öğretmenler boykotu var, birde öldürülmüş, kimisi talebe, kimisi değil, Türk vatandaşları var, ölmüş, öldürülmüş. İki de küçümsenecek iş değildir. İkisine de doğru açıdan bakmak lazımdır. Müsaade ederseniz evvela öldürülmüş kimseler- kimisi talebe, kimisi değil, üzerindeki iddialara cevap vermek isterim. Yalnız, bu meseleye girmeden evvel söylemek istediğim bir husus var. Hukukun üstünlüğü üzerinde anlaşmamız lazım. Bunu için anlaşmaya ihtiyaç var mı? Anayasanın 8'inci maddesi, "Hukuk herkesi bağlar" diyor. Ama öyle olmuyor. Birçok kere yazılı hukuk, bu hukuku yapma durumunda olan parlamentomuzda dahi bir kenara bırakılıp, o günün şartları içerisinde kaideler ortaya konuyor. Bu hem dışarıda vatandaşın kafasını karıştırıyor, hem parlamentoda, bizi hukukun mühim bir kısmını yapmakla mükellef olan Parlamentoda, kanunları yapmakla mükellef olan parlamentoda, kanunların tatbikatını murakabe etmek görevi ile mükellef olan parlamentoda bir anlaşılmaz şekil alıyor.

Bu konular, bundan iki gün evvel, yani Pazartesi günü Millet Meclisinde gündem dışı olarak konuşuldu, dün senatoda saatlerce gündem dışı olarak konuşuldu, bugün burada yine gündem dışı olarak konuşuluyor. Bunların hepsinden aldığım intibaları birleştirmek isterim.

Muhterem milletvekilleri, evvela şurasını bir açıklığa kavuşturalım. Bir kısım kimseler; "Demokratik rejim yaşamaz" demişler, "Demokratik rejim yaşamaz, bu rejimle memleketin işleri görülmez" demişler. Bunu ilk defa söylemiyorlar. Daha dün Senatoda buna benzer konuşmalar yapıldı. Bunları söyleyenler belli. Yani, bunları karanlıkta falan aramaya lüzum yok, her şey belli. Türkiye'de Bunların arkasında kimlerin olduğu da belli. Yani nereden geldiği de belli, nereden başladığı, nereye geldiği de belli. (C.H.P. sıralarından, "Siz de Hükûmetsiniz" sesleri.)

BAŞKAN — Bir dakika, Muhterem Arkadaşlarım, şu âna kadar cereyan eden müzakerelerde hiçbir milletvekili veya- senatör en ufak bir müdahalede bulunmadı.

Çok rica ederim, tasvip veya ademî tasvip mahiyetinde hiçbir şekilde müdahalede bulunmayınız.

Müzakereyi salimen idare ederim.

MUSLİHİTTİN YILMAZ METE (Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi) — Sayın Başkan sarıh konuşun, sarıh...

BAŞKAN — Sayın Mete, şu Yüce Meclisin mehabetini ihlâl etmeyiniz. Rica ederim.

MUSLİHİTTİN YILMAZ METE (Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi) — Ben mehabeti ihlâl etmem Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, müdahale ediyorsunuz, oturunuz ve dinleyiniz. Rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Üyeleri; maksadım hadiseleri izah etmektir. Bu kürsüyü baskı altında tutarsanız hadiseleri yine izah etmeye devam edeceğim. Çünkü bu kürsüde ben konuşurken her üye arkadaşım bu gibi baskı kabul etmem. Onun içindir ki ister sükûnetle dinleyin, ister gürültü ile dinleyin, konuşacağım, hadiseleri anlatacağım. (A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri)

Muhterem Üyeler,

Türkiye bu çeşit hadiselerle ilk defa karşılaşılıyor değil. Ama öğretmenler boykotu ilk hadisedir. Yani, kanunsuz hadiselerle ilk defa karşılaşılıyor değiliz. 1961 Anayasasının getirdiği deyiş, getirdiği de dahil, getirmedeği de dahil bir takım hakları kullanıyoruz diye, Türkiye’de anarşi hareketlerine benzer hareketler çoktan beri oluyor. Hatta bu anarşi hareketleri 1961 Anayasasının yürürlüğe girmesi ile beraber başlamıştır.

Şimdi, evvela memleketin umumi vaziyeti bozuldu, memleketin umumi vaziyeti düzeldi, bu gibi hususlarda doğru teşhislere de varmak lazımdır. Hadiseler ne kadar büyük olursa olsun, her Türk vatandaşı kendisini bir korkudan kurtarmalıdır; Türkiye’de seçilmiş bir parlamento vardır, bu parlamentoya dayanan Hükümet vardır, müstakil yargı organları vardır, hür basın vardır. Bu müesseseler ayakta durduğu müddetçe “Acaba Hükümet göçer mi, parlamentoya bir müdahale vaki olur mu, rejime bir müdahale vaki olur mu?” gibi birtakım düşüncelerden, hele her vesile ile bu düşüncelere gitmekten herkes kendisini kurtarmalıdır. (*A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri*)

Demokratik rejimin düşmanları vardır, demokratik rejimin her memlekette düşmanları vardır. Türk demokrasisinin de Türkiye’nin içinde ve dışında düşmanları vardır. Türk demokrasisi, Türk Demokrasisinin düşmanlarının müsaadesi nisbetinde yaşamıyor. Müsaade ettikleri kadar da yaşamıyacaktır. Türk demokrasisi ne güdümlü bir demokrasidir, ne payandalı bir demokrasidir. (*A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri*) Evvela kendimizi bir korkudan kurtaralım. Bir kısım adamlar çıkmış, demişse ki, Türkiye’de demokrasi, yaşamaz; bunun korkusuna kapılıp, Türkiye’de demokrasi yaşamıyacakmış gibi köşe bucak yer aramaya lüzum yok.

Muhterem Üyeler, ben huzurunuzda, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çatısı altında sadece siz Muhterem Üyelere seslenmiyorum; bütün vatan sathındaki bütün vatandaşlarıma sesleniyorum. Bu hadiselerle ilk defa karşılaşılıyor değiliz. Türkiye bir ihtilal fobisinden kurtulmak mecburiyetindedir. Bu, fevkalade haysiyet kırıcı olur. Hemen bir hadise oldu mu, bunun emniyet kuvvetleri var, mahkemesi var, Meclisleri var, her şeyi var, kurulmuş; herkes bunları bir kenara atıp, emniyet kuvveti vazifesini de, mahkeme kuvveti vazifesini de kendi üstüne almak istiyor. Çıkamayız bu işin içinden böyle.

CELÂL KARGILI (İçel Milletvekili) — Hâdiseyi siz çıkarıyorsunuz. (*A.P. sıralarından, “Sus be” sesleri, gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Celâl Kargılı, geçen defa da zatıalınıza beyan ettim; burası Meclistir ve Meclisin kendine göre bir usulü müzakere şekli var. Bu usulü müzakereye riayet ediniz ve dinleyiniz lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İki ay beş gün olmuş, bir seçimden çıkmış gelmişiz. Gelmişiz burada yemin etmişiz. Demokrasi üzerine yemin etmişiz. Devletin şekli üzerine yenim etmişiz. Milletin bütünlüğü üzerine yemin etmişiz, bir büyük seçimden iki ay sonra bir memleket buhrana gider mi? Açıkça her şey konuşuluyor. Ama Muhterem Üyeler, bu hadiseler bir zincirin halkalarıdır. Tedirginliklerin meydana gelişi biraz da oradan. Türkiye’de Anarşist yuvalar vardır. Bu anarşist yuvalar 2 aylık bir Hükümeti memlekete çok gördüler ve sanki ortalığı karıştırmazlarsa mesleklerini unutturur, mesleklerini unuturlar zannettiler. (*A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri*)

Şimdi, Yıldız Teknik Okulunda meydana gelen hadise ilgili olarak pek çok şey söylendi; iki tane mühim şey söylendi. Bunlardan birisi, bu hadiseye sebebolarların, öldürmek

fiiline katılanların, bu işi işliyenlerin yakalanmamış olması. İkincisi de, bundan evvel de altı yedi kişi öldürülmüş idi, bunların faillerinin de yakalanmamış olması, bu ikisine bu iki farzı yaptıktan sonra, bir takım mütalaalar ortaya kondu. Üçüncü bir farz da polisin müdahale etmemesi sebebiyle öldürülmüş olması. Bunlara dayanarak, Hükümetin bu siyasî cinayetleri himaye ettiği, Konya'da da Kayseri'de de benzeri hadiseler olduğu, binaenaleyh, hükümetin irticai, bunların hepsi irtica hadisesidir, deyip adeta himaye ettiği veya bu işleri yapanların bu zannın altında bulunduğu sebebolarak gösterildi. (A.P. sıralarından Alkışlar, "Bravo" sesleri) Ve bundan hareketle de birçok ithamlar yapıldı.

Şimdi, evvela hadiseyi bir meydana koyarsak, bu ithamların ne kadar askıda kalacağını hep beraber göreceğiz. Hadiseleri bir koyalım ortaya.

Muhterem milletvekilleri, Muhterem Senatörler;

Öldürüp de failleri bulunmayan denerek gazetelerde resmi çıkan 7 kişinin durumu şudur; Vedat Demircioğlu, 6'ncı Filonun İstanbul'a gelişini protesto maksadıyla yapılan gösterilerin devam ettiği sırada 16 Temmuz 1968 günü Saat 24.00'den sonra Gümüşsuyu Öğrenci Yurduna polisin girmesi neticesinde kaçarken pencereden düşmek suretiyle ölmüştür.

SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar Milletvekili) — Kaçtığı belli mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben size Devletin resmi arşivlerindeki bilgiyi veriyorum. Bunlara inanmıyorsanız, "Bunlar doğru değildir" demek hakkınız baki ve okuyarak veriyorum.

Turgut Aytaç, İşçi; Turan Erdoğan Memur, 16.2.1969 günü İstanbul'da Taksim'de yapılan "Emperyalizmi Kınama" mitinginde vukubulan çatışmada bıçakla öldürülmüştür. Failleri İsmail Seyit Atmaca ve 51 kişi tutuklanmış, Türk adliyesine teslim olunmuştur. İsim veriyorum; 51 kişiyi de vereyim isterseniz. Evvela, icranın vazifesiyle yargı organının vazifesini bir ayıralım.

Yargı organının vazifesini de icra niye yapmadı; bunları niye cezalandırmadınız, diyorsanız, bu Türk Anayasasının ve Türk Devletin kuruluşuna inanmamak olur. Mehmet Cantekin, Işık Mühendislik Özel Yüksekokulunda 19 Eylül 1969 günü gecesi vuku bulan silahlı çatışmada tabanca ile öldürülmüştür. Öğrenci failleri Kâzım Korkmaz, Kadir Akpınar, Mehmet Ramazanoğlu, Hüseyin Yüksel, Muammer Özel, Semih Topçu, Muzaffer Şişman, Zeki Tekeş, Yılmaz Sarı, Mustafa Şimşek adliyeye tevdi edilmişler ve tevkif edilmişlerdir. Bugün cezaevindedirler.

Mustafa Bilgili öğrenci, Millî Türk Talebe Birliği binasında 21.9.1969 gecesinde vuku bulan patlamada ölmüştür. Yapılan tespite göre bir molotof kokteyli hazırlanmasında molotof kokteyli elinde patlamış ve ölmüştür. İlle bunun da failini bulun diyorsanız, varsa bunun dışında bir faili emniyet bulur.

Mustafa Taylan Özgür 23.9.1969 günü İstanbul'da yapılan Mustafa Bilgin'in cenaze töreninde tabanca ile öldürülmüştür. Failinin tespitine çalışılmaktadır. Bir büyük kalabalığın içinde silahlı çatışma olmuş, bir ölüm vakası olmuş, tespitine çalışılmaktadır.

C.H.P. SİRALARINDAN BİR ÜYE — Türkiye'de çoğalmakta ama bu hâdiseler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mehmet Sevinç Büyük 8.2.1969 günü Yıldız Mühendislik ve Mimarlık Akademisi öğrencileri arasında çıkan münakaşa

neticesinde otobüs durağında tabanca ile öldürülmüştür. Failleri; Yavuz Arslan Argun, Yaşar Şenel, Bilal Başer, Yakup Seren, Abdullah Yüksel, Osman Fırat, Ali Zor. Adliyeye teslim edilmiştir.

Battal Mehmetoğlu, 14.2.1969 günü Yıldız Mühendislik ve Mimarlık Akademisinde iki grup öğrenci arasında vuku bulan silahlı çatışmada tabanca ile öldürülmüştür. Bugün öğleye kadar failleri bulunamamıştır. Çeşitli güçlükler vardır. Fakat bugün öğleden sonra failleri bulunmuş adliyeye tevdi olunmuştur. (A.P. sıralarından alkışlar)

E; şimdi neresi bunun siyasî cinayet, neresi birtakım cinayetlerin himaye edildiği, vatandaşın kafasını böylece bozmaktan ne çıkar; Türk polisi üzerine ve Türk adliyesi üzerine şaibe üzerine düşürmekten ne çıkar. İşte hadise bu. Eğer bu sorulsa idi bunu herkese söyledik. Ama bu öğrenilmek istenilmeden, öğrenciler öldürülüyor, hatta öldürülüyor değil katlediliyor, şeklinde birtakım ithamların altında siyasî iktidarı bırakmanın vebali bu ithamları yapanlara aittir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

TURHAN ÖZGÜNER (İçel Milletvekili) — Cinayetler iktidarınızda oluyor.

BAŞKAN — Beyefendi rica ederim. Tevali ediyor müdahaleler arız. Hareketiniz, Meclisin usulüne, nizamına, normuna uymamaktadır. Dinlemeye tahammülünüz yok ise, lütfen salona çıkınız.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel Milletvekili) — Müdahale değil, hatırlatıyorum.

BAŞKAN — Hiç bir zaman hakkınız yok, rica ederim oturunuz efendim. Hiç hakkınız yok.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel Milletvekili) — Cinayetler iktidarınızda oluyor.

BAŞKAN — Beyefendi hakkınız yok efendim, hakkınız yok Beyefendi şunu anlayınız; hakkınız yok. Tasvip veya ademi tasvip yönünde haç bir müdahaleye hakkınız yok efendim.

Bendenizi, Sayın Genel Başkanınıza ve Güven Partisi Genel Başkanına, takdir hakkımı kullanmak suretiyle, gündem dışı söz verdiğimden, dolayı pişman etmeyiniz. Mecliste bunlar müzakere edilsin diye açtık. Ama müzakere edilsin, kavga edilsin diye değil, münazara edilsin diye değil rica ederim.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel Milletvekili) — Başvekil tahrik edici konuştu.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Konya olayları yine söz konusu edilen hadiselerdendir. Ben bu izahatı veriyorum; ama bu izahatı daha on sene vereceğiz. Çünkü aynı insanlar on kere daha tekrarlanacaktır. 23.7.1968 tarihinde vuku bulan bu olayın 50 sanığı zabıtaca yakalanıp adalete teslim edilmiş, bunlardan 22'si beraat etmiş, 27'si hapis ve para cezalarına mahkûm olmuştur. İyi mi?

Kayseri olayları; 8.7.1969 tarihinde Kayseri'de TÖS Kongresi sebebiyle çıkan olayda, 14 sanık zabıtaca yakalanarak adalete tevdi edilmiştir.

Şimdi Muhterem Üyeler, bir hukuk devletinde, değil cinayetleri, bir burun kanamasını dahi himaye edemezsiniz. Etmeye ne lüzum vardır, ne de imkân vardır. Bize gelince; biz hukuk devletinin şaşmaz savunucusuyuz. Bizde, birtakım yanlış gözlükler takıp, yanlış şeyler aramayın. Biz ne cinayet himaye ederiz, ne cinayet teşvik ederiz. Bunları bizde aramayın, eliniz boş çıkar.

Şimdi, bu vesileyle C.H.P. Sayın Genel Başkanı, hakikaten içerisinde büyük haksızlıklar taşıyan bazı ithamlarda bulundular. Bu kavgalarda Adalet Partisinin ve Adalet Partisi iktidarının hiçbir alış verişi yoktur, hiçbir alakası da yoktur. Birtakım dolambaçlı laflar; bunlar para ile beslenmiş, şu olmuş, bu olmuş. Herkese her türlü iddiayı ispat hakkını tanıyoruz.

Bu işlerin faillerinin Adalet Partisi siyasî iktidarından yani onun hükümetinden veya teşkilatında para aldığını, yardım gördüğünü getirmek size düşer. Bunları getiremediğiniz müddetçe, vatandaşın zihnini bulandıracak, iktidarı çirkin gösterme gayretlerini devam ettirip ettirmemek sizin elinizdedir, ama karşıda bir kamuoyu var, vicdan var, insaf var. Kendi itibarınızı yıpratırsınız. Ne olur? (A.P. sıralarından alkışlar)

Aşırı sağ teşebbüslerinin hepsi, hükümetin himayesi ve müsamahası altında bulunduğu kanısıyla yapıyor, deniliyor.

Ben, ölmüş bulunan kimselerin tasnifini yapmadım. İddialar bunların çeşitli zümrelere mensup olduğunu gösteriyor “Kim olursa olsun, hangi kanaatte olursa olsun, hangi fikirde olursa olsun, bir Türk vatandaşının nahak yere veya haklı yere burnunun kanamasını dahi istemeyiz” diyoruz. “Hükümetin, aşırı sağ himaye ettiği zannolunuyor” deniyor. Bu, gayet tabii ki ilk defa söylenen bir söz de değildir. Şu veya bu lisanla çeşitli kereler bu kürsüden söylenmiştir. Ve C.H.P.’nin Sayın Genel Başkanı tarafından, gerek 1966’da, gerek 1967’de, gerek 1968’de bundan çok daha açık sözler söylenmiştir. Ama bunların hepsinin cevabı verilmiştir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Biz, kimseyi himaye etmeyiz. Türk kanunları herkesi kanunlar önünde eşit farz ediyor, eşit addediyor. Bu eşitliğe sadıkane bağlıyız. İhtiyacımız da yoktur kimseyi himaye etmeye. Fikirlerimiz orta yerededir, fikirlerimizi koymuşuzdur, el altında başka türlü fikrimiz de yoktur. Seçim beyannamemiz, hükümet beyannamemiz açıktır. Biz, din ve vicdan hürriyetinin müdafaasını yaptık geliyoruz. Din ve vicdan hürriyetinin müdafaasını yapmaya devam edeceğiz. Din ve vicdan hürriyetinin müdafaasını yapıyoruz diye bize birtakım damgaların vurulması, bizi din ve vicdan hürriyetinin müdafaasından yıldırmaz. İşte o kadar söyleyeceğimiz şey. Ve din ve vicdan hürriyetini açık müdafa ediyoruz, el altından değil. İşimize geldiği zaman şöyle, işimize geldiği zaman böyle değil. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

Mahkemelerin vereceği kararları bizden istemeyiniz. Orta yerde münferit hadiseler vardır. Bu hadiseler, tarafımızdan, yani vazifemiz olduğu için tarafımızdan mahkemelere intikal ettirilmiştir. Suç ve cezayı tayin, Türk Anayasasına göre, icraya ait değildir. Bizi bu kürsülerden birtakım fiilleri ve onların belli faillerini suçlamaya zorlamayınız. Bu, hukukun üstünlüğü prensibiyle bağdaşmaz. Mahkemelere intikal etmiş. Ne olduğunu hâkim tayin edecek. Hayır, evvela siz tayin edin diyorsunuz. Biz bunlara girmeyiz.

Polisin daha doğrusu şöyle: Ordu, jandarma, polis hiçbir surette bir siyasî partinin özel programını, özel politikasını tatbik etmek üzere tek taraflı kullanılmamalıdır. Bunun altında kullanılmaktadır manası varsa, bunu şiddetle reddederim. Yok, her iktidarı bağlamak üzere, kendileri dahil, şayet iktidar olurlarsa, istikbale matuf bir temenniden ibaretse, temenni niteliğindedir. Bize gelince; bizim siyasî iktidar olarak bir programımız var. Bu programımız herkese açık bir programdır. Biz özel programa sahip değiliz. Açık, herkese ilan edilmiş bir programa sahibiz. Devletin kuvvetleri, bir iktidarın emniyet ve asayişi korumak gibi bir mükellefiyetini yerine getirmezlerse,

böyle bir mükellefiyeti yerine getirmezlerse iktidarlar, bu mükellefiyeti neyi ile yerine getirecekler? Polis nasıl tarafsız olacak bir anarşi meselesinde? Hadise çıkaranları yakalamak, götürmek kendisinin vazifesi. Burada nasıl tarafsız olacak polis? Hadiselere mani olmak konusunda nasıl tarafsız olacak? Vatandaşın can ve mal emniyetini korurken polis nasıl tarafsız olur? Polis taraftır, polis kanun tarafıdır. Buna itiraz etmeyiniz. Kanunu tatbik eden de icradır. Bu suretle bu gibi sözlerle Türk emniyet kuvvetlerini, Türk zabıtasını çekingenliğe sevk edersiniz. O takdirde emniyet ve asayiş şikâyetlerinin nasıl karşılayalım? Emniyet kuvvetleri bir defa vazife göremez hale gelirse bunları nasıl karşılayalım? Bu şikâyetlerinizi nasıl karşılayalım? Türk emniyet kuvvetleri, yani ordusu, jandarması, polisi bugün Türk kanunlarının çizdiği sınırlar içerisinde büyük bir vazife aşkı ile vazifelerini görmeye gayret sarfediyorlar. Bunların üstüne şaibe düşürmiyelim.

Kaldı ki, şayet kusur var ise, kusur müessesenin olmaz. Şayet müesseseye kadar kusur gelmişse, o zaman çok büyük bir sıkıntının içindeyiz demektir. Şayet kusurlar muayyen fertlerin ise, bu kusurları müesseseye mal etmek suretiyle kendini, bizatihi can ve mal emniyetimiz diye 1839 Tanzimat Fermanından beri söyleyegeldiğimiz bir hususu koruyacak kuvvetlerin şevkini kırarız, vazife aşkını kırarız.

Onun içindir ki, bu gibi iddialar mazide de söylendi. Bu iddiaların karşısında hep söylediğimiz şudur: Bir vaka bilerseniz söyleyin; filanca adam, filanca adamı korudu: Gidip yakasına yapışalım “neden korudun” diye, müdafaa hakkı verelim kendisine. hayır bir kolektif ceza tertibedeceksiniz, bilinmiyen birtakım hadiselerden dolayı polisine, jandarmasına, ordusuna, emniyet kuvvetlerine bir ceza tertibedeceksiniz, buna razı olmayız, siz de razı olmayın buna. Bunu gayet samimiyetle söylüyorum. Hiçbir art fikrim yoktur. Sizi kimseye de şikâyet etmiyorum. Vazifenin icabını yapıyorum.

Şimdi geliyoruz, “Sokakta adam öldürülüyor, Taksim meydanında öldürülüyor, camiden çıkarıp öldürülüyor, nerede bu suçlu? Suçlu yok nasıl zabıta bu. Kim güvenecektir ona? Kim güvenecektir ona kumanda eden hükümete?” iddiası nerede kalıyor? Askıda kalmıyor mu? Bu iddiaya gelebilmek için saydığımız 7 kişinin durumu sizi bu iddiaya getiriyorsa, o zaman bir mantık çelişmezliği içine girersiniz. Bu hükme gelebilmek! Kolay bir şey değil bu. Kim himaye edilmiş? Kim yakalanmamış? Söylüyoruz, 7 kişinin içerisinde bir kişinininki yakalanmamış, bunu da geceli gündüzlü aramakla meşguller, Yani, oradan Lalettayın bir kimsenin yakasına yapışıp “sensin” mi diyelim? E... bu haksızlık olur.

Şimdi altında deniyor ki; “Suçlular böylece daha rahat, daha geniş çapta, daha tertipli bir kanlı hareket çıkartmak için teşvik edilmiş oluyor.” Yok böyle bir şey. Çünkü bunun müstenidatı yok orta yerde.

“Bu politikayı değiştirmek lazımdır” deniyor. Böyle bir politika yok orta yerde. Böyle bir politika aklın, izanın alacağı iş değildir. Siyasî iktidarlar memlekete barışı sağladıkları müddetçe, hakkı, hukuku hâkim kıldıkları müddetçe ayakta dururlar. Hakkı, hukuku sağlamıyor, hakkı hukuku gözetmeyen iktidarların peşinden millet niçin gitsin. Siyasî iktidarlar hakkındaki hükmü her önüne gelen bir mahkeme kurup verecek değil. Siyasî iktidarlar hakkındaki hükmü millet verecek E... vereli daha iki ay olmuş. Hepimiz çıkmışız milletin huzuruna, her şeyi söylemişiz. Resmen söylenmiş, gayriresmi söylenmiş. Akla ne geliyorsa yapılmış.

“Evvela geliniz hukukun üstünlüğü prensibinde birleşelim” derken demek istediğim şey şudur: Evvela herkes Türk Devletine, Türk Devletinin şekline, Cumhuriyete olan inancını bir müsterek baz, bir müsterek çizgi üzerine getirisin.

Seçim yoksa demokrasi yok. Seçim olmadığı yerde demokrasi yok. Demokrasinin vazgeçilmez, kaçınılmaz, ayrılmaz şartı seçimdir. Sizi iktidara getirmeyebilir. Bu gün getirmeyebilir, yarın getirebilir. Ama yol o, tek yol, o.

Demokrasinden ümit kesmiş olanların karşısına demokrasiye inanmış olanların hep beraber çıkması şayanı memnuniyettir, inşirah vericidir. Bu husustaki fikirlerimi biraz sonra arz ve ifade edeceğim. Ama hukukun üstünlüğü prensibinde seçilmiş Meclislere dayanan, onların güvenoyuna dayanan -daha güvenoyu alalı bir ay olmuş- bir iktidar var orta yerde Bu iktidarın güçsüzlükle itham etmek, “elde her türlü kanunlar vardır, ama bunları tatbik edebilecek güce sahip olmak lazımdır” gibi bir fikir, iddia ortaya atılırsa, bu hakemlik vazifesini millettten alıp kendimize mal etmek gibi bir durum olur.

Güçsüz iktidarı millet niçin seçsin? Bilemedi diyeceksiniz, biz güçlü idik de biz kendimizi gösteremedik diyeceksiniz, o zaman seçime inanmamak demektir bu, devletin şekline inanmamak demektir, Cumhuriyete inanmamak demektir.

Şimdi bu münakaşaları kim yaparsa yapsın, kim yapıyorsa bu cevapları hep onlara veriyorum, münferit bir vaka olarak almıyorum meseleyi. Bu münakaşalar dışarıda da yapılıyor. Seçim zamanına gelince birtakım ümitler kabarıyor, “belki bir şey çıkarırız” deniyor. Meydanlarda söyledik: “Herkes ne söyleyecekse gelsin bu meydanlarda söylesin, seçim bittikten sonra millet seçmesini bilemedi falan demeyin. Buna razı olmayacaksınız bu meydanlara gelmeyin razı olacaksınız öyle gelin” dedik.

Şimdi Muhterem Üyeler, siyasî iktidarın programı orta yerdedir. Henüz bir ay beş günlük yeniden kurulmuş bir Hükümete sahiptir. Bütçesini hazırlamış, getirmiş vermiştir. Meclislere. Daha bugün Bütçe Encümeninde bütçe konuşulmaya başlamıştır. Arkasından bakıyoruz, birtakım başka şeyler... Bu söylenecek şeylerin çoğunun söylemek fırsatı açık platformlarda mevcut.

Aslında talebe hareketleri deyip, talebe hareketleri deyimiyle ifade ettiğimiz husus, bütün dünyanın başında mevcuttur. Bu doğrudur. Bizde de bütün dünyanın başında mevcut diye başladı 1968 senesinde. 2 Haziran 1968 seçimlerinden sonra, 9 Haziranda bu hareketler başladı Türkiye’de, çok çeşitli hadiseler oldu. Bugün anarşiden şikâyet ediyoruz. Sayın Üyeler, anarşi Türkiye’de teşvik görmüştür. Birtakım şeyleri dürüst söyleyeceğiz, bu kürsüden açık söyleyeceğiz. Hiç üstünde kapalılığa, falan lüzum yok. Gelin bir yerde birleşelim, anarşinin karşısına beraber çıkalım. Bunda birleşelim.

Muhterem Üyeler, demokrasinin aleyhtarları olabilir, vardır da. Ama demokrasiyi müdafaa edenler bunun karşısına, demokrasi aleyhtarlarından korkusuzca hep beraber çıkarlarsa o zaman demokrasiyi değil yıkmak, bir köşesinden bir şey koparmak bile mümkün olmaz.

Her memlekette demokrasinin düşmanları var; ama devlete, Cumhuriyete, rejime sadık siyasî partiler, Devlete, Cumhuriyeti, rejime sadık Devlet organları mevcud olduğu müddetçe demokrasinin bileğini kimse bükemez. Bakınız şartlar çoğalıyor. Yani siyasî partilerin, sayesinde tabela astıkları rejime karşı tavır takınmamaları lazım, bir. Bir de, Devlet organlarının sayesinde mevcud oldukları rejimi beraberce korumaya kararlı olmaları lazım. Demokrasi böyle ayakta durur. Yoksa buraya gelip “demokrasi ayakta dursun” diye günlerce konuşsak sadece konuşmayla demokrasi ayakta durmaz. İcaplarını yerine getirmek lazım. Düşmanların eline fırsat vermemek lazım. Bunda da hakikaten

vatanperver ve milliyetçi siyasî partilerin birleşmesi şarttır. Bunda birleşilmezse, o zaman Türk Anayasasının üzerinde birleşilmemiş olur, Türk Anayasasının kilit maddeleri üzerinde birleşilmemiş olur. Diğer maddelerini yürürlükte tutamazsınız ki, kilit maddeleri olmadığı müddetçe.

Yalnız, Türkiye'deki talebi hareketlerini esasta makul gösteriyor C.H.P. Sayın Genel Başkanı, Bu hareketler görünüşte masum ve makul idi başlangıçta; ama bugün bu hareketler ne makul dur, ne de masum. Bunlar tamamen ideolojik çatışma haline girmiştir. O zaman da biz buna işaret ettik. Ama yine açığını söyleyelim:

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı boykotla işgalin aynı şey olduğunu söylediler, daha sonra, sekiz onaya geçtikten sonra "ben öyle demedim" diye onu başka şekilde tefsir ettiler. Bugün Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanın yapmış olduğu görüşmenin; bir rötarla da olsa, çeşitli yönlerden mutabık olmadığım yerler var içerisinde; ama mutabık olabileceğimiz kısımları inşirah vericidir. Mutabık olmadığımız birçok hususlar var olduğumuz hususlar inşirah vericidir. Ama rötar vardır. Bu da bu konuşmanın gene değerini azaltmaz. Şu anda dahi yapılmış olması, şu anda dahi bunların söylenmiş olması, ki, mutabık olduğumuz hususlardan bahsediyorum, değer taşır.

Neden buraya gedik, bunalım neden oldu? Biraz sonra başka dokümanlar okuyacağım. Her şeyi doğru koyalım orta yere Hiç kimseyi incitmek maksadım değildir. Ama 1961 Anayasadan sonra "Bu Anayasa sosyalizme açık mıdır, kapalı mıdır?" münakaşaları oldu. NATO münakaşaları oldu. O zaman da söyledik burada, ittifak münakaşaları oldu. Gelin söyleyin; bunlara "evet" deyin, "hayır" deyin... Meclisin beş altı senelik zabıt ceridelerini tetkik etmek lazım.

Şimdi, sol meselesi üzerinde durmak istiyorum:

C.H.P.'nin Sayın Genel Başkanı aşırı soldan şikâyet ediyor. Bu şikâyet zannediyorum ki, ilk defa yapılıyor. Bu, bizim senelerden beri söylediğimizi teyideder; "Bu sol bir sathı maildir" dedik "kayılr gidilir, nereye kadar gideceği belli olmaz" dedik. Bunları hep söyledik. Şimdi sol sathı mailinin görünen bir yerinden şikâyetçidirler kendileri. Aslında ortanın solu, düzen değişikliği ve Ağustos 1965 tarihindeki Ulus Gazetesindeki Sayın Genel Başkanın "Bizimle T.İ.P'ten başka yani C.H.P. ile T.İ.P'ten başka demektir. Türk idaresine yeni fikir getirecek yoktur" şeklindeki beyanları; daha sonra boykotla işgal aynı şeydir beyanları, daha sonra geçen sene bütçe müzakeresinde "Toprak kullananındır, bu bir doğal kanun icabıdır," beyanları Türkiye'deki anarşinin sebepleridir.

Neden sebepleridir?

İLHAN AÇIKALIN (Denizli Milletvekili) — Sayın Başbakan tahrik ediyorsunuz. Sayın Başkan, tahrik etmiyorlar mı?

BAHATTİN UZUNOĞLU (Samsun Milletvekili) — Sayın Genel Başkanınız konuştu, biz müdahale ettik mi?

BAŞKAN — Bir dakika efendim.

Sayın Uzunoglu, bir kere Beyefendi Riyasete hitabetti. Zatiâliniz tarafından müdafaa edilmesine Riyasetin ihtiyacı yok, o bir. İkincisi, bir hâdisenin konuşulmasında tahrik veya tahrif gibi meseleler Başkanlığın sevk ve idaresinde değildir.

Genel Başkanların konuşmasında, Başkanlık hiçbir müdahalede bulunmadı. Sayın Başbakan onları cevaplandırıyor. Şayet bunun yanı başında başka konuşması gereken şeyler varsa, onlar ayrıca kürsüde konuşulur.

Buyurun Sayın Başbakan.

İLHAN AÇIKALIN (Denizli Milletvekili) — Yani bizim müdahalemize hak sağlamış oluyorsunuz.

BAŞKAN — Efendim, hiçbir surette müdahaleye hak sağlanmaz.

İLHAN AÇIKALIN (Denizli Milletvekili) — Başbakan olarak tahrik edici konuşmaması lâzımdır.

BAŞKAN — Beyefendi, size göre tahrik olan şey, bir başkasına göre tasvibolabilir. Rica öderim. Tahrik olmayınız, sükûnet bulunuz, tahrik olmayınız. Buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Üyeler, bugün kanunsuzlukları kınamaya kınamaya (Kınamadığımız takdirde tesvibettik mi, etmedik mi belli değil.) bugün şikâyet ettiğimiz ortama geldik. Her defasında söyledik; çıkın şunları bir kınayın.

Bugün yine görüyoruz, öğretmenler boykotu diye bir mesele var orta yerde. Öğretmenler boykotu bir müşahhas vakadır, bunun üzerinde hiçbir mütalaa serd etmemiştir. Sayın Cumhuriyet halk partisi Genel başkanı. Hiçbir mütalaa yok. Uygun mu kanunlara? İktidar olarak ne yapıyorsunuz? Muhterem Üyeler, yaptığımız yasalara uyulmamasını teşvik ederseniz kendi kendinizi inkâr edersiniz. Burada bulanmanın, yasayı atmanın manası nedir?

Orta yerde kanun var. “Toprak, kim sahipse onun.” Nasıl olacak bu, kanunu kaldırmadan Türk Medeni Kanunu var, mülkiyet var. Bu kanunu orta yerden kaldırmadan, tadil etmeden, yürü git kimin elinde toprak varsa al dersiniz meseleler buraya gelir.

İLHAN AÇIKALIN (Denizli Milletvekili) — Beyanları kasten tahrif ediyorsunuz.

LEBİT YURDOĞLU (İstanbul Milletvekili) — C.H.P’de böyle bir iddia yok.

BAŞKAN — Efendim rica ederim, müdahale etmeyiniz. Sayın Yurdoğlu lütfen sükûnetle dinleyelim. Beyefendi sise de üçüncü defa ikaz ediyorum, rica ediyorum, lütfunuza sığınıyorum, sucunuz, sükûnet bulunuz, sabırla dinleyiniz, rica ediyorum efendim. Bu müzakereyi bendeniz açtım efendim. Türkiye Büyük Millet Meclisinde belki 1931 yılında da biri ilk defa işin lüzumuna binaen, gereğine göre takdir hakkımı kullanmak suretiyle gündem dışı söz verdim. Beni mahcup çıkarmayın, Hükûmete karşı müdahale etmeyiniz... Konuşulsun meseleler. Kaldı ki, Grubunuz tarafından ayrıca, verilmiş gensoru önergesi var; bütün bu meseleler tartışılacak, konuşulacak.

Yeter ki birbirimizi dinliyelim, birbirimizi sabırla, sükûnetle dinliyelim. Rica ediyorum.

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Başkan, Meclislerde umumiyet itibarıyla söz atmak adeti vardır. Tabii ki, buna bir şey demiyorum. Gayet tabii ki, Sayın Başkanın vazifesine müdahale mahiyetinde söylemiyorum, şu kürsünün hürlüğüne ve baskısızlığını ifade etmek için söylüyorum. Tüzüğünüz müsait ise, laf atma meselesi beni hiç incitmez, ben konuşmaya devam edeceğim.

Şimdi, diğer bir konuya geliyorum; öğretmenler boykotu konusu. İşte Türk Anayasası. Bunun neresinde öğretmen boykot yapabilir diye hak var?

HÜSEYİN DOLUN (İstanbul Milletvekili) — 117'nci maddeyi okuyun Sayın Başbakan.

BAŞKAN — Sayın Dolun, 117'nci madde ile Sayın Başbakanın konuşması arasında irtibat yok efendim, o başka bir madde, rica ederim, yapmayınız Allah aşkına. (A.P. sıralarından "Öğren de gel" sesleri, alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evvela bu öğretmenler boykotunun anamuhalefet tarafındın bir kanun çizgileri içerisine konması lazımdı. Böyle bir şey olabilir mi, kanunlara göre olamaz mı? Olamaz denmesi lazımdı. Hayır, öğretmen kitlesini incitmiyelim. E... o zaman anarşiyi teşvik etmiş olursunuz.

Meseleyi dağıtmadan münakaşa etmek lazımdı. Bugün orta yerde bir gerçek var; 28.000 Türk öğretmeni sınıflarına girmemiştir. Buna ne diyorsunuz? Hükümetin rakamlarına göre 28.000, TÖS rakamlarına göre ise 150.000. Katsayı yüzde yüz.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Hangisi doğru?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunu sormak dahi inançsızlığınızın eseridir. (A.P. Sıralarından "Bravo" sesleri)

Söylemek istediğim şey şu; Anamuhalefet partisinin bu kürsüye gelip "Bu kanunsuzluk karşısında ne yaptınız?" diye niye Hükümete sormadığını üzüntüyle karşılıyorum. Çünkü murakabe yapacaksınız, murakabe sadece kötülemeden ibaret değil ki: Murakabe sadece iktidarı çirkin göstermekten ibaret değil ki. Murakabe; yaptığına kanunları sadakatle iktidar tatbik ediyor mu itmiyor mu? Bunu niçin sormuyorsunuz? (A.P. Sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Şimdi bakalım; evet, Türk Anayasasının 26'ncı maddesine göre "Herkesin izin almaksızın gösteri yapabilir. Ama bu kanunla kısıtlanır" deniyor. Bu 171 sayılı Kanuna giriyor. 171 sayılı kanunda gösteri yapmanın şekilleri gösterilmiştir.

Kimler yapabilir, nasıl yapabilir. Ve bunu da biz yapmadık, bizim iktidarımız zamanında yapılmadı. Burada memuriyet sıfat görevi içerisinde gösteri yapabileceğine dair bir hüküm yok. Bilakis aksi var. Şayet Türk öğretmenine gösteri hakkı, grev hakkı vermek istiyor iseniz, bu evvela Anayasa değişikliğidir, sonra ona göre kanunların değişikliğidir. Anayasayı ve kanunları değiştirmeden değişmiş gibi addetmek Anayasayı çiğnemek değil de, Anayasayı çoğunluk bulursak değiştireceğiz, demek neden Anayasayı çiğnemek oluyor? (A.P. sıralarından "Öğren de gel" sesleri, alkışlar)

Şimdi işte yine anayasa 46'nci maddeye geliyoruz: "çalışanlar ve işverenler, önceden izin almaksızın, sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahiptirler.

İşçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu alandaki hakları kanunla düzenlenir"

47'nci madde; "işçiler, işverenlerle olan münasebetlerinde, iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve grev haklarına sahiptirler.

Grev hakkının kullanılması ve istisnaları ve işverenlerin hakları kanunla düzenlenir."

Yani Türk Anayasası işçi niteliğini taşımayan kamu hizmetlilerine grev hakkı vermemiş. Bu hadise ne, adını koyalım bir şunun. Boykot. Ne bu? İş yapmamak, gayrimeşru grev. Hadise budur. Eğer böyle bir hakkı tanımak istiyorsanız getirirsiniz bir teklif. O yol varken, niçin gelip burada; “Kanunlara karşı böyle hadiseler oluyor, bu hususta ne yaptınız” diye sormuyorsunuz da, bu husustaki kanunları tatbik etmeyin, manasına gelen şeyler söyleniyor? Kanunları tatbik etmek, etmemek iktidarın acaba ihtiyarında mı? O zaman bizi keyfi idareye sürüklersiniz. Yani, muayyen hadiseler karşısında yaptığınız kanunları tatbik edeceğiz, muayyen hadiseler karşısında etmiyeceğiz. Böyle bir yetkimiz var mı? Bu Türk Anayasasına aykırı, o zaman şahıslar ve zümreler korunmuş olur. Türk Anayasasının 12’nci maddesi bunu kaldırmış orta yerden. “Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz” diyor, imtiyaz olur o.

Şimdi, Türk Ceza Kanununun 236’ncı maddesi; Devlet memurlarından 3 veya daha ziyade kimsenin evvelce aralarında vaki olan karar ve ittifaka binaen usul ve nizam hilafına memuriyetlerini terkederlerse her birine 30 liradan (150) liraya kadar ağır para cezası verileceğini, geçici olarak da memuriyetten mahrumiyete mahkûm olacaklarını ve hareketlerinden Devletin zarar görmesi halinde 3 aydan 5 yıla kadar hapis olacaklarını belirtmiştir.

Türk Ceza Kanununun 254’ncü maddesi, yine öğretmenlerle ilgili olarak 789, 1.702 ve 4.357 sayılı Kanun var ve 624 sayılı Kanun bu fiilin bir hak olmadığını, bunun bir suç olduğunu gösteriyor.

Şimdi hukuka bağlı devlet diyoruz, hukukun üstünlüğü diyoruz... İşte Anayasa. Anayasa hükümleri, yasama yürütme ve yargı organlarını, idari makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Yine bu Anayasa yukarı maddesinde diyor ki, “Yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisindir” yani hukukun üstünlüğünü kabul ederseniz 8’nci maddeye geliriz. 8’nci maddeye gelirsiniz, 8’nci madde bizi 5’nciye götürür.

Kanun yapmadan, kanun değiştirmeden, mevcut kanunları tatbik edip etmemek, buna uyup uymamak kimsenin ihtiyarında değildir. Meydana gelen hadiseye bu yönden bakmak lazım. Demokrasiyi anarşi teşvikiyle koruyamayız. Yahut demokrasiyi, anarşiyi kınamamak suretiyle de koruyamayız. Anarşi dendiği zaman; kanunlara uygunsuzluk anarşinin birinci unsurudur. 28.000 öğretmen 4 gün derslere gitmiyecek; 100.000 öğretmen gün eder, her birisi 8 saat ders vermiş olsa 800.000 saat boşa gitmiş olur. 800.000 saat de 50.000 kişiye okuma - yazma öğretmek mümkündür. Bir taraftan eğitim düzeninden bahsediyoruz.

Şimdi geleceğim başka şeylere: C.H.P.Sayın Genel Başkanı; “Bu öğretmenler meselesini ben Başbakanla görüşmüştüm. Nazarı dikkatini çekmiştim. Gençlik meselesini de görüşmüştüm, nazarı dikkatini çekmiştim” dediler. Öğretmenler meselesini ve gençlik meselesini kendisiyle görüştüğüm doğrudur. Tahmin ediyorum iki üç yıl önce, şu anda tam tarihi bilmiyorum, doğrudur. Kendileri burada ne görüştüğümüze dair misal de verdiler. Öğretmenler meselesinde nasıl hareket edilmesi lazım geldiğinden, gençlik meselesinde nasıl hareket edilmesi lazım geldiğinden ziyade veya eğitim politikasında nasıl hareket edilmesi lazım geldiğinden ziyade, münferit vakaları bana getirmişlerdi, o vesile ile bir kısa konuşmanın içine sığabilecek karşılıklı fikir ve mütalaalar teati edilmiştir. Bunu aynen sadık olarak ifade ediyorum, başka türlü sözünü zaten aklımdan geçirmem.

Horasan meselesi bana getirmişlerdi, kendileri ifade buyurdular.

Horasan meselesi; Horasan'da bir öğretmen camide imamla münakaşa etmesi neticesinde bir hadise oldu, hadiseye el konuldu, hadisenin faileri üzerinde duruldu ve zannediyorum ki, başka bir vesile ile de Manyas'ın bir köyünden gelmiş bir telgrafla yine bir öğretmen şikâyet vardı. Bu şikâyeti bana intikal ettirdiler. Ben bunun üzerinde de durdum. Zannediyorum her ikisinde de C.H.P. Sayın Genel Başkanına yazılı olarak, "Bize intikal ettirdiğiniz hadiseler tetkik edilmiştir ve neticeleri de şudur" diye bilgi verilmiştir.

Şurasını ifade edeyim Meseleleri bana getirmiş olmalarından dolayı o zaman büyük sevinç duydum. Çünkü iktidar muhalefet münasebetlerinde biz, birbirine küs gibi durmanın bir faydası olmadığına kaniiz. Hepimiz bu memleketin çocuklarıyız. Muhalefet ne biliyorsa, ne duyuyorsa bizim kapılarımız herkese açık olduğuna göre, gayet tabiidir ki bütün muhalefet partilerine de ihtiramla açıktır, hürmetle açıktır. Bizim kapılarımız çalınır da, bize birtakım şeyler intikal ettirilirse bu bir platformdur, biz bundan ancak memnun oluruz.

Yalnız, o günkü konuşmalarla bugünkü boykotun bir münasebeti yok. Yani o günkü konuşmalarda şimdi boykotun sebebi olarak gösterilen şeylerin hiçbirisini konuşmadık ki. Yani o günkü konuşmalardaki şeylere uysaydık faraza bu boykot olmazdı, denmek isteniyorsa, bunun olamayacağını ifade etmek istiyorum.

Şöyle ki: bu boykotun sebebini TÖS nasıl ilan ediyor? Bir, bütün Milli Eğitimden yabancı uzmanlar ve barış gönüllüleri çıkarılacaktır, çocuklara süttozu verilmeyecektir, diyor.

HÜSEYİN DOLUN (İstanbul) — Doğru, doğru; çocukların midelerini, beyinlerini bozuyor.

BAŞKAN — Efendim, doğru ise içinde saklayın, yanlışsa da daha sonra bir yolunu bulun buraya getiriniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Üyeler, iktidarımız ne barış gönüllüleri anlaşmasını yapmıştır, ne de süt tozu Barış gönüllüleri anlaşması C.H.P. zamanında yapılmıştır, biz yürütegeldik bunu. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Böyle bir şey konuşmadık Sayın C.H.P. Genel Başkanı ile. Yani konuşmalarımızın arasında bu yoktu.

"Öğretmenlerin, eğitimcilerin ve eğitimde hizmet gören herkesin maaşı bugünkü hayat pahalılığını karşılayacak seviyeye çıkarılacaktır." TÖS'ün boykot sebebi "Bunun için halka vergi yüklenmeyecek, Devlet malıyesi sömürülen ve heder edilen milyarlarla canlandırılacaktır." Yani vergi almıyacaksınız, sömürülen milyarlar varmış Devlet Maliyesinin içinde; bunlarla bu işi göreceksiniz.

Bütçe önünüzde, sömürülen milyar değil, kuruş varsa çıkarmak vazifenizdir. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar) Açık rejim; kapalı, gizli bir şeyi yok bunun, yukarıda Komisyonda konuşuluyor. Deyiniz ki, 28 milyar 891 milyon bütçenin şu kalemi sömürüye gidiyor, çıkaralım. Şu kalemi israfa gidiyor, çıkaralım. Şu Kalemi lüzumsuzdur, çıkaralım. Bunları toplıyalım, kime istiyorsanız verelim.

SELAHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Nevşehir) — Bir milyarı özel sektöre veriliyor.

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu, bu konuda Meclis Araştırması var, fikirlerinizi o zaman ileri sürersiniz. Değil mi efendim? O soru umumi, ileriye matuf.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Herhalde bir şeyin açıklanması lazım bu vesileyle.

Muhterem Üyeler, Türk Devleti 784 bin memur kullanıyor. Yani mahalli idareler belediyeler dahil. Ve belediyeler dahil. Ve belediyeleri ve mahalli idareleri çıkarırsak 600 küsur bin memur kullanılıyor. Buna da 4,5 milyara yakın para ödeniyor, 750 lira vasatısi geliyor.

Şimdi burada öğretmen maaşlarını açıklayacağım. Okulu yeni bitirmiş (ki, 6 senelik bir öğretmen okuluna 12 yaşında bir çocuğumuz giderse 18 yaşında öğretmen okulundan mezundur) köy öğretmeni tayin edilmiş öğretmenin eline, bana verilen bilgilere göre 426 lira 10 kuruş geçer -Bunlar da ufak tefek şeyler varsa yani esası değiştirmez, 10 lira aşağı, 5 lira yukarı - Eğitim ödeneğinden 134 lira 40 kuruş alır, avanstan 46 lira 80 kuruş alır; net olarak, 18 yaşındaki köy öğretmenin eline 607 lira 30 kuruş geçer.

Şimdi, bu para azdır, çoktur; bunun münakaşası yapılır. Ben, Türk Devletinin bütün memurlarına, her yaştaki memuruna ödediği paranın vasatisinin 750 lira olduğunu söylüyorum. 607 lira 30 kuruş geçer köy öğretmenin eline. Birçok yerlerde, mümkün olabilen yerlerde ki büyük bir hızla çalışıyor, öğretmen evi de yapılmıştır, yapılmaya da çalışılıyor.

Unutmayınız ki, Türkiye'nin problemi bir tane değildir. Şu manayı çıkaracaksınız, bu manayı çıkaracaksınız diye bir endişe içinde değilim. Türkiye'de 400 liradan aşağı para alan devlet memurları içinde 200 bin kişiye yakın müstahdem vardır. Binaenaleyh, 20 sene, 30 sene çalışmış, şu hizmette çalışmış, bu hizmette çalışmış...

AHMET SAKIP HİÇERİMEZ (Ankara) — Onlar da boykota karar verdiler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sevinin, sevinin, sevinin. *(gürültüler)*

Muğlâk olan hiçbir şey yok. Şimdi koyacağım önünüze, cem ve tarhla yapabileceğiniz bir mesele, cem ve tarhla; hiç uzununa lüzum yok.

HÜSEYİN DOLUN (İstanbul) — Cem ve tarh yok. Türk Başbakanı Arapça terim kullanmaz.

BAŞKAN — Sayın Dolun, beni ceza tertibine mecbur etmeyiniz. O kendilerinin bileceği iş, rica ederim. Sayın Dolun, çok egoistsiniz hareketlerinizde, müdahalelerinizde, rica ederim, susunuz, dinleyiniz, Başkana da itaat etmiyorsunuz, saygı göstermiyorsunuz. Rica ediyorum.

Bâzı meselelerde belki eksikler var, onun için ceza vermeyi zait telâkki ediyorum. Ama sükûneti temin etmeye mecburum. Anarşi ile mücadele için uğraşıyoruz Meclis kürsüsünde, anarşiyi kendimiz yaratıyoruz Mecliste. Onun için susalım. *(A.P. sıralarından, "Bravo Başkan" sesleri)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şehre tayin edilenlerin eline ise 502 lira 50 kuruş geçer, ilk tayin. İlkokul öğretmenine Cumhuriyet hükümetleri büyük bir değer vermiştir. Devletin en yüksek memuru, müsteşarı, orgenerali, valisi kaç liraya kadar çıkabiliyorsa ilkokul öğretmeni de o kadar çıkar. Yani muayyen süre sonunda

bugün en yüksek Devlet memurunun aldığı para olan 3.100 liraya kadar öğretmen çıkar-barem olarak söylüyorum- hiçbir tahdidat yoktur.

LEBİT YURDOĞLU (İstanbul) — Büyük mamurların ek vazifeleri, ödenekleri var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Burada ders ödeneği, şu ödeneği bu ödeneği, onlardan bahsetmiyorum. Yani diyorum ki, 607 lira 18 yaşındaki köy öğretmenin aldığı ücret, 3.100 lira da hakikaten bu mesleğe 20, 25 sene, 30 sene hizmet vermiş, hepinizi yetiştiren değerli öğretmenlerimizin aldığı ücret ki, en yüksek Devlet memurunun aldığı ücrete denktir.

Şimdi Devletin yüksek kadroları şöyle, yani, elime geçen bu: 2.000 liralık kadroları var tüm Devlet kadrolarını 2.000 liralık kadrolarının %54,7 si Milli Eğitim Bakanlığına tahsis edilmiştir. 1.750 liralık tüm kadroların %74'ü Milli Eğitim Bakanlığına tahsis edilmiştir. 1.500 liralık kadroların %68'i Milli Eğitim Bakanlığına tahsis edilmiştir. 1.250 liralık kadroların %49'u Milli Eğitim Bakanlığına tahsis edilmiştir. 1.100 liralık kadroların %55'i Milli Eğitim Bakanlığına tahsis edilmiştir. 950 liralık kadroların %60'ı, 800 liralık kadroların %55 i, 700 liralık kadroların %56 sı 500 liralık kadroların %52 si, 450 liralık kadroların %48'i, 400 liralık kadroların %59'u ve 350 liralık kadroların %70'i Milli Eğitim Bakanlığına tahsis edilmiştir.

Esasen devlet kadrolarının hemen hemen yarıya yakını Millî Eğitim Bakanlığının elindedir..

Şimdi Muhterem Üyeler; Devlet, her meselesini halletmiş de öğretmen meselesini halletmemiş gibi bir durum var mı orta yerde? (C.H.P. Sıratlarından “Yok, hepsi bozuk ama bir tanesi böyle” sesi, gürültüler)

Bütçe müzakere ediyor. Devlet personelinin durumlarını ıslah edecek, şekilde, Hükümet Programında ifade ettiğim gibi, birtakım tedbirler konmuştur.

Bu tedbirler boykottan evvel konmuştur. Yani bütçenin imzalanıp, Meclislere sunulması 30 Kasım akşamıdır. Binaenaleyh boykot tarihi 15 Aralıktır; 30 Kasım akşamı buraya gelen bütçenin içerisinde 1 milyarı aşan bir tahsisat devlet memurları için ayrılmıştır.

Muhterem Üyeler; bütçeyi istediğimiz şekilde tasarruf etmek hakkı sizin. Şu şu, şu hizmetleri durdurun, şuraya verin deyiverelim. Yüce iradenize bırakılmış. Söyleyelim o hizmetlerin neden duramayacağını; hayır, durdurun deyin, onları verelim. Kime ne verelim, (28.891.000.000) liralık bütçe... Vergi almayın, herkese bir şey verin, dersiniz. Bu, Devlet idaresi ile bağdaşmaz.

Şimdi, üçüncü çık olarak “Yedi yıldır toplanmıyan Milli Eğitim Şurasının toplanma gün ve bitimi temsilcilerimizle görüşülerek ilan edilecektir” deniyor. Milli Eğitim Şurasının toplanacağı 24 Kasım günü Devlet radyolarından ilan edilmiştir. Binaenaleyh, toplanmıyor sebebi ortadan kalkmıştır. “Gün ve bitimi temsilcilerimiz ile görüşülecektir” deniyor. Gayet tabii ki, bunun münakaşası da yapılabilir. Görüşülme tabirinin altında ne yatıyor? “Bizim söylediğimiz gibi yapacaksınız” yatıyorsa, o zaman icra siyasî mesuliyetini kaybeder. O zaman seçilip gelmenin filan hiçbir faydası olmaz. Oturalım biz, meslek teşekkülleri, vatandaşlar, direnme gücümüz var diyenler, pazarlık gücümüz var diyen herkes gelsin, onlar nasıl istiyorlarsa yapalım. Bunun adına curcuna derler.

Milli Eğitim mensupları yardımlaşma Kurumu kanun tasarısı temsilcilerimiz görüşü alınarak yeniden hazırlanacak ve kanunlaştırılacaktır.

Muhterem Üyeler; sizin iradenizi biz nasıl pazarlık konusu yapabiliriz. Biz, geçen devre bu kanun tasarısını sevk ettik. Bu devre sevk edeceğimizi yine Hükümet programına koyduk. Bundan ileri bir taahhüde girmemizi siz tasvib eder misiniz? Bunların hiçbirisini Sayın C.H.P. Genel Başkanı ile münakaşa etmedim. Yani “Görüşтік, eğer benim dediğim tutulsaydı boykot olmazdı” manasında ise ifadeleri, bunların hiçbirisini konuşmadık.

“İdarece sendika çalışmalarından, düşüncelerinden ve kanunların suç saymadığı davranışlarından dolayı sürülmüş, çıkarılmış veya istifa zorunda bırakılmış bütün öğretmenler örgütlerimizin verdiği listeye göre eski yerlerine döndürülecektir.” İdare zaten düşünceden, kanunların suç saymadığı fiillerden dolayı kimseyi yerinden oynatmaz. Böyle bir şeyi kabul etmek, idarenin ben kusur işledim, bunu ortadan kaldırıyorum demesidir.

TALÂT ORHON (İzmir) — Danıştayda iptal edildi

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunların hepsi bu kürsülerde münakaşa edilmiştir, öğretmen kıyımı diye münakaşa edilmiştir, her çeşit şekliyle münakaşa edilmiştir. Kaç kişinin yerinin değiştirildiği dahi bu kürsülerden okunmuştur. Neden değiştirildiği ifade edilmiştir. Yani bunları yeniden Devletin arşivlerinden buraya getirmeye lüzum yok.

Bunlar Parlamentonun arşivlerine girmiştir.

Başka bir şart: “Bundan böyle eğitim ve öğretmen sorunlarının çözömlenmesinde resmi temsilcilerimiz ile görüşüp konuşmak ve çözüm getirmek usul olacak ve bu usul kanunlaşacaktır.” Yani, parlamento yetkilerini icraya devredemez diye kayıtlar var, icranın yetkilerini de TÖS’e devretmek gibi bir şart ile karşı karşıyayız.

“Anayasaya aykırı olan 624 sayılı Sendika Kanunu değiştirilecek ve öğretmenlere grev dahil bütün demokratik sendikal haklar verilecektir.” Hangi partinin seçim beyannamesinde öğretmenlere sendikal haklar verileceği, grev verileceği yazılı? Yani yazdık geldik seçim beyannamelerimizi; ne yapacağımızı yeni söyledik. Grev hakkı verilebilmesi. Anayasa değişikliği ister. Biz nasıl taahhüt altına girelim, Anayasayı değiştireceğiz, size grev hakkı vereceğiz. Faraza grev hakkını hoş görsek ki bu kanaatte değiliz.

Muhterem Üyeler; icrayı işlemez hale getirdiğimiz zaman memleketi idare edilemez hale getirmiş oluruz. O zaman anarşi doğar, o zaman “demokratik rejim bu mu, bundan daha kötüsü olmaz” derler ve demokratik rejimin düşmanları çoğalır. Bu kürsülerden bundan bir ay önce söyledik; demokratik rejim mutlaka müesseriye kazanmalıdır. Müesseriye olmıyan bir Devlet şeklini bugün müdafaa etmek zorlaşmıştır. Bir taraftan bunu ortaya koyarken diğer taraftan demokrasi yapıyoruz diye kuvvetler ayrılığı prensibi içinde birtakım kuvvetler ayrılığına gidersek, bu ne Anayasaya uygun olur, ne böyle bir devlet nizamı dünyada mevcuttur.

“Bu boykottan dolayı hiçbir öğretmene idari ceza verilmeyecektir.” Kanunları ne yapacağız? Eğer af yetkisini bize veriyorsanız, teemmül edelim.

İşte bunlardır boykotun sebepleri. Bunların içerisinde C.H.P. Sayın Genel Başkanı ile konuştuğum her hangi bir meselenin olduğuna kani değilim. Binaenaleyh, benim dediklerime riayet edilseydi boykot olmazdı gibi bir ima çıkıyorsa, bunu karşılıyorum.

Münferit meseleleridir, genel meselelerdir, bunun dışındadır. Münferit meseleler cevaplandırılmıştır. Genel meselelerdeki mütalaalarımız ise, karşılıklı teati olunmuştur.

Şimdi Ankara’da dağıtılmış olan beyannameler var. Bunları geçen gün arkadaşım burada okudu; sıralardan “doğru, doğru” sesleri geldi. Ben yine okuyacağım.

“Biz öğretmenler neden boykota gidiyoruz? Çocuk aç, babası aç, öğretmen aç.” Yani Türkiye bir açlar diyarı, bir sefiller ülkesi. Bunun için boykot. Bunun eğitim ile ne ilgisi var? Bu doğrudan doğruya bir politika. Yani bunu eğitim sistemini düzeltmek suretiyle ertesi gün düzeltebilir miyiz, gerçek böyle bile olsa? “İşte memleketin durumu, 300 dolar millî gelir seviyesi.” Zengindi de biz mi fukaralaştırdık. “Mesele düzen meselesidir, düzen.” (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BURHANETTİN ASUTAY (İzmir) — Onu değiştireceğiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Görüyor musunuz, boykot nereye bağlanıyor? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BURHANETTİN ASUTAY (İzmir) — Yanlış yere çektiniz Sayın Başbakan.

SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar) — Bir sual sorabilir miyim?

BAŞKAN — Konuşuyor beyefendi, konuşuyor. Başbakan konuşuyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Zengin semtlerinde 20 öğrenciye bir öğretmen, fakir semtlerde 70 öğrenciye bir öğretmen.” Bunun için boykot yapıyoruz, diyor. Türkiye’nin en ücra köşesine beyaz beyaz binalar, her birisi 150 bin, 200 bin liraya çıkan binaları götürmeye çalışan ve 1973 senesinde, Cumhuriyetin 50’nci yılında ilkokul meselesini halledeceğiz diye çırpınan bir memlekette bu doğrudan doğruya bir gerçeğin ifadesi değil, bir zengin fakir istismarı yapılması ortaya konuyor. Mesele sınıf kavgası yaratmak, fakirlik istismarı yapmaktır. Bu boykotun, şu bildirinin gayesi odur.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Türk öğretmenine böyle söz söyleyemezsiniz, Türk öğretmenini böyle suçlayamazsınız, öğretmene böyle hakaret edemezsiniz. (C.H.P. ve A.P. Sıralarında tartışmalar)

AHMET SAKIP HİÇERİMEZ (Ankara) — Bu öğretmenin terbiye sistemi ile buraya geldiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Üyeler..

BAŞKAN — Sayın Başbakan bir dakikanızı rica edeceğim.

Mesele, Mecliste meseleleri müzakere etmektir aslında, kavga etmemektir. Milletvekillerinin de asıl görevi ve ödevi sükûnetle dinlemek, aralarında kavga etmemektir. Başkan da bunu tedbir olmak üzere gerekli ihtarları ile sabahtan beri tevali eden ricalarıyla yerine getirmeye çalışıyor.

CENGİZHAN YORULMAZ (Ankara) — Oradan da müdahale oldu.

BAŞKAN — Beyefendi bir tek müdahale oldu mu şimdiye kadar oradan? Rica ederim, hiç olmadı efendim, itham ediyorsunuz, oturun yerinize.

Allah Allah. Bir kere eşyanın tabiatına aykırı. Hükümet Başkanı konuşunken kendi parti grubu müdahale eder mi? (A.P. sıralarından alkışlar)

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Başbakan konuşurken Türk öğretmenine böyle hakaret etmemelidir.

BAŞKAN — Beyefendi, bu Mecliste bu şekilde zatiâlinizin müdahaleleri ile iş göremez hal yaratılamaz. Onun için size son ihtarı yapıyorum, bir daha bu şekilde müdahalede bulunduğunuz takdirde sizi takbih cezasıyla cezalandırmaya mecbur kalacağım. Lütfen susunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Üyeler, ucuz kahramanlıkların peşinde değiliz. Biz buradan gerçekleri söylüyoruz. Buradan söylenmeyen gerçeklerin hiçbir yerde söyliyemezsiniz, söylemenizin de faydası olmaz. Biz meseleyi teşhir ediyoruz burada. Bana aşağıdan laf atmak suretiyle konuyu başka istikamete kaydırmak isteyen Sayın üyeden daha çok konuların müdafiyiz. Sözlerimi bağliayım o zaman göreceksiniz ne söyleyeceğim. Ben bunları gerçekler olarak ortaya koyuyorum, bir tanesine “yanlıştır” deyiniz. Diyemezsiniz, işte bunlar hep bildiriler.

Muhterem Üyeler, Türk öğretmenini sahipliliğini falan yapmak, orta yerde birtakım tahrikçiler ve teşvikçiler varsa, kanunların dışına masum öğretmeni çıkartmış olanların varsa, bunlara toz kondurmamak anarşiyi teşvikten ibarettir. Geliniz kanunlara aykırı fiillerin içinde olan kim olursa olsun, imtiyaz tanımıyalım. Biz bunu anlatıyoruz.

28 bin öğretmen boykota gitmiş. Biz 28 bin öğretmeni boykota sürükliyen idarecileri vebal altında tutuyoruz. Kanunsuz yola sürüklemişlerdir diyoruz ve bu teşekkülleri Türk adliyesine teslim ediyoruz ve diyoruz ki, işte TÖS işte İLKSEN Türk kanunlarına aykırı hareket etmişlerdir. Bunlara Türk kanunlarına göre muamele yapılır. “Bravo, aferin” mi diyelim? Onu dersek sizin gelip bizim yakamıza yapışmanız lazımdır. “Ne yapıyorsunuz, memleketi nereye götürüyorsunuz, ne biçim idare bu?” demeniz lazım. Sizin vazifenizi de biz yapıyoruz burada.

Muhterem Üyeler, bir iki hususa temas etmek istiyorum: 7 Temmuz 1969 ile 11 Temmuz 1969 tarihleri arasında yapılan TÖS olağan üstü genel kurul toplantısında açış konuşması yapan TÖS Başkanı ne diyor? “Gelecek yıllardaki kavgamız çok çetin olacaktır” “Yalnız Türkiye değil bütün Dünya sosyalist olacaktır” diyor.

Bakınız mesele nereye geliyor? Mesele, öğretmenlerin masum ihtiyaçlarının karşılanması meselesi değil. Değil, Çünkü henüz bir ay beş gün olmuş hükümet kurulu; bütçeyi henüz getirmiş, Meclisler komisyonlarını henüz kurmuş, kanunlar henüz sevk ediliyor, birçok meselelere henüz el atılmış. Bir ay beş gün içinde nelerin yapılmadığından herkes şikâyetçi olsa, herkes sokağa çıksa, herkes işini gücünü bıraksa o zaman Türkiye neye döner? İşte, gelin bunun karşısına çıkalım diyorum.

İşte onun için konuşmamın başında dedim ki, rey endişesi ile demokrasiyi dejenere etmeye hakkınız yok. Demokrasiyi müdafaa ediyorsak evvela kanunsuz işlerin karşısına çıkalım. Usulü bu bunun. Prensiplerle demokrasi aşığı olmak kâfi değil. Demokrasiyi müdafaa ediyorsak, kanun devletini müdafaa edelim. Kanun devletini müdafaa ediyorsa, toprak sahibinindir diyelim, kullananındır demiyelim. Demokrasiyi müdafaa ediyorsak, böyle kanunsuz bir hareket karşısında şunu söylemeliyim: “Öğretmenler, ilgisiz kaygusuz bir iktidara seslerini ve dertlerini duyurabilmek için son bir ümitle yarın direnişe geçiyorlar.”

Nereden doğuyor bu direniş hakkı. Şayet her zümre, her şahıs hakkımı alacağım diye direnişe geçerse kanun devletine ne lüzum var? Bizzat ihkak-ı hak olmaz mı? Anarşi esasen buradan doğmaz mı? Türk Anayasasının neresinde direniş? Neresinde kendi hakkını kendisinin alması? Dibaceden bahsediyorsunuz, dibacedeki söz bir

milletin tüm direnişidir. O direniş de şarta bağlıdır. O şart da, egemenlik kayıtsız şartsız milletindir, taarruza uğrarsa, o zaman millet direnme hakkına haizdir. Ve bu hak da, dibacede, böyle bir hak mevcuttur diye yazılmamıştır. Anayasa herkesin elinde, açık okuyunuz. O hak başka şekilde yazılmıştır; maziye ait bir hadiseyi ibra için yazılmıştır; yani, bundan sonra da böyle olur manasında değil. İhtilal hukuku diye bir şey var mıdır, yok mudur? Bunun burada münakaşasına girmeyeceğim, ama bizim memlekette de bunun münakaşası acı bir tecrübe ile arkasından iki tane daha peşpeşe gelen hadise ile görüldü. Şayet direnme hakkı meselesini müzakere etmeye kalkarsak, o ayrı bir konudur, ama Türk Anayasasında ve Türk Kanunlarında şahsın direnme hakkı diye bir şey yok. O zaman kanuna lüzum yoktur, hukuka lüzum yoktur. Bileği kuvvetli olan ne istiyorsa onu alır. Yani, yarın 20 milyon Türk Köylüsü bizim ışığımız yok, bizim suyumuz yok, bizim tohumumuz yok diye yollara dökülse iyi mi bu? Bunlara yol açmayın.

Onun içindir ki, kanunsuz hadiseleri ana muhalefet partisi alkışlamamalıdır, hiç kimse alkışlamamalıdır, kanunsuz hadiseleri alkışlamamak değil, susması dahi caiz değildir, kanunsuz hadiseleri kınaması lazımdır.

Efendim, hadiseler büyük, hadiselerini içinden çıkılmaz hale gelinir. İşte böylece büyük hadiseler. Kanunsuzlukları müsamaha ile karşıladığımız müddetçe o zaman yani kanunsuzlukları teşvik etmiş oluruz. Yapanın yanına kâr kaldığı zaman nereye varırız?

Ben bu hadise ile ilgili olarak söylemiyorum; Türkiye’de anarşi istiyor muyuz, istemiyor muyuz? Herkes yerini tayin etmeye mecbur. Türkiye’de kanun devletinin yanında mıyız, karşısında mıyız? Yanındayız demek kâfi değil, yanında olduğunu göstermek için bir tavrın, bir tutumun içinde olmak lazım.

Şimdi Muhterem Üyeler, burada başka bir şeyden bahsedeceğim: Türk Parlamentosunun içinde bugünkü rejime inanmayan kimsenin olmaması lazım. Herkesin kendi yerini tayin etmesi gerek. Burası bir fırsat için kullanılmamalı. Çünkü işin içinde ant var, ant içiliyor. Yani, “Hem ant içerim ben de bildiğimi yaparım” Bu gibi bir davranış nasıl izah etmek, buna ne ad takmak lazımdır? Bunu sizin takdirlerinize bırakıyorum.

Şimdi, dünkü Senato konuşmalarında: “Bütün az gelişmiş ülkelerin problemleri çok girifttir, buna rağmen kolay çözülebilir” “Ancak bütün az gelişmiş ülkelerin diğer problemlerine el bile sürebilmek mümkün değildi. O da şudur: Az gelişmiş ülkelerde halkı iliklerine kadar sömüren ülkenin siyasî, sosyal ve ekonomik hayatına hâkim imtiyazlı bir zümre vardır. İşte bu imtiyazlı çetenin imtiyazları kaldırılmadıkça, problemleri halkın yararına çözmek mümkün değildir. Bu çok güç bir iştir, birçok az gelişmiş memleketler bu başbelası problemi totaliter veya otoriter rejimlere içinde halletmişlerdir.”

Eğer totaliter veya otoriter rejim özlemi varsa bu Parlamenteonun sıralarında gelip oturmaya lüzum yok.

Altında: “Bizim meclislerimiz, hükümetlerimiz, siyasî parti yöneticilerimiz bu karakterden (yani daha üsteliyor) devrimci karakterden çok uzaktırlar. Halkımız ise hemen hemen hiçbir ülke hakkında bulunmayan devrimci karaktere sahiptir.”

Yani, milleti temsil eden tek organ Türkiye Büyük Millet Meclisi, millet devrimci karaktere sahip ama temsilcileri devrimci karaktere sahip değil. Bunu bir mantığa bağlayabiliyor musunuz? Ha, bu şuna bağlanır: Halkı överek “Ey aziz vatandaşım, ey aziz halkım” falan deyip onun sırtına çıkmak için, ağzına bir şey tıkayıp, bir mendil tıkayıp

susturmak için, sonra başına oturup seni kalkındırıyorum, diye aklına gelen her şeyi yapmak için birtakım özlemlerin içinde bulunanlar var ve bu ifadenin sahibi bunları söyledikten sonra “Böyle özlemlerin içinde değiliz” gibi bir tutuma girecekse, o zaman bu söylediğini “Ben öyle rastgele söylemişim, her hangi bir manaya söylememişim” gibi izahtan başka bir yol bulamaz.

Şimdi başka bir üyenin beyanlarına geliyorum.

“Yüce Türk Milletine sesleniyorum, senden yana olanları vuranlara artık yeter, dur diyorum. Ne değişir. İsterse kesilsin devrimcilerin başları birer birer. Oysa bir yasadır bu, mümkünü yok, devrimci ölür, devrimler sürer.”

Ne arıyorsunuz dışarda?

Şimdi bakınız bugünkü gazetelerde, “69 subay gazete idarehanelerine kâğıt dağıttı” deniyor. Kim dağıttı, isim nedir? Bunlara dair bir şey yok.

Muhterem Üyeler, hepinizin bilmesi lazım gelen bir şey var, bütün Türk efkârı umumiyesinin bilmesi lazım gelen bir şey var, onu söyleyeceğim size. Model şu: Model, “Efendim seçimle olmaz” Niye olmaz seçimle? E, millet seçmesini bilmiyor. Seçimle, sosyalist düşünce, neyse, o, neyse ondan kastım şu: Gayet tabii ki, sosyalist düşüncenin değişik şekilleri var. İsveç’te var, Hollanda’da var, İngiltere’de var, şurada var, burada var, ama sosyalist düşünce demek başka iştir içinde ne var o başka iştir.

İsveç sosyalizminde bütün işletmelerin %93’ü özel teşebbüstdür. %7 si, ormanlar ve bir kısım madenler, bir kısım elektrik santralleri devletin elindedir, %93 fertlerin elinde, Devletleştirmeci sosyalist var, başka çeşidi var. Yani sosyalizmi bir perde olarak kullanıma var.

Şimdi bu, 69 subaya ait beyannamenin altında da yani “69 subayın beyannamesidir” diye bir gazeteye verilen, oradan başka gazetelere intikal eden beynamede de: “Ne değişir? Kesilsin devrimcilerin başları birer birer oysa bir yasadır bu, mümkünü yok, devrimciler ölür, devrimler sürer.”

Anarşinin kaynağı nerede arıyorsunuz? Anarşinin kaynağı içeride. Türkiye Büyük Millet Meclisinden yüz bulamayan, tahrik göremeyen hiçbir anarşi hareketi Türkiye’de yaşayamaz. Geliniz, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu Muhterem, bu muhteşem celsesinde evvela bunu halledelim.

Şimdi ifade ediyorum; herkes zannetmesin ki, elini kolunu sallıyarak istediği işi yapacak, Devletin altına dinamit koyacak. . Bu mümkün değildir. Onun için diyorum korkusuz olunuz, içinizde rejime, Devlete karşı bir korku inkişaf ettirmeyiniz. Maalesef yakın mazideki bazı hadiselerin halen silinmiyen izleri, Türk vatandaşını haklı olarak zaman zaman birtakım tereddütlerin içine sokuyor. Ne oluyor neticede? Her fısıltı Türk Silahlı Kuvvetleriyle Türk Halkı arasında bir soğukluğa sebep oluyor.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — “Siyasi af’da” olduğu gibi

BAŞKAN — Sayın Özgüner, sise bir takbih cezası vermeyi usul yönünden lüzumlu addettim. Bu benim için çok zor bir muamele yap maktan tevakkî etmek için elimden gelen gayreti gösterdim, fakat bu kanun, bu içtüzük beni buna mecbur ediyor. Zatiâliniz bütün istirhamıma rağmen dinlemediniz...

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Sayın Başkan, Başbakana hatırlatmayı faydalı gördüm, hatırlatmak istedim...

BAŞKAN — Hiçbir zaman yerinizden müdahale etmeye hakkınız yoktur. Takbih cezasını verdim. (A.P. sıralarından alkışlar) Takbih cezası Yüce Meclisin oyu ile mümkün olur. Takbih cezasını Yüce Meclisin, Büyük Millet Meclisinin oyuna sunuyorum...

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Müdafaamı yapacağım bu mevzuda.

BAŞKAN — Müdafaanızı yapacaksınız... Peki efendim.

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Üyeler, millet kendisinden yana olanları kendisi mi seçecek, yoksa birtakım kimseler mi seçecek? Yani milletin henüz rüştu tamam değil de, bir vasi tayin edilmiş kendisine, öyle mi olacak. Yani henüz daha millet kanunen ehil hale gelmemiş mi? İki ay evvel seçim yapmışız, senden yana olanları, kendisinden yana olanları millet ortaya getirmemiş de bu yetkisini birtakım kimselere devretmiş, millet seçip bitirdikten sonra, “Bunlar senden yana değildi, şunlar senden yana idi” bu yargılar nereden çıkıyor? Türkiye Büyük Millet Meclisini bu “sözde vesayet”ten kurtarmaya mecburuz. Türkiye Büyük Millet Meclisi adeta bugün, bir nevi Divanı Muhasebat vizesi gibi her fiilinden dolayı vizeye tabii. Bu düşünceler o vizenin sahiplerininindir. Her anarşi hareketinin arkasında mevcut olan kimler vardır biliyoruz. Teşrii masuniyet zırhının altına girip anarşi hareketlerinin altında bulunmamak gerek.

MUSLİHİTTİN YILMAZ METE (Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi) — Açık konuş, açık, misal ver!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Üyeler, Türkiye’de gerçekleştirilmek istenen model şudur: Sosyalizm... İşte denenmiştir, halka anlatılmaya çalışılmıştır, şu olmuştur, bu olmuştur, T.İ.P.’in reyleri düşmüştür yahut ne ise o, sosyalizm maskesi altında bir şey... Burada çok münakaşası yapıldı, girmiyorum. Şimdi onlara. Bizce sosyalizm falan değildir o, doğrudan doğruya Marksizmdir, hatta Marksizmin de çok çeşitli nüanslarıdır. Kendileri dahi içlerinde bu nüansları münakaşa ediyorlar. Bu şeyi gerçekleştirmek heveslileri bugün; “Halka bunu anlatamayız, seçim yolu ile biz gelemeyiz iktidara...” E, seçim yoluyla millet isterse gelirsiniz, millet istemezse gelmezsiniz... Hayır, milletin isteyip istememesi mühim değil, onların iktidara gelmesi mühim.

Ne yapacaklar? Milleti kurtaracaklar. Millet kendisine güveneceği insanları seçmekte ehil değil de, bu sosyalist adlı zademânlar milletin namına meseleye vaziyet edecekler.

İşte budur aslında. Halktan yanalık değil, halka karşılık budur, halk düşmanlığıdır bu. Ondan dolayı da millet kendilerini reddediyor; bu şekildeki düşünceleri. Ne yapsınlar? İlerici güçlere sahip çıksınlar. Yani, “Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir. “Bu bir efsane, bunu bir kenara bırakalım, bununla milleti biz ileriye götüremeyiz... Halaskarlar, her birisi bir Atatürk, birtakım kimseler çıkaracaklar; “Memleket batıyor, gidiyor, millet de nereye gittiğini bilmiyor, çünkü rüştu yok, öyle ise milleti biz kurtaralım.”

Eğer düşünceleriniz varsa, kimin varsa, milletin huzuruna çıksın, anlatsın ve idareye talibolsun. Bunu kimse değiştiremeyecektir, herkes aklını başına toplasın. Bu yürüyecektir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Model şu;

“Memlekette çeşitli yerlere el atalım, halktan bir şey alamıyoruz” Bu çeşitli yerlerin hiç birisinden bir şey çıkaramazsınız.

“İşçiye el atalım.” Türk işçisi verdi cevabını, elinin tersi ile.

“Talebeye el atalım.” Yüz bin tane Türk üniversite öğrencisi var. Yüzbin öğrenci içinde bir iki kişiye ancak birtakım şeyleri aşlamak imkânı buldular. 98 bin öğrenci o da bu işe hayır, biz işimizde gücümüzdeyiz dedi.

“Köylüye el atalım. Toprak diyelim, şu diyelim, bu diyelim. Memleketi bölecek ne kadar alet ve vasıta varsa onu halkın huzuruna götürelim. Çeşitli bölgelerde, çeşitli hüneler gösterelim.” Vatanperver Türk halkı buna da yüz vermedi. Büyük cephe stratejisi, “Köylü, çiftçi, işçi el ele, köylü öğrenci işçi el ele.” Bir şey çıkaramadılar.

Şimdi esasen Devletin emniyet kuvvetleri rejime sadık kaldığı müddetçe de, kolay kolay demokratik rejimlerde herhangi bir şey elde edebilmek mümkün değildir. Onu da bilirler.

O zaman, “Türk Silahlı Kuvvetlerine çeşitli yerlerinden kanca atalım, onların hamasi duygularını istismar edelim” dediler. İşte şu okuduğum beyanname hikâyesi bu gayretlerin, bu mezbuhane gayretlerin bir neticesidir.

Model budur, ama bu modeli yürütmeye kalkanlar, Türk Silahlı Kuvvetlerinin memleketin medarı iftihar, göz bebeği, kendi hükümlerini korumak için şurada yazılı olan “Egemenlik kayıtsız, şartsız milletindir” Düsturunun ilelebet var etmek için, içerden çıkardığı çocuklarını millete düşman edemeyeceklerdir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, *siddetli alkışlar*)

Muhterem Üyeler burada uzun boylu bir sağ-sol tartışmasına girmek istemiyorum. Bu tartışmalarda söyleyeceğim şey şudur.

Adalet Partisi ve Adalet Partisinin siyasî iktidarı meşru olmıyan, Cumhuriyet kanunlarına uymıyan, Cumhuriyet Anayasasına uymıyan hiçbir şeyin gizli kapaklı taraftarı değildir ve olamaz. Biz Anayasayı mı beğenmedik, söyleriz; filan maddesinin düzeltilmesi lazımdır deriz ve açıkça dedik. Şurasının şöyle düzeltilmesi lazımdır deriz. Biz sokakta bir şey arayan insanlar değiliz. Sokağın daima karşısında olduk. Sokağın bir ülkeyi çıkmaza götüreceğini çok iyi biliyoruz. Hak hukuk işi sokakta aranmaz. Hak ve hukukun aranacağı yerler bu Meclislerdir bu kürsülerdir ve bağımsız Türk adaletidir. Onun içindir ki, bize ima yolu ile dahi yöneltilebilecek şeylerin cevaplandırılmasına uzun boylu girmiyorum, çünkü bu gibi şeylerin karşısında kendimizi müdafaada hissetmiyorum.

Türkiye’de bir süreden beri devam edegelen, 1961 Anayasasından bu yana devam edegelen sokak hareketleri oldu. Çeşitli tezahürleri oldu bunların İnancımız odur ki, yine seçim beyannamemizde ve Hükümet Programımızda belirttik, kanunlarımızda boşluklar vardır. Bu boşlukları dolduralım dediğimiz zaman, “Hürriyetler elden gidiyor” diye herkes birden ayağa kalkıyor. Geçen sene Anayasaya Nizamını Koruma Kanunu, Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanunu diye bir tasarının müzakerelerini ve o zaman bu Mecliste bulunan T.B.M.M. ne mensubolan bütün değerli üyeler hatırlıyacaklardır. Bizim kastımız, hak ve hürriyetleri gasbetmek değil, özüne girmek değil, ama hak ve hürriyetlerin tümünü ortadan kaldıracak olan anarşi hareketlerini kanunlar çerçevesinde içinde önliyecek güce, hem icrayı hem yargı organına kavuşturmadır. Türk Ceza Kanununda boşluklar vardır. Bugün yargı organları, Türk zabıtasının üzerinde hassasiyetle durup götürüp kendilerine teslim ettikleri birçok kimseleri, kanunlardaki

boşluklardan veya kanunlardaki vuzuhsuzluklardan dolayı bırakıyor. Bu, zabitanın vazife görmesinde büyük bir sıkıntıya sebeb oluyor. Biz kanunun pençesine teslim ettiğimiz bir kimsenin suçunu da tayin edelim demiyoruz. Ama bu hadiseler niye böyle devam edip gidiyor diye bir tahlile girildiği zaman, yargı organı ile icranın beraberce çalışmasında birçok aksaklıklar olduğu görülecektir. İcra bunları kendiliğinden halletmeye kalkamaz, çünkü bütün eylem ve işlemleri idari kazanın ve diğer yargı organlarının murakabesine tabidir.

Söylemek istediğim şey, bir meseleye parmak basmaktır. Bunların gerekleri düşünülmüştür. Bu gerekler Hükümet programında da zikredilmiştir, seçim beyannamemizde de zikredilmiştir. Anarşistlerle sadece sözle mücadele edemeyiz. Mutlaka yargı organını ve icrayı yeni yetkilerle mücehhez kılmak lazımdır. Bunlar da önümüzdeki günlerde Yüce Meclislere getirilecektir. Yani, şunu demek istiyorum: Buradan, hepimizin üstünde birleşmesi gereken bir hususun ifade edilmiş olması beni memnun etmiştir. Meclislerimizin bize yardımcı olması lazımdır. Biz sandalye hırsı ile koltuk hırsı ile sandalyeye tapu çıkartmak hırsı ile iktidarda kalalım hırsı ile hareket eden insanlar değiliz, ama geliniz demokrasiyi ve Devleti ayakta tutalım, bu hepimizin vazifesidir. Demokrasiyi ve Devleti ayakta tutabilmek için evvela hep beraber buna inanmalı olalım ve demokrasinin ve Devletin emniyetinin şeklinin karşısına çıkanların hep beraber peşinde olalım ve bundan sözümüzle, özümüzle hareketimiz bir birini tutsun... Muhterem Üyeler, T.B.M.M.'nin bugünkü toplantısında demokrasiye olan inancımı beyan eden Sayın C.H.P. Genel Başkanına ve Sayın G.P. Genel Başkanına huzurunuzda teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Ben söylenen hususları çeşitli kategoriler altında mütalaa ettim. Yapılan beyanlar içerisinde değişik hususlar mevcuttur. Demokrasiye niye sahip çıkıyorsunuz, diye kimseye buradan tarizde bulunmuyorum, bilakis hep beraber sahip açıklamasından büyük inşirah duyduğumu ifade ediyorum. İlk defa etmiyorum. (A.P. sıralarından alkışlar)

Sözlerimi şöyle bağlamak istiyorum. Gayet tabii ki ortaya konulan konular fevkalade mühimdir. Yine önümüzdeki günlerde bu konuların münakaşasına devam edeceğiz. Konular çok kere mücerret bir platformda münakaşa edilmemelidir. Ortada müşahhas herkesin gözünün önünde cereyan eden hadiseler vardır. Prensiplerin münakaşasından ziyade, bu prensipler hükme bağlanmıştır, bu müşahhas hadiseler karşısındaki tutumunu herkes açıkça almak durumundadır. Türk Devleti, Türkiye Cumhuriyeti kimsenin sayesinde ayakta değildir. Türkiye Cumhuriyetine Türk Milleti sahiptir. Türkiye Cumhuriyetini ilelebet yaşatacak olan aziz Türk Milletidir, hepimiz onun hizmetinde ve o yolda, o istikamette gayret sarf etmenin boynumuzda borç olduğunu biliyoruz. Bu mesuliyet duygusu içinde Devletimize, Devletimizin organlarına güven içerisinde olmak, zannediyorum ki, demokrasi düşmanlarına ve anarşi taraftarlarına bugün verebileceğimiz en iyi ders olacaktır.

Hepinize saygılarımı sunuyorum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli ve şiddetli alkışlar)

Aradaki tartışmalardan sonra devamla

Boykotlar, öğrenci hareketleri ve demokratik rejim aleyhindeki aşırı akımlarla ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinin Anayasa düzeni içinde görevini yapacak kudrette olduğunu belirtmek üzere C.H.P. Genel Başkanı ve Malatya Milletvekili İsmet İnönü ile

G.P. Genel Başkanı ve Kayseri Milletvekili Turhan Feyzioğlu'nun gündem dışı demeci ve Başbakan Süleyman Demirel'in cevabı (Devam)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, ne hakkında konuşacaksınız, efendim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bana izafe edilmemesi lâzımgelen bir izafede bulundular, bunu karşılamak istiyorum.

BAŞKAN — Sizin söylemediğiniz bir sözü mü söylediler, efendim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet efendim.

BAŞKAN — Yalnız o hâdiseye münhasır olmak üzere buyurunuz.

Anlaşıyor ki, Sayın üye seçim bölgesinde bir seçim malzemesi olarak kullandığı bir hususu burada söylemekte beis görmediler. Tehalük içerisinde kürsüye gelip Mayıs 1969 ayı içerisinde siyasî hakların iadesi adını taşıyan Anayasanın 68'nci maddesinin tadili ve geçici 11'nci maddesinin kaldırılmasıyla ilgili bir teklifin geçirdiği merhaleleri benimle hiçbir ilgisi olmayacak şekilde ifade ettiler.

Teklif, hepinizin bildiği gibi, Millet Meclisinden geçmiş, Senato'da, Komisyonunda tekrar müzakere edilmiştir. Bunun çeşitli istismarları o zaman yapıldı. Bu istismarları yapanların hepsi de sonradan mahcup oldular. Devlet idare etmesi kolay değildir. Bağırarak, çağırarak, birtakım mesuliyetsiz davranışlarla her şey olur biter zannedilmemelidir. Siyasi haklarla ilgili mesele, kökü mazide fevkalade güç bir mesele idi. Bu meselenin halli ve meselenin halli için geçen merhaleleri burada sayıp dökecek değilim. Sadece bana atfedilebilecek bir beyan, bir düşünce, bir yazı, bir kayıt, hatibin burada söylediği gibi, ordu bunu istemiyor, onun için durduruldu şeklinde bir husus mevcut değildir..

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Grupta konuştunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Zatiâliniz orada değildiniz.

Binaenaleyh, bu beyanı dahi biraz evvel izaha çalıştığım model içerisinde, kendi kumanda zinciri dahilinde vatan müdafaasından başka bir düşüncesi olmıyan Türk Silahlı Kuvvetlerine şu veya bu şekilde bir yakıştırma olarak addediyorum. Türk Parlamentosu, (Hadiseler çok kere gelişir, o gelişmenin içerisinde zannediyorum) 229 arkadaşımızın imzası ile ortaya konmuş bulunan teklifi kanunlaştırmıştır, Anayasa da tadil olmuştur. Esasen üç ay evvel şöyle yaptı da, üç ay sonra böyle yapmadı gibi münakaşalara girmeye de lüzum yoktur. Bu münakaşalar burada yapıldığı zaman Sayın üye zannediyorum bu parlamentonun üyesi değildi. Kendisine mesele yanlış anlatılmıştır veyahut da meseleyi o şekle dökmekte fayda görmüştür. Bunu tasrih etmek istiyorum. Türk parlamentosunu bu zamana kadar hiçbir kuvvetin altında düşünmedik, kimse de düşünemez düşünmeye de hakkı yoktur ve olmayacaktır. Onun müdafaasını biz çok daha ileri şekilde yapmışızdır. Burada meseleyi yeni polemiklere götürmemek için sadece hatibin yanlış beyanda bulunduğunu, bana izafe edilmemesi lazımgelen, kendi kafasında imal ettiği bir beyanı veyahut öyle menfaat görüldüğü için seçim öncesinde bizi yıpratmak için, seçim şansımızı azaltmak için o şekilde meselenin takdim edilmesinde fayda görüldüğünden dolayı, kendisine de o şekilde intikal etmiş bir hususu söylemişlerdir. Bunu reddediyorum. Böyle bir şey bahis konusu değildir. Hepinize saygılarımı sunuyorum.⁷⁵ (A.P. sıralarından şiddetli alkışlar)

⁷⁵ TBMM (Birleşik Toplantı) Tutanak Dergisi Cilt 9, Toplantı Yılı 9, Birleşim 3, Sayfa 35-53, 55

6 Şubat 1970 Cuma

1970 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Nedeniyle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yaptıkları Konuşma

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun Sayın Üyeleri; 1970 Bütçesi üzerinde son görüşmelere cevap vermek üzere huzurunuzda geldiğim şu anda hepinize saygılarımı sunuyorum.

Bütçe görüşmeleri, Cumhuriyet Senatamızda günlerdir yapılıyor. Zannediyorum ki, 37 güne yakın bir müddetle Bütçe ve Plan Karma Komisyonunda bu görüşmeler yapılmıştır. Önümüzdeki günlerde de Millet Meclisinde yapılacaktır.

1970 bütçe görüşmelerinin bir özelliği vardır. Bu özellik; 12 Ekim 1969 tarihinde yapılmış bulunan Millet Meclisi seçimlerinin üzerinden henüz 3-4 aylık bir zamanın geçmiş olması ve iktidarın yenilenmesi veya değişmesini tayin edecek millet iradesinin, bundan henüz 3-4 ay evvel izhar edilmiş bulunması sebebiyle kurulmuş bulunan yeni Hükümetin Hükümet Programı münakaşası edilirken, 1970 bütçesi ile ilgili münakaşalarda ortaya atılan konuların büyük bir kısmı cevaplandırılmıştır. Bununla beraber, bütçenin tümü üzerinde, evvela şöyle başlayalım: Bütçenin tümü üzerinde komisyonda, her bütçede komisyonda, daha sonra bütçenin sonunda komisyonda, daha sonra bütçenin tümü üzerinde Yüce Senatoda daha sonra her bütçede Yüce Senatoda daha sonra bütçenin sonunda Yüce Senatoda, daha sonra üç defa da her bütçe Millet Meclisinde konuşulmaktadır.

Bir Sayın sözcü, bütçeye olan ilgisizlikten şikâyet ettiler. Bu kadar çok konuşulduğu zaman, tahmin ediyorum ki, yanlış şeyleri defaatle tekrarlamak gibi bir durum kendiliğinden hâsıl oluyor ve bu yüzden de ilgi kaybolur.

Yüce Cumhuriyet Senatosunun muhterem üyelerine şu hususu arz etmek isterim ki, reformdan ıslahattan, düzen değişikliğinden bahsederken bu tabirleri kullananların hedeflerinde vuzuh olsun, olmasın, her halde müessir devleti, yani daha az masraflı bir devleti, fakir bir memleketin çocukları olarak istemeyecek kimsenin bulunduğu kaani değilim. Herkes Devletin müessir olmasını ister. Siyasi iktidarın başı olarak şu hususu ifade etmek isterim ki, 1970 yılına girerken, 1969 seçimleri dolayısıyla yüce milletimize radyolarda, meydanlarda, kahvelerde, basında, her yerde Devletin daha iyi idare edilmesi لازم geldiğini beyan ettik. Kanaatim odur ki; Meclislerimiz beraberce Anayasamızın bütçe müzakeresine taalluk eden maddesini gözden geçirecekler ve bu kadar çok tekrar, aslında murakabe fonksiyonunun yapılmasının icabı ise, ona kimsenin bir diyeceği yok, ama murakabe fonksiyonunun en iyi şekilde yapılmasının bir icabı olduğunu da iddia etmek mümkün değildir. Temennim odur ki, rasyonalizasyon meselesini, yani mahdut kaynaklarla Türkiye'yi daha verimli idare etme meselesini düşünürken, bütçe müzakeresi meselesini anayasanın ilgili maddesiyle birlikte mütalâa etmek lazımdır. Bununla kimsenin söz hakkı kısıtlansın gibi bir fikrin sahibi değilim. Ama görülüyor ki, hemen hemen aynı konular defaatle tekrarlanıyor. Tekrarlandığı zaman kuvvet kazandığını kimse ifade edemez. Alaka kayboluyor; alakanın kaybolması Meclislerin itibarı üzerinde fevkalade lüzumsuz münakaşalara sebep oluyor. Onun içindir ki, 1970 bütçesiyle ilgili özet mahiyetindeki fikirlere, mütalaalara, tenkidlere, mülahazalara temas ederken bu konuya temas etmekten kendimi alamadım.

Esasen seçim beyannamemizde de buna mütedair hususlar vardır. Bu hususlar Hükümet programına aktarılmamıştır. Çünkü daha çok Meclislerin işi olarak ele alınmıştır, ama Meclislerin içinde de siyasi iktidarın bir fonksiyonunun bulunduğu bir gerçektir.

Muhterem Senatörler, hemen hemen 3 saate yakın zamandır, dikkatle dinlemeye çalıştığım mütalâaları değerlendirip, tasnif etmek ve bu tasnif üzerinden bunları karşılamak takdir buyurursunuz ki, mümkün değil. Ama dinleme süresi içerisinde yapabildiğim kadar bir değerlendirmeyi ve tasnifi huzurunuzda ifadeye çalışacağım.

Ne oluyor? Bu görüşmelerde Senatamızda iktidar grubu adına konuşan arkadaşımıza ilaveten 3 değerli sözcü fikirlerin beyan ettiler. Bunların tümünü birden aynı vasıfta örnek mümkün değildir. Değişik görüşler vardır içerisinde, öyle olması da tabiidir. Birleşen, ayrılan noktalar vardır. Bunu da tabii addediyorum.

Bilhassa bu görüşmelerde serdedilen mütalâaların temelinde gördüğüm bazı hususlar var ki, onları işaret etmek istiyorum. Görüşmelerin en son görüşmeler olduğunu, herşeyin detayına kadar burada izah edilmesine zamanın kifayet etmediğini, bunların hepsini takdir ediyorum. Ama bütün bunlarla beraber serdedilen mülhaza ve mütalâaların bazıları ki, onları biraz sonra tahlil edeceğim, maddi yanlışlıklara da yanyor. Bir kavram farklılığından ileri gelmiyor, o kadar basit maddi yanlışlıklara dayanıyor. Bu bilgi noksanlığından ileri gelebilir. Tahmin ediyorum ki, günlerdir konuşulmakta olan bu bütçede bilgi noksanını giderecek kadar aydınlatma yapılmıştır. Ama buna rağmen yine bazı mütalaalar bilgi noksanına dayanıyor. Bazı mütalaalar yanlış değerlendirmeye dayanıyor. Bazı sözcülerin beyanlarında, bizatihi kendi mantıkları içerisinde tenakuzlar var. Aynı sayfanın içerisinde tenakuzlar var yahut bir sonraki sayfanın içerisinde tenakuzlar var. Tarihi tekâmül, Türkiye'nin nereden başlayıp, nereye geldiği ile Türkiye'nin hedefi birbirine karıştırılıyor ve bunların neticesinde bazı yanlış hükümlere varılıyor. Bu yanlış hükümlerin de zaman zaman kaziyeyi muhkeme evsafı kazanması için Anayasaya sübjektif, keyfi olarak bağlandığını da görüyoruz. Yani, hüküm budur, bu da Anayasaya bağlıdır, öyle ise bu hüküm Anayasadan kuvvet alır gibi bir bağlantıya da gidildiğini görüyoruz. Bunların sonun da yanlış neticeler çıkıyor. Hemen konuşmamın burasında şunu işaret edeyim; bütün konuşmalar böyledir demek istemiyorum. Bu konuşmaların heyeti umumiyesinde gördüğüm bir hususa işaret etmek istiyorum.

Muhterem Senatörler, gayet tabii ki, muhalefet gruplarından veya bizim fikriyatımızı, icraatımızı, beğenmeyenleri bunu niçin beğenmiyorsunuz veya niçin bizim bütçemizi iyi bulmuyorsunuz şeklinde bir suale muhatap tutamıyoruz, yani, muhalefetin iyi yaptınız demesini bekliyameyiz. Muhalefetin bizim bütçemize beyaz oy vermesini de bekliyameyiz. Türkiye'de bunlar alışılmamış şeylerdir. Daha Türk demokrasisi uzun yıllar geçecek, birtakım gelenekleri kazanıncaya kadar, birtakım peşin hükümlerden alışılmış itiyatlardan kurtuluncaya kadar bu uzun yılları, bir tekâmül içinde ve salimen geçirdiğimiz bir gerçek. Bugünkü münakaşaların aslında itiraz ettiğimiz, birçok hususları olmasına rağmen gösterdiği manzara budur, yani, her sene münakaşalarımıza bir tekâmül eklemekte ve Parlamentomuzun çalışmalarına değer katmaktadır. Gayet tabii ki muhalefetin tenkidlerinde iyi yaptınız denmesini beklemekten, bu münakaşaları daha çerçeveli bir şekilde yapabilmek ve fikir alış veriş, tenkidten ümidettiğimiz faydaları elde edebilmek için bazı beyanlarımız olacaktır. İyi yapmadınız denilecektir, denilmesinde bir itirazımız olamaz, ama neden iyi yapmadığımızın makul makbul ve mantıkî delilleri ortaya konmalıdır. O zaman makul, makbul ve mantıkî deliller karşısında kim hatada ısrar eder? Şayet günün birinde Türkiye'de muhalefet, iktidar diyalogunu, böyle bir ölçünün içerisinde sokabilirsek, Türk demokrasisi hepimizi bahtiyar edecek bir güce kavuşmuş olacaktır.

Muhterem Senatörler, burada söylenen sözlerin tarafımızdan çok iyi dinlendiğini, bu sözleri duyduktan sonra, bunların tümü birden yanlıştır gibi bir infiale kapılmadığımızı, her

tenkid, her mülâhazanın altında acaba bunda ne derece haklılık ve tutarlılık var, ne derece de böyle mütalaaların imkân ve kabiliyeti var, tatbikat bakımından diye düşündüğümüzü huzurunuzda ifade etmek isterim. Gayet tabii ki bu kürsüye gelinip cevaplar verilecektir. Cevap vermediğimiz takdir de o zaman bu diyalogun, iktidar- muhalefet diyalogunun işlenmesi mümkün olmaz, ama bu cevapları verirken şu hususu temin etmek isterim ki, abesle iştigal etmiyoruz, müdafaası kabil olmıyan şeylerin müdafaasında değiliz, velev ki bu müdafaası kabil olmıyacak şeyler bizim kusurumuz olsa. Bunların müdafaasında değiliz. Türk Parlamentosuna atfettiğimiz sonsuz saygının ve Türk parlamentosunda gördüğümüz aziz milletimizin tükenmez hayatîyetinin ifadesine olan saygımızın eseri olarak her söylediğinizi inceden inceye tetkika tabi tuttuğumuzdan emin olmanızı isterim.

Muhterem Senatörler, münakaşalarımızda bir çerçeve, daha doğrusu çok değişik olmayıp platformlar bulabilmek, aynı lisanı konuştuğumuz halde birbirimizin lisanını anlamaz halden çıkmak için işte bazı temel kavramlarda bir mutabakatın olması lazımdır. Bu mutabakat yokluğundan dolayı çeşitli mütalâalar serd ediliyor, aslında tenkid edilen icraat değil, tenkid edilen fikir değil, tenkid edilen; siz karma ekonomiyi nasıl anlıyorsunuz, biz karma ekonomiyi nasıl anlıyoruz. Anlayış farklarından tenkidler doğuyor. Siz planı nasıl anlıyorsunuz, planlı ekonomiyi nasıl anlıyorsunuz, biz planlı ekonomiyi nasıl anlıyoruz, bunlardan tenkidler doğuyor. Ümid ediyorum ki bu tenkidler dahi bir gün bizim temel kavramlarda, tıpa tıp aynı olmasa bil, birbirimizi anlıyacak bir anlayışa gelmemizi sağlayacaktır. Bunlarda da büyük bir sakınca görmüyorum. Birçok münakaşalar, tenkidler, Anayasa anlayışından, karma ekonomi anlayışından plan anlayışından, hukuk Devleti anlayışından ileri geliyor. Bir kısmı da muhalefet olmanın verdiği rahatlıktan, bir de muhalefetin mutlaka her şeyin aksini söylemek gibi bir vazifesinin bulunduğu şeklinde bir sorumluluk duygusu geleceğine sahip olmasından ileri geliyor. Bunları neden söylediğimi biraz sonra arz edeceğim.

Bugünkü yapılan müzakerelerde bütçenin açık mı, denk mi olduğu yine münakaşa edildi. Ümid ediyordum, hiç olmazsa son günde bu münakaşada bir beraberliğe varmış olmak lazımdı.

Muhterem Senatörler, şurasını gayet açıklıkla ifade edelim: Adalet Partisi siyasi iktidarı 1965 Bütçesine Koalisyon Hükümeti olarak girdiği zamandan bu yana, Yüce Meclislerin huzuruna getirdiği bütçelerde 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, altıncı bütçesinde hepsi dahil gelirleri şişirme, giderleri artırma gibi bir yola sapmamıştır. Böyle bir şeye ihtiyaç yoktur. Böyle bir şey doğru değildir. Gelirler Devletin eksperleri tarafından mevcut kanunlarımız muvacehesinde tahmin edilmiştir. Maliye Bakanlığı uzmanları tarafından, Planlama uzmanları tarafından tahmin edilmiştir. Arada farklılık çıktı ise ki, bu iş Maliye Bakanlığının fonksiyonudur, planlama sırf bunu ekonominin bir icabı olarak yapar, arada farklılık çıktı ise, Maliye Bakanlığının tahminleri esas alınmıştır. Yüksek Planlama Kurulu bildiğiniz gibi programa bağlı bütçe tanziminde eksperlerin de iştirak ettiği bir kuruldur. Bu kurullarda “siyasi iktidardan gelirleri bir milyar şişirin, taahhütlerimiz var, giderleri de ona göre ayarlayalım” şeklinde en ufak bir ikaz veya taleple hiç kimse karşılaşmamıştır.

Bugün ben bütçenin denkliliği veya açıklığı münakaşasını yeniden yapacak değilim. Maliye Bakanı arkadaşım, grup sözcüsü arkadaşlarım, bu kürsüden bu münakaşaları yaptılar. Sadece şunu ifade etmek istiyorum; geçen sene getirdiğimiz bütçeyi de aynı samimiyetle getirdik.

Geçen seneki bütçe denk mi kapandı? Denk kapanmıyor, herkesin bildiğini sizden niye saklıyalım. Denk kapanacak ümidi ile getirdik. Denk kapansın diye hazırladık. Yani

Senatörümüze yanlış bilgi verelim, Meclisimize yanlış bilgi verelim, kasti ile gelmedik, Hüsnüniyetle bir bütçe tanzim ettik. Memleketin ihtiyaçlarına, planına, programına uygun olarak huzuruza getirdik.

Şimdi neden açık meydana gelir bütçede? 2,5 milyarlık da kısıntı yapılmış olmasına rağmen neden açık meydana gelir? Her halde bunun bir sebebi olması lazım. Sebep ikidir; bunlardan bir tanesi yanlış tahminler yapmışsınızdır, yani gelişmiyecek tahminler yapmışsınızdır, tahminleriniz objektif değildir. Tahmin yaparken hesap hatası yapmışsınızdır, -eksperler bakımından söylüyorum- bunun siyasi bir tarafı yok. Gayrisiyasidir. Bir tanesi de; daha çok masraflar çıkmıştır, daha çok masraflar çıkmıştır.

Muhterem Senatörler, 1969 Bütçesinde, size ne olduğunu detayını tekrarlamıyacağım ama şunu söylediğimi teyit bakımından ifade edeceğim Türkiye'nin bir bütün problemi var. 248 milyon kilo, -yani 2.480.000.000 liralık- bütün bugün ambarlarda. Yeniden 100 milyon kilo daha geliyor. 248 milyon kilo... E, bunun bedelini kim verdi? 1 milyara yakınını Merkez Bankası vermiştir. Üst tarafı? Bütçenin, Tekel hasılatı, depodaki tütünü finanse etmek için kullanılmıştır. Tütün orada, Devletin malı, ama tütün yetiştiren çiftçiye şayet Devlet el uzatmazsa, bu takdirde 5 milyona yakın vatandaşımızı mustaribedecek neticeler meydana çıkar. Sonra, ithalatın bünyesinde bu sene değişiklikler var. Gümrüğü sıfır olan kalemlerde ki, bunların başında gübre geliyor, büyük artış var. 3,700 milyon gübre ithaline gidiyor Türkiye. İthalatın bünyesinde meydana gelen değişikliklerde gümrük varidatında tahmin ettiğimiz gelirleri sağlamamıştır. Sonra, 1,5 milyara yakın yeniden ödenek vermek mecburiyeti hasıl olmuştur. E, bütün bunları alt alta koyduğunuz zaman hüsnüniyetimize rağmen memleketin işlerini bırakmamak için huzuruza 1969 Bütçesi denktir diye gelememişsinizdir. Ama o kadar büyük gayret sarf edilmiştir ki tatbikatına, seçim öncesinde dahi masraflar kısılmıştır, yani bir taraftan vatandaşın karşısına giderken, diğer taraftan kararname çıkarılarak çeşitli masraflarda kısıntı yapılmıştır. Bu bizim iktidar anlayışımızın, Devlet idaresi, sorumluluğumuzun işaretidir. Yani "seçim olsun ondan sonra düşünürüz. Şu kadar milyar açık. Biz gelirsek icabını düşünürüz, biz gelmezsek gelen düşünsün" gibi bir zihniyetle hareket edilmemiştir.

Şimdi "1969 Bütçesi mademki, açıktır, 1970 Bütçesi de açık olacaktır" diye bir hüküm vaz'etmek yanlıştır. Bunun için izah ettim. 1970 Bütçesi yine huzuruza derk bütçe olarak getiriliyor. Bizim ekonomi politikamızın, maliye politikamızın gereği; seçim beyannamemizde ve Hükümet programımızda vadettiğimiz gibi Türkiye'de iktisadî istikrarı muhaffazadır.

Muhterem Senatörler, yatırım yapan bir memlekette iktisadî istikrarı muhafazanın ne kadar güç olduğunu defaatle bu kürsüden ifade ettim. Ama şunu herkes kabul etmek mecburiyetindedir ki, ne dersenez deyiniz "ekonomimiz çıkmaza gitti ve saire..." bunların hepsinin cevabı var, hepsinin cevabı var. Şimdi söyleyeceğim cevaplarını. Şunu herkes kabul etmek mecburiyetindedir ki, Adalet Partisi iktidarı devraldığı 1965 senesinden 1969 senesi sonuna kadar ortalama olarak genel fiyat endeksinde %4,5-5 civarında bir değişme olmuştur her sene. Bunun üstünde bir değişme olmamıştır.

Genel fiyat endeksindeki bu değişmenin bir enflasyona tekabül etmediğini, ekonominin sıhhsizliğine tekabül etmediğini herkes kabul ediyor. Şayet Türkiye önümüzdeki yıllarda- yine açıklıkla söylüyorum- %4,5-5 gibi bir genel endeksle, değişme ile ekonomisini yürütebilirse büyük başarıdır. %7 kalkınma hızı, şu kadar milyar yatırım... Bu seviyede fiyatları tutabilirsek bu büyük başarıdır.

Muhterem Senatörler, istikrar politikamızın anahatlarını bütçe teşkil ediyor. Biz açık finansmanına gitmeyi göze alarak gelmiyoruz huzuruza. Biz kaynaklarımızı en iyi şekilde tahmin ederek yeni kaynaklar arıyarak, yeni kaynaklar bularak huzuruza geliyoruz ve diyoruz ki, yeni ihtiyaçlar, bizim de bugünden tahmin edemediğimiz ihtiyaçlar çıkmadığı takdirde, bizim bugünden tahmin edemediğimiz gelişmeler meydana gelmediği takdirde bu bütçe denktir.

Binaenaleyh huzuruza sadece Meclislerin önüne denk bir bütçe ile çıktık diye değil, ekonomik istikrarın temelini daha uzun yıllar Türkiye’de denk bütçeye bağlı olduğunu bilerek ve ekonomik istikrara attığımız önemi ve siyasi felsefemizin icabı olan ekonomik istikrarı muhafazayı düşünerek geliyoruz.

Muhterem Senatörler, gelişmiş memleketlerde bütçe açığı belki ekonomik istikrara büyük tesir icra etmez. Ama Türkiye ekonomisinde henüz ekonomistlerin takeoff sınırı dedikleri sınıra yaklaşmamış, 500 Dolar millî gelir seviyesinin altında bulunan bir ekonomide denk bütçe politikası istikrarın en mühim şartıdır.

Çünkü harcamaların büyük bir kısmı Devlet eli ile yapılmaktadır. Bu harcamaların gelirden fazla, gider şeklinde ortaya çıkması enflasyonist baskıları doğurur.

Binaenaleyh kendi kendimizi muvaffak kılmak için, memleketimize daha iyi hizmet etmenin şartının bu olduğunu bilerek, denk bütçe ile huzurunuzdayız.

Bir tabiri daha izah etmek isterim; bu bütçe bir derlenme toparlanma bütçesidir dedik.

Bu tarif çok yanlış anlaşılmıştır. Münakaşalardan öyle görüyoruz. İçerde, dışarda yani Parlamento içinde, Parlamento dışında. “E, demek ki, dağıttılar ki toparlıyorlar” gibi bir yanlış manaya meselenin çekildiğini görüyoruz. Toparlamayı şu manada kullanmışsınız; 1970 İkinci Beş Yıllık Planın üçüncü yılıdır. Aynı zamanda Üçüncü beş Yıllık Planın hazırlıklarının yapılmasına başlanacağı yıldır. Binaenaleyh 1970 yılında bir kıymetlendirme yapalım. 7-8 senelik planlı devrede Türkiye ne elde etmiştir? Ortaya koyduğu hedefler doğru mudur? Türkiye’deki gelişmeler, yani iktisat politikasının yan tesirleri olarak meydana gelen gelişmeler bir revizyonu icabettiriyor mu? Ekonomimize sıhhat vermek için almış bulunduğumuz tedbirlerde bir revizyon lazım mı? Bütün bunları düşünerek 1970 yılına bir toparlanma yılı dedik. Esasen rasyonalizasyonu, yani Devlet idaresine müessiriyeti, Devlet idaresine ıslahatçılığı hedef olarak ortaya koymuş bulunan siyasi iktidarın, gayet tabii ki, ikinci bir iktidar döneminin başında hazırladığı bütçeye bu karakteri vermesi lazımdır. Şimdi ne yaptık? 1970’in ihtiyaçları ne olacaktır; 1975’in ihtiyaçları ne olacaktır? Bugün gelişen ihtiyaçlara göre acaba çeşitli istihsal dallarında aldığımız hedefler küçük mü gelecektir? Evvela şurasını söyleyeyim; henüz 1970’te biz planın bazı hedeflerinin üstüne çıktık, istihlakte.

Bugün, 1970’te demir-çelik istihlakinde planın son yılındaki istihlak rakamlarına geldik, derlenme, toparlanma bu manada anlaşılmalıdır. Yani 5 yıllık bir plan yapıp, bunu hiç değerlendirmeden bir nashı katı şeklinde bunu yürütmek yerine zaman, zaman dönüp bir arkaya bakmak, bir öne bakmanın, buna göre bir değerlendirme yapmanın zarureti aşikârdır. Bu bir akılcı iştir, gayri siyasi bir iştir. Ama akılcı bir iştir.

Huzurunuzda bir hususu daha arz etmek istiyorum: Bütçe, Devletin tüm kaynaklarını temsil etmez. Daha doğrusu Devletin kullanabileceği tüm kaynakları içine almaz. Devletin çeşitli teşvik politikaları ile veya kontrolü altında bulunan çeşitli

kredi politikaları ile kalkınmaya istediği istikameti vermekte bütçenin dışında değerli kaynakları vardır. Ne vardır? Bugün 28.900.000.000 bütçeye ilaveten Devletin elinde tarım kalkınması için istikamet verebileceği 10 milyar liralık Ziraat Bankası kredisi vardır. Konut meselesinde 2,5- 3 milyar liralık Emlak Bankası kredisi vardır. Esnafa el uzatma bakımından 2,5-3 milyar liralık esnaf kredisi imkânları vardır. 1970 bütçesi ile ve programı ile beraber, toparlanma yaparken Devletin tüm kaynaklarının İkinci Beş Yıllık Plan istikametine yöneltilmesine de büyük önem atfetmişizdir. Huzurunuzda getirdiğimiz sadece iktidarın kalkınmaya vermiş olduğu istikamete kaynaklardan birini, en mühümmini teşkil eder, bu gerçek. Ama buna ilaveten, şayet kredi politikanızı, yani Devletin kontrol etme imkânında olduğu kredi politikanızı kendi başına bırakırsanız istediğiniz şekilde ekonominin gelişmesi, memleketin ihtiyacı olmyan malların üretilmesi, ihtiyacı olan mallardan memleketin yoksun kalması gibi veya muayyen dallarda çokluk, muayyen dallarda yokluk gibi hadiselerle karşı karşıya kalınır. Onun içindir ki, derlenme, toparlanma yılı derken; Devletin tüm kaynaklarını ki Devletin diğer kaynakları da vardır, onları zikretmiyorum, Devletin tüm kaynaklarını hepsini birden kalkınma istikametine sevk etmenin ısrarlı ve itinalı tutumu içinde olduk.

Muhterem Senatörler, bize yöneltilmiş olan tenkidlerin menşei Türkiye'nin fukaralığı teşkil ediyor. Aslında Türkiye fukara bir memleket olmasa, bu çeşit tenkidler değil de başka çeşit tenkidler ortaya konur. Ama zannediyorum ki, daha evvelki yıllarda da bunun münakaşasını yaptık, Türkiye'nin fukara olduğunu inkâr eden yok. Mesele bu fukaralığa nasıl çare bulacağız? Türk vatandaşını refaha nasıl kavuşturacağız? Anayasa yaptık, Anayasa bir temel nizamı getiriyor. Anayasa bir kalkınma reçetesi değildir, Anayasa bir plan değildir.

Anayasa bir program değildir, Anayasa bir bütçe değildir, Anayasa beraberinde malî kaynakları getiren bir yasa değildir. Anayasa kalkınma için prensip getiriyor. Kalkınmayı nasıl yapacaksınız? Evet, Anayasanın 35'nci maddesinden 52'nci maddesinin sonuna kadar, Türk vatandaşına insanca yaşama hakkı getiriliyor. Bu Anayasada getirilmese bile bugünkü çağın Devletinde, çağın Devletin vazifesi bu.

Çağın devleti bir miktar siyasi, daha çok sosyal ve iktisadî karaktere bürünmüştür bugün. Ama aynı Anayasa 53'ncü maddesi ile bunu nasıl yapacağınızı da söylüyor. Diyorsunuz ki, şunu neden yapmıyorsunuz, şunu neden yapmıyorsunuz?

Sayın Senatörler, işte 28.900.000.000 luk bütçe. Muhalefet gruplarımız bunda şu kadar milyar açık bulur, bulmaz. Bunun muayyen bir kısmı muayyen kanunlarla yeni gelir kaynakları olarak tedarik edilecek. 2.200.000.000 yeni gelir kaynaklarına ihtiyacımız olacak. Bunun 200 milyonu votka ve rakıya yapılan zamdan çıkarılmıştır. 2 milyar lira paraya daha ihtiyacımız vardır. Şimdi diyorsunuz ki, vergi almayın. Bakınız hepsini izah edeceğim. Ben huzurunuzda gayet hüsnüniyetle meseleleri izaha çalışıyorum. Siz demiyorsunuz da diyenler oluyor "vergi almayın" Rakıya ve votkaya yapılan zam dahi büyük istismar konusu oldu. Herşeye zam yapılıyor seri halde... Her sene bu vakit geldiği zaman, yani bu bütçe zamanında bir taraftan çeşitli ekonomistler, muhalefet bizi sıkıştırır; niçin daha fazla kaynak yaratmıyorsunuz, niçin daha fazla vergi almıyorsunuz diye bizi sıkıştırırlar. Ama vergi istikametine gidildiği vakit memleket pahallaşıyor, her şeye zam geldi gibi bir kampanya da açılır.

Şimdi bazı şeylerde bir dengeye kavuşmaya mecburuz. Şimdi biz vergi alınmasın demiyoruz, ama vergi oradan alınmasın. E, söyleyin nereden alalım vergiyi?

HALİL GORAL (Aydın) — Vergi reformu ile.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi onların hepsine geleceğim. Reform sözünün altında para yatmaz. Para getirmez size birtakım paraları da götürür.

Eğer mesele o kadar kolay olsa biz ne diye vergi alacağız diye kötü kişi olalım? Bir kanun getiririz, adına reform kanunu deriz, bir ucundan da para çıkar, böyle bir durum yok ki.

Muhterem Senatörler, vasıtalı, vasıtasız münakaşasına da geleceğim. Benim maksadım kimseyi incitmek değil. Ben yapmış bulunduğunuz münakaşalara, müzakerelere bir aydınlık, kendi zaviyemizden bir aydınlık ilave etmek istiyorum.

Bunu da yaparken bütün gönlümüz ve bütün iyi niyetimizle yapmaya çalışıyorum. Şimdi 2.200.000.000 milyon lira paraya ihtiyacımız var.

Efendim bunu tarımdan alın, 35 milyar tarım geliri var. Bundan vergi alın! Altında da şikâyet ediyorsunuz, 24 milyon Türk köylüsü ilkel vaziyette yaşıyor. Şimdi tutarsızlıklar şurada; 35 milyar tarım geliri Türkiye'nin tarımdan elde ettiği tüm gelirdir, yani sizin tabirinizle ağaların cebine giren para değildir, 24 milyon Türk köylüsünün elde ettiği paradır, bu 35 milyar. Bundan vergi alın, ondan sonra da gelip diyorsunuz ki, sosyal adalet olsun, refahı tabana yayın. Şimdi gelin bir anlaşmaya varalım, T.C.'nin vergi sistemi modern vergi sistemlerinden biridir. Bunu söylüyorum, biz henüz buna çok mühim şeyler ilave etmedik.

Yani T.C.'nin Başbakanı olarak söylüyorum, modern vergi sistemlerinden birdir. Müterakki vergi, gelir vergisi esas alınmış. Tarım vergilendirilmiş. Nereye kadar? Bir ailenin geçinme sınırına kadar. Bugün 900 milyar doları aşan millî gelir içerisinde Birleşik Amerika ve Batının diğer ileri ülkeleri dahi tarımdan Devlet gelirlerinin ancak %5'ini alabiliyorlar. Tarımda mühim olan mesele istihstidir. Aç bırakmıyacaksınız halkınızı. Satacak şey çıkaracaksınız. Eğer istihsalı öldürücü bir politika takip ederseniz, böyle bir tarım vergi politikası takibederseniz, altın yumurtlıyan tavuğu, kesmekten ibarettir.

Kaldı ki, tarım vergisi de Türkiye' de şu kadar ağaca, şu kadar dönüm araziye ve şu kadar hayvana kadar konmuştur. Biz bunu, da tetkik ettik, bu sınırları biz koymadık, bu sınırları 1961-1965 devreleri arasındaki hükümetler koymuştur. Bu sınırları daha aşağıya indirdiğiniz takdirde işte refahın tabana yayılması ilkesi ile çelişirsiniz.

Yani yeniden bir aşar devrine, yeniden bir toprak mahsülleri vergisi devrine, yeniden Türk köylüsünün ne kaldırdın demeden, bu sana yeter mi, yetmez mi demeden birtakım malını elinden alıp götürme devrine giriyorsunuz ki, bu söylediğinizle yaptığınızın çeliştiği manasına gelir.

Büyük çiftçi, büyük çiftçi... Türkiye'de ve başka memleketlerde tarım vergiye tabi tutulmuş ise endüstride, ticarette ve diğer sahalardaki kazançların vergi ziyanını önlemek içindir, yani o saha vergisiz kalırsa o sahaya başka sahalarda yapılan kazançlar aktarılır, nasıl olsa oradan vergi alınmıyor diye. Türkiye tarımdan bugünkü haliyle 300-400 milyon liranın üstünde vergi toplıyamaz ve bu da her sene tatminkâr bir şekilde geliyor. Başladığı güne nazaran, 25 milyon liradan başlayıp, bugün bu hedefin hemen hemen yarısına yaklaşmıştır. Binaenaleyh, alabileceğiniz 100-150 milyon lira dahadır. Verginin kendi bünyesi içinde bunu almaya çalışıyorsunuz zaten. Bundan sonra yapacağınız iş daha da açıkça ifade ediyorum, Türk Köylüsünün pantolonundaki yamayı kurtaralım derken yeni

yamalar ilave etmek olur. Tarımda falan büyük kaynak yok. Zaten %70'i tarımla uğraşan bir memleketin (ki bu rakam değişik rakamlara göre 65-70 arasında değişik bu rakam, tarımla uğraşan bir memleketin) Devleti yüksek vergilerle falan beslemesi mümkün değil.

Barınma sınırında yaşıyor. Büyük çiftçi diyorsunuz gidin bugün Güney Doğu'daki büyük çiftçiye ne vaziyettir? Üç senede bir defa mahsul alıyor. Ektiği başağa geldiği zaman sam yeline çarptırdı, çiftçilik! Sayın Senatörler ben size çiftçilik dersi verecek değilim ama bu çiftçilik iş öyle görüldüğü gibi parlak bir iş değildir, çiftçilikten zengin olunmaz, bu mümkün değildir, kimse çiftçilikle zengin olmaz. Türkiye'de borçsuz çiftçi de pek azdır. Hele bugün burada tenkidlerini yaptınız, dediniz ki, "tarım sahasından istediğimiz kadar netice alamıyoruz." Tarım sahasında %4,1 olarak plan kalkınma hızı koymuş. Bu %1'i geçmiyor. Bu doğrudur, yani Türkiye'nin tarım sahasına, senede 20.000 traktör (biz iktidara geldiğimiz günlerden beri de olanı söylüyorum) biz Türkiye'nin 1965 teki traktör sayısına bir o kadar daha traktör ilave ettik. 60.000 ton gübreden, 3 milyon 700 bin ton gübreyle, ilaca, tohuma her şeye gittik. Pamuk da geçen dört beş senenin farkı şudur: 400 bin tondan 600 bin tona çıktık. Ama buğdayda başarılı değiliz, yani size her şeyi tozpembe göstermenin manası ne? Bakınız bu sene ne tahmin ediyorduk? Biz buğday tahminlerini Toprak Mahsulleri Ofisinin hakiki alımlarına göre değerlendiririz. Çünkü bu tahminler çiftçi bakar tarlaya henüz harmana götürmeden, o çok zevkli bir iştir. Çünkü çamurda ekmiştir, yağmur beklemiştir, kar yağmıştır, soğuktan korkmuştur, meydana gelince bakar, daima vereceğinin daha üstünde bir şey tahmin eder. Bu bir hayat tarzıdır. Çiftçilik, bir yaşama tarzıdır. Biz harmandan ne çıkıyor ona bakarız, yani sapla tane ayrıldığı zaman ne çıkıyor ona bakarız. Bunun en iyi misali Toprak Mahsulleri Ofisi depolarının önüne gelir. Biz Devlet olarak TMO'nin depolarında 1 milyon ton, (900 bin tonla, 1 milyon ton) buğday bulundurmaya mecburuz, memlekette bir ekmek sıkıntısı olmasın diye, gerek ordunun ihtiyacı için, gerek büyük şehirlerin ihtiyacı için, gerek buğday mahsulünün olmadığı bölgelerin ihtiyacı için. Türkiye'de bugün standart hale gelmiştir, tabii bu zamanla artar. Bu sene TMO fevkalade güzel tahmin yapar.

1.100.000 ton buğday satınalabileceğini ortaya koydu. Buna göre para ayırdık.

Mevsim sonunda satınaldığı mahsul 550 bin tondur. Orta-Anadolu'da Konya, Eskişehir, Ankara üçgeninde ve Güney-Doğu Anadolu'da -ki Türkiye'nin iki tane buğday ambarıdır- bu büyük ovalarımızda maaalesef mahsul fevkalade iyi gelişmiş, başağa yatmış olmasına rağmen, bir sıcak rüzgâr mahsulü harabetti. E, şimdi efendim bunu iklim şartlarına yormıyalım. Çiftçilikte çok risk vardır. Hatta o çok güzel yağmur almasına rağmen, Türkiye'nin geçen sene fevkalade iyi yağmur almasına rağmen, 850 bin ton buğday ithal ettik. Şayet bu buğdayı ithal etmesiydik Türkiye'de bugün ambarlarımızda bir avuç ekmeklik buğdayımız yoktu.

Türk tarımına ileri bir hamle vermenin, bütün tedbirlerini aldık. Bunun gün meselesi olmadığını, zor bir iş bulunduğunu, 4 milyon ailenin toprak üzerinde çalıştığını, bunun 4 milyon fabrika demek olduğunu, eğitim sistemini, diğer sistemleri, her şey, Türk köylüsünün çok iyi kabul etmiş olmasına rağmen bu işin zor bir iş olduğunu, hep beraber kabul etmeye mecburuz. Ayrıca yurdun çeşitli bölgelerindeki iklim şartları. Bir bölgede gayet iyi iklim şartlarının sürdüğü bir yıl oluyor, diğer bir bölgemizde gayet kötü iklim şartları hüküm sürüyor. Bunların verdiği birtakım sıkıntıları zannetmiyorum ki hükümetlerin üstüne yıkmak mümkün olsun. Şurasını da ifade edeyim; tarımı endüstri haline getirebilmiş memleketler, çok uzun seneler bu meseleyle uğraşmışlardır. Bugün

Birleşik Amerika nüfusunun %8'i, Hollanda nüfusunun %10'ü, İsrail nüfusunun %10'u tarımla uğraşiyor. Memleketlerini besleyecek kadar gıda maddesini çıkardıktan sonra sürplü ambarlarını açtıkları takdirde bütün dünya piyasalarını her malda iflas ettirecek kadar mal çıkarıyorlar. Bugün Almanya Hindistan'a kilosu bir marktan tereyağı satıyor. Kilosu bir marktan... Tarım meselesi Muhterem Senatörler, bir bünyevi mesele ve %70'i toprakta kalarak Türkiye'yi bir yere getirmemiz mümkün değildir. Nüfusumuzun büyük bir kısmının ihtiyacını topraktan alacağız. Ekilen sahalar daha büyüyecek. Bugün bir traktör için 600 dönümden aşağı toprak işlemeyi Batı gayri iktisadî buluyor. 100 dönüme bir traktör... Bu gayri iktisadî. 600 dönümden aşağısını dahi gayri iktisadî buluyor. Şimdi bunu şunun için söylüyorum; meselenin kökü var. Meselenin kökünde şunlar var: Bugün 52-58 kuruştan Türk limanına teslimi Fransa'dan, Almanya'dan İtalya'dan Birleşik Amerika'dan, buğday almak mümkün. Ben bunu satma durumunda olduğum zaman 90 kuruşa, 88 kuruşa alıp, 58 kuruşa satarsam, her kilo buğdayda 40 kuruş zarar edersem nereye varır? Yani bunları söylemek gayet kolay. Bunu umumi denge içinde düşünceğiz. Bunların hepsi kaynak. Mesele buğdayın kilosunu 2 liraya getirmek değil. Mesele bir dönüm tarladan 80-120 kilo buğday yerine 300-400 kilo buğday almak. Eğer bu yola adapte edemezsek, biz yarın sürplünün altında boğuluruz. Yani o günler gelse fazla mahsul çıkarabilsek tabii o çok büyük bahtiyarlık olur, ama fiyat politikasını doğru yürütmediğimiz takdirde onun altında boğuluruz bu defa. Kaldı ki, bugün Türkiye dünya piyasalarında 52 kuruş olan buğdaya sırf Türk köylüsünü bir miktar refaha kavuşturmuş almak için 88 kuruş gibi bir parayı veriyor.

Muhterem senatörler, 28.900.000.000 luk bütçe. Gönül isterdi ki, tenkidler şunu neden yapmadınız, bunu neden yapmadınız, bunu neden yapmadınız şeklinde yapılmasında, şuradan alalım, buraya verelim, buradan alalım, buraya verelim gibi, böyle temenniler şeklinde yapılsın. Yani münakaşayı şu noktaya getirmek istiyorum.

Muhterem Senatörler, planlı devrede modern Türkiye'nin zannediyorum ki bazı prensipleri doğru olarak uyguladığı gerçeği ile karşı karşıyasın. Anayasamıza yazmışız. Ne yazmışız? Anayasamıza Türk Vatandaşını insanca yaşatmanın devletin görevleri arasında bulunduğunu yazmışız. Altına ne yazmışız? Bunu devletin ve memleketin imkânları nisbetinde yapacağını yazmışız. Daha ne yazmışız? Demiştik ki; bütün bu işler, bir plan yapılır, bu plana göre yürütülür, bunu da yazmışız. Bir plan yapmışız tatbik etmiş bitirmişiz. İkincisini yapmışız, huzurunuzda gelmişiz, gözden geçirmişsiniz, tetkik etmişsiniz, münakaşalarınızı, mütalaalarınızı esirgememişsiniz 119,5 milyar Türkiye'nin önümüzdeki 5 yılda geliri olacaktır. Bu 119,5 milyarın dağılışı şöyledir: 25 milyar sanayie, 16,5 milyar tarıma, 12 milyar endüstriye, 16 milyar enerjiye, 16 milyar ulaştırmaya. Tadadettmişiz, şu kadar eğitime, şu kadar cari masraflara... Altını çizmişiz. Şimdi huzurunuzda getirdiğimiz bütçe 8 ay, 9 ay bir hazırlıktan sonra yapılmıştır. Yani 30 Kasım sabahı ki, 30 Kasımda bütçe vermeye mecburuz, aklımıza gelen şeyler alt alta konarak getirilmiş.

Bu bir bütünün parçası. Hangi bütünün? Birinci Beş Yıllık Planın projeksiyonları içinde İkinci Beş Yıllık Plan genel projeksiyonları. İkinci Beş Yıllık Planın içinde, İkinci Beş Yıllık Planın 3'ncü yıl dilimi. Başka? Hükümet programı. İntibaklar sağlanmış. Uzun, uzun uğraşılmış bu intibakları sağlamak için. Yani plan dilimine olan intibakını, Hükümet programına olan intibakını ki, genellikle Hükümet programı birçok meselelerde planla intibak halindedir. Çünkü planı biz yaptık. Hükümet programını, seçim beyannamesini hazırlarken milletimize olmayacak şeyleri söylemedik. Memleketin imkânları dahilinde neler yapılabilirse onları söyledik. Bunu doğru bulduk. Bunun içinde geliyor. Şimdi dönüp

dolaşıp aynı noktaya geliyorum. Şunu yapmadınız, bunu yapmadınız, demenizi tenkid etmiyorum, ama buyurun siz yapın dendiği zaman ne yapacağınızı merak ediyorum. İşte bu kadar para şu kadar eğitime gidecek, bu kadar savunmaya gidecek, bu kadar Devletin memurların gidecek, şu kadarı da yatırıma kalıyor. Mesele, münakaşa, bu bölünmenin üzerinde yapılmalı diyorum. Yani “bu bütçe 28 900.000.000 daha fazla olabilir” diyen varsa onu söylemelidir. Bunu demek durumu yok ise, E... Bu, bu kadar olur. Bundan fazla olmaz. E, bu nasıl kullanılсын? Onu söylemelidir. Mamafih ümedediyorum ki, gelecek seneki bütçe tenkidlerinde, münakaşayı belki bu istikamete çekmek imkânlarını buluruz. Bugünkü bütçe tenkidleri içerisinde öğretmen meselesinden, gençlik meselesine kadar, kanunların tatbik şekline, iktisadî proleter felsefeye kadar, hemen hemen söylenmemiş hiçbir şey kalmadı. Şayanı takdirdir ki, 2,5 saatin içerisinde Türkiye’nin bütün meseleleri dile getirilmiştir. Benim bunları cevaplandırmama için huzurunuzda yarın akşama kadar konuşmam lazım. Ama merak buyurmayız sizi o kadar uzun saatler sıkımayacağım. Bunu şunun için söylüyorum; bazı ana noktalara temas edeceğim. Bunların dışında kalan hususlar olursa kaale almadığım veya bunları kabullendiğim manası çıkmasın. Sadece zamanın ölçüsü içerisinde ve günlerdir bütçe dinliyen bir muhterem heyetin önünde tahammül gücünüzü aşmayacak bir ölçü içerisinde konuşmak istiyorum.

Şimdi bütün bu mülahazalardan sonra konuşmamın başında da ifade ettim, fukara bir memleketin çocukları olmanın azabı içindeyiz.

Çırpınmalarımız hep budur. Bununla da kalmıyor. Bizim güzel ülkemizin coğrafyadan gelen sıkıntıları var. Orman bölgesinin problemleri ayrı, dağ bölgesinin problemleri ayrı, ova bölgesinin problemleri ayrı, sahil bölgesinin problemleri ayrı, nehir yataklarının, zengin vadilerimizin, problemleri ayrı, hepsi ayrı ve onun üstünde yaşayan halkımıza bahsettiği imkânları farklı. İklim bakımından düzensizlikler var ve o bizim elimizde değil. Topoğrafya ve iklimin getirdiği düzensizlikler bizim elimizde değil. Bizim arzumıza göre değil onlar. Ama bunların bir memleketi varlıklı yapmakta veya bir memleketi fakir yapmakta büyük önemleri var. Tarihi seyri var. Bir imparatorluktan buraya tasfiye edilip gelmişiz. 13 milyondan başlamışız, 35 milyona gelmişiz, 1985 yılında 50 milyonuz. Ve bugün 35 milyon Türk vatandaşının 14 yaşından küçüklerin miktarı, %44’dür. Binaenaleyh her aile üstünde ağır bir yükü, genç bir milletin yarını için büyük teminat olan bir yükü taşımak mecburiyetinde ve bu Batı memleketlerinde %25 civarında. Bununla da kalmıyoruz. Bugün 10 binden aşağı nüfuslu yerlerimizde yaşayan vatandaşlarımızın nisbeti %65, 40 bin köy obası, divanı, mahallesi, mezrasıyla 65-70 bin ünite Türkiye’nin çeşitli yerlerine dağılmış. O kadar dağılmış ki; Kara Denizimizin dağlık mıntıkasında iskân şekli tek eve inmiş. Başka bir bölgemizde 3-4 evden müteşekkil mezralar teşekkül etmiş, bunların hepsine medeni hizmetler götüreceksiniz. Bunlar kolay şeyler değil. Ve biraz sonra da nazarı dikkatinizi çekeceğim refahın adil dağılımı, gelirin adil dağılımı, bunda da bir noktaya varmamız lazım. Bir anlaşılmaya varmamız lazım. Gelirin adil dağılımından ne kastediyorsunuz? Şayet ben meseleyi sırf münakaşanın seyri bakımından bir modelin içine oturtacağım, şayet herkes kazandığını bir keseye eşit bir dağılım yapalım derseniz bu mümkün değil. Bu eşitlik değil. Bu eşitsizlik. Niçin? E, herkes sayının karşılığını alacak, herkes sayının karşılığını alacak.

Adil gelir dağılımı; adil gelir dağılımı, daha doğrusu gelirin refah devletini meydana getirecek şekilde dağılımından bizim anlayışımız: Her Türk vatandaşının çocuğunu okutabilmesi, doktor bulabilmesi, ilaç bulabilmesi iyi kötü başını sokacak bir yuvasının olması, kaynıyan tenceresine, akşam olduğu vakit sofrasına çocuklarına koyacak yiyeceği

bulunması, giyeceği bulunması. Buradan başlar ve asgari olarak bunu sağlamalıyız. Bunun üstünde daha çok ne sağlayabilirsek onu da sağlayalım, ama bu nasıl olacak? İşte buraya geliyoruz.

Burada da anlaşılmamız lazım, yani şunda da anlaşılmamız lazım; bir memlekette gelir nasıl dağılırsa iyidir? İngiltere'ye bakarak, Hollanda'ya bakarak, Almanya'ya bakarak, Fransa'ya bakarak gelir dağılımı rakamlarını bizim memleket için mukayese olarak kullanamayız. Kaldı ki; o memleketlerde de çok iyi değildir, gelir dağılımından maksadımız; refahı tabana yayalım diyoruz. Bunun yolları ne? Biz bunun yollarını serd etmişiz, ortaya koymuşuz yollarını. Biz diyoruz ki, müterakki vergi sistemi varsa, yani çok kazanan çok vergi verecek, vergi verme gücü olmayandan vergi alınmayacak, bir memlekette grev hakkı, toplu sözleşme hakkı varsa, bunlar iki tane büyük müessesedir ki, gelirin adil dağılımında vasıtalar, bundan ibaret değildir, şimdi gelirin adil dağılımı için ne olacak? Çalışan işçi istismar edilemeyecek, emeğinin karşılığını alacak. Hatta artan prodüktivite nisbetinde daha çok gelir sağlayacak.

Sağlıyamadığı takdirde grev yapma hakkı var. Her iki senede bir oturup toplu sözleşme yapma hakkı var. Bu suretle çalışan, yani bir fabrikada, bir müessesede, bir yerde çalışan devlet memurlarının dışındaki Türk vatandaşı bir teminata kavuşmuştur. Tabii ki burada şunu hemen ifade edeyim; Güney Amerika memleketlerinde olduğu gibi toplu sözleşme meselesi müesseseleri, batıran, fahiş talepler haline gelirse ve prodüktivite sınırlarını aşan fahiş talepler haline gelirse hiç endişe etmeyin enflasyondan kaçamazsınız. Yani bu teminat müessesesini iyi kullanılması lazım geldiğine işaret etmek istiyorum.

İşçi hakkı? Evet. Refahı tabana yaymayı gaye edinmiş hükümetlerin karakteri bir sosyal devlet olan idarelerin, işçi hakkını müdafaa etmemesi mümkün değil. Yalnız devlet herkese karşı adil olacak işçi hakkını müdafaa ederken memleketin umumi ekonomisini ve başkalarının haklarını da kollamaya mecbursunuz.

Şimdi memur ve müstahdemine ne verecek devlet? Devlet memur ve müstahdemini ne kadar iyi besleme imkânlarını bulursa o kadar akıllılık olur. Niye? Ona göre randıman alır, başarısı ona bağlıdır. Bu durumda devletin memur ve müstahdemini ezmesi gibi bir durum düşünülemez.

Sonra geliyoruz köylü, esnaf ve diğer çalışan zümrelere. Türk köylüsüne yetiştirdiği mahsulü daha çok yetiştirmesi, daha iyi kalitede yetiştirmesi daha iyi pazarlar bulup satması bakımından plan ve programlar güzel tedbirler getirmiştir. Bununla kalmıyor, Türk köyüne medeni hizmetleri götürme bakımından plan ve programlar, fevkalade cesur tedbirler getirmiştir.

C.H.P. nin Sayın sözcüsü, -eğer yanlış anlamadıysam- "Hükümet Başkanının gelip bütçenin başında, geçen seneki parayla ne yaptığını, bu seneki parayla ne yapacağını anlatması lazımdır" diye ifade ettiler. Ben zannediyordum ki bütçenin son gününde, bu bütün muhterem heyet tarafından anlaşılmıştır. Çünkü buraya Maliye Bakanı geliyor, geçen seneki parayla ne yapmıştır, bu seneki parayla ne yapacaktır, -Hükümet- bunu anlatıyor. Her Bakan geliyor kendi içerisinde geçen seneki parayla ne yapılmıştır, önümüzdeki sene ne yapılacaktır, bunları anlatıyor benim bildiğim yanlış anlamadıysam Sayın sözcünün ifadesini. Ama arzu bu ise bundan da imtina etmeyiz, bundan büyük zevk duyarız.

Şimdi ben geçen seneki parayla ne yaptık bu seneki parayla ne yapacağız, bunun uzun uzun tafsilatını vermiyeceğim. Esasen Türkiye'de bütün bu işler belgeye bağlanmış,

yani huzurunuza gelirken sadece fasıllardan ibaret, kalın bir kitapla gelmiyoruz, bir de 10 Aralık 1969 tarihinde Resmi Gazetede neşredilmiş bir Devlet programıyla, Hükümet Programıyla geliyoruz, yani 1969-1970 yılında ne yapacağız, zannediyorum ki bunu içinde gayet mufassal bilgiler mevcuttur. Şimdi değerli sözcülerin işaret ettikleri hususlara değineceğim vaktin müsaadesi nisbetinde.

C.H.P'nin Sayın sözcüsünün konuşmalarında tenakuzlar var, yanlışlar da var. Çünkü konuşmamın başında söyledim, bu tenakuzlardan birkaç tanesine dokunmak istiyorum.

Sayın sözcü yazılı metnin 7'inci sayfasında "Varlıklı, varlığının gönül rahatını duyamadığı ve yarınından emin olamadığı için huzurunu yitirmiştir" diyor. Yine aynı sayfada diyor ki: "Yapılan bir eleştiriye göre Türkiye'de üç milyon insan pamuk tarlalarından günlük nafakasını güçlkle çıkarıyor. Fakat bu pamukları alıp satmakta birleşen 117 kişinin her biri yılda 3,5 milyon lira kazanmakta."

Altında "Tütünleri satan 91 kişi senede 2,5 milyon kazanmakta" 6'ıncı sayfada" öyleyse bu memlekette kalkınmadan ve artan millî gelirden arslan payını kimler alıyor" diye soruyor.

Şimdi bunları, bu tenkidleri, yahut da bu şekilde mütalaaları ilk defa duyuyor değiliz. Bunları duyduk. Yalnız bunlardan "varlıklı, varlığının gönül rahatlığını duyamadığı ve yarınından emin olmadığı için huzurunu yitirmiştir" deniyor. Bu huzur yitirmeyi bizde değil kendilerinde aramaları lazım gelir. Çünkü altında, "Sen pamuk tüccarı şu kadar kazanıyorsun, sen tütün tüccarı bu kadar kazanıyorsun," demiyor, altında da "Kalkınmanın arslan payını varlıklı adam alıyor" deniyor. Bunlar çelişen şeylerdir.

HALİL GORAL (Aydın) — Gayrimeşru kazanan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gayrimeşru kazandığını nereden biliyorsunuz?

SALİM HAZERDAĞLI (Elazığ) — 91 tüccar 2,5 milyon kazanıyor, artık meydanda.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Politikacıların, bu kürsülerden kendilerini savunma imkânı bulunmayan bir takım adamları, itham etmeleri, hak mücadelesi vermek mecburiyetinde olan politikacılar için doğru değildir.

Herkesi müdafaa etmekle mükellefsiz, her Türk vatandaşını müdafaa etmekle mükellefsiniz. Şimdi gelin anlaşıalım. Bakınız bir tenakuzunuz nerde: Türk Anayasası karma ekonomiyi kabul etmiş mi? Etmiş. Bunun içinde ticaret serbest mi? Evet. Ticaret yapan herkese hırsız dersiniz...

SALİM HAZERDAĞLI (Elazığ) — Ne münasebet, haşa. Biz öyle bir şey söylemedik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tamamen... Bakınız okuyorum dedikleri budur beyler; servet düşmanlığı içinde bulunursanız Türk vatandaşının, varlığı olan Türk vatandaşının huzursuzluk içinde bulunduğunun günahını Hükümetin üstüne yıkamazsınız. Yapılan bu.

Öyle ise bu memlekette kalkınmadan ve artan millî gelirden arslan payını kimler alıyor? İzah ediyorsunuz, diyorsunuz ki tüccar alıyor, tüccar alıyor. Karma...

RIZA İŞTAN (Samsun) — 200 kişi alıyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunu çoğaltırsınız. Fındığa gelirsiniz 200 daha bulursunuz, palamuta gelirsiniz 150 daha bulursunuz, yapağıya gelirsiniz 300 daha bulursunuz, tiftiğe gelirsiniz 500 daha bulursunuz.

Şimdi mesele Türk vatandaşının Anayasa hakkı olan ticaret yapma hakkını kabul ediyor musunuz etmiyor musunuz?

Şimdi Sayın sözcü bir tenakuza daha düşüyor. Şimdi mesele, konuşmamın başında da dedim “Karma ekonomi, plan...” Bu gibi mefhumlarda bir anlayış birliğine varmadıkça bu karmakarışık münakaşa devam edecektir. Varalım bir anlayışa. Ticaret serbest mi?

Evet. Pamuk ticareti yasaktır deyin... Tütün ticareti de yasaktır deyin. Bunu çoğaltın, hangi çeşit ticareti yasak etmek istiyorsanız. Ticaretle kendi hayatını kazanan vatandaş da ne yapacağını düşünün. Memur mu yapacaksınız, fabrikaya işçi mi yapacaksınız, ne yapacaksınız, onu da düşünün. İşte bu, karma ekonomi mefhumundaki vuzuhsuzluktur bu. “Düzen değişecektir” diyorsanız ve bundan kasdınız; “Ticaret devletleştirilecektir diyorsanız” bunu açıkça söyleyin. Çünkü bu oraya varır, düzeni değiştirip ne yapacaksınız bunu? Şayet tröst ve kartel müesseseleri varsa yasama organınız, her biriniz yasama organının mensuplarısınız, tröstü ve karteli kırmak için antitröst kanun tasarıları, kanun teklifleri getirebilirsiniz.

Şimdi Sayın sözcünün konuşmasının başka bir yerinde. “Gençlik heyecanla bağlanabileceği bir millî ülkü aramaktadır” deniyor. 9’ncu sayfa. 10’ncu sayfada bununla tezat teşkil eden yahut bunu tamamlayan diye tefsir edilebilir. Ben size yardımcı olmaya çalışıyorum zaten, ama başka türlü mantık kullanacağım, şimdi sıkıntıya gireceksiniz. 10’ncu sayfada “Bu millî ve Atatürkçü karakteri ve yeni Anayasamız Türk aydınına ve gençliğine yeni bir millî ülkü getirmiş olmak değerindedir” E, peki madem ki, şimdi buraya geliyoruz, madem ki, Türk gençliğine yeni ülkü getirmiş değerinde bir Anayasa var orta yerde 9’ncu sayfada neden Türk gençliği ülkü arıyor diyorsunuz?

HIFZI OĞUZ BEKATA (Ankara) — Sayın Başbakan, bunun altındaki cümleyi de okuyun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Okuyayım. “Buna önce Hükümeti yönetenler inanırlar ve bağlanırlarsa ve bunu samimi tutumlarıyla gösterirlerse Türkiye’de birleştirici ve tarihi bir görev yapmış olurlar.”

Durun bakalım, müsaade buyurun. 9’ncu sayfada Hükümetin değil, gençliğin bir ülkü aradığı yazılı. 10’ncu sayfada, altını okudum dediğiniz kısım.

HIFZI OĞUZ BEKATA (Ankara) — Tamamlıyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir şey tamamlamıyor, bir şey tamamlamıyor. Orda Hükümete atıf yapılıyor. 9’ncu sayfada gençliktir mühim olan. Mademki Anayasa bir ülkü değerindedir, gençliğin bir millî ülkü araması gibi bir meseleden bahsetmek doğru olmaz. Yalnız belki ifade etmek istediğiniz şey şu olabilir, yine kolaylık için söylüyorum. Hakikaten bugün Türk Anayasasının birinci maddesi, ikinci maddesi, üçüncü maddesi, dördüncü maddesi Türkiye Cumhuriyetini gayet iyi tarif etmiştir ve bu maddelerde yazılı olan kayıtların hiçbirisi fazla değildir. Bu maddelerde yazılı olan kayıtlar ile kayıtların, yani şartların daha doğrusu, efsaflı tayin eden hususların ne manaya geldiğini zannediyorum ki Türkiye’de çok iyi takdir etmeye mecburuz ve bunun dışında bir ülkü aranmaması lazımdır diyorsanız, rejim bakımından “ne Mao’ya gıpta etmeye, ne Lenin’e gıpta etmeye, Ne Cheguevera aramaya lüzum yoktur” diyorsanız o başka iştir.

Ve Türk Anayasasının saydığım 4 maddesindeki hususları, (diğer maddelerini kaale almıyorum manasına getirmeyiniz, burada devletin şeklinden bahsediyorum, işte Türkiye’deki Rejim) eğer bunları gerçekleştirebilirsek, fevkalade bahtiyar ve mesut bir

memleket oluruz. Bu hedef, hedef bu. Bu hedefe kolaylıkla varılmadığı da bir gerçektir. Bu kurulmuş bulunan hedef, ne ileri demokrasilerin en modern demokrasilerin asırlar boyu uğraşarak geliştirdiği, uğrunda kan döktüğü, acı çektiği bir hedeftir. Şimdi Sayın C.H.P. sözcüsü ümidederim ki, beni müdafaada telakki etmiyecek ve bunları söylerken kendisi başka şeyler söyledi, onlara cevap verdiğimi zannetmiyecekler. Çünkü Sayın sözcü yeni bir tabir daha koydu orta yere. Alışmıştık anayasa çiğnendi, Anayasa ihlal edildi falan derken, şimdi bir de “Anayasa ithamı” ile karşı karşıyayız” “Anayasa ithamı.” Tabir doğru mu? Benim anladığım zannediyorum doğru. Adalet Partisi Anayasayı itham etmekteymiş. Anayasayı niye itham etsin Adalet Partisi? Anayasada değişen şartları ve gelişen memleketin durumuna göre, şu saydığım maddeleri ve birtakım maddeleri hariç, bizim kanaatimizce devletin daha iyi işlemesi ve bürokrasi uğruna elimizi, kolumuzu bağlamaması için değişmesi lazımdır demek günah mı?

Bu siyasi partilerin siyasi iktidarların vazifesi değil de kimin vazifesi? Eğer o manada söylüyor ise, evet. Bugünkü Anayasamızın bazı yerlerinde değişiklik yapılması lazımdır. Bu saklı, gizli bir şey de değildir. Biz bunu seçim beyannamemize koyduk, bütün millete söyledik. Kanaatimizce, öyle yapılsa Devletin idaresi daha müessir olur. Bunda ne husumet aramaya, ne arka fikir aramaya, ne ön fikir aramaya lüzum yoktur. Bu bir fikir meselesidir, düşünce meselesidir, görüş meselesidir, inanç meselesidir ve aslında her nesil kendi hayatını yaşıyacaktır. Bizden sonraki nesli, bizim koyduğumuz kaidelerle, bizim koyduğumuz sınırlı kayıtlarla yaşamaya mahkûm edemeyiz. Her nesil kendi hayatını yaşıyacaktır. Öyle ise Devlet şekli müstesna, diğer hususlarda çağın icaplarına edinilen tecrübelerle göre değişiklikler anayasalarda yapılacaktır.

Anayasada, düzen konusunda burada uzun tartışma var. Bu tartışmaya teferruatı ile girmiyeceğim. Yalnız bundan sonra ki bir vesile de, Millet Meclisinde de olabilir, C.H.P.’nin Sayın sözcüleri Anayasa ile düzenin yaşını bize söylerlerse memnun oluruz. Bizim bildiğimize göre -1961 Anayasası- 9 yaşına giriyor, yine bizim bildiğimize göre de düzen değişikliği hemen 4-5 yaşına, yani ortanın solu ile beraber çıkmış. Kendileri 3,5 sene 3 Koalisyon idaresinde bulunmuşlardır. Düzen değişikliğinden anayasanın tatbikatını anlıyoruz manasında değil, Hükümet programlarında ne koydularsa o manada tatbikat yapmışlardır. Ama şimdi bir farklı yaş ile karşı karşıyayız, yani düzen değişikliği fikri mi evvel çıktı, Anayasa fikri mi evvel çıktı? Arasındaki -bizim bildiğimize göre- 4-5 senelik fark nasıl kapatılıyor ve birbirine nasıl bağlanıyor, bunu bilmek istiyoruz.

Şimdi, bir başka tenakuza dokunmak istiyorum. Sayın sözcünün ifadeleri içerisinde deniyor ki; “Güvensizlik var, nifak var, kanun hâkimiyeti zayıflamıştır” bu iddia. Bunun cevabı verilir. Ama aynı metnini içinde, 9’ncu sayfada: “Öğretmenlerin gerçek derterine eğilmek varken, onlar gözdağı vermek yolu tutulmuştur” deniyor. Şimdi hangisinde samimisiniz bunun? Bunu bilmek isterim.

HİFZİ OĞUZ BEKATA (Ankara) — İkisinden birden.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İkisinden birden samimi olamazsınız nedenini söyleyeyim. Türkiye Cumhuriyeti anayasasına göre, Türkiye Cumhuriyetinin şimdi teker teker numaralarını sayacağım 624, 657 sayılı kanunlarına göre Grev Kanununa göre, diğer kanunlarına göre, memurin Kanununa göre öğretmenin grev yapma hakkı yoktur.

SALİM HAZERDAĞLI (Elazığ) — Grev değil, boykot.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kanunsuz grevdir yapılan. Boykot diye bir müessese mevcut değildir işi bırakmak için. Şimdi hukuku istediğimiz zaman böyle istediğimiz zaman böyle çekmek suretiyle zaten kanunları zaafa uğratmak mümkün oluyor.

10'a yakın kanun var ki, memur işini bırakamaz. Öğretmen memurdur, öğretmen 4 gün işini bırakamaz. Niçin 1 milyon ders saati heba olmuştur? 1 milyon ders saatini heba ettiren bir takım tertipçi ve tahripçileri hedef almıyorsunuz da, bunları kanunların icabı takibeden Hükümeti neden hedef alıyorsunuz? Ne menfaati var Hükümetin memuruna gözdağı vermekte? 159 bin öğretmen içindi -şükranla ifade edeyim huzurunuzda- hepsi bu tahriklere kanmış da değildir, iştirak edenler 30-35 bin kişidir. Azımsamıyorum, ama öğretmen camiasının bir bütünlük meselesi vardır. Meslek bağlılığı meselesi vardır. Çeşitli meseleleri vardır. Deyiniz ki, "yapılan hareket kanunsuzdur." Kanunsuz ise takip görür. Ondan sonra dönüp deyin ki, "ama bunun dibinde köklü sebepler var" gelin onları da halledelim.

Şimdi Muhterem Senatörler, hakkın kanunlarda ifade edildiği gibi, hakkın nasıl ve nereden aranacağı da belli. Yani "Anayasa hakkım var, zor kullanır bunu alırım" diyorsanız, bu anarşinin teşviki olur. O zaman dönüp gelip "Danıştay'dan karar almış; bunu niye tatbik etmiyorsunuz" gibi sualleriniz ki -tatbik etmemek gibi bir durum yoktur- askıda kalır. Çünkü anarşiyi artık tutamazsınız. Yani demek istediğim şey şu; gelin şu hukuk devleti ilkesinde birleşim. Kökündeki haklılık ne olursa olsun, işlenmiş olan bir suçun karşılığı olan cezayı değiştirmez. Tahfif sebebi olabilir tahrik, ama cezayı değiştirmez, suçu değiştirmez. Şimdi bu nasıl olacak? Bir taraftan kanunsuz grev yapan, gayrimeşru, kanunsuz grev yapan öğretmene bir şey yapmayın diyeceksiniz, diğer taraftan kanun hâkimiyeti zayıflamıştır diyeceksiniz. Bunu nasıl bağdaştıracacağız.

Şimdi başka bir hususa dokunmak istiyorum. Sayın Bekata "Bu işin çaresi ne" diyor. Yani Sayın C.H.P. sözcüsünün çiz geldiği tablo kötü Hükümet imajıdır. Bu bizim muhalefetin, muhalefet etme vasıtalarından biridir. Yani öyle bir iktidar tablosu çiziceksiniz ki, "memleket batıyor, ekonomisi harabolmuş, perişan olmuş" ve şayet sokaktaki Türk vatandaşının yüzünde gülümsemesi var ise, bunu da alacaksınız. Muhalefetin vazifesi bu değil.

Doğru ise söyleyin. Doğru değil ise muhalefet vazifesi yapmıyorsunuz. O zaman vatandaş kasvete sevk etme vazifesi yapıyorsunuz. Şimdi oraya geleceğim. Neden onu yaptığınızı söyleyeceğim. Ne yaptığınızı söyleyeceğim.

Şimdi çare diyor, "Memleket nasıl kurtulacak" "Halkımız" bakınız burada büyük tenakuz var. "Halkımız Türkiye'nin ana davalarını yurt ve Dünyanın gerçeklerine uygun olarak cesaretle ele alacak yöneticiler istiyor." Yani bu işin kurtuluşu halkın, kendi davalarını cesaretle ele alacak yöneticilere kavuşması mı? Bu cümleden bu çıkıyor.

Şimdi bundan sonrasına bakalım meselenin Türkiye Cumhuriyetinin Hükümeti, onun başı ve siyasi iktidarın, iktidar partisinin başı olarak huzurunuzda. Her halde 10 metrelik bir halı ile döşenmiş yolu geçerek gelmedik buraya. Hepiniz bir sırat köprüsünden geçtiniz. Biz de geçtik. Orayı geçtik geliyoruz.

Yani şunu demek istiyorum; mademki Türk halkı kendisinin Dünya gerçeklerine vakıf yöneticiler, memleket gerçeklerine vakıf yöneticiler tarafından yönetilmesini istiyor e, bizi seçen Türk halkı... Biz buraya zorla gelmedik, Parlamentoyu da işgal etmedik. Hep

beraber vatandaşın karşısına çıktık. Siz söylediniz, biz söyledik. Yani, şimdi bir şey de Anayasa düzenine oturtalım diyorsunuz. Evvela bir şey oturtalım Anayasa düzenine. Şu halkı son hakem olarak kabul ediyor musunuz etmiyor musunuz? Ediyorsanız birçok şey mana kazanır, münakaşaları kolaylaştırırız. Ediyorsanız burada çelişme içindediniz. Aslında bu cümleler bizi teyidediyor, yani Türk Halkı çareyi bulmuş.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, muhakemenize bir meseleyi bırakıyorum. İktisatta beceriksiziz, C.H.P'nin bir Sayın sözcüsüne göre, Güven Partisinin bir Sayın sözcüsüne göre de idarede beceriksiziz, Millet de kendi idarecilerini kendisi seçiyor. Millet acaba neden beceriksiz adamları seçiyor? Bunu anlamak mümkün değil ve üzerinden seneler de geçmiş değil 3 ay olmuş. Hayır, hayır işte geliyoruz temel şeye: Millet akliseline inanıyor musunuz, inanmıyor musunuz? Oraya geliyor.

Muhterem Senatörler, bir asra yakın zamandır Türkiye'de mücadelesi yapılan konu bu.

Halka dönük olmak, bunu halka dönüğüz diye ilan etmek, halk için çalışıyoruz demek, düzeni halkın faydasına değiştireceğiz demek evvela halkın iradesine hürmetle başlar. Ama bu hürmet, idareye hürmet ediyoruz ama neticesine hürmet etmiyoruz gibi, kendi mantığı içinde bozuk bir yere gelmez.

Yine Sayın sözcü, C.H.P'nin Sayın sözcüsü 10'ncu sayfanın sonunda "bu yapılmazsa elbette bir gün iktidardan gidersiniz, ama millî viddanda iyi hatıra bırakmazsınız" diye bir hüküm, bir yaftayı getiriyor bizim göğsümüze asıyor. İktidara nasıl gelineceği, iktidardan nasıl gidileceği, iktidara gelenler hakkında milletin hangi ölçüler içinde karar vereceği Sayın sözcünün iradesine bağlı değil. Ama öyle olmasına rağmen saydığım şeyleri yapmasanız- belki yaparsak gideriz iktidardan yani şunları, şunları şunları... Siz onları yapacağız dediniz millet sizi iktidara getirmede. "Şunları yapamazsanız iktidardan gidersiniz ve millî viddanda iyi hatıra bırakmazsınız" deniyor. Tabii bu gibi hükümler aslında bir bütçe müzakeresinden daha çok, hele bütçenin bir son sözünden daha çok karşılıklı siyasi polemikler için saatlerce bir hazine teşkil eder, müsaadenizle ben bunu burada keseyim.

Muhterem Senatörler, bir hususa daha dokunmak istiyorum. Hayat pahalılığı ve köylünün mahsullerinin değerlendirilmesi meselesi... Büyük şehirlerimizde dar gelirli vatandaşlarımızın büyük çoğunlukta olduğu gerçektir. Köylerimizin, kasabalarımızın durumu da malumdur. Hayat pahalılığı meselesi, dar gelirli vatandaş daha çok günlük hayatını ilgilendiren meselelerde ilgilendirir. Türk vatandaşı yani yarın ne yiyeceğiz, ne içeceğiz diye bir düşünmenin içinde olmamalıdır. Zaten bu en mühim teminatır. Korkusuz yaşama bugün oraya geliyor. Hukuk Devleti Jandarma Devleti, meselesini halletmiş, artık bir zor Devlet olmaktan çıkmış, Devlet kendisine el uzatan hale gelmiş. Bu demek değildir ki, herkes maaşa bağlanacak ve hiç kimse çalışmadan rahat rahat geçinecek. Bu değil Bu. Herkese, çalışmak isteyen herkese iş imkânları olacak. Ücret seviyeleri asgari geçim seviyesinden daha aşağıda olmayacak. Bizim anlayışımız bu.

Şimdi Türk köylüsüne geliyoruz. Yetiştirdiği mahsullerin hepsi gıda maddesi. Gıda elyaf maddesi. Bir taraftan şehirlerdeki fiyatlar şu seviyenin üstüne çıkmasın, öbür taraftan Türk köylüsü daha çok paraya kavuşsun. Bu ikisini bağdaştırmak mümkün değildir. Şimdi bakınız bugün Avrupa'nı, Amerika'nın hangi memleketine gidersiniz, bir lokantaya girerseniz elinizden bir yemek için bizim paramızla servet gibi bir para

alırlar. İşte bütün mesele orada. Mesele kazançları yukarı çıkabilmekte. Mesele daha çok iş sahaları açabilmekte, vatandaşı daha çok alım gücüne kavuşturabilmekte. Bunu yaptığınız takdirde, o zaman Doğu kalkınması mı diyorsunuz? 8 liradan et satılmak suretiyle Doğu kalkınması mümkün değildir. Daha da açık söylüyorum, mümkün değildir. Yani Suriye’de et 30 lira, İtalya’da 50 lira, çeşidine göre de değişik. Şimdi ben demiyorum ki, Türkiye’de de biz eti bugün hemen şu kadar liraya çıkaralım. Hayır.

Esasen ana maddeler Türkiye’de Devletin kontrolunda. Şeker Devletin kontrolunda, et Devletin kontrolunda, buğday devletin kontrolunda, kömür Devletin kontrolunda, günlük ihtiyaçlar içerisinde pamuklu dokuma Devletin kontrolunda. Bunların hepsi devletin kontrolunda. Elektrik devletin kontrolunda Mühim olan mesele daha çok nasıl çıkaracağız, daha çok nasıl istihsal edeceğiz, daha ucuza nasıl mal edeceğiz. Hasılayı büyütmek için hasılanın iki unsuru olan sadece fiyat unsurunu büyüterek değil, fiyatın yanındaki miktar unsurunu büyüterek Türk halkının eline para geçirmenin imkânlarını arayacağız. Daha çok iş, daha iyi kâr, daha çok ücret... İşte Türk ekonomisi döner, dolaşır gelir bu daireyi fasitin içine girer. Ondan sonra burada serdedilecek mütalaalar, mesela dersiniz ki, gıda maddeleri daha ucuzlasın, o zaman diyemezsiniz ki Türk köylüsünün alın terini koruyun. Aradaki farkı nereden vereceğiz? Aradaki farkı vergi olarak alacağız. Kimden alacağız? Hem yiyenden alacağız, hem yetiştirenden alacağız. Bu çıkmazdır ve bunda adalet de olmaz.

Şimdi Muhterem Senatörler, Türkiye piyasa ekonomisini kabul etmiş. “Piyasa ekonomisi demek şu demek değildir, piyasa ekonomisi demek bu demek değildir” demek mümkün. Ama piyasa ekonomisi dediğiniz zaman “Efendim her şeyi kontrole tabi tutun” E... o da denemiş Türkiye’ de. Millî korunma devri... Asırların değiştiremediği bir basit kaide var; arz ve talep kaidesi. Fiyat mı kontrol etmek istiyorsunuz? Kâfi malınız olacak. Kâfi mal... Pazarlara kâfi mal süreceksiniz. Başka hiçbir çıkar yolu yoktur. Bol olan şeyin spekülasyonu niye yapılınsın? İşte pirinç mi 8 liraya çıkma istidadında, böyle bir durum olduğu zaman bu şu demektir; Türkiye’de kâfi pirinç yok demektir, pirinç getireceksin. Bugün Türk tarımına bakınız efendim. 5 senedir iktidarsınız bunları düzeltseydiniz, ama Türk tarımının 5 senede düzelmesi mümkün değil. 45-50 sene planlı ekonomiyi tatbik etmiş de bugün tarım meselesini halledememiş memleketler var. Sovyetler Birliği bunlardan biridir. Hâlâ 2-3 milyon ton buğday alır. Ve geniş ovaları, muazzam imkânları olmasına rağmen tarım meselesini halledememiştir. Ama Türkiye buğday almaktan şayet hava şartlarında büyük bir sıkıntı meydana gelmezse kurtulmuştur. Spekülasyon yapılmazsa yağ almaktan kurtulmuştur.

Her sene Türkiye 200 milyon liralık nebati yağ alırdı. Şimdi 5 bin ton alacağımızı ilan ettik. Çünkü spekülasyon var. Spekülasyonu önlemenin tek yolu “alıyorum demek ve almaktır.” Vita yağını 610 kuruştan 640 kuruşa çıkarmak, 650 kuruşa çıkarmak temayülleri var.

Muhterem Senatörler, huzurunuzda Türk halkının mutfağını düşünen bir Hükümetin başı olarak bulunuyorum. Ve bunları söylerken Türk vatandaşının günlük hayatına ne kadar önem verdiğimizi ifade etmek istiyorum. Bu sosyal devletin icaplarındadır.

C.H.P.’nin Sayın Sözcüsünün ifadelerinden maddi hatalar var dedim. Şimdi bunları ifade edeceğim. Bu maddi hatalardan dolayı da yanlış neticeler çıkarılmıştır. Aynı mantığı kullandığımız takdirde, kendi mantığını kullandığımız takdirde kendisinin geldiği neticelere gelmenin imkânı yoktur. Şimdi ben eğer kendisinin söylediği şeyler öyle değil

de başka türlü ise neticesinin, kendi çıkardığı neticeyi değiştirip, değiştirmeyeceğini merak etmiyorum, ama bu silsile dahilinde şu hususları arz edeceğim.

Sayın Sözcü diyor ki, “Sanayi gerçek anlamda diyor dışa muhtaç olmayı önleyen, üreterek kalkındıran ana sanayie kavuşma demektir” diyor, “sanayide yanlış yol, Hükümetin kendini kaptırdığı ambalaj sanayii ile montaj sanayii ile bu mümkün olabilir mi” diyor. Kim demiş Hükümet kendisini ambalaj ve montaj sanayiine kaptırmış diye? Yani bu veri, bu done, bu faraziye nereden çıkıyor? Bu mütearife nereden çıkıyor. Öyle olmadığını şimdi göstereceğim. Devam ediyor “Neden sanayide dışı bağılıktan kurtulamıyor ve avuç açıyoruz? Bundan” devam ediyor “neden ihracatımız azalırken, ithalatımız artıyor? Bundan!”

Şimdi ben göstereceğim ihracatımız azalmıyor, artıyor, yani ihracatımızın azaldığını iddia ediyor ve hükme bağlıyor. İhracatımız azalmıyor, okuyayım şurayı şimdi göstereceğim. “Bu ve benzeri nedenler yüzünden sanayide plan hedefine uygun bir kalkınmaya da ulaşamadık.” Ulaştığımızı söylersem ne yapacaksınız? Şimdi oraya geliyoruz zaten. “Türkiye ekonomisi batmış, perişan vaziyette. İşte bu Hükümet de zaten bu kadar yapabilir, bundan iyisini yapamaz, iktisaden beceriksiz bir Hükümet” iddiaları burada gösterildi.

Şimdi bakalım gerçek durum ne olmuş? Türkiye’nin ihracatına bakıyoruz; 1958 senesinde 247 milyon dolar, 1963 senesinde 368 milyon dolar, 1969 senesinde 540 milyon dolar, ki, bu son rakamlar 550 milyon Dolar civarında olacak, yani Türkiye’nin 1963’teki ihracatı 368 milyon dolarken, bu kalkmış 411 milyon dolar, 464 milyon dolar, 411 milyon Dolar 464 milyon dolar, 491 milyon dolar, 523 milyon dolar, 496 milyon Dolar 550 milyon dolar. E, şimdi burada Türkiye’nin ihracatı azalırken, hiç olmazsa artma ve azalma gibi 7 yaşında çocuklarımıza öğrettiğimiz kavramlarda mutabık kalacağız. Bu azalmanın.

Şimdi bakınız ne olmuş Türkiye’de: Bu beceriksiz iktidar, yani milletin beceriksizliğinden dolayı mükâfaten seçtiği, iktidar yaptığı Adalet Partisi ne yapmış? Bunları söylüyoruz, bu kürsüden de söylenebilir, Mecliste de söyleyebilirsiniz. Seçim öncesinde de söyledim. Aksini getirin ispatlayın. Bakanlara da söylüyorum, A.P. iktidarı zamanında Türkiye’de iktisadî istikrar olmuştur.

1- İktisadî istikrarı Türkiye pek müşkül şartlara rağmen devam ettirmiştir.

2- Türkiye A.P. iktidarı zamanında vasatı %7’nin üstünde bir kalkınma hızını gerçekleştirmiştir. O kalkınma hızı ki, Batılı devletlerin uzmanları dahi “Bu kadar yüksek kalkınma hızını gerçekleştiremezsiniz” demişlerdi. %7 kalkınma hızını gerçekleştirmiştir.

Şimdi bakalım, endüstride- yani sanayide, kalkınma hızı 1963’de %8 iken 1969’da %12’dir. Plan rakamı bundan biraz düşüktür, yan, plan hedeflerinin birazcık üzerinde sanayide kalkınma hızını gerçekleştirmiştir.

İddianız sanayide kalkınma hızı gerçekleşmemiştir. %12’dir. Rakamları da söyleyeyim 1963 de %8, 1964 de %8,6, 1965 de %8,9 1966 da %10,6 1967 de 12,3 1968 de %10,1969 da %12. Vasatı aldığımız zaman, - arsa almış satmışta, konut yapmışta, falan demeye lüzum yok bunlar Devletin resmi rakamlarıdır- sanayide kalkınma hızını gerçekleştirmiştir. İddianız ise, bir daha bakalım yanlış olmasın diye. “Bu ve benzeri eylemler yüzünden sanayide plan hedeflerine uygun bir kalkınmaya da ulaşamadık.”

Konutu da söylüyeyim; bir taraftan gecekonduculardan şikâyet ediyorsunuz, bir taraftan konut yapılmasından şikâyetçi olmayın. 1963 de %7, 1964 de %7,5 1965 de %8,9, 1966 da %%8,5, 1967 de %9,2 1969 da %9,1

Tarım; 1963 de 7,6 bizim devremiz değil demeyin, iyi yıldır- 1964 de sıfır, çünkü birine sahip çıkarsanız öbürünün izahı mümkün değildir. 1965 eksi 3,3, 1966 da 11,4 1967 de 0,9, 1968 de 1,9 1969 1. Plan hedefi 4,1.

Şimdi ihracat rakamları üzerine biraz daha döneceğim. Muhterem Senatörler hepinizi sevindireceğini tahmin ettiğim husus şudur; Türkiye'nin ihracatının anapozisyonu 3-4 kalem zirai maldır. Fındıktır, tütündür, pamuktur, kuru meyveleridir. Bilhassa üzüm, incir. Onun içindir ki, Türkiye'nin ihracatı 10 sene 300 milyon civarında değişmiştir. 1969 senesinin ihracatı içerisinde, 11 ayın sonu itibariyle 83 milyon dolarlık sanayi mamulü var. Ve bunun 12'nci ayın sonu itibariyle 100 milyon doları bulacağını tahmin ediyoruz. E, şimdi diyorsunuz ki, sanayi yanlış yolda, sanayi yanlış yolda diyorsunuz.

Şimdi gelelim şu beceriksiz Adalet Partisi iktidarının işlerine. Yatırımlar, cari fiyatlarla; 1964'de 10 milyar, -Küsürlerini okumuyorum- 1965'de 12 milyar, 1966 da 15 milyar, 1967'de 17 milyar, 1968'de 20 milyar, 1969 da 23 milyar, 1970'de 25 877.000.000. Yani Adalet Partisi iktidarı 1964 deki 10 milyar yatırımı getirmiş 25.877.000.000'na...

Müsaade ediniz şu kötü iktidar imajınızı koyayım orta yere. İhracat ne olmuş? 411 milyon dolardan, 550 milyon Dolar seviyesinde. Bir asır değil bu. İthalatı da söyleyeceğim. Bir asır değil bu. İthalatı da söyleyeceğim. Beyefendiler ithalatınızı da söyleyeceğim. Endişe etmeyin.

Hepsini söyleyeceğiz. Gizli neyimiz var ki? Fert başına millî gelir, 1965 fiyatlarıyla; 1960 da 2.141 lira, 1969 da 2.814 lira.

Düşününüz Türkiye'nin 10 sene zarfında takriben 4 milyon, 4,5 milyon arttığını da düşününüz.

SAFFET URAL (Bursa) — Kimin cebinde Sayın Başbakan? Kimin cebinde bunlar?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Devam edeceğim, edeceğim de...

Mesele arabanın önüne taş konuluyor. Ben zamanınızı almak istemiyorum. Kimin cebinde olduğunu da söylerim. 2.814 lira millî gelir.

Beyefendiler bir memleketin ekonomisi; "Battık, her şey mahvoldu, böyle kötü Hükümet mi olur?" Bu kıstaslarla, bu ölçülerle değerlendirilemez.

İşte onun için konuşmamın başında makul, makbul, mantıklı ölçüler bulmaya mecburuz dedim. Siz bir Hükümet imajı çiziyorsunuz, ben size, sizin dediğiniz gibi olmadığını, kendi mantığının içinde, kendi kullandığınız bu rakamların neticelendirilmesinin içinde, sizin aslında Adalet partisi siyasi iktidarını kötülemediğinizi, methettiğimizi gösteriyorum.

Türkiye'nin klasik malları olan, pamuk, tütün, üzüm, fındık gibi malların yekûnu; 1968'de 328 milyon dolar, diğer kalemler 168 milyon dolar, 1969 da bunların yekunu 318 milyon dolar, -yani 328'e karşı 318 milyon dolar- Diğerlerinin yekunu ise 168'e karşı 222 milyon dolar. Yani Türkiye'de aslında bundan fazla üzüm yetiştirdiyseniz, bundan fazla tütün yetiştirdiyseniz satacak yer yok. Yani Türkiye sizin dediğiniz gibi yanlış bir yolda değil. Türkiye endüstri mamulleri satan bir memleket haline gelmeyi kendisine hedef edinmiş. Başka türlü borçlanmadan kurtulmak mümkün değil.

Şimdi geliyorum sigortalı işçiye 1964 senesinde 700.000 sigortalı işçi var,- bunlar ortalamadır- yani, kayıtlara baktığınız zaman biraz iner, çıkar. Onları da verebilirim burada. 1968 senesinde 1.100.000 sigortalı işçi var. Yani 1964 senesine kadar Türkiye'nin bütün sigortalı işçisine 400.000 kişi ilave edilmiş. 700.000 kişiye, 400.000 kişi ilave edilmiş. %50'nin üstünde ilave.

Başlıca maddelerin üretimine bakıyoruz. 1964 senesinde Türkiye'nin çimento üretimi 2,9 milyon ton. 1969 senesinde üretim kapasitesi 8 milyon ton. 2,9 milyon, 8 milyon. 3 misline yakın.

Çelik üretimi; 1964 senesinde 406 bin ton, 1969 senesinde 1.200.000 ton.

Ham petrol üretimi; 1964 senesinde 921 bin ton, 1969 senesinde 3.700.000 ton.

Elektrik üretimi; 1964 senesinde, 4.450.000.000 Kw/saat. 1969'da 7.700.000.000 Kw/saat.

Gübre üretimi; 1964'te 311 bin ton, 1969'da 500 bin ton. Martta, Nisanda açacağımız fabrikalar ile 1970'te 2 milyon ton. Yani bu gün Samsun fabrikası hazırdır, Elazığ fabrikası hazırdır. Senenin ortasından sonra Mersin Fabrikası hazırdır. 1970 de Türkiye'nin gübre üretimi 2 milyon ton olacak. 311 bin ton, 2 milyon ton. Ve 1973 de de 4 milyon ton olacak Türkiye'nin gübre üretimi. Türkiye 4.450.000.000 Kw/saat elektrikten, 1975'lerde 17 milyar Kw/saat elektriğe gidiyor.

"Bu paraları nereye koyuyorsunuz" diyorsunuz. Nereye gidiyor bu paralar?

28.891.000.000 E, bunun 600 milyonu Keban Barajına gidecek bu sene. Bunları alt alta koymak istemiyorum. Yani Yugoslavya'nın bugün ürettiği elektrik miktarı 25 milyar Kw/saat Türkiye 4.450.000.000'dan başladı, 7.700.000.000'a geldi. Halen inşada bulunan tesislerin hitamında 17 milyar... Bulgaristan'ın bugün ürettiği 15 milyar. E, ondan sonra bu rakamları büyütmezseniz, senelerce Türkiye'nin fukaralığından şikâyet eder, oturursunuz. Bu rakamlar büyüyecek. Biz kimseyi aldatmıyoruz. "Büyük Türkiye inşa edilmesi lazımdır" diyorsak bunun zaruretine inandığımızdandır. Ve Türkiye'nin imkânları nisbetinde büyük Türkiye'yi inşada azimli, şevkli ve kararlı olduğumuzdan dolayıdır. Rakamlar orta yerde.

Kâğıt; 1964'te 115 bin ton -1970'te, bu sene 3 fabrika birden işletmeye girecek, Çaycuma Fabrikası, Giresun'da Aksu Fabrikası, Muğla'da Dalaman Fabrikası- 1970'te 230 bin ton, 1971'de 400 bin ton olacaktır. Yani 115 bin ton kâğıttan 400 bin ton kâğıda çıkıyorsunuz. 20 milyon dolarlık kâğıt ithalinden Türkiye kurtulacak.

Linyit istihsalı 2,5 milyon tondan 4 milyon tona...

Şimdi Türkiye'yi anlatmaya çalışıyorum. Türkiye'ye acaba biz yanlış bir iş mi yaptık diye bunları söylemeye çalışıyorum. Ve 1969 seçimleri öncesinde biz birçok sahalarda dört senelik iktidarımız devrinde bir Türkiye'ye bir Türkiye ilave ettiğimizi söyledik. Bunun yanlış olduğunu kimse çıkıp söylemedi. Söyliyelim, devam edeyim:

1965 senesinde Türkiye'nin millî geliri 1965 fiyatları ile 73 milyar lira, 1969 senesinde 98 milyar lira. Biz Türkiye'nin 73 milyar lira gelirine 25 milyar lira ilave etmişizdir. 1960'dan 1965'e kadar olan ise aynı fiyatlarla 14 milyardır. 1950'den 1960'a kadar 10 sene devresi içerisinde ise, yine 25 milyardır. Bunlar milletin cebinde. Nerede diye soruyorsanız bu kadar para bir kişinin cebine sığmaz.

Şimdi geliyoruz montaj sanayiine. Adalet Partisi montaj sanayiine kendisin kaptırmış gidiyormuş. 11.11.1969 tarihli Cumhuriyet Senatosu zaptı, yani üç ay önce, sayfa 260. Bu zabıttan iki pasajı okuyacağım, yani oraya bakılsa bu iş olur demekle geçmiyeceğim.

“Montaj sanayiinin kuruluşu daha çok 1961-1965 devresindedir.”

Şimdi, yani insan yaptığından vazgeçmez, bu kadar kısa bir dönem inkâr edilmez.

HALİL GORAL (Aydın) — İyi işlemeyince vazgeçilir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır hayır, zaten elinizde değil bugün vazgeçmeniz de. 1961-1965 arasında montaj sanayii kurulmuştur Türkiye’de.

Şimdi sayalım, bunlar sıkıntıdan kurtarmaz beyler. Ben sayayım şimdi. Ben sizin kendi mantığınızı kullanıyorum, kendi mantığınızı... Montaj sanayiini yeriyorsunuz. Yanan sizsiniz. Yediğiniz şeyleri yapan sizsiniz, bunu söylüyorum.

Eğer montaj sanayiini kurmak doğru bir şey değilse, buraya gelip bizim üstümüze atmayın bunu. Biz başka şeyler söylüyoruz.

HALİL GORAL (Aydın) — Hangi mantıkla.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sizin mantığınızla.

Nedenini söyleyelim, üç lastik fabrikası, yedi adet ilaç ambalaj fabrikası, 8 adet montaj sanayi fabrikası 5 adet maden arama istihraç müsaadesi, 3 adet meşrubat, Pepsi- Cola, Coca Cola gibi, yabancı sermaye olarak izinleri 1961- 1965 devresinde verilmiştir. Ben şimdi söylemiyorum bunu, bundan üç ay evvel söyledim. Böyle değilse, çıkar buradan söylersiniz. Zabıttan söylüyorum.

A.P. neye izin vermiş?

1 adet suni gübre kompleksine, yani burada imal edecek gübreyi, 2 adet otomobil sanayiine, montaj değil, imalat 2 adet traktör fabrikasına, -montaj değil, imalat aynen zabıttan okuyorum. 2 adet dizel motor imalat fabrikasına, 1 adet dişli kutu ve transmisyon aksamı fabrikasına, 1 adet ana kimya tesisine, 1 adet kâğıt kompleksine, 1 adet büyük pompalar imaline, 2 adet büyük turizm projesine. Bunların hepsi ağır sanayi. Ben zabıttan okuyorum.

Şimdi dönelim Sayın Bekata’nın ifadelerine.

HALİL GORAL (Aydın) — Türkiye’ de otomobil mi imal ediliyor?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet beyefendi, Türkiye’de otomobil imal edilecek. Evet, otomobil imal etmek için motor da imal edeceğiz. İşte onu söylüyorum.

HALİL GORAL (Aydın) — Hangi otomobil?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beyefendi izin verilmiş, temeli atılmış, her şey olmuş,

Yani, Amerikan gazozuna müsaade verildi diye laf atmak kolay. Veren biz değiliz. Bunları kurcalamasanız dişimizi sıkar, yine bu mevzuları açmayız.

5’inci sayfada diyor ki, “Gerçek kalkınma, bir anlamda dışa muhtaç olmayı önleyen, üreterek kalkındıran anasanaie kavuşma demektir.” Eğer bu doğru ise, Adalet Partisinin yaptığı size göre doğrudur. Yani, şu buraya va’zettiğiniz prensip doğru ise, Adalet

Partisinin yaptığı da motor endüstrisine, dişli endüstrisine, otomobil endüstrisine, gemi endüstrisine gidiyor, alüminyum fabrikasına gidiyor, bakır fabrikasına gidiyor, demir fabrikasına gidiyor. Eğer va'zettiğiniz kaide doğru ise, Adalet Partisinin yaptığı doğrudur, Binaenaleyh, kendi mantığınız içerisinde sizin bu neticeyi değil, benim çıkardığım neticeyi çıkarmanız lazım.

Şimdi biraz daha devam edelim Adalet Partisi Türkiye'ye ne yapmış?

Montaj sanayii: 1964'te Türkiye'deki montaj sanayiinin kullandığı malların büyük bir kısmı dışarıdan geliyor. Döviz tasarrufu %15 ila %40, 1964- 1970 de ki, -969 rakamları hemen bunun aynıdır,- döviz tasarrufu %50 ila %70. yani, biz montaj sanayiini almışız, %15'den alt limitini %50 ye; üst limitini de %40'dan %70'e çıkarmışız. Bunu daha ileriye çıkarmak motor sanayii ile mümkün. Yani, artık Türkiye'de yapılabilecek bir şey kalmamış bunun içerisinde. Daha ileriye götürmek işte onun için dişli sanayii ile mümkün, motor sanayii ile mümkün, alüminyum sanayii ile mümkün. Yani Türkiye'de bulunmayan, yapılmayan şeylerle mümkün. İşte onları yapıyoruz. Yani, sizin montaj sanayii olarak aldığınız işi biz, montaj sanayiinden imalat sanayiine götürüyoruz.

Şimdi sizi müdafaa edeyim.

Montaj sanayii Muhterem Senatörler endüstrileşmede o kadar yerilecek bir iş değildir. Montaj sanayii bir merhalelidir. Yani, hiç bir şey yapamıyorsunuz, bir tane vasıta alacaksınız, farz edin 1.000 dolara alacaksınız, ama onu, Türkiye'de getirir, monte edersiniz size dışarıya 900 Dolar vermek gibi bir durum hasıl oluyor, 100 Dolar kazanıyorsunuz, Şimdi böyle başlıyorsunuz. Sonra? 200 Dolar kazanmış oluyorsunuz. 300 Dolar kazanıyorsunuz. Bir yere getiriyorsunuz. 700 Dolar kazanmış oluyorsunuz. Artık ne oluyor? Kendi işçiniz çalışıyor. Sonra? İşçiniz ona alışıyor. Ağır sanayi böyle gökten zenbille iner gibi inmez. Sanayileşme değişik bir hayat tarzıdır. Sanayi toplumu, endüstriyel toplum denilen toplum, değişik bir toplumdur. İşçiniz alıacak, ustanız alıacak ve bu alışma periyodu zararlı bir periyot değildir. Görüyorsunuz sizi müdafaa ediyorum.

HALİL GORAL (Aydın) — Vekâletimiz yok Beyefendi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır siz yeriyorsunuz montaj sanayii diye de, yani bu düşünce tarzı doğru değildir.

Muhterem Senatörler, bir memleketin sanayileşmesi kolay iş değildir. Elektriği olmıyan bir memleket... 1950 de Türkiye'nin 784 milyon kilovatsaat elektriği var, 1 milyardan az. 1969 Türkiye'nin 7,5 milyar kilovatsaat elektriği var. 1975 Türkiye'sinin 17 milyar kilovatsaat elektriği olacak. Ne ile çevireceksiniz fabrikaları.

Şimdi bir iki rakam daha vereceğim. Şu beceriksiz Adalet Partisi İktidarının hasenatı hakkında.

Bölgelerarası denge. Rakamlar Şu:

1963'te gelişmemiş iller dediğimiz, öyle adlandırılmış; yatırımlarımızın %19,6'sı, -ki, 22 ildir- toplam olarak 608 milyon lira gelişmemiş illerimize gitmiş. 1969 da %25'i, kamu yatırımlarımızın toplam olarak 1.998.000.000 lira... Üç mislinden fazla, Doğu illerimize gitmiş.

Şimdi Muhterem Senatörler, Doğu illeri kalkınması için özel bir program mevcuttur. *(Bu sırada Kars üyesi Sırrı Atalay eliyle boş işaretini yapar)*

Sırrı Bey el işaretinizden bir şey anlamıyorum.

SIRRI ATALAY (Kars) — Yani, Doğu'da bir şey yok demek.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Doğuda bir şey yok mu diyorsunuz. Bir çivi çakmadınız Kars'a. Süt fabrikası yaptığımız gerçek mi? Çimento Fabrikası yaptığımız gerçek mi? Çıldır Elektrik Santralini yaptığımız gerçek mi? Bir metre asfalt koymadınız Kars'a. Et Kombinası yaptığımız gerçek mi?

SIRRI ATALAY (Kars) — Hepsi bizim, Kars'ta ne varsa sahip çıkmayın.

SALİM HAZERDAĞLI (Elazığ) — Keban Barajını da mı siz yaptınız? Bir kalem bastırmadınız, Keban Barajı ile iftihar ediyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi size Keban Barajından da bahsedeyim. Heyecanla oturduğunuz yerden fırlamak marifet değildir. Nesini yapmıştır Keban Barajının C.H.P.? Hiç bir şeyini yapmamıştır. Hiç bir şeyini yapmamıştır, gelin bunu söyleyin öbür tarafta. Sadece tüneline başlamıştır, Keban Barajının 3,5 milyarlık iş...

SALİM HAZERDAĞLI (Elazığ) — Paraları biz çıkarttık.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — A... Söyliyelim, 150 milyon Dolar Keban Barajı için dış ödenek lazımdı. Bir tek 10 kuruşunu bulmadınız. Biz aldık Keban barajının 150 milyon dolarını.

Toplu sözleşmeler; 1964'te vasati işçi ücreti 19 lira iken, 1968 de vasati işçi ücreti 28 liraya çıkmıştır. (C.H.P.sıralarından ses, "Enflasyon yüzünden...")

Beyefendi, Türkiye'de enflasyon yok. Türkiye'de enflasyon var dersiniz ayıp olur.

Şimdi işsizlik durumuna geliyorum. Türkiye'nin en mühim meselelerinden biridir. Türkiye'nin birtakım meselelerini halletmek için daha senelerce uğraşacağız. 1967 de plana göre, işsiz sayısının 399 bin olması lazım. Bu tarım dışı işsizlik. 1968 de 400 bin, 1969 da 413 bin, 1970 de 439 bin olması lazımdır, işsiz sayısının plan tahminlerine göre.

Son yapılan tahminlere göre, Planlamanın yaptığı tahminlere göre, 1967 de 399 bine karşı 379 bin, 1968 de 400 bine karşı 314 bin, 1969 da 413 bine karşı 249 bin, 1970 de 439 bine karşı 216 bin. Yani plan tahminlerinden çok daha aşağıda bir gerçekleşme oluyor. Yani daha çok vatandaşımıza iş imkânı açılmış oluyor. Bildiğiniz gibi İkinci Beş Yıllık Plan 1,5 milyon Türk vatandaşına tarım dışı iş bulacaktır. Tarımı da beraber mütalaa ederseniz 2.300.000 Türk vatandaşına İkinci Beş yıllık Plan devresi sonunda iş bulmuş olacağız. Yani refah devleti dediniz, neden Devlet refah devleti değil diyorsunuz? Refah devleti hedef. Bu hedefe bir günde varılması mümkünse, varamıyorsak yolunu gösterin nasıl varılacağını.

Muhterem Senatörler, huzurunuzda Adalet Partisi iktidarının geçen dört sene zarfında Türkiye'ye kazandırdığı değerleri sadece anahatlarıyla izah ettim, okulu böyledir, hastanesi böyledir, öğretmenleri böyledir, yolu böyledir, suyu böyledir, her şeyi böyledir. 1963 yılında köy hizmetlerine ayrılan paranın yekünü 190 milyon iken, 1969 yılında bu miktar 800 milyon liranın üstündedir. 1970 de yine aşağı- yukarı aynı miktardır. Binaenaleyh Türkiye'de imkânlar büyüyor. 10 milyonluk bir bütçeden, bir 10 senenin içinde, 30 milyar civarında bir bütçeye gelmişiz. Büyüyen imkânlar aklımıza geldiği gibi kullanılmıyor. Yani Sayın C.H.P. Sözcüsü onu da iddia ediyor. Büyüyen imkânlar aklımıza geldiği gibi kullanılmıyor. Büyüyen imkânlar bir plana ve bir programa göre kullanılıyor. Ve bu plan Büyük Meclislerin kararı haline gelmiş bir döküman. Önünüze gelen bütçeler ve önünüze gelen programlar, o planın hedeflerine uygun. Bu itibarla

kalkınmanın başka bir yolunu aramanın Anayasaya ters düşeceğini ifade etmek isterim. Türk Anayasası kalkınmanın yolunu böyle göstermiş. Anayasa tatbik edilmiyor.

Ne demek Anayasa tatbik edilmiyor. Ne oluyor da Anayasa tatbik edilmiyor? Yani biz neyi yapıyoruz da Anayasa tatbik edilmemiş oluyor?

Muhterem Senatörler bunların üzerinde uzun boylu durmakta fayda görmüyorum.

Şimdi Güven Partisinin değerli sözcüsünün hemen hemen birçok hususlardaki tenkidlerini bu umumi izahatım içinde karşılamış oluyorum, ekonomiye aidolan kısımlarını da, İktisadî Devlet Teşekkülleri meselesi yine C.H.P.'nin Sayın Sözcüsü tarafından da kullanıyor, burada geçiyor. 170 milyarlık İktisadî Devlet Teşekkülü var deniyor. Bundan ne alıyoruz? İktisadî Devlet Teşekküllerinin envanteri takriben 70 milyar liradır. Eksperlerin, bugün, mana taşıyan her halde 1935'in değerinde değil. Bugün mana taşıyan rakam olarak ortaya çıkardıkları değer 70 milyar lira civarındadır. İktisadî Devlet Teşekkülleri dendiği zaman Türkiye'de birçok şeyler yanlış anlaşıyor.

Devlet Demiryolları, DD'nin adı İktisadî Devlet Teşekkülüdür, amme hizmeti görür, tarifesine Devlet karışır, raylar eskimiştir, vagonlar eskimiştir, lokomotifler eskimiştir. 500 milyon lira senede zarar eder. Binaenaleyh, bir İktisadî Devlet Teşekkülü olan DD trenleri 400 tondan fazla katar kaldırmaz, bugün 6 bin tona gelmiş. 6 bin ton kaldıran katarlar var bugün. TCDD. Yeni baştan, ağır trafiğin bulunduğu yerlerden başlamak üzere, yeni baştan ele alınıp yeniden yapılmak mecburiyetindedir.

Onun için 500 milyon zarar eder. 7.000 Km. demiryolunda 70.000 kişi çalışıyor, yani her Km. de 10 kişi dirsek teması halinde, İktisadî Devlet Teşekkülü ne yapacaksınız? Tensikat hiçbir yerde yürümemiş bir iştir.

Türkiye Kömür İşletmeleri, büyük problem olan bir müessesedir. Devlet Deniz yolları 132 milyon lira zarar eder. Bütün bunlara rağmen Adalet Partisi iktidarı önünüze, bütün bunlar içinde olmak şartıyla, 646 milyon lira kârla İktisadî Devlet Teşekküllerini getiriyor, yani Demiryolunun açığını kapattıktan sonra, Denizyolunun açığını kapattıktan sonra, Kömürünkini kapattıktan sonra ve amme hizmeti gören bir takım müesseselerin açıklarını kapattıktan sonra, Adalet Partisi İktidarı, İktisadî Devlet Teşekkülleri üzerinde çok ısrarla durmuştur ve durmaya devam ediyor. Kanunları; kanunlarını geçen devre sevk ettik Parlamentoda görüşülemedi, bu devre kanunların hemen hemen yarısını yine sevk ettik. Birkaç gün sonra diğerleri de sevk edilmiş olacak. Bununla İktisadî Devlet Teşekküllerini yeriye veya methediyor değilim. İktisadî Devlet Teşekkülleri büyük problemdir. Büyük problem olmaya da devam edecektir. Adalet Partisi ve siyasi felsefesi Devletçiliğin müdafii değildir, ama karma ekonomi bir gerçektir Türkiye'de Devletin birtakım ana tesisleri yapması bir zarurettir. Bunu söylemiş olmakla Devleti, ticarete ve sanayide başarılı olduğunu iddia etmek istemiyorum. Natüründe, yani ticari ve iktisadî işlerin natüründe, Devlet idaresiyle bağdaşmayan hususlar mevcuttur, ama bütün bunlara rağmen elden gelen tedbirlerin alınmış olmasına rağmen durum budur.

Karabük Demir- Çelik Fabrikası 400 bin ton kapasiteden, 605 bin ton kapasiteye çıkarılmıştır, yani bir şey ilave etmeden, sadece işletmesini yeniden tanzim etmek suretiyle 1969 senesindeki istihsali 605 bin tondur. 200 bin ton ilave edilmiştir; 400 milyon lira. Ereğli Demir Çelik Fabrikası; 1970 yılında, 430 bin ton kapasiteli olan fabrikanın 750 bin on üretmesini bekliyoruz. Türkiye bu sene 120 milyon dolarlık dışardan demir almaya mecbur.

Endüstrileşme... Benim vatandaşım bugün ekmekten çok pik istiyor, pik verin bana diyor. E, bunlar çok iyi gelişmeler. Bunu isteyen kim? Bursa'da bir küçücük dükkânın içinde dikiş makinası yapan Türk vatandaşı. Başka bir yerde, başka çeşit alet yapan Türk vatandaşı; Kayseri'de, Adana'da İzmir'de Ankara'da, Eskişehir'de İşte onun içindir ki, bugün 1.300.000 ton demir ile Türkiye'yi devam ettirmek mümkün değildir. 2,5 milyon ton İskenderun' tesislerini eklemedikçe Türkiye'nin demir problemini halletmeniz mümkün değil. Maalesef bu tesislerin 4-5 seneden evvel ikmalî mümkün değil, 48 ay lazım. 2,5 sene sürmüştür demir fabrikasının hesapları, projeleri, tetkikleri. Yeri nere olsun? Bir sene yeri neresi olsun? Çünkü milyonlarca ton malzeme nakledilecektir. Yanlış bir şey yaptığınız zaman bu fukara millete o yanlışlı ödettirsiniz, fenni yanlışlı. Orası seçilmiştir. 2,5 milyon ton kapasiteli olarak bu fabrika kurulacak. Birinci kademe 1,5 milyon ton, ikinci kademede 2,5 milyon ton. Ereğli Fabrikası, 430 bin ton kapasiteli Ereğli Fabrikası yapıldığı zaman "Ne yapacaksınız bu kadar çeliği" dendiğini ben biliyorum. Bugün 750 bin ton, 1972'nin ortalarında da 1,5 milyon tona çıkacaktır. Bütün bunlara rağmen Ereğli Demir Çelik fabrikası yetişene kadar Türkiye demir sıkıntısından kurtulma, dışardan demir almak mecburiyetindedir. Görüyorsunuz. Ben 1965 senesinde Millet Meclisi kürsüsünde bunları söyledim.

Cam; Türkiye'nin 32.000 ton camı vardı 1965'te. Bugün 100.000 ton camı var, pencere camı. Ve geçen sene fırın bozuldu, ithal etmek mecburiyetinde kaldık bir miktar. Bu sene 1 milyon Dolar ihracat yapacağız. Yeniden birtakım fabrikalar kurulmak yolunda. "Paralar nereye gidiyor" dersiniz paralar; doğru, iyi, Türkiye'nin istikbaline yönelmiş yerlere gidiyor.

İşçi dövizleri bu sana hakikaten plan hedeflerinin üstünde olmuştur. 100.000 vatandaşımızı daha yurt dışına göndermeyi planlıyoruz. Formaliteleri basitleştirmeye çalışıyoruz. Bugün Yunanistan, İtalya ve Yugoslavya büyük çapta Avrupa'da işçi bulundurmaktadır. Türkiye'nin yatırım mallarını satın alabilmesi için, bir süre daha bu durumlara katlanması gerekmektedir.

Şimdi bazı hususları ilave edeceğim, zannediyorum ki, Güven Partisi Sayın sözcüsü ve diğer sözcülerin memnuniyetini mucibolacaktır. 24 Ocak 1970 tarihinde yapmış olduğum basın toplantısında Bakanlar Kurulunun, Devlet personel rejiminin ıslahı, eğitim reformu, idarede ve idari usullerde yapılacak ıslahat, vergi sisteminin daha adil ve verimli bir şekilde kavuşturulması, vergi zayıatının önlenmesi, aşırı cereyanlarla mücadele, köy ve köylüye götürülecek hizmetler, ihracat seferberliği ve ödeme dengesinin daha elverişli bir hale getirilmesi, iktisadî kalkınmanın istikrar içinde gerçekleşmesi, seçim sistemindeki aksaklıkların giderilmesini öncelikle ele aldığını ve bu konuların hepsi üzerinde Hükûmete geldiğimiz günden itibaren yapmış bulunduğumuz çalışmaların, yani 1965 ten 1969'a kadar yapmış bulunduğumuz çalışmaların hepsini yeni baştan gözden geçirip bütün bu konuları ele aldığımızı kamuoyumuza beyan ettim.

Binaenaleyh, ıslahat 1970 Türkiye'sinde kaçınılmazdır. Demokrasi ıslahata mani değil. ıslahat, sadece her şeyi bu zamana kadar kötü kötü yaptığımızdan ileri de gelmez. Büyüyen bünye, gelişen memleket şartları, değişen dünya konjonktürü, değişen dünya şartları ıslahatı zarurî kılar. Onun içindir ki, Devlet hayatımızın çeşitli safhalarında ıslahata ihtiyaç vardır. Reform fikri, ıslahat fikri... Söylemesi kolay. En zor tarafı yapmak değildir, Ne yapacağınızı iyi bilmektir.

Ne yapacaksınız ıslahat yapıyorum diye Bunu bir moda bir özentî olarak ele alırsanız, işliyen, iyi kötü işliyen sistemleri de işlemez hale getirebilirsiniz. Onun içindir

ki, Adalet Partisi 1969 seçimlerinde Türk vatandaşının önüne ıslahat fikriyle çıkmıştır. Binaenaleyh, bizim Devletimizin gelişmesi sonucunda geldiği noktada işlemiyen şeylerden memnun olduğumuz, bunları ört bas etmeye çalıştığımı, kusurları müdafaa ettiğimiz hiç kimse tarafından iddia edilemez.

Onun içindir ki, Yüce Senatonun değerli üyelerinden bu hususlardaki tasarılar geldiği zaman katkılarını, tenkidlerini, fikirlerini, esirgemelerini rica ediyorum.

C.H.P. Sayın sözcüsü, ikili anlaşmaları biz gelip anlatmışız, meclisler tatmin olmamış da, onun için yarın basın toplantısı yapacakmışız dediler. Hadise böyle değil. İkili anlaşmaların gizli yapılmasına karar veren muhterem heyetiniz. Oya konu, biz talebettik, muhterem heyetiniz karar verdi.

HALİL GORAL (Aydın) — Siz teklif ettiniz, siz karar verdiniz.

ERDOĞAN ADALI (İstanbul) — O anlayış meselesidir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sizin de menfi reyleriniz vardır, hiç olmazsa. Karar başka türlü tekemmül eder mi? Bu konuşmalar yapıldı. Bu konuşmalar yapıldıktan sonra, milletten birtakım şeyler gizleniyormuş gibi dışarıya bir hava verildi.

Bunun üzerine biz kamuoyunu aydınlatmak ihtiyacını duyduk, yani sebep sizin söylediğiniz gibi meclisleri tatmin edemediğimizden dolayı değil, kamuoyunu aydınlatmak ihtiyacını duyduğumuzdan dolayıdır.

Şimdi, dönelim gizli nedir? Gizli; milletten bir şey gizlenmez, gayet tabii gizlenmez. Ama milletin dostu da vardır, düşmanı da. Bugün, herkes dost gibi görünür, yarın başka türlü tavırlar içine girer. Sadece millet bilmeyecek ki, söyleyeceğiniz şeyleri, bütün dünya kamuoyu bilecek. O zaman hiçbir şey gizlemiyoruz diye millete iyilik mi etmiş olursunuz? Kötülük etmiş olursunuz. Onun içindir ki, gizlilik meselesinde, gayet tabiidir ki, her milletin, her Devletin gizli birtakım şeyleri olacaktır ve parlamentolarda birtakım şeyler gizli görülmeyecektir.

Buradan gelip izahat veren Hükümet erkânı, rahatlıkla konuşmak ve dış münasebetlerinde manevra sahalarını kaybetmemek gibi bir durumda bulunacaktır. Bunlar hep memleketin menfaatidir. İşte bunun için yapılmıştır. Kamuoyuna bilgi verme meselesi. Her kafadan bir ses çıkmak suretiyle, sanki Türkiye işgal altındaymış gibi, gösterilmek istenmiştir. Türkiye'nin egemenliği, hükümranlılığı helaldar olmuş gibi gösterilmek istenmiştir. Yarın kamuoyuna bunların hepsini açıklıyoruz.

Söylemek istediğim şey; sizin bağladığınız esbabı mucibe değil, bizim esbabı mucimizdir. Yani biz kamuoyuna meseleleri açıklamış olmakla Meclisleri tatmin etmiş mi olacağız, eğer etmediyse? Bu mantığı da anlamadığım için bunu ortaya getiriyorum.

Muhterem Senatörler, Sayın Özdilek, grup sözcümüzün de takdirle ifade ettiği gibi hakikaten bu zamana kadar özlemini duyduğumuz bir konuşma yapmıştır. Konuşmada mutabık olmadığımız hususlar vardır, ama konuşmanın yapıcı unsurları ihtiva etmesi ve üslubundaki ölçüden mütehasis olduğumu huzurunuzda ifade etmek isterim.

Hiç kimse bir endişe içinde olmasın. Burada serd edilen fikirlerin, konuşmamın başında ifade ettiğim gibi, hepsi tarafımızdan değerlendirilir. Biz fikre karşı alerjisi olan insanlar değiliz. Biz açık bir iktidarı. Adalet Partisi millet ve memleket için faydalı fikir bulduğu anda, kendi felsefesi ile mutabıksa, onu alır değerlendirir. Esasen bu kadar saat

süren konuşmaların maksadı da budur. Yoksa, Kimin daha iyi hatip olduğunu ispat etmeye yaramak için bu kürsüler kurulmamıştır. Bu kürsüler milletin meselelerini, memleketin meselelerini, milletin hayrına, nef'ine en iyi çözebilmeyi araştırmak için kurulmuştur.

Huzurunuzda açık kalplilikle bazı şeyleri izah etmeye çalıştım. Türkiye'nin endüstrileşmesi, Türkiye'nin tarımı, Türkiye'nin eğitimi, Türkiye'de yabancı sermaye meselesi, Türkiye de montaj meselesi, Türkiye'de gençlik meselesi, bunların hepsi üzerinde daha saatlerce konuşmak mümkün. Ama bunları konuşmanın yine sırası ve zamanı gelecektir. Esasen ilgili bütçelerde bunlar geniş geniş konuşulmuştur. Ben daha fazla vaktinizi almak istemiyorum.

Huzurunuzda, gerek Komisyonda, gerekse Yüce Senatoda saatlerce, günlerce bu müzakereleri dinlemek, müzakerelere iştirak etmek, katkıda bulunmak suretiyle Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin 1970 bütçesine güç ve kuvvet vermiş olan, hayatiyet vermiş olan Yüce Senatonun bütün üyelerine teşekkürlerimi ve saygılarımı sunmak istiyorum.

Hepinizi saygı ile selamlıyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Muhterem Senatörler, 1970 bütçesinin tarafınızdan büyük bir dikkat ve itina ile tetkik edildikten sonra bugün kabul edilmiş olması dolayısıyla hepinize Hükümet adına şükranlarımı sunuyorum.

1970 bütçesinin bundan evvelki senelerde olduğu gibi tatbikatında her kuruşun mahalline masruf olması ve her kuruşun sarf edileceği mahalde en iyi şekilde kullanılmasına büyük bir dikkat ve itina göstereceğiz. Bu bütçenin memleketimize güzel hizmetler getireceği gerçektir.

1970 bütçesi de bundan evvelki bütçeler gibi 1971 bütçesini, 1972 bütçesini, bundan sonraki yılların bütçelerini, büyütme yarıyacaktır.

Memleketimiz enfastrüktür tesisleri bakımından cihazlanmakta, sosyal tesisler bakımından cihazlanmakta ve refahın tabana yayılması bakımından büyük mesafe kat' edilmektedir. Bu düşüncelerle 1970 bütçesinin memleketimize, milletimize hayırlı olmasını Cenab-ı Haktan niyaz eder, Sayın Başkana ve Yüce Senatonun Sayın Üyelerine saygılarımı ve şükranlarımı sunarım.⁷⁶

⁷⁶ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 9, Cilt 56/1, Birleşim 40, Sayfa 734-758,762*

DİZİN

A

ABDÜLBARİ AKDOĞAN (Ağrı)	413
ABDÜLKERİM BAYAZIT (Ağrı)	819, 820
AHMET BİLGİN (Edirne)	513
AHMET SAKIP HİÇERİMEZ (Ankara)	854, 857
AHMET ŞENER (Trabzon)	698, 701, 708, 754, 759
AHMET ÜSTÜN (Ankara)	184, 185, 691
ALİ İHSAN GÖĞÜŞ (Gaziantep)	750
ALİ KARCI (Adana)	315, 625
ALİ RIZA UZUNER (Trabzon)	85, 86
ALPASLAN TÜRKEŞ (Ankara)	738
AMİL ARTUS	8
ATA BODUR (Ordu)	702

B

BAHATTİN UZUNOĞLU (Samsun)	849
BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta)	103, 134, 134, 135, 150, 154, 156, 157, 158, 167, 184, 185, 186, 188, 191, 192, 195, 202, 203, 210, 211, 212, 218, 220, 225, 226, 227, 232, 233, 234, 235, 236, 240, 249, 253, 254, 256, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 278, 284, 286, 291, 292, 292, 294, 296, 298, 299, 301, 304, 304, 305, 306, 307, 307, 308, 311, 314, 315, 318, 321, 322, 323, 323, 324, 325, 331, 336, 339, 342, 350, 351, 355, 356, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 364, 371, 372, 374, 375, 400, 405, 407, 411, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 418, 419, 422, 423, 425, 426, 428, 442, 447, 452, 453, 454, 457, 458, 467, 472, 473, 474, 478, 479, 484, 485, 490, 495, 496, 497, 499, 505, 507, 508, 511, 513, 514, 516, 528, 529, 531, 533, 536, 537, 537, 541, 548, 552, 553, 554, 557, 564, 565, 567, 569, 570, 574, 584, 585, 588, 595, 597, 599, 600, 605, 606, 609, 611, 612, 614, 617, 622, 622, 623, 624, 625, 626, 626, 628, 629, 633, 634, 637, 638, 639, 641, 642, 643, 644, 645, 648, 648, 649, 650, 655, 660, 660, 665, 667, 671, 671, 674, 676, 676, 678, 680, 681, 683, 684, 687, 691, 692, 693, 696, 696, 698, 699, 699, 700, 700, 701, 702, 703, 704, 706, 707, 707, 708, 709, 710, 715, 719, 721, 722, 728, 729, 731, 732, 736, 738, 741, 742, 743, 744, 745, 749, 749, 750, 750, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 759, 766, 771, 771, 808, 809, 809, 810, 817, 819, 820, 821, 825, 827, 837, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 850, 851, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 861, 864, 865, 865, 871, 876, 877, 878, 879, 883, 885, 886, 887, 890, 891, 891
BEHİCE HATKO (BORAN) (Urfa)	624, 625
BEKİR TÜNAY (Adana)	732
BURHANETTİN ASUTAY (İzmir)	857
BÜLENT ECEVİT (Ankara)	701
BÜLENT ECEVİT (Zonguldak)	442, 537, 637, 639, 643, 671, 673, 704, 743, 756

C

CELÂL KARGILI (İçel).....	843
CEMAL GÜRSEL	7, 8, 21, 23, 24, 25, 26
CENGİZHAN YORULMAZ (Ankara).....	857
CİHAD BABAN (Çanakkale).....	567,756
COŞKUN KIRCA (İstanbul)	184, 185, 186, 227, 336
ÇETİN ALTAN (İstanbul).....	156, 256, 258, 260, 294, 296, 298, 299, 307, 308, 314, 624, 625

D

DURSUN AKÇAOĞLU (Çankırı).....	597, 637

E

EKREM ALİCAN (Sakarya).....	714, 719, 736, 741
EMİN PAKSÜT (Ankara)	645, 696, 729, 738
ERDOĞAN ADALI (İstanbul).....	890
EŞREF DERİNÇAY (İstanbul).....	810, 820, 827

F

FAHRİ ÖZDİLEK	19
FERDA GÜLEY (Ordu)	552
FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur)	722
FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul)	490, 497
FUAT AVCI (Denizli)	701

G

GIYASETTİN DUMAN (Sivas).....	322

H

HALİL GORAL (Aydın).....	871, 876, 885, 886, 890
HALİL ÖZMEN (Kırşehir).....	86
HASAN LATİF SARIYÜCE (Çorum)	360, 708
HASAN TAHSİN UZUN (Kırklareli)	323, 508, 588
HAYRETTİN UYSAL (Sakarya).....	701, 702
HIFZİ OĞUZ BEKATA (Ankara).....	149, 877, 878
HULUSİ SÖYLEMEZOĞLU (Sivas)	284
HÜDAİ ORAL (Denizli).....	423, 585, 755
HÜSEYİN DOLUN (İstanbul).....	851, 853, 854

İ

İBRAHİM ÖKTEM (Bursa)	356, 606, 612
İBRAHİM SITKI HATİPOĞLU (Ankara)	258, 361, 687, 708, 754
İ. ETEM KILIÇOĞLU (Giresun)	700
İHSAN ATAÖV (Antalya)	674
İHSAN KABADAYI (Konya)	507
İLHAN AÇIKALIN (Denizli)	849, 850
İSMAIL HAKKI AKDOĞAN (Yozgat)	414
İSMET KAPISIZ (Konya)	678, 699

K

KASIM GÜLEK (Adana)	359
KASIM ÖNADIM (Bursa)	625
KEMAL DEMİR (Bolu)	552
KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Adana)	86
KEMAL SATIR (Elazığ)	472, 705
KENAN ESENGİN (Zonguldak)	311

L

LÂTİF AKÜZÜM (Kars)	624, 701
LEBİT YURDOĞLU (İstanbul)	850, 855
LEBİT YURDOĞLU (İzmir)	585, 597, 614, 676
LÜTFİ EVLİAYOĞLU (Malatya)	701

M

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul)	623, 624
MEHMET ERSOY (Kütahya)	623
MEHMET YÜCELER (Kayseri)	257, 422
MESUT OZANSÜ (Balıkesir)	415, 416
MEVLÜT YILMAZ (Balıkesir)	756
MUAMMER ERTEN (Manisa)	188, 233, 342
MURAT ÖNER (Afyon Karahisar)	554, 629, 704, 721
MUSLİHİTTİN YILMAZ METE (Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi)	842, 861
MUSTAFA AKALIN (Afyon Karahisar)	350, 351, 648

MUSTAFA KAPTAN (Sinop).....	318
MUSTAFA KEMAL YILMAZ (Aydın)	405, 584, 637, 638, 642
MUSTAFA ŞÜKRÜ KOÇ (Aydın).....	683, 702, 744
MUSTAFA UYAR (İzmir).....	184, 185
MUZAFFER KARAN (Denizli).....	700, 701, 752, 756, 757

N

NAZMÎ OĞUZ (Mardin)	702
NECATİ GÜVEN (Erzurum).....	323, 324
NERMİN NEFTÇİ (Muş)	355, 532, 536, 553
NEVZAT GÜNGÖR (Ağrı).....	702
NİHAT DİLER (Erzurum)	318
NİHAT ERİM (Kocaeli)	258, 259, 419, 425, 452, 457, 458, 467, 552, 567, 600, 605, 609, 611, 628, 629, 633, 634, 637, 642, 644, 645, 647, 648, 649, 704, 742, 753, 754
NÜVİT YETKİN (Malatya)	490

O

ORHAN BİRGİT (Ankara)	810, 817
ORHAN BİRGİT (İstanbul).....	339, 355, 447, 453
OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara)	249, 684, 692, 693, 698, 699, 702
OSMAN ZEKİ YÜKSEL (Antalya)	722

R

RIZA İŞİTAN (Samsun).....	496, 499, 876
RIZA KUAS (Ankara)	291, 292
RUHİ SOYER (Niğde)	185, 191, 195, 641, 642, 745

S

SADRETTİN ÇANGA (Bursa)	413, 418
SAFFET URAL (Bursa)	883
SALİM HAZERDAĞLI (Elazığ).....	495, 876, 878, 887
SAMİ BİNİCİOĞLU (Manisa)	256
SELÂHATTİN GÜVEN (Trabzon).....	698, 699
SELAHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Nevşehir).....	331, 411, 528, 541, 681,853
SEYFİ SADİ PENCAP (Muğla)	411, 412, 425, 511, 531, 703, 704

SEYİT FARUK ÖNDER (Konya)	362, 363
SIRRI ATALAY (Kars)	887
SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ	65
(Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi)	37, 49, 57, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 78, 81, 86, 87, 88, 90, 92, 93
SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar)	844, 857
ŞABAN ERİK (Malatya)	721
ŞÜKRÜ KOÇ (Aydın)	709, 710

T

TALÂT ORHON (İzmir)	856
TARIK ZİYA EKİNCİ (Diyarbakır)	305, 306, 363
TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri)	155, 191, 192, 203, 258, 259, 513, 691, 728, 729, 731
TURHAN ÖZGÜNER (İçel)	825, 845, 851, 857, 860, 861, 864
TÜRKAN SEÇKİN (Edirne)	537

Y

YAŞAR AKAL (Samsun)	680
YUNUS KOÇAK (Konya)	292, 304, 364, 595
YUSUF ZİYA BAHADINLI (Yozgat)	363, 364, 371, 372, 625
YUSUF ZİYA YILMAZ (Adıyaman)	820

Z

ZİYA TERMEN (Çanakkale)	153

ISBN 978-605-4700-70-7 (Tk)

ISBN 978-605-4700-75-2 (5.c)